

TAYLOR INSTITUTION
DOMI NUS ILLU
MINA TIO MEA

Den danske Skueplads

eller

Ludvig Holbergs

samtlige Comoedier

i eet Bind.

Udgivne

ved

A. E. Boye.

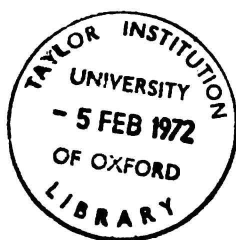
Med Anmærkninger, og et Tillæg, indeholdende adskillige Oplysninger m. m.

Anden Udgave.

Kiøbenhavn.

Forlagt af Forlags-Foreningen. Trykt i det Schultziske Officin.

1852.

TAYLOR INSTITUTION
UNIVERSITY
- 5 FEB 1972
OF OXFORD
LIBRARY

Den danske Skueplads

eller

Ludvig Holbergs

samtlige Comoedier.

Fortale til denne Udgaves første Oplag.

Det kan ikke feile, at hos mangen Ven og Beundrer af vor Holbergs Comoedier det Spørgsmaal er opstaaet, hvorledes vel denne store comiske Digter selv har betragtet sit Kald og sin Konst. Thi da hans Virksomhed som Autor ikke blot indskrænkede sig til Poesien, da han paa mangen Viis har meddeelt Publicum sine Synsmaader, og i sine talrige Skrifter har behandlet de forskielligste Æmner, saa kunde man vente, at han ogsaa maatte være kommet til middelbar eller umiddelbar at yttre sig over den Konst, han selv saa ivrig baade dyrkede og elskede. Dette er vel ogsaa skeet, men, med en eneste Undtagelse, ikke saa udførligt og samlet, som det kunde ønskes. Tidsalderen og Omstændighederne forklare iøvrigt dette tilstrækkeligt. Naar man undtager Slutningen af hans tredie Satire (med Overskrift: Critik over Peder Paars) egentlig et poetisk Forsvarsskrift, hvori han engang for alle med Alvor og Værdighed har udtalt sig over hiin Gienstand, saa har han i den lange Tid derefter, hvori han offentlig og ikke sparsomt meddeelte sine Synsmaader, ikkun leilighedsviis og med faa Ord berørt den, og som oftest kun fra det samme lave Standpunkt, hvorfra den i Almindelighed betragtedes af hans Samtid. Det var ham nok, at have een Gang klart og tydeligt viist denne Sagens rette høiere Stilling, og at have givet sig selv et aabenbart og umiskiendeligt Vidnesbyrd for Eftertiden. Dog finder man i hans prosaiske Skrifter ogsaa flere Yttringer af den høiere Synsmaade, hvilken han i hiint Digt havde lagt for Dagen. At samle slige i hans Skrifter adspredte Steder og udførligen at commentere over dem, vilde i en større Udgave af Holbergs Comoedier mere være paa sit rette Sted, end i den nærværende, hvor hverken Tid eller Rum nu tillade en slig videre gaaende Undersøgelse. Jeg forbeholder mig den til anden Leilighed. Jeg vil allene her give Yndere af Digteren tilstrækkelige Antydninger til hiint Spørgsmaals Besvarelse, og dette kan jeg saa meget lettere, som jeg alt for flere Aar siden andensteds har meddeelt deslige Vink og kun behøver med faa Forandringer og Tillæg at gientage dem.

Det er en gammel Mening, at Holberg ikke selv var sig det egentlig Geniale i hans Værker, det, som allermest udmærker dem, bevidst, med andre Ord, at han ikke vidste hvad Poesie var. En forunderlig Miskiendelse! Og saa meget mere forunderlig, som han, hvad jeg alt ovenfor bemærkede, dog heller ikke i den Henseende har ladet Eftertiden mangle et umistydeligt Vidnesbyrd om sig selv. Men man har ikke ændset det; Miskiendelsen vilde ellers være umuelig. To Linier af det ovennævnte Digt maatte hos enhver giøre denne aldeles urigtige Mening mistænkelig:

Man med Forundring læs' Homeri gyldne Bog
For Phantasiens Skyld, ei for det græske Tog.

Saaledes vil Digteren, skal man ogsaa læse hans Comoedier, ikke for den tørre Morals Skyld (i den Forstand, hvori vi nu tage Ordet, Holberg forstod oftest noget høiere derved), men for at beundre den comiske Phantasies Skabninger og Opfindelser. I Konst og Poesie, lærer han endvidere, skal man ikke spørge om den umiddelbare prosaiske Nytte:

Et konstigt Arbeid, skiøndt det er af ingen Nytte,
Med lærde Skrifter dog en Kiender ei vil bytte.
Man seer i Priis end et unyttigt Contrafei;
Man for Æneæ Skyld Maronem læser ei. — —
Hvad af Petrarcha og Guarini kan man lære?
Af dem Italien dog haver største Ære!
Jeg bytter Bøger, som I holder for en Skat,
For Tasso, ja kun for det Indfald om hans Kat.
Naar Spanien roses skal, man Den jo ikke nævner,
Som skriver Lexica og ud af Lærdom revner:
Man en Quevedo, skiøndt unyttig, nævner før;
Man Landets Ære en Cervantes kalde tør. — —
Een Hoved bruger mest, en anden mere Hænder.
Man Geist af Poesie*) og smukke Tanker kiender.
Et grundigt Skoleskrift Ens Lærdom vise kan,
Til Dommer-Embede behøves vel Forstand:
Men det er dog ei hvad hos Vise Theion**) heder;
En Konstner, en Poet er Ziir for Land og Stæder.

Hvo kan, efter at have læst dette, troe at denne Digter ikke havde noget høit Begreb om Poesie og Konst, at han ansaae Digtekonsten som

*) Poesie staaer i den ældste Udg. (1722); i 3die Udg. (1746) er det forandret til: Digtekonst.

**) Θεῖον, Det Guddommelige.

et blot Vehikel for den prosaiske Nytte, eller, for at bruge et Udtryk, han ofte selv har betient sig af: som den Forgyldning, der maatte sættes paa Pillerne for at lokke Patienten til deres Brug. Men naar Holberg bruger disse og lignende Talemaader, saa har han dermed ingenlunde forladt eller opgivet hiint høiere Synspunkt. Det er kun en anden, for Mængden fatteligere, Side, han angiver, hvorfra hans Værker ogsaa til deres Anbefaling kunne betragtes. Denne Betragtningsmaade var mere Samtidens (de Lærdes som de Læges) end, som vi af det Anførte tydelig see, egentlig Holbergs. Han betiente sig af den med Hensyn til de Indvendinger, han idelig maatte høre: at Arbeider, som Peder Paars og Comoedierne vare en Professor, en Lærd uværdige; han betiente sig af den, for at møde Modstanderne paa deres egen Kampplads, for at vise dem, at ogsaa fra dette, deres eget, lave Synspunkt var hans Arbeid ikke uden Fortieneste. Hvorledes kunde han selv have et ringe Begreb om en Konst, han med saa sieldent Mesterskab udøvede, hvad enten man seer hen til den Genialitet, den rige Aand, der er hans Digterværker indgydet, eller til den Besindighed, den klare Bevidsthed, hvormed de ere ordnede og føiede til et Heelt, en Konst, for hvis Dyrkere han fordrede den største Ære. Og hvorledes skulde han, i det han satte en saa høi Priis paa denne Konst, at han tillagde den noget Guddommeligt (*θεῖον*), ikke være sig selv dette Guddommelige, Genialiteten, bevidst i hans egne Værker, eller vide, at de maatte have et høiere Værd og et høiere Formaal, end blot den simple Nytte i det daglige borgerlige Liv. I de følgende Vers har han endog gientaget, at det er Digteren, som udmærker sig ved hiin af Guddommen skienkede høiere Gave, dette skabende Genie, der er den sande Konstner og Digter egent. Store Lærde have dog ikke saaledes kunnet udbrede deres Lands Ære, som berømte Digtere; store Retslærde have vel gavnet, men ikke hædret det i samme Grad:

En*) skaffer Landet Ret; **den Anden** skaffer Ære;
En sig af Lærdom, **En** af Geist sig viser rig;
En klog, skarpsindig er; **En** er **guddommelig**.

Kort, i dette fortræffelige Digt finde vi det tydeligste Beviis for, at Holberg heel vel vidste, at Konsten selv er det Høieste i Konstværket. Her viser Digteren, at ikke blot hvad man dadlede ham for var ugrundet, og at selv de lavere Fordringer, man giorde, ogsaa fandtes tilfredsstillede hos ham, men han gaaer videre, og betyder, at et Konstværk maa bedømmes fra dets eget, fra Konstens Standpunkt, om det endog aldeles ikke ydede det Slags Nytte, man almindelig ved dette Ord betegner. Hvilken Nytte, siger han fremdeles, hvilket Gavn, i den Betydning, I tage Ordet, ville I vel drage af et Malerie, og dog, om det endog

*) D. e. Den Ene; saaledes ogsaa samme Ord i de følgende Linier.

var blot et Contrafei (Portrait), dersom det er udført med høiere Konst, i hvilken Priis holdes det da ikke? — Den Lærdes Flid, bliver han ved, fortiener al Erkiendelse, men der hører mere Aand („Geist") til at frembringe et poetisk Værk, end til at forfatte et lærd, og ikke lærde Skole-Skrifter, men en Quevedo's, en Cervantes's, „skiøndt unyttige," i Ordets Hverdags-Betydning, nævnes naar man spørger om det Aandige, det mest Udmærkede i Spaniens Literatur. Disse berømte Digtere skrev ikke for den blotte Morals Skyld; vor Digter erklærer ligeledes, at han

— „skriver eene ei for at moralisere."

Men da han nu i dette Forsvars-Skrift havde engang for alle fremsat sine høiere Synsmaader, og blandt andet betydet,

„At ved Unyttigt tidt man mest fortiener Priis;"

saa indskrænkede han sig siden (f. Ex. i Just Justesens Betænkning over Comoedier) mest til at giendrive Samtidens sædvanlige Fordomme mod Konst og Poesie og mod disses Dyrkere. I Digtets Slutning, og i det han erklærer, ei at være stolt nok til selv at ville sætte sine Værker ved Siden af hine store verdensberømte Poeters, en „Homer, Aristophanes, Ovid, Petrarch, Cervantes, Moliere, Racine," viser han, at der endnu er en Side, hvorfra hans Digte fortiene Erkiendelse: at de nemlig fremme ei allene **Folkets**, men ogsaa Sprogets, **Cultur**; saa at deres Gavn er dobbelt

Ved **Folk** ei ene, men og **Sproget** at polere.

Dog hele den hidhørende Deel af denne smukke Slutning bør anføres:

Jeg — — [paa mig] ei saadant applicerer,
Med store Skrifter [ei jeg] mine comparerer; *)
Men saadant fører frem allene til Beviis,
At ved Unyttigt man tidt mest fortiener Priis.
Mod dem jeg taler kun, der mine Vers berømme,
Men som unyttige allene dem fordømme,
Der vel bekiende, at det er en findrig Bog,
Men sige: Hvortil tien' og nytter saadant dog?
Jeg skriver ene ei for at moralisere,
For Folk ei ene men og Sproget at polere;
Min Pen uskyldig er, den skriver for at lee,
Jeg nævner tidt en A., jeg maler tidt en B.,
Jeg stundom Navne og Personer tidt opdigter,
Men skyder udi Fleng, især paa ingen sigter.
Med Øvrighed og Troe jeg aldrig Feide før',
Men vel mod den, som til Stats-Criticus sig giør.

---

*) Saaledes i den ældste Udg.; i 3die Udg. (1746) hedder det:
— — — — — — — Jeg ei herved mærket bliver,
Thi jeg har liden Geist, og Hverdags-Vers kun skriver.

Af det Forsvar, Holberg, under Titlen: „Just Justesens Betænkning over Peder Paarses Historie," skrev for dette Digt, seer man, af hvilken Natur Tidens Indvendinger mod hans comiske Digte var og hvorledes han i Tidens egen Aand giendrev dem, medens han tillige antydede, at deslige Aandsarbeider vare noget mere, end til simpelt Tidsfordriv, og at Digteren ikke var at ansee som en blot ørkesløs Phantast. Her hedder det blandt andet: — — „Autor er af nogle bleven afmalet som en slet Poet, af andre som en Esprit brouillon, saasom de enten ikke har vidst eller villet vide hvad Forskiel der er mellem en malicieuse Satire og en uskyldig Comoedie, som forestiller generaliter urimelige Menneskers Characterer, og, i visse Maader, kan tiene til stor Opbyggelse. Thi de, hos hvilke saadant hedder foetus otiosi hominis, lade kun see, at de have en meget grov Idee om Studeringer. Saadan otiosus homo var **Moliere**, som dog i alle fornuftige Folks Tanker haver opbygget Verden mere ved sine Comoedier, end alle gamle Philosopher ved deres alvorlige Moral. Saadan otiosus homo var **Cervantes**, som dog ved Don Quixotes latterlige Historie fast haver dæmpet de Spaniers dominante Passion at læse urimelige Romaner. Ja saadanne otiosi viri have **Socrates** og **Plato** selv været, der ved plaisante Dialoger have mere udrettet, end andre ved deres austere Philosophie." Ogsaa her finde vi et værdigere Begreb om Digterens Kald; hans Rang over de tørre Moralister hævdes: han er Folkets Philosoph og den, som hæver det op i en høiere Sphære.

Flere Steder af Holbergs prosaiske Skrifter kunne tiene som Bilag til det her Fremsatte; men det Anførte vil udentvivl findes veiledende nok til at fatte en bedre Mening om Holbergs Domme over Konst og Poesie og disses egentlige Væsen, og dette maa her være tilstrækkeligt. Jeg gaaer nu over til Adskilligt, som udelukkende angaaer den nærværende Udgave af vor Digters Comoedier og den Maade, hvorpaa de her ere giengivne.

Ved denne nye Udgave er, ligesom ved den tidligere af mig, i Forening med min uforglemmelige Ven og Velynder **Rahbek**, besørgede Udgave af Holbergs Comoedier (i hvilken jeg dog først deeltog efter at det Meste af den Politiske Kandestøber var trykt) Udgaven af 1731—1754 lagt til Grund. Det følger af sig selv, at de Rettelser ere blevne anbragte, hvilke dens ikke faa Urigtigheder giøre fornødne; ligeledes er paa et Par Steder enkelte Ord eller Udtryk optaget fra de ældste Udgaver. Sligt har dog kun i de sieldneste Tilfælde og efter det nøieste Overlæg fundet Sted, og kun hvor Udeladelsen i den yngre Udgave med nogen Føie kunde antages at være skeet af blot Uagtsomhed, og hvor det Udeladte tillige i een eller anden Henseende kunde have Interesse. Disse

Afvigelser ere bemærkede deels i de Noter, der følge strax bag efter hvert Stykke, deels i de i Tillægget tilføiede „Anmærkninger og Oplysninger.“

De første femten Comoedier ere første Gang trykte i den ældste Udgave 1723—1725 (under Titlen: „Hans Mikkelsens Comoedier“), hvoraf blot udkom 3 Tomer, af hvilke kun den første blev anden Gang retmæssigen oplagt. De øvrige Stykker ere tilligemed hine for første Gang trykte i Udgaven af 1731, og findes i dens 4de og 5te Tome, hvortil 1753—54 kom 6te og 7de Tome. Denne eneste nogenledes fuldstændige Samling fra Holbergs egen Tid af hans Lystspil, siden mange Gange oplagt, men hver Gang uden Aarstal, udkom i alle dens forskiellige Oplag under Titlen: **Den danske Skueplads**, hvilken Titel derfor ogsaa er given nærværende Udgave, ligesom den ogsaa er fulgt i den tydske, saa vel som i den franske Oversættelse, og Stifteren af det nationale danske Theater synes vel med Ret at kunne tilegne disse sine Værker den.

I Hensyn til Fuldstændigheden af hiin ældre Samling 1731—1754 maa erindres, at den dog ikke indeholder Gert Westphaler i fem Acter, Nyt-Aars-Prologen og Epilogen: Comoediens Liigbegængelse, hvilke her naturligviis ikke ere forbigaaede. — Oversættelsen: Artaxerxes, som man har antaget at være af Holberg, men som han udentvivl ikkun paa en eller anden Maade har havt nogen Deel i, er meddeelt i Tillægget, fordi den findes i alle de ældre Udgaver af Holbergs „Danske Skueplads“ og for ikke, idet man paa den ene Side forøgede nærværende Udgave, paa den anden at betage den noget af hiins Fuldstændighed, skiøndt af ringe eller ingen Betydning. Mere herom findes ved Stykket selv i Tillægget.

Det, som næstefter en troe og correct Text paaligger en Udgiver at bære særdeles Omhu for, er Orthographien, især naar den, der forekommer i en stor Deel af Nutidens Skrifter, er saa forvirret og saa udansk, som i vore Tider er Tilfældet.

Angaaende Texten er allerede meldet, hvilken Udgave den følger: og denne (af 1731) er heel igiennem atter bleven sammenlignet med de ældste og ældre retmæssige Udgaver, hine fra 1723 til 1725, disse omtrent fra Sytten Hundrede og nogle og Fyrgetyve til Sytten Hundrede og nogle og Firsindstyve: alle uden Aarstal.

I Orthographien derimod var det ikke muligt at erholde nogen paalidelig Rettesnor af de ældste eller ældre Udgaver fra Holbergs egen Tid. Den er i dem ofte saa corrupt, saa uovereensstemmende med sig selv, saa afvigende fra de enkelte Regler, Holberg ved anden Leilighed (hvorom strax mere) selv har fremsat, at det er øiensynligt, han aldeles har overladt denne Deel af Udgaverne til Sætternes eller Correcteurer-

nes Villaar. Disse have snart fulgt Manuskriptets og snart en anden Orthographie; og maaskee indeholder Manuscriptet selv ikke engang Holbergs egen, da man seer, at han undertiden, i det mindste i en sildigere Tid, betiente sig af Afskrivere,*) hvilke sielden ere nøiagtige i denne Henseende.

I Aaret 1726 føiede Holberg til sit da udkomne Digt „Metamorphoses eller Forvandlinger" nogle „orthographiske Anmærkninger," hvori han med sin sædvanlige Klarhed og sunde Sands behandler ogsaa denne Gienstand.

I Indledningen til disse Anmærkninger erklærer han:

„at han ikke vil fremføre noget Nyt, men allene grunde sine Anmærkninger paa deres Skrivemaade, som meest synes at stemme overeens med Fornuft og Analogie."

Endvidere, efter at have yttret, at vi af Fremmede ofte maae høre ilde over den Misorden, der hersker i vor Orthographie, siger han:

„Om visse autoriserede Mænd toge sig for at give orthographiske Regler, vilde jeg være den første at rette mig derefter, endskiøndt jeg, efter mit Tykke, kunde give bedre Raison til en og anden Ting; thi ligesom det er bedre, at leve under haarde Love, end under Anarchie, saa er det smukkere, at alle skrive paa een Maade, skiøndt mindre beqvem, end at enhver bogstaverer ligesom han faaer Indfald til."

Naar man altsaa i en ny Udgave af et Skrift af Holberg, bruger en saadan Retskrivning, der har de bedste „Autoriteter" for sig (og deriblandt for den største Deel hans egen) og „som meest synes at stemme med Fornuft og Analogie," eller med vort Sprogs Eiendommeligheder og Væsen; saa har man udentvivl i denne Henseende handlet i Holbergs Aand og Mening, og opfyldt billige Fordringer.

Jeg har saaledes i nærværende Udgave fulgt de af Forfatterens orthographiske Regler, der deels i hans egne Skrifter, deels i hans sildigere Samtids og i Tidsrummet nærmest denne ere blevne almindeligst fulgte, og har iøvrigt rettet mig efter den Orthographie, der i hiint Tidsrum (fra Holbergs sildigere Skribent-Aar til ind i Begyndelsen af det nuværende Aarhundrede) var temmelig overeensstemmende hos de bedste Forfattere. Skrifter fra hiin Periode, og **Molbechs** danske Ordbog, have heri været mine Veiledere.

En slig Fremgangsmaade, mener jeg bør følges ved enhver for det store Publicum bestemt Udgave af en Skribent fra en længere bortliggende Periode. Derved beholde hans Værker, uden dog at blive mindre tilgængelige for Læsere af alle Classer, ogsaa i denne Henseende

*) Cfr. Boyes Holbergiana 2det Bind S. 256.

Præget af Tidsalderen og Forfatteren. Allermindst vilde det i slige Udgaver være passende at optage nogen nymodens Skrivebrug, der først i sildigere Aar har giort sig gieldende, ikke engang endnu er antagen af en Deel af vor Tids bedste Forfattere, og heller ikke med nogen Sikkerhed kan antages at ville blive varig.

Enkelte Uovereensstemmelser i Orthographien have vistnok indsneget sig. Værkets Omfang, mine ringe Evner, paa hvilke dets Udførelse allene hvilede, og den korte Tid, hvori det maatte forberedes, maae undskylde denne som flere Mangler.

Hvad iøvrigt denne Gienstand, den Holbergske Orthographie, angaaer, vilde det være mig særdeles kiært, snart at finde Leilighed til udførligere at forklare mig derover, end Tiden og Stedet nu tillade.

De Anmærkninger, der ere denne Udgave tilføiede, findes deels efter hvert Stykke, deels i Tillæget bag i Bogen. Da Skriftet først er udgaaet hefteviis, antoges denne Maade for den mest passende. Oplysninger, som ikke findes paa det første Sted, maa altsaa søges i Tillæget. Men hvorvidt jeg har truffet hvad der behøvede Oplysning, og hvad ikke, da Valget deels mellem de ypperlige Commentarer af **Rahbek** og **Werlauff**, deels mellem de af mig selv samlede Materialier, ofte har været vanskeligt, dette maa jeg overlade til billige Læseres Dom. Et stort Savn har jeg under Udarbeidelsen af disse Oplysninger og Anmærkninger følt der, hvor Werlauffs lærde og indholdsrige, her ofte anførte og benyttede Værk ophører.*)

Om den i Tillægget givne Udsigt over Tiden for de ældste Forestillinger af vor Digters Comoedier er det Fornødne sagt bag efter denne Udsigt selv.

Kiøbenhavn, den 11te August 1843.

A. E. Boye.

*) Historiske Antegnelser til L. Holbergs Lystspil, ved E. C. Werlauff. 1ste B. Kiøbenhavn 1838. 8. Fortsættelsen savnes desværre endnu.

Forord til nærværende Udgaves 2det Oplag.

I Besørgelsen af dette 2det Oplag af Holbergs Comoedier i eet Bind afbrødes Udgiveren ved en Sygdom, der endte med hans Død. Hans Interesse og Omsorg for et ham kiært Arbeide ophørte ikke, skiøndt Afkræftelse tvang ham til at overdrage det til en anden; og han ikke blot fulgte Arbeidets Gang og Fremme med Opmærksomhed, men formaaede endnu paa sit Dødsleie, da han til sit Yderste beholdt sine Aandsevners fulde Brug, at yttre sin Mening om et og andet, og meddele ligesom sine sidste Erindringer til det Værk, der sluttede hans jordiske Virksomhed. Hans Søn, i hvis Hænder han efterlod Fuldendelsen af Arbeidet, havde gaaet ham tilhaande ved denne, ligesom allerede ved den forrige Udgave og var derfor ikke ubekiendt med hans Grundsætninger for Textens Behandling m. v., saa Arbeidet ustandset kunde gaae sin Gang og, som man haaber det vil erkiendes, ad den engang indslagne Vei og med den Omhu, den Afdøde stedse viste sine litteraire Foretagender. Uagtet den knappe Tid af en otte til ni Maaneder, der kunde indrømmes Udgivelsen af nærværende Oplag, da det første (af 1843), skiøndt dets Størrelse var 5000 Exemplarer, i Begyndelsen af indeværende Aar, var næsten aldeles udsolgt, saa besluttede Boye dog — saa megen Anstrengelse det end maatte koste hans Svagelighed i saa kort en Frist blot at besørge et simpelt Optryk af 45 Ark, hvoraf ethvert rummer tre af almindelig Størrelse — at sammenholde paany Texten med de forskiellige ældre Udgaver, for at bibringe det nye Oplag de Forbedringer, han kunde ønske. Han bestemte sig ogsaa til at holde sig endnu noget nærmere til den i de oprindelige Udgaver brugelige Retskrivning, end han tidligere havde giort, uden dog at ville aabne Døren for hine Bøgers hele besynderlige og forvirrede Vrimmel af Skrivemaader, hvori Holberg selv uden Tvivl kun havde den ringeste Deel. Oversættelsen: Artaxerxes, som han i forrige Udgave medtog, fordi den nu engang fandtes i den gamle Udgave af Holbergs Danske Skueplads, men som unegtelig her stod som Saul imellem Propheterne, vilde han i dette Oplag have udeladt. Dette og nogle faa hist og her tilføiede Anmærkninger, som Pladsen og den indskrænkede Tid ikke forbød at medtage af hans større Forraad, er det hvorved nærværende Oplag skiller sig fra det første.

Kiøbenhavn, den 5te December 1851.

H. Boye.

Fortegnelse over Indholdet.

Side.

Tillæg.

Fortale

til den ældste, under Forfatter-Navnet Hans Mikkelsen trykte, Udgave af 1723.

Hans Mikkelsen

B. L.

Salutem!

Jeg holder gandske ufornødent at tale noget til disse Comoediers Forsvar, thi det var kun at koge op igien det, som Sign. Just Justesen har saa tidt prædiket om tilforn*). Vil den gunstige Læser ikke lade sig nøie med det, som tilforn er sagt; saa forsøg kun selv engang at skrive en Comoedie, ikke om Dr. Faustus eller Finkeridderen, men en Comoedie af Characterer, arbeid et heelt Aar at giøre den ustyldig, og see til alligevel, om ikke en eller anden, vil udtyde den paa sig. Det er alt, hvad jeg har at sige denne Gang, forbliver i det øvrige

Vostre treshumble Serviteur,

H. M.

P. S. Apropos, om nogen skulde udtolke det som en Karrigskab, at jeg ingen Exemplarer forærer bort af mine Bøger; da er dette at mærke, at saasom jeg skriver noget ofte, er jeg at ansee som andre Kiøbmænd, hvilke hvor resolute de end ere, forære de dog ikke gierne bort noget af de Varer, som de idelig drive Handel med. Thi saasom man har mange Kiendinger, kan man ikke forære En, uden man ogsaa skal forære en anden. Handelen kunde ellers falde til en Banqveroute.

---

*) Nemlig (i „Betænkningerne" foran Peder Paars og Skiemtedigtene) om de ugrundede Beskyldninger for Personlighed i Autors Satire. Det behøver neppe at erindres, at det er Holberg selv som taler i disse „Betænkninger" under det opdigtede Navn Just Justesen.

Udg. Anm.

Just Justesens Betænkning over Comoedier.

(Foran den første og anden Udgave, 1723 og 1724).

Der har tilforn været Tvistighed blandt Skribenter om Comoedier. Nogle har holdt dem skadelige og forargelige; Andre igien fornødne og opbyggelige. Cyprianus fordømmer Comoedier, sigende: adulterium discitur, dum videtur; andre

Fædre igien holder dem uskyldige. Ludvig den Hellige driver Comoedianter ud af Frankrig; en anden, ligesaa gudfrygtig Konge som han, fører dem ind igien. En Prinds de Conti skriver en heel Bog imod Comoedier sigende: Comoediers Henseende er, at oprøre Affecterne, og den Christne Religions at stille dem. En stor Theologus derimod sætter andre Forretninger til Side, og bruger sin Pen til at forsvare Skuespil; saa at ingen Materie synes mere problematisk. Alle maaskee har Ret, og de stridende Meninger kan foreenes, naar man giør Forskiel paa kydske og ublue Comoedier; thi at ville forsvare en Plauti Mercator, var ligesaa daarligt, som at fordømme hans Capteivei. Men dermed, siger man, ophæves ikke Tvistigheden; thi der findes de, der tilstaae, at Skuespil kan være uskyldige, men tilligemed ikke kan lide, at brave og gamle Folk drive Tiden bort med at see og læse Børneleeg. Andre derimod holde for, at det er fast ligesaa nyttigt, at læse Comoedier, som Postiller. Naar en Hugo Grotius adspørges af andre lærde Folk, hvi han gaaer med Terentium i sin Lomme? svarer han: Fordi han er det værd. Vil man vide hvad Nytte han haver af Skuespils Læsning, svarer han: Børn læse eet derudi, og Mænd et andet; saa at Tvistighederne herudi ogsaa let kan ophæves. Thi hvo kan negte, at Amphitruo og Menechmei ere jo skrevne allene for Tidsfordriv? Hvo kan ogsaa negte, at der jo er Lærdom og Morale udi Aulularia? Siger man, hvorfor mænger man da saa meget unyttigt Galskab udi moralske Comoedier, da svares, hvorfor forgylde Apothekere deres Piller; det hedder jo:

Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci.

Vil Moliere have Folk til at faae en Misanthrope til Livs, maa han forgylde den med en Médecin malgré lui. At mænge Galskab i Comoedier, er derfor ligesaa fornødent, som at smøre Hiulene paa Vognen og at bruge Drikke til sin Mad; thi uden det første kan det sidste ikke fordøies. Man kunde da herudi, saavelsom i mange andre Ting, let komme overeens, naar man gaaer til den rette Kilde, og efterseer, hvad som er den eneste og rette Aarsag til slige Stridigheder.

Jeg for min Part holder det ganske unødigt, at tale enten pro eller contra herudi. Jeg vil kun allene binde mig til tvende smaa Spørgsmaal, som udi disse Tider ere blevne giorte, ved Lelighed af disse nye anrettede danske Comoedier, nemlig: 1) Om det strider mod visse Personers Stand og Characteer at skrive Comoedier? 2) Om det er sømmeligt og anstændigt for smukke Mænds Børn, at lade sig bruge til theatralske Exercitier?

Det første er ikke meget vanskeligt at besvare, eftersom vi have Comoedier og lystige Romaner, skrevne af Fyrster, Grever, Baroner, Riddere, ja Præster, Munke og Jesuiter i vore Tider, og af de habileste og største Mænd udi gamle Dage, som enten skreve selv eller hialp andre derudi. De Græker havde saa stor Ærbødighed for Comoedieskrivere, at de foregave, Aristophanes styrkede Athenen meer ved sine Comoedier, end dens Krigsmagt baade til Lands og Vands. Ja Kongen af Persien, udi de vigtige Spørgsmaal, han giorde til de Lacedæmoniske Gesandter, spurgte dem: hvordan Aristophanes levede, som bemeldte Comoedieskriver selv vidner i et af hans Skuespil kaldet Acharnenses; hvilket, omendskiøndt det er hardt ad ligesaa meget outreret, som den chinesiske Philosophi Mening, at en Stad ikke vel kunde regieres uden Musik, saa sees dog deraf, udi hvilken Agt Comoedier have været holdne af de mest skiønsomme Nationer i gamle Dage, da Skuespil vare langt fra ikke saa reene og kydske, som de ere nuomstunder, ei heller saa sindrige eller moralske. Vel er sandt, at Amphitruo og Gnieren, som Moliere har oversat af Plauti Comoedier, staaer endnu i vore Tider udi den første Classe; men Resten derimod svarer aldeles ikke hertil, langt mindre Terentii og Aristophanis Comoedier. Thi omendskiøndt de, der ere Patroner af de gamle Comoedier, kan sige, som sandt er i visse Maader, at hver Nation,

hvert Seculum har sin Smag, saa at det, som var den største Zürlighed udi Grækernes Tider, mest kan skurre udi vore Øren, og det som nu skurrer mest udi vore Øren, kan vore Efterkommere finde mest Smag udi, hvorpaa Blackmore en Engelænder, gir mærkelige Exempler allene udi sin Nation: Nu, siger han, finder jeg at vor Nation har havt størst Behag udi mærkelige Hændelser og utroelige Bedrifter og vandrende Riddere; nu udi Ord af dobbelt Mening, nu udi prægtig Stiil, nu udi søde og behagelige Talemaader, artige Indfald og Lignelser, og endelig i ubehagelig, men grundig Lærdom, ligesom udi Musiken, tilforn havde man Behag udi Harmonie, men nu udi Dissonancer og det, som skurrer i Ørene: Saadant, omendskiøndt det ikke uden Grund fremføres til gamle Comoediers Forsvar, saa følger dog deraf ikke, at disse Tiders Mennesker ere aldeles blinde udi at dømme om gamle Skrifter; thi det, som man kalder Indfald og bon sens, er altid det samme, og omendskiøndt En ikke er saa lykkelig, at forstaae Originalen, kan han dog see af Oversættelser, at Achilles hos Homerum taler som en grov Vognmand, og at en stor Deel af Aristophanis Indfald har ingensteds hiemme; saa man derfor kan frit sige, at de nye Comoedier saavel udi Artighed, som udi Lærdom og Ærbarhed overgaaer de gamle, og at det derfor ikke kan tilskrives uden enten Avind eller en unaturlig Smag, at ville lægge brave Folk til Last, at de nu omstunder skrive sindrige og opbyggelige Comoedier. Ja de, som stoppe deres Øren til for saadant, have lige saadan naturlig Feil paa Hørelsen som Manden, der huggede Træer ned om sin Gaard, for ikke at høre Nattergalen, og derimod fandt Behag udi at høre Frøer; eller som den Scythiske General, der gad heller høre en Hest vrinske, end den sødeste musikalske Harmonie.

Hvad den anden Objection er angaaende, at det er uanstændigt for smukke Mænds Børn, der ere beskikkede i sin Tid at betiene Kirker og Skoler, at bruges til theatralske Exercitier; da svares der, at det, som kaldes Decorum eller Bienséance, dependerer af Landets Moder. I Engeland og Frankrig er det Landets Mode, at Præster gaae paa Comoedie og Kaffeehuse, hvorfor det ikke meer er usømmeligt. I gamle Dage var det mod Landets Mode for Mandfolk, at gaae med Silke-Klæder, hvorudover det ogsaa var dem uanstændigt. Saasnart derfor at den høie Øvrighed siger, at det ikke skal holdes usømmeligt for skikkelige Folk, at lade sig bruge til Skuespil, saa bliver det strax ikke meer usømmeligt, og saasnart alle Byens Præster resolverede sig til at gaae paa Comoedien, var det dem ikke meer uanstændigt, end Geistligheden udi Engeland og Frankrig; ligesom naar en fornemme Dame vilde resolvere sig til at sidde engang paa Parterret, blev det holdet for en meget anstændig Mode for Borgerkoner at giøre det samme. Saa at alle slige Øvelser, naar de ikke ere syndige, saasnart Landets Mode siger, at de ere sømmelige, blive de strax sømmelige, og saasnart den høie Øvrighed sætter andet Navn derpaa, stride de strax mod den saakaldte Bienséance. Jeg vil ikke tale om mange brave Folk i vore Tider, der i deres Ungdom have ageret Comoedier, og siden ere blevne forfremmede til Academie, Kirker og Skoler: thi det er ligesaa let, som unødvendigt at bevise.

At skrive Comoedier holde ellers nogle Folk, at være ethvert lystig Hoveds Værk, da dog Erfarenhed viser, at neppe tre eller fire udi et heelt Rige findes saadant Arbeide voxne. Thi der udfodres af en Comoedieskriver, først at han er Philosophus, og har nøie udstuderet det, som kaldes Ridiculum udi det menneskelige Kiøn; for det andet, at han har det Pund, at igiennemhegle Lyder saaledes, at han diverterer tillige: Tredie, at han i sin Imagination kan forestille sig, hvad Virkning det vil have paa et Theatro: thi undertiden kan den Comoedie, som er lystigst at læse, allermindst behage paa Skuepladsen; thi ved Kløgter og artige Indfald kan fattes det, som ikke kan vel beskrives, men er noget, som giør et Theatrum levende: Fierde, at han af gode Comoedier Læsning har

faaet alle de Regler i Hovedet, som derved bør iagttages; dog maa man tage sig vare, at man ikke søger at giøre et Theatrum saadan levende, at man derved støder an mod det, som kaldes bon sens. Det er vel fornødent at outrere Characterer̄ne, men dog saaledes, at man ikke af en latterlig Heros giør en gal Mand. Naar Jean de France knapper sin Kiole bagvendt, kommer han mig i en Hast for, ikke at være rigtig i Hovedet. Men naar jeg betragter, hvor daarlig Folk er at efterfølge strax endog de urimeligste franske Moder, saa synes mig, at det er giørligt, ja mindre urimeligt, end at staae med et Glas Viin i Haanden fast en halv Time, og krige sig hæs, før man faaer den tilliv. Derimod kan jeg ikke hitte paa noget at besmykke den borgerlige Adelsmands Character; men naar jeg seer ham nu kaste sin Slaaprok af, nu tage den paa igien, for at mærke om Musiken klinger bedre udi den blotte Trøie end udi Slaaprokken, iligemaade naar jeg seer ham lade sig indbilde, at den tyrkiske Keisers Søn er kommen til Paris allene for at frie til hans Datter, saa kan jeg ikke mærke, at Characteren er outreret, men at Personen er baarekistegal, saa Boileau havde større Aarsag at censurere den borgerlige Adelsmand og den indbildte Syge, der i sin Stue lod sig creere til Doctor, for at blive frisk, end den gamle Mand, som Scapin fik til at krybe i Sækken. En Comodieskriver maa beflitte sig paa, at de Stykker, han forestiller, ere naturlige og uden Affectation, saa at Tilskuerne skal kunne bilde sig ind, at det er Alvor. Derfor var det at ønske, at i alle Comoedier Scena var udi det Land, hvor de forestilles, at Tilskuerne kunde slippe for at fingere sig andre Lande i Hovedet, og ligesom bilde sig ind, at, saasnart de have faaet deres Passeersebdel, de i et Øieblik med det hele Comoediehuus blive forflyttet til Rom, Grækenland, Spanien eller Frankrig. Fornuften viser ogsaa, at det maa skurre i delicate Øren, at høre en spansk Historie forestilled paa Danske; hvorfore den spanske Bonde, der kommer og taler Siællandsk udi Festin de Pierre, behager mig ikke nær saa meget, som „Jeppe paa Bierget"; og er derfor ingen Tvivl paa, at dersom de, der oversætte Molieres Comoedier, vilde med Scena forandre Navnene, og giøre ikke allene Ordene men hele Comoedien Dansk, det jo havde langt bedre Virkning. Og naar hele Comoedien skal være Dansk, saa maa ikke allene Scena og Navnene, men og Charactererne være danske, og er derfor adskillige fremmede Comoedier aldeles ikke beqvemme for vor Skueplads. Tartuf hos Moliere kan aldrig blive dansk, thi Hovedpersonen er en Directeur de Conscience, som under Hellighebs Skin bemægter sig Herredom udi et Huus, hvilke Slags Folk vore allene i de Roman-Catholske Lande.

Alle Doctor-Comoedier ere ogsaa urimelige her i Landet, hvor den medicinske Nation er et fornemme Folk, der aldeles ikke er besænget med de Lyder, som findes hos de smaa omløbende Medici paa en Deel andre Steder. Iligemaade passer de meget romansk-forlibte Skuespil sig meget lidet her paa Stedet og haver ikke den Grace her som udi Engeland eller andre Riger, hvor Folk hænger sig af Kiærlighed. Thi det er ganske ikke fornøden, som nogle foregive, at enhver Comoedie skal endes med Ægteskab; thi naar en Comoedieskriver ikkun forestiller en Lyde med sin rette Farve, saaledes at den underviser og forlyster tillige, har han iagttaget alt, hvad han bør iagttage. Saaledes havde „Æsopus" kunnet passere for et meget smukt Stykke, omendskiøndt den poetiske Brudevielse udi Enden havde været udeladt. Man maa mage det saa, at vore Tilskuere ved sindrige og moralske Skuespil faaer den rette Smag, og saa lidt som mueligt forestille lystige Eventyr, hvorudi ingen Lærdom er, paa det at visse Folk kan betages al Aarsag at tractere vore Comoedier som Børnespil og Tidsspilde; ja man maa mage det saa, at man kan sige til vore Comoediers Forsvar, at derved ikke allene de Penge blive udi Landet, som de fremmede og urimelige Van-

der tilforn udførte, men endog at Tilskuerne anvender deres ledige Tider vel og nyttig derpaa. —*)

Dette maa være nok talet om Comoedier udi Almindelighed; nu vil jeg skride til disse, som indeholdes udi denne [første] Tome.

Den første, som kaldes **Den politiske Kandestøber**, er af alle bleven mest censureret og har havt den Lykke, som alle gode Comoedier gierne have, nemlig, at en Hob Mennesker derudover er bleven vred. Man har beskyldet Autor derudi at have sigtet paa Øvrigheds-Personer, da dog ingen Comoedie er til, der meer bør befalde Øvrighed; thi Satiren sigter allene til visse Pralere blandt gemeene Folk udi Kristæder, der sidde paa Vertshuse og criticere over Borgemester og Raad, vide alting og dog intet. Slige Folks Characterer blive artig forestilled udi denne Kandestøber, som nogle af Raadet bilde ind, at være bleven Øvrighed, paa det han kunde lære at kiende sig selv, og vænne sig fra sin forrige Daarlighed. Jeg tvivler paa, at nogen skal kunne vise mig en Comoedie meer honnet og meer moralsk; thi om nogen Feil er fornøden at forestille i et Skuespil, saa er denne, der gaaer saa meget i Svang blandt Folk, som ikke vide det selv. Den kunde maaskee have saadan Virkning, om den blev spillet udi Holland eller andre frie Republiker, at en Käsverkooper skulde i lang Tid betænke sig at opregne de Feil, som en Turenne, en Eugenius har begaaet udi den eller den Campagne. Comoedien er ellers ikke mindre lystig end moralsk; thi den har holdet Tilskuerne i Latter fra Begyndelsen til Enden, og derfor af alle er spillet med størst Profit for de Vedkommende.

Den anden kaldes **Den Vægelsindede**: En rar Charactere, som ikke er udført i nogen Comoedie; thi Autor har bemøiet sig ikke allene at skrive nye Comoedier, men ogsaa rare, da de fleste fremmede, endogsaa mange af Molieres, ikke aldeles ere saa nye, som Folk bilder sig ind. Udi denne Comoedie er Hovedpersonen en Dame, der har sexten Sind om Dagen, hvilken Characteer, jo vanskeligere den er at forestille, jo større Berømmelse har den forhvervet Madame **Montaigu**, der har ført den saa vel ud. Ikke desmindre er den dog ei spillet med den Fremgang som den forrige, formedelst nogle alvorlige Scener, som de fleste ikke begrebe udi Førstningen; Saa der ere adskillige Meninger om samme Stykke; thi nogle holde det, næst Barberen, for det sletteste; store Kiendere derimod af alle fem for det bedste.

Den tredie Comoedie hedder **Jean de France eller Hans Frandsen**, hvilken, saasom den er en bitter Satire mod de saa kaldte Petits Maitres, der sætte deres Fædrenearv til udenlands for at glemme deres eget Sprog, og forgive Landet med fremmede Moder, saa holdes den for vor Nation det nyttigste Stykke, og saasom den er ikke mindre latterlig end skarp, saa har den fundet en synderlig Behag saavel hos Høie som Lave, og holdes for den kostbareste.

Den fierde kaldes **Jeppe paa Bierget eller den forvandlede Bonde**, en af Bidermanni gamle Historier, som Autor har udført i en Comoedie. Dette er den eneste Materie, som ikke er opspunden udi Autors egen Hierne, hvorfor han ingen Berømmelse forlanger deraf; hvorvel de artige Kløgter, som lægges udi Bondens Mund og bevæge alle Slags Tilskuere til idelig Latter, ere hans egne. Den blev spillet første Gang meget ilde, formedelst en Forvirring, som

*) N.B. Udi denne Edition ere de to af disse fem Comoedier bleven meget forandret, saasom Kandestøberen og den Vægelsindede. Men den sidste, nemlig Mester Gert Westphaler, er bleven saaledes omstøbt, at den kan passere for ganske ny.

(Autors Anmærkn. til 2den Edition).

[Med denne Note ender Just Justesens Betænkning i 2den Udgave. Det øvrige af Betænkningen findes allene i den første.]

samme Aften reiste sig blandt Acteurerne, men anden Gang alle Folk til Fornøielse, sær formedelst Monsieur Gram, der agerer saa naturlig en Siællands Bonde.

Den femte Comoedie hedder Mester Gert Westphaler, hvorudi Hovedpersonen er en, der dræber Folk med Snak. Dette Stykke havde kun tynd Lykke første Præsentation; thi saasom Personen havde kun tre Materier at tale om, saa syntes de fleste, at de ofte Repetitioner giorde Comoedien ubehagelig. Autor derfor, saasom han mærkede, at man ikke gav Agt paa Comoediens rette Oiemærke, tog sig for, anden Gang at forklare den ved en Prologus, og vise, at just i det, som man lastede, bestod Stykkets Dyd, hvilket havde saadan Virkning, at Comoedien anden Gang blev ligesaa meget roset, som den forrige Gang blev lastet, og vil i Fremtiden efter al Anseelse passere for et af Autoris bedste Stykker.

Disse Comoedier ere bleven spilled verelviis med de allerstørste Comoedier, oversatte af Franssken, hvorudover de have staaet større Fare, end nogle andre nygiorte Stykker. Thi Molieres Comoedier, hvorvel de ere saa forslidte paa andre Steder, at de hart ad ikke kan bruges uden i Nødsfald meer, saa dog passere de her for ganske nye blandt Folk, som ikke forstaae Fransk. Saa at disse Originaler have holdet Stand med de franske, ikke fordi de vare nye, men fordi de ere blevne holdet ligesaa gode, hvorvel derudi er intet for Oinene, ingen Machiner, Præsentationer, Masqverader og andet deslige, som lokker flere Tilskuere end Comoedien i sig selv, som kan sees af den borgerlige Adelmand, hvilken omendskiønt det er et af Molieres slette Stykker, holder bedre Stand, end Gnieren, som er det bedste, alleneste for den tyrkiske Mufti og Masqveraden, hvorpaa de største Kiendere dog mest støde sig, saa at den Behag, som Folk har fundet i disse nye Stykker, reiser sig allene af Comoedierne i sig selv, saasom Autor intet har givet for Oinene, men allene for Orene, og ikke fordærvet Comoedierne ved selsomme Præsentationer, for at behage Galleriet, eller sat dem for meget paa Skruer, for allene at behage Logerne. De Comoedier ere i mine Tanker de bedste, som behage alle, hvorfor jeg regner ikke Molieres Misantrope for andet end en smuk og sindrig Samtale, men ikke for nogen god Comoedie, saasom den ene Part derudi fattes, som kaldes Festivitas, Gayeté, og Konst at komme Folk til at lee.

Autor har derforuden skrevet en Hob andre Comoedier, og ved saadant og andet hans idelige Møie og Arbeide foraarsaget, at vores Danske, som tilforn i ingen Anseelse hidindtil har været, nu omstunder reiser Hovedet i Veiret baade mod det Franske og Engelske.

Foruden de [fem] Stykker, som findes udi denne Tome, har han [til Datum] giort ti andre, som ligge færdige nemlig:

6) Barselstuen.
7) Den Ellevte Junii.
8) Jacob von Tyboe eller den stortalende Soldat.
9) Den Stundesløse.
10) Johannes Montanus eller Hans Berg.
11) Don Ranudo de Colibrados eller Fattigdom og Hoffart.
12) Ulysses von Ithacia eller en tydsk Comoedie.
13) En Comoedie kaldet uden Hoved og Hale.
14) Hexerie eller blind Allarm.
15) Melampe, en Tragoedie.

(Skrevet Aar 1723).

Fortale
til
Udgaven af 1731.*)

Jeg haver her efter adskillige godt Folks Begiering paa ny oplagt de danske Original-Comoedier, endeel, saasom faa havde dem ret samlede, endeel ogsaa, efterdi de vare af ulige Tryk og Formater formedelst de adskillige Editioner, som deraf ere giorte baade af Autore selv og andre. Til de forhen trykte har jeg lagt ti andre, hvoraf de fleste have været spillede, men ikke tilforn ved Trykken publicerede; saa at denne Samling bestaaer af 25 Comoedier, som ere deelte udi 5 Tomer.

Den Approbation, samme Comoedier have fundet saavel af Indlændiske som af Fremmede, og den Lykke de have at blive oversatte paa andre Sprog, har ikke lidet opmuntret mig til dette nye Oplag, hvilket, saasom Actionerne ophøre, kan tiene til et Beviis paa hvad man udi den Slags Skrivemaade her i Landet har kunnet bringe til Veie.

---

*) At denne Fortale er skreven af Holberg i daværende Forleggers (Universitetsbogtrykker Høpffners) Navn, antager jeg ifølge Grunde, som ere fremsatte i de ved mig udgivne „Holbergiana" 2det B. S. 247.

Udg.

Fortale 1746.

(Oversættelse af Holbergs franske Fortale til hans ved G. Fursman paa Fransk oversatte Lystspil).

Jeg vil ikke foretage mig her at give mine Comoediers Historie: Jeg har intet derom sagt i den danske Original, for ikke at gientage, hvad jeg havde skrevet i første Deel af mine latinske Smaaskrifter, hvilke man kan eftersee, om man behager. I denne Fortale indskrænker jeg mig allene til at tale om den franske Oversættelse, forfattet af Hr. G. Fursman, og jeg erklærer, at jeg har seet og læst denne Oversættelse, at jeg har fundet den overeensstemmende med Originalen, og at jeg bifalder den.

Denne Oversættelse indeholder alle mine Comoedier, sex og tyve i Tallet, og uden al Forfængelighed kan jeg sige, at mine Comoedier have giort Lykke saavel paa det danske, som paa det tydske Theater. Jeg vilde ønske, man

maatte finde samme Smag i dem paa Fransk, og jeg mistvivler ikke herom, uagtet den Fordom, man i Frankrig har mod Aandsværker, der komme fra vore nordiske Lande.

Man vil maaskee sige, at disse Comoedier ikke ganske ere i det pariskske Theaters Nymodens Smag. Jeg tilstaaer det, og jeg skulde vel vogte mig for, at falde i den Smag. At skrive slige Comoedier, er egentlig at giøre smukke Dialoger, som ingen Lighed have med Theater-Stykker. Artificium istud jam periit. Jeg har i Paris hørt Folk af god Smag klage over denne Mangel. Dog tilregnede de mindre Forfatterne det, end Smaaherrerne, som nuomstunder beherske Theatret i Paris, og ikkun ville vide af de Comoedier, der bringe de sande Kiendere til at gabe.

Hvad mig angaaer, da har jeg forsøgt at gienoplive Smagen fra Plauti Seculum og Smagen fra det forrige Aarhundrede. Mellem de Gamle har altsaa Plautus, og mellem de Nyere hans Efterligner Moliere, været mine Veivisere. Jeg har fulgt deres Spor, undertiden lige til deres Uregelretheder; thi man kan sige om nogle dramatiske Forfattere i vor Tid, hvad Plinius siger om Talere og Digtere: Peccant, quia nihil peccant.

Naar jeg taler om Uregelretheder, saa er det forbi nogle Journalister, som iøvrigt have giort meget af mine Comoedier, dog have paastaaet at finde to Ting at udsætte paa dem. De have troet, at Charactererne vare en Smule for overdrevne, og de have sagt, at jeg ikke altid iagttog **Stedets og Tidens Eenhed.**

Jeg tilstaaer lettelig min Brøde hvad den første Bebreidelse angaaer. Men Moliere, som man har bebreidet det selvsamme, har i Forveien forsvaret min Sag. Det er med velberaad Hu, at jeg undertiden har forstærket Farverne, og overdrevet Skildringerne. Erfaring har lært mig, at den Correcthed, Academikerne, som ikke altid ere competente Dommere i dette Fag, fordre, ofte fordærver en Comoedie, og giør den kiedsommelig. Hr. Grimarest har forsvaret Moliere for en lige Bebreidelse, sigende, at han kiendte Theatrets Perspectiv, der fordrede drøie Træk for at virke paa Publicum. Det var Aarsagen til denne store Mands Ulærvillighed; det er ogsaa Aarsagen til min.

Angaaende det, man forekaster mig, at jeg ikke altid har iagttaget **Stedets og Tidens Eenhed,** kan jeg sige at jeg har fulgt denne Theater-Regel i mine fleste Comoedier. Det Stykke, kaldet Henrich og Pernille, er blandt andre et Beviis derpaa. Tillige kan derved bemærkes, at ingen lader sig see paa Theatret, uden at være ventet af Tilskuerne. Forresten er det umueligt, at iagttage disse Regler i alle Stykker. Man veed, enhver Comoedie bør indeholde en vel forbundet Fabel, og ikkun faa saadanne taale at indesluttes i et eneste Værelse, eller i et eneste Huus. De bedste Comoedier ere denne Feil underkastede; de ophøre derfor ikke at ansees for smukke, og endog smukkere, end mange andre, som ere flaue og smagløse, uagtet disse Regler ængstlig ere iagttagne deri.

Det er ikke nok, at et Stykke er deelt i nogle Acter og i et vist Antal Scener, heller ikke at Fabelen forestilles i et eneste Værelse osv. Med hele dette Apparat fortiener det ikke Navn af en Comoedie, med mindre man deri finder en velforbunden Fabel, en overraskende Opløsning, og det, de Gamle kalde Festivitas, som er Theatrets Siæl.

For rigtigen at bedømme Værdien af denne Danske Skueplads maa man lægge Mærke til, at Scenerne ikke ere i Paris, eller nogen anden fransk Bye, men for det meste i Kiøbenhavn. Dette er Grunden, hvorfor Oversætteren ikke har fundet det passende at localisere dem. Det havde ikke mere været at skildre vort Nordens Sæder, eller give en Oversættelse, men at maskere nordiske Comoedier ved at udklæde dem paa fransk. Han har sagt: Hic Rhodus! hic salta!

Det er af samme Grund han har beholdt næsten alle de danske Navne og Titler; thi man spiller undertiden simple Borgere, undertiden kiøbenhavnske Haandværksfolk, og ikke foregivne franske Marquier.

Dog er der ikke saa uendelig langt fra den ene Nations Sæder og Characterer til den andens, at de Franske ikke skulde kunne drage Nytte af Critiken over de fleste af de Feil, der her ere skildrede efter Naturen; thi Menneskene ere i alle polerede Lande noget nær de samme, især i Hensyn til Lidenskaberne, saa at man, i at dadle de Danske, med megen Føie kan sige til en Mængde Fremmede: De te fabula narratur.*)

*) Titlen paa Gotthardt Fursman's Oversættelse af Holbergs Comoedier er følgende: Le Théatre Danois par Mr. Louis Holberg. Traduit du Danois par Mr. G. Fursman. Divisé en six Tomes. Tome I. A Copenhague. Aux dépens du Traducteur & Compagnie. 1746. Mere end 1ste Tome udkom ikke. Worm, W. Høiberg og Nyerup anføre urigtig denne Oversættelses Aarstal med 1741. Foruden Holbergs Fortale findes foran en Dedication af Fursman til Kongen. De i dette første Bind oversatte Stykker ere følgende: 1) La Journaliére (den Vægelsindede). 2) Henri & Perrine (Henrich og Pernille). 3) Le pottier d'étaim politique ou l'homme d'état imaginaire (den pol. Kandestøber). 4) La mascarade (Masteraden). Man seer at i Oversættelsen følge Stykkerne i en anden Orden end i Originalen.

Anmærkninger til Just Justesens Betænkning.

S. 2, Lin. 1. Fædre d. e. Kirkefædre. (See videre i Tillægget ved Slutningen af nærv. Udg. under: Anmærkninger og Oplysninger.)

S. 2, L. 43. Det her tilsigtede Sted i Aristophanes's Acharnenser findes V. 646—651 (Ed. Dindorfii. Vol. 1. Lips. 1830); Kongen spørger dog egentligen ikke til Aristophanes's Befindende, men, i det Digteren lader Choret vende Talen til Tilskuerne for at forsvare ham mod hans Modstanderes Beskyldninger, beraaber han sig blandt andet paa, at den Dierbhed, hvormed han i Comoedierne raader Folket og fremmer dets Bedste, var vidt og bredt saa berømt, at selve Kongen (Perser-Kongen), da han vilde udfritte et lacedæmonisk Gesandtskab, først spurgte dem, hvo af begge (Lacedæmon eller Athen) der var mægtigst i Skibe, og dernæst hvem af disse to Stater hiin Digter (Aristophanes) sagde ret mange Haardheder; thi, meldte Kongen, de Mennesker bleve de bedste, og de seierrigste i Krig, der havde en saadan Raadgiver.

S. 2, nederst. Foruden dette Sted om Aristophanes's Comoedier omtales de udførligere i Holbergs Danske Epistler 3die Tom. S. 123 rc. At Holberg, uagtet det, her siges mod Aristophanes, dog satte høi Priis paa ham som Comiker, bevidnes af Holbergs Samtidige (s. Scheibes tydske Overs. af Peder Paars Pag. CIII.) og sees af følgende Sted i „Nytaars Prologen 1723" (indrykket i nærværende Udgave efter Comoedien Jeppe paa Bierget):

Mon Aristophanes Athenen har fordærvet?
Mon han ei heller har den Laurbærkrands forhvervet?

Paa en lignende Maade nævner han ham i Satirerne (3die Sat. Critik over Ped. Paars); ogsaa i Just Justesens Betænkning over P. P. I de „Moralske

Tanker", i „Forberedelsen" S. 16, hedder det: „De gamle Skuespil have været meget betydelige, men derhos grove og skarpe, hvilket sees af Aristophanis Comoedier." I de latinske Epistler nævnes han Ep. III. (overs. i Rahbeks: Holb. Udvalgte Skrifter 21 D. S. 484) ligesom han ogsaa ofte citeres i Noterne til Peder Paars (især paa flere Steder i fierde Bog). Men synderligt er det at han her i Betænkningen sættes i Klasse med Terents.

S. 4, Lin. 20 ff. Den Mening, at fremmede Skuespil altid burde localiseres, har Holberg ikke siden beholdt. „Betænkningen," hvori den findes, er sidste Gang trykt 1724 og ikke optaget i de yngre i Holbergs Levetid udkomne Udgaver. Af Holbergs egen (ovenfor S. 7—9 aftrykte) Fortale 1746 til den franske Overs. af hans Comoedier erfarer man hvor meget han en Snees Aar sildigere var afveget fra den her (1723) yttrede Mening. Paastanden: at Scenen i originale Comoedier altid skulde være i det Land, hvor de forestilles, har han (saa nationale næsten alle hans Characterer endog ere) dog ikke selv fulgt i: Politiske Kandestøber, Melampe, Didr. v. Menschenschreck, de Usynlige, Plutus, Don Ranudo, Sganarels Reise. (Om Pol. Kandest. i denne Henseende, s. Werlauffs Antegn. til Holb. Lystsp. S. 8—13).

S. 4, L. 45. Æsopus; et af det Franske oversat Skuespil: „Æsop i Byen", hvilket, ligesom Molieres Adelige Borger, gaves paa den ældste danske Skueplads 1722—1723.

S. 6, L 9. En Prologus til Comoedien Gert Westphaler. Rahbeks Formodning: at denne saakaldte Prologus er den nuværende 1ste Scene (Henning og Niels) i Fem-Acts Comoedien G. W., er udentvivl rigtig. Denne Scene, som Digteren altsaa har forudskikket ved Stykkets anden Forestilling, forbereder, i Niels's Repliker, Tilskueren paa det Særegne i Hovedpersonens (Gerts) Characteer, hvilket bestaaer i altid at repetere fine gamle Historier, og hvilket er denne „Comoedies rette Diemærke". (Rahbek: Bidrag til den danske Skuepladses Historie. Kiøbenh. 1822. S. 22—23. Sammenl. Werlauff: Historiske Antegnelser til Holbergs Lystspil. Kiøbenh. 1838. 1. B. S. 54—55). Forsaavidt svarer den altsaa til det, der, efter Holbergs Yttring, skulde indeholdes i den af ham saakaldte Prologus; heller ikke har man, uagtet Efterspørgsel i sin Tid af ældre Literatorer, kunnet opdage nogen anden. Trykt vides en saadan i det mindste ikke at være blevet. — I Holbergs latinske Epistler (Ep. ad vir. perill., oversatte af Rahbek i 21de D. af Holbergs Udv. Skr.) siges, at Comoedien Den snaksomme Barbeer (tonsor loquax) mishagede alle Tilskuere i den Grad, at ikke Faa gik bort inden Slutningen, nogle hemmelig, andre aabenlyst, men at en Forsvars-Prolog (prologus apologeticus) forskaffede det Bifald ved næste Forestilling eller „anden Gang", som det i Betænkningen ovenfor hedder. (Cfr. Till. ved Slutn. af nærv. Udg.: Anm. t. Gert Westphaler i 5 Acter.)

Den politiske Kandestøber.

Comoedie i fem Acter.

Forestilled første Gang paa den danske Skueplads 1722.

Personerne.	Acteurs og Actricer.
Herman von Bremen.	Msr. Ulfs.
Geske, hans Hustrue.	Mad. Montaigu.
Engelke, hans Datter.	— Coffre.
Antonius, hendes Beiler.	Msr. Piloi.
Henrich, Kandestøberdreng.	— Wegner.
Anneke, Tienestepige.	Mad. Lerke [Mademois. Hiort].

Peiter.
Gert Bundtmager.
Frands Knivsmed.
Sivert Posekiger.
Richard Børstenbinder.
Verten.
Abrahams.
Sanderus.
Mad. Abrahams, } Raadsherrinder.
Mad. Sanderus,
En anden Raadsherrinde.
Arianke Grovsmeds.
Christopher, } Tienere.
Jochum,
To Lakeier.
En Dreng.
En anden Dreng.
En Pige.
To Advocater, } foregivne Personer.
En Mand,
Oldermanden for Hattemagerne,
Oldermandens Contrapart,
En Kielling,
En Lakei,

[Scenen er i Hamborg.]

Actus 1.

Sc. 1.

Antonius.

Jeg kan svære paa, at mit Hierte sidder mig i min Hals; thi jeg skal tale med Mester Herman, og begiere hans Datter, som jeg længe har været forlovet med, men hemmelig. Dette er den tredie Gang, jeg har været paa Veien, men er gaaen tilbage igien. Var det ikke for Skams Skyld- og den Bebreidelse, jeg maa lide af min Moer, saa gik det ligesaa til denne Gang. Det er en naturlig Feil og Frygtagtighed, som jeg ikke let kan overvinde; hver Gang jeg vil banke paa Døren, er det ligesom En vil holde min Haand tilbage. Men frisk Mod, Antonius, er halv Tæring; det hielper ikke, du maa dertil. — Jeg maa pynte lidt paa mig først; thi Folk siger, at Mester Herman er bleven curiøs paa nogen Tid.

Han tager sin Halsklud af og binder den om igien, tager en Kam af Lommen og kæmmer sit Haar, børster sine Skoe.

Nu troer jeg nok, at jeg saa vidt kan passere; nu maa jeg banke paa. See! saa sandt jeg er ærlig, er det ikke ligesom En holder min Haand. Ei, corasi, Antonius! jeg veed, du har jo intet ondt giort. Jeg kan jo ikke faae meer end Nei. Banker paa.

Sc. 2.

Henrich. Antonius.

Henrich ædende paa et Smørrebrød. Serviteur, Mester Antoni! Hvem vil I tale med?

Antonius. Jeg vilde tale med Mester Herman, om han var allene.

Henrich. Jomænd, han er endelig allene, men sidder og læser.

Antonius. Da er han meer gudfrygtig, end jeg.

Henrich. Dersom der kom en Forordning ud, at Herculus skulde være en Postil, saa troer jeg, han skulde kunne præke, naar det skulde være.

Antonius. Men har han saa Stunder formedelst sit Arbeid at læse i saadanne Bøger?

Henrich. I skal agte, at Husbond har to Bestillinger: Han er baade Kandestøber og Politicus.

Antonius. Det rimer sig meget lidet sammen.

Henrich. Vi har og mærket det samme; thi naar han giør noget Arbeid, som sielden skeer, saa seer det saa politisk ud, at vi maae støbe det om igien; men vil I ellers tale med ham, saa kan I gaae lige ind i Dagligstuen.

Antonius. Jeg har et vigtigt Ærende, Henrich! thi, mellem os at sige, saa vil jeg begiere hans Datter, som jeg saa længe har været forlovet med.

Henrich. Det er sandt, det er min Troe, et vigtigt Ærende. Men hør, Mester Antoni! I maa ikke tage ilde op, at jeg varer Jer om en Ting: Vil I tænke paa, at Jer Ansøgning skal lykkes, da maa I sætte Jere Ord paa Skruer og føre en ziirlig Tale; thi han er bleven forbandet curiøs paa nogen Tid.

Antonius. Nei, saamænd giør jeg ei, Henrich; jeg er en god ærlig Handværksmand, som ingen Complimentationer har lært. Jeg siger kun slet og ret, at jeg har Elskov

til hans Datter, og begierer hende til Hustrue.

Henrich. Ikke andet? Ja saa skal jeg give Jer min Hals, om I faaer hende. I det ringeste maa I begynde Jer Tale af det Ord: Saasom, eller: Eftersom. I skal agte, Mester Antoni, at I har med en studeret Mand at bestille, der læser Dag og Nat politiske Bøger, saa han maa blive gal. Det meste, han paa nogen Tid har havt at dadle paa Folkene her i Huset, er, at der er saadant gemeent Væsen hos os alle, besynderlig hos mig, hvilken han aldrig nævner, uden han kalder mig: Din liderlige gemeene Slyngel! Han vilde endelig med Diævels Magt forleden Uge, at Mutter skulde gaae med Adriane, skiøndt han kom ingen Vei dermed; thi Mutter er en gudfrygtig gammeldags Kone, som heller lod sit Liv, end lagde sin flæsked Trøie af. Han gaaer frugtsommelig med noget, hvad Pokker det ogsaa er; derfor, om I vil lykkes i Jer Frierads, saa maa I følge mit Raad.

Antonius. Jeg agter, min Troe, ingen Slingring, men gaaer lige til.

Sc. 3.

Henrich allene.

Den største Vanskelighed ved at frie, er, at hitte paa, hvorledes man skal begynde sin Tale; jeg har selv engang gaaet paa Frierie, men kunde i fiorten Dage ikke hitte paa, hvad jeg skulde sige. Jeg vidste nok, at man skulde begynde Talen af det Ord **Saasom** eller **Eftersom**; men det var Ulykken, at jeg ikke kunde hitte paa andre Ord at hefte til dette Saasom. Jeg gad derfor ikke plage mig længer dermed, men gik hen og kiøbte mig en Formular hos Jacob Skolemester for otte Skilling; thi han sælger Stykket saaledes. Men det løb forbandet galt af for mig; thi da jeg kom midt udi Talen, kunde jeg ikke hitte paa Resten, og jeg undsaae mig ved at tage Papiret op af Lommen. Jeg har kunnet profect føre den Tale baade før og siden, som mit Fader-Vor, men da jeg skulde bruge den for Alvor, kom den i Baglaas for mig. Den var saaledes: „Næst tienstlig Salutems Hilsen er jeg Henrich Andersen af velberaad Hu, Drift, og Tilskyndelse, hidkommen, at lade Eder vide, at jeg er ei meer af Stok og Steen end andre; og, saasom alting i Verden finder hos sig Elskov, endogsaa umælende Bester, altsaa er jeg med Gud og Æren hidkommen, uværdig at begiere og forlange Eder til min hiertens Allerkiæreste." — Vil nogen give mig otte Skilling igien, vil jeg overlade den. Den er ærlig de Penge værd; thi jeg skulde bilde mig ind, at hvo der fører saadan Tale, kan faae hvilken brav Mands Datter, han forlanger. — Men der kommer Fatter, jeg maa løbe.

Sc. 4.

Herman v. Bremen. Antonius.

Herman. Han skal have Tak, Monsieur Antonius, for sit gode Tilbud, han er en smuk skikkelig Karl; jeg troer nok, min Datter kunde være vel holden med ham. Men jeg vilde gierne have En til Svigersøn, der har studeret sine Politica.

Antonius. Min kiære Monsieur Herman von Bremen! men man kan ikke føde Kone og Børn dermed.

Herman. Ikke det? Mener I, at jeg har i Sinde at døe Kandestøber? I skal see det, inden et halvt Aar gaaer til Ende. Jeg haaber, naar jeg har læset den **Europæiske Herold** igiennem, at man skal nøde mig til at tage en Plads an i Raadet. Den **politiske Nachtisch** kan jeg allerede paa mine Fingre, men den vil ikke forslaae. Skam faae Autor, han maatte have giort den noget vidtløftigere. I kiender vel den Bog?

Antonius. Nei jeg giør ikke.

Herman. Da skal jeg laane Jer min, den er saa god, som den er liden; al min hele Politica har jeg af den Bog, samt af **Hercules** og **Herculiscus**.

Antonius. Den sidste er jo kun en Roman?

Herman. Ja det er sandt nok; gid Verden var fuld af saadanne Romaner. Jeg var paa en vis Sted forgangen Dag, hvor en fornemme Mand hviskede mig i Ørene: Hvo der har læset den Bog med Forstand, kan forestaae den største Bestilling, ja regiere et heelt Land.

Antonius. Ja, Fatter! naar jeg skal slaae mig til Læsning, forsømmer jeg mit Handværk dermed.

Herman. Jeg siger Jer, Monsieur! jeg agter ikke længe at blive ved Kandestøberiet, jeg burde for længe siden at have forladt det; thi hundrede brave Mænd her i Byen har sagt mig: Herman von Bremen! I burde være noget andet. Ja det er ikke længer siden end forgangen Dag, at en Bormester lod i Raadet falde disse Ord: Herman von Bremen kunde nok tiene til andet, end Kandestøber, den Mand har det inde, som mange af os i Raadet selv maa lede efter; hvoraf I kan slutte, at jeg ikke døer Kandestøber. Vil derfor gierne have En til Svigersøn, der lægger sig efter Stats-Sager, saasom jeg haaber med Tiden, at baade han og jeg skal komme i Raadet. Vil I nu begynde paa den politiske Nachtisch, saa vil jeg examinere Jer hver Løverdag-Aften, hvorvidt I er avanceret.

Antonius. Nei, min Troe, vil jeg ikke, jeg er for gammel til at gaae i Skole igien paa ny.

Herman. Ja saa er I og ikke skabt til at være min Svigersøn. Adieu! (gaaer.)

Sc. 5.

Antonius. Geske. Siden **to Drenge.**

Geske. Det er forskrækkeligt med min Mand, han er aldrig inde, og tar vare paa sit Arbeide; jeg vilde give noget godt til, at jeg kunde faae at vide, hvor han har sin Gang. Men see, Monsieur Antonius! Gaaer Han her allene? Vil Han ikke komme ind?

Antonius. Nei Tak, Mutter, jeg er for ringe dertil.

Geske. Ei! hvad er det for Snak?

Antonius. Jer Mand har faaet politiske Griller, og gaaer med en Vormester i Maven. Han kaster paa Nakken af Handværksfolk, som jeg og mine Lige; han bilder sig ind, at han er klogere end Notarius Politicus selv.

Geske. Den Nar, den Gieck, vil I agte ham? jeg troer før, han bliver Staader, og kommer til at betle sit Brød, end han blir Vormester. Kiære Antonius! I skal ikke agte ham, og lad ikke den Godhed falde, som I har for min Datter.

Antonius. Ven Bremen svær paa, at hun skal ingen have, uden en Politicus.

Geske. Jeg skal før vride Halsen om paa hende, end hun skal faae en Politicus. I gamle Dage kaldte man jo en Skielm en Politicus.

Antonius. Jeg agter ikke heller at blive saadan en; jeg vil nære mig redelig med mit Hiulmagerie. Det gav min salig Fader sit daglige Brød, og jeg haaber, det skal ogsaa føde mig. Men her kommer en Dreng, som vil vist tale med Jer.

En Dreng kommer.

Geske. Hvad vil I, mit Barn?

Drengen. Jeg vilde gierne tale med Mester Herman.

Geske. Han er ikke hiemme; vil I sige mig det?

Drengen. Jeg skulde høre fra min Madame, om det Fad var færdigt, som hun bestilte for tre Uger siden; vi har havt ti og ti Bud derom, men man opholder os kun med Snak.

Geske. Bed Jer Madame, min Søn, at hun ikke bliver vred, det skal blive vist færdigt til i Morgen. *Drengen gaaer.*

En anden Dreng (*kommer ind.*) Jeg skulde fornemme eengang for alle, om de Tallerkener kan blive færdige. De kunde have været giorte og opslidte, siden vi bestilte dem. Mutter svoer paa, at I faaer ikke saa hastig Arbeide for os igien.

Geske. Hør, mit hierte Barn! naar I bestiller noget herefter, skal I bestille det hos mig. Min Mand har somme Tider nogle Sviin paa Skoven, saa det giør ingen Gode at tale med ham derom. Tro mig paa mine Ord, det skal blive færdigt paa Løverdag. Adieu! *Anden Dreng gaaer.*

Geske. Her seer I, min kiære Antonius, hvorledes det gaaer i vort Huus. Vi mister ved min Mands Forsømmelse et Arbeid efter et andet.

Antonius. Er han da aldrig hiemme?

Geske. Sielden; og naar han er hiemme, bygger han Casteller i Luften, saa han har ingen Tanke til Arbeid. Jeg forlanger intet af ham, uden at han vil have Indseende med Folkene, thi naar han giør noget, maae Svendene giøre det om igien. See! der er Henrich, han skal tilstaae mine Ord.

Sc. 6.

Henrich. Geske. Antonius.

Henrich. Her er Manden ude, Mutter, som skal have Penge for de otte Tønder Kul, vi fik igaar.

Geske. Ja, hvor skal jeg tage Pengene fra? Han faaer at bie, til min Mand kommer hiem. Kan du ikke sige mig, hvor min Mand har sin Gang om Dagen?

Henrich. Om Mutter vilde holde reen Mund, skulde jeg nok sige det.

Geske. Jeg svær dig til Henrich, at jeg ikke skal røbe dig.

Henrich. Der holdes alle Dage et Collegium, som de kalder Collegium Polemiticum, hvor over tolv Personer kommer sammen, og snakker om Stats-Sager.

Geske. Hvor holdes den Forsamling?

Henrich. Mutter maa ikke kalde det Forsamling; det hedder Collegium.

Geske. Hvor holdes da det Collegium?

Henrich. Det holdes vexelviis, nu hos en, nu hos en anden; i Dag (men ikke mine Ord igien) skal det holdes her.

Geske. Ha, ha! nu begriber jeg, hvorfor han vil have mig ud i Dag at besøge Smedens Kone Anneke.

Henrich. Mutter kan nok gaae ud, men komme tilbage om en Time, og overrumple dem. Igaar holdtes samme Collegium hos Jens Ostapper, der saae jeg dem alle sidde ved et Bord, og Husbond ved Bord-Enden.

Geske. Kiendte du nogle af dem?

Henrich. Jamænd, jeg kiender dem alle; lad see: Husbond og Berten i Huset var 2, Frands Knivsmed 3, Christopher Maler 4, Gilbert Tapetmager 5, Christian Farver 6, Gert Bundtmager 7, Henning Brygger 8, Sivert Posekiger 9, Niels Skrivemester 10, David Skolemester 11, og Richard Børstenbinder 12.

Antonius. Det er alle nogle fede Karle at tale om Stats-Sager; hørte I ikke, hvad de talede?

Henrich. Jeg hørte det nok, men jeg forstod kun lidt deraf: jeg hørte nok, at de

satte Keisere, Konger og Chur-Fyrster af, og andre i deres Sted igien. Nu talede de om Told, nu om Accise og Consumtion, nu om udygtige Folk, som var i Raadet, nu om Hamborgs Opkomst og Handelens Forfremmelse, nu kastede de op i Bøger, nu kigede de udi Landkort. Richard Børstenbinder sad med en Tandstikker i Haanden, saa jeg troer han maa være Secreteer i Raadet.

Antonius. Ha, ha, ha! Det første jeg møder ham, skal jeg, min Tro, sige: God Dag Hr. Secreteer!

Henrich. Ja men ikke mine Ord igien! gid Fanden have med de Folk at bestille, som kan sætte Konger og Fyrster, ja Bormester og Raad selv af.

Geske. Taler min Mand ogsaa med?

Henrich. Ikke meget, han sidder kun og grunder, og tar Snus-Tobak, medens de andre taler, og, naar de har udtalet, deciderer han.

Geske. Kiendte han dig ikke da?

Henrich. Han saae mig ikke; thi jeg var i en anden Stue, og omendskiøndt han havde seet mig, saa havde hans Høihed ikke tilladt ham at kiende mig; thi han havde en Mine som en Kreds-Oberst, som den øverste Bormester, naar han gir Audience til en Minister. Folk, saasnart de komme i Collegier, faaer ligesom en Taage for Øinene, saa de ikke kan see end deres bedste Venner.

Geske. Ach jeg arme Menneske! den Mand fører os vist i Ulykke, om Bormester og Raad faaer at vide saadant, at han sidder og reformerer Staten. De gode Mænd vil ingen Reformation have her i Hamborg. See kun til, om vi ikke faaer Vagt for vort Huus, førend vi veed et Ord deraf, og min gode Herman von Bremen blir trækket i Fængsel.

Henrich. Det kan nok skee; thi Raadet har aldrig havt meer at sige, end nu, siden den Tid Kredstropperne laae udi Hamborg. Det hele Borgerskab er ikke mægtig til at tage ham i Forsvar.

Antonius. Lapperie! det er kun at lee af saadanne Karle; hvad kan en Kandestøber, en Maler eller Børstenbinder vide af Stats-Sager? Raadet vil heller divertere sig end blive bange derover.

Geske. Jeg vil see til, om jeg kan overrumple dem. Lad os gaae ind saa længe.

Actus 2.

Sc. 1.

Herman. Henrich. Siden **Collegium Politicum.**

Herman. Henrich! lav nu alting færdig! Kruus og Piber paa Bordet! Ret nu har vi dem.

Henrich gier alting færdig. En kommer ind efter en anden: de sætte sig ned ved Bordet, og Herman von Bremen ved Bord-Enden.

Herman. Velkommen allesammen, I gode Mænd! hvor var det vi slap sidst?

Richard Børstenbinder. Det var vist om Tydsklands Interesse.

Gert Bundtmager. Det er sandt, nu erindrer jeg det. Det vil altsammen give sig paa næste Rigsdag. Gid jeg var der en Time! jeg vilde hviske Chur-Fyrsten af Maynz noget i Ørene, som han skulde takke mig for. De godt Folk veed ikke, hvorudi Tydsklands Interesse bestaaer. Hvor har man nogen Tid hørt en keiserlig Residents-Stad, som Wien, uden Flaade, eller i det ringeste uden Galleier? De kunde nok holde en Krigs-Flaade til Rigets Forsvar, der gives jo nok Kriegssteur og nok Romer-Monathen dertil. See! om ikke Tyrken er klogere! Vi kan aldrig lære bedre at føre Krig, end af ham. Der er jo Skove nok baade i Østerrige og Prag, dersom man kun vil bruge dem enten til Skibe eller Master. Havde vi en Flaade i Østerrige eller Prag, da lod nok Tyrken eller Franskmanden fare at beleire Wien, og vi kunde gaae lige til Constantinopel, men ingen tænker paa saadant.

Sivert Posekiger. Nei, aldrig nogen Moers Siæl. Vore Forfædre har været langt klogere. Det kommer alt an paa Anstalter. Tydskland er ikke større nu, end det var i gamle Dage, da vi ikke allene forsvarede os berømmelig mod alle vore Naboer, men endog tog ind store Stykker af Frankerige, og beleirede Paris selv baade til Lands og Vands.

Frands Knivsmed. Men Paris er jo ingen Sø-Stæd?

Sivert. Saa maa jeg da forstaae mit Landkort meget ilde. Jeg veed nok, hvor Paris ligger. Saaledes ligger jo Engeland, ret her, hvor jeg holder min Finger, her løber jo Canellien, her ligger Bordeus, og her Paris.

Frands. Nei, Bruder! her ligger jo Tydskland, og her strax ved Frankerig, som er landfast med Tydskland, ergo kan jo Paris ingen Sø-Stæd være.

Sivert. Er der da intet Hav ved Frankerig?

Frands. Nei vist, en Franskmand, som ikke har reist udenlands, veed aldrig hverken

af Skibe eller Baade at sige. Spørg kun Mester Herman! Er det ikke, som jeg siger, Mester Herman?

Herman. Jeg skal strax stille Trætten! Henrich! laan os Landkortet over Europa. Danckwarts Landkort.

Verten. Der har J eet, men det er noget i Stykker.

Herman. Det vil ikke sige. Jeg veed nok, hvor Paris ligger, men vil kun have Landkortet for at overbevise de andre. Seer J nu, Sivert! her ligger Tydskland.

Sivert. Det er ret nok; jeg kan see det paa Donaustrømmen, som ligger her.

J det han peger paa Donaustrømmen, støder han Kruset om med Albuen, saa at Landkortet fordærves.

Verten. Den Donaustrøm løb noget for stærk.

De leer allesammen: Ha, ha, ha.

Herman. Hør, godt Folk! Vi taler saa meget om fremmede Sager, lad os tale noget om Hamborg; den Materie kan skye os nok at bestille. Jeg har tidt tænkt paa, hvoraf det kommer, at vi ingen Stæder har udi Indien, men skal kiøbe de Varer af andre. Det er en Sag, som Bormester og Raad nok burde betænke.

Richard. Tael ikke om Bormester og Raad; skal vi bie, til de tænker derpaa, kommer vi til at bie længe. Her udi Hamborg berømmes en Bormester allene deraf, at han kan holde det løvlige Borgerskab i Tvang.

Herman. Jeg mener, J gode Mænd! at det endnu ikke er for silde; thi hvorfor skulde ikke Kongen af Indien unde os saavel Handel, som Hollænderne, hvilke har intet at føre did hen uden Ost og Smør, som gemeenligen blir fordærvet paa Veien? Jeg holder for, at vi giorde vel, om vi indgav et Forslag til Raadet derom. Hvor mange er vi her samlede?

Verten. Vi er kun fer; thi de andre fer troer jeg ikke kommer mere.

Herman. Det er alt nok; hvad er Jer Mening, Hr. Vert? lad os votere.

Verten. Jeg er ganske ikke for det Forslag; thi slige Reiser bringer mange godt Folk af Staden, som jeg har en daglig Skilling af.

Sivert. Jeg holder for, man bør see meer paa Stadens Opkomst end sin egen Interesse, og at Mester Hermans Forslag er det ypperligste, som nogen Tid kan giøres; jo mere Handel vi driver, jo meer maa jo Staden florere; jo flere Skibe der kommer hid, jo bedre er det ogsaa for os smaa Betientere. Dog det sidste er ikke mest Aarsag, at jeg raader til dette Forslag, men Stadens Tarv og Fremgang driver mig allene til at recommendere saadant.

Gert. Jeg kan aldeles ikke samtykke dette Forslag, men raader heller til Compagniers Oprettelse paa Grønland og Strat Davids, thi saadan Handel er Staden langt nyttigere og bedre.

Frands. Jeg mærker, at Gertes Votum sigter meer til egen Nytte end Republikens Bedste; thi til de Indianske Reiser trænger man ikke saa meget til Bundtmageren, som til de nordiske Reiser. Jeg for min Part holder for, at den Indianske Handel overgaaer alle udi Vigtighed; thi udi Indien kan man undertiden for en Kniv, Gaffel eller Sax faae af de Vilde et Stykke Guld, som veier ligesaa meget. Vi maae mage det saa at de Forslag, vi gir ind for Raadet, ikke lugte af egen Nytte; thi ellers kommer vi ingen Vei dermed.

Richard. Jeg er af samme Mening, som Niels Skriver.

Herman. Du voterer som en Børstenbinder; Niels Skriver er jo ikke tilstede! Men hvad vil den Qvinde herinde? Det er, min Troe, min Kone.

Sc. 2.

Geske. Collegium Politicum.

Geske. Er J her, Dagdriver? Det var nok saa godt, at J arbeidede noget, eller i det ringeste, at J havde Jndseende med Jer Folk; vi mister et Arbeid efter et andet ved Jer Forsømmelse.

Herman. Ti stille, Kone, du blir Fru Bormesters, før du veedst et Ord deraf; mener du, at jeg gaaer ud for Tidsfordriv? Jo, jo! jeg har ti Gange meer Arbeide end J alle udi Huset; J andre arbeide kun med Hænderne, men jeg med Hiernen.

Geske. Alle galne Folk giør ligeledes, de bygge, som J, Casteller i Luften, og bryder Hiernen med Galskab og Giekkerie, indbildende sig at giøre vigtige Ting, da det dog i sig selv er intet.

Gert. Var det min Kone, hun skulde ikke tale saa meer end eengang.

Herman. Ei Gert! det maa en Politicus ikke agte. For et Aar eller tre havde jeg smurt min Kones Ryg for saadanne Ord; men siden den Tid, jeg har begyndt at kige i politiske Bøger, har jeg lært at foragte saadant. Qui nescit simulare, nescit regnare, siger en gammel Politicus, som ingen Giek var; jeg troer, han hedde Agrippa eller Albertus Magnus; thi det er Fundament til al Politik i Verden, thi hvo der ikke kan taale at høre et ondt Ord af en hidsig og gal Kone, duer ei til nogen høi Bestilling. Koldsindighed er den allerstørste Dyd og den Ædelsteen, som mest pryder Regenter og Øvrighed. Derfor holder jeg for, at ingen burde komme her i Staden at sidde udi Raadet, førend han havde giort Prøver paa sin Koldsindighed, og ladet see, at han baade kunde tage imod Skieldsord, Hug og Ørefigen. Jeg er af Naturen hidsig, men jeg

stræber at overvinde det ved Studering. Jeg har læset udi Fortalen af en Bog, som hedder **Der politische Stockfisch**, at naar En blir overvældet af Vrede, skal han tælle til tyve, imidlertid gaaer ofte Vreden over.

Gert. Det kunde ikke hielpe mig om jeg talte til hundrede.

Herman. Ja saa duer I ikke til andet, end til at være Subaltern. Henrich! giv min Kone et Kruus Øl ved det lille Bord.

Geske. Ei, du Slyngel! mener du, at jeg er kommen hid for at drikke.

Herman. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13. Nu er det alt over: Hør Mutter! du maa ikke tale saa haardt til din Mand, det lader saa farlig gemeent.

Geske. Er det da fornemme at betle? Har enhver Kone ikke Aarsag til at skielde, naar hun har saadan Dagdriver til Mand, der saaledes forsømmer sit Huus, og lader Hustrue og Børn lide Nød.

Herman. Henrich! giv hende da et Glas Brændeviin, thi hun har forivret sig.

Geske. Henrich! giv min Mand, den Slyngel, et Par Ørefigen.

Henrich. Det maa I selv giøre; jeg betakker mig ellers for saadan Commission.

Geske. Saa tør jeg giøre det selv.

(Hun gir ham Ørefigen.)

Herman. 1, 2, 3, 4, 5, (til) 20. (Han lader, som han vil slaae igien, men begynder paa ny at tælle til 20). Havde jeg ikke været en Politicus, saa skulde du have faaet Skam.

Gert. Vil I ikke holde Jer Kone i Ave, saa skal jeg. Fort herud! herud!

(Geske skielder udenfor.)

Sc. 3.

Collegium Politicum. Henrich.

Gert. Jeg skal lære hende at holde sig smukt hiemme en anden Gang. Det bekiender jeg, er det politisk at lade sig trække efter Haaret af sin Kone, saa blir jeg aldrig Politicus.

Herman. Ach! Ach! **Qui nescit simulare, nescit regnare**, det er let taelt, men ikke ret let practiceret. Jeg bekiender, det var en stor Spot, min Kone giorde mig; jeg troer, jeg løber endnu ud efter hende, og prygler hende paa Gaden; dog 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, nu er det over; lad os nu tale om andre Sager.

Frands. Qvindfolk har alt for meget at sige her i Hamborg.

Gert. Ja det er sandt; jeg har tidt tænkt paa at giøre et Forslag derom. Men det er vanskeligt at lægge sig ud med dem. Forslaget er ellers godt nok.

Herman. Hvorledes er det Forslag?

Gert. Det bestaaer af faa Artikler. Først: vilde jeg, at Ægteskabs-Contract skulde ikke være evig, men giøres paa visse Aar, saa at naar Manden var ikke fornøiet med sin Kone, kunde han slutte ny Contract med en anden, men skulde være forbunden, ligesom med Huusleie, at sige hende op et Fierdingaar for Fardag, som skulde være ved Paaske eller Michaelis-Tider; hvis han var fornøiet med hende, kunde Contracten forlænges. Tro mig, om saadan Lov blev giort, der skulde ikke findes en ond Kone i Hamborg, men enhver skulde beflitte sig paa at gaae sin Mand under Øien, for at have Contracten forlænget. Har I gode Mænd noget at sige imod den Artikel? Frands! Du smiler saa skalkagtig, du har vist noget at sige derimod, lad os høre.

Frands. Men kunde ikke en Kone undertiden finde sin Regning ved at blive skilt ved en Mand, som enten var ond imod hende, eller som var en Dagdriver, der allene aad og drak, og intet vilde arbeide til Kones og Børns Underhold? Eller hun kunde faae Lyst til en anden, og giøre Manden alting saa broget, at han mod sit Forsæt lod hende fare. Jeg holder for, at større Uleiligheder kan reise sig af saadant. Der er jo Midler til at twinge en Kone med. Vilde enhver, som I, Mester Herman, naar han faaer et Ørefigen, give sig til at tælle til tyve, saa fik vi en Hob skiønne Koner. Jeg holder uforgribelig for, det bedste Middel er, naar en Kone er balstyrisk, at Manden truer hende med at ligge allene, og ingen Seng at søge med hende, indtil hun bedrer sig.

Gert. Det kunde jeg ikke holde. Mangen Mand kan ligesaa lidet skikke sig derudi som Konen.

Frands. Saa kan jo Manden gaae extra.

Gert. Saa kan jo Konen og gaae extra.

Frands. Men, Gert, lad os høre de andre Artikler.

Gert. Ja see, om han giorde det; du har maaskee Lyst at skiemte mere; intet er saa godt, man jo har noget at sige derimod.

Herman. Lad os nu tale om andre Sager. Folk, som hørte os tale, skulde tænke, vi holdt Consistorium eller Tamper-Ret. Jeg tænkte paa i Nat, da jeg ikke kunde sove, hvorledes Regieringen i Hamborg bedst kunde indrettes, saa visse Familier, hvorudi Folk hidtildags ligesom fødes til Bormestere og Raads-Herrer, kunde udelukkes fra den høieste Øvrigheds Værdighed, og en fuldkommen Frihed indføres. Jeg tænkte, man skulde verelviis tage Bormestere nu af eet Laug, nu af et andet, saa blev samtlige Borgerskab deelagtig udi Regieringen, og alle Stænder kom til at florere; thi for Exempel, naar en Guldsmed blev Bormester, saae han paa Guldsmedenes Interesse, en Skræder paa Skræderens Opkomst, en Kandestøber paa Kandestøbernes; og ingen skulde være Borgemester længer end en Maaned, paa det, at

et Laug skulde ikke fortære meer end et andet. Naar Regieringen saaledes blev indrettet, kunde vi kaldes et ret frit Folk.

Tutti. Det Forslag er herligt; Mester Herman! I taler som en Salomon.

Frands. Det Forslag er godt nok. Men.....

Gert. Du kommer altid med dit Men; jeg troer, enten din Faer eller Moer har været Mennist.

Herman. Lad ham kun sige sin Mening! Hvad vilt du sige? hvad mener du med det Men?

Frands. Jeg tænker, mon det ikke skulde være vanskeligt iblandt at faae en god Bormester af ethvert Handværks-Laug. Mester Herman er god nok, thi han er vel studeret; men hvor finder vi, naar han er død, blandt Kandestøberne en anden, der duer til saadant Regimente? thi naar Republiken er kommen paa Knæe, er det ikke saa let at støbe den om igien i en anden Form, som at støbe en Tallerken eller en Kande om, naar den er fordærvet.

Gert. Ach! Pakketel! vi finder nok dygtige Mænd, end ogsaa blandt Handværks-Folk.

Herman. Hør Frands, du est endnu en ung Mand, og derfor ikke kan see saa dybt udi en Ting endnu, som vi andre, hvorvel jeg mærker, du har et godt Hoved, og med Tiden kan blive til noget. Jeg vil kun korteligt forestille dig, at denne din Instants har ingen Grund, allene af vore Personer: Vi ere udi dette Laug over tolv Personer, alle Handværks-Folk; enhver af os kan jo see hundrede Feil, som begaaes af Raadet. Forestil dig nu, at en af os blev Bormester, og ændrede de Feil, som vi saa tidt har talt om, og som Raadet ikke kan see; mon Hamborger-Stad vilde tabe noget med saadan Bormester? Dersom I gode Herrer ere saa sindede, da vil jeg give det Forslag ind.

Tutti. Ja vist.

Herman. Men nok om de Materier. Tiden gaaer bort, og vi har ikke læst Aviserne endnu. Henrich! lad os faae de sidste Aviser.

Henrich. Her er de sidste Aviser.

Herman. Fly dem til Richard Børstenbinder, som pleier at læse.

Richard. Man skriver fra Hoved-Leiren ved Rhin-Strømmen, at man venter Recruter.

Herman. Ei! det har man skrevet tolv Gange i Rad. Spring over Rhin-Strømmen! Jeg kan ærgre mig ihiel, naar jeg hør tale om de Sager. Hvad skriver man fra Italien?

Richard. Fra Italien skrives, at Prinds Eugenius har brudt op med sin Leir, passeret over den Flod Padus, og gaaet forbi alle Fæstninger, for at overrumple Fiendens Armee, som derudover i største Hast er retireret fire Miil tilbage. Duc de Vendosme skiændte og brændte allevegne udi sit eget Land udi Retiraden.

Herman. Ach, ach! Hans Durchleuchtighed er slagen med Blindhed; vi er om en Hals; jeg vil ikke give fire Skilling for den hele Armee i Italien.

Gert. Jeg holder, min Troe, for, at Prindsen giorde Ret, thi det har altid været mit Forslag; sagde jeg det ikke forgangen, Frands Knivsmed, at man burde giøre saaledes?

Frands. Nei! jeg kan ikke erindre det.

Gert. Jo, min Troe, har jeg sagt det hundrede Gange; thi hvorfor skal Armeen ligge og lunte? Prindsen har, min Troe, giort Ret. Det tør jeg forsvare mod hvem det skal være.

Herman. Henrich, giv mig et Glas Brændeviin. Jeg kan sværge paa, Ihr Herren, at det blev sort for mine Öine, da jeg hørte læse disse Tidender. Jeres Skaal, Mosfiørs! Nu det bekiender jeg! Det kalder jeg en Hovedforseelse, at gaae forbi Fæstningerne!

Sivert. Jeg havde, min Troe, giort det samme, om Armeen havde været mig betroet.

Frands. Ja du skal nok see, at man giør Posekigere til Generaler.

Sivert. Du har ikke behov at spotte, jeg turde blive saa god som en anden.

Gert. Deri har, min Troe, Sivert Ret, at Prindsen har giort vel, at gaae lige løs paa Fienden.

Herman. Ei! min gode Gert, I er alt for selvklog, I faaer lære noget endnu.

Gert. Da skal jeg ikke lære det af Frands Knivsmed.

De komme i stærk Skielderie og taler En i Munden paa en Anden, reiser sig af Stolene, truer og skier.

Herman *slaaer imod Bordet og raaber:* Stille, stille, Ihr Herren! Lad os ikke tale meer om det, hver kan beholde sin Mening. Hør, Ihr Herren, gir dog Lyd. Mener I vel, at Duc de Vendosme af Frygt har retireret sig og sat Ild paa Landet? Nei, den Karl har læst Alexander Magnuses Krønnike; thi saa giorde han, da Darius forfulgte ham, og derudover vandt en Seier ligesaa stor, som den vi vandt for Hochstädt.

Henrich. Nu slog Klokken tolv paa Postmesterens Værk.

Herman. Saa maae vi da gaae.

Paa Veien disputerer de og skiер om det forrige.

Actus 3.

Sc. 1.

Abrahams. Sanderus. Christopher. Jochum.

Abrahams. Nu skal jeg fortælle Ham et Eventyr, som vil divertere hele Staden. Veed I, hvad jeg har overlagt med tre fire fornemme Folk her i Byen?

Sanderus. Nei! jeg veed ikke.

Abrahams. Kiender I ikke Herman von Bremen?

Sanderus. Det er vist den Kandestøber, som er saa stor Politicus, og boer i dette Huus.

Abrahams. Det er den samme. Jeg var nylig i Selskab med nogle af Raadet, som ivrede sig meget mod samme Karl, efterdi han talede saa dristig udi Vertshuus imod Regieringen, og reformerede alting. De samme holdt det tienligt at udskikke Spioner, for at vidne paa hans Mund, at han kunde blive revset, andre til Exempel.

Sanderus. Det var at ønske saadanne Karle engang kunde blive straffede; thi de sidder og critiserer over et Kruus Øl Konger, Fyrster, Øvrighed og Generaler, saa det er forskrækkeligt at høre paa. Det er ogsaa farligt; thi den gemeene Almue har ikke den Skiønsomhed, at den kan eftertænke, hvor urimeligt det er, at en Kandestøber, Hattemager, eller Børstenbinder kan tale med ringeste Grund om slige Sager, og see de Ting, som et heelt Raad ikke kan see.

Abrahams. Det er sandt; thi samme Kandestøber kan reformere det hele Romerske Rige, medens han støber en Tallerken, og agere baade Landestøber og Kandestøber paa eengang. Men mig behagede ikke samme Raads-Herrers Foretagende; thi at straffe eller arrestere saadan Mand, opvækker kun Oprør iblandt Almuen, og giør saadan Giek meer anseelig. Min Mening var derfor, at spille heller en Comoedie med ham, som skulde have bedre Virkning.

Sanderus. Hvori skulde den bestaae?

Abrahams. At skikke ham Deputerede, som fra Raadet, for at gratulere ham med Bormesterskab, og skye ham strax nogle vanskelige Ting at forrette; saa skal man see, hvor elendig han vil blive og han selv skal mærke, hvor stor Forskiel der er imellem, at raisonnere om en Bestilling, og at forestaae den.

Sanderus. Men hvad vil deraf følge?

Abrahams. Deraf skal følge, at han enten af Desperation skal forløbe Byen, eller ydmygeligen bede om sin Afskied, og tilstaae sin Udygtighed; jeg er derfor allene kommen til Monsieur Sanderus, for at begiere hans Hielp i at i Værk sætte denne Machine, saasom jeg veed, han er beqvem til saadant.

Sanderus. Det kan lade sig giøre. Vi vil selv agere slige Deputerede, og strax gaae til ham.

Abrahams. Ja her er hans Huus. Jochum eller Christopher! bank paa, og sig, at der er to Raads-Herrer herude, som vil tale med Herman von Bremen.

De banker paa.

Sc. 2.

Herman. Abrahams. Sanderus. Jochum. Christopher.

Herman. Hvem vil I tale med?

Jochum. Her er tvende Raads-Herrer, som vil have den Ære at opvarte Ham.

Herman. Hillemænd! hvad er det! jeg seer skiden ud, som et Sviin.

Abrahams. Underdanigste Tiener, Velbaarne Hr. Bormester! Vi ere hidskikkede af Raadet, for at gratulere Ham med et Bormesterskab her i Staden; thi Raadet har anseet meer hans Meriter end hans Stand og Vilkaar, og udvalgt ham til Bormester.

Sanderus. Raadet holdt det ubilligt, at saadan viis Mand skulde occuperes med saadanne slette Forretninger, og grave sit store Pund ned i Jorden.

Herman. Ihr Herren Collegæ! aflægger min Hilsen og Taksigelse til det lovlige Raad, og forsikkrer dem om min Protection. Det er mig kiært, at man er falden paa de Tanker, allene for Stadens Skyld, ikke for min egen Persons; thi havde jeg stiøttet om Høihed, havde jeg, maaskee, længe siden været noget.

Abrahams. Velbaarne Hr. Bormester! Raadet og Borgerskabet kan ikke vente andet end Stadens Velstand under saadan en høiviis Øvrighed.

Sanderus. Og derfor har forbigaaet saa mange andre rige og fornemme Mænd, der har ansøgt om den høie Magistrat.

Herman. Ja, ja; jeg haaber, de skal ei heller fortryde paa dette Valg.

Abrahams og Sanderus. Vi recommenderer os da samtlige udi Hr. Bormesters Bevaagenhed.

Herman. Det skal være mig en Fornøielse, at giøre Dem nogen Tieneste. Om Forladelse, at jeg følger Dem ikke længer.

Sanderus. Ei! det kan ei heller staae Hr. Bormester an, at gaae videre.

Herman *kalder paa en af Lakeierne.* Hør, I Kammerat! der har I til en Kande Øl.

Lakeien. Ach vi giør det ikke, Jeres Velbaarenhed!

Sc. 3.

Herman. GesKe.

Herman. Geske! Geske!

Geske indenfor. Jeg har ikke Stunder.

Herman. Herud, jeg har noget at sige dig, som du aldrig drømte om din Livstid.

Geske. Nu, hvad er paa Færde?

Herman. Har du noget Caffee i Huset?

Geske. Hvad Snak! naar brugte jeg Caffee sidst?

Herman. Du kommer at bruge det herefter da; inden en halv Time faaer du Visit af alle Raads-Herrernes Fruer.

Geske. Jeg troer, den Mand drømmer.

Herman. Ja jeg drømmer saaledes, at jeg har drømt os et Bormesterskab paa Halsen.

Geske. Hør Mand! giør mig ikke vred igien, du veedst, hvor det gik sidst.

Herman. Saae du ikke de to Herrer med deres Lakeier, som gik her forbi?

Geske. Jo jeg saae dem.

Herman. De vare herinde, og lod mig vide fra Raadet, at jeg er bleven Bormester.

Geske. I er Fanden heller.

Herman. Lad os nu see, kiære Kone, at du beflitter dig herefter paa et mere fornemme Væsen, og at ingen af de gamle Kandestøber-Nykker bliver tilbage hos dig.

Geske. Ach! er det vist, min hierte Mand?

Herman. Det er saa vist som jeg staaer her. Ret lige nu har vi Huset fuld af Gratulationer, af skyldigste Tienere og Tienerinder, af Jemerecommaner og Baselemaner.

Geske paa Knæe. Ach! min hierte Mand! forlad mig, om jeg har giort dig noget imod tilforn.

Herman. Alt forladt; beflit dig kun paa at være noget fornemme herefter, saa skal du have min Naade. Men hvor skal vi faae en Tiener i en Hast?

Geske. Vi kommer til at kaste nogle af Jere Klæder paa Henrich, indtil vi kan faae kiøbt Liberie. Men hør, min Hierte, eftersom I nu er bleven Bormester, saa vilde jeg bede, at Gert Bundtmager maa straffes for den Tort, han giorde mig i Dag.

Herman. Ei! min hierte Kone, Bormesters Frue maa ikke tænke paa at hevne den Uret, som er vederfaret Kandestøberens Kone. Lad os faae Henrich herind.

Sc. 4.

Geske. Herman. Henrich.

Geske. Henrich!

Henrich. Hei!

Geske. Henrich, du maa ikke svare saa herefter, veedst du ikke, hvad os er vederfaret?

Henrich. Nei! jeg veed ikke.

Geske. Min Mand er bleven Bormester.

Henrich. Hvorover?

Geske. Hvorover? Over Hamborg.

Henrich. Han er Pokker heller! det var jo et Fandens Spring af en Kandestøber.

Herman. Henrich! tael med mere Beskeed! du skal vide, du est Lakei hos en stor Mand nu.

Henrich. Lakei! saa avancerer jeg ikke nær saa meget.

Herman. Du skal nok avancere. Du kan med Tiden blive Reutendiener. Ti kun still. Du kommer paa nogle Dage at agere Lakei, indtil jeg kan faae en Tiener. Han kommer til at bære min brune Kiole, min Hierte! indtil vi kan faae Liberie færdig.

Geske. Men jeg frygter, den vil blive alt for lang.

Herman. Ja vist er den for lang; men man faaer at hielpe sig i en Hast, som man kan.

Henrich. Ach Herre Jeh! den rækker mig ned i Hælene. Jeg vil see ud som en Jøde-Præst.

Herman. Hør, Henrich!

Henrich. Ja Mester.

Herman. Du Slyngel! kom mig ikke med slige Titler mere; du skal herefter, naar jeg raaber paa dig, svare: Herre! og naar nogen kommer at spørge efter mig, skal du sige: Bormester von Bremenfeld er hiemme.

Henrich. Skal jeg svare saaledes, enten Herren er hiemme eller ei?

Herman. Hvilken Snak! naar jeg ikke er hiemme, skal du svare: Herr Bormester von Bremenfeld er ikke hiemme; og naar jeg ikke vil være hiemme, skal du svare: Bormesteren gir ikke Audience i Dag. Hør, min Hierte, du maa strax lave til noget Caffee, du skal have noget at tractere Raads-Herrernes Fruer med, naar de kommer; thi deri vil vor Reputation bestaae herefter, at man kan sige: Bormester von Bremenfeld gir gode Raad, og hans Frue god Caffee. Jeg er saa bange, min Hierte, at I forseer Jer i noget, førend I blir vant til den Stand, I er kommen udi. Henrich, spring du ud efter et Theebord med nogle Kopper, og lad Pigen springe efter fire Skilling udi Caffee; man kan altid siden kiøbe meer. Det skal være Jer en Regel, min Hierte, til videre, at I ikke taler meget, indtil I lærer at føre honnet Discours. I skal ei heller være alt for ydmyg; men staae paa Jer Respect, og for alting arbeide paa, at faae det gamle Kandestøber-Væsen af Hovedet, og bilde Jer ind, at I har været Bormesters Frue i mange Aar. Om Morgenen skal der et Theebord være dækket for Fremmede, som kommer, om Eftermiddag et Caffeebord; og derpaa spilles Kort. Der er et vist Spil, som kaldes Allumber, jeg vilde give hundrede Rigsdaler

til, at I, og vor Datter, Frøiken Engelke, forstod det. I maa derfor give flittig Agt, naar I seer andre spiller, at I kan lære det. Om Morgenen skal I ligge til Klokken 9 eller halvgaaen 10; thi det er kun gemeene Folk, som staaer op om Sommeren med Solen; dog om Søndagene maa I reise Jer noget tidligere, saasom jeg paa de Dage agter at medicinere. En smuk Snustobaks-Daase maa I lægge Jer til, som I maa lade ligge paa Bordet hos Jer, naar I spiller Kort. Naar nogen drikker paa Jeres Sundhed, skal I ikke sige Tak, men tres humble Servitör. Og naar I gaber, skal I ikke holde for Munden; thi det er ikke meer brugelig blandt fornemme Folk. Endelig, naar I er i Compagnie, skal I ikke være for meget peen, men sætte Honnetteteten noget til Side..... Hør, jeg glemte noget: I skal ogsaa lægge Jer en Skiødehund til, hvilken I skal elske som Jer egen Datter; thi det er ogsaa fornemme. Vor Nabo-Kone Arianke har en smuk Hund, som hun nok laaner Jer, til vi kan selv faae een. Hunden skal I give et franskt Navn, som jeg nok skal hitte paa, naar jeg faaer Stunder at tænke mig om. Den skal idelig ligge i Jer Skiød, og I skal i det ringeste en halv Snees Gange kysse den, naar der er Fremmede.

Geske. Nei! min hierte Mand, det kan jeg umuelig giøre; thi man veed ikke altid, hvor en Hund har lagt og sølet sig. Man kan derudover enten faae Munden fuld af Skarn eller Lopper.

Herman. Ei! ingen Snak! vil I være Frue, saa maa I og have Frue-Noder. Saadan Hund kan derforuden ogsaa give Jer Anledning til Discours; thi naar I ingen Anledning har til Materie, kan I fortælle om Jer Hunds Qvaliteter og Dyder. Giør kun, som jeg siger, min Hierte! Jeg forstaaer mig paa den fornemme Verden bedre end I. Speiler Jer kun i mig! I skal see, at der ikke skal være de ringeste gamle Levninger hos mig tilbage. Det skal ikke gaae mig, som det gik en vis Slagter, som blev Raadmand, hvilken, naar han havde skrevet en Side ud og skulde vende Bladet om, satte Pennen i Munden, som han var vant at giøre med Slagterkniven. Gaaer I nu ind at giøre Anstalter! jeg har lidt at tale med Henrich allene.

Geske gaaer.

Sc. 5.

Herman. Henrich.

Herman. Hør Henrich!

Henrich. Herr Bormester!

Herman. Mener du ikke, at jeg vil faae mange Misundere formedelst denne Ophøielse?

Henrich. Ei! hvad vil Herren keere sig om Misundere; gid man ikkun havde giort mig til Bormester paa den Maade, jeg skulde have givet mine Misundere Døden og Dievelen.

Herman. Den eneste Ting, jeg er lidt bange for, er nogle smaa Ceremonier; thi Verden regieres af Pedanterie, og Folk seer meer efter smaa Dalier end efter solide Ting. Var ikkun den første Dag over, som jeg skal giøre mit Indtog udi Raadhuset paa, saa vilde jeg være fornøiet; thi hvad solide Forretninger angaaer, det er som Smørrebrød for mig. Men jeg maa lave mig paa, hvorledes jeg første Gang skal begegne mine Colleguser, og at jeg ikke støder mod de sædvanlige Ceremonier.

Henrich. Ei Lapperie, Hr. Bormester! ingen brav Mand binder sig til visse Ceremonier. Jeg for min Part giorde intet andet, om jeg skulde giøre saadant Indtog, end gav Raadsherrerne min Haand at kysse, og giorde mig brav Rynker udi Panden, saa at de skulde faae at vide, hvad jeg førte i min Skiold, og at jeg stiltiende gav dem tilkiende, at en Bormester var ingen Kramsfugl eller Pandekage.

Herman. Men tænk, at der skal ogsaa holdes en Oration paa Raadhuset den første Dag, jeg bliver introduceret. Jeg kan nok holde en Oration, saa god som Nogen her i Byen; thi jeg turde obligere mig til at prædike, om det skulde være i Morgen. Men, saasom jeg aldrig har bivaanet saadan Act tilforn, saa veed jeg egentlig ikke, hvad Formularier man pleier at bruge.

Henrich. Ei Herre! ingen uden Skolemestere binde sig til Formularier. Jeg for min Part, om jeg var Bormester, lod mig nøie med at sige dem kort og syndig saadanne Ord, som for Exempel: Det falder vel en Deel underligt, ædle og velvise Herrer Raadmænd! at see en usel Kandestøber i en Hast omstøbt til en Bormester.....

Herman. Fy, fy! Det var en lumpen Begyndelse.

Henrich. Nei! det skulde ikke være Begyndelsen. Jeg vilde begynde min Tale saaledes: Jeg takker Eder, ædle og velvise Herrer! for den Ære, De have giort en usel Kandestøber, som jeg, at giøre ham til Bormester.

Herman. Alt kommer du med din forbandet Kandestøber! Det er uanstændigt at tale saadant paa Raadhuset, hvor jeg maa stille mig an, som jeg var fød Bormester. Skulde jeg holde saadan Tale, vilde jeg kun blive foragtet og bespottet. Nei, nei, Henrich, du vilde blive en slet Orator. En Skielm skal sige mig paa, at jeg nogen Tid har været Kandestøber. Jeg har kun øvet mig lidt for Tidsfordriv paa Støbningen, naar jeg har været kied af at studere.

Henrich. En Skielm skal ogsaa sige

mig paa at jeg nogen Tid har været Kandestøber-Dreng.

Herman. Hvorfor vil du da, at jeg skal føre saadan Tale?

Henrich. Ach lidt Taalmodighed! Herren er alt for hastig. Jeg vilde tilligemed sige dem paa en høflig Maade, at hvis nogen moqverede sig derover, efterdi jeg nyligen havde været Kandestøber, da skulde de faae en Ulykke. Og hvis jeg fornam mindste moqvante Mine hos nogen, vilde jeg sige: Ædle og velvise Herrer, bilder I Phantaster Jer vel ind, at I har giort mig til Bormester for at narre mig; og derpaa vilde jeg brav slaae i Cathedra, medens Orationen holdtes, saa de nok skulde mærke af min Introductions-Tale, at jeg ikke var at skiemte med, og at de havde faaet en Bormester, som var Karl for sin Hat. Thi lader Hr. Bormester sig underkuje i Førstningen, vil Raadet holde ham stedse for en Slyngel.

Herman. Du taler, som en Slyngel; jeg skal nok hitte paa, hvad Tale jeg vil holde. Lad os gaae ind!

Act. 4.

Sc. 1.

Henrich allene.

Har Lidser paa begge Ærmerne af sin Kiole, som gaaer ham til Hælene, og er borderet med hvidt Papiir.

Jeg er en Hundsvot, om jeg kan begribe, hvorledes Raadet er falden paa de Tanker, at giøre min Husbond til Bormester; thi jeg seer ingen Overeensstemmelse imellem en Kandestøber og saadan høi Embedsmand, uden maaskee det kommer deraf, at ligesom en Kandestøber kaster gamle Tallerkener og Fade udi en Form, og støber dem om til nye, saa kan ogsaa en god Bormester ved gode Love støbe Republiken om igien, naar den forfalder. Men de gode Mænd har ikke taget i Agt, at min Husbond var den slettestе Kandestøber udi Hamborg, og derfor, om de ellers har udvalgt ham paa det Fundament, vil blive ogsaa den slettestе Bormester, vi har havt. Den eneste Nytte ved dette Valg er, at jeg blir Reutendiener derved; thi det er en Bestilling, som jeg har Naturalier og Lyst til, thi fra jeg var et Barn, har jeg kunnet glæde mig ved, at see Folk trækkes i Arrest. Det er ogsaa en god Bestilling for En, der veed at snoe sig lidt derudi; thi først maa jeg lade, som jeg har meget at sige hos Bormester, og naar Folk faaer den Troes-Artikel i Hovedet, vinder Henrich i det ringeste hundrede Daler eller to hundrede derved om Aaret, som jeg ikke vil imodtage af Gierrighed, men allene for at lade see, at jeg forstaaer mit Embede og Reutendienerat. Vil nogen tale med Bormester, siger jeg, han er ikke hiemme. Siger de, at de saae ham i Vinduet, svarer jeg, det vil intet sige, han er dog ikke hiemme. Folk i Hamborg veed strax, hvad saadant Svar betyder: De stikker Henrich en Daler i Haanden, saa kommer Herren strax hiem; er han upasselig, saa blir han strax frisk, er der Fremmede hos ham, saa gaaer de strax bort, ligger han, saa staaer han strax op. Jeg omgaaes undertiden med fornemme Lakeier; jeg veed nok, hvor der tilgaaer udi slige Huse. I gamle Dage, da Folk var dumme, som Heste og Esler, da kaldte man saadant Nefas, men nu hedder det Extra, Drikkepenge, eller uvisse Indkomster. Men see, der kommer Anneke, hun veed endnu intet af denne Forandring; thi hun har saadan gemeen Kandestøberſk Mine og Gang endnu.

Sc. 2.

Anneke. Henrich.

Anneke. Ha, ha, ha! Nei see hvor det Spøgelse seer ud! jeg troer, det er en Adriane, han har faaet paa sig.

Henrich. Hør, du Kandestøber-Carronie, har du ikke seet et Liberie eller en Lakei tilforn? Disse gemeene Folk ere, min Troe, ligesom Bester, de staaer og gaber ligesom Køer, naar de seer et Menneske en Dag udi andre Klæder end en anden Dag.

Anneke. Nei! et Skiemt, og andet Alvor; veedst du ikke, at jeg har lært at spaae i Dag? Her var en gammel Kone i Dag, som seer Folk i Hænderne, hende gav jeg et Stykke Brød, hvorfor hun lærte mig den Konst, at see i Folkes Hænder, hvad dem skal vederfares. Maa jeg see dine Hænder, saa skal jeg strax sige dig din Skiebne.

Henrich. Ja, ja, Anneke, Henrich er ikke saa taabelig, som du bilder dig ind. Jeg lugter alt Lunten. Du har faaet et Nys om den Forfremmelse, som i Dag er mig lovet.

Anneke. Nei, min Troe, veed jeg ikke af noget at sige.

Henrich. See ikkun, hvor gode Miner hun kan holde! jo, min Troe! har du hørt det, og derfor har du og godt ved at spaae. Nei! Henrich har gammel Been i Panden, han er ikke saa let at tage ved Næsen.

Anneke. Jeg kan giøre min høieste Eed paa, at jeg ikke har hørt ringeste Ting af saadant, som du siger.

Henrich. Har du ikke talt med Fru Bormesters nylig?

Anneke. Jeg troer den Dreng er gal, kiender jeg Fru Bormesters?

Henrich. Saa har, min Troe, Frøikenen sagt dig det.

Anneke. Ei! holdt da op engang med saadant Narrerie, Henrich!

Henrich. See! der, Anneke! har du min Haand, spaa nu saa meget, som du vil. Jeg mærker nok, at du har faaet et Nys om Sagerne, skiøndt du stiller dig saa fremmed an. Men det kan ikke skade, at du est saa polisk; vort hele Huus bør være saa herefter. Nu! hvad saae du nu i min Haand?

Anneke. Jeg seer, Henrich, at Fatters Custos, som hænger bag Kakkelovnen, vil dandse en lystig Galiath paa din Ryg i Dag. Er det ikke uforskammet, at gaae saaledes at spøge sig ud, da her er saa meget Arbeid at giøre i Huset, og at rede Fatters Kiole saa til?

Henrich. Hør Anneke, jeg kan spaae foruden at see i Hænderne: Jeg spaaer dig, at du est en Carnali, og at du for din uforskammede Mund faaer et Par Ørefigen eller to, ligesom det kan falde sig til. See der! der har du Spaadommen opfyldt.

Giver hende Ørefigen.

Anneke. Au, au, au, det skal blive dig dyre Ørefigen.

Henrich. Lær saa en anden Gang at bære Respect for en stor Herres Lakei.....

Anneke. Vi kun! nu kommer Mutter strax.

Henrich. For Bormesters fornemmeste Tiener.....

Anneke. Hun vil hevne det paa din Ryg.

Henrich. For en Reutendiener.....

Anneke. Jo, jo, jeg siger endnu, at det skal blive dig dyre Ørefigen.

Henrich. For en Person, der har stor Gehør hos Bormester.....

Anneke. Ach! ach! jeg er ikke bleven slagen her i Huset tilforn.

Henrich. Som hele Borgerskabet vil giøre Caresser og Baselemaner til herefter.

Anneke. Jeg troer den Dreng er bleven ganske gal. Hei Mutter! Mutter, kom ind!

Henrich. St. st. st. du faaer vist en Ulykke med din Mutter. Jeg mærker nok, du veedst ikke, hvad her er passeret; derfor tilgir jeg dig, som en Christen, din Forseelse. Raadet har ved de fleste Stemmer udvalgt Husbond til at være Bormester, Mutter til at være Bormesterinde, dømt Engelke fra sit Jomfruskab, og benaadet hende med Frøkens Titel. Derfor kan du let begribe, at det ikke kan staae mig an, at arbeide meer. Derfor bær jeg ogsaa dette Liberie, som du seer.

Anneke. Ei! staae ikke og fixere mig oven i Kiøbet.

Henrich. Det er, som jeg siger, Anneke! see, der kommer Frøiken, som skal sande mine Ord.

Sc. 3.

Engelke. Anneke. Henrich.

Engelke. Ach! Gud bedre mig arme Menneske, nu seer jeg al Forhaabning er ude.

Henrich. Ei! Frøiken, er det nu Tid at græde, da Jere Forældre ere komne udi saadan Velstand?

Engelke. Hold din Mund, Henrich! Jeg vil ingen Frøiken være.

Henrich. Hvad skal I da være? I er jo ikke Jomfru mere, saa maa I jo være Frøiken. Det er jo den næste Æres-Trin, man stiger op, naar man skiller sig ved sin Jomfrudom?

Engelke. Jeg vilde heller være en Bondedatter; saa var jeg vis paa, at kunne faae den, til hvilken jeg engang har bortgivet mit Hierte.

Henrich. Eia! er det ikke andet, Frøikenen græder for, end hun vil giftes. Nu kan hun jo allersnarest blive gift, og faae hvilken Mand hun peger paa; thi den halve Bye vil storme til Huset for at blive Bormesters Svoger.

Engelke. Jeg vil ingen have uden Antonius, som jeg eengang har lovet Ægteskab.

Henrich. Ei! fy, Jomfru! Vil I have en Hiulmager, hvilken neppe jeg, som er kun Reutendiener, kan gaae i Lav med. Nei! I maa have anden Ambition herefter.

Engelke. Hold du din Mund, din Tølpel! jeg vil før miste mit Liv, end lade mig twinge til nogen anden.

Henrich. Nu gir Jer tilfreds, velbaarne Frøiken, vi vil see til, jeg og Bormesteren, om vi kan hielpe Antonius til en Bestilling, og saa kan I gierne faae ham.

Anneke græder.

Henrich. Hvorfor græder du, Anneke?

Anneke. Jeg græder af Glæde over den Lykke, som er vederfaret vort Huus.

Henrich. Det er sandt nok, Anneke, du har Aarsag at glæde dig; hvem Fanden skulde have tænkt, at saadan Soe, som du est, skulde have kunnet blive Mammeselle.

Anneke. Hvem Pokker skulde ogsaa have kunnet tænkt, at saadan Sviin, som du, skulde kunne blive Reutendiener.

Henrich. Hør, Børnlille, jeg har ikke Stunder at tale videre med Dem denne Gang; Fru Bormesters venter Fremmede. Jeg skal lave Caffee til; see! der er hun, lad os gaae; jeg maa løbe at hente Caffee-Bordet.

Sc. 4.

Henrich. Geske med en Hund paa Armen.

Henrich kommer ind med Caffee-Bordet, og er meget geskæftig.

Geske. Hør Henrich! er der kommen Sirup udi Caffeen?

Henrich. Nei Mutter!

Geske. Ingen **Fatter** eller **Mutter** meer, Henrich! det siger jeg dig cengang for alle. Spring ud efter noget Sirup, og kom det i Potten. Henrich gaaer ud. Al den Allarm var jeg foruden tilforn. Men jeg kan troe, naar jeg blir vant dertil, falder det mig lettere.

Henrich. Her er Sirupen.

Geske. Slaa den udi Potten. Hillemænd! det banker. Nu skal man nok see, at Raads-Herrernes Fruer kommer.

Henrich ved Dørren. Hvem vil I tale med?

En Pige. Siig din Mester, at han kan lyve saa stærkt, som ti Kandestøbere. Jeg har slidt op et Par Skoe, allene med at løbe efter den Madspand.

Henrich. Jeg siger: hvem vil I tale med?

Pigen. Jeg vil tale med Mester Herman.

Henrich. Du løber med Liim-Stangen. Her boer Bormester von Bremenfeld.

Pigen. Det er forskrækkeligt, man kan ikke faae fine Sager færdige, og skal lade sig narre oven i Kiøbet af en lumpen Kandestøber.

Henrich. Har du noget at klage paa Kandestøberne, da maa du komme paa Raadstuen, der faaer du nok Ret, om jeg ellers kiender Bormester von Bremenfeld.

To Lakeier. Vore Fruer vilde gierne fornemme, om det faldt Bormesterinden beleiligt, saa vilde de have den Ære at opvarte hende.

Henrich til Pigen. Hør du nu, Carnallie, at her ingen Kandestøber boer her. Til Tienerne: Jeg vil fornemme, om Fru Bormesters er hiemme. Pigen gaaer.

Henrich. til Geske. Her er to Raads-Herrinder ude, som vil tale med Mutter.

Geske. Lad dem komme ind!

Sc. 5.

Madame Abrahams. Madame Sanderus. Geske. Henrich.

De kysse begge paa Geskes Forklæde.

Mad. Abrahams. Vi ere hidkomne i Dag, for at aflægge vor underdanige Gratulation og temoignere den Hiertens Glæde og Fornøielse, vi har over Deres Avancement, iligemaade at recommendere os udi Deres Affection og Bevaagenhed.

Geske. Tres humble Servitør. Jeg veed ikke, om De vil behage at drikke en Skaal Caffee?

Mad. Abrahams. Vi takker Bormesterinden, vi ere kun denne Gang kommen for at gratulere.

Geske. Tres humble Servitør. Men jeg veed nok, De drikker gierne Caffee. De vil maaskee lade sig nøde. Vær saa god at sidde ned; Caffeen er ganske færdig. Henrich!

Henrich. Velbaarne Frue!

Geske. Har du kommen Sirupen i Caffeen?

Henrich. Ja jeg har.

Geske. Vær saa god, I gode Madamer, at tage til Takke.

Mad. Sanderus. Frue Bormesters er saa god at excusere os, vi drikker aldrig Caffee.

Geske. Ei! hvilken Snak er det! Jeg veed nok bedre. De behager at sidde!

Mad. Abrahams. Ach Masoeur! Jeg er færdig at kaste op, naar jeg tænker paa den Sirup.

Geske. Henrich, kom hid og skienk i Kopperne.

Mad. Sanderus. Det er alt nok, Kammerat! Jeg kan kun drikke en halv Koppe.

Henrich. Jeg skulde bede Bormesterinden komme ind et Øieblik til Bormesteren.

Geske. Forlader mig, I gode Fruer, jeg maa gaae bort et Øieblik. De skal strax have den Ære at see mig igien.

Sc. 6.

Raadsherrinderne allene.

1. **Raadsherrinde.** Ha ha ha ha ha ha ha ha ha! hvem bliver nu mest fixered, Søster! enten hun, som vi sidder og belcer i vore Hierter, eller vi, som maae drikke Caffee med Sirup udi?

2. **Raadsherrinde.** Tael for Guds Skyld ikke mere om den Sirup, Søster! min Mave sidder mig op i min Hals, naar jeg tænker derpaa.

1. **Raadsherrinde.** Gav du Agt paa, hvilken Mine hun giorde, da vi kyssede paa hendes Forklæde? Ha ha ha ha ha, jeg glemmer aldrig, saa længe jeg lever, det: Tres humble Servitør. Ha ha ha ha ha ha!

2. **Raadsherrinde.** Lee ikke saa høit, Søster! jeg er bange, de kan høre det.

1. **Raadsherrinde.** Ach Søster! det er just Konsten, at kunne holde sig for Latter. Var det ikke ogsaa en allerkiæreste Hund, hun havde paa Armen? den skiønneste Lænkehund, nogen vil forlange; jeg er vis paa,

at den bliver kaldet Joli oven i Kiøbet. Ach Himmel! er det dog ikke sandt, som man siger, at intet Menneske er mere hovmodig, end det, som af Skarnet kommer strax til stor Værdighed? Derfore er intet farligere, end slige hastige Forandringer. En, der er kommen af fornemme Folk, og har havt en adelig Optugtelse, blir gierne den samme, ja undertiden forfremmes udi Ydmyghed, ligesom den forfremmes udi Høihed. Men de Mennesker, som af intet voxe saa hastig op, som Champinjoner, i dem har Hoffærdighed som sit rette Sæde.

2. **Raadsherrinde.** Hvad mon kan være Aarsag til saadant? mig synes, slige Folk burde heller blive ydmyge, naar de tænkte paa deres forrige Stand.

1. **Raadsherrinde.** Aarsagen dertil maa være denne: De, som ere af fornemme Folk har ingen mistænkt at foragte sig, og derfor bekymre sig ikke om hvorledes de bliver begegnet. Gemeene Folk derimod have Alle mistænkt, de synes, hvert Ord, hver Mine sigter hen til at bebreide dem deres forrige Tilstand, og derfor søger at handhæve deres Værdighed ved Myndighed og Tyrannie. Troe mig, hierte Søster! der er noget i det, at være kommen af godt Folk. Men der kommer Drengen tilbage, det er bedst at tie.

Sc. 7.

Henrich. Raadsherrinderne.

Henrich. De gode Mardamer lader Dem Tiden ikke falde lang. Hendes Velbaarenhed kommer strax ind igien. Vormester har foræret hende et nyt Halsbaand til hendes Hund, men det var noget for vidt, hvorfor Skræderen er inde at tage Maal af Hundens Hals; saasnart det er bestilt, kommer hun ind igien. Men I gode Mardamer tar ikke ilde op, at jeg beder Dem om noget; De er vel saa god og tænker paa mig med en liden Discretion; thi jeg har stor Arbeide, og slæber som et Beest her i Huset.

1. **Raadsherrinde.** Gierne Kammerat! der er en Gylden, om Han ikke vil forsmaae.

Henrich. Ach største Taksigelse! jeg vilde ønske, at jeg kunde tiene Dem igien. Nu skal De saamænd drikke brav, mens Fruen er ude, hun blir saamænd ikke vred derfor, og hvis saa er, skal jeg nok giøre det godt igien.

1. **Raadsherrinde.** Ach! Kammerat, den største Tieneste, I kan giøre os, det er ikke at nøde os.

Henrich. Som jeg siger, Velbaarne Mardamer! Fruen tar det ikke ilde op; De skal saamænd drikke. Maaskee det er ikke sødt nok, saa skal vi faae meer Sirup. Men der kommer Fruen selv.

Sc. 8.

Vormesterinden. Begge Raadsherrinderne. Henrich.

Vormesterinden. Om Forladelse jeg blev saa længe ude: Fruerne har jo intet drukket imidlertid. Vi skal, min Troe, have Kanden tømmet, og siden, naar vi faaer drukket Caffee, skal De smage vort Øl, det er saa godt, uden at rose det, som nogensteds i Byen.

Mad. Sanderus. Ach jeg faaer saa hiertelig ondt, Fru Vormesters pardonerer mig, at jeg ikke kan blive længer, min Søster bier nok og tar til Takke.

Mad. Abrahams. Nei det var Synd, at jeg skulde forlade min Søster. Vi recommenderer os i Vormesterindens Affection.

Geske. I skal, saa min Troe, have et Glas Brændeviin, saa blir I strax frisk igien, det fordriver Vinde. Henrich! spring hen efter et Glas Janever, Fruen er ikke vel.

Mad. Sanderus. Nei! excusere mig Fru Vormesters, jeg maa gaae.

Sc. 9.

En anden Raadsherrinde. Geske. Henrich.

Raadsherrinden. Underdanige Tienerinde, Velbaarne Frue! Jeg kommer efter min Skyldighed, at aflægge min Lykønskning.

Geske rækker hende Haanden at kysse, og hun kysser paa Haanden.

Geske. Det skal være mig en Fornøielse, om jeg eller Vormester kan være Dem til Tieneste. Vil Hun ikke sætte sig ned; vær saa god. Hun skal ingen Complimenter bruge, men bilde sig ind, at Hun er hos Hendes Lige.

Raadsherrinden. Jeg takker skyldigst, Velbaarne Frue. *Sætter sig ned.*

Geske. Her var nogle af Hendes Medcolleginder nylig, og drak Caffee med mig; jeg troer nok, at her er et Par Kopper tilovers om Dem behager; det Bedste er ved Bunden. Jeg kan, min Troe, ikke drikke meer, thi jeg har allerede faaet saa meget til Livs, at min Mave staaer som en Tromme.

Raadsherrinden. Jeg siger underdanigst Tak; jeg har nylig drukket Caffee.

Geske. Efter Behag. Vi fornemme Folk nøder ingen. Men hør, min kiære Madam, veed Hun ingen Française at recommendere mig til Frøikenen, jeg vilde, at hun skulde lære Fransøsk.

Raadsherrinden. Jo, velbaarne Frue, jeg kiender En, som er meget artig.

Geske. Godt; men det vil jeg, hun maa vide forud, at jeg taaler ikke, hun

kalder mig Madam, som de franske Folk pleier at giøre. Ikke, fordi jeg er storagtig, men jeg har saa mine Betænkende derved.

Raadsherrinden. Nei, det maa ikke være. Men, maatte jeg ogsaa ikke have den Naade at kyøse paa Frøkenens Hænder.

Geske. Hiertelig gierne! Henrich! kald paa Frøikenen, og sig, at her er en Raadsherrinde, som vil kyøse paa hendes Hænder.

Henrich. Jeg troer ikke, hun kan komme, thi hun sidder og saaler paa hendes Strømper.

Geske. Hør engang, hvorledes den Tølper staaer og taler hen i Taaget. Ha ha ha, han vilde sige, baldyre.

Arianke Grovsmeds, som er en forklæd Mandsperson, kommer ind.

Arianke. Ach min leeve Søster Geske! er det sandt, at din Mand er bleven Bormester? Det er mig saa kiært, som En havde givet mig to Mark. Lad nu see, at du ikke blir storagtig, men kiendes ved dine gamle Du-Søstre. Geske svarer ikke et Ord.

Arianke. Naar blev din Mand Bormester, Søster? Geske tier stille igien.

Arianke. Du sidder i Tanker, Søster, jeg spør, naar din Mand blev Bormester?

Raadsherrinden. I maa bruge lidt meer Respect, lille Madam, for Bormesterinden.

Arianke. Nei, min Troe, bruger jeg ingen Complimenter med Søster Geske: thi vi har været ligesom eet Liv og Siæl. Men hvor er fat, Søster! mig synes dog, at du er bleven noget storagtig.

Geske. Moerlille! jeg kiender Hende ikke.

Arianke. Saa kiender vor Herre mig da. Naar du har trængt til Penge, saa har du nok kiendt mig. Du kanst ikke vide, min Mand kan blive det samme som din, endnu førend han døer.

Geske faaer ondt, taer et Hovedvands-Æg og lugter til.

Henrich. Herud, din Smeddekielling! mener du, at du staaer i en Smede, og taler? Tar hende ved Haanden og leder hende ud.

Geske. Ach! Madam, det er en Pine, at omgaaes med disse gemeene Folk. Henrich! du skal faae en Ulykke, dersom du indlader nogen Borger-Kone herefter.

Henrich. Hun var drukken, den Soe; thi Brændevinen stod hende af Halsen.

Raadsherrinden. Den Hændelse giør mig hierteligen ondt; thi jeg er bange, at Bormesterinden har forivret sig; fornemme Folk taaler ikke meget. Jo høiere man kommer i Stand, jo mere delicat blir Ens Legeme.

Geske. Ja jeg kan sværge Fruen til, at jeg har langt fra ikke den Hilsen nu, som jeg havde i min forrige Stand.

Raadsherrinden. Jeg troer det nok; Hendes Velbaarenhed kommer herefter til at medicinere hver Dag, saa har alle andre Bormester-Fruer giort.

Henrich til Spectatores. Mig synes, mare, ogsaa at jeg har ikke den Helbred, siden jeg blev Reutendiener, som tilforn. Jeg har faaet et Sting, aa, aa, ret her i min venstre Side. I leer deraf; men det er, min Troe, dog Alvor. Jeg er, mafoi, bange, inden jeg veed et Ord deraf, at jeg har en Podagra paa Halsen.

Raadsherrinden. Bormesterinden maa ogsaa tage sig an en Doctor aarviis for sit hele Huus, der kan give hende nogle Draaber, som hun altid i det ringeste maa lade staae i en Flaske, enten hun vil bruge dem eller ei.

Geske. Ja jeg vil, min Troe, ogsaa efterleve Hendes Raad. Henrich! du skal siden springe hen til Doctor Hermelin, og bede ham, naar han faaer Leilighed, at giøre sin Opvartning hos mig.

Raadsherrinden. Jeg maa nu tage Afsked, velbaarne Frue! og recommendere mig i Hendes Affection.

Geske. Alt recommenderet, min kiære Fru Raadsherrinde! Hun har kun at tale mig og Mester Herman, jeg siger, Bormester von Bremenfeld, frit til; hvad vi kan være Hende og Hendes Kiæreste til Tieneste, skal ikke manqvere.

Raadsherrinden kyøser paa Forklædet. Underdanigste Tienerinde!

Geske. Adios. — Lad os gaae ind, her vil min Mand give Audience.

Act. 5.

Sc. 1.

Henrich. To Advocater. Siden en Mand.

Henrich. Hillemænd! nu vil min Ploug gaae, nu er Audients-Timen. Nu skal I see, I godt Folk! om nogen, der har været i tyve Aar i Tieneste, kan bedre skikke sig herudi end jeg. Der hører jeg, det banker. Med hvem vil de gode Mænd tale?

Advocat. Vi vilde gierne have den Ære, at tale med Bormester.

Henrich. Han er endnu ikke opstaaen.

Advocat. Ikke opstaaen Klokken fire om Eftermiddagen?

Henrich. Jo han er nok opstaaen, men han er gaaen ud.

Advocat. Nu mødte vi jo en Mand nys i Døren, som talede med ham.

Henrich. Han er endelig inde, men han er ikke vel. *Sagte.* Disse Karle ere dumme, som Bester, de kan ikke fatte min Mening.

Advocat *sagte.* Jeg mærker nok, Monfrere! at den Karl vil lade sig smøre, vi maa stikke ham en Gylden i Næven, saa kommer nok Bormesteren strax. — Hør Kammerat, vil I ikke forsmaae et Par Gylden, at drikke paa vor Sundhed?

Henrich. Nei, I gode Herrer, jeg taer saamænd aldrig mod Gaver.

Advocat. Hvad skal vi da giøre, Monfrere? Saa maae vi gaae bort til en anden Gang.

Henrich *vinker ad dem.* Hei Messiørs! De er saa meget hastige. For Deres Skyld vil jeg tage imod de twende Gylden, De skulde ellers tænke, at jeg var storagtig, og vort Huus derudover skulde blive talt ilde om.

Advocat. See der, Kammerat, er to Gylden, om I ikke vil forsmaae dem, nu er I saa god og skaffer os Audients.

Henrich. Ydmygste Tiener! for Deres Skyld vil jeg giøre alt, hvad jeg kan. Bormester er endelig frisk nok som en Hest, men dog ei saa vel, at han kan tale med enhver. Men efterdi det er Dem, Messiørs, saa er det en anden Sag; vilde De behage at bie et Øieblik, Messiørs, saa skal jeg melde Dem an. Men der banker igien. Hvem vil I tale med, min ærlig Mand?

En Mand *gribende i sin Buxe-Lomme.* Jeg vilde gierne have den Ære at tale med Bormester.

Henrich *sagte.* Den Mand veed at leve, han griber strax i Lommen. *Høit:* Ja, min Herre, Han er hiemme, nu skal I strax faae ham i Tale.

Henrich rækker Haanden frem, men den anden, i Steden for Penge, tager kun sit Uhrværk op, og siger:

Manden. Jeg seer, Klokken er alt fire.

Henrich. Hvem var det, Monsiør vilde tale med?

Manden. Med Bormester.

Henrich. Han er ikke hiemme, Monsiør.

Manden. I sagde jo nylig, at han var hiemme.

Henrich. Kan nok være, Messiør, men saa har jeg fortalt mig. *Manden gaaer bort.*

Henrich *sagte.* Seer I vel til den Snydere; du skal nok see, at Bormester staaer paa Pinde for dig. *Til Advocaterne.* Nu skal jeg strax melde Dem an.

Advocat. See ikkun til den Dreng, hvor vel han allerede veed at snoe sig i sin Bestilling. Hold nu gode Miner, Monfrere, vi ere de, som skal giøre Begyndelse til at plage denne gode Kandestøber. Vore Kammerater skal fuldføre Historien. Men see, der kommer han.

Sc. 2.

Bremenfeld. To Advocater. Henrich. Siden **en Kielling.**

1. Advocat. Vi ønsker af inderste Hiertens Grund Velbaarne Hr. Bormester Lykke til denne høie Værdighed udi vor Stad, og haaber, at han i Mildhed, Forsigtighed og Aarvaagenhed ikke skal give nogen af sine Formænd efter, saasom Hans Velbaarenhed har banet sig Veien til dette høie Embede, ikke ved Rigdom, Slægt eller Venner, men allene ved sine bekiendte store Dyder, Lærdom og Erfarenhed udi Stats-Sager.

Bremenfeld. Tres humble Servitør.

2. Advocat. Især glæder vi os over, at have faaet saadan Øvrighed, der ikke allene har fast guddommelig Forstand.....

Bremenfeld. Jeg takker Gud.

2. Advocat. Men som har Navn for at være venlig mod alle, og giøre til sin største Fornøielse, at høre Folkes Klagemaal, og hielpe dem tilrette; thi jeg kan sige, at jeg var nær daaned af Glæde, da jeg først hørte de Tidender, at Valget var falden paa Herr Bormester von Bremen.

Henrich. I skal sige von Bremenfeld, Messiørs.

2. Advocat. Jeg beder underdanig om Forladelse, jeg vilde sige: Bormester von Bremenfeld. Nu er vi i Dag hidkommen, først for at aflægge vor underdanige Lykønskning, dernæst at raadføre os med Hans Velbaarenhed udi en Tvistighed, som har reiset sig imellem vore Principaler, hvilken Tvistighed vi havde begge besluttet at lade dømmes udi ved Lands Lov og Ret, men vi har betænkt os siden, og for at undgaae den Tidsspilde, og de Omkostninger, som fødes af Rettergang, at underkaste os Hr. Bormesters Sigelse. Hvorved vi lover at lade det blive.

Bremenfeld sætter sig ned og lader de andre staae.

1. Advocat. Begge vore Principaler ere Naboer, men der er et flydende Vand, som skiller deres Jorde fra hinanden. Nu er hændet sig for 3 Aar siden, at Vandet har løst et stort Stykke Jord fra min Principals Grund, og ført det hen til min Contraparts Agre. Skal han nu beholde det? Heder det ikke: nemo alterius damno debet locupletari. Her vil jo hans Principal berige sig med min Principals Skade, hvilket strider aperte mod æquitatem naturalem. Er dette ikke saa, Hr. Bormester?

Bremenfeld. Jo, det er jo ubilligt, at begiere saadant; I har Ret, Monsieur.

2. Advocat. Men Justinianus siger jo udtrykkelig libro secundo Institutionum titulo primo de Alluvione.....

Bremenfeld. Hvad Pokker bryder mig, hvad Justinianus eller Alexander Magnus

siger, som levede maaskee nogle tusinde Aar, førend Hamborg blev bygt? hvor kan de dømme i Sager, som ikke var til i deres Tid?

2. Advocat. Jeg haaber dog ikke, at Eders Velbaarenhed forkaster de Love, som hele Tydskland har underkastet sig.

Bremenfeld Det var ikke saa, jeg meente, I forstod mig ikke ret, jeg vilde kun sige..... Han hoster imellem. Vær saa god at sige videre frem Eders Paastand.

2. Advocat. Saadanne er Justiniani Ord: quod per alluvionem agro tuo flumen adjecit, jure gentium tibi adquiritur.

Bremenfeld. Hr. Advocat! I taler saa forbandet hastig, sig mig det meer tydelig.

Advocaten repeterer det samme langsom.

Bremenfeld. Ei, Monsieur, I har en forbandet gal Udtale i det latinske Sprog, tael Jert Moersmaal, det kommer I bedre af med; jeg siger det ikke derfor, at jeg er en Hader af Latin; thi jeg sidder undertiden hele Timer, og taler Latin med min Tiener. Er det ikke sandt, Henrich?

Henrich. Det er forunderligt at høre Herren tale Latin; thi jeg kan sværge paa, at Taarene staaer mig i Øinene, naar jeg tænker derpaa. Det er ligesom I hører Erter koge i en Gryde, saa hastig løbe Ordene ham ud af Munden. Fanden kan ikke begribe, hvordan et Menneske kan tale saa expedit. Men hvad giør ikke den lange Øvelse?

2. Advocat. Justiniani Ord, Velbaarne Herr Bormester! er saaledes: Hvad som en Flod river fra en andens Ager, og kaster til din, det bliver dit.

Bremenfeld Ja Justinianus har saa vidt ret, thi det var en brav Mand. Jeg har alt for stor Respect for ham, at jeg skulde underkiende hans Domme.

1. Advocat. Men, Herr Bormester, min Contrapart læser Loven, ligesom Fanden læser Bibelen. Han glemmer det, som følger strax paa: per alluvionem autem videtur id adjici, quod ita paulatim adjicitur, ut intelligi non possit, quantum quoquo temporis momento adjicitur.

Bremenfeld. Messieurs! om Forladelse, jeg maa op paa Raadhuset: nu slog Klokken halvgaaen fem. Henrich! see du til, at du kanst forlige Sagen med dem i Gangen.

1. Advocat. Ach! Herr Bormester, sig os da med et Ord Hans Mening.

Bremenfeld. Messieurs! I har Ret begge to, hver paa sin Maade.

2. Advocat. Hvorledes kan vi have Ret begge to? Jeg mener, at naar jeg har Ret, saa har min Contrapart Uret. Justiniani Lov er udtrykkelig for mig.

Bremenfeld. Forlader mig, jeg maa strax op paa Raadhuset.

1. Advocat holdende paa Bormesteren. Jeg har jo beviset, at Justiniani Ord er for mig.

Bremenfeld. Ja det er sandt, Justinianus er for Jer begge, hvorfor Diævelen forliger I da ikke Sagen? I kiender ikke Justinianus saa vel, som jeg; naar han hænger Kaaben paa begge Sider, saa er det ligesaa meget, som han vilde sige disse Ord: Gaaer hen, I Skabhalse, og forliger Sagen!

2. Advocat. Herr Bormester! for at begribe Lovgiverens Mening ret, maa man jo conferere en Artikel med en anden; staaer der ikke i næstfølgende Paragrapho: quod si vis fluminis de tuo prædio —

Bremenfeld. Ei slipper mig, I Ting-Stude! I hører jo, at jeg skal paa Raadhuset.

1. Advocat. Ei, Herr Bormester! et Øieblik! lad os nu høre, hvad Hugo Grotius siger.

Bremenfeld. Jeg gir baade Jer og Hugo Grotius Døden og Diævelen; hvad har jeg med Hugo Grotius at bestille? han var en Armenianer, hvad kommer os de Love ved, som Folk giør, Fanden i Vold hen i Armenien. Henrich! driv dem strax paa Døør. De gaae ud.

Henrich klamres ude i Gangen, og kommer ind paa sit Hoved, efterfulgt af en Kielling, som maa være en forklæd Mandsperson.

Kiellingen taer Bormesteren for Brystet, raabende: Ach! er det Øvrighed, som gir saadanne forbandede Love ud, at en Mand maa have to Koner? mener I vel, at Guds Straf er ikke over Jer!

Bremenfeld. Er du gal, Kielling, hvem Pokker har tænkt paa saadant?

Kiellingen. Hei, hei, hei, jeg skal ikke gaae bort, før jeg seer dit Hierte-Blod.

Bremenfeld. A...... hielp. Henrich! Peiter!

Peiter kommer ind, og trækker Kiellingen ud. Henrich, som var løbet i Skiul, hielper endelig til med.

Sc. 3.

Bremenfeld. Henrich. Siden **to Borgere** og **en Lakei.**

Bremenfeld. Henrich! du skal faae en Ulykke, om du indlader Kiellinger eller Advocater oftere, thi hver af dem dræber mig paa sin Maade. Dersom der kommer andre, og vil tale med mig, skal du sige dem, at de maa tage sig vare for, ikke at tale Latin, saasom jeg for en vis Aarsag har forsvoret det.

Henrich. Jeg har ogsaa forsvoret det for samme Aarsag.

Bremenfeld. Du kanst sige, at jeg taler ikke uden Grækst.

Der banker igien.

Henrich gaaer til Døren, og kommer ind med en stor Pakke Papiir.

Henrich. Her er en Hob Papiir fra Syndicus, som Vormesteren skulde giennemsee og give sine Betænkende over.

Vormesteren sætter sig ned ved et Bord, og rager udi Papirerne.

Bremenfeld. Det er ikke saa let at være Vormester, som jeg tænkte, Henrich! Jeg har faaet her nogle Sager at igiennemsee, som Fanden selv ikke kan hitte Rede udi. *Begynder at skrive, reiser sig op, og tørrer Sveden af sig, sætter sig ned igien, og stryger ud, hvad han har skrevet tilforn* Henrich!

Henrich. Herr Vormester!

Bremenfeld. Hvad er det for Allarm, du giør? kan du ikke staae stille?

Henrich. Jeg rører mig ikke af Steden, Herr Vormester.

Bremenfeld. *Han reiser sig op igien, tørrer Sveden af sig, som tilforn, og kaster sin Peruqve paa Gulvet, paa det han desbedre kan meditere med blot Hoved. Spadserer over Peruqven, og svænder den til Side, sætter sig ned at skrive igien; raaber:* Henrich!

Henrich. Herr Vormester!

Bremenfeld. Du skal faae en Ulykke, staaer du ikke stille! det er den anden Gang, du har forstyrret mine Concepter.

Henrich. Jeg giorde, min Troe, ikke andet, end jeg stak min Skiorte ind, og maalede paa mine Been, hvormeget min Liberie-Kiole var for lang.

Bremenfeld *reiser sig op igien, og banker paa sin Hierne med Haanden for at faae Concepter.* Henrich!

Henrich. Herr Vormester!

Bremenfeld. Gak ud, og sig til de Kiellinger, som raaber paa Gaden med Østers, at de maae ikke raabe i denne Gade, hvor jeg boer; thi det forstyrrer mig i mine politiske Forretninger.

Henrich *raaber ved Døren disse Ord tre Gange:* Hør I Østers-Kiellinger! I Carnalier! I Caronier! I uforskammede Taster! I Ægtemænds-Horer! er der ingen Skam i Jer, at I tør raabe saadan udi Vormesterens Gade, og forstyrre ham i hans Forretninger?

Bremenfeld. Henrich!

Henrich. Hr. Vormester!

Bremenfeld. Holdt op igien, dit Beest!

Henrich. Det giør og ingen Gode, at jeg raaber mere, thi Byen er fuld af saadanne Folk, saa snart een er gaaen forbi, kommer en anden strax i Steden; thi dersom.....

Bremenfeld. Ingen Snak meer, staa still og holdt Munden. *Sætter sig ned, og stryger ud, hvad han har skrevet, igien, skriver paa ny, reiser sig op, og stamper af Vrede paa Gulvet, raaber:* Henrich!

Henrich. Herr Vormester!

Bremenfeld. Jeg var tilfreds, det Vormesterskab var Fanden i Vold. Vil du være Vormester i min Sted?

Henrich. Skam, der giør! *sagte.* Og ligesaa faae den, der det begierer.

Bremenfeld *vil sætte sig ned at skrive igien, men sætter sig feil i Tanker og falder paa Gulvet, raaber:* Henrich!

Henrich. Hr. Vormester!

Bremenfeld. Jeg ligger paa Gulvet.

Henrich. Jeg seer det nok.

Bremenfeld. Hid og hielp mig op igien.

Henrich. Vormester har jo sagt, at jeg ikke maa røre mig af Stedet.

Bremenfeld. Det er en forbandet Dreng. *Reiser sig selv op igien.* Banker der ikke paa Døren?

Henrich. Jo! — Hvem vil I tale med?

En Borger. Jeg er Oldermand for Hattemagerne, jeg har noget at klage for Vormester.

Henrich. Her er Oldermanden for Hattemagerne med nogle Besværinger.

Bremenfeld. Ei! jeg kan ikke have mere end een Ting i Hovedet paa eengang; spørg ham, hvad det er.

Borgeren. Det er for vidtløftigt. Jeg maa tale med Vormester selv; det kan være giort paa en Time; thi mine Klagemaal bestaaer kun i tyve Puncter.

Henrich. Han siger, han maa tale med Vormester selv; thi hans Puncter bestaaer kun i tyve Klagemaal.

Bremenfeld. Ach! Gud bedre mig arme Mand! jeg er ganske fortumlet i mit Hoved allerede. Lad ham komme ind.

Borgeren. Ach! Herr Vormester, jeg fattig Mand har liidt stor Uret, som Vormester nu strax skal begribe, naar han faaer det at høre.

Bremenfeld. I maa forfatte det skriftlig.

Borgeren. Her har jeg forfattet det paa fire Ark.

Bremenfeld. Henrich! der banker igien.

Henrich. Hvem vil I tale med?

En anden Borger. Jeg har noget at klage for Vormester mod Oldermanden for Hattemagerne.

Bremenfeld. Hvem var det, Henrich!

Henrich. Det er denne Mands Contrapart.

Bremenfeld. Lad ham flye dig sit Indgivende. Bliver kun begge I gode Mænd i Forstuen saalænge. Henrich!

Henrich Ja Herre!

Bremenfeld. Kan du ikke hielpe mig noget til rette? jeg veed ikke, hvilket jeg skal giøre først. Læs op for mig Hattemagerens Paastand.

Henrich *læser op det, som følger:*

Velbaarne, Høilærde,
Strenge faste Herr Borgemester!
Af denne herlige Byes lovlige Borger-

Kabs anseelige Laug, fremstiller sig, som en Førstegrøde, jeg underskrevne N. N., uværdig Oldermand for det anseelige Hattemager-Laug, og næst forhen aflagt saa ærbødig som kiærlig Gratulation over at see en saa værdig og høi opliust Mand ophøiet til en saa høi Høihed, andrager i dybeste Ydmyghed en af de største, farligste, og vederstyggeligste Misbruge, som de vanartige Tider, og mere vanartige Mennisker, have ført i Brug her i denne Stad, i Haab, at Eders Herlighed derpaa vil raade Bod. Sagen er denne, at Kræmmerne her i Staden bær aldeles ingen Frygt eller Undseelse for, offentlig at sælge og falholde hele Stykker af et Slags Klæde, som de lade væve af Castor, ja falde og til den gruelige Dumdristighed, at de deraf lade væve Strømper, da det dog er bekiendt, at Beverhaar hører allene vor Profession til, hvorudover vi arme Hattemagere ikke med Penge kan oppeie de til vor Nærings Fortsættelse behøvende Haar, saa godt Folk derover kommer i saadan Vane, at saa nu mere vil give 10 a 20 Rigsdaler for en Hat, vores Handværk til ubodelig Skade paa Reputation og Indkomme. Naar det nu maatte behage min Hr. Bormester at overveie efterfølgende 24 vigtige Aarsager og Raisons, hvorefter vi Hattemagere formodentlig formeene os allene at være berettigede til Arbeide af Castor, nemlig: (1) at det af Alders Tid har været en almindelig Skik og Lands Brug, ei allene her, men over hele Verden, at bære Castor-Hatte, som med mangfoldige Citationer af Historien, som og lovlig derover førte Things-Vidne, kan bevises: 1. Af Historien.....

Bremenfeld. Spring over Historien.

Henrich. 2. Af Things-Vidner, at Adrian Nilsen, gammel 79 Aar, kan erindre sig, sin Faders Oldefader har sagt.....

Bremenfeld. Spring ogsaa over, hvad han har sagt.

Henrich. (2) At det er en umaadelig Overdaadighed, at bruge saa kostbare Haar til Strømper og Klæder, som strider imod al god Orden og Skik, besynderlig siden der hidføres saa mange kostbare fine Klæder fra Engeland, Frankerig og Holland, at man vel derved kunde lade sig nøie, uden at falde en ærlig Mand i sin Næring.....

Bremenfeld. Nok nok, Henrich! Jeg begriber, at Oldermanden har Ret.

Henrich. Men jeg har hørt, at en Øvrighed altid maa høre begge Parterne, førend han fælder Dom; skal jeg derfor ikke ogsaa læse Contrapartens Svar?

Bremenfeld. Ja nok.

Han flyer ham efterfølgende Contrapartens Beføring.

Henrich læser. Høibaarne Excellents, Høi oplyste og høist politiske Herr Borgemester!

Saa høit som Eders Forstand stiger over andres, saa høit gaaer min Glæde over andres, nu jeg har hørt, at I er bleven Bormester; men det jeg kommer for, er, for Hattemagerne giør mig Fortræd, og vil ikke, jeg maa sælge Stoffe og Strømper af Castor. Jeg forstaaer nok, hvad de vil; de vil have Handelen paa Castor allene, og at man skal ikke bruge Castor til andet end til Hatte; men de forstaaer det intet. Det er taabeligt, at bære en Castorshat; den gaaer man med under Armen, den hverken varmer eller nytter, og en Straahat var af samme Nytte. Castor-Strømper og Klæder derimod er baade varme og bløde, og havde Hr. Bormester kun forsøgt det, som med Tiden kan skee, skulde I bekiende det selv.

Bremenfeld. Holdt op, det er nok, denne har jo Ret ogsaa.

Henrich. Men jeg veed jo, at de kan ikke have Ret begge.

Bremenfeld. Hvem har da Ret?

Henrich. Det maa Vor Herre og Borgemester vide.

Bremenfeld reiser sig op, og spadserer. Dette er noget forbandet Tøi. Henrich! kan dit dumme Beest ikke sige mig, hvem der har Ret? Hvorfor skal jeg give din Hund Kost og Løn! Derpaa følger Allarm i Gangen, og han spørger: Hvad er der for Allarm i Gangen?

Henrich. De to Borgere er i Haar sammen.

Bremenfeld. Gak ud, og bed dem have Respect for Bormesterens Huus.

Henrich. Det er bedst, Herre, de slaaes, saa maaskee de blir des snarere gode Venner igien. Hillemænd! jeg troer, de vil bryde ind; hør, hvor de trommer paa Døren.

Bremenfeld kryber under Bordet, og skiuler sig.

Henrich. Hvem banker?

En Lakai. Jeg er fra en fremmed Resident; min Herre har noget at tale med Bormester, som er vigtigt.

Henrich. Hvor Pokker blev der af Bormester? Mon Fanden tog Bormesteren? Hr. Bormester!

Bremenfeld under Bordet, ganske sagte. Henrich, hvem var det?

Henrich. En fremmed Præsident vil tale med Herren.

Bremenfeld. Bed ham komme igien om en halv Time, og siig, at der er to Hattemagere hos mig, som jeg maa expedere. Henrich! bed ogsaa Borgerne gaae bort til i Morgen. Ach! Gud bedre mig arme Mand! jeg er saa fortumlet i mit Hoved, at jeg veed

ikke selv, hvad jeg siger eller giør. Kan du ikke hielpe mig noget tilrette, Henrich?

Henrich. Jeg veed ikke bedre Raad for Herr Bormester, end at han hænger sig op.

Bremenfeld. Gak ud, og hent mig den **politiske Stokfisk**, som ligger paa Daglig-Stue-Bordet, det er en tydsk Bog i hvidt Bind; maaskee jeg kan finde derudi, hvorledes jeg skal tage imod fremmede Præsidenter.

Henrich. Vil Bormester have Sennep og Smør dertil?

Bremenfeld. Nei, det er en Bog i hvidt Bind.

Medens Henrich er ude, gaaer Bormesteren, og river i Tanker Hattemagerens Document i Stykker.

Henrich. Her er Bogen. Men hvad er det, Herren river i Stykker? det er, min Troe, Oldermandens Klagemaal.

Bremenfeld. Ach! jeg giorde det i Tanker. Han tager Bogen og kaster mod Gulvet. Jeg troer, Henrich! det er bedst, at jeg hænger mig, efter dit Raad. Der bankes.

Henrich. Hei saa! nu banker det igien. Gaaer ud, kommer ind igien grædende. Ach! Herr Bormester! hielp, Herr Bormester!

Bremenfeld. Hvad er paa Færde?

Henrich. Der er et heelt Regiment Matroser udenfor Døren, som raaber: faaer vi ikke Ret, da skal vi slaae alle Bormesters Vinduer ind. En af dem slog mig med en Steen udi Ryggen: au—au—au.

Borgemesteren kryber under Bordet igien.

Bremenfeld. Henrich! bed Fru Bormesters komme ud, at holde Styr paa dem, maaskee de har Respect for Fruentimmeret.

Henrich. Jo, jo, I skal nok see, at Baadsmænd har Respect for Fruentimmeret; kommer hun ud, saa maaskee de tar hende med Vold, og det sidste blir da værre end det første.

Bremenfeld. Ei! det er jo en gammel Kone.

Henrich. Matroser ere ikke saa delicate, jeg vovede ikke min Kone paa det samme. Der banker det igien; skal jeg lukke op?

Bremenfeld. Nei, jeg er bange, det er Baadsfolket. Ah! gid jeg var i Graven. Henrich, spring hen til Døren, at høre, hvo det er.

Henrich. See her! De gaae, min Troe, lige ind, det er to Raadsherrer.

Sc. 4.

Abrahams. Sanderus. Herman. Henrich.

Abrahams. Er Bormester ikke hiemme?

Henrich. Jo han sidder vist under Bordet.

Sanderus. Hvad! sidder Han under Bordet, Herr Bormester?

Bremenfeld. Ach! I gode Herrer, jeg har jo aldrig søgt om at blive Bormester; hvorfor har I bragt mig i denne Ulykke?

Abrahams. Han har jo engang taget derimod; kom kun frem, Herr Bormester; vi ere hidkomne for at forestille Ham den store Feil, han har begaaet imod den fremmede Minister, som han saa haanlig har viset bort, hvorover Staden kan komme i Fortræd: Vi tænkte, Herr Bormester bedre forstod Jus publicum og Ceremonialier.

Bremenfeld. Ah! I gode Herrer! I kan jo sætte mig af, saa blir jeg reddet fra denne Byrde, som jeg er for svag til at bære, og den fremmede Minister faaer Satisfaction tillige.

Sanderus. Det være langt fra, Hr. Bormester, at vi skulde sætte ham af; han maa følge os strax til Raadhuset, for at overlægge med Syndico, hvorledes denne Forseelse kan godtgiøres.

Bremenfeld. Jeg gaaer ikke til Raadhuset, om man trækkede mig end efter Haaret, jeg vil ikke være Bormester, jeg har og ikke søgt om at være det; I maae heller tage Livet af mig; jeg er Kandestøber med Gud og Æren, jeg vil og døe Kandestøber.

Sanderus. Vil I da firere det hele Raad? Hør Monfrere! tog han ikke mod Bormesterskabet?

Abrahams. Jo vist, det er jo noget som vi allerede har rapporteret.

Sanderus. Vi skal nok faae Raad dertil; det hele Senat lar sig ikke saaledes prostituere. De gaae.

Sc. 5.

Herman von Bremenfeld. Henrich.

Herman. Henrich!

Henrich. Herr Bormester!

Herman. Hvad mener du vel, disse Raadsherrer vil giøre ved mig?

Henrich. Jeg veed det ikke, Herre, de vare meget vrede, det saae jeg nok; mig undredes, at de turde bruge saadan en viis Mund i Bormesters Stue; havde jeg været Bormester, jeg havde, min Troe, paa en god Maade sagt dem: Holder Jer Snude til, I Skab-Halse, I skal stikke Fingeren paa Gulvet, og lugte, hvad Huus I er udi.

Herman. Gid du var Bormester, Henrich! gid du var Bormester! ah! ah! ah!

Henrich. Om jeg maatte falde ind udi Herrens Forretninger, saa vilde jeg ydmygst bede om en Ting; nemlig: at jeg maatte kalde mig von Henrich herefter.

Herman. Ei! din uforskammede Knegt! er det nu Tid at komme med saadan Snak? nu du seer, at jeg er omspændt med lutter Ulykker og fortrædelige Forretninger.

Henrich. Jeg giør det parol ikke af nogen Ærgierrighed, men allene for at have

nogen Respect i Huset af mine Medtienere, besynderlig af Anneke, som.....

Herman. Hvis du ikke holder din Mund, skal jeg træde dit Halsbeen i Stykker. Henrich!

Henrich. Hr. Bormester!

Herman. Kan du ikke hielpe mig noget tilrette, din dumme Hund? See der! giør mine Sager klar for mig, eller du skal faae en Ulykke.

Henrich. Det er dog underligt, at Herren vil begiere saadant af mig; han, som er saadan klog Mand, og allene for sin Viisdom er bleven udvalgt til dette høie Embede.

Herman. Vil du fixere mig oven i Kiøbet?

Tar Stolen og vil slaae ham med. Henrich løber ud.

Sc. 6.

Herman von Bremenfeld allene.

Sætter sig ned med Hænderne under Kinden og grunder længe. Springer op af Alteration, spørger:

Bankede det ikke?

Gaaer sagte hen til Dørren, men seer ingen. Sætter sig ned at grunde igien, falder i Graad, og tørrer Øinene med Papirerne, af Alteration igien springer op, som udi Raserie, og raaber:

En heel Byldt Forestillinger af Syndicus! Hattemagernes Oldermand; Oldermandens Contrapart; Klagemaal i tyve Punkter! Oprør af Matroser! fremmed Præsident! Tiltale af Raadet! Trudsler! Mon her intet Reeb er ved Haanden? jo jeg troer vist, at der er et bag Kakkelovnen. *Tar Rebet og laver det til.* Det er spaaet mig, at jeg ved mine politiske Studia skal ophøies. Den Spaadom blir sand, om Rebet ellers vil holde. Lad saa Raadet komme med alle deres Trudsler, jeg blæser af dem, naar jeg er død. En Ting vilde jeg dog ønske, nemlig at see Autor til den **politiske Stokfisk** hænge ved Siden af mig med sexten **Stats-Cabinetter** og **politiske Nachtisker** om Halsen. *Tar Bogen af Bordet og river den i Stykker.* Du Canaille skal aldrig forføre nogen ærlig Kandestøber meer! saa! det er dog en liden Trøst, før jeg døer. Nu maa jeg lede efter en Krog at hænge mig paa. Det blir besynderlig mærkværdigt at sige efter min Død: Hvilken Bormester i Hamborg var meer aarvaagen end Herman von Bremenfeld, der udi sit hele Bormesterskab ikke sov et Øieblik.

Sc. 7.

Antonius. Herman.

Antonius. Hei! hei! hvad Pokker bestiller I?

Herman. Jeg har ikke i Sinde at bestille noget; men for at undgaae Bestilling, vil jeg hænge mig. Vil I giøre Compagnie med, skal det være mig en Fornøielse.

Antonius. Nei, min Troe, vil jeg ikke; men hvad bringer Jer til saadant fortvivlet Forsæt?

Herman. Hør, Antoni, det giør ingen Gode, at I taler derom; jeg skal hænges, skeer det ikke i Dag, saa skeer det i Morgen; jeg vil kun bede, før jeg døer, at I formelder min Respect til Fru Bormesters og Frøikenen, og befaler dem at giøre mig saadan Gravskrift:

Stat stille Vandrings-Mand!
Her hænger Bormester von
Bremenfeld.
Som i sit hele
Bormesterskabs Tid intet
Minut sov.
Gak du bort og giør ligesaa.

I veed maaskee ikke, kiære Antoni, at jeg er bleven Bormester, at jeg har faaet et Embede, hvorudi jeg veed ikke, hvad hvidt eller sort er, og hvortil jeg finder mig ganske udygtig; thi jeg har mærket af adskillige Fortrædeligheder, som allerede har mødt mig, at det er stor Forskiel paa at være Øvrighed, og at raisonnere om Øvrighed.

Antonius. Ha ha ha ha ha ha!

Herman. Belee mig ikke, Antoni! I har Synd deraf.

Antonius. Ha ha ha! nu mærker jeg, hvor det hænger sammen; jeg var nylig paa et Vertshuus, hvor jeg hørte Folk sprække af Latter over en Comoedie, som man havde spillet Herman von Bremen, i det at nogle unge Mennesker havde bildet ham ind, at han var bleven Bormester, for at see, hvorledes han kunde skikke sig derudi; det giorde mig hiertelig ondt, da jeg hørte saadant; gik derfor strax hid, for at advare Jer derom.

Herman. Ach! er jeg da ikke Bormester?

Antonius. Nei, det er puur opspunden Tøi, for at vænne Jer af med Jer Galskab, at raisonnere over høie Ting, som I ikke forstaaer.

Herman. Ah! er det ei heller sandt om den fremmede Præsident?

Antonius. Nei vist ikke.

Herman. Ei heller om Hattemagernes Oldermand?

Antonius. Det er altsammen opspundet.

Herman. Ei heller om Matroserne?

Antonius. Nei, nei.

Herman. Gid Fanden hænge sig da! Gesche! Engelke! Peiter! Henrich! herud allesammen.

Sc. 8.

Herman. Antonius. Geske. Engelke. Peiter. Henrich.

Herman. Min hierte Kone! gaa hen til dit Arbeid igien; vor Bormesterskab er alt til Ende.

Geske. Til Ende?

Herman. Ja, ja, det er til Ende; nogle Skalke har rottet sig sammen for at fixere os.

Geske. Fixere os! da skal de faae en Ulykke, som har fixeret os, og du med.

Hun giver ham Ørefigen. — Herman prygler hende dygtig.

Geske. Ah! min hierte Mand! slaa mig ikke meer, ah! min hierte Mand! holdt op!

Herman. Du skal vide, Kone, at jeg er ikke Politicus længer, og derfor ikke tæller meer til tyve, naar jeg faaer Ørefigen. Jeg agter at føre et andet Levnet herefter, kaste mine Bøger paa Ilden, og tage allene vare paa mit Handværk herefter. Jeg varer ogsaa ad eengang for alle, at dersom jeg seer, nogen af Jer læser i en politisk Bog, eller bringer nogen i mit Huus, da skal det bekomme dem ilde.

Henrich. Jeg for min Part har ingen Fare derfor, Herr Bormester, thi jeg kan hverken læse eller skrive.

Herman. Lad kun den første Stavelse være ude, og kald mig slet og ret Mester, som tilforn; thi jeg er Kandestøber, og vil døe Kandestøber. Hør, Monsieur Antoni! Jeg veed, at I har havt Godhed for min Datter. Mine forrige Capricer har hindret Jer Kiærlighed. Nu har I baade hendes Faders og Moders Samtykke, saa at, hvis I er ved samme Sind og Forsæt, er al Hinder ophævet.

Antonius. Ja jeg blir ved mit Forsæt, og beder, at hun maa blive min Hustrue.

Herman. Gir du dit Samtykke dertil ogsaa, Geske?

Henrich. Ach! det er ikke at spørge om, Fru Bormesters har altid været for det Partie.

Geske. Holdt Munden, din Giek; jeg kan nok svare selv. Jeg har, min hierte Mand! givet mit Samtykke dertil for tre Aar siden.

Herman. Jeg vil ikke spørge dig, Engelke! jeg veed, du er saa forlibt i ham, som en Rotte i en Ost; er det ikke sandt?

Henrich. Svar, Frøiken!

Herman. Vidste jeg, at du gav disse Titler af Malice, skulde det bekomme dig ilde.

Henrich. Nei, min Troe, giør jeg ikke, Mester; men man kan ikke saa hastig komme af Vanen igien.

Herman. Gir I To da hinanden Hænder! Saa! Nu er det godt, i Morgen skal vi holde Bryllup. Henrich!

Henrich. Hr. Bormester! Om Forladelse, ja Mester!

Herman. Du skal brænde mig op alle mine politiske Bøger; thi jeg kan ikke see det før mine Øine meer, som har bragt mig i slige Griller.

Vi Øvrighed med Munden slaae,
Kan dog selv intet giøre;
Eet er: et Søkort at forstaae,
Et andet: Skib at føre;
Af en politisk Bog man kan
Vel lære raisonnere;
Men til at forestaae et Land
Udfordres andet mere.
Af hvad, som mig i Dag er skeed,
Hver Handværksmand kan lære,
At den, der retter Øvrighed,
Just selv den ei kan være;
Thi naar en Kandestøber til
Bormesters Embed løber,
Er, som naar Statsmand blive vil
I Hast en Kandestøber.

Anmærkninger

(som fortsættes i Tillægget).

„At dette Stykke i Grunden tilhører alle Tider og alle Folk, have Kiendere af dramatisk Konst godtgiort." (**Werlauff**: Histor. Antegnelser til Holbergs Lystspil. Kbh. 1838. S. 12).

S. 11. **Herculus.** Hermed menes en tydsk politisk Roman (Des christlichen teutschen Großfürsten Hercules u. der böhmischen königl. Fräulein Valiska Wunder-Geschichte 2c. 2c.) hvis fuldstændige Titel Werlauff anfører i: Hist. Antegnelser t. Holb. Lystsp. S. 14. (S. videre i følg. Note).

S. 12. **Den Europ. Herold, den Politische Nachtisch, Hercules og Herculiscus.** De to første ere virkelige politiske Skrifter (Werlauff Antegnelser t. H.'s Lystsp. S. 13—14), og har den høist sieldne „pol. Nachtisch" følgende udførlige Titel: „Neu-vermehrter Politischer Nach-Tisch, kürzlich vorstellende alle florirende Reiche u. Republiquen dieser Zeit, Vormals in CCL. Fragen verfasset, Anietzo aber mit 224. neuen Fragen u. Anmerkungen, laut der"

vermehret und verbessert, Auch ist der Curiöse Anhang continuiret, u. mit den Königen od. Groß-Mogols in Indien, Königen in Abyssina, Königen v. Irrland, denen Hertzogen v. Savoyen, Groß-Hertzogen v. Florentz, u. Hertzogen z. Venedig vermehret: Männiglich, insonderheit aber der studirenden Jugend, u. denen, so die Ordinar-Zeitung lieben, höchst nöthig. Mit Churfl. Sächs. Gn. Freyheit. — Leipz. u. Frankf., Verlegts Martin Gabriel Hübner, 1695. 12. (Med Anhanget 778 S. og nogle upaginerede Blade. De to Stierner paa Titlen: „laut der**" betyde at hvert i det nye Oplag tilkommet Spørgsmaal og hver ny Anmærkning er betegnet med slige **.) — Om „Herculiscus" siger Antonius, „at den er jo kun en Roman." Men **Hercules** (der christl. H.) er det ligeledes (see forrige Note) og synes af dem begge at være den berømteste. Göthe har omtalt den i Wilh. Meisters Lehrjahre, 6te Bog (Goethes Werke 1827—1830. Octav-Udg. 19de B. S. 268) og bemærket, at Helten, naar Heltinden Valiska er i Fare, gierne først beder en Bøn, før han iler hende til Hielp, og Bønnen anføres da fuldstændig i Bogen. Hertil, og til de ogsaa imellem indstrøede Psalmer, sigter Henrichs Yttring: Dersom ...... Hercules skulde være en Postil ɔc. Samme Roman Hercules udgiør iøvrigt 2 tykke Qvartbind, hvert paa omtr. 900 Sider, og forsynet med Kobbere.

S. 13. **„har sin Gang om Dagen?"** I den ældste Udg. falde Replikerne noget anderledes. Her spørger Geske **Peiter** (ikke Henr.) og faaer af samme Peiter til Svar: „Omtrent ved disse Tider er han i et Viinhuus hos Jacob von Lübeck ved Mulhenbruck" — (udentvivl **Mühlenbr.**, hvilket Sted endnu forekommer paa den nyeste Grundtegning, 1842, af Staden Hamborg). I dette Viinhuus eller Vertshuus (hedder det i den ældste Udg. 1723): „præsenteres Collegium Politicum." Cfr. Slutnings-Noten, næste Side.

S. 13, Sp. 2, Lin. 7 franeden: **David Skolemester.** Cfr. Anm. S. 55 nedenfor til S. 46 i den Bægelfindebe. At denne aldeles nationale, eller dog **kiøbenhavnske**, Notabilitet ogsaa forekommer **her** (altsaa i Hamborg) kunde maaskee ydermere vise, hvormeget Holberg i Skildring af politisk Daarskab, endog udenfor Kiøbenhavn, dog har havt Kiøbenhavn for Øie.

S. 14. **Kreds-Oberst.** Efter det forrige tydske Riges Constitution, og den, som bekiendt, da værende Kreds-Inddeling, skulde i en ældre Periode hver Kreds have sin Kreds-Oberst, der i Krig førte Overbefaling over de af Fyrsterne i Kredsen stillede Troppe-Contingenter.

S. 14. **Kredstropperne i Hamborg.** En Begivenhed, som, da Stykket skreves, endnu maa have været i frisk Minde, ogsaa i Danmark. (Werl. Hist. Antegn. til Holb. Lystsp. S. 8—9). I Anledning af borgerlige Uroligheder i Hamborg var nemlig Tropper blevet udskrevne i den daværende nedersachsiske Kreds (**Kredstropper**) og indlagte i bemeldte Stad, hvorved Raadet fik Overhaand over Borgerskabet.

S. 14. **Kriegssteuer** og **Romer-Monathe.** De sidste vare ogsaa et Slags „Kriegssteuer" eller Krigsskat i hiin Tid. Men oprindeligen vare de saakaldte „Römermonate," et Bidrag, som Tydsklands Rigsstænder fordum ydede til Keiserens Pragttog til **Rom** og hans omtr. en **Maaned** varige Ophold sammesteds for at krones som romersk Konge af Paven. Da disse Pragttog ophørte, forvandledes „die Römermonate" under samme Navn og efter samme Maalestok til Bidrag til Krigsomkostninger og andre overordentlige Udgifter.

S. 15. **Danckwarts Landkort.** Dankwerth (ikke Danckwart) har udgivet Landkort over Slesvig og Holsteen (Caspar Danckwerths Beschreib. der Herzogth. Schlesw. u. Holst. 1652 fol. med mange Kort). Herman von Bremen tillægger ham ogsaa et Landkort over Europa.

S. 15. *Qui nescit simulare etc.* „Denne Sententz tillægges i Holbergs Heltindehistorier S. 124 Jacob I. af England og skal have været det eneste Latin Ludvig XI. af Frankrig tillod sin Søn Carl VIII. at lære." (Werlauff, Hist. Antegn. S. 20). — Bemeldte Ludv. XI.s eget Valgsprog skal have været: Dissimuler, c'est régner.

Sammest. **Agrippa** eller **Albertus Magnus.** To Lærde, de berømteste af hine Tiders, den første fra det 15de, den anden fra det 13de Aarh., begge bl. a. høiberømte for deres Indsigter i den saakaldte sorte Konst, der især har giort dem saa navnkundige, at deres Navne lettelig kunde kiendes af Herman, og de selv af ham antages for Politici; dette sidste saa meget mere som en Lærd af deres Slags altid var Polyhistor og forstod Alt, og navnligen Agrippa, der i sin korte Levetid (48 Aar) vexelviis gav sig af med alle muelige videnskabelige Gienstande og Bestillinger, ogsaa en Tid var **Statsmand.** Albertus Magnus omtales i „Hexerie ell. bl. Allarm" 3 A. 6 Sc. som „en berømt Autor in magia naturali." S. og: Det arabiske Pulver eller hist. Fortællinger om Guldmagerie og Guldmagere [af A. E. Boye] i Riise's Arch. 1832, October. S. 16 ff. om Albertus; S. 32—45 om Agrippa.

S. 16. **„Den politiske Stokfisk ...... tælle til 20."** Den politiske Stokfisk er en Kiærligheds-Roman, hvori intet forekommer om det Raad at tælle til 20. (Cfr. „Den Bægelfindebe," 2 A. 11 Sc. og „Republiken" 1 A. 4 Sc.; Rahbek: om Holberg, I. S. 165; Werlauff, Antegn. S. 15).

S. 16. **Consistorium** eller **Tamperret**. „Lige indtil Hof- og Stadsrettens Organisation 1771 havde Consistorium ved Kbhavns Univ., Rector og Professores, Jurisdiction i alle siællandske Ægteskabssager; hvilken Ret, fordi den holdtes paa de fire første Dage i hvert Fierdingaar (Qvatember eller, ved en Ordforvanskning, Tamperdage) kaldtes Tamper-Ret." (Werlauff, Antegn. S. 161).

S, 17. **Alexander Magnus's Krønike**. Om Alexander den Store havdes to Skrifter paa Dansk: Mr. M. Wiingaards Overs. af Curtius, og Sylvius: Alexandri Magni Krønike.

S. 17. **Postmesterens Uhrværk.** Der maatte altsaa være et offentligt Uhr paa Postmesterens Gaard.

S. 18. **Abrahams. Sanderus.** At det har været Holbergs Mening, at Abrahams og Sanderus skulde være virkelige, ikke foregivne, Raadsherrer, maa sluttes deels af følg. Sted i Just Justesens Betækn. over Com: — — „denne Kandestøber, som **nogle af Raadet** bilde ind at være bleven Øvrighed" — — (ovenf. S. 5), deels af den lignende Yttring i Autobiographien (Ep. ad vir. perillustr., Opusc. lat. pars I.): „Nogle **Raadsherrer, ligesom de vare udsendte fra Raadet,** gratulere Kandestøberen til Borgemester." I den franske Oversættelse anføres ogsaa Abrahams og Sanderus paa Personlisten som „Stadens Embedsmænd," og denne Oversættelse var læst af Holberg selv og han havde offentlig erklæret at han bifaldt den .(s. Fortale 1746, ovenf. S. 7). I Originalen nævnes, som bekiendt, i de ældre Udgaver ikkun Hovedrollerne paa Personlisten.

S. 19. **Reutendiener**, rigtigere: Reitendiener ɔ: reitender Diener. Slige „Reitendiener" eller ridende Stads-Tienere vare det hamborgske Senats Garde eller Ordonnantser til Hest.

S. 20. **smaa Dalier** ɔ: Narrerier, Fias, uvæsentlige Ting. Dalier er formodentlig enten et selvgiort Ord, eller et af disse Udtryk, der opkomme i Hverdagssproget og bruges som et Slags Mode-Ord i en vis Tid indtil de igien forsvinde uden at optages i Skriftsproget.

S. 21 og S. 28. **Carronie, Caronier.** Skieldsord efter det franske **Carogne,** Skiøge 2c.

S. 23. **Sirup i Cafeen.** Cfr. Vægelsk. 2, 1. Apicius: „saadant er lige saa galt som at komme Sirup i Caffee."

S. 25. **„leeve"** d. e. liebe, ɔ: kiære.

S. 26. **Justinianus.** Lib. 2 Institutionum etc. Disse Citationer af Institutionerne (en Deel af Keiser Justinians bekiendte Lovsamling eller den tildeels endnu i Tydskland gieldende romerske Ret) ere ordret anførte, men Titlen er ikke de Alluvione (om Tilskyllelse), men de rerum divisione, hvorunder hiin Materie, tilligemed andre, afhandles.

S. 27. **Hugo Grotius**, den store Lærde, hvis vigtige Værk over Folkeretten (de jure belli et pacis) især er berømt, hørte til det i Holland i det 17de Aarh. under Navnet Remonstranter opkomne Religions-Partie, men da dettes Tilhængere ogsaa kaldtes Arminianere efter Stifteren Arminius, troer Herman at Hugo Grotius var en „**Armenianer.**"

S. 31. **Statscabinetter.** En yndet Titel paa den Tid for statistiske Værker. (Cfr. Werlauff, S. 16).

De vigtigste Forandringer, Digteren har foretaget i denne Com., bestaae i: 1) at alt i 2den Udg. (1724) forlagdes Colleg. Politicum fra Viinhuset ved Mühlenbrück (s. Not. ovenf. t. S. 13) til Herm. v. Bremens egen Bolig, og Peiters Repliker i 1 A. 6 Sc. tillagdes Henrich, med et Par Tilsætninger, f. Ex. at Coll. Pol. holdes skifteviis hos Medlemmerne og „i Dag her;" — nogle ifølge denne Forlæggelse af Coll. Pol. fornødne mindre Forandringer, som burde have fundet Sted i 2 A., har Autor forglemt, men de ere af liden Betydning, f. Ex. Verten, der nævnes 2 A. 1 Sc., er en Levning fra 1ste Udg., men kunde nu i al Fald antages for Hermans Huusvert, ligeledes kunde de øvrige Steder for det meste i nogen Maade lade sig tænke overeensstemmende med hiin Forandring; — 2) den hele Scene (her S. 20—21) mellem Herman og Henrich, som nu slutter 3die A., findes første Gang trykt i Udg. af 1731.

Den Vægelsindede.

Comoedie udi tre Acter.

Forestilled paa den danske Skueplads 1722.

Personerne.	Acteurs og Actricer.
Lucretia, den Vægelsindede.	Madame Montaigu.
Henrik, hendes Tiener.	Monf. Wegner.
Pernille, hendes Pige.	
Petronius, Magister.	Monf. Schou.
Helene, en Jomfrue.	Madame Coffre.
Leonore, en Jomfrue.	Mad Lerke[Madem. Hiort].
Eraste,	Monf. Pilol.
Apicius,	— Ulf.
Christoffer, Erastes Tiener.	— Gram [Ramel].
Espen, Apicii Tiener.	— Hald.
En Lakei.	
Musikantere.	

[Scenen er i Kiøbenhavn.]

Actus 1.

Sc. 1.

Helene. Leonore.

Helene. Tael aldrig derom, min kiære Jomfrue! Vi ere lige vel faren begge, hvorvel vore Opvartere ere af stridige Humeurs, saa at jeg veed ikke, hvo af os mest er at beklage.

Leonore. Det er uden Tvil jeg; thi enhver Mandsperson, der er dannet som Hendes Broder Eraste, kan flye et Fruentimmer nok at bryde sit Hoved med. Det lader, som han elsker mig; men jeg kan forsikkre Hende, at i al den Tid, han har søgt min Omgiængelse, har han aldrig erklæret sit Hiertelag uden paa en meget forblommed Maade. Mit Sind, min Opførsel og Levemaade synes at behage ham; ikke desmindre er jeg dog vis paa, at, hvis han blev kiendt med nogen anden, som var endnu meer stille og oeconomisk, end jeg er, da forlod han mig, hvor ærlig han end er.

Helene. Hvad Hendes Broder Apicius angaaer, da kan jeg ikke sige, at hans Tale er forblommed. De allerprægtigste Kiærligheds-Erklæringer koster ham intet; men jeg veed ikke, om jeg kan fæste mindste Troe dertil, saa ubestandig er han. Jeg begynder allerede at blive kied af hans Væsen, og ønsker af mit Hierte, at han kunde træffe en Brud, der var lige saa gal, som han selv.

Leonore. Hun giør, min Troe, vel derudi, Jomfrue! Jeg skal, min Troe, følge Hendes Exempel.

Helene. Jeg tilstaaer vel, at det er noget vanskeligt ganske at forlade den, som man eengang har giort sig Tanker om.

Leonore. Det er sandt nok; men hvad er herved at giøre?

Helene. Jeg bilder mig ind, at man nok skulde bringe dem paa rette Vei, ved at forestille den ene hans alt for store Ærbarhed og Sparsommelighed, og at vise den anden, hvor meget han lider, formedelst hans flygtige Sind og vellystige Levnet.

Leonore. Ei! mon saadant ikke er sagt dem uden Frugt hundrede Gange tilforn? Jeg var tilfreds, at Monsr. Eraste var kiendt med en vis Dame, som jeg talede med i Gaar, som jeg ikke vil nævne. Jeg troer virkelig, at den samme Kone skulde curere ham. Hun har alle de Qvaliteter, som han forlanger hos et Fruentimmer. Hun er oeconomisk, stille og indgetogen, men paa saadan urimelig Maade, og udi saadan høi Grad, at han af en kort Omgiængelse med hende skulde faae Afsky for slige Folk, som han holder for de mest fuldkomne. Man curerer ofte Folk paa saadan Maade, naar ingen Formaninger kan hielpe.

Helene. Hvor boer den Dame?

Leonore. Jomfruen forlader mig, at jeg ikke kan sige det. *sagte.* Det er den Galanterie-Kræmmerske, som her boer.

Helene. Det er endelig lige meget. Jeg troer vel, at her er meer end een underlig Kone udi Byen; men eftersom Jomfruen holder for, at saadant skal kunne curere min Broder Eraste, naar han seer udi andre, hvor ilde dislige Qvaliteter lade, naar de taer Overhaand, saa skal jeg ogsaa giøre et Forsøg med Monsr. Apicius; thi jeg talede ogsaa forgangen Uge med en Dame, som synes at have det Sind, og de Qvaliteter, som han leder efter, men det samme er udi en saa forskrækkelig høi Grad, at jeg er vis paa, at hvor meget han roser saadant, saa skal han stilles med Væmmelse fra hende. Jeg skal ikke kunne sige, om samme Dame er Enke eller Jomfrue endnu.

Leonore. Det er ligemeget; men boer hun i dette Nabolaug?

Helene. Jomfruen forlader mig, at jeg ikke kan sige det. Jeg kan tie lige saa vel, som hun. *sagte.* Det er den Galanterie-Kræmmerske, som boer i dette Huus.

Leonore. Hvorledes har da Jomfruen fundet hende?

Helene. Hun giør ikke andet, end synger, leer, dandser, og taler Galskab. Jeg saae

hende aldrig tilforn; men hun aabenbarede mig hemmelige Sager, som hun ikke havde burdet betroe til hendes bedste Venner.

Leonore. Menneskets Humeurer ere dog stridige! Jeg skal i det ringeste giøre et Forsøg med den ærbare Kone.

Helene. Og jeg, min Troe, med den galne.

Leonore. Jeg skal faae Crafte til at giøre Visit der i Eftermiddag.

Helene. Og jeg skal formaae Apicius til at besøge den anden, ogsaa i Eftermiddag.

Leonore. Saa kan vi siden fortælle hinanden, hvordan det er løbed af. Men jeg seer En kalde paa mig, jeg maa forlade Hende lidt. *Hun gaaer.*

Sc. 2.

Helene.

Mademoiselle Leonore har, min Troe, ikke Uret derudi. Jeg haaber, at Monsr. Apicius, naar han faaer denne underlige Kones Lader at see, jo skal faae Afsmag for hendes Artighed, og med Latter siden fortælle mig hans Tanker derover; hvilket skal kunne give mig den bedste Anledning at afmale hans eget Portrait, og vise, hvor hæsligt det er. Det maa i det ringeste komme an paa et Forsøg. Men der seer jeg den underlige Kones Tiener. Jeg maa give mig lidt i Snak med ham.

Sc. 3.

Helene. Henrich.

Helene. Hør, min Ven! har I længe tient her i Huset?

Henrich. Ungefær udi tre Aar.

Helene. I er saamænd lykkelig at tiene hos en Dame, der er altid saa lystig, saa gavmild, og saa aabenhiertig.

Henrich. Hun har ret, min kiære Jomfrue.

Helene. Den første Gang, jeg havde den Ære at see hende, betroede hun mig alle hendes hemmelige Sager.

Henrich. Ja hvad ondt var derudi? Det er Tegn til et ædelt Hierte.

Helene. Godt nok; men man kan dog giøre formeget af saadant.

Henrich. Man maa sige derom, hvad man sige vil, saa er det dog en Dyd.

Helene. Jeg beder om Forladelse. Alt hvad man giør for meget af, taber Navn af Dyd. Det er ogsaa en Dyd at være gavmild, men naar den gaaer forvidt, og bliver til Ødselhed, er det en Udyd, hvilken er ligesaa lastværdig, som Gierrighed.

Henrich. Jeg har kun maadelig studeret. Derfor vil jeg ikke agere hendes Sag.

Helene. Jeg beder, at I vil formelde min Respect til hende. Men jeg maa hen at see, hvor Jomfrue Leonore blev af. Jeg glemte at sige hende noget.

Helene gaaer.

Sc. 4.

Henrich. Leonore.

Henrich. Dersom denne Jomfrue kom nu i Formiddag til os, skulde hun ikke meer kiende min Madame, saa ond og traurig er hun nu, med mindre hun har faaet andet Sind, siden jeg gik ud.

Leonore. Jeg seer, at hun er alt borte. Men der er vist Tieneren til den underlige Kone, jeg nyligen talede om. Hør min Ven! tiener I ikke her?

Henrich. Jo jeg giør saamænd.

Leonore. Jeg beklager Jer og alle dem, som har saadant Herskab.

Henrich. Hvi saa?

Leonore. Det er den fortrædeligste Kone, som jeg nogentid har seet.

Henrich. Kan nok være.

Leonore. Jeg har aldrig kiendt nogen saa traurig, saa karrig, og saa mistænkelig.

Henrich. Det er ikke min Skyld.

Leonore. Jeg skal aldrig sætte min Fod inden hendes Dør oftere.

Henrich. Ligesom Hun finder det for godt.

Leonore. Thi jeg har, min Troe, ingen Lyst til at overfuses oftere.

Henrich. Hun har Ret derudi.

Leonore. Men saae I ikke en Jomfrue her nyligen?

Henrich. Jo jeg saae nylig et Menneske klædt som en Jomfrue. Om hun endnu er Jomfrue, det er noget, som jeg ikke skal kunne sige. Hun gik den Vei.

Leonore gaaer.

Sc. 5.

Henrich.

Dersom jeg vilde daglig øve mig i at forsvare min Madame, kunde jeg med Tiden blive en stor Procurator, hvis Hoved-Dygtighed bestaaer nu i at rose en Ting, nu igien at forsvare det, som er lige tvert imod den samme. Jeg behøver intet andet Uhrværk end min Madames Sind; thi naar hun otte eller ni Gange om Morgenen har været vexelviis from, arrig, gudfrygtig, ugudelig, verdslig, geistlig, ødsel, sparsom, aabenmundet, taus, ydmyg, hovmodig, saa veed jeg, det er ikke langt fra Middag; og naar hun om Eftermiddagen har spillet lige saa længe Bold med hendes Sind, veed jeg ungefær, at det er Aften. Da hun viste mig i Byen, talede hun om lutter Huusholdning, sukkede over Tidernes Vanskelighed, og stikkede mig efter denne Rug-Simle, hvoraf hun vil æde den

halve Deel til Frokost. Jeg har længe grublet paa, hvad det kan være, og endelig efter lang Speculats faldet paa de Tanker, at der maa være en fem, sex Siæle i hende, som føre Krig sammen. En gudfrygtig Siæl, hvilken, naar hun faaer den ugudelige Siæl under sig, blir Madamen gudfrygtig, saa længe det varer; den menageerlige Siæl, naar den faaer den ødsle paa Knæerne, saa blir hun menageerlig, og skikker mig i Byen efter en Rug-Simle til Frokost; medens jeg er i saadant Ærende, hænder det sig, at den ødsle Siæl faaer Overhaand, saa vil hun have Sukkerlade. Den lystige Siæl faaer Overhaand, saa skal jeg ud i Byen undertiden i saadant Veir, som en Hund ikke vil gaae ud udi, for at skaffe hende Compagnie; medens jeg er ude, spiller den traurige Siæl Mester, da finder jeg hende grædende over „Taare-Persen," naar jeg kommer tilbage. Undertiden har hun to Passioner paa eengang, som for Exempel: jeg saae hende i Gaar dandse og græde tillige, da kan jeg tænke, tvende Siæle paa eengang regierede, og da gaaer det til, ligesom i et Huus, hvor Mand og Kone, som ere stridige og lige stærke, vexelviis regiere; thi da kan man ligesaa liden Grund finde i Huusholdningen, som jeg kan finde udi vor Madames Sind. Mig synes, at den rette Aarsag er vel nok truffen for en ustuderet Person, som jeg er; thi af Veirligt kan det ikke komme, eftersom jeg har tidt seet hende græde udi Soelskin, og dandse udi Sluus. Men see! der er Mag. Petronius, jeg maa give mig lidt i Snak med ham. Han er en lærd Mand, som kan give mig Aarsag til saadant.

Sc. 6.

Petronius. Henrich.

Petronius. Hør Henrich! hvem skal have den Simle!

Henrich. Jeg veed, min Troe, ikke.

Petronius. Hvilken Snak! hvem har skikket dig efter den?

Henrich. Madamens sparsommelige Siæl, som var Vormester over de andre Siæle, da jeg gik ud.

Petronius. Hvad Pokker er det for Snak, Henrich! du maa ikke have vel udsovet i Nat; hvorledes lever ellers din Madame?

Henrich. Skam der veed, om mit Navn det er.

Petronius. Jeg troer, den Dreng er gal. Kanst du ikke sagte svare mig til det, som jeg spør dig om, nemlig: hvorledes din Madame lever?

Henrich. Maatte jeg spørge Monsieur først, om vi faaer godt Veir i Morgen?

Petronius. Det kan hverken jeg eller nogen sige forvist, Henrich! Nu er det ondt Veir, men det seer dog ud til at blive godt Veir i Morgen; ellers er intet mindre at bygge paa end Vind og Veirligt.

Henrich. Jeg mener dog, at min Madames Humeur er mindre at bygge paa. Det er vel sandt, at Veirliget løber noget galt, især udi April Maaned, men i min Madames Sind regner det og er Soelskin sexten Gange om Dagen, endogsaa udi Julii Maaned. Hvad kan man kalde saadant paa Dansk?

Petronius. Man kalder slige Folk paa gammel godt Dansk: Vægelsindede.

Henrich. Men hvoraf kan saadant komme? mon saadanne Mennesker har ikke mere end een Siæl?

Petronius. Ach nei, Henrich! det kommer af Blodet: **Ex circulatione sanguinis majori vel minori, vitium illud est in sanguine, non in anima. Exempli gratia, si......** forstaaer Du mig?

Henrich. Erbe mirbe firbe farbe larbe skaarbe maarbe kaarbe — forstaaer I mig?

Petronius. Nei, jeg forstaaer ikke Kragemaal.

Henrich. Jeg forstaaer ikke heller Klosterlatin. I lærde Folk er, med Permisſion at sige, ligesom I ere galne. Det er jo let at begribe, at man maa ikke snakke Latin med mig. Siig mig derfor paa godt Dansk, hvoraf saadant kan komme?

Petronius. Der kan findes en Hob onde galdefulde Vædsker i et Menneskes Legeme, som nu regiere mest udi een Deel af Legemet, nu udi en anden, hvorefter Sindet dreier sig; naar de onde Vædsker sætter sig mest for Hiertet, er man melancholisk, og naar de forflytter sig, blir man glad igien.

Henrich. Ei! Monsieur, det er ikke saadant, som jeg spør om. Var det kun saaledes beskaffet, at min Madame var stundom bedrøvet, stundom glad, saa kunde man tilskrive Blodet og Vædskerne saadant. Men hun er stundom saa fortrolig, at hun skulde fortælle end sin Uven, hvor mange Gange hun har ladet sig forlyste, siden hendes Mands Død, stundom igien saa mistænkelig, at hun sætter Ord paa Skruer, endogsaa for hendes bedste Venner. Een Dag er hun syg af Sult, en anden af for megen Mad. Een Dag løber hun for Mandfolk, en anden løber hun efter dem. Nu kan Folk ikke lide hende, fordi hun er for meget taus, nu fordi hun er for meget snaksom. Nu blir hun vred, naar man taler vel om Folk. Nu blir hun vred, naar man taler ilde om de samme. Nu holder hun for, at alting regieres af en Slumpe-Lykke. Nu tilskriver hun Himmelens Direction, at hendes Grød ikke er bleven sve'en, eller at hendes Caffee er klar, og har en nymodens Smag. Nu er hun syg af Arbeid, nu af Dovenhed.

Petronius. Det kommer altsammen af Vædskerne.

Henrich. Kommer det af Vædskerne, saa skulde jeg tænke, man kunde finde noget paa Apotheket at curere Mistanke og Ugudelighed med.

Petronius. Om saadant kan cureres med noget paa Apotheket eller ei, det maae Doctorne sige. Jeg siger kun, som en Philosophus, at det kommer af Vædskerne.

Henrich. Og jeg siger, som ingen Philosophus, men som et fornuftigt Menneske, at det ikke kommer af Vædskerne.

Petronius. Ei! vil du disputere det, som alle lærde Folk ere eenige udi?

Henrich. Lærde Folk eenige! jeg har aldrig hørt min Livs-Tid, at lærde Folk ere eenige, hverken i det eller andet.

Petronius. Jeg følger Aristotelis Mening efter derudi, saa vel som i andet.

Henrich. Ei! hvad var det for en Mand?

Petronius. Det var en stor Philosophus, som har levet for henved 2000 Aar siden.

Henrich. Og jeg følger Fornuften, som har været til fra Mathusalems Tider.

Petronius. Hvad er da din Mening?

Henrich. Hvad vil I da give mig derfor? thi jeg sælger min Viisdom ligesaa dyrt, som en anden. I Lærde tar jo Penge for al Ting, og har det mindre fornøden, end jeg og mine Lige. Dog, paa det I skal see, at jeg er ikke misundelig, da vil jeg give tilkiende de naturlige Aarsager, som jeg efter lang Speculats har udgrundet. Jeg har hørt sige af lærde Folk (thi jeg tiente hos en tydsk Balbeer, førend jeg kom her) at Ens Siæl undertiden kan forflyttes i en anden. Nu kan det være, at maaskee, paa samme Tid, som min Madame blev fød, en Ræv, en Gaas, et Egern, en gammel Kat, en Hiort, en Skildpadde, en Fisk, en Skade, en Ulv, et Lam ere døde, og deres Siæle allesammen har taget Logemente udi Madamen, hvor de endnu er og blir, saalænge hun er saa vægelsindet. Naar nu Gaase-Siælen fører Regiment, saa har hun Gaase-Forstand; naar Ulve-Siælen regierer, faaer jeg Hug og onde Ord for ingen Ting. Naar Fiske-Siælen har Magten, sidder hun og maaber i Selskab; og naar Skade-Siælen er Bormester, løber Munden paa hende som Hiulene paa en Postvogn.

Petronius. Ha, ha, ha, det er Skade, Henrich! at du ikke har studeret.

Henrich. I mener, maaskee, saa havde jeg end bleven galnere end jeg er.

Petronius. Men er det vist, at din Madame er saa vægelsindet?

Henrich. Ja, min Troe, er det vist. Jeg har øvet mig i at efterabe hende, og svær vor Stuepige, at hun vil heller see mig agere saaledes, end gaae paa den stærke Mand, eller høre paa Chilian og Hans Wurst.

Petronius. Ach! hierte Henrich! lad see noget ogsaa, hvor du bær dig ad.

Henrich. Ja nok; for Exempel: Nu er jeg i god Humeur. Hør Monsieur, den største Fornøielse for mig er, at jeg kan komme i Selskab med lærde Folk, besynderlig saadanne, som min Herre, af hvis Mund der flyder lutter Honning, af hvis Tale end Stene maae bevæges,

Han tier lidt og stryger sig om Øinene.

Monsieur! I er en lærd Mand, men I er ogsaa en Pedant; jeg hører undertiden heller min Kokkepige tale end Jer; thi hun taler fornuftigt udi en slet Kokkepige-Stiil, og I fører Pølsesnak udi en lærd Stiil.

Petronius. Ha, ha, ha!

Henrich. Nu paa en anden Maade. *Tar en Stoel.* Vil Monsieur ikke behage at sidde ned? Jeg beder ham derom, Han skal, min Troe, ikke staae. Giør mig den Fornøielse, min Herre, at sætte sig. *Naar Petronius vil sætte sig, trækker han Stolen bort under ham, saa han falder paa sin Rumpe, og siger da* Henrich: Monsieur! Den Stoel er for god for Jer; vil I sidde, saa kan I sidde paa Bænken.

Petronius. Hør Henrich! jeg forlanger paa saadan Maade ikke, at du skal agere længer.

Henrich. Ei! Monsieur! bilder Jer kun ind, at det kommer af Vædskerne, saa kan I umuelig blive vred. Nu vil jeg fare fort; thi det er kun en Begyndelse. Monsieur skal have sin Fornøielse deraf.

Petronius. Nei Henrich! du kan fuldføre Comoedien for Stuepigen.

Henrich. Monsieur maa ikke tage min Dristighed ilde op. Jeg giorde det kun for at forklare Ham Sagen saa tydelig, som mueligt var.

Petronius. Man kan aldrig agte, hvad Tienere sige om deres Herskab. Jeg holder for, at hun er en af de behageligste Folk i Byen; thi saa tidt jeg har havt den Ære at tale med hende, har hun begegnet mig med største Høflighed.

Henrich. Jeg er bange, at Monsieur er bleven vred paa mig, og jeg har skiemtet for stærkt.

Petronius. Ach nei! Jeg kan nok taale Skiemt. Jeg har kun allene ondt af, at du taler saa ilde om din Madame.

Henrich. Jeg troer ikke, at Monsieur har Tanke til hende.

Petronius. Jo (her imellem os at sige) Henrich! saa er hun den Dame, jeg har mest Estime for.

Henrich. I har Fanden heller? Havde jeg vidst det, havde jeg min Troe, ikke talt saa meget Galskab. Men har Monsieur Tanke til at gaae noget videre, end at have en ordinaire Estime for hende?

Petronius. Jeg vil gaae saa vidt, som jeg kan.

Henrich. Ikke vil Monsieur have hende?

Petronius. Det er virkelig mit Forsæt.

Henrich. Ret til Kone?

Petronius. Ja hvad andet?

Henrich. Min Herre! saa tar jeg mine Ord tilbage, og forsikkrer, at det er lutter Løgn alt, hvad jeg har fortalt om hende.

Petronius. Jeg troede i Sandhed ei heller det ringeste deraf.

Henrich. Havde min Madame havt nogen af de Qvaliteter, som jeg beskrev, saa havde det været ilde af mig at male hende saadan af: Men efterdi hun just er Exempel paa Bestandighed, saa lider hun ikke derved. Som for Exempel, om jeg vilde sige, at Monsieur var en Pedant, det var ilde giort af mig; thi saasom han er en grundlærd Mand, saa kunde Folk tænke: Det kan vel være; han kan maaskee have en Rem af Huden, eftersom en Pedant og en lærd Mand, hvorvel de aldeles ikke ere eet Slags Folk (thi det var Synd at sige), saa blir de dog regnet som Søskende-Børn. Men om jeg sagde, at min Herre kunde hverken skrive eller læse i Bog, det kunde strax alle Folk høre, var Giekkerie. Ligesaa er det med min Madame; thi saasom hun er altid lige eens, ligesom I seer denne Simle; saa lider hun intet ved saadan Tale. Men vil Monsieur tale med hende nu? det er noget tidligt; Boden er ikke endnu aaben.

Petronius. Nei! jeg veed en Steds, hvor hun er buden i Formiddag. Der kommer jeg ogsaa. Adieu. gaaer.

Henrich. Da jeg hørte, at han var forlibt, sadlede jeg om; men det kan jeg sige, at faaer han hende, saa faaer han sexten Lykker og Ulykker om Dagen; ikke uden han er saa lærd, at han kan mane nogle af de onde Siæle ud. Men der seer jeg Pernille kommer, og aabner Boden.

Sc. 7.

Pernille. Henrich.

Henrich. Er Madamen klædt, Pernille?

Pernille. Ligesom hun skulde gaae til Bryllup.

Henrich. Da hun skikkede mig i Byen efter dette Brød, var hun saa skiden som et Sviin. Maaskee hendes artige Siæl nu spiller Mester.

Pernille. Gak til Bloksbierg med din Sladder! Men stod her ikke nylig en Mand, som du talede med? vilde han tale med nogen her i Huset.

Henrich. Det er en Mand, som hedder Mag. Petronius.

Pernille. Vilde han tale med Madamen?

Henrich. Han vilde, min Troe, meer end tale med hende, om han maatte raade sig selv. Han er ganske forlibt i hende, og hun er ligesom forskrammereret udi ham, i mine Tanker. Dersom hun gaaer ud i Dag, er det, for at tale med ham paa det tredie Sted.

Pernille. Hvad siger du? Men har han Midler?

Henrich. Hvad ellers? Han har alle sine Lommer og Lædiker fulde af Philosophie.

Pernille. Der vil, min Troe, andet end Philosophie til at sætte Boe.

Henrich. Sandt at sige, saa kiender jeg ham ikke uden af Person; men han veed mit Navn, og har udspioneret alting her i Huset indtil Hunde og Katte, saa jeg troer, at han kiender dig ogsaa.

Pernille. Men hvoraf veedst du, at han elsker Madamen?

Henrich. Han har sagt mig det selv.

Pernille. Jeg beklager ham da af mit ganske Hierte. Men der seer jeg Madamen.

Sc. 8.

Lucretia. Henrich. Pernille.

Lucretia. Henrich! hent mig en Porte-chaise. Jeg vil ud.

Henrich. Vil Madamen lade sig bære udi dette deilige Veir?

Lucretia. Ingen Raisonnements. Giør, som jeg siger.

Henrich til Porteurerne. Hører I tobeenede Heste, kommer hid med Jer Æske.

Lucretia. Henrich! gak ind og pynt dig noget, du skal ud med mig.

Pernille. Hun vil da gaae ud, Madam?

Lucretia. Ja Pernille! jeg maa endelig ud.

Pernille. Ha, ha, ha.

Lucretia. Hvad vil den Latter betyde?

Pernille. Jeg veed den hele Hemmelighed, Madam!

Lucretia. Hvilken Hemmelighed?

Pernille. Der er en vis Magister Petronius. Det er ikke for intet, at han gaaer og støver saa her omkring Huset. Jeg veed, at han er forlibt i Madamen.

Lucretia. Hvem har sagt dig det?

Pernille. Henrich.

Lucretia. Hør, Pernille! du est en Næseviis. Er det ikke uforskammed, at en Tienestepige tør saaledes tale udi sit Herskabs Nærværelse? Dersom du aabner din Mund, for at tale videre derom, da skal jeg kiøre dig paa Døren.

Pernille. Jeg beder om Forladelse. Jeg skal ikke tale meer derom. Undertiden bær Madamen stor Fortrolighed til mig, undertiden igien har hun mig mistænkt. Har jeg vel nogen Tid røbet hende?

Lucretia. Det siger jeg endelig ikke.

Pernille. Hun maa herefter beholde hen-

des Hemmeligheder for hende selv. Jeg skal aldrig forlange at vide noget deraf.

Lucretia. Nu! giv dig tilfreds! Jeg skal aabenbare dig den hele Sag.

Pernille. Nei, jeg er ikke nysgierrig, Madam.

Lucretia. Denne Pige er forbandet vanskelig. Lar os gaae ind! jeg skal fortælle dig den hele Sag.

Pernille. Ach!

Lucretia. Nu vil jeg, at du skal vide den.

Gaaer ind med Pernille.

Henrich kommer ud igien i Liberie. Jeg var nys et Sviin, nu er jeg bleven til en Lakei. Om en Time blir jeg nok forvandled til et Sviin igien. Min Klædedragt er som et Veirglas paa Madamens Sind. Hun er i mine Tanker, med Monsieur Pedants Permission, som nylig tog hendes Partie, den underligste Qvinde paa Jorden. Naar det er ondt Veir, saa gaaer hun, og naar det er Soelskin, saa lar hun sig bære. Men det er bedst at tie. Der kommer hun. Ach! Himmel er det mueligt? er det Madamen? nu seer hun jo ud, som en gammel Huuspostil.

Lucretia slet klædt. Henrich! har du bestilt Portechaisen?

Henrich. Ja, der staaer den.

Lucretia. Det var ret ilde.

Henrich. Hvi saa?

Lucretia. Jeg har betænkt mig igien. Jeg vil gaae til Fods.

Henrich. Er det mueligt, at et Menneske saaledes......

Lucretia. Ingen Slibder Sladder! Siig til Porteurene, at de ikke umager sig denne Gang. Naar jeg har beslutted en Ting, maa det staae fast.

Henrich. Men Madame!

Lucretia. Du kiender jo min Bestandighed. Jeg har beslutted at gaae til Fods. Det er nok.

Henrich ved sig selv. Jeg har aldrig havt den Ære at kiende hendes Bestandighed. — Hør I gode Æskedragere: Madamen har Jer ikke nødig denne Gang. Hendes Bestandighed tillader hende ikke at holde sit Løfte.

Lucretia gaaer ud, og de andre ind.

Act. 2.

Sc. 1.

Eraste.

Det er nogle forstyrrede Moder i denne Bye, naar man vil ansee dem med rette Øine. Det synes vel en Høflighed af en Mand, at han tilbyder mig sin Tiener, for at lyse mig, og sin Vogn, for at kiøre mig hiem. Men, naar man grunder nøie derpaa, saa falder det saaledes ud: Monsieur! vil I ikke være af den Godhed at give min Tiener otte Skilling for det, at I var her; hvortil jeg svarer: Nei, saa min Troe, vil jeg ikke; hvorpaa han siger: I skal saamænd ikke komme af mit Huus, førend I giver min Tiener otte Skilling, og holder mig saa længe indtil jeg maa beqvemme mig dertil. Nu hænder det sig, at jeg samme Aften har et Ærinde hos flere, saa byder en anden mig sin Vogn til at kiøre hiem; saa raisonnerer jeg ved mig selv: Der otte Skilling, der atter otte Skilling og her en Mark til Kudsken, det gaaer ikke an, protesterer derfor af al Magt mod den Høflighed. Men det hielper ikke; thi han giør sin Saligheds Eed paa, at jeg skal give hans Kudsk en Mark eller tolv Skilling i det ringeste. Nu er En saa høflig, og byder mig til sig paa Landet, han svær paa, det skal ikke koste mig en Skilling, skikker derfor sin egen Vogn efter mig. Det er jo meget skikkeligt? Jeg er jo forbunden at giøre den Mand tilgode igien, naar han kommer til Byen? Han paastaaer endelig ikke som en Ret, at jeg skal giøre ham Vederlag igien i mit Huus; men allene, at jeg skal give hans Kudsk fast ligesaa meget i Drikkepenge, og undertiden mere, end jeg kunde give for en Retour-Vogn, og at jeg for Natteleie giver hans Stuepige en Daler eller to, ligesom jeg har været længe i hans Huus til. En anden har en gammel Hare liggende, den flyer han til en Bonde, som reiser fra Callundborg eller Corsøer til Kiøbenhavn; det er jo en stor Høflighed? men naar jeg har betalt Fragt, Accise og Drikkepenge derfor, saa er jeg vis paa, at Haren er betalt. Den eneste Forskiel imellem at kiøbe en Hare og at faae en til Foræring, er, at jeg for det sidste maa skrive et Compliment-Brev, og give fex, otte Skilling til Postpenge oven i Kiøbet. Derfor var en vis Mand fordum saa snild i Jylland, at, naar han vilde forære Amtmanden et Par Høns, tog han sin Tieners Liberie paa, for at oppebære Drikkepengene selv; og, saasom Amtmanden var en raisonnabel Mand, befandt han sig ikke ilde ved slige Foræringer. Man kan ødelægges her i Landet end ogsaa af Folkes Høflighed; thi alting skal være saa stort; den ene vil være mere genereux end den anden, og vi ere dog Stoddere tilsammen. Jeg har kun forsøgt den mindste Deel. Naar jeg bliver gift engang, faaer jeg at vide meer deraf. Kunde jeg dog ikkun faae en Kone, som var ligesaa sindet som jeg, skulde det have gode Veie. Vi vilde for det første ingen unyttige Gaver skienke hinanden. Vi skulde lade Præsten udi nogle faa Venners Nærværelse vie os sammen, og derpaa uden videre Ceremonier smukt gaae til Sengs. Jeg vilde see paa den, der turde sige, at vi vare derfor ikke

Egte-Folk, eller i alle Maader ligesaa gode, som de andre, der dandse til Sengs med Makroner og Marsepaner i Maven. Naar min Kone kom i Barselseng, skulde hun ingen lade det vide, og derved spare baade paa sine Penge og sin Hilsen, og skulde hverken Præst eller Degn blive fede derved, og vilde jeg see paa den, der turde sige om mit Barn, at det ikke var lige vel døbt for det. Han, som dræber Folk med Sangklokkerne, skulde aldrig bede Livet af nogen af mine Børn; thi ingen af dem skulde efter Tacten føres til Graven. Men hvor finder man saadan Kone i Kiøbenhavn? Jeg finder vel Mademoiselle Leonore at være en fornuftig Jomfrue, hvorfore jeg og præfererer hende for de fleste Fruentimmer, som jeg kiender her. Men der er dog noget at sige paa hendes Opførsel, saa at, hvor ofte jeg har sat mig for at aabne mit Hierte for hende, saa dog blir jeg tvilraadig, saa ofte jeg eftertænker hendes Levemaade. Hun har nylig talt om en Dame, som skal boe i dette Huus, og giort saadan Beskrivelse over hende, saa at jeg brænder af Begierlighed at tale med den samme; men der maa ingen være hiemme; thi Boden er tillukt. See! kommer der ikke Apicius, Leonores Broder? det er bedst, at jeg gaaer min Vei; thi han importunerer mig altid enten med daarlig Snak, eller han vil laane Penge.

gaaer.

Sc. 2.

Apicius.

Det var pardieu billigt nok. Lad mig see. En Hønsekiødsuppe med Boller, en Kalkunsk Hane, et Fad Karper, et Fad Karudser, en Mandeltærte, foruden adskillige smaa Bi-Retter, for en Rigsdaler pro Persona. Man kan jo aldrig anvende sine Penge bedre; det var og en herlig rød Viin, vi havde, saa puur, saa styver, som man kan faae den i Bourdeaux; den Rhinske Viin derimod syntes mig ikke saa vel om. Jeg kunde strax smage, hvor man havde hentet den; jeg vil ikke rose mig selv, men det kan jeg sige, at, saasnart jeg faaer en Viin paa min Tunge, skal jeg ungefær sige, om den er fra Abesteen, Bech, Soel, Fabricius eller Viil. Jeg hører ellers, at man skulde have faaet en skiøn Viin i de tre Romere, der vil jeg hen, for at prøve den. Kunde jeg have det hele Aar igiennem slige Dage, som jeg har havt i disse otte Dage i Rad, byttede jeg ikke Stand med en Churfyrste; thi jeg har spiset hver Aften Harer, Agerhøns, Østers. De Østers vare excellente, vi fik i Gaar Aftes, men de vare ikke tillavet efter min Smag. Østers maa ikke stuves uden i deres egen Sause, ellers vil jeg ikke reise mig op for dem. Der er ingen Ting, jeg kan ærgre mig meer over, end at see god Mad ilde tillavet, som for Exempel: Den søde Suppe, vi havde i Overgaar paa de skiønne Gedder; jeg kan blive gal, naar jeg tænker derpaa; thi Gedderne vare ellers saa deilige, og laae saa krusede paa Fadet, saa at et halv død Menneske kunde allene leve op af at see paa dem. Mig synes, at saadant er ligesaa galt, som at komme Sirup i Caffee. I Morgen skal jeg hen en steds, hvor jeg faaer kun faa Retter, men vel tillavede. En god Grillade, som jeg garanterer for, er vel stegt. En Ret Fisk med sin rette Suppe. En Kalkunsk Hane, som er jaget en heel Time i Gaarden, førend den blev dræbt, og en Viin, som jeg er viss paa, smager ikke af andet end af Druerne; thi jeg har bundet en af mine gode Venner, som skal løse sig i Morgen. Det bedste, som er ved Almanakerne, er disse Navnedage, forresten maatte man skaffe dem af, naar man lystede. Jeg vil sætte mig paa en Hest, og ride i Morgen Formiddag, allene for at faae Appetit. Men der seer jeg Jomfrue Helene.

Sc. 3.

Apicius. Helene.

Apicius. Nu! hvor gaaer det? lille Jomfrue! man seer hende saa sielden; hvad godt Nyt? Hvor mange Barselstuer har hun været udi denne Uge?

Helene. I skal nok see, at man gaaer hen at giøre Ham Regnskab for saadant.

Apicius. Ingen nye Partier?

Helene. Jeg troer, Han bilder sig ind, jeg gaaer om, og søiter i Byen, for at høre Nyt; vil I spørge mig, hvor mange Alen Kniplinger, jeg har kniplet i denne Uge, det kan jeg sige Jer.

Apicius. Ei! skulde Hun knIple? Hun er alt for artig til det.

Helene. Jeg er ikke bedre end Hans Søster, Jomfrue Leonore.

Apicius. Ei! min Søster har ikke været i Moden mange Aar, hun er ikke at regne mod Jomfruen. Men veed Hun da intet Nyt?

Helene. Nei saamænd veed jeg ikke.

Apicius. Da skal jeg kunne sige Hende Nyt.

Helene. Hvad er det?

Apicius. Drengene paa Gaden løbe om med en Spaadom, som er nylig trykt, at mod Verdens sidste Tider alle Jomfruer skal gaae med Kniplingsskiørt.

Helene. Det er sandt nok, men der staaer og i samme Spaadom, at paa samme Tid alle unge Karle skal være blinde.

Apicius. Ha, ha, ha! det kalder jeg et Bonmot; jeg vil saamænd kyse dig derfor, lille Helene!

Helene. Herre Gud, hvor heftig han faaer det!

Apicius. Ach! charmante Jomfrue, maa jeg røre kun med den lille Finger paa Hendes Bryst?

Helene. Ei! saa harceleer!

Apicius. Ach! ikkun med den lille Finger!

Helene. Jeg troer, den Karl spøger.

Apicius. Har Jomfruen Snørliv paa i Dag?

Helene. Nei, vi giør os ikke saa gemeen, at gaae med Snørliv; det er altsammen gammeldags.

Apicius. Maa jeg ikke føle, om Hun har Snørliv paa?

Helene. Ei see her! jeg skal, min Troe, sige det til Jer Søster.

Apicius. Gud bevare os vel, hvor pene disse Jomfruer ere her i Landet; da er franske og engelske Jomfruer anderledes. Dersom ikke Jule-Lege var her i Landet, maatte man forsmægte; thi det er den eneste Tid om Aaret, de ere noget tamme, da kan man endelig faae et Kys. Bild Eder ind, Jomfrue, at det er Juul; hvad skal den giøre, som eier dette Pant?

Helene. Den skal holde sin Mund, og skiøtte sig selv.

Apicius. Hvor kan saadan artig Jomfrue give saadan slet Dom?

Helene. Jeg er ikke artig, Monsieur; thi jeg har hverken været i Frankrig eller Engeland. Er Han forlegen for artige lystige Fruentimmer, som veed at leve, see, da vil jeg recommendere Ham en Dame, som skal være efter hans Sind, og samme er ligesaa tam i Faste-Tider, som i Julen.

Apicius. Vil da Jomfruen have den Godhed at føre mig an?

Helene. Han maa føre sig selv an.

Apicius. Jeg har jo ingen Adresse.

Helene. Der kan Han let faae Adresse. Det er en Kone, som sidder stedse i en aaben Bod. Han kan anvende et Par Skilling paa noget smaat Galanterie, saa faaer Han baade Varer og Snak for Pengene.

Apicius. Hvor boer hun?

Helene. Her næst ved; jeg har aldrig været der, før i Dag, men hun tracterede og embrasserede mig, som vi havde været kiendt i hundrede Aar.

Apicius. Er hun ogsaa kiøn?

Helene. Ja vist, hun er temmelig kiøn.

Apicius. Den Dame maa jeg, min Troe, see engang.

Helene. Det bliver nok ikke ved eengang; thi hun har alle de Qvaliteter, som Monsieur leder efter, og som Han siger, ikke er at finde hos Fruentimmer her i Landet.

Apicius. Men hvor boer hun?

Helene. Jeg sagde Ham jo nylig, at hun boer i dette Huus.

Apicius. Jeg har, min Troe, glemt det.

Helene. Ha, ha, ha! han er, min Troe, alt slagen.

Apicius. Forlad mig, Jomfrue! Hun bedrager sig derudi. Men apropos! er hun ogsaa smuk?

Helene. Ja vist er hun meget smuk; ha, ha, ha!

Apicius. Fixeer mig ikke, Jomfrue! nu erindrer jeg, at jeg har tilforn engang spurgt om det samme.

Helene. Adieu, min Herre! Lykke paa Reisen.

Sc. 4.

Apicius. Espen.

Apicius. Saasnart som Boden bliver aaben, skal jeg derind. Men der seer jeg Espen komme meget beleiligt. Hør Espen, har du nogen Kundskab i dette Huus?

Espen. Nei, Herre! aldeles ingen.

Apicius. Har Du aldrig seet Konen i Huset?

Espen. Hverken Konen eller Manden.

Apicius. Der er ingen Mand i Huset.

Espen. Det er saa i alle Huse; thi Konerne agere Mænd, og føre Regimentet allevegne. Men maaskee denne er Enke.

Apicius. Jeg er bleven ganske forlibt i hende, Espen!

Espen. Ha ha, den Kiærlighed vil vel vare lige saa længe, som Herrens andre Elskove.

Apicius. Siig ikke det, Espen.

Espen. Jeg vedder, at inden Aften, saa er Herrens Hierte logeret udi et andet Qvarteer af Byen. Jeg har den Ære at kiende Herrens Hierte. Det gaaer ungefær lige saa rigtigt, som Holmens Klokke. Men er den Kone saa behagelig og artig, at.....

Apicius. Det skal jeg endelig ikke kunne sige dig.

Espen. Hvad Pokker vil det sige? Er I forlibt udi En, som I ikke kiender? Men er hun Enke eller Jomfrue?

Apicius. Det skal jeg ei heller kunne sige.

Espen. I giør mig gal, Herre! Er hun da smuk?

Apicius. Bryd mig ikke længer med dine forbandede Spørgsmaale. Gid jeg faaer Skam, om jeg min Livstid har seet hende; men inden et Par Timer skal jeg beskrive hende for dig. Nok er det, at jeg nu siger dig, at jeg er ganske forlibt.

Espen. Hvorfor Fanden er I ogsaa ikke forlibt udi Keiserens Datter i Maanen? Dette er, min Troe, det selvsamme.

Apicius. Jomfrue Helene, som jeg nys talede med, har beskrevet hende for mig. Kom, lar os gaae hiem. Jeg maa pynte mig noget.

De gaaer.

S. 5.

Pernille. Henrich. Lucretia.

Pernille. Henrich! Madamen kommer. Jeg maa aabne Boden. See der er hun. Hun gik ud til Fods, og kommer tilbage udi en Portechaise. Det er en Original af en Kone.

Lucretia stigende ud af Portechaisen. Hvordan staaer til i Huset, Pernille! har her været nogen, som har spurgt efter mig?

Pernille. Slet ingen. Men hvoraf kommer det, at Madamen seer saa glad og fornøied ud?

Lucretia. Jeg er i meget god Humeur.

Pernille. Det er mig kiært.

Lucretia. Jeg har aldrig gaaed meer fornøied af noget Selskab.

Pernille. Hvorledes da?

Lucretia. Monsr. Petronius beviisede mig saadan Høflighed, saa jeg vil længe tænke paa ham.

Pernille. Men Madam!

Lucretia. Intet Menneske er mægtig til at modstaae en Person af den Artighed.

Pernille. Jeg tænkte, at saadan Philosophus skulde ikke kunne sætte noget Fruentimmers Hierte udi Brand. Men maaskee Madamen er bleven indtagen af hans Lærdom og Veltalenhed?

Lucretia. Jeg skiøtter ikke meget om hans Lærdom.

Henrich. Madamen har Ret; thi det er ikke med de Slags Kugler, man skyder Stormhul paa Fruentimrets Hierter.

Lucretia. Det er, min Troe, sandt nok; vi vare ikke meer end en Time sammen, og i den korte Tid —

Pernille. Hvad giorde han da den korte Tid?

Lucretia. Han tog mig til Side udi en Krog.

Pernille. Hvad?

Lucretia. Han kyssede mine Hænder.

Pernille. Videre.

Lucretia. Han faldt paa Knæe.

Pernille. Videre.

Lucretia. Han udsøsede dybe Suk.

Pernille. Videre! videre!

Henrich. Videre, videre! Hvad Fandens Videre vil du have? Er det ikke alt, hvad en ærlig Mand kan giøre udi offentlig Selskab?

Pernille. Det er ikke uden alt for meget.

Lucretia. Du est alt for peen, Pernille! Du vil maaskee, at jeg skal giøre ligesom den Heltinde, hvis Navn jeg bær.

Pernille. Hvad giorde hun da?

Lucretia. Da hun blev beængsted af en forlibt Person, stak hun sig selv ihiel med en Dolk.

Henrich. Hvilket Tosseбeest! man finder nu omstunder ikke flere slige Lucretier, siden Verden er bleven meer poleret.

Lucretia. Nei! min Troe, giør man ei.

Henrich. Mig synes, at det var nok saa heroisk at stikke den ihiel, der negtede et brav Fruentimmer sin Faveur, naar hun trængede.

Lucretia. Det er ikke saa taabeligt sagt, men lar os gaae ind, for at aabne Boden.

Sc. 6.

Eraste. Lucretia.

Eraste. Jeg længes efter at see den Dame, som Jomfrue Leonore har beskrevet for mig. Jeg har længe ledet efter et Fruentimmer af den Characteer, men forgieves; thi de fleste af vort Fruentimmer er saa ilde opdraget, og saa hengivne til Vellyst, til Spil og Føiten, saa at gifte sig her i Byen, er at komme udi Verden op til Ørene, og siden at gaae med Bettelstaven. Men jeg seer, at Boden er aaben. Jeg maa derind. Ydmygste Tiener, min hierte Madame! Jeg skulde kiøbslaae med Hende, men jeg veed ikke selv, hvad det skal være.

Lucretia. Det vil ikke sige, min Herre, Han er mig derfor lige vel kiærkommen. Vil Han ikke have en Koppe Caffee med? Jeg skal gierne have min Caffee ved disse Tider.

Eraste. Jeg skulde tænke, den Slags Drik var skadelig for Madamen, saa vel som for alle dem, der af Naturen er traurige; saasnart jeg drikker kun en Koppe, faaer jeg strax saadan Hierteklemmelse, saa jeg synes, ligesom jeg havde giort en Ulykke.

Lucretia. Ei, det er, min Troe, en Indbilding. Henrich! bring en Koppe hid. For en halv Snees Aar siden hørte man nu aldrig tale saadant; jeg bilder mig ind, det er gaaet saaledes til: En Jomfrue har, maaskee, engang af en Hændelse faaet ondt, og bildet sig ind, at det kom af Caffee; hvorfor det hele Nabolav er falden paa samme Griller, og omsider den hele Bye er bleven saaledes anstukken, at de fleste Jomfruer kan faae ondt allene af Lugten. Jeg læser her en artig Passage om Indbildinger udi denne Bog.

Eraste. Det er, maaskee, de tolv aandelige Betænkninger.

Lucretia. Nei, det er en satyrisk Roman.

Eraste. Ei! bevare os vel! læser Madamen saadanne Bøger?

Lucretia. Ach! ja, jeg er ikke uden for lystige Skrifter. Jeg har selv giort nogle satyriske Vers, som jeg skal vise Monsieur, om jeg kunde finde dem.

Hun leder, og synger midlertid en fransk Vise.

Eraste. Hvor kommer det, at Madamen sidder her i Boden i Dag?

Lucretia. For den samme Aarsag, som i Gaar.

Erafte. Hendes Søster pleier jo ellers sidde udi Boden, hun som er saa meget stille.

Lucretia. Monsieur maa da have seet hende udi Skolen, der er hun nok stille, men naar hun er hiemme, springer hun baade over Borde og Bænke.

Erafte. Nei, jeg mener hendes voxne Søster.

Lucretia. Jeg har ingen ældre end paa sex Aar. Om Forladelse, Monsieur! jeg maa tælle efter mine Penge, hvor meget jeg tabte i Cinqville i Dag.

Hun begynder igien at synge en forlibt Vise.

Erafte. Madame! jeg tænkte at finde en Lucretia her, men.....

Lucretia. Han har deri ikke taget feil; thi jeg hedder ogsaa Lucretia.

Erafte. Hun svarer da ilde til Hendes Navn; thi Hun træder aldeles ikke den Lucretiæ Fodspor, hvis Navn Hun bær.

Lucretia. Det giør ei heller nødigt, Monsieur! thi den samme Lucretia var en taabelig Gaas. Det er nu omstunder ikke meer Moden at myrde sig selv, for at forsvare sin Kydskhed.

Erafte. Adieu, alamodiske Lucretia!

Lucretia. Adieu! Monsieur Huuspostil.

Erafte. Adieu, kydske Thais!

Lucretia. Adieu, kydske Joseph!

Erafte. Adieu, Madame la Coqvette!

Lucretia. Adieu, Misanthrope!

Sc. 7.

Lucretia.

Jeg har aldrig seet saadan urimelig Karl, som denne. Han kommer her, og skielder mig Huden fuld udi mit eget Huus. Jeg burde have ladet ham prygle paa Dør, paa det han en anden Gang kunde have desmeer Respect for Fruentimmer. Det synes, at den lumpen Karl var allene hidkommen, for at udøse sin Galde paa mig. Ach, hvor slet er dog ikke dens Vilkaar, som maa altid holde sine Dørre aabne, og underkaste sig al Slags Folks Grovhed. Jeg vilde ønske, at jeg var indsluttet udi et Kloster! thi jeg finder kun liden Fornøielse i Verden. Snart er man ikke udi god Humeur, førend der kommer ét eller andet ondt Menneske, som bringer en deraf igien.

Hun kaster Romanen under Bordet, og sætter sig til at græde over en geistlig Bog.

Sc. 8.

Apicius. Lucretia.

Apicius. Ach! charmante Madam, det er en dobbelt Avantage at kiøbslaae med Dem.

Lucretia. Hvi saa?

Apicius. Baade faaer man de bedste Varer, saa og kan man tilligemed have den Ære at tale med den artigste Enke her i Byen.

Lucretia. Jeg er aldeles ikke af de Snaksomme, Monsieur! vil heller ikke taale saadant Skiemt.

Apicius. Bevare os, min søde Madam! hvo har bragt Hende saa af Hendes deilige Humeur?

Lucretia. Min kiære Mand! jeg er altid, ligesom I seer mig nu.

Apicius. Hvo der troer saadant, har et Steenhierte. Men hvad er det for en Bog, Madamen studerer udi? det er vel af Molieres Comoedier?

Lucretia. Nei saamænd, det er ikke Bog for mig; jeg sidder og læser lidt udi „Taarepersen".

Apicius. „Taarepersen?" Ei! man blir saa melancholisk af saadanne Bøger.

Lucretia. Nei vist, jeg blir heller i god Humeur af saadanne Bøger.

Apicius. Ja i visse Maader har Hun Ret derudi; naar Sindet er besværet, kan man ufeilbarlig finde Trøst udi saadanne Bøger.

Lucretia. Ach! ja, men man maa dog holde Maade ved saadan Læsning; thi man blir visselig noget melancholisk af saadanne Bøger.

Apicius. Men hvortil bruger Hun denne Bog? jeg seer, det er en satyrisk Roman.

Lucretia. Af den river jeg Blade ud, og giør Kræmmerhuse.

Apicius. Ei! det er Synd, Madame! det er en Bog fuld af nyttigt Skiemt.

Lucretia. Jeg har, min Troe, ikke fundet et sundt Ord deri.

Apicius. Ja det er, ligesom man vil tage det til; mod andre solide Bøger kan den ikke kaldes god.

Lucretia. Saa maa I da, kiære Mand! ikke have læset den med Eftertænksomhed; thi naar man seer det med rette Øie, finder man dog en mægtig Hob Godt derudi.

Apicius. Det er sælsomt, Madamen roser og fordømmer sin egen Mening, allene fordi den er i en andens Mund; dersom Madamens Artighed mig ikke var bekiendt, skulde man tænke, hun var noget bizarre. Men maaskee Madamen er ikke vel i Dag.

Lucretia. Nei, alle Fredags-Eftermiddage pleier jeg gierne have Hovedpine.

Apicius. Derfor skal jeg sige Hende et godt Raad; Hun skal lade sig trykke en Almanak aparte med ingen Fredag udi.

Lucretia. I skiemter dermed, men det er, min Troe, dog saa; jeg kan sværge paa, at jeg mange Tider har været meget vel, men saasnart jeg har eftertænkt, at det var Fredag, er jeg strax bleven saa elendig, ligesom mit Hoved var kløvet ad.

Apicius. Ha! ha! ha! Hvor visse Fruen-

timmer kan forstille sig! Hun bilder mig, min Troe, aldrig ind, Madam, at det er Hendes Alvor! thi jeg har alt for god Underretning om hendes Artighed, at jeg skulde troe saadant. Ei! tag Masken af, Madam! og vær ligesaa artig mod mig, som Hun er mod alle andre Mennesker. Apropos Madam! maa jeg være Hendes Galan i Dag, og føre Hende med paa Comoedien?

Lucretia. Nei, Monsieur! det er mod min Religion. Jeg har været der engang, men kommer der ikke saa hastig igien; thi jeg hørte dem bande engang nogle store Kiød-Eeder; hvorudover jeg ærgrede mig saa, at jeg ikke har forvundet det endnu.

Apicius. Jeg hørte en viis Mand sige det samme nylig, og der er dog ingen, som bander saa meget, som han selv. Jeg troer, der er ganske saa Huse i Kiøbenhavn, hvor der jo blir bandet meer paa en Dag, end paa Comoedien i en Maaned. Den Forskiel imellem de Eeder, som falder paa Comoedien, og dem, der bruges i Folkes Huse, bestaaer fornemmelig derudi, at paa Comoedien forestiller man kun kaadmundede og ugudelige Personer, men udenfor er man det virkelig; paa Comoedien bander man sielden, og det paa Skrømt, kun for at vise Folk, hvor ilde det lader, udenfor bander man for Alvor, og det idelig. Gid jeg havde en Daler, Madam! for hver Gang en Kræmmer her i Byen bander paa, at en Alen Klæde koster ham meer i Engeland eller Holland, end han sælger det her for; men Madamen stiemter herudi saa vel som i andet.

Lucretia. Jeg troer, min Troe, at den Karl spøger.

Apicius. Ikke, min Troe, saa meget, som hun; thi, jeg er lystig, men hun eengang saa meget som jeg. Nei, lad os nu tale Alvor. Jeg skal forære Hende et Par artige Viser, som er nylig giort; Hun skal finde Fornøielse saavel i Ordene, som i Melodien. Den første gaaer saaledes:

Han synger en Vise, og hun læser imidlertid i Taarepersen.

Nu er den ude, Madam; thi der er ikke giort flere Vers.

Lucretia. Det er mig usigelig kiært.

Apicius. Den anden Vise gaaer saaledes:

Han synger en anden Vise, og holder paa hende, som vil gaae bort, hun sliber sig endelig løs.

Lucretia. Gaa Jer Gang, Næseviis!

Apicius. Men, Madame!

Lucretia. Men, Monsieur!

Apicius. Er det Materien eller Formen som mishager Hende i Versene?

Lucretia. Ingen af Delene; thi jeg har intet hørt derefter.

Apicius. Vil Hun da, at jeg skal begynde paa nyt igien?

Lucretia. Den Karl giør mig gal.

Apicius. Ach min søde Engel! plag mig da ikke længer.

Han sætter sig udi Positur at kysse hende; hun gir ham et Ørefigen, raaber Huusfolket til Hielp, som driver ham paa Dør, og lukker Boden.

Sc. 9.

Apicius.

Nu, denne gang blev jeg mafoi artig pudset; kan jeg spille Mademoiselle Helene et Puds igien, skal det være mig en stor Fornøielse. Men det er tilpas for os Mandfolk, efterdi vi ere saa lettroende. Kunde jeg Tosse ikke have eftertænkt, at det ene Fruentimmer aldrig gierne roser det andet; thi naar de laster hinanden, kan man allene troe dem; men naar de roser, er det allene spotviis. Jeg er pardieu saa skamfuld, som jeg havde staaet i et Hals-Jern; havde der været endnu en underligere, meer bizarre og ufasonlig Kone i Byen, havde hun skikket mig derhen. *gaaer.*

Sc. 10.

Lucretia. Pernille. Henrich.

Lucretia *med en Stok i Haanden.* Jeg seer ham ikke meer; han er borte til sin Lykko; thi jeg skulde have smurt hans Ryg.

Pernille. Men Madam! betænk dog, hvad I giør. I underkaster Jer alle Menneskers Had ved Jer Opførsel.

Lucretia. Jeg estimerer ikke hans Had.

Pernille. Troer I vel, at et ungt, hidsigt Menneske, som han er, kan fordøie saadan Medfart? Han vil vissselig søge Leilighed til at hevne sig, og I vil staae Fare for Tort og Fortræd. Det er ikke den første, som I saaledes har handlet med. Madamen maa beflitte sig paa at føre et andet Levnet, for ikke at bevæbne den hele Bye mod sig.

Lucretia *staaende længe udi Tanker.* Jeg bekiender, lille Pernille! at jeg har gaaet noget for vidt udi denne Sag; men naar Galden begynder først at løbe over.....

Pernille. Madame! I maa holde Jere Affecter udi Tømme, eller forlade Jer Handel. See engang til Jer Nabo-Kone: hun hilser alle dem, som gaae hendes Bod forbi, ja hun krummer og bøier sig end for en Lakei, og derved tildrager sig stor Næring.

Lucretia græder.

Pernille. Forlad mig, Madam! at jeg saa dristig siger min Mening.

Lucretia. Jeg forlader dig det af mit ganske Hierte.

Pernille. Alt det, jeg siger, er af Kierlighed til Madamen.

Lucretia. Jeg er forsikkret derom Pernille!

Pernille. Og samme Kiærlighed bringer mig allene til den Dristighed.

Lucretia. Skield paa mig, saalænge du gider; thi jeg har fortient det.

Pernille. I underſtaaer Jer, med en Kiep i Haand at anfalde en bevæbned ung Person.

Lucretia. Jeg tilstaaer, at det var en forstyrred Gierning.

Pernille. Hvis I havde slaget ham, han havde omkommet Jer paa Steden udi sin Hidsighed.

Lucretia. Mener du det, Pernille?

Pernille. Jeg raader Madamen, at Hun tar sig vare; thi han seer ud til at være saadan En, der visselig vil hevne sig.

Henrich. Det er en Fandens Sag denne; thi dersom han ikke faaer Leilighed til at hevne sig paa Madamen, vil han gaae løs paa mig.

Lucretia. Jeg vil indslutte mig nogle Dage udi mit Kammer; midlertid vil vi finde Leilighed at stille ham tilfreds.

Henrich sagte. Jeg forlanger i det ringeste ikke at være Ambassadeur til den Fredstractat.

Lucretia. Henrich! du skal udspionere, hvor han boer.

Henrich. Det er at sige Madam, du skal gaae hen og lade dig slaae Arm og Been i Stykker.

Sc. 11.

Pernille. Lucretia. Henrich. En Lakei.

Pernille. Hvad vil dette Menneske her?
Lucretia og Henrich krybe under Bordet i Boden.

Pernille. Hvad er Hans Forlangende?

Lakeien. Jeg har et Brev fra Magister Petronius til Hende, Madam!

Pernille. Jeg er kun hendes Pige. Vær saa god at bie et Dieblik; Madamen skal strax komme. Madam! hvor er I?

Lucretia. Hvorfor raaber du mig, Pernille?

Pernille. Kom kun frem! Hun har ingen Fare dennegang. Det er kun en Lakei med et Brev fra Monsieur Petronius.

Lucretia. Ach! nu kommer jeg mig igien.

Henrich. Jeg var alt død og begraven, og mig syntes, ligesom jeg hørte Sangklokkerne gik for mig; thi jeg tænkte, at det var den unge Jean de France, som nylig gik vred bort.

Lucretia læser Brevet, og kysser det. Ach, min kiære Monsieur! jeg har aldrig faaet et meer angenemt Brev. Formeld min ydmygst Respect til Monsieur Petronius, og sig ham, at der er intet Menneske paa Jorden, som jeg elsker og agter meer end ham. Ach Pernille! han lover at fornøie mig i Aften med en Musik for min Dør. Siig til Jer Herre, Monsieur! at jeg elsker ham saa inderlig, at.....

Lakeien. Jeg skal ikke forsømme at sige ham det. Han gaaer.

Pernille. Skammer Madamen sig ikke, at giøre saadan forlibt Erklæring?

Lucretia. Hvad? Næseviis! Denne Pige knurrer alle Dieblik. Nu siger hun, jeg er for stolt; nu igien alt for høflig! Jeg har aldrig nogentid kiendt saadan vægelsindet Pige.

Pernille. Madamen falder jo fra een Extremitet til en anden. Der fattes ikke andet, end at Hun skulde have giort saadan Erklæring: Siig til Jer Herre, at jeg er færdig til at accordere ham den yderste Billighed.

Henrich. Du est dog en forbandet Knurrepotte, Pernille! Er ikke Madamen Herre over sit eget Legeme?

Pernille. Jeg tilstaaer det gierne; derfor skal jeg lade hende giøre herefter alt, hvad hende lyster.

Lucretia. Læs kun dette Brev engang, og døm saa, om jeg ikke har Ret.

Pernille efter at hun har læset sagte. Det er jo Begyndelsen af en Roman, Madame!

Lucretia. Hvad?

Henrich. Pernille har, faae jeg Skam, Ret derudi.

Lucretia. Tør du laste et Brev, som du aldrig har læset?

Henrich. Hvorfor ikke det, Madame? Pernilles Ansigt er mit Veirglas, hvorefter jeg dømmer. De Krøller, hun slog paa Næsen, viser, at Brevet ikke duer for en Pibe Tobak.

Pernille. Han har, min Troe! udskrevet et Blad af Astrea eller Amadis! ha! ha! ha! jo meer jeg læser, jo meer stikker Pedanten frem.

Lucretia. Fly mig Brevet tilbage, at jeg kan læse det end engang. Du har Ret, Pernille! Begyndelsen kommer mig før at være af David Skolemesters Formularier. Hun læser videre. Ha! ha! ha! denne Expression er tagen af Else Skoleholders Magaziner. Hun læser videre, og kaster Brevet paa Gulvet. Fy for en Ulykke! han maa være en Hovedpedant, en fuldkommen Thomas Diaphorius. Det turde jeg sige ham i hans Næse.

Pernille. Nu nu, hold Maade, Madam, og ivre Jer ikke saa meget; det er de Lærdes Skrivemaade.

Lucretia. Jeg tør vedde, at jeg skal finde det hele Brev udi Talanders „Politiske Stokfisk.“ Fy fy! jeg taaler ikke at du tar hans Partie, Pernille!

Pernille. Jeg tar ikke hans Partie; tvertimod, jeg finder ingen Smag i Brevet.

Jeg siger kun, at Madamen gaaer alt for vidt.

Lucretia. Snikksnak! lar os gaae ind. Til Spectatoret. Denne Pige er forbandet vægelsindet.

Sc. 12.

Eraste.

Satyriske Romaner, Comoedier, Cinqville, Thee og Caffee hver Dag, Raillerie, forlibte Viser; den Recommendation var jo god nok. Hun behøvede ikke saa mange Qvaliteter; en af dem allene var tilstrækkelig til at indplante mig Affkye for saadant Menneske; thi om et Fruentimmer var skikkelig og efter mit Sind i alle Maader; men brugte kun Snustobak allene, saa gav jeg hende strax Afskeed. Denne fattedes intet andet, for at giøre alting fuldkommen, end at hun ogsaa skulde have taget mig ud paa Gaden at dandse med mig, eller anmodet mig selv om Kiærlighed, og, maaskee, om jeg havde blevet der lidt længere, saa havde det ogsaa skeed. Nu har jeg levet udi fyrgetyve Aar, men er aldrig bleven saa skammelig fixeret. Men jeg har ikke fortient andet; thi, naar jeg eftertænker alting, da maa og bør jeg tilstaae, og bekiende for hele Verden, at jeg end i mine bedste Klæer er en af de største Tosser i Byen; thi der behøvedes kun Hesteforstand at begribe dette, at, naar du først har stødt et Fruentimmer for Hovedet, du ikke strax derpaa skal spørge hende til Raads udi Ægteskabssager. Jeg vil give alle Folk Lov at belee mig. Min Tiener Christopher selv maa kalde mig en Nar, jeg vil med Taalmodighed høre derpaa og sige: Christopher, du har Ret. Havde den gode Jomfrue Leonore giort det mod en anden, kunde man taget det op som en Artighed, men hun veed, at jeg er en af de stilleste og ærbareste Mennesker her i Byen, at jeg taaler ingen Skiemt, men lægger en Ting paa Hiertet, som er langt ringere end denne. Jeg er vis paa, at Historien er i Morgen over den hele Bye, og blir forbedret i hver Gade, som gemeenlig skeer, og at Autor til de danske Comoedier rigtig fører min Person paa Theatrum; han burde i det ringeste giøre det; jeg vil give ham Lov til at forestille saadan Person med en Papiir-Krave om Halsen, med en Tromme for sig. — Men der seer jeg min Tiener Christopher komme.

Sc. 13.

Eraste. Christopher.

Eraste. Skield mig Huden fuld, Christopher!

Christopher. Hvorfor det? Herre!

Eraste. Siig mig de haardeste Ord, som du kan ophitte.

Christopher. Det tar jeg mig vel vare for.

Eraste. Jeg skal ikke tage det ilde op.

Christopher. Gid Jeg faaer Skam, om jeg forlader mig derpaa, Herre! Jeg kunde ogsaa komme i en gal Bane derover, og skielde paa Herren, naar det faldt ham ikke beleiligt, paa mine Rygbeens Bekostning.

Eraste. Jeg vil, min Troe, altid give dig Lov at kalde mig en Slyngel.

Christopher. Det var Synd at give Herren den Characteer.

Eraste. Jeg har ikke fortient bedre Titel efter den Gierning, jeg har bedrevet.

Christopher. Hvad har I da giort, Herre?

Eraste. Jeg har ladet mig trække ved Næsen. Man har spillet mig et Puds, som vil giøre mig latterlig over den hele Bye.

Christopher. Hvo har spillet Herren det Puds?

Eraste. Jomfrue Leonore, Apicii Søster.

Christopher. Hvorledes da?

Eraste. Hun recommenderede mig en Dame, som hun foregav at have alle de Qvaliteter, som jeg leder efter. Jeg fik derudover stor Lyst at see samme dydige Lucretia.

Christopher. Hedder hun Lucretia?

Eraste. Ja, men hun svarer ilde til sit Navn; thi jeg fandt hende løsagtig, vellystig, næseviis, bagtalersk. Med et Ord: Originalen var tvertimod det Portrait, som hun giorde mig. Endelig, som jeg begyndte at moralisere noget derover, blev hun vred, og drev mig med Haanhed paa Døren.

Christopher. Jeg havde aldrig kunnet tænke Jomfrue Leonore saadant til.

Eraste. Hun skal, min Troe, ikke have giort det omsonst. Jeg skal nok finde Leilighed til at hevne mig. Bi lidt her, til jeg kommer tilbage.

Christopher. Hvor vil Herren hen?

Eraste. Jeg vil hen, og see, at jeg faaer fat paa hendes Broder, for at sige ham nogle smaa Sandheder.

Christopher. Betænk Jer vel, hvad I giør, Herre! I faaer at bestille med en ung hidsig Person, som mindste Ord sætter i Fyr og Flamme.

Eraste. Desbedre er det. Jeg ønsker kun, at han vil besmykke sin Søsters Gierning.

Christopher. Det er en Person, som er i sin blomstrende Alder, og ganske desperat, naar han bliver vred.

Eraste. Gid han kun vilde blive vred, saa jeg derved kunde faae desbedre Leilighed til at hevne mig.

Sc. 14.

Christopher. Apicius.

Christopher. Sagen er ikke at giøre meget Væsen af; hvorvel jeg maa tilstaae, at Jomfrue Leonore, saasom hun kiender min Herres Sind, har giort meget ilde. Det er ogsaa ingen Tvil paa, at hun jo vil fortælle dette Puds, hun har spillet ham, til andre, saa at min Herre derudover vil blive latterlig over den hele Bye.

Apicius. Jeg søger efter Jomfrue Helenes Broder Eraste; men Pokker kan ikke finde ham. Dersom han ikke udi min Nærværelse hegler sin Søster igiennem, saa skal jeg udøse al min Vrede mod ham.

Christopher. Er der ikke Monsieur Apicius! han seer forbandet sæl ud.

Apicius. Thi jeg lader ikke den Sag gaae uhevned bort.

Christopher. Han er vred som en Tydsk.

Apicius. Jeg skal lære hende, at hun tar sig en anden Gang vare, ikke at drive Spot med en brav Mand.

Christopher. Han maa endelig have været til Ords med min Herre paa Veien, efterdi han er saa forbittred.

Apicius. Jeg seer, at Boden er alt tillukket.

Christopher. Han taler om Boden. Jeg tænkte det nok, at min Herre maa have hvisket ham en Diævel i Øret.

Apicius. Jeg er, min Troe, ikke den, der kan stikke et Ørefigen i min Lomme.

Christopher. Hillemænd er det mueligt, at min Herre har givet ham Ørefigen? Det er bedst, at jeg løber min Vei.

Apicius. Hvem er der?

Christopher. Slet ingen, Monsieur!

Apicius. Saa maa du da være et Echo eller et Spøgelse?

Christopher sagte. Jeg var tilfreds, at jeg var et Spøgels, og at mit Legeme for en halv Time var paa Bloksbierg.

Apicius. Est du der, Christopher! Jeg havde ikke den Ære at kiende dig i Begyndelsen.

Christopher. Æren er min, Monsieur! men det er ikke mig.

Apicius. Er det ikke dig? Hvad Fanden er det for Snak?

Christopher. Nei, gid jeg faaer Skam, om det er.

Apicius. Det maa da være din Geist. Du maa endelig have en ond Samvittighed, efterdi du er saa bange for mig.

Christopher kiendende. Jeg er, min Troe, ikke bange, men jeg tog Monsieur for et Spøgelse.

Apicius gir ham et Par Ørefigen. See der! til et Beviis, at jeg er intet Spøgelse.

Christopher. Hvorfor slaaer I mig? hvad ondt har jeg giort?

Apicius. Det er kun for at vise, at jeg er ingen Geist.

Christopher. Min Herre skal vel hevne dette.

Apicius. Hør Christopher! du kan give dette Par Ørefigen til din Herre igien, og bede ham transportere dem paa sin Søster.

Christopher. De Ørefigen skal dog komme dig dyre nok at staae.

Apicius. Tør du give mig knubbed Ord, Slyngel! see der er nok et Par Ørefigen for dig selv.

Christopher skriger og Apicius gaaer bort.

Sc. 15.

Eraste. Christopher.

Eraste. Christopher! hvad er paa Færde?

Christopher. Det er ingen Konst at gaae bort, og lade en anden staae i Stikken.

Eraste. Hvad er det for Snak? hvem lader dig staae i Stikken? hvorfor græder du?

Christopher. Ach! jeg har faaet over ti Ørefigen.

Eraste. Af hvem?

Christopher. Af den Slyngel, ach! gid jeg havde ham nu fat allene! nu først blir jeg modig, og Blodet begynder at koge i mig.

Eraste. Du skulde have slaaet fra dig tilforn, nu er det for silde.

Christopher. Ach! Monsieur kiender jo min Natur, jeg kan ikke blive vred, førend man har længe irret mig.

Eraste. Jeg mærker paa den Maade, at du vil have flere Ørefigen, før du blir vred, jeg synes ti kunde nok ellers komme Blodet til at koge i en ærlig Karl; men af hvem est du slagen?

Christopher. Af Apicius.

Eraste. Hvorfor slog han dig?

Christopher. Jeg veed ikke meer Aarsag dertil, end det Barn, som ligger i Moders Liv.

Eraste. Ach, Herre Je! hvad er dog dette? Den hele Familie er udsat paa at giøre mig Spot og Fortræd. Jeg veed ingen Aarsag dertil, uden det skulde være, fordi jeg vægrede mig forgangen Dag at laane ham nogle Penge; dem skulde han dog gierne have bekommet, hvis jeg havde havt dem ved Haanden; i det øvrige begriber jeg aldeles ikke denne Handel.

Christopher. Da begriber jeg i det ringeste det. Mine Kiæber vil begribe og føle det i det mindste to à tre Dage. Men Herre! sig mig ret for Alvor: Har I paa Veien talt med Apicius om hans Søsters Sager; thi jeg har bildet mig ind, at I have vexlet Ord sammen paa Veien, og at han derfor har handlet saa ilde med mig.

Eraste. Jeg svær dig, at jeg ikke har

talt med ham hverken i Dag, ei heller i Gaar; og det er Aarsagen, hvi jeg intet fatter af denne Handel. Men lar os gaae, jeg maa hiem og tage en anden Kaarde paa.

De gaae.

Sc. 16.

Petronius med Musicantere.

Petronius. Kan noget Menneske være behageligere i Selskab end den Lucretia? Alt det, som var paa hende, levede. Jeg har nu omgaaets med Fruentimmer her i Byen saa længe, som nogen anden, men jeg har altid staaet Karl førend nu. Det er ikke hendes skiønne Ansigt, jeg er forlibt udi, men hendes Maneerer, Fripostighed, Familiaritet, Yndighed, søde Miner og Belevenhed, hvormed hun har betaget mit Sind, at jeg veed ikke, enten jeg staaer paa mit Hoved eller Fødder. En af mine gode Venner hviskede mig i Øret disse Ord: Den Dame synes at være forbandet coqvette, men jeg troer, han tog forbandet feil; thi jeg mærkede, at det var ikkun en fripostig Artighed. Jeg bød mig til at fornøie hende i Aften for hendes Vindver med en sagte Musik, hun takkede mig strax med saadan yndig Mine, at jeg er færdig at blive gal, naar jeg tænker derpaa. Hør, I gode Musicantere! lister Jer sagte hen under Vindverne. Jeg vil først have et nyt Syngestykke med en Fiol de Gambe, siden kan I spille med de andre Instrumenter. Jeg vil selv synge Stykket, saasom det er af min egen Composition. Ere Jere Instrumenter stemmede, Messieurs?

Musicantere. Ja alting er færdigt.

Petronius. Gaaer kun ganske digt under Vindverne, paa det at Musiken kan begynde, førend man blir os vaer.

Musicantere. Herren har kun at befale, naar vi skal begynde.

Petronius. Men spiller ikke alt for stærkt! Jeg vil, at hun skal høre Ordene; thi mellem os at sige, saa er Compositionen excellent.

Musicantere. Det skal efterleves, naadige Herre! men det er noget koldt i Aften.

Petronius. Bekymrer Jer ikke derom. I blir nok indbudne udi Huset, hvor I faaer en varm Stue. I kiender ikke denne Dame; hun er genereuse; Rhinsk-Viin vil flyde som Vand for Jer.

Musiken begyndes med den forlibte Vise, som han synger tilligemed. Lucretia stikker Hovedet ud af Vindvet, og slaaer Vand paa dem.

Musicantere. Hvad Fanden er dette?

Lucretia. Gaaer Jer Gang, I Dagdrivere! Skiæmmer I Jer ei at giøre saadan Allarm for en Enkes Dør?

Petronius. Det er mig, Madame! Petronius.

Lucretia. Og det er mig, Lucretia.

Petronius. Jeg har componeret dette Stykke, for at divertere Hende.

Lucretia. Og jeg har slaaet Vand ned for at tempere Heden af Jer Hierne.

Petronius. Hun kiender mig da ikke meer, Madame?

Lucretia. Jeg kiender Jer alt for meget, Monsieur Pedant! See, der er Jer naragtige Brev, som I skikkede mig.

Petronius. Men er det mueligt, at.....

Lucretia. Har Han Lyst til at døbes end engang, saa kan han kun tøve et Øieblik.

Petronius. I skal betale mig dette dyrt nok; Folk af min Profession fordøier ikke saadan Haanhed.

Lucretia. Gaa Jer Gang, og tag fat paa Jer Seneca, og læs derudi et Capitel om Vrede, saa vil I strax befinde Jer bedre.

Hun lukker Vindvet til.

Første Musicant *lugtende paa sin Arm.* Dette lugter, min Troe, i det ringeste ikke af Rhinsk-Viin.

Petronius. Desbedre er det; thi alt Viin pletter.

Anden Musicant. Fy for en Ulykke, det lugter hverken af Viin eller Vand.

Petronius. Her er intet meer at bestille, Messieurs! Det giør mig ondt, at jeg har umaget Dem forgieves.

Musicant. Aldeles ikke, Monsieur, giv os vore Penge, saa skal vi strax gaae.

Petronius. Hvad? I har jo ikke spillet uden et halv Stykke.

Musicant. Det er ikke vor Skyld.

Petronius. Det er ei heller min Skyld.

Musicant. Vi ere accorderede om sex Rigsdaler, betal os dem, saa vil vi ikke regne, at vore Klæder ere fordærvede.

Petronius. Jeg vil betale Jer sex Dievle.

Musicant. Ingen Snak.

Petronius. Gaaer Fanden i Vold!

Musicant. Gaa I selv den Vei!

Petronius. Hvormeget er det, I begierer?

Musicant. Sex Rigsdaler.

Petronius *gir den ene Musicant et Par Ørefigen.* See, der er To for dig, efterdi du er den Fornemmeste. De andre maa fornøie sig enhver med eet.

De kommer i Slagsmaal, Vægterpiberne høres, og Vagten trækker dem ud.

Act 3.

Sc. 1.

Apicius. Espen.

Apicius. Han fik, ma foi, en Hob dygtige Ørefigen; jeg kan føle det paa mine Hænder, som svier endnu deraf.

Espen. Ja, ja, Herre! Jeg er ingen Prophet, men jeg kan dog spaae, hvad deraf vil følge.

Apicius. Hvad vil deraf følge? Mener du, at jeg er bange for nogen af dem; jeg vil gaae mod Erafte med min Stok, skiøndt han møder mig med blot Kaarde.

Espen. De stille Folk ere ikke at skiemte med, naar de først blir vred; seer jeg ret paa Erafte, da er han af de Slags Folk. Men hvad vil den Dreng her, vil du tale med nogen?

Drengen. Jeg har et Brev til Jer fra en Karl, som flyede mig det paa Gaden.

Apicius. Giv hid! Læser Brevet. „Est du en honnet Cavalier, saa møder du mig Klokken otte i Aften paa Grønland; hvis du ikke møder, holder jeg dig for en Cujon. Adieu. Erafte." Hører du det? hvad er herved at giøre?

Espen. Jeg skal sige Monsieur et godt Raad, hvorledes Han skal komme reputeerlig derfra.

Apicius. Hvorledes da?

Espen. Han skal ganske stiltiende allene møde paa Grønland, og der slaaes som en ærlig Karl; enten bliver han selv stukken ihiel, og døer som en brav Mand, eller stikker Han sin Contrapart ihiel, og bliver hængt derfor med Reputation, saa, hvor det falder ud, saa kommer han dog med Æren derfra.

Apicius. Du trøster vel i en Løgte.

Espen. Ja der er intet andet ved at giøre. I skulde have betænkt tilforn, hvad I giorde.

Apicius. Ei! mener du, jeg er bange?

Espen. Det siger jeg ikke, gak derfor ganske stiltiende derhen; thi dersom I siger det til nogen, at de søger at hindre det, maa I ligesaa fuldkommen hedde Cujon, som I aldrig havde turd't møde. Men der kommer Jer Søster, holdt nu gode Miner!

Sc. 2.

Leonore. Apicius. Espen.

Leonore. Hvor forlibt den gode Erafte blev, da han hørte den Madame beskrives; hun er og paa et Haar efter hans Sind; thi jeg har ikke kiendt nogen ung Kone saa menagerlig, stille og indgetogen, som hun. Jeg troer nok, der bliver et Partie imellem dem. See her, Monfrere! hvad bestiller du her?

Apicius. Hør, min hierte Søster, har jeg giort dig noget imod, saa beder jeg om Forladelse.

Leonore. Hillemænd! hvad er det? Ach! mit Blod tilsiger mig noget ondt, siig for Guds Skyld, hvorfor tager du Afsked med mig?

Apicius. Jeg siger intet. Jeg har min Ære kiærere; jeg beder kun, at, saafremt du vil holde mig for din Broer, at hverken du eller nogen anden kommer paa Grønland i Aften Klokken otte. Vender sig til Espen. Espen! er det ikke godt nok? kan du nu see, at Hiertet sidder paa det rette Sted, og at jeg kan tie?

Espen. Jo, jo, Monsieur tier brav nok; han siger kun: Holdt mig, eller jeg giør en Ulykke.

Leonore. Ach! jeg elendige Menneske! jeg mærker nok, hvor det hænger sammen, at I vil for Haanden. Espen! Jeg formaner dig ved alt det, som helligt er, at du aabenbarer mig den hele Historie.

Espen. Ei! Jomfrue, mener Hun, at jeg ikke kan tie, ligesaa vel som min Herre; jeg siger kun allene dette, at min Herre skal slaaes i Aften Klokken otte paa Grønland.

Leonore. Med hvem?

Espen. Det siger jeg heller ikke, men første Bogstav er Erafte.

Apicius. Du fortvilede Skielm, er det Ret saaledes at røbe din Herre?

Espen. Hør Monsieur! naar I har sagt A, saa maa I og sige B. I har jo selv givet Anledning til Jer Søster at spørge derom. En retskaffen Cabeleer tar aldrig Afsked enten med Broer eller Søster, naar han vil slaaes; thi at sige til sin Søster: har jeg giort dig noget imod? det er at sige paa anden Dansk: Min hierte Søster! jeg staaer i Fare i Dag, enten at giøre en Ulykke, eller at tage een, hvilket jeg som en retskaffen Cabeleer ikke kan eller tør sige dig, men, som jeg er bange for Trøien, saa gir jeg dig kun Anledning at efterforske, hvorudi Faren bestaaer, at du i Tide kan hindre den. Jeg holder min Troe, for, at det er ligesaa godt at sige reent ud til sin Contrapart: Monsieur! mit Hierte sidder mig i Buxerne, derfor beder jeg, at I vil undskylde mig for at møde.

Leonore. Det er en smuk Tiener, som raader sin Herre at styrte sig i Ulykke.

Espen. Nei! I forstaaer mig ikke ret, Jomfrue! jeg raader ham ikke til at slaaes, men siger kun, efterdi han har besluttet at slaaes, saa skal han slaaes som en retskaffen Cabeleer; saa vilde jeg giøre, om jeg var det. Jeg har kiendt en Officeer, som modtog alle Dueller; men saasom han altid sagde til sin Kone, førend han skulde slaaes: Farvel, min Hierte! jeg veed ikke, om vi seer hinanden meer, saa blev der aldrig noget af; thi Konen udspionerede strax Sagen, og hindrede det. Men der kommer, min Troe, Erafte. Nu blir her en Ulykke af.

Sc. 3.

Eraste. Christopher. Espen. Leonore. Helene. Apicius.

Eraste. Jeg troer nok, han har faaet mit Cartel; er der nu en ærlig Blods-Draabe i ham, saa møder han mig til bestemte Tid.

Christopher. Hør, Herre! hvad jeg har i Sinde: naar I kommer i Træfning sammen, vil jeg gaae bag til, og rende ham min Kaarde ind i Ryggen, og saa vinder vi sikker.

Eraste. Fy! fy! det duer ikke, vi skal fegte reent og ærligen tilsammen.

Christopher. Ei hvad Ærlighed! naar I vil giøre en Ulykke, er det jo ligemeget, paa hvad Maade det skeer; naar vi vil tale om Christendom og Samvittighed, saa burde I blive hiemme. Men eftersom vi har besluttet at sætte i Dag saadant til Side, maae vi være os selv lige. Om en Tyv havde sat sig for at stiæle en Koe, bekymrede han sig aldrig om Maaden, men allene, hvorledes at han sikkerst kunde stiæle den. Naar en Ulv sætter først Samvittighed og Christendom til Side, og beslutter at dræbe et Faar (dog det er sandt, en Ulv har endelig ingen Christendom) men jeg vilde allene sige, naar en Ulv vil dræbe et Faar, og tog i Betænkning at anfalde det bag til, vilde de andre Ulve holde ham for en Pedant; forstaa, om Ulve kunde raisonnere. Det er virkelig noget underligt, som man ikke kan begribe, hos visse Folk, at de søge at føre et ugudeligt Forsæt christelig ud. Jeg for min Part, jeg søger aldrig at sætte Gud eller Mennesker Vox-Næse paa. Naar jeg er gudfrygtig, saa er jeg gudfrygtig, naar jeg er ugudelig, saa er jeg ugudelig, saa alle kan tage og føle derpaa. Jeg har tidt tænkt paa disse Officerer, at naar de vil duellere, det er, bryde Guds og Landets Love, giør de deres Bøn først. Hvad maa Vor Herre vel tænke, naar saadanne Bønner kommer for ham: Herre! saasom jeg har i Sinde at dræbe min Næste, eller styrte mig selv i Ulykke for ingen Ting, saa beder jeg om din Bistand herudi.

Eraste. Ei! holdt op med din Moraliseren: jeg skal forsvære at tage nogen latinsk Dreng i min Tieneste meer, de ere ligesom de vare galne.

Christopher. Herre! seer I ikke, hvem her staaer?

Eraste. Jo, det er den Mand, jeg leder efter. Her kan vi giøre det strax af. Træk ud, Canaille, est du en ærlig Karl!

De fegter sammen.

Leonore. Mord, Mord!

Helene. Hvad er paa Færde? Ach! Gud bedre mig arme Menneske, hvad er det for en Ulykke! Espen og Christopher, hvis I ikke hindrer det, skal I komme i Bøddelens Hænder.

De kommer alle imellem og skille dem ad.

Eraste. Hvis I ikke gaaer til Side, skal jeg....

Helene. Ach! min allerkiæreste Broder! sig, hvad er Aarsag til saadan Ulykke?

Eraste. Synes dig ei, at jeg har Aarsag; først kommer hans Søster mig til at løbe April, siden prygler han min Tiener.

Apicius. Nei! Jer Søster har kommet mig til at løbe April.

Christopher. Espen! denne Sag maa hænge underlig sammen; vi to vil være Mediateurs. Her er Vildfarelse; thi begge beskylde hinanden for een Sag. Hør, Monsieur Eraste! vi tvende Mediateurs eller Opmænd tilspørge Eder først, hvorudi Eders Prætentioner bestaaer?

Eraste. Hans Søster visede mig April.

Espen. Og Eders? Monsieur!

Apicius. Hans Søster giorde ligesaa ved mig.

Christopher. For det andet maae vi spørge, hvorudi den April-Løben bestaaer?

Eraste. Hun visede mig hen til en Dame, som hun berømmede af Gudsfrygt, Menage, Taushed, Stilhed 2c., men da jeg kom derhen, fandt jeg hende ugudelig, comoediantisk, aabenmundet, ødsel, gal.

Espen. Og Eders? Monsieur!

Apicius. Hans Søster recommenderede mig en Dame til Brud, som var artig, levende, resolut, beleven, og i alting efter mit Sind; men da jeg kom derhen, fandt jeg hende knarvurren, arrig, mistænkelig, gnieragtig, 2c.

Christopher. For det tredie maae vi vide den Kones Navn, og hvad hun hedder?

Eraste. Jeg veed ikke, hvad hun hedder, men det var en Galanterie-Kræmmer-Enke.

Espen. Og Eders?

Apicius. Ogsaa en Galanterie-Kræmmerske.

Christopher. Saasom der er mangfoldige Galanterie-Kræmmersker i Byen, maae vi spørge for det fierde, hvor denne boer?

Eraste. Næst ved her.

Espen. Og Eders?

Apicius. Ogsaa her næst ved.

Christopher. Gaaer I nu lidt til Side, Monsieur, nu maae vi examinere Fruentimmeret: Hør, Jomfrue Leonore, hvordan fandt I den Helene at være, for hvis Skyld denne Trojanske Krig er begyndt?

Leonore. For mig var hun melancholisk, sad og sukkede og græd over Taare-Persen.

Helene. For mig var hun gal og lystig, og holdt en Roman for sin Bibel.

Leonore. For mig var hun taus, gnieragtig, pretieuse, varsom.

Helene. For mig var hun aabenmundet, trohiertig, ødsel, satyrisk.

Christoffer. Ha, ha, ha! nu har jeg løset Knuden! I Giekke tilsammen! kan I ei mærke, at det er to ulige Søstre i eet Huus, hvilket har givet Anledning til al den Allarm, ha, ha, ha!

Sc. 4.

Henrich. Personerne af forrige Scene.

Henrich. Den Kone kan giøre Folk ti Gange gal om Dagen. Nu skal jeg ud i mit Søndags-Liberie, allene fordi det er ondt Veir.

Espen. Hør, Kammerat! hvor mange Døttre har I i Jer Huus.

Henrich. Der er kun sexten Søstre, som alle ere giftefærdige.

Espen. Men mig synes, at jeg aldrig har seet meer end een udi Boden?

Henrich. De ere der gemeenligen alle sexten.

Espen. Saa maae de da være hinanden meget lige.

Henrich. Ligesom Draaber Vand, angaaende Legemet, men hvad Siælene angaaer, da ligner de hinanden meget lidet.

Espen. Men hvem af dem hedder Lucretia?

Henrich. De hedder saa alle sexten.

Espen. Ei! tal dog alvorlig. Jeg troer, ingen skulde være saa gal at give sexten Døttre eet Navn. Siig mig, hvem er den, som er saa stille?

Henrich. Det er den ældste.

Espen. Det er meget naturligt. Men hvem er den, som er saa lystig?

Henrich. Det er den ældste.

Espen. Gak til Bloksbierg, din Spottefugl!

Henrich. For at hielpe dig ud af Drømmen, vil jeg forklare mine Ord mere tydelig. Der er kun een Kone i vor Bod; men i den ene Kone er meer end sexten Siæle.

Espen. Hvad vil den forblommed Snak sige?

Henrich. Har du studeret?

Espen. Nei jeg har ikke.

Henrich. Saa maa jeg da føre mine Ord ud i en borgerlig Stiil. Min Madame er lidt vægelsindet, saaledes at hun forandrer sin Humeur ti Gange hver Time. Jeg vil ikke tale ilde om hende, efterdi jeg er i hendes Brød; thi ellers skulde jeg beskrive det Bakkelsebeest med hendes rette Farve. Men er der ikke Monsieur Petronius? Hillemænd! jeg maa løbe.

Espen. Løv dog lidt; jeg har endnu noget at spørge dig om.

Henrich. Skiul mig da; thi jeg er bange for denne Mand. Jeg skal siden sige dig, af hvad Aarsag.

Sc. 5.

Petronius. De Andre.

Petronius. Pots Slapperment! hvilket Eventyr var dette. Jeg veed ikke, enten jeg drømmer eller jeg er vaagen. Hun tar med venlig Mine mod mit Tilbud, berammer Tiden; Jeg leier Musicantere, kommer til bestemte Tid i Forhaabning at recommendere mig ved saadan Artighed; men i Steden for at faae et Kys, eller i det ringeste Tak for saadan Høflighed, faaer jeg Skieldsord og Vand over Hovedet. Hvorudover, saasom Ulykken aldrig er ene, jeg kommer i Klammerie med Musicanterne, faaer Hug af dem, blir trækket til Raadhuset af Vægterne; saa at jeg maa løse mig med Penge baade fra de første og de sidste.

Christopher. Jeg vil sværge paa, at denne Monsieur har havt selvsamme Eventyr, som vi.

Henrich. Hillemænd! gid jeg var vel hiemme.

Petronius. Der er, min Troe, hendes Tiener. *Tar ham i Haaret.* Du skal sandelig betale mig Lavet.

Henrich. A...... A...... A......

Eraste. Ach! min Herre! slaae ikke den stakkels Dreng saaledes.

Petronius. Messieurs! dersom I vidste mine Aarsager, hialp I mig selv til at prygle ham.

Henrich. Monsieur! jeg har jo aldrig seet Ham før!

Petronius. Har du ikke seet mig tilforn, hvem var det da, jeg talede med i Morges, var det ikke dig?

Henrich. Nei, Monsieur! det var en Kræmmer-Dreng; men jeg er en Lakei.

Petronius. Jeg seer nok at du har faaet Liberie paa, jeg havde derfor nær i Begyndelsen taget feil; tiener du ikke hos den artige Lucretia?

Henrich. *sagte.* Jo somme Tider.

Petronius. Du har et artigt Herskab.

Henrich. Somme Tider.

Petronius. Det er den uraisonnableste Qvinde, jeg har kiendt.

Henrich. Somme Tider.

Petronius. Svar mig, du Slyngel! tiener du ikke hos hende?

Henrich. Jo, somme Tider.

Petronius. Est du ikke Dreng der i Huset?

Henrich. Jo! jeg er, go' Herre!

Petronius. Saa tiener du der jo stedse hos hende?

Henrich. Nei, ikkun sommetider.

Petronius. Den Dreng har enten Ma-

lice, eller det maa være en Tøsse. Saae du ikke, hvordan jeg blev nylig medhandlet for Jere Vinduer?

Henrich. Jo jeg giorde, go' Herre! men hvad kan jeg giøre dertil?

Petronius. Det er endelig sandt. Jeg slog dig med Uret, men i Hidsighed. Jeg burde hevne mig paa hende selv, hvilket og skal skee inden jeg gaaer til Sengs.

Henrich. Paa hvem vil Herren hevne sig?

Petronius. Paa den gode Madame Lucretia, som boer der.

Henrich. Den Lucretia, som slog Vand paa Herren, boer ikke der meer.

Petronius. Hvor boer hun da?

Henrich. Jeg veed, min Troe, ikke.

Petronius. Var det ikke dette Huus, hvor man handlede saa ilde med mig?

Henrich. Jo, min Troe, var det saa.

Petronius. Var det ikke Lucretia, som slog Vand over mig?

Henrich. Ja, men ikke den, som boer der nu.

Petronius. Er din Madame da flyttet?

Henrich. Nei! hun boer der endnu.

Petronius. Ei! saa skal du faae en Ulykke, vilt du fixere mig oven i Kiøbet?

Henrich. A..... slaae mig ikke, Monsieur! At Madame Lucretia slog Vand over Jer, det har J Jer selv at takke for.

Petronius. Hvi saa?

Henrich. Jeg beskrev Jer i Morges min Madames Humeur, men J vilde da ikke troe mig. Min Madame har adskillige Siæle i Maven eller Hiertet. Somme af disse Siæle ere onde, og somme gode. En af de gode Siæle inviterede Herren hid, og en af de onde slog Vand paa ham. Det er derfor ikke Madamens Skyld, men Herrens egen, at han ikke kom et halv Qvarteer tilforn, førend den gode Siæl gik ud i Byen, og den onde Siæl kom hiem, eller, at han ikke biede et halv Qvarteer længer; thi hun har baade for og siden den Tid været saa mild, som en Guds Engel. Begriber J det nu?

Erafte. Min Herre! jeg fatter det meget vel. Drengen tiener hos en Dame, der er vægelsindet, og ved sin foranderlige Humeur har givet Anledning til stor Vildfarelse blandt os, som her staae, og ført tvende eenige Familier i Harnisk mod hinanden, saa vor største Sorg nu er, hvordan vi kan redressere den Feil, som vi af Vildfarelse har begaaet.

Petronius. Denne Dame er jo mægtig til at opvække en indbyrdes borgerlig Krig udi Staden! ha! ha! ha! nu forgaaer min Vrede. *Til Henrich.* See der, Kammerat! der har du to Mark for de Hug, jeg gav dig i Hastighed. Gak kun din Vei.

Henrich gaaer bort.

Det er bedst, Messieurs! at vi tier paa begge Sider med denne Historie; thi den kunde ellers give Anledning til den bedste Comoedie.

Lucretia. Henrich! kan du ikke komme ind! hvem er det din Slyngel staaer og sladdrer med?

Petronius. Der er hun, min Troe, nu kan jeg hevne mig paa hende selv.

Erafte. Ei, min Herre! det er kun at lee af. Vi vil allene fixere hende lidt.

De rykke hende til sig en efter en anden.

Petronius. Madame! er det ikke hun, som bestilte Musik i Dag?

Lucretia. Ja det var dengang, men....

Helene. Madame! er det ikke hun, som dræbte mig med Høflighed i Formiddag?

Lucretia. Ja det var den Gang.

Leonore. Madame! er det ikke hun, der dræbte mig med Uhøflighed?

Lucretia. Det var dengang.

Erafte. Madame! er det ikke hun, som var saa coqvette?

Apicius. Madame! er det ikke hun, som var saa kydsk?

Petronius. Madame! er det ikke hun, som slog Vand over mig?

Espen. Madame! er det hun, som er saa klog?

Christopher. Madame! er det ikke hun, som er saa gal?

Lucretia. *grædende.* Men J godt Folk! hvorfor tracterer J mig med saadan Haanhed?

Petronius. Tør J vel klage Jer, efter at J har bedrevet saadan Gierning? Har J ikke selv stævnet mig hid i Aften? Troer J vel, at.....

Lucretia. Min kiære Monsieur! jeg beder Ham med grædende Taare at tilgive mig denne Forseelse. Han kom just paa en Tid, de havde giort mig Fortræd, og naar Galden engang først løber over (hvilket dog ikke hænder mig, uden meget sielden) saa veed jeg selv ikke, hvad jeg giør. Hav dog Medlidenhed med mig, min Herre! og tilregn mig ikke denne Overiiling. Jeg har alt for stor Estime for hans Person, at jeg forsætlig skulde føre mig saaledes op mod Ham.

Apicius. Forlad hende da denne Forseelse, min Herre!

Petronius. Eders Taare, Madame! udslukker min Vrede. Dersom denne Fortrydelse er af Hiertet, saa er jeg allerede overvunden.

Lucretia. Han veed, min Herre! at jeg ikke allene estimerer, men endog elsker Ham.

Petronius. Kiærligheden begynder at oplevе igien. Lar os da fornye det gamle Venskab igien.

De gir hverandre Hænderne.

Erafte. Men hvad Satisfaction skal vi

give de smukke Jomfruer for den Tort, vi har af Vildfarelse giort dem?

Christopher. Hør godt Folk! lad mig og Espen, som Mediateurs, raade. I veed jo, her er en Comoedie spillet, og at alle Comoedier bør endes ved Giftermaal. Vi finder for godt, at Freden sluttes paa den Maade, at Monsieur Eraste gifter sig med Jomfrue Leonore, og Monsieur Apicius med Jomfrue Helene. Er I dermed fornøiet paa alle Sider?

Leonore. Seer man vel, hvor perfect han forstaaer det Handværk at koble Folk sammen?

Christopher. Min hierte Jomfrue! hun maa forlade mig, at jeg gaaer saa lige til. Jeg har ikke gaaet i Skole til Maren Giftekniws, der kunde giøre saa mange Præludier, naar hun giorde Partier mellem Folk. Jeg veed nok, hvordan Moden er baade for dem, som skal frie, og den, der skal sige Ja. En Frier, eller hans Commissionair, skal lade sig mærke, i mange Aar at have baaret hemmelig Kiærlighed til en Jomfrue, omendskiøndt han aldrig har seet hende tilforn. Eller han skal foregive, at hans Fa'r eller Mo'r har aabenbaret sig for ham i Søvne, og sagt: Vil du gifte dig, min Søn, saa tag ingen uden den eller den Jomfrue; eller han skal sige: naar han giør sin Bøn i Kirken om et godt Giftermaal, staaer strax den eller den ham for Øine. Den, som vil sige Ja, skal blive rød i Ansigtet, og sige: Monsieur! det er noget, som jeg ikke kan svare til. Det er for tidligt for mig at giftes, jeg er for min Frihed. Jeg kan intet giøre uden mine Venners Raadførsel. Og skal gaae som halv vred og skamfuld bort, omendskiøndt hun er færdig at sprække af Kiærlighed. Jeg er aldeles ikke for slige unyttige Ceremonier; naar jeg skal til at frie engang, saa siger jeg kun: Lille Pige! vil I have mig? siger hun Ja, saa smækker jeg strax til; men siger hun Nei, saa svarer jeg: Farvel, lille Pige! hils hendes Forældre.

Eraste. Jeg holder med dig, Christopher, derudi, du taler efter mit Sind.

Christopher. Vil I da have disse tvende Jomfruer, som hos Eder staaer, til Eders ægte Hustruer?

Eraste. Jeg for min Part holder det for en stor Lykke, om jeg kunde overtale Jomfrue Leonore.

Apicius. Jeg er iligemaade fornøiet med dit Forslag.

Leonore. Du giør Brudevielsen noget for hastig, Christopher!

Helene. Mig synes, min Troe, det samme.

Christopher. I gode Jomfruer! giør mig ikke vred. I veed jo, at jeg er en hastig Mand. Slaaer kun strax til! I ere alle lige af Stand og Midler. I har desforuden, omendskiøndt uskyldig, ophidset tvende Personer til Uenighed, som ikke kan bedre bilægges end ved Giftermaal og Svogerskab. Tilmed er jo spillet en Comoedie, som endelig maa endes med Giftermaal. Allons! giver hverandre Hænder! jeg vil min Troe, ikke begiere en Skilling derfor. Hvorvel der er mange Folk her i Staden, som lever af intet andet end det samme.

Espen. Jeg vil, min Troe, ei heller begiere noget derfor.

Christopher. Du har Ret, Espen; thi du har ikke talt et Ord, men staaet som en Dosmer. I staaer saa pene, I godt Folk! Corrasi! giver hverandre Hænder. See! jeg skal hielpe Jer til Rette. Flyer mig kun Jer Haand, Jomfrue! ligeledes.

Han tvinger dem til at give hinanden Hænderne.

Petronius. Her er ogsaa min Haand, min Engel! kom lad mig ogsaa kysse dig.

Lucretia. Fy Monsieur! det er noget grønt.

Petronius. O! pluma levior mulier!

Lucretia. Jeg forstaaer ikke Hans Latin eller Græsk.

Petronius. Hun skal nok lære det, naar Hun kommer i Brudeseng.

Lucretia. Med hvem?

Petronius. Med mig.

Lucretia *sagte.* Hvilken horribel Pedant!

Petronius. Vil Hun da ikke holde sit Løfte, Madame?

Lucretia. Nei! der er tre Raisons, som holde mig tilbage: For det første, har jeg betænkt mig, og for det andet......

Petronius. Det er alt nok; Hendes Tiener, naadige Frue!

Lucretia. Hans Tienerinde, naadige Herre!

Hun gaaer.

Eraste. Og vi andre vil hiem at holde Bryllup.

Petronius. Og jeg maa hiem at faae til Livs et Par Capitler af min Seneca, som vise, hvordan man skal skikke sig udi Fortræd. *Han vender sig til Spectatores.* Denne Kone bør være Generalinde for alle vægelsindede Qvinder.

Anmærkninger

(som fortsættes i Tillægget.)

S. 37. **Kloster-Latin** (Munke-Latin) cfr. Erasm. Montanus, hvor det sammenlignes med Klosterlærred. Benævnelsen „Kloster-Latin" kunde maaskee og have Oprindelse fra Communitetet (i daglig Tale Klosteret), hvor der holdtes latinske Disputats-Øvelser for de Studenter, som der havde fri Kost.

S. 38. **„Den stærke Mand,"** en viss Johan Carl Eckenberg, der viste sin Styrke og andre Konster i Kiøbenhavn paa den Tid; **Chilian** og **Hans Wurst**, Personer fra „den tydske Comoedie," velbekiendt fra „Ulysses von Ithacia." (Werlauff 190—201—210).

S. 41. **Sangklokkerne**, de bekiendte Sangværker i nogle af Kiøbenhavns Kirker, af hvilke det i Frue Kirke endnu var til i dette Aarhundrede.

S. 41. **Abesteen** (Abestee), **Bech, Soel** (Sohl) 2c. Bekiendte Viinhandlere paa den Tid. (Werlauff S. 24). Endnu i indeværende Aarhundrede boede en Viinhandler Bech paa Hiørnet af Nygade og Torvet.

S. 41. **„De 3 Romere."** Et Viinhuus i den Tid paa store Kiøbmagergade. En „Romer," Navnet paa en Pokal til Rhinskviin. (Werl. S. 24).

S. 41. **Jeg har bundet en af mine Venner.** Om Navnedagen (den Dag, da Ens Døbenavn findes blandt Helgen-Navne i Almanaken) og Bindebrev (hvorved man „binder" Den, hvis Navnedag det er, og han maa „løse sig" ved et Gilde) see Werlauff S. 24 og Molbechs Lexikon under bemeldte Ord. Den Skik at binde Folk paa deres Navnedag, er vel nu sieldnere, men dog ikke uddød. Inden i Brevet lægges en Silketraad, knyttet i en uopløselig Knude; Brevet, som er paa Vers, maa paalistes Den, der skal bindes, thi tager han eller hun ikke derimod, er det ugyldigt. En gammel Begyndelses-Formular til et sligt Brev er følgende:

Jeg binder Dig hverken med Baand eller Bast,
Men med en Silketraad saa fast 2c.

S. 43. **Holmens Klokke.** Dens fordum lidet accurate Gang har Holberg flere Gange omtalt:

— — „Før Morgenrøden skal fra Vesterkant opstaae,
Før Holmens Klokke skal med andre Klokker gaae," 2c.

(„Gratul. Vers, Hans Mikkelsen til Ære, af Mogens Andersen, uværdig Sec. Class. Coll. i Callundborg" foran „Hans Mikkelsens 4re Skiemtedigte" 2c.

S. 44. **Cinqville** (eller Qvintille) et Slags l'Hombre-Spil mellem 5 Personer.

S. 45. **Taarepersen.** En Samling af aandelige Sange ved Skibspræst J. R. Rachløw. 1684. Endnu oplagt (ifølge Werlauff) 1803.

S. 46. **Astrea, Amadis, Politisk Stokfisk.** Tre bekiendte deels spansk-franske, deels tydske Romaner. Om „den Pol. Stokfisk" cfr. Noten til Kandestøberen ovenfor S. 33 nederst. Den var ikke af Talander (Bohse) men tillægges en Hamborgsk Præst Joh. Riemer. (Werlauff).

S. 46. **David Skolemesters Formularier.** Om den Gaard paa store Kiøbmagergade, der alt længe før Holbergs Tider førte Navn af David Skolemesters Gaard, og endnu kaldes saaledes, see Werlauffs Antegnelser S. 98—99. Det antages sammestedsmed Føie, at denne David Skolemester har været en ikke uanseelig Borger her i Staden. Hans Navn forekommer i flere af Holbergs Comoedier, ogsaa i „den politiske Kandestøber," hvor han, snurrigt nok, nævnes (A. 1, Sc. 6) som Medlem af Collegium politicum, skiøndt Scenen er i Hamborg.

S. 46. **Thomas Diaphorius.** En pedantisk Frier i Molieres „Indbildte Syge": **Thomas Diafoirus.**

S. 49. (Cfr. infr. 688.) **Petronius med Musicantere.** Cfr. Jacob von Tyboe 4 A. 10 Sc. Om slige Serenaders Brug i Kiøbenhavn, see Werlauffs Hist. Ant. S. 25.

S. 50. (En Dreng) **„Jeg har et Brev til Jer, fra en Karl, som flyede mig det paa Gaden."** At Erastes Udfordring **paa denne Maade** kommer Apicius til Hænde, var udentvivl dengang (da Dueller forefaldt hyppigere end nu) fuldkommen overeensstemmende med Skik og Vedtægt for at undgaae Ansvar ifølge Lovens 6 B., 8de Cap. 3 Artikel: „Hvo som lader sig bruge til at ankynde Udfordring, enten **mundeligen** eller ved **aaben Cartel**, bøde 300 **Lod Sølv"** — — eller „straffes med **Fængsel** i 3 Maaneder. Er det **lukt Cartel**, som nogen frembær, og han giør sin høieste Eed derpaa, at han ikke vidste hvad den indeholdt, **være angerløs."** Samtlige i bemeldte Cap. indeholdte Lovbud gientoges og skierpedes ved Frdn. 11te Oct. 1737 og 17de Martii 1741.

S. 50. **„Grønland** er egentlig Navnet for den vide, øde Plads mellem Kastellet og Østerport, hvoraf en Deel siden anvendtes til Udvidelsen af Nyboder, til Anlæg af Ka-

fener &c., og Noget udgiør den saakaldte Esplanade; den sidste af Kiøbenhavns Bastioner fører endnu Navnet Grønland." (Werlauff).

S. 51. Mangfoldige Galanterie-Kræmmersker. Fruentimmer besørgede altsaa i hiin ældre Tid denne Bod-Handel i Kiøbenhavn hyppigere end Mandfolk.

Ved dette Stykke foretog Holberg store Forandringer. I dets første Skikkelse var det i fem Acter og saaledes findes det endnu baade i 1ste Udg. 1723 og i 2den Udgave 1724, dog i denne allerede med nogle af de siden videre udførte Forbedringer. Først 1731 fremkom det ganske i dets nuværende Form og i 3 Acter. De fire første Scener i 1ste A. ere aldeles nye og Expositionen har derved vundet meget.

Torben (Henrich) begynder i 1ste og 2den Udg. Stykket med en Monolog. I 1ste A. 3die Sc. har Lucretia en lang Monolog, hvori hun bl. a. „synger en fransk Vise," tilføiende: Den Vise har En oversat paa Dansk, men det har ingen Klem, thi man maa sige om vort Sprog hvad man sige vil, saa er det dog ikke at ligne med Tydsk eller Fransk. Man roser saa meget disse Danske Comoedier, men hvor gode de end ere, saa kan jeg for min Død ikke lide dem. Jeg veed ikke selv hvorfor. I Dag skal der spilles et smukt Stykke kaldet den politiske Kandestøber, hvilket jeg vilde ønske var oversat paa Fransk, at, om de Franske Comoedier kom her i Moden igien, jeg kunde see den agere; thi paa Dansk har den ingen Art. Jeg kan faae ondt allene af Titlen: Den politiske Kandestøber; ha, ha, ha: den politiske Kandestøber! J'enrage Den politiske Kandestøber. C'est trop bas ça choque les oreilles, pardi! Jeg disputerede med en Dame derover i Gaar, som er saa enteteret af det Danske Sprog, at hun siger „min Frue" i Steden for Madame, hvilket er noget, som er intolerable. Hun sagde til mig: „Madame!" nei det er sandt: „min Frue" (ha, ha, ha! Gid du faae Skam med din Frue) „Min Frue, sagde hun, hvori bestaaer det, at det klinger ikke saa vel at sige: den politiske Kandestøber, som at sige: le fondeur d'etain politique." Jeg svarede i samme Tone; „Min Frue! jeg veed ikke hvori det bestaaer, men jeg kan forsikkre, at den Danske Titel foraarsager saadan Vrid i min Mave, at jeg maa drikke Brændeviin derpaa, naar jeg hører den nævne."

I næste Sc. kommer Abelone (Helene), for, i Lucretias Galanterie-Bod at see paa „nogle Gyldenstykkes Baand," og strax efter Terentia (Leonore) for at „see paa nogle Vifter." I disse Scener sender Lucretia Torben efter de franske Aviser, for at „see om de Tidender confirmeres, vi havde forrige Post om Sicilien" og da „læse dem for Jomfruen" (Abelone); i Handelen om Vifterne siger hun: „det nøieste Kiøb er 5 Mark" (for den Vifte, hvorom Terentia spørger) „ringere kan jeg ikke sælge den, thi vi ere ikke af de Folk, der practisere noget ind uden at fortolde. Ikke saa meget som et Brev Knappenaale er kommen eller skal komme nogen Tid ind i vort Huus som ikke er angivet." Dernæst følger en kort Sammenliigning mellem de Handlendes og fornemme Folks Levemaade i Frankr., Engl. og Holland" og at „leve paa Kiøbenhavnsk."

I 2den A. er 3die Sc. mellem Apicius og Søsteren Terentia; han fortæller hende at han kommer fra et herligt Maaltid, men da hun siger, at der burde han have taget sin Søster med, svarer han: „vilde du have været med til Charlotte, der vare vi." Terentia: „votre Servante, jeg tænkte, at I var uden Byen." — — Her omtales ogsaa det „Viinhuus paa Kiøbmagergaden lige over for Capo de Bonne Esperance, som hedder de 3 Romere," men som Apicius og „Monsrere Henning" kalde „Die Römer am Dritten" eller „de Romere i det Tredie." At Lucretias Bolig er „næst ved Henning Henningsen," (2den A. 2den Sc.) er udeladt i 2den Udg. og i Udg. 1731. I 4de A. 1ste Sc. prostituerer Lucretia sig ved at gaae ud til Selskab „i en Flaske-Kiøie" og lader sig lyse ad Gaden ved Torben med „en gemeen lille Lygte;" her taber hun Snuustobak af sin Daase, hvilket Torben maa skrabe op af Gaden i Daasen igien med en Kniv. I Serenade-Scenen (4de A. 8 Sc.) siger Lucretia da hun slaaer Vand paa dem: „I Natteravne, kommer med Spil for en Enkes Vindver! Mener I, jeg er en Skiøge?" og Musikanten klager over, at hans „Kiole ikke er krympet."

Den Idee, at lade Tilfældet giøre den Mystification, Lucretias Vægelsind spiller Craste og Apicius, endnu føleligere, i det Handlingen foregaaer den 1ste April, kunde man beklage at Holberg har opgivet i Udg. af 1731. („Christopher: Det var et Skarnsstykke af Jomfrue Leonore, besynderlig, naar jeg eftertænker Tiden. Sparenborg (Craste). Tiden giør intet.... Chr. Monsieur maa eftertænke, at det er i Dag første April. Sp. Det er sandt, det er første April!" .... — 4 A. 3 Sc.)

Jean de France eller Hans Frandsen.

Comoedie udi fem Acter.

Forestilled paa den danske Skueplads 1722.

Personerne.	Acteurs og Actricer.		
Jeronimus, en Borger.	Msr. Ulsø.	Marthe, en Pige.	Mad. Montaigu.
Frands, hans Naboe.	Msr. Grani.	Arv, en Gaardskarl.	Msr. Høberg.
Jean, Frandses Søn.	Msr. Piloi.	Magdelone, Frandses Hustrue.	Mad. Coffre.
Elsebet, Jeronimi Datter.	Mad. Lerke.	Pierre, Jeans Tiener.	Msr. Wegner.
Antonius, hendes Elsker.	Msr. Schou.	En Spiller.	
Espen, en Tiener.	Msr. Hald.	En Dreng.	

[Scenen er i Kiøbenhavn.]

Act. 1.

Sc. 1.

Jeronimus. Frands.

Jeronimus. God Morgen, Naboe! hvor kommer I fra saa tidlig?

Frands. Jeg var udi et Ærinde paa gammel Torv.

Jeronimus. Hvad godt Nyt der?

Frands. Intet, uden man førte En til Slutteriet.

Jeronimus. Det kan ikke regnes for Nyt; men hvorfor blev han bragt did hen?

Frands. Man sagde mig, at det var for Gield.

Jeronimus. Det er heller intet Nyt.

Frands. Samme Person har længe reist udenlands, og har sat en stor Hob Midler til.

Jeronimus. Det er heller ikke Nyt. Hør kun, kiære Naboe! speiler Eder udi deslige Exempler. I har en Søn, jeg vil ikke sige meer, gid det ikke maa gaae efter min Spaadom! Det rører mig saa vel som Eder; thi jeg har lovet min Datter Elsebet bort til ham; men I vilde ikke lyde mit Raad, han skulde have sin Villie, han vilde reise, han skulde reise, skiøndt han er et Barn paa nitten Aar.

Frands. Forlad mig, Naboe, han blev tyve Aar forleden Januari.

Jeronimus. Jeg kan nok erindre, da han blev fød, det var den samme Tid, som salig Birthe døde; men det vil intet sige; lad være, at han er tyve Aar gammel, mon det ikke er Hazard alligevel, at lade ham saaledes reise udenlands?

Frands. Jeg vil ikke disputere, om det er farligt eller ei, men det veed jeg, at de fleste her i Landet reise ud i den Alder.

Jeronimus. Det gaaer og de fleste, som den Karl, I mødte paa gammel Torv. I har saa vidt Ret, kiære Naboe; de fleste ere siden hængefærdige af Armod; hvorfor maa Eders Søn ikke hænge sig saa vel som en anden?

Frands. Ach! det har ingen Fare; han forsikkrede mig, førend han tog Afsked, om sin Skikkelighed.

Jeronimus. Det giør alle. Jeg veed ikke, hvordan hans Levnet har været udi Paris, men det kan jeg sige, at hans Breve staaer mig aldeles ikke an; min Datter Elsebet kalder han Isabelle, sig selv skriver han Jean, og jeg hedder Jerome. Han maa kalde sig selv, hvad han lyster, han maa skrive sig Fairfax og Soldan, om han vil, naar han ikkun lader mig og min Datter beholde vore christne Navne.

Frands. Ach kiære Naboe! det er jo Moden; unge Mennesker giør saadant for at lade see, de have lært fremmede Sprog.

Jeronimus. Jeg disputerer ikke, om det er Moden eller ei, men er det en fornuftig Mode? Om en Franskmand her udi Landet forvendte sit Navn Jean og lod sig kalde Hans, naar han kom hiem igien, mon hans Landsmænd ikke tænkte at han var bleven forrykt? Det er smukt nok at lære fremmede Sprog, men, naar vi har lært vort eget først; det er smukt nok at reise udenlands, naar man har samlet Aar og Forstand først, naar man har den Capital, at man kan leve af Renterne, naar man reiser paa en vis Profession, som man ikke kan lære hiemme. Men her er det bleven som en sat Ret for fattige Borgerbørn, at de i Fleng ved slige Udenlands-Reiser skal ødelægge deres Familier, for at lære et Sprog, som de for en Snees Rigsdaler eller mere kan lære af en Sprogmester her hiemme. De fleste blive fordærvede, og lære intet uden galne Moder og Vellyst, som de siden fylde Landet op med, og glemme det Gode, de ere blevne øvede udi i Skolerne. Jeg kan opregne over Snese smukke Karle, der har studeret deres Prækestoel paa

Klosteret, og giort Prækener, som have været høit agtede, endog udi vor Frue- og Rundekirke, hvor de lærde Menigheder ere. De samme ere siden efter Moden reist udenlands, og der efter Moden have glemt bort deres Christendom indtil Catechismum, tilsat deres Midler, ført en Hob politiske Griller med sig tilbage, og siden gaaet med deres Bonjour, og Comments vous portez vous, og creperet, saa de har faaet en Ulykke i Maven, indtil de ere faldne til Melancholie og Brændeviin; saa at Forældrene seer derved deres Børn fordærvede, og sig selv ødelagte. Ja, I leer deraf, kiære Raboe, det er, min Troe, dog sandt; dersom I saae udi en Sum paa eet Sted de mange Penge, som af unge Mennesker aarligen bliver unyttig tilsat udenlands, skulde I ikke forundre Eder over, at vi ere saa fattige og magtesløse. Eders Søn har allerede fortæret femten hundrede Rigsdaler i Frankrig. I siger, at han har lært Fransk derfor; men I taler ikke om, hvor meget Latin han har ogsaa glemt. Narrerie og Galskab mærker jeg at han har lært for det første. Det kan jeg see af de Breve, han skriver til mig. Hvad Fanden skal jeg med de franske Breve, som jeg ikke forstaaer et Ord af? først koste de mig Postpenge, siden en Bouteille Viin til Jan Baptist, som sætter dem over for mig paa Tydsk, og kan jeg endda neppe forstaae dem.

Frands. Nu giør det ingen Gode, Raboe, at vi tale derom; hvad eengang er giort, kan ikke forandres; Skylden er ikke hos mig, min Kone vilde saa have det.

Jeronimus. Fy! fy! skyd aldrig Skylden paa Eders Kone! Naar I beskylder Eders Kone for saadant, beskylder I ogsaa Eder selv. Det er haanligt for en Mand, at han siger, jeg er bleven ødelagt, men det er ikke min Skyld; thi min Kone vilde saa have det.

Frands. Min hierte Raboe! I er alt for knarvurren. Jeg er, Gud skee Lov, ikke endnu ruineret. Vil I ikkun tie still; nu kommer min Søn tilbage; thi han er reist fra Paris for fire Uger siden, og saa er det Ende derpaa.

Jeronimus. Ende derpaa? ha, ha! Ende derpaa? I skal faae det at vide, Raboe, I skal faae det at vide. Vor danske Ungdom giør ikke som Ungdommen i Holland: Myn Heer Kalfs Søn udi Serdam reiste udenlands for nogle Aar siden, førte sig op som en Prinds, tracterede Ministere ved alle Hoffe, men saasnart han kom tilbage igien, solgte han Heste, Vogne, Kudsk, Lakeier og sin hele Stads, tog sin gamle Serdamske Bonde-Kiol paa igien. Mon vore Cavalerer, vore Dagdrivere, vil giøre det samme? Jo, jo, forsøg kun, at give Eders Søn reven Øl-og-Brød til Frokost, som tilforn, see, om han ikke vil svare: Jeg er vant til Chocolade i Holland; forsøg at give en god dansk Meelgrød eller Byggrynsgrød, see, om han ikke vil grine deraf, og en anden Aften soupere hos en fransk Kok. Vilde de endda ikkun føre een Nations Lyde hiem med sig, var det ikke saa meget at sige, men de kommer tilbage sammensyede af al det Galskab, som findes udi Engeland, Tydskland, Frankrig og Italien. Jeg vil ikke skiære op, Raboe, men saaledes leve ungefær vore Cavalerer, naar de kommer hiem: Om Morgenen skal de have deres Thee eller Chocolade; det, sige de, er paa sin Hollandsk. Om Eftermiddagen deres Caffee, det er paa sin Engelsk. Mod Aftenen spille de Allomber hos en Maitresse, det er paa sin Fransk. Naar de gaae et Ærinde i Byen, skal de have en Lakei udi Hælene paa sig, det er paa sin Leipzigsk eller Berlinsk; skal de gaae i Kirken, spørger de først, om der bliver Musik, det er paa sin Italiansk; alt, hvad som er Udenlandsk, synes dem at være artigt og fornemme, end ogsaa naar de blive trukne til Slutteriet for Gield.

Frands. Nu, nu, Raboe, det tør gaae bedre, end I tænker. Er det ellers længe siden, at I fik Brev fra min Søn?

Jeronimus. Ungefær for fire Uger siden.

Frands. Han var reist for fire Uger siden fra Paris.

Jeronimus. Det kan nok være; hans sidste Brev var dateret (med Permission at sige) fra Roven eller Røven; er der nogen Sted, som hedder saa i Frankrig?

Frands. Det maa være Roan, som de Franske skrive Roven; thi han gaaer til Skibs.

Jeronimus. Det er et hæsligt Navn. Men der kommer Arv Gaardskarl med Handen i Halsen. Hvad mon han vil?

Sc. 2.

Arv. Jeronimus. Frands.

Arv. Nu gav jeg nok en Daler til, at Husbond var hiemme; thi Hans Frandsen er kommen hiem, og ingen kan forstaae et Ord, hvad han siger. Det første, han kom ind ad Døren, spurgte han: hvor er Moen Pere? jeg blev forbauset over saadant Spørgsmaal; thi hvem Fanden kan skaffe ham modne Pærer udi Mai Maaned? Jeg svarede: de ere ikke her udi Landet paa disse Tider; han forundrede sig meget derover, ligesom han aldrig havde seet en Have her i Landet tilforn, og spurgte siden om hans træ siær mere. Hvorfor jeg svarede, som Sanden er, at han kan finde hende enten paa Ulfeldsplads eller Hallandsaas; thi der findes tvende Træmærre. Mig gav han et Hunde-

navn, kaldende mig Garsong, og andet, som jeg skiæmmes at tale om.

Frands. Arv! Hvad Nyt har du?

Arv. En heel Pose fuld.

Frands. Ondt eller Godt?

Arv. Baade Ondt og Godt. Hans Frandsen er kommen hiem igien fra Vestindien, men.....

Frands. Fra Vestindien?

Arv. Jeg mener, det er fra Vestindien, efterdi han er ganske forrykt; enten er han gal, eller han laver til Barsel; thi det første, han begierede, var moedne Pærer.

Frands. Hvorledes seer han ellers ud? hvorledes er han klæd?

Arv. Han seer underlig ud. Jeg veed ikke, om Fatter har seet Kløverknegt. Ligedan seer han, min Troe, ud. Han gaaer udi en rød Klædes Slaabrok, og har en Hat paa Hovedet, saa bred som sex af mine; han er ligesaa bred som den, Hans Wurst havde, da Husbond var sidst, og saae paa den stærke Mand. Han har ikke behov at spøge før Tid; thi han kan tidlig nok blive Hanreder. Men jeg maa løbe med et Brev, som han flyede mig.

Frands. Til hvem skal det Brev?

Arv. Det skal til en Mand, som hedder Moons.

Frands. Lad mig see Brevet: A Mons. Monsieur de Pedersen, Auditeur de la premiere Classe in Copenhague. Det maa være til Mons. Pedersen, Første-Lectie-Hører, som er hans gode Ven. Du skulde længe løbe, og spørge efter Moons. Hvor er min Søn?

Arv. Nu kommer han strax, han staaer inde udi Grønstuen, og pukler sin Paryk for Speilet. Jeg maa løbe.

Sc. 3.

Jean. Jeronimus. Frands.

Jean. La, la la la la la; nu kommer jeg ikke ihu den bougre de pagrad, som jeg lærte sidst af Monsieur Blondis; par di det er en grand malheur; mais voila mon pere & mon Sviger-Pere; bon matin Messieurs! comment vive ma chere Isabelle?

Jeronimus. Hør min gode Hans Frandsen! Jeg er fød i Christen-Bernikov-Stræde, min Fader ligesaa. Der har aldrig nogen Isabelle eller Fidelle været i vort Huus. Jeg hedder Jeronimus Christophersen, og min Datter Elsebet; med Gud og Æren.

Jean. Det er alt det samme, mon cher Sviger-Papa! Elsebet, Isabelle, eller Belle; allene, det sidste er meer fornemme.

Jeronimus. Hvo der kalder min Datter Belle, skal have med mig at bestille; thi det er et Hundenavn. Vil I ikke kalde os ved vore Christne Navne, kan I see Jer om et andet Svogerskab. Jeg er en gammeldags ærlig Borger, og liber ikke saadanne nye Allamoder, forstaaer mig ei heller paa saadan høitraven Parlering.

Jean. Pardonnez moi, mon cher Sviger-Papa, man siger aldrig nye Allamoder, c'est ne pas bon Parisisk, c'est bas breton, par Di; la la la la. Dette er den nyeste Menuet, composé par le Sieur Blondis, par Di! det er en habile homme, le plus grand Dandse-Maitre en Europa. Hedder ikke Dandse-Maitre paa Dansk ogsaa Dandse-Maitre? jeg har oublieret ganske mit Dansk dans Paris.

Jeronimus. Det er Skade, at I har ikke glemt hver Bogstav; thi nu kan hverken Dansk eller Fransk forstaae Jer; havde I biet fiorten Dage længer i Paris, havde I vel ogsaa glemt Jer Navn.

Jean. Non, ma foi, jeg glemmer aldrig saa let, at jeg hedder Jean de France, non par Di, non.

Frands. Jean de France nong Paradis nong, er det Hans Frandsen paa Dansk? Naboe! det Sprog maa være mere rigt end vores.

Jeronimus. Det var bedre, i Steden for at spørge mig om saadant, at I gav Eders Søn et Par Ørefigen paa hans Pandebrask.

Jean. Messieurs! je demande pardon, jeg maa gaae; vi Parisiens kan ikke være længe paa eet Sted. La la la la la. Jeg maa hen at see mig lidt om a la Greve; adieu si long. *Gaaer ud.*

Sc. 4.

Jeronimus. Frands.

Jeronimus. Farvel, Naboe; jeg beder om Forladelse, at jeg har giort mig saa dristig at tale med Jer; jeg hør, Eders Søn vil være Greve, hvorfor jeg og min Datter ere for ringe at omgaaes med Eder.

Frands. Ach min hierte Naboe! vær dog ikke saa meget hastig! hav Taalmodighed udi fiorten Dage, jeg haabes, at inden den Tid de Griller skal forgaae ham. I veed jo, at Herman Frandsens Søn var ligesaa; hvorledes han med sin Parlemefransø dræbte alle Mennesker; han var jo saa indtagen deraf, at han vilde end ikke ligge hos en Pige, uden det var paa Fransk; han aad heller en Suppe koget paa en Skoe-Pind, naar den var tillavet af en fransøsk Kok, end den bedste Kalvekiødsuppe paa Dansk; naar han talede med de fornemmeste Bestillingsmænd, kaldte han dem Monsiør, alleneste fordi det var paa sin Parlemefransøsk, uanseet, at han fik mange Uvenner derved; ja han vilde paa Sikasten ikke gaae i Dansk Kirke mere, men holdt sig til den

Calvinske Menighed udi Aabenraa. Den samme blev jo siden saa skikkelig, da han havde udraset, at han nu brænder franske Bøger, indtil Bibler, hvor han faaer fat paa dem, og indvikler sig i Klammerie med Folk, allene fordi de have parlemefransøske Ansigter, endskiøndt de ere her indfødte Christne. Jeg haabes, min Søn inden stakked Tid skal blive lige saadan En! Men han maa have noget at bestille. Jeg har i Sinde, at sætte ham paa Rentekammeret, der vil han, min Troe, faae andet at forrette, end synge la la la og dandse Fiol de Spanie om Dagen.

Jeronimus. Nu, nu, Naboe! paa det I ei skal sige, at jeg er for meget knarvurren, see, da vil jeg have Taalmodighed udi fiorten Dage; bliver han inden den Tid bedre, seer jeg helst, at han holder strax Bryllup med min Datter, og tager sig en borgerlig Handtering; thi at lade ham løbe blandt de Rentekammerdrenge, det duer ikke meget, Naboe, det duer ikke meget.

Frands. Det maa blive ligesom I finder det for godt. Farvel saa længe.

Jeronimus. Farvel. gaaer.

Sc. 5.

Magdelone. Frands.

Magdelone. Ach, min hierte Mand! har du seet Hans Frandsen?

Frands. Alt for meget, Gud bedre!

Magdelone. Du har altid trættet med mig, at vi giorde for meget af den Søn.

Frands. Det er sandt.

Magdelone. Men har vi ikke nu Glæde for ham?

Frands. Jo, det er sandt, man kan lee sig ihiel, naar man seer paa ham.

Magdelone. Ach! det er en allerkiæreste Dreng!

Frands. Ja vist.

Magdelone. Tænk engang, hvorledes han har tiltaget i det franske Sprog i saa kort Tid.

Frands. Forskrækkelig.

Magdelone. Jeg kunde neppe kiende ham igien, da jeg saae ham.

Frands. Jeg ikke heller.

Magdelone. Saa levende var han bleven.

Frands. Ja vist.

Magdelone. Og saa artig.

Frands. Forskrækkelig.

Magdelone. Frankrig kan dog skabe Mennesker om.

Frands. Forbandet.

Magdelone. Han kaldte mig Mardamme.

Frands. Giorde han det?

Magdelone. Thi han sagde: Det er saa gemeent at sige Moer.

Frands. Kan nok være.

Magdelone. Men hans Kiæreste kaldte han Matresse; det, syntes mig, ene var underligt.

Frands. Hvorfor det?

Magdelone. Det er maaskee saa brugeligt i Frankrig.

Frands. Kanskee.

Magdelone. Gud skee Lov, at han dog vilde kiendes endnu ved sine gammeldags Forældre.

Frands. Det er sandt.

Magdelone. Men hvorfor græder du, hierte Mand! det er vel af Glæde. sagte. Den stakkels Mand holder meer af sine Børn, end han lar sig mærke. Jeg har ogsaa grædt af Glæde.

Frands. Og jeg af Sorg.

Magdelone. Af Sorg?

Frands. Ja af Sorg. Maa en ærlig Faer ikke græde, der seer sin Søn saaledes omskabet til en Fantast, Gøgler, Nar?

Magdelone. Hvad siger du grove Oxe? er min Søn en Nar?

Frands. Ja Capitain for alle Narre.

Magdelone. Ei jeg elendige Menneske! der skal have saadan Tølper til Mand, der intet kan skiønne paa noget, som godt er. Den eneste Glæde, jeg har i Verden, er det kiære Barn, hvilket dog den slemme Mand ikke kan lide. Man seer jo umælende Bester holde af deres Unger, ja end ogsaa Tyrker og Hedninger af deres Afkom. Du allene hader dine egne Børn, som fremmede Folk for deres Artighed elsker. Jeg skulde ikke rose mit eget, men jeg troer ikke at her er et artigere Menneske til her i Landet, end Hans Frandsen; havde du kun almindelig menneskelig Forstand, saa maatte du kunne see det.

Frands. Hvori bestaaer da hans Artighed?

Magdelone. Det bestaaer derudi, at han er artig.

Frands. Jeg seer ingen Artighed derudi, at sætte 1500 Rigsdaler til i saa kort Tid.

Magdelone. Du taler nok om, hvad han har sat til, men du taler ikke om, hvad han har lært.

Frands. Jeg seer nok, at han har lært at dandse en Fiol de Spang, at synge en Hob forlibte Viser, og fordærve sit eget Sprog; thi jeg troer han kan nu hverken Dansk eller Fransk.

Magdelone. Jeg vil ikke tale længer med det fortrædelige Menneske; jeg svær paa, at jeg ikke skal søge Seng med dig mine Dage meer.

Frands. Vi, hierte Kone! jeg vil sige dig noget.

Magdelone. Ikke et Ord mere.

Frands. Gud bevare os, hvor kanst du blive hastig vred!

Magdelone. Lad mig gaae, siger jeg.

Frands. Ei, lille Magdelone! jeg meente det ikke saa ilde.

Magdelone. Ingen Snak; jeg vil gaae.

Frands. Vi, min Høne, saa skal du faae det, du veedst vel selv.

Magdelone. Pakketel.

Frands. Min Sukker-Top!

Magdelone. Sladder.

Frands. Min Snut!

Magdelone. Slip mig dog!

Frands. Min Sirup-Krukke.

Magdelone. Bort!

Frands. Min Smør-Blomster!

Magdelone. Tramtrara.

Frands. Min Paaske-Lillie.

Magdelone. Intet.

Frands. Min hiertens Glæde!

Magdelone. Gaa Fanden i Vold.

Frands. Min Balsom-Bøsse.

Magdelone. Til Bloksbierg!

Frands. Ach min allerkiæreste Kone! vær dog ikke vred paa din lille Mand.

Magdelone. Ingen Slingring.

Frands. Paa din egen lille Frands.

Magdelone. Bort falske Blakke!

Frands. Jeg skal, min Troe, aldrig skiemte saa oftere. Mener du, at det var mit Alvor.

Magdelone. Var det ikke dit Alvor?

Frands. Mit Alvor! mener du, at jeg ikke kan see min Søns Artighed saa vel, som du? Jeg talede kun saa, for at skiemte lidet med dig. Det var, min Troe, af lutter Glæde jeg græd. *Sagte.* Ach! Gud bedre den Mand, der, for at have Fred i Huset, skal opoffre sin og sine Børns Velfærd.

Magdelone. Efterdi du sagde det af Skiemt, min hierte Mand, saa er jeg alt god igien. Men der kommer han.

Sc. 6.

Jean. Magdelone. Frands. Siden **Arv** uden at sees.

Jean kommer ind og synger en fransk Vise.

Magdelone. Giv nu kun Agt paa al hans Væsen, og see saa, om vi ikke har Aarsag at elske den Søn.

Frands. Du har Ret derudi, Kone.

Magdelone. Min hierte Søn! du maa ikke være saa længe fra din Mama. Jeg kan ikke undvære dig et Øieblik.

Jean. Hvad synes Madame om den Contretemps, som jeg lærte nylig, førend jeg reiste fra Paris. Den, troer jeg pardi ikke, nogen kan giøre her i Landet. Jeg kan giøre den paa tvende Façons, som for Exempel først saa.... for det andet saa.

Magdelone. Var det ikke en deilig Capriol, Mand?

Jean. Det var ingen Capriol, Madame! men en Contretemps.

Magdelone. Jeg forstaaer det ikke, min hierte Søn! Du maa forlade mig. En slet og ret Menuet har jeg kunnet dandse i gamle Dage, men intet andet.

Jean. Madame kan vel Touren endnu deraf?

Magdelone. Ja, maaskee.

Jean. Kom lad os dandse en Menuet tilsammen for at see, hvilke Pas jeg giør.

Magdelone. Jeg er bange, det vil blive en underlig Dands; thi jeg er noget for gammel til at dandse.

Jean. Det vil intet sige. La tour seulement.

Magdelone. Nei min allerkiæreste Søn! jeg beder at have mig undskyldt.

Jean. Ah! pardi! je m'en mocque. La tour seulement.

Frands. *sagte.* Det er mig saa kiært, som En gav mig ti Daler. Jeg var tilfreds, han vilde nøde hende til at dandse midt paa Slotspladsen; thi det var tilpas til hende, som har selv fordærvet ham.

Magdelone. Ach min hierte Søn! giør mig da ikke den Skam.

Jean. Ei! sans façon! det lader saa ilde at lade sig saa længe bede. La tour seulement.

Frands. *sagte.* Det gaaer skiønt nok.

Magdelone. Mine Fødder er alt for stive dertil.

Jean. Pardi! mardi! peste! diantre! tetebleue! nu blir jeg vred. Kan I ikke sagte giøre mig den Fornøielse? La tour seulement!

Magdelone. Førend min Søn skal blive vred, saa vil jeg gierne giøre det, som jeg kan.

Frands. *sagte.* Ha ha ha.

Jean. Papa maa synge os en Menuet.

Frands. Kan jeg synge?

Jean. Men see vel til, at I holder os Mesuren udi at synge.

Frands. Han vil blive suur nok, min Søn, det er bedst, at I synger selv.

Jean. Ei! pardi! c'est impossible, hvorledes kan jeg synge og dandse dans le meme temps?

Magdelone. Kan jeg giøre vor Søn den Billighed at dandse med ham, saa kan du ogsaa synge for ham.

Frands. Jeg troer ikke, det er dit Alvor, Kone; jeg giør mig slet intet til Nar. Jeg er nu for gammel dertil.

Jean. Tete bleue! j'enrage.

Magdelone. Ach min hierte Søn! bliv ikke vred. Han skal, min Troe, synge, om han blev gal.

Jean. Ach pardi! chantez donc!

Magdelone. Du est den fortrædeligste Mand, der nogen Tid kan findes paa Jorden.

Jean. Diable m'emporte, si.....

Frands begynder at synge den Melodie, som Wægterverserne har, og græder tilligemed, og de andre begynder at dandse.

Jean. Ei! det er ingen Menuet! kan Papa ingen Menuet?

Frands. Jeg kan ikke uden een.

Magdelone. Lad os faae den da. Det vil ikke sige, om den er gammel.

Han synger, og truer, naar de vender sig fra ham. De dandser begge meget absurd. Arv ligger ind, og seer useet. Jean raaber imellemstunder: la cadence, mon pere! la cadence! naar Dandsen er ude, gaaer de ind.

Frands sagte. Ach jeg elendige Menneske! der har brägt til Verden saadan Søn. Jeg maa finde paa Raad i Tide; thi mit Huus vil ellers blive til en Fabel.

Act. 2.

Sc. 1.

Antonius. Elsebet. Marthe. Espen.

Antonius. Ach min allerskiønneste Jomfrue! mit Hierte vil briste over de ulyksalige Tidender, at min Rival er kommen saa uformodentlig tilbage.

Elsebet. Hvordan mener I da vel mit Hierte at være, jeg, som skal bindes til det vederstyggeligste Menneske for mig i Verden. Jeg havde Afskye for hans Person, førend han reisede, saasom jeg mærkede, at han var af en forfængelig og vanskabt Natur, og let kunde spaae, at han vilde blive reent forstyrret, naar han kom udi fremmede Lande.

Antonius. Vil I da, allerkiæreste Jomfrue! binde Eder til saadan Person.

Elsebet. Ikke med min gode Villie, min hierte Antonius! men I veed, at jeg har en Fader, der er haard som en Flintesteen, hvad han vil have fort, det maa gaae fort, om det end er til hans eget Huses Ruin.

Antonius. Saa længe jeg er til, skal dog saadant ikke gaae for sig.

Elsebet. Hvormed vil I da hindre det?

Antonius. Jeg siger: Jeg er til. Thi mine Øine skal ikke see saadant, jeg skal før omkomme mig selv.

Elsebet. Det kan jeg sige Eder, I ubefindede Menneske, at, hvis I omkommer Eder, skal jeg med det samme Sværd ogsaa tage mig af Dage; hold derfor inde, og tænk heller paa Raad at afværge den overhængende Ulykke, og vær forsikkret om, at hverken Forældre eller nogen Ting i Verden skal kunne sønderrive det Baand, som har knyttet vore Hierter sammen.

Antonius. Ach! nu er jeg fornøiet.

Marthe. Hører, I forlibte Giekke! i Steden for at giøre slige unyttige Ophævelser, var det bedre, at I bad mig og Espen stikke Hovederne sammen. I veed jo, at, naar vi to ville bruge vore Hierner, at ingen Ting er os umuelig; giv os Stunder at speculere lidt, og gaa imidlertid til Side.

De gaaer ud.

Sc. 2.

Marthe. Espen.

Marthe. Espen! du est en gammel Skielm, lad nu see, hvad du duer til.

Espen. Næst dig, troer jeg ikke, at jeg har min Overmand.

Marthe. Spind nu da paa noget; det vil ikke sige, om du bliver hængt derfor; thi bliver du ikke hængt for det, saa bliver du dog vist for andet inden kort Tid.

Espen. Nei, min Troe, bliver jeg ikke saa hastig hængt, om ellers den Spaakiellings Ord er sand, som saae mig i Haanden forleden Dag.

Marthe. Hvad spaaede hun dig?

Espen. Hun spaaede mig, at jeg ikke skulde blive hængt, førend du var bleven pidsket, og havde siddet tre Aar udi Spindehuset.

Marthe. Ja Sladder. De gamle Propheter ere døde, og de nye duer intet.

Espen. Nei, min Troe! den Kielling var saa gammel, at hun ikke havde en Tand i Munden, og kunde ikke tale aldeles ud af Elde.

Marthe. Hvorledes kunde hun da sige, at jeg skulde komme i Spindehuset? Hvo der vil lyve, maa have en god Ihukommelse.

Espen. Hun forklarede mig alting ved Gebærder.

Marthe. Snak for din Næse, lad os til Arbeids, medens vi er allene; den ædele Tid gaaer bort.

Espen. Jeg er, min Troe, ikke i Humeur til at cortisere nu, Mammeselle.

Marthe. Fy! fy! din Slyngel! du skal nok see, at jeg er i Lyste; naar jeg vil den Vei, gaaer jeg til dem, som ere andre Folk end du. Naar jeg har Lyst til saadant, kan jeg faae ti Carosser, om jeg vil, med Herrers Lakeier at afhente mig. Det Arbeide, jeg nu meende, var at speculere paa nogle Intriguer.

Espen. Ja nu forstaaer jeg først Meningen, De gaae og spadsere frem og tilbage.

Marthe. Espen! er du snart klar med din Lectie.

Espen. Ja, jeg har en Invention at

flyere den gamle Jeronimus en Hob Penge fra.

Marthe. Ei din Dosmer! det er saa gammeldags. Det har du staalet af en gammel Comoedie. Nei! jeg har et andet Middel, som er bedre; lad os kalde de forlibte Folk ind igien, og høre deres Betænkning derover. Hei! kommer ind igien, Paris og Helene! at høre paa Dommen.

Sc. 3.

Elsebet. Marthe. Espen. Antonius.

Elsebet. Her er vi, lad os nu høre, hvad I har sammenspundet.

Marthe. Vi Raadsherrer har fundet for godt, efter de fleste Votumer, at, saasom det er en stor Synd, at sætte sig imod fine Forældres Villie, da er bedst, at Jomfrue Elsebet slaaer den anden Kiærlighed af sit Sind, og binder sig til den, som hendes Fader har giort Løfte til.

Elsebet. Ach! du skiemter med mig.

Marthe. Ja det er ogsaa ikkun Skiemt; thi jeg holder for, at man udi de Sager ikke maa rette sig efter Forældrenes Caprice. Deres Henseende er ikkun Interesse, at de kan komme udi Svogerskab med visse Folk, som de tænke at nyde Tieneste af, og derfor opoffre til saadan Interesse tidt og ofte deres Børns Velfærd; unge Mennesker derimod have mindre saadant for Oine, men udvælge de Personer til Ægtefælle, som de tænke at leve fornøiede med, og elske kun for at elske; er det og ikke hans Mening? Hr. Collega!

Espen. Jo mænd er det saa.

Marthe. Om jeg blev Asseßor udi en Ret med dig, vilde det gaae mig som de habile Dommere, der faaer en Dosmer ved deres Side, nemlig, at jeg altid havde to Vota.

Espen. Forstaaer du Latin, Marthe?

Marthe. Lige saa meget, som du.

Espen. Veedst du da, hvad det er: mulier taceat in ecclesia?

Marthe. Nei jeg veed det ikke.

Espen. Paa Dansk lægger man det saaledes ud, at saadan Soe, som du est, maa tage vare paa din Rok og Teen, og ikke tænke til at bemænge dig med Sager, som Naturen har skabt mig og andre Mandspersoner til.

Marthe. Du skalt ikke sige, Espen! Den Tid tør komme, at man seer mere paa Hoveder, end paa Kiøn, meer paa Dygtighed end paa Navne; naar begge vores Forstand bliver saa lagt i Veieskaal, og jeg bliver beskikket til at være Herredsfogd, saa kan du ikke blive høiere end en Æblekielling.

Antonius. Ach! jeg beder, lad os komme til Sagen, og driv ikke Tiden bort med saadan Snak.

Marthe. Lad da Espen tale, thi han har fundet et herligt Raad op.

Espen. Ei Marthe! plag os da ikke saa længe, men siig, hvad Middel du har fundet at hielpe disse kiære Børn med?

Marthe. Vil du da tilstaae først, at du est en Dosmer.

Espen. Skam, der giør.

Elsebet. Ach lille Espen, kan du ikke for min Skyld sagte sige, at du est en Dosmer.

Espen. Ja jeg er en Dosmer da, er det nu vel?

Marthe. Enten du mener det eller ei, saa er det dog sandt. Han gik, og speculerede en halv Time, ligesom paa en Præken, og endelig kom frem med en gammel skimlet Intrigue, som alle Comoedier ere fulde af. Min Invention derimod bestaaer derudi: I har hørt, at Hans Frandsen er saa indtagen af det, som er Fransk, at, om det var paa sin Parisisk at gaae lyse Dagen paa Gaden uden Buxer, saa giorde han det og; nu veed I, at jeg har tient hos en fransøsk Kok i Pilestræbet udi tre Aar, og imidlertid lært saa meget Fransk, som jeg har fornøden til daglig Brug. Jeg vil give mig ud for en fransk Dame, der er nyligen kommen fra Paris, og er forlibt i Hans Frandsen. Hvad videre deraf vil følge, skal Tiden lære; lad mig kun raade! Espen skal være min Kammertiener.

Elsebet. Saa maae vi strax hen, og ryste Eder ud.

Antonius. I flyer, min hierte Jomfrue! Marthe Klæder, jeg skal forsyne Espen.

Espen. I maa ikke sige Espen mere, men Herr Kammertiener.

Antonius. Nu gak da, Hr. Kammertiener. *Espen og Marthe gaae.*

Sc. 4.

Arv. Antonius. Elsebet.

Arv. Ha ha ha hi hi hi!

Antonius. Er det ikke Frands Hansens Gaardskarl?

Arv. Ha ha ha! gid Fanden tage al Galskab.

Antonius. Hvad leer du saa hiertelig af, Arv?

Arv. Monsieur Antonius! er det Jer? Jeg er færdig at sprække af Latter.

Antonius. Hvor har du været, mens du leer saa?

Arv. Jeg kom fra et Assemblix; der skulde I have seet en artig Dands.

Antonius. Hvem var der?

Arv. Mutter dandsede Korse-Dandsen

med Hans Frandsen, og Husbond sang for dem.

Antonius. Ei hvilken Snak?

Arv. Jo, min Troe, er det vist; Skam faae Mutter, jeg havde ikke tænkt, at hun kunde dandse saa vel; see! saa gik hun og vrikkede med Rumpen. Jeg var tilfreds, at jeg havde et Stykke rød Krid, saa skulde jeg male det hele Assamblix af; thi jeg kan ridse. Imellem hvert, han dandsede, raabte han til Fatter: Gad Hansen! Gad Hansen! hvad det skulde betyde, maa Fanden vide. Den stakkels Mand, saae jeg nok, sang ikke med god Villie, thi han sang, græd, og truede paa eengang.

Antonius. Men hvad kunde twinge ham at synge imod sin Villie?

Arv. Alting i Huset maa dandse efter Hans Frandsens Pibe. Han regierer over Mutter, og Mutter igien over Husbond.

Antonius. Den Karl maa jo være ganske gal.

Arv. Jeg troer nok, at han har faaet en Skavank i Hovedet i Frankrig. Han gir mig et Hundenavn, og kalder mig Garsong. Hvis han kalder mig end engang Garsong, skal jeg, min Troe, svare: Ja Soldan! thi jeg er døbt Arv Andersen, det kan jeg bevise af Kirkebogen. Men, hvad skal jeg endelig sige, naar hans Moer taaler, at han kalder hende Mær, hvilket er endnu værre. Dersom Jeronimus fik at vide, hvad han kalder hans Datter, troer jeg nok, at han fik en banket Ryg.

Antonius. Hvad kalder han hende?

Arv. Jeg er bange, at I siger det til nogen igien.

Antonius. Nei! jeg skal, min Troe, ikke.

Arv. Han kalder hende sin Matrasse. Det er sandt nok, en Kone er i visse Maader en Dyne i Sengen, men det er dog saa foragteligt, at kalde hende sin Dyne eller Matrasse, tilmed saa ere de ikke gift sammen endnu. Men jeg maa løbe.

Gaaer.

Sc. 5.

Elsebet. Antonius.

Elsebet. Det er forskrækkeligt med de Forældre, der lader sig saa regiere af et galt Barn.

Antonius. Min allerkiæreste Jomfrue! lad ham kun løbe gal, desbedre er det for os; thi den ulyksaligste Tidende for mig var at høre hans Forbedring.

Elsebet. Ach min hierte Antonius! al vor Lykke staaer i Espens og Marthes Hænder. Der er en Slags urimelig Ærlighed hos min Faer; thi omendskiøndt han seer min Ulykke for Øinene, saa dog bryder han ikke sit Løfte. Han siger, det er ikke for Personens Skyld, men for Familiens.

Antonius. Men om nu Marthes og Espens Anslag ikke lykkes, og Jeronimus er ikke at bevæge at staae fra sit Forsæt, hvad vil Jomfruen da giøre?

Elsebet. Ei min hierte Antonius! plag mig ikke meer med slige Spørgsmaal. Jeg har jo erklæret mig engang, at jeg vil heller..... Men der kommer min Faer, løb bort saa snart som I kan.

Sc. 6.

Jeronimus. Elsebet.

Jeronimus. Hei saa, Pimpernille! har du ikke andet at bestille end staae at kaage i Døren, og see efter, hvor mange unge Karle, der gaaer forbi; jeg hedder Jeronimus, jeg, og ikke Frands Hansen. Tænk ikke, at du maa have den Frihed, som hans Børn. Havde jeg saadan Søn som Hans Frandsen, saa skulde jeg smukt vrie Hovedet om paa ham.

Elsebet. Men, min hierte Fader! efterdi han er saa uskikkelig, hvorfor vil I da binde mig til ham?

Jeronimus. Vil du ogsaa raisonnere? vil du ogsaa spørge, hvorfor jeg giør en Ting? Det maa være dig nok, at jeg vil saa have det. Vi kommer i det ringeste i en smuk Familie derover; det er et Svogerskab, som ikke er at forkaste; thi Frands Hansen er ikke allene en ærlig, men og en bemidlet Mand. Tilmed har jeg givet mit Løfte bort, som jeg ikke gierne bryder.

Elsebet. Min hierte Papa!

Jeronimus. Papa! Papa! vil du og tale Fransk? hvis du kommer med din Papa oftere, skal Mangelstokken ikke være dig for god. Hvad vilde du ellers sige?

Elsebet. Jeg vilde ikkun sige dette, at Frands Hansen er en skikkelig Mand, men jeg skal ikke giftes med ham, men med hans Søn, som er et uskikkeligt Menneske, om hvilken jeg allerede har hørt en Hob galne Historier, siden han kom hiem.

Jeronimus. Seer man vel, hun lægger sig efter at vide Nyt! Fort! ind, og sye paa din Ramme, det er nok saa godt. "Jeg har allerede hørt saa mange Historier!" — Seer man vel! skal du lægge dig efter at vide Historier? Jeg kan lade dig vide dette, Elsebet! at du skal have Bryllup tilkommende Uge. Jeg er Mand for, at holde baade dig og Hans Frandsen i Tøilen. Flux ind.....

Act. 3.

Sc. 1.

Jean. Pierre.

Jean. Pierre!
Pierre. Que voulez vous?
Jean. Fripon! maraut! coquin! bougre! badaut! faineant! que la peste t'etouffe, que le Diable t'emporte, t'enleve, t'abime, que le diantre.....
Pierre. Hvorfor bander Monsieur mig saa meget?
Jean. Har du nu været femten Uger med mig dans Paris, og ikke lært, comment du skal svare din Herre, naar han kalder paa dig? du skal sige: Monsieur! mais non pas: que voulez vous.
Pierre. Det er en liden Forseelse, men fortiener ikke saa mange Forbandelser.
Jean. Sanden at sige, saa er det ikke saa meget for at forbande dig, som for at øve mig udi Fransken; jeg fik den sidste Maaned en Liste af syrgetyve nymodens Eeder af min maitre de langue, som jeg ikke kan exercere uden paa dig.
Pierre. Monsieur kan exercere dem paa sig selv, kun sætte me i Steden for te, saa øver han sig udi Sproget, og ingen har et Ord derimod at sige.
Jean. Ach Pierre! gid vi var i Paris igien. Dieu donne, que nous etions dans Paris igien. Nu kan jeg ikke erindre, hvad igien hedder paa Fransk.
Pierre. Det hedder aussi.
Jean. Det er ret: aussi. Naar du hører, jeg taler galt, maa du frit corrigere mig. Men ønsker du ikke, at vi vare i Paris aussi.
Pierre. Jo vist; hvo der brav kan hungre, tørste og fryse, har der ingen Nød.
Jean. Ei bougre! crasseux! gourmand! du taler, som du var fød à la place Maubere eller à la pont neuf, comme un crocheteur, un décroteur des souliers, un porteur d'eau.
Pierre. Og Monsieur taler som un fou, un bête, un Nar, un sot, un bouson, som han var fød dans un Daarkiste eller à la un theatre.
Jean. Hvad siger du? bourreau!
Pierre. Monsieur maa ikke tage det ilde op, jeg giør det kun for at exercere mig i Fransken.
Jean. Ja saa. Ecoutéz, Pierre!
Pierre. Monsieur!
Jean. Jeg kan ikke lide disse danske Ansigter for min Død.
Pierre. Mad. Isabelle har dog et kiønt Ansigt.
Jean. Ja, det er kiønt nok, men det er dog saa danskt, c'est une visage à la Danois, à la Bimmelskaft, par di; dog jeg kunde nok vænne mig til Ansigtet, dersom hun ikke talede Danskt.
Pierre. Har Monsieur talt med hende, siden Han kom hiem?
Jean. Oui par di si fait, men veedst du, hvad hun sagde?
Pierre. Non par di non fait.
Jean. Hun sagde: velkommen hiem igien, Hans! Ach! naar jeg tænker paa det, staaer min Mave i min Hals; havde det nu været en fransk Dame, havde hun sagt: Je suis ravi de vous voir mon chere mamie Jean de France.
Pierre. Oui par di si fait. De Franske ere hiertens artige Folk derudi, skiøndt de mene intet dermed.
Jean. Mad. Isabelle parle comme un blanchisseuse dans Paris,
Pierre. Oui par di si fait.
Jean. Comme un frippiere.
Pierre. Oui par di si fait.
Jean. Comme un femme, qui clame: renet! renet! dans les rues.
Pierre. Oui par di si fait.
Jean. Comme un femme, qui va avec un ane dans la rue, & clame: lait! lait!
Pierre. Oui par di si fait.
Jean. Pierre, saaledes vil vi øve os i Fransken, og ikke tale et Ord Danskt sammen.
Pierre. Oui par di si fait: hvad vi ikke kan sige paa Fransk, vil vi give tilkiende med Fingrene eller med Grimacer; saa kan vi udi en Hast blive som indfødte Franske.
Jean. Pierre!
Pierre. Monsieur!
Jean. Jeg vil spise til Middag hos Peche.
Pierre. Vil Monsieur ikke heller spise hos Mester Jacob, der faaer man bedre Mad for billigere Priis.
Jean. Ei! hvad, Mester Jacob! man kan høre paa Navnet allene, at det er en slet Kok; dersom der ingen fransøsk Kok var i Byen, maatte jeg svelte ihiel.
Pierre. Det er sandt; Maden smager vel hos de Franske, eftersom man faaer saa lidt alle Tider; thi intet opvækker meer Appetiten, end naar der er kun lidt i Fadet.
Jean. Veedst du ellers nogen anden fransk Kok?
Pierre. Oui Monsieur! si fait par di! her er en anden, som hedder Labo.
Jean. Hvem af dem taler bedst Fransk?
Pierre. De taler begge to lige godt. Det er en Plaisir, at høre dem; thi naar de vil giøre deres Bedste, blander de spanske Ord deriblandt, hvilket lader usigelig smukt. Men der seer jeg en fremmed Tiener, hvor mon han vil hen?

Sc. 2.

Espen. Jean. Pierre.

Espen. Det var mig sagt, at han skulde boe her. Her seer jeg to Personer, som jeg kan spørge. Avec permission, Monsieurs, kiender I ingen her i Gaden?

Jean. Jo, jeg kiender mig selv, moi même.

Espen. Det er en heel Hob, at I kiender Eder selv; jeg troer ikke, fire i den hele Bye skal kunne sige det. Men skal her ikke boe en dansk Monsieur i Gaden, som hedder Jean de France?

Jean. Je m'appelle Jean de France a votre tres humble service.

Pierre. Det kan saaledes forklares paa Dansk: jeg hedder Hans Frandsen til Tieneste. Jeg maa forklare min Herres Ord; thi han forstaaer vel nok Dansk, men kan ikke synderlig explicere sig; thi han har været femten samfulde Uger i Paris, hvor han imidlertid ikke hørte et dansk Ord tale.

Espen. Ja, ja, femten Uger vil min Troe have Respect, jeg har ikkun i to Dage været i Tieneste hos Madame la Fleche, og allerede, naar jeg vil tale Dansk, kommer et eller andet fransk Ord mig i Munden. Men, hedder Monsieur Jean de France, saa er det den Person, jeg leder efter. Monsieur! er det ikke Ham, som er nylig kommen fra Paris?

Jean. Oui, Monsieur.

Espen. Som opholdt sig femten Uger sammestedś?

Jean. Oui, Monsieur.

Espen. Som logerede udi det Qvarteer af Byen, hvad hedder det nu? det ligger mig paa Tungen —

Jean. Faubourg St. Germain.

Espen. Ja, det er saa, jeg meente; og udi den Gade, som gaaer saa krum?

Jean. Nei, Gaden er ganske lige.

Espen. Ja, Gaden er nok lige, men naar den har Ende, maa man jo dreie om til en anden; thi saa syntes mig, Madamen sagde; og Gadens Navn var.....

Jean. La rue de Seine.

Espen. Ja, min Troe, det er den selvsamme. Monsieur skal vist og have en Tiener, en meget artig og godt Stykke Karl, ved Navn Pierre.

Pierre. A votre tres humble service.

Espen. Saa hører jeg da, at jeg gaaer ret. Jeg har en ydmygst Compliment at aflægge til Monsieur fra Madame la Fleche.

Jean. Ach! er det mueligt? hvorledes lever den charmante Dame?

Espen. Hun siger, hun har havt den Ære at kiende Eder i Paris, og er kommen til Dannemark mest for Eders Skyld.

Jean. Ah! la charmante Dame! jeg har havt mangen fornøielig Time med hende udi Paris.

Pierre. Monsieur! I har jo aldrig kiendt den Kone?

Jean. Taisez vous, bougre! veedst du ikke, at det er à la françoise at svare saaledes? havde jeg svaret, at jeg ikke kiendte hende, skulde man jo have taget mig for en dansk Hiemføding; du kanst aldrig lære at blive poleret. — Jeg kan sige, at Madame la Fleche er den Dame, som jeg frem for alle andre har Estime for. Pardi est il possible, at Madame la Fleche er kommen til Dannemark for min Skyld? jeg vilde, mafoi, reise til Indien, ja det, som mere er, til Africa, allene for at kysse hendes smukke Hænder. Men hvor længe er det siden hun reisede fra Paris?

Espen. Tolv Dage.

Jean. Ei! est il possible? ikkun tolv Dage! ach! kunde jeg nyde den bonheur, at kysse hendes Hænder, og den Ære at tale med hende.

Espen. Det er intet, som hun forlanger mere: thi det er just mit Ærinde.

Jean. Ach Monsieur! skaf mig den Fornøielse, og forsmaae ikke et Par Ducater, som jeg giver til et Venskabs Tegn.

Espen. Min Frue, Madame la Fleche, er en af de rigeste Damer udi Frankrig, hvorfor jeg burde ikke tage imod Presenter; men paa det jeg ikke skal synes af Hovmod at refusere saadant, vil jeg tage mod det. Haaber derimod, at Monsieur ikke vægrer sig for at tage mod den liden Præsent fra min Frue, som er dette Portrait, som er giort af Monsieur Reenkaalavet, den største Skildrer i Miniature udi Frankrig. Og, saasom det er nylig, førend hun reisede, bleven den høieste Mode udi Paris, at Cavaliers bære saadant om sin Hals, for at lade see Estime for de Damer, fra hvilke saadanne Presenter faaes, saa haaber hun, at Monsieur ogsaa bær det om sin Hals for hendes Skyld.

Jean. See! jeg skal strax dans votre presence binde det om min Hals. Men maatte jeg tage mig den Hardiesse, og giøre mig saa impudent, at bruge den Liberté, at spørge, hvorledes Madame la Fleche kan tale med Monsieur, efterdi han forstaaer ikke Fransk?

Espen. Ach! Madame la Fleche kan lade sig bruge af al Verden; hun taler foruden Parisisk, som er hendes Mammas eller Moders Maal, Tydsk, Italiensk, Hollandsk, Pollandsk, Preussisk, og en heel Hob Dansk, som hun har lært paa Veien.

Jean. Det er en stor Complisance, at saadan fornemme Dame vil giøre sig Umage at lære dette gemeene Sprog. Saa taler hun da Dansk med Monsieur, efterdi han er fød her i Landet?

Espen. Nei, Monsieur, jeg er ikke fød her i Landet; det er kun mine Fiender, som sige saadant. Jeg er fød over ti Mile søndenfor Randers, hvor vi ere anseet som Lemmer af det hellige Romerske Rige, saa jeg er heller Romansk end Dansk; hvilket jeg ogsaa ydmygst vil bede, at Monsieur siger til alle dem, Han kiender.

Jean. Det var Synd andet; thi man kan nok see af Monsieurs Manieres, og høre af Hans Tale, at Han ikke er Dansk. Men paa hvilken Sted har man den Lykke at beskue Madame la Fleche?

Espen. Paa hvilket Sted, Monsieur behager, ellers falder Klokken tre hendes Vei her.

Jean. Der skal jeg presentement lade mig indfinde for at kysse hendes belles mains.

Espen. Det skal være hende kiært.

Jean. Je me recommende.

Sc. 3.

Jean. Pierre.

Jean. Pierre!

Pierre. Monsieur!

Jean. Hvad synes dig om det Portrait?

Pierre. En, som ingen Kiender er af Miniatur, skulde bilde sig ind, at det var et Hoved, som var klippet af en trykt Bog, og smurt paa et Stykke Træe.

Jean. C'est pourtant fait per le Sieur Reenkaallavet, le plus grand Skilbrer en Europa.

Pierre. Ja! hvoraf veed Monsieur det?

Jean. Hørte du det ikke af Monsieurs egen Mund, mener du, han er ingen Kiender? jo, jo, det er mafoi ingen Giekke, de, som ere fødte udi det Romerske Rige. Men der seer jeg, disse to gamle Spidsborgere kommer igien. Jeg var tilfreds, jeg var borte, man kan ingen honnet eller galant Discours føre med dem; de tale ikke uden om Veirligt eller om Huusholdning.

Jean og Pierre drage dem noget til Side, saa at de ikke strax sees af de to Gamle.

Sc. 4.

Jeronimus. Frands. Jean. Pierre.

Jeronimus. Jo, min Troe, skulde det saa, Raboe! jeg holder for, at det som fortæres udi Thee, Caffee og Tobak allene kan beløbe sig til nogle Tønder Guld om Aaret. De Penge blev nu spart for det første i gamle Dage.

Frands. Ach Herre Jeh! det vil meget til nogle Tønder Guld.

Jeronimus. Siig ikke det, Raboe! I skikkelige Huse slipper man ikke med hundrede Rigsdaler om Aaret. Det er kun een Post; vil vi nu regne flere, skal man let kunne begribe, hvad jeg siger. Tænk engang, forgangen Dag, da jeg og vilde være lidt allamodisk, og gik paa et Caffee-Huus, maatte jeg give en Rigsort for nogle faa Kopper. Men see, om Jeronimus kommer der saa hastig igien!

Frands. Det har været noget dyrt; men man seer, Prisen begynder alt mærkelig at falde.

Jeronimus. Ikke saa mari paa Thee-Husene; thi jeg har mærket her i Kiøbenhavn, at, naar Prisen er engang forhøiet, bliver den altid staaende, omendskiøndt Varene kan faaes for den halve Deel ringere.

Frands. Ja, I har Ret saa vidt derudi, Raboe! men vi maae ogsaa have noget for Munden; hvortil duer Penge, naar man ikke vil giøre sig tilgode deraf?

Jeronimus. Mon der kan være naturlig god Smag udi Vand og brændte Bønner? Forsøg at give et Barn blot Caffee uden Sukker, see om det ikke vil spytte det ud igien. I siger maaskee, at Eders Søn Hans Frandsen, saavel som andre, finder en Himmel-Smag derudi. Jeg svarer: Eders Søn Hans og andre deslige Giekke har i Begyndelsen dog tvunget dem mod Naturen dertil, allene fordi det var fornemme, fordi det var udenlandsk, og siden af Vanen synes, at det smager vel.

Frands. See! der kommer min Søn.

Jeronimus. Ja, det maa han, jeg tør sige ham det samme selv, og sætte min Hat lige ret; men hvad Pokker er det for Krusebuller, han har faaet om Halsen?

Frands. Det, maaskee, er saa Moden i Frankrig.

Jeronimus. Mode mig hid og Mode mig did, saa er den en Nar, der gaaer anderledes, end alle andre Folk i Landet.

Frands. Hør, min Søn, hvad er det for en Helgen, du bærer om Halsen? Folk skulde tænke, du var gal eller Catholsk i Hovedet.

Jean. Pierre!

Pierre. Monsieur!

Jean. Pierre! expliquez cela pour ce vieux homme, je vas, vous me trouverez apres de Monsieur Peche. *gaaer.*

Sc. 5.

Frands. Pierre. Jeronimus.

Frands. Peer! hvorfor gik min Søn saa hastig?

Pierre. Han havde noget at bestille, og bad mig excusere ham.

Frands. Men hvad er det for et Ridderbaand, han har faaet om Halsen?

Pierre. Det er et Portrait, som han har ført med sig fra Frankrig.

Frands. Saa er det Moden at bære saadant i Frankrig?

Pierre. Ach! ja vist, hvo, som ikke bærer saadant i Frankrig, bliver holdet for en Canaille, og maa aldrig komme til Hove.

Frands. Men det synes saa liderligt Arbeid; jeg vilde, min Troe, giøre det langt bedre.

Pierre. Monsieur maa tage sig vare, hvad Han siger, Han kunde komme i Ulykke derover; thi Portraitet er giort af Monsieur Reenkaalavet, den største Skildrer udi Facultetet til Paris.

Jeronimus. Ei! jeg vil døe paa, at jeg finder det i en gammel Krønike, som jeg har hiemme; jeg kunde strax see, at det er et Kobberstykke klippet af en Bog. Hør, Naboe, Eders Søn er en Nar, og I lidt bedre. Jeg betakker mig for Eders Svogerskab, og sælger ikke min eneste Datter saa bort. Og du Skielm! hvis du ikke strax siger os, hvo der har forført ham til saadan Galskab, skal du ikke komme vel her fra Steden.

Pierre. Jeg veed, min Troe, ikke, hvor han har faaet det Stykke fra: men det kan jeg giøre min Eed paa, at jeg har seet under Portraitet de Ord: Monsieur Reenkaalavet fecit.

Frands. Fy! skiæmmer du dig ikke, Peer! at tale saa plumpt.

Jeronimus. Hei! laan mig Jer Stok, Naboe! Naar din Herre spør, hvo der har pryglet dig, saa kanst du sige: Jeronimus fecit. *Pierre gaaer grædende ud.*

Sc. 6.

Jeronimus. Frands.

Jeronimus. Hør, Naboe! jeg haaber, at vi kan være lige gode Venner, omendskiøndt den giorte Forlovelse med min Datter og Eders Søn bliver ophævet.

Frands. Ach! min hierte Naboe! I har jo lovet at have Taalmodighed udi fiorten Dage, for at see hvorledes min Søn vil tage afsted; om I bryder saa hastig, gir det saadan Snak i Byen; giør det dog for den Venskab, som altid har været imellem os og hav Taalmodighed saalænge!

Jeronimus. Ja, ja. Fiorten Dage gaaer hastig; men jeg er vis paa, at han inden den Tid bliver værre, og ikke bedre.

Frands. Jeg forlanger intet andet, end at I vil bie de fiorten Dage.

Jeronimus. Ja, jeg skal bie saa længe.

Frands. Farvel, jeg maa hiem at spise; min Kone bier efter mig.

Jeronimus. Profit Maalzeit.

Act. 4.

Sc. 1.

Antonius. Elsebet. Marthe. Espen.

Antonius. Nu hvordan gaaer det, min gode Marthe?

Marthe. Hun gaaer en god Gang nok. Men I kommer noget ubeleiligt; thi jeg har bestemt Hans Frandsen hid; han er saa forlibt, som en Rotte, skiøndt han aldrig har seet mig. I kan tænke, hvilken Giek det er; jeg har faaet ham til at bære om sin Hals et gammelt Kobberstykke, som jeg for nylig skar af en af Fars gamle Spænde-Bøger, og smurte paa en liden Træplade.

Elsebet. Men hvor er det mueligt, at han kan bringes til saadan Galskab?

Marthe. Alting er mig nu mueligen, efterdi jeg har faaet ham til at troe, at jeg er en fransk Dame, som er nylig kommen fra Paris.

Antonius. Men hvad vinder du derved, at du saaledes prostituerer ham?

Marthe. Jeg vinder det derved, at hans tilkommende Svigerfader gir sin Datter heller bort til en Skorsteensfeier, end til saadan En; hvorledes det ellers vil falde ud med Eder, veed jeg endnu ikke. Det gaaer med mig, som med dem, der skriver Comoedier; mens de skrive paa Comoedien, falder dem af sig selv ind, hvorledes den skal udføres og endes. Men der seer jeg, han kommer; løber strax til Side!

Sc. 2.

Jean. Mad. la Fleche. Espen eller d'Espang.

Mad. la Fleche. A cette heure il doit venir; war daß nicht um 3 Uhr, Monsieur d'Espang, daß er lovede zu kommen?

Jean *embrasserer hende paa Knæe, og siger:* Ach! charmante Madame! soufrez, que j'adore vous, soufrez, que je baise votres beaux mains.

Mad. la Fleche. Levez vous, Monsieur, c'est trop de humblesse pour un gentilhomme comme vous.

Jean. Ah! Mad. est il possible, que j'ai l'honneur, le plaisir, contentement & joie de vous revoir daus cette terre!

Mad. la Fleche. J'ai venu pour vous voir, mais je croyois pas, que vous etiez si changé. Vous êtes à cette heur habillé comme un antique bourgeois. Ha! ha! ha!

Jean. Pourquoi riez vous, charmante Princesse?

Mad. la Fleche. Rien! Monsieur de France, rien! je rie de la joie de vous voir, c'est toujours une plaisir de vous voir.

Jean. Je vous rends grace, Madame! mais comment trouvez vous çette terre?

Mad. la Fleche. Fort bon, Monsieur: les Danois etes des fort bonnes gens. Il manque a eux seulement de s'informer dans les manières parisiens.

Jean. Oui par di si fait, Madame, vous avez grand raison dans cela. Dieu donne, que j'etois dans Paris igien,.... ah pardonnez, ma belle Madame, je voulois dire: aussi. Mais Madame avez vous amené avec vous quelques nouvelles chansons de Paris?

Mad. la Fleche. Oui Monsieur! celle-cy est la plus nouvelle.

Hun synger en Vise.

Jean paa Knæe. Ah Madame! je n'ai jamais ecouté une plus belle chanson. Ah! Paris, Paris!

Mad. la Fleche. Pourquoi pleurez Monseigneur?

Jean. Ah Madame! on veut me marier dans cette pais.

Mad. la Fleche. Marier?

Jean. Oui, Madame!

Mad. la Fleche. Marier?

Jean. Oui, c'est veritable, & avec une fille, qui s'appelle par malheur Elsebet.

Mad. la Fleche. Quel diable de nom est cela? parlez vous tout de bon, Monsieur, ah est il possible?

Hun lader, som hun faaer ondt: Espen styer hende noget at lugte til.

Espen. Nu kan Han see, Monsieur, hvormeget Madamen elsker Ham; hun fik ondt af lutter Alteration, da hun hørte, Monsieur vilde gifte sig her i Landet.

Jean. Ach! hvis hun døer, saa omkommer jeg mig strax selv. Ach! sig hende, Monsieur Valet de chambre, at jeg før vil lade mit Liv, førend jeg skal gifte mig her. paa Knæe. Ah belle Princesse! êtes vous malade?

Mad. la Fleche. C'est un Uebergang, Monsieur! levez vous.

Espen hvisker hende udi Øret, hvorpaa hun stiller sig meget fornøiet.

Sc. 3.

Arv. Jean. Mad. la Fleche.

Arv kommer ind, sætter sig ned paa Gulvet med et stort Stykke Kridt, og maler den Dands af, han havde seet.

Arv. Saaledes gik Dandsen, ligesom en Kummenskringle. Det skal være Hans Frandsen, og her kommer Mutter. Nei! jeg maa giøre hende om igien; thi hendes Rumpe blev ikke bred nok. Her skal Fatter staae og græde. Han springer op og seer derpaa. Medens han giør dette, staaer de andre, og taler sagte, og peger paa ham. Ha! ha! ha! det er mare saa naturlig giort, og Assambliret saa vel afskildret, saa der fattes intet andet, end at det skulde kunne tale. Men hillemænd! der seer jeg Folk. Er det ikke Jeronimusses Marthe, som har faaet en Adriane paa, og staaer og snakker med Hans Frandsen? Hør, Marthe! hvor Fanden har du faaet den Adriane fra? det er jo endnu for tidligt, Hundedagene er jo end ikke begyndt.

Jean giver ham et Ørefigen. Ei du elementiske Slyngel! tør du saaledes see en fornemme fransk adelig Frue i Øinene?

Arv. Om Forladelse, Monsieur Haans! Jeg tænkte, mare, det var Jeronimuses Marthe.

Mad. la Fleche. Ah Monsieur! faitez le sortir, j'ai peur pour le gens, qui sont fous.

Jean. Herud din Slyngel! jeg slaaer ellers dit Hoved itu.

Mad. la Fleche staaer, og beskuer Jean paa Klæderne, og hvisker til Espen, og leer. Ha! ha! ha! seer paa hans Been, hvisker til Espen igien, og leer. Ha! ha! ha!

Jean. Pourquoi riez vous? belle Madame!

Mad. la Fleche. Je me retire un peu, Monsieur d'Espang, mon valet de chambre, vous dira pourquoi. Excuséz! Adieu!

Sc. 4.

Jean. Espen.

Jean. Monsieur le valet de Chambre! Monsieur d'Espang! hvor kommer det, at Eders Frue tracterer mig med saadan Foragt? hvad var det, hun hviskede?

Espen. Jeg vilde have givet tusind Daler til, at jeg havde vidst det tilforn, saa skulde jeg i Tide have advaret Monsieur. Men det kan let redresseres; hun hviskede til mig, at saa stor Estime, hun har for Monsieurs Person, saa stor Foragt har hun for Hans Klædebragt.

Jean. Er der da andre Moder kommen i Paris, siden jeg reisede? thi jeg opholdt mig paa Hiemreisen tre Uger i Rouen.

Espen. Ja, Monsieur! det har været Ulykken. Mad. la Fleche siger, at udi sex Uger ingen Cavaleer i Paris knapper sin Kiole meer fortil, men allene bagtil; det synes vel at være noget incommode, førend man bliver først vant dertil; men fornemme Folk have altid deres Kammertiener, som de der i Landet kalde Valet de chambre, der knapper dem op og til.

Jean. Ah! Malheureux, que je suis.

Espen. Det kan strax rettes, Monsieur! jeg skal hielpe Ham derudi.

Jean. Vous me faitez un grand plaisir, par di.

Espen. See! nu har Monsieur andre Øien at see med.

Jean. Er det ellers noget andet, som fattes i Moden?

Espen. Jo, men det er let at giøre. Alle fornemme Folk i Paris, siger hun, smør sig om Munden med Snuustobak.

Jean. Det skal strax blive forandret; jeg har min Tobatiere-Dose hos mig. Jeg har, ma foi, aldrig været den sidste udi at antage nye Moder. Jeg hørde nok tale om en Hoben Moder i Paris, som var i Gierde førend jeg reisede, men min Papa's Importunitet var Aarsag, at jeg ikke kunde oppebie den Tid. Je vous prie, Monsieur le valet de chambre! at excusere mig for Madame la Fleche. De Moder var dans ma foi ikke endnu i Brug udi Paris, da jeg reisede, non par di non; thi jeg har alt for stor Respect for den parisiske Galanterie, at jeg skulde negligere saadant.

Espen. Paris er en artig Bye, det maa al Verden tilstaae, al Verden retter sig og efter de Parisiers Moder; om de hittede paa at gaae uden Buxer paa Gaden, efterfulgte og alle andre Folk dem derudi.

Jean. Jeg giorde det ma foi strax; alle Folk vilde vel lee af mig i Begyndelsen, men inden Aar var tilende, blev det dog en Mode overalt; thi det har jeg ofte observeret; men, Monsieur le valet de chambre! er der ellers skeed nogen Forandring med Peruque, Hat, Skoe eller Strømper?

Espen. Nei! Madamen siger, at Eders Hat og Paryk kan endnu vel passere; men Monsieurs Halsklud skal hænge bag ud.

Jean. Ei, ei! det er artigt! Den Bye kan hitte paa meer Galanterie i en Uge, end hele Verden udi et Aar; jeg skal ma foi strax rette det og. Men, hvorfor vil Madame la Fleche ikke sige mig saadant selv?

Espen. Ach! Monsieur kiender jo de franske Damer; de ere alt for høflige til at sige en god Ven sine Feil, de smiler kun deraf, og lader andre giette, hvad de mener. Men nu er alting godt, nu skal det være hende en Fornøielse at see Monsieur igien i sit Huus om en Time. Der skal jeg selv have den Ære at geleide Ham, naar jeg først har forrettet mit Ærinde.

Jean. Je me recommende, Monsieur d'Espang.

Espen. Votre Serviteur! men a propos, jeg har glemt en liden Ting at sige Monsieur paa Madames Vegne, det er, at, naar Monsieur med Permission gaber, holder han ikke med Haanden for Munden; thi det er nu alt gammeldags og ikke bruges af honnette Folk meer i Paris.

Jean. Oui da!

Espen. Serviteur. *Gaaer.*

Sc. 5.

Jean. Pierre.

Jean *dandser og synger.* La la la la la la la. *seer paa sit Stilberie.* La la la la la la. Alting synes underligt i Førstningen, men nu synes mig allerede, at det er en deilig Mode, fort commode & fort degagé; la la la la la. Mon Pere & mon Svigerpere, skal, ma foi, tage den an, enten de vil, eller ei. Jeg vil ikke være i nogen gammeldags Familie; min Papa skal jeg nok med gode bevæge til at aflægge sin gamle Spidsborgerdragt, men min Svigerpapa, som holder for Troes-Artikel, at gaae ligeledes i Klæder, som hans Papa for ham, kommer jeg sans façon at tvinge dertil; thi det er mig ikke nok, at jeg veed selv at leve, og er galant, jeg vil og ingen Skam have for mine Venner. Mais voila Pierre, qui vient.

Pierre. Ach! ach! Monsieur! J maa mantenere mig, ellers kan jeg ikke længer være i Monsieurs Tieneste.

Jean. Qu'as tu? dis moi, Pierre.

Pierre. Ach! Monsieur Jeronimus har slaaet mig saa, at jeg kan neppe gaae.

Jean. Pourquoi donc?

Pierre. Fordi Monsieur bær et Stilberie paa Brystet.

Jean. Par di! jeg skal lære ham, hvad det er at prygle en gentil hommes laquai; est il possible, at han turde slaae dig?

Pierre. Oui Monsieur. Men Monsieur har knæppet sin Kiole bagvendt, han maa gaae i Giftetanker, reste un moment, medens jeg retter det igien.

Jean. Ei du sot! badaut! boufon! maraut! veedst du ikke, at det er den nyeste Mode i Paris? og at Madame la Fleche beloe mig, fordi jeg knæppede min Kiole, som andre her i Landet?

Pierre. Den Mode har jeg dog ikke seet i Paris.

Jean. Den er opkommen, medens vi vare i Rouen.

Pierre. Oui da! saa maa jeg ogsaa knæppe min ligeledes.

Jean. Non par di non, det er kun for gens de qualité.

Pierre. Eia! den fornemme Verden skal kun være forkeert; men faaer Monsieurs Svigerpapa det at see, bliver han gal.

Jean. Ikke allene, at han skal taale at see det, men jeg vil, at han selv skal bruge samme Mode.

Pierre. Det gaaer aldrig an.

Jean. Han skal.

Pierre. Comment donc?

Jean. Jeg skal tvinge ham med Mag; thi om Mad. la Fleche leer af det hele Land, skal hun dog ikke lee af min Familie.

Pierre. Om Monsieur resolverer sig dertil, skal jeg hielpe ham som en ærlig Karl, og var jeg tilfreds, vi havde nu sat paa ham, medens jeg føler endnu de Hug, jeg fik; men der kommer han allene, ma foi fort a propos.

Sc. 6.

Jeronimus. Jean. Pierre.

Jeronimus. Fiorten Dage gaaer endelig snart bort: det vil intet sige, jeg vil gierne hylde den Tid ud, paa det jeg ikke skal beskyldes at have brudt mit Løfte; men han bliver ikke anderledes, han bliver ikke anderledes, det vil jeg døe paa. Men der seer jeg han staaer, jeg maa forsøge engang at skrifte ham allene, naar hans barmhiertige Faer er ikke tilstede. Hør, Hans Frandsen! lad os tale eengang for alle lidt alvorlig sammen. Men hvad Pokker er det, jeg seer? Er I bange, at Folk ikke skal kiende Jer forkeerte Sind, uden at I gir det tilkiende med saadan forkeert Dragt? Hvilket Menneske kan bringes til saadan Galskab, at knæppe sin Kiole bag til, og giøre sin Ryg til en Mave? ach! jeg ynker den ærlige gamle Mand, der har saadan en vanskabt Søn!

Jean og Pierre leer tillige: ha, ha, ha, ha.

Jeronimus. Ja du maa nok lee nu og stedse, saa tidt du tænker paa, hvilken Nar, hvilken Giek, hvilken Gøgler du est.

Jean og Pierre: ha ha ha.

Jean. A propos, mon cher Svigerpapa! blev ikke den Kiole, I har paa, giort til den forrige Jubelfest? ha, ha, ha, ha, ha!

Jeronimus. Ei, du Hans Wurst! du Nar! er din bagvendte Kiole ikke bleven giort paa Fastelavns Mandag, eller den første April? ha ha ha ha ha.

Jean. Mon cher Svigerpapa! forlad mig at jeg leer af hans underlige gammeldags Dragt, men det kan let ændres, den skal allene knæppes bag til, saa kan Kiolen nogenledes passere; som jeg gaaer nu, saa gaaer alle honnette Folk i Paris.

Jeronimus. Jeg er taabelig, at jeg staaer og taler med slige Giekke.

Jean. Attendez, mon cher Svigerpere! I slipper, ma foi, ikke, førend I vender Jer Kiole om, som min. Det er, pardi, den høieste Mode i Paris; Madame la Fleche, som nylig er kommen derfra, beretter.....

Jeronimus. Hei I Slyngler! vil I lægge Haand paa en ærlig Borgermand! Det er for Madame la Flesk, og det er for Madame la Kaal, og det er for Madame la Medister, og det er for Mad. la Spæk.

Giver dem imidlertid Ørefigen.

Jean. Pierre ici! tenez! holdt den gamle halstarrige Knark, jeg vil, ma foi, ingen Pedanter have til Forældre; træk ud!

Pierre. Vitement, Monsieur!

Jeronimus. Hei Gevalt! Gevalt!

Jean. Naar gamle Folk gaaer i Barndommen, maa man tvinge dem, som Børn.

Jeronimus. Hei hei! Gevalt.....t!

Pierre. Hei hei! Sna.....k! det er for Jer egen Nytte; naar det først er giort, skal I siden takke os, ligesom en Patient, der stræber først mod Feldtskiæren, som vil trække en Tand ud, men naar det er overstaaet, kysser han siden paa hans Haand, og takker.

Jeronimus. Ach væ! Ach væ!

Jean. Ti stille, mon cher Svigerpapa, nu seer I par di ud, som en Ambassadeur; den hele Familie maa og omstøbes; jeg skal føre min Svigermama og Mademoiselle Isabelle til Madame la Fleche, for at underviises, hvordan høieste Fruentimmer-Mode nu er i Paris.

Pierre. Monsieur, skal Eders Svigerfars Klud ogsaa ikke forandres?

Jean. Oui par di si fait.

Pierre vender hans Klud, mens den anden holder ham.

Jeronimus. A..... A..... A.....

Sc. 7.

Antonius. Jeronimus. Jean. Pierre.

Antonius *med Kaarden i Haanden.* Hei! I Stratenrøvere; jeg skal lære Jer at overfalde en gammel fornemme ærlig Mand. Ach! min kiere Hr. Jeronimus! det giør mig ondt, at jeg skal finde Eder saa ilde medhandlet; see! hvor de Skielmer har tilredet og prostitueret den fornemme ærlige Mand. Gir Jer tilfreds, min Hr. Jeronimus! jeg skal hevne den Spot, om det skal koste mit Liv.

Jean og Pierre løbe bort.

Jeronimus. Ach min kiere Monsieur! I har frelst mit Liv, min Ære; thi jeg vilde heller døe, end at nogen skulde have seet mig saa forkeert. Det skulde være mig en stor Fornøielse, om jeg kunde være Ham igien til nogen Tieneste; gid Han havde min Hielp fornøden, og vilde kun sætte Prøve paa mig.

Antonius. Ach min Hr. Jeronimus; jeg seer, Himlen selv favoriserer mit Forsæt, og baner mig Vei til at forestille det, som jeg tilforn ikke har dristet mig til at tale; I har jo, min Herre! en Datter?

Jeronimus. Ja, men hvad vil det sige?

Antonius. Ach! jeg tør ikke sige meer, I maa selv giette min Mening.

Jeronimus. Jeg kan nok giette Jer Mening. Han har maaskee Kiærlighed til min Datter, men jeg kan intet svare Ham dertil, fordi Monsieur er mig ganske ubekiendt; maatte jeg spørge, hvilke hans Forældre er?

Antonius. Jeg er Jesper Lorentsens Søn i Snaregaden, min Far er nok bekiendt af godt Folk i Kiøbenhavn.

Jeronimus. Ja, vist er han bekiendt; er Han Jesper Lorentsens Søn, saa har Han en brav Mand til Fader, og en af de skikkeligste Borgere her i Staden; vi har reist sammen i gamle Dage til Kieler Omslag, og Viborger Snapsting; det skulde være mig en Glæde og Ære at komme i Svogerskab med ham; Han maa selv tale med min Datter.

Antonius. Hvis ingen anden Hinder er, da tør jeg allerede kalde mig Eders Svigersøn. Sagen er denne: Jeg har i nogle Aar ikke allene baaret Kiærlighed til Eders Datter Elsebet, men endogsaa vundet hendes Hierte, men ingen af os har understaaet sig at tale derom formedelst den anden Forlovelse, som er sluttet imellem hende og Eders Naboes Søn, hvis Tilbagekomst har bedrøvet mig, ikke mindre end hende, og bragt os fast i Fortvilelse.

Jeronimus. Er der ingen anden Hinder, saa er Knuden let løst. See! der har Han min Haand paa, at ingen anden skal faae min Datter, end Han; men der kommer min Datter selv meget beleiligt.

Sc. 8.

Jeronimus. Elsebet. Antonius.

Jeronimus. Hør Elsebet! kiender du denne Person?

Elsebet. Nei, jeg giør, min Troe, ikke, Papa!

Jeronimus. Jo du giør, saa min Troe, see hvor rød hun bliver i Ansigtet. Nu nu, giv dig tilfreds, græd ikke, mit Barn! Jeg veed hele Sagen, kom hid, giv ham din Haand, du skal være hans Brud.

Elsebet. Ach min hierte Papa! hvorfor skiemter Han saa med mig? I har eengang imod min Villie lovet mig bort til Hans Frandsen.

Jeronimus. Ja det var i de Dage; men nu har jeg lovet at skaffe Hans Frandsen Logement paa Raadhuset, hvortil din tilkommende Kiæreste, som er Vidne til, hvad Skam han har giort mig, skal være mig behielpelig. Gak hen og ræk ham Haanden: see, hvor peen hun er, ligesom hun et havde seet ham tilforn. Kom lad os gaae hiem tilsammen, jeg skal have hevnet mig over Hans Frandsen, førend Soel gaaer ned.

Act. 5.

Sc. 1.

Jean. Pierre.

Jean. Pardi est il possible? quelle brutalité!

Pierre. Monsieur! vi er om en Hals, dersom vi ikke retirerer os; Jeronimus leder efter os allevegne, og Jer Far, som jeg hører, er ligesaa vred som han.

Jean. Er det ikke en Elendighed, Pierre! at boe i dette Land, hvor Folk er saa lidet skiønsomme? Jeg havde tænkt, at Monsieur mon Papa, og min Svigerpapa skulde baanet af Glæde, naar de saae mig.

Pierre. Jeg, min Troe, ligesaa.

Jean. Fremmede veed at skiønne derpaa, bedre end mine Forældre.

Pierre. Ja det gaaer med Monsieur, som Ordsproget lyder: En Poet er aldrig agtet udi sit Fædreneland.

Jean. Jeg vil ikke tale om min Artighed; nok er det, at een af de artigste Damer dans la France er hidkommen, allene for min Skyld.

Pierre. Ja, det som er forunderligt, Monsieur, lige fra Paris. Thi havde det været en hottentotisk, kossakisk, callekutisk, husarisk, malebarisk Dame, eller en fra Tye, Vogøe, Island eller Grønland, skulde man tænke, den Dame saae ikke mange andre galante Folk i det Land, hvor hun kom fra, derfor syntes hende saa vel om Jer. Men, Monsieur, hun kom lige fra Paris, hvor alle Folk ere artige, hvor gemeene Hosekiellinger læse Aviserne, dandse Menuetter, og tale perfect Fransk, hvilke tre Poster giør et fuldkommen Menneske. Lad være at Monsieur var ikke artig, saa maa dog al Verden tilstaae ham, at han har den Merite at have udi faa Maaneder fortæret femten Hundrede Rigsdaler i den galanteste Stad i Europa, og bør Monsieur allene for den Aarsags Skyld estimeres af alle brave Folk.

Jean. Oui par di si fait.

Pierre. Thi slige Depenser gir tilkiende, at Monsieur har levet fornemme udi Paris.

Jean. Si fait.

Pierre. Ikke som en Gnier.

Jean. Vous avez raison.

Pierre. Ei som en Slyngel.

Jean. Si fait.

Pierre. Ei som et Sviin.

Jean. Cela s'entend.

Pierre. Ei som et Bakkelsebeest.

Jean. Non par di non.
Pierre. Ei som en doven Esel.
Jean. Non si fait non.
Pierre. Ei som en Fæhund.
Jean. Peste! holdt engang op med disse Titler, jeg forstaaer nok din Mening ellers.
Pierre. Jeg vil kun sige dette, Monsieur, at hvilken brav Mand, der hører allene, at I har anvendt saa mange Penge i saa Maaneder i Paris, raisonnerer strax saaledes: Den Monsieur maa endelig være noget godt hos, han maa endelig have lært noget for saa mange Penge, og derfor vægrer sig ikke for at give Monsieur sin Datter.
Jean. Du seer dog, Pierre, hvor lidt mine Forældre skiønne derpaa.
Pierre. Hvorledes kan slige Toסser, som her er i Landet, skiønne paa Monsieur? Langt fra at skiønne paa hans Qvaliteter, de tillægger ham alle de Lyder, som til er.
Jean. Hvad siger de da om mig?
Pierre. Monsieur, jeg skiæmmes ved at tale derom. Jeg havde nær kommen i Ulykke for nylig, for Hans Skyld.
Jean. Ah ditez hardiessement. Du veedst vel, at vi Parisier lægger aldrig saadant paa Hiertet.
Pierre. Somme kalder Monsieur Hans Baisemains, fordi han gaaer om og kysser alle Fruentimmer paa Hænderne.
Jean. Par di? quels sots! det er just en af de artigste qualités, en galant homme kan besidde.
Pierre. Somme ere mere grove, og kalder Monsieur: Hans Wurst. Hans Nar. Hans Abekat. Hans Gøgler. Hans Strømpekiger. Hans Markskriger. Hans Rumpevrikker. Hans Styltganger. Hans Capriolskiærer. Hans.....
Jean. Nu, nu, nok, nok. Jeg gider ikke hørt meer deraf.
Pierre. Hans Petit Maitre. Hans Dandser. Hans Franskfordærver. Hans.....
Jean. Holdt op, siger jeg, Maraut!
Pierre. Hans Spillefugl. Hans Stratenjunker. Hans Harleqvin.
Jean. Hvis du holder ikke op, skal jeg slaae din Hierne itu. Je t'ecraserai ton tête.
Pierre. Monsieur bad mig jo selv sige. Men der kommer Arv igien.

Sc. 2.

Jean. Arv. Pierre Siden **en Spiller** udenfor.

Arv. Jeg vilde, mare, ikke være i Hans Frandsens Sted nu, om man gav mig to Mark. Jeronimus har svoren paa, at han ikke vil gaae til Sengs, førend han har faaet ham i Spindehuset eller i Slutteriet, hvad man kalder det. Det var og uforskammet at handle saaledes med en gammel Mand, der har siddet og svaret borgerlig Skat og Tynge saa mange Aar. Tænk engang, I godt Folk! hvordan han redte ham til, som for Exempel: jeg taer min Kiole, og kerer den saaledes om. Vender Kiolen om. Seer jeg ikke nu ud som en Nar? ha ha ha ha ha ha! ret ligedan saae Jeronimus ud. Jeg vilde ikke gaae saadan i en af de store Gader, om En gav mig to Skilling, thi Staader-Kongerne kunde tænke, jeg var gal, og trække mig i Daare-Kisten. Han vender Kiolen ret igien. Mutter sidder og græder hiemme, som hun var pidsket; men det er hende godt nok; thi naar Fatter ikke vilde skikke ham Penge, da han var i Vestindien eller Frankrig, hvad det hedder, saa solgte hun baade Kiole og Skiørt, for at bringe dem til Veie.
Jean. Arv! hvordan staaer det til hiemme?
Arv klaaer sig bag Hovedet. Vel nok, Maansør!
Jean. Det maa ikke hænge ret sammen, du klaaer dig saa bag Øret. Siig mig, hvordan staaer det til?
Arv. Vel nok Maansør. Jeg takker for god Eftersporsel, men..... farvel Maansør! jeg maa gaae.
Jean. Hvad vil du sige med det Men? Fort siig mig, hvor det staaer til, du faaer, ma foi ellers Hug.
Arv. Alting staaer mare vel til. Men det staaer noget forbandet ilde til.
Jean. Siig kun frit, Arv! saa skal jeg forære dig en Livre.
Arv. Jeg er ikke for at spise Lever, Maansør, naar jeg faaer noget, saa gir jeg det til Hunden. Men vil Maansøren forære mig noget til en Kande Øl?
Jean. See! der er to Mark. Det var min Mening.
Arv. Gramarcis, Maansør!
Jean til Pierre. Hvilket dumt Beest den Karl er. Han vidste ikke, hvad en Livre de France var.
Arv. Jeg vil da vare Maansøren ad, at han smør sine Støvler i Tide; thi Jeronimus har Bud efter Vægterne og Staader-Konger at trække Jer i Arrest. Fatter har ogsaa slaaet Haanden af Jer, og svær paa, at I skal sidde indsluttet i et Hul et heelt Aar.
Pierre. Vil man ogsaa indslutte mig?
Arv. Nei, du har ingen Nød, Peer. Man vil kun lade dig kagstryge, og siden løbe, hvor du vil.
Jean. Men hvad er der for Allarm uden for?
En Spiller udenfor. Jeg skal lære den Karl at undstikke sig uden at betale.
Jean. Peste! hvad er herved at giøre?

her kommer en Person mig paa Halsen, som vandt nylig hundrede Rigsdaler fra mig i Spil. Jeg løb bort, da han vendte Ryggen; thi jeg havde intet at betale med.

Spilleren udenfor. Enten skal han slaaes med mig, eller betale mig mine Penge.

Pierre. Ach Herre! jeg maa bort et Øieblik paa Naturens Vegne, jeg kommer strax igien.

Jean. Vil du bie, Maraut! er nu Tid at gaae bort, du seer, at jeg blir overfalden?

Pierre. Ach min Mave! min Mave! jeg drak for hastig paa Kaalen, det var min Ulykke. Løber i en Krog og skiuler sig.

Spilleren udenfor. Jeg skal lære ham, hvad det er, at give sig i Spil med en ærlig Mand.

Jean. Ach kiære Arv! kan du ikke hielpe at skiule mig? jeg skal lønne dig derfor, som en honnet homme.

Arv. Jeg har et Dække her ved Haanden, om Maansøren vil lade sig svøbe derudi.

Jean. Det er lige meget, Arv! naar jeg kun bliver skiulet.

Arv svøber ham i Dækket, og sætter sig derpaa som en Bylt.

Sc. 3.

Spilleren. Arv. Jean. Pierre skiult.

Spilleren. Jeg skal, min Troe, ikke gaae til Sengs i Aften, førend jeg faaer fat paa ham. Det er ikke saa meget for Pengenes Skyld, som for det onde Exempel, andre kan tage deraf, at løbe af Spil uden at betale.

Jean ryster under Dækket.

Arv slaaer paa ham og siger: Lig stille! Der blir ellers en Ulykke af.

Spilleren. Hvem taler du til, Kammerat?

Arv. Jeg taler til min Sæk.

Spilleren. Til din Sæk? hvad har du da i din Sæk?

Arv blir bange og stammer. Jeg har, min Troe, ikke andet end Smør derudi.

Spilleren. Smør i din Sæk, som du sidder paa! Det er ikke mueligt.

Arv. Nei, det er sandt, det er Lys.

Spilleren. Lys? det er endnu galnere.

Arv. Nei, det er sandt, jeg fortalede mig, det er Kniplinger.

Spilleren. Det maa være en forbandet Hob Kniplinger. Det hænger aldrig ret sammen; det maa være staalne Koster.

Arv. Nei, det er sandt, det er Erter.

Spilleren. Du est vist nok en Tyv, det mærker jeg; fort! lad mig see, hvad det er.

Arv. Det er, min Troe, ikke Hans Frandsen, Maansør! det kan jeg giøre min Eed paa; thi hvordan skulde han kunne ligge i en Sæk?

Spilleren. Ha ha, nu skal man see, jeg tør komme til mine Penge. See her, Monsieur Frandsen! er I her? det er mig kiært. Her er to Ting for Jer at udvælge, enten at levere mig strax mine Penge, eller at slaaes.

Jean. Monsieur! je n'ai point d'argent.

Spilleren. Monsieur! jeg forstaaer ikke Fransk, vi vil slaaes paa Dansk. Flux! træk ud, eller Penge.

Jean. Jeg vil give Ham min Haand for Pengene, Monsieur!

Spilleren. Ingen Snak, rede Penge, eller slaaes.

Arv. Skam, der bier her længer.

Løber bort.

Jean. Ach Monsieur! hav dog Taalmodighed med mig, I skal vist nok faae dem.

Spilleren. Jeg forlanger intet, uden at I skal trække ud.

Jean. Monsieur! der har I mit Uhrværk.

Spilleren. Det er godt, det tar jeg for fyrgetyve Rigsdaler, lad mig ogsaa faae Kiole, Vest og Hat til, saa vil jeg lade mig nøie.

Jean. Jeg veed, I vil ikke have, at jeg skal gaae nøgen.

Spilleren trækker sin Kaarde. Allons! Kiole, Vest og Hat hid, eller slaaes. Jean trækker Kiole og Vest af, og flyer Spilleren det med Hatten og Paruqven. Monsieur! votre très humble Serviteur, jeg takker for god Betalning.

Pierre kommer af Krogen igien. Ach Monsieur! nu er I saa nøgen, som I kom fra Moers Liv. Hvad Ulykke kan dog ikke det Spil foraarsage!

Jean. Nei du skal have Tak, jeg veed man fødes ikke med Buxer, Skoe og Strømper. Men din Poltron! giorde jeg din Ret, saa skulde jeg kløve dit Hoved. Er det forsvarligt, saadan at forlade din Herre?

Pierre. Det er sandt, jeg vilde ønske, at jeg havde kunnet blive staaende og fegtet saa tapperlig som Monsieur, men jeg er færdig at daane, naar jeg seer en nøgen Kaarde.

Jean. Allons retirons nous à la Mad. la Fleche: hun tar os nok i Protection, du veedst jo, hvor hun boer?

Pierre. Jeg? hvor skulde jeg vide det?

Jean. Ach! hvilket grovt og upoleret Folk, vi boer iblandt; ach Paris, Paris! gid vi var der nu igien, Pierre! mais voila Madame la Fleches valet de chambre, Monsieur d'Espang.

Sc. 4.

Espen. Jean. Pierre.

Espen. Jeg leder efter Monsieur Jean de France, men han er ingensteds at finde; jeg spurgte efter ham i hans Fars Huus, jeg spurgte efter ham hos..... Men der er jo han og hans Tiener. Monsieur! Mad. la Fleche lod formelde sin ydmygste Respect, og leverede mig det Brev, førend hun reiste.

Jean. Er Madame la Fleche reist?

Espen. Ja for en halv Time siden.

Jean. Hvorfor reiste I ikke med?

Espen. Fordi hun havde mig ikke meer fornøden.

Jean. Reiste hun da allene?

Espen. Jo, jo, saadan Dame reiser allene! hun havde ikke mindre end fire Lakeier med sig, jeg var ikkun antagen til en Tid for Sprogets Skyld; her er et Brev, som hun leverede mig til Monsieur.

Jean læser Brevet. Pierre!

Pierre. Monsieur!

Jean. Vi er ovenpaa, høit i Veiret.

Pierre. Skal vi da hænges?

Jean. Mad. la Fleche skriver, hun har hørt min Fortræd, og derfor ikke vil være her længer, men at jeg skal finde hende i Hamborg hos Monsieur Gobere, hun vil føre mig med sig til Paris, og der sætte mig i stor Herlighed; vi maae reise ligesom vi staaer og gaaer! alons! depechons! jeg er færdig, saasnart du kan bestille en Vogn; thi jeg vil kun skrive et Afskeds-Brev til min Papa. Adieu mon cher Monsieur d'Espang! Je Vous rends mille graces pour votre civilité! Jean og Pierre gaae.

Sc. 5.

Espen. Marthe.

Espen. Marthe! kom nu hid, nu er de Giekke borte.

Marthe. Gik det ei vel for sig? maa du ei tilstaae, Espen, at jeg er habile?

Espen. Jo lille Fæstemøe! naar Lykken vil favorisere Forstanden, kan man giøre store Ting med liden Konst; Jer Machine var, min Troe, intet Hexerie; I tænkte ikke paa andet, end at giøre Hans Frandsen meer fransøsk og gal, end han var. I har elless ikke egentlig været Aarsag i Antoniuses Lykke; thi den blev befordret ved en Hændelse. En overlægger undertiden en Ting viselig, en anden derimod begynder en Ting i daarlig Fremfusenhed, men naar Lykken og Ulykken kommer der imellem, kan det saaledes falde ud, at den første blir holdet for en Taabe, og den anden for en viis Mand, saasom Verden examinerer ikke, hvordan en Ting sættes i Værk, men hvordan den falder ud.

Marthe. Det vil intet sige, det gaaer med mig, som med store Generaler; naar de vinder et Slag, saa blive de afmalede som store og forstandige Mænd, skiøndt, om man vil examinere alting nøie, da contribuerer det til deres Seier, deres Ære, som de mindst tænkte paa, og er ikkun pure Hændelser. Det meste regieres i Verden af Slumpelykke.

Espen. Marthe! du taler som en Engel! du est saa lærd, at du kunde skrive Bøger; om man flyede dig Bøger, blev du den anden Berthe Tot.

Marthe. Ja, ja, jeg læser Senecus iblandt.

Espen. Jeg har nok kunnet mærke det paa nogen Tid.

Marthe. Hvorledes da?

Espen. Jo! thi vor Grød, som vi faaer om Aftenen, er enten for lidet koget, eller sveden; jeg holder nok af lærde Piger, men jeg vilde nødig have dem enten til Koner eller Huusholdersker.

Marthe. Ei Snak! men der seer jeg de tvende gamle Mænd komme.

Sc. 6.

Jeronimus. Frands. Marthe.. Espen. En Dreng.

Jeronimus. Nei! jeg lader det umueligt falde, Naboe! I giør ilde, at I tager saadan forloren Søn i Forsvar.

Frands. Jeg forsvarer ikke min Søn mere; thi jeg vil aldrig see ham for mine Øien, men jeg taler nu for min egen Skyld; thi om I beskiæmmer ham, lider den hele Familie derved. Bort, du Dreng! hvad har du her at bestille?

Drengen. Der var En, som gav mig et Brev paa Gaden at bære til Far.

Drengen gaaer.

Frands læser Brevet: Madame la Fleche, en fornemme fransk Dame, har fundet mig for god til at være her i Landet, og derfor taget mig med sig til Frankrig. Jeg er vant udenlands til Artighed og Galanterie, og derfor umueligen kan lide de gemeene og grove Folk, som er i min Familie. Jeg kommer ikke meer tilbage; vil I skrive mig til, da kan I adressere Brevet à la Mad. la Fleche, Dame tres celebre & tres renommée dans la France. Brevet maa skrives paa Fransk; thi jeg har sæt mig for, inden nogle Maaneder ikke at forstaae et danskt Ord; men Udskriften paa Brevet maa være saadan: A Monsieur Monsr. Jean de France, gentil homme, & grand favorit de la Madame la Fleche, Courtisane tres renommée, dans la Cour de France. Hvis saadan Udskrift er ikke paa Brevet, skikker jeg det ubrudt tilbage. Je suis le Votre.

Jean de France, gentil homme Parisien. Copenhague d. 18 Majus.....

Jeronimus. Vil I nu meer erkiende ham for Jer Søn? har jeg nu ikke Frihed at bortgive min Datter til hvem jeg lyster?

Frands. Jo vist.

Jeronimus. Jeg har lovet hende bort til Jesper Lorentsens Søn.

Frands. Det er en skikkelig Person. Jeg gratulerer.

Jeronimus. Kan jeg overtale Raboe, til at komme til Bryllup, og være i god Humeur?

Frands. Jo vist! jeg har allerede slaget min Søn af mit Sind.

Jeronimus. Det giør I vel udi.

Frands. Det meste, som giør mig ondt, er at see mig skilt ved saadan god ærlig Mand, som I, med hvilken jeg havde Forhaabning at blive foreenet ved Svogerskab.

Jeronimus. Ei Raboe! Jer Datter Lisbet er jo voxen?

Frands. Ja hun er.

Jeronimus. Min Søn Jochum ligesaa. Kan der da ikke blive et nyt Svogerskab?

Frands. Jo det kan rigtig gaae an, om Jer saa synes.

Jeronimus. Der har I min Haand paa, at han skal blive hendes Husbond; thi han holder, saa min Troe, en Skilling af hende, det har jeg mærket.

Mig synes Raboe, at det er
Herefter mere sikker,
Vi gifter tidlig Sønner her,
End dem af Landet skikker.
Af Eders Søns Historie
Exempel man kan tage,
Hvad nytter fremmed Land at see,
Før man faaer Skiæg paa Hage.
See andre Nationer an,
Hvor Ungdom bliver hiemme;
Her eene strax af Landet man
Skal ud for Danskt at glemme,
At sætte Arv og Middel til,
Og lære galne Sæder,
Galanterie og Abespil,
En Hoben nymods Eeder.
Hvis endelig der reises maa,
Det kan ei være andet,
Lad Reisen kun til Elben gaae,
Saa Arven blir i Landet.
Hvad nytter os saa store Spring
I andre Land at giøre?
Paa Skaven vi kan bedre Ting
Om Rigets Tilstand høre.

Anmærkninger

(som fortsættes i Tillægget).

I en „Specification paa Comoedier, som kunde opføres (paa det kongelige danske Theater) indtil Midfaste" (1768), forfattet af daværende Inspecteur (Regisseur og Acteur) **Als**, har jeg fundet følgende Anmærkning ved „Jean de France": „Det er en Deel Aar siden, at en vis høi Minister bestilte den Piece [opført], med de udtrykkelige Ord: at hans fra Frankrig hiemkomne Søn skulde speile sig i den."

S. 58. **Klosteret**, d. e. Communitetet. Cfr. Noten ovenf. S. 55.

S. 58. **Serdam**. I alle ældre Udg. staaer: Serdam (ɔ: **Zardam**, bekiendt Bye i Holland).

S. 59. **„Vestindien,"** hvor Heden let kunde angribe Hovedet.

S. 59. *Bougre de Pagrad*. En Dands (cfr. Anm. til dette Sted i Tillægget).

S. 59. Mr. **Blondis**. Dengang første Dandser ved Operaen i Paris. (Rahbek: Om Holb. 3 D. S. 111).

S. 60. ***Fiol de Spanie*** og ***Fiol de Spang***, skal være **Folie d'Espagne**, en den Tids nymodens Dands. (Werl. 40, cfr. Anm. herom i Tillægget).

S. 60. **Rentekammer-Drenge**. En Deel unge Mennesker begyndte Embedsbanen som Skrivere („Skriverdrenge") i Rentekammerets Comptoirer. De Uordener, disse Drenge afstedkom paa den saakaldte Cancelliegang (den brede Gang, som efter Længden giennemskiærer den største Fløi af Cancelliebygningen) gave Anledning til det interessante Actstykke, Werlauff i de hist. Antegnelser t. Holb. Lystsp. (304—305) har indrykket, og som endnu opbevares i et og andet af de Kongelige Collegii-Comptoirer.

S. 64. **Kaage**, forældet daglig Tale for: **Kige**.

S. 64. **Mangelstok**. En tynd Stok til at glatte Linned med.

S. 69—70. De Repliker (om Kiolens Knapning bagtil), som her afvige fra Udg. 1731, ere optagne fra Udgg. 1723—24, da de følgende Scener (hvorpaa Catastrophen beroer) ellers vilde være aldeles uforstaaelige.

S. 73. **Stodderkongerne** (Stodderfogder). Byebetiente i ældre Tider her i Landet til Tiggeriets og anden Uordens Hemmelse paa Gaderne om Dagen.

S. 75. **Berthe Tot**. Den lærde adelige Dame Birgitte Thott udgav 1658 en dansk Oversættelse af Luc. Ann. Seneca's philosophiske Skrifter, trykt i Sorøe, fol.

Jeppe paa Bierget,
eller
den forvandlede Bonde.

Comoedie udi 5 Acter.

Forestilled paa den danske Skueplads 1722.

Personerne.	Acteurs og Actricer.		
Jeppe paa Bierget.	Msr. Gram.	To Doctores.	
Nille, hans Hustrue.	Mad. Lercke.	Ridefogden.	
Baron Nilus.	Msr. Pilol.	Ridefogdens Kone.	
Secretairen.	Msr. Ulsø.	Tre bevæbnede Mænd.	
Kammertieneren.		Dommeren.	Msr. Schou.
Erich, Lakei.		Betienten.	
Anden Lakei.		To Advocater.	
Jacob Skomager.	Msr. Høberg.	Magnus.	

[Scenen er i og ved en Bondebye i Siælland.]

Actus. 1.

Sc. 1.

Nille.

Jeg troer neppe, at der er saadan doven Slyngel i det hele Herred, som min Mand; jeg kan neppe faae ham vaagen, naar jeg trækker ham efter Haaret af Sengen. I Dag veed nu den Slyngel, at det er Torv-Dag, og dog alligevel ligger og sover saa længe. Hr. Poul sagde nylig til mig: Nille! du est alt for haard mod din Mand, han er og bør dog være Herre i Huset; men jeg svarede ham: Nei! min gode Hr. Poul! dersom jeg vilde lade min Mand regiere i Huset et Aar, saa fik hverken Herskabet Landgilde, eller Præsten Offer; thi han skulde i den Tid drikke op alt, hvad der var i Huset; skulde jeg lade den Mand raade i Huset, der er færdig at sælge Boeskab, Kone og Børn, ja sig selv for Brændeviin? hvorpaa Hr. Poul tiede ganske still, og strøg sig om Munden. Ridefogden holder med mig og siger: Moerlille! agt du kun ikke, hvad Præsten siger. Der staaer vel i Ritualen, at du skal være din Mand hørig og lydig, men derimod staaer der i dit Fæstebrev, som er nyere end Ritualen, at du skal holde din Gaard vedlige, og svare din Landgilde, hvilket du umueligt kan giøre, dersom du ikke trækker din Mand hver Dag efter Haaret, og prygler ham til Arbeide. Nu trækkede jeg ham af Sengen, og gik ud i Laden at see, hvordan Arbeidet gik for sig; da jeg kom ind igien, sad han paa Stolen, og sov, med Buxerne, reverenter talt, paa det ene Been, hvorudover Krabasken strax maatte af Krogen og min gode Jeppe smøres, til han blev fuldkommen vaagen igien; det eneste, han er bange for, er Mester Erich (saa kalder jeg Krabasken). Hei Jeppe! er din Fæhund endnu ikke kommen i Klæderne? har du Lyst at tale med Mester Erich end engang? Hei Jeppe! her ind!

Sc. 2.

Jeppe. Nille.

Jeppe. Jeg maa jo have Tid at klæde mig, Nille! jeg kan dog ikke gaae som et Sviin foruden Buxer og Trøie til Byen.

Nille. Har du, Skabhals, ikke kunnet tage ti Par Buxer paa dig, siden jeg vækkede dig i Morges?

Jeppe. Har du lagt Mester Erich fra dig, Nille?

Nille. Ja jeg har, men jeg veed strax hvor han er at finde igien, dersom du ikke er hurtig. Her hid! see, hvor han kryber. Her hid! du skal til Byen at kiøbe mig to Pund grøn Sæbe; see, der har du Penge dertil. Men hør! hvis du inden fire Timer ikke er her paa Stedet igien, da skal Mester Erich dandse Polskdands paa din Ryg.

Jeppe. Hvor kan jeg gaae fire Miil i fire Timer, Nille?

Nille. Hvem siger, du skal gaae? du Hanrei! du skal løbe. Jeg har engang sagt Dommen af, giør nu hvad dig lyster.

Sc. 3.

Jeppe allene.

Nu gaaer den Soe ind, og æder Frokost, og jeg stakkels Mand skal gaae fire Miil, og faaer hverken Baadt eller Tørt; kan nogen Mand have saadan forbandet Kone, som jeg har? Jeg troer virkelig, at hun er Sødskende-Barn til Lucifer. Folk siger vel i Herredet, at Jeppe drikker; men de siger ikke, hvorfor Jeppe drikker; thi jeg fik aldrig saamange Hug i ti Aar, jeg var under Malicien, som jeg faaer paa een Dag af den slemme Qvinde; hun slaaer mig, Ridefogden driver mig til Arbeid som et Beest, og Degnen giør mig til Hanrei. Maa jeg da ikke vel drikke, maa jeg da ikke bruge de Midler, som Naturen giver os at bortdrive Sorg med? var jeg en Tosse, saa gik saadant mig ikke saa meget til Hierte, saa drak jeg ei heller ikke, men det er en afgiort Ting, at jeg er en vittig Mand, derfor føler jeg saadant meer end en anden, derfor maa jeg og drikke. Min Naboe Moons Christophersen siger tidt til mig, saasom han er min gode Ven: Fanden fare i din tykke Mave, Jeppe! du maatte slaae fra dig, saa blev Kiellingen nok god. Men jeg kan ikke slaae fra mig for tre Aarsagers Skyld. Først, fordi jeg har ingen Corasie. For det andet, for den forbandede Mester Erich, som hænger bag Sengen, hvilken min Ryg ikke kan tænke paa, uden han maa græde. For det tredie, efterdi jeg er, uden at rose mig selv, et eiegodt Gemyt, og en god Christen, som aldrig søger at hevne mig, endogsaa ikke paa Degnen, som sætter mig et Horn paa efter et andet; thi jeg offrer ham hans tre Hellige Dage derfor oven i Kiøbet, da der er ikke den Ære i ham at give mig et Kruus Øl det hele Aar. Intet gik mig meer til Hierte end de spidige Ord, som han gav mig forgangen Aar; thi da jeg fortaalte, at en vild Tyr, som aldrig frygtede noget Menneske, engang blev bange for mig, svarede han: Kanst du ikke begribe det Jeppe? Tyren saae, at du havde større Horn, end den selv havde, og derfor ei holdt raadeligt at stanges med sin Overmand. Jeg kræver Jer til Vidne godt Folk, om ikke saadanne Ord kunde trænge en ærlig Mand til Marv og Been. Jeg er dog saa skikkelig, at jeg har aldrig ønsket Livet af min Kone. Tvertimod, da hun laae syg af Guulsot i Fior, ønskede jeg, at hun maatte leve! thi som Helvede er allerede fuld af onde Qvinder, kunde Lucifer maaskee skikke hende tilbage igien, og saa blev hun endda værre, end hun er; men om Degnen døde, vilde jeg glæde mig, saa vel paa mine egne Vegne, som paa andres; thi han giør mig kun Fortræd, og er Menigheden til ingen Nytte. Det er en ulærd Diævel; thi han duer ikke til at holde ringeste Tone, end sige støbe et ærligt Vorlys. Nei da var hans Formand, Christopher, anden Karl. Han tog Troen over fra tolv Degne i sin Tid, saadan Stemme havde han. Engang sat jeg mig dog for at bryde overtverts med Degnen, som Nille selv hørte derpaa, da han skieldte mig for Hanrei, og sagde: Fanden være din Hanrei, Mads Degn! Men hvad skede? Mester Erich maatte strax af Væggen, og stille Trætten, saaledes at jeg maatte bede Degnen om Forladelse, og takke ham, at han som en velstuderet Mand vilde giøre mit Huus den Ære. Siden den Tid har jeg aldrig tænkt paa at giøre Modstand. Ja! ja! Moons Christophersen! du og andre Bønder har godt ved at sige, hvis Koner har ingen Mester Erich liggende bag Sengen; havde jeg et Ønske i Verden, saa vilde jeg bede, at min Kone enten ingen Arme havde, eller jeg ingen Ryg; thi Munden maa hun bruge saa meget, som hun gider. Men jeg maa gaae til Jacob Skomager paa Veien, han tør nok give mig for en Skilling Brændeviin paa Credit; thi jeg maa have noget at lædske mig paa. Hei! Jacob Skomager! er du opstaaen? luk op Jacob!

Sc. 4.

Jacob Skomager i blotte Skiorte.
Jeppe.

Jacob. Hvo Pokker vil her ind saa tidlig?

Jeppe. God Morgen, Jacob Skomager!

Jacob. Tak Jeppe! du est saare tidlig paa Færde i Dag.

Jeppe. Lad mig faae for en Skilling Brændeviin, Jacob!

Jacob. Ja nok, fly mig Skillingen!

Jeppe. Du skal i Morgen faae den, naar jeg kommer tilbage.

Jacob. Jacob Skomager skienker ikke paa Borg; jeg veed, du har jo sagte en Skilling eller to at betale med.

Jeppe. Skam der har, Jacob! uden nogle Skillinger, min Hustrue skyede mig at kiøbe noget for i Byen.

Jacob. Jeg veed, du kan jo tinge to Skilling af paa de Varer, du kiøber; hvad er dit Kiøbmandskab?

Jeppe. Jeg skal kiøbe to Pund grøn Sæbe.

Jacob. Ei kanstu ikke sige, at du gav en Skilling eller to mere for Pundet, end du gir.

Jeppe. Jeg er saa bange, min Hustrue faaer det at vide, saa faaer jeg en Ulykke.

Jacob. Snak! hvor skulde hun faae det at vide? kanst du ikke sværge paa, at du

udgav alle Pengene? du est saa dum som et Fæe.

Jeppe. Det er sandt nok, Jacob, det kan jeg endelig giøre.

Jacob. Fly hid din Skilling da.

Jeppe. See der! men du maa give mig en Skilling tilbage.

Jacob kommer ind med Glasset, drikker ham til. Singot, Jeppe!

Jeppe. Du drak som en Skielm.

Jacob. Ei! jeg veed, det er jo Sædvane, at Verten drikker Giesterne til.

Jeppe. Jeg veed det nok, men Skam faae den, der først fandt paa den Sædvane. Din Skaal, Jacob!

Jacob. Tak Jeppe! du kommer til at tage for den anden Skilling med, du kan dog ikke bringe den tilbage; uden du vil have et Glas Brændeviin tilgode, naar du kommer igien; thi jeg har, min Troe, ingen Eneste-Skilling.

Jeppe. Skam der giør; skal den fortæres, saa skal det strax skee, paa det jeg kan føle, at jeg faaer noget i Maven, men drikker du ogsaa deraf, saa betaler jeg intet.

Jacob. Singot Jeppe!

Jeppe. Gud bevare vore Venner, og Skam faae alle vore Uvenner. Det giorde godt i Maven; Ach! Ach!

Jacob. Lykke paa Reisen, Jeppe!

Jeppe. Tak Jacob Skomager!

Sc. 5.

Jeppe allene.

Blir lystig og begynder at synge:

En hvid Høne og en broget Høne
De satte sig op mod en Hane ꝛc.

Ach! gid jeg turde drikke for en Skilling endnu. Ach! gid jeg turde drikke for en Skilling endnu. Jeg troer, jeg giør det. Nei! der blir en Ulykke af. Kunde jeg kun først faae Kroen af Sigte, saa havde jeg ingen Nød, men det er ligesom En holder mig tilbage. Jeg maa derind igien. Dog hvad er det, du giør, Jeppe? Jeg seer, Nille ligesom staaer for Veien med Mester Erich i Haanden. Jeg maa vende om igien. Ach! gid jeg turde drikke for en Skilling endnu! Min Mave siger: du skal; min Ryg: du skal ikke; hvem skal jeg nu giøre imod? er ikke min Mave mere, end min Ryg? jeg mener jo. Skal jeg banke paa? hei! Jacob Skomager herud! — men den forbandede Qvinde kommer mig igien for! vilde hun kun saaledes slaae, at Rygbenene fik ingen Skade, skiøttede jeg Fanden om det, men hun slaaer som..... Ach Gud bedre mig arme Mand, hvad skal jeg giøre? Tving din Natur, Jeppe! er det ikke en Skam, at du skulde styrte dig i Ulykke for et lumpen Glas Brændeviin? nei; det skal ikke skee denne Gang, jeg maa fort — Ach! gid jeg turde drikke kun for en Skilling endnu. Det var min Ulykke, at jeg først fik Smag derpaa, nu kan jeg ikke komme afsted; fort Been, Drollen skal splide Jer ad, om I ikke gaaer. Nei de Carnalier vil saa mari ikke, de vil til Kroen igien; mine Lemmer fører Krig med hinanden, Maven og Benene vil til Kroen, og Ryggen til Byen. Vil I gaae I Hunde! I Bestier! I Skabhalse! nei Pokker fare efter dem, de vil til Kroen igien, jeg har mere Møie med mine Been at faae dem til at gaae fra Kroen, end med mit broget Hors at faae det fra Stalden. Ach! gid jeg turde kun drikke for een eneste Skilling endnu! Hvem veed, om Jacob Skomager ikke tør borge mig for en Skilling eller to, naar jeg beder ham meget derom. Hei Jacob! nok et Glas Brændeviin for to Skilling.

Sc. 6.

Jacob. Jeppe.

Jacob. See Jeppe! est du kommen tilbage? Jeg tænkte nok, at du fik for lidt. Hvad vil en Styver Brændeviin forslaae? det kan jo ikke komme nedenfør Halsen.

Jeppe. Det er sandt, Jacob! Lad mig faae end for en Styver; afsides Naar jeg først har drukket, saa faaer han vel at borge mig, enten han vil eller ei.

Jacob. Her er en Styver Brændeviin, Jeppe! men Penge først.

Jeppe. Du kan jo sagt' borge mig, mens jeg drikker, som der staaer i Ordsproget.

Jacob. Vi agter ingen Ordsprog, Jeppe! vil du ikke betale forud, saa faaer du ikke en Taar, vi har forsvoret at borge nogen, ikke engang Ridefogden selv.

Jeppe grædende. Kan du ikke sagte borge mig, jeg er jo en ærlig Mand?

Jacob. Ingen Borgen.

Jeppe. Der har du en Styver da, din Prakker! nu er det giort, drik nu Jeppe! Ach det giorde godt.

Jacob. Ja det kan bage en Skielm indvortes.

Jeppe. Det allerbedste er med Brændeviin, at man faaer saadan Corasie derefter. Nu tænker jeg ikke mere, hverken paa min Hustrue eller Mester Erich, saa blev jeg forandret af det sidste Glas. Kan du den Vise, Jacob:

Liden Kirsten og Hr. Peder de sat over Bord. Peteheia!
De talte saa meget skiændeligt Ord. Polemeia!
Om Sommeren synger den lystige Stær. Peteheia!
Fanden ta' Nille den Aklermær. Polemeia!

Jeg gik ud i grønnen Lund. Petcheia!
Degnen det er en Rakker-Hund. Polemeia!
Jeg satte mig paa min abelgraae Hest. Petcheia!
Degnen det er en Rakker-Beest. Polemeia!
Om I vil vide min Hustrues Navn, Petchzia!
Da hedder hun: faae Last og Skam. Polemeia!

Den Vise har jeg selv giort, Jacob!

Jacob. Du har Fanden heller!

Jeppe. Jeppe er ikke saa taabelig, som du mener; jeg har ogsaa giort en Vise om Skomagerne, som gaaer saaledes:

Skomageren med sin Bass og Fiol, Philepom, Philepom.

Jacob. Ei du Nar, den er giort over Spillemænd.

Jeppe. Ja det er sandt. Hør Jacob: giv mig nok for en Styver Brændeviin!

Jacob. Godt! nu kan jeg see, du er en smuk Mand, som under mit Huus en Skilling.

Jeppe. Hei Jacob giv mig kun for fire Skilling.

Jacob. Ja vel.

Jeppe. synger igien.

Jorden drikker Vand,
Havet drikker Soel;
Solen drikker Hav,
Alting i Verden drikker,
Hvorfor maa jeg daa
Ei drikke ligesaa?

Jacob. Singot Jeppe!

Jeppe. Mir zu.

Jacob. Godtaar med Halvparten.

Jeppe. Ich tank ju Jacob, drik man, dat dig di Dyvel haal, dat dig di Dyvel haal, dat ist dig vel undt.

Jacob. Jeg hører du kan snakke Tydsk, Jeppe!

Jeppe. Jo vist, det er saa gammelt dat, men jeg snakker det ikke gierne, uden jeg er fuld.

Jacob. Ja saa snakker du det dog i det ringeste engang om Dagen.

Jeppe. Jeg har været ti Aar under Malicien, og skulde ikke forstaae mine Sprog.

Jacob. Jeg veed det nok, Jeppe! vi har jo været i Companen sammen i to Aar.

Jeppe. Det er sandt, nu erindrer jeg det. Du blev jo hængt engang, da du løb bort ved Wismar.

Jacob. Jeg skulde hænges, men jeg fik Pardon igien; saa nær hielper saa mangen Mand.

Jeppe. Det var Skade, du blev ikke hængt, Jacob! men var du ikke med i den Auction, som stod paa den Hede, du veedst vel selv —

Jacob. Ei! hvor har jeg ikke været med?

Jeppe. Jeg glemmer aldrig den første Psalme, Svensken skiød. Jeg troer, der faldt paa eengang 3000, om jeg sagde 4000 Mænd. Daß ging fordyvled zu, Jacob, du kanst wol das ihukommen, ich kan nicht negten, daß ik jo bange var in dat Slag.

Jacob. Ja, ja! Døden er haard at gaae paa, man er saa gudsfrygtig, naar man gaaer imod Fienden.

Jeppe. Ja det er sandt! jeg veed ikke, hvoraf det kan komme; thi jeg laae, og læste den hele Nat, førend Auctionen skulde staae, i Davids Psaltkar.

Jacob. Jeg undrer mig over, at du, som har været Soldat tilforn, lader dig cujonere af din Hustrue.

Jeppe. Jeg! gid jeg kun havde hende hid, saa skulde du see, hvor jeg skulde bastenere hende. Nok et Glas, Jacob! jeg har endnu otte Skilling tilbage; naar de ere opdrukne, drikker jeg paa Borg. Lad mig faae et Kruus Øl ogsaa.

In Leipsig var en Mand,
In Leipsig var en Mand,
In Leipsig var en Læderen Mand,
In Leipsig var en Læ[illegible] Mand,
In Leipsig var en Mand,
Die Mand han nam en Fru &c.

Jacob. Singot Jeppe!

Jeppe. Hei! He.....i! He.... Din Skaal og min Skaal og alle gode Venners Skaal, He..... He..... i!

Jacob. Vil du ikke drikke Rifogdens Skaal?

Jeppe. Jo nok, giv mig for en Skilling endnu, Rifogden er en skikkelig Mand, naar vi stikker ham en Daler i Næven, giør han sin Saligheds Eed for Herskabet, at vi ikke kan betale Landgilde. En Skielm, der nu har flere Penge, du borger mig nok for en Styver eller to.

Jacob. Nei, Jeppe! du taaler ikke at drikke meer nu. Jeg er ikke den Mand, der vil, at Giesterne skal overvælde sig i mit Huus, og drikke meer end de har godt af. Jeg vil heller miste min Næring; thi det er en Synd.

Jeppe. Hei! nok for en Styver!

Jacob. Nei Jeppe, nu skienker jeg ikke meer; tænk at du har en lang Vei at gaae.

Jeppe. Hundsvot, Caronie, Beest, Slyngel, Hei, He.....i.....i.

Jacob. Farvel Jeppe! Lykke paa Reisen.

Sc. 7.

Jeppe allene.

Ach Jeppe! du est fuld, som et Beest, mine Been vil ikke bære mig. Vil I staae

eller ei, I Cavalier! hei saa hvad er Klokken? hei Jacob Hunsvot Skufter, hei! nok for en Styver; vil I staae, I Hunde! nei Drollen far efter mig, om de vil staae. Tak Jacob Skomager! lad os faae en frisk. Hør Kammerat! hvor gaaer Veien til Byen? Staa, siger jeg! see! Bestet er fuld. Du drak som en Skielm, Jacob, er det for en Styver Brændeviin..... Du maaler som en Tyrk.

Medens han saa taler, falder han om, og blir liggende.

Sc. 8.

Baron Nilus. Secretairen. Kammertieneren. Erich og en anden Lakei.

Baronen. Det lader sig ansee i Aar til et frugtbar Aar, see engang, hvor tyk Byggen staaer.

Secretairen. Ja det er sandt, Eders Naade! men det betyder, at en Tønde Byg vil ikke komme høiere i Aar end til fem Mark.

Baronen. Det vil intet sige. Bønderne staaer sig dog altid bedre i de gode Tider.

Secretairen. Jeg veed ikke, hvordan det er, Eders Naade! Bønderne klage sig dog altid, og vil have Sædkorn, enten Aaret er frugtbar eller ei. Naar de har noget, saa drikker de desmeere. Her boer en Kromand i Nabolauget, som hielper mægtig til at giøre Bonden fattig; de siger, at han kommer Salt i sit Øl, at de skal tørste, jo mere de drikker.

Baronen. Den Karl maa vi have afskaffet. Men hvad er det, som ligger paa Veien? det er jo en død Mand. Man hører ikke andet end Ulykke. Spring En hen, og see hvad det er.

Anden Lakei. Det er Jeppe paa Bierget, som har den onde Kone. Hei op, Jeppe! nei han vaagner ikke op, om vi sloge, og trækkede ham efter Haaret.

Baronen. Lad ham kun blive, jeg havde nok Lyst at spille en Comoedie med ham. I pleier at være frugtbar paa Inventioner, kan I nu ikke hitte paa noget, som kan divertere mig?

Secretairen. Mig synes, at det blev artigt, om man bandt en Papiirs-Krave om hans Hals, eller klippede Haaret af ham.

Kammertieneren. Mig synes, at det var endnu artigere, om man smurte hans Ansigt over med Blæk og udsatte saa nogen at efterse, hvorledes hans Kone tog imod ham, naar han kom hiem i den Positur.

Baronen. Det er godt nok. Men hvad gielder, at Erich hitter paa noget, som er artigere. Siig frem din Mening, Erich!

Erich. Jeg holder for, man skulde klæde ham ganske af, og lægge ham i Herrens bedste Seng, og om Morgenen, naar han vaagnede, stille os alle an mod ham, ligesom han var Herren paa Gaarden, saa at han ikke skulde vide, hvorledes han var snoet eller vendt. Og, naar vi saaledes havde faaet ham i de Tanker, at han var Baronen, skulde vi drikke ham ligesaa drukken igien, som han nu er, og lægge ham i sine gamle Klæder paa denne samme Mødding; hvis saadant med Forstand blev exeqveret, vilde det have en underlig Virkning, og han vilde bilde sig ind, enten at have drømt om saadan Lyksalighed, eller at have virkelig været i Paradiis.

Baronen. Erich! du est en stor Mand, og derfor har ikke uden store Anslag. Men end om han vaagnede op i det samme?

Erich. Det er jeg vis paa, at han ikke giør, Eders Naade! thi denne samme Jeppe paa Bierget er en af de stærkeste Sovere i det hele Herred. Man forsøgte forgangen Aar at hefte en Raket bag ved hans Nakke, men da Raketten gik løs, vaagnede han derfor ikke op af sin Søvn.

Baronen. Lad os da giøre det. Slæber ham strax bort, fører ham i en fiin Skiorte, og lægger ham i min bedste Seng.

Act. 2.

Sc. 1.

Jeppe.

Forestilles liggende udi Baronens Seng med en Gyldenstykkes-Slaabrok for Stolen; han vaagner og gnikker sine Øine, seer sig om, og blir forskrækket; gnikker sine Øine igien, taer paa sit Hoved og faaer en guldbroderet Nathue i Haanden; han smør Spyt paa sine Øine, og gnikker dem igien, vender nok Huen om, og beskuer den, seer paa sin fine Skiorte, paa Slaabrokken, paa alting, har underlige Grimacer; imidlertid spilles en sagte Musik, hvorved Jeppe lægger Hænderne sammen, og græder; naar Musiken har Ende, begynder han at tale.

Ei! hvad er dog dette? hvad er dette for en Herlighed, og hvordan er jeg kommen dertil? Drømmer jeg, eller er jeg vaagen? nei, jeg er ganske vaagen. Hvor er min Kone, hvor er mine Børn, hvor er mit Huus, og hvor er Jeppe? Alting er jo forandret, jeg selv med. Ei! hvad er dog dette? hvad er dog dette? *Raaber sagte og frygtsom:* Nille! Nille! Nille! jeg troer, at jeg er kommen i Himmerig, Nille, og det ganske uforskyldt. Men, mon det er jeg? Mig synes ja; mig synes ogsaa nei. Naar jeg føler paa min Ryg, som endnu

er som af de Hug, jeg har faaet, naar jeg hører mig tale, naar jeg føler paa min hule Tand, synes mig, det er jeg. Naar jeg derimod seer paa min Hue, min Skiorte, paa al den Herlighed, som er mig for Øinene, og jeg hører den liflige Musik, saa Drollen splide mig ad, om jeg kan faae i mit Hoved, at det er jeg. Nei det er ikke jeg, jeg vil tusinde Gange være en Carnalie, om det er. Men mon jeg ikke drømmer? mig synes dog nei; jeg vil forsøge at knibe mig i Armen, giør det da ikke ondt, saa drømmer jeg, giør det ondt, saa drømmer jeg ikke. — Jo jeg følede det, jeg er vaagen, vist er jeg vaagen, det kan ingen disputere mig; thi var jeg ikke vaagen, saa kunde jeg jo ikke..... men hvorledes kan jeg dog være vaagen, naar jeg ret betænker alting? Det kan jo ikke slaae feil, at jeg jo er Jeppe paa Bierget, jeg veed jo, at jeg er en fattig Bonde, en Træl, en Slyngel, en Hanrei, en sulten Luus, en Madike, en Carnalie; hvorledes kan jeg tilligemed være Keiser og Herre paa et Slot? nei det er dog ikkun en Drøm. Det er derfor bedst, at jeg har Taalmodighed, indtil jeg vaagner op. *Musikken begynder paa ny, og Jeppe falder i Graad igien.* Ach! kan man dog høre saadant i Søvne? det er jo ikke mueligt? Men er det en Drøm, saa gid jeg aldrig maatte vaagne op, og er jeg gal, saa gid jeg aldrig maatte blive viis igien; thi jeg vilde stævne den Doctor, der curerede mig, og forbande den, der vækkede mig; men jeg hverken drømmer eller er gal; thi jeg kan komme alting ihu, som mig er vederfaret, jeg erindrer jo, at min salig Far var Niels paa Bierget, min Farfar Jeppe paa Bierget, min Hustrue hedder jo Nille, hendes Krabask Mester Erich, mine Sønner Hans, Christopher og Niels. Men see! nu har jeg fundet ud hvad det er: det er et andet Liv, det er Paradiis, det er Himmerig; jeg, maaskee, drak mig ihiel i Gaar hos Jacob Skomager, døde, og kom strax i Himmerig. Døden maa dog ikke være saa haard at gaae paa, som man bilder sig ind; thi jeg følede intet dertil; nu staaer maaskee Hr. Jesper denne Stund paa Prædikestolen, og giør Liig-Prædiken over mig, og siger: Saadant Endeligt fik Jeppe paa Bierget, han levede som en Soldat, og døde som en Soldat. Man kan disputere, om jeg døde til Lands eller Vands; thi jeg gik temmelig fugtig af denne Verden. Ach Jeppe! det er andet end at gaae fire Miil til Byen, for at kiøbe Sæbe, at ligge paa Straa, at faae Hug af din Hustrue, og faae Horn af Degnen. Ach! til hvilken Lyksalighed er ikke din Møie og dine sure Dage forvandlet? Ach! jeg maa græde af Glæde, besynderlig, naar jeg eftertænker, at dette er hændet mig saa uforskyldt. Men en Ting staaer mig for Hovedet: jeg er saa tørstig, at mine Læber hænge sammen; skulde jeg ønske mig levende igien, var det allene for at faae et Kruus Øl at lædske mig paa; thi hvad nytter mig al den Herlighed for Øinene og Ørene, naar jeg skal døe paa ny igien af Tørst. Jeg erindrer, Præsten har ofte sagt, at man hverken hungrer eller tørster i Himmerig, iligemaade, at man der finder alle sine afdøde Venner; men jeg er færdig at vansmægte af Tørst, jeg er ogsaa ganske allene, jeg seer jo intet Menneske, jeg maatte jo i det ringeste finde min Bestefar, som var saadan skikkelig Mand, der ikke efterlod sig en Skillings Restants hos Herskabet. Jeg veed jo, mange Folk har levet ligesaa skikkelig som jeg, hvorfor skulde jeg allene komme i Himmerig? Det kan derfore ikke være Himmerig. Men hvad kan det da være? Jeg sover ikke, jeg vaager ikke, jeg er ikke død, jeg lever ikke, jeg er ikke gal, jeg er ikke klog, jeg er Jeppe paa Bierget, jeg er ikke Jeppe paa Bierget, jeg er fattig, jeg er rig, jeg er en stakkels Bonde, jeg er Keiser. A..... A..... A..... hielp, hielp, hielp!

Paa dette store Skraal kommer nogle Folk ind, som imidlertid har staaet paa Luur, for at see, hvorledes han skillede sig an.

Sc. 2.

Kammertiener. Erich. Jeppe.

Kammertieneren. Jeg ønsker Eders Naade en lyksalig god Morgen: Her er Slaabrokken, om Eders Naade vil staae op. Erich! spring ud efter Haandklædet og Vandbækkenet.

Jeppe. Ach velbyrdige Hr. Kammertiener, jeg vil gierne staae op, men jeg beder, at I intet ondt vil giøre mig.

Kammertieneren. Gud bevare os, fra at giøre Herren ondt.

Jeppe. Ach! førend I slaaer mig ihiel, vil I da ikke giøre mig den Villighed, at sige mig, hvem jeg er?

Kammertieneren. Veed ikke Herren, hvem han er?

Jeppe. I Gaar var jeg Jeppe paa Bierget, men i Dag..... Ach! jeg veed ikke, hvad jeg skal sige.

Kammertieneren. Det er os kiært, at Herren er i saa god Humeur i Dag, at han behager at skiemte: men Gud bevare os, hvorfor græder Eders Naade?

Jeppe. Jeg er ikke Eders Naade, jeg kan giøre min Saligheds-Eed derpaa, at jeg ikke er det; thi saa vidt, som jeg kan erindre, saa er jeg Jeppe Nielsen paa Bierget, en af Baronens Bønder; vil I have Bud efter min Hustrue, skal I faae det at høre; men lad hende ikke tage Mester Erich med sig.

Erich. Det er sært, hvad er dog dette? Herren maa ikke være vaagen; thi han pleier jo aldrig at skiemte saaledes.

Jeppe. Om jeg er vaagen eller ei, det skal jeg ikke kunne sige; men det veed jeg, og kan sige, at jeg er en af Baronens Bønder, som hedder Jeppe paa Bierget, og aldrig har været enten Baron eller Greve min Livstid.

Kammertieneren. Erich! hvad kan det være? Jeg er bange, at Herren er falden i en Sygdom.

Erich. Jeg bilder mig ind, at han gaaer i Søvne; thi det skeer ofte, at Folk staaer op af Sengen, klæder sig paa, taler, æder, og drikker i Søvne.

Kammertieneren. Nei Erich! jeg mærker, at Herren phantaserer af Sygdom, spring strax efter et Par Doctores..... Ach! Eders Naade slaaer saadanne Tanker af Eders Hoved. Eders Naade jager derved Forskrækkelse i det hele Huus. Kiender Eders Naade ikke mig?

Jeppe. Jeg kiender mig ikke selv: hvorledes skulde jeg da kiende Jer?

Kammertieneren. Ach! er det muligt, at jeg skal høre saadanne Ord af min naadige Herres Mund, og see ham udi saadan Tilstand? Ach! vort ulykfalige Huus, som blir plaget af saadan Koglerie! Kan ikke Herren erindre, hvad han giorde i Gaar, da han reed paa Jagt?

Jeppe. Jeg har aldrig været enten Jæger eller Krybe-Skytter; thi jeg veed, at det er Bremerholms Arbeid; aldrig nogen Siæl skal kunne bevise mig over, at have jaget en Hare paa Herrens Gods.

Kammertieneren. Ach! naadige Herre! jeg var jo selv med Ham paa Jagt i Gaar.

Jeppe. I Gaar sad jeg til Jacob Skomagers, og drak for tolv Skilling i Brændeviin; hvor kunde jeg da være paa Jagt?

Kammertieneren. Ach! jeg besværer naadige Herre paa mine blotte Knæe, at Han lader saadan Snak fare. Erich! gik der Bud efter Doctorerne?

Erich. Ja, de kommer nok strax.

Kammertieneren. Lad os da faae Herren i sin Slaabrok; thi, maaskee, naar han kommer ud i Luften, tør det blive bedre med ham. Vil Herren behage at iføre sig sin Slaabrok?

Jeppe. Hiertelig gierne. I maa giøre med mig, hvad Jer lyster, naar I kun ikke vil slaae mig ihiel; thi jeg er saa uskyldig, som det Barn, der ligger i Moers Liv.

Sc. 3.

To Doctores. Jeppe. Kammertieneren. Erich.

Første Doctor. Vi hører med største Smerte, at Herren er upasselig.

Kammertieneren. Ach ja! Hr. Doctor! han er i en elendig Tilstand.

Anden Doctor. Hvordan er det fat, naadige Herre?

Jeppe. Net vel! jeg er allene noget tørstig af det Brændeviin, jeg fik hos Jacob Skomager i Gaar; vil I kun give mig et Kruus Øl, og lade mig gaae, saa maa man gierne hænge Jer Doctore op, thi jeg behøver ingen Medicin.

Første Doctor. Det kalder jeg ret at phantasere, Hr. Collega!

Anden Doctor. Jo stærkere det er, jo snarere vil det udrase; lad os føle Herrens Puls. Qvid tibi videtur, Domine Frater?

Første Doctor. Jeg holder for, at han maa strax aarelades.

Anden Doctor. Jeg er ikke af den Tanke; thi slige underlige Svagheder maa cureres paa en anden Maade. Herren har havt en fæl og selsom Drøm, som har bragt Blodet udi Bevægelse, og forvirret Hiernen saaledes, at han bilder sig ind at være en Bonde. Vi maa søge at divertere Herren med de Ting, som han pleier at have mest Behag udi, give ham de Vine og den Spise, som han bedst finder Smag udi, og spille for ham de Stykker, som han helst gider hørt. *En lystig Musik begyndes.*

Kammertieneren. Det var jo Herrens Livstykke?

Jeppe. Kan nok være. Har man altid saadan Lystighed her paa Gaarden?

Kammertieneren. Saa tidt Herren behager; thi han gir os alle Kost og Løn.

Jeppe. Men det er underligt, at jeg kan ikke komme ihu, hvad jeg har giort tilforn.

Første Doctor. Sygdommen fører det med sig, Eders Naade! at man forglemmer alt, hvad man har giort tilforn. Jeg erindrer mig, at for nogle Aar siden en af mine Naboer af stærk Drik blev saaledes forvirret, at han i to Dage bildte sig ind at være uden Hoved.

Jeppe. Jeg var tilfreds, at Birke-Dommeren Christopher vilde giøre det samme, men han maa have en Sygdom, som er lige tvert imod denne; thi han bilder sig ind at have et stort Hoved, hvorvel han haver slet intet, som man kan mærke af hans Domme. *De leer alle deraf: ha, ha, ha.*

Anden Doctor. Det er en Fornøielse at høre Herren skiemte. Men, at komme til Historien igien, da gik den samme hele Byen over, og spurgte Folk, om ingen havde fundet hans Hoved, som han havde tabt; men han kom sig lykkelig igien, og er denne Stund Klokker i Jydland.

Jeppe. Det kunde han jo blive, omendskiøndt han havde ikke fundet sit Hoved igien. *De leer atter: ha ha ha!*

Første Doctor. Kan Hr. Collega ikke erindre sig den Historie, som skede for ti Aar siden med den Mand, der bildte sig ind, at der var fuldt af Fluer i hans Hoved, og kunde ikke komme af de Griller, hvormeget man talede for ham, indtil en fornuftig Doctor curerede ham paa saadan Maade: Han lagde et Plaster over hans Hoved, som var bestrøed med døde Fluer, hvilket da han efter nogen Tids Forløb trækkede af, og viste den Syge Fluerne, bildte han sig ind, at de vare udtrukne af hans Hoved, og blev derover frisk igien. Jeg har ogsaa hørt om en anden Mand, der efter en lang Feber faldt udi de Griller, at, hvis han kastede sit Vand fra sig, skulde Landet forgaae af en Flod. Ingen kunde faae ham af de Tanker; thi han sagde sig at ville døe for det gemeene Bedste. Han blev cureret paa saadan Maneer: man skikkede Bud til ham, som fra Commendanten, at, saasom Byen frygtede sig for en Beleiring, og der var ikke Vand i Gravene, han da vilde fylde dem, for at hindre Fienden Adgang til Byen, hvorudover den Syge blev glad, at han kunde tiene sit Fædreland og sig selv med, og blev saa skilt baade ved sit Vand og sin Sygdom.

Anden Doctor. Jeg kan fremføre Exempel af en anden Historie, som er passeret i Tydskland. En Adelmand kom engang udi et Vertshuus, hvor, da han havde spiset, og vilde gaae til Sengs, hang han sin Guldkiæde, som han pleiede at bære om Halsen, paa Væggen i Herberget. Verten gav nøie Agt derpaa, fulgte ham til Sengs, og ønskede ham en god Nat; men da han fornam, at Adelmanden sov, sneeg han sig ind udi Kammeret, og tog tredsindstyve Led bort af Kiæden, og hang den saa paa Væggen igien. Giesten staaer op om Morgenen, lader sin Hest sadle, og ifører sig sine Klæder. Men da han skulde binde Kiæden om Halsen, fornam han, at den havde mist' den halve Deel af sin Længde, begynder derfor at raabe, at han var bestaalen. Verten, som stod uden for Døren og lurede, løber strax ind, og lader, ligesom han bliver ganske forskrækket, raabende: Ach! hvilken skrækkelig Forandring! da Giesten spurte ham, hvi han saadan tog afsted? sagde han: Ach min Herre! Jer Hoved er bleven eengang saa stort som det var i Gaar. Hvorpaa han bar frem et falsk Speil, som viste en Ting eengang saa stort, som det er i sig selv. Da nu Adelmanden saae sit Hoved saa stort i Speilet, faldt han i Graad, og sagde: ach! nu mærker jeg Aarsagen, hvi min Kiæde er bleven saa kort. Hvorpaa han satte sig paa sin Hest, svøbte Hovedet i sin Kappe, at ingen skulde see det paa Veien. Der siges, at han siden mange Dage holdt sig hiemme, og ikke kunde komme af de Griller, men troede, at Kiæden ikke var bleven for kort, men Hovedet for stort.

Første Doctor. Der ere utallige Exempler paa saadanne Indbildinger. Jeg erindrer ogsaa at have hørt tale om En, der bildte sig ind, at hans Næse var ti Fod lang, og varede alle ad, som mødte ham, at de ikke skulde komme for nær.

Anden Doctor. Domine Frater har vel hørt Historien om den Mand, der bildte sig ind, at han var død. En ung Person faldt udi de Griller, at han var død, og derfor lagde sig paa en Liigbaare, og vilde hverken æde eller drikke. Hans Venner forestillede ham saadan Daarlighed, og brugte alle Konster at bevæge ham til at æde, men forgieves; thi han afviste dem kun med Latter, foregivende, at det var mod alle Regler for døde Folk at æde og drikke. Endelig paatog sig en forfaren Mand i Medicinen, at curere ham paa en underlig Maade: Han fik en Tiener til ogsaa at udgive sig for død, og lade sig med Stads udføre til samme Sted, hvor den Syge laae. Disse tvende laae længe først, og saae paa hinanden. Omsider begyndte den Syge at spørge den anden ad, hvorfor han var didkommen? hvilken svarede: Fordi han var død. Dernæst begyndte de at spørge hinanden om Maaden, paa hvilken de vare døde, hvilket enhver vidtløftig fortalte. Derpaa kommer nogle, som dertil vare bestilte, og bringer den sidste sit Aftens-Maaltid til, hvorved han reiste sig af Kisten, og giorde et godt Maaltid, sigende til den anden: skal du ikke ogsaa snart spise? Den Syge forundrede sig derover og spurte, om det kunde staae en død Mand an at spise, men fik til Svar, at dersom han ikke spisede, kunde han ikke længe være død. Han lod sig derfor overtale, først at spise med den anden, siden sove, staae op, klæde sig paa, ja han efterabede den anden i alting, indtil han ogsaa blev levende igien, og flog med ham. Jeg kunde give utallige flere Exempler paa saadanne selsomme Indbildinger. Saaledes er det ogsaa gaaet til denne Gang med Naadige Herre, at Han indbilder sig at være en fattig Bonde. Men Herren maa slaae de Tanker af sit Sind, saa blir Han strax frisk igien.

Jeppe. Men mon det kan være muueligt, at det er af Indbilding?

Første Doctor. Ja vist! Herren har hørt af disse Historier, hvad Indbildinger kan giøre.

Jeppe. Er jeg da ikke Jeppe paa Bierget?

Anden Doctor. Nei vist.

Jeppe. Er da ikke den onde Nille min Kone?

Første Doctor. Ingenlunde; thi Herren er Enkemand.

Jeppe. Er det og lutter Indbilding, at hun har en Krabask, som hedder Mester Erich?

Anden Doctor. Lutter Indbilding.

Jeppe. Er det ei heller sandt, at jeg skulde til Byen i Gaar at kiøbe Sæbe?

Første Doctor. Nei.

Jeppe. Ei heller, at jeg drak Pengene op hos Jacob Skomager?

Kammertieneren. Ei! Herren var jo med os paa Jagt den hele Gaars-Dag.

Jeppe. Ei heller at jeg er Hanrei?

Kammertieneren. Ei! Fruen er jo død for mange Aar siden.

Jeppe. Ach! jeg begynder allerede at fatte min Daarlighed! jeg vil ikke tænke paa den Bonde mere; thi jeg kan mærke, at en Drøm har bragt mig i den Vildfarelse; det er dog underligt, hvor et Menneske kan falde i slige Griller.

Kammertieneren. Vil Herren behage at spadsere lidt i Haven, mens vi laver noget Frokost til.

Jeppe. Ja nok, men det maa skee i en Hast; thi jeg er baade hungrig og tørstig.

Act. 3.

Sc. 1.

Jeppe. Kammertieneren. Secretairen.

Jeppe kommer fra Haven med sin Svite, og et lidet Bord er dækket.

Jeppe. Ha, ha! jeg seer, Bordet er alt dækket.

Kammertieneren. Ja alting er færdig, naar Ederś Naade behager at sætte sig ned.

Jeppe sætter sig ned. De andre staaer bag ved Stolen, og leer af hans Unoder, naar han griber med alle fem Fingre udi Fadet, ræber over Bordet, snyder sig med Fingerne, og smør det paa Klæderne.

Kammertieneren. Vil Herren befale, hvad Viin han lyster.

Jeppe. I veed jo vel selv, hvad Viin jeg pleier at drikke om Morgenen.

Kammertieneren. Der er Rhinsk Viin, som Herren pleier helst at drikke. Dersom den ikke smager Herren, kan Han faae strax anden.

Jeppe. Den er noget for suur. I maa komme noget Miød deri, saa blir den god; thi jeg er meget for sødt.

Kammertieneren. Her er Canari-Sec, om Herren vil smage den.

Jeppe. Det er en god Viin. Skraaler alle! *Hver Gang han drikker blæses i Trompeter.* Hei paas op Karle! nok et Glas Viin af Carnalie-Sæk, forstaaer I vel? Hvor har du faaet den Ring, som du bær paa Fingeren?

Secretairen. Den har Herren selv givet mig.

Jeppe. Det kan jeg ikke erindre, giv mig den tilbage, jeg maa have giort det i Drukkenskab. Man gir jo ikke saadanne Ringe bort. Jeg vil efterse siden, hvad andre Sager, I har faaet. Tienere skal ikke have mere end Kost og Løn; jeg kan sværge paa, at jeg ikke erindrer at have foræret Jer noget i Særdeleshed; thi, hvorfor skulde jeg giøre det? den Ring er jo over ti Rigsdaler værd; nei! nei! I gode Karle, ikke saa, ikke saa. I maae ikke betiene Jer af Jer Herskabs Skrøbelighed og Drukkenskab. Naar jeg er drukken, saa er jeg færdig at give mine Buxer bort; men naar jeg har sovet Rusen ud, taer jeg mine Foræringer tilbage. Jeg fik ellers en Ulykke af min Hustrue Nille. Dog hvad siger jeg? nu falder jeg i forrige galne Tanker igien, og kommer ikke ihu, hvem jeg er. Giv mig nok et Glas Carnalie-Sæk. Samme Skaal! *Trompeterne blæser igien.* Giv Agt paa, hvad jeg siger, Karle! det maa tiene Jer til Underretning herefter, at naar jeg giver noget bort om Aftenen i Drukkenskab, maa I levere det tilbage om Morgenen igien. Naar Tienere faaer mere, end de kan æde op, blir de storagtig og kaster paa Nakken af Herskabet. Hvormeget er din Løn?

Secretairen. Herren har stedse givet mig to Hundrede Rigsdaler om Aaret.

Jeppe. Du skal have Diævelen ikke to Hundrede Rigsdaler herefter, hvad Gavn giør du for to Hundrede Rigsdaler? Jeg maa selv slæbe som et Beest, og staae paa Laden fra Morgenen til Aftenen, og kan neppe.... See, nu kommer de forbandede Bondegriller igien! Giv mig nok et Glas Viin. *Han drikker, og Trompeterne blæser.* To hundrede Rigsdaler! det er jo at flaae Huden af sit Herskab. Hør! veed I hvad, I gode Karle? naar jeg har spiset, har jeg i Sinde at hænge op hver anden her paa Gaarden. I skal vide, at jeg ikke er at skiemte med udi Pengesager.

Kammertieneren. Vi vil give tilbage alt, hvad vi har oppebaaret af Ederś Naade.

Jeppe. Ja, ja! Ederś Naade, Ederś Naade! Complementer og Baslementer har vi godt Kiøb paa i disse Tider. I vil stryge mig om Munden med Ederś Naade, indtil I faaer alle Pengene bort, og I blir mine Naader igien. Munden siger nok Ederś Naade, men Hiertet Ederś Nar. I taler ikke, hvad I mener, Karle. I Betientere ere ligesom Abner, der kom og hilsede Roland, sigende: Hil være dig, min Broder, og med det samme stikker ham Dolken i Hiertet. Tro mig, at Jeppe er ingen Nar.

De falder alle paa Knæe, og beder om Naade.

Jeppe. Staaer kun op igien, Karle! til jeg har spiset; siden vil jeg see efter, hvor det hænger sammen, hvilke som har fortient at hænges, eller ei. Nu vil jeg holde mig lystig.

Sc. 2.

Jeppe. Kammertieneren. Ridefogden. Secretairen.

Jeppe. Hvor er min Rifogd?

Kammertieneren. Han er her udenfor.

Jeppe. Lad ham strax komme ind.

Ridefogden kommer ind udi en sølvknappet Kiole med Gehæng om Livet. Har Eders Naade noget at befale?

Jeppe. Intet, uden du skal hænges.

Ridefogden. Jeg har jo intet ondt giort, Eders Naade! hvorfor skal jeg hænges?

Jeppe. Est du ikke Rifogd?

Ridefogden. Jo jeg er, Eders Naade!

Jeppe. Og du spør endda, hvorfor du skal hænges?

Ridefogden. Jeg har dog tient Eders Naade saa trolig og redelig, og været saa flittig i mit Embede, saa at Eders Naade har roset mig altid frem for andre fine Tienere.

Jeppe. Ja vist har du været flittig i dit Embede, det kan man jo see paa dine støbte Sølvknapper. Hvad faaer du aarlig til Løn?

Ridefogden. Et halv hundrede Rigsdaler aarlig.

Jeppe gaaer og spadserer frem og tilbage. Et halv hundrede Rigsdaler. — Ja du skal strax hænge.

Ridefogden. Det kan jo ikke være mindre, naadige Herre! for et heelt Aars møisom Tieneste.

Jeppe. Just derfor skal du hænges, efterdi du faaer kun et halv hundrede Rigsdaler. Du har Penge til sølvknapped Kiole, til Krusedoller for Hænderne, til Silkepung bag i Haaret, og har kun 50 Rigsdaler om Aaret. Maa du da ikke stiæle fra mig arme Mand; thi hvor skulde det ellers komme fra?

Ridefogden paa Knæe. Ach naadige Herre; spar mig dog for min fattige Hustrue og umyndige Børns Skyld.

Jeppe. Har du mange Børn?

Ridefogden. Jeg har syv levende Børn, Eders Naade!

Jeppe. Ha, ha, syv levende Børn? fort, hæng ham, Sekketeer.

Secretairen. Ach, naadige Herre! jeg er jo ingen Bøddel.

Jeppe. Hvad du ikke est, det kanst du blive, du seer ud til allehaande. Naar du har hængt ham, skal jeg siden hænge dig selv.

Ridefogden. Ach, naadige Herre! er der ingen Pardon?

Jeppe gaaer og spadserer igien, sætter sig ned at drikke, staaer op igien. Et halv hundrede Rigsdaler, Kone og syv Børn. Vil der ingen anden hænge dig, saa skal jeg giøre det selv. Jeg veed nok, hvad I er for Karle, I Rifogder, jeg veed, hvorledes I har omgaaet med mig selv og andre stakkels Bønder. Ei! nu kommer de forbandede Bondegriller mig i Hovedet igien. Jeg vilde sige, jeg veed Eders Væsen og Handtering saa vel paa mine Fingre, at jeg selv kunde være Rifogd, om det skulde gielde. I faaer Fløden af Melken, og Herskabet faaer en Loort (med Tugt at sige). Jeg troer, om Verden staaer længe, saa blir Rifogder Junkere, og Junkere igien Rifogder. Naar Bonden stikker Jer eller Jere Koner noget i Næven, saa hedder det, naar I kommer til Herskabet: den stakkels Mand er villig og flittig nok, men adskillige Ulykker slaaer ham til, at han ikke kan betale; han har en ond Jord; der er kommen Skab paa hans Qvæg, og andet saadant; med hvilken Snak Herskabet maa lade sig afspise. Tro mig, go' Karl! jeg lar mig ikke saaledes tage ved Næsen; thi jeg er selv en Bonde og en Bondes Søn. See! nu kommer dette Koglerie igien. Jeg siger, jeg er selv en Bondes Søn; thi Abraham og Eva, vore første Forældre, vare Bønder.

Secretairen falder ogsaa paa Knæe. Ach, naadige Herre! hav dog Barmhiertighed med ham for hans fattige Hustrues Skyld; thi hvoraf skal hun siden leve at føde Kone og Børn.

Jeppe. Hvem siger, de skal leve? man kan jo hænge dem op med.

Secretairen. Ach Herre! det er saadan yndig smuk Kone.

Jeppe. Saa? du maaskee er forlibt i hende, eftersom du tar dig hende saa an. Lad hende komme herind.

Sc. 3.

Ridefogdens Kone. Jeppe. De Andre.

Konen kommer ind og kysser paa hans Haand.

Jeppe. Est du Rifogdens Kone?

Konen. Ja jeg er, naadig Herre!

Jeppe tar hende paa Brystet. Du est kiøn. Vil du sove hos mig i Nat?

Konen. Herren har at befale udi alting; thi jeg er i hans Tieneste.

Jeppe til Ridefogden. Vil du tilstæde, at jeg ligger hos din Kone i Nat?

Ridefogden. Jeg takker Herren, at han beviser mit ringe Huus den Ære.

Jeppe. See her! sæt en Stoel til hende, hun skal spise med mig. Hun sætter sig ved

Bordet, æder og drikker med ham, han blir jaloux paa Secretairen, og siger: Du skal faae en Ulykke, dersom du seer paa hende.

Saa tidt han kaster Oie til Secretairen, strax slaaer denne Oinene af hende, og seer paa Jorden. Han synger en forlibt gammeldags Vise, medens han sidder til Bords med hende. Jeppe befaler at spille en Polsk-Dands, og dandser med hende, men falder tre Gange af Drukkenskab, endelig den fierde Gang bliver han liggende og falder i Søvn.

Baronen [der hidtil har spillet Secretair]. Han sover alt dygtig. Nu har vi Spillet vundet; men vi havde selv nær bleven mest narret; thi han havde i Sinde at tyrannisere over os, hvorudover vi enten maatte have fordærvet Historien, eller ladet os ilde medhandle af denne grove Bonde, af hvis Opførsel man kan lære, hvor tyrannisk og hovmodige slige Folk bliver, der af Skarnet i en Hast kommer til stor Ære og Værdighed; jeg havde nær i en ulyksalig Tid paataget mig en Secretairs Person, thi havde han ladet mig prygle, saa havde der blevet en forstyrret Historie, der havde underkastet mig ikke mindre Folks Raillerie, end Bonden. Det er bedst, vi lader ham sove endnu lidet førend vi fører ham i hans slidne Bondeklæder igien.

Erich. Ach Herre! han sover alt som en Steen; see her! jeg kan slaae paa ham, han føler det ikke.

Baronen. Fører ham da ud, og fuldender Comoedien.

Act. 4.

Sc. 1.

Jeppe

forestilles liggende paa en Mødding i sine gamle Bonderklæder, vaagner op og raaber:

Hei Sekketeer! Kammertiener! Lakeier! nok et Glas Carnali-Sæk!

Seer sig om, og gnikker sine Oine ligesom tilforn, tar paa sit Hoved, og faaer sin gamle brede Hat i Haanden, gnikker Oinene, og vender Hatten om paa alle Kanter, seer paa sine Klæder, og kiender sig selv igien, begynder at tale.

Hvor længe var Abraham i Paradiis? nu kiender jeg, men desværre, alting igien, min Seng, min Trøie, min gamle Hanrei-Hat, mig selv; det er andet Jeppe, end at drikke Carnali-Sæk af forgyldte Glas, at sidde til Bords, med Lakeier og Sekketerer bag sin Stoel. Det Gode varer, desværre, aldrig længe. Ach! Ach! at jeg, som var saadan naadig Herre for stakket Tid siden, skal see mig i saa slet Tilstand, min prægtige Seng forvandlet til en Mødding, min Gyldenstykkes-Hue til en gammel Hanrei-Hat, mine Lakeier til Sviin, og mig selv fra en stor og naadig Herre forvandlet til en usel Bonde igien. Jeg meenede, naar jeg vaagnede op igien, at finde mine Fingre besat med Guldringe, men de ere (reverenter talt) beseglet med andet. Jeg meente at fordre mine Betientere til Regnskab, men nu maa jeg selv lave min Ryg til, naar jeg kommer hiem, og skal giøre Regnskab for mit Forhold. Jeg tænkte, da jeg vaagnede, at gribe efter et Glas Carnali-Sæk, men fik, med Tugt at sige, en L. i Haanden. Ach! Ach! Jeppe! den Boelig udi Paradiis var kun kort, og din Glæde fik hastig Ende. Men hvem veed, om det samme ikke kan vederfare mig, hvis jeg lægger mig til Hvile nok engang. Ach! Ach! gid det vilde hænde mig! Ach! gid jeg kunde komme der igien!

Lægger sig at slumre igien.

Sc. 2.

Nille. Jeppe.

Nille. Mon jeg skal troe, at han er kommen i Ulykke? Hvad kan dog dette være! enten har Fanden taget ham, eller (det som jeg meer er bange for) sidder han i en Kroe, og drikker Pengene op. Jeg var en Giek derudi, at jeg betroede den Drukkenbolt tolv Skilling paa eengang. Men hvad seer jeg? ligger han ikke der i Skarnet og snorker? Ach, jeg elendige Menneske, der skal have saadant Beest til Mand! din Ryg skal betale det dyrt nok.

Lister sig sagte hen, og gir ham et Slag af Mester Erich for Rumpen.

Jeppe. Hei hei! hielp hielp! hvad er det? hvor er jeg? hvem slaaer mig? hvorfor slaaer man mig? hei!

Nille. Jeg skal lære dig strax, hvad det er.

Slaaer ham paa nye igien, og trækker ham efter Haaret.

Jeppe. Ach min Hierte Nille! slaae mig ikke mere, du veedst ikke, hvad mig er vederfaret.

Nille. Hvor har din Fyldehund været saa længe henne? hvor er Sæben, du skulde kiøbe?

Jeppe. Jeg kunde ikke komme til Byen, Nille!

Nille. Hvorfor kunde du ikke komme til Byen?

Jeppe. Jeg blev optagen paa Veien til Paradiis.

Nille. Til Paradiis! prygler ham. Til Paradiis! slaaer ham atter. Til Paradiis! slaaer ham igien. Vil du fixere mig oven i Kiøbet?

Jeppe. Aa! aa! aa! saa sandt som jeg er en ærlig Mand, er det ikke sandt.

Nille. Hvad er sandt?

Jeppe. At jeg har været i Paradiis.

Nille repeterer „I Paradiis“ og slaaer ham igien.

Jeppe. Ach min hierte Nille! slaae mig ikke meer.

Nille. Fort, bekiend, hvor du har været, eller jeg skal myrde dig.

Jeppe. Ach! jeg vil gierne bekiende, hvor jeg har været, dersom du ikke vil slaae mig mere.

Nille. Bekiend da.

Jeppe. Svær paa, at du ikke vil slaae mig mere da.

Nille. Nei.

Jeppe. Saa sandt, som jeg er en ærlig Mand, og hedder Jeppe paa Bierget, saa er det sandt, at jeg har været i Paradiis, og seet de Ting, som du skal forundre dig over at høre.

Nille prygler ham igien, og trækker ham ind efter Haaret.

Sc. 3.

Nille allene.

Saa! din Fyldehund! sov nu først Rusen ud, siden skal vi videre tales ved. Saadanne Sviin, som du est, kommer ikke i Paradiis. Tænk engang, hvorledes det Beest har drukket Forstanden bort! men har han giort sig tilgode paa min Bekostning, saa skal han og ærlig poenitere derfor, thi han skal i to Dage faae hverken vaadt eller tørt; inden den Tid skal nok Grillerne forgaae ham om Paradiis.

Sc. 4.

Tre bevæbnede Mænd. Nille.

Tre Mænd. Boer her ikke en Mand, som hedder Jeppe?

Nille. Jo her giør.

Tre Mænd. Est du hans Hustrue?

Nille. Ja, Gud bedre, disvær!

Tre Mænd. Vi maae ind at tale med ham.

Nille. Han er ganske drukken.

Tre Mænd. Det vil ikke sige, fort! skaf ham herud, eller det hele Huus geraader i Ulykke.

Nille gaaer ind, og støder Jeppe ud med saadan Fart, at han støder en af de tre Mænd om paa Gulvet med sig.

Sc. 5.

Tre Mænd. Jeppe.

Jeppe. Ach! ach! J gode Mænd, nu seer J, hvilken Kone jeg har at drages med.

Tre Mænd. Du fortiener ikke anden Medfart; thi du est en Misdæder.

Jeppe. Hvad ondt har jeg da giort?

Tre Mænd. Det skal du strax faae at vide, naar Retten bliver holdt.

Sc. 6.

To Advocater. Dommeren. Jeppe.

Dommeren kommer ind med en anden Betienter, og sætter sig paa sin Stoel. Jeppe bagbunden bliv bragt for Domstolen. En træder frem og beskylder ham saaledes:

Første Advocat. Her er en Mand, Hr. Dommer! som vi kan vidne, at have indsniget sig udi Baronens Huus, givet sig ud for Herren, iført sig hans Klæder, tyranniseret med hans Betienter, hvilket, saasom det er et uhørligt dristigt Stykke, saa paastaaer vi paa vor Herres Vegne, at det paa en særdeles Maade maa straffes, andre Voldsmænd til Exempel og Forskrækkelse.

Dommeren. Er det sandt, som du beskyldes for? stig frem, hvad du har til din Forsvar; thi vi ville ingen fordømme uhørt.

Jeppe. Ach jeg arme Menneske! hvad skal jeg sige? Jeg bekiender at have fortient Straf, men allene for de Penge, jeg drak op, som jeg skulde kiøbe Sæbe for; jeg bekiender ogsaa, at jeg har nylig været paa et Slot, men hvor jeg kom derhen, og hvor jeg kom derfra igien, veed jeg ikke.

Anklageren, ɔ: Første Advocat. Her hører Dommeren af hans egen Bekiendelse, at han har drukket sig fuld, og udi Drukkenskab begaaet saadan uhørlig Misgierning; saa der nu ikkun staaer tilbage at kiende udi, om en saadan grov Misdædere kan undskylde sin Misgierning med Drukkenskab. Jeg mener nei; thi paa den Maade kunde hverken Hoer eller Mord blive straffet. Enhver skulde søge saadanne Udflugter og sige, at det var giort i Drukkenskab, og, omendskiøndt han kan bevise sig at have været drukken, blir hans Sag derfor ikke bedre; thi det hedder: hvad En bedriver i Drukkenskab, skal han bøde for, naar han blir ædrue. Det er jo bekiendt, hvorledes saadan Misgierning nyelig blev straffet, omendskiøndt Misdæderen lod sig af Enfoldighed forføre at give sig ud for en stor Herre, men hans Enfoldighed og Uvidenhed kunde ikke redde ham fra Døden; thi Straf er allene indført andre til Exempel. Jeg vilde nok fortælle Historien, dersom jeg ikke frygtede at opholde Retten dermed.

Anden Advocat. Gunstige Hr. Dommer! Denne Sag kommer mig saa underlig for, at jeg ikke kan faae saadan Historie i mit Hoved, endskiøndt der vare end flere Vidner. En enfoldig Bonde skulde snige sig ind paa Herrens Gaard, og paatage sig hans Person uden at kunne paatage sig ogsaa hans Ansigt og Skikkelse? hvorledes kunde han komme ind i Herrens Sovekammer? hvorledes kunde han iføre sig Herrens Klæder, uden nogen skulde blive det vaer? nei Hr. Dommer! man kan see, at det er opspundet

Værk af denne stakkels Mands Fiender. Haaber derfor, at han blir frikiendt.

Jeppe grædende. Ach! Gud velsigne din Mund! jeg har et Stykke Tobak i min Buxe-lomme, om I ikke vil forsmaae, det er saa godt, som nogen ærlig Mand vil tygge.

Anden Advocat. Behold kun din Tobak, Jeppe! at jeg taler for dig, er ikke for Skienk og Gave, men allene af christen Medlidenhed.

Jeppe. Om Forladelse, Hr. Procurator! jeg havde ikke tænkt, at I Folk vare saa ærlige.

Første Advocat. Hvad som min Collega fremfører til denne Misdæders Befrielse, grunder sig allene paa Gisninger. Her spørges ikke, om det er rimeligt, at saadant kan skee eller ei, men der bevises, at det er skeet, saavel af Vidner, som af hans egen Tilstaaelse.

Anden Advocat. Hvad en Mand tilstaaer udi Frygt og Forskrækkelse, saadan Tilstaaelse kan ikke være gyldig. Mig synes derfor, det er bedst at give denne enfoldige Mand Tid til at betænke sig, og adspørge ham paa nye derom. Hør Jeppe! betænk dig, hvad du siger! tilstaaer du det, som du beskyldes for?

Jeppe. Nei! jeg vil giøre min høieste Eed paa, at det er Løgn, alt hvad som jeg svor paa tilforn; thi jeg har i tre Dage ikke været af mit Huus.

Første Advocat. Hr. Dommer! jeg mener uforgribelig, at det ikke maa tillades nogen at sværge, der er først overbeviset af Vidner, og siden selv har tilstaaet sin Misgierning.

Anden Advocat. Jeg mener jo.

Første Advocat. Jeg mener nei.

Anden Advocat. Naar Sagen er af saadan underlig Beskaffenhed.

Første Advocat. Der hielper ingen Omstændigheder mod Vidner og Tilstaaelse.

Jeppe [affides]. Ach! gid de kunde komme i Haar sammen, saa skulde jeg imidlertid tage fat paa Dommeren, og prygle ham saa, at han skulde glemme baade Lov og Forordning.

Anden Advocat. Men hør, Hr. Collega! endskiøndt Gierningen tilstaaes, saa har dog Manden ingen Straf fortient; thi han har jo intet ondt giort paa Gaarden, hverken Mord eller Tyverie.

Første Advocat. Det vil intet sige; intentio furandi er det samme som furtum.

Jeppe. Tael Dansk, din sorte Hund, saa skal vi nok svare for os.

Første Advocat. Thi enten En bliver greben, naar han vil stiæle, eller naar han har staalen, saa er han Tyv.

Jeppe. Ach naadige Dommer! jeg vilde gierne hænges, dersom denne Procurator maatte hænges ved Siden af mig.

Anden Advocat. Holdt inde med slige Ord, Jeppe! du fordærver din Sag kun meer dermed.

Jeppe. Hvorfor svar' I ikke da? — sagte: Han staaer som et dumt Beest.

Anden Advocat. Men hvoraf bevises det furandi propositum?

Første Advocat. Quicunque in ædes alienas noctu irrumpit, tanquam fur aut nocturnus grassator existimandus est, atqui reus hic ita, ergo.....

Anden Advocat. Nego majorem, quod scilicet irruperit.

Første Advocat. Res manifesta est, tot ligitimis testibus exstantibus, ac confitente reo.

Anden Advocat. Quicunque vi vel metu coactus fuerit confiteri....,

Første Advocat. Ei! hvor er den vis? hvor er den metus? det er kun Krog-Love.

Anden Advocat. Nei I bruger Krog-Love.

Første Advocat. Det skal ingen ærlig Mand sige mig paa.

De tar hinanden for Brystet, og Jeppe springer bag til, og river den første Advocats Paryk af.

Dommeren. Respect for Retten! holdt op, jeg har alt nok. Læser Dommen op: Saasom Jeppe paa Bierget, Nielses Søn paa Bierget, og Jeppes Sønne-Søn sammesteds, er overbeviset, saavel af lovlige Vidner, som af egen Bekiendelse, at have indsneget sig paa Baronens Slot, iført sig hans Klæder, og handlet ilde med hans Tienere; Saa dømmes han til at omkommes af Gift, og naar han er død, hans Legeme at ophænges i en Galge.

Jeppe. Ach! ach! naadige Dommer! er der ingen Pardon?

Dommeren. Nei ingenlunde. Dommen skal strax exeqveres i mit Paasyn.

Jeppe. Ach! maa jeg da ikke faae et Glas Brændeviin først, førend jeg drikker Forgiften, at jeg kan døe med Corasie?

Dommeren. Jo det kan nok tilstædes.

Jeppe drikker ud trende Glas Brændeviin, falder paa Knæe igien, og spør: Er der ingen Pardon?

Dommeren. Nei, Jeppe! nu er det alt for silde.

Jeppe. Ach! det er jo ikke for silde. Dommeren kan jo forandre Dommen, og sige, at han dømte feil første Gang. Det skeer jo saa tidt; thi vi ere alle Mennesker.

Dommeren. Nei! du skal selv føle inden nogle Minuter, at det er for silde; thi du har allerede faaet Giften ind med Brændevinen.

Jeppe. Ach jeg elendige Menneske! har jeg alt faaet Giften ind? Ach farvel Nille! dog din Carnali! du har ikke forskyldt, at jeg skulde tage Afsked med dig. Farvel Jens, Niels og Christopher! farvel min Datter

Marthe, farvel min Diesteen; dig veed jeg selv at være Faer til; thi du blev giort førend Degnen kom hid; du har ogsaa din Faers Ansigt. Vi ligner hinanden som to Draaber Vand. Farvel min brogede Hest, og Tak for hver Gang, jeg har redet paa dig; næst mine egne Børn har jeg intet Beest elsket saa meget som dig. Farvel Feirfax! min troe Hund og Dørvogter; farvel Moens, min sorte Kat! farvel mine Stude, mine Faar, mine Sviin, og tak for godt Compagnie, og for hver Dag, jeg har kiendt Jer. Farvel..... Ach! nu kan jeg ikke meer, jeg blir saa tung og afmægtig.

Falder om og blir afmægtig.

Dommeren. Det gaaer vel; Dvaledrikken har allerede giort sin Virkning, nu sover han som en Steen; hænger ham nu op! men seer vel til, at han ingen Skade faaer deraf, og at Rebet kommer kun under Armene. Nu vil vi see, hvordan han bær sig ad, naar han vaagner op, og finder sig hængende.

Act. 5.

Sc. 1.

Jeppe forestilles hængende i en Galge.

Nille. Jeppe. Dommeren.

Nille

river sit Haar, slaaer sig for Brystet, og raaber:

Ach! ach! er det mueligt, at jeg skal see min fromme Mand hænge saa skammelig udi en Galge. Ach min allerkiæreste Mand! forlad mig, om jeg har giort dig imod. Ach! ach! nu vaagner min Samvittighed; nu angrer jeg, men for sildе, den Haardhed, som jeg har øvet mod dig; nu savner jeg dig først, nu kan jeg skiønne paa, hvilken from Mand jeg har mist; ach at jeg kunde redde dig fra Døden med mit eget Liv og Blod.

Hun tørrer sine Øine, og græder bitterlig. Imidlertid har Dvaledrikken ud-opereret og Jeppe vaagner op igien, og seer sig hænge i en Galge og sine Hænder bagbundene, hører sin Hustrue klage, og taler til hende:

Jeppe. Giv dig tilfreds, min hierte Kone! vi skal alle den Vei. Gak hiem, og tag vare paa dit Huus, og hav Omsorg for mine Børn; min røde Trøie kan du lade omgiøre til lille Christopher, det, som bliver tilovers, skal Marthe have til en Hue; seer til for alting, at min brogede Hest blir vel pleiet; thi jeg har elsket det Beest, som han kunde være min kiødelige Broer; hvis jeg ikke var død, skulde jeg sige dig adskilligt andet.

Nille. A..... A..... A..... hvad er det? hvad hører jeg? kan en død Mand tale?

Jeppe. Bliv ikke bange, Nille! jeg skal intet ondt giøre dig.

Nille. Ach min allerkiæreste Mand, hvorledes kan du tale, naar du est død?

Jeppe. Jeg veed ikke selv, hvoraf det kommer. Men hør, min hierte Kone, spring bort som en Ild, og bring mig hid for otte Skilling Brændeviin; thi jeg tørster meer nu, end da jeg var levende.

Nille. Fy dit Beest! dit Skarn! din forgiftige Drukkenboldt! har du ikke drukket Brændeviin nok i dit levende Liv? tørster din Fæhund endnu, nu du est død? det kalder jeg et fuldkommen Sviin.

Jeppe. Hold din Mund, dit Skarn! og spring strax efter Brændevinen. Hvis du det ikke giør, saa skal jeg, Drollen splide mig ad, spøge hver Nat i Huset. Du skal vide, at jeg er ikke bange for Mester Erich meer; thi jeg føler nu til ingen Hug.

Nille springer hiem efter Mester Erich, kommer igien, og prygler ham i Galgen. Au au au! holdt op, Nille, holdt op! du kan slaae mig ihiel paa ny, au au au!

Dommeren. Hør Kone! du maa ikke slaae ham mere. Giv dig tilfreds, vi vil for din Skyld tilgive din Mand hans Forseelse og dømme ham til Livet igien.

Nille. Ach nei! gunstig Herre! lad ham kun hænge; thi han er ikke værd at lade leve.

Dommeren. Fy! du est en Skarns Qvinde, pak dig bort, eller vi skal lade dig hænge ved Siden paa ham.

Nille løber bort.

Sc. 2.

Jeppe. Retten.

Jeppe blir nedtagen af Galgen igien.

Jeppe. Ach gunstig Hr. Dommer! er det vist, at jeg er ganske levende igien, eller spøger jeg?

Dommeren. Du est ganske levende; thi den Ret, som kan dømme fra Livet, kan ogsaa dømme til Livet igien. Kan du ikke begribe det?

Jeppe. Nei! jeg kan mari ikke begribe det, men jeg troer, at jeg gaaer igien, og spøger.

Dommeren. Ei du Giek! det er jo let at begribe. Den, som tar en Ting fra dig, kan jo give dig den igien.

Jeppe. Maa jeg da forsøge at hænge Dommeren op for Løiers Skyld, og see, om jeg kan siden dømme ham til Livet igien?

Dommeren. Nei det gaaer ikke an; thi du est ingen Dommer.

Jeppe. Men er jeg da levende igien?

Dommeren. Ja du est.

Jeppe. Saa, at jeg spøger ikke?
Dommeren. Nei vist.
Jeppe. Ei heller gaaer igien?
Dommeren. Nei.
Jeppe. At jeg er den samme Jeppe paa Bierget, som jeg var tilforn?
Dommeren. Ja.
Jeppe. At jeg er ingen Geist?
Dommeren. Nei vist ikke.
Jeppe. Vil I sværge mig til, at det er sandt?
Dommeren. Ja jeg svær dig til, at du est levende.
Jeppe. Ved Drollen splide Jer ad derpaa, at det er sandt.
Dommeren. Ei! troer paa vore Ord, og tak os, at vi har været dig saa naadige at dømme dig til Livet igien.
Jeppe. Hvis I havde ikke selv hængt mig op, vilde jeg gierne have takket Jer, for I løsede mig neer igien.
Dommeren. Giv dig tilfreds, Jeppe, og stig os til, naar din Kone slaaer dig oftere, saa skal vi nok raade Bod derfor. See! der har du fire Rigsdaler, som du nogen Tid kan holde dig lystig med, og glem ikke at drikke vor Skaal.

Jeppe kysser paa Haanden, og takker. Retten gaaer bort.

Sc. 3.

Jeppe allene.

Nu har jeg levet udi halv hundrede Aar, men i al den Tid er ikke hændet mig saa meget, som i disse to Dage. Det er nogle forbandede Historier, naar jeg ret eftertænker det: en Time en drukken Bonde, en anden Time Baron, en anden Time en Bonde igien, nu død, nu levende i en Galge, som er det underligste: maaskee, naar man hænger levende Folk op, saa døer de, og, naar man hænger døde Folk, saa lever de op igien; jeg bilder mig ind, at et Glas Brændeviin vil smage herligt herpaa; hei, Jacob Skomager, herud!

Sc. 4.

Jacob Skomager. Jeppe.

Jacob. Velkommen tilbage igien fra Byen! fik du Sæben til din Kone?
Jeppe. Ei, du Slyngel, du skal vide, hvad Folk du taler med! Huen under Armen! thi du est kun en Carnali at regne mod saadan som jeg.
Jacob. Jeg taalte ikke saadanne Ord af en anden, Jeppe! Men du under mit Huus en daglig Skilling, derfor regner jeg det ikke saa nøie.
Jeppe. Huen under Armen, siger jeg, du Skuster!

Jacob. Hvad er dig vederfaret paa Veien, mens du est bleven saa spansk?

Jeppe. Du skal vide, at jeg er bleven hængt, siden jeg talede med dig.

Jacob. Det er jo ikke saa meget fornemme. Jeg misunder dig ikke den Lykke. Men hør, Jeppe! hvor du har drukket dit Øl, der maa du spilde din Værme; du drikker dig fuld andre Steder, men kommer i mit Huus allene for at giøre Klammerie.

Jeppe. Fort Huen under Armen, Slyngel! hør du ikke, hvor det ringler i min Lomme?

Jacob med Huen under Armen. Hillemænd! hvor har du faaet de Penge?

Jeppe. Af mit Baronieskab, Jacob. Jeg skal fortælle dig, hvad mig er vederfaret, men lad mig faae et Glas Miød først; thi jeg er for storagtig til at drikke dansk Brændeviin.

Jacob. Singot, Jeppe!

Jeppe. Nu skal jeg fortælle dig, hvad mig er vederfaret: da jeg gik fra dig, faldt jeg i Søvn, da jeg vaagnede op igien, var jeg Baron, og drak mig drukken paa ny af Carnali-Sæk; da jeg blev drukken af Carnali-Sæk, vaagnede jeg op paa en Møding igien; da jeg vaagnede op paa en Møding igien, lagde jeg mig at sove paa nye, i Forhaabning at sove mig et Baronieskab til igien, men jeg mærkede, at det gaaer ikke altid an; thi min Hustrue vækkede mig op med Mester Erich, og trækkede mig ind efter Haaret, uden at have ringeste Respect for saadan Mand, som jeg havde været. Da jeg kom ind i Stuen, blev jeg stødt ud igien paa mit Hoved, og saae mig omringet af en Hoben Gripomenuser, som dømte mig fra Livet, og dræbte mig med Forgift; da jeg var død, blev jeg hængt, og da jeg var hængt, blev jeg levende igien, og fik saa fire Rigsdaler. Saaledes er Historien, men hvordan saadant kunde hænde, vil jeg give dig at betænke.

Jacob. Ha, ha, ha, det er en Drøm, Jeppe.

Jeppe. Hvis jeg endnu ikke havde disse fire Rigsdaler, skulde jeg ogsaa bilde mig ind, at det var en Drøm; giv mig nok en frisk, Jacob, jeg vil ikke tænke paa det Galskab mere, men drikke mig en ærlig Ruus.

Jacob. Singot, Hr. Baron, ha, ha, ha!

Jeppe. Du kan maaskee ikke begribe det, Jacob?

Jacob. Nei, ikke om jeg stod paa mit Hoved.

Jeppe. Derfor kan det være sandt, Jacob! thi du est en Dosmer, og begriber ikke de Ting, som er mindre.

Sc. 5.

Magnus. Jeppe. Jacob.

Magnus. Ha, ha, ha! jeg skal fortælle Jer en forbandet Historî, som er vederfaret en Mand, der hedder Jeppe paa Bierget, som man har funden drukken og sovende paa Marken, iført ham andre Klæder, og lagt ham i den bedste Seng paa Herregaarden, bildt ham ind, at han var Herren, da han vaagnede op, drukket ham fuld paa ny igien, og lagt ham i fine gamle slidne Klæder paa en Mødding igien, hvor, da han vaagnede op, bildte han sig ind at have været i Paradiis; jeg havde nær leet mig ihiel, da jeg hørte den Historî af Ridefogdens Folk. Jeg vilde mari give en Daler til, at jeg kunde faae den Nar at see; ha, ha, ha!

Jeppe. Hvad er at betale, Jacob?

Jacob. Tolv Skilling.

Jeppe stryger sig om Munden, og gaaer bort skamfuld.

Magnus. Hvorfor gik den Mand saa hastig?

Jacob. Det er just den samme Mand, som Historien er spillet med.

Magnus. Er det mueligt? saa maa jeg løbe efter ham. Hør, Jeppe! et Ord. Hvorledes staaer til udi den anden Verden?

Jeppe. Lad mig gaae i Roe.

Magnus. Hvorfor blev du ikke der længer?

Jeppe. Hvad kommer det dig ved?

Magnus. Ei, fortæl os dog noget om den Reise.

Jeppe. Lad mig gaae, siger jeg, jeg giør ellers en Ulykke paa dig.

Magnus. Ei, Jeppe! jeg er saa begierlig efter at vide noget derom.

Jeppe. Jacob Skomager! hielp! taaler du, at man giør mig Vold i dit Huus?

Magnus. Jeg giør jo ingen Vold, Jeppe! jeg spør kun, hvad du saae udi den anden Verden?

Jeppe. Hei! hielp! hielp!

Magnus. Saae du ingen af mine Forfædre der?

Jeppe. Nei. Dine Forfædre maa være paa det andet Sted, hvor jeg haaber du og andre Carnalier efter Døden kommer.

Sliber sig løs, og flyer bort.

Sc. 6.

Baronen. Hans Secretair. Kammertieneren. To Lakeier.

Baronen. Ha, ha, ha! den Historie var Guld værd, jeg havde ikke tænkt, at den skulde have havt saa god Virkning. Kanskee du divertere mig oftere saa, Erich, saa skal du blive meget høit anskreven hos mig.

Erich. Nei, naadige Herre! jeg tør ikke vove mig oftere at spille saadan Comoedie; thi om han havde slaaet Herren, som han truede, saa havde det blevet til en hæslig Tragoedie.

Baronen. Det er, min Troe, sandt. Jeg var bange nok for det, men jeg var saa forlibt i Historien, at jeg heller havde ladet mig slaae, ja, jeg troer, heller ladet dig hænge af ham, Erich! end jeg havde aabenbaret den. Du var maaskee vel af samme Forsæt?

Erich. Nei, Eders Naade! det var noget underligt at lade sig hænge for Lyst; thi den Lyst kostede alt for dyrt.

Baronen. Ei, Erich! saadant skeer jo hver Dag; Folk, om ikke paa den Maade, saa dog paa en anden, tar Livet af sig for Lysts Skyld. Som for Exempel: Een er af en svag Natur, og seer forud at han af formegen Drik vil miste Liv og Helsen, stormer dog til sit Legeme, og vover Liv og Helsen tidt for en Aftens Fornøielse. Nok paa en anden Maade: de store Vezirer i Tyrkiet blive gierne stranguleret eller qvalte ihiel med en Strikke, somme samme Dag de blive Vezirer, andre nogle Dage derefter, og dog stormer alle dertil, saasom allene for at hænges med en stor Titul. Nok paa en anden Maade: Officiers opoffre gierne hver anden baade Liv og Siæl, for at have Titul af Tapperhed, og duellere for ingen Ting, end ogsaa med deres Overmænd, som de er visse paa, vil expedere dem. Jeg troer ogsaa, at der skulde findes mange hundrede forlibte Mennesker, der for en Nats Fornøielse gierne skulde lade sig dræbe om Morgenen. Man seer i Beleiringer, at Soldater i Hobetal deserterer, og løber hen til beleirede Byer, som de seer forud, vil strax overgive sig, og for at leve en Dag vel, lader sig hænge den anden. Det ene er ikke mere solide, end det andet. Man har i gamle Dage seet Philosophi selv styrte sig i Ulykke allene for at blive roset efter deres Død. Derfor troer jeg fuldkommelig, Erich! at du heller havde ladet dig hænge, end fordærvet denne deilige Historie.

Af dette Eventyr vi, kiære Børn, maae lære:
At ringe Folk i Hast at sætte i stor Ære
Ei mindre farligt er, end som at trykke ned
Den, der er bleven stor ved Dyd og Tapperhed.
Naar Bønder, Handværksmænd, man Regiment vil give,
Da Scepteret til Riis kan snart forvandlet blive,

For Øvrighed man da Tyranner let kan faae,
En Nero i hver Dorp ved Roret fast vil staae.
Mon Cajus, Phalaris vel fordum øve kunde
En større Myndighed, end denne ringe Bonde?
Green, Galge, Steil og Hiul, han truede os med,
Da han ei endda varm var i sin Myndighed.

Vi derfor Øvrighed fra Ploven meer ei tage,
Giør Bonde til Regent, som udi fordum Dage,
Thi gamle Griller hvis man fulgte derudi,
Hvert Herredom maaskee faldt hen til Tyrannie.

Anmærkninger

(som fortsættes i Tillægget).

Man antager i Almindelighed, at Holberg som Scenen for dette Stykke har tænkt sig Landsbyen St. Jørgens-Bierg, strax udenfor Roeskilde (cfr. Werl. Antegn. S. 51), skiøndt hiin Landsbye ikke nævnes i Stykket. En mig meddeelt Conjectur (cf. Till.), der synes mig meget interessant, vil derimod, at Jeppes Bye skal være Munkebiergbye, eller som den forkortet ofte kaldes: Biergebye, der ligger i Sorø-Amt, 2 Miil paa denne Side af Slagelse, tildeels „paa en meget stor og høi Banke". Naar Jeppe (Nilles 2den Replik i 1 A. 2 Sc. S. 77) skulde hente Sæbe i „Byen," og være **tilbage igien inden fire** Timer og han da (Jeppes 3die Repl. sammest.) maatte gaae **fire** Miil i 4 Timer, saa maa det være frem og tilbage; thi var det 4 Miil til Byen, hvilket der, som bekiendt er fra Roeskilde til Kiøbenhavn, havde han 8 Miil i alt at gaae. Men Veien mellem Bierget i Sorøe-Amt og „Byen" Slagelse er netop 2 Miil, og omtr. 1¼ Fierdingvei fra dette Bierg, paa Veien til Slagelse, ligger en Kroe. — Denne Hypothese har det imod sig, at man ikke veed, hvorvidt Holberg kiendte noget til Biergbyen i Slagelse-Egnen da han skrev Jeppe paa Bierget og Erasmus Montanus, hvilke menes at have Scene tilfælleds, og ere skrevne mange Aar før han blev Eier af Godset Tersløse, hvortil Munkebiergbye hørte. Ogsaa have de Sagn, der berette, at Holberg ved et Sommer-Ophold paa Bierget ved Roeskilde skrev sin „Jeppe," og lagde Scenen der, særdeles gode Kilder. (S. Rahbek: Om Holb. og hans Lystspil. 3 D. S. 132—33, og Rahbeks „Dansk Minerva," Marts 1818. S. 267).

S. 77. **Ridefogden**, den samme som nu Forvalteren, paa Godset.

S. 78. **Han tog Troen over fra tolv Degne** — — saadan Stemme havde han. Cfr. Erasmus Montanus 1 A. 4 S.: „Jeg har **synget** i Kap med ti Degne — jeg har taget Troen fra dem alle ti." Man seer, at denne, nu ikkun lidet kiendte, Talemaade: „at tage Troen fra En," sigter til Stemmens Udholdenhed i Sang. I Holbergs Dage, og endnu i en meget yngre Tid, var denne Talemaade gængs; ved „Troen" betegnedes den gamle Psalme: „Vi troe allesammen paa een Gud" 2c., hvilken indeholder Christendommens trende Troes-Artikler, og blev afsiungen hver Søndag efter at Evangelium var læst fra Alteret (s. bl. a. „Den forordnede nye Kirke-Psalmebog ..... efter Kgl. Befaling til Trykken befordret af Th. Kingo. Kbh. 1709"; ed. pr. Odense 1699). I denne Psalme nemlig blev det første Ord i hvert Vers, Ordet „Vi", i Sangen udtrukket saa langt (see: N. Schiørrings Sangbog eller Psalmer med deres Melodier og Noder. Kbh. 1783. 8.), at dertil fordredes en stærk og udholdende Stemme, og hvorved Den, der holdt længst ud, naar man sang om Kap, vandt Seier. (See videre i Anm. til dette Sted i Tillægget).

S. 79. **Liden Kirsten og Hr. Peder** 2c. Om dette skulde være Reminiscentser af en i den Tid bekiendt Almue-Sang, eller om den tilhører vor Digter selv, vides ikke; den har ikkun Begyndelsen tilfælleds med den gamle Kæmpevise:

Hr. Peder og liden Kirsten de sadde over Bord — —
De talde saa mangt et skiemtsomt Ord — —

Cfr. Werlauff, S. 52.

S. 80. **Ti Aar under Malicien** (Milicen) — **forstaae mine Sprog** (Tydsk). Det Tydske var dengang, som bekiendt, ikke blot Commando-Sproget ved Armeen, men ogsaa det Sprog, som, formedelst en Deel tydske Officeerer og de mange Hvervede, meest brugtes i samme.

S. 80. **Du løb bort ved Wismar.** Den Beleiring af Wismar, hvorfra Jacob Skomager antages at have deserteret, maa vel være den i 1716. (Werlauff).

S. 80. **Actionen paa Heden.** Herved menes udentvivl Slaget ved Helsingborg 1710. (Werlauff).

S. 80. **In Leipzig var en lederen Mand.** „Ledern" er et tydsk Studenter-Udtryk, et Tillægsord af latterlig eller lav Betydning. F. Ex.:

Was macht der lederne Herr Papa?
Was macht die lederne Frau Mama?

af en Studenter- eller Burschen-Vise, hvori drives Spot med de yngste Studenter — i Bursche-Sproget: „Füchse," omtr. d. s. s. hos os: „Russer". (Cf. Anm. i Tillægget).

S. 81. **En Tønde Byg . . . 5 Mark.** Byggen stod, efter Capitelstaxten for 1722, dog i 1 Rdlr. 8 Skilling Tønden. (Werlauff).

S. 83. **Bremerholms Arbeid.** Bremerholm, nu kaldet Gammel-Holm, var efter Loven det Sted, hvor Slaver hendømtes. Frdn. 27de Novbr. 1739 satte Fæstningsarbeid istedet.

. S. 85. **Canari-Sec**, eller Canariesect, en hvid sød Viin fra Øen Canaria eller Grand-Caneiro, en af de canariske Øer.

S. 85. **Abner stikker Roland Dolken i Hiertet.** I 2den Samuels Bog, 3die Cap., 27 V. (sammenl. s. B. 2 Cap. 18—23 V.) er det Abner, som lønligen dræbes af Joab; altsaa det Modsatte af Jeppes Ord; foruden den bibelske Historie kiender han rimeligviis ogsaa Almue-Krøniken om Keiser Carl Magnus, hvor Roland forekommer.

S. 88—89. **Jeppe føres bagbunden for Retten — — (89) river første Advocats Parykt af.** For at hæve den tilsyneladende Modsigelse, maa man tænke sig, at Baandene løsnes medens Jeppe staaer for Retten og at han først bagbindes igien, naar Dommen er afsagt; thi han hænger i Galgen med „Hænderne bagbundne" (S. 90).

S. 89. ***Intentio furandi — furtum***, ɔ: Forsøget til Tyverie er det samme som Tyveriet selv.

S. 93. **Dorp**, d. s. s. Torp; denne gamle danske Benævnelse paa en Landsbye forekommer endnu i danske Landsbyers Navne, f. Ex. Abildtorp i Lolland; (ogsaa i engelske Byers, f. Ex. **Burnham-thorp**, Nelsons Fødebye, i Norfolk).

I den første Udg. stod i „Secretairens" 2den Replik 1 A. 8 Sc.: „Her boer en Kræmand i Raboe-Lauget, **som hedder Jacob Skomager**, som hielper mægtig til at giøre Bonden fattig" &c. (s. ovenf. S. 81). Ordene: „som hedder Jacob Skomager" ere udeladte i 2den og alle de følgende Udgg.

Istedetf. den her (S. 82) optagne Læsemaade fra 1ste Udg. (Jeppes Monolog 2 A. 1 Sc.): „Men see! nu har jeg fundet ud, hvad det er, det er et andet Liv" &c. staaer i 2den og de følg. Udgg.: „fundet at det er &c.

Istedetfor: „lad **hende** ikke" (S. 82, Sp. 2, sidste Linie), hvilket er optaget efter 1ste Udg., have de senere det Urigtige: „lad **hun** ikke."

Udentvivl er: „Skraaler alle!" (S. 85) en Trykfeil, men saaledes findes i samtlige Udgaver; jeg formoder, der oprindelig har staaet: Skaaler alle! eller: Skaal, Ier alle! thi Jeppe siger kort efter: „Samme Skaal!" (s. S.), hvilket ellers bliver meningsløst. Det stemmer og aldeles med Bondeskik, ved første Glas at drikke den eller de Tilstædeværendes Skaal; s. f. Ex. ovnf. S. 79 Sp. 1 Slutn. af Jeppes 4de Replik.

(S. 86, 3die Replik). I alle de forrige Udgg. staaer, som nu ogsaa her: „hvoraf skal hun (i nogle: han) siden leve at føde Kone og Børn."

Ordene (S. 87) „Jeppe befaler at spille en Polskdands" (hvilke staae saaledes i den ældste Udg.) ere ved Forvanskning i senere Udgaver blevne til: „Jeppe **betaler** en Polsk-Dands"!

„Den Moral, Holberg uddrog af sit Stykke (at det er farligt naar ringe Folk komme i Hast til stor Magt) kan ikke siges at staae i directe Modsigelse med det gunstige Skudsmaal for Bondestanden, han paa andre Steder i sine Skrifter yttrer, f. Ex. hans danske Epistler (1 Ep. 29), ligesaa lidet som Jeppes hele Stilling med den lysere Side, hvorfra han paa et andet Sted (Moralske Tanker, S. 229) betragter Fæstebondens Vilkaar." (Werlauff, S. 50). Herved kunde og bemærkes den smukke Skildring, Holberg i Erasmus Montanus giver af en opvakt ung Bonde i dette Stykkes Jacob Berg.

Nyt-Aars Prologus

til

en Comoedie.

Allerunderdanigst præsenteret

af

den hele danske Bande, 1723.

Apollo.
Mars.
Cupido.
Mercurius.
Vulcanus.

Æsculapius.
Momus.
Thalia.
Bellona.
Sganarel.

Saasnart Dækket trækkes op, indkommer (efterhaanden) Apollo, Æsculapius, Mercurius, Mars, Vulcanus, Momus, Cupido, Bellona.

Sganarel

besat med Almanaker, kommer frem og vil begynde sit Nytaars-Ønske, seer sig om, og bliver vaer Apollo, begynder at zittre, men dog søger at bringe sin Tale frem, saaledes med skiælvende Røst og Gebærder:

See, Solen vender om, det ny' Aar nu frembryder,

han seer sig om igien, og bliver vaer Æsculapius, bliver mere bange, og repeterer Verset igien skiælvendes, seer sig atter om, og fornemmer Cupido komme, skiælver og raaber paa Souffleuren:

Hvad følger efter: „frembryder"?

Repeterer Verset igien, seer sig om, da Mars og Vulcanus kommer frem; han kommer derover ganske fra sig selv, og raaber:

Hvad meer, Monsieur Hammer! Aa jeg stakkels Menneske! jeg kunde nu min Rolle paa mine Fingre, men disse mange Guder har drevet al min Forstand og al min Veltalenhed ned i mine Knæe. Courage, Sganarel! forsøg end engang:

See, Solen vender om, det ny' Aar nu frembryder,
I denne Bande vi fast alle ere Jøder.

Nei, det er ikke ret. See, der kommer ogsaa Momus; nu er jeg ikke god for at sige min Mening paa Prosa meer end paa Vers.

Han tager sit Tørklæde op, og græder.

Mercurius.

Jeg er Mercurius, som udaf Luftens Rige
Mig foretaer i Dag paa Jorden at nedstige,
At see, hvor her gaaer til. Jeg gierne vide vil,
Hvad ondt, hvad godt man har paa disse Skuespil;
Thi gaaer kun alting til paa en tilbørlig Maade,
Maaskee Monarchen vel bevise vil den Naade,
Nu, saasom Rigerne han kroned har med Fred,
Paa denne ringe Grund at stige stundom ned.

Momus.

Da anderledes skal man Skuespil udføre.
Alt, hvad jeg hører her, det skurrer mig i Øre;
Et Stykke bedre vel, end som et andet gaaer,
Men af det bedste jeg dog Vrid i Livet faaer.

Sganarel.

Herr Momus er sig liig, og fører gammel Tale;
Man aldrig har ham seet med anden Pensel male;
Jeg troer, vor Skuespil just derfor prises maa,
Naar man en Momus seer med Nakken deraf slaae;
Thi hvis man hørte ham en anden Snak at føre,
Det kunde vores Sag desmeere mistænkt giøre;
Naar andre græder, da allene Momus leer,
Naar andre frydes, han til Graad Anledning seer;
Man derfor med hans Dom sig ikke lader nøie,
Naar Avind laster, man det agter ikkun føie;
Spørg andre Guder ad, som taler med Besked.

(Til Spectatores)

Nu flyder for mig Vers; det volder, jeg blev vred.

Mars.

Jeg efterfølger Momus ei,
Ei laster, for at laste,
Men gaaer den sikkre Middelvei,
Ei alting vil forkaste,
Ei lukker Øie, Øre til
Naar noget høres, vises,
Som udi disse Skuespil
Fortiene kan at prises.
Men derudi jeg intet seer,
Som Marti kan fornøie,
Her giør man kun Comoedier
For Øre, ei for Øie.
Hos andre man dog Stykker seer,
Som mere har at sige,
Nu Kiæmper, nu Beleiringer,
Nu Jomfrue-Rov og Krige,
Nu En, der af Fortvivlelse
Sig Livet vil fratage,
Nu Folk omskabt til Steen, til Træe,
I Luften gloend' Drage;
Men her i disse Skuespil
Man hør kun Skiemt, Morale,
Som intet andet tiener til
End dysse Folk i Dvale.

Sganarel.

Hvis ene slige Skuespil
Kan Martis Hierte glæde,
Jeg gierne Vei ham vise vil
Hen i Brolæggerstræde.

Æsculapius.

Jeg som Krigsguden ei vil alt saa nøie regne,
Jeg vil kun tale lidt paa Doctor-Gradens Vegne:
Hvi kommer det, at man i hver Comoedie
Indfører Doctorne, for dennem at belee?
Det synes ligesom man Stykker ei kan spille,
Med mindre Doctorne man sætte skal en Pille.
De gode Mænd i hver Comoedie tiene maae
Til Folkets Tidsfordriv. I min Tid var ei saa.

Sganarel.

Herr Doctor! bliv ei vred, vi skiemter og med andre.
Fra en til anden Stand vi med Satire vandre,
Nu paa en Doctor, nu igien en Advocat,
Net som det falde kan, vi pleier tage fat.

Cupido.

Paa dette Skuespil jeg intet har at giøre,
Thi jeg om Elskov faaer lidt eller intet høre;
En ganske Vinter ei Cupido bliver nævnt,
Og naar En elsker, da han elsker kun saa jævnt.
Nei, vil man, Skuespil Cupido skal behage,
Da maa der høres i hvert Stykke Elskovs Klage;
Da maa en unger Svend udøse Suk for Søe,
For Skov, for Bierg, for Træe, ja udaf Elskov døe;
Thi udi Skuespil er Siælen: Pastorale.
Ei andet høres her, end mavert tørt Morale,
Jeg her mit Herredom at gaae til Grunde seer,
Thi end med Giftermaal ei sluttes Stykket meer.

Sganarel.

Saaledes Skuespil blev øvet fordum Dage,
Da Giekke pleiede sig Livet at fratage;
Nu Folk kun Ægteskab af Interesse giør,
Om Elskov derfor vi kun lidet melde tør.
Foruden dette, vi Acteurs er næsten Jyder,
Af stor Koldsindighed. Ad Aare dog vi byder
Maaskee Cupido selv til en Tragoedie
Paa et og andet Mord, som Han kan faae at see.

Vulcanus.

Jeg gaaer paa Comoedien somme Tide,
Sær naar jeg faaer at vide,
At man blæser paa Trompetter,
Da gir jeg min Mark, og mig en Time paa Galleriet sætter,
Naar Musiken endet er, gaaer jeg bort,
Thi Comoedie i sig selv agter jeg ikke stort.

Sganarel.

Vulcani Poesie tilkiende noksom giver,
At af Comoedier han aldrig Elsker bliver,
Dog hvad Critiqve og hvad anden Skiønsomhed
Kan ventes af en grov og upoleret Smed?

Bellona.

At føre Skuespil saaledes ind i Landet,
Jeg holder fore, kan ei tiene fast til andet,
End styrte tappert Folk hen i Qvindagtighed,
Med mange Stæder som man seer tilforn er skeed.
Hvor Pallas føres ind, der maa Bellona vige,
Som dog fra Arilds Tid i dette Tvillingrige
Sit Sæde haver havt, bedækket med sit Skiold
Sit kiære Norden end mod Romer-Franker-Vold.

Apollo.

Hør, giver lidet Lyd! lad Phoebus ogsaa tale:
Hvo som qvindagtig tør Minerva vel afmale,

Der sine Sønner til fuldkomne Stridsmænd giør,
Der Pen, saa vel som Sværd i Haanden altid før',
I hvilken Musa sig med Marte mon foreene,
Som paa et Træe, hvor man' seer podet to Slags Grene.
En Cæsar Ungdoms-Tid ved Pennen jo bortdrev,
Og Mester over Rom ved tapper Viisdom blev;
En Alexander, som fik Verdens Herredomme,
Med Sværd i Haanden gik, med Bogen i sin Lomme;
I Nordens Konge vi jo mærker Tapperhed
Med Viisdom samlet; ja en Salomon i Fred,
En David udi Krig, Kong Frederik mon hede.
Tænk derfor ei, at det forgieves er at lede
Paa eet Sted Viisdom, Mod, her seer du begge to
I Dannerkongens Bryst eendrægtelig at boe.
Seer en Minervas Stad, Athenen, hvo kan sige,
Om den var mere stor i Fred end udi Krige?
Hvo decidere tør, om Verdens Øie, Rom,
Til saadan Vælde meer ved Sværd end Viisdom kom?
Mon Aristophanes Athenen har fordærvet,
Mon han ei heller har den Laurbærkrands forhvervet?
Mon Plautus Rom har giort qvindagtig og forsagt?
Moliere ved sin Pen har svækket Frankrigs Magt?
Jeg hader og beleer de Spaamænd og Propheter,
Som ansee Skuespil for Landet som Cometer,
Der true Folk med ondt, da Digt og Skuespil,
Om i Historien man efterblade vil,
Er heller Frugter af et Riges Magt og Ære,
Og viser, Sproget bør blandt andre Sprog florere,
Som Land for andre Land; saa med Athenen gik,
Jo mere den blev stor, meer Høihed Sproget fik.
I Sprogets Ziirlighed, i Herredom tillige
Rom har jo taget til. Seer udi Frankerige,
Hvor Sprog og Magten man tillige voxe seer,
Hvor Digt og Poesie af Velstand Poden er.
Af en Augusto en Virgilius udspringer,
Med en Louis le Grand et Land Moliere bringer,
Med en Elisabeth en Dryden spirer op;
En sætter Land i Flor, En Sprog paa Ærens Top.

Men herpaa Spørgsmaal jeg kan vente mig at høre:
Til Sprogets Tarv hvad kan sligt Skuespil vel giøre?
Det cultiveres kan jo ved Historier,
Ved andre Skrifter, og ved Talen udi sær.
Sandt nok; men Skuespil var rette Form og Smidde,
Hvor Sproget dannet blev saavel i fordum Tide,
Som det blir i vor Tid; thi uden Digtekonst
Og uden Skuespil arbeides sligt omsonst.
Jeg derforuden og kan vise anden Nytte,
For at giendrive dem, som Skuespil ei skiøtte.
Som bitter Medicin en sund Comoedie er,
Som en chirurgisk Kniv, der heler, naar den skiær;
Den saarer Hierterne, men tidt Forstanden læger,
Den først til Hevn, men strax til Kiærlighed bevæger.
En deraf bliver vred, som seer sin Character,
Sig ændrer siden, og sin forrig' Feil beleer.
En Aristophanes Athenen derfor dyrked;
Thi den holdt fore, at han Staten havde styrked
Meer med Comoedier, ja større Tømme lagt
Paa Folkets Daarlighed, end Sværdet, Riis og Magt.
Skiøndt gamle Skuespil saa kydske og saa rene
Som disse ikke var. Men følger dem kun ene,
I Nordens Børn! i det, som ret og lovligt er,
Beleer den hele Jord, men ingen udi sær;
Hold, som til denne Tid, kun med Satiren Maade,
Saa vindes Priis hos Folk, hos Dannerkongen Naade.
Maaskee Monarchen saa, naar Tiden lader til,
Et Øie kaste tør til disse Skuespil.

Derpaa gaae de alle ud, og da Sganarel nu vil fortsætte sin forrige Tale, bliver han vaer Thalia.

Sganarel. Der kommer Thalia, hun forstaaer Handværket bedre; hun talede saa vel for os, da den første Comoedie af os blev spillet.

Thalia kommer ind.

Gir Agt, Indbyggere i dette ædle Rige,
Sær denne Hovedstad, tillader mig at sige,
At da jeg **første** Gang paa dette Sted fremstod,
Jeg fandt en Hierteangst og Gysen i mit Blod;
Skiøndt selv Apollo mig i Munden Ordet lagde,
Skiøndt Eders Hænders Lyd gav Tegn, at jeg behag'de.

Jeg dog, nu mine Vers har liden Fynd og Klem,
I Dag med større Mod til Eder træder frem.
Da stod jeg skiælvendes og turde neppe vente,
At mine Løfter slig et Udfald skulde vente;
Thi Eders ædle Sprog var som i Dvale lagt,
Og, for at sige sandt, plat kommen i Foragt.
Men i den korte Tid, I haver mig besøget,
Jeg glæder mig at see vor Tales Ziir forøget.
Jeg seer dets Herlighed hver Dag at tage til,
Nu Fremmede vort Sprog og gierne høre vil.
Det fryder mig og høit, at I har selv befundet,
At mine Løfter har ei ilde været grundet;
Ja at min ringe Flid dog ikke var omsonst,
Da jeg til Sproget har lagt Øvelse og Konst.
Dog, at det gaaer saa vel, det kan jeg ei tilskrive
Mig og mit Selskabs Flid: det vilde med os blive
Til Latter, Daarlighed, hvis ei en større Magt
I dette spæde Værk os Haanden havde rakt.
Mit Haab allene er paa Kongens Naade grundet,
For Sprogets Opkomst som Beskytter vi har fundet,
Da og ved denne Soel slig Glands for mig oprandt,
At hos hans største Mænd jeg ogsaa Ynde fandt.
Og om min Hierne har et kløgtigt Værk udspundet,
Da volder det, at jeg Tilhørere har fundet,
Som veed at prise Godt, som veed at vrage Tant;
En mere skiønsom Flok man aldrig samlet fandt.
I har dog midlertid og mærket, at min Skare
Med mig har ingen Flid og Umag villet spare.
Med et og andet Spil jeg har, som i et Speil,
Viist mangen Daarlighed, og hvor man tager feil.
Men saasom Sandhed er ei altid god at høre,
Saa har jeg mange Ting for Eder ladt fremføre
Af fremmed Giekkerie; dog tænker aldrig paa,
At egne Feil jo til mit Arbeid kan forslaae.
Gid I saa flittig vil herefter os besøge,
Som I er flittig nok vort Arbeid at forøge,
Gid kun vor Skueplads saa længe maa bestaae,
Som Folk vil Daarlighed og store Feil begaae!
Vi Kongens Naade bør i dette Værk erkiende,
Og med Taksigelse os mod hans Throne vende,
Til Kilden, hvorfra ned de Naadesstrømme gaaer,
Der vandet har vor Jord det forbigangne Aar,
Vort Sprog har givet Væxt og hiulpet som af Dvale,
Os aabnet Munden og tilladt frit at tale,
Os banet Veien til at skrive det paa Dansk,
Som man med mindre Fynd før læsede paa Fransk.
Tænk, Konge! at saa tidt man taler om de Dyder,
De Ædelsteene, som Din Krone saa bepryder,
Din Møie, Gudsfrygt, Flid, Din Mildhed, Tapperhed,
Aarvaagenhed i Krig, Retfærdighed i Fred —
Vær vis paa, naar man skal en Krønik derom skrive,
At aldrig dette da vil udelukket blive:
Da Vælde, Herlighed i Riget fæsted Rod,
I samme Konges Tid som Sproget og paa Fod.

Naar Thalia har endet sin Tale, siger

Sganarel. Vi takke skyldigst, Madame! paa Comoediernes Vegne, nu vil jeg da selv ikkun slutte med to à tre Ord:

Vort danske Modersmaal i Aar en Moder bliver,
Og med Comoedie-Konst sit første Foster giver;
Hver Stand kan skue frit sit Levnet derudi,
Som er et Dydens og Udydens Skilderie.
Du Landets Fader! vær du Barnets Fosterfader!
Vi vores Flid udi din Naade overlader,
Imidlertid vi med eet Hierte alle staaer,
Og ønsker Kongens Huus et glædelig Nyt-Aar!

Joh. Ulsø. Magnus Schou. J. W. Gram. Piloi.
Peder Hald. Jens Høberg. Henrich Wegner.
P. Sparkiær, Componist af Musiken. **Rasmus Hammer,** Copiist og Dicteur.

Anmærkninger
(som fortsættes i Tillægget).

S. 96. **Brolæggerstræde,** hvor de tydske Comoedier spilledes.

S. 97. **Thalia..... da den første Comoedie blev spillet.** Theatret aabnedes med en Prolog af Thalia ved Fr. Rostgaard, og Molieres „Gierrige." Mere herom i Tillægget.

Mester Gert Westphaler,

eller

den meget talende Barbeer.

Comoedie i fem Acter.

Forestilled paa den danske Skueplads 1723.

Personerne.	Acteurs og Actricer.
Henning, Niels } to Borgere.	
Mester Gert Westphaler.	Msr. Ulfs.
Gunild, hans Moder.	Mad. Lercke.
Marie, hans Forlovede.	Mad. Coffre.
Gilbert, Apotheker, hendes Fader.	
En Tiggerkiærling.	
En fremmed Haderslever.	
Christopher Pedersen, Vert.	Msr. Høberg.
En Borger.	
Jørgen, Handskemager.	
Andre Borgere og Giester.	
Tobias, Procurator.	Msr. Schou.
Jesper, Apothekerens Dreng.	
En Flensborger.	
Tvende Bestikkelsesmænd.	
Byefogden.	Msr. Gram.
En fremmed Mand.	
Theophilus.	

[Scenen er i det sydlige Jylland].

Actus 1.

Sc. 1.

Henning. Niels.

Henning giver Niels et Ørefigen.

Niels. Hei, Gevalt! hvorfor slaaer du mig? Gevalt! Gevalt!

Henning. Om Permission! jeg seer, at jeg har løbet feil; jeg tog Ham for en anden Mand.

Niels *gier ham et Ørefigen igien.* Om Permission, Monsieur! *Nok et paa den anden Side.* Om Permission, Monsieur! *Løfter sin Stok op.* Om Permission, Monsieur!

Henning. Ach, min Herre! slaae mig ikke mere; et Ørefigen eller to bekiender jeg at have fortient; men ikke meer, saasom jeg slog Ham af Vanvare; naar Ulykken kommer, saa kommer den i Hobetal paa eengang. I Dag tidlig, jeg skulde staae op, kom jeg til min Skræder, og fandt der min nye Kiole ganske forskaaren, hvorudover jeg kom i Klammerie med ham; det ene Ord tog det andet, indtil jeg gav ham Hug med min Stok, hvorpaa han lod hente Vagten, som bragte mig i Arrest; der sad jeg en Time, og imidlertid havde Bud efter min Kone, at hun vilde komme til mig; hun kom ogsaa i Vagten for at frelse mig, men fik mig ikke løs, førend hun accorderede Lieutenanten noget, som jeg skiæmmes ved at sige; *sat sapienti*. Da jeg nu kom hiem, og takkede min Kone for sin Bistand, var hun saa taabelig at fortælle mig, hvorban var tilgaaet, indbildende sig, at hun havde giort en mægtig god Gierning, nemlig, at hun af lutter Kiærlighed til mig havde opoffret det kiæreste Klenodie, hun havde, og bedrevet, nok sagt, med Lieutenanten. Jeg, som ikke kunde faae i mit Hoved dette, nemlig udaf Kiærlighed til sin Mand at giøre ham til Hanreder, blir vred, som Monsieur nok kan tænke, og stødte min Kone udaf Huset; hvorpaa der blev stor Opsigt udi Nabo-Lavet; min Kone løber hen til sine Forældre, de gaaer sammen hen til Præsten, Præsten kommer til mig, og truer mig med Kirkens Baand og Process, saa at jeg, for at undgaae alle disse Ulykker, maatte beqvemme mig til at giøre en Afbigt til min Kone. Jeg skiæmmede mig ved at være hiemme, og derfor gik hen til Apothekeren, som er min gode Ven, for at spise med ham til Middag; paa Veien raabte en Dreng efter mig i en Urteboed tvende Gange: Henning! Henning! og, da jeg saae mig om, satte han to Fingre for sin Pande, saa jeg kunde mærke det var alt kundbar over Byen, at jeg var Hanreder. Jeg lod, som jeg ikke mærkte det, for ikke at faae nye Affaires paa Halsen, men gik hen til Apothekeren, og vilde fortælle ham min Ulykke. Bordet var dækket da jeg kom, men jeg kunde hverken faae Leilighed til at tale med ham, eller at spise, formedelst en Barbeer, som var derinde, hvilken udi fem stive Qvarteer stod og fortaalte mig om en Mand, som har levet for over tyve Tusind eller en og tyve Tusind Aar siden, og hedte Olearius eller Arius, hvad det var han kaldte ham, som førte en ny Troe ind her i Jylland, og

derfor efter Stigt-Amtmandens Ordre blev halshugget (saa syntes mig han sladdrede); thi jeg blev paa det sidste saa hovedsvimlet af hans Snak, at jeg sandsede hverken Døt eller Dag. I kan vel selv vide, hvor viderlig saadan Snak var for mig, der havde saa meget andet i Hovedet. Jeg besluttede endelig at opoffre mit Middagsmaaltid, og undstak mig, men har staaet siden en halv Time, og luret paa samme Barbeer, hvis Vei jeg vidste maatte falde her igiennem, naar han kom ud. Men til min Ulykke traf jeg paa Monsieur, hvilken jeg tog for Barberen, saasom han er ligeledes klædet. Ach Taalmodighed! Taalmodighed! det er en stor Dyd. En anden Gang, naar min Kiole bliver forskaaren, skal jeg aldrig klamres med Skræderen, for ikke oven i Kiøbet at komme i Vagten, og, om jeg kommer i Vagten, skal jeg sidde taalmodig der, og aldrig meer skikke Bud efter min Kone, for ikke at blive Hanreder, og naar jeg en anden Gang bliver Hanreder, skal jeg bære mine Horn taalmodig, for ikke at giøre min Kone Afbigt, og endelig hvilken Barbeer udi Byen, der herefter vil dræbe mig med Snak, skal det staae ham frit for; thi saa døer jeg kun eengang.

Niels. Monsieur! Jer Sorrig giør mig ondt; havde jeg vidst Jer slette Skiebne, skulde jeg ikke have slaaet Jer igien. Jeg kan ellers mærke af den lange Tale, som, I siger, den Mand førte hos Apothekeren, at det er Mester Geert Westphaler, thi han er som Capitain for alle Barberere udi Jylland i at snakke.

Henning. Men hvorledes er den Barbeer bleven saa lærd?

Niels. Han er ikke saa lærd; thi, naar I har omgaaet ham en halv Snees Gange, har I hørt al hans Lærdom; han koger immer op det samme; den Historie om Arius har han fortaalt saa mange Gange, som der er Haar paa hans Hoved, saa at der er ikke et Barn her i Byen, der er jo god Arianer; det er at sige, kan læse op Ord fra Ord den samme Historie.

Henning. Taler han da intet, uden om den Arius?

Niels. Jo, han har ogsaa smaa Magaziner paa andre Materier; somme Tider taler han om de syv Churfyrster, somme Tider om Tyrken, om en Reise, han engang giorde fra Haderslev til Kiel, somme Tider hegler han Øvrigheden her i Stiftet igiennem. Disse Materier taler han vexelviis om, hvorudover vi her i Byen tidt har søgt for ham, at han kunde blive eet eller andet, enten ved Raadstuen eller Bye-Tinget, forhaabende, at naar han har faaet noget at bestille, han skal lade af at snakke saa meget. Men der er han; vil I nu hevne Jer, saa har I den rette Mand, I leder efter.

Henning. Nei, Monsieur! jeg vil hen og hevne mig paa Apotherens gode Randers-Øl; thi jeg har i Sinde at begrave al min Fortred udi et Ruus i Dag. Vil Monsieur gaae med mig; jeg kan forsikkre, at han er velkommen.

Niels. Jeg er ikke kiendt.

Henning. Det vil intet sige. Kom kun med mig.

Niels. Saa maae vi da skynde os; thi der er Mester Geert; han vinker ad os; nei Tak! see, om vi er saa gal og bliver staaende.

Sc. 2.

Gert Westphaler, allene,

kommer frem, og vinker ad de andre.

Hei, Mossiørs! et Ord, Mossiørs! hei! jeg har noget at tale, som ligger Magt paa. Mossiørs! Nei Skam faae dem heller, end om de vil bie. Disse Folk her i Byen er kun for at æde og drikke. Nei! da vover jeg mit Fødeland Westphalen; der har man hver Time paa Dagen Snakkeforsamlinger, hvor der disputeres om allehaande Materier, undertiden hele Nætter til om Morgenen Klokken fire, saa at fast ingen gaaer af saadanne Forsamlinger, førend han er saa hæs, at han ikke kan tale meer. Var det ikke fordi jeg havde boet her saa længe, og havde min Moer i Landet, blev jeg her ikke en Time længer; thi jeg kan for min Part ikke leve uden Omgiængelse og Discours. Naar jeg kan komme til at snakke med Folk, kiøtter jeg hverken om Mad eller Drikke; men her, naar man vil besøge Folk, negter de sig inde, og naar man kommer ind, gaaer det ud paa en Forkeering eller Lanter. Talen er jo det, hvorudi vi kiendes fra Bæsterne; det andet, nemlig at spille, æde og drikke og sove, har vi tilfælles med Besterne. Jeg kan nævne Folk her i Byen, som ikke har villet ladet sig barbere af mit Huus, eftersom jeg undertiden har tilbudet at giøre det selv, ikke af nogen Trang (thi jeg har Svende nok) men for at tale med godt Folk, som jeg barberede; ja, de har heller ladet sig rage af Mester Christopher, i hvis Huus der har aldrig været en ærlig Ragekniv, saa at de vil heller lade sig rive Huden af deres Hager, end at høre mig tale. Hvis jeg førte Kiærlingsnak, var det noget andet: men jeg raisonnerer om saadanne Materier, som man maatte give Penge for at høre. Her var en Skipper nylig fra Boxtehude, han kunde skiønne paa min Tale; thi han havde ikke hørt mig en halv Time, førend Taarene stod ham i Øinene.

Sc. 3.

En Tigger-Kiærling. Gert Westphaler.

Kiærlingen. Far! gi mæ en Skilling til Brød, a er saa svolten, Falil.

Gert. Est du gift?

Kiærlingen. Nei er a ik, Falil, a er en fatte Enke, som sidder med maane Børn.

Gert. Hvem var din Mand, Mutter?

Kiærlingen. Ach! bitte Faar! a skiæmmes ved at feiet; han skull see op no, det a gik og tigget.

Gert. Var han Matros eller Soldat?

Kiærlingen. Fy! Fy! nei vist, han var en geislig Mand, nemlig Substitut hier i Byen.

Gert. Herre Gott! var han Substitut! det Folk pleier dog gierne efterlade nogle Skillinger.

Kiærlingen. Nei han ik, for han leuet tou Aar uden Brø, før han døe, der kom en Træt imell ham og Provsten, hvorover han blev affat.

Gert. Ja, Mutter, man skal aldrig sætte sig op imod sin Øvrighed; hvorledes gik det ikke Arius, der satte sig op imod sin Bisp? Du har vel hørt tale om Arius?

Kiærlingen. Nei a har ik, var han her fra Byen?

Gert. Nei, han var fra Tyrkiet; den samme Arius fik Ordre af Bispen at oplægge en Bog; men hvad havde Arius at bestille? han lod indføre udi samme Bog noget, som ikke havde været tilforn, og som Bispen holdt for Kietterie. Nu kunde han have sluppet, dersom han havde villet skyldt Skylden paa Bogtrykkeren, men det vilde han ikke; han sagde: det bør saa være. Sagen kom for Landemode, hvor Arius mødte selv uden Procurator (thi han havde en flydende Tunge, og kunde sige, hvad han vilde; jeg tør sige, at alle de Procuratores, som er her i Byen, endogsaa Tobias Christophersen selv, bær ikke Vand imod ham; de er kun nogle Tingstude, Mutter! mod Arius; det er mest at forundre, at han, som aldrig havde været øved i Lands-Lov og Ret, eller nogen Tid havt sin Fod paa Tinget, turde møde for saadan Mode; Bispen, hvorvel hans Fiende, maatte selv tilstaae, at, om han havde været øved udi Rettergang, at han havde blevet en stor Procurator; men han havde, som jeg siger, aldrig havt sin Fod paa noget Ting) ja, hvor var det nu jeg slap?

Kiærlingen. Ach! gi mæ en Skilling Falil, a vill hen og kiøv noet Brø, a er saa svolten.

Gert. Nu erindrer jeg, hvor jeg slap; Arius mødte for Lande-Mode uden Procurator, tilstod reent ud, at han havde forandret Bogen saaledes, forsegtende sin Mening udi fire stive Klokke-Timer, hvorudover han af Bispen og Lehnsmanden blev dømt for en Kietter, og forviist Landet; men, mon Arius tabte Modet derover? Jo, jo, hvad har han at giøre? Han reiser, min Troe, ligefra Modet til Wien, og der insinuerer sig saaledes hos Keiseren og de syv Churfyrster; men før jeg gaaer videre, faaer jeg fortælle noget om de syv Churfyrster.

Kiærlingen. Ach, Falill! I louet mæ en Skilling, a har ino it spiist i Dau, a kan it bie længer.

Gert. Saa vil jeg da gaae det forbi om Churfyrsterne. Summa Summarum, Arius insinuerer sig saaledes i Wien, at han blir Høne i Kurv sammesteds. Han forplanter herpaa sit Kietterie over hele Tydskland, Frankerig, Italien og Danmark, ja der blev her i Landet fast lige saa mange Arianer, ja fleer, end Lutheraner; Navnet er endnu i det ringeste ikke uddøet; thi Byeskriverens Kone Ariane maa være af det Slags Folk udsprungen; de fleste Bestillings-Navne gaaer endnu ud paa Arius, som Commissarius, Secretarius, Notarius, fra Høie indtil Lave, indtil Trommeslagere, som paa Latin hedder Trummedarius, eller, som vi pronuncerer det udi Westphalen, Drummedarius.

Kiærlingen *græder.* La mæ i Roe, vil I it gi mæ noet, har I ik fornøden at hindre mæ i at søg Almis hos andre; a troer æ Troll har satt den Kaal ud paa mæ i Dau med sin Snak. *Gaaer bort.*

Gert. Bi lidt, Bedstemoer! nu skal du høre, hvor det gik Arius paa Sikasten; da han med Permission engang skulde gaae paa See: —

Kiærlingen. Ach! Ach! Ach! hielp! hielp! hielp!

Løber forbi med sine Krykker.

Gert. Jeg troer Pokker rider den Pulverhex; see! om hun ikke kunde løbe, naar hun vilde. Hun var ikke saa halt, som hun hinkede.

Act. 2.

Sc. 1.

Gunild.

Det er forskrækkeligt med Mester Gert. Nu har han udi en heel Maaned hver Dag lovet mig, at ville giøre det klart. Han har været over ti Gange i Apothekerens Huus, og havt alle de Leiligheder, nogen kunde have, at tale om Sagen og begiere hans Datter. Ja, Apothekeren har selv til den Ende ført

sine Døttre neer i Stuen til ham; men hver Gang han kommer tilbage, og jeg spør ham. om Partiet er giort, svarer han: i Morgen vil jeg vist nok giøre det klart; thi i Dag kom jeg i saadan vidtløftig Snak med nogle fremmede Folk, som jeg fandt i Apotheket, at jeg ikke fik Stunder at forrette min Ærinde; saa at Apothekeren derover er bleven ganske vred, og spør mig, om jeg og min Søn vil fixere ham; thi Sagen er alt afgiort imellem os Forældre, det fattes ikke andet, end at han skal tale et Ord med Mammesellen. I Dag har han dog svoret mig til at giøre det klart. Jeg vil derfore gaae for i Veien til Apothekeren, og stille ham tilfreds først. Men der seer jeg han kommer.

Sc. 2.

Gilbert. Gunild.

Gilbert. Hør I vel, Karle! seer nu vel til, at alting er curiøst til Doctorerne kommer. Apotheket skal visiteres i Eftermiddag. Jeg mener dog, at, naar Gyldenvandet og Aqvaviterne ere gode, saa spør de ikke meget efter andet. Doctor Herman har udi ti Aar aldrig examineret mit Apothek anderledes. Det eneste, han spør mig om, er dette: Haben Sie gut Salvolatile itzund? das müssen wir probiren, ihr Herren Collegæ! Naar saa syv à otte Bouteiller Rhinskviin er tømmet, saa er Visitatsen giort. Men der seer jeg Gert Westphalers Moer. Hendes Tiener, Madame.

Gunild. Det er mig kiært, at jeg fandt Apothekeren; jeg vilde gierne tale med Ham om det andet.

Gilbert. Vil Hun noget andet, Madame! saa er intet bedre, end at hun tager Sennepsblader ind. Men jeg veed ellers nok, hvad hun mener. Jeg har ti og ti Gange sagt, at Svogerskaber staaer mig an. I lover, at Jer Søn skal komme til mig, og giøre det af. Han kommer ogsaa, men staaer hver Gang og præker om noget andet Sladder til den mørke Nat. Jeg har aldrig min Livstid seet saadan Frier. Jeg laer mig, min Troe, ikke fixere længer; vil han have min Datter, saa maa han giøre Ende derpaa, at Sagen engang kan faae Hul, som man siger.

Gunild. Hun faaer nok Hul, Hr. Apotheker; det er, min Troe, ikke af Koldsindighed; thi han er saa forlibt, som nogen kan være.

Gilbert. Hvorfor Fanden frier han da ikke, i Steden for at præke Eventyr for os? Hvad bryder mig at vide, hvilken Mand Doctor Arius var? Jeg har nok at giøre med de Doctorer og Barberer, som vi nu have. Det er jo en Mand, som er død for over halv-andet hundrede Aar siden, og er færdig at staae op igien. Hvad bryder mig ogsaa at vide, hvor mange Paver og Churfyrster, der nu er til? Mit Apothek kan jo meget vel staae, om der aldrig var een i Verden.

Gunild. I Dag har han svoret mig til at giøre det af.

Gilbert Det er godt, Mutter; Min Datter skal være da hiemme; han maa spørge efter hende; thi jeg faaer selv ikke Leilighed at tale med ham, formedelst en Visitats, som skal holdes i mit Huus i Dag. Adieu! lad ham kun komme strax.

Gunild. See! der er min Søn selv, om Hr. Apotheker vil tale med ham.

Gilbert. Nei! jeg faaer ikke Stunder at tale med ham; I maa sige ham kun, hvad jeg har sagt.

Sc. 3.

Mester Gert. Gunild.

Gert. Mutter! hvi gik Apothekeren saa hastig?

Gunild. Hør, mit Barn! denne Gang har jeg endnu stillet ham tilfreds, hvorvel ikke uden stor Møie. Manden meen', man vil fixere ham. Han har ikke stor Uret derudi: Det er jo over to Maaneder siden Partiet blev sluttet, saa at intet stod tilbage uden at tale med hende selv; men den ene Dag gaaer bort efter den anden med din forbandet Snak, som ikke er fire Skilling værd; hvad mener du, Folk er forlegen at vide, hvad du bestilte paa din Reise til Kiel, hvor mange Kroer, du var udi underveis, hvor mange Piger, du førede paa Knæerne udi hver Kroe, og hvor mange Piber Tobak, du smøgede paa Veien; her er jo en stor Deel Folk i Byen, der har været længere frem i Verden; Anders Christensøn har jo været tre à fire Gange i Bordeus og Roven i Frankerig, ja Fanden i Vold hen i Trapezund, eller Catesund, men fortæller ikke nær saa meget om sine Reiser.

Gert. Det er, min Troe, ikke Pakketeller, jeg fortæller om min Kielske Reise, hvor mange Potter Øl, jeg drak, og hvor mange Piber Tobak jeg smøgede; men adskilligt, som er værd at høre. Vil nu kun Mutter give Agt paa, om det er Pakketeller, saa vil jeg kortelig repetere den hele Reise: Vi vare tilsammen i Selskab ——

Gunild. Ei, gak til Bloksbierg med din Snak! Hen og forret dit Ærinde, eller sig reent ud, at du har ingen Lyst dertil, saa kan der blive en Ende derpaa. Flux hen samme Øieblik, og kom tilbage og sig mig Svar.

Gert. Ei! det haster jo ikke saa farlig meget, Mutter! I kan jo sagte lade mig fortælle.

Gunild. Jeg har jo hørt den raaden Historie over hundrede Gange tilforn.

Gert. Ach! bi dog lidt, Mutter! jeg skal giøre den saa kort som mueligt.

Gunild. Lad mig gaae, siger jeg, eller jeg gi'r dig et Par Orefigen, saa du skal tumle om.

Gert. Blandt andre, som var i Følge med mig til Kiel, var en Hattemagersvend.

Gunild gir ham et Par Orefigen. Det er for dig, og det er for din Hattemagersvend.

Gert. Et brav Stykke Karl var den samme Hattemagersvend, som endnu boer i Kiel. *Hun trekker ham efter Haaret ud, og han blir ved at fortælle, til hun har trekket ham ud.* Jeg troer, Konen er gal, maa jeg ikke snakke? Men der seer jeg en fremmed Mand.

Sc. 4.

En fremmed Haderslever. Gert Westphaler.

Hadersleveren *kommer ind med en Vadsæk paa Ryggen.* Det er dog ikke saa liden en Bye, som jeg tænkte; denne Plads maa vist være Torvet, men her seer man ikke ret mange Folk; dog, der seer jeg en Mand; hør, Landsmand! hvad hedder dette Torv?

Gert. Det hedder Torv.

Hadersleveren. Ja jeg tænkte, det var en Gade.

Gert. Er det Gade, saa er det ikke Torv.

Hadersleveren. Veed Han intet godt Logement at recommendere mig for en billig Priis?

Gert. Jo mænd, der er et Kammer i mit Huus ledig.

Hadersleveren. Det var kosteligt, saa vil jeg følge ham strax hiem; thi jeg er saa træt.

Gert. Hvor kommer ellers den gode Mand fra?

Hadersleveren. Jeg kommer fra Harslev, om Monsieur er kiendt der.

Gert. Ja vist er jeg kiendt i Haderslev; jeg reiste engang derfra til Kiel, men glemmer aldrig den Reise. Blandt andre, som var i Følge med mig, var en Hattemagersvend, et brav Stykke Karl, som endnu boer i Kiel, og holdes for den bedste Mester (alle Hatte, jeg har brugt udi lang Tid, er af hans Arbeid; thi han giør dem saa ærlige og trofaste, som nogen udi Jylland) Summa Summarum: vi reiser sammen til Kiel hver paa sit Handværk, for at forsøge vor Lykke der; (thi Kiel er en meget god Stad at komme fort for Handværksfolk; jeg veed, at mange af mine Kiendinger er kommen did hen med tomme Hænder, men inden nogle Aar have skaart sig som Ulfs-Klinger; thi Sagen er denne: der er saa Arbeidere, og Folket i Byen ere velhavende og betaler vel, derforuden er der godt Kiøb paa alting; jeg skal fortælle Monsieur kortelig, hvorledes Kiøbet var paa Madvarer i min Tid; først gav man for det bedste Pund Flesk, som nogen ærlig Mand vilde komme i sine Erter, ikke meer end en lybsk Skilling.....

Hadersleveren. Ach, Monsieur! det blir for vidtløftig at fortælle.

Gert. For det andet, for et Pund Oxekiød ikke meer end end en Søsling.

Hadersleveren. Ach! det kommer jo ikke Reisen ved.

Gert. Tredie, for en halv Tønde Smør ikke meer end fire Rigsdaler.

Hadersleveren. Hør, Landsmand! jeg vil sige reent ud, jeg har ingen Taalmodighed at høre paa alt dette.

Gert. Fierde, for en Snees Æg ikke meer end en lybsk Skilling.

Hadersleveren. Ei hvad har jeg med Jer Æg, Smør og Flesk at bestille; vilde I bryde mig altid med saadan Snak, vilde jeg ikke være i Jer Huus for intet.

Gert. Femte, for en Potte fransk Brændeviin ikke meer end — — Ei, Monsieur, bliv ikke saa utaalmodig! Nu, jeg vil da gaae dette forbi, og fortælle om Reisen. Vi fandt udi den første Kroe paa Veien en Mand, som saae meget vel ud, med støbte Sølvknapper i sin Kiole, og sorte Fløiels-Buxer; den samme Mand talede os meget venlig til, og sagde: Mosstørs! skal vi ikke drikke sammen? Vi takkede for den Ære, han vilde giøre os, og drak med ham det ene Kruus efter det andet in bona caritate, indtil vi blev, reverenter talt, halv drukne, da bød han sig omsider til at drikke Duus med os; vi bukkede og krummede os, og drak Duus med ham. Foermanden sad imidlertid og smilede udi en Krog: vi spurte ham nogle Gange: Schwager! warumb lacht er? men han svarede altid: Nichts. Endelig, da vores nye Duusbroder var gaaen bort, fik vi at høre, at det var Bøddelen af Slesvig. Nu vil jeg forestille Monsieur, om Folk med Billighed kan blamere os derfor; thi først — — om Permission, jeg har saadan hiertelig Hoste, jeg maa vende mig lidt fra Ham — *Imidlertid sniger den anden sig bort. Gert taler og hoster imellem, medens han har saa vendet sig om.* Først, siger jeg, vidste vi jo ikke *hoster imellem* at det var Bøddelen af Slesvig *hoster igien*, og posito *hoster igien* vi havde vidst det, *hoster igien*, saa var vi jo derfor lige gode; thi naar vi ret eftertænke, hvad en Skarpretter er *hoster igien, og vender sig derpaa om til den anden*, saa er det jo ikke andet end Øvrighedens Fuldmægtig. — Men hvor blev han af? mon Fanden tog Hadersleveren? Hei, Monsieur Harslever! hei, Landsmand Harslever!

Sc. 5.

Gert allene.

Drollen skal flyve Jer ad, I Haderslevere, saa mange som I ere; denne Karl maa uden Tvivl have været en nobel **Venetiano**, thi han var saa snedig; men han skal, mare, ikke undgaae mig. Det er jo et Skielmsstykke at snige sig saa bort, naar en brav Mand vender Ryggen, jeg træffer ham nok til Christophers, hvor reisende Folk pleier at tage ind. Der maa jeg strax hen.

Act. 3.

Sc. 1.

Er et Vertshuus, hvor **nogle Borgere** sidde ved et Bord, og raisonnerer over et Kruus Øl om Aviserne.

Første Borger. Herr Vert! lad os faae de sidste Aviser.

Verten. Her er de, I go' Venner.

Borgeren. Er der noget i dem?

Verten. Jo, der er noget hid og did, som er mærkværdigt.

Borgeren. Vær I saa god og læs dem for os, Herr Vert! I læser saa godt Prent.

Verten. Ja nok, men saa maa I ikke snakke imellem.

Borgeren. Nei, vi vil hverken snakke eller drikke saalænge I læser.

Verten. Jo I maa vel drikke, jo meer I drikker, jo bedre skal jeg læse; giv nu Agt! „Fra Regensborg skriver man, at man frygter for Pest, og at allerede nogle Huse ere anstukket."

Borgeren. Pots Slapperment! og vi tilstæder alligevel Rendsborgere at reise her igiennem Byen; her har aldrig været Anstalt udi Staden, og der blir heller aldrig. Faaer jeg fat paa Byefoged og Bormester, skal jeg sige dem reent ud, hvilke Karle de ere. Pesten allerede udi Rendsborg, og vi lader alle Mennesker komme i Byen uden Pas! Ja, jeg tør ikke sige, hvad jeg mener.

Verten. Ach, Monsieur! det er ikke Rendsborg men Regensborg, som ligger midt udi Tydskland.

Borgeren. Ja saa.

De leer allesammen.

Verten. „Udi Siebenborgen skal der være nyelig fød en Kalv med en Haarhue paa Hovedet og Fryndser om Benene, hvilket Indbyggerne holde for, ikke betyder meget godt. Samme Kalv døde strax, men talede førend han døde, disse Ord: væ! væ! Siebenborgen!

Borgeren. Hvad siger I om det, I gode Mænd? Ach, Herr Vert! læs det nok engang. Jøren Handskemager hørte det ikke.

Verten læser det igien.

Jørgen Handskemager. Det kan ikke andet betyde, end Krig imellem Tyrken og Keiseren; thi for den forrige Krig blev der og fød en Kalv. Man hører ikke andet end Vidunder. Jeg troer ikke, at Verden kan staae i fire Aar.

Borgeren. Mener du det, Jørgen?

Jørgen. Ja, jeg har saa mine Betænkninger.

Verten. „Fra Venedig skrives der, at forgangen Maaned var saadan Kulde, at alle Cardinalerne frøse til."

Borgeren. Alle Cardinalerne?

Verten. Nei, jeg troer, der staaer Canalerne.

Borgeren. Ha, ha, ha, ha!

Verten. Vil I narre mig, saa vil jeg ikke læse meer, lad Jørgen Handskemager læse Resten.

Borgeren. Jørgen! læs du da; det er en Tværdriver, den Christopher.

Jørgen. „Der haver udi Carnavalen været adskillige Mumme-Lystigheder."

Borgeren. Hvor ligger den Stæd Carnaval, Mester Jøren?

Jørgen. Den ligger i Polen.

Sc. 2.

Gert Westphaler. Borgerne. Verten.

Gert. God Dag, Christopher! har I ikke fornummet noget til en Harsløver, som nyelig er kommen til Byen?

Verten. Nei jeg har ikke, Mester Gert! Hvad skulde den Harsløver hede?

Gert. Det maa Pokker vide, han bestilte Logemente i mit Huus, og løb siden fra mig.

Verten. Det var ilde giort. Veed I ellers, hvad I skal giøre for at hevne Jer?

Gert. Skam, der veed.

Verten. I skal reise til Harslev, og bestille et Logement der i Byen igien, og derpaa strax ogsaa løbe bort; det er, min Troe, det bedste; saa er den ene Bye den anden intet skyldig.

Gert. Jeg troer neppe, der er en Kroehuusmand i Verden, som jo harcellerer.

Verten. Hvad vil I have at drikke, Mester Gert?

Gert. Giv mig en halv Potte Øl af det bedste.

Borgeren. Jørgen Handskemager! bliv I ved at læse, saa slipper vi at snakke med Gert Westphaler; thi vi kiender nok hans

Snak; indlader vi os kun aldrig saa libet med ham, er vi strax fast.

Jørgen. „Fra Spir skriver man, at Churfyrsten af Mentz med de andre Churfyrster vare forsamlede at beraadslaae om" — —

Borgeren. Tøv lidt, Jøren! er Churfyrsten af Mentz ogsaa ikke Bisp?

Gert. Jeg hører, Mosfiørs! at I taler om Churfyrsterne.

Jørgen. Ja, det er kun imellem os.

Gert. Der ere syv Churfyrster in alles.

Jørgen. Det veed vi heel vel, Mester Gert.

Gert. Tre af dem er Geistlige, og de andre fem Verdslige.

Jørgen. I har Ret, Mester Gert; fem og tre er syv.

Gert. Nei, jeg fortalede mig, der er kun fire Verdslige.

Jørgen. Det er godt nok, men ingen spør Jer derom.

Gert. Af de Geistlige er Erkebispen af Cøln den fornemmeste.

Jørgen. Ach Herre Gott! det er jo noget, som I ikke har fornøden at fortælle mig; jeg veed det jo ligesaa vel, som I.

Gert. Derefter følger Erkebispen af Trier.

Jørgen. Maae vi ikke sidde i Fred? vi taler Ham jo intet til.

Gert. Den tredie er Erkebispen af Mentz.

Jørgen. I maa tale, hvad I vil, saa hører vi intet dertil.

Gert. De andre fire ere Verdslige. Jeg kan ikke erindre deres Navne; men jeg veed nok, at de ere fire.

Jørgen. Jeg var tilfreds, at I kom aldrig noget ihu, saa blev man i Roe for Jer.

Gert. Disse syv Churfyrster regierer det fierde Monarchie. Thi der har været tre tilforn, nemlig det Phrygiske, Elamitiske og Mesopotamiske, og dette er det sidste; naar Churfyrsterne gaaer under, skal ogsaa Verden forgaae efter Sybille Spaadom; derfor passer man saa nøie paa, at, saasnart Aanden gaaer af en Churfyrste, vælger man strax en anden ud i hans Sted, paa det at Verden ikke skal forgaae, og har det stedse været saaledes practiceret siden Keiser Augusti Tider, hvilken berømmelig Keiser stiftede det fierde og sidste Monarchie efter Sybille Begiering, som raadte ham at grunde det paa syv Støtter; hvorpaa samme store Keiser giorde to berømmelige Ting: For det første, i det at han udskrev al Verden til Skat. For det andet, i det han indstiftede de syv Churfyrster. Paven var vel derimod, og sagde: Ihro Kaiserl. Majestät, warum so viele weltliche Fürsten auf einmahl zu machen? men Keiser Augustus, som var en Mand, der ikke lod sig pirre noget ved, blev vred og svarede: Ihr Pabstliche Excellentz! Ich will es so haben; hvorudover Paven strax faldt til Fode, og bad om Naade, ved hvilken Ydmyghed han saa meget udvirkede, at Keiseren tilstædte ham, at giøre sexten Cardinaler paa engang, hvilke ere ligesom geistlige Grever eller Baroner; thi Cardinalatskabet falder allene til den ældste Søn, men aldrig til Datter; thi hvis en Cardinal døer, og efterlader sig allene Datter, falder Cardinalatet til Paven igien.

De andre sniger sig ud af Værtshuset, og Mester Gert holder fast paa Jørgen Handskemager.

Vi har ogsaa havt Cardinaler her i gamle Dage, Jøren Handskemager! men nu er de afskaffede.

Jørgen. Ei! slip mig, eller jeg giør en Ulykke paa Jer.

Gert. Den sidste danske Cardinal hedte Arcimboldius, en Karl, som ved Aflads-breve giorde saadan Skade, og trækkede saa mange Penge af Jylland, at Landet har endnu ikke kunnet kommet sig igien. Jeg har derudover fattet saadant Had til Cardinaler, Mester Jøren, at jeg kunde ikke bare mig, om jeg saae en Cardinal, jeg jo slog ham lige paa Øret og sagde: *Gir Jørgen Handskemager et Par Ørefigen i hans Hidsighed.* I Karle! I Blodsuere, sagde jeg, I var værd, at man skulde træde Jer under Fødder. See! saa skulde man giøre med Jer. *Slaaer Jørgen paa Gulvet og træder paa ham, som skriger om Hielp.* Om Forladelse! naar jeg kommer paa den Materie, bliver jeg saa hidsig, at jeg ikke kan styre mig. I maa gierne slaae mig igien. Summa Summarum: samme Arcimboldius var den sidste Cardinal udi Jylland; thi — —

Jørgen løber ud og skraaler, og Mester Gert efter, holdende ham i Haaret.

Sc. 3.

Verten allene.

Dette gaaer aldrig vel; han kommer hid, og skiller mig ved alle mine Giester, ved al min Næring; saafremt her er Øvrighed i Byen, og jeg hedder Christopher Peersen, saa skal Mester Gert ikke have giort det omsonst. Ingen af dem betalte en Skilling, da de gik ud, og jeg veed ikke, naar jeg faaer mine Penge. Lad mig see: Jøren Handskemager fik fem Kruus Øl, han er en langsom Betaler, jeg kommer for Sikkerhed at skrive ham for sex Kruus. Jens Bundtmager tre, jeg maa skrive fem: thi han kan taale at betale. Christen Møller maa jeg sætte to eller tre Streger til; thi det er dog uretfærdige Penge, han haver. Cantoren havde allene elleve Kruus, ham vil jeg ikke skrive høiere; thi det er min

bedste Melkekoe. Hvis vi havde os ikke de Streger forbeholden, kunde ingen ærlig Mand creditere; men det er ikke nok, at jeg faaer mine Penger igien; de gode Folk havde drukket mere, hvis de havde kunnet sidde i Roe. Jeg er viis paa, Cantoren havde endnu taget elleve Kruus paa sin Samvittighed til de andre; thi han er virkelig en af de bedste Folk her i Byen, der under en ærlig Borgermand en Skilling. Men jeg skal hevne mig paa Mester Gert, om jeg ellers hedder Christopher Persen; thi faaer jeg ikke Hevn, saa er min Næring fløiten. Min bedste Profit bestaaer derudi, at jeg skienker for Folk, som kommer i mit Huus. Jeg sælger vel en Hob Øl uden Huset, men baader ikke saa meget derved; thi de Folk, som henter Øl, vil have fuldt Maal. Derimod skienker jeg paa Skum for andre godt Folk, som kommer i Huset, saa at altid Skummet bringer mig en Potte paa fire Kander. Jeg vil ikke tale om, naar godt Folk blir drukne, at jeg ofte kan give dem et halv Kruus for et heelt, hvilken Profit jeg kan giøre med en god Samvittighed; thi det er drukne Folk ikke tienligt, at de faaer Kruset fuldt. Saa altid det Øl, jeg sælger i Huset, bringer mig dobbelt saa meget ind, som det, jeg sælger uden Huset. Det er en forbandet Karl med hans Snak, han har det som en hidsig Feber; hvis Øvrigheden i Tide ikke hemmer det, saa jager han os alle af Byen. Der er saa mange Maader, et Menneske har at plage et andet med. Jeg troer, om man syede Munden til paa den Karl, saa lærte han sig til at snakke med den anden Ende. Jeg har aldrig min Livstid kiendt Magen dertil. Men jeg maa i Tide tænke paa Raad derimod.

Han drikker alle Slumpe udaf Krusene, og gaaer ud.

Act. 4.

Sc. 1.

Gert allene.

Det var mig en forbandet Harsløver. Jeg har spildt den hele Dag bort paa at lede efter ham, men forgieves. Hillemænd! nu kommer jeg ihu, at jeg skulde hen til Apotheckeren at afgiøre det andet. Mon det ikke skulde være for silde? dog, hvor silde det er, er det dog bedre at gaae derhen, end at blive ganske borte. *gaaer.*

Sc. 2.

Tobias Procurator. Verten.

Tobias *kommer ind, og banker paa Vertens Dør.* Herr Vert! giv mig et Glas Brændeviin. I pleier jo at have nogle Draaber, som styrker Hiertet.

Verten. Serviteur, Monsieur Tobias! hvor kommer Han fra?

Tobias. Det er jo Jer lige meget.

Verten. Herre Gott! I er udi saare ond Humeur i Dag.

Tobias. Ja, det er sandt. Har I nogle Draaber, saa lad mig strax faae dem.

Verten. Men hvad skader Jer da? Er der skeed nogen Ulykke, eller er der nogen Sag bleven forligt?

Tobias. Ei Du Narrenkop! lad mig faae hvad jeg begierer, og holdt inde med saadan Snak.

Verten gaaer ud efter Brændeviin, medens den anden sidder med Haanden under Kinden.

Verten. Her er Brændeviin med Draaber i.

Tobias. Jeres Skaal, Herr Vert! Det giorde godt. Hør, Christopher! nu vil jeg høre Jer Betænkende om noget; vil I nu dømme, om det er ret eller ei. I veed nu, at jeg er en ærlig Mand, der vil ingens Ulykke, og at jeg søger altid at forlige fattige Folk, som ingen Midler har at søge Proces med.

Verten. Ja, det er sandt nok, den Reputation har I over den hele Bye. Men bør man og ikke forlige rige Folk?

Tobias. Nei, holdt, sagt'! saa maatte Fanden være Procurator.

Verten. Ja ja! det er menneskeligt.

Tobias. Hvad menneskeligt! I taler som en Gaas; jeg holder for, det er Uret, det er et Skielmsstykke af en Procurator, at forlige en Sag, det er jo at stiæle fra Byefogden, det er at stiæle fra Skriveren, det er at stiæle fra sig selv.

Verten. Ja, det er saa vidtløftig.

Tobias. Nei hør, Christopher! jeg vil bevise det saa klarligt, som to og tre er fem. Har en Skriver Ret til at tage Skriverpenge eller ei? sig mig kun aut, aut.

Verten. Han har Ret dertil; thi Loven siger, at han skal have Skriverpenge for Stævninger og andet.

Tobias. Naar nogen betaer ham den Ret, giør han vel eller ilde? svar kun aut, aut.

Verten. Han giør ilde.

Tobias. Ergo giør En ilde, der forliger Sager, hvoraf de Mænd skal leve; ja, jeg tør sige, han er en Tyv; thi Tyverie eller Furtum er mange Slags. I Karle, som ikke har studeret, kalder kun det Tyverie, at bryde ind i en Mands Huus og stiæle. Nei! Tyverie er ikke allene at tage

Ens Gods og Penge bort, men ogsaa at opsnappe det, som er paa Veien at blive hans; ex utroque capite actio furti; thi foruden det, som man kalder furtum manifestum, non manifestum, furtum conceptum, oblatum, er der ogsaa noget, som man kalder furtum prohibitum & non exhibitum, til hvilken Classe kan henføres denne Casus; thi at hindre En udi at faae fine staalne Koster tilbage, eller at hindre ham udi den retfærdige Gevinst, som En er lovet, er det samme; saaledes er det Tyverie, at hindre og afvende en Flod at flyde til mig. Den, som giør det, stiæler det Vand fra mig, som er paa Veien at flyde til min Gaard. Furti actio competit ei cujus interest rem salvam fore; saa lærte Tobias og jeg i gamle Dage paa juridiske Collegier.

Verten. Jeg troer nok, det sidste er ret, fordi det var saa meget Latin og Græsk deri; men det, som I sagde først, allene paa Dansk, kunde jeg ikke begribe, at det var Ret.

Tobias. Nu vil jeg tale tydeligere, saa at I skal tage og føle derpaa; en god ærlig Mand her i Byen (jeg vil sætte Cantoren) er paa Veien til Jer Huus for at unde Jer en Marks Penge eller to, en anden møder ham, og hindrer ham udi det Forsæt; giør han vel eller ilde?

Verten. Han giør som en Skielm; thi han betager mig min Næring, og stiæler fra mig; derfor mener jeg paa saadant Fundament at stævne Gert Westphaler.

Tobias. Hvad har han giort?

Verten. Han skilte mig i Dag ved alle mine Giæster; de kunde ikke være her længer for hans forbandede Snak; men den ene sneg sig ud efter den anden. Hvad synes Jer, Monsieur Tobias! at jeg skal giøre herved?

Tobias. I skal lade ham stævne, lad kun mig raade; jeg skal føre den Sag ud for Jer, som en ærlig Mand. Vi skal actionere ham efter den Artikel: si quis panno rubro armentum fugaverit.

Verten. Hvad er det paa Dansk?

Tobias. Paa Dansk hedder det: dersom nogen ved rødt Klæde giør Bester løbske.

Verten. Men jeg veed jo, at Snak er ikke rødt Klæde, og Handværksfolk er ikke Bester.

Tobias. Det er sandt nok; jeg veed jo vel, at Handværksfolk kan ikke holdes for Fæe, og at Snak er ikke rødt Klæde; men ligesom man straffer En, der med rødt Klæde giør Fæet løbsk og gal, Husbonden til Skade, saa bør og han straffes, der med urimelig lang Snak giorde Borgerne løbske, og drev dem af Huset, Jer til Skade. Lad kun mig raade, han skal faae en Ulykke.

Verten. Men jeg er bange, at Sagen kan koste mig meer at udføre, end Gevinsten kan blive.

Tobias. Hvad vil det sige, Christopher? Vil I ikke staae paa Jer Ret, giør han maaskee ligesaa en anden Gang. I maa drive paa den Sag i det ringeste for Jer Æres Skyld. Folk vil ellers pege Fingre ad Jer, og sige: der gaaer den Slyngel Christopher Persen, der ikke turde staae paa sin Ret. Jeg raader ikke til Proces for det ringe Salarium, som jeg kan have deraf; men fordi I er min gode Ven, som jeg nødig vilde, skulde vederfares nogen Skam.

Verten. Saa faaer jeg da procedere mod ham?

Tobias. Ja vist, og det jo før jo bedre; thi Sagen kan I aldrig tabe. Der kommer Mester Gert. Lad os gaae.

Sc. 3.

Gert Westphaler allene.

Jeg veed ikke, hvor det kommer, jeg har en slet Skiebne udi denne Bye; hvis jeg boede paa et andet Sted, kunde jeg fortiene Penge ved min Tale. Jeg troer ikke, noget Menneske, end ikke mine Uvenner, skal sige, at jeg nogen Tid har ført Snak paa Bane, at man har hørt mig tale om Veirligt, om Giftermaal, om Barselstuer. Jeg fører lutter Politiske og Udenlandske Discourser, som ikke findes udi mange Bøger, og hvis Værdie ikke kan opveies med det røde Guld. Er det ikke ubegribeligt, at saadan Slyngel, som Jørgen Handskemager, tør foragte og kaste paa Nakken af min Tale; nu mødte jeg ham igien for Apothekerens Dør, og hvorvel jeg havde hastig Ærinde, kunde jeg dog ikke bare mig at fare fort med min Tale; men han sled sig løs. Men, vilde nogen sige: hvorfor kaster du da Perler for Sviin? hvorfor spilder du unyttig kostbare Ord for Folk, som have Æseløren? Jeg svarer dertil: naar jeg har begyndt en Discours, maa jeg fuldende den. Det er saa min Natur; thi jeg kan aldrig ærgre mig meer, end, naar En har hørt Begyndelsen af min Tale, og ikke vil holde ud til Enden. Derfore skal Jøren Handskemager høre i Dag Slutningen af det, jeg begyndte at fortælle ham, om jeg end skal bryde ind i hans Huus med Magt. Men hillemænd! jeg forsømmer mit Ærinde. Jeg maa banke paa.

Sc. 4.

Gert. Jesper. Siden **Marie.**

Gert. Serviteur, Jesper! er Apothekeren hiemme?

Jesper. Jo han er nok hiemme, men er ikke at faae i Tale; thi den hele Doctorgrad er her i Dag.

Gert. Hvad er da at bestille?

Jesper. Her holdes Visitats. Men Husbond bad mig, at naar Mester Gert kom, at jeg skulde kalde paa Mammesellen.

Gert. Godt nok! sig, at jeg er her at opvarte hende. Jesper gaaer.

Marie kommer.

Marie. Tienerinde, Mester Gert!

Gert. Skyldigste Tiener, Mammeselle! jeg er bange, at jeg kommer i ubeleilig Tid.

Marie. Hvi saa?

Gert. Jeg hører, at her er Visitats i Dag.

Marie. Det gaaer mig ikke an. Naar der er Visitats hos min Mama, saa er jeg gesktæftig. Men dette angaaer kun ene Mandfolkene.

Gert. Jeg hørte, der var saadan Støien og Allarm i den store Stue, som der kunde have været holdet en Rigs- eller Kreds-Dag.

Marie. Hvad vil det sige: Kreds-Dag?

Gert. Det er mig kiært, Mammeselle! at Hun spør mig derom.

Marie. Jeg vil dog ikke bemøie Ham med at fortælle det denne Gang.

Gert. Thi jeg veed saa vel Beskeed derom, som nogen her udi Byen.

Marie. Jeg tviler ikke derpaa. Men jeg ønsker dog, at det maa blive til en anden Dag.

Gert. Man maa giøre vel Forskiel, min hierte Mammeselle! paa Reichs-Tagen und Kreibs-Tagen.

Marie. Ja jeg troer det nok; thi der er stor Forskiel paa et Rige og et Stykke Kride.

Gert. Nei, det kommer ikke deraf. Jeg skal fortælle Hende først, hvad en Reichstag er; en Reichstag kaldes sammen af de syv Churfyrster.

Fortæller saa videre den hele Historie om Churfyrsterne.

Marie. Monsieur! jeg har ikke Stunder at høre meer: vil I være saa god og besøge os oftere, skal det være os kiært, besynderlig, om I kan træffe paa de Tider, som jeg ikke er hiemme; ellers vil jeg bede, I er saa god at fortælle min Kat Resten af Historien, thi han forstaaer den ligesaa vel, som jeg. Adieu.

Gert. Det var, min Troe, rene Ord for Penge. Jeg seer nok, at jeg giør mig forhadt i denne Bye ved min Tale; jeg skal forsvære at lukke min Mund op oftere; thi disse Folk her i Byen er det ikke værd. Man blir forhadet just for det, som man burde elskes og æres for. Jeg maa hiem og sige Mutter, hvor haanlig jeg blev modtagen.

gaaer.

Sc. 5.

Gunild. Marie.

Gunild. Nu maa jeg hen at høre, hvordan min Søn har forrettet sit Ærinde. Det er noget underligt med den Karl. Familien staaer ham an. Han er forlibt i Mammesellen. Hans Person staaer hende an. Forældrene har banet Veien. Han har været paa Veien saa ofte at frie, og dog altid med uforrettet Sag er kommen tilbage. Jeg vil ikke haabe, at det er ogsaa saaledes denne Gang tilgaaet. Men der seer jeg Mammesellen. Tienerinde, min hierte tilkommende Svigerdatter!

Marie. Den Titel tilkommer mig aldeles ikke. Hun behager kun at skiemte med Sin Tienerinde.

Gunild. Hvi saa? min Søn har jo været her efter Begiering.

Marie. Det er sandt nok.

Gunild. Og, som jeg haaber, forrettet sit Ærinde.

Marie. Det kan jeg ei heller negte. Han havde sat sig for at komme hid for at underrette mig udi den tydske Stat, og vise, paa hvad Fod Regimentet staaer i Tydskland. Det samme forrettede han saa meget vel, saa at jeg aldeles intet kan klage, uden derover, at Discoursen varede for længe.

Gunild. Talede han da intet om Kiærlighed?

Marie. Nei, Madame! Saa længe han talede med mig, var han paa den anden Side af Rhinstrømmen, og gik alt dybere og dybere ind i Tydskland, saa jeg derover, af Frygt for at blive omsider bragt hen til Tyrkiet, maatte tage Flugten, og bede ham fortælle min Kat Resten. Men der er Fatter, nu kan Madame høre hans Betænkende derover.

Sc. 6.

Gilbert. Gunild. Marie.

Gilbert. Madam! Hun maa forlade mig, at jeg taler noget plumpt. Jeg vil aldeles herefter ikke have hverken Hendes eller Hendes Søns Gang i mit Huus, saasom vi har ikke i Sinde at lade os tage ved Næsen oftere, og tilstæde, at vort Huus blir giort til en Fabel.

Gunild grædende. Ach, Hr. Apotheker! jeg kan ikke beskrive, hvor meget dette gaaer mig til Hierte. Jeg tilstaaer, at min Søn har den Feil, at naar han kommer paa sin gamle Snak, glemmer han alt andet, hvad han skal forrette. Men naar man undtager den Skrøbelighed, Herr Apotheker! saa er der mere godt end ondt hos ham. Han er from, en god Huusholder, har hele Aar ikke en Ruus paa, spiller og ikke, er flittig i sin Profession.

Gilbert. Jeg tilstaaer alt dette, Madame! derfore tilstæder jeg ham gierne at omgaaes med mine Svende, som han kan holde Collegium eller Lectie for. Men min Datter skal han blive fra; thi det staaer hende ikke an at gaae paa Lectie.

Gunild lader som hun daaner. Ach! Ach!

Gilbert. Hillemænd! Konen faaer ondt. Spring ind, Mariken, og tag den Flaske Nummer tre, som staaer paa den fierde Hylde. Marie gaaer og kommer igien med Flasken, som man styer hende at lugte til. Hør, Madam! tag sig da dette ikke saa nær. Hvad vil det sige, om Jer Søn ikke faaer min Datter? han kan jo altid giøre ligesaa godt Partie.

Gunild. Ach, Herr Apotheker! giør mig dog den Tieneste, at have Taalmodighed end engang, for at undgaae Folkes Snak. Tro mig, han skal ikke blive fixeret oftere.

Gilbert. Nu nu, Madam! giv Jer da tilfreds. Lad ham da komme end engang, og giøre Alvor deraf.

Gunild. Tak, Herr Apotheker! Løber han end engang med Liimstangen, skal jeg ikke kiende ham for min Søn meer.

Gilbert. Adieu, da. De gaaer bort.

Sc. 7.

Gunild. Mester Gert.

Gunild. Ach! jeg elendige Menneske! den Søn bringer mig i Graven; men see! der er han. — Tør din liderlige og vanartige Karl understaae dig til at møde for mit Ansigt? Jeg er gal, at jeg lægger saadant paa Hiertet; thi jeg burde have slaaet Haanden af dig for længe siden. Hvorledes har du forrettet dit Ærinde ogsaa denne Gang hos Apothekeren?

Gert. Vel nok, Mutter! allene at Mamsellen var noget for hastig.

Gunild. Det er at sige, hun vilde ikke sidde hele Timer og høre paa din forbandet Snak. Din vanartige Skielm! giver ham et Ørefigen Siig mig giver ham et paa den anden Side hvorfor gik du hen til Apothekeren? var det for at tale om Stats-Sager?

Gert. Mammesellen spurte mig, hvad en Kreds- eller Rigsdag var i Tydskland, saa veed jeg jo, at jeg maatte underrette hende derom, hvilket man ikke kan giøre, uden man beskriver Churfyrsterne, og viser nemlig, at de ere syv in alles, nemlig tre Geistlige og fire Verdslige. Som for Exempel: de Geistlige ere Churfyrsten af Cøln — —

Gunild giver ham et Par Ørefigen igien. See! der har du et Par af de Geistlige og Høilærde efter Cølns Vægt. Vil du nu holde din Mund!

Gert. Ach, Mutter! vær dog ikke saa vred paa mig. Stil Apothekeren end engang tilfreds. Jeg skal, min Troe, ikke ophølde Jomfruen oftere med Snak, og gaae uden om, men strax lige til, saa at hun skal være fornøiet med mig.

Gunild. Hør, Gert! den Vrede, jeg lader see mod dig, reiser sig af lutter Kiærlighed. Jeg har end engang, dig uafvidende, stillet Apothekeren tilfreds; gak derfor nu paa staaende Fod lige derhen, men viid derhos, at dersom du fører dig ogsaa denne Gang op som tilforn, skal jeg aldrig kiende dig for min Søn mere.

Gaaer bort. Mester Gert gaaer strax hen, og banker paa. Mammesellen kommer selv ud.

Sc. 8.

Marie. Mester Gert.

Marie. Velkommen tilbage, min kiære Mester Gert!

Gert. Ydmygste Tiener, min hierte Jomfrue! jeg beder tusind Gange Forladelse, at jeg fortørnede Hende sidst med min lange Tale.

Marie. Det er Ham alt forladt, min kiære Mester Gert.

Gert. Jeg beder, Jomfruen ikke vil regne mig det til onde.

Marie. Aldeles ikke. Hans gode Moer har alt stillet min Papa og mig tilfreds igien.

Gert. Jeg bekiender, min hierte Jomfrue, at jeg snakker undertiden noget meget.

Marie. Ja, det har jeg og mærket.

Gert. Mange lægger mig det til en Lyde, men der findes dog visse brave Folk, som skiønne derpaa.

Marie. Det vil ikke sige, Mester Gert, naar man ikke taler saa meget i Utide.

Gert. Men har da Jomfruen af Hiertet forladt mig min forrige Forseelse?

Marie. Ja jeg har, Mester Gert! af mit ganske Hierte.

Gert kysser paa hendes Haand. Jeg vil tiene Hende, min hierte Jomfrue! vi, som har reist udenlands, har gierne den Syge eller Orm, hvad man kan kalde det, at vi vil fortælle, hvad vi har hørt og seet paa fremmede Steder, for at lade see, vi ere ingen Hiemfødinger.

Marie. Har da Mester Gert reist udenlands? det har jeg, min Troe, aldrig vidst.

Gert. Jo mænd. Jeg reiste engang fra Hadersløv til Kiel, men glemmer aldrig den Reise.

Fortæller den hele Reise igien; omsider gaaer Jomfruen ud. Han gaaer og spadserer ved een af Gangene, og mener, hun skal komme tilbage.

Marie lader sig see over Gangen med en Staal Vand, som hun slaaer over hans Hoved, sigende: Kom saa igien, og fixeer os oftere.

Gert gaaer hen til den anden Side med nedslagen Hoved, og spadserer op og ned. Men

hvad men det er for en Mand? han gloer, som han ikke havde seet et Huus tilforn. Det maa være en Fremmed.

Sc. 9.

En Flensborger. Mester Gert.

Flensborgeren. Her maa vist boe en Balbeer; jeg seer der hænger Fade ud. Hør, er Jer Mester hiemme?

Gert. Er der noget til Tieneste, min Herre?

Flensborgeren. Jeg vilde gierne have mit Skiæg af mig.

Gert. Det skal strax skee. Vil Monsieur behage at sætte sig ned.

Han barberer ham.

Flensborgeren. Er her noget nyt i Byen?

Gert. Jeg veed, min Troe, ikke. Jeg har derforuden forsvoret, at fortælle nogen Ting. Folk her i Byen er ikkun for at æde og drikke, og gider ikke høre tale.

Flensborgeren. Da er jeg en stor Libhabere af Discourser.

Gert. Hvorfra er min Herre, med Permission?

Flensborgeren. Jeg er fra Flensborg.

Gert. Mig synes, jeg har havt den Ære at see Ham udi Kiel?

Flensborgeren. Kan nok være. Har da Mester været udi Kiel?

Gert. I Kiel? ja vist, jeg glemmer aldrig den Reise. Jeg skal fortælle min Herre, hvorledes tilgik.

Fortæller den hele Reise. — Det staaer til Acteuren at giøre den saa vidtløftig som han vil. — Midlertid raaber den anden, at Skiægget er vel nok afraget, for at komme des hastigere løs, men han maa holde ud.

Flensborgeren *sagte.* Jeg skal, min Troe, betale ham med samme Mynt. *Høit.* Jeg har faaet en slem Byld bag mit Øre, Mester! veed Han ingen Raad derfor?

Gert. Den gaaer nok bort af sig selv; jeg vilde ønske, jeg havde saadan Byld, thi det er meget sundt.

Flensborgeren. Gid jeg kunde overdrage Jer min. Jeg vil ellers fortælle kortelig, hvorledes jeg fik den Byld.

Gert. Min Herre! jeg skal hen at barbere en anden strax, jeg vilde gierne bede, at Han vilde betale mig for min hafte Umage.

Flensborgeren. Først havde jeg udi tre Dage en stor Pine paa den Sted, hvor Bylden nu er. Dog det var endelig ikke paa samme Sted, men en Tommebred derfra. Udi i tre Dage, eller, jeg troer gar, fire Dage, nei det var kun tre Dage, fandt jeg stor Pine, uden at see ringeste Tegn.

Gert. Det kan nok være, Monsieur! Han er ellers saa god, og glemmer ikke mit Solarium.

Flensborgeren. Summa Summarum, efter at jeg havde følet den Pine udi fire Dage (jeg sætter endnu fire Dage; thi nu erindrer jeg mig det; det er ellers underligt med Menniskens Ihukommelse, naar man meest vil giøre sig Umage at erindre en Ting, saa kan Pokker ikke hitte den, og naar man ikke tænker derpaa, falder det ind af sig selv).

Gert. Om Monsieurs Ihukommelse ogsaa herudi slaaer Ham feil, saa vil jeg tage mig den Frihed til, at erindre Ham om det, mig tilkommer for min Umage.

Flensborgeren. Jeg skal, min Troe, ikke glemme Ham. Imidlertid, mens denne Pine varede, svedede jeg forskrækkelig bag Øret. Det var saadan underlig Sved, Mester, den var ligesom et Liim, naar jeg tog den mellem Fingrene, og lugtede, reverenter talt, ligesom (jeg tør ikke sige).

Gert. Monsieur! med et Ord at sige: Sæbe og Kniv koster Penge.

Flensborgeren. Det negter jo ingen, Mester! nu skal vi strax komme til Sagen. Endelig brød det ud til en rød Flek, som nu var liden, som et Naalehoved, nu blev stor som en Erte, nu liden igien, nu stor, nu liden igien, nu stor, atter liden igien, atter stor, nu som et Naalehoved, som sagt er, nu som en Erte.

Gert. Frem og tilbage er en lang Vei, Landsmand! gaaer alle Flensborger-Historier i den Melodie, saa gid Fanden have Resten. I skal, min Troe, betale mig dobbelt, baade for min Umage og Tidsspilde.

Flensborgeren. Efter at denne Plet havde varet udi nogle Dage, og jeg imidlertid føled stor Pine (jeg glemte at sige dette, at jo mindre Pletten var, jo større var Pinen; thi naar den var kun som et Naalehoved, havde jeg ingen Lise hverken Nat eller Dag, derimod naar den var som et Ert, følede jeg kun lidet dertil. Ligesom Pletten tog af, saa tog Pinen til, og, ligesom Pletten tog til, saa tog Pinen af, liden Plet stor Pine, og liden Pine stor Plet) Mester forstaaer vel min Mening?

Gert. Ach, jeg blir gal over denne Snak. Hør, Landsmand! hvis — —

Flensborgeren. Nu kommer jeg strax til Sagen: endelig efter at jeg havde udstaaet denne Pine i nogle Dage mere og mindre, ligesom Pletten var stor og liden til, som foromtalt er, og ikke nødig at repetere, brød det omsider ud til en Byld, hvis Begyndelse, Tilvæxt og Aftagelse jeg kortelig her vil fortælle.

Gert. I skal, saa sandt jeg er en ærlig Mand, betale mig for min Tidsspilde.

Flensborgeren Vi skal nok komme til rette, Mester! Noget kan afqvittes i den Kielske Reise. Men hvor var det jeg slap?

Gert. Jeg veed Fanden, hverken hvor

I begyndte, eller I slap. Lad mig gaae. I maa beholde de Penge, I er mig skyldig, med al min Ulykke.

Flensborgeren. Ei! det er underlige Folk i denne Bye, som ikke kan høre Folk tale. Nu skal jeg strax komme til Ende, og saa vil vi giøre Regning. Bylden var i Førstningen ganske plettet, det er at sige, ganske fuld med smaa Pletter. Jeg veed ikke, om Mester begriber min Mening?

Gert. Hør, Landsmand! gaa af mit Huus, jeg lader Jer ellers trække ud.

Flensborgeren. Men saa gik Pletterne bort, saa kom de igien, saa gik de bort, saa kom de igien, saa gik de atter bort, saa kom de igien, saa bort, saa igien. En Dag utallige Pletter, en anden ingen.

Gert. A..... A..... A..... Mutter! kom ind til Hielp! her er kommen en Lucifer fra Flensborg i mit Huus.

Flensborgeren. Saa vil jeg da gaae.

Gert. Gaa Fanden i Vold. *Flensborgeren gaaer.* Det var en forbandet Karl; man klager over mig i Byen, at jeg taler for meget, men jeg er kun en Sinke mod denne Karl. Skam faae han for mine otte Skilling; thi jeg barberer dog ingen Fremmed ringere. Dog er jeg glad, at jeg slap ham med den Forliis. Det fortrød mig mest, at han vilde ligne sin Historie ved min, ligesom det var ikke mere vigtigt at reise udenlands, end som at faae en raaden Byld bag Øret. Jeg tilstaaer gierne, at jeg taler meget, det har jeg efter min Faer; men han førte ingen Sladder, og det giør jeg ikke heller. De godt Folk her i Byen vil nok savne mig engang, naar jeg er død, og sige: Fanden fare i Gert Westphaler, han var dog bedre Mand, end vi holdt ham for at være; thi siden han døde, er her ikke een i Byen, der veed saa at tale om udenlandske Sager. Ja de vil sige: gid vi kunde grave ham levende op af Jorden igien. Saa længe Folk lever, agter man dem ikke, men de ere ikke død, førend det fortryder dem. Avindsyge er ogsaa maaskee til Deels Aarsag derudi. Man seer, af jeg fører Discoursen allene i alle Selskaber. Andre vil gierne tale med, men kan ikke, og derfor lider ikke at høre mig tale. Hvorfor hader Jørgen Handskemager mig mest af alle? Just fordi han helst af alle Folk her i Byen vil give et Ord i Lavet med, men tør ikke føre nogen polisk Tale, naar jeg er tilstede; thi han veed, at jeg hugger ham strax i Flanken, saasom jeg forstaaer mine Politica bedre end han. Jeg har ofte mærket det, at saa tidt jeg kommer i hans Selskab, stiller han sig ganske taus an, ligesom han vil indbilde Folk, at han er af de kloge Mænd, der taler lidt, og grunder meer. Det er saa en gammel Streg af visse Dosmere, der intet forstaaer, og derfor giør sig en grundig Mine, og tier, naar lærde Folk, som jeg eller andre, er tilstede; da de dog med al deres Grunden tænker ikke meer end en Hest eller et Faar. Skal jeg nu derfor lade mig Munden binde? Nei! jeg vil heller være misundet end foragtet. Jeg vil heller, Folk skal sige: der sidder en canallisk Tunge paa den Karl, end de skal sige: den Karl sidder som en dum Fæhund eller Skabhals, der har hverken Maal eller Mæle. Men hvad mon disse Mænd vil her?

Sc. 10.

Tvende Bestikkelses-Mænd. Gert.

Tvende Mænd. Hans Tiener, Mester Gert! det giør os ondt, at vi skal komme til Ham med saadant Ærinde.

Gert. Hvad Ærinde er det?

Tvende Mænd. Vil I være saa god at læse dette.

Gert *læser Stævningen.* „Christopher Pedersen, Borger og Øltapper her ibidem, finder sig høilig besværget over Belagte og Konsterfarne Sr. Gert Westphaler, Bartsker her sammesteds, fordi han ved urimelig, lang og kiedsommelig Snak haver kommet alle fornævnte Christopher Pedersens Giester til at bortløbe ud af hans Huus, hannem til ubodelig Skade udi sin Næring, hvoraf han med Kone og Børn skulle leve, samt skatte og skylde. Derved han formeener at fornævnte Gert Westphaler høilig har forgrebet sig mod Gieste-Retten. Thi gives fornævnte Gert Westphaler lovlig Gieste-Rettes Varsel herom i Gieste-Retten at møde, som holdes i Eftermiddag Klokken fem i Byefogdens store Stue her i Staden, Vidner og Attester at høre, paa Spørsmaal at svare, og Dom at lide for slig sin formastelige Adfærd, alt efter den Irettesættelse, som Citanten agter yderligere at lade giøre, ladende ingen Udeblivelse skee under Faldsmaal" — — Hvad Pokker er dette? det er paa sin Tyrkisk at handle med Folk.

Tvende Mænd. Hør, Mester Gert! I maa ikke tale saaledes; I kan derudover komme i Fortræd.

Gert. Er det christeligt? kunde saadant vederfares mig, om jeg havde været i Tyrkiet? lad os kun ikke spøge og efterabe barbarske og tyrkiske Moder, vi veed ikke selv, hvor nær Faren er os, hvor snart det er ude med Christendommen. Tyrken har alt de tre Parter af Verden inde, og Christendommen er kun den fierde; thi det er forskrækkeligt, Mosjørs! hvorledes Tyrken har taget til i disse sidste Tider; thi naar vi eftersee, hvad Mahomed, den første tyrkiske Keiser, var, da var det en sulten Hund, der havde ikke engang, hvad han skulde bide

eller brænde; han tiente udi en Urteboe, og var som Provisor for en Enke, hvilken han siden fik til Ægte, og bekom Midler med.

Tvende Mænd. Ja det er nok, Mester Gert! Stævningen er ham forkyndet, farvel!

Gert. Nei hør kun, Mosfiørs! et Dieblik. Saasnart Mahomed havde faaet Penger i Hænder, førte han sig strax op som en Baron, tillagde sig en forgyldt Vogn med Speilglas udi, og fire Lakeier, anrettede Lystigheder og Giestebuder, og derved fik mange Venner, og et stort Anhang, saa at han først undertvang hele Mesopotamie Bye, som han boede udi, derefter gik videre, tog ind Jerusalem og Trapezundt, sat christne Folk paa Spid, stegte og aad dem op, hvor han kom, og med det Blod, som han tappede af dem, strev Alcoranen, en stor Bog, fast fire Gange saa tyk som Jertegns-Postil. Hans Efterkommere har trædet i hans Fodspor — — vær saa god at bie lidt, nu er det ude — og undertvunget sig tre fuldkomne Parter af Verden.

Tvende Mænd. Ei, Landsmand! slip, eller I faaer Hug. *De gaae.*

Gert. Gid det maa ikke skee udi min Tid det, som Sybille har spaaet, at Tyrken skal vande sine Heste udi Limfiorden. Hei! hei! Bi lidt, nu er det ude. Hei! hei! gaa da, I Slyngler! længe nok. Jeg maa hiem at fortælle min Moer denne Sag.

De gaae.

Sc. 11.

Tobias Procurator allene.

Ach! nu kommer jeg mig lidt igien, eftersom jeg faaer noget at bestille; jeg kan for min Død ikke være ørkesløs; den lille Gevinst, som er derved, er ogsaa god, men det er det mindste, som jeg seer efter; min Glæde i Verden er, at jeg kan have noget at bestille, lade see, hvad jeg duer til, og tiene min Næste. Jeg burde dog ikke være her i Byen, sandt at sige; thi jeg er for lærd til at være Procurator i Jylland. Naar jeg ret vil giøre mig Umage, og tale juridisk, sidder Byefogden og gaber, som han var fortabt; thi han forstaaer ikke et Ord af alt, hvad jeg siger. Men jeg kan have min Lyst deraf undertiden at plage ham, og hugge ham i Flanken nu med en utrubi, nu med en uti possidetis, nu distingvere mellem maleficium & quasi maleficium, nu citere et Senatus-Consultum Servianum, nu et quasi Servianum, hvorved jeg vinder mangen vanskelig Sag. Thi (uden at tale ilde om sin Øvrighed) saa er Byefogden lidt storagtig, saa at, førend han vil lade sig mærke, at han ikke forstaaer mine **Terminos**, opoffrer han heller min Contrapart. Jeg glemmer aldrig, hvorledes jeg i Fior kom ham til at svede over en Condictio indebiti, hvilken jeg citerede, hvorvel det ikke var Condictio indebiti. Han sagde, hvorvel han ikke forstod det: „Tobias! I har Ret;“ saa at jeg vinder mange Sager, som jeg ufeilbar ellers tabte, dersom jeg førte dem ud paa reent Dansk. Engang var han dog saa forbandet, at han fældte saadan Dom: Udi det, som blev agered paa Dansk i denne Sag, har N. N. Ret; angaaende Latinen, da ophæves Omkostningen paa begge Sider. — Men der seer jeg Mester Gert kommer. Jeg kan ogsaa tage hans Sag an, thi han er en raisonnable Mand. Men jeg maa raadføre mig først med min Samvittighed, om jeg kan tage begge Parters Sag an paa eengang. — Hør, Monsieur Samvittighed! jeg tilspørger dig, om jeg kan giøre saadant uden Synd, helst efterdi jeg er en fattig Mand, og begge Parter har noget til Bedste? (*Svarer selv udi en fiin Tone for Samvittigheden*) Ja vist! ja vist! ja vist! kan du giøre det! Domine Tobia, utriusque juris Studiose & Advocate doctissime! — Godt, godt, Monsieur Samvittighed! jeg vil og giøre det. Naar En har raadført sig med sin Samvittighed, er det ham jo nok.

Sc. 12.

Tobias. Gert.

Tobias. Serviteur, Mester Gert! I seer saa traurig ud i Dag.

Gert. Ach, Herr Advocat! her er onde Mennesker i denne Bye.

Tobias. Det er sandt, Mester Gert. Tænk engang, om her ikke var Lov og Ret, Øvrighed og Procuratores, som straffede Ondskab og forsvarte Uskyldige, hvorledes det da vilde gaae.

Gert. Herr Advocat! vil I tage en Sag an for mig?

Tobias. Mod hvem?

Gert. Mod Christopher Persen.

Tobias Ja nok, men med Condition, at I ikke siger ham det; ellers crediterer han mig aldrig et Kruus Øl oftere.

Gert. Nei, han skal, min Troe, aldrig faae det at vide af min Mund.

Tobias. Hvorfor har han da ladet Ham stævne?

Gert. Han foregiver, at jeg ved unyttig lang Snak har drevet hans Giester af Huset.

Tobias. Hør, Mester Gert! I skal tage en Contrastævning.

Gert. Men hvorpaa skal jeg grunde den Contrastævning?

Tobias. Ei! lad kun mig raade, jeg skal nok hitte paa noget, ellers maatte jeg ilde have studeret mine Jura. Hør, de Mænd, som løbe ud af Stuen for ikke at

høre paa Jer Snak, hvorfor løb de bort? det var jo ligesaa meget, som de vilde sige: vi vil ikke høre paa den Ordgyder længer.

Gert. Ja, det er sandt; men ingen sagde dog de Ord.

Tobias. Det er lige meget; naar En viser en Mand, der har en galant Kone, to Fingre, er det ikke ligesaa fuldkommen, som han kalder ham Hanreder? Her er vel ikke Actio directa, men dog Actio utilis, quæ non ex verbis legis, sed ex interpretatione petenda est.

Gert. Det er Giesterne angaaende; men hvorledes skal jeg stævne Verten, som kunde aldeles intet dertil?

Tobias. Verten? ha! ha! han bør svare til den Tort og Skade, som skeer i hans Huus; tenetur ex quasi-maleficio.

Gert. Paa den Maade kunde jeg ogsaa for nogle Aar have stævnet en Vert to Mile fra Harsløv, udi hvis Huus mig skede en stor Tort, saasom jeg der drak Duus med Bøddelen af Slesvig, hvilken jeg tog for en fornemme Mand. Jeg skal fortælle Herr Advocat kortelig Historien: jeg reiste engang fra Harsløv til Kiel; blandt andre, saa var i Følge med os en Hattemagersvend — —

Tobias. Og det efter den Artikel: Exercitor navis, aut caupone, aut stabuli, de dolo aut injuria, quæ in navi, aut caupona, aut stabulo, facta erit, quasi ex maleficio teneri videtur.

Gert. Samme Hattemagersvend var en brav Stykke Karl, som boer endnu udi Kiel.

Tobias. Si modo ipsius nullum est maleficium, sed alicujus eorum, quorum opera navem, aut cauponam, aut stabulum exercet.

Gert. Og holdes for en af de bedste Mestere sammesteds.

Tobias. Cum enim neque ex maleficio, neque ex contractu, adversus eum constituta sit actio.

Gert. Alle Hatte, jeg har brugt i lang Tid, er af hans Arbeid.

Tobias. Et aliquatenus reus est, quod malorum hominum opera uteretur.

Gert. Thi han giør dem saa ærlige og trofaste, som ingen udi Jylland.

Tobias. Ideo ex quasi-maleficio teneri videtur.

Gert. Summa Summarum, vi reiser sammen til Kiel.

Tobias. In his autem casibus in factum actio competit.

Gert. Ei! jeg kan ikke komme til rette med de Mennesker, som taler saa meget.

Tobias. Jeg ikke heller.

Gert. Lad os begge da holde op at tale om de Materier.

Tobias. Ja nok.

Gert. Men J kan jo sagte høre Enden af min Historie, jeg skal giøre den saa kort, som muelígt. Summa Summarum, vi reiser sammen til Kiel.

Tobias. Quæ hæredi quidem datur, adversus hæredem autem non competit.

De taler det sidste begge paa eengang.

Gert holder for Ørene. Ei! holdt dog op med Jer latinske Snak. En ærlig Mand kan jo ikke faae et Ord indført.

Tobias. Saa længe som J reiser fra Haderslev til Kiel, saa længe taler jeg Latin. Ellers var det nok saa godt, at J gik hen og kiøbte stemplet Papiir til Stævningen. Naar J har ført Sagen til Ende, maa J gierne snakke om Jer Reise, saa længe Jer lyster.

Gert. Maa jeg det? saa vil jeg strax gaae efter Papiir.

Tobias. Ja vist.

Gert. Vil Advocaten da erindre, hvor det var, jeg slap?

Tobias. Ja! Ja!

Sc. 13.

Tobias allene.

Hvis alle udi Byen havde det Greb, som jeg har, at holde Gert Westphaler i Tømme, skulde han snart blive taus; thi en Giek cureres allerbedst af den, der stiller sig meer naragtig an end den anden. Ligesom naar man vil vænne En fra at lyve, skal man lyve lige saa stærk som han; thi dersom man straffer ham derfor, og siger, at det er ikke sandt, giør han sin Saligheds-Eed paa, at det er ganske vist, og saa kommer man ingen Vei. Saaledes, naar En siger, han er falden ned af et Klokketaarn uden Skade paa Hovedet, skal den anden sige, at han er falden ned af Maanen paa Hovedet og befundet sig meget vel derefter. Ellers troer jeg virkelig, at Gert Westphaler gik saa bedrøvet bort over det, at han ikke kunde fuldføre sin Historie, som om han havde tabt sin Sag. Nu vil jeg hen og agere for begge Parterne; thi det er at slaae to Fluer med een Smække. Jeg maa strax hen til Byefogden.

Act. 5.

Sc. 1.

Byefogden. Tobias.

Tobias. Ydmygste Tiener, Herr Byefoged! Jeg kommer i Dag frem med en meget underlig Sag. Christopher Persen vil

have Dom over Gert Westphaler, fordi han har snakket alle hans Giester udaf Huset.

Byefogden. Hvad skal man giøre med den Sag, Monsieur Tobias! Man kan jo ikke straffe ham for hans Tale, uden han har brugt Skiendsord.

Tobias. Det er sandt nok; men som det er en underlig Sag, saa skulde der og fældes en underlig Dom.

Byefogden. Jeg veed ikke anden Dom, end at Processens Omkostninger ophæves paa begge Sider.

Tobias. Nei! Herr Byefoged! Han veed jo, at alle Folk klager over Mester Gert, at han dræber dem med formegen Snak. Nu kunde Herr Byefoged fælde en Dom, hvorved hele Staden skede en Tieneste, og hvorved og Byefogden kunde indlægge Ære.

Byefogden. Hvorledes da?

Tobias. Man kunde dømme Gert Westphaler til udi tre Dage ikke at snakke.

Byefogden. Det er artigt nok. Før dem da kun hid i mit Huus.

Sc. 2.

Byefogden allene.

Det er en pudseerlig Karl, den Tobias; hvem Pokker anden skulde hitte paa saadanne Inventioner? Men den hele Bye vil glæde sig over saadant; thi her er ikke en Siæl udi Byen, som jo skyer Mester Gert for hans forbandede Snak. Jeg tør dog ikke dømme ham til meer, end tre Dages Taushed; thi ellers tog han Livet af sig selv af Fortvilelse. Det kan nok hænde sig, at han kaster efter udi Lovbogen, om der er nogen Straf dicteret for dem, der dræber Folk med Snak, og at han ikke skiøtter Dommen, naar han finder ingen Clausula Pinealis mod saadant, ja maaskee vil besvære sig for anden Øvrighed derover; men det skal have gode Veie. Jeg skal nok hitte paa noget at forsvare Dommen med; hvad jeg ikke kan hitte paa, det kan Tobias; thi han er en lærd Mand. Men der seer jeg, de kommer.

Sc. 3.

Christopher. M. Gert. Byefogden. Tobias.

Tobias *tager M. Gert til Side, og tørrer Sveden af sig.* Hør, Mester Gert! jeg har ærlig fortient i Dag de fire Rixdaler, I gav mig; thi jeg har fegtet saaledes for Jer, at jeg er vaad indtil min Kiole.

Gert. Hvorledes mener I, det vil falde ud?

Tobias. Christopher har sat i Rette paa Eders Ære, og vil have Jer at blive en Tremarks-Mand.

Gert. Han vil Fanden heller?

Tobias. Ja vist! men jeg haaber dog det skal ikke saaledes falde ud; thi jeg bombarderede Byefogden saaledes med Latin, at han blev ganske hovedsvimlet, og Christophers Procurator, da jeg begyndte ret at tale, løb bort. Jeg vil hen at sige Christopher det; thi jeg kan ikke dølge længer for ham, at jeg har været Jer Procurator.

Christopher. Hvorfor taler I saaledes med min Contrapart?

Tobias. Han spurte mig, hvor hans Procurator var afbleven, og jeg svarede ham, at han forløb Sagen.

Christopher. Løb han da bort?

Tobias. Ja, han gik fløiten, da han hørte mig tale; thi jeg har i et heelt Aar ikke giort mig saadan Umag for nogen Sag. *Tørrer Sveden af sig.*

Byefogden. Lad Parterne komme frem.

Tobias. Saa frem, frem!

Byefogden. Mester Gert Westphaler er med Vidner og egen Tilstaaelse lovlig overbeviist, at have indmænget sig i Christopher Persen Øltappers Giesters Laug, mod Giesternes Villie, og forstyrret deres ædrue og ærbare Discourser med ubegiert og ham uvedkommende Raisonneren, hvorudover de har forladet Huset. Hvorfore Christopher Pedersen ved Fuldmægtig paastaaer Dom over Gert Westphaler, ei allene at erstatte den derved tilføiede Skade, men endog at restituere al lucrum cessans og damnum emergens, som deraf i Fremtiden kan flyde, samt derforuden med vilkaarlig Straf ansees, og betale Processens Omkostning tilstrækkelig. Herimod haver Gert Westphaler ved Contrastævning ved sin Fuldmægtig ladet paastaae, at han ved disse Giesters haanlige Bortløben er tilføiet en stor Tort, hannem ikke til liden Forkleinelse paa hans ærlige Navn og Rygte, hvorfore han formener, at Verten bør tilfindes ved Mulct og Afbigt at giøre ham Reparation, samt betale Processens Omkostning. Efter slige Omstændigheder kiendes for Ret, at, som de gode Mænd, Giesterne, vel om de havde villet, kunde have blevet ved deres Kruus Øl besiddende, uden at kiere sig efter Gert Westphalers Snak, hvorudi intet Ærerørigt har været, saa kan Gert Westphaler ei eragtes skyldig i den Skade, Verten ved deres Bortgang har taget, men han derover friekiendes, og forbeholdes Christopher Pedersen sin lovlige Regres til dem, som han bedst veed og kan; ei heller kan Westphaler finde sig nogen Tort tilføiet ved det, at Giesterne gik bort; thi de udi et aabet Ølhuus havde Lov at gaae ud og ind, som de selv vilde. Dog, som Gert Westphaler ikke kan undskyldes derudi, at han med sin lange og vidtløftige Snak har incommoderet disse godt Folk, saa bør han, sig selv til velfortiente Straf, og andre Ligesindede til

Afskye, i trende fulde Dage være ganske taus, og ikke tale noget Ord under Nam og Execution. Processens Omkostning ophæves paa begge Sider.

De gaae alle ud foruden Mester Gert og Tobias.

Sc. 4.

Tobias. Mester Gert.

Tobias ved sig selv. Den Dom var, min Troe, god nok; thi jeg haaber af de Ord: „Og forbeholdes Verten Christopher Pedersen sin lovlige Regres til Giesterne, som han bedst veed og kan," at giøre en ny Proces. Skam faae Byefogden, han maatte ogsaa have givet Gert Westphaler saadan Regres, saa skulde jeg af den Dom have giort to nye friske Sager. En Procurators Dygtighed bestaaer ikke derudi, at han kan forstaae en Sag, men, at han kan giøre een til flere; det var det, man fornemmelig rosede min salig Formand af, at han gik aldrig til Tinge med een Sag, han gik jo med fire tilbage. (Vender sig til Gert). Mester Gert, nu er Sagen til Ende; vil I nu fortælle mig om Eders Reise fra Harsløv til Kiel.

Mester Gert, som, for at efterleve Dommen, ikke tør tale, fortæller Historien med en Hob underlige Gebærder.

Tobias. Ha, ha, ha! nei det er bedst, Mester Gert, at I sætter det op, til de fire Dage ere forbi. Adieu.

Mester Gert holder paa ham, og continuerer at fortælle Historien med Tegn og Gebærder.

Tobias. Lader I mig ikke gaae, hugger jeg Jer i Flanken med Latin igien.

Gaaer bort.

Sc. 5.

Mester Gert allene.

Det var en tyransk Dom jeg fik; — dog det er sandt, jeg maa ikke tale — men maa jeg ikke tale med mig selv? Jeg kan ikke erindre, om det formenes mig i Dommen. Jeg tør ei heller spørge mig for; thi det er mig forbuden. Men jeg mener, jeg kan tale saa meget, som jeg vil, naar ingen hører derpaa. Ach! gid disse tre Dage var til Ende! men jeg troer ikke, at jeg lever saa længe; thi al mit Liv bestaaer udi at tale med godt Folk. Men der seer jeg en ubekiendt Mand kommer. Jeg er bange at han hørte mig tale. Det er ufeilbar een af Byefogdens Spioner. Han vil, maaskee, lokke mig til at tale, men han skal faae en lang Næse.

Sc. 6.

En fremmed Mand. Mester Gert.

Den Fremmede. Landsmand! hvor gaaer man til Posthuset?

Gert giør Grimacer af ham.

Den Fremmede. Det maa være lumpne Folk i denne Bye, der ikke vil vise godt Folk Veien.

Giør atter Grimacer.

Den Fremmede. Ei! Du Slyngel! kanst du ikke vise mig Veien?

Gert giør Grimacer igien. Den Fremmede giver ham et Ørefigen. Gert slaaer igien. De faaer hinanden i Haaret, og slaaes længe; omsider slaaer den Fremmede Gert ned paa Gulvet, og løber sin Vei.

Gert. Denne Gang fik du en lang Næse, Spion! jeg seer nok, hvor den Dom sigter hen; man vil føre mig i Ulykke. Men der kommer Jørgen Handskemager, han skal høre Historien ud om de syv Churfyrster, om han var gal.

Sc. 7.

Jørgen Handskemager. Mester Gert.

Jørgen. Ha! ha! ha! det var, min Troe, artig nok; ha! ha! ha! Jeg tør sige, den Dom er gaaet ham saa meget til Hierte, som om han havde været dømt fra sin Ære. Hvorledes er det mueligt, at Gert Westphaler kan leve fire Dage uden Snak? Men der staaer han fortabt, ligesom Baaden var roed fra ham. — Hans Tiener, Mester Gert! jeg ønsker til Lykke; jeg hører, at I har givet Jer udi Carthusianer-Orden, hvor man aldrig snakker. I kan dog sagte til Slutning fuldende den politiske Tale, som I førte sidst om Churfyrsterne og Cardinalerne.

Gert fortæller med Gebærder, og det med saadan Iver, at han støder Jørgen Handskemager undertiden for Brystet, og gir ham et Ørefigen, saa at han retirerer sig.

Jørgen. Jeg mærker nok, at en anden Gang, for at have Roe, man maa dømme Jer baade fra at bruge Munden og Hænderne.

Sc. 8.

Mester Gert Westphaler allene.

Det var en haard Dom. Jeg troer, at jeg appellerer. Nei, tre Dage gaaer dog hastig bort. Dog, naar jeg ret tænker mig om, appellerer jeg. Jeg maa spørge Tobias til Raads. Nei, det gaaer ikke an, saa bryder jeg strax Dommen. Vidste jeg kun Formaliteterne; thi jeg troer, jeg skulde strax have appelleret, da Dommen faldt. Men kan jeg ikke bilde mig ind, at denne Hueblok er et Menneske? Jeg maa tale; thi jeg kan umuelig ellers leve.

Vender sig til Hueblokken, og fortæller den Historie om Arius, see 1ste Acts 3die Scene. Bliver omsider vaer en Person, og løber ud.

Sc. 9.

Theophilius.

Hvad, Himmel! er det, som jeg seer?
 Det var jo Gert Westphaler?
Han dømt er, ei at snakke meer,
 Med Blokken derfor taler.
Men ach! hvad nytter saadan Dom:
 At tie trende Dage?
Han siden meer vil løbe om,
 Med dobbelt Snak og plage.
Ret saasom en forhungred Krop,
 Der sig paa Fadet hevner,
At han fast ei kan holde op,
 Men æder, til han revner;
Saa vil det gaae med denne Mand,
 Thi saadan Dom curere
Hans Snakke-Syge ikke kan,
 Men heller den formeere.

Anmærkninger

(som fortsættes i Tillægget).

S. 99 og 101. **Arius.** See Anm. til det følgende Stykke.

S. 102. ***Sal volâtile.*** See bagefter det følg. Stykke.

S. 104. **En Kalv med Haarhue** &c. I den holst. Skribent Lamp. Alardi Nordalbingia forekommer et Sagn om et Barn, som 1607 blev fød i **Siebenbürgen**, og som før og efter Fødselen havde raabt: væ, væ, væ. *Westphalen*, Monumenta inedita, I, 1949. (Werlauff). Cfr. Julestuen, infr. 194 Sp. 2; og 196, 1.

S. 105. **Spir**: Speier (Spira) fordum fri Rigsstad i Tydskland, nu tilhørende Kongeriget Bayern.

S. 105. **Arcimboldius**... Comisk Fordreielse af den pavelige Legat Arcimboldi velbekiendte Handel med Afladsbreve under Christian II.

S. 106. **Tobias Procurator.** S. bagefter det følg. Stykke.

S. 107. De Inddelinger af Tyverie, som Tobias her fremsætter, ere ganske efter den romerske Ret, s. Justinian. Instit., Libr. IV. Tit. I, §§ 3—4. Ordene: Furti actio etc. forekomme ligeledes sammest. § 13. (Cfr. S. 34 her ovenf., Not. t. S. 26 i Pol. Kandest.).

S. 107. *Si quis panno rubro* &c. Ligeledes af Romer-Retten; s. Just. Inst. L. IV. Tit. 1. § 11: Interdum furti tenetur, qui ipse furtum non fecerit, qualis est, cujus ope & consilio furtum factum est. In quo numero est, qui oves & boves tuas fugavit, ut alius eas caperet, & hoc veteres scripserunt de eo, *qui panno rubro fugavit armentum.* („Undertiden kan ogsaa En være skyldig i Tyverie, skiøndt han ikke selv har begaaet Tyveriet, som f. Ex. den, ved hvis Hielp og Raad Tyveriet er skeet. Hvortil den, f. Ex., regnes, som har fordrevet Ens Faar og Øxen, for at en Anden kunde tage dem, og dette have de Gamle skrevet om Den, **der med rødt Klæde fordrev Qvæget.**")

S. 111. **Giesteret.** Comisk Ordspil med dette Udtryk, der, som bekiendt i juridisk Forstand betyder en Ret, hvor Reisendes Sager behandles. (Cfr. Werlauff, S. 63).

S. 111—112. Hvad Gert fabler om Tyrken staaer tildeels i Forbindelse med Almuessagn, f. Ex. „at Tyrken skal vande sine Heste i Limfiorden." (Cfr. Ped. Paars, 2 Bog, 2 Sang V. 165, Not.: „at Tyrken skulde vande sine Heste ved Anholts Fogedgaard.") Om den danske Almuebog: Sibyllæ Spaadom &c. s. Nyerup: Alm. Moerskabslæsning i Danm. og Norge. Kbh. 1816. S. 298 ff.

S. 112. *Utrubi* (ɔ: paa hvilketsomhelst Sted eller hos hvilkensomhelst af To) og *uti possidetis* ere Benævnelser, efter Begyndelses-Ordene (*Utrubi* hic homo &c. og *Uti* eas ædes ..... *possidetis*) af de ved Prætor, til Besiddernes midlertidige Beskyttelse i en omtvistet Eiendom, udstædte Interdicter, d. e. foreløbige Anordninger indtil endelig lovmæssig Afgiørelse havde fundet Sted. De følgende Termini i denne Monolog (maleficium & quasi-malef., Forbrydelse og Qvasi-Forbrydelse; Sen. cons. Serv., en Anordning, vedtaget i det rom. Senat, og condictio indeb., Tilbagefordring af det for meget Betalte) ere ligeledes af den romerske Ret.

S. 113. *Actio directa*; a. *utilis*; betegne i den Rom. Ret forskiellige Slags Klagemaal.

S. 113. *Exercitor navis ..... hæredem autem non competit.* (Just. Instit. IV. 5, § 4. Det er samme hele Paragraph, som Tobias, med smaa Forandringer og Udeladelser, opremser i denne og i hans følgende Repliker).

S. 114. *Clausula Pinealis*, skal være: C. poenalis (Straffe-Bestemmelse). Dommeren er, som ovenf. sagt, ustuderet, og det kan derfor vel være, at pinealis ikke er nogen Trykvildelse, men en forsætlig Feil.

S. 114. *Lucrum cessans*, en tabt Fordeel; *damnum emergens*, den Skade, der opstaaer ved Forringelse af en alt erhvervet Fordeel.

S. 115. **Carthusianer-Ordenen,** der paabød sine Medlemmer Taushed, har Navn af Chartreuse, lat. Carthusia, i Frankrig, i Nærheden af Grenoble.

NB. See og videre i Anmærkningerne t. Gert Westphaler i 1 Act.

Mester Gert Westphaler
eller
den meget talende Barbeer.

Comoedie i een Act.

[Forestilled paa den danske Skueplads.]

Mester Gert Westphaler, Barbeer.
Gunild, hans Moder.
Gilbert, Apotheker.
Leonora, Gilberts Datter.
Pernille, Gilberts Pige.
Leonard, Destillateur.
Henrich, hans Tiener.
En Apothekersvend.
Jesper, Apothekerdreng.
Tobias, Procurator.
Gottard, Gilberts Broder.
Notarius.

Sc. 1.

Henrich. Pernille.

Henrich. God Morgen, lille Pige! Jeg saae, at Hun kom ud fra Apotheket. Har de ogsaa Piger der?

Pernille. Nei, du tar feil, Kammerat, jeg er ingen Pige. Jeg er kun en Apotheker-Krukke. Hvilket forbandet Spørsmaal!

Henrich. Gid I var en Apotheker-Krukke.

Pernille. Hvi saa? du skulde nok smøre dig derpaa.

Henrich. Jeg skulde nok practisere min Finger derudi. Nei ret Alvor! er Hun Pige her i Huset, eller noget andet?

Pernille. Jeg er noget andet til Tieneste.

Henrich. Hun er maaskee en Recept?

Pernille. Ja, jeg er en Klysteer. — Jeg troer, den Dreng er ikke rigtig i Hovedet.

Henrich. Om Forladelse at jeg skiemter; jeg skulde herind at kiøbslaae for min Herre.

Pernille. Hvo er din Herre?

Henrich. Monsieur Leonard, Destillereren her lige over.

Pernille. Jeg kiender ham; det er en smuk ung Karl. Er han ikke vel?

Henrich. Nei, han har faaet en Skavank; og der er intet, som kan curere ham, uden en Recept udi Jer Apothek.

Pernille. Har du Opskriften paa Recepten?

Henrich. Ja jeg har.

Pernille. Hvilken Doctor har skrevet den?

Henrich. Doctor Cupido.

Pernille. Det er Løgn. Doctor Cupido er for nogle Aar siden reist herfra.

Henrich. Gid han faae en Ulykke saa sandt, som han er her endnu!

Pernille. Er det ikke, som jeg siger, at den Dreng er gal; lad see Recepten.

Henrich. Recepten hedder Leonora, Apothekerens Datter. Kan I nu fatte, hvor jeg sigter hen?

Pernille. Ha, ha! din Husbond er maaskee forlibt i vor Jomfrue.

Henrich. Ja, det er omtrent saa.

Pernille. Da er han at beklage, den Stakkel; thi den eneste Recept, som kan curere ham, er betinget af en Anden, som han maaskee nok selv har hørt.

Henrich. Ja, jeg veed det nok. Hun er lovet bort til Mester Gert Westphaler, Chirurgus her i Staden.

Pernille. Men hvorfor kom ikke din Husbond før? han havde gierne faaet hende; thi han er en skikkelig Person.

Henrich. Han havde ikke kunnet bilde sig ind, at Apothekeren skulde ville give sin Datter saa tidlig bort. Han har havt længe Øie paa hende, men har ikke turdet lade sig mærke dermed, efterdi hun var saa ung.

Pernille. Hvor er din Herre født?

Henrich. Her i Byen.

Pernille. Det kan ikke være muueligt.

Henrich. Hvi saa?

Pernille. Efterdi han ikke kiender bedre vor Stads Fruentimmer, og veed, at de fleste skiøtter ikke om at bære paa deres Jomfruedom længer end til deres femtende Aar. Det maa jeg forstaae.

Henrich. Men er Partiet ganske sluttet?

Pernille. Det er sluttet mellem Forældrene, men ikke mellem dem selv.

Henrich. Hvorlænge er det siden?

Pernille. Forældrene har sluttet Partiet for en Maaned siden; men Mester Gert selv har endnu ikke talt med Jomfruen derom, hvorudover Forældrene paa begge Sider ere meget fortrødne.

Henrich. Er da Partiet sluttet mod hans Villie?

Pernille. Nei vist, han har selv faaet sin Moer til at frie for sig.

Henrich. Det kan jeg ikke begribe; thi jeg seer ham ikke an for at være saa meget undseelig.

Pernille. Han er ikke mindre end undseelig, han er snarere næsevüs.

Henrich. Hvad Pokker vil det sige? han er forlibt, han er dristig, og dog endnu ikke har talt med sin Kiæreste. Maaskee hun er koldsindig mod ham, og ikke vil give ham Audience?

Pernille. Nei, aldeles ikke. Hun er fornøiet med hendes Faers Villie, og venter hver Dag paa, at han selv skal giøre Forslag.

Henrich. Jeg mærker nok, at I er bleven vred, fordi jeg skiemtede i Begyndelsen, og nu vil betale mig med samme Mynt.

Pernille. Nei, jeg er ikke saa hevngierrig. Jeg skal forklare dig, hvori det bestaaer. Hvert Menneske har sin Orm: Mester Gerts Orm er at dræbe godt Folk med unødig Snak.

Henrich. Hvad kan han da snakke saa meget om? er han saa riig paa Materie?

Pernille. Han har tre eller fire Materier at snakke om. Den første er om en gammel Bisp i Jylland, som hedder Arius, hvilken blev forfulgt for en Bog, han lod udgaae. Den anden er om Kreds-Greverne, eller Palts-Fyrsterne udi Tydskland. Den tredie om Tyrken. Og den fierde om en Reise, han har giort fra Harslev til Kiel. Saa at, hvad man begynder at tale med ham om, saa veed man ikke Ord af, førend man er midt i Tyrkiet eller Tydskland op til Ørene.

Henrich. Det er en synderlig Orm.

Pernille. Som for Exempel: om En vil kun sige: det er godt Veir i Dag, svarer han: Saadant Veir havde jeg engang, da jeg reisede fra Harslev; og derpaa væver han om den hele Reise, indtil han blir hæs, saa at, om man trækkede ham efter Haaret ud af Huset, saa holdt han ikke op at prække om Reisen, førend han var kommen til Kiel. Saaledes forfalder han i Snak, hver Gang han skal tale med Jomfruen, saa at Apothekeren mangen Gang har havt i Sinde paa en høflig Maade at vise ham Fanden i Vold, men hans Moer giør det altid godt igien.

Henrich. Men hvordan er Jomfruen fornøied dermed? thi de Folk, som snakker saa meget, duer gierne ikke i Gierningen.

Pernille. Hun er taalmodig, og vil ikke være sin Faer ulydig; især som Mester Gert ellers er en skikkelig Karl, og flittig i sit Embede.

Henrich. Det er Skade, at Jomfruen er saa taalmodig, og ikke eengang bryder over tvert med ham. Derved skedte min Husbond en stor Tieneste; thi jeg kan forsikkre, at han har været ligesom fra sig selv, siden han hørte, at hun var lovet bort. Men der er han selv.

Sc. 2.

Leonard. Henrich. Pernille.

Leonard. Henrich! hvem taler du med?

Henrich. Det er Apothekerens Pige.

Leonard. Ach lille Pige! er det sandt, at Jer Jomfrue er forlovet?

Pernille. Ja hun er, Monsieur!

Leonard. Jeg har havt Tanke til hende udi et heelt Aar, og nu sat jeg mig for at begiere hende; men just som jeg lavede mig dertil, hørte jeg mumle om, at hun var lovet bort til Mester Gert Westphaler, hvilket smerter mig, endeel for hendes Skyld, der skal bindes til en kiedsommelig Karl, den alle Mennesker skyer formedelst hans Snakketøi; men besynderlig for min egen Skyld, at jeg uformodentlig skal see mig skilt ved det, som jeg længe har havt inderlig Attraa til. Henrich! du veedst, hvor ofte jeg har talt om hende.

Henrich. Ja jeg veed det nok, og jeg har tidt sagt: Monsieur, smæk til i Tide! I veed ikke af, førend En har Prioritet paa hende.

Leonard. Ach jeg tænkte, efterdi hun var saa ung.

Henrich. Ei Monsieur! hun er jo femten Aar. Spør kun denne Pige, hvad Respect femten Aar har i disse Tider.

Pernille. Monsieur! det giør mig hiertelig ondt baade for hendes og Hans Skyld; thi jeg tviler aldeles ikke paa, at vor Jomfrue var jo bedre holden med Ham. Men der seer jeg, hun kommer.

Sc. 3.

Leonora. Leonard. Henrich. Pernille.

Leonora. Pernille! du skal ind til min Faer. Men hvad er det for Personer, du taler med? Ei see, det er Monsieur Leonard.

Leonard. Ach min hierte Jomfrue! jeg kan ikke see Hende uden Alteration.

Leonora. Hvi saa, min Herre? har jeg da saadant fælt Aasyn?

Leonard. Nei tvert imod; jeg vilde ønske, at Hun saae hæslig ud i mine Øien.

Leonora. Det er et særdeles Ønske; jeg vilde gierne vide Aarsag dertil.

Leonard. Aarsagen dertil, skiønne Jomfrue! er denne..... Ach hvad hielper det mig at give Aarsagen tilkiende. — Adieu, smukke Jomfrue! gid det altid gaae Hende vel!

De gaae.

Sc. 4.

Leonora. Pernille.

Leonora. Hvad vil den Tale sige, Pernille!

Pernille. Det vil saa meget sige: Gid Mester Gert var paa Bloksbierg.

Leonora. Skammer du dig ikke ved i min Nærværelse at ønske min tilkommende Kiæreste ondt?

Pernille. Jeg veed ikke, hvad det er for en Kiæreste, som i Steden for at tale om Kiærlighed, staaer og præker for en ung Jomfrue om Stads-Sager. Her vil, min Troe, andet til end saadan Snak, naar man skal den Vei.

Leonora. Den Snakke-Syge vil nok forgaae ham.

Pernille. Ei ei, Jomfrue! tael ikke derom. Jeg troer, at om man syede Munden til paa ham, saa lærde han sig at tale med Næseborene.

Leonora. Lad nu den Snak fare, og sig mig, hvortil Monsieur Leonards Tale sigtede?

Pernille. Han blev ganske desperat, da han hørte, at Hun skulde giftes; thi han har været forlibt i Hende et heelt Aar.

Leonora. Jeg undret mig over, at han tør understaae sig at komme med saadan Snak.

Pernille. Men hvorfor sukker Hun saa dybt?

Leonora. Det er ikke sandt, du siger; jeg sukkede slet ikke.

Pernille. Hør, nu sukkede I jo igien.

Leonora. Pernille! lad mig være i Roe!

Hun gaaer ud, og holder Tørklædet for Øinene.

Pernille. Taarene stod hende, min Troe, i Øinene. Jeg mærker nok, at om det stod til hende, saa tog hun heller den anden. Men jeg hører Apothekeren raabe, jeg maa ind.

Gaaer.

Sc. 5.

Gunild.

Det er forskrækkeligt med Mester Gert. Nu har han udi en heel Maaned hver Dag lovet mig at ville giøre det klart. Han har været over ti Gange i Apothekerens Huus, og havt alle de Leiligheder, nogen kunde have, at tale om Sagen, og begiere hans Datter. Ja Apothekeren har selv til den Ende ført sine Døttre neer i Stuen til ham; men hver Gang han kommer tilbage, og jeg spør ham, om Partiet er giort, svarer han: i Morgen vil jeg vistnok giøre det klart; thi i Dag kom jeg i saadan vidtløftig Snak med nogle fremmede Folk, som jeg fandt i Apotheket, at jeg ikke fik Stunder at forrette mit Ærinde; saa at Apothekeren derover er er bleven ganske vred, og spør mig, om jeg og min Søn vil fixere ham; thi Sagen er alt afgiort imellem os Forældre, der fattes ikke andet, end at han skal tale et Ord med Mammesellen. I Dag har han dog svoret mig til, at giøre det klart. Jeg vil derfore gaae for i Veien til Apothekeren, og stille ham tilfreds først. Men der seer jeg, han kommer.

Sc. 6.

Gilbert. Gunild.

Gilbert. Hør I vel, Karle! seer nu vel til, at alting er curiøst, til Doctorerne kommer. Apotheket skal visiteres i Eftermiddag. Jeg mener dog, at naar Gyldenvandet og Aqvaviterne ere gode, saa spør de ikke meget efter andet. Doctor Herman har udi ti Aar aldrig examineret mit Apothek anderledes. Det eneste, han spør mig om, er dette: Haben Sie gut Salvolatile itzund, das müssen wir probieren, ihr Herren Collegæ! Naar saa syv a otte Bouteiller Rhinsk-Viin er tømmet, saa er Visitatsen giort. Men der seer jeg Gert Westphalers Moer. Hendes Tiener, Madame!

Gunild. Det er mig kiært, at jeg fandt Apothekeren; jeg vilde gierne tale med Ham om det andet.

Gilbert. Vil Hun nöget andet, Madame, saa er intet bedre, end at Hun tager Sennepsblade ind. Men jeg veed ellers nok, hvad Hun mener. Jeg har ti og ti Gange sagt, at Svogerskabet staaer mig an. I lover, at Jer Søn skal komme til mig, og giøre det af. Han kommer ogsaa; men staaer hver Gang og præker om noget andet Sladder til den mørke Nat. Jeg har aldrig kiendt saadan Frier. Jeg lar mig, min Troe, ikke fixere længer, vil han have min Datter, saa maa han giøre Ende derpaa, at Sagen engang kan faae Hul, som man siger.

Gunild. Hun faaer nok Hul, Hr. Apotheker! det er, min Troe, ikke af Koldsindighed; thi han er saa forlibt, som nogen kan være.

Gilbert. Hvorfor Fanden frier han da

ikke, i Steden for at prække Eventyr for os? hvad bryder mig at vide, hvilken Mand Doctor Arius var? Jeg har nok at giøre med Doctorer og Barberer, som vi nu have. Det er jo en Mand, som er død for over halvandet hundrede Aar siden, og er færdig at staae op igien. Hvad bryder mig ogsaa at vide, hvor mange Paver og Churfyrster der nu er til? mit Apothek kan jo meget vel staae, om der aldrig var een i Verden.

Gunild. I Dag har han svoret mig til at giøre det af.

Gilbert. Det er godt, Mutter! min Datter skal være da hiemme; han maa spørge efter hende; thi jeg faaer selv ikke Leilighed at tale med ham, formedelst en Visitats, som skal holdes i mit Huus i Dag. Adieu, lad ham kun komme strax!

Gunild. See! der er min Søn selv, om Hr. Apotheker vil tale med ham.

Gilbert. Nei jeg faaer ikke Stunder at tale med ham; I maa sige ham kun, hvad jeg har sagt. *Gaaer.*

Sc. 7.

Mester Gert. Gunild.

Gert. Mutter! hvi gik Apothekeren saa hastig?

Gunild. Hør mit Barn! denne Gang har jeg endnu stillet ham tilfreds, hvorvel ikke uden stor Møie; Manden meen', man vil fixere ham. Han har ikke stor Uret derudi. Det er jo over to Maaneder, siden Partiet blev sluttet, saa at intet stod tilbage, uden at tale med hende selv; men den ene Dag gaaer bort efter den anden med din forbandet Snak, som ikke er fire Skilling værd; hvad mener du, Folk er forlegen at vide, hvad du bestilte paa din Reise til Kiel, hvor mange Kroer du var udi underveis, hvor mange Piger du følede paa Knæerne udi hver Kroe, og hvor mange Piber Tobak du smøgede paa Veien; her er jo en stor Deel Folk i Byen, der har været længere frem i Verden; Anders Christensøn har jo været tre a fire Gange i Bordeus og Roven i Frankerig, ja Fanden i Vold hen i Trapezund eller Cattesund, men fortæller ikke nær saa meget om sine Reiser.

Gert. Det er, min Troe, ikke Bagateller, jeg fortæller om min Kielske Reise; hvor mange Potter Øl jeg drak, og hvor mange Piber Tobak jeg smøgede; men abskilligt, som er værd at høre. Vil Mutter give Agt paa, om det er Bagateller, saa vil jeg kortelig repetere den hele Reise.

Gunild. Ei! gak til Bloksbierg med din Snak. Hen og forret dit Ærinde, eller sig reent ud, at du ingen Lyst har dertil, saa kan der blive en Ende derpaa; flux hen samme Øieblik. *Gaaer.*

Sc. 8.

Mester Gert. En Apothekersvend.

Gert. Ja jeg maa ind for Alvor at giøre Ende paa dette. Men der seer jeg Apothekerens Svend. Serviteur, Monsieur! et Ord.

Svenden. Hans Tiener, Mester Gert! Han vil nok til vores?

Gert. Ja jeg skulde tale med Jer Jomfrue. Er Han ikke Svend her i Apotheket?

Svenden. Jo jeg er, Monsieur.

Gert. Jeg har dog ikke seet ham længe her i Huset.

Svenden. Nei jeg har kun været her i Tieneste i otte Dage; men jeg har tient i ni Aar i et Apothek i Harslev.

Gert. Ei er det muligt, har I tient der?

Svenden. Ja jeg har. Er Monsieur ellers kiendt i Harsløv?

Gert. Ja vist er jeg kiendt i Haderslev; jeg reiste engang derfra til Kiel, men glemmer aldrig den Reise. Blandt andre, som var i Følge med mig, var en Hattemagersvend, et brav Stykke Karl, som endnu boer i Kiel, og holdes for den bedste Mester (alle Hatte, jeg har brugt i lang Tid, er af hans Arbeid; thi han giør dem saa ærlige og trofaste, som nogen udi Jylland). Summa Summarum: Vi reiser sammen til Kiel, hver paa sit Handværk, for at forsøge vor Lykke der; thi Kiel er en meget god Stad at komme fort for Handværksfolk; jeg veed, at mange af mine Kiendinger er kommen did hen med tomme Hænder, men inden nogle Aar have staaet sig som Ulfsklinger; thi Sagen er denne, der er saa Arbeidere, og Folket i Byen er velhavende, og betaler vel; derforuden er der godt Kiøb paa alting. Jeg skal fortælle Monsieur kortelig, hvorledes Kiøbet var paa Madvarer i min Tid; først, gav man for det bedste Pund Flesk, som nogen ærlig Mand vilde komme i sine Erter, ikke meer end en lybsk Skilling.

Svenden. Ach Monsieur! det blir for vidtløftig at fortælle.

Gert. For det andet, for et Pund Oxekiød ikke meer end en Søsling.

Svenden. Ach! det kommer jo ikke Reisen ved.

Gert. Tredie, for en halv Tønde Smør ikke meer end fire Rigsdaler.

Svenden. Hør, Landsmand! jeg vil sige reent ud, jeg har ingen Taalmodighed at høre paa alt dette.

Gert. Fierde, for en Snees Æg ikke meer end en lybsk Skilling.

Svenden. Ei! hvad har jeg med Jer Æg, Smør og Flesk at bestille?

Gert. Femte, for en Potte fransk Brændeviin ikke meer end..... Ei Monsieur! bliv ikke saa utaalmodig, nu vil jeg da gaae dette forbi, og fortælle om Reisen: Vi fandt udi den første Kroe paa Veien en Mand, som saae meget vel ud, med støbte Sølvknapper i sin Kiole, og sorte Fløiels Buxer; den samme Mand talede os meget venlig til, og sagde: Mosfiørs, skal vi ikke drikke sammen? vi takkede for den Ære, han vilde giøre os, og drak med ham det ene Kruus efter det andet in bona caritate, indtil vi blev (reverenter talt) halv drukne, da bød han sig omsider til at drikke Duus med os, vi bukkede og krummede os, og drak Duus med ham. Foermanden sad imidlertid og smilede udi en Krog; vi spurde ham nogle Gange: Svager! warumb lacht Er? Men han svarede altid: Richts. Endelig, da vores nye Duusbroer var gaaen bort, fik vi at høre, det var Bøddelen af Slesvig. Nu vil jeg forestille Monsieur, om Folk med Billighed kan blamere os derfor; thi først..... om Permission, jeg har saadan hiertelig Hoste, jeg maa vende mig lidt fra ham. *Imidlertid sniger den anden sig bort. Gert taler og hoster imellem, medens han har saa vendet sig om.* Først, siger jeg, vidste vi jo ikke, *hoster imellem* at det var Bøddelen af Slesvig, *hoster igien* og posito *hoster igien* vi havde vidst det, *hoster igien,* saa var vi jo derfor lige gode; thi naar vi ret eftertænker, hvad en Skarpretter er, *hoster igien, og vender sig derpaa om til den anden* saa er det jo ikke andet end Øvrighedens Fuldmægtig. Men hvor blev han af? mon Fanden tog Haderslеveren? Hei Monsieur Harslever! Hei Landsmand Harslever! Var det ikke uforskammet at løbe saadan fra en ærlig Mands Tale? Jeg skal, min Troe, sige det til Apothekeren, hvilke høflige Svende han har. Den Knegt maa virkelig være en af de Harslevske Nobles Venetiens, eftersom han er saa modig. Jeg veed ikke, hvor det kommer, jeg har en slet Skiebne i denne Bye; hvis jeg boede paa et andet Sted, kunde jeg fortiene Penge ved min Tale. Jeg troer ikke, noget Menneske, end ikke mine Uvenner, skal sige, at jeg nogen Tid har ført Snak paa Bane, at man har hørt mig tale om Veirligt, om Giftermaal, om Barselstuer. Jeg fører lutter politiske og udenlandske Discourser, som ikke findes udi mange Bøger, og hvis Værdie ikke kan opveies med det røde Guld. Men vilde nogen sige: Hvorfor kaster du da Perler for Sviin? Hvorfor spilder du unyttig kostbare Ord for Folk, som have Esel-Ørne? jeg svarer dertil: Naar jeg har begyndt en Discours, maa jeg fuldende den. Det er saa min Natur; thi jeg kan aldrig ærgre mig meer, end naar En har hørt Begyndelsen af min Tale, og ikke vil holde ud til Enden. Men hillemænd! jeg forsømmer mit Ærinde. Jeg maa banke paa.

Sc. 9.

Apothekerens Dreng. Mester Gert.

Gert. Serviteur, Jesper! Er Apothekeren hiemme?

Jesper. Jo han er nok hiemme, men er ikke at faae i Tale; thi den hele Doctorgrad er her i Dag.

Gert. Hvad er da at bestille?

Jesper. Her holdes Visitats. Men Husbond bad mig, at, naar Mester Gert kom, at jeg skulde kalde paa Mammesellen.

Gert. Godt nok! siig, at jeg er her, at opvarte hende.

Sc. 10.

Leonora. Mester Gert.

Leonora. Tienerinde, Mester Gert!

Gert. Skyldigste Tiener, Mammeselle! jeg er bange, at jeg kommer i ubeleilig Tid.

Leonora. Hvi saa?

Gert. Jeg hører, at her holdes Visitats i Dag.

Leonora. Det gaaer mig ikke an. Naar der holdes Visitats hos min Mama, saa er jeg geskiæftig. Men dette angaaer kun eene Mandfolkene.

Gert. Jeg hørte der var saadan Støien og Allarm i den store Stue, som der kunde have været holdet en Rigs- eller Kreds-Dag.

Leonora. Hvad vil det sige: Kreds-Dag?

Gert. Det er mig kiært, Mammeselle! at Hun spør mig derom.

Leonora. Jeg vil dog ikke bemøie Ham med at fortælle det denne Gang.

Gert. Thi jeg veed saa vel Beskeed derom, som nogen her udi Byen.

Leonora. Jeg tviler ikke derpaa. Men jeg ønsker dog, at det maa blive til en anden Gang.

Gert. Man maa giøre vel Forskiel, min hierte Mammeselle! paa Reichs-Tagen und Kreids-Tagen.

Leonora. Ja jeg troer det nok; thi der er stor Forskiel paa et Rige og et Stykke Kride.

Gert. Nei det kommer ikke deraf. Jeg skal fortælle hende først, hvad en Reichs-Tag er; en Reichs-Tag kaldes sammen af de syv Churfyrster.

Leonora. Det kan nok være, Mester Gert! Jeg har ikke den Ære at kiende nogen af de gode Mænd.

Gert. Der ere syv Chur-fyrster i alt.

Leonora. Jeg mærker det.

Gert. Tre ere geistlige og fire verdslige; thi de verdslige ere een stærkere.

Leonora. Det giør mig ondt paa de Geistliges Vegne. Men hvad kan jeg dertil?

Gert. Den første er Erkebispen af Trier.
Leonora. Det maa han.
Gert. Derefter følger Erkebispen af Cøln.
Leonora. Men Mester Gert....
Gert. Den tredie er Erke-Bispen af Mentz.
Leonora. Er det mueligt?
Gert. Det er saa sandt, som jeg staaer her for Hende, Mammeselle! thi hvad Fordeel skulde jeg have af at lyve?
Leonora. Han har ingen Fordeel af enten at lyve eller sige sandt for mig om saadanne Sager.
Gert holdende paa hende. Disse syv Chur-Fyrster regierer det fierde Monarchie; thi der har været tre tilforn, nemlig: det Phrygiske, Elamitiske, og Mesopotamiske, og dette er det sidste. Naar Churfyrsterne gaaer under, skal ogsaa Verden forgaae, efter Sybillæ Spaadom, derfor passer man saa nøie paa, at, saasnart Aanden gaaer af en Chur-Fyrste, vælger man strax en anden udi hans Sted, paa det at Verden ikke skal forgaae, og har det stedse været saaledes practiseret, siden Keiser Augusti Tider, hvilken berømmelig Keiser stiftede det fierde og sidste Monarchie, efter Sybille Begiering, som raadte ham at grunde det paa syv Støtter, hvorpaa samme store Keiser giorde to berømmelige Ting: Først i det han udskrev al Verden til Skat; for det andet, i det han indstiftede de syv Chur-Fyrster. Paven var vel derimod og sagde: Jhro Kaiserliche Majestät, warum so viele weltliche Fürsten auf einmahl zu machen? Men Keiser Augustus, som var en Mand, der ikke lod sig pirre noget ved, blev vred og sagde: Ihr Päbstliche Excellentz! Ich will es so haben; hvorudover Paven strax faldt til Fode, og bad om Naade, ved hvilken Ydmyghed han saa meget udvirkede, at Keiseren tilstædde ham at giøre sexten Cardinaler paa eengang, hvilke ere ligesom geistlige Grever eller Baroner; thi Cardinalatskabet falder allene til den ældste Søn, men aldrig til Datter; thi hvis en Cardinal døer og efterlader sig allene Datter, falder Cardinalatet til Paven igien.
Leonora. Monsieur! jeg har ikke Stunder at høre meer; vil I være saa god og besøge os oftere, skal det være os kiært, besynderlig, om I kan træffe paa de Tider, som jeg ikke er hiemme: ellers vil jeg bede, I er saa god at fortælle min Kat Resten af Historien; thi han forstaaer den lige saa vel, som jeg. Adieu. Gaaer.
Gert. Det var, min Troe, rene Ord for Penge; jeg seer nok, at jeg giør mig forhadt i denne Bye ved min Tale; jeg skal forsvære at lukke min Mund op oftere; thi disse Folk her i Byen er det ikke værd. Man blir forhadet just for det, man burde elskes og æres for. Jeg maa hiem og sige Mutter, hvor haanlig jeg blev modtagen.

Gaaer ud.

Sc. 11.

Gunild. Leonora.

Gunild. Nu maa jeg hen at høre, hvordan min Søn har forrettet sit Ærinde. Det er noget underligt med den Karl. Familien staaer ham an. Han er forlibt i Mammesellen. Hans Person staaer hende an. Forældrene har banet Veien. Han har været paa Veien saa ofte at frie, og dog altid med uforrettet Sag er kommen tilbage. Jeg vil ikke haabe, at det ogsaa saaledes denne Gang er tilgaaet. Men der seer jeg Mammesellen. Tienerinde, min hierte tilkommende Svigerdatter!
Leonora. Den Titel tilkommer mig aldeles ikke. Hun behager kun at skiemte med sin Tienerinde.
Gunild. Hvi saa? Min Søn har jo været her efter Begiering.
Leonora. Det er sandt nok.
Gunild. Og som jeg haaber, forrettet sit Ærinde.
Leonora. Det kan jeg ei heller negte. Han havde sat sig for at komme hid, for at underrette mig udi den tydske Stat, og vise, paa hvad Fod Regimentet staaer i Tydskland. Det samme forrettede han saa meget vel, saa at jeg aldeles intet kan klage, uden derover, at Discoursen varede for længe.
Gunild. Talede han da intet om Kiærlighed?
Leonora. Nei Madame! saa længe han talede med mig, var han paa den anden Side af Rhinstrømmen, og gik alt dybere og dybere ind i Tydskland, saa jeg derover af Frygt for at blive omsider bragt hen til Tyrkiet, maatte tage Flugten, og bede ham fortælle min Kat Resten. Men der er Fatter; nu kan Madame høre hans Betænkende derover.

Sc. 12.

Gilbert. Gunild. Leonora.

Gilbert. Madame; Hun maa forlade mig, at jeg taler noget plumpt. Jeg vil aldeles herefter ikke have hverken Hendes eller Hendes Søns Gang i mit Huus, saasom vi har ikke i Sinde at lade os tage ved Næsen oftere, og tilstæde, at vort Huus blir giort til en Fabel.
Gunild græbende. Ach Herr Apotheker! Jeg kan ikke beskrive hvor meget dette gaaer mig til Hiertet. Jeg tilstaaer, at min Søn har den Feil, at, naar han kommer paa sin gamle Snak, glemmer han alt andet, hvad han skal forrette. Men, naar man undtager den Skrøbelighed, Hr. Apotheker! saa er der mere godt end ondt hos ham. Han er from, en god Huusholder, har hele

kar ikke en Kunst paa, spiller og ikke, er flittig i sin Profession.

Gilbert. Jeg tilstaaer alt dette, Madame! derfor tilstæder jeg ham gierne at omgaaes med mine Svende, som han kan holde Collegium eller Lectie for, men min Datter skal han blive fra; thi det staaer hende ikke an at gaae paa Lectie.

Gunild *lader som hun daaner.* Ach! Ach!

Gilbert. Hillemænd! Konen faaer ondt. Spring ind, Leonora! og tag den Flaske Nummer 3, som staaer paa den fierde Hylde.

Hun kommer ind med Flasken, som man stiger Gunild at lugte til.

Gilbert. Hør Madame! tag sig da dette ikke saa nær. Hvad vil det sige, om Jer Søn ikke faaer min Datter? Han kan jo altid giøre ligesaa godt Partie.

Gunild. Ach Hr. Apotheker! giør mig dog den Tieneste, at have Taalmodighed end engang, for at undgaae Folkes Snak. Tro mig, at Han skal ikke blive fixeret oftere.

Gilbert. Nu, nu Madam! giv Jer da tilfreds. Lad ham da komme end engang, og giøre Alvor deraf.

Gunild. Tak Hr. Apotheker! Løber han end engang med Liimstangen, skal jeg ikke kiende ham for min Søn meer.

Gilbert. Adieu da! *De gaaer bort.*

Sc. 13.

Gunild. Mester Gert.

Gunild. Ach jeg elendige Menneske! den Søn bringer mig i Graven; men see! der er han. Tør din liderlige og vanartige Karl understaae dig til at møde for mit Ansigt? Jeg er gal, at jeg lægger saadant paa Hiertet; thi jeg burde have slaaet Haanden af dig for længe siden. Hvorledes har du forrettet dit Ærinde ogsaa denne Gang hos Apothekeren.

Gert. Vel nok Mutter, allene, at Mammesellen var noget for hastig.

Gunild. Det er at sige, hun vilde ikke sidde hele Timer og høre paa din forbandet Snak. Din vanartige Skielm! *gir ham et Ørefigen,* stig mig, *gir ham et paa den anden Side,* hvorfor gik du hen til Apothekeren? var det for at tale om Stadssager?

Gert. Mammesellen spurte mig, hvad en Kreds- eller Rigs-Dag var i Tydskland, saa veed jeg jo, at jeg maatte underrette hende derom, hvilket man ikke kan giøre, uden man beskriver Churfyrsterne, og viser, at de ere syv in alles, nemlig tre Geistlige og fire Verdslige. Som for Exempel: De Geistlige ere: Churfyrsten af Cøln....

Gunild *gir ham et Par Ørefigen igien.* See! der har du et Par af de Geistlige og Høilærde efter Cølns Vægt. Vil du nu holde din Mund?

Gert. Ach Mutter! vær dog ikke saa vred paa mig. Still Apothekeren end engang tilfreds. Jeg skal, min Troe, ikke holde Jomfruen oftere med Snak, og gaae uden om, men strax lige til, saa at hun skal være fornøiet med mig.

Gunild. Hør Gert! den Vrede, jeg lader see mod dig, reiser sig af lutter Kiærlighed. Jeg har end engang, dig uafvidende, stillet Apothekeren tilfreds; gak derfor nu paa staaende Fod lige derhen, men viid derhos, at dersom du fører dig ogsaa denne Gang op, som tilforn, skal jeg aldrig kiende dig for min Søn meer. *Gaaer bort.*

Mester Gert gaaer strax hen og banker paa. Mammesellen kommer selv ud.

Sc. 14.

Leonora. Mester Gert.

Leonora. Velkommen tilbage, min kiære Mester Gert!

Gert. Ydmygste Tiener, min hierte Jomfrue! jeg beder tusind Gange om Forladelse, at jeg fortørnede Hende sidst med min lange Tale.

Leonora. Det er Ham alt forladt, min kiære Mester Gert!

Gert. Jeg beder, Jomfruen ikke vil regne mig det til onde.

Leonora. Aldeles ikke. Hans gode Moer har stillet min Papa og mig tilfreds igien.

Gert. Jeg bekiender, min hierte Jomfrue! at jeg snakker undertiden noget meget.

Leonora. Ja det har jeg og mærket.

Gert Mange lægger mig det til en Lyde, men der findes dog visse brave Folk, som skiønne derpaa.

Leonora. Det vil ikke sige, Mester Gert, naar man ikke taler saa meget i Utide.

Gert. Men har da ikke Jomfruen af Hiertet forladt mig min forrige Forseelse?

Leonora. Ja jeg har, Mester Gert! af mit ganske Hierte.

Gert kysser paa hendes Haand.

Gert. Jeg vil tiene Hende, min hierte Jomfrue! Vi, som har reist udenlands, har gierne den Syge eller Orm, hvad man kan kalde det, at vi vil fortælle, hvad vi har hørt og seet paa fremmede Steder, for at lade see, vi ere ingen Hiemsødinger.

Leonora. Har da Mester Gert reist udenlands? det har jeg, min Troe, aldrig vidst.

Gert. Jo mænd. Jeg reiste engang fra Haderslev til Kiel, men glemmer aldrig den Reise, &c.

Leonora. Monsieur! slipper I mig ikke, saa faaer I et Par Ørefigen.

Gaaer bort.

Sc. 15.

Mester Gert allene.

Jeg tilstaaer gierne, at jeg taler meget, det har jeg efter min Faer. Men han førte ingen Sladder, og det giør jeg ikke heller. De godt Folk her i Byen vil nok savne mig engang, naar jeg er død, og sige: Fanden fare i Gert Westphaler, han var dog bedre Mand, end vi holdt ham for at være; thi siden han døde, er her ikke een i Byen, der veed saa at tale om udenlandske Sager. Ja de vil sige: Gid vi kunde grave ham levende op af Jorden igien. Saa længe Folk lever, agter man dem ikke, men de ere ikke død, førend det fortryder dem. Avindsyge er ogsaa maaskee tildeels Aarsag derudi. Man seer, at jeg fører Discoursen allene i alle Selskabe. Andre vil gierne tale med, men kan ikke; og derfor lider ikke at høre mig tale. Hvorfor hader Jørgen Handskemager mig mest af alle? just fordi han helst af alle Folk her i Byen vil give et Ord i Lavet med, men tør ikke føre nogen polisk Tale, naar jeg er tilstede; thi han veed, jeg hugger ham strax i Flanken, saasom jeg forstaaer min Politica bedre end han. Jeg har ofte mærket det, at, saa tidt jeg kommer i hans Selskab, stiller han sig ganske taus an, ligesom han vil indbilde Folk, at han er af de kloge Mænd, der taler lidt og grunder meer. Det er saa en gammel Streg af visse Dosmere, der intet forstaaer, og derfor giør sig en grundig Mine, og tier, naar jeg eller andre lærde Folk er tilstede; da de dog med al deres Grunden ikke tænker meer end en Hest eller et Faar. Skal jeg nu derfor lade mig Munden binde? Nei jeg vil heller være misundt, end foragtet. Jeg vil heller, Folk skal sige: Der sidder en carnaliosk Tunge paa den Karl, end at de skal sige: Den Karl sidder som en Fæhund eller Skabhals, og har hverken Maal eller Mæle. Men hvad skal jeg giøre i denne Sag? Jeg tilstaaer, at jeg kom noget for dybt udi Snak med Jomfruen. Men kunde hun sagte ikke høre min Tale ud! Skulde hun derfor true mig med Ørefigen? Jeg er vis paa, at Apothekeren nu vil hæve Partiet op. Men han skal give mig Sag. Jeg skal bevæbne mig med Lands Lov og Ret. *Gaaer bort.*

Sc. 16.

Gunild. Gilbert. Leonora. Pernille.

Gunild. Jeg skal ikke kunne bilde mig andet ind, end min Søn har efterlevet mine Formaninger, og engang for Alvor giort Ende paa det, som ligger mig saa meget paa Hiertet. Men der seer jeg Apothekeren komme med hans Datter allene. Ach mit hele Legeme skiælver af Rædsel, jeg er bange..... Hans Tienerinde, Hr. Apotheker! hvor er min Søn?

Gilbert. Hør Madam! jeg vil ikke overfuse Hende. Hun er en skikkelig Kone, og uskyldig derudi.

Gunild. Ei! hvad er nu paa Færde igien?

Gilbert. Hendes Søn har denne Gang forrettet sit Ærinde som tilforn. Han har ikke kunnet tale et Ord om Kiærlighed for andet forbandet Snak om Aviser og Statssager.

Gunild. Ach! jeg elendige Menneske!

Gilbert. Giv Jer tilfreds, Madam!

Gunild. Vil da Hr. Apotheker ogsaa tilgive ham det denne Gang?

Gilbert. Nei, Madam! vi kan ellers være gode Venner. Min Datter kan nok blive gift. Monsieur Leonard, Destillereren her i Gaden, har stor Kiærlighed til hende. Jeg har ikke behov at trænge min Datter paa nogen.

Gunild. Jeg tviler aldeles ikke derpaa. Men Hr. Apotheker.....

Gilbert. Men min kiære Madame! Hun er saa god herefter at lade mig være med Fred.

Gunild. Ach! jeg sørger mig virkelig ihiel over den Søn. Ach! Ach!

Gilbert. Det giør mig hiertelig ondt for Hendes Skyld, Madam!

Gunild. Men Hr. Apotheker! det er dog en ringe Feil, som vil forgaae med Tiden. Han er ellers saa skikkelig, saa jeg i ingen anden Ting har at klage over ham.

Gilbert. Han maa være saa skikkelig, som han være vil; Jeg lar mig ikke oftere narre.

Gunild. Ach min Herre! jeg beder med grædende Taare, forlad ham endnu denne Gang. Jeg svær en dyr Eed, at jeg aldrig skal oftere tale for ham. Giør det dog formedelst det Venskab, der har været mellem os.

Gilbert. Madam! Jeg kan ikke bære det over mit Hierte, at see Hende saa sørge. Kom an, Madam! jeg pardonnerer ham endnu, men engang for alle.

Gunild. Jeg skal, min Troe, aldrig lukke min Mund oftere op for ham.

Gilbert. Lad ham da komme Klokken fem i Aften, saa skal Notarius være der, paa det at, saasnart han har givet sin Kiærlighed tilkiende, vi strax kan slutte Ægteskabs-Contract; saa har man Ende derpaa.

Gunild. Nu gaaer jeg strax hiem, og præker for min Søn, saa det skal dundre efter. *gaaer.*

Sc. 17.

Gilbert. Leonora. Pernille.

Gilbert. Nu min Datter! han skal ikke fixere dig meer end denne Gang.

Leonora sukker.

Gilbert. Hvorfor sukker du saa?

Pernille. Jeg sukker, Husbond! hvorvel jeg skal ikke have ham; hvad maa hun ikke da giøre? Om Husbond havde ti eller tolv Døttre, som han maatte gifte bort for Armod, saa kunde jeg nogenledes begribe det, men.....

Gilbert. Nu Mammeselle! holdt du din Mund. Nu vil jeg saa have det. Der er jo ellers aldeles intet ondt at sige paa Karlen.

Pernille. Det er, min Troe, en brav vittig Karl, dersom han ikke var saa gal.

Gilbert. Hvad har du andet at sige paa ham, end at han snakker noget for meget? Det er jo en almindelig Feil hos Folk af den Profession.

Pernille. Det er sandt nok, Husbond! Men denne er som Capitain for alle Verdsens Barberere udi at snakke. Jer Datter, i Steden for at gaae til Brudeseng, vil gaae om Aftenen paa Lectie med ham. Nætterne vil han drive bort med at fortælle Aviser, hvilket en ung Jomfrue ikke er tient med. Jeg troer virkelig, at hun inden et Aar blir forvandlet til en Avis. Jeg tog ham, min Troe, ikke. Det er alt hvad jeg kan sige; uden saa er, at jeg kom til Skade at miste mine Øren, at han kunde præke uden at incommodere mig.

Gilbert. Ja nu hielper ingen Raisonnering. Hvad jeg har lovet hans Moer, det holder jeg. Gaae ind alle.

Sc. 18.

Mester Gert. Tobias Procurator.

Gert. Saa raader I mig da paa Jer Samvittighed, Hr. Advocat, at føre Proces med Apothekeren?

Tobias. Monsieur! jeg har aldrig raadet nogen ærlig Mand fra Proces; thi ellers maatte jeg ilde forstaae mine Jura, ligesom det var en slet Chirurgus, der raader en Patient fra at aarelades.

Gert. Men mener I, at jeg kan vinde Sagen?

Tobias. Vil I ikke føre Proces, uden for at vinde Sagen? Hvad er det for Snak?

Gert. Hvorfor skulde jeg da føre Proces?

Tobias. Monsieur! I kan være en god Chirurgus, men forstaaer slet Jere Jura. Mon en Syg taer ikke en Doctor an, omendskiøndt han er vis paa aldrig at blive cureret, allene fordi Folk ikke skal lægge ham til Last, at han døde uden Doctor ligesom et umælende Beest? Ligesaa er det, naar En lader fare en Proces. Folk siger jo om ham: den Kryster, den Gnier! han vilde ikke staae paa sin Ret. Tvert imod, naar man taber ærlig en Sag, kan man sige: Jeg har en god Samvittighed; thi jeg har giort alt, hvad jeg kunde. Tilmed saa er dette en Sag, som I aldrig kan tabe.

Gert. Men Hr. Advocat! I har endnu ikke hørt, hvorudi Sagen bestaaer.

Tobias. I siger jo, at det er mod en Apotheker?

Gert. Jo det er.

Tobias Det er alt nok, Monsieur! Der har I min Haand paa, at I skal vinde Sagen. Det er min ringeste Konst at feie en Apotheker af. Og lad være, at I taber, saa forsikkrer jeg, at I skal tabe med Respect. Hvori bestaaer ellers Sagen?

Gert Min Moer og Apothekeren har sluttet Ægteskab mellem mig og hans Datter. Jeg var der henne i Dag, for at tilkiendegive min Kiærlighed for hende. Men førend jeg kom til at frie, faldt jeg hen udi en anden Materie, hvilket er hændt mig nogle Gange tilforn; saa at hun blev utaalmodig, og truede mig med Ørefigen.

Tobias. Vil I lade den Sag fare, saa maa I være en Slyngel. Forlad Jer paa mig som en ærlig Mand, jeg vilde ønske, at I sad paa Livet, og skulde hænges, paa det jeg kunde vise, med hvilken Ridkiærhed jeg vilde føre Jer Sag.

Gert. Jeg takker skyldigst. Man tillægger mig som en Feil her i Byen, at jeg taler for meget, men det er ikke Slidder-Sladder, jeg fører. Jeg taler om lutter Stats-Sager og Aviser, hvilket man burde give mig Penge for at høre. Folk er her ikke uden for at æde og drikke, og spille en Forkeering eller Lanter. Nei da lover jeg mit Fødeland Westphalen. Min Faer har fortalt mig, at der er i hver Gade Snakke-Forsamlinger, hvor man kommer ikke fra, førend man er ganske hæs.

Tobias. Talen er det, hvorudi vi skilles fra Beesterne. Men ellers har alting sin Tid. Naar man skal frie, saa maa man sætte anden Snak til Side.

Gert. Det er sandt nok. Jeg kommer tidt i saadan Snak mod min Villie. Jomfruen førte mig halv paa Gang; thi engang spurgte hun mig om, hvad en Kredsdag var i Tydskland, og en anden Gang om min Reise til Kiel, hvilket hun syntes jeg forklarede alt for vidtløftig. Men vil der ikke Tid til saadant, Hr. Advocat?

Tobias. Der kan jo ikke meget siges om en liden Reise til Kiel.

Gert. Ikke det? Jo, jo. Det var, min Troe, en mærkværdig Reise. Jeg reisede

fra Haderslev for tre Aar siden den tyvende Februarii, om jeg mindes ret.

Tobias. Ja Monsieur! jeg forlanger ikke at vide noget derom. Jeg har selv været nogle Gange paa Kieler Omslag.

Gert. Nei, naar jeg tænker mig om, saa var det den nittende Februarii.

Tobias. Nu er ikke Tid at tale derom. Nu maa vi tale om Processen.

Gert. Blandt andre, som var i Følge med mig, var en Hattemagersvend.

Tobias. I skal strax, inden Soel gaaer ned, lade Apothekeren bestikke.

Gert. Nei hør nu lidt først: Samme Hattemager var et godt Stykke Karl.

Tobias. Klagen skal opsættes paa den Maade:.....

Gert. Han boer endnu i Kiel og holdes for en af de bedste Hattemagere; thi.....

Advocaten continuerer sin Tale saaledes, medens Gert ogsaa fortæller sin Reise.

Tobias. Saasom Seign. Gilbert, Apotheker her i Staden, af velberaad Hu har accorderet mig sin Datter til Ægtefælle, men hans Datter nu med Foragt har forviset mig sit Huus, og vil uden skiellig Aarsag ophæve Partiet; da, saasom det er bleven bekiendt over den hele Bye, at jeg er forlovet med hende, tillader min Reputation ikke at fordøie saadan Foragt, men tilskynder mig at paastaae min Ret, og at søge Øvrighedens Bistand i denne Sag; thi hvis Saadant skulde have Gænge, stod det herefter ethvert Fruentimmer for, at spille med en brav Mands Reputation.

Mester Gert holder for hans Mund, og Advocaten gir ham et Øresigen, hvorpaa de komme i Haar sammen, og Mester Gert driver Tobias ud.

Sc. 19.

Gunild. Mester Gert.

Gunild. Hvad Pokker er dette for Allarm? Jeg tænkte, at finde ham hiemme begrædende sine Synder, og just træffer jeg ham udi Klammerie.

Gert. I skulde beklage mig, Mutter! dersom I vidste min slette Skiebne.

Gunild. Din slette Skiebne? nei du maa sige, din slette Conduite. Jeg har alt hørt, hvordan du har bæret dig ad sidste Gang hos Apothekeren igien.

Gert. Jomfruen visede mig bort med Foragt, og truede mig med Øresigen.

Gunild. Du havde fortient at prygles med Stok af Huset.

Gert. Hvorpaa jeg vilde raadføre mig med denne Advocat for at høre, hvad jeg skulde giøre med denne Sag. Men han var ligesom han var gal; jeg kunde ikke faae et Ord frem for ham.

Gunild. Vil din Slyngel tænke paa at føre Proces med godt Folk, som du har fixeret saa ofte?

Gert. Hvad skal jeg da giøre, Mutter? Jeg er ganske mobløs.

Gunild. Du skal hen og hænge dig selv! thi du est ikke værd at leve.

Gert. Ach! skulde der ingen Middel være til at stille Apothekeren tilfreds igien?

Gunild. Nei tænk kun aldrig derpaa, hverken at stille ham eller mig tilfreds igien.

Gert. Farvel Mutter! jeg troer, at I faaer mig aldrig meer at see.

Gunild *sagte.* Jeg vil dog ikke friste ham længer. *Høit.* Hør Mester Gert, hvor vilt du hen?

Gert. Ach! jeg er ganske desperat.

Gunild. Jeg har end engang med stor Arbeide stillet Apothekeren tilfreds.

Gert. Ach min allerkiæreste Moer! er det sandt?

Gunild. Ja, men vær forsikkret paa, at det aldrig skeer oftere. Apothekeren har bestilt Notarius at være den Tid tilstede, at, om du bær dig ret ad, og faaer Ja af Jomfruen selv, Ægteskabs-Contracten strax kan sluttes.

Gert. Ach! vær forsikkret om, min hierte Moer! at jeg skal tage mig vare.

Gunild. Du kan giøre som dig lyster. Jeg vil aldrig have meer dermed at bestille. Kom hiem saa længe. *De gaae.*

Sc. 20.

Leonard. Henrich.

Leonard. Det er nok, at du allene faaer fat paa Pigen, for at høre, hvordan Sagerne staaer, og om det Giftermaal endelig skal gaae for sig.

Henrich. Men hvad godt giør det, at I endelig vil vide det?

Leonard. Ach! det er jo naturligt, at man vil vide det, hvorudi al Ens Lykke bestaaer. Giør dig et Ærinde, og gak ind og see, at du kan bringe hende herud.

Henrich gaaer ind.

Leonard. Ach! ach! jeg havde kunnet forekomme al denne Fortræd. Det vinder man ved Bluferdighed. Havde jeg kun dristig begieret Hende den første Tid, jeg følede Kiærlighed, saa havde hun nu været i mine Hænder. Jeg troer dog aldrig, at hun selv kan give sit Hierte til saadan Karl. Hvad hun giør, det giør hun for at føie sin Faer. Men hvordan det er, eller ikke er, saa er Ulykken lige stor for mig, efterdi hun gaaer mig qvit. Men der kommer Henrich tilbage med Pigen.

Sc. 21.

Leonard. Henrich. Pernille.

Leonard. Ach lille Pige! siger I Dommen af for mig, eller kan jeg reddes?

Pernille. Min Herre! jeg kan sige Jer en Ting, at Jomfruen er lige saa ilde tilmode, som J. Mester Gert har været her siden, og ved sin forbandet urimelige Snak giort sig Jomfruen saa vederstyggelig, at hendes Hierte vil briste, naar hun tænker paa, at hun skal bindes til saadan Mand. Apothekeren blev ogsaa ganske vred, og vilde ophæve Partiet, især, da han hørte af os, at J havde Kiærlighed til hans Datter. Men han har siden af Moerens Suk og Graad ladet sig overtale at forsøge end engang, og stævnet Mester Gert hid med Notarius Klokken fem for at slutte Ægteskabs-Contracten, i Fald han bær sig skikkelig ad.

Leonard. Men vil Jomfruen skikke sig derudi?

Pernille. Hun tør ikke sige sin Faer imod; thi han er en haard Mand, men hun har aabenbaret sit Hierte for sin Farbroder Seigneur Gottard; hvilken ynker hende, og har lovet, at bringe ham i Discours om Stats-Sager igien. Og naar det skeer, maa J være ved Haanden, for strax at begiere hende, naar Apothekeren blir vred.

Leonard. Men jeg er bange, at han tar sig nok vare.

Pernille. Hvis saa er, og hun mærker, at det skal blive Alvor af, giør hun sig heftig syg for at opholde Bryllupet, og give os Tid at pønse paa anden Raad. Jeg hviskede til Jomfruen, at J var der uden for, jeg troer nok, at hun strax kommer hid. See her er hun med hendes Farbroder.

Sc. 22.

Leonard. Henrich. Pernille. Leonora. Gottard.

Leonard. Allerkiæreste Jomfrue! Hendes Pige letter mit Sind, i det hun siger mig, at Jomfruen har faaet Afskye for Mester Gert.

Leonora. Det er sandt, min kiære Monsieur Leonard! men jeg har en haard Faer at trækkes med.

Leonard. Men min hierte Jomfrue! jeg haaber dog, at, naar Hun holder Stand, Hendes Faer ikke twinger hende med Magt.

Leonora. Jeg vil nødig underkaste mig min Faers Vrede, førend jeg har forsøgt, om Sagen kan jævne sig selv. Men hvis det ikke skeer, maa jeg være ulydig.

Gottard. Gir Jer tilfreds, Børnlille! Lad kun Mester Gert komme, og blir J, Monsieur! ved Haanden Klokken fem, som ikke er langt til. Jeg haaber nok, at jeg skal bringe Mester Gert i Snak igien, og komme ham ganske at forspilde sin Credit, og hvis det gaaer ikke an, vil vi være betænkte paa andre Midler. Jeg kan ikke negte, at dette Partie jo aldrig har staaet mig an, og at jeg jo tusind Gange heller seer, at min Broerdatter falder i Monsieurs Hænder. Min Broer selv ønskede det samme. Det staaer ham kun for Hovedet, at han ikke vil bryde sit Løfte. Gaaer J kun til Side saa længe, og forlader Jer paa mig. Nu maae vi ind igien.

Sc. 23.

Gert allene.

Nu staaer det paa, Mester Gert! om du kan giøre Prøve, eller blive en Slyngel al din Livstid. Jeg veed, at jeg jo sagte kan holde mig fra at snakke om lærde Sager en Timestid. *Knytter Næven imod sin Mund.* Hør Monsieur Mund! Du skal faae en Verdsens-Ulykke, hvis du taler andet end kortelig om Kiærlighed i Aften. Naar jeg betænker dette alligevel, saa er det forskrækkeligt, at En skal blive hadet allene, fordi man fører lærde Discourser. Men jeg maa lade det fare; thi al min Lykke dependerer deraf. Jeg haaber nok, at skal staae Karl, undtagen nogen fører mig selv paa Snak; thi jeg kan ikke negte det, at, naar nogen spør mig om de Materier, som jeg er dreven udi, at det jo er min Verdsens Vellyst at forklare dem saadant. Men jeg maa øve mig lidt for desbedre, at modstaae saadan Fristelse. Men der seer jeg Notarius kommer. Nu er det Tid.

Sc. 24.

Notarius. Mester Gert.

Notarius. Serviteur, Mester Gert! jeg er hidkalden i Dag for Jer Skyld.

Gert. Jeg veed det nok, Hr. Notarius! Jeg har været her nogle Gange tilforn, men har maat gaaed bort med uforrettet Sag.

Notarius. Hvi saa?

Gert. J veed Hr. Notarius, at jeg læser curieuse Bøger iblandt, og at jeg gierne vil lade høre i Selskabe, hvad jeg har læset. Jeg er nogle Gange her udi Huset ved Anledning forfaldet udi saadanne Materier, da jeg dog allene burde tale om Kiærlighed. Jeg vil dog haabe, at jeg skal skikke mig bedre denne Gang.

Notarius. Jeg veed, J kan jo twinge Jer en Times Tid.

Gert. Hr. Notarius! vil Han ikke være af den Godhed at exercere mig lidt, stille sig an, som han er Jomfruen, og spørge mig om en og anden curieuse Materie, for at see, om jeg kan holde Stand. Det er saa vanskeligt for mig at skiule mit Pund, helst naar nogen gir mig Anledning at tale.

Notarius. Hiertelig gierne. See, nu er jeg Jomfruen.

Gert. Ydmygste Tiener, min hierte Jomfrue!

Notarius. Tienerinde, Mester Gert!

Gert. Jeg kommer skiælvende til Hende denne Gang.

Notarius. Hvorfor det?

Gert. Fordi jeg fortørnede Hende sidst med min lange Tale.

Notarius. Ei det vil ikke sige. Han taler jo altid vel. Men hvad godt Nyt, Mester Gert?

Gert. Ingen Ting, hierte Jomfrue!

Notarius. Har Han ikke læset Aviserne?

Gert. Jo, jeg har, min Troe.

Notarius. Er der intet Nyt i dem?

Gert. Ikke uden at..... Nei det er sandt, jeg har, min Troe, ikke læset Aviserne, siden jeg reiste udenlands.

Notarius. Har Mester Gert da reist udenlands?

Gert. Jeg reiste engang fra Harslev til Kiel, men glemmer aldrig den Reise. Der var i Følge med os en Hattemager...... *Han slaaer sig paa sin Mund.* Vil du tie, dit Beest!

Notarius. Hvad vil Han ellers sige om den Hattemager?

Gert. Intet, uden at det var en Skurk, som er ikke værd at tale om.

Notarius. I bær Jer vel nok ad.

Gert. Ja jeg troer nok, at jeg skal staae Karl. Vil I nu gaae ind, Hr. Notarius! og sige, at jeg er her. *Notarius gaaer ind.*

Mester Gert gaaer og excercerer sig, mumlende ved sig selv, slaaer sig for sin Mund.

Sc. 25.

Mester Gert. Gottard. Leonora. Pernille. Notarius.

Gert. Ydmygste Tiener, min smukke Jomfrue!

Leonora. Tienerinde.

Gert. Jeg kommer skiælvende til Hende denne Gang.

Leonora. Giør Han det?

Gert. Jeg beder ydmygst om Forladelse for sidst.

Leonora. Naar min Faer har forladt Ham det, maa jeg ogsaa forlade Ham.

Gert. Jeg haaber, at Jomfruen og selv af Hiertet forlader mig min Forseelse.

Leonora. Jeg er aldrig min Faer gienstridig.

Gert. Hendes gode Faer, saavelsom Hun selv, har havt Aarsag til at være vred paa mig.

Leonora. Det er sandt i visse Maader.

Gert. Men min hierte Jomfrue! det er ogsaa min eneste Feil; thi for Resten er jeg ædrue, og taer vare paa mine Sager.

Leonora. Det er sandt nok.

Gert. Jeg vil ikke undskylde min Opførsel mod Dem, men gierne kalde det en Forseelse, hvorvel det holdes for en Dyd paa andre Steder.

Leonora. Det kan nok være.

Gottard. I godt Folk ere ogsaa noget delicate. Jeg vilde, min Troe, ønske, at jeg kunde have Mester Gert altid hos mig; thi jeg er en Elsker af Discourser, og saa vidt, som jeg har hørt, fører han ingen Pølse-Snak.

Gert. Jeg takker min Herre skyldigst for de gode Tanker, Han har om mig.

Gottard. Men hvad er det, Folk støder sig saa meget over? fører Han nogen usømmelig Tale?

Gert. Det skal ingen sige mig paa. Jeg taler kun om lærde og curieuse Sager.

Pernille. Jeg vil tiene Farbroder. Mester Gert er en Mand, som har reist udenlands. Paa saadanne Reiser lider man ondt, og sætter Penge til. Den eneste Nytte derved er, at man kan fortælle sine Reiser, naar man kommer tilbage.

Gottard. Saa har da Mester Gert reist?

Gert. Nei ikke saa synderlig.

Pernille. Jo mig synes, jeg har hørt, at han engang reiste til Kiel.

Gert. Ja det er endelig sandt. Jeg reisede for nogle Aar fra Harslev til Kiel, men glemmer aldrig den Reise. Der var med os paa Veien.....

Han tier, og stikker Tørklædet i Munden.

Gottard. Hvo var med ham paa Veien?

Gert *med Tørklædet i Munden.* Ingen,

Gottard. Hør Monsieur! efterdi Han taler ikke uden om Reiser og Historier, kan jeg ikke see, hvor nogen kan lægge Ham saadant til Last.

Pernille. Jeg, min Troe, ikke heller.

Gottard. Og jeg skal reprimandere min Broer, fordi han har stødt sig derover.

Gert. Jeg takker skyldigst. Men De forlader mig, at jeg maa forrette mit Ærende hos Jomfruen.

Gottard. Jeg kan sige for min Part, Pernille! at der ere visse Ting i Aviserne, som jeg vilde give Penge for at høre forklare. Jeg har tidt læset om de Torys og Wigs udi Engeland, men veed ikke Grunden dertil, og ingen udi hele Byen kan give mig Underretning derom.

Mester Gert, som imidlertid har staaet og giort Cour til Jomfruen, spidser sine Øren, og siger:

Gert. Da kunde jeg give ham Underretning, hvis jeg havde Stunder dertil.

Gottard. Jeg tviler hiertelig derom, Monsieur! thi ingen her i Byen veed ret Besteed derom.

Gert. Gid jeg faae en Ulykke, Monsieur! om jeg ikke veed det paa mine Fingre.

Gottard. Ja jeg veed ogsaa noget løsligt derom. Jeg veed, at Torys ere de Folk, som sloge Hovedet af Kong Jacob.

Gert. I farer vild, Monsieur! det er ganske anderledes. Men jeg skal forklare det siden, nu maa jeg først.....

Gottard. Ha ha ha. Jeg hører strax at I ikke veed Grunden dertil. Torys ere de, som sloge Kongen ihiel. Det veed jeg vist, vidste jeg saa vel Besked om det øvrige.

Gert. Nei er det ikke, Monsieur! Nei. Der ere fire Hovedsecter i Engeland: Torys, Wigs, Mannister og Anabaptister.

Pernille sagte. Nu har vi Spillet vundet. Nu løber jeg efter Apothekeren og Monsieur Leonard.

Gert continuerer. De Torys ere de fornemmeste, som altid holde Kongens Partie, og som fegtede for Kong Jacob, da han førte Krig udi Engeland mod de Wigs, som rebellerede under Cromwels Anførsel. Denne Cromwel, som paa Latin hedder Masaniello, var en Slagter-Søn, men bragte det saa vidt, at han blev Ridder af Hosebaandet og Generalissimus til Lands og Vands; thi der var et forbandet Hoved paa ham; tænk engang, Monsieur! han var saa dygtig, at han kunde give Audience, læse, skrive, og dictere fire Breve paa eengang. — Det er noget utroeligt, men det er saa sandt som jeg staaer for hans Øien. —

Apothekeren kommer ind i det samme, trækker paa Axlene, har Bud efter Leonard, hvilken blir copuleret til Jomfruen, medens Mester Gert taler.

Kong Jacob derfor ophøiede ham fra en Ærespost til en anden. Men da Erkebisp-Stolen i Canterborg blev ledig, og Kongen gav den bort til En ved Navn Fairfax, da dog Cromwel havde recommenderet sin Svoger dertil, blev han saa ophidset, at han rebellerede mod Kongen, fik en Armee sammen af lutter Wigs, Mannister og Anabaptister; overvandt Kong Jacob udi et stort Feltslag, fik ham fangen, og lod ham om Aftenen halshugge. Derpaa komme de Wigs paa høieste Spidse. De Torys bleve undertrykte, og Cromwel blev udraabt for Protector af Engeland. Men da han havde regieret nogle Aar, kom Kong Jacobs Søn tilbage, conjungerede sig med de Torys, og slog de Wigs adskillige Gange, saa de fik en evig Ulykke, og endelig udi det sidste Slag fik min gode Monsieur Cromwel fangen, som han lod sønderrive af fire Heste. Derpaa komme de Torys i Veiret igien, hvilke besluttede ganske at udrydde de Wigs og deres Tilhængere, de Anabaptister og Mannister. Men som deres Antal var alt for stor, forandrede man det Forsæt, og lod allene forbyde dem under Livsstraf at have Gevær i deres Huus. Dette er Aarsag til den Had, som er mellem de Torys og Wigs, og at de første altid maa holde de sidste Tommelfingeren paa Øiet..... Men ach Himmel! jeg staaer her og snakker saa meget; hvor er Jomfruen?

Pernille. Hun er alt fløiten. Hun blev copuleret til denne unge Person, medens Mester Gert var i Engeland.

Gert. Hvad? er det sandt, Hr. Apotheker?

Gilbert. Ja Monsieur! Jeg har holdt mit Løfte og stævnet Jer endelig denne Gang hid for at giøre Sagen af. Men som jeg seer, at der er intet ved Jer at giøre, saa har jeg givet min Datter bort til denne gode Mand, som har længe baaret Kiærlighed til hende.

Gert. Ach! gid I faaer en Ulykke, som bragte mig i denne Tale. Ach Hr. Apotheker! kan det ikke forandres igien?

Gilbert. Nei, vær saa god at hilse Jer Moer. Her er nu intet for Jer at hente, uden I vil have min Pige Pernille.

Pernille. Faae den Skam, der vil have ham, Fatter! Jeg kan ikke lade mig nøie med Snak allene.

Gert. Men Hr. Apotheker!

Gilbert. Men Monsieur! her er nu intet ved at giøre. Nu er Contracten sluttet.

Gert. Ach jeg vil ikke være længer i denne Bye, men reise hen andensteds, hvor Lærdom er meer agted.

Gilbert. Lykke paa hans Reise! Kommer, lader os gaae ind.

Anmærkninger

(som fortsættes i Tillægget).

S. 118. **Arius** var en alexandrinsk Geistlig, som i det 4de christne Aarhundrede ved Lære og Skrifter udbredte kietterske Meninger, hvilke vandt Yndest hos mange, i forskiellige Lande. Arius blev ved Kirkeforsamlingen i Nicæa, hvor han selv mødte og førte sit Forsvar, dømt til Landflygtighed; men ogsaa under denne vidste han at forskaffe sit Partie mægtige Tilhængere. I Een-Acts Stykket kommer dog Gert ikke til denne Yndlings-Materie, skiøndt Pernille nævner den. — **„For Ex.: om En vil kun sige:** 2c. Cfr. Peder Paars 4 Bog, 3 Sang:

Om Een kun sige vil, man efter Saltmad tørster,
Saa Talen dreier han dog paa de syv Churfyrster.

S. 119. *Sal volătile*, d. e. flygtigt Salt; skiemtsomt Udtryk om stærke Drikke, hvis flygtige berusende Dele dermed betegnes.

S. 120. **Anders Christensen.** Der levede, da Holberg skrev dette Stykke, virkelig her i Rigerne (og maaskee var eller havde nylig været i Kiøbenhavn) en vidt bereist Anders Christensen, en Normand, forhen „Under-Barbeer" (Under-Skibschirurg?) i det portugisisk-ostindiske Huses Tieneste, og som havde faret med et portugisisk Skib, men først sildigere (1728) udgav sin Reise: „Journal over sin egen lykkelige og ulykkelige Reise," hvilken ogsaa nævnes i Hexerie ell. bl. All. 4 A. 4 Sc. (Werlauff. Worm.)

S. 120. **Harsløv**, i Stedet for Haderslev, har Medhold i Almuens Udtale, i det mindste paa den Tid. „At snakke om gammel Harslev," nævnes blandt P. Syvs Ordsprog II. 96. (Werlauff.)

S. 120. **Ulfsklinger**, et berømt Slags Solinger-Kaardeklinger, paa hvilke Figuren af en Ulv er indlagt. (Tydsk: Wolfklinge.)

S. 121. Ved **Rigsdagene** samledes alle tydske Rigsstænder; ved **Kredsdagene** kun hver enkelt Kredses Stænder.

S. 121. **De syv Churfyrster (i Tydskland).** At de tydske Churfyrster, samt de **Tories** og **Whigs** i **England** (see 25 Sc. S. 128—129) især maatte være Gienstand for Gerts politiske Snak, var aldeles i sin Orden. Det **tydske Rige** ansaaes dengang endnu for Christendommens Middelpunkt, dets Forfatning for et Mesterstykke af Statskonst; de **politiske Partier i England** (Tories og Whigs, see Anm. her nedenf. til S. 128,) havde vakt megen Interesse ved deres indflydelsesrige Stridigheder, ved det hannoverske Huses Nyhed paa den engelske Throne og Stuarternes Bestræbelser for at gienvinde den..... I Tydskland havde der allerede dengang i henved 30 Aar været 9 Churfyrster, og ikke 7, som Gert siger. Forøvrigt behøves kun en løselig historisk Kundskab for at fatte og for at moere sig over den Rigdom af Pudseerlighed, der ligger i Gerts uophørlige Anachronismer og Qvidproqvoer. (Werlauff.)

S. 122. **Det fierde Monarchie.** Dette sigter til den i Universalhistorien da brugelige Inddeling af det historiske Stof efter de fire store Monarchier, der, det ene efter det andet, havde blomstret: det assyriske, det persiske, det græske, og det romersk-tydske. Herman von Bremen, ved hans episodiske Fremtræden i Hexerie eller bl. Allarm, 4 A. 4 Sc., er, angaaende Benævnelsen af disse Hoved-Monarchier, bedre underrettet end Gert Westphaler. (Cfr. Till. S. 697.)

S. 125. **Tobias Procurator.** Saa underholdende Tobias og hans Samtale med Gert her er, saa tabte dog hiin fortrinlige comiske Characteer meget ved den Omarbeidelse af Skuespillet til 1 Act, vi her have for os, hvor Tobias kun optræder i en eneste temmelig episodisk Scene (18de Sc., S. 125). Tobias i 5-Acts-Stykket er den mest udførte og den interessanteste af de forskiellige Advocater, der forekomme hos vor Digter (i pol. Kandest., Jeppe paa Bierget, 11te Juni, Barselstuen). Det er characteristisk næsten hos dem alle, bestandig at citere den romerske Ret. Dette grunder sig tildeels i noget Virkeligt; thi da i en ældre Periode den romerske Ret allene foredroges ved vort Universitet, men den danske kun lærdtes ved Praxis, saa benyttede studerede Procuratorer hvad de ved Collegierne havde lærdt til at fortrædige og forvirre ustudeerte Dommere (Tobias Proc.'s Monolog i 5-Acts-Stykket, A. 4. Sc. 11, S. 112, sammenlign Slutn. af hans Repl. øverst S. 107, Sp. 1: Saa lærte Tobias og jeg 2c.), samt til anden Pral og Rabulisterie. (Werlauff, S. 60 ff.; Schlegel, juridisk Encyclopædie S. 113 ff.).

S. 128. **Tories og Wigs** (Whigs). **Tories** det strengt adelige, **Whigs** det mere folkelige Partie, hvori det britiske Aristocratie og dets Tilhængere var deelt. Cfr. Not. t. S. 121 ovenf.

S. 129. **Mannister og Anabaptister.** „Mannister" d. e. **Mennister** (hvilket, i en Replik af Gert Bundtmager, i Polit. Kandest., A. 2, Sc. 3, brugtes som Ordspil) betegner det samme som **Mennoniter** eller **Mennonister**, en religiøs Sect, der havde adskilligt tilfælleds med Giendøberne (Anabaptisterne). Det er bekiendt nok, at de religiøse Partier i England toge lige Deel med de politiske i den Revolution, der ophøiede Cromwel. Derom har Gert et Slags Kundskab og nævner da Anabaptister og Mennoniter, som han ved anden Leilighed kan have fornummet noget om, tilligemed Whigs og Tories, der iøvrigt ere Partie-Navne, hvilke først efter Cromwels Tid bleve almindelige. Hiin anabaptistiske Sect, Mennoniter, der nok ikke var udbredt i England, har endnu Menigheder hos os i Altona og Friederichstadt.

Den ellevte Junii.

Comoedie udi fem Acter.

Forestilled paa den danske Skueplads første Gang den 11te Juni 1723.

Personerne.	Acteurs og Actricer.	
Stundenstrup, en Jydsk Forpagter-Søn.	Msr. Høberg.	En Jøde.
Skyldenborg, hans Debitor.	— Pilol.	En anden Kiøbmand.
Henrich, Skyldenborgs Tiener.	— Ulfo.	Jens Trækholdt.
Jacob, en Vert.	— Lindorff.	En Pige.
Lucretia.	Mad. Montaigu.	To Vidner.
Niels Christensen.	Msr. Ramel.	To Beskikkelsesmænd.
Tre Proprietarier.		Knud, Procurator.
To Fremmede.		En Dreng.
En tredie Fremmed.		En anden Dreng.
En Kiøbmand.		En Karl.
		En Vægter.
		Anden Vægter.

[Scenen er i Kiøbenhavn.]

Actus 1.

Sc. 1.

Trende Proprietarier

kommer ind, den ene efter den anden, smækkende med deres Pidske.

Første Proprietarius. Jo I skal mare have Tak, Hr. Visiteer! at I ogsaa ikke vilde føle i mine Buxe-Lommer. Det er jo nogle egne Karle, de omgaaes med Mennesker ligesom med Fæ; var jeg kommen til Byen for at gifte mig, skulde jeg aldrig ville fortryde paa saadant, men kunde tænke, at de tog feil og saae mig an for et Dyr med Horn. See der kommer mine Reise-Kammerater.

Anden Proprietarius. Hillemænd! hvor blev jeg overstænket af en forbandet Karosse, som kiørte forbi; man skulde tænke, her boede en Hob rige Folk i denne Bye; thi gaaer du paa Gaden, saa kan du ei komme frem for Heste, Vogne og spraglede Lakeier; kommer du paa Børsen, saa er der lige eens; men skal du have dine Rentepenge, saa hedder det: Monsieur! Han maa have Taalmodighed, her har aldrig været saadan Trang, som dette Aar; saa raaber og fløiter man efter Lakeier og Løbere, at de skal springe hen til den og den at hente Penge. Lakeierne lader som de gaaer slige Ærinder, men bliver staaende i Kiøkkenet (saaledes ere de afrettede), og kommer siden ind med saadan Besked: I Morgen eller Overmorgen kan Herren faae saa mange Penge, som Han lyster; Vexelereren lod ellers formelde sin Respect til Herren og Fruen. I gamle Dage hedte de bedste Kiøbmænd kun Hans Jensen, Per Persen, og Konen Anne Pers eller Else Christensens; men da fik man rigtig sine Rentepenge den 12te eller 13de Junii; men siden de ere blevne Herskab, er kommen til at age, har faaet Tilnavne med et Von foran, og en Hob Kaal-Orme eller randede Lakeier i Hælene efter sig, og Punge bag i Peruqven, saa er den 24de Junii god Betaling; ja vil det saa tage til, saa bliver inden ti Aar den fire og tyvende Julii god Betaling, siden den fire og tyvende Augusti, og omsider kommer vi til at reise tomhændet tilbage, og regne det for god Betaling, at de lover at fornøie os næstkommende ellevte Junii igien. Var her saa mange Penge som her ere Punge til, saa var denne Bye rigere end Amsterdam, eller Londen; men det er Ulykken, de hænger bag i Nakken og ere ganske tomme.

Første Proprietarius. Det er mare sandt, I siger, Broerlil! disse Folk er ligesom Snee-Moes, de synes at være noget, men naar man ret examinerer dem, bliver de til slet intet.

Tredie Proprietarius. Jeg har nu været tre Gange i Rad paa Børsen, i Forhaabning at faae Penge; men jeg fik ei andet end revne Strømper af Kaarder og Lysesped, som man stak mig i Benene med; jeg kommer derfor til at tage Støvle paa en anden Gang, ihvorvel det lader noget ilde i Junii Maaned. Jeg har, mare, i Sinde, at giøre et Forslag, nemlig at bringe de mange unyttige Kaarder til Mynten, og slaae dem til Penne-Knive; det er mare ingen Børs længere, men et Assemblix, eller Fegte-Skole; Kiøbmænd udi Engeland eller Holland skulde føre sig saadan op, og komme med Kaarder ved Siden paa Børsen; jo! jo! I kiender vel Adrian van Enckhuysen, som kommer selv hvert Aar og afhenter Stude hos mig, han

er en Mand paa nogle Tønder Guld, og gaaer dog ei anderledes klæd end en gemeen Skipper.

Første Proprietarius. Apropos, Broerlil! har I giort god Market i Aar med Stude?

Anden Proprietarius. Gud bedre os for Market vi giør, bitte Far. Fanden er i Hollænderen nu til at vrage Stude, han bliver alt klogere og klogere; jeg troer virkelig den Adrian van Enckhuysen er en af de lærdeste Studhentere i Holland; thi ingen Ambassadeur kan bruge større Intriguer ved en Freds-Tractat, end han bruger ved at slutte en Stude-Contract. Naar han kommer til min Gaard for at kiøbe Stude, lader han kuns, som han vil reise hen til et andet Sted, og kommer kuns for at besøge mig paa Veien; naar jeg spør ham: Sullen wii niet koepslagen mit malkander, myn Heer Adrian! saa svarer han: icken weet dat niet, dat is geen Kans langer hier to vaeren, myn Heer Proprietaris, dat is geen Stuyver meer op die Ossenhandel to verdienen; saa at jeg maa først have et Par Kruse Randers Øl i Livet paa ham, førend jeg kan faae ham til at yttre sig; et Aar pudsede jeg ham dog brav, thi jeg kom Brændeviin i Øllet; da blev han mild, som en Tævekat, og sagde: het sall op een Daeler of tien niet aenkommen, Vader! Men forgangen Aar pudsede han mig mare igien; thi han viste mig et falskt Brev, som fra Niels Forpagter, der skulde have tilbudet ham Stude for meget godt Kiøb, hvorfor jeg hastede at slutte Contract med ham; og svor han da paa sin Hollænder-Salighed, at han gav mig meer, end han skulde give en anden; men jeg troer ham ei saa let paa hans Eed en anden Gang; thi jeg har hørt sige af Provstens Søn, som har reist udenlands, at der ere visse Folk i Holland, som svær og giver sig Fanden i Vold paa, at der er ingen Diævel til.

Sc. 2.

Hr. **Skyldenborg** med gallonerede Klæder. **Henrich** i smukt Liberie. **Tre Proprietarier.**

Skyldenborg. Serviteur, Messieurs! det giør mig ondt, at I ere lykkelig arriverede her til Byen; de bedste Tidender jeg kan faae at høre, det er, at Folk drukner ved ellevte Junii Tider paa Veien imellem Callundborg og Aars.

Første Proprietarius. Saa? det er christeligt talt! Men om Forladelse, at vi skiemter noget igien. Monsieur maa vist ikke være for accurat i at betale sin Gield, efterdi han er saa bange for den ellevte Junii.

De Andre leer deraf. Ha, ha, ha, kom igien og biid Skeer itu.

Skyldenborg. Det er sandt nok, som I siger; jeg veed aldrig, hvorledes jeg skal reede mig ud fra den ellevte Junii.

Anden Proprietarius. Det er slemt nok, Monsieur kan da vel ikke sove rolig om Natten ved disse Tider.

Skyldenborg. Jo, min Troe, kan jeg saa; thi jeg har intet at gruble paa, jeg har besluttet intet at betale, saasom jeg har intet; men jeg veed ikke hvorledes mine Creditorer kan sove, som er i Bekymring for Betaling. Hvorledes er ellers Kiøbet paa Stude nu i Jylland? men à propos vi taler om Stude — er det vist, at Henning Nielsen er ventende hid i Aar? I kiender vel ham?

Første Proprietarius. Jo, vi giør nok, det er en rig Forpagter, som ei boer langt fra os; han kommer ikke selv i Aar, men skikker sin ældste Søn Niels Studenstrup til Kiøbenhavn, et ungt Menneske, men ligesaa gau som Faeren; han samler gruelig Penge, saa jeg troer, det vil blive den anden Midas.

Skyldenborg. Jeg troer det og; thi de siger, at han har allerede Ørene; men mon den Storm, vi havde i Gaar, ikke skulde have giort nogen Skade paa Fartøierne fra Aars?

Anden Proprietarius. Nei man hører ikke gierne nogen Skade paa de Farvande.

Skyldenborg. Det er just Ulykken det; men hvorfor reiser I heller ikke lige til Vands omkring Skaven igiennem Kattegat, saa sparede I en Hob Penge derved.

Proprietarius. Det er sandt; men vi kunde forulykkes paa Veien.

Skyldenborg. Hvad vilde det sige? I skal jo dog engang døe.

Proprietarius. Nei, det er ikke vor Leilighed at drukne paa Vandet; Monsieur kan bedre giøre slige Reiser end vi, thi han har ingen Fare derfor.

Skyldenborg. Hvi saa?

Proprietarius. Jo, man siger efter Ordsproget: den drukner ei, som hænges skal.

De andre leer igien.

Skyldenborg. Men Messieurs! et Skiemt og et andet Alvor — er det vist, at Niels Studenstrup er saa hastig ventende?

Proprietarius. Ja, jeg troer, at han kommer enten i Dag eller i Morgen.

Skyldenborg. Men er han saa gau, som I siger?

Proprietarius. Ja vist; ellers havde hans Faer ikke skikket ham allene hid, især saasom han aldrig har været i Kiøbenhavn tilforn.

Skyldenborg. Jeg vil recommendere Dem et godt Logement, Messieurs!

Proprietarius. Nei, Han skal have Tak, min Herre! vi har vort gamle Qvarteer udi Viinkanden, hvor vi gir to Skilling for Natten.

Skyldenborg. Fy, er det for rige Folk at logere for to Skilling om Dagen?

Proprietarius. Just derfor har vi noget til Bedste, Falille! Ellers naar vi regner en heel Maaned, som vi ligger i Byen, beløber dog Logementet sig henved en Daler allene. Adios.

De tre Proprietarier gaae.

Sc. 3.

Skyldenborg. Henrich.

Skyldenborg. Det var nogle Fandens Karle disse: jeg troer ikke, de fortærer saa meget i et heelt Aar, som jeg i en Dag; jeg havde hiertelig Lyst til at trække nogle af disse op.

Henrich. Ja, da maa Herren bære sig anderledes ad, ikke blotte sin Penge-Mangel, og ikke fixere dem saaledes. Men der kommer to andre, de seer ud, som de ere komne til Byen i Dag.

Sc. 4.

To Fremmede. Skyldenborg. Henrich.

Skyldenborg. Serviteur, Messieurs! velkommen til Kiøbenhavn.

Fremmede. Tak Musiør!

Skyldenborg. Jeg seer, I er godt ærligt Folk, som man baade bør elske og agte; men I er maaskee ikke kiendt her paa Stedet.

Fremmede. Ja, mare, er vi saa, Falille! der er ingen af de store Gader, vi jo kiender, saasom: Hallands-Aas, Vestergade, Kallebovrne, Kiøbmagergade, Studengaarden &c., jeg bilde for min Part vove mig til at gaae fra de tre Hiorter lige til Toldboden mutter allene.

Skyldenborg. Nei det er ikke saadan Slags Kundskab som jeg mener, jeg vilde sige, I har maaskee ingen Patroner her paa Stedet eller Adresse til fornemme Huse.

Fremmede. Nei, det er sandt, det har vi ikke.

Skyldenborg. Da skal jeg, min Troe, giøre Dem bekiendt, om Dem saa behager; thi min største Fornøielse er, at tiene fremmede Folk; jeg bær i Særdeleshed en stor Kiærlighed til den jydske Nation; thi jeg kan svære paa, at det første jeg havde den Ære at see Dem, pikkede mit Hierte i mit Liv, saa bevæget blev jeg deraf; kom an, Messieurs, forlad Jer paa mig, som en honnet homme, jeg vil inden otte Dage giøre Dem bekiendt paa meer end tredive fornemme Steder, saa at I skal kunne sige, at I har været i Kiøbenhavn.

Fremmede. Vi takker skyldigst, velbaarne Herre! for Hans Bevaagenhed, men vi har gierne en Hob andet at bestille, naar vi saa kommer til Byen.

Skyldenborg. Der har vi det; I Jydske er pardi meget honnet; men, avec votre permission, I veed ikke at leve; synes Jer vel, at det er Umagen værd, at reise saa lang Vei, allene for at sætte nogle lumpne Penge ud og at giøre Jer kiendt med nogle Kiøbmænd, og derimod forsømme at giøre Jer bekiendt med fornemme Folk, som baade I og Jeres Børn kan nyde Promotion af i Fremtiden; hvad gielder, I gaaer ikke paa de danske Comoedier? Nei! I ere ganske intet curieux; for Resten gode ærlige Folk. Hør Messieurs! jeg tænker paa noget for at giøre Jeres Forretninger mindre besværlige, og for at hindre Jer hver Dag at løbe paa Børsen; kom an, vil I sætte en halv Snees Tusind Daler ned hos mig, saa skal jeg svare Jer otte Rixdaler pro cento deraf; ikke fordi jeg har Penge fornøden; thi jeg kan vise Jer Vexler og Obligationer, som jeg har paa tredsindstyve Tusind Rixdaler; men allene for at tiene Dem; er det ikke sandt, Henrich?

Henrich. Jo vist.

Fremmede. Ja, naar min Herre vil sætte os tilstrækkelig Pant, skal Han gierne faae Penge hos os.

Skyldenborg. Ha, ha! det er mafoi den første Gang nogen har begieret Pant og Forsikkring af mig! Gerhard von Skyldenborg skulde ikke troes paa fine Ord! ha, ha, Gerhard von Skyldenborgs Parole skulde ikke være saa kraftig som den stærkeste Obligation! ha, ha! jeg pardonerer Dem, Messieurs, efterdi De ikke kiender Gerhard von Skyldenborg. Ha, ha, Gerhard von Skyldenborg skulde sætte Pant! spør kun min Tiener. Henrich! har vel nogen begiert Pant af mig?

Henrich. Aldrig saa længe jeg har tient Herren.

Fremmede. Men Herren tar det dog ikke unaadigt op, at vi begierer Forsikkring, saasom vi ikke har den Ære at kiende Ham.

Skyldenborg. Ei tete bleue! I kan jo vel see paa mine Klæder og Eqvipage, at jeg er en honnet homme og vederhæftig.

Fremmede. Det tvivle vi aldeles intet om, min Herre! men for Sikkerheds Skyld kan det ei skade at have Pant.

Skyldenborg. Han skal faae Pant, Han skal faae min Haand og Segl paa stemplet Papiir.

Fremmede. Det kalder man ikke Pant hos os.

Skyldenborg. Tro mig paa min Ære.

Fremmede. Hiertelig gierne, naar der er Pant hos.

Skyldenborg. Paa min Cavaliersk Parole.

Fremmede. Som jeg siger, Monsieur!

Skyldenborg. Jeg pardonnerer Monsieur, efterdi Han ikke kiender mig, thi kiendte Han mig, saa betroede Han mig sin hele Velfærd; jeg er, pardi, den honnetteste Cavaleer i hele Staden, er det ikke sandt, Henrich?

Henrich. Jeg kan forsikkre Monsieur at Han uden Fare kan sætte Penge ned hos min Herre, og at min Herre vil blive Ham dem skyldig, som en honnet homme.

Skyldenborg. Hør Monsieur! efterdi I ere saa vantroe, vil I da betroe mig fem Tusind Rixdaler? thi, sandt at sige, jeg har Commission at lægge ud tyve Tusind Rixdaler for en god Ven i Morgen, men der er ei saa mange Penge i Cassen, hvilket aldrig har hændt mig. Henrich! hvor mange Penge ere der i Cassen?

Henrich. Der er kuns femten Tusind Rixdaler.

Fremmede. Min Herre, saa saa og saa mange Penge i Cassen, som Han vil, men jeg kan intet laane ham uden Forsikkring.

Skyldenborg. Ei! tete bleue! dersom en anden havde begegnet mig saa, skulde han ei have giort det omsonst.

Henrich. Ei det er ikke Pinen værd at ivre sig, jeg troer nok, at Herren faaer i Aften, naar Vexeleren kommer hiem, saa mange Penge, Han forlanger.

Skyldenborg. Men Henrich! du veed jo, at jeg skal giøre Forskuddet i Dag; vil Monsieur da ikke laane mig fem Hundrede Rixdaler? jeg skammer mig masoi ved at have saadan en ringe Sum i min Mund; er det ikke sandt Henrich?

Henrich. Jo vist.

Fremmede. Min Herre, jeg laaner ikke en Skilling. Adieu!

Begge de Fremmede gaae.

Sc. 5.

Skyldenborg. Henrich. En anden Fremmed.

Henrich. Nei! Pengene sidder forbandet fast hos de Karle; men der seer jeg en anden stige af Vognen; vi maae forsøge hvad der er ved ham at giøre.

Skyldenborg. Serviteur tres humble, Monsieur, velkommen her til Byen, har Han ikke fornummet om en Person, ved Navn Niels Studenstrup, er paa Veien hid?

Den Fremmede. Jo, min Herre, vi vare sammen i Roeskilde Kroe, hvor han en Tidstid blev op opholdt, ellers havde han været her ligesaa snart som jeg.

Skyldenborg. Hillemænd, er det mueligt?

Den Fremmede. Maaskee det er min Herres Creditor, saa giør det mig ondt, at jeg bragte Ham først de Tidender.

Skyldenborg. Ha, ha, ha, Creditor! nei tvertimod, jeg skal have sex Tusind Rixdaler af ham, er det ikke sandt, Henrich?

Henrich. Jo vist.

Den Fremmede. Saa? da er han Karl for at betale, om det var tyve Tusinde; thi det Folk samler Penge, som Skiæl, ved Aaget og ubillig Rente; Sønnen træder ei allene i sin Faders Fodspor, men bliver værre end han.

Skyldenborg. Kiender Monsieur ham?

Den Fremmede. Ja vist.

Skyldenborg. Vil da Monsieur ikke giøre mig en Tieneste? Jeg skulde i en Hast give sex Tusind Rixdaler ud; jeg vil give Monsieur Assignation paa Monsieur Studenstrup, hvis Han vil tælle mig saa mange Penge; det kommer ham paa eet ud; er det ikke sandt Henrich?

Henrich. Jo vist.

Den Fremmede. Nei, mare, giør a intet, Falille!

Skyldenborg. Ligesom Ham behager; jeg meente kuns ved saadant Forslag at giøre ham, saavelsom Jer, en Tieneste dermed. Men hør, Monsieur, jeg seer Ham an for en smuk ung Person, Han kommer her til en Bye, som er meget forsørikt, og giør sig en Gloire af at trække Fremmede op; giv Jer aldrig udi Spil med nogen, som I ikke kiender, besynderlig i Terningspil; jeg har seet mange Fremmede komme fra deres Velfærd berøver; Monsieur, see denne Blessure, jeg har i min Haand, den fik jeg forgangen ellevte Junii for en Fremmeds Skyld, som jeg tog i Forsvar imod en Spiller, som ved falske Terninger vandt en stor Sum Penge af ham; er det ikke sandt, Henrich!

Henrich. Jo vist.

Den Fremmede. Min Herre giorde da et christeligt Stykke, gid Byen var fuld af saadanne ærlige Mænd.

Skyldenborg. Jeg er selv en Elsker af Spil, men jeg vil vide, hvad Terninger jeg skal spille med; jeg bær derfor mine egne Terninger hos mig, som Mandens Navn staaer paa, der har giort dem, hvilken er den ærligste Beendreier her i Byen: er det ikke sandt, Henrich?

Henrich. Jo vist.

Skyldenborg. See her, Monsieur! dette Mærke, paa Kanten skal man kiende Jesper Beendreiers Terninger, dem kan Han frit spille med; jeg vil og recommendere Monsieur dette Huus her næst ved, naar Han vil divertere sig iblandt; der kan Han

gaae sikker, thi der boer godt ærligt Folk, som har gode Vare. Skal vi gaae derind en Times Tid sammen, og fordrive Tiden med Kort eller Terninger? jeg taber gierne i Spil, men jeg er snart mere fornøiet, naar jeg taber, end naar jeg vinder, thi hvorvel jeg spiller kuns for Tidsfordriv, ikke for at vinde Penge, saa synes jeg dog, at det er en Samvittighed, at vinde fra Fremmede, hvorfor, naar jeg seer dem fortryde derpaa, gir jeg dem gierne Pengene tilbage; er det ikke sandt, Henrich?

Henrich. Jo, min Troe, er det saa.

Skyldenborg. Skal vi gaae lidt derind, og spille for Tidsfordriv en Cinque et Neuf?

Den Fremmede. Nei, min Herre! jeg spiller aldrig.

Skyldenborg. Lad os da gaae ind og drikke et Glas Viin sammen.

Den Fremmede. Nei, jeg drikker ingen Viin.

Skyldenborg. Det vil ikke sige, vi vil læse Aviserne.

Den Fremmede. Jeg er ei heller for Aviser. Jeg recommenderer mig. Adieu!

Skyldenborg. Saa gaa da, din Slyngel!

Sc. 6.

Skyldenborg. Henrich.

Skyldenborg. Henrich!

Henrich. Herre!

Skyldenborg. Vil du giøre Compagnie med, Henrich?

Henrich. Ja nok; hvor skal vi hen?

Skyldenborg. Jeg har i Sinde at hænge mig.

Henrich. Nei, Herre, jeg er for ringe til at hænge med Ham; Han kan bede en af fine Kammerader, som ogsaa er i Gield, de giør Herren gierne Selskab.

Skyldenborg. Det har været en Canaille, Henrich, der først har fundet paa, at man skulde betale Gield; jeg seer ingen Billighed deri.

Henrich. Det er sandt.

Skyldenborg. Uden saa er, at man kan betale.

Henrich. Det forstaaer sig.

Skyldenborg. Om jeg nu havde et Ønske, veedst du, hvad det skulde være? Jeg vilde ønske, at der var ingen Maane paa Himlen.

Henrich. Hvi saa?

Skyldenborg. Jo, var der ingen Maane, saa var der og ingen ellevte Junii, og var der ingen ellevte Junii, saa gav jeg Niels Studenstrup Fanden; men saasom jeg intet Ønske har, og jeg seer mig ingen Udveie, saa er bedst, at jeg hænger mig selv, uden du ved din Hurtighed, Henrich, kan redde mig.

Henrich. Jeg mener, Herre, at naar vi lægger begge vores Forstand sammen, saa kan der blive noget af; jeg tænker paa en Ting, Herre: her er en Student udi Byen, ved Navn Niels Christensen, som er Niels Studenstrups Sødskendebarn, til hvilken jeg veed den gamle Henning Studenstrup har Tillid, og uden Tvil recommenderer sin Søn til ham.

Skyldenborg. Ja, men hvad vil det sige?

Henrich. Jeg vil give mig ud for samme Student, og møde ham, naar han kommer ind ad Porten, og føre ham udi et Logement, hvor vi ere kiendte, og kan have Leilighed at trække ham op. Men der seer jeg Verten i Paradiis komme meget à propos; nu kan her spilles en fuldkommen Comoedie, hvortil fordres en forgieldet Herre, en skalkagtig Tiener, en Fremmed, som skal optrækkes, og en saadan velmeritered Vert.

Sc. 7.

Skyldenborg. Henrich. Jacob.

Henrich. See her, Jacob! du havde nær skræmmet Livet af mig.

Jacob. Hvi saa?

Henrich. Jeg veed ikke, om det er din Gienfærd eller ei, thi man sagde i Gaar i Byen, at Fanden havde taget dig i Overgaars; men er det dig selv?

Jacob. Jeg veed ikke rettere end jo.

Henrich. Da undres mig, at det ikke længe siden er skeet, men jeg kan troe, at Fanden ikke iler saa meget, thi han er altid vis paa dig.

Jacob. Jeg mener, Henrich, heller, at han bliver hindret derfra ved saadanne skikkelige Mænds Forbønners Skyld, som du est.

Henrich. Ja, hvad har du at sige paa mig? er jeg ikke en Helgen at regne imod dig?

Jacob. Vist, Henrich, om jeg skulde give dig Pas, saa kunde jeg paa min Samvittighed ikke give det anderledes, end saa: Hilsen til den gunstige Læser! Denne unge Person, ved Navn Henrich Larsen, er ærligen fød af uægte Forældre, hans Fader var en af de bedste Snaphaner udi sidste skaanske Krig, og en af de berømmeligste Spillere, thi han døde i sit Embede med Kløver-Knegt i Haanden; hans Moder en skikkelig Kone, der aldrig tog høiere end fire Skilling af fattige Folk, der var i Trang paa Legemets Vegne. Han selv horer, drikker, dobler, bander, bedrager; men i det øvrige har mange store Dyder, og passerer for en af de skikkeligste Tienere i Kiøbenhavn.

Henrich. Gav du saadan Pas paa din Samvittighed?

Jacob. Ja jeg giorde.

Henrich. Men hvor er du kommen til den Samvittighed? jeg har aldrig min Livs-Tid hørt, at en Vert i Paradiis har havt Samvittighed, thi saadan en Vert med Samvittighed er lige saa rar, som en riig Soldat, en taus Barberer, en ærlig Møller, og en fredsommelig Procurator.

Jacob. Jeg bilder mig ind, at disse Lakei-Samvittigheder ere ei heller alt for store.

Henrich. Det maa være nok af den Snak, Jacob; jeg har ellers et Forslag at giøre for dig, som er baade for din, og min Herres Nytte; vi venter en ung Person om en Times Tid fra Landet, som vi vil indqvartere udi dit Huus; det skal blive dig en fed Steeg, thi han har Penge, som Græs.

Jacob. Skal jeg da stiæle Pengene fra ham, og lade mig hænge for Jer Skyld?

Henrich. Jeg skal nok practisere Pengene fra ham med List, og du skal faae din Deel deraf, lad kuns mig raade; du har en Hob honette Fruentimmer i dit Huus, om Forladelse, jeg vilde sige smukke; den kiønneste iblandt dem maa stille sig forlibt i ham og bilde ham ind, hun er din Hustrue; du selv skal stille dig an, som du est jaloux, og altid have Øinene paa ham, for at bestyrke ham desmeere i de Tanker.

Jacob. Men om der er ingen Kiærlighed hos ham, hvad vil der da blive af?

Henrich. Ei Snak, en ung Person paa to og tyve Aar skulde ingen Kiærlighed føle? det er en god Snak; besynderlig, naar han bliver opmuntret af et listigt Fruentimmer; jeg vil være dig Mand for, at han skal blive forlibt; thi jeg selv skal bestyrke ham deri, saasom han har Fortroelighed til mig. Naar vi nu har bragt ham dertil — Resten finder jeg nok paa siden, naar jeg faaer Stunder at betænke mig, lad os kuns faae ham i Huset først, saa skal jeg overlægge Sagen videre med dig.

Skyldenborg. Henrich, det begynder alt at lettes for mit Hierte.

Henrich. Lad os gaae strax hver hiem til sit; jeg maa hen at tage en sort Kiole paa mig, saasom jeg skal agere Student.

Act. 2.

Sc. 1.

Studenstrup. Henrich.

Studenstrup med en gammelbags Kiol med støbte Knapper i, og en Pidsk i Haanden, kommer ind i Byen; Studenterne raabe Rus efter ham indenfor.

Studenstrup. Ei raab, I Carnallier, til I blir gal.

Indenfor. Ru.....s Ru.....s Ru.....s Ru.....s.

Studenstrup. Faae han en Ulykke der enten har deponeret eller tænkt til at deponere min Livstid, a er en Forpagter-Søn fra Jylland, som kommer at fordre Penge ind.

Indenfor. Rus, Rus, Ru.....s Ru.....s.

Studenstrup. Ei holdt Jer Munde, I Rakkerknegte, a er Drollen splide mig ad ingen Rus, seer I vel det.

Indenfor. Rus, Ru.....s Ru.....s Ru.....s.

Studenstrup. Nei, hør engang til de Bakkelsebeester, hvor de raaber.

Indenfor. Rus....

Studenstrup. Kommer kuns, I Hunde, en for en, saa skal a, Drollen ta ved mei, vise Jer, at a er Kaal for Jer Hat.

Indenfor. Rus, Ru.....s Ru.....s Ru.....s.

Studenstrup. Ja raaber kuns til Kallunet gaaer ud af Jer Hals, I har en vakker Ære deraf, at raabe efter fremmede Folk, I som skal være selv geistlige Personer.

Indenfor. Ru.....s.

Studenstrup. Hører I intet vel, I forbandede Kaale, naar a seyer Jer, a er ingen Rus, eller nogen Tid tænker at ha min Fod paa Studengaarden.

Indenfor. Rus..... Ru.....s.

Studenstrup. Hillemænd, kunde a finde en Steen, I skulde faae en Ulykke; hør Kaale, ta Jer vare, hvem a rammer, den klyver a Hovedet paa, saa det halve Hoved skal ligge og dingle paa en Axel, og den anden halve Deel paa den anden Axel, hører I vel, nu taler a mare god Jydsk.

Henrich. Hillemænd, der er han. sagte. Nu skal Comoedien gaae strax an, nu hedder jeg ikke Henrich længere, men Niels Christensen. høit. Ei, I uforskammede Mennesker, som staaer saaledes og raaber efter en fremmed Person, det er jo en Skam og Spot for den hele Bye, at Fremmede skal fortælle, naar de kommer tilbage, hvorledes de har været begegnede; I kan vel see, at det er ingen Rus, I dumme Diævle! og lad være, han var en Rus, skulde I derfor saaledes forfølge ham; jeg kan nok see, at det er en smuk fornemme Person, som heller har i Sinde at fordre fine Rente-Penge, end at give Penge for at faae Salt og Viin paa Hovedet. Fy! skammer Jer, det skiær mig i mit Hierte, at jeg skal høre saadant af Jer, som ere mine Ordens-Brødre.

Studenstrup. Monsieur! jeg takker skyldigst for den Godhed, Han har for mig; jeg vilde ønske af mit Hierte, jeg kunde tiene Ham igien, jeg kan ikke vide hvoraf den Godhed reiser sig imod mig, som er Ham ganske ubekiendt.

Henrich. Monsieur! mit Hierte bløder i mit Liv, naar jeg seer, at man giør fremmede Folk Uret.

Studenstrup. Jeg seer nok, at Monsieur er en fuldkommen Mand, og en retskaffen Christen.

Henrich. Jeg kan virkelig blive syg deraf, saa ivrer jeg mig.

Studenstrup. Det kalder jeg Ærlighed.

Henrich. Tøver kuns lidet, I Skabhalse! jeg skal strax vise Jer hvad det er at forfølge en stakkels Fremmed.

Studenstrup. Den stakkels Kaal har mere ondt af min Fortræd, end jeg selv.

Henrich. En ærlig og skikkelig Mand.....

Studenstrup. Det skulde giøre mig ondt, om Monsieur forivrede sig, og fik ondt for min Skyld.

Henrich. Som aldrig har giort Jer nogen Fortræd.....

Studenstrup. Giv Jer tilfreds, bitte Faer, a har alt glemt det.

Henrich. Hvis jeg havde Jer fat, skulde jeg ærlig smøre Jer.....

Studenstrup. Ei Musjør skal mare ikke løbe efter dem, Han kan komme i Ulykke derover.

Henrich. Saaledes skulde jeg tractere dem:

Trækker Studenstrup efter Haaret, og slaaer ham ned imod Gulvet.

Studenstrup. Hillemænd, den Christen-Kiærlighed gaaer alt for vidt.

Henrich. Om Forladelse, Monsieur, jeg er ligesom fra mig selv af lutter Ridkiærhed.

Studenstrup. Hvor finder man mange slige Folk! Men maatte jeg spørge om min Herres Navn, at jeg kunde berømme Ham derfor.

Henrich. Monsieur, jeg forlanger ingen Berømmelse, det er noget, som jeg og enhver bør at giøre, men ellers hedder jeg Niels Christensen, til Tieneste.

Studenstrup. Niels Christensen! det Navn er mig mare bekiendt.

Henrich. Ja, min Herre! her er over hundrede Niels Christensener her i Kiøbenhavn; thi enhver Mand, som hedder Christen, naar han kuns faaer i Sinde, at kalde sin Søn Niels, saa blir strax en Niels Christensen deraf.

Studenstrup. Saa hedder da min Herres Faer Christen?

Henrich. Jeg skulde haabe det, eftersom man kalder mig Niels Christensen, ellers er det noget, som jeg ei tør sværge paa, men min Moer kan sige det bedst.

Studenstrup. Var hans kiære Faer da gift?

Henrich. Jeg veed ikke rettere.

Studenstrup. Med en Kone?

Henrich. Det er et taabeligt Spørsmaal, jeg veed jo, man gifter sig ikke med Køer.

Studenstrup. A propos, vi taler om Køer, hvad var det nu, jeg vilde sige, hvad var hans kiære Moers Navn?

Henrich sagte. Dersom den Knegt ikke var saa taabelig, skulde man tænke, at det var af Ondskab. høit. Min Moder hedder Lisbed Hans-Datter.

Studenstrup. Lisbed Hans-Datter? Jeg kiender en Kone, som hedder Lisbed, som er mig paarørende.

Henrich. Det kan nok være, Monsieur, jeg kiender og en mægtig Hob af det Navn, jeg haaber der er ingen Gade udi Kiøbenhavn, hvor man ei skal kunne finde et Stykke sexten Lisbeder.

Studenstrup. Er min Herre ikke fød i Jydland?

Henrich. Nei, men min salige Faer har boet der længe, og min Moer er der endnu, og jeg har mine Slægtninge der.

Studenstrup. Boer hans salige Faer da nu omstunder i Kiøbenhavn?

Henrich. Nei, Monsieur! ikke siden han døde.

Studenstrup. Herre Gud, er den salige Mand død.

Henrich. Ja, ellers kunde han ikke være salig.

Studenstrup. Det er, min Troe, sandt, jeg staaet her og snakker hen i Taaget.

Henrich. Det vil ikke sige, Monsieur, man kan let fortale sig; ellers var det bedre, om han spurgte, om den salige Mand var død, end han skulde spørge, om den døde Mand var salig; ellers var han en ganske ung Mand, da han døde.

Studenstrup. Jeg condolerer da min Herre, det giør mig hiertelig ondt, at Hans gode Faer kom saa tidlig i Himmerig.

Henrich. Jeg takker skyldigst, Monsieur! jeg vil ønske, at Hans gode Forældre ikke saa hastig maae komme der.

Studenstrup. Serviteur; men eftersom min Herre har Venner i Jylland, kiender han ikke en Mand, som hedder Henning Studenstrup?

Henrich. Er det ikke Forpagter Henning Nielsen?

Studenstrup. Ja han hedte Henning Nielsen tilforn, men siden han fik den Arv, som I maaskee har hørt tale om, hedder han Forvalter Henning Studenstrup; min Moer vilde endelig, han skulde kalde sig Henning von Studenstrup, men han vilde ingenlunde, saasom han er en ærlig gammeldags Mand.

Henrich. Skulde jeg ikke kiende min egen Morbroer!

Studenstrup. Ach, er det mueligt! saa er I da den rette Niels Christensen, som jeg leder efter, og har Brev til.

De omfavner hinanden og græder.

Henrich. Det er dog vist, som man

siger, at Blodet er aldrig saa tyndt, det er jo tykkere end Vand. *Græder igien.*

Studenstrup. Her er Brevet, som min Faer har skrevet Monfrere til: A Monsieur, Monsieur Niels de Christensen, Sacrosanctæ Philosophiæ Studiosus, abzugeben in Knapnæring in Copenhagen.

Henrich *læser Brevet.* Ach! min hierte Monfrere, alle disse Complimenter var ikke nødig, jeg er jo obligered, at tiene Ham i alt, hvad mig mueligt er.

Studenstrup. Ydmygste Tienere, min allerkiæreste Monfrere og Cousine, men vil Han nu først giøre mig den Tieneste, og vise mig mit Logemente udi de tre Hiorter.

Henrich. Fy, Han skal, min Troe, ikke logere der, der er saa uroeligt, jeg skal føre Ham ind til min Svoger.

Studenstrup. Jeg vilde heller tage ind paa et Vertshuus, Monfrere; thi maaskee den Mand, for Svogerskabs Skyld, ingen Penge vilde tage, saa var jeg kuns amprasered dermed.

Henrich. Han holder ogsaa Vertshuus, Monfrere! og lader sig betale, skiøndt han er ei saa dyr som andre.

Studenstrup. Det er meget godt, saa vil jeg da strax følge Monfrere didhen.

De gaaer til den anden Side af Theatro og banker paa, og Verten i Paradiis kommer ud.

Sc. 2.

Studenstrup. Henrich. Jacob.

Henrich. God Dag, Svoger! denne gode Mand, I her seer, er min Fætter, som er nyelig kommen fra Jylland; jeg vil recommendere Svoger ham, som det var mig selv; han vilde tage ind udi de tre Hiorter, men mig synes, han er bedre i Svogers Huus.

Jacob. Det skulde have giort mig ondt, hvis Han havde taget ind andenstèds; jeg gratulerer Hans Ankomst her til Byen.

Studenstrup. Det er mig kiært, at jeg har fundet en Svoger her paa Stedet, som jeg kan logere hos; jeg takker, at Han vil logere mig hos sig, men vidste jeg, at Han ingen Penge vilde tage, saa vilde jeg ikke incommodere Ham, men heller tage ind i de tre Hiorter.

Jacob. Ach! ach! vi skal nok komme til rette.

Studenstrup. Men Herr Svoger maa love mig det først, at Han vil tage imod Betalning.

Jacob. Ei! vil Herr Svoger ikke bekymre sig derom; det skal have gode Veie.

Studenstrup. Nei, jeg svær derpaa, Svoger, at jeg taer ikke ind i Hans Huus, uden Han lover mig det, og at jeg maa betale, ligesom en anden Fremmed.

Henrich. Hør, Svoger! min Fætter taer ei ind i Jer Huus paa anden Maade.

Jacob. Ja, ja, Han skal da betale, som en anden; jeg vilde kuns ønske, at jeg kunde divertere Ham noget; jeg selv er, ligesom Herr Svoger seer, og min Kiæreste er meget eenfoldig og stille.

Henrich *vender sig til Studenstrup.* Monfrere skal ikke troe det sidste; thi hans Kone er een af de artigste Koner her i Byen, men han er selv noget jaloux, ihvorvel jeg tør sværge paa, at han ingen Aarsag haver, thi alle Mennesker, som kiender hende, holder hende for en dydig og skikkelig Matrone; men Monfrere veed selv, hvordan det gaaer til, naar en gammel Mand faaer en ung deilig Kone.

Studenstrup. Jeg er bange da, at vi kommer i Klammerie sammen; thi jeg gad gierne spøge lidt Korn med Fruentimmer.

Henrich. Ei, det vil intet sige; det er ellers et godt skakkels Mand.

Studenstrup. Men er han da lidt jaloux? Ha! ha! ha!

Jacob. Hvoraf leer Svoger saa hiertelig?

Studenstrup. Intet, bitte Svoger, uden af noget Galskab, som min Faer havde skrevet i et Brev til min Monfrere Niels Christensen.

Jacob. Vil Svoger ikke være saa god og spadsere ind?

Studenstrup. Jeg skulde hen til min Vogn først, som staaer strax ved Hiørnet, om Svoger vil spadsere med mig derhen.

Henrich. Jeg maa forlade Dem en halv Times Tid, saa skal jeg strax have den Ære at see Dem her i Huset igien.

Studenstrup. Adiøs da saalænge.

Sc. 3.

Henrich allene.

Det gaaer an, ja det gaaer rigtig an; jeg kunde aldrig træffe beqvemmere Karl at exercere mig paa. Hvor skulde den Karl kunne begaae sig, der er falden i slige gode Hænder, der har faaet mig til Fætter og Verten i Paradiis til Svoger? — Men der er min Herre.

Sc. 4.

Skyldenborg. Henrich.

Skyldenborg. Nu, Vellærde Henrich Gaudieb! hvor gaaer det?

Henrich. Hun gaaer, som hun var smurt; han kysser mig, og kalder mig sin Fætter, og Jacob i Paradiis er hans Svoger. Synes Herren, at ikke Begyndelsen er god nok?

Skyldenborg. Ha, ha! Men hvad skal vi nu giøre videre?

Henrich. Lad mig kuns raade; jeg har alt en Hob Galskab i mit Hoved; jeg skal underrette Jacob videre, hvad han skal giøre.

Skyldenborg. Men end om Jacob stiæler alt hans Gods fra ham, og løber bort, saa fordærve vi jo vor Sag mere.

Henrich. Derfor vil jeg logere i samme Huus, for at hindre ham derudi.

Skyldenborg. Ja, saa gaaer det an.

Henrich. Men efter de Projecter, jeg har i mit Hoved, saa maae vi have nogle andre i Ledtog med.

Skyldenborg. Jeg skal skaffe et Par gode Venner, som er beqvemme dertil.

Henrich. See, der komme de tilbage; gaaer I kuns nu bort. Skyldenborg gaaer.

Sc. 5.

Studenstrup. Jacob. Henrich.

Studenstrup. Var det ikke en forbandet Kaal, som turde begiere to Skilling allene for at bære to Kufferter op for Trappen?

Jacob. Ja de Folk ere uforskammede, Herr Svoger! de kaster, min Troe, paa Nakken ad to Skilling.

Studenstrup. Ligesom to Skilling var ikke Penge.

Jacob. Sandt nok; man skal længe lede, førend man finder to Skilling paa Gaden.

Studenstrup. Saasnart de seer en Fremmed, saa tænker de, at der er noget at fiske; men de skal, min Troe! ikke smøre dem paa mig; de Studenstruper er ikke af det Slags Folk, som laer dem trække ved Næsen; de veed anderledes hvad Pengene duer til.

Jacob. Nei, nei! saavidt jeg kan see paa Herr Svoger, saa trækker ingen ham let op.

Studenstrup. Jeg vilde see paa den, der skulde giøre det, om det var Alexander Magnus selv. I hvor kloge de vare, saa fixerede jeg dem dog; thi jeg gav dem en med Qvegsølv oversmurt Halv-Skilling at vexle for en Otte-Skilling, og saa fik jeg sex Skilling tilbage.

Jacob. Men jeg er bange, at naar de bliver det vaer, saa kommer de tilbage.

Studenstrup. Saa svær jeg paa, at de ei har faaet den af mig; thi jeg har nogle smaa Eeder i Reserva, saa at jeg kan svære mig fri, uden at forsvære mig; som for Exempel: jeg svær paa, at jeg ei har lovet dem Penge, saa forstaaer jeg derunder til Foræring; om jeg nu slet intet havde betalt dem, saa svor jeg paa, at jeg havde betalt, nemlig ikke dem, men andre for andet Arbeide.

Jacob. Svoger slægter sine kiære Forældre paa, thi de passerer for de vittigste Folk der i Egnen; et godt Træe kan ei bære uden gode Frugter.

Studenstrup. Jeg har min evige Lyst deraf, at jeg kan trække slige Folk op. Jeg har en Hob falske Penge, som jeg skal smøre i Kiøbenhavnske Folk, saa at Reisen skal ei koste mig meget; det maa jeg og Niels Studenstrup forstaae, derfor har jeg ogsaa noget i Pungen, jeg holder det og ikke for nogen Synd; thi der staaer, at Kiøbmænd skal være snedige som Slanger; hvad mener Svoger derom?

Jacob. Ei hvad Synd? enhver Tyv er jo en Mand i sin Næring.

Studenstrup. Det hedder det: luk Øinene op, eller Pungen.

Jacob. Ja, det er jo efter Ordsproget.

Studenstrup. Det maa have været nogle skiønne Mænd, som har giort de Ordsprog; thi de ere mare Guld værd.

Henrich. See, velkommen tilbage!

Studenstrup. Tak, min hiart Fætter, gid a kunde have Jer altid hos mig.

Henrich. Veed I hvad? jeg vil logere her i Huset, saalænge Fætter er i Kiøbenhavn, thi det kommer mig paa eet ud.

Studenstrup. Ach, det var kosteligt, a bekiender at lille Fætter er i alle Maader, som han mig er beskreven, vi kan ligge i eet Kammer og i een Seng sammen.

Henrich. Ja nok, saa skal jeg betale den halve Leie.

Studenstrup. Saa sparer vi begge en Dalers Penge derved. Men hør min hiart Fætter, I maa fly mig fat paa en Mand her i Byen, som hedder Skyldenborg. Drollen skal splide den Kaal ad, hvis han ikke betaler mig til yderste Skierv, a skal vise ham, at a hedder Niels Henningsen Studenstrup. Hvorledes er det fat med den Mand, er han kommen til agters?

Henrich. Nei, jeg veed, at han har paa et Sted fire Tusinde Rixdaler staaende, kunde Monfrere faae Assignation paa samme Mand, eller at samme Mand vilde lade transportere Gielden paa sig, og give Monfrere Prioritet i en af sine Gaarde derfor, da bleve Pengene staaende paa et sikkert Sted.

Studenstrup. Hvad hedder den Mand?

Henrich. Han hedder Lars Andersen, een af de bedste og vederhæftigste Mænd i Byen.

Studenstrup. A har hørt tale om den Mand, gid kuns han stod mig for Pengene.

Henrich. Vil Fætter kuns ikke bekymre sig derom, det skal have sin Rigtighed, lad os nu gaae ind.

Act. 3.

Sc. 1.

Børsen præsenteres, hvor efterhaanden kommer Kiøbmænd ind, først:

En Kiøbmand og **en Jøde** med et Skiæg.

Kiøbmanden. Jeg seer, her er ingen Folk kommen endnu; jeg skulde have nogle Kroner mig tilverlet, men gid Fanden give dem elleve og et qvart pro Cento, jeg kommer heller at søge om Dilation til i Morgen eller Overmorgen, thi saa haaber jeg, Prisen vil falde; men der seer jeg en Jøde, jeg maa høre engang, hvad han begierer. Serviteur, Monsieur! har Han ingen Kroner at verle?

Jøden. Nai, Monsieur, jeg troer ikke, at jeg har nogen; vilde Han sonsten have mange?

Kiøbmanden. Fire Tusind Rixdaler.

Jøden. Jeg har selbst ingen itzund, Monsieur, men maaskee jeg kunde skaffe ham welke hos en god Ven for halvtolvte pro Cento.

Kiøbmanden. Halvtolvte pro Cento? det er jo Jødisk.

Jøden. Ja jeg er og en Jøde; ich will ihm sagen, Monsieur, Coursen er elleve og en Qvart, nu maa jeg jo i det ringeste have en Qvart for min Umag.

Sc. 2.

Kiøbmanden. En anden Kiøbmand. Jøden.

Første Kiøbmand. Nei, vi betakker os, saa længe som her er Christne i Landet, handler vi ikke med Jøder; see, der seer jeg en god ærlig christen Kiøbmand. Hør, min Herre, har Han ingen Kroner at verle?

Anden Kiøbmand. Jo til Tieneste.

Første Kiøbmand. Hvad tar han pro Cento?

Anden Kiøbmand. Tolv Rigsdaler.

Første Kiøbmand. Da kan jeg faae dem hos en anden Jøde for elleve.

Anden Kiøbmand. Kan nok være.

Første Kiøbmand. Jeg seer da, her er værre at handle med christne Jøder, jeg maa hen til den anden igien; hør Smautz, lad mig da faae nogle af Jeres Kroner.

Jøden. Min Navn er Moses, min Herre, jeg er kein Schmautz, jeg er en Portugiser-Jude; vil Herren sonsten mit mig hiem gaaen, kan han nogen faae; men inte geringer.

Første Kiøbmand. Ja lad os gaae da.

Den anden Kiøbmand blir tilbage. Førend jeg verler mine Kroner for ringere end tolv pro Cento, før skal de smuk blive liggende; jeg mener, jeg skal nok faae dem udpiint, naar det ostindiske Skib skal bort.

Sc. 3.

Skyldenborg. Kiøbmanden.

Skyldenborg. Serviteur, Monsieur! jeg skulde have nogle Penge i en Hast, jeg vilde gierne give dobbelt Rente, om Monsieur vilde laane mig et Tusind Daler.

Kiøbmanden. Vil min Herre give mig tolv pro Cento, skal Han faae nogen.

Skyldenborg. Ja, hiertelig gierne; om det var fiorten; ikke, fordi jeg trænger saa meget, men jeg kan giøre i en Hast en stor Gevinst derpaa.

Kiøbmanden. Ja, naar Monsieur skaffer Pant, Caution eller Endossement, skal han gierne faae, om det var end to Tusind.

Skyldenborg. Monsieur! jeg vil give ham min Verel, han kiender mig nok, at jeg er en honnet homme.

Kiøbmanden. Nei, Monsieur, jeg maa tage mine Ord tilbage, nu erindrer jeg, at jeg ingen Penge har.

Skyldenborg. Monsieur, jeg vil give ham sexten pro Cento.

Kiøbmanden. Det er, min Troe, mit Alvor, min Herre! at jeg har ingen.

Skyldenborg. Kom an, jeg vil give Ham tyve, og betale Sagien forud.

Kiøbmanden. Jeg svær paa, at jeg har ingen. Adieu.

Sc. 4.

Skyldenborg allene.

Gid du aldrig faae nogen da, jeg veed aldrig, hvorledes jeg skal reede mig ud fra den ellevte Junii, uden Henrichs Forslag vil lykkes; men Forslaget er saa dristigt, at jeg twiler om, det kan gaae for sig; jeg faaer lade ham raade, thi han bliver vred, naar jeg disputerer ham imod. Forslaget er dette, at min Kammerat, Jens Trækholdt gir sig ud for Lars Andersen, een af de rigeste Mænd her i Byen, ladende, som han skal levere til mig lige saa mange Penge, som jeg er Stubenstrup skyldig, transporterer Gielden paa sig, og giver ham første Prioritet i Raadhuset derfor; jeg spurte, da jeg hørte det Forslag, om han var bleven gal, thi det er for dristigt at bruge end i Comoedie; men han svarede, Herre, naar I eftertænker to Ting, først Personens Dumhed, for det andet den Tillid, han bær til mig, som sin Fætter og bedste Ven, da er det meget giørligt; nu er han hen at besee Raadhuset, som han tager for Lars Andersens Huus; jeg venter med Smerte

paa min Kammerad, thi han lovede..... See der er han.

Sc. 5.

Skyldenborg. Trækholdt.

Skyldenborg. Hvorfor bier I saa længe, Monsrere?

Trækholdt. Nu slog Klokken først halv Tolv; men hvor er Tossen?

Skyldenborg. Han er hen med Henrich at see paa det Huus, som I skal sætte ham i Pant.

Trækholdt. Hvilket Huus bliver det?

Skyldenborg. Det bliver Raadhuset.

Trækholdt. Ha, ha, ha!

Skyldenborg. Holdt I kuns gode Miner, og lad Henrich raade. See, der kommer de begge.

Sc. 6.

Personerne af forrige Scene gaaer og spadserer frem og tilbage. **Studenstrup** og **Henrich** kommer ind.

Studenstrup kaagende om sig. Hillemænd, hvilket Huus er ikke denne Børs.

Henrich. Ja det er en skiøn Bygning, og her er i disse Boder, Monsrere seer indenfor, at bekomme alt, hvad forlanges.

Studenstrup. Kunde jeg faae mig et godt Rør, saa vilde jeg nok spendere en Marks Penge, eller tre, derpaa.

Henrich. Ach! Monsrere kan intet smukt Rør faae under sex Rixdaler.

Studenstrup. Gud bevare mine sex Rixdaler! nei, det er da bedst at slaae den Tand ud, thi Penge er ikke at skiemte med i disse Tider.

Henrich. Vil Fætter ikke have noget andet Galanterie?

Studenstrup. Jeg vilde nok have een af de smaae Træefugle med Fløiter i Rumpen til at forære min yngste Broder Christopher, naar jeg kommer hiem, om de ikke kom for høit at staae. Men hvem eier disse Skilderier, her staaer paa Væggen?

Henrich. De ere tilkiøbs, om Monsieur er Libhaber. sagte. Hillemænd, kunde jeg faae ham til at kiøbe Skilderierne, som hører Børsen til, var det artigt nok.

Studenstrup. Nei, Fætter, de seer saa gammeldags ud.

Henrich sagte. Nei, Skam faae han heller.

En Dreng kommer ind med Bøger under Armen. Kiøber I smukke Bøger, Mussiø: „Altid være vel tilfreds." — „Aldrig være vel tilfreds."

Studenstrup. Har du ikke Peer Paarses Krønike? Jeg er en stor Elsker af Krøniker, Fætter! jeg har Saxo Grammatica og Arendt Hvitfelds Krønike tilforn, men jeg holder mere af Peer Paarses Krønike, thi der er ingen Kobberstykker i de andre.

Drengen. Ja her er en Peer Paars.

Studenstrup. Hvad skal den koste?

Drengen. Fire Mark.

Studenstrup. Gid du faaer en Ulykke med dine fire Mark! vil du have otte Skilling?

Drengen gaaer bort, og byder Bøgerne om til de andre, som gaaer og spadserer.

Studenstrup. De Karle kaste paa Rakken ad otte Skilling, det er, mare, alt, hvad den Bog er værd! thi der er nok en Hob Løgn derudi. De siger ellers, at den Peer Paars skal have været en skikkelig Mand. Skam faae dem, de maatte lade Manden ligge i Roe i sin Grav. Hvad nu, Fætter, er I ikke vel? Sveden staaer Jer af Panden.

Henrich. Lad os ei tale mere om den Bog, Fætter, jeg faaer ondt deraf, thi ingen Tyrk kunde skrive saaledes om Baccalaureuser og Magistrer, som han har skrevet. Hvad synes ellers Fætter om Lars Andersens store Gaard paa Torvet?

Studenstrup. Det var et skiønt Huus nok, Fætter, men det var saa underlig bygget.

Henrich. Det Huus kan jeg forsikkre Monsrere ikke blev solgt under tyve tusind Rixdaler, han har selv ladet det bygge, men jeg tør sige ikke med tredive tusind Rixdaler.

Studenstrup. Det er Under, at man vil sætte saa meget i en Bygning.

Henrich. Ach! hvad mener I, Lars Andersen agter tredive tusind Rixdaler, ikke mere end Monsrere ti Rixdaler.

Studenstrup. Ja vi har nok hørt tale om Lars Andersen i Jylland; vil han paatage sig Gielden, og svare mig Renterne, har jeg intet uden hans Haand nødig.

Henrich. Det er sandt nok, Monsrere, men jeg er for at gaae den sikkerste Vei; en anden her i Byen turde ikke begiere Pant af ham, men Monsrere kan foregive, at Han er fremmed, saa gaaer det an; jeg kan ikke hielpe Monsrere her uden med gode Raad, thi mine Vilkaar ere ikke, at jeg kan aftiene den Høflighed, jeg har nydt af Hans Forældre, med andet.

Studenstrup. Ach! min allerkiæreste Fætter, et godt Raad er bedre, end Penge.

Henrich. Jeg tilstæder da ikke, Monsrere, at I taer imod hans Forsikkring, uden han gir Jer Prioritet i den store Gaard paa Torvet, thi Hans Forældre vil jo, at Pengene skal sættes paa Prioriteter.

Studenstrup. Ja Monsrere maa giøre deri, som Han lyster; men jeg staaer og

tænker paa en Ting, hvorfore vi, som ere Fættere, skal sige I til hinanden.

Henrich. Det er sandt nok, lad os da, som Brødre, herefter sige Du til hinanden.

Studenstrup. Ja hvad andet?

De kysser hinanden.

Henrich. See, der gaaer, min Troe, Lars Andersen; see, hvor han gaaer og speculerer.

Studenstrup. Ja jeg vil tiene dig, Monfrere; saadan Mand har tusind Sager i sit Hoved, især ved ellevte Junii Tider; jeg veed ikke, om jeg tør tale ham til; Monfrere er nok saa god at giøre det for mig.

Henrich. . Ydmygste Tiener, min Herr Andersen, jeg vilde gierne fornemme, om Monsieur Skyldenborg ikke har nogle Penge tilgode hos Ham.

Trækholdt. Ja jeg troer; men hvad kommer det Jer ved?

Henrich. Jo, min Herre, det er os anliggende at vide.

Trækholdt. Nu har jeg ingen Stunder at tænke derpaa. I kan tale mig til en anden Tid.

Henrich. Ach! min Herre, eftersom jeg har den Lykke, at finde Ham saa tidlig paa Børsen, førend der kommer flere Folk, saa vil jeg ydmygst bede, at Han vil høre mig lidt; denne unge Person, som min Herre seer, har tre Tusind Rixdaler at fordre hos Monsieur Skyldenborg, som han vil opsige for at sætte dem ned paa et sikkrere Sted, eftersom Renterne i nogle Aar ikke har været betalt i rette Tider; vil nu min Herre Andersen være af den Godhed, at transportere Gielden paa sig, saa stode Pengene sikkrere.

Trækholdt. Ei, jeg vil ikke have dermed at bestille, jeg skyer Monsieur Skyldenborg sine Penge, og saa er det ude; hvad hedder ellers denne unge Person?

Studenstrup. A hedder Studenstrup, og er Henning Nielsens Søn.

Trækholdt. Nu, er I Henning Nielsens Søn; Jer Faer er en smuk Mand; jeg vil giøre for hans Skyld, hvad jeg kan.

Studenstrup. Skyldige Tienere, mine Forældre skal nok stræbe at forskylde Hans Høflighed.

Trækholdt. Ei Bagatelle, havde man kuns fat paa Monsieur Skyldenborg, saa skulde vi snart giøre det klart, jeg troer, han gaaer der, jo det er han. Hør Monsieur Skyldenborg, et Ord! Denne unge Person har faaet at vide, at I skal have nogle Penge hos mig, og saasom han har Penge at fordre hos Monsieur, som han vil sætte ned paa et andet Sted, saa har jeg lovet, at de maae blive staaende hos mig, at jeg skal blive hans Debitor; ja Monsieur, det hielper ikke, at Han blinker med Øinene, jeg er en ærlig Mand, som ingen Hocus Pocus veed af at sige, tilmed har jeg lovet at tiene denne unge Person derudi for hans gode Forældres Skyld.

Skyldenborg. Hvem siger, at jeg blinker med Øinene? havde min Herre sagt det paa et andet Sted, saa.....

Trækholdt. Hvad vilde I giøre? mener I, at jeg lader mig kyse af strammererede Klæder? I kiender maaskee ikke Lars Andersen ret.

Skyldenborg. Jo jeg veed, at han er en riig Mand, men for Resten.....

Trækholdt. Hvad vil I sige med det for Resten?

Henrich *gaaer dem imellem.* Ach min Herre Andersen! Han irrer sig ei, betænk, at det er Børsen, vi ere paa.

Trækholdt. Det er sandt, som I siger; hør Monsieur Studenstrup, I skal faae Jere Penge hos mig.

Skyldenborg. Jeg er jo Mand for at betale ham dem selv.

Henrich. Nei, han er ikke fornøiet dermed, hans Forældre vil heller have Monsieur Lars Andersen til Debitor; det kommer jo Monsieur paa eet ud, naar Han agter at betale.

Skyldenborg. Det giør vel saa, men jeg kan ikke fordrage, at man vil twile paa min Ærlighed.

Studenstrup. A twiler int om Hans Ærlighed, men mine Forældre vil saa have det.

Skyldenborg. Velan da, jeg er fornøiet; naar Børs-Tiden er ude, kan vi gaae hiem og giøre det klart.

Henrich. Men jeg vilde tale noget med Monsieur Andersen, om Han ikke vilde fortryde derpaa; Monsieur Studenstrup er forsikkret om, at hans Penge ei kan være i bedre Hænder, end hos Ham, men han har Ordre af sine Forældre at tage Prioritet i en Gaard derfor.

Trækholdt. Ja saamænd, han kan faae Prioritet i min store Gaard paa Torvet.

Studenstrup. Det er kosteligt, a har seet den Gaard, den har vel kostet meer end en Daler at bygge.

Trækholdt. Nu maa jeg forlade Dem lidt, I gode Mænd, til Børs-Tiden er endt. Adieu.

Sc. 7.

Den rette Børs-Tid forestilles, og føres da ind paa Theatrum saa mange, som man kan afsted komme. Nogle helde med Hovedet, andre true, andre klammes, andre ere glade, andre bedrøvede og vrie Hænderne. Personerne kan tale, hvad de vil, thi man hører kuns Lyden. Adskillige smaa Drenge kommer ind med Placater og nye Viser, som de sælger; endelig gaaer en efter en anden bort, efter at den Sværm har varet et Qvarteer, indtil de forrige Personer ere allene, hvilke ogsaa gaaer bort tillige.

Act. 4.

Sc. 1.

Studenstrup allene.

Ha, ha, ha, jeg tænkte nok, at det vilde gaae saaledes; min Svoger er ganske jalour; jeg tilstaaer, var det ikke for Svogerskab Skyld, saa giorde jeg ham til Hanrei, thi Konen er en af de yndigste og behageligste Koner, som nogen vil see for Dine; jeg mærker ogsaa, at hun er tam nok, saa det skulde ei koste mig megen Umage, thi hun har aldrig Dinene af mig, og det første hun seer mig, sukker hun, som Siælen skulde gaae af Livet; jeg er ei heller meer af Stok og Steen, end en anden, og bekiender gierne, at hvis..... men der er min Fætter Niels Christensen, jeg maa høre, om han har mærket noget deraf.

Sc. 2.

Studenstrup. Henrich.

Studenstrup. Serviteur, Monfrere, hvor kommer du fra?

Henrich. Jeg kommer fra vor Svigerske; du er lykkelig, Monfrere.

Studenstrup. Hvi saa?

Henrich. Du est lykkelig.

Studenstrup. Hvori bestaaer den Lykke?

Henrich. Madamen er ganske forlibt i dig.

Studenstrup. Har du ogsaa mærket det?

Henrich. Jeg har baade mærket og hørt det af hendes egen Mund.

Studenstrup. Du har Pokker heller.

Henrich. Hendes Miner komme mig vel i Førstningen noget underlig for, jeg kunde dog umuelig tænke, at den ærbare Kone skulde være forlibt, men da jeg gik nyelig forbi hendes Kammer, hørte jeg en Sukken og Hylen, som en Steen maatte græde ved; da jeg gik lidt nærmere, hørte jeg, at det var min Svigerske, og at hun repeterede Monfreres Navn over ti Gange; ach min allerkiæreste Studenstrup, sagde hun, gid dit Hierte var saaledes henvendt til mig, som mit er til dig; ach ulykſalig var den Tid, jeg fik dig at see! og andet mere. Jeg blev ganske bestyrtset derved, thi jeg kan sværge Monfrere til, at i de otte Aar jeg har kiendt hende, jeg aldrig har fornummet ringeste Anfegtning hos hende, hvorvel hun har havt mange Tilbedere, men Monfrere har en sær lykkelig Stierne paa Himlen; dog jeg kan sige det, at, hvis jeg var et Fruentimmer, blev jeg og forlibt i dig, thi du er baade vel skabt, og derforuden har extraordinaire smukke Maneerer, saa at der vil meget til at staae saadan en Person imod.

Studenstrup. Jeg negter ikke det, Monfrere, at jeg jo har ført mange Fruentimmer i Fristelse..... Men hvad vil den Pige her?

En Pige. Her er et Brev, som En leverede mig til Monsieur, og begierte Svar. *Gaaer lidt til Side.*

Studenstrup *læser Brevet høit.* Monsieur! jeg skulde aldrig bilde mig ind, at noget Menneske i Verden skulde have kunnet forroliget mit Sind saaledes, at jeg skulde overtræde den Modestighed, som hidtil har været min Hoved-Dyd, at anmode en fremmed Person om Kiærlighed; men ach! lad os ikke trodse for meget med vore Dyder, jeg har bildet mig ind at være mere fuldkommen end andre Mennesker, men Monsieurs Skabning og angenemme Maneerer har uddrevet al Ærbarhed af mig, og optændt saadan Ild i mit Hierte, at det i kort Tid vil fortæres, hvis Monsieur ved et behageligt Svar ikke vederqvæger det igien, jeg forbliver ɔc.

Abelone, Jacob Pedersens.

P. S. Jeg beder, at Brevet maa strax rives i Stykker.

Henrich. Hillemænd! var det ikke sandt, som jeg sagde? hvad vil du nu svare?

Studenstrup. Jeg kan ikke svare, Monfrere, thi min hele Krop skiælver.

Henrich. Ja saa! est du allerede saa slagen?

Studenstrup. Vil ikke Monfrere svare i mit Navn, jeg kan nok stile et Brev saa vel som nogen, men nu koger mit Blod saaledes i mig, at jeg kan ei have Stadighed til at skrive Svar; min hierte Monfrere, skriv, at jeg er ti Gange saa meget forlibt i hende; men der kommer mare Svoger selv, lad os gaae op paa vor Kammer, at skrive Brevet.

Han river hendes Brev først i Stykker; de gaae samtlige.

Sc. 3.

Jacob allene.

Alting gaaer, som vi vil have det; een af Mammesellerne er min Kone, og spiller sin Person, saa det er en Lyst at see hende; han er forlibt, og vil giøre mig til Hanrei, da jeg dog aldrig har været gift; jeg er jalour over min Kone, hvorvel jeg aldrig har havt nogen; Henrich holder gode Miner, som en gammel igiennemgaaen Skielm bør at giøre; med et Ord at sige, her spilles en Comoedie, som kan blive artig nok, hvis ingen røber os. See der er Henrich.

Sc. 4.

Jacob. Henrich.

Henrich. Nu, hvor gaaer det, Svoger, er det sandt, at du est saa jaloux?

Jacob. Gid du faae Skam baade med dit Svogerskab og Fætterskab; men, Henrich, jeg er bange for, at naar denne Historie blir engang siden aabenbaret, at det vil gaae os ilde.

Henrich. Den kan ikke aabenbares uden saa er, at vi røber os selv, ellers, ifald den blev aabenbaret, hvad vil det da sige? jeg reeder mig nok derfra, og du kan ikke meer end blive hængt; en stor Ulykke! ligesom det skulde skille dig meget, enten du blev hængt i Dag eller i Morgen.

Jacob. Efterdi det ikke kan skille meget, om vi bliver hængte i Dag eller i Morgen, saa haaber jeg, du for gammel Venskab Skyld lar dig hænge for mig.

Henrich. Nei Jacob! jeg vilde gierne overleve dig for at giøre din Gravskrift, hvilken skulde blive saadan: „Her hænger Jacob Christophersen, fordum vel meritered Vert udi Paradiis, udi sit Alders fyrgetyvende Aar; hvis du vil vide, hvorfor han ikke blev hængt tilforn udi sit tyvende, da svares, at Fanden frier længe sin Mand. Saaledes forestillet den Afdøde til Ære af hans høitbedrøvede efterladte Ven

Henrich Larsen fecit."

Jacob. Nu, nu, Henrich, du er alt for grov.

Henrich. Ei Jacob, jeg veed, du kan forstaae Skiemt.

Jacob. Alting med Maade.

Henrich. Var du ikke min gode Ven, saa skiemtede jeg ikke saaledes.

Jacob. Jeg kan nok forstaae Skiemt, naar man kuns ikke vil tale paa mit ærlige Navn og Rygte.

Henrich. Det er sandt nok, thi Verterne udi Paradiis har altid været skikkelige Folk; men Jacob! veed du nu, hvad Tossen giør?

Jacob. Nei.

Henrich. Han svarer paa Mammesellens forlibte Brev meget bevægeligen.

Jacob. Ha, ha, ha, see der er hun.

Sc. 5.

Lucretia. Jacob. Henrich.

Lucretia. Jeg har faaet et Brev i Dag, som er Guld værd, nu er Spillet vundet.

Jacob. Hvad svarede han?

Lucretia. Ei, der er ikke andet end Engler for og bag.

Jacob. Kan du nu kuns holde videre Miner.

Lucretia. Hvilken Snak, ligesom jeg ikke er vant til Handværket; see der kommer han.

Sc. 6.

Studenstrup. Henrich. Jacob. Lucretia.

Studenstrup. Serviteur, Svoger, nu er jeg ret fornøiet i mit Sind, thi jeg har faaet mine Penge af en urigtig Mands Hænder i en andens, som jeg ikke med Besværlighed skal kræve Renterne af.

Jacob. Hvem er den Mand, Svoger?

Studenstrup. Det er Lars Andersen.

Jacob. Ja han er god nok, gid jeg havde en Tønde Guld staaende hos ham.

Studenstrup. Han har derfor givet mig Forsikkring i sit store Huus midt paa Torvet. For alt dette har jeg at takke min Fætter Niels Christensen, hvor finder man mange slige Fættere?

Henrich *taer Verten til Side.* Hør Svoger, I skal ikke kunne troe, hvilke brave Folk Studenstrups Forældre ere, og hvilket Navn, de har indlagt sig; thi for tyve Aar siden havde de hverken hvad de skulde bide eller brænde, saa at alle deres Naboer foragtede dem, nu derimod har de ved deres Flid og Windskibelighed bragt det saavidt, at alle deres Naboer ere blevne Prakkere, og de har trækket alle Pengene til sig. *Medens de taler sammen, staaer Studenstrup og hvisker med Mammesellen, Jacob seer sig tilbage, og lader som han er vred derover, Henrich trækker hans Hoved til sig, og continuerer sin Tale.* Henning Studenstrups første Opkomst, Svoger, var denne: han kiøbte sig Tid efter anden en Hob Processer til; da han vandt den første, fik han Penge udi Hænderne, at vinde de andre med. *Jacob seer sig om og blir vaer, at Studenstrup kysser paa Mammesellens Hænder, stamper i Gulvet af Vrede, Henrich vender ham om igien.* Jeg siger ikke dette, Svoger, af nogen Partiskhed, thi omendskiøndt de vare mig aldrig paarørende, gav jeg dem dog det samme Vidnesbyrd; Summa Summarum, de vinder en Proces efter en anden, hvor vanskelig de end vare, saa at alle Folk havde saadan Respect og Estime for Studenstrup, at, omendskiøndt de havde de aller-reneste Sager, saa dog lode de for en ringe Ting falde deres Paastand, førend de vilde gaae til Tinge; synes Jer ikke, Svoger, at det var en heel Hob af en ustuderet Mand? *Jacob løber hen, og lader, som han hvisker Mademoisellen en Diævel i Øret, Henrich trækker ham tilbage.* Summa Summarum, Svoger, da han var bleven en Mand paa ti Tusind Rixdaler, slog han sig til Handel; men mener I, at det var med at reede i Skibsparter, at forskrive fremmede Varer for at sælge dem igien, at drive Vexelhandel eller andet, som er Hazard ved? jo, jo! Henning Studenstrup

var klogere end saa. Jacob lader som han vil derhen igien, Henrich trekker ham tilbage. Summa Summarum, han gik den sikkre Vei, Svoger, han slog sig til saadan Handel, som var viis Gevinst ved, men ingen Hazard, han laante aldrig en Stilling ud uden Pant, og det med de Vilkaar, at hvis de ikke løsede Pantet inden vis Tid, skulde det forfalde til ham, saa at hans Huus var anseet, og er endnu denne Dag anseet som et Assistentshuus for fattige Folk, som trænger i en Hast, at de kan faae Penge, naar de kuns allene vil sætte Pant. Jacob blir urolig igien, og Studenstrup leer, saa han holder paa sin Mave. Summa Summarum, allerkiæreste Svoger, han holdt Auction engang om Aaret paa slige Panter, og var det aller-artigste, at undertiden de samme Folk, som havde eiet Pantet, kiøbte det tilbage for dobbelt saa meget, som det var pantsat for.

Jacob. Er denne Snak ikke snart til Ende?

Henrich. Summa Summarum, det var at ønske, at andre vilde efterfølge Studenstrups Exempel og føre saadan forsigtig Handel, saa havde mange mere til bedste end de har.

Jomfruen gaaer ud, og vinker ad Studenstrup.

Sc. 7.

Studenstrup. Jacob. Henrich.

Jacob. Hvad var det for Hvisken Svoger havde med min Kone?

Studenstrup. Intet, uden at hun spurte mig om mine Forældre; jeg troer ikke, Svoger har Tanker om mig, at jeg skulde tale andet med hende, end det som enhver maatte høre.

Jacob. Nei mænd, jeg har endelig alt for gode Tanker om min Kone, at jeg skulde have hende mistænkt.

Henrich. Og jeg lover for min Fætter Studenstrup, thi han er Kydskheden selv.

Studenstrup. Jeg vil ikke rose mig selv, men ingen af de Studenstruper er synderlig springsk.

Henrich. Nei, det er, min Troe, vist, det kan du nok sige høit, Monfrere, thi jeg har aldrig kiendt slige Folk, som i din Familie; alle de, jeg har kiendt, omgaaes Fruentimret ikke anderledes, end de omgaaes Mandfolk; men jeg veed ikke, om det just er en Dyd at være saa meget koldsindig?

Jacob. Ei Svoger, jo vist er det en Dyd, en af de største Dyder, I maa ikke præke anderledes for unge Mennesker.

Henrich. I har Ret, Svoger, man maa ikke tale anderledes for unge Mennesker, men man maa altid undtage Monfrere Studenstrup, thi om man prækede hele Aar for ham, saa blev han dog aldrig bevæget til Kiærlighed; vare alle unge Mennesker af den Natur, saa beholdt hver ærlig Mand sin Kone i Roe; hvor Naturen er god hos et Menneske, Svoger! saa er det ikke let at forføre nogen, ligesom naar Naturen er ond, saa hielper ingen Formaninger til det gode.

Studenstrup. Man har vist et latinsk Ordsprog derpaa, det kan du sige os, Monfrere, som har studeret; hvorledes er det? jeg har hørt det ti Gange. Det er ganske gemeent.

Henrich. Det hedder paa Latin, Monfrere, gaudeamus igitur, post molestum sumus.

Studenstrup. Nei, mig synes det er ikke saa.

Henrich. Ja, Monfrere, Latinen er meget riig; man kan sige en Ting paa mange Maader, man kan ogsaa give det paa en anden Maade, nemlig: parva scintillula habet contemtula nos habebat humus.

Studenstrup. Forlad mig, jeg maa op paa mit Kammer at skrive et Brev med Posten. Gaaer.

Sc. 8.

Henrich. Jacob.

Henrich. Gid han faae Skam, hvor beængstet han giorde mig med at spørge mig om Latin.

Jacob. Ha, ha, ha! men hvorfor skal vi bruge alle disse Omsvøb?

Henrich. Det er ganske fornøden, Jacob; thi jo mere du stiller dig jaloux, jo mere forlibt blir han. Veedst du nu, hvad du skal giøre videre? Saasnart du hører hende hoste paa Studenstrups Kammer, hvilket er Signalen, skal du bryde ind med tvende Vidner, og da skal vi bringe ham i saadan Beængstelse, som han ikke har været udi sin Lives Tid. Kom lad os strax gaae.

Act. 5.

Sc. 1.

Jacob. To Vidner.

Jacob gaaer hen til Døren og lurer. Hør I vel, I gode Mænd, naar jeg giver et Vink, saa bryder ind tillige med mig. Han vinker ad dem, de bryder samtlige ind, og kommer ustrækkende med Studenstrup. Ei du utaknemmelige Skarn, skal jeg saaledes blive lønnet for min Høflighed, at jeg har taget dig ind i mit Huus, og beviist dig alt Godt! See her! trækker sin Kaarde. Jeg skal vise dig, hvad det har at betyde, at ville beskiæmme en ærlig Matrone!

Sc. 2.

Henrich. Studenstrup. Jacob. De to Mænd.

Henrich. Hei! hvad er paa Færde? hvad giør Svoger? Vil I myrde et brav Mands Barn, og Jer egen Paarørende udi Jer eget Huus?

Jacob. Slip mig, Svoger, jeg giør ellers en Ulykke paa Jer alle.

Henrich. Ach min allerkiæreste Svoger! betænk dog hvad I giør.

Jacob. Betænk mig hid og betænk mig did, han skal opoffres, og er min Hustrue skyldig, skal hun døe tilligemed. Slip mig, siger jeg.

Henrich. Hvad er da skeet, min allerkiæreste Svoger?

Jacob. Han har villet besmitte min Ægteseng. Slip mig, hei! hu! *Henrich brydes saa længe med ham til han faaer Kaarden af hans Hænder.* Hei Gevalt! Gevalt! I gode Mænd skal vidne, hvad som er passeret; kan jeg ikke hevne mig selv, saa skal Lands Lov og Ret hevne mig.

Sc. 3.

Lucretia. De Forrige.

Lucretia *med Haaret over Axlene.* Hvor er den Skielm, lad mig faae fat paa ham, er det at handle med en ærlig Matrone? *Studenstrup kryber bag Henrich.* Jeg skal see hans Hierte-Blod! mener han, at jeg er en Skiøge! Hvor blev han af! Ach! jeg døer, dersom jeg ikke strax faaer Hevn! Ha! lad.. ..... Er du der? *Hun fatter ham i Haaret, og tumler ham lystig om, Henrich kommer imellem, og skiller dem ad, de to Mænd holder paa Jacob.* Ei lad mig dog faae Hevn paa ham.

Henrich. Ei, min hierte Svigerske, vi ere alle Mennesker, I maa pardonere et ungt Menneske.

Lucretia. Lad mig rive hans Øine ud.

Henrich. Ei Svigerske! han har forseet sig, og bekiender sin Feil.

Lucretia. Bekiender sin Feil! er det nok? nei han skal aldrig komme levende af Stedet.

Jacob. Du giør Ret, Kone, riv Øinene ud paa den Hund. Slip mig, Karle, siger jeg.

Henrich. Fætter, spring ud i det Kammer, og slaa Døren til.

Studenstrup løber bort.

Sc. 4.

Jacob. Lucretia. Henrich. To Mænd.

Jacob. Ha, ha, ha, det gaaer skiønt, nu har vi ham dygtig i Knibe; hvad skal nu giøres videre, Henrich?

Henrich. Der skal strax paa staaende Fod formeres ham en Proces, ikke for Alvor, men for at føre ham videre i Beængstelse.

Lucretia. Giorde jeg ikke min Rolle vel?

Jacob. Du est en habil Pige, du har giort et Mesterstykke.

Henrich. Gaaer I nu allesammen bort, og faaer tvende gode Venner til Besktikkelses-Mænd, medens jeg faaer ham herud igien.

De gaaer bort.

Sc. 5.

Henrich. Studenstrup.

Henrich. Luk op, Monfrere!

Studenstrup. Faae han Skam, der giør.

Henrich. De ere alle borte, og jeg er allene.

Studenstrup. Jeg er bange, de kommer tilbage.

Henrich. De kan ikke komme tilbage, jeg har lukket Slaaden for Døren.

Studenstrup *kommer frem.* Ach! jeg er saa bange, Monfrere, at de kommer igien.

Henrich. Vil Monfrere ikke troe mig paa mine Ord? har jeg vel forskyldt, at du skal have Mistillid til mig?

Studenstrup. Ach nei, Monfrere, du har giort, som ingen Broer skulde giøre imod en anden.

Henrich. Ja jeg har vovet mit Liv for dig, men det vil intet sige, naar jeg seer, at da skiønner derpaa; jeg skal videre staae dig bi til det yderste, som en tro Broer og Fætter.

Studenstrup taer ham om Halsen og græder. Henrich græder ogsaa.

Studenstrup. Ach! Monfrere, hvorledes skal jeg reede mig ud af denne Ulykke?

Henrich. Ja, jeg veed, min Troe, ikke; jeg er ganske raadvild og saa fortumlet i mit Hoved, at jeg sandser hverken Dag eller Dør. Jeg har skikket Bud efter Knud Procurator, som er en snedig Mand, for at høre hans Raad.

Studenstrup. Men kan Monfrere ikke hielpe mig til at flye i en Hast af Byen?

Henrich. Jo, jo! det første Svoger Jacob giorde, det var at slaae Gadedørren igien, at du ikke kan komme ud.

Studenstrup. Ach! ach! jeg elendige Menneske, saa er jeg da om en Hals; men min hierte Fætter! hvor kunde det komme sig, at Madamen handlede saa ilde med mig, da hun dog selv anmodede mig om Kiærlighed.

Henrich. Monfrere! du est noget eenfoldig. Hun maatte jo stille sig saaledes an for hendes Mands Skyld, for at frelse sin

Ære, og maaskee sit Liv; jeg talede siden med hende udi Centrum, da græd hun som et Barn, og bad mig undskylde sig. Men hvad vil disse Mænd?

Sc. 6.

To Beskikkelses-Mænd. Henrich. Studenstrup.

To Mænd. Her skal vist være en ung Person, ved Navn Studenstrup?

Henrich. Hvad vil I ham?

To Mænd. For at give ham Kald og Varsel at møde for Bye-Tinget, at svare imod de Beskyldinger, som Jacob Christophersen giør imod ham. Det er vist denne Person. Hør Monsieur, vi ere hidskikkede for at lade Ham vide, at Han møder om otte Dage ved ni Slet, paa Bye-Tinget, for at svare imod de Beskyldinger, Jacob Christophersen, Borger og Indvaanere her i Byen, har giort imod ham.

Henrich. Det er godt, I gode Mænd.

De gaae.

Studenstrup. Mig synes, det er saa passelig godt.

Henrich. Beskikkelses-Mændene maa have et Svar, det giør intet til Sagen, enten man svarer saa eller saa, det er dem nok, at de har forkyndet det.

Studenstrup. Ach, min hierte Monfrere, skulde man ikke kunne practisere sig bort?

Henrich. Nei, han har sat to Matroser ved Dørren at passe op, og ifald du nu løb bort, saa blev Sagen værre.

Studenstrup. Ach! jeg elendige Menneske, det er en bedrøvet ellevte Junii for mig.

Henrich græder. Ach! Monfrere, du kan ikke troe, hvor hierte-klemt jeg er for din Skyld.

De græder begge to.

Studenstrup. Men skulde jeg ikke kunne practisere mig bort?

Henrich. Nei, Monfrere, det giør ingen Gode, at tænke derpaa.

De græder igien.

Henrich. Men er det ikke min gode Ven Knud Procurator? Ach Hr. Advocat, Han kunde aldrig komme meer beleiligt. Her er en Skilling at fortiene.

Sc. 7.

Knud Procurator. Studenstrup. Henrich.

Knud. Serviteur, Monsieur Niels Christensen! Han skal have Tak, at Han vil tænke paa mig og unde mig en Skilling at fortiene.

Henrich. Ach, Hr. Procurator, giør nu Jer Bedste! her er et ungt Menneske, som er geraadet i Ulykke, kan I redde ham, saa skal I raisonabelt blive betalt.

Knud. Hvori bestaaer da Sagen?

Studenstrup. At vilde komme Jacobs Kone for nær, Falill!

Knud. Og der er Vidner paa?

Studenstrup. Ja disværre.

Knud. Det er en Livsfag, om jeg ret erindrer; jeg har Lovbogen med mig, og skal for Sikkerheds Skyld kaste efter. See her er det i den siette Bog, trettende Capitel, attende Artikel. „Hvo som har søgt at tage en Qvinde med Vold, skal straffes paa Livet, omendskiøndt han ei har fuldkommet sit Forsæt."

Studenstrup. Ach! Hr. Procurator, skulde man ikke kunne practicere sig bort?

Knud. Nei, I skal have Tak, thi saa mistede jeg en Sag derved; vi lar ikke saadan Næringen gaae os af Hænderne; men jeg skal ellers nok søge at dreie den Artikel om, hvorvel den er klar nok; jeg skal stræbe for Ham, som en ærlig Mand, og mage det saa, at Monsieur skal slippe med at blive kagstrøgen.

Studenstrup. Ach! ach! Jeg elendige Menneske, ach! ach! skulde man ikke kunne practicere sig bort, Hr. Procurator?

Knud. Hører I ikke, Monsieur, at det ei kan lade sig giøre? skulde jeg lade saadan en vigtig Sag gaae mig af Hænder? nei, da var jeg ikke værd at agere mere for nogen Ret, jeg skulde jo holdes for et Skarn af andre gamle Advocater, som vilde ærgre sig ihiel derover, at jeg som en ung Procurator begyndte alt at forlige Sager.

Henrich paa Knæe. Ach! Hr. Procurator, giør Jer Bedste; mister min Fætter sit Liv, saa døer jeg og af Sorg.

Henrich hvisker til Knud.

Knud. Som jeg siger, Monsieur Niels Christensen, forlad Jer paa mig, som en ærlig Mand; jeg kan ikke bie her længere, thi jeg har Sager at agere for fire godt Folk, som skal hænges foruden Jer Fætter. Adieu.

Gaaer.

Sc. 8.

Studenstrup. Henrich.

Studenstrup. Hvad Forhaabning gav han, da han gik bort?

Henrich. Den samme, som han gav Monfrere, thi han soer for mig, at han ei kunde bringe det videre.

Studenstrup. Ach Væ! ach Væ! men skulde man ikke kunne practisere sig bort?

Henrich. Jeg har sagt Fætter, at det er umueligt; en Ting vil jeg forsøge, om det kan gaae an, nemlig om det er mueligt at stille Svoger Jacob tilfreds med Penge.

Studenstrup. Ach! hierte Fætter! forsøg derpaa.

Henrich. Tøv du kuns her saa længe, imedens jeg gaaer ind at tale med ham.

Gaaer.

Sc. 9.

Studenstrup allene. Siden **Henrich**. Siden **Jacob** og **Vægterne**.

Studenstrup. Ach! Niels Christensen, du er mig en ærlig Fætter, jeg vilde heller miste alle mine Sødskende, end dig allene. Du har beviist mig saadanne Velgierninger, saa jeg er skyldig at lade mit Liv for dig igien. Kommer jeg vel med Æren til mit Hiem igien, saa skal jeg, min Troe, hvert Aar stikke dig en stor Ost, og tvende Skinker, ja jeg skal betroe dig at fordre mine Rentepenge ind næstkommende ellevte Junii; thi jeg vil min Livstid ikke komme til Kiøbenhavn mere selv. *De klamres inden for.* Nei hør engang hvor den hierte Mand klamres for min Skyld, hvo veed, om Jacob tør ikke bevæges at lade sig forsone med Penge. *De kives igien.* Nei, hør engang, nu ere de haardt sammen, ach jeg er saa bange, at han kommer i Ulykke for min Skyld. *De kives igien.* Nu ere de vistnok i Haar sammen; jeg troer han lader før sit Liv, førend han gir sig tabt; nu stilles det noget igien, det tør blive godt. *De kives stærkt igien.* Nu skeer der vist en Ulykke, hør engang, hvor Jacob hujer! Nu blir det stille igien, de taler ganske sagte, ach gid han kunde bevæges! see der kommer han tilbage. *Henrich tørrer Sveden af sig.* Ach hiart Fætter, er der nogen Redning for mig?

Henrich. Ach, lad mig puste lidt Korn.

Studenstrup. Vil Monfrere ikke have et Glas Brændeviin at forsætte den Iver med? her staaer noget paa Bordet.

Henrich. Ja lad mig faae et Glas. — Ach det hialp mig meget til Rette igien, Brændeviin er dog en ypperlig Ting, naar det blir brugt til Maade; hør Monfrere, du kan reddes med fem Hundrede Rixdaler.

Studenstrup. Jeg har ikke mere end to Hundrede i min hele Eie; ach, ach, fem Hundrede Rixdaler, det er jo alt før haardt.

Henrich. Ja jeg havde Arbeid nok, førend jeg kunde bringe det dertil.

Studenstrup. Hiart Monfrere, sig ham, at to Hundrede Rixdaler er alt, hvad jeg kan bringe til Veie.

Henrich. Ei, ei Fætter, jeg tør, min Troe, ikke tale derom for ham; han vilde spytte mig i mit Ansigt, om jeg giorde saadant Tilbud.

Studenstrup. Kom an, jeg skal give ham tre Hundrede Rixdaler, men saa har a ikke en Skilling til Reisepenge,

Henrich. Jeg vil gierne forsøge, nu skal jeg strax komme igien. *Gaaer.*

Studenstrup. A har vel end et halv hundrede Rixdaler, men som er mine Reisepenge, dem maa jeg holde paa, saalænge jeg kan. *De klamres indenfor.* Nei hør engang, Drolen splide Jacob, om han vil lade sig sige, ach jeg er bange, at Resten kommer ogsaa til at springe. *De klamres igien.* Ja de kommer vist nok til at springe, ach! ach! min Fod skal aldrig komme over Belt meer. *De klamres igien.*

Henrich. Hei, Gevalt, Gevalt, gid Fanden vove sig saadan mere, havde jeg ikke været saa rask paa Benene, saa havde han stukket mig ihiel; hør Fætter, her er kuns to Valg, enten at underkaste dig Lands Lov og Ret, eller give fire Hundrede Rixdaler.

Studenstrup. Vil han da lade sig nøie med fire Hundrede Rixdaler?

Henrich. Nei vist, men jeg har lovet, at dine Kufferter skal blive tilbage for et Hundrede.

Studenstrup. Jeg eier, min Troe, ikke mere end halvfierde Hundrede Rixdaler, og veed ingen Middel til at faae de andre, uden jeg vil skiære mine Sølvknapper af min Kiol.

Henrich. Fætter maa giøre, hvad ham lyster, jeg tog det ikke i Betænkning, thi mig synes, at det er bedre at skiære dem, end blive hængt.

Studenstrup. Ach! ach, jeg vilde nødig miste de Knapper, thi min Far, min Farfar og min Oldefar har eiet dem.

Henrich. Jeg var tilfreds, at de havde været i Mathusalems Brudgoms-Klædning, saa lod jeg dem rigtig skiære af; synes dig ikke, at det er en Berømmelse, at Folk skal sige, en Niels Studenstrup var saadan en stor Antiqvarius, at han lod sig hænge, førend han vilde skille sig ved nogle Sølvknapper, som hans Bedstefar havde eiet. Jeg kan før min Død ikke lide saadan Grillenfængerie, Fætter.

Studenstrup. Saa lad ham da tage Kiolen med. *Trækker Kiolen af.*

Henrich *græder.* Det skiær mig i mit Hierte, at jeg skal hiælpe Fætter paa den Maade af Klæderne, men vi maae takke Gud, at det løb endda saaledes af, thi du maa troe mig, at, naar Knud Procurator siger at En blir dømt til at kagstryges, saa blir han vist nok hængt, thi han bruger samme Maneer, som Docterne, at giøre Faren mindre for en Patient, end den er i sig selv.

Studenstrup. See her, Fætter, der har du Pengene, som jeg troer nok, er rigtig taalt.

Henrich. Svoger Jacob tar dem nok paa Fætters Ord utaalte.

Studenstrup. Men, kiære Fætter, kunde

du ikke først forsøge at byde ham de tre Hundrede?

Henrich. Vil Fætter forsøge paa at byde ham dem selv?

Studenstrup. Ach! nei Fætter, flye ham dem alle, at jeg i en Hast kan komme bort. *Henrich gaaer ud. Studenstrup staaer og rækker Øret til Døren:* Hør, de kieldes endnu, det er en forbandet ivrig Mand, jeg er bange, at han har betænkt sig igien; nei, nu blir han god, han taler ikke et Ord mere; der kommer Fætter, det blev hastig klargiort.

Henrich. Triumph, Triumph, Monfrere! kan du kuns komme til Rosfkild, saa har du siden ikke nødig at bekymre dig om Reise-penge; det bekiender jeg, det kalder jeg Godhed; Madamen stak mig et Brev i Haanden, hvorudi hun har ombedet Knud Knudsen, en af de bedste Kiøbmænd i Rosfkild, at tælle Fætter Hundrede Rixdaler til Reisepenge.

Studenstrup. Ach! den dydige Kone!

Henrich. Hun græd af Medynk, saa Taarene trillede som Hagel.

Studenstrup. Ach den dydige Qvinde!

Henrich. Nu kan Fætter reise, naar han vil.

Studenstrup. Men jeg er ligesaa nøgen som jeg kom af Moers Liv.

Henrich. Nei, du har jo dog Underklæderne! thi jeg veed jo, ingen bliver fød med Vest og Buxer paa.

Studenstrup. Disse Penge ere dog en liden Trøst for mig.

Henrich. Det er sandt; Fætter kan ogsaa trøste sig ved den Prioritet, han har faaet i det store Huus paa Torvet for sine andre Penge.

Studenstrup. Det er sandt.

Henrich. Item at du har faaet dine Penge af saadan urigtig Mands Hænder, som Skyldenborgs.

Studenstrup. Det er sandt nok.

Henrich. Saa at naar man vil ret tale, Monfrere, saa har du vundet mere end tabt ved denne Reise, naar man regner de Hundrede Rixdaler, som Madamen forærer dig i Brevet.

Studenstrup. Men hvor boer den Mand i Rosfkild, som jeg skal have Pengene hos?

Henrich. Det mindste Barn, du spørger om Knud Knudsen, kan sige dig, hvor han boer, thi han er ligesaa bekiendt i Rosfkild, som Lars Andersen i Kiøbenhavn; man skriver ikke gierne Adresse paa Breve til slige bekiendte Mænd. Der kommer Breve undertiden Fanden i Vold fra Indien til Lars Andersen, ikkun saaledes: A Monsieur, Monsieur, Lars de Andersen, abzugeben in Europa.

Studenstrup. Hør Monfrere, havde jeg kuns beholdet mine Sølvknapper, vilde jeg nogenledes have givet mig tilfreds.

Henrich. Monfrere kan jo løse dem tilbage; stik mig kuns Penge til saa mange Lod, som Knapperne veier, saa skal du have dine Knapper igien inden en Maaned. *Der kommer en Dreng ind, og hvisker til Henrich.* Ach! er det mueligt, at Hevngierrighed saadan kan tage overhaand hos et Menneske!

Studenstrup. Er der endnu noget Nyt paa Færde?

Henrich. Vor dydige Svigerske, Madame Jacobs, lod mig vide ved denne Dreng, at Svoger Jacob staaer ved Hiørnet af Gaden med tre Mænd og lurer paa Monfrere, for at give ham et Liv fuld af Hug.

Studenstrup. Hvad? har jeg ikke fornøiet ham?

Henrich. Det er sandt nok, Monfrere! han kan derfor ingen Proces føre mere imod dig, thi Pengene blev ham leveret i Folkes Nærværelse, som kan vidne imod ham; men det sidder ham endda i Hovedet, at Monfrere har villet giøre ham til Hanrei, derfor har han stillet sig uformærkt paa et Sted i Gaden med en Krabask, for at give dig Hug til Reisepenge.

Studenstrup. Hvorledes skal jeg da komme bort?

Henrich. Hør, Monfrere, det er bedre at være død, end raadvild! jeg har et stort Fad ved Haanden, vil du krybe derudi, saa skal Drengen rulle dig sagte over Gaden, til du kommer forbi Hiørnet.

Studenstrup. Ach! Monfrere, du har Forstand som en Engel, giør som dig synes godt.

Man lægger ham i et stort Fad og slaaer Bunden til.

Henrich. Den Knegt har endnu, som jeg siden mærkede, nogle Penge hos sig, som jeg ogsaa maa have fra ham førend han reiser, saa at han ret skal kunne sige, at han har været i Kiøbenhavn og ikke komme saa hastig igien at fordre Rentepenge.

Studenstrup, saasom han ingen Luft kan faae i Tønden, begynder at skrige, hvorudover man maa trække ham ud igien.

Studenstrup. A..... A..... jeg er nær qvalt.

Henrich. Saa faaer vi da at hitte paa et andet Raad; jeg har en Sæk, om du vil beqvemme dig til at krybe derudi, saa kan en Karl, som jeg har ved Haanden, bære dig igiennem Gaden, thi der er adskillige Huller paa Sækken, hvor igiennem du kan have Aanderum.

Karlen, som bær ham, falder baglænds med Sækken.

Studenstrup *overstrøet med Meel.* Ach, jeg elendige Menneske! Medicinen er værre end Sygdommen.

Henrich. Hør Monfrere, dersom du kan holde gode Miner, har jeg endnu et sikker Raad for at hielpe dig; jeg har en heel Vægter-Mundering her ved Haanden, som du kan føre dig udi og saaledes gaae lige

Jacobs Næse forbi, uden at enten han eller nogen anden skal kiende dig; han blir aldrig min Ven naar han faaer at høre, at jeg har practiseret dig bort, men det maa ikke hielpe; thi jeg har fattet saadan Kiærlighed til dig, af den korte Omgiængelse vi har havt sammen, at jeg skyer hverken Ild eller Vand for at frelse dig; du maa bort i Aften, paa hvad Maade det endog skeer; thi at ligge her i Huset Natten over, er ikke sikkert.

Studenstrup. Ach! ja Monfrere, lad os da gribe til det Middel.

Henrich. Dersom du kunde raabe efter Vægterne, saa var det skiønt, thi just nu er Klokken ti.

Studenstrup. Jeg mener jo.

Henrich. Øv dig lidet derpaa, medens jeg gaaer hen at hente Klæderne. *Gaaer ud, og Studenstrup øver sig imidlertid paa at raabe efter Vægterne. Henrich kommer igien og iføerer ham Vægterklæderne.* See der, Monfrere, hvem skulde nu andet see, end at du var en Vægter? gaae nu lige stille igiennem Gaden og raab paa Veien, og naar du kommer et Stykke paa Hiørnet, saa maa du blæse i denne Pibe, at jeg kan vide, hvor du er at finde igien.

Jacob *snigende sig frem med en Krabask.* Ach, hvor brav skal jeg smøre den Karl og give ham saadan Reisepenge, at han aldrig meer skal driste sig til at ville beskiæmme en brav Mands Hustrue. *Vender sig til Studenstrup.* Hør Vægter hvad er Klokken?

Studenstrup raaber ti, og gaaer siden sin Vei, til han er forbifaren.

Studenstrup. Nu maa jeg blæse i Piben, at min Fætter kan finde mig. *Blæser tre Gange i Piben. Andre Vægtere mener, at der er Klammerie i Naboelavet, svare en efter anden og kommer indløbende, spør ham, hvad der er paa Færde.* Intet Falil!

Vægter. Hvorfor blæser du da i Piben? hvor er Morgenstiernen?

Studenstrup. Naar det blir Dag, kan I spørge mig om Morgenstiernen, nu kan jeg ikke vise uden Aftenstiernen.

Vægter. Kommer Karle! trækker det Beest paa Raadhuset! han er fuld, og har kastet bort sin Morgenstierne.

De trækker af med ham.

Henrich *indløbende.* Hvad er paa Færde, godt Folk?

Vægter. Der er en Vægter, som har drukket sig fuld og kastet sin Morgenstierne bort.

Henrich. Ei, I skal ikke være saa haard imod Jer egen Ordens-Broder.

Vægter. Den spanske Kappe blir ham vis nok.

Anden Vægter. Jeg troer, at naar vi seer ret til, saa er det ingen Vægter engang, men en forklæd Gaudieb; hvilken Gade hører du til?

Studenstrup. Jeg hører til ingen Gade.

Anden Vægter. Jeg tænkte det nok, at det var ingen Vægter; fort med os paa Raadhuset!

Henrich. Hør Børnlille, lad den stakkels Karl gaae, han seer ud til at være et eenfoldigt Menneske.

Vægterne. Han skal faae en Ulykke.

Henrich. Jeg vil gierne give Jer en god Discretion, om I vil lade ham gaae. *Tar Studenstrup til Side.* Monfrere, nu kunde du rede dig ud af denne Ulykke, dersom du havde tyve Rixdaler at smøre dem med; gid jeg var ved Penge, du skulde ikke bede mig to Gange derom.

Studenstrup. Jeg har ti Rixdaler, Fætter.

Henrich. Det kan saare hielpe, jeg vil høre hvad de forlanger. *Gaaer hen og hvisker til Vægterne, kommer tilbage.* Det er en Ulykke, at du skulde ikke have lumpne sex Rixdaler til, thi de forlanger sexten Rixdaler.

Studenstrup. Ach! Monfrere, kan du ikke forstrække mig med sex Rixdaler?

Henrich. Maaskee, men saa blotter jeg mig ganske for Penge! dog det vil intet sige; hvor ere dine ti? *Studenstrup giver ham Pengene, og Henrich gir Vægterne saa lidt deraf som ham lyster. Vægterne gaaer bort.* Ach Monfrere, jeg troer, at jeg tar Livet af mig af Sorg. Det er ikke min Skyld, at det falder saa ulykkelig ud, thi jeg giør Alt, hvad en Ven og Broer giør imod en anden, men synes Monfrere, at jeg bør straffes, for mit gode Anslag ikke vilde lykkes, saa vil jeg gierne erstatte dig de Penge igien.

Studenstrup. Monfrere skal have Tak.

Henrich *sagte.* Hvilken forbandet Natur der er i den Karl. *høit.* Jeg siger, gid jeg var saa lykkelig, at jeg var ved Penge, jeg skulde give dig ti Rixdaler og ti til; det er Ulykken, at Monfrere maa endelig bort i Aften, thi jeg venter nogle Penge for Bøger, som jeg sætter paa Auction inden en Maaned i det længste. Kom lad os nu see til, at vi kommer forbi Hiørnet. *Han leder Studenstrup om til den anden Side.* See nu, Monfrere, nu ere vi i Sikkerhed.

Tar Vægterklæderne af ham igien.

Studenstrup. Ach! jeg takker dig, min allerkiæreste Fætter, for din Godhed, nu maa jeg da tage Afsked og repetere, hvad som jeg tilforn har sagt, at intet udi Verden skal være mig fornøieligere, end at kunne tiene Monfrere igien; jeg vil kuns bede Monfrere vil sætte Prøve paa mig; mit Liv og Blod skal ikke spares, naar jeg kuns derved kan vise min Taknemmelighed; jeg kan ikke tale mere, thi mit Hierte staaer i min Hals af Bedrøvelse over det, at jeg skilles ved saadan en oprigtig Ven.

De tar hinanden om Halsen og hyler, Studenstrup gaaer sin Vei.

Henrich. Hør Monfrere, nok et Ord! det første du faaer Penge udi Roskild, maa

du kiøbe dig en gammel Surtout, som du kan svøbe dig udi, thi jeg er saa bange, at du blir forkiølet paa Veien, saasom Luften er skarp her i Sielland, endogsaa i Julii Maaned; glem ellers ikke at hilse dine Forældre, og sige dem, at om jeg kan tiene dem i noget andet, skal det være min Skyldighed.

Studenstrup. Tak, min søde Broerlill, adiøs, adiøs.

Henrich efter ham naar han er gaaen. Monfrere, tag dig vel vare, at du ikke falder i Søvn paa Vognen, thi du kan geraade i Ulykke derover; og forvar dine Penge vel, at ingen stiæler dem bort; du kan slaae en Knude om dem med din Skiorte, saa kan ingen mærke, at du har Penge. Far vel!

Han vinker med Hatten tre Gange efter ham.

Sc. 10.

Henrich. Lucretia.

Henrich. Gik det ikke skiønt? saa er det at have studeret, Mammeselle! Latinen hielper et Mennesker i alting; I giorde ogsaa Jere Sager vel nok, men havde I kunnet Latin, havde I endnu giort det bedre.

Lucretia. Jeg troer, at jeg kan ligesaa meget Latin som du.

Henrich. Ja, I kan maaskee mere i visse Maader, men ikke saadan Latin, som man lærer i Latin-Skolen.

Lucretia. Har du da gaaet i Latin-Skole?

Henrich. Ja vist, og det med Berømmelse, thi udi et halvt Aar, som jeg sad i første Lectie, stod jeg allene tre Gange Skole-Ret, skulde jeg da ikke kunne Latin, som mit Moers-Maal?

Lucretia. Men hør, Henrich, naar Byttet nu deles, saa glemmer man vel ikke mig.

Henrich. Nei vist ikke, Mammeselle, I veed Jer Tart, det er otte og tyve Skilling.

Lucretia. Din Slyngel, skulde jeg la' mig nøie med otte og tyve Skilling?

Henrich. Det er jo den gamle Priis, det er jo ligesom tre Kringler for en Skilling; men ellers skal vi nok komme til Rette, jeg og min Herre ere raisonnabel Folk; kom lad os gaae. De gaae.

Sc. 11.

Den rette Niels Christensen.
Siden **Studenstrup.**

Niels Christensen. Det er underligt med min Fætter Niels Studenstrup, han var i Gaar i Roskild, og er endnu ikke kommen hid, jeg maa endnu engang springe hen og høre ad i de tre Hiorter; man kan ikke vide, om den stakkels Karl er kommen noget til, thi han har aldrig været i Kiøbstad tilforn.

Studenstrup kommer ind grædendes, og spørger om Veien til Vesterport.

Niels Christensen. Hvorfor græder I, Kammerat?

Studenstrup. Aa bitte Faer! kan I ikke sige mig Veien til Vester-Port?

Niels Christensen. Er I da saa fremmed her i Byen?

Studenstrup. Ja, jeg er i visse Maader fremmed, og i visse Maader alt for bekiendt; gid jeg havde bedet min Fætter Niels Christensen følge mig lige til Vester-Port, han havde gierne tient mig derudi, thi det er en ærlig Siæl.

Niels Christensen. Hvor boer den Niels Christensen?

Studenstrup. Han boer i et Huus, som hedder abzugeben in Knapnæring.

Niels Christensen. Hvad Pokker er dette? her er jo ikke meer end een Knapnæring i Kiøbenhavn, og der logerer ingen.

Studenstrup. Jo jeg troer der er Knapnæring i mange Gader her i Byen, men denne Knapnæring skal ligge i en Gade, som hedder Hafnia, der stod paa det Brev, som jeg skyede ham: Knapnæring in Hafnia.

Niels Christensen. Hvad er Hans Navn, Monsieur?

Studenstrup. Jeg hedder Niels Studenstrup, men nu burde jeg hedde Niels Udenstrup, thi det er ganske ude med mig.

Niels Christensen. Hvad Pokker hører jeg, er I Henning Nielsens Søn?

Studenstrup. Kiender I Henning Nielsen?

Niels Christensen. Skulde jeg ikke kiende min egen Farbroder?

Studenstrup. Saa er I maaskee Niels Christensens Broer, jeg vidste aldrig, at min Fætter havde Brødre.

Niels Christensen. Jeg er Niels Christensen selv, og har ingen Brødre.

Studenstrup. I skulde vel binde mig noget paa Ærmet! sagte. Hvilke forbandede Mennesker ere ikke udi denne Bye!

Niels Christensen. I kan forlade Jer paa, at jeg er Jer Fætter Niels Christensen.

Studenstrup. I maa være Døvlen! sagte. Hvilke forbandede Mennesker er her ikke i denne Bye.

Niels Christensen. Det er mærkeligt, vil I vide bedre, hvem jeg er, end jeg selv?

Studenstrup. Hør Monsieur, hvor I har drukket Jer Øl, der maa I spilde Jer Værme; hvad er det for Snak, nu i dette Øieblik forlod min Fætter Niels Christensen mig.

Niels Christensen. Vil I giøre mig fuld eller gal? jeg sver Jer til, at jeg er

Niels Christensen, Henning Studenstrups Broers Søn.

Studenstrup. Og jeg svær, at I hverken er eller bliver Niels Christensen.

Niels Christensen. Jeg skal strax overbevise Jer det. *Han tar fem Breve op af sin Lomme, og læser Opskriften derpaa.* Hæderlig og Bellærde Niels Christensen, S. Theologiæ Studiosus, Hafniam. A Monsieur, Monsieur Niels de Christensen à Copenhague. Herrn, Herrn Niels Christensen, abzugeben in Knapnæring. A Monsieur, Monsieur Niels de Christensen, Student très renommé dans la Knapnæring, per Couvert. Ædle og Bellærde Nicolaus Christensen, Philosophiæ Baccalaureus; med en Ven den Gud ledsage. Vil I nu troe, at jeg er den rette Niels Christensen?

Studenstrup. Ikke, om I kunde vise mig et Brev saa stort, som hele Vester-Port.

Niels Christensen. Jeg mærker, at nogen har trækket Nus med Jer. End om jeg kan vise Jer Brev fra Jer egen Faer, vil I da troe mig?

Studenstrup. Ja saa maatte jeg vel troe det.

Niels Christensen. See der, læs kuns dette Brev.

Studenstrup *læser Brevet.* Ach Himmel, saa har den anden været en falsk Niels Christensen?

Niels Christensen. Ja, hvad andet? men hvor har I logeret, hvor er Jere Klæer?

Studenstrup. Jeg har logeret hos Svoger Jacob, som boer i dette Huus.

Niels Christensen. Hvilket Huus?

Studenstrup. I dette Huus her paa Hiørnet.

Niels Christensen. Det er jo Vester-Paradiis.

Studenstrup. Det maa være Drollen ikke Paradiis, det var et Helvede for mig.

Niels Christensen. Det var i gamle Dage et liderligt Spillehuus, fuld af Skiøger.

Studenstrup. Ikke nu; Jacobs Kone er en skikkelig Matrone, hun har giort imod mig, det som aldrig nogen Moer skulde giøre imod sin Søn; thi da jeg var i Fortræd i Huset for hendes Skyld, og maatte kiøbe mig fri med alt det, jeg eiede, gav hun mig dette Brev med en Vexel udi, til Knud Knudsen i Roskild. See her er Brevet! Herrn Herrn Knud Knudsen, fornemme Handelsmand og Banqverotterer i Roskild, nei, det er Banqverer.

Niels Christensen. Ach! Himmel, hvor er dette eenfoldige Menneske trækked ved Næsen. Bryd Brevet, saa skal I strax see, hvordan I er bleven bedraget.

Studenstrup *læser Brevet.* „Niels Henningsen Studenstrup er en Nar; tesserer Henrich Larsen."

Niels Christensen. Tænkte jeg det ikke vel!

Studenstrup *hyler og græder.* Aa du bedrøvede ellevte Junii!

Niels Christensen. Ja, I har vel været i Kiøbenhavn, Fætter.

Studenstrup. Aa du bedrøvede ellevte Junii!

Niels Christensen. Hvor ere Jere Klæer, Fætter?

Studenstrup. Der, hvor mine Kufferter staaer.

Niels Christensen. Hvor ere Jere Kufferter?

Studenstrup. Der, hvor mine Klæer er.

Niels Christensen. Men hvor er det tilsammen?

Studenstrup. Fanden i Vold altsammen.

Niels Christensen. De Forældre kan ikke forsvare det, som lader unge Mennesker reise saaledes allene, uden at give dem Brev eller Adresse til nogen.

Studenstrup. Jeg havde Brev med mig til Niels Christensen.

Niels Christensen. Hvor er det?

Studenstrup. Den anden Niels Christensen fik det.

Niels Christensen. Hør, Fætter! I kan gaae hen og hænge Jer, naar Jer lyster.

Studenstrup. Aa du bedrøvede ellevte Junii!

Niels Christensen. Ja, I maa vel sige det to Gange.

Studenstrup. I al denne Ulykke, Fætter, har jeg dog en Ting at trøste mig ved, nemlig, at jeg har faaet mine Penge, nogle tusind Rixdaler, fra Gerhard Skyldenborg udi Lars Andersens Hænder.

Niels Christensen. Den Mand kiender jeg ikke.

Studenstrup. Den store Banqverer.

Niels Christensen. Her er ingen Banqverer af det Navn.

Studenstrup. Ei jo! jeg har faaet Prioritet i hans store Gaard paa Gammel-Torv.

Niels Christensen. Hvor ligger den Gaard?

Studenstrup. Midt paa Torvet; det er en stiøn Gaard, Taarnet derpaa er allene Pengene værd.

Niels Christensen. Jeg veed intet Huus med Taarn midt paa Torvet, uden Raadhuset.

Studenstrup. Man gaaer op af høie brede Steentrapper paa begge Sider, paa den ene Side staaer et Vandspring, og paa den anden Side et Skaffot; men jeg veed ikke, om det hører Gaarden til.

Niels Christensen. Ha, ha, det er Raadhuset; jeg har aldrig hørt noget Menneske saaledes blive optrækket, jeg vil ikke have meer med Jer at bestille; see, der har I sex Rixdaler til Reisepenge. *Gaaer.*

Studenstrup. Aa du bedrøvede, du bedrøvede, du bedrøvede ellevte Junii!

Han gaaer ud grædendes.

Sc. 12.

Henrich

i fine Lakei-Klæder igien.

Holdt, sagt, Monsieur Jacob! udi Byttets Uddeeling maa observeres Proportion saaledes, at, naar min Herre faaer ti Rixdaler, saa faaer jeg fem, du halvtredie, og Mammesellen syv Mark og otte Skilling, ligesom udi Feldten, naar man deler Byttet, saa faaer Obersten ti, Capitainen fem, Lieutenanten halvtredie, Fændriken Halvdeelen af Lieutenantens, Corporalen Halvdeelen af Fændrikens, Soldaten slet intet, og Tambouren noget andet. Saadan Deling kaldes geometrisk Deling, og grundes paa naturlig Billighed.

Derpaa reciteres til Spectatores:

Hvad synes Eder, har jeg ei
Herudi indlagt Ære?
Jeg er dog ikkun en Lakei;
Men burde mere være.
Nu lægger jeg mit Embed ned,
Gaaer hen at dele Penge;
Vor unge Aager-Karl, jeg veed,
Derover sig vil hænge.
Men han det giøre maa for mig,
Jeg ønsker, alle andre,
Der ere slig Blodsuer liig,
Den samme Vei maae vandre.
For Landet mon det er Forliis,
En Aager-Karl at miste?
Nei, jeg meen, dette mig til Priis
Kan staae paa min Liig-Kiste:
See En, til hvis Berømmelse
Man ei kan sige andet,
End det, at han udryddede
En Aager-Karl af Landet.

Anmærkninger

(som fortsættes i Tillægget).

S. 132. **Gau**, d. e. fløgtig, listig; deraf Gavtyv.

S. 133. **Viinkanden.** Af de forskiellige Vertshuse, som nævnes i dette Stykke, kiendes endnu „Tre Hiorter" (S. 138) og „Viinkanden" paa Vestergade, hvor „Knapnæring" (S. 138) ogsaa fandtes. (Werlauff.)

S. 133. **Kalleboerne,** ɔ: Frederiksholms Canal. — **Hallandsaas,** ɔ: Kongens Nytorv.

S. 133. **„Giøre Jer kiendt med nogle Kiøbmænd."** Disse Ord ere her optagne fra den ældste Udg. (2den T. 1724), da de, i Sammenliigning med det følgende, synes uforsætlig at være udeladte i Udg. 1731, hvorefter de ogsaa mangle i nyere Udgaver.

S. 135. *Cinque & Neuf.* Et Tærningspil.

Sammest. **Paradiis.** (Vester-Paradiis). Et berygtet Vertshuus (Bordel) paa den Tid. (Cf. Werlauff. S. 71—72.)

Sammest. **„Snaphaner** (egentlig et Slags i gammel Tid brugelige Bøsser), kaldtes de skaanske Bønder, som i Krigen sloge sig til dansk Partie og tilføiede den svenske Armee betydelig Skade". (Werlauff S. 68. Denne Forf.'s Mening om hvilken af de skaanske Krige her meenes, see videre l. c.)

S. 136. **Studenterne raabe Rus.** Dengang holdtes første Examen ved Universitetet ved St. Hans Dag, saa at unge Studerende eller „Russer" vel kunde komme til Byen ved ellevte Junii Tider.

S. 136. **Give Penge for at faae Salt og Viin paa Hovedet.** Dette sigter til en Ceremonie, som dengang offentlig foretoges af Decanus umiddelbar før de unge Studerende, der havde udholdt første Examen, af ham høitideligen proclameredes som academiske Borgere. Enhver af dem fik af Decanus lidt Salt i Munden og der blev gydet ham Viin paa Hovedet: Symboler paa Viisdom og aandelig Velsignelse. (Alb. Thura Idea hist. liter. Danor. Hamb. 1723. p. 128. og: Jonge, Kiøbenhavns Beskri-

velse. Kbh. 1783. S. 278.) Cf. Erasmus Montanus 1 A. 2 Sc. med Slutn., hvor Salt og **Brød** nævnes istedet for Salt og Viin. (Cf. Anm. i Tillægget.)

S. 140. **ladende, som han skal levere til mig lige saa mange Penge** ꝛc. I den ældste Udg.: „la dend, som han" ꝛc., hvilket i Udg. 1731 og alle de følg. ældre blev til: „**da den, som han** ꝛc.", altsaa fuldkommen meningsløst, indtil i Rahbeks Udg. af Holb. Udv. Skr. læstes: „lader som han", og endelig i den Rahbek-Boyeske Udg. af Comoedierne optoges det egentlige: „ladende".

Sammest. **Prioritet i Raadhuset.** Dette laae dengang paa Gammeltorv, eller midt imellem Gammel- og Nytorv, som en isoleret Bygning, med et Taarn ud fra Muren, hvorpaa et Spiir. (See mere hos Werlauff, S. 71.)

S. 141. **En Dreng med Bøger.** Det var dengang en almindelig Skik, at Boghandlere og Bogtrykkere lode deres Bøger falbyde paa offentlige Steder ved smaa Drenge.

Sammest. „**Altid vel tilfreds** [bør en Christen at være med sin Gud ꝛc.]," og: „**Aldrig vel tilfreds** [er en Christen med det timelige Godes Nydelse allene ꝛc.]" To religiøse Smaaskrifter af Præsten Mag. F. Kühn eller Kyhn, temmelig tidt oplagte; man træffer dem indbundne i eet Bind. (Cf. Werlauff, S. 69.). — „**Peer Paarses Krøn.**" At Prisen paa Holbergs Peder Paars var en Daler (4 Mark) sees ogsaa af hans tredie Satire, hvor det om samme Skrift hedder:

..... Hvo græder, den sin Daler faaer igien.

S. 142. **Tre Tusind Rigsdaler — — hos Monsieur Skyldenborg.** Alle de ældre Udgg. havde her udeladt Navnet Skyldenb.; i Udg. af Holb. Udv. Skr. indsattes Navnet, men Ordet „Monsieur" udelodes.

S. 146. „**Ha! lad** ...... Er du der?" — Ordene: „Ha! lad" ..... vare, formedelst urigtig Tryk og Interpunction i de ældre Udgg., blevne anseete for Trykfeil og derfor saavel i Udg. af Holb. Udv. Skr., som derefter i den Rahbek-Boyeske Udg. af Comoedierne, forandrede til: „Holla!"

Sammest. **Spring ud i det Kammer.** Saaledes have de ældste Udgg. Senere Udgg., og deribl. de nyere, have deels: „ud i **dit** K.", deels: „**ind** i **dit** K." — Men Stubenstrups Kammer er ovenpaa; s. S. 143: „Lad os gaae **op** paa vort Kammer," og S. 145: „Jeg maa **op** paa mit Kammer."

S. 147. **6 B. 13 C. 18 A.** I samtlige Udgg. staaer: 6—3—8, som uden Tvivl blot er en Trykfeil.

S. 149. ..... **abzugeben in Europa.** Den lærde og vidtberømte hollandske Læge **Boerhaave** (f. 1668. d. 1738), der levede i Leyden, modtog engang et Brev fra en Mandarin i **China** blot med Udskrift: Til den berømte Boerhaave, Læge i Europa. (Encyclopædia Britann., Wolffs historiske Ordb. o. fl. St.)

S. 151. ..... „**saasom Luften er skarp her i Siælland, endogsaa i Julii Maaned**" (altsaa maa den være det saa meget mere i Junii); **Juli** nævnes her sammenliigningsviis.

S. 153. **Geometrisk Deling.** „Udi Justitia distributiva iagttages en geometrisk Proportion ..... f. Ex. naar Byttet deles, nyder en General mere end en Oberst, en Oberst mere end en Capitain, og en Capitain mere, end en gemeen Soldat." (Holberg: Natur- og Folkeret 5 Ud. Kbh. 1751. S. 27.; cf. Werlauff, S. 72).

Barselstuen.

Comoedie udi fem Acter.

Forestilled første Gang paa den danske Skueplads 1723.

Personerne.	Acteurs og Actricer.
Barselqvinden.	Monsieur Pilot.
Corfitz, hendes Mand.	— Ulsø.
Jeronimus, en Borger.	— Lindorff.
Troels, Corfitz's Tiener.	— Wegner.
Gothard, Cantor.	
Første Pige, } hos Corfitz.	
Anden Pige, }	
Ammen.	
To Damer.	
Anne Kandestøbers.	
Ingeborg Blytækkers.	
Arianke Bogtrykkers.	
Lise Skolemesters.	
Dorthe Knapmagers.	
Ollegaard Sværdfegers.	
Engelke Hattemagers.	
Stine Isenkræmmers.	
Gedske Klokkers.	
En Frue.	
Christopher, hendes Tiener.	
Anne Signekielling.	
Mester Bonifacius, Barbeer.	
Tvende Koner.	
En Mammeselle.	
En Doctor.	
En Officeer.	
En anden Officeer.	
Jens Olsen.	
Christopher Eisenfresser.	
Leonard, Gothards Ven.	
Gunild.	
Oldfux som Chiromanticus.	
En Poet.	
To Advocater.	
Claus.	
En fremmed Pige.	

[Scenen er i Kiøbenhavn.]

Actus 1.

Sc. 1.

Troels

tar op et Stykke smalt Papiir, men saa langt som det hele Theatrum, hvoraf han opregner:

Maren Hans Datter, Barbara Peder Nielsens, Abelone Hans Hansens, Christine Erich Erichsens, Engelke Jens Hattemagers, Lutze Frands Bundtmagers, Wibeche Peder Guldbrandsens, Maren Christopher Skræders, Else David Skolemesters, Ellen Fru Cantors, Malene Fru Vagtmesters, Gedske Klokkers, Ane Peder Kandestøbers, Maren Jens Rodemesters, Ingeborg Morten Blytækkers, Dorthe Sl. Jochum Knapmagers, Stine Isenkræmmers, Mette Qvinde-Skræderske, Rille Mogens Andersens, Ollegaard Sværdfegers, Karen Uhrmagers, Maren Knivsmeds, Divekke Posekigers &c. &c. &c. &c. &c. &c. &c. Een dito, nok een dito, nok een dito, Summa Summa Summarum tre og halvfemsindstyve Koner findes paa denne Liste; i lige saa mange Huse har jeg maatt' løbe i disse Dage, for at lade Byen vide det store Mirakel, som er skeet, at vor Moder er bleven forløst med en ung Datter, et stort Mirakel, hvorfor hele Byen skal bringes i Harnisk, ligesom Fienden var udenfor Volden, og vilde løbe Storm. Jeg vilde obligere mig til at giøre et halv Hundrede slige Børn om Aaret, større Mirakler er det ikke; men Folk er deri, som i alt andet. Skal man giftes, maa der ligesaa mange Folk komme sammen, for at æde og drikke op meer, end en stakkels Handværksmand kan fortiene i fire Aar igien; derfor har man i gamle Dage hittet paa den Mode, at den halve Bye skulde offre og give Brudegave; thi ellers maatte en stor Deel dandse lige fra Brylluppet til Slutteriet. Nu saasom Folk blir meer og meer fattige, saa blir de og meer og meer storagtige, og vil ingen Brudegave have, saa det er alleeneste Tienestefolk, man offrer til i vore Dage, hvilket gaaer til paa saadan Maade: Man byder Folk til Bryllup som Venner, man takker dem for den Ære og Venskab; det er smukt og høfligt nok, men, naar jeg nøie eftertænker det, hedder det saaledes: Saasom vores Stue- eller Kokke-Pige har besluttet at skille sig ved sin Møedom i Morgen Aften, og det samme ikke kan skee uden stor Allarm, uden vi æder, drikker og dandser Helsen bort, saa er vor tienstlig Begiering, at I vil giøre os den Ære at betale Omkostningerne, og derforuden unde en Hyrekudsk en Dalers Penge eller to; hvorpaa de inviterede Folk svarer: Vi takker for den store Høflighed, vi skal betale Omkostningerne, ønsker at være saa lykkelig, at tiene dem igien. Saaledes gaaer det til, naar Bryllup skal holdes, hvor, naar man i trende Timer har skraalet over Bordet paa Peders og Povels Skaal, som sidder hundrede Skridt fra hinanden, man skal dandse om Natten, indtil man af Støv og Mattighed bliver saa elendig, at man maa

give Spillemanden Penge for at holde op igien, og gaae hiem, for at medicinere tre Dage derefter. Vil jeg begive mig fra Bryllupper til Begravelser, da finder jeg ligesaa meget Galskab ved de sidste som ved de første: en stakkels Kone mister sin Mand, som, jeg sætter, efterlader hende nogle Skillinger, som hun ved Forsynlighed kan leve af. Fornuften siger, hun skal conservere dem, men Moden siger, hun skal give sin Mand en hæderlig Begravelse; det er at sige paa anden Danske, hun skal udstaffere det døde Legeme, betrække alle Vægge, Stole, Stuepiger, Kokkepiger, Ammer, Kudske, Heste (med Tiden skal vel Skiødehundene overtrækkes ogsaa), med et Ord, hun skal giøre saadan en hæderlig Begravelse, at hun har intet tilbage at føre et hæderligt Levnet med. Det er ikke nok, at hun mister sin Mand med sin Velfærd; Moden siger hun og skal ligge paa sin Seng i sex Uger, og høre de Ord sex Gange sex repeteres hver Time: Hendes Sorrig giør mig ondt, Madame! Saa at, endskiøndt hun, som en god Christen, har sat sig for at bære sin Sorg med Taalmodighed, saa tilstæder dog Moden hende ikke saadant. Det kommer mig for, ligesom En, der har faaet et Saar paa sin Haand, hvilket hun efter Moden maa lade sine bedste Venner vide, at de vil giøre hende den Ære, een efter anden, at rive Plasteret af igien. Saa kommer da een efter anden trippende, og, for at lade see deres Venskab, river Plasteret af Haanden, hvorfor man maa takke dem, ja give dem Thee og Caffee ovenikiøbet; men de skulde have Fanden, var jeg Enkekone. Men disse Barselstuer ere reent ravgalne: Her skal først et hundrede Mennesker gives tilkiende, som et stort Vidunder, at Hans Hansen eller Jespersen har giort det Mesterstykke ved sin Kone, som enhver Bonde paa Amager kan giøre ham efter, og skaffet hende, enten ved sig selv, eller i det ringeste ved en anden, en Søn eller en Datter, til hvilket Under at see, de skal komme derhen, og tilligemed dræbe den syge Barselkone med Gratulationer og Snak, og hindre, at Patienten ikke skal blive saa hastig frisk, som hun ellers kunde blevet, hvis hun havde kunnet ligget i Roe..... Men hvem Pokker er det, der kommer saa løbende? Det er Christophersens Karl; hvad mon han vil?

Sc. 2.

Claus. Troels.

Claus. Ach kiære Troels! vexle mig en To-Skilling for to Enefte-Skillinger.

Troels. Hvad vil du med de Enefte-Skillinger?

Claus. Jeg vil give een for at komme op paa det runde Taarn.

Troels. Er der noget at see?

Claus. Ja vist! der er saa stor Allarm i Aabenraa, jeg kunde ikke komme frem for Folk i Vogne.

Troels. Ha! ha! ha!

Claus. Det er, min Troe, som jeg siger.

Troels. Jeg veed det nok, men hvad, meen' du, det er?

Claus. Jeg veed ikke, derfor vil jeg just op i Taarnet, at see hvad det er.

Troels. Du Nar! spar kuns denne Gang din Enefte-Skilling, det er ikke andet end en Barselstue hos os.

Claus. Ei! det er ikke muligt! Kan der giøres saadan Allarm ved en lumpen Barselstue, besynderlig hos maadelig Stands-Folk?

Troels. Maadelig Stands-Folk! veedst du ikke at gemeene Folk er allerprægtigst? See kun til Bryllupper! kommer man til en Skræders eller Skomagers Bryllup, bliver man imodtagen med Trompeter og Valdhorner, sat ved et Bord, saa langt som fra Kyndelmisse til Paaske, figtet fuld af kostbare Retter. Kommer man til Folk af den anden Classe, som er høiere, faaer man kun Thee, Caffee og Complimenter..... Og til Folk af første Classe, faaer man undertiden ikke uden Brudevielsen at høre, og en Priis Tobak for Næsen. Jeg hører nok, Claus! at du kiender ikke Kiøbenhavn ret.

Claus. Det er sandt nok, som du siger, Troels! men mig synes, det er saa selsomt for din Husbond at giøre saadan Allarm, fordi hans Kone har faaet et Barn, besynderlig, efterdi han ei er vis paa, om han selv er, jeg tør ikke sige meer.....

Troels. Ei hvilken Snak! det er kun onde Mennesker, som breder saadant ud; han er jo en Mand, som ikke endnu er fine halvfierdsindstyve Aar, tilmed svær baade Jormoren og Ammen, at Barnet har sin Faders Ansigt lige paa et Haar.

Claus. Just derfor troer jeg det ikke.

Troels. Der ligger ikke meget Lav paa, hvad saadan Slyngel siger; tog jeg Vidne paa din Mund, skulde du vist faae en Ulykke.

Claus. Du maa gierne føre Vidne paa min Mund, jeg vil altid tilstaae, hvad jeg har sagt; thi Jormødre og Ammer siger altid, at Barnet er sin Faer ligt, endskiøndt man kan bevise, at Faderen var i Ostindien samme Tid, som Barnet blev giort. Men der kommer din Husbond. Adiøs.

Gaaer.

Sc. 3.

Corfitz. Troels.

Corfitz. Troels, est du der? Jeg var glad, at jeg kom ud fra den Sværm; jeg

er bleven saa bombarderet med Gratulationer, at jeg kan neppe staae paa mine Been; men Fanden er i den Knivsmeds-Kone til at snakke.

Troels. Det er sandt, Husbond siger: jeg har, min Troe, mærket det samme: jeg havde nær kommet i Klammerie med hende forgangen for Husbonds Skyld.

Corfitz. Talede hun da om mig?

Troels. Nei aldeles ikke! nei det var noget ganske andet, vi talede; men jeg tog Husbonds Partie den Gang, som jeg altid pleier at giøre.

Corfitz. Hvad Fanden er det for Snak? Tog du mit Partie, saa maa hun jo endelig have snakket ilde om mig?

Troels. Nei, sagde jeg hende det paa, saa løi jeg; jeg har mare aldrig hørt hende tale ilde om Husbond: hun talede, sandt at sige, slet intet, hun sad kun og læste nogle Sententser i en gammel Bog.

Corfitz. Hvad var det for Sententser?

Troels. Jeg kan ikke erindre dem alle, men hun læste iblandt andet, at en gammel Mand, der tar en ung Kone, er ligesom En, der tar Musicantere i Tieneste, for at faae hele Byen til at dandse, da han dog ikke kan dandse selv. Husbond kan selv tænke, hvordan jeg blev tilmode, da jeg hørte det.

Corfitz. Hvad Fanden kom det dig ved? jeg troer, den Dreng er gal med sin Snak.

Troels. Nei! Husbond skal høre, hvad hun læste videre: ja han er ligesom de Træer, der bær ingen Frugt, men tiener kun til Skygge. Havde jeg da ikke Aarsag at ærgre mig paa Husbonds Vegne? Jeg kan sige, at det blev sort for mine Øine.

Corfitz. Du letfærdige Skielm! Hvad kommer det mig eller dig ved, hvad der staaer skrevet i en gammel Bog?

Troels. Nei, mig kommer det ikke ved.

Corfitz. Kommer det da mig ved?

Troels. Nei, ingen af os, Husbond! thi Bogen var over hundrede Aar gammel.

Corfitz. Hvorfor ærgrede du dig, naar du ingen Aarsag havde?

Troels. Jeg sagde jo ikke, at jeg ærgrede mig, men jeg kunde have Aarsag dertil. Jeg vilde sige Husbond noget.

Corfitz. Hvad vil du sige?

Troels. Ei! Husbond er saa curieus! Han vil vide alting.

Corfitz. Den Dreng giør mig vist nok gal i Hovedet; *sagte.* Jeg veed ikke, enten det er af Ondskab eller Taabelighed, han taler saaledes. *høit.* Men har du mærket, at Gothard Sanger har havt nogen Gang i mit Huus?

Troels. Hvorfor spørger Husbond derom? maaskee Husbond er bange, at han ikke selv er Far til.....

Corfitz. Ei svar mig til det, jeg spør dig om!

Troels. Maaskee Husbond frygter for, at Mutter har ladet sig....

Corfitz. Svar kun til mit Spørsmaal, du Næsviis! jeg spørger kun, om du har fornummet.....

Troels. Jeg har saamænd ikke seet ham her i Huset siden December Maaned; men hvorfor vil Husbond vide det? jeg troer ikke at Mutter skulde ha' været saa gal, at lade sig.....

Corfitz. Hvad er det for Sladder? Jeg troer, jeg troer ikke! der er jo ingen, som spør, hvad du troer eller ikke troer. Hvad Tid i December Maaned saae du ham her i Huset?

Troels. Mig synes, det var omtrent fiorten Dage for Juul. Men hvorfor studser Husbond saa derved? jeg skulde aldrig troe, at Fanden har redet Karlen, at han skulde have.....

Corfitz. Kommer nu din Slyngel med din Troe og med din Raisonnering igien!.... Du siger, det var fiorten Dage for Juul?

Troels. Ja det var, Husbond, og nu skriver vi vist den ottende October.

Corfitz. Hvem Fanden spør om hvad vi skriver! det er en Diævels Dreng, han giør mig gal med sin Snak. Fort herud!

Troels gaaer.

Sc. 4.

Corfitz *allene, tæller paa Fingerne.*

December een, Januarius to, Februarius tre, Martius fire, April fem, Majus sex, Junius syv, Julius otte, Augustus ni, September ti; det er jo forbandet galt! tøv, lad see nok engang: Decemb. een, Jan. to, Febr. tre, Mart. fire, Maj. fem, Jun. sex, Sept. syv. Ja ja! det er dog kun syv Maaneder paa at regne, uden jeg har fortaalt mig. *Tæller igien, og faaer ti Maaneder.* Hvordan Fanden jeg tæller, saa mærker jeg at jeg er og bliver Hanrei. *Slaaer sin Hat i Gulvet, som falder ned ved Lidserne, og er ganske bred hængende, naar han sætter den paa Hovedet.* Hei saa! Der har jeg, min Troe, fuldkommen Confirmation af min Hat; faaer jeg kun fat paa den gode Sanger, skal jeg smøre ham saa, at han aldrig skal synge enten Discant eller Bass meer. Men mon jeg ikke falskelig kan mistænke en ærlig Mand? Nei! naar jeg overlægger det ene med det andet, saa er det ikke rigtigt. Den forgiftige Maren Knivsmeds sad og stødte en anden Kone paa Armen, saa ofte hun hørte Barnet skrige, sagde derhos: Hør! det faaer, min Troe, Faerens Stemme, det er ligesom jeg hørte ham synge paa Orgelværket, allene at Røsten er ikke saa stærk hos Barnet; hvortil den anden loe, og sagde: Madame! I er alt for satyrisk. Da jeg hørte det, var det

ligesom En stak mig en Kniv i Hiertet. Min Mistanke blev bestyrket, da jeg siden gav Agt paa Barnet, og mærkede, at det allerede begyndte at vrikke med Hovedet, ligesom det vilde slaae Tacten. Endelig besegler og stadfæster Troels alting ved det, han siger mig, at samme Karl var her i Huset i min Fraværelse to Uger for Juul. Men hvad skal jeg giøre? Jeg faaer vel at have Taalmodighed, og betale Arbeidslønnen ovenikiøbet. Naar jeg regner efter, hvad dette Barsel allerede har kostet mig, saa reiser Haarene sig paa mit Hoved; dog Løn, som forskyldt; hvad havde jeg, som en Mand paa halvfierdsindstyve Aar, der at bestille? Men der kommer min Naboe Jeronimus.

Sc. 5.

Jeronimus. Corfitz.

Jeronimus. God Morgen, kiære Naboe! Jeg ønsker megen Lykke med Hans unge Arving.

Corfitz. Tak, Naboe! for Hans Ønske; men har I ikke været i Barselstuen endnu?

Jeronimus. Nei! Jeg tør ikke komme der, jeg er bange for min Hat.

Corfitz. Jeg var tilfreds, min Hat var Fanden i Vold; thi jeg blir bange nu, naar jeg hører tale om Hatte.

Jeronimus. Ha! ha! ha!

Corfitz. Belee mig ikke, kiære Naboe! I har Synd deraf; jeg bekiender, det var daarlig af mig, som en ældgammel Mand, at tage en ung Kone.

Jeronimus. Ja det er nu giort, nu er det for sildig at græde; men hvem har kiære Naboe mistænkt? Jeg har, min Troe, ikke giort Ham nogen Indpas.

Corfitz. Ach jeg maa lee! I er vel undskyldt, Naboe! Nei jeg er bange for en ung Sanger, som har havt Gang her i Huset.

Jeronimus. Ei! hvad vil det sige? Maaskee Jeres Kone er Elsker af Musiken, og derfor tilstæder saadan Musikant at komme i Huset; man seer jo mange Koner uden Fortænkelse giøre dette.

Corfitz. Ach Naboe! jeg er bange, at de Karle er bedre Muscatte end Musikantere. Enten det er nu saa eller saa, saa siger dog Folk, at Barnet ligner samme Karl paa et Haar.

Jeronimus. Det maa være nogle Skarns Folk, som siger saadant.

Corfitz. Hvo der turde sige mig det i Øinene, den skulde faae en Ulykke for sin Umage; men jeg faaer det at vide af andre gode Venner, som hører det.

Jeronimus. De maa være Fanden ikke gode Venner, der bringer saadan Snak for Jer. Kom En til mig, og vilde fortælle mig i Fortroelighed, at den eller den havde kaldet mig Hanrei, da skulde han kun blive slet belønnet derfor.

Corfitz. Lad os ikke tale mere derom, der kommer Drengen.

Sc. 6.

Troels. Corfitz. Jeronimus.

Troels. Jeg skulde i Byen et Ærinde; Mutter bad, at Fatter vilde have den Godhed, imidlertid at male disse Caffeebønner, thi her er ingen anden ved Haanden.

Corfitz. Ei paa Døør, du Flegel! Kanst du ikke see, at jeg har Fremmede hos mig?

Troels. Ach Fatter! Vær saa god, Monsieur Jeronimus er jo ikke fremmed.

Corfitz. Bort! siger jeg, nu har jeg andet i mit Hoved.

Troels. Fatter skal ikke bryde sit Hoved dermed, men allene sine Hænder.

Corfitz. Du skal faae en Ulykke, gaaer du ikke ud, du Næsviis!

Troels gaaer bort, og kommer tilbage igien. Ach Fatter! vær saa god, jeg faaer, min Troe, ellers Utak.

Jeronimus. Fly mig Møllen, min Søn! og gak dit Ærinde, jeg gider gierne malet Caffee.

Corfitz. Nei ellers Tak, Naboe! Skal nogen af os male, saa er jeg nærmest. Han maler og snakker tillige. Det er allerede det fiette Pund Caffee, her er bleven fortæret i denne Barselstue; Haarene maae reise sig paa Hovedet, naar man tænker paa det, saavelsom andet; Kedlen er aldrig af Ilden; thi een vil have Caffee, en anden grøn Thee, en anden Thee de Bou eller de bof, hvad Fanden det er de kalder det, saa at dersom det varer længe, beholder jeg neppe saa mange Penge, at jeg kan kiøbe en Strikke for, om jeg vilde hænge mig selv. Jeg troer, ingen anden er Autor til denne Caffee-Drikken, end Lucifer; thi den er værre at komme i med, end Brændeviin. Min Kone begynder alt paa den store Viis at klage sig ilde, førend hun faaer Caffee om Dagen. Jeg har mærket, Naboe! en synderlig Virkning hos disse brændte Bønner; jeg har seet mange Koner og Piger siddet saa stille og ærbar i Selskaber, ligesom de kunde være i en Kirke, men, saasnart de har faaet dette brændte Diævelskab i Livet, begynder Mundene at løbe paa dem, som Peber-Qværne. Ja det som mere er, Naboe! saa snart faaer de ikke tre a fire Skaaler til Livs, førend de strax faaer Lyst til at spille Kort. Det har jeg mærket ti og ti Gange, saa der endelig maa være nogen Forgift i samme Bønner; jeg har altid havet den Drik, om ikke for andet, saa dog alleneste for den Aarsag, at samme Bøn-

ner kommer fra Tyrkerne, som er Christendommens Fiender.

Jeronimus. Ei, Raboe! mal ikke meer, saa holder I maaskee og strax op at føre saadan Snak. Jeg mærker af Jer egen Snak, at det er sandt, som I siger, at Caffee har saadan Virkning; thi kan I blive saa talende, og føre saadan underlig Snak allene af Lugten, hvad mon de da ikke giøre, som faaer det i Livet? Jeg underskriver ikke i alting saadan Tale; maa ikke det gode Fruentimmer ogsaa have noget at fornøie sig med om Eftermiddagen, saa vel som vi andre, der kan gaae paa Viinhusene om Aftenen, og komme drukken hiem. Jeg har aldrig prækeт mod Thee og Caffee; thi af al Slags Drik er det den uskyldigste. Tænk engang, hvor det gik til i gamle Dage, Raboe! da Fruentimmeret drak Koldskaal om Sommeren, og spansk Viin om Vinteren, da kunde de ikke giøre mange Besøgelser, uden de maatte lave sig paa en halv Ruus. Lad os derfor kun tie stille dermed, Raboe; thi, skal Fruemtimmeret have noget at fornøie sig med i Selskab, hvilket er Synd at negte dem meer end Mandfolk, saa er det bedre, at Debauchen skeer i Vand, end i Viin og Brændeviin.

Corfitz. Ja Raboe! Jeg vil lade alt dette staae ved sit Værd. Jeg skulde uden Fortrydelse give Penge ud til Thee, Caffee, Sukkerlade, spansk Viin, gode Raad, syltet Tøi, Docter, Barbeer, Qvaksalver, Jormoer, Signe-Kielling, Amme, Barne-Pige; jeg vilde med Glæde male Caffeen, puste under Kedlen, ja sidde ved Vuggen til, dersom jeg var vis paa, at jeg var..... Men har I ikke hørt, hvad Hollænderen siger:

Hoe kan en jonge Vrouv en oude Man bedriegen,
En ander maekt het Kind, en ick moet staaen en wiegen.

Jeronimus. Ei! lad fare slige Griller, og kom hiem til mig, at smøge en Pibe Tobak.

Corfitz. Jeg vil strax komme efter.

Jeronimus gaaer.

Sc. 7.

En Pige. Corfitz. Troels. Siden **en anden Pige.**

Pigen *kommer ind.* Fatter! Jormoeren er inde; Mutter siger, hun skal have sex Rixdaler for sin Opvartning.

Corfitz. Naar jeg seer een af Jer, I Piger! er det ligesom jeg saae Fanden! thi I kommer aldrig uden I vil have Penge.

Pigen. Jeg veed jo, at Jormoeren maa betales; vi faaer hende, min Troe, ikke ellers en anden Gang; det er de Slags Folk, man altid trænger til; thi jeg haaber Fatter inden Aar og Dag faaer et Barn igien.

Corfitz. Siger du det? Jeg haaber, der bliver intet af; thi en Mand paa halvfierdsindstyve Aar kan ikke skaffe sin Kone Børn hvert Aar.

Troels. Ei det vil intet sige; thi om Fatter var hundrede Aar gammel, kunde han derfor faae Børn hvert Aar; thi derpaa har man adskillige Exempler. Jeg kiender, en Mand i Aalborg paa hundrede og fire Aar, der fik Tvillinger; thi Konen var kun atten Aar gammel, og naar Konen er saa ung, kan det altid gaae an uden Hexerie; thi.....

Corfitz. Hvem taler til dig, din næsvise Slyngel? Vil du holde din Mund, naar ingen spørger dig om noget!

Pigen. Ach Fatter! lad os faae de sex Rixdaler, Jormoeren kan ikke bie længer. Jeg skulde ogsaa tilligemed have Penge til noget andet.

Corfitz. Hei saa! man maa blive gal i Hovedet over saadant Folk.

Pigen. Det er kun nogle Smaa-Sager.

Corfitz. Hvad er det da?

Pigen. Et Pund Caffeebønner......

Corfitz. Ret saa! der har vi alt syv Rixdaler paa et Bræt.

Pigen. Leiekudsken skal ogsaa have to Mark, som bragte Jormoeren hid.

Corfitz. Kan den Mær ikke gaae til Fods, saa giør jeg: var det endda en af de fornemste Jormødre, saa vilde jeg aldrig fortryde derpaa; saa kom hid! jeg skal tælle dig syv Rixdaler og to Mark, og lad mig saa være i Roe!

Pigen. Jeg skulde og have Penge til en Top Sukker; thi her er ikke mere fiint Sukker i Huset.

Corfitz. Er nu alt det fine Sukker til Ende? Ach! det er jo at ødelægge en stakkels Mand paa eengang; jeg gir ingen Penge til meer Sukker, de kan bruge det brune Sukker, det er alt godt nok.

Pigen. Ei Fatter! man kan jo ikke bruge brunt Sukker til Caffee, naar der er slige Fremmede?

Corfitz. Hvad er det for Fremmede?

Pigen. Det er Marthe Jacob Smørblomsters, og Engelke Jesper Oldfures.

Corfitz. Det er nogle fede Qvinder at giøre Væsen af; see! der har du otte Rixdaler, og løb saa Pokker i Vold.

Pigen. Anne Signe-Kielling skal ogsaa have fire Mark, som maalte Barnet for Moersot.

Corfitz. Hun skulde have fire Ulykker, ikke fire Mark; havde jeg vidst det, hun skulde aldrig have kommet i mit Huus; thi Signen og Maalen er forbudet i Loven.

Pigen. Det maatte være ti Gange forbuden, saa hialp det dog Barnet denne

Gang; tilmed er det nu giort. Mutter vil ingen nødigere være skyldig end den Kielling; thi hun gaaer og sladdrer paa fornemme Steder iblandt.

Corfitz. Jeg seer nok, at denne Tut Penge vil gaae Pokker i Vold i Dag. Er der noget meer, saa stig frem; thi nu er jeg desperat.

Pigen. Ikke uden for tolv Skilling i Gyldenvand, som er brugt i Dag til Caffeen; fire Skilling i Brændeviin til Ammen, som fik ondt; to Mark i Sukkerbrød; en Mark til Æbler og Nødder; tyve Skilling til Hovedvands-Flaske, naar Mutter faaer ondt; fire Mark til en Barbeer, som aarelod Mutter paa Foden; fire Mark til en Barbeersvend, som aarelod Ammen paa et andet Sted; tre Skilling til.....

Corfitz *holder hende paa Munden.* A..... holdt! den Pige er skinbarlig besat. See! der har du den hele Tut, løb til Pokkers dermed. *Pigen gaaer.* Ach jeg ulyksalige Mand! skal dette vare længe, maa jeg lade sætte Bækken for Kirke-Døren; saaledes gaaer det til i Dag, saaledes i Gaar, saaledes i Overgaar.

Anden Pige. Jeg skulde have tolv Skilling til Drikkepenge for en Pige, som bragte Mutter en Skaal Byggryns-Grød med Corender udi, fra Else David Skolemesters.

Corfitz. Est du gal? Jeg kan jo lave Grød til fire a sex Mennesker for otte Skilling.

Anden Pige. Det maa ikke hielpe, Fatter! hun gir altid vore Piger tolv Skilling i Drikkepenge for det ringeste, vi skikker hende.

Corfitz. Det bekiender jeg, det er de forbandede Moder, som sigter ikke til andet, end at ødelægge Folk.

Anden Pige. Ach Fatter! vær snar! Mutter bad Pigen bie saa længe.

Corfitz. See! der har du dem; jeg troer, baade Grøden og Skaalen er ikke mere værd. Ach! maa man ikke blive gal i Hovedet over de forbandede Moder! jeg vilde dog med Taalmodighed skikke mig udi alt dette, dersom jeg var forsikkret om, at jeg var..... *Gaaer og spadserer frem og tilbage, og synger sagte ved sig selv, kalder:* Troels!

Troels. Ja Husbond!

Corfitz. Sagde du ikke, det var fiorten Dage for Juul, at du saae den Karl her i Huset!

Troels. Jo Husbond! og nu skriver vi den ottende Octobris.

Corfitz. Holdt din Mund, Slyngel! det har jeg hørt eengang tilforn.

Troels. Ach Husbond! jeg tør sværge paa, at man giør den gode Karl Uret, og at det er kun forbandede Folkes Snak og Paafund, som siger, at Barnet seer ham liigt.

Corfitz. Vil dit Beest holde din Mund! *trækker ham ud efter Haaret.* Ach jeg elendige Menneske! Spot og Skade følges altid ad; men over hvem kan jeg klage, uden mig selv? Jeg har læst i en Comoedie, at naar en ung Kone tar en gammel Mand, da, omendskiøndt det ei indføres i Contracten, saa forstaaes dog derunder, at han skal giøre hende den Billighed at døe inden et Aar, og, naar han det ikke giør, er hun ikke forpligtet at holde Contracten i andre Puncter.

Act. 2.

Sc. 1.

Barselkonen i en Lænestoel. **Corfitz. Ammen.** Siden **en Pige.**

Barselkonen. Min hierte Mand! mig synes, du har aldrig været i saadan ond Humeur, som du nu est, da du burde glæde dig ved at see dit Huus formeeret med en Livs-Arving.

Corfitz. De Bekostninger staaer mig for Hovedet; thi der vil ikke behøves mange slige Barselstuer til at føre en ærlig Mand til Hospitalet. Tilmed er der noget andet, som staaer mig ogsaa for Hovedet; gid det var en falsk Mistanke!

Ammen *med Barnet.* Vil du til din Papa? Kom, Papa, kys Barnet!

Corfitz. Lad Ammen gaae ud et Oieblik.

Barselkonen. Gak ud et Oieblik, Marthe, til vi kalder paa dig.

Ammen gaaer ud med Barnet.

Corfitz. Hør, min hierte Kone! jeg har havt stor Forlængsel i disse Dage at tale med dig allene, men har ei fundet ringeste Leilighed dertil formedelst Visiter, Støien og Allarm; nu haaber jeg, vi bliver en halv Time allene, og jeg imidlertid kan sige dig Aarsagen, hvi mit Sind er saa forandret..... men banker der ikke? nu er Fanden løs igien, hvor skal jeg komme ud? denne Stue er gal derudi, at her er kuns een Dør.

Barselkonen. Min Hierte! I kan jo blive inde.

Corfitz. Ikke, om I gav mig tyve Rixdaler; thi faaer de fat paa mig, saa gaaer de aldrig igien, og saa skal de tracteres; men naar jeg ikke var tilstede, kunde du skylde paa min Fraværelse, og sige, at jeg havde af Vanvare taget Nøglerne med mig til Skab og Kielder.

Barselkonen. Gaaer du ud, saa møder, du dem lige i Gangen; løb bag Skiermbrættet i en Hast.

Corfitz. Der staaer jeg ikke heller sik-

ker, der er jo Buggen, de vil hen og see Barnet. Ach jeg elendige Menneske! jeg maa krybe under Bordet.

Barselkonen. Det vil blive et slet Leie, min Hierte!

Corfitz. Det maa ikke hielpe, af to onde Vilkaar....

Han kryber under Bordet.

En Pige *med en Tallerken.* Jeg skulde hilse Mardamen flittig fra vor Mardame, her er en Viin-Candel, hun bad Mardamen ikke vilde forsmaae, ikke fordi hun jo vel veed, at de kan lave den bedre til hos dem selv, men man veed, at fremmed Mad smager altid bedst.

Barselkonen. See der, mit Barn! har I tolv Skilling for Jer Umage, havde min Mand været hiemme, skulde I have faaet mere. *Pigen gaaer bort.*

Corfitz *rækker Hovedet frem.* Hun skulde have faaet tolv Ulykker, havde jeg været tilstede, men see! der har vi atter Visiter igien paa Halsen.

Kryber under Bordet igien.

Sc. 2.

To Damer. Barselkonen.

Første Dame. Jeg gratulerer, Madame!

Anden Dame. Jeg ligesaa, og takker, for Hun har giort os den Ære, at lade os det vide.

Barselkonen. Det var ikke meer end min Skyldighed.

Første Dame. Har Barnet alt været i Kirke, Madame?

Barselkonen. Aa vist! alt for længe siden.

Anden Dame. Maae vi ikke see det?

Barselkonen. Jo, min Troe, maae De saa, men der er ikke meget at see paa det lille Noer endnu.

De gaaer bag Skiermbrættet.

Corfitz *stikker Hovedet frem.* Er de borte? *Kryber tilbage igien.*

Første Dame. Ach det er et allerkiæreste Barn, er det ikke sin Faer ligt?

Anden Dame. Jo det ligner ham, min Troe, paa et Haar; Hendes Kiæreste, Madame! er vel meget glad, at han har faaet en Livs-Arving paa hans gammel Alder?

Barselkonen. Ja vist! han er saa glad, at han ei veed, hvad Fod han vil staae paa.

Første Dame. Hvor er nu den kiære Mand? vi maae have ham herind, og fixere ham lidet.

Barselkonen. Han kommer vel strax, han lovede mig at male Caffee; thi jeg har sagt til ham, at han maa varte os op i disse Dage.

Anden Dame. Det er, min Troe, ikke mere end billigt; I skulde kuns see, Madame! hvor geskiæftig min Mand er, naar jeg ligger i Barselseng, han er allevegne selv baade i Kiøkken og Kielder, saa at Pigerne ønsker tidt: Gud give, Mutter var vel oppe igien, saa blev vi frie for den Kiøkkenskriver.

Første Dame. Holdt der ikke en Vogn for Døren?

Anden Dame. Jo! jeg maa springe til Vinduet, at see, hvem det er. Ei Hillemænd! Søster, nu er det bedst at gaae, det er Anne Kandestøbers, den Kone kan jeg ikke lide for min Død.

Første Dame. Og jeg langt mindre.

Anden Dame. See! der er hun, giv kuns Agt paa, hvilket air hun gir sig.

Første Dame. Mener I, at den Koe har ikke ogsaa faaet Adriene paa sig!

Sc. 3.

Anne Kandestøbers. De to Damer. Barselkonen.

Anne. See her! skal jeg have den Lykke, at finde Dem her?

Første Dame. Hvor godt Folk er, kommer godt Folk til; jeg har, min Troe, ligesom kunnet kiende paa mig, at jeg skulde have den Fornøielse at see Dem i Dag.

Anne. Jeg takker skyldigst, Madame! Æren er min.

Anden Dame. Jeg glæder mig i mit Hierte, saa tidt jeg har den Ære at see Dem.

Første Dame. Jeg, min Troe, ligesaa; thi just i samme Øieblik sad jeg og Madamen og talede om Hende og sagde: Hvor mon den allerkiæreste Madame Anne Kandestøbers lever? vi har ikke havt den Ære at see hende saalænge.

Anden Dame. Jeg kan og forsikkre, at jeg elsker Hende, som Hun var min kiødelige Søster, men det er Ulykken, at vi seer Hende saa sielden.

Barselkonen. Ach I gode Madamer, I complimenterer hinanden saa meget, mener I det kuns af Hiertet, saa er det godt nok.

Første Dame. Jeg kan forsikkre Madamen, at jeg aldrig er af de Mennesker, som siger andet, end hvad de mener, jeg er ganske ikke af de poliske Koner, hvorfor jeg ogsaa har saa mange Uvenner; min Moster siger saa tidt til mig: du forstaaer dig ikke ret paa Verden, mit Barn! hvad dig ligger paa Hiertet, det skal frem, om det skulde ud af dine Sider.

Barselkonen. Har I været i nogen anden Barselstue i Dag, gode Madamer?

Første Dame. Ja; vi har været til Jeremias Tobakspinders.

Barselkonen. Hvem var der ellers?

Første Dame. Ha! ha! ha! bed mig ikke fortælle det, thi jeg er færdig at sprække af Latter, naar jeg tænker derpaa; min Søster kan bedre beskrive de Folk, end jeg; thi hun kan bare sig for Latter.

Anden Dame. Kiender Madamen ikke Lucie Hans Jespersens?

Barselkonen. Nei!

Anne Kandestøbers. Jo, jeg kiender hende, det er jo den, som hvisker Folk saa meget Intet udi Ørene.

Anden Dame. Ja! det er en Fandens Hvisken med den Kone, hun kan ikke sige, at det er godt Veir, uden hun skal tage Folk til en Side og hviske dem i Ørene. Den anden var Giertrud Jens-Datter, hun talte om sine Liigtorne fast en halv Time.

Barselkonen. Ei, I giør og for meget deraf.

Anden Dame. Nei, Madame! I skulde ikke troe, hvor riig den Pige er paa Ord, det er en Lyst at høre hende tale, besynderlig, naar hun vil fortælle noget paa Tydsk.

Anne Kandestøbers. Taler hun ogsaa Tydsk?

Anden Dame. Hvorfor ikke det? hun har jo Gravsted i den Tydske Kirke. Hvad var det hun sagde, Søster, da vi gik?

Første Dame. Hun sagde: Willet Ihr so snart gaaen?

Barselkonen. I er, min Troe, slemme! var der ellers flere?

Anden Dame. Ei Madame! spørg os ikke mere, ellers kommer jeg til at beskrive Hende Marthe Mortens-Datters Adriene, hvilket jeg ikke kan giøre i en Time.

Første Dame. Ja den Pige klæder sig forbandet absurd.

Anden Dame. Gav I ogsaa Agt paa hendes Adrascanter?

Første Dame. Ja vist! men hvad syntes Jer om hendes Smække.

Anden Dame. Vist! det var en Original af en Smække.

Barselkonen. Men har hun ikke en Søster?

Anden Dame. Jo; det er hun, som vrikker saa med Rumpen, det er i Sandhed en nydelig Pige, hun er saa pæn, at hun taler igiennem Tænderne; hun kan ikke nævne sit Forklæde eller Skiørt, uden hun siger: med Permission, eller salva venia, mit Forklæde.

Barselkonen. I ere meget slemme, I gode Madamer! jeg vil ikke spørge Dem om flere, men fortæl mig om Barselstadsen selv, det vil jeg heller høre.

Første Dame. Nei! vi maae hen et andet Steds.

De gaae.

Sc. 4.

Anne Kandestøbers. Barselkonen.

Anne Kandestøbers. Det var mig ret kiært, at de vilde ikke bie; thi jeg kan ei komme til rette med slige falske Folk.

Barselkonen. Jeg sætter aldrig ondt imellem Folk, Madame! eller taler fra een til anden, men jeg kan forsikkre, at de talte begge saa meget ondt om Hende, førend Hun kom, at det gik mig til Hierte.

Anne Kandestøbers. Jeg gir dem Fanden! jeg veed nok ellers, hvad de og andre onde Mennesker siger, men de giør mig største Uret, Madame! thi En kan meget vel være rød i Ansigtet, uden at man drikker.

Barselkonen. Ja hvad vil det sige! om I nu drak, hvad kommer det dem ved? det er jo ikke deres Penge.

Anne Kandestøbers. Det er sandt nok, jeg gad ikke tale mere derom, Madame! Hvordan er Hun fornøiet med sin Amme?

Barselkonen. Jo saavidt, hun har Melk nok i Brysterne.

Anne Kandestøbers. Det er ikke en liden Post det, Madame! om hun ellers er skikkelig, thi det er saa rart, at faae gode Ammer.

Barselkonen. Det har Hun Ret udi, Madame! min Søster har faaet een, der drikker som en Soe; man kan endelig ikke overbevise hende det, saasom hun maa giøre det hemmeligt, men den blussende røde Couleur, som hun har i Ansigtet, vidner alt for meget derom.

Anne Kandestøbers. Tak skal Hun have for den Chose, Madame! den var, min Troe, god nok.

Barselkonen. Og jeg kan svære Madamen til, at jeg ikke sagde det af nogen Ondskab, men Hun veed selv, naar man seer, at et Fruentimmer blusser i Ansigtet, siger man strax, at hun taer en Taar; men der har vi Fremmede igien.

Sc. 5.

Ingeborg Blyetækkers. Anne Kandestøbers. Barselkonen.

Ingeborg. Madame! jeg gratulerer.

Barselkonen. Største Tak, Madame!

Ingeborg. Hvorledes er det med Hendes Helbred? Hun seer hiertelig ilde ud, bevare os, hvor har den Barselseng taget paa Hende! jeg kan svære, at hvis jeg ikke havde vidst, at det var Madamen, kunde jeg ikke have kiendt Hende igien.

Barselkonen. Min kiære Madame! det er ikke min Skyld.

Ingeborg. Det er sandt nok, Madame! Hun kan intet dertil; men jeg condo-

lerer Hendes Tilstand, saasom jeg er Hendes Ben af Hiertet.

Barselkonen. Jeg vilde da ønske, Madame! at for at lade see Venskabs-Tegn imod Hende igien, jeg kunde ogsaa condolere Hende.

Ingeborg. Jeg siger Tak for Hendes Godhed! Ach! ach, Madame! Hun maa tage sig selv i Agt, thi Hendes Dieſyn stager mig ikke an. Hun kommer mig for ligesom min Søster, der døde forgangen Aar.

Barselkonen. Jeg kan forsikkre Hende, Madame! at om Hun vilde blive ved en Time, at tale saadan, jeg visselig vil følge Hendes Søster efter; thi den Godhed hun bær for mig, incommoderer mig mere, end Barselnøden selv.

Ingeborg. Det skulde giøre mig ondt, Madame! om min Tale incommoderede Hende, men jeg vil kræve den gode Kone til Vidne, som her sidder, om det ikke er, som jeg siger; er det ikke vist, min gode Anne Kandestøbers, at Madamen seer saa ilde ud?

Anne Kandestøbers. Jo det er, Ingeborg Blytækkers.

Ingeborg. Jeg troer, min Troe, Hun blev vred, fordi jeg ikke kaldte Hende Madame?

Anne Kandestøbers. Nei! jeg giorde ikke, men jeg bilder mig ind, at være ligesaa vel Madame som Hun, ja trods saa god, thi der er dog nogen Forskiel paa en Kandestøber og en lumpen Blytækker, naar man vil tale Sandhed, ligesom imellem Tin og Blye.

Ingeborg. Man kan faae ondt over saadan Snak; I er vel undskyldt at kalde min Mand en lumpen Blytækker; mener I, at en Blytækker er ikke i alle Maader saa god, som en lumpen Kandestøber.

De slaaer Knep til hinanden og gaaer ud.

Sc. 6.

Arianche Bogtrykkers. Barselkonen.

Arianche. Jeg ønsker til Lykke med Hendes unge Datter!

Barselkonen. Jeg takker, Madame Arianche Bogtrykkers.

Arianche. Hvorledes befinder Madamen sig?

Barselkonen. Jeg er saa forskrækkelig afmægtig.

Arianche. Det kan ikke andet være, Madame! den første Edition er altid den værste.

Barselkonen. Hvad vil det sige? den første Edition?

Arianche. Vi siger saa om Bøger; thi naar en bliver første Gang oplagt, kaldes det den første Edition; jeg vil derfor sige, at Madamen er ikke vant til at ligge saa ofte i Barselseng, som jeg, derfor er det Hende meer besværligt.

Barselkonen. Hvor ofte har da Madamen været befordret til Trykken?

Arianche. Ha, ha, ha, det var artigt nok, jeg hører, Hun bliver i Lignelsen; jeg skal ellers hilse fra min Kiæreste, han bad, Madamen ikke vilde forsmaae denne Bog, som han nyelig har ladet oplægge.

Barselkonen. I maae vinde Penge som Græs med Jeres Bøger.

Arianche. Forlad mig det, Madame! slige Bøger taber vi paa, og maae oprette vor Skade paa Historier og Eventyr igien; thi naar vi kan sælge fire tusind Historier, kan vi ikke sælge to hundrede slige gode Bøger.

Barselkonen. Paa den Maade skulde I aldrig lægge andre Skrifter op, end Historier.

Arianche. Jeg skal sige Madamen, min Mand er noget curiøst, han giør mange Ting mere for at tiene Publicum, end for Profit.

Barselkonen. For at tiene Notarius Publicus?

Arianche. Nei! vi kalder Publicum det gemeene Bedste.

Barselkonen. Min Mand er meget for Læsning, og kiøber daglig Bøger; i Gaar kiøbte han Doctor Arendt Hvitfeldts Krønike.

Arianche. Hvilken Edition er det?

Barselkonen. Det var den danske Edition.

Arianche. Er det den, som er i Qvarto eller Folio?

Barselkonen. Det er det Oplag, som er i hvidt Bind.

Arianche. Man binder en Bog ind i ti Slags Bind, om man vil; det er ikke det, som jeg spør om; veed Hun ikke, hvad en Bog in Folio er?

Barselkonen. Jeg har ei hørt tale uden om en Nar in Folio.

Arianche. Ha! ha! ha! jeg hører nok, at Madamen forstaaer sig ikke paa Bøger. En Bog in Folio er den, som er saa stor som en Bibel. En Bog in Qvarto er mindre, en i Octavo endnu mindre, en Duodez endnu mindre, og endelig en Sedez, som er allermindst.

Barselkonen. Saa er den Bog in Folio da; thi den er saa stor, som en Bibel.

Arianche. Den Edition er ikke Vand værd, Madame! hvorfor spør I ikke min Mand til Raads, førend I kiøber Bøger? den i Qvarto er eengang saa god.

Barselkonen. Det kan nok være, men det er Bogbinderens Skyld; thi den er ellers ganske ny.

Arianche. Ha! ha! ha!

Barselkonen. Hvoraf leer hun, Madame? jeg taler maaskee ikke ret, men hvad veed jeg af Deres Sager; jeg takker ellers for det, jeg lærte, nemlig hvad en Bog in Folio er. Men lad os tale om andet; mødte I ikke tvende Koner i Døren?

Arianche. Jo jeg giorde.

Barselkonen. De kom her i Klammerie sammen; den ene var Ingeborg Blyetækkers, den anden Anne Kandestøbers.

Arianche. Hvilken af dem var Anne Kandestøbers? den store eller den lille?

Barselkonen. Den som var i Qvarto var Ingeborg Blyetækkers, og den anden i Folio var Anne Kandestøbers.

Arianche. Ha! ha! ha! tael ikke Latin mere, Madame! det kan ikke siges uden om Bøger. Men jeg maa tage Afsked; jeg skal have den Ære at see Hende snart igien.

Barselkonen. Vær saa god at hilse Kiærestén. *Arianche gaaer.*

Corfitz *kryber frem.* Hillemænd! jeg er snart død, saavel af det slette Leie, jeg har havt, som af Barsel-Snakken.

Barselkonen. Synes dig ikke, at en stakkels Barselqvinde er at ynke?

Corfitz. Jeg har ikke Stunder at ynke hende nu; jeg har nok at bestille med at ynke mig selv, som har ligget saa længe under Bordet.

Barselkonen. Ach, kiære Mand! nu er I fri, men derimod forestaaer mig hundrede andre slige Visiter: thi naar Dorthe Knapmagers og Ollegaard Sværdfegers kommer, saa vil min Plage ret gaae an; da skulde I faae at høre en Støien; de snakker gierne paa eengang begge, saa det kommer an paa, hvem der har stærkest Maal.

Corfitz. Det er da bedst, at jeg gaaer min Vei i Tide.

Barselkonen. Jeg skal skikke Jer Bud, naar jeg faaer Roelighed. Men banker det ikke! der har vi friske Visiter igien!

Corfitz. Ach! jeg er om en Hals. *Kryber under Bordet igien.*

Sc. 7.

Barselkonen. Else Skolemesters.

Else. Jeg takker skyldigst, Madame! for den Ære og Honneur, Hun har giort, beviset og undt mig, at lade os vide og tilkiendegive hendes Forløsning, hvilket er mere, end mine Meriter kan meritere; jeg gratulerer og ønsker til Lykke af mit Hierte, og forsikkrer, vidner og contesterer, at det er een af mine største Plaisirs, Fornøielser og Glæder, at see Hendes Velstands Contentement; thi saasom der altid har været et troe, oprigtigt og uforfalsket Venskabs, Kiærligheds og Amours Baand, der har sammenknyttet, sammenheftet og forcenet vore Huse, saa bør og maa jeg glæde og fornøie mig over Madamens Glæde og Fornøielse, ligesom det var min egen, hvilken at være efter Contentement og Fornøielse er mig ogsaa en Contentement og Fornøielse; thi jeg kan forsikkre Madamen, at hendes Dyders Skilderie altid hænger paa mit Hiertes Krog. Jeg har Aarsag at elske Madamen saavel for Hendes egen Skyld, som i Henseende til Hendes Broder, der har beviset mig saa meget Godt; thi jeg kan sige, at han aldrig gaaer i Kramboden, og taer en Klædning op for sig selv, han jo ogsaa taer en Kiole eller, reverenter talt, et Skiørt op for mig.

Barselkonen. Hillemænd! da er Hun lykkelig.

Else. Det gaaer med mig, som det gamle Sprikwort lyder.....

Barselkonen *tørrer Sveden af sig.* Der banker vist igien; det er Ollegaard Sværdfegers og Dorthe Knapmagers. *sagte.* Nu maa der komme saa mange der vil af de urimelige Folk, thi jeg har alt overgivet mig.

Sc. 8.

Ollegaard. Dorthe. Else. Barselkonen.

Ollegaard. Ei Madame! til Lykke! I parerer, min Troe, som en Maibrud, nei see engang, Søster! hvor pyntet den lille Taske seer ud! (om Forladelse, at jeg skiemter).

Else. Tienerinde, Madame!

Ollegaard. Ei see, Madame! er Hun her? maa jeg bede Hende om en Priis Tobak; Hun pleier altid at have noget, som er godt.

Else. Jeg veed, min Troe, ikke; vil Hun behage at prøve det.

Ollegaard. Det er af Baltzers Tobak.

Dorthe. Søster! mig synes det er af Franske Marias; jeg kiender nok Kiøbenhavns Tobak.

Ollegaard. Jeg, min Troe, ligeledes. Af hvis Tobak er dette, Madame?

Else. Det er af Lovises.

Ollegaard. Vil I nu kun smage noget af min.

Else. Det er excellente Tobak; mig synes det er en Aschարah.

Dorthe. Det kommer mig for at være et Slags Havane.

Ollegaard. Jeg skal ikke kunne sige, hvilket af Delene det er; det er mig solgt for Spadille.

Else. Har de gode Madamer intet godt Nyt?

Ollegaard. Nei! ikke meget godt, men

ondt, disværre! hører man nok. I har vel hørt om den Kone, som har fød et Rokke-Hoved til Verden?

Else. Nei jeg har, min Troe, ikke.

Dorthe. Jeg skal fortælle Hende det.

Ollegaard. Jeg kan nok fortælle hende det selv.

De taler begge paa eengang:

Der er en Kone, jeg veed ikke hendes Navn, for hvis Dør en stakkels Tiggerqvinde kom, og bad om noget til hendes smaa Børn, men blev afviist med de Ord: paa Dørren, du Kieltring! det var bedre, at du i Steden for Børn havde bleven forløst med en Rok, som du kunde have spundet paa for din Føde.

Else. I gode Madamer! det er nok, at een fortæller: thi jeg kan ikke saa vel fatte det, naar I taler begge.

Ollegaard. Jeg skal nok fortælle det, Madame!

Dorthe. Jeg skal fortælle det.

De taler begge igien:

Hvorpaa Staaderkonen begyndte at græde bitterlig, og sagde: gid det første, I laver til Barsel, I maa føde et Rokke-Hoved!

Ollegaard. Derpaa tog den anden Kone et Kosteskaft.

Dorthe. Derpaa tog den anden Kone en Mangelstok.

Ollegaard. Nei, det var et Kosteskaft.

Dorthe. Nei, det var en Mangelstok.

Ollegaard. Nei, min Troe, var det ikke.

Dorthe. Nu, lad det være en Mangelstok da; I skal altid have Ret.

Begge fortæller igien:

Hvormed hun pryglede den stakkels Staaderqvinde paa Dørren. Men hvad skedte? en halv Time derefter, befandt Konen i Huset sig meget ilde, maatte gaae til Sengs, og laae et halv samfuldt Aar, indtil hun omsider blev forløst med et Rokke-Hoved.

Ollegaard. Men jeg glemte en Ting at fortælle, hvorledes det gik videre med Staaderkonen.

Dorthe. Det er sandt.

De taler begge igien:

Kokkepigen i Huset mødte strax derefter samme Staaderkone, hvilken tog hende ved Haanden og sagde: hils din Madmoder, og sig hende, at den Kone, som hun saa haanlig viste bort, var Sancte Birgitte, som havde paataget sig en Staaders Skikkelse for at forsøge hende; hvorpaa hun begyndte at skinne som en Soel, og forsvandtes.

Ollegaard. Det er underligt, jeg maa ikke fortælle Historien allene.

Dorthe. Jeg veed Historien ligesaa vel, som I.

Ollegaard. Jeg vidste den dog, førend I.

Dorthe. Men jeg har hørt den af En, der har tient i Brød med den samme Kokkepiges Søskende-Barn.

Imedens de taler, sidder Barselkonen, og holder for Ørene.

Else. Men, I gode Madamer! skal det være vist med det Skib, man i disse Dage har seet i Maanen?

Ollegaard. Ja vist er det sandt.

Fortæller begge to.

Man kunde intet see i Førstningen uden en ordinaire Maane, men naar man stirrede noget længe derpaa, saae man først Skibet, siden Folkene, derefter Skibshunden, og endelig de, som stode længst og stirrede, saae indtil Tobaks-Piberne, som Matroserne havde i Munden.

Else. Men hvad mener og troer man, at saadan Syns Aabenbaring vil tilkiendegive, bemærke og betyde?

Ollegaard. Det betyder ufeilbarlig Krig, Madame!

Else. Ja! jeg troer det nok; thi man har derforuden i disse Dage seet adskillige andre Tegn, som duer ikke meget, iblandt andet en gloende Drage over Roskild.

Dorthe. Ei fortæl os det, Madame!

Else. Jeg kan ikke tilbage kalde i min Ihukommelse Dag og Datums Erindrelse, men jeg erindrer og kommer ihu, at den først kom Folk i Syne, og lod sig see ved de Tider, som den tykkeste Mørkhed hersker og regierer, og man gemeenlig kalder Midnat; den er bleven seet af een af de Folk, som maa vaage, naar andre sove, og ved deres Stemmers Basuner giver Nattens Timer tilkiende, som man gemeenlig kalder Vægtere. Dragens Gloenhed og Skin var saa stor, at den giorde ongefehr omtrent samme Virkning paa Himmelens Poel, som det mindre Nattens Lys, jeg mener Maanen, giør, naar den er i sin Qvarteers Førsthed. Dragen havde, reverenter talt, en Svands henved tre Alen lang. Naar man observerede, mærkede, og gav Agt paa dens Fart og Gang, da maatte man forundre sig ikke mindre over Fartens Hastighed end Maadens Underlighed at gaae paa; thi den spillede nu i det subtile Element, jeg mener Luften, ligesom hine kaade Marsviin spiller i Neptuni Boelig, jeg mener Havet: nu mærkede og observerede man Hovedets Opvendelse, ligesom den vilde flyve op til den tredie Himmel, nu igien Hovedets Nedkastelse, ligesom den vilde præcipitere og styrte sig ned paa Guds Fodskammel, nemlig Jorden. Adskillige Folk i Roskild spænder alle deres Hovedsceener an, paa at udfinde saadan Syns Bemærkelse, Signification og Udtydning.

Ollegaard. Det var jo et forskrækkelig Syn! hørte Barselqvinden den Historie?

Barselkonen. Nei, Madame! jeg sid-

der og tænker paa, hvad jeg skal spise til Aften.

Øllegaard. Ei! gav Hun ikke Agt paa den Historie? den er, min Troe, værd at høre, Madamen er saa god at fortælle den igien.

Barselkonen. Ei, det giøres ikke fornødent, at bemøie hende med at repetere saadan lang Historie.

Dorthe. Vil Madamen ikke fortælle den, saa vil jeg, hvorvel jeg kan ikke love, at føre den ud i saadan ziirlig Stiil, som hun, der har saadan en lærd Mand, som David Skolemester.

Barselkonen. Jeg vil, min Troe, ikke umage nogen dermed.

Dorthe. Ingen Umag, Madame! Historien var saadan.....

Øllegaard. Jeg vil nok fortælle den, Søster!

De fortæller Historien begge To; men i en anden Stiil.

Barselkonen tørrende Sveden af sig. Der banker vist paa Døren, jeg troer, det er Engelke Hattemagers.

Øllegaard. Er det den Pimpernille? hun sidder i Compagnier som en Støtte, der har hverken Maal eller Mæle. Lad os gaae, Søster! farvel Madame! hold Jer brav frisk.

Dorthe. Farvel! du skal faae Skam paa din Nakke, dersom du vover dig for tidlig ud; lad mig føle din Puls, før jeg gaaer; ..... ja hun slaaer vel nok paa det lille Spøgelse; adiøs.

Øllegaard og Dorthe gaaer.

Else. Jeg maa ogsaa afbryde, og tage Afsked, og ønsker af mit inderste Hiertes Receß og Grund min høit-ærede og høit-estimerede Madame en snar og hastig Opkomst, Restitution og Forbedring, iligemaade, at den kiære Livsfrugt, som Himlens Godhed har velsignet Hende med, den lille deilige første Plante, som er sat i Hendes Urtegaard, maa opvoxe og fremspire de kiære Forældre til Glæde, Contentement og Fornøielse.

Gaaer.

Sc. 9. (Scena muta).

Engelke Hattemagers. Barselkonen.

Engelke kommer ind og giør en Compliment.

Barselkonen. Vær saa god, og sæt sig ned, Madame!

Engelke neier.

Barselkonen. Ach jeg beder dog, Hun sætter sig ned.

Engelke neier.

Barselkonen. Ach Madame! hvortil tiener dog den Ceremonie?

Engelke neier.

Barselkonen. Madame! jeg kan umuelig taale, at Hun staaer længere; vil Hun, jeg skal staae op, for at nøde hende?

Engelke neier, og sætter sig, men taler ikke et Ord, endelig staaer hun op igien, giør en Compliment, og gaaer.

Barselkonen. Adieu Madame! Tak for Hendes angenemme Compagnie.

Sc. 10.

Stine Isenkræmmers. Barselkonen.

Stine. Votre servante, Madame! je vous gratule. Er det en Søn eller en Datter?

Barselkonen. Det er en Datter, Madame.

Stine. Jeg turde mafoi ikke blive længere borte, hvorvel jeg var halvdeels engrassered i Dag paa et andet Sted, men jeg satte alting til Side for at besøge Hende, mon cher amie.

Barselkonen. Jeg siger tusind Tak for Hendes Godhed og Høflighed.

Stine. Det er ingen Complisance, Madame! men en Devoir og Obligement, at besøge fine gode Venner, især naar de ere malat og upaasselige, jeg har ellers giort en Visite i en anden Barselstue i Dag.

Barselkonen. Hvor var den Barselstue?

Stine. Det er Fisenterens Kone, hun har faaet en Søn, som affectivement er et amable Barn.

Barselkonen. Den Kone er lykkelig i at faae Sønner.

Stine. Ja Madame! hun har en stor boncheur deri frem for andre...... Ei! jeg troer, mafoi, at jeg har glemt min Tobatiere-Dose, maa jeg ikke bede Madamen om en Entreprise af Hendes? Det er en god Tobak, trés humble valet.

Barselkonen. Hun kommer ret beleilig i Dag, Madame! jeg skulde skrive et Brev til Hans Jacobsen Tobakshandler i Flensborg, og vilde gierne have Opskriften paa Fransk; men der er ingen her i Huset, som skriver Fransk til Gavns, hvorfore jeg gierne vilde bede Madame hielpe mig til Rette derudi, saasom hun forstaaer det Sprog fuldkommen vel.

Stine. Trés volonté, Madame! Hun skriver saaledes: A Messiö, Messiö Jean de Jacobsen, Marchand de la Tobak présentemang à la Flansborg.

Barselkonen. Siger man Flansborg paa Fransk?

Stine. Oui, Madame! Flensborg det er Dansk, mesten alle Byer og Stæder skrives anderledes paa Fransk, som per exemple, Kiøbenhavn kaldes Copenhague, Norge Normandie, Jylland Judée, og Jøderne (som er meest underlig) kaldes Les Juifs.

Barselkonen. Det sidste er meget uforstaaeligt.

Stine. Det er sandt nok, men jeg kan vise Hende det paa Tryk i min Grammær, hvor det staaer Les Juifs die Juden.

Barselkonen. Ha! ha! ha! die Juden det er Jøderne; giør min Mand ikke til en Jøde, Madame! han er en god ærlig Jydekarl, ha! ha! ha!

Stine. Jeg vil mafoi ikke være Hendes Harcellist. Adios. *Hun gaaer.*

Sc. 11.

Corfitz. Barselkonen.

Corfitz *kryber frem.* Ei! giv mig dog et Glas Brændeviin i en Hast, jeg er nærmere død end levende, jeg er ligesom jeg var mørslagen over alle mine Lemmer, og saa fuld af Støv, Qvalm og Barselsnak, at jeg er færdig at briste; men der er, min Troe, atter Folk! er dette ikke en forbandet Stue, hvor ikke meer end een Dør er, jeg har aldrig seet slig en urimelig Bygning; kan jeg ikke komme ud igiennem Vinduet?

Barselkonen. Jo vist! om I vil bryde Halsen itu.

Corfitz. Det vil ikke sige, saa faaer det engang Ende.

Barselkonen. Ei Snak; jeg troer du spøger.

Corfitz kryber under Bordet igien.

Sc. 12.

Gedske Klokkers. Barselkonen.

Gedske. Jeg gratulerer Madamen med Hendes unge Datter; det blev dog ingen Søn denne Gang, som jeg tænkte.

Barselkonen. Jeg er meget vel fornøiet med en Datter; man kan vel undertiden have større Glæde af Sønner, men naar et Drengebarn ikke vil den rette Vei, kan det giøre større Fortræd end ti Døttre.

Gedske. Det er sandt nok, Madame! man kan holde Døttrene bedre i Ave; jeg veed nok, hvad Fortræd min Moster Giertrud Smeds har havt for hendes Søn Andreas, jeg kan ikke tænke derpaa, Madame! uden Taarene staaer mig i Øinene. *Hun græder, og tørrer sine Øine paa sit Forklæde.* Ja den Anders, den Anders har giort sin stakkels Moer saa mange graae Haar; har Madamen hørt, hvad han giorde forgangen Dag?

Barselkonen. Nei jeg har ikke.

Gedske *græder.* Ach! ach! hvad har ikke Fanden at bestille? thi saadant kan dog aldrig komme af vor Herre; han krøb over Naboens Plankeværk, og steg ned i Haven, og stal sin Lomme fuld af Æbler. *Hun græder.*

Barselkonen. Ach Madame! det er jo slet intet at væde Tørklæder for.

Gedske. I skal høre mere, Madame! da han skulde nu tilbage igien, havde han nær bleven hængende, og rev sine nye Klædesburer itu, som I maaskee nok kiender?

Barselkonen. Ei, Madame! kiender jeg hans Burer?

Gedske. Men vor Herre var dog saa god, og conserverede hans Vest. *Hun græder igien.*

Barselkonen. Jeg vil gierne bede Madamen, at Hun lar vor Herre være her udenfor; det er en slem Vane, at misbruge saaledes Guds Navn, naar man taler om Vest og Burer.

Gedske. Ach, Madame! jeg vil tiene Hende —

Barselkonen. Madam! jeg vil ikke indvikle mig i nogen Disput derom, men mig synes, det er kuns en slem Vane at sige, vor Herre var mig saa god, at mine Hosebaand eller Skoe-Remmer ikke brast i Stykker, ligesom det og er et Mundheld at sige, hvad havde ikke Fanden at bestille? naar en Tiener lar et Glas falde i Gulvet, eller spilder noget Suppe paa Bordet. Men lad os tale om noget andet! jeg seer Madamen har faaet en skaaren Finger, hvoraf er det kommen?

Gedske. Det skal jeg sige, jeg skulde i Gaar hen at kiøbslaae i Slagterboden.

Barselkonen. Hvorledes staaer det nu til i Slagterboden? jeg havde min Pige i Gaar derhenne, hun var ikke mægtig, at faae et ærligt Stykke Kiød.

Gedske. Hun har Ret, Madame! det har aldrig været saa forbandet, som det nu er; de tør begiere fem Skilling for et Pund Oxekiød, og det saa mavert, at man seer ikke den mindste Pille Fidt derpaa; jeg skulde koge Suppe derpaa, men Suppen blev saa slet, at jeg, for at bøde derpaa, maatte komme et Stykke Flesk deri. *Hun græder igien.*

Barselkonen. Blev da Suppen god, da Flesket kom deri?

Gedske. Ja, hun blev deilig, Madame!

Barselkonen. Saa har Madamen jo ikke fornøden at græde derfor.

Gedske. Jeg græder ikke saa just derover, men jeg tænker paa Kiødet, hvor elendig det saae ud, og dog kostede fem Skilling Pundet; alting stiger, vil du have et Stykke Flesk, vil du have Smør, vil du have Ost, Grvn, Lys, Brænde, saa kan man ikke veie det op med Penge; jeg erindrer mig, at jeg har hørt af min Moster Birte, *hun græder* nu er den kiære Kone død og hensoven — hun fortalte mig, at i hendes Ungdom kunde man faae det bedste Pund Oxekiød for en halv Skilling, og

var der end ikke engang Politiemester i Byen.

Barselkonen. Men at komme til det, jeg spurte om: hvorledes fik Hun det Skaar i Fingeren?

Gedske. Jeg skulde skiære et Stykke Flesk, for at komme i Suppen; men hvad havde ikke Fanden at bestille?

Barselkonen. Ei! skal nu Fanden igien for en Dag! Men see! der har vi nye Fremmede.

Gedske. Saa maa jeg da gaae.

Hun gaaer.

Corfitz. Og jeg, min Troe, ligesaa, førend der kommer flere.

Barselkonen *til Pigen.* Hør! nu vil jeg have Roelighed en Times Tid; kommer der Fremmede imidlertid, saa kan du sige, at jeg er falden i en Slummer.

Act. 3.

Sc. 1.

En Frue. Barselkonen.

Fruen kommer i en Portechaise, med et pialtet Liberie.

Fruen. God Dag, lille Madam! jeg ønsker til Lykke; hvem har været her nyelig?

Barselkonen. Her har været en Hob smukke Borgerkoner.

Fruen. Her lugter og forbandet borgerlig; lad dem ryge noget herinde! jeg er slet ikke hoffærdig, Madame! det skal ingen kunne sige mig paa; thi hvis saa var, saa havde jeg ikke giort Hendes ringe Huus den Ære, at komme hid; derfor gir mange Folk mig den Lov: Gud velsigne den velbaarne Frue, hun er ikke anderledes at omgaaes med, end en slet og ret Borgerkone; men man maa ikke giøre sig for gemeen heller, thi jeg har mærket, at det undertiden gir Foragt.

Barselkonen. Nei! det er Synd, at sige velbaarne Frue paa; thi jeg har hørt, Hun kommer til Borgerfolk, saa tidt de har noget at byde Hende paa, og at Hun spiser med ligesaadan Appetit der, som det kunde være ved Hendes eget velbaarne Bord.

Fruen. Ja, hvorfor ikke det, Madame! thi naar jeg ret eftertænker det, saa er Borgerfolk dog christne Mennesker, og om de fører et gudeligt Levnet, kan blive salige, ligesaa vel som een af os.

Barselkonen. Men, velbaarne Frue! mon dog ingen Forskiel skulde giøres paa Rangspersoner og Borgerskab i det andet Liv?

Fruen. Nei, ikke meget, Madame! her imellem os at sige; men Hun har ikke behov, at lade sig mærke for andre, thi en gemeen Handværksmand kunde blive storagtig deraf; derfor, Madame! tracterer jeg de Slags Folk ikke med den Foragt, som jeg burde og kunde efter min høie Stand. Tænk, Madame! hvor ydmyg jeg var forgangen, jeg laante, mafoi, uden at rose mig selv, ti Rixdaler af min Skræder.

Barselkonen. Det var uforskammet giort af en Skræder, at han turde understaae sig at laane Penge til saadan en velbaaren Frue; den taabelige Diævel kunde jo mærke, at Fruen giorde det allene, for at sætte Prøve paa ham.

Fruen. Han vægrede sig vel i Begyndelsen, og trækkede paa Axelen, ligesom han vilde sige: jeg er alt for ringe dertil; men da han saae, det var mit Alvor, beqvemte han sig dertil, og gav mig de ti Rixdaler med et dybt Suk, ligesom han vilde sige: gid alle vare saa ydmyge, som denne velbaarne Frue! Jeg er vis paa, den stakkels Mand skal løfte mig op til Skyerne, hvor han kommer, thi enhver skulde dog ikke giøre det, jeg giorde. Er det ikke sandt? Madame!

Barselkonen. Jo! velbaarne Frue har stor Ret derudi.

Fruen. Men hvad vil det sige, Madame! vi ere dog alle Mennesker; jeg vilde, min Troe, ikke undsee mig, at giøre det samme ved Hende. Madame! vil Hun være saa god, og lade mig faae ti Rixdaler, jeg skal strax skikke dem hen i Guld tilbage.

Barselkonen. Ach, velbaarne Frue har kuns Lyst at skiemte med hendes ringeste Tienerinde; jeg er meget eenfoldig, men dog ikke aldeles som Skræderen.

Fruen. Det er, min Troe, mit ramme Alvor, Madame!

Barselkonen. Ei, velbaarne Frue! jeg skulde komme i Udraab for et af de uforskammeste Mennesker, om jeg giorde mig saa næsviis! nei! mine Penge er alt for ringe dertil.

Fruen. Sandt at sige, Madame! saa er Nøglen til mit Pengeskab forlagt, og jeg skulde i en Hast give ti Rixdaler i Drikkepenge til en Tiener, som jeg venter med en Present fra en Cavaleer.

Barselkonen. Nei! jeg giør det, min Troe, ikke; om det hele Borgerskab var saa uforskammet at laane Deres Velbaarenhed Penge, saa giorde dog ikke jeg det, thi jeg har alt for stor Respect for Hende dertil.

Fruen. Ja, ja, saa er det Hendes egen Skyld, Madame! men hvad har Hun staaende paa det Fad?

Barselkonen. Det er nogle gemeene Kager.

Fruen. Lad mig smage dem..... Ei, de smager dog ikke saa ilde, som jeg tænkte; jeg vil, min Troe, paa hendes Behag tage nogle hiem med mig: Christopher!

Christopher i et pialted Liberie. Velbaarne Frue.

Fruen. Tag disse Kager, og bær hiem. Til Barselkonen. Adieu, Madame! farvel! og vær altid forsikkret om min Gunst.

Barselkonen. Jeg takker Fruen for beviiste store Raade. Fruen gaaer.

Sc. 2.

Anne Signekiælling. Barselkonen.

Anne. Madame! nu, hvorledes er det med Helbreden?

Barselkonen. Vel nok, Anne! men jeg kan ikke sove om Natten, og saasnart jeg falder i Søvn, har jeg strax forskrækkelige Drømme; hvoraf kan det komme, Anne?

Anne. Brænder Madamen Voxlys eller Tællelys om Natten?

Barselkonen. Jeg brænder Voxlys.

Anne. Der har vi det! hvad mener J, Drømme er andet, end Geister, som forekommer Folk i Søvne; det eneste, hvormed man fordriver saadanne onde Geister, er ved Røgen af Tællelys, derimod løber de efter Voxlys; hvoraf mener J vel, det kommer, at det spøger saa meget i Kirkerne, af andet, end at man der brænder Voxlys? Jeg vil forbinde mig til, at jage en heel Million svævende Geister bort med en Praase, om det ikke er andet end slige Geister, som flyve i Luften; men er det Nisser, som J har Uroe af, maa J strøe Hørfrøe for Sengen, saa faaer de strax Fødder at gaae.

Barselkonen. Ach, kiære Anne! plag mig ikke med saadan Snak, et friskt Menneske kan endogsaa blive syg deraf; saadanne onde Drømme kommer jo ikke af andet, end af Blodet; jeg sover jo roeligen, naar jeg har et friskt Legeme, hvorfore skulde disse Geister plage Folk meer, naar de ere syge, end naar de ere friske?

Anne. Det veed ikke jeg, Madame! men man seer dog, at de giør det; kommer det af Blodet, saa skal vi hitte paa andre Midler; intet er bedre, end at J bliver maalet; nu skal jeg strax være hos Hende igien. Gaaer ud.

Barselkonen. Ach, gid jeg var vel skilt ved denne Hex! men hun faaer have sin Villie, thi hun har sin Gang i store Huse, hvor hun sætter godt Folk i Miscredit, naar de ikke vil flattere hende; jeg maa skikke mig i dette, saa vel som i alt andet, som Barselsenge føre med sig; ach! ach! kunde jeg kun holde det ud!

Anne kommer ind igien. Om Forladelse, jeg blev saa længe borte.

Barselkonen. Alt forladt, Anne! sagte ved sig selv, jeg var tilfreds, du havde aldrig kommet tilbage..... Hillemænd! der er Mester Bonifacius, nu bliver her Klammerie af; løb, Anne! bag Skiermbrættet i en Hast.

Anne løber og skiuler sig bag Skiermbrættet.

Sc. 3.

Bonifacius. Barselkonen.

Bonifacius. Serviteur, Madame! hvorledes er det med Helbreden?

Barselkonen. Slet og ret, Mester Bonifacius!

Bonifacius. Hun maa lade sig aarelade, Madame!

Barselkonen. Doctoren siger nei; han har allene givet mig nogle Draaber, som jeg skal bruge; de staaer i denne Flaske.

Bonifacius. Ei Potz Slapperment! de Draaber ere en Forgift for Hende! har Hun ikke svedet forskrækkelig derefter?

Barselkonen. Jo! jeg svedte stærk for et Par Timer siden, da Else David Skolemesters var her, men jeg veed ikke, enten det kom af Draaberne, eller af hendes høitravne Gratulation, som hun giorde mig.

Bonifacius. Det var af Draaberne, Madame! Gud forlade de Doctore dog, som handler saaledes med en stakkels Patient. Vil J kuns bruge disse Draaber en Uge, saa skal J see, om J ikke har den bedste Gulsot paa Halsen, nogen vil forlange; vil J bruge dem nok en Uge, kan J faae en Svindsot eller Hypocrisie, Epilepsie, Anomalie, Paralysie, og endnu det, som værre er, thi her er Antimonium, her er Arsenicum udi! Er det ikke uforskammed, at præparere for en stakkels Barselqvinde en Recept af Sulphore indigesta & Sale haluminosa und Mercurio, absonderlich in diesen Jahre, worin Saturnus nicht regieret!

Sc. 4.

Tvende Koner. En Mammeselle. Mester Bonifacius. Barselkonen.

Første Kone. Tienerinde, Madame! til Lykke med hendes unge Datter!

Anden Kone. Jeg siger det samme.

Barselkonen. Værer saa god, og sidder ned, J gode Madamer! Men Mester Bonifacius! skulde det være godt, at lade sig aarelade nuomstunder?

Bonifacius. Ach ja! det er vel bedre i klart Veir, end i taaget Veir, bedre i Maanens Tiltagelse, end i dens Aftagelse; men det giør ikke meget til Sagen, naar man kun holder sig derfra i de ulykkelige Dage.

Barselkonen. Men hvad vil det sige, Mester Bonifacius! lykkelige og ulykkelige Dage?

Bonifacius. Das ist zu sagen, Madame! wer sich am vierzehnten oder fünfzehnten Martii verlobet oder heyrathet; kommt in großer Armuth und Elend; am zehnten oder achtzehnten April muß man aus einem Hause ins andere nicht ziehen, am siebenten oder achten May muß man nicht reysen, am siebzehnten Junii nichts handeln, am einundzwanzigsten Julii keine Proceß anfangen.

Første Kone. Mester Bonifacius! Han kan vist ogsaa see Folk i Hænderne?

Bonifacius. Ach freylich, das heist man der Negromantia.

Første Kone. Ach! vær saa god, og see i mine Hænder.

Bonifacius. Ja nok; — jeg seer, Madame! at Hun faaer sex Børn endnu.

Første Kone. Ei Snak! min Mand er allerede otte og tredsindstyve Aar gammel.

Bonifacius. Det vil ikke sige, Stregerne i Haanden kan ikke slaae mig feil; I faaer sex Børn, det er vist, men hvor I faaer dem fra, det kan jeg ikke see.

Første Kone. Fy, fy, mener I, jeg er en Skiøge at jeg skulde faae Børn med andre end min Mand? jeg er alt for vel opdragen, til at være min Mand utroe.

Bonifacius. Vil Hun være flatteret, Madame! saa maa Hun lade sig see i Hænderne af andre, end af mig.

Første Kone. See nu ogsaa i hendes Haand.

Mammesellen. Nei, min Troe, vil jeg ikke, at nogen skal see mig i Haanden.

Første Kone. Jo, min Troe, skal du lade dine Hænder see, saa vel som jeg, hvad er det for Snak?

Bonifacius. Hendes Haand er noget vanskelig, jeg kan ikke see, hvor mange Børn Hun faaer; lad see nok engang; nei, men jeg seer, at Hun har faaet et Barn.

Mammesellen. Det er en usandfærdig Løgn, thi jeg er Jomfrue endnu.

De andre holder Tørklædet for Ansigtet af Blufel.

Bonifacius. Det giør mig, min Troe, ondt, at jeg ikke vidste, Hun var ugift, ellers havde jeg intet talt derom; lad mig see nok engang, Jomfrue! maaskee at jeg faae feil første Gang.

Mammesellen. I maa see Fanden, I skulde maaskee lyve mig flere Børn paa, end det, jeg har faaet; hvo som siger mig andet paa, end at jeg er Jomfrue, den skal være en Løgner og en Skielm.

De andre begynder at fnise, og Pigen græder.

Bonifacius. Min hierte Jomfrue! bliv ikke vred paa mig, jeg vidste, min Troe, ikke andet, end Hun var Madame, men.....

Mammesellen. Du est en Løgner og en Bedrager! jeg skal sige de gode Madamer, hvoraf dette reiser sig. Jeg tiente paa en Herregaard med en anden Mammeselle, som kom Skolemesteren for nær; Sagen kom for Tamperretten, hun paastod Ægteskab, han søgte Udflugter, og ved adskillige Procurator-Streger forqvaklede Sagen saaledes, at han blev frikiendt for Ægteskab, og jeg maatte lade mig nøie med to hundrede Daler.

De andre leer, Pigen gaaer bort med de to Koner, og truer Barberen.

Barselkonen. Det var en forbandet Historie, men hun røbede sig selv; jeg vilde have givet ti Rixdaler, at det ikke var skeet i mit Huus.

Bonifacius. Jeg vidste ikke andet, end hun var gift, ellers havde jeg gierne sparet hende.

Barselkonen. Jeg vilde have søret for den Pige, hun seer saa skikkelig og saa veen ud; men der kommer Doctoren; hillemænd, bag Skiermbrættet, Mester Bonifacius!

Han løber bag Skiermbrættet.

Sc. 5.

Barselkonen. En Doctor.

Barselkonen. Ach! jeg kommer ikke ihu, at Anne Signekielling staaer bag Skiermbrættet tilforn, der vil ligge et Fandens Huus imellem dem. Tienerinde, Hr. Doctor!

Doctoren. Hendes skyldigste Tienere, Madame! hvorledes staaer det til med Sundheden? har Hun Beneficium ventris?

Barselkonen. Nei, Hr. Doctor! han har ikke været her i lang Tid.

Doctoren. Ei, Madame! saa gaaer det ikke vel, det maa i det ringeste være to Gange om Dagen.

Barselkonen. Men hvor kommer det, at Doctoren undertiden har forbudet mig det?

Doctoren. Jeg? det har jeg aldrig giort, Madame! der er ingen Ting, som jeg raader mere til.

Barselkonen. For nyelig truede Han dog, at stævne Mester Bonifacius for det medicinske Facilitet, og nu raader Han mig, at bruge ham tvende Gange om Dagen.

Doctoren. Ha, ha, ha! Hun forstod mig ikke ret; jeg sagde ikke Bonifacium, men Beneficium, det var at sige: har Hun aabet Liv?

Barselkonen. Det er noget andet, derfor er det sikkerst at tale Dansk til Fruentimmer; men at svare til det Spørgsmaal, saa har jeg ikke at klage i den Post.

Doctoren. Hvoraf finder da Madamen sig mest incommoderet?

Barselkonen. Jeg har saadan Uroelighed i mit Legeme.

Doctoren. Hvad Mad spiser Hun, Madame? hvorledes er Hendes Diæt?

Barselkonen. Om Morgenen drikker jeg lidt Thee.

Doctoren. Grøn Thee eller Thee de Bou?

Barselkonen. Grøn Thee.

Doctoren. Det duer ikke, Madame! det obstruerer.

Barselkonen. Nei! jeg fortalede mig, det er Thee Bou jeg drikker.

Doctoren. Det duer ikke, Madame! det løser for meget, og gir en slap Mave.

Barselkonen. Det er ikke alle Morgener, jeg drikker Thee; thi de fleste Morgener drikker jeg en god Havre-Suppe.

Doctoren. Det duer ikke, Madame! det giver Slim i Maven; men hvad æder Hun om Middagen?

Barselkonen. En god Kiød-Suppe.

Doctoren. Duer ikke, Madame! for syge Folk; Kiød er hidsig, og føder Sygdom.

Barselkonen. Ei, Hr. Doctor! jeg maa endelig have noget; jeg kan ikke æde Meelgrød allene baade Middag og Aften.

Doctoren. Meelgrød! ingen Ting er skadeligere, Meelgrød er jo ikke andet end raat Brød, man kan jo lime med Meelgrød.

Barselkonen. Skal jeg da æde Byggryns-Grød?

Doctoren. Duer ikke heller; thi man kan aldrig faae Byggryns-Grød koget vel; om den skulde kunde passere, skulde den koges netop tre Timer, fem Minuter og en Ottendedeel, og det altid med lige Ild.

Barselkonen. Men hvor kan noget Menneske passe det saa lige?

Doctoren. Det er sandt, Madame! derfor er det bedst, at lade blive med den Spise. Jeg vil give Hende Opskrift paa de Slags Drik og Spise, Hun skal holde sig fra; nemlig Melk, Viin eller Øl er en Gift for Hende; foruden den Slags Spise, som før er omtalt, maa Hun holde sig fra al Slags Fisk, item rørig Mad, som Flesk, Erter, Kaal, Løg, item alt det, som er salt og suurt; Brød er en uskyldig Spise, som styrker Legemet, uden at føde Sygdommen, men Hvedebrød maa Hun ei æde, thi det stopper.

Barselkonen. Skal jeg da æde Grovbrød?

Doctoren. Ingenlunde; thi det er Suurdeig i Maven.

Barselkonen. Hillemænd! Hr. Doctor! paa den Maade skal jeg hverken æde eller drikke.

Doctoren. Det var at ønske, at en Patient kunde holde sig derfra; thi som al Sygdom kommer af Mad og Drikke, saa fødes den ogsaa deraf; jeg havde en Patient, han kunde twinge sig, den Karl (men hvor finder man flere, der ere saaledes Mestere af sig selv?) han holdt sig i en Feber sex Dage baade fra Vaadt og Tørt.

Barselkonen. Saa haaber jeg nok, at han døde.

Doctoren. Ja, hvad andet! men Feberen derimod forlod ham ganske; thi det var os kuns at giøre om den at fordrive; Febris, Madame! var her materia substrata! hic Rhodus, hedder det, hic salta. Ellers har Hun ikke behov at være bange, at det skal vare længe med Sygdommen, thi jeg har en Tinctur, som er et Arcanum, hvoraf vel er sandt, at de fleste døer, men dersom de ikke døde deraf, var aldrig noget saa ypperligt i Verden.

Barselkonen. Hr. Doctor! lad os tale om andet; jeg har om Natten saadanne forskrækkelige Drømme: hvoraf kan saadant komme, Hr. Doctor?

Doctoren. Drømme, Madame! ere adskillige Slags, der er somnia divina, diabolica, og naturalia, eller efter Hippocratis Mening allene somnia divina & naturalia..... men hvad er der for en Allarm bag Skiermbrættet? det lader som Klammerier.

Barselkonen. Det er Ammen, hun bliver ligesom hun var gal i Hovedet, naar hun hører enten Latin eller Græsk.

Doctoren. Ikke andet! ja jeg skulde fortælle Madamen videre om Drømme; St. Gregorius deler Drømme udi dem, som kommer e repletione, exinanitione excrementorum, & illusione, e cogitatione & illusione simul. Men det er dog en forbandet Allarm, det kan jo ikke være Ammen allene.

Barselkonen. Jo det er, Hr. Doctor! hun blev ligesaadan forgangen, da David Skolemester var her.

Doctoren. Jeg skal da fortælle Resten paa reen Dansk. Disse Delinger ere gode nok, men mig synes, at de kan bedst deles i sex Slags, det første Slags er de, som varer om tilkommende Ting, det andet Slags er de Ting, som forestilles vore indvortes Sandser, og kaldes Syn..... Men hvad Pokker er det for Støien bag Skiermbrættet, den Amme maa være splitter-gal; hvad hedder hun, Madame?

Barselkonen. Hun hedder Sire.

Doctoren. Hør Sire! giv dig tilfreds, jeg taler jo ikke et Ord Latin mere.

Barselkonen. Hr. Doctor skal ikke agte det, hun kommer sig nok igien.

Doctoren. Det tredie Slags ere Aabenbaringer, som Himlen gir os i Søvne, og er kaldet af de Græker Phasma, Horama, eller Chrematismos..... Men det kan umuelig være Ammen allene, Madame! jeg hører jo tvende Røster.

Barselkonen. Jo det er, min Troe, hun kan giøre sig to Røster paa eengang.

Doctoren. Sire! Hvor er det fat? see, nu blev hun stille! men hvor var det vi slap, Madame?

Barselkonen. Det maa vor Herre vide, jeg forstaaer kuns meget lidet deraf.

Doctoren. Ja nu erindrer jeg mig det, det var **Phasma.**

Barselkonen. Ligesom Doctoren behager, thi det er mig lige godt.

Doctoren. **Enypnia** ere slige Drømme, som her allene haver Sted, jeg kalder saadanne de ordinaire Drømme, endeel, saasom de hænder gemeenlig, saa tidt vi falder i Søvn, endeel og eftersom der gierne præsenteres os noget i de samme af de Ting, som vi nyelig har giort eller tænkt. Saaledes drømmer den Forlibte om sin Amour, en Gierrig om sin Riigdom, en Advocat om Rettergang, en Skolemester om Gloser.

Barselkonen sagte. Og en Doctor om Piller.

Doctoren. Hvilket **Lucretius, libro primo,** giver tilkiende, **item Seneca in Octavia, & Claudianus de raptu Proserpinæ**; men hør Madame! der er jo to Mennesker, som slaaes, jeg kan jo høre fire Been stampe, jeg maa see, hvad det er.

Barselkonen. Det er, min Troe, intet uden Ammen med Buggen.

Doctoren. Hid rapporterer sig det, **Plutarchus** siger om **Theseo.** *I det samme falder Skiermbættet om, Barberen og Signe-Kiællingen falder oven paa Doctoren, alle tre paa Gulvet. Bonifacius trækker Kiællingen ud efter Haaret, Doctoren trækker Barberen i Haaret til Døren, hvor Barberen løber ud.* Ha! ha! Madame! det var andet, end Ammen; jeg seer, hvad Folk I consulerer; jeg skal lade baade dem stævne, som lar sig bruge, og Jer tilligemed, som bruger dem. *Gaaer bort*

Barselkonen. Hr. Doctor maa da ikke fortryde paa, om jeg kommer med en Contra-Stævning, formedelst Hans urimelige Snak, hvormed Han nær har taget Livet af mig.

Sc. 6.

Barselkonen allene.

Saa gik det til i Dag, i Gaar;
I Morgen samme Plage
Mig arme Qvinde forestaaer,
Jeg tør dog ikke klage.
At pines saa heel tungt vel er,
Er artig dog tillige.
Det efter Landets Mode skeer,
Hvad har jeg da at sige?
Sid store Folk de Griller faaer,
At giøre det end værre,
Og Barselseng paa Torv opslaaer:
Vi, som saa villig ere
At efterabe, Moden jo
Vi skulde strax antage,
Og gierne ligge der i to
Og syrgetyve Dage.
Den usle Bonde sligt beleer,
Den som sit Brød maa tigge,
Han siger, hvis det Høihed er,
Paa Pinebænk at ligge,
Jeg nøies heller med min Stand,
Ei efter Høihed stunder,
Fornemme Fruer i vort Land
Slig Høihed ei misunder.

Act. 4.

Sc. 1.

En Kone (fra anden Act). **Troels.**

Konen. Troels! din Madame har godt, hun faaer saa mange skiønne Visiter.

Troels. Det maa Hun vel sige, Madame! jeg var engang i Stuen, da Visiterne vare, men det kostede mig to Skilling i Brændeviin.

Konen. Hvi saa?

Troels. Man maa jo drikke Brændeviin paa det, som rørigt er, for at forebygge Feber, thi ligesom der er rørig Mad til, saa er der og rørig Snak, som kan bringe en ærlig Karls Mave i Confusion; med eet Ord, Madame! jeg vilde ikke være Barselqvinde, om man gav mig to Mark.

Konen. Ja! jeg troer nok, din Madame var ilde tilfreds med vore Visiter i Dag, for en vis Aarsags Skyld. Ha, ha, ha.

Troels. Hvilken Aarsag?

Konen. Ah den kydske Kone! ha, ha, ha! det var nogle ulyksalige Visiter. Ha, ha, ha.

Troels. Ha, ha, ha! hvad vil det sige? naar I leer af Visiterne, saa leer I af Jer selv.

Konen. Den stakkels Kone kunde ikke faae Tid..... ha, ha, ha.

Troels. Hun kunde ikke faae Tid, at bede Jer allesammen gaae Fanden i Vold paa Døren.

Konen. Nei! hun kunde ikke faae Tid at tale et Ord med hendes..... ha, ha, ha.

Troels. Med hendes ha, ha, ha! hvilken ha, ha, ha er det?

Konen. Med hendes Galant, som laae skiult under Bordet; hvilken Ulykke for den stakkels Kone! ha, ha, ha.

Troels. Hvad Fanden er det, I siger? laae der en Galant skiult?

Konen. Ja! jeg ynkedes over den stakkels Karl. Ha, ha, ha, men jeg skal ikke sige fra.

Troels. Det giør I vel i, Madame! thi det kunde hænde sig, at naar I kommer i Barselseng, at vor Madame kan finde ligesaadan en Støver under Jer Bord.

Konen. Det har vel ingen Fare.

Troels. Men vil Madamen end giøre os en Visite i Dag, efterdi Hun kommer her?

Konen. Ikke til Barselkonen, men til den gode gamle Monsieur Corfitz, som jeg længst har kiendt.

Troels. Jeg troer aldrig, Madamen har i Sinde at bedrøve min Husbond, og at giøre ham end mere catholsk i Hovedet, thi han har tilforn Mistanke til en Cantor, som har informered hende i Musiken.

Konen. Maaskee det er den samme, som laae under Bordet, men.....

Troels. Jeg beder for alt det, som til er, at Hun ikke giør ham Hovedet mere kruset, thi hvad vinder Hun dermed?

I det kommer Corfitz bag ved, staaer og hører alting, og giør Ophævelser derover.

Konen. Bør man ikke vare en god Ven ad om saadant, at han i Tide kan forekomme det?

Troels. I bedrøver kun Manden dermed, i det I siger ham hans Ulykke, som han ikke kan ændre, og opirrer hende og hendes hele Slægt mod Jer Huus.

Konen. Saa raader du mig da derfra?

Troels. Ja vist, og det er endeel for deres, endeel for Jer egen Skyld, thi I vil tabe mest derved.

Konen. Saa tal da intet derom, at jeg har været her. *Hun gaaer.*

Sc. 2.

Troels. Corfitz.

Troels. Hvilken forbandet Historie var ikke denne! jeg glemte at spørge hende, hvordan den Karl saae ud; saa gaaer det, naar en Mand paa halvfierdsindstyve Aar gifter sig med en Pige paa femten Aar; om jeg havde været betroed at opsætte denne Giftermaals-Contract, skulde den have bleven saadan: Hr. Corfitz overgiver alle sine Midler og Formue, løst og fast, til den dydzirede Møe, og forbinder sig til at holde hendes Stads vedlige, at hende aldrig noget skal fattes, derimod forbinder hun sig til, at holde hans Pande vedlige, at den aldrig skal fattes visse Slags Prydelser, som zirer en gammel Mand saa vel. — Jeg har altid tænkt, Madamen skedte Uret, men nu undskylder jeg Husbond, thi undseer hun sig ikke for at have Galanter hos sig paa denne Tid, nu hun er svag, hvad maa hun da giøre, naar hun er frisk. O du stakkels gamle Hanrei, jeg har stor.....

I det samme vender han sig, og bliver Corfitz vaer, som staaer bag ved Øret af ham.

Corfitz. Du præker vel i en Lygte, Troels! det var en trøstelig Discours for mig.

Troels. Hvilken Discours?

Corfitz. Jeg har hørt den fra Begyndelsen til Enden; men hvorfor har din Hund ikke aabenbaret mig saadant tilforn? Ach Himmel! min Mistanke har været alt for vel grundet, jeg vil ikke see min Kone for mine Øine; det er Ulykken jeg har ikke meer end eet Vidne paa den unge Karl, som i min Fraværelse var allene med hende i hendes Kammers; tænk engang, hvilken Dristighed, hvilken ublue Kiærlighed, ikke at undsee sig, endog paa saadan Tid, som nu er, at have fremmede unge Karle hos sig; jeg kan ikke styre mig, jeg skal blotte hendes Skam for hele Verden og give det an for Øvrigheden.

Troels. Ja Husbond kan erholde Skilsmisse derved.

Corfitz. Jeg mener Ja.

Troels. Jeg ligesaa, nemlig ved sit gode Navn og Rygte; thi at beskylde sin Kone, har noget at sige; jeg kiender nok Tamper-Retten, thi jeg har en Broder, som er Lakei hos en Tamper-Herre; der vil fældes saadan Dom: Endskiøndt det er kiendeligt af adskillige Omstændigheder, at Sr. Corfitz er Hanrei, saa dog, eftersom han ei kan bevise det saa klarlig, som to og tre er fem, saa dømmes han til at giøre hende Afbigt.

Corfitz. Det maa være, hvad det være vil, saa skal jeg dog forsøge det: gak først hen til Cantoren Mr. Gothard.

Troels. Det skal skee, Husbond. *Gaaer bort.*

Corfitz. Est du gal Dreng! du har jo ingen Beskeed faaet, hvor vil du hen?

Troels. Jeg vil hen til Mr. Gothard, som Husbond bad mig om.

Corfitz. Hvad skal du giøre der?

Troels. Jeg veed, min Troe, ikke.

Corfitz. Ei saa hør Beskeed først, førend du gaaer, din dumme Esel! Du skal bede ham giøre mig den Ære, at komme hid et Øieblik.

Troels. Har da Husbond noget at tale med ham?

Corfitz. Ja hvad andet? jeg vil fritte ham noget i denne Sag.

Troels. Ha jeg forstaaer nok, Husbond, jeg skal, min Troe, nok sige ham det.

Corfitz. Hvad vil du sige ham?

Troels. At der er een, der har giort Husbond til.....

Corfitz. Gid du faaer en Ulykke, din Slyngel, hvem beder dig sige saadant?

Troels. Ei Husbond! jeg vil ikke just sige det saa plumpt, jeg vil sige det paa en

skiemtsom Maade, som for Exempel, at Husbond har faaet en liden Skavank i sin Pande, hvorover han vil vide, hvad det er? saa forstaaer han nok Meningen; lad kuns mig raade.

Gaaer bort.

Corfitz. Hei Troels! du skal faae en Ulykke, hvis du ikke tier.

Troels. Ei lad mig kuns sørge derfor; Ærindet skal blive forrettet upaaklagelig.

Corfitz. Jeg troer, Fanden rider Drengen, vil du giøre mig til Nar?

Troels. Vil da Husbond sige ham det selv?

Corfitz. Ja hvad andet? jeg har jo ikke fornødent, at bruge dig til Tolk.

Troels. Saa giør jo Husbond sig selv til Nar, hvilket er værre, end om jeg giorde det.

Corfitz. Jeg troer, jeg kløver Hovedet engang paa den Knegt, han giør mig ganske gal.

Trækker ham i Haaret.

Troels. Au! au! au! Men om han spørg mig, hvad Husbond vil tale med ham om, skal jeg da staae som en dum Hund, og intet svare?

Corfitz. Det er jo nok, at du siger ham, at jeg har noget at tale med ham om, som er Magt paaliggende.

Troels. Ja nu forstaaer jeg Husbonds Mening; jeg melder ikke et Ord om Hanrederiet.

Corfitz. Den Dreng er forhexet i Dag.

Troels. Og endskiøndt han spørg mig tusind Gange, hvad det er, vil jeg ei svare andet, end, at Husbond fortæller ham nok selv om Karlen, som laae under Bordet.

Corfitz. Du skal ikke sige andet, end at jeg vil tale med ham, dit Beest!

Troels. Ja! ja! det er godt.

Gaaer ud.

Corfitz. Jeg kan ikke begribe den Drengs Væsen; var han ikke saa troe, som han er, saa havde jeg for længe siden jaget ham paa Døren; jeg veed ikke, enten det er Ondskab eller Taabelighed.

Troels *kommer tilbage.* Husbond! ret som jeg kom ud i Luften, fik jeg et Indfald, nemlig om Monsieur Gothard fritter mig meget, saa vil jeg allene sige, at en Madame, som var i Barselstuen i Dag, fortalte os noget forbandet Tøi om Mutter.

Corfitz. Og ret som jeg saae dig komme ind af Luften igien, fik jeg det Indfald, at slaae Arm og Been i Stykker paa dig.

Løber efter ham.

Sc. 3.

Corfitz løbende tilbage igien, kaster Huen af, og tar sin Peruk paa. Siden **en Officeer,** derpaa **Christopher Eisenfresser,** siden **en Pige.**

Corfitz. Hillemænd! det var en stor Ulykke, jeg glemmer den ene Fortræd for den anden, her kommer Cabeleeren, som stod Fadder til Barnet, den Karl lar sig ikke nøie med een Bouteille Viin; havde han ikke seet mig, saa havde jeg negtet mig inde; thi han kunde aldrig komme paa ubeleiligere Tid, nu jeg har Hovedet fuld af Griller, og skulde raadføre mig med Monsieur Gothard; det er ikke nok, at man skal plages med Fruentimmer i Barselstue; man faaer ogsaa al Verdens Mandfolk paa Halsen, og hver Gratulation, man giør mig, er et Knivsting i mit Hierte.

En Officeer *kommer ind, syngende en tydsk Vise, blir Corfitz vaer, omfavner og kysser ham.* Ach mein lieber Hr. Corfitz! bliv ikke vred, fordi jeg har bied saa længe.

Corfitz. Nei aldeles ikke, min Herre.

Officeer. Jo jeg kan nok see paa Jer, at I er noget fortrydelig i Dag.

Corfitz. Da er det, min Troe, aldeles ikke derfor, at min Herre ikke kom her i Gaar; *sagte.* thi jeg var tilfreds, du aldrig havde kommet.

Officeer. Mandfolk regner ikke Moden saa nøie, som Fruentimmer. Ei Hr. Corfitz! læg ikke saadant paa Hiertet. Jeg vil oprette det igien med at komme her hver Dag, saa længe Jer Kone ligger.

Corfitz. Ei, Herren skal ikke giøre sig nogen Uleilighed at oprette saadant, thi jeg kan giøre min Eed paa, at jeg ikke er vred, fordi han blev borte i Gaar.

Officeer. Jeg kunde, min Troe, ikke komme, vil Han nu troe mig?

Corfitz. Jeg troer! jeg troer det, Herre!

Officeer. Ich war pardi engrassered anderwärts.

Corfitz. Vil Han endelig jeg skal svære paa, at jeg ikke er vred, for Han blev borte i Gaar, *sagte* men fordi du ikke ogsaa blev borte i Dag.

Officeer. Jeg havde en liden Affaire med en fremmed Officeer i Gaar-Eftermiddag, som jeg stak ihiel, unter uns gesagt, ved Fuglestangen; vi kom i Disput, saa vi derudover maatte ud for Fuglestangen, hvor jeg nær havde stukket min Contrapart ihiel, thi Spidsen af min Kaarde var ikke en Finger-bred fra hans Hierte.

Corfitz. Mig syntes, Han sagde tilforn, at Han stak ham ihiel.

Officeer. Har jeg sagt det, at jeg stak ham ihiel, saa stak jeg ham ogsaa ihiel;

først stødte han i en Second, hvilken jeg caverede, og gav ham een igien udi en Ters; støder efter Corfitz, siden stødte han atter i en Second, og jeg gav ham een over Armen. Støder Corfitz ned.

Corfitz. Min Herre maa exercere Konsten paa andre; thi jeg taaler ikke mange Stød paa disse Tider.

Officeren omfavner ham. Ach mein lieber Hr. Corfitz! ich bitte umb Permission, jeg tænkte ikke at støde saa hart.

Corfitz. Og jeg langt mindre.

Officeer. Han seer ikke saa fornøiet ud, som Han burde at være, Hr. Corfitz.

Corfitz. Jeg er, med Permission at sige, plaget med Cholica iblandt, velbaarne Herre!

Officeer. Ikke andet, dertil er gode Raad; I skal bryde Halsen itu paa nogle af Jere gamle Bouteiller, som I har i Jer Kielder; intet er bedre mod Cholica, end god gammel Rhinsk Viin, lad os faae et Par Bouteiller ind, jeg skal være Jer Doctor.

Corfitz. Viin tiener mig aldeles ikke nu omstunder.

Officeer. Som jeg siger Ham, det er det eneste Middel mod Cholica, jeg har og selv Lyst til et Glas.

Corfitz. Vinen skulde gierne være til Tieneste, hvis nogen var ved Haanden, men Piger og Drenge ere alle i Byen.

Officeer. Da skal min Karl gierne gaae Ham til Haande, og hente et Par Bouteiller af Kielderen.

Corfitz. Men velbaarne Herre!

Officeer. Ei sans façon, Hr. Corfitz! det er ingen Umage. Christopher Eisenfresser!

Christopher med store Knebelbarter. Herr!

Officeer. Hr. Corfitz vil have dig ned i sin Kielder, for at hente os et Par Bouteiller Viin op.

Christopher. Das thue ich mit Plaisir.

Corfitz sagte. Jeg troer det nok; men min Kielder staaer ikke aaben for Eisenfressere og Gaudiebe.

Officeer. Hr. Corfitz skienker dig nok for din Umage.

Corfitz sagte. Det giøres ikke nødig; thi seer jeg ret paa Monsieur Eisenfresser, saa skienker han sig nok selv, om han kommer i Kielderen.

Officeer. Laan ham Jer Kielder-Nøgel, Hr. Corfitz, sans façon.

Corfitz sagte. Ja jeg vil laane ham en Strikke at hænge sig udi. høit. Jeg troer ikke, det giøres nødigt; nu erindrer jeg, at der er dog en af Pigerne hiemme. Marthe, Marthe! hør Marthe! gak ned i Kielderen, og hent os et Par Bouteiller Viin.

Officeer. Lad os sætte os ned ved Bordet saalænge..... I er lykkelig, Hr. Corfitz, at I har faaet en Livs-Arving paa Jer gamle Alder..... Dog det er sandt: I har ikke faaet Barnet, men Jer Kone.

Corfitz sagte. Jeg troer ikke, det er meget usandt deri.

Officeer. Jeg tør ikke vove mig ind i Barselstuen for Frygt at miste min Hat.

Corfitz. Jeg var tilfreds, at min Hat var Fanden i Vold.

Officeer. Ei! Han er saa traurig, Hr. Corfitz, Han burde jo springe paa Bord og Bænke af Glæde.

Corfitz sagte. Naar jeg tænker paa det, som laae under Bordet, saa har jeg ingen Lyst til at springe oven paa det.

Officeer. Hvad siger min Hr. Corfitz?

Corfitz. Jeg siger, at den Pige bliver noget længe borte med Vinen.

Officeer. See der kommer hun baade med Viin og Glas. Pigen kommer med Flasker og Glas. Han skienker i Glasset og smager Vinen. Bon! bon! Kiærestens Skaal! Gid Han inden faa Maaneder maa faae en anden kiær Arving igien!

Corfitz. Han vil have min Kone til en Maaneds-Due, velbaarne Herre! Men see! kommer der ikke min Naboe Jens Olsen? han er ganske beskienked.

Officeer. Han burde hedde Jens Ølsen, thi det er nok en god Øl-Runs, han har.

Sc. 4.

Corfitz. Officeren. Jens Olsen ravende.

Corfitz. Hvor har du været henne, Svoger? du est noget beskienket.

Jens Olsen. Jeg er fuld som et Beest.

Corfitz. Sid ned og hvil dig.

Jens Olsen sætter sig. Lad mig faae nogen Thee, jeg er saa tør..... stig. Hvor er din Kone? lad hende komme ind.

Corfitz. Hvilken Snak! er min Kone nu i Stand at komme her ud?

Jens Olsen. Det er sandt, Svoger, du har Ret, og jeg Uret; thi jeg er fuld. Thee! Thee!

Corfitz. Giv Stunder lidt, til Pigen kommer.

Jens Olsen. Veedstu hvad, Svoger! de siger, faaer jeg Skam, i Byen, at din Kone er ikke Fader til Barnet.

Officeren. Ha, ha!

Jens Olsen. Hvem er der? see, Hans Tienere, Monsieur; thi de holder for, at saadan gammel Mand, som du, paa halvfierdsindstyve Aar, ikke.....

Officeren. Ei Monsieur! lad blive saadan forbandet Snak.

Jens Olsen. Hvem er der? — See! Hans Tienere, Musieurs.

Corfitz. Hvad Slags Thee vil du have, Svoger?

Jens Olsen. Jeg vil nok have den grø.....nne Thee, som he..... heder Thee de Bøf; thi de siger, kiære Svoger, at en gammel Mand, som du paa halvfierdsindstyve Aar, kan ikke giøre.....

Officeren. Jeg kan ikke begribe, Monsieur! hvorledes I tør komme med saadan Snak.

Jens Olsen. Hvem er der? — See! Hans Tienere, Musieurs; thi de siger, at en Mand paa halvfierdsindstyve Aar........ men jeg vil tiene kiære Svoger.

Officeren vender sig fra ham.

Jens Olsen. Der seer jeg alt Thee. Han drikker Officerens Glas ud. Ach! det giorde godt; det var jo Thee de Bøf.

Officeren vender sig om og knepper ham paa Næsen. Det var en Compliment de Bøf, Monsieur Olsen! at drikke en andens Glas ud.

Borgeren river Peruqven af ham; Corfitz stiller dem ad; Officeren raaber paa Eisenfresser; Eisenfresser slaaer begge Borgerne paa Gulvet. Jens Olsen reiser sig og løber bort; Officeren forfølger ham; Corfitz kryber under Bordet, og Eisenfresser gaaer bort med Bouteillerne.

Sc. 5.

Gothard. Troels. Corfitz.

Troels. Her maa have været Fremmede; her staaer Glas paa Bordet.

Gothard. Ja, I er vel ikke Fremmede foruden nu fra Morgen til Aften.

Corfitz rækker Hovedet frem. Troels! er de alt borte?

Troels. Her er ingen uden Monsieur Gothard, som Husbond har havt Bud efter.

Corfitz kommer frem. Er Christopher Eisenfresser ogsaa borte?

Troels. Jeg har hverken seet Christopher Eisenfresser, eller.....

Gothard. Hvordan er det fat, Monsieur Corfitz? hvorfor sad han under Bordet?

Corfitz. Det var mest af Frygt for Monsieur Eisenfresser. I skal vide, Monsieur her havde nær skeedt Mord i mit Huus.

Gothard. Hvad var Aarsag dertil?

Corfitz. Aarsag dertil? vore forbandede Moder, at vi skal holde Huset fuld af Folk, hvergang et Barn fødes; I har jo selv seet, Monsieur, hvor det er tilgaaet udi min Kones Stue i disse Dage.

Gothard. Jeg? Jeg har, min Troe, ikke seet Jer Kone siden, jeg veed ikke, hvor længe.

Corfitz. Monsieur! still Jer ikke saa hellig an, jeg veed bedre.

Gothard. Det er en mørk Tale for mig.

Corfitz. Vil I bekiende med det Gode, saa skal jeg pardonere Jer, hvis ikke, skal I blive exemplariter straffet.

Gothard. Monsieur, jeg troer, at dette Klammerie har saaledes forvirret Jer Hierne, at I ikke veed, hvad I siger.

Corfitz. I skal faae at vide, at jeg veed, hvad jeg siger.

Gothard. Hvad Pokker er det, I siger! hvad har jeg giort? hvad vil I giøre mig?

Corfitz. I maa vide, at her er Lov og Ret til i Landet.

Gothard. Det veed jeg heel vel; men hvad ulovligt har jeg bedrevet?

Corfitz. Om jeg erindrer Loven ret, saa bør I straffes paa Livet for Jeres Gierninger.

Gothard. Alt dette er jo en gal Mands Snak.

Corfitz. Ja stikkes i en Sæk og druknes.

Gothard. Monsieur! naar I beviser mig noget over, saa er Tid for mig at forsvare mig.

Corfitz. Jeg skal inden Aften have beviist, hvad jeg siger.

Troels. Det banker vist. Løber til Døren og kommer tilbage. Hele Gangen er fuld af fremmede Mænd, som maaskee vil gratulationere Husbond.

Corfitz. Gid de faaer en Ulykke med deres Gratulationer! Lad ham tage imod dem, han har meer Deel derudi end jeg. Du kanst ellers sige, jeg er ikke hiemme.

Gaaer bort, og Troels med.

Sc. 6.

Gothard allene. Siden **Troels.**

Gothard. Hvad Pokker er dette for et Eventyr? jeg veed ikke, enten jeg vaager eller drømmer. Jeg har informeret hans Kone i Musiken, førend hun blev gift, og siden hun fik denne Mand, været to eller tre Gange i Huset; derfor skal jeg stikkes i en Sæk, og druknes. Vidste jeg, at jeg havde talet et ublue Ord til hende, saa skulde det aldrig fortryde mig. Det giør mig meest ondt for den stakkels unge Kone, at hun uskyldig skal blive beført; thi jeg har ikke mærket uden alt det, som er ærligt og skikkeligt hos hende. Men der kommer Drengen igien; jeg maa fritte ham derom. Hør Troels! drømmer jeg, eller vaager jeg? Er det din Husbonds Huus, jeg er kommen i eller ei? hører jeg ret eller ei? seer jeg ret, eller er jeg blind?

Troels. Jo, nu seer I ret, Monsieur! men inden Aften maaskee kommer I kun til at see med eet Øie. Der banker igien. Løber til Døren. I gode Mænd, min Husbond siger, at han ikke er hiemme. Kommer tilbage igien. Vort Huus er i disse Dage ligesom en beleired Bye. Nu har jeg nyelig slaget to Storme af. Men det bliver ikke derved.

Gothard. Hvad vil du sige dermed, Troels! at jeg inden Aften kun kommer at see med eet Øie?

Troels. Jeg vilde ønske, Monsieur, at det kom ikke videre, og at J ikke mister dem begge.

Gothard. Jeg kan, min Troe, ikke andet end lee af alt dette, det er jo ikke andet end en Comoedie!

Troels. Nei, Monsieur! det vil blive en Tragoedie; thi at miste sit Øie er ikke noget at lee af.

Gothard. Hvad er det da?

Troels. Jeg skal strax sige Jer det..... Det banker! jeg maa til Døren først og afslaae den tredie Storm. *Løber til Døren, og raaber:* Min Husbond er ikke hiemme, i Diævels Skind og Been! *Kommer tilbage.* Hør, Monsieur! min Husbond har havt Jer længe mistænkt for sin Kone. En af de Madamer, som har giort Visite her i Dag, siger, at hun saae en Karl ligge skiult i Barselstuen. Husbond troer, det er Jer. Men som han ingen ret Beviis har, vil han, at gamle Gunild skal slaae et Øie ud paa samme Karl, og siden, naar han er bleven tegnet, forfølge ham med Retten. Har J derfor Jer Øie kiær, saa bekiend i Tide..... men der banker igien. *Løber til Døren.*

Gothard. Ha! ha! ha! Jeg kiender den gamle Gunild, hun skal spille ham et Puds for min Skyld; thi han bør prostitueres for hele Verden. Jeg skal ogsaa sætte andre ud paa at fixere ham.

Troels *kommer tilbage.* J Hunde, vil J trænge ind med Magt i et Huus?

Gothard. Adieu Troels! vi seer hinanden nok igien med det første.

Troels. Men ikkun med eet Øie.

De gaaer bort begge to.

Act. 5.

Sc. 1.

Gothard. Leonard.

Gothard. Hvilke forbandede Historier! hvorledes kan dog Jalousie forvirre et Menneskes Hierne!

Leonard. Hvad tar han sig da for?

Gothard. Han har i Sinde først at consulere gamle Hexer og Spaamænd, som skal sige ham, om hans Kone har været ham utroe, og lægge hendes Galant ud, som, han mener, er jeg; der skal holdes en Samling i hans Huus i Dag af allehaande Slags Folk, som han vil raadføre sig med.

Leonard. Men hvad tænker han at vinde dermed?

Gothard. Naar han først faaer Sagen at vide, vil han paaføre mig Proces.

Leonard. Det kan ikke være mueligt; men hvor har J faaet slige Omstændigheder at vide?

Gothard. Han har adresseret sig til en gammel Kone, som, til hans Fortræd, er mig end mere troe. Den samme Kone, som gaaer Ærinde til alle disse smukke Folk, har aabenbared mig den hele Handel, og har jeg overlagt med hende, at spille ham adskillige smaa Puds; thi jeg skiøtter ikke om at hevne mig paa anden Maade over den Giek.

Leonard. Hvorledes da?

Gothard. Kiender J ikke Oldfux?

Leonard. Ja, den Pudsenmager, er han endnu her i Byen?

Gothard. Han skal gaae mig til Haande, og agere alle disse Personer, han taer ogsaa nogle af hans Venner til Hielp med sig, som ere lige saadanne giennemdrevne Skalke, som han er selv. Jeg har derfor ført Jer hid, at J tillige med mig kan have den Lyst i en Afkrog at see disse Historier an. Men der seer jeg, han kommer, lad os løbe til Side! Ret nu vil det gaae an; thi Oldfux er her strax ved Haanden, og vil begynde at spille sine Roller, saasnart han seer Hr. Corfitz komme ud. *De gaae.*

Sc. 2.

Corfitz. Troels. Oldfux *som Chiromanticus.*

Corfitz *allene.* Jeg maa gribe til de Midler, som jeg aldrig tilforn har tænkt paa. Jeg veed nok, det er syndigt, at bruge saadanne Midler. Men jeg vil heller døe, end lade det uhevned. Jeg veed, hvo der har forhaanet mig, men det fattes kun at giøre det beviisligt. Madame Maren, som kiender en Hob Folk, der kan sige skiulte Ting, har allerede stævnet nogle hid..... Men hvad vil du, Troels?

Troels Her er een, som kalder sig Chilian Maticus, der siger, at Husbond har havt Bud efter ham.

Corfitz. Det er en Chiromanticus, som seer Folk i Hænderne; lad ham komme ind. Hans Tienere, Hr. Doctor! jeg vilde gierne spørge Ham til Raads om noget.

Chiromanticus. Er det in Mathesi inferiori, superiori, chiromantia, necromantia, arte oniorecritica, talismanica, magia naturali, sive diabolica, det er mig lige godt; thi jeg er Karl for min Hat i det ene saa vel som i det andet.

Corfitz. Nei, Herre! det er noget andet.

Chiromanticus. Vil J noget andet, saa maa J gaae til Doctoren.

Corfitz. Nei, Herre! jeg har et sundt Legeme, men jeg er svag paa Siælens Vegne.

Chiromanticus. Apropos! I taler om Sielen: hvad er Sielen? detur definitio animæ, ut audiam, quam hypothesin sequeris, an Moschi, & qui eum sequuntur, Democriti, Epicuri, Lucretii, an Platonis, an Aristotelis, an.....

Corfitz. Det gir jeg Ham at betænke.

Chiromanticus. An Peripateticus es, an Scepticus, an Stoicus, an.....

Corfitz. Jeg forstaaer ikke, hvad I siger, jeg er ustuderet.

Chiromanticus. Siig mig da paa Dansk: hvad er Jer Mening om Sielen?

Corfitz. Min Herre! det er noget, som er ganske skiult for mig.

Chiromanticus. Ha! ha! I er en Scepticus, I har antaget den fordømmeligste Sect; at tvivle om alting, er jo rette Vei til Atheisterie. Jeg tør sige i Jere aabne Øine, at Pyrrhus, som er Autor til den Sect, var en Slyngel, et Beest, en Flegel, en Sinke, en Daare, en Nar, en Fleskefante.

Corfitz. Min Herre! I forstaaer ikke min Mening.

Chiromanticus. Jo jeg forstaaer: Jeg har visse Principia at gaae efter. Jeg er en Stoicus, gid I var det samme, saa var det bedre baade for Jer, og for Jer Huus.

Corfitz. Min Herre! jeg er en ærlig Mand, og en god Christen, det er mig alt nok.

Chiromanticus. Hvorledes kan I være Christen og Scepticus tillige? jeg maa examinere Karlen lidt mere: Quot sunt Elementa? hvor mange Elementer, holder I for, der er?

Corfitz. Det veed jeg nok, uden at have studeret; der er fire Elementer: Ild, Vand, Luft.

Chiromanticus. Hvor blev det fierde Element af? det er den, som I staaer paa.

Troels. Jeg veed dem alle fire, min Hr. Doctor! det er Ild, Vand, Luft, og mine Skoe, dem staaer jeg paa.

Chiromanticus. Du est en Ignorant; lad mig tale med din Herre.

Corfitz sagte. Den Karl er gal, førend jeg skulde lade nogen af mine Børn studere, før skulde jeg vride Halsen om paa dem. høit. Hr. Doctor! tillad mig dog at sige tre a fire Ord.

Chiromanticus. Hiertelig gierne; men med den Condition, at I taler methodice, in forma syllogismi.

Corfitz. Jeg har faaet nogle Griller i Hovedet, og tviler om min Hustrues Troskab.

Chiromanticus. Ha! ha! ha! purus putus scepticismus! han tviler om alting; slige Atheister skulde udryddes af Landet; I skulde være Stoicus som jeg, saa tvilede I hverken om Jer Hustrue, eller noget andet.

Troels sagte. Jeg er da en Stoicus; thi jeg sagde, at det sidste Element var mine Skoe.

Corfitz. Monsieur! I giør mig gal med Jer forbandede Snak; just fordi jeg tviler, derfor spør jeg Jer til Raads, for at blive oplyst.

Chiromanticus. Godt! godt! vil I kuns lade Jer sige, saa skal jeg nok omvende Jer; hvad vil I da vide af mig? er det noget i naturlige Sager?

Corfitz. Ja alt for naturligt.

Chiromanticus. Er det in Physica cœlesti, eller terrestri, paa Himmelen eller paa Jorden?

Corfitz. Det er i mit eget Huus, saa maa det jo være paa Jorden.

Chiromanticus. Bene! da lad os blive paa Jorden. I vil maaskee vide noget de fontium origine, de fluviorum incrementis & decrementis, de Oceani qualitate, terræ magnitudine, eller noget in Philosophia occulta.

Corfitz. Jeg forstaaer, I Pokkers Skind og Been! ikke, hvad I siger; tal Dansk!

Chiromanticus. Jeg spørger, om I vil vide noget i hemmelige Sager?

Corfitz. Ja vist er det hemmelige Sager.

Chiromanticus. Godt! saa er det vel om Magnetens Kraft og Virkning?

Corfitz. Nei! nei! nei! Jeg vil vide, om min Hustrue er mig troe eller ei.

Chiromanticus. Ha! ha! nu forstaaer jeg; lad see Jer Haand. Hør Monsieur! jeg seer, at hvis I ikke er Hanrei, saa burde I at være det. Gaaer bort.

Troels. Er det nu ikke, som jeg siger, Husbond! jo mere man rører ved saadant, jo værre lugter det; mig synes, det er bedst, at Husbond slaaer sig smukt til Roelighed; thi Han vinder intet andet dermed, end Han bliver udraabt i Byen.

Corfitz. Holdt din Mund! hvis du følede i dit Hierte, det jeg føler, saa talede du anderledes, end du giør; mit Blod er saa oprørt, at jeg ikke kan komme i Roelighed, førend jeg hører nogen Vished derom. Vil ikke lærde Folk sige mig det, saa skal Spaaekiællinger..... Ach Himmel! jeg maa gribe til de Midler, som jeg tilforn har fordømt; men hvad giør ikke Sorg? hvad giør ikke Passioner? hvad giør ikke Jalousie? Jeg maa først have Vished, siden skal jeg bevæbne mig imod hende med Lands Lov og Ret, og om det ikke vil hielpe skal jeg pakke mine Sager sammen, og reise herfra, saa maa hun siden bruge saa mange unge Karle, som hende lyster. Men der seer jeg Spaaekiællingen.

Troels løber bort.

Sc. 3.

Corfitz. Gunild. Siden to Piger. Endelig Troels.

Corfitz. Hør, min kiære Gunild! jeg har giort dig Umage, at komme hid i Dag, for at vide noget, som ligger mig paa Hiertet.

Gunild. Hvad er din Begiering? vil du, at jeg skal slaae Diet ud paa nogen, saa koster det sex Skilling, jeg tager kun lidt, derfor har jeg desmeere Næring.

Corfitz. Nei Gunild! jeg har min Kone mistænkt for Utroskab; du skal skye mig at vide, hvorledes det hænger sammen.

Gunild. Du er maaskee bange, du er Hanrei? lad mig beskue dit Ansigt! Ja, Faer, du seer ud til allehaande. Jeg skal strax skaffe dig det at vide, sæt dig ned paa en Stoel, og tag din Hat af. *Han sætter sig ned, og hun begynder at maale ham, nu paa Armene, nu paa Ryggen, nu i Ansigtet, og endelig sætter ham en Machine paa Hovedet med to Horn.* Sid nu stille, Faer, til jeg kommer tilbage, jeg maa først gaae hen, og tale lidt med min Kat. *Hun gaaer.*

En Pige *kommer ind.* Vil Husbond komme lidt ind, nu er Madamen allene, A..... A..... A..... hvad er det, jeg seer?

Anden Pige. Hvad var det for Raaben? A..... A..... A..... A..... hvad er det, som jeg seer?

De løbe begge.

Corfitz. Jeg troer, Fanden rider disse Tøser; mon de saae noget Spøgelse eller Geist? Jeg veed jo, at jeg ikke kan skræmme Folk. Jeg bilder mig ind, at gamle Gunild ved sine Konster har alt jaget en Skræk ind i Huset; det er, min Troe, godt nok til Jer, I Tøiter: det er kun en Begyndelse, I skal strax faae meer at vide. De Kiællinger kan dog meer end Fader Vor, men hvor mon hun bliver henne saa længe? Det skal være mig en Glæde, om jeg kan faae Hevn over min Kone og mine utroe Tieneste-Folk. Ha! ha! ha! Begyndelsen er allerede god nok.

Troels *kommer ind.* Nu Husbond! kom Kiællingen? A..... A..... A..... *Han slaaer Kors for sig, falder paa Knæe, og læser heel Dedicationen i en Bønnebog og Titelen.* Aandelige Bønner skreven til Trøst og Husvalelse, trykte udi Kiøbenhavn hos Mathias Godiche, og findes hos hannem tilkiøbs.

Corfitz *reiser sig.* Hvad Pokker gaaer af Drengen.

Troels. A..... A..... A..... *Læser videre.* Ærlige og Velbyrdige Peder Skram, Rigens Admiral, min Høigunstige Patron og Velyndere!

Corfitz. Est du gal Dreng?

Troels. A..... A..... Jeg underskaaer mig, Høigunstige Herre, at dedicere Ham dette ringe Skrift A..... A..... A.....

Corfitz. Kiender du ikke din Husbond, Troels! hvor er det fat?

Troels. Ah Husbond! er det Jer? jeg tænkte, det var Lucifer.

Corfitz. Hvi saa?

Troels. Vil Husbond behage at see sig i dette lille Speil?

Corfitz. Ach Himmel! hvor har den forbandede Kiælling redt mig til, og drevet Spot med mig!

Troels. Ja ja Husbond! derfor hav intet meer med Stiernekigere og Spaaekiællinger at bestille. Consulerer heller brave Folk, som har hiemme paa Jorden; thi de andre er enten galne, eller malicieux; eller lad det reent blive og slaae Jer til Rolighed.

Corfitz. Nei! nei! jeg gaaer ikke til Sengs, førend jeg har giort noget ved disse Sager. Jeg maa hen og tale med en Advocat.

Troels. Gir Jer ikke i Færd med Advocater, førend I har spurgt andre fornuftige Mænd til Raads, om det er en Sag, som I kan komme for Retten med. Seer! der kommer en lærd Mand, spørg ham, om han holder saadant for raadeligt; thi Advocater raader altid til Processer.

Sc. 4.

Corfitz. Troels. Poeten.

Poeten gaaer og spadserer frem og tilbage med blot Hoved.

Corfitz. Ach Hr. Magister! jeg vilde gierne raadføre mig med Ham i noget.

Poeten *gir Corfitz et Ørefigen.*

Corfitz. Hvorfor slaaer I mig?

Poeten. Gak Fanden i Vold! nu er jeg fra mine Concepter; lad see:

Aurora aabnede sin Purpur-farved Dør.....
Nu mistet jeg et Riim derover, som jeg havde paa det Ord Dør.

Troels. Kan Herr Magister ikke bruge det Ord Smør; som for Exempel:

Aurora aabnede sin Purpur-farved Dør,
Og aad til Frokost Brød, som dypped var i Smør.

Det faldt mig saa ind i en Hast, hvorvel jeg aldrig har giort Vers tilforn.

Poeten. Ikke det? jeg troer dog, at du kan blive Poet: hvad er dit Navn?

Troels. Jeg hedder Troels.

Poeten. Det er et ulykfaligt og urimeligt Navn udi Poesien; thi der er ikke et eneste Dansk Ord, som rimer sig til Troels.

Troels. Jomænd! man kan sige: gaae til Stoels.

Poeten. Ha ha ha! den Dreng har godt Phantasie.

Troels *sagte.* Du maa selv være en Phantast.

Poeten. Men hvad er Jeres Begiering ellers?

Corfitz. Jeg vil spørge min Herre tilraads om en Ting, førend jeg gaaer til Advocaterne: Jeg har min Hustrue mistænkt for Utroskab; jeg kan overbevise hende, at hun har skiult unge fremmede Karle hos sig i Sovekammeret, og nu vilde jeg vide om.....

Poeten. Vil Monsieur have den Historie udi heroiske Vers, saa koster det otte Mark.

Corfitz. Ach nei, Herr Magister! det er ikke min Mening; jeg vilde kun.....

Poeten. Ja, Monsieur! jeg forstaaer nok, I vil maaskee have den i Sapphiske Vers; men saa koster det dobbelt.

Corfitz. Jeg vil ingen Vers have, Monsieur! jeg vil kun spørge.....

Poeten. Saadan en Historie maa være paa Vers, Monsieur! det klinger jo ganske intet paa solut Stiil. Hvad er ellers Hans Navn, Monsieur?

Corfitz. Jeg hedder Corfitz.

Poeten. Ha ha ha!

Corfitz. Jeg veed, det er jo et ærligt Navn.

Poeten. Ha ha ha! Corfitz, paa Latin Cornificius, ha ha ha! jeg vil, min Troe, giøre et Vers over Ham for slet intet, allene for Navnets Skyld, ha ha ha!

Gaaer ud.

Corfitz. Nei! disse Folk ere forbandede; jeg vil ikke have mere med dem at bestille. Jeg maa begynde Proces. Gid Advocaten var kommen, som jeg har stævnet hid!

Troels. Har Husbond stævnet en Advocat hid?

Corfitz. Ja jeg har havt Bud efter een.

Troels. Men her er jo ingen Beviisligheder.

Corfitz. Jeg skal nok faae Beviis; Konen, som fortalte, at hun saae den Snuushane under Bordet, skal tilligemed alle mine Huusfolk stævnes til at aflægge deres Eed.

Troels. See, der kommer en Advocat, ja hele to! Hillemænd! hvor glubske seer de ud!

Sc. 5.

Corfitz. Troels. Tvende Advocater.

Første Advocat. I stod og talte for Retten, Herr Collega, mod Jer bedre Vidende.

Anden Advocat. I giør mig Uret, jeg har aldrig taget nogen uretfærdig Sag an min Livstid.

Første Advocat. Denne var i det rigeste uretfærdig, som I førte imod mig i Dag.

Anden Advocat. Hvor kan I regne det for Hævd, hvor der ikke er bonæ fidei possessio? er der ingen bonæ fidei possessio, saa kan der ei heller blive præscriptio.

Første Advocat. Hvem siger det, at der er ingen bonæ fidei possessio?

Anden Advocat. Det siger jeg, det siger Justinianus, det siger Molinæus, Cujacius, Grotius og andre.

Første Advocat. Jeg var tilfreds Alexander Magnus sagde det, saa er det ret, som jeg siger.

Anden Advocat. Hvad siger ikke Vasquius? usucapio non habet locum inter duos diversorum regum ac populorum subditos.

Første Advocat. Ja Vasquius! det er en fed Karl at citere.

Anden Advocat. Hvad har I paa Vasquius at sige?

Troels. Jeg hører, de trættes om en Basterske, hun maa være kiøn, eftersom de ere saa hidsige.

Første Advocat. Jeg har ikke andet paa ham at sige, end han var en Nar.

Anden Advocat. Monsieur! det er bekiendt, at I er en Idiot.

De faaer hinanden i Haaret.

Troels *skiller dem ad, og siger:* Ei Monsiørs! det er jo Skam, at slige lærde Folk, som I er, skal slaaes for en lumpen Basterkones Skyld. Men I gode Mænd kommer ret beleiligt, min Husbond har en vigtig Sag at betroe en af Jer, som er den bedste.

Første Advocat *rykker Corfitz til Side.* Monsieur! tag mig, jeg har vundet i Aar over fire-og-tyve Sager, som ingen anden kunde have vundet.

Anden Advocat *rykker ham til sig.* Monsieur! tag heller mig, den anden er en Sinke, jeg vandt en Sag i Gaar, som alle Mennesker kunde tage og føle paa, at den var uretfærdig.

Første Advocat *rykker ham til sig.* Monsieur! den anden er kun en Tingstud, men jeg har studeret mine Jura i fire Aar i Rostock.

Anden Advocat. Monsieur! Jer Sag maa være saa gal, som den være vil, saa skal jeg dog føre den ud som en ærlig Mand.

Første Advocat. Hvis I ikke tar mig, saa kommer I til at fortryde det.

Anden Advocat. Monsieur! jeg kan forvende hvilken Sag, jeg vil, ved subtile Distinctioner, og kan forsvare hvilken Ting, jeg vil, paa tvende Maader.

Første Advocat. Monsieur! jeg er een af de stærkeste her i Byen i Formaliteter.

Corfitz vil slide sig løs, de løber efter ham, trækker ham fem Gange, En til een Side, En til den anden Side, og hvisker ham i Øret; hvorudover han omsider raaber Gevalt, og en Officeer kommer ind til Hielp, som driver Advocaterne bort.

Sc. 6.

Corfitz. Troels. Officeren.

Corfitz. Ach min Herre! jeg er ham høilig forbunden; dersom Han ikke var kommen mig til Hielp, havde de virkelig taget Livet af mig.

Officeren. Det er mig kiært, at jeg kan tiene godt Folk. Men hvad havde disse Advocater udstaaende med Ham?

Troels afsides. Nu skal man nok see, han ogsaa aabenbarer ham sin Sag.

Corfitz. Min Herre! jeg er en ærlig Borgermand her i Byen, som har gaaet meget ondt igiennem, og kunnet skikke mig i alting indtil denne Tid. Men nu paa min gamle Alder har jeg faaet en Huus-Sorg, hvilken saaledes har nedslaget mig, at jeg er kied af mit Liv. Med eet Ord at sige: Jeg har en Hustrue, der søger fremmede Guder, hvorfor jeg vil føre Proces med hende, og til den Ende vilde raadføre mig med disse Advocater, hvilke, i Steden for at give mig Raad, sloges med hinanden som glubske Ulve, og trækkedes om mig, ikke anderledes end om et Rov og Bytte, som var faldet dem i Hænderne.

Officeren. Hans Sorg giør mig ondt, men maaskee jeg kan give Ham saa godt Raad, som en anden; thi jeg har meget lagt mig efter Lands Lov og Ret. Men førend jeg hører Sagen, maa jeg spørge Monsieur om nogle Omstændigheder. Hvor gammel er Monsieur?

Corfitz. Jeg gaaer i mit halvfierdsindstyvende Aar.

Officeren. Hvorlænge har Han været gift?

Corfitz. Udi to Aar.

Officeren. Hvor gammel er hans Kiæreste?

Corfitz. Sytten Aar.

Officeren. Er hun kiøn?

Corfitz. Ja det er Ulykken, min Herre! hun var een af de smukkeste Jomfruer her i Byen.

Officeren. Er Monsieur meget ude om Dagen, eftersom hun kan have Leilighed til at omgaaes med fremmede Karle i Huset?

Corfitz. Fra Klokken to til fem om Eftermiddagen er jeg ude i Forretninger. Hun maa have udvalgt den Tid til at øve hendes Galanterier.

Officeren. Hvor boer Monsieur?

Corfitz. Det er min Dør, Velbaarne Herre!

Officeren. Skyldigste Tienere, Monsieur! jeg takker for god Underretning.

Giør en dyb Compliment, og gaaer bort.

Troels. Ha, ha! tænkte jeg det ikke vel? Er I ikke Hanrei, saa bliver i det vist nok herefter, og det for Jer aabne Mund. Jeg mærkede strax, da han spurte hvilken Tid om Dagen Husbond pleiede at være ude, hvorhen han sigtede. Det er ret vel tilpas, gak saa hen en anden Gang, og aabenbar Jeres hemmelige Sager for Officerer.

Corfitz. Hør Troels! jeg vil ikke tale med noget Menneske meer derom, men pakke mine Sager sammen, reise hen et andet Sted, og give hende til Priis. Den eneste, jeg ønskede at tale med, var min Naboe Jeronimus, som er min oprigtige Ven; lad os gaae hen til ham; men see! der kommer han meget beleiligt.

Sc. 7.

Jeronimus. Troels. Corfitz.

Jeronimus. Hvorledes gaaer det Jer, Naboe?

Corfitz. Ikkun slet og ret.

Jeronimus. I lovede mig jo seenest at slaae alle Griller af Hovedet

Corfitz. De forrige Griller har ynglet andre nye, som har giort mig ganske fortvilet, saa at man kan kiøbe mit Liv for fire Skilling.

Jeronimus. Hvad er Jer da vederfaret, siden vi taledes ved?

Corfitz. En fremmed Kone, som ingen Interesse kunde have af at lyve, svor mig til, at hun saae i Barselstuen i Dag en ung Karl staae i Skiul, hvorudover jeg kom i saadan Uroelighed, at jeg har løbet som et galt Menneske, fra een til anden, for at faae meer Oplysning, og spørge mig til Raads, hvad jeg skulde giøre derved, men har træffet paa de mest forbandede Mennesker i Byen, der, i Steden for at give mig Oplysning og gode Raad, har af halvgal giort mig reent gal.

Jeronimus. I saadant Tilfælde, Naboe! er bedst at tie stille; thi man blotter ellers kun sin egen Skam, og vinder aldeles intet dermed; thi der vil noget til, at overbevise sin Kone Utroeskab. Jeg troer endnu, som før, at I giør Jer Kone Uret.

Troels. Nei, Monsieur Jeronimus, han giør hende ikke Uret. Jeg veed endda nogle flere Omstændigheder, som den samme fremmede Kone fortalte mig, hvilke jeg ikke har villet sige Husbond.

Corfitz. Hvad sagde hun til dig da?

Troels. Hun svor mig til, at hun saae en ung Karl ligge under Sengen.

Corfitz. Under Bordet! hvad Tid var det?

Troels. I Eftermiddag Klokken tre.

Corfitz. Aa Himmel! hvad hører jeg? jeg maa strax ind.

Jeronimus. Vær dog ikke saa hastig, Raboe!

Corfitz. I forstaaer mig ikke Raboe! jeg vil ind, og falde paa Knæe for min Kone, kysse paa hendes Hænder, og med grædende Taare bede hende om Forladelse: thi just dette sidste, som fremføres mest til hendes Beskyldning, frikiender hende aldeles. Ah hvilken grov Vildfarelse! Jeg skal fortælle Raboe den hele Historie. I Dag efter Maaltid var jeg allene med min Kone i Barselstuen, saasom jeg ventede ikke saa hastig Fremmede; men just i det samme banker der paa Dørren, og, som der ikkun er een Udgang af Stuen, og jeg for vis Aarsag Skyld aldeles ikke vilde lade mig finde hiemme paa samme Tid, krøb jeg under Bordet, hvor jeg imod Forhaabning maatte ligge i to Timer, indtil Stuen blev ledig. Nu maa een af de fremmede Madamer have bleven mig vaer, og ved sin falske, hvorvel trohiertige Beretning har givet Aarsag til denne Allarm. Nu er min eneste Sorg denne, at jeg har overiilet mig, og fortalet i Hastighed min uskyldige Kone.

Jeronimus. Raboe! giv Jer tilfreds, og tak Gud, at I har faret vild.

See her en Hændelse, som nøie bør antegnes,
Af al Mistanke det den rareste bør regnes;
Thi hvis Hr. Corfitz sig af Sorrig havde hængt,
Det skeet var, fordi han sig havde selv fortænkt.
Af egen Skygge sig paa Flugt at lade drive,
Til Latter ikke kan saa stor Anledning give;
Den Casus meer er rar, end Mandens, for sig selv
Der bange blev, løb hen, sig styrted i en Elv.

Anmærkninger
(som fortsættes i Tillægget).

S. 155. **Brudegave alleneste til Tienestefolk.** Dette var iøvrigt ogsaa forestrævet ved Frdn. 13de Marts 1683 (III, 14).

S. 158. **Jeg er bange for min Hat.** Cfr. S. 175. „Officeren: Jeg tør ikke vove mig ind i Barselstuen for Frygt at miste min Hat"; it. Tillægget S. 675: A. 4. Sc. 4, hvor den i en ældre Tid velbekiendte Barselstue-Ret udførligere forhandles. Naar Mandfolk vovede sig ind i Barselstuen, tog man Hatten fra dem, hvilken de da maatte løse ved en Gave. (En sindrig Forklaring over denne Skik findes hos Werlauff S. 77.)

S. 159. **Signen og Maalen** forbudet i Loven. Nemlig i Danske Lov 6—1—12. Signen skedte ved visse Formularers Opramsning; men Maalen med en dertil om Søndagen under Høimesse spunden Traad, og maaltes da „tverts og endelangs." (Werlauff, S. 85—87, hvor en interessant Hypothese fremsættes om denne Maalens muelige Slægtskab med dyrisk Magnetisme.)

S. 165. **Mangelstok** s. Anm. til Jean de France S. 76.

S. 166. *Scena muta* (stum Scene). Saal. i alle ældre, udeladt i nyere Udgg.

S. 172. *Seneca in Octavia.* En af de under Seneca's Navn bekiendte Tragoedier, til hvis V. 729 ꝛc. her formodentlig sigtes. I alle de øvrige Udg. af Holb. Com. staaer *Octavio.*

S. 174. **Fuglestangen**; stod udenfor Nørreport; Pladsen valgtes hyppig til Dueller, ligesom „Grønland" (s. Note til den Vægelſ. S. 55). Werlauff, S. 105; Instructeur Nielsen: det Kgl. Skydeselsk. Hist. S. 64.

S. 178. *Pyrrhus* (Pyrrho) en græsk Philosoph, Stifter af den sceptiske (tvivlende) Philosophie (Scepticismus), hvis Tilhængere tvivlede om Alt. *Stoicus* (S. 178) Stoikerne hørte til en anden philosophisk Sect, berømt for dens Alvor og Strenghed.

Sammest. . . . . . **Mine Skoe, dem staaer jeg paa.** I: „Joh. Balthas. Schuppii, Seelsorgers zu St. Jacob in Hamburg, sämmtliche lehrreiche Schriften. Frankf. a. M. 1701", 2den D. S. 402 forekommer følgende Anecdot: „Jeg erindrer mig her en Candidatus Philosophiæ, hvilken af Professoren i Physiken bekom det Spørgsmaal: Quot sunt Elementa (hvor mange Elementer ere der)? Han svarede: Quatuor: ignis, äer, aqua, — — (Fire: Ild, Luft, Vand, — —). — Hvilket er da det fierde? (spurgte Professoren). Dette kunde han ikke ihukomme, men den gamle Coclenius sagde: Et super quo stas. (Og det, du staaer paa). Candidaten svarede da strax: Et mei calcei. (Og mine Skoe)."

S. 180. *Bonæ fid. posess.* (En Tings formeente lovlige Besiddelse). *Proscriptio,* Hævd; *usucapio,* vunden Hævd.

Sammest. *Vasquius, &c.* bekiendte juridiske Skribenter.

Det Arabiske Pulver.

Comoedie udi een Act.

Forestilled paa den danske Skueplads 1724.

Personerne.	Acteurs og Actricer.
Polidor.	Msr. Ramel.
Henrich.	— Wegner.
Oldfux.	— Ulfs.
Andreas.	— Lindorff.
Leonora.	Mad. Coffre.
Pernille.	— Montaigu.
Jøden.	Msr. Piloi.
Leander.	Msr. Schou.
Leanders Frue.	
Fem andre Herrer.	
Fem Fruer.	
To Poeter.	
Verten i Phasanen.	

Sc. 1.

Andreas. Oldfux.

Oldfux. Denne Bye er dog ikke saa liden, som jeg havde bildet mig ind. Her er ogsaa en Hob smukke Huse, hvilket gir tilkiende, at her maae boe formuende Folk. Men see, jeg er aldrig ærlig, om det ikke er min gamle Kammerat Andreas, som jeg ikke haver seet i saa mange Aar. Andreas! er det dig eller din Gienfærd?

Andreas. Ei, Monfrere Oldfux! er det mueligt, at jeg skal have den Lykke at finde dig her saa uformodentlig?

De omfavner, kysser hinanden og græder.

Oldfux. Ach! min ærlige Ven og troe Staldbroder! jeg er færdig at daane af Glæde, at see dig her. Jeg tænkte, at du havde været hængt for mange Aar siden. Men jeg mærker, at du forstaaer din Profession: thi det er ingen Konst at stiæle, det kan en grov Bonde giøre, men at stiæle saaledes, at man aldrig blir greben, det kalder jeg at forstaae sit Handværk.

Andreas. Jeg takker skyldigst, Monfrere, for de gode Tanker, du har om mig. Det er mig ikke liden Fornøielse at være berømmet af saadan brav Mand, som du est. Jeg takker ellers mine Forældre for god Optugtelse og Formaning, som jeg haver først mig til Nytte allevegne, hvor jeg har været i Verden; saa jeg kan sige, uden at rose mig selv, Monfrere, at jeg har aldrig været greben mere paa mine Gierninger, end een Gang, da jeg dog kom temmelig vel derfra; thi jeg misted ikke mere end to af mine Øren.

Oldfux. Ei, Bagatelle! et Par Øren meer eller mindre, det vil ikke meget sige. Jeg mærker, at det er derfor, at du gaaer med den polske Hue.

Andreas. Ja vist, derfor hilser jeg Folk ikke anderledes, end Officererne, naar de trækker op paa Vagt, bukkende mig lidt, læggende Haanden paa Huen. Mange sige derfor, at jeg er storagtig, men de giør mig, min Troe, stor Uret; thi jeg er ikke mindre end storagtig. Men hvorledes har det ellers behaget Monfrere at leve?

Oldfux. Ret vel: Jeg har kunnet komme til Rette med alle Folk, hvor jeg har været, foruden med disse forbandede Byefogder, der en og anden Gang har villet attaqvere mig paa mit ærlige Navn og Rygte. For fiorten Dage siden havde jeg at bestille med en, som lod mig sætte, men jeg, for at undgaae Vidtløftighed, sneg mig af Arresten; thi man vinder ikke meget, Monfrere, ved Processer.

Andreas. Det er sandt nok, Monfrere! jeg har ogsaa mærket, at disse Byefogder ere slemme Folk, som ikke kan lade ærlige Folk være i Roe.

Oldfux. Ja, de ere saa misundelige, at, saasnart en brav Mand har forhvervet sig en Skilling, søger de at stille ham derved igien.

Andreas. Dyden er allevegne forfulgt.

Oldfux. Besynderlig af ens egne Landsmænd, derfor har jeg forsvoret aldrig at komme i min Fødebye oftere.

Andreas. Men hvad vil du nu bestille her?

Oldfux. Jeg har, min Troe, endnu ikke betænkt mig derpaa. Ørkesløs gad jeg ikke være; thi Ørkesløshed er Fandens Hovedpude. Jeg har gaaet fast alle Professioner igiennem. I Augsburg var jeg Doctor Medicinæ, og practiserede længe med stor Profit, indtil Facultetet af puur Misundelse formerede mig en Proces, og vilde have mig hængt, da jeg dog skikkede mig saaledes i mit Embede, at ingen af mine Patienter kunde klage over mig.

Andreas. Jeg troer det nok; thi jeg haaber, at de døde alle.

Oldfux. Ja, det er sandt. Men imidlertid bleve de dog af med deres Sygdomme. Havde jeg havt Penge til at fortsætte min Proces med Docterne, skulde jeg kunne have overbeviist dem, hvad Karle de vare, hvorledes de plagede stakkels Patienter værre end Bødler hele Aar, da jeg derimod aldrig opholdt en Patient over tre Dage. Der ere adskillige rige Folk udi Augsburg, som maae tilskrive mine Recepter al deres Velfærd; thi havde jeg ikke saa hastig curered deres kiære Forældre, havde de endnu maatt' bie efter deres Arvedeel, som dem efter Naturens Ret tilkom. Jeg skulde kun allene producered deres Attester mod de andre Doctere om min Dygtighed. Men jeg besluttede heller at forlade Staden, førend jeg vilde have med de Karle at bestille, thi de dømmer der udi deres egen Sag; og naar En er først dømt af med Livet, og bleven hængt, kommer han siden ingen Vei, endskiøndt han appellerer hundrede Gange.

Andreas. Deri har Monfrere Ret.

Oldfux. I Nürnberg var jeg Prophet, og spaaede længe for Penge, var i stor Reputation i Begyndelsen; thi mine Spaadomme traf adskillige Gange lykkelig ind for mig; men, som Geisten er ikke altid lige hos et Menneske, og jeg spaaede noget, som angik Republiken, hvilket faldt anderledes ud, vilde man tage mig ved Vingebeenet. Men det var min Lykke, at jeg var en Prophet; thi jeg spaaede ogsaa om mig selv, hvilket dog ikke er enhver Prophet medgiven, nemlig, om jeg havde kommet til Examen, det skulde have gaaet forbandet galt med mig, hvorfor jeg smurte mine Støvle, og gik i Tide bort.

Andreas. Jeg havde, min Troe, ogsaa kunnet spaae det samme, hvorvel jeg aldrig har øvet mig i den Konst.

Oldfux. I Franckfurt am Mayn agerede jeg Fegtmester, fik en stor Hob Skolarer, som alle gav mig Penge paa Haanden, men, da Fegtskolen skulde gaae an, tænkte jeg ved mig selv, hvad nytter det unge Mennesker, at de lære at fegte; de stole kun siden derpaa, blive forvovende, og kan komme i Ulykke. Hvorudover, for at forekomme saadant, jeg reiste hemmelig bort.

Andreas. Gavst du da Skolarene deres Penge tilbage?

Oldfux. Nei, Monfrere! jeg vidste ikke at finde dem saa i en Hast, tilmed havde jeg Reisepenge nødig; dog, paa det de skulde ikke tænke, at jeg vilde bedrage dem, laante jeg ogsaa nogle Penge af min Vert, til et Tegn, at jeg vilde komme tilbage igien. Fra Frankfurt reiste jeg til Strasburg, hvor jeg gav mig ud for Politicus.

Andreas. Men hvordan kunde det lade sig giøre?

Oldfux. Det gik skiønt; jeg læste noget i Hübners Politische Fragen, besynderlig i det Capitel, som handler om Strasburg og omliggende Stæder, gav mig ud for en Adelsmand, giorde mig en grundig og ærbar Mine, hvilket ikke er det ringeste, som udfordres af en Politicus, reprimanderede derforuden alle Magistratens Gierninger, fandt Feil ved alle Ting i Staden, hvorved jeg kom i saadan Reputation, at jeg fik en Bestilling; hvilket jeg dog ikke vilde antage, førend man gav mig et Aars Gage forud. Men da jeg havde faaet Pengene, tænkte jeg ved mig selv, du kunde nok tiene til andet, end til at sidde med en lumpen Pen i Haanden om Dagen, reiste derfor smukt bort uden at tage Afsked, ved hvilken sidste Conduite jeg overbevisede dem, som tvilede om min Dygtighed, at jeg var en stor Politicus. I Cøln, hvor vi vare sammen sidst, agerede jeg en Stiernekiger, i London en Guldmager, i Antwerpen en Helgen, hvilken Profession gav mig af alle mest Penge; thi Folk offrede til mit Huus, ligesom til en Kirke, at jeg skulde giøre Forbønner for dem.

Andreas. Men hvorfor blev du ikke ved den Profession?

Oldfux. Ret som jeg stod paa Gaden engang, og formanede Folk til Gudsfrygt, kom en af mine gamle Kammerater, hvilken saae mig under Øinene, brast i Latter, og sagde til de Omstaaende: Denne Mand, som I holde for en Helgen, er en af de største Skielme, der kan gaae paa Jorden. Men min Credit var saa stor, at Folk bleve færdig til at steene den, som Helgens Bespottere. Dog allarmerede den Hændelse mig saa meget, at jeg turde ikke være meer i Byen, men reiste hid hen.

Andreas. Hvad vil du nu tage dig for?

Oldfux. Jeg veed, min Troe, ikke selv, hvad jeg vil agere. Jeg vil tælle paa mine Knapper; hvilken Profession, som falder paa den sidste Knap, den vil jeg tage an. *Begynder at tælle.* Doctor, Prophet, Fegtmester, Spiller, Politicus, Guldmager, Stiernekiger, Helgen. *Tæller fra først igien, og træffer paa Guldmager.* Ja jeg maa giøre Guld, og du maa være mig behielpelig.

Andreas. Hvad jeg kan være til Tieneste, skal ikke manqvere.

Oldfux. Hør, Andreas! jeg har her hundrede Rixdaler Guld, som er stødte til Pulver, det skal du mænge blandt andet; du skal slaae en Bod op paa Torvet, og holde til Fals samme Pulver; men ikke sælge det til nogen, uden de spør om det Arabiske Pulver. Det er alt, hvad du skal have i dit Hoved. Lad kun mig sørge for

Resten. De hundrede Rixdaler skal profitere os fire Tusind. See! der har du Guldet, gak kun strax hen, og giør, som jeg siger dig, og sæt dig paa Torvet. Naar jeg haver fire tusind Rixdaler, skal du bekomme den fierde Deel deraf.

Andreas. Godt, godt, inden en halv Time skal jeg være færdig med min Kram.

Sc. 2.

En Jøde. Oldfux.

Jøden. Sein Diener, mein Herr! hat er was zu schacheren?

Oldfux. Nei, nu intet, Smauts! Jeg er nys kommen hid til Byen. Men i Morgen, naar jeg begynder at arbeide, kan I faae noget Guld, men med Condition, at I ikke siger det til nogen, ellers har jeg ingen Roe for Folk. Jeg giør ellers ikke mere Guld paa eengang, end jeg kan bruge til en Maaneds Fortæring; men vil nogen lære Konsten af mig, koster det fire tusind Rixdaler.

Jøden. Soe kan Herren Guld giøren?

Oldfux. Ja saa lidt til Huusbehov.

Jøden. Damit kan Messier sig viel insinueren hos en vornehm Herr, der hier wohnt.

Oldfux. Hvad er hans Navn?

Jøden. Sin Nahm ist Polidor. Han har viel Zeit und stuere Penge daran gewennet, aber vergebens. Han spandiret gern fiir tausend Rixdaler paa den Konst at lehren.

Oldfux. Er det ellers en skikkelig Mand?

Jøden. Ein allerliebster Herr, ein gelehrter Mann, und en stuer Naturkundiger.

Oldfux. Hans Studeringer hielper ham ikke meget til den Konst; jeg kan lære den lige saa snart til en Bonde, som til den allerlærdeste Mand; thi Konsten bestaaer kun i en ringe Videnskab, og nogle smaa Ceremonier, som man maa i Agt tage

Jøden. Han er ellers af saa mange bedragen bleven, at han ingen vil meer glauben.

Oldfux. Han har stor Ret; thi Verden er nu omstunder fuld af Bedragerie. Jeg forlanger derfor ikke, at han skal troe mig meer end en anden, førend han seer Prøven, og faaer Troen i Hænderne.

Jøden. Trækker da Messier Guld von ander Metal?

Oldfux. Ei, Lapperie! det er ikke Umagen værd. Jeg kan giøre Guld af alle Ting; adieu! jeg maa til mit Logement.

Jøden. Woe logire der Herr?

Oldfux. Her næst ved i Phasanen. Vil I komme til mig i Morgen, kan I faae noget Guld hos mig.

Jøden. Gut, gut. Adieus soe lang.

Sc. 3.

Henrich. Jøden.

Jøden. Der Kerl hat en ehrlig Angesicht, aber ich glaube ihm doch nicht, ehr ich Probe sehe; ich muß doch die Historie dem Herren Polidor fortællen. *Banker paa.*

Henrich. Hvem vil I tale med, Benjamin?

Jøden. Ich vil tale mit dem Herren Polidor.

Henrich. Da kan I ikke faae ham nu i Tale, det jeg troer; thi nu er det hans onde Time paa Dagen, at han har Feberen.

Jøden. Har han denn lang Fieber hat?

Henrich. Nei, ikke over i tyve Aar.

Jøden. Ei, Snack! ich saae ihm joe for drei Dagen siden.

Henrich. Jeg veed ikke rettere end han har Feberen. Naar jeg seer en Mand den hedeste Tid om Sommeren staae i Gløder op til Ørene, slutter jeg, enten han er gal, eller han har Feberen.

Jøden. Ha ha, nu forstaaer ich din Mening. Er operirt itzund.

Henrich. Jeg veed ikke enten han opererer eller purgerer, jeg troer, det er ligemeget; thi al den Tid, han har arbeidet paa at giøre Guld, har han ikke vundet saa meget, at han kan kiøbe sig en Strikke for, naar engang alle hans Midler er bortsat paa det Lapperie, og han vil hænge sig af Armod. Han gir heller ingen Audients, naar han har med de Forretninger at bestille.

Jøden. Aber ich faaer vel Audienß, wenn du siger, daß en Goldmacher neulig hier er kommen, der vil Proben giøren, ehr han Recompants forlangen.

Henrich. Ja, hvis saa er, saa faaer I ham nok i Tale; thi ellers, om En sagde ham: Jer Huus er i Brand, der er En, vil tage Jer Frue med Vold, Tyve er indbrudt i Huset, — det bevægede ham aldeles intet at gaae fra sine Sager; men det er endelig noget, som jeg tør sige ham.

Jøden. Gaa denn straxen ind, ich weiß nicht, wie lang han bliver in der Stadt.

Henrich. Han sidder her i den yderste Stue, jeg vil raabe uden for Vinduet; thi jeg tør ikke gaae ind. *Raaber sagte tre Gange.* Herre! Herre! Herr Polidor!

Polidor *indenfor.* Hvad er det for en Slyngel, som tør raabe paa mig?

Henrich. Jeg har noget at sige Herren, som er høist Magt paaliggende.

Polidor. Og jeg har noget at smøre din Ryg med, som skal lære dig at lade mig være i Roe en anden Gang.

Henrich. Her er en fremmed Mand ude, som kan giøre skiønt Arabisk Guld.

Polidor. Lad ham bie. Nu kommer jeg strax.

Henrich. Tænkte jeg det ikke vel. Det er Magneten som allene trækker ham ud.

Sc. 4.

Polidor. Joden. Henrich.

Polidor i sin Slobrok med et Læderforklæde for, førende en nedslagen bred Hat paa Hovedet, en Buster paa Armen hængende, og en Ildtang i Haanden, ganske kullet i Ansigtet. Hvor er den Mand, som kan giøre Guld?

Joden. Ich talte nylig mit ihn, han logirt i dem Phassan.

Polidor. Vil han og lære Konsten til andre?

Joden. Ja. Aber er ist forbandet dyr.

Polidor. Hvad forlanger han da?

Joden. Er verlangt fiir tausend Rixdaler.

Polidor. Det er noget meget.

Henrich. Det er ikke meget; jeg vilde gierne give ham en Tønde Guld, om jeg havde den; thi hvad vilde jeg estimere det, naar jeg siden kunde giøre igien tidobbelt saa meget.

Polidor. Raader du mig da, Henrich, at give de Penge?

Henrich. Jeg raader Herren at hænge baade Guldmageren og Joden op; thi den ene er en Jøde, og den anden, garanterer jeg for, er lige saa god som de andre, som har bedraget Herren saa ofte.

Polidor. Hør, Benjamin! vil du cavere for ham, at han ikke bedrager mig?

Joden. Nei, Herr! ich sag Danck. Ich kiender ham nicht weiter, als daß ich engang mit ham har talt; han maa for sig selber caveren. Han tilbyden sig erst Proben to giøren, ehr er was verlangt.

Polidor. Det er jo et raisonabelt Tilbud. See til, Benjamin! at du kan bringe ham hid, som af dig selv, thi jeg vil ikke lade mig mærke, at jeg er meget forlegen for at lære ham Konsten af.

Joden. Ich vil strax der hen gaae.

Sc. 5.

Leonora. Polidor. Henrich. Pernille.

Leonora. Ei, Gud bevare os, min Hierte! I seer værre ud end Fanden.

Polidor. Mit Arbeide, Madame, fører intet andet med sig.

Leonora. I maa vel sige, det fører ikke andet med, thi hvad Frugter har I nu seet udi de mange Aar, I har plaget Jer med det forbandede Tøierie?

Polidor. Tag Jer vare, hvad I siger, Madame, og giv den ædelste Profession i Verden ikke saadan Titel.

Pernille. Herren har Ret, at Professionen er ædel; thi ingen uden rige og fornemme Folk kan practisere den. Den er ogsaa nyttelig for et Menneskes Siæl.

Polidor. Det er ogsaa at gaae noget for vidt.

Pernille. Men jeg skal bevise det klarlig for Herren. Fattigdom er nyttig for et Menneskes Siæl, Guldmagerie viser Veien til Fattigdom, ergo er den nyttig for et Menneskes Siæl.

Polidor. Hør, Madame! I maa ikke have slige næsevise Tienestefolk i Jer Brød.

Leonora. Min Hierte! Pernille har Ret, og intet fornuftigt Menneske kan dadle hendes Ord. Man kan bevise af Jer eget Exempel tilstrækkelig, hvilke Frugter den Profession fører med.

Polidor. Naar det kommer, saa kommer det paa eengang.

Pernille. Ja vist kommer det paa eengang. Herren destillerer, koger, syder, gryder saa længe, indtil han sætter omsider Ild paa Huset, og saa kommer Armoden paa eengang.

Leonora. I har arbeidet ti Aar derpaa, og bliver I endnu ti Aar derved, kommer I at gribe til et Handværk for at fortiene Føde.

Pernille. Ja giøre Svovelstikker af Armod.

Polidor. Du Næseviis! hen til din Rok, det er nok saa tienligt; og Madam, gak ind og sye paa Jer Ramme, og lad mig være uftaaren.

Pernille. Fruen skal nok sye paa Ramme, saasnart Herren vil lade hende faae noget af det Guld, som Han haver giort; thi saasom Herren giør saa meget Guld om Dagen, har vi ikke fornøden at brodere med Silke.

Polidor. Jeg troer Fanden rider den Pige. Var det ikke for min Ære..... Hør, jeg skal inden faa Dage binde Munden paa Jer, og I skal see Frugten af mit Arbeide. Her er kommen en fremmed Mand til Byen, som vil giøre Prøve for mig.

Pernille. Den? han er det største Skarn og Bedrager, som kan gaae paa Jorden.

Polidor. Kiender du ham da?

Pernille. Det er jo en Antichrist? Er det ikke saa, man kalder Guldmagerne paa Latin?

Polidor. Du vil sige Alchymist. Jo det er en Guldmager. Men hvoraf veedst du, at han er en Bedrager?

Pernille. Jo, fordi han er en Guldmager.

Polidor. Du skal faae en Ulykke, hvis du ikke holder din Mund. Vil du ogsaa giøre mig til en Bedrager?

Pernille. Ja hvad andet? Herren bedrager sig selv, bedrager sin Frue, bedrager sine Børn. Jeg skal sige Sandhed, om det skal

koste mit Liv. Hør, hvad jeg siger, førend jeg gaaer: Det var nok saa tienligt, i Steden for at consulere en Guldmager, at have Bud efter en Vaskerkone, der kunde tage Kullet og Skarnet af Herrens Ansigt.

Gaaer ud.

Polidor. Madame! jeg vil ikke have den Pige længer i Huset.

Leonora. Ei, min Hierte! I maa ikke regne hende det til onde. Hun er en troe og ærlig Pige, og hvad hun taler, er af puur Nidkiærhed.

Polidor. Madame! giør mig den Tieneste, at gaae lidt ud, nu vil jeg være allene.

Leonora. Hiertelig gierne.

Henrich. Herre! der kommer, min Troe, Jøden med Guldmageren. Skam faae ham, han maatte giøre sig saa meget Guld, at han kunde kiøbe sig en smuk Klædning for.

Polidor. Ei, du kiender ikke Guldmagere, de ere alle af ringe Anseelse; see her, Henrich! tag den Puster og Ildtang ind, og sky mig en Perunqve i Steden for Hatten.

Henrich løber efter en Perunqve, og sætter den paa Herrens Hoved.

Sc. 6.

Oldfux. Jøden. Polidor. Henrich.

Jøden. Herr! hier ist der Mann. Ich havde stuur Müde mit ham, ehr ich ihm mit mig krigen konte. Nu kan Herren selber mit ham tale.

Polidor. Serviteur, min Herre! det er mig kiært at finde Folk af min Profession. Naar var Ankomsten her til Byen?

Oldfux. Det kan stille Ham ligemeget, enten jeg kom i Dag eller i Gaar.

Henrich sagte. Den Karl er kort for Hovedet.

Polidor. Ja, Henrich! alle store Konstnere ere capricieux. — Jeg vilde ønske, at jeg ellers kunde være min Herre noget til Tieneste her paa Steden.

Oldfux. Min Herre! den største Tieneste, I kan giøre mig, det er at spare med Jere Complimenter. Hvad Tieneste kan Han vel ellers giøre mig?

Polidor. Et Menneske kan altid være det andet til Tieneste; jeg mener, at saasom Han er fremmed her paa Steden, saa kan jeg giøre Ham bekiendt med godt Folk.

Oldfux. Godt Folk! ha, ha, ha! Har Han saa god Forraad paa dem? Jeg har nu reist hele Verden omkring, men jeg har ikke kunnet træffe godt Folk. Jeg har fundet allene een god Mand i Verden, det var min Mester Albufagomar-Fagius, en Araber af Geburt. Han var from og mere medliden mod umælende Creatur, end et Menneske er mod det andet. Jeg erindrer, at da hans Kat laae engang, og sov paa hans Kiole-Ærme, og hans Bedestund samme Tid faldt ind; da, paa det han ikke skulde forstyrre Katten i sin rolige Søvn, klippede han Stykket af Kiolen, hvorpaa Katten hvilede.

Polidor. Det kalder jeg Medlidenhed i en høi Grad. Slige Folk findes ikke hos os. Kommer min Herre nu da fra Arabien?

Oldfux. Nei, Monsieur! jeg kommer fra Maanen. Jeg veed ikke, hvortil slige Spørsmaal tiener.

Polidor. Man skal have noget at begynde sin Tale med.

Oldfux. Jeg er ganske ikke for de Præludier. Har Han noget at sige mig, da maa Han strax gaae til Materien; thi Tiden er kostbar for mig.

Polidor. Jeg har hørt, at min Herre er Adeptus.

Oldfux. Kan nok være.

Polidor. Og saasom jeg ogsaa udi mange Aar har lagt mig efter det Videnskab, saa søger jeg altid Leilighed at tale med Folk af den Profession.

Oldfux. Hvad Beviser har Monsieur havt?

Polidor. Jeg haver giennemlæst de allerbedste Autores.

Oldfux. De allerstørste Autores ere de allerstørste Slyngle, som ikke selv veed, hvad de har skrevet. Jeg studerede udi ti Aar forgieves; thi jeg var lige saa klog den sidste Dag, som den første, men den store Albufagomar-Fagius lærte mig det i en Time, som jeg ikke kunde hitte paa i saa mange Aar.

Polidor. Vil min Herre ikke lære mig Konsten for en Recompence?

Oldfux. Jeg har udi sex Aar, siden jeg forlod min Mester, ikke villet lære den til noget Menneske; thi det har været mig forbuden; men for et halv Aar siden har jeg paa Ansøgning bekommet et saadan Svar, som Monsieur kan see af dette hans Brev, dateret den tre-og-tyvende af den Maaned Gorael sex hundrede og tre Aar fra Hegira. See her, hvad han skriver derom: Allabricamo Triel Sluki, Elmacino Eben Alfantara Masaki Gombada.

Polidor. Jeg forstaaer slet intet Arabisk.

Oldfux. Videre: Mibynki Caraffa Almanzora Tarif Elbrunadora Alcantara.

Polidor. Hvad skal det Ord Alcantara betyde? der er en Sted i Spanien, som hedder saa.

Oldfux. Det Ord Alcantara betyder en Sum Penge, som i europæiske Mynt beløber sig til fire Tusind Rigdaler; thi den Sum Penge tilstæder han mig at tage af den, der lærer Konsten.

Polidor. Men Monsieur maa vel tage mindre, om Han vil?

Oldfux. Nei! hør hvad han skriver der-

om: Aitzema cranganor Monomotapa Lacangandaro Mihopi Madagascar rencollavat.

Polidor. Jeg forstaaer det ikke. Men skriver han, at Monsieur maa ikke tage ringere, end de fire Tusind Rixdaler?

Oldfux. Ei! han hører jo, at der staaer: Mihopi Madagascar rencollavet.

Polidor. Men om Monsieur vilde giøre det af Generositet for slet intet?

Oldfux. Nei, han gir en grundig Raison, hvorfore man maa ikke giøre det for intet. See her: Bramini Muhames Nadir Elaocombra Caffares Cannuor Elcanan. Vil derfor Monsieur lære Konsten, koster den fire Tusind Rixdaler.

Polidor. Det er noget meget; men maatte jeg tage den Frihed at spørge, at, eftersom min Herre kan giøre Guld, hvad da de Penge kan nytte?

Oldfux. At jeg ikke maa giøre det for intet, derfor har jeg min store Mesters skriftlige Ordre, samt den Raison, han gir dertil her i Brevet, nemlig: Boamirci Muhamed Nadir. Det samme Spørsmaal, som Monsieur giør til mig, kan jeg ogsaa giøre til Ham. Nemlig: hvad kan det komme Ham an paa nogle Tusind Rixdaler, naar Han kan strax af intet giøre Penge igien?

Polidor. Ja ja, det kan være godt nok, men jeg vilde ellers sige noget, dersom Han ikke vilde tage det ilde op.

Oldfux. Jeg kan giette, hvad Han vil sige: Han er bleven bedragen af saa mange, hvorfor skulde Han da troe mig?

Henrich. Nei, min Herre havde, min Troe, ikke ført det i saa slet en Stiil. Han havde i det ringeste, i Steden for det Ord bedrage, sat paa en høflig Maade: trompere.

Oldfux. Monsieur har Ret, jeg priser Hans Forsigtighed. Jeg begierer ikke, at Han skal troe mig, forlanger derfor ikke Pengene forud, men allene Forsikkring, at de skal blive mig betalt, saasnart Han har seet Prøven paa mit Videnskab.

Polidor. Vel an! jeg vil sætte Pengene ned hos denne Jøde, hvilken skal levere dem strax til Monsieur, naar jeg seer Prøven.

Oldfux. Godt! dermed er jeg fornøiet. Jeg maa ind med Ham at besee Hans Laboratorium, om det er beqvem dertil.

Polidor. Ja, vil Han behage at spadsere ind. *Gaaer.*

Sc. 7.

Henrich. Leonora. Pernille.

Henrich. Jeg gad gierne vide, hvordan det løber af. Jeg er bange for min Herres Penge. Men der kommer Fruen med Pernille.

Pernille. Henrich! hvor er Herren?

Henrich. Han er gaaet lidt ind, og, naar han kommer ud igien, er han enten Keiser eller Staader. Han har sluttet en Contract med den nye Guldmager, som bringer ham til een af Delene.

Pernille. Forlanger da Guldmageren Penge for at lære Konsten?

Henrich. Der bliver leveert fire Tusind Rixdaler til Jøden Benjamin, hvilke Guldmageren skal have, naar han har giort sin Konst probat.

Leonora. Ach! min hele Krop skiælver allerede; thi jeg er vis paa, at der er Bedragerie under.

Henrich. Nei! Skam faae Herren! Han var forsigtig nok deri, at han vil have Prøve først, og, naar Prøven er probat, saa er de Penge vel anvendte.

Pernille. De Penge allene, som han betinger sig, gir Bedragerie tilkiende; thi hvad skulde En, der kan giøre Guld, forlange Penge af andre?

Henrich. Jo, han gav min Herre Raison derfor.

Pernille. Jeg kan ikke begribe, hvad Raison han kan give dertil.

Henrich. Jo, Raison dertil skal være denne: Alcantara Aben Ezra Mahomet podolski Skabhalsias komai; den Raison fandt Herren for at være god, og mig syntes, at den kunde ogsaa lade sig høre.

Pernille. Hvad er det da paa Dansk?

Henrich. Det veed jeg, min Troe, ikke. Forstaaer jeg Arabisk?

Pernille. Du Tosse! naar du ikke forstaaer det, hvordan kan du da finde Raison derudi?

Henrich. Jo Guldmageren forklarede Ordene for os siden saaledes: Spelamdisimo Madagascar hemancino rencollavet.

Pernille. Endnu er jeg lige klog.

Henrich. Jeg, min Troe, ligesaa; men nok er det, at han faaer ingen Penge, førend han har giort nogle Gange Prøve. Men der kommer de. Det er bedst at vi gaaer ind, thi han vil være allene med Guldmageren.

Leonora. Ach! ach! mit Blod spaaer mig intet godt; men, naar jeg ret eftertænker det, saa er det lige godt; thi, enten han ruineres paa en Dag eller et Aar, det kommer paa eet ud. *De gaae.*

Sc. 8.

Oldfux. Polidor. Siden Henrich.

Oldfux. Nei, min Herre! jeg vilde aldeles ikke have med Operationen at bestille, paa det Han ingen Mistanke skal fatte. Har Han kommet saa meget Mercurius i Panden, som jeg sagde?

Polidor. Ja vist.

Oldfux. Koger det ogsaa ved en sagte Ild?

Polidor. Ja, alting er efter Deres Ordonance.

Oldfux. Nu kommer Hemmeligheden, som bestaaer udi visse kraftige Arabiske Ord, som Monsieur skal repetere tre Gange, medens Operationen skeer; see, her har jeg dem skreven, om Han kan læse dem. *Tar Papiret og læser.* Eregamdlug ere eregardeb go ud ne ran. Dette skal han paa Knæe repetere tre Gange.

Polidor *repeterer det tre Gange.*

Oldfux. Det er sandt — Han har jo ogsaa kommet det Arabiske Pulver i Panden?

Polidor. Nei, Monsieur har intet Arabisk Pulver talet om.

Oldfux. Ei! ei! det er det allerfornemmeste, thi uden det kan Operationen ikke skee.

Polidor. Men, hvor faaer man det Pulver?

Oldfux. Disse Nürnbergere pleie allevegne at sidde paa Torvet dermed. Det bruges ellers til at tage Pletter af Klæder med. Man kan faae en temmelig Qvantitet for en Mark; thi de Karle vide ikke samme Pulvers rette Dyd. Lad Tieneren i en Hast springe hen paa Torvet.

Polidor. Henrich!

Henrich *kommer.* Herre!

Polidor. Spring hen paa Torvet, og kiøb noget Arabisk Pulver for en Mark.

Henrich. Hos hvem skal jeg kiøbe det?

Oldfux. De fleste Nürnbergere pleier have det blandt anden Kram.

Henrich gaaer bort.

Polidor. Ach Himmel! hvo skulde tænke, at det Pulver havde saadan Dyd?

Oldfux. Alting synes at være ringe, naar man først faaer det at vide.

Polidor. Er der ellers noget andet at tage i Agt?

Oldfux. Nei, ellers intet. Den Seddel, hvorpaa de Arabiske Ord staaer skreven, maa Monsieur bevare som et liggende Fæ; thi derudi bestaaer den hele Hemmelighed.

Polidor. Men, naar skal man komme det Arabiske Pulver udi Panden?

Oldfux. Tiden giør intet til Sagen, naar det kun skeer, medens det koger. See, der kommer Tieneren tilbage. Jeg vidste nok, at de har det allevegne.

Henrich *kommer.* Her er otte Skilling tilbage, Herre! jeg fik mit hele Torklæde fuldt for otte Skilling.

Oldfux. Gak nu ind, og kom en god Haand fuld i Panden. *De gaae ind.*

Sc. 9.

Oldfux *allene.*

Det gaaer skiønt. Jeg skal lade ham endnu operere et Par Gange, at han kan desmeere bestyrkes; thi det slaaer aldrig feil, at han jo faaer henved ti Rixdaler af de to Haandfuld Pulver, han kommer i Panden. Naar jeg saa faaer Pengene, reiser jeg og min Kammerat Andreas af Byen, og lar den gode Herre sørge for, hvor han kan faae meer Arabisk Pulver. Ha, ha, ha! det bliver artigt nok, naar han siden har Bud efter det, som aldrig har været til i Verden, og naar han faaer at høre, at aldrig nogen veed af det Arabiske Pulver at sige. Jeg stiller denne Mand ved fire Tusind Rixdaler, og dog giør ham en Tieneste, som han bør takke mig for; thi han lærer saa meget af denne Historie, at han forlader sit Galskab, og overlader til andre det Handværk at giøre Guld. Min Kammerat Andreas har ellers fortient den fierde Deel af Pengene, thi han har viislig og trolig forrettet sit Værk; jeg har kiendt ham for mange Aar, og veed, at han ingen, uden mig, eftergiver noget udi Hurtighed, thi jeg havde ellers ikke betroed ham dertil; men der kommer Herren tilbage.

Sc. 10.

Oldfux. Polidor.

Polidor *omfavnende og kyssende Oldfux.* Ach min Herre! Himmelen selv har ført Eder hid, for at belønne mig for mit lange Arbeide og mange Aars Sved, som jeg længe frugtesløs har anvendt. Konsten er probat, I har fortient redelig de fire Tusind Rixdaler, ja dobbelt saa meget.

Oldfux. Jeg vil ikke have en Skilling meer, end hvad vor Accord er.

Polidor. Ach! nu skal jeg stoppe Munden til paa dem, som idelig har beleed mig, og triumphere over mine Uvenner, og dem, der har vendet mig Ryggen, saasom de har frygted, at jeg skulde geraade udi Armod, og derfor glemt alle de Velgierninger, jeg har beviist dem udi min Velstand.

Oldfux. Ja, min Herre! Verdens Maade er ikke anderledes.

Polidor. Men nu kan jeg foragte dem igien.

Oldfux. Nei, det skal min Herre ikke giøre; thi det fornemste, som min store Mester Albusagomar-Fagius recommenderer sine Discipler, er Ydmyghed. Min Herre seer, hvordan mit Væsen er. Jeg kan føre mig op som en Fyrste, om jeg vilde, men det er imod vor Fundats; hvilket er Aarsag, at man ikke vil troe, at vi forstaaer den ædle

Konst, efterdi vi stille os an, som fattige Folk.

Polidor. Jeg skal ogsaa efterleve hans Formaninger, hvorom Han kan forsikkre Albufagomar-Fagius, til hvilken jeg beder at formelde min ydmygste Respect, naar I skriver ham til.

Oldfux. Det skal ikke manqvere.

Polidor. See her, min Herre! der er mit Signet, hvilket naar I skyer til Jøden Benjamin, faaer I strax Pengene.

Oldfux. Forsøg nok for Sikkerhed en Operation!

Polidor. Ja, vil Monsieur blive her saa længe; imidlertid skal min Kone holde ham med Selskab. *Gaaer.*

Sc. 11.

Oldfux. Leonora. Pernille. Siden **Polidor.**

Leonora. Ach, min Herre! gid jeg kunde hitte paa saa kraftige Ord, som jeg ønskede, for at tilkiendegive min Taknemmelighed med.

Oldfux. Min kiære Frue! Hendes Herre er en dydig Mand, for den Aarsag Skyld har jeg aabenbaret ham min Konst.

Pernille kysser ham paa Haanden.

Oldfux. Det er alt for ydmygt, Mademoiselle! min Haand er ogsaa noget skiden.

Pernille. Ach, nei! det er en kostbar Haand, som er værd at kysse meer end een Gang.

Leonora. Vil min Herre ikke forsmaae den Ring, og bære den for min Skyld.

Oldfux. Nei, min kiære Frue! jeg tager aldeles ingen Gaver af Hende.

Leonora. Ach jo, min Herre! jeg vil tage det op som et Venskabs Tegn af Ham, forsmaa den ikke, jeg beder ydmygst.

Pernille. Ach, min Herre! giør dog Fruen den Fornøielse.

Oldfux. For ikke at giøre Fruen imod, vil jeg tage imod den.

Pernille. Ach, min Herre! gid jeg havde ogsaa noget godt at forære Ham. Vil Han ikke forsmaae denne Skue-Penge, som jeg har arvet efter mine Forældre?

Oldfux. Det var Synd at berøve Hende sin Arvedeel.

Pernille. Ach, min Herre! jeg slipper Ham ikke, førend Han tager imod den.

Oldfux. Jeg vil da forvare den for Hendes Skyld, og skikke Hende en af Guld igien. Men der kommer Herren tilbage.

Polidor. Ach! ach! min Glæde er saa stor, at jeg neppe kan skikke mig deri. Konsten er probat. Jeg fik ligesaa meget Guld ved den sidste Operation. Ach! jeg beder, at min Herre vil besøge mig hver Dag, saa længe han er her i Staden.

Oldfux. Det skal ikke manqvere. Jeg bliver maaskee nogle Maaneder her paa Steden.

Polidor. Vil Han ikke giøre mig den Ære, at spise med mig til Middag?

Oldfux. Nei, jeg faaer ikke Leilighed; men jeg vil nok have den Ære at spise med Ham til Aften; nu har jeg nogle smaa Forretninger.

Polidor. Jeg vil da ikke opholde Ham; Pengene faaer Han hos Jøden, saasnart Han viser ham Signetet.

Oldfux. Jeg tviler ikke derpaa; adieu saa længe.

Polidor. Adieu! jeg recommenderer mig med mit hele Huus. *Oldfux gaaer.*

Sc. 12.

Polidor. Leonora. Pernille. Siden **Henrich.**

Polidor. Nu, Madame! hvad siger I nu? har jeg nu ødelagt Jer Huus ved mit daarlige Arbeide?

Leonora. Ach, min Hierte! regn mig ikke min Ubetænksomhed til onde.

Pernille. Jeg beder ogsaa ydmygest, at Herren vil forlade mig, at jeg saa dristig mangen Gang har spotted dermed.

Polidor. Jeg forlader Jer det, Pernille! af mit ganske Hierte; vil I kun lære deraf, en anden Gang ikke at raisonnere om Sager, som overgaaer Jer Forstand. See, Henrich! hvor kommer du fra?

Henrich *kommer.* Ach, Herre! er det sandt?

Polidor. Hvad er sandt?

Henrich. At Herren kan giøre Guld.

Polidor. Ja, Henrich! det er ganske rigtig, men hvor har du faaet det at vide?

Henrich. Ach! det er alt over den hele Bye! Jeg hørte det først af Viintapperen her næst ved, han recommenderede sig sytten Gange udi min gode Affection og Bevaagenhed, skienkte et stor Glas Carnali-Sæk for mig, og vilde ikke have en Skilling derfor, da den sultne Hund dog aldrig tilforn har villet give mig et Glas Brændeviin, uden at jeg lagde Penge først paa Bordet.

Polidor. See engang, hvordan Verden er; saasnart det gaaer En vel, saa søger alle Ens Venskab; men jeg kan ikke begribe, hvordan saadant kan spørges saa hastig.

Henrich. Jøden maa have sagt det først til En, og naar En faaer en Ting først at vide, er det strax over den hele Bye. Alle Mennesker, som saae mig paa Gaden, hilsede mig, som jeg kunde have været en Palts-Greve, og Christoffer Smør-Blomster, som aldrig har villet seet paa mig tilforn, bukkede sig saa dybt, at han nær havde faldet i Rendesteenen; men jeg gik, min Troe, lige-

saa stolt ham forbi, som Han har gaaet mig forbi tilforn.

Polidor. Der banker vist, Henrich! gak til Døren.

Henrich. Det er Monsieur Leander, som vil have den Ære at opvarte Herren.

Polidor. Ei, ei! er det mueligt? den Mand har foragtet mig i sit Hierte tilforn.

Leonora. Siig Henrich! at vi gir ikke slige Folk Audients.

Polidor. Ach, nei, Madame! lad os skikke os i vor Medgang. Han maa vel komme ind.

Sc. 13.

Leander. Personerne af forrige Scene. Siden **tre andre Herrer, Leanders Frue** og **tre andre Fruer.**

Leander. Ach! min allerkiæreste Hr. Polidor! det er mig en usigelig Glæde at see Ham med god Helbred; jeg kan ikke beskrive, hvilken inderlig Hiertens Længsel jeg har havt efter at see Ham.

Polidor. Jeg har ikke kunnet mærke det; thi jeg har adskillige Gange villet besøge Ham, men Han har negtet sig hiemme, og naar jeg har seet Ham paa Gaden, har han aldrig villet hilse mig.

Leander. Ach, min allerkiæreste Hr. Polidor! Han giør mig, sin allerringeste Tiener, Uret; thi jeg kræver Himmelen til Vidne, at der er intet Menneske til paa Jorden, som jeg har saa stor Estime for.

Polidor. Monsieur! han sparer med fine Complimenter.....

Henrich. Nei, Herre! jeg troer nok, at Hr. Leander er Hans Ven; thi saasnart han fik at vide den Lykke, Herren var vederfaret, blev han saa forandret, at han er færdig at briste af Kiærlighed til Ham.

Leander. Jeg svær ved alt det, som helligt er, at jeg altid er den samme, som jeg har været, og at den Lykke, som min gunstige Herre er vederfaret, aldeles ikke er Aarsag til min Hidkomst. Jeg har altid præfereret Herren for alle de Mennesker, jeg har kiendt, og agter mig for den største Lykke, at være en af hans ringeste Clienter.

Polidor. Det kan nok være, Monsieur! Nu maa jeg gaae fra Dem; jeg har noget at bestille. *Gaaer ind.*

Leander *kysser Henrich.* Ach, min hierte Monsieur von Henrich! jeg beder, at I vil være min Ven og Velyndere; vil I da?

Henrich. Ach! hvorfor skulde jeg ikke det? Serviteur treshumble. *Kysser hinanden igien.*

Tre andre Frammerete Herrer kommer ind, og omfavner Henrich, og gaaer ind til Polidor med Leander. Leanders Frue kommer ind, og kysser Leonoræ Forklæde.

Leonora. Ei, min kiære Frue! hvor kommer den store Ydmyghed fra?

Fruen. Ach, naadige Frue! kan nogen være for ydmyg mod en Dame af Hendes Qvaliteter? Hun er jo som et Lys for alle her i Staden.

Leonora. Da har Hun aldeles ikke havt de Tanker om mig tilforn.

Fruen. Jeg tør ikke sværge i naadige Frues Presence; men hvis jeg turde sværge, vilde jeg ved min høieste Eed bevise, at.....

Tre andre Fruer kommer ind, og kysser ogsaa paa hendes Forklæde.

Leonora. I gode Fruer! lad os gaae ind i en anden Stue. Jeg seer, hele Verden vil herind; vi kan derfor ikke længer blive her i Forstuen.

Henrich og Pernille blir allene; de tre Cavalerer kommer ud igien og giør dybe Complimenter for Polidor, som er indenfor, saa at den ene falder paa Hovedet, kysser Henrich og recommenderer sig, før de gaae; Fruerne giøre ligesaa, og kysse Pernille paa Haanden.

Pernille. Gaaer ikke det skiønt til, Henrich? Alle disse tre Fruer kyssede mig paa Haanden.

Henrich. Da fikst du endda mere Høitid end jeg, thi Herrerne kyssede mig kun paa Munden.

Pernille. Man kan i denne Historie tilstrækkelig speile sig paa Verden.

Henrich. Ja, hvem skulde have tænkt at slig en gemeen Kisselinke, som du est, skulde faae Haand-Kys af fornemme Fruer?

Pernille. Ja, det maa du vel sige! og at saadan Grovbrødsmund, som din er, skulde blive kyssed af slige fornemme Herrer. Men der standser en Hob Vogne; vi faaer nok flere Opvartninger.

Sc. 14.

Henrich. Pernille. To Herrer. To Fruer. Siden **to Poeter.**

To Herrer med to Fruer kommer ind, og begierer den Naade at faae Herren i Tale.

Henrich. I godt Folk! jeg veed ikke, om Herren og Fruen gir Audients. Dog, blir kun staaende, til de kommer ud. *Han rangerer dem ved den ene Side; midlertid kommer tvende sortklædte Karle ind.* Hvad er I for Folk?

Poet. Vi ere Poeter.

Henrich. Godt! I kommer ret beleiligt. En Kat døde for mig i Gaar, som jeg vil have giort nogle smukke Vers over.

Poet. Monsieur har at befale over vore ringe venas.

Henrich *sagte.* Gid I faaer en Ulykke, I liderlige Hunde! *høit.* Hvad er ellers Jer Begiering?

Poet. Vi har nogle ringe Vers at offerere, Herren og Fruen til Berømmelse.

Henrich. Godt! blir staaende ved den

anden Side, til Herskabet kommer ud. Vil I Hunde tage Jere Hatte af! veed I ikke, hvad Huus I er udi? De tage Hattene af, og stirre paa Jorden. Henrich spadserer frem og tilbage. Hør, Karle! hvormange Vers kan I giøre om Dagen?

Poet. bukkende sig. Det er ligesom Geisten er.

Henrich. Kan I sætte mig et Riim paa det Ord Henrich Larsen?

Poet. Det er noget vanskelig.

Henrich. Ei! da maae I være nogle Slyngle af Poeter. Hør! kan I ogsaa giøre Vers paa solut Stiil?

Poet. Nei, Monsieur! det er mod Naturen.

Henrich. Hvad? er det mod Naturen? Vil I giøre mig til en Giek? I Skabhalse!

Poet. Det være langt fra.

Henrich. Hvormange Pesser giør det paa et Vers? jeg har glemt det Pedanterie igien.

Poet. Det er, ligesom Versene ere til.

Henrich. Hvad Snak! er ikke alle Vers lige lange? Men hvor kommer det, at I aldrig har giort Vers Herskabet til Ære tilforen, da de dog har fortient samme Berømmelse altid, som nu?

Poet. Fordi vi har ikke havt den Lykke, at kiende deres Dyder førend nu.

Henrich. I maa heller sige, I har ikke villet kiende deres Dyder, førend I fik høre deres Velstand. Om jeg kan formaae noget hos Herren, da skal vi, min Troe! lade hænge en Poet hver Dag, indtil den hele Nation blir udryddet. Men der kommer Herren og Fruen; nu kan I høre, hvad de selv siger.

Sc. 15.

De Forrige. Polidor. Leonora. Siden Verten og Jøden.

Polidor og Leonora kommer ind udi deres Stads.

Polidor. Henrich! spring strax og hent mig noget af samme Pulver for en Daler, saa har du ikke fornøden at løbe saa tidt.

Henrich. Det skal skee, Herre! Gaaer.

Polidor. Hvad er Eders Forlangende, I godt Folk? vil I tale med mig?

De træder frem, giøre dybe Complimenter, og siger: de ene kommer for at giøre deres underdanige Opvartning, og for at høre, om Herren har noget at befale; Fruerne giør ligeledes med Leonora, og kysser paa hendes Forklæde; Poeterne træder siden frem, og offerere deres Papiir.

Polidor. Hvad er det for Papiir?

Poet. Det er nogle ringe Vers, Herren og Fruen til Berømmelse.

Polidor. Hør, I godt Folk allesammen! da Verden gik mig imod, og man tænkte, at jeg ved lang forgieves Arbeide havde sat mig ganske tilside, fandt I aldeles ingen Dyder hos mig, men foragtede mit Huus, og talede med Haanhed om min Person; men nu, at mit Arbeide er faldet vel ud, og mit Huus velsignes med Rigdom, see I nu alle det med Øine, som I tilforen ikke kunde see med Briller: om jeg nu var den største Taabe, holdt I mig for en Salomon: om jeg var den hæsligste Mand, kaldte I mig en Absalon: om jeg inclinerede til intet uden Ondskab, holdt I mig for den Dydigste. Saaledes er Verden nuomstunder; den estimerer ingen, uden den, som er lykkelig. O! saasnart Lykken falder, falder og Kiærlighed og Estime. Bilder Eder aldrig ind, at min Eenfoldighed er saa stor, at jeg jo kan mærke Eders Falskhed; thi.....

Henrich kommer igien. Ach, Herre! hvad er dog dette? Tilforen kunde jeg faae saa meget Arabisk Pulver, som jeg kunde bære, for otte Skilling; men nu kan jeg ikke faae et Korn, om jeg vilde give en Tønde Guld derfor.

Polidor. Hvad er det, du siger?

Henrich. Hvor jeg har været paa Torv og i Apothek, leer de af mig, og siger, at jeg løber med Liimstangen.

Polidor. Ach, Himmel! hvad er dog dette?

Henrich. Jeg frygter, Herre! at vi er bedragen; thi alle Folk siger, at der er aldrig saadant Arabisk Pulver til. Men hillemænd! hvad vil denne Mand?

Verten i Phasanen kommer indløbende, klæd som en Kok.

Henrich. Er I gal Mand, tør I løbe saadan ind i en fornemme Herres Stue?

Verten. Ach! ach! havde jeg ikke arvet det Bæger, havde jeg aldrig villet fortrydt derpaa saa meget.

Polidor. Jeg seer, at det er Kokken, som boer her lige over. See til, at du kan faae ham hiem, at han kan komme i Roelighed igien; thi den stakkels Mand er kommen i Raserie.

Verten. Ach! havde ikke mine kiære Forældres Navn staaet derpaa!

Polidor. Det giør mig dog hiertelig ondt; thi det er en skikkelig Mand, og den bedste Kok i Staden.

Verten. Skeen gik ogsaa Fanden i Vold; og, naar jeg seer til, er vel andet gaaet med.

Henrich. Hør, Mester Christoffer! har I længe været gal? sagte. Havde jeg et Riis at true ham med, saa blev han nok god.

Verten. Man kan nok blive gal af saadant.

Polidor. Hvad skader Jer, Mester Christoffer?

Verten. En fremmed Person, som gav sig ud for en Guldmager, er løben af mit Huus, og har taget et Sølvbæger og en Sølvskee med sig. Jeg troede ham vel, eftersom jeg hørte, at han gik udi Hr. Po-

libors Huus. Han havde hos sig nyelig, før han reiste, en een-øiet Diævel udi lange sorte Klæder.

Henrich. Havde han ikke ogsaa en volsk Hue paa?

Verten. Jo, og et sort Plaster paa Øiet.

Henrich. A..... vi er om en Hals. Det var just den, der solgte mig det Arabiske Pulver.

Polidor. Ach! ach! jeg er skilt ved mine fire Tusind Rixdaler.

De Fremmede, saa vel som Poeterne, sætte deres Hatte paa, og spadsere dristig over Gulvet.

Jøden kommer ind. Ist di Goldmacher nicht hier? Ich ham en Juveel gab, da han Pengene von mir fik.

Polidor. Det er mig kiært, J er ogsaa bedragen; thi J bragte mig ham hid.

Jøden. War das ein Bedrieger? Au au au! min kostbare Juveel!

Polidor. Jeg har ikke andet for mine fire Tusind Rixdaler, end et lidet Stykke Papiir, hvorpaa staaer nogle Arabiske Ord, som jeg skulde læse, naar Operationen skeete.

En af de Fremmede. Lad mig see! Jeg forstaaer noget Arabisk. Ei! det er aldrig Arabisk, ei heller blir. Hvad Pokker er det? Naar jeg læser det sidste Ord bag fra, staaer der Nar. Lad nu see det første; her staaer, min Troe: alle Guldmagere ere Bedragere, og du en Nar; ha ha ha.

De gaaer alle ud leende. Poeterne giør bagvendte Complimenter, saa at de vende Rumpen til Polidor.

Leonora. Ach! jeg forærede ham min bedste Ring oven i Kiøbet.

Pernille. Ach! jeg fortryder ikke saa meget paa den Skuepenge, jeg gav ham, som at jeg kyssede paa den Rakkerknegts skiden Haand.

Polidor. Lad os gaae ind; vi vil reise paa Landet og boe paa det lidet Gods, vi endnu har tilbage. Jeg vil aldrig befatte mig mere med Guldmagerie, men overlade det til min største Fiende. Det har bragt mig fast til Armod, og mange andre brave Folk med. Gid godt Folk engang af dette og deslige Exempler vilde lære at tage sig vare!

De gaaer alle ud, Jøden og Verten hylende.

Anmærkninger.

S. 184. **Hübners Politische Fragen.** Joh. Hübner den ældre, Rector ved Johanneum i Hamborg. Hans „Kurze Fragen aus der politischen Historie," er mange Gange oplagt. Førf. døde 1731, levede altsaa endnu da dette Stykke skreves.

S. 185. **Skiønt arabisk Guld.** Arabien ansaaes for Alchymiens, vulgo: Guldmagerkonstens, Fosterland; ogsaa antog man, efter de Gamle, at det saakaldte „lykkelige" (rige, frugtbare) Arabien besad naturligt Guld i Mængde. Benævnelsen „arabisk Guld" forekommer (cf. Werlauff S. 116) i Hvitfeldts Frederik I. Historie og Holbergs Danm. Hist. om en opdigtet Skat, der skulde være skiult af Kong Christian II., før han forlod Riget.

S. 187. **Albufagomar-Fagius — — da hans Kat laae** rc. Denne Anecdot fortælles om Muhamed i: Voyage dans la haute & basse Egypte &c. par C. S. Sonnini. Tom. I. (tydsk Overs., Leipz. u. Gera 1800. S. 188).

S. 187. **Adeptus**, Adepti (de, som have erholdt, opnaaet noget). Saaledes kaldtes Konstens (Guldmagerkonstens) fuldendte Mestere; dens Dyrkere i Almindelighed kaldtes: Alchymister.

S. 187. **Hegira** (arab.) d. e. Udvandring, den Dag, da Propheten Muhamed flygtede fra Mekka, fra hvilken Dag den Muhamedanske Tidsregning begynder.

S. 191. **Kan nogen være for ydmyg mod en Dame** rc. De andre Udgaver have: „Kan nogen være ydmyg mod" rc., hvilket ingen ret Mening giver.

S. 193. **Alle Guldmagere ere Bedragere.** En stor Deel vare dog selv Bedragne, enten ved egen Indbildning eller ved alchymistiske Skrifters Læsning. Endnu i vore Dage er man ikke fuldkommen enig om Muligheden eller Umuligheden af konstigt Gulds Frembringelse. Bidrag til Guldmageriets Hist. findes hos Werlauff S. 108—116, og i Boyes: Det arab. Pulv., eller historiske Fortæll. om Guldm., i Arch. f. Hist. og Geogr. udg. af Riise. Cf. S. 33 her ovenf. Anm. om Albertus Magnus.

Jule-Stue.

Comoedie udi een Act.

[Forestillet paa den danske Skueplads 1724.]

Personerne.	Acteurs og Actricer.
Jeronimus.	Msr. Ulsø.
Leonora.	Madem. Hiort.
Pernille.	Mad. Montaigu.
Leander.	Msr. Vilol.
Magdelone.	Mad. Coffre.
Skolemesteren.	Msr. Wegner.
Arv.	— Høberg.

Henning, Christopher, Peer, Lise, Marie, Anne, } Jeronimi Børn.
Leanders Vert og Vertinde.
Fremmede.
Vægtere.

[Scenen er i Ebeltoft].

Sc. 1.

Leonora.

Ach denne Dag har været mig saa lang, som to andre. Kiærlighed er dog en Passion, som overgaaer alle Passioner; den er ligesom et oprørt Hav, hvilket, jo meer det indskrænkes og indknibes, jo meer bruser det. Ach Leander! du kom til min Ulykke at boe i dette Nabolav, saa jeg maa see den Person hver Dag for Øine, som min gamle Mands Mistænkelighed hindrer mig at nyde Omgiengelse med; al min Trøst bestaaer derudi, at jeg kan faae et og andet angenem Brev fra ham, hvorudi han udøser fine Protestationer, som tiene ikke til andet end til en Olie at formeere Ilden, og bringe mig i Fortvilelse. Vi har spundet paa adskillige Intriguer, for at komme sammen, men alt har hidindtil været forgieves; skal der gives nogen Leilighed til at nyde den i saa lang Tid forventede Lykke at tale med ham i Genrum, saa skal det være i denne Jule-Stue, vi holder i Aften. Pernille, som jeg har aabenbaret denne Kiærlighed, staaer nu udi Døren, for at vare mig ad, naar han gaaer forbi, som han gierne iagttager ved denne Tid, hvilken ved Breve er bestemt mellem os, for at faae hinanden at see igiennem Vinduet; thi jeg tør ikke engang lukke Vinduet op af Frygt, min Mand skal komme i det samme; men den Frygt, den Tvang, langt fra at giøre Kiærligheden kold, er dens rette Tynder; men der seer jeg, de komme.

Sc. 2.

Pernille. Leonora.

Pernille. Madame! lav Jer nu til; paa Øieblikket kommer Monsieur Leander, tre stærke Hosten er Signalen; da maa I lade ham ind i Forstuen, for at giøre Aftale.

Leonora. Ei Pernille! det tør jeg ikke giøre for mit Liv. End om min Mand kommer i det samme?

Pernille. Lad kun mig sørge derfor: saasnart han kommer, løber jeg ind, og holder Fatter med Sladder; jeg har lavet mig paa en heel Sæk fuld af Snak at holde ham saa længe op med, som I behøver Tid til at tale nogle fornødne Ord med Leander.

Leonora. Men undertiden vil han ingen Snak høre.

Pernille. Jeg vil heller ingen Snak høre af Hende; mener Madamen, at jeg ikke vel overlægger mine Sager? Jeg veed nok, hvad Snak Karlen gider hørt; mener I, at jeg vil fortælle ham Aviser? at Regenten er død, at Meriveis har faaet Hug i Tyrkiet, at den spanske Sølv-Flaade er ankommen, at Prinds Eugenius har vundet Seier over Duc de Vendosme. Nei, jeg vil fortælle ham noget Kielling-Sladder, som han gierne spidser Øren til; jeg vil sige ham, at der er fød en Kalv med Top paa Hovedet og Falbelader paa Benene, saa begynder han strax at moralisere og væve over Tidernes Ondskab, over Pragt og Stads..... Men der hører jeg, han hoster udenfor, spring ud, og tag imod ham! nu springer jeg ind til Fatter.

Sc. 3.

Leander. Leonora.

Leonora kommer indledende med ham; de staaer ved Gangen begge to.

Leander *paa Knæ.* Ach! allersødeste Leonora! er det mueligt, at jeg efter saa lang Forventelse skal have den Lykke at....

Leonora. Ach min hierte Leander! staat op, vi har ikke lang Tid til at præludere; jeg er forsikkret om Jer Kiærlighed; lad os overlægge, hvordan vi skal stille vore Sager an i Aften i Jule-Stuen. Jeg veed, at Jer Bert og Bertinde blir budne, men jeg er ikke forsikkret om, at J blir buden.

Leander. Blir jeg ikke buden, saa kommer jeg af mig selv, og agter ingen sure Miner. Min Bert og Bertinde tar mig med under den Prætext, at de kan ikke lade mig være hiemme allene.

Leonora. Det gaaer an. Men veed de noget af vore Sager?

Leander. Jeg har aldrig talet noget derom, men min Bertinde har dog mærket noget deraf; thi hun sagde forgangen: Vi kommer nok i Jule-Stue med det første til vor Naboe Jeronimus, saa faaer J den Lykke at kysse den skiønne Leonora paa Haanden; jeg faldt derpaa udi Taushed, men saadan Taushed, der foraarsages af en overvættes Glæde; hun smilede derpaa, og sagde: Jeg saa vel som min Mand har nok lugtet Lunten; hvad vi kan være Ham til Tieneste, giør vi med største Fornøielse. Jeg takkede derpaa, og aabenbarede mit Hierte; thi det er Folk, som er mig troe til Døden, og elsker mig meer end deres egen Broder.

Leonora. Det er da godt, kiære Leander! efterdi de ere Ham troe, at vi har dem udi Ledtog med; men hvad skal vi ophitte, for at komme udi Cenrum sammen?

Leander. Vi vil lægge Hovederne sammen, og ophitte en Jule-Leeg, som kan give os Leilighed dertil.

Leonora. Men der hører jeg min Mand komme; vi maae skilles ad.

Leander. Saa maa jeg da tage Afskeed mod min Villie denne Gang! Adieu saa længe, allerkiæreste Leonora! og vær forsikkret at.....

Leonora. Ach Monsieur! jeg er forsikkret — Adieu. *Leander gaaer.*

Sc. 4.

Pernille. Leonora.

Pernille: Nu Madam, fik J ham i Tale?

Leonora. Ja vist, Pernille! men hvorfor kom du saa hastig tilbage? jeg lod ham løbe, saasnart jeg hørte, det rørte ved Dørren; thi jeg tænkte, at det var min Mand.

Pernille. Havde jeg tænkt derpaa, skulde jeg have biet noget længer. Men jeg er bange, Madam! at jeg har giort en Fandens Gierning.

Leonora. Hvi saa?

Pernille. Vor Faer er bleven saa gudfrygtig af den Historie, jeg fortalte ham om den Kalv, som var fød, saa jeg er bange, at Jule-Stuen blir opsat.

Leonora. Hvis saa er, saa har du spillet din Rolle forbandet; det gaaer ofte saa til, at naar man tænker at narre andre, blir man selv narret; men det kan snart giøres godt igien, naar du siger ham, at det var en falsk Beretning.

Pernille. Ei, det gaaer, min Troe, ikke an, thi jeg har svoret paa for ham, at jeg saae Kalven med Top og Falbelader med mine egne Øien.

Leonora. Ja saa har du giort en Fandens Gierning, og vi ere ikke ilde opskiørtet; men sagde han da, at vi faaer ingen Jule-Stue?

Pernille. Nei det sagde han endelig ikke, men han begyndte strax at tale om Assembleer og Galskaber, som burde afskaffes; hvis han er falden udi de Griller, saa maa Madamen opmuntre ham igien til at holde Lystighed.

Leonora. Jo, jo! det var vist den rette Maade at fordærve Legen paa; nei, taler han derom, saa maa jeg stille mig an, som jeg ganske ikke er derfor; thi en gammel Mand, der har en ung Kone, jo meer han tænker, hun er indgetogen, jo mere Frihed gir han hende. Jeg troer dog, at det ingen Fare skal have; thi hvis vi ingen Jule-Stue fik, gik vor gamle Faster reent af Skindet, thi hun holder alle slige Ceremonier for Troens Artikler; man fik hende ikke til at spise, uden der var Hellig-tre-Kongers Lys paa Bordet. Men der er min Mand, løb du hen og snak for Faster. *Pernille gaaer.*

Sc. 5.

Jeronimus. Leonora.

Jeronimus. Naar Verden staaer til Paaske, saa skal jeg give min Hals; de Topper, Fabler, Favoriter ere ikke andet end Lucifers Paafund.

Leonora. Hvad er paa Færde, lille Mand?

Jeronimus. Man seer et Tegn efter et andet, og dog er man lige gal.

Leonora. Er der noget ondt vederfaret, lille Mand?

Jeronimus. Hør min Hierte! J giør mig en Tieneste, om J vil gaae med rund Hue herefter, og lade Jere Klæer skiære efter den Mode, som min gamle Søster Magdelone bruger.

Leonora. Men, min allerkiæreste lille Mand! Om J vil examinere mine Klæer mod Fasters, skal J befinde, at hendes er mere kostbar.

Jeronimus. Sagen bestaaer ikke derudi, min Dukke! Kostbarheden giør hverken til

eller fra; men disse forbandede nye Inventioner, disse Toppe, disse Fabler, disse Favoriter, som vores ærlige Forfædre intet har vidst at sige af, det er en syndig Dragt, som er Aarsag til al den Ulykke, der skeer i Verden.

Leonora. Vidste jeg, det var Synd, min hierte Mand, vilde jeg gierne lægge det af altsammen.

Jeronimus. Vi vil ikke troe Synden, førend vi vares ved Tegn, og da er det for silde; her er jo nyelig fød en Kalv med Top, Favoriter og Fabler.

Leonora. Men kan man forlade sig paa, at det er sandt?

Jeronimus. Gid jeg faaer en Ulykke! er det ikke sandt. Pernille tilligemed andre godt Folk her i Abeltoft har jo seet Kalven! Hør, min Hierte! hvad jeg vil sige, jeg er ganske ikke i Humeur at holde Jule-Stue i Aften.

Leonora. Har den Historie om Kalven skrækket Jer derfra?

Jeronimus. Nei aldeles ikke; thi det er ikke den første Historie; men jeg har eftertænkt det nøie, og finder at disse Jule-Stuer og Jule-Leeg fører intet godt med sig.

Leonora. Mig skal det være lige kiært; I veed vel selv, hvor lidet jeg er af Verden. I skal finde faae slige unge Koner, som jeg; thi jeg var tilfreds, der var aldrig Dands eller Spil i Verden. Min Fornøielse er at sidde hiemme ved mit Arbeid, og see min lille Mand tilgode.

Jeronimus. Jeg veed det nok, min Dukke! I er Exempel for alle unge Koner i Abeltoft; den bedste Ting, jeg har giort i Verden, er, at jeg har udvalgt saadan dydig Siæl til Ægtefælle.

Leonora. Jeg kan ikke begribe, hvordan fornuftige Folk finder Behag udi Jule-Leeg; det kan være godt nok for Børn, men det burde foraarsage Væmmelse hos Folk, som er kommen til Alder.

Jeronimus. Disse samme Jule-Leeg har ogsaa undertiden nogle onde Suiter.

Leonora. Baade Jule-Leeg og andre store Selskabe, min Hierte! Jeg er aldeles ikke for dem, var det ikke for at behage min Mand, kom jeg aldrig ud herefter.

Jeronimus. Nei, min Dukke! Hun maa ikke dog ganske slaae sig fra Verden, man maa have nogen Fornøielse iblandt. Unge Mennesker kan ellers falde udi Melancholie.

Leonora. Jeg blir, min Troe, altid melancholisk udi Selskab, og fordriver den igien med Eenlighed.

Jeronimus. Ja, ja! det er godt nok, min Hierte! men alting til Maade; ellers er det mig kiært, at I ikke er for denne Jule-Stue i Aften. Jeg vil lidt ud og høre, hvad min Søster siger derom. *Ved sig selv, naar han gaaer ud.* Hvilken ærlig Mand, der har saadan en Kone, som jeg, han maa holde sin Bryllupsdag hvert Aar som en Fest.

Sc. 6.

Leonora allene.

Hvilken Ulykke Pernille har ikke bragt os i ved sin Geskiæftighed! Men jeg haaber, at Faster faaer ham nok paa andre Tanker igien; havde jeg nu disputeret ham imod, saa havde han blevet værre, og formeret sig hundrede Mistanker, men nu spiller jeg mit Kort saaledes, at han skal selv tigge mig om Julestue, og det skal hedde, at jeg giør det allene for at føie ham.

Gaaer.

Sc. 7.

Jeronimus. Magdelone.

Jeronimus. Ingen Snak, min Søster! jeg vil ingen Jule-Stue vide af at sige; saadant tiener ikke til andet end at bringe Folk i Bekostning, og endes med det, som ikke duer.

Magdelone. Ach, kiære Broer! det er, min Troe, ikke Jer Alvor.

Jeronimus. Jo, min Troe, er det mit Alvor! jeg har seet alt for mange Exempler paa saadant Galskab; gid jeg havde en Daler for hver Piges Jomfruedom, der er gaaet af Stabelen ved saadanne Leiligheder.

Magdelone. Men det er dog en god gammel vedtagen Skik.

Jeronimus. Det er en gammel Skik, min Søster, men ingen god.

Magdelone. Jeg har altid hørt, at det gik bedre til i gamle Dage end nu omstunder; hvorfor skulle vi ikke træde i vore Forfædres Fodspor? I skulde have seet, min hierte Broer! hvilken Jule-Stue der var til Møllerens i Gaar; hvorfor skal vi være mindre end han?

Jeronimus. Vi skal ikke være mindre, men klogere; tilmed kan vi ikke rette os efter Mølleren, han har andre Accidentser, end vi, han kan æde Jule-Kager det hele Aar igiennem.

Magdelone. Jeg siger det, min Troe, ikke for den Lyst, jeg har dertil, men for Jere kiære Børns Skyld.

Jeronimus. Ja, ja! der har vi det, giv kun Skyld paa Børnene.

Magdelone. Men min kiære Broer! hvad vil vore Naboer tænke om os, naar vi ingen Jule-Stue faaer i Aar; de vil tænke, at vi ere kommen af Troen, og see os an som Tyrker og Hedninger. *Hun græder.*

Jeronimus. Hvilken forbandet Snak!

Er det at forandre Troen at afskaffe Galskab?

Magdelone. I kalder det Galskab, min hierte Jeronimus! Jeg kiender mange, der har ogsaa foragtet slige gode gamle Sædvaner, men det er gaaet dem ilde i Verden.

Jeronimus. Og jeg kiender mange, der har foragtet saadant, og det er gaaet dem meget vel i Verden.

Magdelone. Hvordan gik det ikke Christopher von Bremen, der altid loe, naar hans Kone bragte Hellig-tre-Konge-Lys ind paa Bordet; Manden var saa frisk som en af os, men ret som han stod og fæstede Seelen til Burerne, døde han.

Jeronimus. Du skal nok see, han aldrig havde død, hvis han havde villet brænde Hellig-tre-Konge-Lys.

Magdelone. Hvorledes gik det ikke Jeremias Tobakspinder, der ikke med saa meget, som med en Sød-Grød, vilde holde Jule-Aftener fra andre Aftener, og levede som en Hedning hele Julen igiennem? Han fik jo paa sin Alderdom stor Hierteſorg, thi tre af hans Sønner blev een efter anden rejicered til Attestats.

Jeronimus. Havde de læset bedre over, de Slyngler, saa havde de nok gaaet frie; thi jeg kiender dem, der har faaet Laudabilem, og dog aldrig æder Grød. Bilder du dig ind, at man skal æde Grød, før man gaaer til Attestats?

Magdelone. Hvordan gik det ikke Hendrik Smørblomsters Døttre?

Jeronimus. Hvordan gik det ikke Hendrik Paaskeliljes, Hendrik Smørkringels, Hendrik Suurkaals Døttre? hvilken forbandet Snak! hvilke Exempler! Hendrik Smørblomsters Døttre kanskee mistede deres Jomfruedom udi en Julestue; jeg er gal, at jeg snakker mere derom.

Magdelone. Hvordan gik det ikke Christopher Oldfux?

Jeronimus. Jeg veed, min Troe, ikke, hvordan det gik, hverken Christopher Oldfux, eller Jungfux, men det veed jeg, at I faaer ingen Julestue dette Aar; thi, foruden det, jeg har sagt, har jeg mine Raisons aparte. *Gaaer ud.*

Sc. 8.

Magdelone. Pernille.

Magdelone *grædende bitterlig.* Ach! Ach! jeg elendige Menneske! gid jeg var i Jorden, nu har jeg levet i fem-og-fyrgetyve Aar, men aldrig har nogen Juul været saa maver for mig, som denne; hvorfor skal man slæbe og trælle i Verden, naar man ikke maa have nogen Lystighed iblandt? alle vore Naboer stime, saa at vi kan høre dem den hele Nat, og vi allene skal leve, ligesom vi vare midt udi Fasten. *Hun græder endnu.*

Pernille. Hvorfor græder Madamen?

Magdelone. Ach Pernille! jeg har Aarsag til at græde; hvo der har saadan en vanskelig Broer, som jeg, maa nok.....

Pernille. Jeg troer ikke, Fatter har været saa ubesindig, at han har slaget sin Søster!

Magdelone. Nei! det er det, som værre er, han vil ingen Julestue have i Aften!

Pernille. Ingen Julestue? *De græder begge to.* Gid Fanden tiene her i Huset længer paa den Maade! jeg vil heller miste min Løn.

Magdelone. Jeg kan forsikkre dig Pernille, at det var ligesom En stak mig en Kniv i Hiertet da jeg hørte det. Vort Huus vil komme i Foragt over hele Ebeltoft derved.

Pernille. Jeg var saa vis paa, at vi skulde have Julestue, at jeg allerede havde bedet Møllerens Datter hid.

Magdelone. Ja blir det ikke en udødelig Spot og Skam for vort hele Huus? Skam faae den, der har ført vor Faer saadant i Hovedet!

Pernille. Naar Arv faaer at høre dette, vil han ikke blive bedre tilmode, end vi andre; han har øvet sig, stakkels Karl, den hele Eftermiddag paa at være Jule-Buk.

Magdelone. Stakkels Karl! han vil blive ganske modløs.

Pernille. Madamen skulle ikke troe, hvor profect han kan agere Jule-Buk, lige, ligesaa livagtig, som man saae en ret Jule-Buk.

Magdelone. Ach tael ikke mere derom; mit Hierte brister, naar jeg tænker derpaa.

Pernille. Men om Faster giorde sig end Umag at overtale Fatter.

Magdelone. Det hielper ikke, Pernille! om jeg faldt paa mine Knæe.

Sc. 9.

Arv. Magdelone. Pernille.

Arv. svøbt udi et hvidt Lagen, med to Horn i Panden, stiller sig an at skræmme de andre
De blir ved at græde.

Arv. Bliv ikke bange, Madam! græd ikke, det er mig. Kiender I mig nu? *Tar Klædet bort.*

Pernille. Jo vi kiendte dig nok; det er noget andet, vi græder for, du skal ikke smøre dig paa Jule-Legen i Aften.

Arv. Hvi saa?

Pernille. Vi faaer ingen Jule-Stue.

Arv. Gid Drollen splide saadan Snak! Hvem vil forbyde os det?

Pernille. Fatter har faaet Griller, og svoret paa..... Ach!..... *De græder alle tre*

Arv Drollen splide mig ad, om jeg ikke tør spørge Fatter, hvem han indbilder

sig, at vi tiener hos, om vi tiener hos Tyrker eller Hedninger.

Magdelone. Du binder intet andet dermed, Arv! end en banket Trøie.

Pernille. Men jeg tænker paa noget, Madam! end om vi sætter Børnene ud paa at plage ham?

Magdelone. Skulde noget hielpe, saa skulde det.

Pernille. Jeg vil, min Troe, op paa Skolen, og give mig i Kast med Skolemesteren.

Arv. Du kan love ham et Favnetag derfor.

Pernille. Holdt du ikkun din Mund, Skolemesteren og jeg kiender hinanden nok.

Arv. Det maatte og være en slet Stuepige, der ikke kiendte Skolemesteren.

Pernille gaaer bort.

Sc. 10.

Jeronimus. Magdelone. Arv.

Jeronimus. Hvad Fanden er dette for en Postur?

Arv. Jeg er Jule-Buk, Husbond!

Jeronimus *gir ham et Ørefigen.* Est du Jule-Buk?

Arv *tumlende.* Nei, Husbond, jeg er ikke Jule-Buk.

Jeronimus. Hvad skal dette betyde?

Arv. Jeg vilde ikkuns giøre mig til Jule-Buk.

Jeronimus *gir ham end et Ørefigen.* Vilde du kun giøre dig til Jule-Buk?

Arv. Nei jeg vilde ikke giøre mig til Jule-Buk.

Magdelone. Ei! min hierte Broer! I har Synd af at slaae den stakkels Dreng paa en Hellig-Aften.

Jeronimus. Fort hen, du Slyngel! og tag dig en Bog og læs i, det er nok saa godt.

Arv *gaaer grædende bort.* Der er mare ingen i den hele Gade, der læser et Guds Ord Jule-Aften.

Sc. 11.

Jeronimus. Magdelone.

Jeronimus. I burde, min Søster, betage mig det Arbeide, og have viset ham bort med et Par Ørefigen, førend jeg kom.

Magdelone. Jeg veed ikke, min hierte Broer! hvorfor vore Folk maae ikke saavel have Lystighed som andre.

Jeronimus. I skulde giøre Jer selv ogsaa til Jule-Geed, det skulde ikke lade saadan en gammel Kone ilde.

Magdelone. Jeg veed ikke, hvorfor vi skal være mere Udskud end andre Folk i Byen.

Jeronimus. See, om nogen fornemme Folk holder Jule-Stue.

Magdelone. Skal vi følge fornemme Folkes Moder, da skal vi ikke tractere Folk uden med Snuus-Tobak og Lyk-Ønskninger.

Jeronimus. Jule-Stuer ere og ganske aflagte i Kiøbenhavn.

Magdelone. Vil I regne Kiøbenhavn? Jeg har hørt af Skolemesteren, at Troen trykker ikke Folk meget der; her er en Karl, som er nyelig kommen fra Kiøbenhavn, han har slet ingen Troe; han troer ikke engang, at Doctor Morten har forordnet, at man skal æde Gaas Mortens Aften; ja han siger, at Jorden er rund som et Æg, hvilket er den arrigste Løgn, som kan være til.

Jeronimus. Det duer endelig ikke; men vi vil ikke snakke mere derom; kald Skolemesteren og Børnene ned, jeg vil høre, om de har lært noget artigt til denne Fest.

Magdelone gaaer ud.

Jeronimus *sætter sig ned med en Kurv Dukke-Tøi ved Bordet.* Det er Konst at dele Gaver ud blandt Børn, saa alle kan blive fornøiet; denne Hest med Fløiten i Rumpen skal Christopher have; Vognen, hvem skal jeg give den? den vil jeg give lille Henning; Peer skal have Fiolen, thi jeg troer, at der skal blive en Spillemand af ham; Else skal have Vuggen med Barnet udi; thi, det første Piger blir saa gammel, at de kan tale, saa tænker de paa Giftermaal og Vugge; Marie, du skal lade dig nøie med Piben. Ei! jeg havde nær glemt lille Anne, hun skal have Dingeldangen med Biælderne paa; men der seer jeg dem komme med Skolemesteren.

Sc. 12.

Skolemesteren med **Børnene. Jeronimus. Leonora. Magdelone. Pernille.** Siden **Arv.**

Børnene gaaer Par for Par, og Skolemesteren slutter Troppen med et Riis i den ene Haand, og en Bog i den anden Haand, rangerer Børnene i en Rad, giør en pedantisk Compliment og saadan Lyk-Ønskning:

Bort Uhelds sæle Skye, bort sorte-vinged Taage,
Bryd Morgenrøde frem, blink Soel, bliv ved at vaage,
Hvem Velstand over os ret som en Nilus Flod,
Fald over os som Dugg, og fæst i Huset Rod,
Lad, Lykken, over os din Kraft som Bække flyde,
Som Fuglene paa Qvist.....

Repeterer det samme, og graver i Lommen.

Jeronimus. Kan man ikke hitte et Riim derpaa, som for Exempel....

.....at koge maa vor Gryde.

Skolemesteren. Nei jeg maa begynde fra Forstningen igien.

Repeterer det Forrige.

....at alle maa sig fryde!
Gid Fatter og Mutter det altidens vel gaaer,
Gid en ny Plante de i Huset hvert Aar faaer,
Gid Øl og Brænd'viin de i Kielder aldrig savne,
Gid Fisk og Kiød og Smør for deres Kiøkken stavne,
Gid Korn i Hobetal maa staae paa deres Loft!
Saa længe som en Siæl er til i Ebeltoft.

Jeronimus *tager til Hatten.* Han skal have Tak, Skolemester! det var et deiligt Vers; Han har vel havt megen Umag dermed?

Pernille. Det havde kostet en anden stor Hovedbryden; men alting staaer for Skolemesteren.

Jeronimus. Men hvad artigt har Børnene lært til denne Fest? Forgangen Aar vidste de saa mange artige Sprikwörter, kan de ogsaa nogen i Aar?

Skolemesteren. Ja de kan; vil Fatter høre Sprikwörter eller Spørsmaal?

Jeronimus. Begge ere gode. Lad Arv komme herind, at han kan høre paa, hvordan smaa Børn kan giøre ham til Skamme.

Pernille springer efter Arv, som kommer ind, og staaer med foldede Hænder, og hører derpaa.

Jeronimus. Skolemester! spør først Arv, og lad siden een af Børnene beskiæmme ham.

Skolemesteren. Arv! hvem var det, som raabte saa stærkt, at man kunde høre ham over hele Verden?

Arv *klaaende sig i Hovedet.* Det var en..... en Jule-Buk.

Jeronimus. Den Jule-Buk ligger ham endnu i Hovedet.

Skolemesteren. Christopher! Henning! Peer! Else! Marie! Anne! hvem var det, som raabte saa høit, at man kunde høre det over al Verden?

Tutti. Det var et Asen i Arken, hvor hele Verden var indsluttet.

Jeronimus. Fy dig an, du lange Slyngel! de kan læse for dig.

Skolemesteren. Arv! hvor langt er der herfra til Glas-Himlen?

Arv. Der er syv Miil herfra til Mariager.

Skolemesteren. Christopher! Henning! Peer! Else! Marie! Anne! hvorlangt er der herfra til Glas-Himmelen?

Tutti. Saa langt, som der er fra Glas-Himmelen til Chrystal-Himmelen.

Jeronimus. Hør Børn! peger Fingre af Arv! *De peger alle Fingre af ham.*

Skolemesteren. Arv! hvor mange Himle er der?

Arv. Der er en Himmel paa hver Seng, og der er ligesaa mange Himle, som der er Senge.

Skolemesteren. Christopher, Henning, Peer, Else, Marie, Anne, hvor mange Himle er der?

Tutti. Der er syv Himle, den ene lige høit fra den anden.

Jeronimus. Peger ham ud igien!

Børnene. E..... E..... E.....

Skolemesteren. Christopher! den første Himmel?

Christopher. Den blaae Himmel.

Skolemesteren. Henning! den anden Himmel?

Henning. Melke-Himmelen.

Skolemesteren. Peer! den tredie Himmel?

Peer. Glas-Himmelen.

Skolemesteren. Folder Jere Hænder smukt, naar I examineres.

De folder Hænderne.

Skolemesteren. Else! den fierde Himmel?

Else. Chrystal-Himmelen.

Skolemesteren. Marie! den femte Himmel?

Marie. Diamant-Himmelen.

Skolemesteren. Anne! den siette Himmel?

Anne. Perle-Himmelen.

Jeronimus. Der er jo endnu een.....

Skolemesteren. Arv! den syvende Himmel?

Arv. Det er den, som er næst den ottende.

Jeronimus. Det er den rette Døsmer; Han seer aldrig i en Bog Aaret igiennem, og veed derfor ikke meer end en Tyrk eller Hedning. Kan de svare til flere Spørsmaal, Skolemester?

Skolemesteren. Ja. Arv! hvad er det, som er saa rundt som et Æg, og saa langt som en Kirke-Væg?

Arv *sagte.* Gid Drollen splide ham ad med hans Spørsmaal. *Høit.* Det er en Tobakspibe, Hovedet er rundt og Halen er lang.

Skolemesteren. Christopher, Henning, Peer, Else, Marie, Anne, hvad er saa rundt som et Æg, og saa langt som en Kirke-Væg?

Tutti. Et Traad-Nøgle; thi naar man vinder det op, er det saa langt som en Kirke-Væg.

Jeronimus. Peger Arv ud igien Børn!

Børnene. E..... E..... E.....

Jeronimus. Jeg takker Skolemester paa mine Børns Vegne. Jeg seer, at I anvender Flid paa dem, I skal have en raisonable Nyt-Aars-Gave. Jeronimus deler ud Dukketøi til Børnene. Gaaer nu kun ind i Ammestuen, og og værer smukt skikkelig; jeg havde tænkt at holde Jule-Stue, men jeg har for visse Aarsager Skyld betænkt mig igien. Børnene græder. Ja jeg kan ikke hielpe Jer, Børnlille, jeg vil ikke have saadan Galskab oftere i mit Huus, jeg er ikke derfor, og Jer Moer langt mindre. Vender dem Ryggen.

Pernille. Saa! hen og plager ham!
Børnene hænge ved ham, og raabe paa Julestue.

Jeronimus. Gir Jer tilfreds, Børnlille! nu har I faaet Dukke-Tøi at spille med. Børnene holde paa ham igien, og raabe: Julestue!

Jeronimus Spør kun Jer Skolemester ad, om det er tienligt. Hvad siger Han? Hr. Proceptor!

Skolemesteren. Plinius, en klog og skarpsindig Herremand udi Rom, taler meget ziirlig om Spil og Leeg saaledes: Anima fulturis corporis nititur, og paa et andet Sted: Graves seriosque mores lucibus jocisque distinguere identidem soleo. Det er: jeg sætter undertiden for mit Legems Sundheds Skyld min Gravitatem og Ærbarhed tilside og øver Børne-Leeg.

Pernille. Den Mand har talet som en Engel.

Skolemesteren. Dersom nu saadan en ærbar Herremand i Rom har fundet det nødig, for sig og sin Person anstændig, hvor langt mere nødigt og anstændigt er det ikke for os i Æbeltoft? Jeg selv lægger dette dertil, at, eftersom Nisser og underjordiske Folk drive store Fester bort med Klagen og Hylen, eftersom de ingen Deel har derudi, saa bør vi, for at lade see, at vi har Part derudi, glæde og fryde os; thi ligesom den Fugl Phoenix, som findes i Arabien, lever tusind Aar udi Eensomhed, og opbrænder sig selv, saasnart hun udlægger en Unge, paa det hun ikke skal leve udi Societet og Samqvem med andre af sin Art, saa bør vi Mennesker derimod, for at lade see, at vi ikke slægte paa saadan umælende Creatur, holde Samqvem og Lystigheder. Ανθρωπος, siger Aristoteles, εςι ζωον πολιτικον, id est: homo est animal sociabile, og derfor ligesom Paradiis-Fuglen.....

Jeronimus. Nok! nok! Skolemester; jeg hører nok, at jeg maa give mig tabt; den Lignelse, om den Fugl Phoenix slog mig særdeles; jeg vil da tilstæde, at man holder Jule-Stue. Nu, I smaa Rollinger! glæder Jer nu, og takker Jer Skolemester derfor. Børnene hopper og skriger af Glæde. Jeronimus til Leonora: Min hierte Kone! jeg veed, at I skiøtter ikke meget om Lystighed. Er det Jer imod, saa vil jeg endnu blive ved mit første Forsæt.

Leonora. Jeg saae gierne, sandt at sige, at der blev intet af, men som vi allerede har bedet vore Naboer, maa jeg for den Aarsag Skyld beqvemme mig dertil.

Pernille. Ach den deilige Fugl Phoenix! Andre Fugle ere kun Carnalier at reigne mod den.

Jeronimus. Laver da til Rette, og bringer et Hellig-tre-Konge-Lys ind.

Leonora. Ja, skal det være, saa er det nu høi Tid; thi vi har Naboerne paa Halsen, førend vi veed et Ord deraf.
De sætter alting til Rette, og Arv kommer ind og sætter Hellig-tre-Konge-Lys paa Bordet.

Sc. 13.

De **Fremmede** kommer ind, og gratulerer en efter en anden. Somme af dem har underlig Skikkelse og Klædebragt. Endelig kommer ogsaa **Leanders Vert** og **Vertinde** med **Leander**, som er vel klædt.
Tilsidst **Vægterne.**

Verten. Min Hr. Jeronimus, saavelsom Madamen, tar ikke ilde op, at vi har taget en god Ven med os; han er som vor Broder i Huset, og fremmed her paa Stedet, derfor vil vi gierne unde ham nogen Fornøielse.

Jeronimus. Han er os hiertelig velkommen.

Leander. Monsieur og Madame! jeg beder ydmygst, at min Dristighed ikke ilde optages. Min Vert og Vertinde har forsikkret mig, at Hr. Jeronimus var alt for artig at fortryde paa saadant. Jeg er fremmed her paa Steden, og har ingen Tids-Fordriv, uden hvad disse gode Folk forskaffer mig.
Medens han gier disse Complimenter, vender Leonora ham Ryggen.

Jeronimus. Vend ikke den fremmede Mand Ryggen! Min stakkels Kone er meget undseelig for fremmede Mandfolk.

Leander. Allerskiønneste Madam! jeg priser Hende lyksalig, i det Hun har faaet saadan raisonabel Mand, der langt fra at have Hende mistænkt for Hendes Skiønhed, har tvertimod selv Fornøielse i at see Hende omgaaes med unge Karle.

Jeronimus. For engangs Skyld, Monsieur! for engangs Skyld.

Leander. Thi, skiønne Leonora.....

Jeronimus. Det Ord „skiønne" Monsieur! staaer ikke min Kone an; thi hun prætenderer ikke at være skiøn. Det er hende nok, at hun behager mig.

Leander. Thi, siger jeg, dersom.....

Jeronimus. Nu har vi nok. Vi ere eenfoldige Folk, Monsieur! og forstaaer os

ikke paa Complimentationer; vær saa god, og sid her ned hos min Søster.

Leonora. Lille Mand! jeg kan ikke lide den Karl for min Død.

Jeronimus. Det vil ikke sige, I maa dog holde gode Miner.

Leonora. Der er jo ingen, som har bedet ham komme hid.

Jeronimus. Vi maa dog begegne ham høflig for vore Naboers Skyld, i hvis Huus han logerer.

Leonora. Jeg hader disse unge Straten-Junkere som en Pest. Mærkede I ikke, hvor fortrydelig han blev derover, at I drog ham fra mig, og satte ham hos gamle Faster?

Jeronimus. Det skulde giøre mig ondt at have givet ham Anledning til Misfornøielse.

Leonora. Jo meer misfornøiet han er, jo kiærere er det mig.

Jeronimus. Nei, nei, ikke saa. Vi maae lade see, at vi veed at leve. Nu vil jeg, at I skal sidde sammen, for at vise, at han er os velkommen.

Leonora. Min hierte Mand! jeg beder kiærlig derom, at jeg ikke maa sidde hos ham.

Jeronimus. Nu, nu, giør mig den Fornøielse for visse Aarsager Skyld.

Leonora Ach min hierte Mand! saa er jeg ikke i Humeur den hele Aften.

Jeronimus. Ja hvis det bringer Jer af Humeur, min Dukke! saa vil jeg ikke twinge Jer.

Leonora. Jeg kommer dog mod min Villie, for hans Vert og Vertindes Skyld. at sidde hos ham.

Jeronimus. Det er sandt, min Dukke, I giør vel deri.

Hun sidder ned hos Leander.

Jeronimus sagte Faae jeg Skam, om der er saadan Kone til i den hele Bye! Nu sidder den stakkels Kone ligesom i Harnisk, og twinger sig for min Skyld; haa, haa.

Derpaa begyndes Juleleeg med Pant. Skolemesteren faaer en Dom at han skal synge en Vise; Arv faaer en Dom at han skal bevise Jeronimus en Høflighed og en Uhøflighed, hvorpaa han giør ham først en Compliment med Ansigtet, siden en bagvendt med Rumpen; Pernille faaer en Dom. at hun skal gaae ud med et Mandsfolk, hvem hun lyster, for at tælle Stiernerne. Hun tar sin Galant, hvilken leder hende fremmest paa Theatrum, og siger: Min søde Pernille! lad os gaae op paa Høe-Loftet sammen! thi jo høiere vi ere, jo bedre kan vi see Stiernerne. Pernille siger: Det er naturligt. De gaaer ud tilsammen. Imidlertid continueres. Arv kommer indridende kullet i Ansigtet, med en Bind i Munden, hvorpaa staaer to Lys, ridende paa to Karle, som vende Rumperne til hinanden; Børnene blive bange og begynde at skrige. Jeronimus siger: At de skal give sig tilfreds, og at det er Arv.

Efter at dette Spectacul er til Ende, kommer Pernille med sin Galant ind igien.

Jeronimus. I godt Folk var noget længe ude at tælle Stiernerne.

Pernille strygende sig om Munden. Ja, Fatter! der er, min Troe, en Hob Stierner paa Himmelen.

Leonora tar Jeronimus til Side. Hør, min Hierte, lad os ikke spille mere disse Lege med Pant. Det kunde hænde sig, at den abgesmakte Karl, som jeg sidder hos, blev dømt til at kysse mig, og saa blev der Fortrydelse; thi det er noget, som jeg aldeles ikke beqvemmer mig til.

Jeronimus. Jeg saae det heller ikke gierne, sandt at sige. Men hvad Spil skal vi da hitte paa?

Leonora. Lad os spille blinde Buk, det er et reent Spil og tilligemed lystigt.

Jeronimus. Ja, ligesom Jer behager. Hør I gode Venner! nu vil vi lege blinde Buk.

Pernille. Det er, min Troe, min bedste Leeg. Jeg vil nok først være blinde Geed. Leonora tar Pernille frem paa Theatret, og binder for hendes Øine. Madame! nu binder Hun for stærk; thi dersom jeg ikke kan see noget, kan jeg jo ikke faae fat paa Fatter, som vi har overlagt med Leander. — Nu er det godt; nu kan jeg see saa meget, som jeg har nødig. Hun gaaer lidt om, og leder, og endelig faaer fat paa Jeronimus, hvilken ikke vil deran, førend hele Compagniet med Magt nøder ham dertil. Medens Jeronimus er Blindebuk, gaaer Leonora og Leander frem paa Theatret.

Leander. Ach! yndigste Leonora! nu er den ønskelige Tid kommen, som vi har giort os saa megen Umag for at opnaae.

Leonora. Gak strax ud i Gangen. Jeg vil møde Jer der igiennem en anden Vei. Leander gaaer ud af een Side og Leonora siden af en anden. Midlertid gaaer Jeronimus Blindebuk, og Pernille mager det saa, at han ikke faaer fat paa nogen; thi naar han er nær ved nogen, raaber Pernille, at han skal vende sig om. Omsider blir han fortrydelig, efterdi det varer saa længe, og løser Kluden fra, da savner han sin Kone og Leander, løber ud, og kommer indtrækkende med dem.

Jeronimus raabende: Haa haa! kydske Lucretia! var det derfor, at jeg skulde agere blinde Buk? og du, Monsieur Jean de France, du skal betale mig Legen! Jeg skal lære dig at ligge paa Knæe for en brav Mands Kone. Griber ham i Struben. Leanders Vert og Vertinde faaer Jeronimus i Haaret. Den ene vil tage den andens Partie an, saa det hele Selskab kommer i Klammerie. Børnene skrige. Jeronimus ligger paa Gulvet og raaber Gevalt, de andre ligesaa. Skolemesteren kryber under Bordet. Vægter-Piberne høres, derpaa

Vægterne komme ind og raabe: Paa Raadstuen, I Hunde, allesammen! er det at holde Juul hellig? Veed I ikke hvad som nyelig er oplæset af Øvrigheden?

Jeronimus. De vil myrde mig i mit eget Huus!

Leanders Vært. Vi tænkte, at her boede en skikkelig Mand, men det er en Morder.

Vægterne. Fort, fort, paa Raadstuen allesammen! I Morgen skal vi faae at høre hvordan Sagen hænger sammen. Vil du fort, du gamle Snaphane!

De trækker dem alle ud. Fruentimmeret og Børnene følge efter.

Skolemesteren, som sidder under Bordet, liger frem, reiser sig endelig op og siger til Spectatores:

Vær saa god at tage saaledes til Takke med denne Julestue. Hvis de forbandede Vægtere ikke havde været, skulde den have varet længer, og det skulde ikke have bleven derved; men! — ja I kan nok selv tænke, hvad jeg vil sige.

Anmærkninger
(som fortsættes i Tillægget).

S. 194. **Meriveis** d. e. Mirweis, eller Myr-Weis, som Holberg skriver Navnet i sine Helte-Historier, hvor Mirweis's Levnet findes i 2den Tome (Holbgs. Udvalgte Skrifter, udg. v. Rahbek, 10de D. S. 144—208). Mirweis døde 1717; hans Søn fuldendte Opstanden mod Persien og dette Riges Erobring.

Sammest. **Regenten . . . . . Duc de Vendosme.** „Naar undtages Regentens, (den franske Hertug-Regents, Philip af Orleans) Død i Decbr. 1723" [og den spanske Sølvflaades Ankomst] „henhøre de øvrige her omtalte Begivenheder til et ældre Tidsrum," dog i samme Aarhundrede (cfr. Werlauff, S. 133).

S. 194. 195. **Top, Falbelader, Favoriter** 2c. Benævnelsen paa ældre Modedragter; om disse, saa vel som om de indtrufne hyppige Misfostre, hvilke Overtroen satte i Forbindelse dermed, s. Werlauff, S. 133—141.

S. 195. **Julestue, Juleleeg.** Om disse Forlystelser i forrige Tider findes meget Interessant hos Werlauff S. 121—132. Vel ere de nærværende Jule-Fornøielser en Deel forskiellige fra de fordums: men skiøndt de nu brugelige Julestuer (om man saa maa kalde dem) især ere for Børn, tage dog ogsaa de Voxne Deel i dem, og selv i Hovedstaden moerer man sig i Selskaber om Julen, ogsaa med nogle af de gamle Julelege.

S. 195. **Hellig-tre-Kongers-Lys** brugtes egentlig til Hellig-tre-Kongers-Aften, hvoraf de have Navnet. Et saadant Lys var tykkere, end de sædvanlige, og udbredte sig oventil i tre temmelig vidt fra hverandre staaende Grene eller Lys. Den Skik, at have et saadant tregreenet Lys (om ei endog flere slige) paa Bordet hiin Aften, brugtes i det mindste i Kiøbstæderne hos os endnu i Slutningen af det forrige Aarhundrede.

S. 197. Alle vore Naboer **stime** d. e. støie. Saaledes i Ped. Paars, 4 B. 3 S.:

Hvad er det, sagde han, for Støien og for **Stimen**?

(Cfr. Anm. til Mascaraden).

S. 198. **Skolen** betyder, efter den Tids Udtryksmaade, Stuen, hvor Husets Børn underviistes; og „**Skolemesteren,**" Huuslæreren.

S. 199. **Spørgsmaal.** Til disse Spørgsmaal og denne Examination kunde Michael Saxe's „Spørgsmaals-Bog," ogsaa meget bekiendt under Navn af „Præste-Pinen," i nogen Maade have givet Idee; i det mindste forekommer i denne curiose Bog Spørgsmaal, der have nogen Lighed med det første (om Asenet i Arken), hvilket Skolemesteren i Julestuen forelægger sine Examinander; f. Ex. (Spørgsmaals-Bog. 12te Opl. 1785, S. 241). „Naar er den største Regn falden? Svar: Udi Noæ Tid — — ved Syndfloden" 2c. Den nævnte i sin Tid meget berømte Bog er oversat af Tydsk ved Nordmanden Halvor Gunnarsøn, Skolemester i Opsloe; første Gang udg. paa Dansk 1601, og siden i mange Oplag.

S. 200. **Plinius** 2c. „Skolemesteren maa vel nærmest have tænkt paa et Sted i Plinius den Yngres Epistler, 1 B. 9 Br., og et andet i 8de B. 21 Br. (Werlauf, S. 141).

Sammest. **Den Fugl Phoenix** beskrives af Plinius i hans Naturhistorie (Hist. Nat. Lib. 10, cap. 2) omtrent saaledes som her omtales (dog med det Tillæg: haud scio an fabusose) og af Herodot (Lib. 2, cap. 73).

Sammest. **Aristoteles.** Dette (Mennesket er et selskabeligt Dyr) forekommer hos hiin Autor, πολιτ. Lib. 1, c. 2.

Sammest. **Somme har underlig Skikkelse og Klædedragt,** d. e. ere maskerede eller forklædte.

S. 201. **Nyelig oplæst af Øvrigheden.** Forbud mod Uordener, der gik i Svang ved Julelege og Fastelavnsløben, offentliggiordes fra Tid til anden.

Mascarade.

Comoedie udi tre Acter.

Forestilled paa den danske Skueplads 1724.

Personerne.	Acteurs og Actricer.		
Jeronimus.	Msr. Ulfø.	Pernille.	Mad. Montaigu.
Leander.	— Piloi.	En Kone med Mascarade-Klæder.	
Henrich.	— Wegner.	En Karl med Masker.	
Arv.	— Høberg.	To Soldater.	
Magdelone.	Mad. Coffre.	En Dreng.	
Leonard.	Msr. Schou.	Rettens Betiente.	
Leonora.	Madem. Hiort.		

[Scenen er i Kiøbenhavn].

Actus 1.

Sc. 1.

Leander. Henrich.

Leander i sin Slaaprok, gnikkende sine Øine.

Henrich! hvad er Klokken?

Henrich gispende. Klokken gaaer nok til Frokost, Herre! men jeg veed ikke, hvorfor vi skal staae saa tidlig op. See engang paa Uhret, Herre!

Leander. Hillemænd! er det muligt! skulde vi kunne have sovet saalænge, fire Timer over Middag? min Klokke staaer paa Fire.

Henrich. Ei, det er ikke muligt, Herre! det maa være Klokken Fire om Morgenen.

Leander. Du skal nok see, at det er saa lyst Klokken Fire i Januarii Maaned.

Henrich. Saa maa Solen ikke gaae rigtig da. Det kan jo umueligt være Eftermiddag; thi nu stod vi først op.

Leander. Om Solen gaaer ikke ret, saa veed jeg dog, at mit Uhr ikke løber ogsaa gal; thi det er et Engelsk Uhr.

Henrich. Ei, Herre! Uhrværk og Soelskiver rette sig jo efter Solen. Vil nu Herren forsøge at stille Solen tilbage paa ti eller ni, see, om Uhret ikke strax skal avancere tilbage. Det maa jeg forstaae.

Leander. Hvilken Pølsesnak; jeg troer Mascarade-Sviren er dig i Hovedet endnu.

Henrich gispende. Med eet Ord, Herre! er Klokken kun Fire, saa er det Fire om Morgenen.

Leander. Vi kom jo ikke hiem fra Mascaraden før Klokken Fire.

Henrich. Mig synes endelig at jeg er noget sulten. Men der er Arv; jeg vil spørge ham, hvad Klokken er.

Sc. 2.

Leander. Henrich. Arv.

Henrich. God Morgen, Arv! hvad er Klokken?

Arv. Havde du faaet saa mange Ulykker, som der er Timer til fra i Maares indtil nu, kunde du være en holden Mand.

Henrich. Hvad er Klokken nu da?

Arv. Klokken hænger i Taarnet, og du burde hænge i en Galge.

Leander. Hør mig engang til den plumpe Slyngel! Kanst du ikke sige, hvad Klokken er?

Arv. Klokken er Fire, Maansør!

Leander. Saa er det over Middag da?

Arv. Efter gammel Regning, saa er det over Middag, naar Klokken er fire om Eftermiddagen.

Leander. Seer du vel, Henrich! at mit Uhr gaaer ret.

Henrich. Gid Drollen splide saadan Skik. Nu har jeg sovet mit gode Middags-Maaltid bort. Hvad Mad fik vi til Middag, Arv?

Arv. Søb Bælling og Stokfisk.

Henrich. I har vel levnet noget til mig?

Arv. Nei. Vi gav Soldan, Port-Hunden, din Part; thi Herren siger, at hvo der ikke kommer til Bords i rette Tid, skal ingen Mad have. Kanst du nu faae det af Soldan igien, det maa du see til.

Leander. Spisede Papa hiemme til Middag?

Arv. Ja, han spisede udi Buret, som han pleier.

Leander. Du Tosse! jeg spør ikke om Papegøien, jeg spør om min Faer.

Arv. Nei, Herren spisede hos den fremmede Mand, Monsieur Leonard, i Dag.

Leander. Det var dog godt, Henrich!

at min Faer spisede ikke hiemme, ellers havde han faaet at vide, at vi var paa Mascarade. Arv gaaer ud.

Henrich. Vil ikke Herren ind og klæde sig? thi det kan hænde, at Hans Faer kommer i det samme, og saa er det noget forbægtigt, at gaae i Slaaprok saa silde.

Leander. Er han hos min tilkommende Svigerfaer, da kommer han ikke saa hastig.

Henrich. Men med Permission, Herre! Jer tilkommende Kiæreste, seer hun vel ud?

Leander. Jeg veed, min Troe, ikke.

Henrich. Det er underligt at gifte sig med En, som man aldrig har seet.

Leander. Jeg har seet hende da hun var sex Aar gammel, og da tegnede hun til at blive meget kiøn.

Henrich. Hvor gammel er hun nu da?

Leander. Atten Aar.

Henrich. Hillemænd! saa kan Forgyldingen være gaaen af hende i saa lang Tid.

Leander. Folk siger dog at hun endnu er kiøn. I Morgen skal jeg derhen, saa faaer jeg at see, om det er sandt. Er hun anderledes end mig er beskreven, saa endes Visiten kun med Complimenter. Men vi maae ind og see til, at vi kan faae noget Mad; thi Tiden gaaer hastig, Klokken otte skal vi paa Mascaraden igien.

Henrich. Ei det er skiønt. Jeg venter en Hob Kiselinker der i Aften.

Leander. Det er Ulykken, Henrich! at der kommer saa mange gemeene Piger.

Henrich. Ei, Herre, det er just Dyden af Mascarade, at alle skiæres over een Kam; tilmed er, min Troe, de Mammeseller, som jeg venter, alle fornemme Folk. Der er en af Vormesterens Stue-Piger, Per Sadelmagers Datter, Else Skoleholders, Lisbed Pomerantz-Kones yngste Datter, thi den ældste har Tandpine, og derforuden tre andre smukke Piger, som er paa deres egen Haand, og lever af deres Midler.

Leander. Det er sandt, du siger, Henrich, det er alle fornemme Folk, besynderlig de tre, som lever af deres Midler.

Henrich. Men der kommer Fruen.

Leander. Min Moer maa vel komme. Jeg skal maaskee faae hende at følge med paa Mascarade i Aften.

Henrich. Det skulde være artig nok. Jeg skal, min Troe, dandse med hende.

Leander. Dersom hun ikke kiender dig, saa kan det lade sig giøre.

Henrich. Lad mig kun sørge derfor. Jeg skal nok maske mig saa, at hun ikke kiender mig.

Sc. 3.

Magdelone. Leander. Henrich.

Magdelone. Min hierte Søn! hvordan gik det til paa Mascaraden forgangen Nat?

Leander. Hvoraf veed Mama, at jeg var der?

Magdelone. Jeg hørte det af Arv.

Leander. Den Knegt kan nu aldrig tie. Men det vil ikke sige, naar min Faer ikke faaer det at vide.

Magdelone. Kommer der ogsaa gamle Koner paa Mascarade?

Leander. Vi forsmaaer ingen; der kommer baade unge og gamle.

Magdelone. Vilde man ikke forsmaae en gammel Kone, saa kiender jeg een, som havde Lyst at komme der i Aften.

Leander. Hvilken Kone er det?

Magdelone. Det er jeg selv.

Leander. Det var, min Troe, ikke saa galt, kunde det kun skee paa en subtil Maade, at min Faer fik det ikke at vide.

Magdelone. Ei, hvor skulde han faae det at vide? han gaaer tidlig til Sengs, og staaer silbig op. Jeg vil sige, at jeg er ikke vel i Aften, saa ligger han allene.

Leander. Det kan lade sig giøre; men kan Mama dandse?

Magdelone. Dandse! ja, min Troe, kan jeg saa, see engang.

Hun synger og dandser.

Henrich. Hillemænd! Fruens Fødder gaaer som Tromme-Stokker.

Magdelone. Jeg har kunnet dandse alle Dandse i min Ungdom indtil Folie d'Espagne. See saaledes gaaer den:

Dandser og synger Folie d'Espagne.

Henrich. Det gik, min Troe, admirabelt. Ach, nok en Folie, go' Frue!

Magdelone. Nei, jeg vil spare paa mine Been til i Aften. Men der er min Mand, jeg er bange, at han saae mig dandse.

Sc. 4.

Jeronimus. Magdelone. Leander. Henrich.

Jeronimus med et liret Stiag. Staaer I alle her, Bøsnlille, saa ledige? er her intet at bestille udi Huset?

Magdelone. Jeg er ikke capable til at giøre noget i Dag, min Hierte. Jeg har, min Troe, ligesom en Feber i Kroppen, saa jeg er bange, at jeg faaer en uroelig Nat i Nat.

Jeronimus. Det er mig ukiært. Har I det i Hovedet?

Magdelone. Ach, ja. Det er ligesom mit Hoved var kløved ad.

Jeronimus. Tørster I ogsaa?

Magdelone. Forskrækkelig. Og jeg har iligemaade stor Uroelighed i min Krop, saa jeg kommer til at ligge allene i Nat.

Jeronimus. Jo, hiertelig gierne. Men

som det er Anstød af Feber, maa I bruge noget i Tide. I maa aarelades.

Magdelone. Ach, nei, min Hierte, saa syg er jeg endelig ikke, at jeg skulde gribe til Aareladen.

Jeronimus. Hvilken Snak! Vil I ligge af Feber i Morgen-da! Henrich! spring efter Mester Herman, og bed ham komme hid at aarelade min Kone.

Henrich sagte. Hillemænd! hvor vil dette løbe af?

Magdelone. Ach, nei, min hierte Mand!

Jeronimus. Tie stille, min Hierte, og lad mig raade. Lad mig føle Jer Puls. Hillemænd, det er høi Tid at lade sig aarelade. Der er Alteration i Jer Blod, mærker jeg. Spring strax hen, Henrich, og bed ham komme selv; thi jeg betroer ingen af hans Svende dertil.

Magdelone. Ach, min allerkiæreste Mand, lad mig dog see det an en Times Tid først.

Jeronimus. En Times Tid giør endelig ikke til Sagen. Men I skal, min Troe, aarelades, førend I gaaer til Sengs. Men I, Junker! hvor kommer det, at I gaaer i Jer Slaaprok saa silde? I har maaskee efter Sædvane været længe ude i Gaar Nat.

Leander. Nei, min Troe, har jeg ei. Jeg har siddet at skrive den hele Dag.

Jeronimus Jeg vilde ønske, at det var saa vel, og at I engang vilde slaae Jer til Stadighed. I er nu allerede af den Alder, at I bør begynde at raisonnere, og lade det Stratenjunkerie fare, som I har inclinered til.

Leander. Jeg har dog aldrig begaaet andre Excesser, end de fleste unge Personer begaae her i Staden.

Jeronimus. Det er at sige: I har banqveteret iblandt, spillet Jere Penge bort, courtiseret og levet som en perfect Jean de France. Det er jo intet ondt deri; thi de fleste unge Mennesker leve ligeledes!

Leander. Men levede da Papa saa indgetogen i sin Ungdom?

Jeronimus. I min Undom levede Folk ganske anderledes, i hvor vel vi havde eengang saa mange Penge. Der var da ikke over fire Karether udi Byen. Man saae fornemme Standspersoner lyses hiem af deres Piger; naar det var ondt Veir, gik man med Støvler. Jeg vidste i min Ungdom ikke, hvad det var at age i Vogn. Men nu kan man ikke gaae tre Skridt, uden man skal have en Dagdriver bag i Hælene, eller en Gade igiennem, uden man skal age.

Henrich. Da maae Gaderne ikke have været saa beklikkede, som de nu ere.

Jeronimus. Det er sandt nok; Gaderne vare rene. Men hvad foraarsager deres Ureenhed, andet end de mange Carosser? Fornemme Folk spadserede til Gyldenlund i gamle Dage, men nu er det en Skam at gaae til Fods uden Porten. Er det ikke sandt, jeg siger, min hierte Kone?

Magdelone. Ja vist. Jeg levede i mine Forældres Huus ligesom i et Kloster.

Henrich. Den stakkels Frue!

Magdelone. Derfor har jeg nu aldrig nogen Lyst til verdslig Selskab; thi jeg har i min Ungdom aldrig faaet nogen Smag derpaa.

Sc. 5.

En Kone med Mascarade-Klæder. De Andre.

Konen. Min hierte Frue! her er de Mascarade-Klæer, som Hun bestillede. Jeg troer nok, at de skal passe Hende.

Jeronimus. Hvad, for en Ulykke, er dette! vil I paa Mascarade?

Magdelone. Hun maa gaae feil, min hierte Mand!

Jeronimus. Til hvem skal de Mascarade-Klæer, Kielling?

Konen. De skal til Fruen, som har bestillet dem til i Aften

Jeronimus. I løber med Liimstangen, mit Barn! Det er ikke til min Kone.

Konen. Det er underligt, hun havde jo selv Bud til mig for en halv Time siden.

Magdelone. Gid du faae Skam, saa vist som du lyver mig paa.

Henrich. Hun er fuld, Herre! Brændevinen staaer hende af Halsen, som Røg af en Skorsteen.

Jeronimus. Gak hiem, og læg Jer, Moerlille!

Magdelone. Det er en hæslig Ting, at see en drukken Kone.

Konen grædende. Det skal ingen med Sandhed sige mig paa, at jeg drikker. Er jeg fattig, saa er jeg dog ærlig.

Henrich sagte. Havde hun ikke bleven aareladt før, saa blir hun vist nok nu.

Konen. Hun stod jo nys for en halv Time siden og talede med mig, og sagde, at hun vilde paa Mascarade, og bad mig skaffe Hende smukke Klæer Jamænd giorde Hun saa. Jeg er hverken fuld eller gal.

Magdelone. Gak fra mig, Kone, jeg kan ikke fordrage den Brændeviin-Stank.

Jeronimus Hvis I ikke gaaer Jer Vei, skal jeg lade Jer trække i Spindehuset.

Sc. 6.

En Karl. De Forrige.

En Karl kommer ind med nogle Masker. Her er nogle Masker, Frue! nu kan Hun

vælge ud den beqvemmeste, men Stykket koster to Daler.

Konen. Kan I nu see, min Herre! at jeg er hverken fuld eller gal?

Jeronimus. A..... det er uhørligt! Nu kan jeg fatte, hvor den Feber kommer fra, den Uroelighed udi Kroppen, hvorfor hun vilde ligge allene.

Magdelone. Men, min hierte Mand....

Jeronimus. Tie kun stille! I kan ikke besmykke det med noget. En Kone af den Alder vil gaae paa Mascarade! Hvilket smukt Exempel er det ikke for unge Mennesker, især for Ens Barn og Huusfolk!

Magdelone. Jeg vilde kun see engang, hvorledes der gik til, at jeg siden med desbedre Grund kunde straffe andre.

Jeronimus. En herlig Undskyldning! Gak kun smukt ind, Madame! og lad Jer ikke see for Folk udi nogle Dage, indtil I har giort Poenitentze. Og I andre med Maskerne og Mascarade-Klæderne, hvis I kommer oftere i mit Huus med slig Kram, skal jeg lade slaae Arm og Been itu paa Jer.

Magdelone gaaer ind; Konen og Karlen gaaer bort.

Sc. 7.

Jeronimus. Leander. Henrich.

Jeronimus. Naar jeg tænker paa dette, er jeg færdig at blive gal. Hun havde saadan Uroelighed i Kroppen, Anstød af Feber! Det er ogsaa sandt; thi slige forbandede Lyster er jo værre end Sygdomme. Hun bør jo aareladеs. Jeg har slet ikke et Ord at tale mod Jer mere, Leander! Kan Jer Moer gaae paa Mascarade, saa er det Jer anstændigt at gaae i Horehuus. I skal der vel hen i Aften igien?

Leander. Nei, det være langt fra.

Jeronimus. Jeg skal ogsaa sætte en Pind derfor. Naar jeg eftertænker Tiden og Conjuncturene, saa smerter mig saadant allermest. Nu er just den Tid, I burde twinge Jer allermest, eftersom vi har giort Alliance med en brav Mand, hvis Datter I skal have. Mon saadant allene er ikke mægtig til at giøre alle mine Anslag til intet, og forspilde Jer egen Lykke? Mener I vel, at Monsieur Leonard vil give sin eneste Datter bort til saadan Straten-Junker? Betænk Jer, min Søn! det giør mig ondt, at jeg skal tale Jer saa haardt til, nu I staaer færdig at forlade mit Huus, slaa det Galskab af Jer Hoved, og lav Jer til at insinuere Jer hos Seignr. Leonard, af hvilken jeg allerede har faaet Ja paa Jere Vegne, saa det rester kun, at I taler med ham selv. Jeg har lovet, at I skal komme derhen i Morgen tidlig. Gak derfor betimelig til Sengs i Aften, at I kan staae op i Tide i Morgen.

Leander. Det skal efterleves, hierte Faer! Gaaer ind med Henrich.

Sc. 8.

Jeronimus. Arv.

Jeronimus. Arv!

Arv. Ja, Herre!

Jeronimus. Hør Arv! du skal blive her ved Porten i Nat for at observere, om min Søn gaaer ud.

Arv. Vil da Herren give mig et Compagnie Dragoner med til Beskyttelse; thi endskiøndt jeg faaer Bestalling paa at være Commendant, vil det dog gaae mig forbandet, om jeg brister mig til at hindre ham Pàssen; thi jeg har mærket, at han har en falsk Hovednøgel.

Jeronimus. Du skal ingen Modstand giøre, men allene vare mig ad, naar du fornemmer, at nogen vil ud.

Arv. Det skal jeg nok efterleve.

Jeronimus. Kom kun ind da saa længe.

De gaaer ind.

Sc. 9.

Henrich allene.

Hillemænd! det var Lykke, jeg stod paa Luur, og fik disse Anstalter at høre. Dersom min gamle Geist vil staae mig bi, saa blir Arv en ulyksalig Commendant. Thi vi maae paa Mascarade, skulde jeg end blive hudflettet derfor i Morgen. Hvad Skam skulde det ikke være for mig at blive borte, da jeg har givet Parole til saa mange artige Piger? Det var ellers en stor Ulykke, at disse forbandede Folk skulde just komme saa ubeleiligt, og røbe os, besynderlig den sidste med Maskerne; thi dersom han ogsaa ikke havde kommet, skulde vi let have bildet den Gamle ind, at Kiællingen med Klæerne var drukken. Nu er min Herre inde og fører sig i Klæerne, og naar han kommer hid, skal vi overlægge, hvordan Fæstningen bedst kan bestormes. Ha, ha! det er den rette Karl at sætte paa Skildvagt. Der vil ikke megen Konst til at narre en Tosse. Men der kommer min Herre paaklædt.

Sc. 10.

Leander. Henrich.

Leander. Det var en forbandet Hændelse, Henrich! at min Mama skulde saa skammelig røbes.

Henrich. Jeg veed ei heller, sandt at sige, hvad slig en gammel Kone vil paa Mascarade.

Leander. Lysten vil nok forgaae hende formedelst denne Historie.

Henrich. Der vil holdes en dygtig Sparlagens-Præken i Rat.

Leander. Det giør mig dog virkelig ondt.

Henrich. Men Herre! lad os ikke bekymre os saa meget for hendes Skyld. Den Sag bliver nok god igien. Lad os tænke noget paa vore egne Sager. Her er giort nogle Anstalter mod os, som ikke endelig ere saa farlige, men der vil dog rettes Machiner derimod.

Leander. Hvad er det for Anstalter?

Henrich. Da jeg hørte Herrens Faer kalde paa Arv, giettede jeg strax, at han vilde tale noget hemmeligt med ham, hvorfor jeg stod paa Luur, og fik at høre, at han skal staae ved Porten i Rat for at observere, om nogen gaaer ud.

Leander. Det er noget forbandet Tøi, Henrich! jeg vilde nødigt, at min Faer skulde faae det at vide; og jeg kan umueligen blive fra Mascaraden i Aften.

Henrich. Jeg, min Troe, langt mindre, thi jeg har sat godt Folk Stævne.

Leander. Hvorved skal vi hindre, at min Faer faaer det ikke at vide?

Henrich. Ved mit skarpsindige Hoved.

Leander. Har du allerede opspundet noget?

Henrich. Nei, endnu ikke.

Leander. Tiden er knap, Henrich! og Klokken er alt mange.

Henrich. For en Dosmer er Tiden knap, men for saadant Hoved, som mit er det Tid nok.

Leander. Mener du, at det ikke var bedst at stikke ham en Daler udi Næven?

Henrich. Det Anslag er ikke saa galt. Fly mig en Daler, Herre! saa vil jeg underkiøbe ham.

Leander. See, der er en Daler; men du maa tage ham i Eed først, førend han faaer Pengene.

Henrich. Dog, naar jeg tænker mig ret om, duer det Anslag ikke. Det er bedst, at jeg beholder Daleren. Hvad skal den Slyngel med Penge? Jeg skal faae ham at tie for slet intet.

Leander. Jeg priser din Konst, Henrich! det var en artig Invention nok at stille mig ved min Daler.

Henrich. Det er kun for at lade see, at jeg er beqvem til at giøre det, som meer er, og som kan være Herren til Tieneste. Hvad kerer jeg mig ellers om en lumpen Daler?

Leander. Den skal gierne være dig skienket, naar du kun kan fuldbyrde det, som du har lovet.

Henrich. Jeg har ham alt i Strikken. Lad os gaae til Side. *De gaae.*

Sc. 11.

Arv. Siden Henrich.

Arv. Det vil blive noget koldt for mig at holde Skildvagt i Rat, men det vil dog ikke hielpe. Hr. Jeronimus har lovet mig to Mark til Vagt-Penge, og omendskiøndt jeg aldrig fik en Skilling, har jeg dog Lyst af at føre Henrich i Fortræd. Den Slyngel har alt for gode Dage her i Huset, og derfor Dag for Dag blir saa modig og saa forbandet fornemme, at han neppe vil sidde til Bords eller gaae i Laug med en ærlig Karl, som jeg er. Han begynder alt at slaae Krøller paa Næsen, naar jeg kalder ham slet og ret Henrich; thi Knegten har alt faaet sig et Tilnavn, og skriver sig Henrich Ebeltoft. Og blir han lidt Korn længer i Monsieur Leanders Tieneste paa samme Fod, saa skriver han sig nok inden kort Tid Henrich von Ebeltoft. Men om han blev gal, saa skal han ikke hedde andet end slet og ret Henrich af mig; thi jeg er ligesaa god som den Fæhund i alle Maader. Jeg kunde lige saa vel bære et Tilnavn som han. For Exempel: Jeg er fød udi Christen-Copernikovstræde; om jeg nu vilde kalde mig Arv Christen-Copernikovstræde, skulde han kunne forbyde mig det? Men disse Lakei-Nykker er ikke at beskrive, saasnart de Knegte faaer en Pung bag i Peryken....

I det samme han siger det, vender han sig om, og blir Henrich vaer udi et Spøgelses Gestalt, begynder derfor at skrige og falde paa Knæe.

Henrich *med et grovt Maal.* Nu er din Time kommen, at du skal straffes for dine Misgierninger.

Arv. Ach Velædle og Velbyrdige Hr. Satan! spar mig.

Henrich. Fort, fort, du skal strax faae, hvad dine Gierninger har forskyldt.

Arv. Ach Eders Naade! giv mig dog en Dags Respit.

Henrich. Ingen Respit, med mindre du strax bekiender dine Misgierninger.

Arv. Ach gierne, ach gierne. Ach jeg har intet ondt giort, Hr. Lucifer!

Henrich. Fort, fort, med mig!

Arv. Ach jo, jeg har giort noget.

Henrich. Bekiend da flux!

Arv. Forgangen Uge stal jeg en Otting Meel af Huset.

Henrich. Meer, meer!

Arv. For tre Uger siden stal jeg tre Stykker røget Kiød.

Henrich. Meer, meer, din Hund! eller jeg.....

Arv. I Overgaars Rat staal jeg.....

Henrich. Hvad staal du?

Arv *grædende.* Kokkepigens Jomfruedom bort.

Henrich *tar Dæklet af sig.* Arv! est du saa bange i Mørke?

Arv. Ach, gid du faaer en Ulykke, din Skielm!

Henrich. Det er mig ret kiært, at jeg fik disse Historier at vide, at Hr. Jeronimus kan lære at kiende dig.

Arv. Ach, kiære Henrich! røb mig ikke.

Henrich. Ingen Snak.

Arv. Ach, Maanfør Henrich!

Henrich. Her hielper ingen Bøn.

Arv. Ach Maanfør Henrich Abeltoft!

Henrich. At slig en skinhellig Hund kan blive straffet.

Arv. Ach, Maanfør Henrich von Abeltoft!

Henrich. Nu maa du længe nok sige Hr. Jeronimus, at vi gaaer paa Mascarade i Aften, jeg veed nok, at det er derfor, du gaaer her og lurer.

Arv. Ja, det er sandt, at Hr. Jeronimus har befalet mig at staae ved Porten til den Ende; men jeg skal, min Troe, ikke røbe Jer.

Henrich. Nu kan vi nok røbe hinanden; thi naar jeg faaer et Ørefigen for mine Gierninger, saa bliver du hængt.

Arv. I maae gaae saa tidt paa Mascarade, som Jer lyster, jeg skal, min Troe, aldrig sige fra.

Henrich. Saa skal jeg da ei heller røbe dig.

Arv. Kan jeg da forlade mig dertil?

Henrich. See, der har du min Haand, at, saalænge du est os troe, skal jeg ogsaa tie med dig. Gak du nu kun hen og læg dig.

Arv. Ja, det vil jeg og giøre.

Arv gaaer.

Henrich. Adieu Arv! en god rolig Nat. — Nu har jeg ved min Snedighed udvirket saa meget, at den Knegt, som tilforn giorde os Fortræd, herefter skal studere paa at giøre os Tieneste, ja gaae i Døden for os; thi saasnart han giør ringeste Mine, truer jeg ham med et Manifest, hvorudi Melet, det røgede Kiød og Kokkepigens Mødom skal blive indført. Nu maa jeg ind at fortælle min Herre Historien. *Gaaer.*

Intermedium.

Hvorudi Mascaraden præsenteres. Derudi præsenteres Leander at blive forlibt i en Maske, som er Leonora Leonards Datter. De demaskerer sig begge, tales ved, og gir hinanden fine Ringe. Naar samme Præsentation har varet et Qvarteer, lader man Dækket falde.

Act. 2.

Sc. 1.

Jeronimus. Siden **Arv.** Derefter **Henrich.**

Jeronimus. Jeg har havt min Kone i Skole denne Nat, saa det har havt god Skik. Hun har saa vidt Ret derudi, at hun just formedelst hendes Alder kan med mindre Mistanke gaae paa Mascarade, end en ung Kone eller Jomfrue. Men hun maa tilstaae mig dette, at hun derved gir ondt Exempel til andre unge Mennesker, hvilke, saasnart man bebreider dem saadant uordentlig Levnet, vide de strax at besmykke det saaledes: Kan en Kone af saadan Alder, der har voxne Børn, gaae paa Mascarade, hvorfor skal det da lægges unge Mennesker til Last? Jeg har ligget og prækket om den Materie for hende indtil Midnat, saa jeg derover har sovet et Par Timer længer ud paa Morgenen, end jeg pleier. Jeg mærker hverken til min Søn eller hans Tiener, thi der er saa stille paa deres Kammer. Jeg kan tænke, Leander maa alt være gaaen hen til sin tilkommende Svigerfaer. *Arv kommer ind.* Arv! har du passet vel paa din Post i Nat?

Arv. Jeg stod ved Porten til Klokken Tolv i Nat, men jeg mærkede ingen. Jeg kunde mare ikke staae Skildvagt længer for Kuld.

Jeronimus. Det var alt nok. Er de ikke gaaen ud for Midnat, saa er de nok bleven inde. Men har du fornummet, at Leander er gaaen ud i Morges tidlig?

Arv. Nei, Herre! Jeg vil ikke lyve dem noget paa. Baade Leander og Henrich ligge endnu og sove.

Jeronimus. Ligger de endnu og sover, saa kan det umueligt være rigtigt med dem. Jeg maa kige igiennem Vinduet ind i Henrichs Kammer. Ach Himmel er det mueligt? De har, min Troe, været paa Mascarade i Nat igien. Det Beest ligger og snorker i Sengen i Mascarade-Klæer. Hvorledes har din Skurk da passet paa?

Arv. De maae have været udgaaet efter Midnat, Herre.

Jeronimus. Jeg skal strax faae den Knegt op af Sengen og prygle ham vaagen med min Stok.

Løber ind og kommer udtrækkendes med Henrich efter Haaret.

Henrich *støder ham fra sig, gaaer i Søvne i Mascarade-Klæderne, raaber:* Nok en Koppe Kaffee! *snakker videre i Søvne.* Nu ingen Menuetter meer, lad os faae en Engelsk Dands, spil op Coutillongen. Ei Lapperie! ikke den Coutillon. Den nye er det, som jeg mener.

Synger og dandser Contillon. Jeronimus staaer med Forundring og seer det an. Henrich gaaer omsider hen til Jeronimus, kysser ham paa Haanden, og siger: En Menuet, Mammeselle!

Jeronimus gir ham et Ørefigen, saa han tumler om. Nei, en Soufflet først, Monsieur!

Henrich blir deraf vaagen, raaber: Ach, Hr. Jeronimus, jeg skal aldrig giøre det oftere. Løbet ind og slaaer sin Kammer-Dør i Laas.

Jeronimus slaaer paa Døren og raaber: Vil du lukke op!

Henrich liggende ud af Vinduet. Ach, Hr. Jeronimus! bliv ikke vred.

Jeronimus. Fort luk Døren op, eller jeg skal lade den opbryde.

Henrich. Ach, Hr. Jeronimus! vi ere alle Mennesker.

Jeronimus. Jeg bryder Døren op, saa vil det gaae dig ti Gange værre.

Henrich. Ach, Herre! hvad siger ikke Tydsken? Ein Mahl ist kein Mahl.

Jeronimus. Gid du faae en Ulykke! vil du bilde mig ind, at det er den første Gang, I har løbet gal i Vinter?

Henrich. Ach, Herre! vi bleve denne Gang forført paa Mascaraden af en tydsk Karl fra Frankfurt.

Jeronimus. Arv! spring mig strax efter en Øre!

Henrich. Vi kunde umueligen, hvor nødig vi end vilde, negte det til samme Karl; thi han kan over fire-og-tyve Slags Sprog, end ogsaa Mesopotamisk.

Jeronimus. Det kan de jo alle. Gid jeg kun havde Øren.

Henrich. Samme Karl spiller ogsaa stærkt paa Instrumenter.

Jeronimus. Jeg spiller ogsaa stærkt paa Instrumenter, som jeg strax skal faae dig til at dandse efter. Arv! hvor blir din Hund saa længe henne?

Sc. 2.

Leonard. Jeronimus. Henrich.

Leonard. God Morgen, kiære Svoger! hvi saa fortørnet?

Jeronimus. I veed ikke, kiære Svoger! hvad jeg har at trækkes med i Huset.

Henrich af Vinduet. Ach, Herr Leonard! bed et godt Ord for mig og min Herre.

Leonard. Hvad ondt har I da giort, min Søn?

Henrich. Intet, uden at vi vare paa Mascarade i Nat.

Leonard. Ikke andet? Er det saa meget strafværdig, da har jeg giort meget ilde i det, jeg lod min Datter gaae paa Mascarade i Aftes.

Jeronimus. Lod I Jer Datter gaae paa Mascarade?

Leonard. Ja, jeg nødte hende saa godt som dertil. Jeg er aldrig for at negte unge Mennesker uskyldig Lystighed, som jeg selv i min Ungdom har øvet.

Jeronimus. Kalder I det uskyldig Lystighed?

Leonard. Hvad det er eller ei, saa er det dog noget, som ikke fortiener saadan Fortørnelse.

Jeronimus. Dersom saadant skedte paa andre Tider, vilde jeg ikke fortryde saa meget derpaa. Men at min Søn løber gal, nu han skal mest distinguere sig ved Skikkelighed og træde udi Ægteskabs-Stand, det smerter mig.

Leonard. Han vil nok blive ærbar, Svoger. Vi har jo været ligedan i vor Ungdom, og ikke vendet Verden Ryggen, førend den vendte os Ryggen. Dersom vi bleve ligesaa friske og muntre igien, som vi var for tyve Aar siden, gik vi paa Mascarade igien; naar vi forfølger vore Børn for de Vellyster, som vi selv udi vor Ungdom har øvet, men nu ved Alderen ere blevne ubeqvemme til, lader det, som vi giør det af puur Misundelse. Det lader for os, ligesom En, der har Liigtorne, og derfor fordømmer Dandsen. I maa, min Troe, ikke være i ond Humeur mere, kiære Svoger! Skulde nogen være allarmered over saadan Jer Søns Conduite, skulde det være jeg, hvis Datter han skal have.

Jeronimus. Jeg vil dog prygle den skielms Dreng, og hegle min Søn igiennem.

Leonard. I skal, min Troe, ikke faae Lov at giøre nogen af Delene, saa længe jeg er her, og jeg gaaer ikke bort, førend I lover at pardonnere dem.

Jeronimus. Jeg skal da for Svogers Skyld ikke giøre stor Allarm. Henrich! kom snart hid, og lad Leander ogsaa komme hid.

Henrich. Vil Herren da ikke slaae mig?

Jeronimus. Nei, jeg har for Monsieur Leonards Skyld pardonneret Jer denne Gang. Men det meste, som staaer mig for Hovedet, er, at han lovede mig i Aftes at gaae hen til Svoger i Dag tidlig efter Aftale.

Leonard. Ei, det vil ikke sige. Nu veed jeg, hvad som har hindret ham.

Sc. 3.

Jeronimus. Leonard. Leander. Henrich.

Jeronimus God Morgen, Monsieur! I har jo været hos Jer Svigerfaer i Morges efter Løfte?

Leander. Jeg beder om Forladelse, hierte Faer!

Jeronimus. Ei, I har ikke nødig at bede om Forladelse. I har lovlig Undskyldning. En, som har stimet den hele Nat over, maa jo endelig sove om Dagen. Jeg

har Aarsag heller at bede om Forladelse, som har været saa dristig at forstyrre Jer Søvn. Til Henrich. Og din Dag-Tyv.....

Leonard. Ei, Svoger! I har jo lovet intet ondt at giøre ham. Han maa jo giøre hvad hans Herre befaler ham.

Jeronimus. Nei, det er forskrækkeligt, Svoger; den Knegt gaaer ind og dandser selv med; det giør jo ingen anden Tiener.

Henrich. Det kommer deraf, at jeg har bedre Hoved og Begreb, end de fleste andre Tienere; thi hvad Tieneste kan de dumme Diævle giøre deres Herre dermed, at de sidde i en Vogn, og fryser saa den hele Nat, at de maae ligge syg Dagen efter? Jeg holder for, at den største Tieneste, en Tiener kan giøre sin Herre, er, at pleie sig vel, naar Tienesten ikke forsømmes derved. See engang, hvad min Herre vinder derved. Naar andre Herrer vil gaae paa Mascarade, knurrer Tienerne, jeg derimod hopper af Glæde, og er aldrig mere hurtig. Naar andre Slyngelske og dosmeragtige Tienere, som sidde i Vognen om Natten, skal hiem, ere de ganske stive af Kuld, og ubeqvemme at hielpe Herren Klæerne af, ja maae tage Draaber ind at svede paa Dagen derefter. Jeg derimod gaaer dandsende hiem, og er frisk Dagen derefter.

Jeronimus. Hør mig til den Knegt, hvordan han kan besmykke sine Sager. Han kunde blive en perfect Lakei-Procurator.

Henrich. Jeg holder for, at en stakkels Tiener, der diverterer sig brav, giør meget vel. Vi fødes udi Armod. Vi opdrages udi Sult. Vi prygles en halv Snees Aar af en knarvurren Skolemester; saaledes gaaer vor Barndom hen. Naar vi kommer lidt til Alder, maae vi slæbe og trælle, at vi ikke skal døe i vor Alderdom for Tiden af Sult. Kort at sige, vor hele Levnet er en Kiæde af Elendigheder. Og naar vi nu vil hitte paa noget at bøde paa vor Jammer, og ved en og anden Lystighed hindre, at vore Legemer ikke skal falde i Staver, bliver vi igiennemheilede.

Jeronimus. Mener din Slyngel, at det er sundt at føre et uordentlig Levnet, og giøre Nat til Dag?

Henrich. Den Motion, Herre! vi har af en Nats Dands, er saa sund, som at faae et heelt Apothek i Maven.

Jeronimus. Kan dit Beest ikke movere dig, uden det skal skee ved Dands? Kanst du ikke giøre nyttigt Arbeide, og deraf bekomme sund Motion?

Henrich. Jeg kan movere mig med at dandse, jeg kan ogsaa movere mig ved at hugge Brænde, men ved den ene Motion kan jeg arbeide mig en Hypochondrie paa Halsen, thi man hugger ikke Brænde med Lyst; men ved den anden kan jeg fordrive en Sygdom, efterdi den er blandet med Glæde. Jeg vilde ønske, at vi kunde tage Kudsken og Hestene med ind paa Mascaraden, at de stakkels Bester ogsaa kunde have nogen Tidsfordriv og nogle gode Timer blandt saa mange sure Dage.

Jeronimus. Jeg troer, at jeg slaaer Hovedet i Stykker paa den Knegt.

Leonard. Det var Synd, Svoger! Han har alt for godt Hoved dertil, at man skulde slaae det i Stykker.

Jeronimus. Skulde den Knegt understaae sig at forsvare det, som alle skiønsomme Folk, der er kommen til Alders, fordømme, og ingen uden Straten-Junkere approbere?

Leonard. Ei, Hr. Jeronimus, lad ham da tale med mig, eftersom I ikke vil høre ham.

Henrich. Herren har Ret, at alle Folk, som er kommen til Alders, fordømme saadant, men hvorfor? fordi de er kommen i den Stand, at deres Been er bleven stive, at de selv ikke kan dandse meer. Unge Folk har sine Tidsfordrive, og gamle Folk sine. Ungdommen fornøier sig ved Spil, Dands og deslige Lystigheder; gamle Folk her i Landet ved at sidde paa et Viinhuus om Aftenen, og igiennemheile Ungdommens Feil, indtil de af fire Vægtere maae lade sig slæbe drukken hiem.

Jeronimus løfter paa sin Stok.

Leonard. I skal, min Troe, ikke slaae ham, Svoger! han har, min Troe, ikke Uret i den Post.

Henrich. Jeg siger det ikke for at laste gamle Folk; men for at vise, at hver Alder har sine Feil. Om det nu er mindre Synd at gaae drukken hver Aften til Sengs (hvilket er gamle skikkelige Folks grande Mode hos os) eller at gaae paa Mascarade paa visse Tider om Aaret, det lar jeg staae ved sit Værd. Den eneste Forskiel er, at det første er en gammel vedtagen Skik, men det andet noget Nyt.

Jeronimus. Svoger! jeg veed ikke, hvordan I kan taale slig ugudelig Snak.

Leonard. Ei, I skal, min Troe, give ham Lov at tale.

Henrich. Mener Herren, at jeg siger dette for at moralisere? aldeles ikke. Jeg siger kuns, at naar hver Stand betragter sine Feil, holder den ene Kniv den anden i Skeden; og at intet Syn er meer selsom, end at see en drukken Mand, ledet af Vægtere hiem, moralisere og igiennemheile Ungdommens Feil paa Veien.

Jeronimus. Men, dit Beest! svar mig dertil: Hvad Anledning gives ikke til Ukydskhed ved Mascarader, hvor unge Mennesker uden Hinder forklædte kan kiøre hen til den tredie Sted, uden at nogen under deres Masker skal kiende dem?

Henrich. Ei, Herre! i Spanien er det

farligt, hvor Fruentimmer er indsluttet. Men her i Landet, naar to forlibe sig i hinanden, finde de hundrede Leiligheder at komme sammen. At reise til Gyldenlund eller Friderichs-Dal om Sommeren, holdes for en meget noble Tidsfordriv, men hvad der bestilles iblandt, veed min Broer perfect, som er Leiekudsk.

Leonard. Men, Henrich! nu vil jeg ogsaa tale lidt: naar unge Mennesker gaaer hver Aften paa Mascarade, og stimer den hele Nat, maae de da ikke sove den hele Dag derefter? blive de da ikke derudover til ørkesløse Mennesker, og omsider til Døgenigter?

Henrich. Det er sandt, Herre! jeg har ikke et Ord at svare dertil; jeg tar kun allene min Herres Partie, som kommer der fem à sex Gange om Aaret; thi de, som giøre en Vane deraf, føre et skammeligt Levnet.

Jeronimus. Gid du faae Skam for hver Gang du har været over fem eller sex Gange paa Mascaraden i Vinter.

Henrich. Jeg har ikke noget at svare dertil, Herre! Det kommer mig ei heller ved at forsvare det; lad dem svare, som gaaer paa Mascarade tre Gange om Ugen hele Vinteren igiennem. Ellers kunde de godt Folk ogsaa sige.....

Jeronimus. Hvad kunde de sige?

Henrich. De kunde sige: Ungdommen ved saadan idelig Nattevagt vænnes til at blive haardføre, og kan derved i Fremtiden blive beqvemme til at lide ondt, og vaage, naar Forretninger det udkræve.

Leonard. Men det er Ulykken, Henrich! at naar de vaage om Natten, maae de sove Dagen bort.

Jeronimus. Ingen Ting er jo skammeligere, end at giøre Nat til Dag, og Dag til Nat!

Henrich. Det giør jo alle Vægtere, Herre! og dog ere godt Folk.

Leonard. Ja, det er sandt. Men Vægtere giøre store Tienester om Natten, og de med god Samvittighed kan sove den halve Dag bort.

Henrich. Ja de ønsker Folk udi Sang en rolig Søvn hver Time paa Natten, og tillige med deres Skraal vækker dem op af Søvne.

Jeronimus. Kiære Svoger! tael ikke meer med den Knegt. Hør, hvis du oftere gaaer paa Mascarade, skal du paa Hovedet af mit Huus, og din Herre skal jeg giøre arveløs.

Leonard. Nu, nu, Svoger! ikke saa hidsig, lader os gaae Middel-Veien, og hør ubesværget min ringe Betænkning om Mascarader. Jeg fordømmer ikke Mascarader, fordi de ere Mascarader; men fordi der giøres Vane deraf. Unyttig Tids-Fordriv og Børne-Leeg ere undertiden saa fornødne for visse Folk, som Mad og Drikke, og Mascarader, foruden at de forfrisker tungsindede Folk, ere af en sær artig Invention; thi de forestiller Menneskene den naturlige Liighed, hvorudi de vare i Begyndelsen, førend Hofmod tog Overhaand, og et Menneske holdt sig for god at omgaaes med et andet; thi saalænge Mascaraden varer, er Tieneren lige saa god som Herren. Jeg fordømmer derfor ikke Mascarader, men deres Misbrug; thi at gaae tre Gange om Ugen paa Mascaraden, er at sætte fine Midler til, er at sætte sin Hilsen til, er at stiæle tre Dage bort af Ugen, ja undertiden den hele Uge; thi unge Mennesker kan ved idelig Sviir og Døserie blive ganske ubeqvemme til Forretninger. Man seer derfor ingensteds reglerede Mascarader hele Aaret igiennem. At dandse nogle Gange om Aaret, enten med bedækt eller blot Ansigt, er intet ondt, men at dandse hele Aaret igiennem, kan giøre den bedste Stad til en stor Daare-Kiste.

Jeronimus. Svar nu dertil, Slyngel!

Henrich. Skam det giør.

Jeronimus. Jeg troer vel, at du ikke kan svare noget vigtigt.

Henrich. Herre! jeg har ikke Lyst til noget Slags Spil, jeg spiller ikke Kort, som andre Tienere; jeg fordriver aldrig Tiden med Drik eller hos Fruentimmer. Kort at sige: Jeg har ikke Lyst til noget uden Musik og Dands. Hvilket derfor, naar man betager mig, saa.....

Jeronimus. Gid du faae en Ulykke med din Raisonneren! paa den Maade kunde En ogsaa sige: Jeg har ingen anden Lyst, end at slaae Folk ihiel; betager man mig ogsaa den Lyst, saa har jeg ingen Fornøielse i Verden.

Henrich. Nei Herre! det maa man hindre, den Lyst maa man dæmpe; thi det er ikke Folks Leilighed at lade sig slaae ihiel. Men hvem lider derved, at jeg gaaer paa Mascarade?

Jeronimus. Om ingen lider derved, saa lider du selv, i det du sætter dine Penge unyttig til.

Henrich. Ei, Herre! den største Dyd er at lade Pengene roullere blandt Folk.

Jeronimus. Efterdi du holder det for en Dyd, at lade Pengene roullere blandt Folk, saa lad dem da roullere blandt fattige Folk, saa giør jeg.

Henrich. Herre! der er to Slags fattige Folk udi et Land; nogle ere lade Staadere, andre ere arbeidsomme Staadere. De lade Staadere ere de, som gaaer om og tigger, og ikke vil arbeide; dem rækker Herren Haanden. De arbeidsomme Staadere ere Skrædere, Skoemagere, Sælgekiællinger, Makron- og Sukkerbrøds-Kiællinger, Leiekudske; dem rækker vi Haanden. Der-

som nu alle Folk levede saa indgetogen, som Hr. Jeronimus, maatte alle slige Folk døe af Sult. Herren derfor ved sine Almisser styrker Folk i at betle; vi derimod hindrer dem fra at betle. Skal man hielpe Staadere, saa er det jo bedre at hielpe flittige end lade.

Jeronimus. Hvilken forbandet Snak! Du skal nok see, at nogen spiller allene i den Intention, at skaffe Kortmagerne Arbeid. Jeg vil ikke meer høre din urimelige Snak. Hør, kiære Svoger! naar kan min Søn giøre Opvartning hos Hans Datter?

Leonard. Jo før jo bedre. Jeg veed ellers ikke, hvad der gaaer af min Datter i Dag, hun er saa melancholisk. Da vi sadde og drukke Thee, giorde hun ikke andet end sukkede.

Jeronimus. Den gode Jomfrue har Aarsag at være fortrydelig. Jeg lover, at min Søn skal komme derhen, og han forsømmer det. Hun kan jo have Aarsag at tage saadant op som en Koldsindighed. See der, Junker, der har du Frugten af din Natte-Stimen. *Leander sukker dybt.*

Jeronimus. Ja nu sukker vi bag efter. Nu finder vi, at vore Forældres Formaninger har været vel grundet. Og du, Hr. Philosophux! kanst du ogsaa hitte paa noget at besmykke dette med?

Leonard. Nu, nu, Svoger, skield ikke meer. Det er ikke saa farlig en Sag. Er det derfor, at min Datter er i ond Humeur, kan Melancholien snart fordrives, i det hun bliver erkyndiget om Aarsagen til hans Borteblivelse.

Jeronimus. Lav Jer da strax til, min Søn! at gaae derhen og giøre Jer Undskyldning. Hr. Svoger er saa god at trine lidt ind til mig, at vi kan tale noget sammen udi Cenrum. *De Gamle gaaer ind.*

Sc. 4.

Leander. Henrich.

Leander. Henrich! vil du tage mit Liv fra mig, saa giør du mig en stor Tieneste.

Henrich. Faae den Skam, der giør, og ligesaa den, der begierer.

Leander. Jeg vil betale dig derfor.

Henrich. Nei, Herren skal ikke sætte sig i nogen Bekostning derfor. Giør jeg det, saa giør jeg det for slet intet; thi jeg blev strax hængt for min Tienstfærdighed, og saa nyttede Belønningen mig intet. Men hvor kan Herren blive saa modløs deraf, at Hans Faer staaer og bræger noget hen i Veiret? Ligesom man ikke er daglig vant til at høre hans skidne Mund!

Leander. Du farer vild, Henrich! der er anden Aarsag til min Desperation, hvilken naar du faaer at høre, skal du selv beklage mig. Jeg er bleven dødelig forlibt.

Henrich. Det kan aldrig komme beleiligere, nu Bryllups-Tiden er forhaanden.

Leander. Nei, Henrich! jeg er bleven forlibt i et andet Fruentimmer paa Mascaraden i Aftes.

Henrich. Jeg blev ogsaa forlibt udi adskillige Piger; men da jeg kom til at dandse, svedede jeg Kiærligheden bort. Jeg var færdig at døe af Kiærlighed til En, som jeg tog op til Hane-Dandsen, men inden den lange Dands kom til Ende, gik der saa meget Cupido ud ved Sveed af alle Ender paa mig, at jeg ikke gad see den Pige meer for mine Øien.

Leander. Gid jeg kunde sige det samme! Men den yndige Jomfrue har staaet mig for Øine den hele Nat.

Henrich. Ei, Herre! den Kiærlighed, som kommer saa hastig har ingen Bestandighed. Tilmed faaer J hende maaskee aldrig mere at see.

Leander. Det forbyde Himmelen! Jo, Henrich! jeg haaber at faae hende at see i Dag. Hendes Kiærlighed svarer til min. Vi har sat hinanden Stævne at møde paa et vist Sted. Jeg har givet hende min Ring, og dette er hendes, som jeg her bær.

Henrich. Det har dog anden Art, naar man forlover sig selv, og ikke bruger Forældre til Commissionairer; da kan man giøre Forlovelse, Bryllup og Introduction til Barsel i en Haande-Vending. Men Herre! at tale Alvor, saa maa J slaae denne nye Mascarade-Kiærlighed af Hovedet; thi denne Tid er meget ubeleilig for Jer at blive forlibt udi andre.

Leander. Det er mig ikke mueligt, Henrich! Ach havde du seet hende, da skulde du bestyrke mig i min Kiærlighed. Jeg saae aldrig saadant angenemt Syn; Ansigt, Hænder, Mine, Tale, alt var saaledes, at et eneste deraf kunde bevæge den allerkoldsindigste.

Henrich. Men Herre! naar J seer ret til, saa er det, maaskee, En af Ane Hattemagers Bataillon.

Leander. Du skal nok see, at en Skiøge bær saadan kostbar Ring, at en Skiøge har saadanne angenemme Miner, saadant sødt Væsen.

Henrich. Hun maa være, hvad hun være vil, saa er det dog noget selsom, at et honnet Fruentimmer forlover sig saa hastig.

Leander. Jeg har holdet Stand mod alle Fruentimmer tilforn, men saasnart jeg fik denne Jomfrue at see, var det ligesom En sagde mig: Her er den Person, som Himmelen har beskikket dig til Ægtefælle. Og saadant er det ogsaa tilgaaet med hende. Kiærlighed, Henrich, er noget, som man ikke kan begribe.

Henrich. Jeg mærker det. Ellers kunde Monsieur Cupido nok have holdet inde med sine Pile paa denne Tid, nu Herren har sluttet Partie med en brav Mands Datter, hvilket ikke kan ophæves uden stor Allarm.

Leander. Der maa komme saa stor Allarm deraf, som der komme vil, saa beqvemmer jeg mig ikke til at tage Leonards Datter.

Henrich. Det er noget forbandet Tøi. Der vil regne en Hob Skieldsord over Jer, og en Hob Prygl over mig. Jeg var tilfreds, jeg var Fanden i Vold hen i en anden Kant af Verden. Jeg var tilfreds, jeg var Gouverneur i Ostindien. Raisonneer lidt Korn med Jer selv, Herre!

Leander. Det hielper mig ikke.

Henrich. Jeg vil see til, om jeg kan curere Jer, Herre! ved den sorte Konst, som jeg i min Ungdom har lært. I skal repetere disse Ord tre Gange udi Rad: **Honneur, Interesse, Foragt, Skields-Ord, Fortræd, Forældres og Venners Had.** Forsøg kun at repetere de Ord tre Gange!

Leander. Det hielper ikke, om jeg repeterer dem tre Tusind Gange, alt saadant er for svagt til at bevæge mig.

Henrich. Kan det ikke hielpe, saa kan et heelt Apothek ikke curere Herren.

Leander. Du maa være mig imod i alting, Henrich, foruden i denne Post.

Henrich. Og jeg vil holde med Herren i alting, foruden i denne Post. Denne nye Kiærlighed, Herre, vil bringe os i stor Ulykke.

Leander. Tael ikke et Ord meer derimod, det skal ellers koste dit Liv.

Henrich. Ja, saa er bedst da at tie; nu mærker jeg, at det er Alvor.

Leander. Jeg vil ei heller, at du skal tie.

Henrich. Hverken tale eller tie?

Leander. Jeg vil, at du skal styrke mig i min Kiærlighed. Jeg vil, at du skal give mig gode Raad, hvad jeg skal giøre, hvordan jeg skal stille mig an, naar min Faer spør mig, hvordan jeg har forrettet mit Ærende.

Henrich. Jeg holder for, at det er bedst, at sige strax alting reent ud, og tage imod hvad som følger paa.

Leander. Hvad mener du, der vil følge paa?

Henrich. Nogle smaa Historier, som dog ikkun er Bagatelle. Om Herren vil tillade mig at agere en liden Comoedie derover udi tre smaa Acter, paa det Han kan see Begyndelsen, Fremgangen og Enden derpaa. Den første Act begynder saaledes: (Jeg er, for Exempel, Jeronimus først:) Du letfærdige, liderlige Fugl, du est ikke værd at have slige brave Folk til Forældre, imod hvis Villie du vil forlove dig med et løs Fruentimmer, som du har aldrig seet meer end engang, og derved giøre dig selv til en Bedragere og Løgnere, prostituere din hele Familie, og bringe dig udi alle Folkes Eftertale. (Nu kommer Leonard og hans Datter:) I bilder Jer nok ind, at min Datter er en Kastekiep, Monsieur Leander! tro mig, at her er Lands Lov og Ret, og at jeg skal spille med Jer, saa længe jeg har en Skilling i Pungen. Vi er kommen af alt for godt Folk til, at lade vort Huus saaledes prostituere. (Nu kommer Jomfruen; Hun piber:) Ach min hierte Papa! hvis I ikke hevner den Tort, som mig er skeed, døer jeg af Sorg. Han har jo selv skriftlig begieret mig. Jeg har jo tre, fire af hans Breve; hvad har han paa mig at sige? er jeg vanskabt? har jeg ikke et godt Rygte? er jeg ikke i alle Maader som jeg har været beskreven? — Det er et kort Indhold af den første Act, hvorudi Leander blir ved sit Forsæt at ægte en anden.

Leander. Det vil ungefær blive saa.

Henrich. Den anden Act begyndes saaledes: See! denne Stoel, som jeg sætter her, er Tamper-Retten, og jeg er først Jomfruens Procurator. Nu læses op Stævningen: Rector og Professoribus giøre vitterligt, at for os har ladet indstævne...... Det vil jeg nu forbigaae og begive mig til Proceduren. *Rangerer sig ved den ene Side af Stolen.* Min Principalinde, gunstige Herrer! er en fornemme uberygtet Jomfrue, som han selv har begieret af hendes kiære Forældre, og som han siden den Tid intet ondt kan overbevise. *Ved den anden Side.* Det er sandt, gunstige Herrer! at min Principal har begieret hende, og at han intet kan sige om hende, uden alt, hvad som ærligt og skikkeligt er. Men det er dog haardt at tvinge En til at gifte sig mod sin Villie; det er jo ikke andet, end at bygge paa Helvede; tilmed saasom min Principal ikke har seet hende, langt mindre rørt hende, saa blir hun lige saa god, som hun var tilforn. *Til den anden Side igien.* Nei, holdt, Hr. Collega, en Jomfrue, som man først utvungen har begieret, og siden uden Aarsag slaaer op med, kommer derudover i alle Folkes Munde. *Ved den anden Side.* Han slaaer ikke op med hende af Modtvillighed; men en anden stærkere Kiærlighed har betaget ham saaledes, at han ikke kan holde sit Løfte. *Ved den anden Side.* Ha, ha! det er godt Snak. Paa den Maade kunde enhver undskylde sig dermed. *Ved den anden Side.* I veed maaskee ikke, hvad Magt, Kiærlighed har, Hr. Collega, ellers talede I ikke saa urimelig. *Ved den anden Side.* Jeg veed saa vel, hvad Kiærlighed er, som I. *Ved den anden Side.* Hvorfor fører I da saadan forbandet Pølse-Snak? *Ved den anden Side.* I fører Pølse-Snak, og taler som en Ting-Stud. *Ved den*

anden Side. Var det ikke af Respect for Retten, saa skulde jeg vise din Slyngel, hvad en Ting-Stud er. Ved den anden Side. Er jeg en Slyngel? Ved den anden Side. Ja, det tør jeg sige og forsvare det. Trækker sig selv i Haaret, og skriger ved den ene Side, gior ligesaa ved den anden Side. Jeg underkaster det til denne høie Rettes Kiendelse. Ved den anden Side. Jeg ligesaa. — Nu er jeg Tamper-Retten. Sætter sig ned, og læser med Gravitet. Saasom Seignr. Leander har forlovet sig med Hr. Leonards eneste Jomfrue Datter og han siden den Tid ingen skiellig Aarsag kan fremføre at til intet giøre samme Forlovelse, saa dømmes han at ægte hende inden sex Uger.

Leander. Ja, hvad vil alt dette sige?

Henrich. Aldeles intet. Monsieur Leander blir endnu ved sit forrige Forsæt. Nu kommer den tredie Act: Der slaaes Arrest paa Monsieur Leanders Person. Hans Forældre har Plaiseer deraf, la'r ham ikke udi Arresten faae fornøden Pleie, hvorudover, efter han har siddet og cuculuret en Tid lang, den nye Kiærlighed begynder meer og meer at forsvinde; hvorudover Monsieur Leander kalder sine Forældre til sig, og siger med grædende Taare: Han falder paa Knæe. Ach mine kiære Forældre! nu har Sygdommen udraset hos mig. Jeg beder ydmygst om Forladelse. Jeg vil beqvemme mig at tage Hr. Leonards Datter. Hvorpaa Monsieur Leander kommer paa fri Fod igien, og holder Bryllup samme Dag. — Dersom nu Herren er ingen Libhaver af Omsvøb, saa kan Han holde Bryllup uden disse foregaaende hocus-pocus.

Leander. Har du nu udtalt?

Henrich. Ja, Herre!

Leander. Du giør Comoedier som en Slyngel, og forestiller ikke min Characteer ret, som er, heller at døe, end at forlade den Jomfrue, som jeg saa inderlig elsker. Jeg byder dig endnu engang for alle, at du holder inde med saadan Snak. Det vil ellers gaae dig.....

Henrich. Jeg raader ikke fra denne nye Kiærlighed, men jeg fortæller kun, hvad Gang Sagen vil have; for at mærke, om Herren kan holde Stand.

Leander. Om du opregner hundrede Gange saa mange Ulykker for mig, hielper det ikke. Tvert imod, ret forlibte Folk finder Fornøielse i at være forfulgt for det, man elsker.

Henrich. Nu, Herre! saa bliv da ved at elske. Jeg skal befordre Jer Kiærlighed saa meget mig mueligt er. Men der kommer den Gamle.

Leander. Hillemænd! jeg løber til Side. Gaaer.

Henrich. Begyndelsen af Krigen er god nok.

Sc. 5.

Leonard. Jeronimus. Henrich.

Leonard. Ja, ja, kiære Svoger! saa snart som mueligt skee kan; thi hvortil tiener disse mange Præparatorier?

Jeronimus. Hvad unge Folk sparer ved Bryluppet, det har de siden, thi mange Folk her giøre slige Bryllupper, at Bryllups-Maden er neppe fordøiet i Maven, førend de maa dandse til Slutteriet.

Leonard. Adieu saa længe. Jeg finder nok Hans Søn i mit Huus; og saa kan jeg høre hans Betænkende derover.

Sc. 6.

Jeronimus. Henrich.

Jeronimus. Est du her, Mester Fix? hvor er Leander?

Henrich. Han er paa sit Kammer.

Jeronimus. Paa sit Kammer? hvad Pokker er det for Snak? kunde han saa hastig forrette saadant Ærinde?

Henrich. Ach, saadant er snart giort, Hr. Jeronimus, naar man veed Grebet.

Jeronimus. Fulgte du ikke med ham?

Henrich. Nei! han vilde ikke have mig med sig, og kom tilbage med et Ansigt, som En der har faaet Kurven. Jeg spurgte ham, da han kom tilbage, hvordan Sagerne stode, da var han saa naadig at svare: hvad kommer det dig ved, din Slyngel? Om han nu gik saa dybt udi Tanker, at han ikke kiendte mig, det skal jeg lade være usagt.

Jeronimus. Nei eftersom han svarede saaledes, saa har han vist nok kiendt dig. Lad ham strax komme hid.

Sc. 7.

Jeronimus. Leander. Henrich.

Jeronimus. Nu, Leander! har I saa hastig kunnet forrette saadant vigtigt Ærinde? Jer Svigerfaer tænkte, at finde Jer endnu hos sig.

Leander paa Knæe. Ach min allerkiæreste Faer!

Jeronimus. Hvad Pokker er paa Færde? hvad vil alle disse Historier sige? har I giort nogen Ulykke? hvad er det? siig frem!

Leander. Jeg frygter for min Faers Vrede.

Jeronimus. Hvad er det Henrich? siig du mig det da.

Henrich skriger og falder ogsaa paa Knæe. A.....

Jeronimus. Hvad Ulykke er paa Færde? hvad ondt har I giort?

Henrich grædende. Vi har intet ondt giort, Herre! men vi agter kun at giøre det.

Jeronimus. Des heller maa jeg have det at vide, at jeg kan forekomme det. Jeg besvær Jer, Leander! at sige mig hvad dette er. Mit hele Legem skiælver af Frygt, og mit Blod koger i mig af Begierlighed at vide det.

Leander. Og mit Blod koger af Beængstelse, saa jeg ikke kan aabenbare det.

Jeronimus. Vil ikke den ene, saa skal den anden. Fort Henrich! jeg befaler dig at sige frem.

Henrich. A.....

Jeronimus. Vil du ikke sige med det gode, saa skal jeg strax faae dig indqvarteret paa det Sted, hvor du skal med Magt blive twungen til at bekiende alting til Punkt og Prikke. Jeg skal strax have Bud efter Byens Folk at trække dig i Arrest. Hei, Arv!

Henrich. Ach, Herre! jeg skal bekiende.

Jeronimus. Nu bekiend da.

Henrich. Ach! lad min Herre Leander bekiende først, saa skal jeg siden sige, om han glemmer noget.

Jeronimus. Hei, Arv!

Henrich. Ach, Herre! nu bekiender jeg. Min Herre Leander gi'r Monsieur Leonards Datter.....

Jeronimus. Hvad gi'r han hende?

Henrich grædende. Døden og Diævelen; thi han er bleven forlibt udi en anden Jomfrue paa Mascaraden.

Jeronimus. Ha, ha, der har vi Mascarade-Frugterne! Men det vil intet sige; det skal vi let forekomme.

Leander. Jeg haaber dog, at min Faer er ikke saa haard at twinge mig til at elske mod min Villie.

Jeronimus. Som jeg siger: i Aften skal du holde Bryllup med Hr. Leonards Datter.

Leander reiser sig. Det skal aldrig i Evighed skee.

Henrich reiser sig ogsaa. Det skal aldrig i Evighed skee.

Jeronimus. Bilder I Jer ind, at det staaer i Jer Magt at prostituere Jere Forældre, at prostituere en fornemme Jomfrue, og faae hendes Forældre at løbe med Liimstangen? Jeg skal vise Jer, hvad faderlig Myndighed formaaer.

Leander. Og jeg skal vise, hvad en Søns Desperation formaaer.

Henrich. Og jeg skal vise, hvad en Tieners Medlidenhed mod sin Herre formaaer.

Jeronimus. Jeg skal overlevere dig i Øvrighedens Hænder.

Leander. Saavidt strækker sig ikke en Faders Myndighed, uden mig tillægges nogen Misgierning.

Jeronimus. Er det ikke Misgierning, saaledes at..... fort fra mine Øien.

Leander. Hiertelig gierne.

Leander og Henrich gaaer bort.

Sc. 8.

Jeronimus allene.

Ach! hvilken Ulykke vil ikke mit Huus geraade udi, og hvilken Uroelighed vil ikke min arme Siæl plages med! Paa den ene Side forestilles mig min givne Parole til en brav Mand, som af en Ven vil blive min største Fiende, Trudsler med Retten, og Folkes Eftertale. Paa den anden Side forestilles mig min Søns Desperation, som jeg kan bringe til at giøre mig end større Hierte-Sorg, hvis jeg poussserer denne Sag med alt for stor Hidsighed. Jeg maa twinge mig til lidt meer Lemfældighed, og ikke giøre for stor Allarm; det kan ellers komme Monsieur Leonard for Ørene. Jeg maa give min Søn lidt Tid at betænke sig. Sygdommen tør rase ud. De forbandede Mascarader! de forbandede Mascarader!

Act. 3.

Sc. 1.

Leonora. Pernille.

Leonora. Ach Pernille! jeg seer endnu ingen; her er det Sted, som er bestævnet til Samtale imellem os.

Pernille. Det er ikke hans Skyld, som endnu ei er kommen, men Jomfruens, som kommer saa tidlig.

Leonora. Jeg er saa bange, at det varer for længe, og at min Faer savner mig i Huset.

Pernille. Han pleier jo altid at sove to Timer Middags-Søvn.

Leonora. Det er sandt nok, naar hans Sind er rolig. Men nu eftersom Skiebnen er saaledes, at jeg imod min Villie har maatt' sætte ham udi Bekymring, og aabenbare ham det, som mig ligger om Hiertet, frygter jeg for, at han kan have nogen Søvn hverken Nat eller Dag.

Pernille. Ei, Jomfrue! Hr. Leonard har alt for let Sind dertil.

Leonora. Siig ikke det, Pernille! da han fik dette at vide, blev han ligesaa bleg som et Liig, og lod sig bære Mad paa sit Kammer. Det er ellers den første Gang, jeg har opirret ham til Vrede; thi han bringes ikke uden stor Aarsag udi Harnisk. Men nu er han stærkt ophidset, og jeg und-

skylder ham. Thi tænk engang, Pernille! hvad Allarm saadant vil foraarsage, og hvad Uleilighed vort Huus vil komme udi; thi Hr. Jeronimus, saavidt mig er berettet, er en Mand, der skal søge at hevne sig til det yderste.

Pernille. Men eftersom Jomfruen tilstaaer, at Hun giør ilde, at Hendes Faers Vrede er vel grundet, hvi gaaer Hun da ikke strax hen, falder ham til Fode, og lovet at giøre hans Villie?

Leonora. Ach, Pernille! jeg seer og approberer det, som mig tienligt er, men følger det, som mig er skadeligt. Mit Hierte har ballanceerd længe mellem Fornuft og Kiærlighed; men Kiærlighed har vundet Seir. Ach, ulykfalig var den Tid, jeg fik den unge Person at see, hvis Skiønhed har saaledes betaget mit Hierte, at jeg ikke er mægtig meer til at bruge min Fornuft. Ach gid de Mascarade-Klæer, man lavede til i Gaar for mig, havde været mine Liig-Klæer!

Pernille. Ei, Jomfrue! tag ikke saadant affted. I er kommen her for at tale med den unge Person, som I elsker, og dog paa samme Tid ønsker Jer i Graven.

Leonora. Ja, og det med Billighed; thi omendskiøndt jeg elsker, saa fordømmer jeg dog min Kiærlighed. Ach! gid han ikke vilde møde, gid han vilde foragte mig! Gid han var en Bedrager, at derved min Kiærlighed kunde forvandles til Forbittrelse, og jeg kunde komme paa rette Vei igien! Men Himmel! kommer der ikke En? mon det er ikke ham? jo det er ham.

Sc. 2.

Leonora. Pernille. Leander. Henrich.

Leander. Ach, allersødeste Jomfrue! jeg har talt hvert Minut fra den Tid, jeg maatte forlade Hende, indtil nu, saa stor har min Længsel været at see igien den yndige Person, hvilken saaledes har betaget mit Hierte, at jeg kan ikke have mine Tanker henfæst paa noget andet. Jeg har siden den Tid ikke forlysted mig i andet end at see paa denne Ring, som jeg af min søde Jomfrues Haand har bekommet til et Pant og Forsikkring om Hendes Kiærlighed mod mig igien.

Leonora. Ach, Monsieur! den udi vort Kiøn af Naturen indprentede Blyfærdighed holder mig fra at udøse min Hiertens Mening. Men.....

Pernille. Jeg skal fuldføre Resten. Vær forsikkret om, Monsieur! at det ikke er gaaet min Jomfrue et Haar bedre, saa at hun udi Tanker havde gaaet barfod ud i Dag, hvis jeg ikke havde været hende ad, at hun maatte tage Skoe paa. Jeg kan ikke begribe, hvorledan en Jomfrue, der har stedse været et Exempel paa Koldsindighed, kan paa eengang blive saa sterbensforlibt.

Leonora. Ach, ja, jeg kiender mig ikke meer selv.

Leander. Allerskiønneste Jomfrue, der er noget Guddommeligt udi Kiærlighed. Saasnart jeg fik Hende at see, oprørtes mit hele Blod saaledes, at jeg snart ikke kunde erindre, hvor jeg var.

Medens de taler, giør Henrich ligeledes Cour til Pernille.

Leonora. Det gik mig ligeledes; thi det første, Monsieur tog sin Maske af, og nærmede sig til min Person, var det, ligesom Dommen blev oplæst for mig, at jeg skulde elske ham. Den Bevægelse, jeg fandt derover, langt fra den ved Hans Fraværelse er bleven stillet, den tvertimod meer og meer formeeres; saa jeg mærker, at her er noget andet, end det, man gemeenlig kalder Forlibelse, og at det er Himmelens besluttede Raad, som twinger mig mod min Villie at elske Ham.

Leander. Hvi, søde Jomfrue! mod Hendes Villie?

Leonora Ach, jo! her er saa mange Stene i Veien, som ikke uden med stor Møie kan udryddes. Mine Forældre har beskikket mig til en anden, saa jeg kan ikke naae mit Maal, med mindre jeg vil underkaste mig deres Vrede.

Leander. Ach, Himmel! er det mueligt? Jeg har just selv samme Skiebne. Men hvad vil disse Forhindrings-Stene betyde, naar vi blive bestandig med hinanden? Jeg paa min Side skal vove alting til det yderste, heller opoffre mit Liv og Blod, end lade mig twinge til nogen anden.

Leonora. Og jeg forsikkrer min Herre om ikke mindre Bestandighed paa min Side. Men maatte jeg spørge, hvilken den Person er, som Han twinges til, item hvilke Hans Forældre ere? thi.....

Pernille. Hillemænd, jeg hører En komme. Jeg mærker paa Gangen, at det er Hendes Faer.

Leonora. Ach, Monsieur, saa maa Han retirere sig. Min Kammerpige skal stedse patrouillere paa dette Sted, om det blir mig forbudet at komme her oftere. Hende kan Han enten mundtlig eller skriftlig ved sin Tiener berette sin Tilstand, og hvad videre maa foretages.

Leander kysser paa Haanden og gaaer bort med Henrich.

Sc. 3.

Leonard. Leonora. Pernille.

Leonard. Ach jeg arme Mand! i en ulykfalig Tid kom jeg hid til Byen, at holde min Datters Bryllup. I en ulykfalig Tid

tilstædede jeg hende at gaae paa Mascarade; nu fordømmer jeg det Slags Giekkerie, som jeg nys tog i Forsvar; thi saadant gir Anledning til..... See hvad bestiller I her? holder I geheime Raad, hvordan Jer onde og løsagtige Forsæt skal forfremmes? Hvo har givet Jer Lov at gaae ud af Huset?

Pernille. Jomfruen var ikke vel, hun maatte ud og tage Luft.

Leonard. Jeg troer det nok, at hun er ikke vel. Hun har en slem Feber, som Luften ikke curerer. Løsagtigheds Sygdom fordrives paa en anden Maade.

Leonora. Ach jeg elendige Menneske! der skal høre saadan haanlig Bebreidelse.

Leonard. Ha ha, jo Frøken, gaaer det dig saa til Hierte! Du skammer dig ikke ved at forfalde til Løsagtighed, men din Kydskhed tillader dig ikke at høre det Ord nævne. Det kalder jeg den rette Øien-Skalkhed!

Leonora. Jeg er, Himmelen skee Tak, endnu ikke forfaldet til nogen Løsagtighed. Jeg haaber ogsaa, at jeg aldrig skal besmitte mit Levned dermed; men jeg er indtagen af reen Kiærlighed til en Person, som meriterer den.

Leonard. Ja vist er det en reen Kiærlighed! Først at forlove sig med en brav Mands Søn, og siden forlibe sig udi den første, man seer. Jeg veed ikke bedre, end at du gaaer paa Mascarade i Aften igien, at du kan forlibe dig udi den anden, i Morgen Aften i den tredie, og fare saa stedse fort, indtil du kan faae saa mange Kiærester, som der bliver Mascarader i Aaret til. Saa kan du med Tiden paa en Comoedie blive en perfect Actrice, hvis Maade er at gifte sig engang hver Aften.

Leonora. Min hierte Papa! det er jo ikke den første Mandsperson jeg har seet. Jeg har jo været paa adskillige Forsamlinger tilforn, men er altid gaaet lige koldsindig derfra. Men denne Persons Meriter har saa indtaget mig, at.....

Leonard. Hvad kan du sige om en fremmed Persons Meriter andet, end at han kan giøre smukke Caprioler i en Menuet, og nogle Complimenter?

Pernille. Jo, jo, Karlen kan, min Troe, giøre andet, om jeg ellers er en Kiender.

Leonard til Pernille. Han kan, maaskee, stille dig ved din Jomfruedom, om du har nogen. Men jeg vil sætte, at det er en ærlig Karl, og at han har Meriter. Kan det undskylde dig, Leonora? Veedst du ikke, at du er forloved med Leander, Herr Jeronimi Søn?

Leonora. Jeg veed det nok, min hierte Papa! jeg fordømmer derfor den nye Kiærlighed; men jeg kan ikke hindre dens Virkning. Jeg har derfor henbragt den hele Nat med Suk og Graad, og bedet Himmelen om Bistand at staae den imod; men alt forgieves, saa jeg mærker, at min Skiebne er ikke anderledes, end at jeg skal elske ham.

Leonard. Ja der har vi det! Vi vil besmykke alle vore onde Lyster med Skiebnen.

Pernille. Jo, min Troe, er der Skiebne udi saadant. Det vil jeg døe paa, skiøndt hverken min Faer eller Moer var Calvinist.

Leonard. Holdt din Mund, Pernille! og bestyrke hende ikke i sit onde Forsæt.

Pernille grædende. Jeg veed ikke, hvorledes det er med Herren nu. Han var saa god tilforn, som Dagen var lang, men nu er han værre end en Diævel.

Leonard. Jeg er saa from, som nogen Mand kan være mod sine Børn.

Pernille. Er det Fromhed, at ville bringe sin Datter til Desperation?

Leonard. Har jeg ikke Aarsag at være forbittred? Er det ikke noget, som angaaer min Velfærd og Ære? Naar min stakkels Kone paa Landet faaer dette at vide, mon hun ikke vil græmme sig til Døde?

Leonora. Men min hierte Faer!

Leonard. Jeg vil ikke være din Faer længer, indtil du forandrer dig. Gak strax hiem fra mine Øien.

Leonora og Pernille gaaer.

Sc. 4.

Leonard. Jeronimus.

Leonard. Jeg har kunnet bære al Modgang med Koldsindighed, men denne Ulykke kan jeg ikke skikke mig i. Her staaer mig for Øine min Datters Velfærd, min egen Reputation, og den Sorg, min Kone vil tage herudover; thi hun har fornemmelig smiddet dette Partie. Men alt dette er intet mod den Pust, jeg vil udstaae med den hidsige og knarvurne Jeronimus, hvilken oven i Kiøbet vil udøse al sin Galde mod mig. Jeg maa grunde lidt paa, hvordan jeg skal belægge mine Ord.

Gaaer og spadserer ved den ene Side.

Jeronimus kommer ind af den anden Side. Ach jeg arme elendige Mand! gid min Kone havde født et Rokkehoved til Verden i Steden for denne Søn, der giør mig saa stor Hierte-Sorg paa min gamle Alder. Jeg har givet ham Tid at betænke sig, forhaabende, at, saasom denne Sygdom hastig er kommen over ham, den ogsaa hastig skulde forlade ham, men jeg finder nu større Halstarrighed end tilforn. Hvad vil den gode Hr. Leonard sige, naar jeg bringer ham saadan ubehagelig Tidende?

Leonard. Jo meer jeg pønser paa at belægge mine Ord, jo meer confunderet bliver jeg.

Jeronimus. Hr. Leonard vil maaskee holde det for en Fynte af mig.

Leonard. Var Hr. Jeronimus en Mand at tale med som andre, ikke saa hidsig og fremfusend.

Jeronimus. Men regner han mig det til onde, saa giør han mig stor Uret.

Leonard. Men saasom jeg kiender hans Sind, saa zittrer og bæver mit hele Legeme.

Jeronimus. Jeg har Sorg nok ligevel, uden at han lægger Byrde paa Byrde.

Leonard. Jeg staaer derfor i Beraad, om jeg vil driste mig til at tale med ham selv.

Jeronimus. Min Kone og alle mine Huusfolk skal vidne om min Uskyldighed for ham; men jeg er bange, at det hielper ikke.

Leonard. Jeg er bange, at han udi første Hidsighed forløber sig, og siger mig noget, som min Ære ikke tillader at fordøie.

Jeronimus. Men jeg kan undskylde den gode Mand, om han ingen Raison vil høre; thi det er hans eneste Datter, som saaledes prostitueres.

Leonard. Men jeg maa bevæbne mig med Koldsindighed, og betænke, at hvad han giør og taler mod mig, er af en retmæssig Iver.

Jeronimus. Om han skielder mig for en Skuffer og Bedragere, vil jeg svare: Min Hr. Leonard, jeg har ikke et Ord derimod at sige.

Leonard. Jeg vil falde paa mine Knæe, og med grædende Taare bede ham om Forladelse, om det kan hielpe.

Jeronimus. Jeg maa hen og aabenbare det strax; thi jo længer jeg tier dermed, jo meer mistænkt giør jeg mig selv.

Leonard. Courage, Leonard! du maa derhen, det kan dog ikke længer dølges. *De møder hinanden begge to, og rykker i en Hast skiælvende tilbage, og bliver staaende en Tid, uden at tale. Leonard med en grædende Røst.* Hr. Jeronimus!

Jeronimus [*ligesaa*]. Hr. Leonard!

Leonard. Hvorfor driver I Abespil med mig?

Jeronimus. Hvorfor driver I Abespil med mig?

Leonard. Jeg blues ved at see paa Jer.

Jeronimus. Jeg blues ogsaa ved at see paa Jer.

Leonard. Jeg tør ikke kalde Eder Svoger meer.

Jeronimus. I har ikke Aarsag til andet.

Leonard. Har I da allerede faaet Kundskab derom?

Jeronimus. Alt for tidlig desvær.

Leonard. Min Datter er, som hun var affindig.

Jeronimus. Min Søn er saa desperat, at han ingen Formaninger agter.

Leonard. Er jeg ikke at beklage, Hr. Jeronimus?

Jeronimus. Gaaer ikke denne Sorg mig mest an, Hr. Leonard?

Leonard. Nei Sorgen gaaer mig mest an, som er hendes Fader.

Jeronimus. Er det ikke min Søn?

Leonard. Spot mig ikke, Hr. Jeronimus! hvad kan jeg dertil?

Jeronimus. Spot mig ikke, Monsieur Leonard! jeg er gandske uskyldig.

Leonard. Vil I da ikke regne mig det til onde?

Jeronimus. Vil I da ikke see det an, som en Fynte af mig?

Leonard *paa Knæe.* Jeg falder paa mine Knæe, og beder med grædende Taare om Forladelse.

Jeronimus. Jeg falder ogsaa paa Knæe, og beder om Forladelse.

Leonard. Jeg haaber dog, at vi skal finde Middel til at forekomme denne Ulykke.

Jeronimus. Faders Myndighed er dog stor.

Leonard. Men min Datter er gandske desperat.

Jeronimus. Hun har ikke Aarsag til andet, den gode Jomfrue.

Leonard. Gid hun faae Skam, den Akkermær! hun har Aarsag at skamme sig.

Jeronimus. Dette forstaaer jeg ikke. Skammen er jo ikke hendes, men min vanartige Søns, der saaledes vil bryde sit Løfte.

Leonard *reiser sig.* Hvad vil dette sige? Jeg kommer at giøre Afbigt paa min Datters Vegne, som har faaet ny Kiærlighed i Hovedet.

Jeronimus *reiser sig ogsaa.* Hvad vil dette sige? Jeg kommer at giøre Afbigt for min Søn, der vil bryde sit Løfte.

Leonard. Vil Jer Søn og bryde sit Løfte?

Jeronimus. Vil Jer Datter og bryde sit Løfte?

Leonard. Vi maae ikke forstaae hinanden ret, Hr. Jeronimus!

Jeronimus. Jeg troer det samme, Hr. Leonard!

Leonard. Lad os da forklare vore Ord lidt mere tydelig. Hvorfor falder I paa Knæe for mig og beder mig om Forladelse?

Jeronimus. Fordi jeg frygtede Jer Vrede. Men hvorfor faldt I paa Knæe, og græd for mig?

Leonard. Fordi jeg frygtede, at I skulde udøse Jer Galde imod mig, da jeg dog er gandske uskyldig derudi.

Jeronimus. Endnu er jeg lige klog.

Leonard. Jeg, min Troe, ligesaa.

Jeronimus. I siger, at I kommer at giøre Afbigt for Jer Datter, som vil bryde Forlovelsen; og det er min Søn, som vil kuldkaste den.

Leonard. I siger, at I kommer for at giøre Afbigt for Jer Søn, og det er just min Datter, som vil bryde.

Jeronimus. Nei, min Herre, her er Irring herudi. Det er min Søn.

Leonard. Irringen er hos Jer, Hr. Jeronimus; thi det er vissselig min Datter.

Jeronimus. Nu kom jeg fra min Søn, og da var hans sidste Ord: Jeg er bleven indtagen af Kiærlighed til en anden, og vil heller døe, end tage Leonora, Hr. Leonards Datter.

Leonard. Ret nu kom jeg lige fra min Datter, og da var hendes sidste Ord: En fremmed ung Herre har saaledes indtaget mit Hierte, at jeg heller vil miste mit Liv, end lade mig twinge til Leander, Hr. Jeronimi Søn. Gid jeg faae Skam, er det ikke sandt, som jeg siger.

Jeronimus. Gid jeg i dette Dieblik maa blive omskabt til en Varulv, om jeg farer med Løgn.

Leonard. Ved hvad Leilighed har Jer Søn faaet disse Griller?

Jeronimus. Han har forlibet sig i et Fruentimmer paa Mascaraden i Aftes.

Leonard. Lige saadan er det gaaet min Datter.

Jeronimus. Saa har vi paa den Maade ikke fornøden at skrabe for hinanden.

Leonard. Jeg mener det samme.

Jeronimus. Jeg tager mine Complimenter tilbage.

Leonard. Jeg ogsaa mine.

Jeronimus. Men, Hr. Leonard! om vore Børn løber gal, skal vi føie dem derudi?

Leonard. Jeg har i Sinde at twinge min Datter.

Jeronimus. Og jeg har i Sinde at lægge en Capsun paa min Søn.

Leonard. Jeg vil kalde Jer Svoger igien som tilforn.

Jeronimus. Jeg vil ogsaa kalde Jer Svoger.

Leonard. Jeg har aldrig været for at twinge Børn, men jeg skal herudi vove alting til det yderste; thi hvis Partiet gaaer ikke for sig, tør jeg ikke komme hiem til min Kone igien.

Jeronimus. For min Kones Skyld er jeg ikke bange; thi hun løb selv gade-gal iblandt, om hun maatte raade sig; men for min egen Æres Skyld skal jeg figte for dette Partie, som for al min timelige Velfærd. Men nu haaber jeg, kiære Svoger! at I ikke agerer Procurator for Mascarader oftere; thi her seer I en Svite deraf.

Leonard. Det er sandt nok. Jeg skal heller ikke oftere tage saadant i Forsvar. Men hvad Middel skal vi nu gribe til, for at naae vor Maal?

Jeronimus. Vi skal bruge den Magt og Myndighed, som Gud og Naturen har givet Forældre, og vil det ikke hielpe, saa skal I lade ham stævne til Ægteskab udi Jer Datters Navn.

Leonard. Jeg er kun allene bange at min Datter derover geraader udi Desperation og giør en Ulykke paa sig selv.

Jeronimus. Ha, ha, kan hun kun giøre sin Fader saa troe. Saadan Desperation, især hos unge Jomfruer, vil ikke meget betyde. Det er kun Tragoedier og Romaner, de agerer iblandt, for at imitere forlibte Heltinder, som de har læset saadan Slidder-Sladder om. Min Søn stiller sig lige saa syg an, men jeg har alt Recepten tillavet, hvorved Feberen skal fordrives. Dog er bedst, at vi gaaer noget lemfældig frem udi Begyndelsen; thi Tiden er ofte den bedste Læge.

Leonard. Jeg vil da strax forføie mig hiem, for at overlægge dette paa min Side.

Jeronimus. Jeg iligemaade. Adieu saa længe.

De gaaer.

Sc. 5.

Henrich

med en Byldt paa Ryggen, klædt som en Jødepræst, med et langt fort Skiæg.

Kunde jeg kun faae fat paa hende, deri bestaaer det; thi vi har Hastværk fore, og jeg veed ikke at finde hende uden paa dette Sted, hvor hun lovede at patrollere, thi faaer jeg ikke fat enten paa Jomfruen selv, eller Kammer-Pigen, saa er jeg om en Hals. Min Herre, da han hørte, at hans Faer vilde lade giøre ny Laas til Gade-Porten, at ingen skulde komme ud eller ind uden hans Tilladelse, tog han Flugten, ligesom han gik og stod. Han opholder sig i et Huus ved Nørre-Port hemmelig, og der vil han stævne sin Kiæreste til sig, at de kan tage Flugten af Byen og lade sig vie sammen paa Landet, og naar Vielsen først er holdt, saa maa Monsieur Leonard siden stævne min Herre, om han vil, end for Tamper-Retten til Spiir; thi naar han først er gift med en anden, saa falder alle andre Prætensioner af sig selv, og Jeronimus forliger sig med sin Søn igien, naar han fornemmer, at denne nye Kiæreste er ogsaa kommen af godt Folk, hvilket jeg ikke twiler om. Jeg har ført mig i denne Dragt, at ingen skal kiende mig; thi jeg kan ikke komme bort, førend jeg har forrettet mit Ærende, som er at vare Jomfruen ad om min Herres Flugt, og overlevere hende denne Addres paa et Stykke Papiir, hvor hun skal finde ham. Men see der, fører nu ikke Fanden

mig den gamle Jeronimus paa Halsen! Jeg maa blive staaende; thi løber jeg, saa giør jeg mig mistænkt.

Sc. 6.

Jeronimus. Henrich.

Jeronimus. Jeg er bange, at det hænger ikke ret sammen. Jeg er bange at Leander har spillet mig et Puds. Da jeg gik ud at tale med Monsieur Leonard, var han hiemme, men nu seer jeg hverken ham eller hans Tiener. Jeg kunde af lutter Uroelighed ikke bie længer inde. Jeg lod Arv løbe ned i Lyst-Huset i Haven; er han ikke der, saa blir jeg bange som en Hare. Men jeg maa spørge denne Jøde-Præst, om han ikke har seet nogen gaae forbi. Hør Rabbi! saae I ikke en ung Person med en Tiener komme her af Huset?

Henrich. Abi Kala Spinther, meristan Cadedi Farluf spæ kavet.

Jeronimus. Jeg forstaaer ikke Hebraisk, Rabbi!

Henrich. Candelabro Tick tack jucatan Psalmanasar.

Jeronimus. Jeg forstaaer hverken Chaldaisk eller Hebraisk, Rabbi! Kan I ikke tale Dansk eller Tydsk?

Henrich. Ja freilich Herr, ich sprech Westphälisk, Westphälisk.

Jeronimus. Hvorfor svarer I mig da paa Hebraisk?

Henrich. Ich dachte, der Herr auch een von Israels Kindern wäre: denn der Herr hat ein perfect Jüdisk Gesicht, ein perfect Jüdisk Gesicht.

Jeronimus. Gid du faaer en Ulykke, saa vist som du lyver.

Henrich. Aber recht Ernst, mein Herr, ist er nicht ein Portugiser-Jüde? Mir dünkt, daß ich ihm gesehen habe in der Synagoge in Altona.

Jeronimus. Nei I farer vild, Rabbi! jeg er en god Christen, som boer i dette Huus, hvor der aldrig har været nogen Thalmud eller Alcoran.

Henrich. Um Verzeihung denn, mein Herr! um Verzeihung.

Jeronimus. Men saae I ikke en ung Person med en Tiener gaae her udaf Porten?

Henrich sagte. Gid du faae en Ulykke, du maatte gaae ind ad Porten. Jeg er saa bange, at Kammerpigen kommer i det samme. Jeg maa see, om jeg kan drive ham bort med Snak.

Jeronimus. Kan I ikke svare mig til mit Spørsmaal!

Henrich. Der Herr sagt, daß kein Thalmud oder Alcoran in seinem Hause gewesen sey.

Jeronimus. Ja det siger jeg, men det er ikke det, som jeg.....

Sc. 7.

Pernille. Jeronimus. Henrich. Siden Arv.

Pernille. Hillemænd her er Folk! hvem Pokker harført disse to Jøder hid?

Henrich blir hende vaer, springer hen til hende, og tar hende udi Haanden. Pernille skriger.

Henrich. Kiender I mig ikke, Mammeselle? jeg tiener hos Jer Jomfrues Kiæreste. Jeg har forklædt mig saa for en vis Aarsag Skyld. Gak lidt til Side, til jeg kan faae den gamle Mand bort; thi jeg har noget at sige Jer, som er meget Magt paaliggende.

Pernille sagte. Hillemænd er det Jer? høit. Ach kiære Jøde, lad mig med Fred.

Henrich. Gehe man, Jomfrue, gehe man. *Vender sig til Jeronimus igien.* Das ist ein sehr große Unterscheid, Herr, zwischen den Alcoran und den Thalmud.

Jeronimus. Hvem Pokker spør derom?

Henrich. Der Thalmud ist geschrieben von den Türkischen Gott Mahometh.

Jeronimus. Jeg troer, Fanden har sat ud den Karl at plage mig med Snak.

Henrich. Aber der Alcoran, mein Herr, das ist ein heiliger Buch, ein heiliger Buch.

Jeronimus. Gak Pokker i Vold med din Alcoran og din Thalmud!

Henrich. Der Nahm von Alcoran will so viel sagen, als eine Juden-Bibel, und kommt von zwo chaldaisken Worten Al und Coran. Al bedeuted.....

Jeronimus gaaer til den ene Side, vender ham Ryggen, holder for Ørene og siger: Tael nu, din Hund, til du blir sort.

Arv kommer indløbende. Hvor blev af Herren? Hvad vil denne Jøde-Præst? Hvad Pokker er det? Det er jo Henrich, som er forklæd?

Henrich tar Arv til Side, sigende: Hør Arv! en Otting Meel, to Stykker røget Kiød, Kokkepigens Mødom. Hvem er jeg nu?

Arv. Ach! I er, min Siæl, en Jøde-Præst.

Jeronimus vender sig om. Mon det Beest nu har udtalt? See der er Arv! Nu Arv! hvordan er fat?

Arv. Herre! denne Mand er en Jøde-Præst.

Jeronimus. Det seer jeg nok.

Arv. Det er, saae jeg Skam, en Jøde-Præst.

Jeronimus. Jeg seer det nok, men fandt du.....

Arv. Om Herren ikke vil troe mig, saa vil jeg giøre min Eed derpaa.

Jeronimus. Gak Pokker i Vold med din Snak! Men fandt du min Søn eller hans Tiener?

Arv. Nei Herre! de er ingensteds udi Huset. Men de kan være ude i Ærinde. Bortløben er de ikke; thi hvis Monsieur Leander havde havt saadant fore, havde nok Henrich varet Herren ad.

Jeronimus. Den listige Skielm! havde jeg kun ham først, thi han er Hiulet, som driver alting.

Arv. Jeg har ogsaa havt onde Tanker om Henrich tilforn, men paa nogen Tid har jeg fornummet, at han er en god Siæl.

Henrich sagte. Nemlig fra den Tid, jeg agerede Spøgelse.

Jeronimus. Kom lad os gaae ind og see efter, om der fattes nogle Sager i Huset. Adieu Schmaus! nu kan I tale saa meget Hebraisk, som I vil.

Sc. 8.

Pernille. Henrich.

Henrich. Den Gang gik jeg fri, han kiendte mig ikke, og Arv tør ikke lukke sin Mund op. Hei Mademoiselle!

Pernille kommer frem igien. Ach! jeg vidste, min Troe, ikke andet, end du var en Jøde. Men hvorfor har du saaledes forklædt dig?

Henrich. Min Herre, da han fornam, at hans Faer vilde indspærre ham, har taget Flugten, og givet mig denne skrevne Adres til Jomfruen, hvor hun kan finde ham. Jeg har imidlertid paataget mig denne Dragt, at jeg ikke skulde blive kiendt af nogen.

Pernille. Hvor boer din Herres Faer?

Henrich. Min Herres Faer er en fornemme riig Mand, meget haard og streng. Det var just den samme gamle Mand, som I saae nys her staaende. I kan selv tænke, i hvilken Beængstelse jeg da var, af Frygt for at blive kiendt. Men vi har ikke et Øieblik af Tiden at give bort. I maa strax tage Flugten med Jer Jomfrue til det Huus, hvor min Herre er.

Pernille. Saa løber jeg da strax; Adieu!

Henrich. Denne Pige staaer mig perfect vel an, gid jeg var kun en Jøde, saa skulde jeg virkelig filoutere hende hendes Jomfruedom, men jeg vil see til, hvad der kan blive af siden; nu maa jeg see til, at jeg kan smøre mine Støvler.

Sc. 9.

Jeronimus. Magdelone. Henrich.
Siden **Arv.**

Jeronimus. Ach jeg elendige Mand! han er vist nok bortløben! thi hans Skriin, hvorudi han havde sine kostbare Sager, staaer aaben og ganske tom. Men hvad Pokker er dette? endnu staaer denne Jøde her.

Magdelone. Maaskee det er een af min Søns Spioner. Gid jeg er aldrig ærlig, troer jeg ikke, at det er Henrich forklædt.

Henrich vil løbe. Jeronimus og Magdelone holder paa ham. Jeronimus griber ham i Skiægget, som falder fra.

Jeronimus. Ha ha god Karl, velkommen Monsieur Rabbi!

Henrich. Nei Herre! siden I tog Skiægget fra, kan jeg ikke være Rabbi længer.

Jeronimus. Til hvad Ende skal jeg finde dig i denne Dragt? hvor er din Herre?

Henrich. Min Herre er..... han er, lad see! Jeg veed, min Troe, ikke, hvor han er. Skal jeg tage vare paa min Herre?

Jeronimus. Du est ikke allene hans Tiener, men ogsaa hans Geheime-Raad. Det er vel ikke omsonst, at du er kommen i denne Dragt.

Henrich. Det er en Dragt, Herre! som jeg vilde bruge paa Mascaraden i Aften.

Magdelone. Ach! troe ham ikke, min hierte Mand! jeg har alt havt Bud i Dag til Capion. Der blir ingen Mascarade i Aften.

Jeronimus. Ha ha, har I alt havt Bud? I har nok Lyst at forsøge Lykken end engang, og lyve Jer en ny Feber paa.

Magdelone. Nei, min Troe, har det aldrig været min Tanke. Jeg vilde kun vide det, for at hindre Jer Søn Leander.

Jeronimus. Det er ikke min Søn, det er Jer Søn; thi han slægter sin Moer paa udi Galskab. Men nu er det, som meer vigtigt er at tale om: siig frem, du vanartige Skielm, hvor min Søn er.

Henrich. Jeg veed, min Troe, ikke, Herre!

Jeronimus. Hei Arv! — jeg skal strax komme dig til at bekiende.

Henrich. Ach Herre! hvordan skal jeg bekiende, naar jeg ikke veed?

Arv kommer ind. Vil Herren noget?

Jeronimus. Der er to Soldater i Gaarden, som hugger Brænde, lad dem strax komme hid.

Henrich. Ach Herre! vær naadig!

Jeronimus. Skal man ikke kunne tvinge saadan Kar til at bekiende? Det skulde være meget. Tvende Soldater kommer ind.

Jeronimus. Tar mig fat paa denne Karl!

Henrich. Ach Herre! jeg vil bekiende. Min Herre er løben bort med den Jomfrue, som han forlibede sig udi paa Mascaraden.

Jeronimus. Hvor holder han sig oppe da?

Henrich. Det veed jeg, min Troe, ikke.

Jeronimus. Trækker ham ind, og kaster ham ned i Kiælderen, og binder Hænder og Fødder paa ham.

Henrich. A..... jeg vil giøre min Eed paa, at jeg ikke veed, hvor han er.

Jeronimus. Du kan maaskee ikke komme det ihu, men naar Pidsken kommer til at dandse paa din Ryg, skal du strax faae din Hukommelse igien. *De gaae alle ind.*

Sc. 10.

Leonard allene.

Nu har jeg nogen Haab at bringe min Datter til Raison; tilforn agtede hun hverken Vrede eller Forældres Forbandelse. Men nu nyelig, da jeg talede med hende, fornam jeg, at Feberen havde sagtet sig lidt; thi hun begierede at være en halv Times Tid allene for at betænke sig. Saa er det, Himmelen skee Lov, en god Begyndelse. Ach Himmel! hvor kan dog unge Mennesker forfalde til Galskab! Det er farligt at leve for dem udi disse store Byer. Men jeg haaber, at jeg skal overvinde alle disse Ulykker, og at jeg inden en halv Time skal see Leonora for mig paa Knæe, bedende om Forladelse. Og ligesom det gaaer hende, kan det og gaae Jeronimi Søn. Men jeg maa hen og fortælle Jeronimus denne Forandring.

Sc. 11.

Jeronimus. Leonard. Siden **en Dreng.**

Jeronimus *vender sig mod sit Huus.* Skynder Jer nu, Karle, og ta'r Byens Tienere med paa Veien!

Leonard. Hvad Pokker er der paa Færde? Hør kiære Svoger! er der nogen Ulykke?

Jeronimus *til Leonard.* Hans Tiener, Hr. Svoger! *til dem indenfor.* Og lov dem en raisonabel Discretion.

Leonard. Men sig mig, hvad er dog paa Færde?

Jeronimus *til Leonard.* Hans Tiener, Hr. Svoger! — — I maa iile, som I skulde løbe til Maals; thi I kan ellers komme for silde.

Leonard. Ei giv mig dog lidt Oplysning herom!

Jeronimus *til Leonard.* Hans Tiener, Hr. Svoger! — — Og vil han giøre Modstand saa maa Betienterne bruge Gevalt.

Leonard. Har der været Tyve i Hans Huus, Svoger?

Jeronimus. Hans Tiener, Hr. Svoger! — — Og seer til, at I faaer fat paa Skiøgen med, at vi kan faae hende i Spindehuset.

Leonard. Hvad fattes kiære Svoger? Der maa være en stor Ulykke paa Færde.

Jeronimus. Forlad mig, at jeg ikke har kunnet svare Ham tilforn. Det vil give sig inden en Time, om vi blir Svogre eller ei.

Leonard. Hvi saa?

Jeronimus. Min Søn er løben bort med den forbandet Skiøge, som han er bleven forlibt udi paa Mascaraden.

Leonard. Ach hvilken Ulykke! nu kom jeg at bringe Glædskabs Tidender om min Datter, at hun begynder at gaae i sig selv igien.

Jeronimus. Ach jeg arme elendige Menneske! des større Ulykke er det for mig, om vi ikke finder ham.

Leonard. Ach Hr. Jeronimus! posito, at I ikke finder ham, hvad vil I da giøre?

Jeronimus. Da vil jeg forlade mit Huus, og sørge mig ihiel paa Landet.

Leonard. Ach nei, Hr. Jeronimus! I maa lade see, at I er en Christen, og ikke lade Sorg tage Overhaand.

Jeronimus. Intet i Verden trøster mig da, men jeg døer visselig.

En Dreng *kommer ind.* Her er en liden Seddel, Hr. Leonard, som en Pige skyede mig at levere Ham.

Leonard *læser.* „Min Herre! I kan lære af denne Historie, hvor høilig Forældre synde, der vil tvinge deres Børn at gifte sig mod deres Villie. Eders Datter, Leonora, for at undgaae det, hun blev trued med, styrtede sig i min Nærværelse ned udi den dybeste Park udi Haven, hvor hun druknede. Jeg kunde ikke redde hende, retirerede mig derpaa i mit Kammer, og skrev disse Linier. I faaer maaskee mig ei heller mere at see.
Pernille."

Leonard. Ach, ach! du ugudelige Leonard! du est ikke værd at leve, der har bragt din Datter til saadan Fortvilelse. Jeg vil strax hen og følge hende efter.

Jeronimus. Det forbyde Himmelen!

Leonard. Slip mig, Hr. Jeronimus! jeg er den slemmeste Misdædere, som kan gaae paa Jorden.

Jeronimus. Ei, Hr. Leonard! Han kan trøste andre, men veed saa lidt at skikke sig i sin egen Modgang!

Leonard. Ach! lad mig dog gaae for at fuldføre mit blodige Forsæt.

Jeronimus. Ei Hr. Leonard! betænk, at I er en Christen, hvis Pligt det er at staae imod al Modgang.

Leonard. Jeg har ei allene mist min eneste Datter, men jeg har selv myrdet hende.

Jeronimus. I har ikke giort andet, end hvad en Faer kan med god Samvittig-

hed giøre. I har villet have, hun skulde holde sit Løfte. I vilde, at hun skulde vel forsørges. Jeg har ført samme Conduite med min Søn.

Leonard. Men er det vel giort? I er at laste, som har villet twinge Jer Søn, og jeg langt mere, som har fristet en strøbelig Jomfrue over hendes Formue. Lar os eftertænke, Hr. Jeronimus! hvad Mennesker ere; lar os eftertænke, hvad Ungdom er, og hvad vi selv har været. De samme Feil, som vi har begaaet vor hele Ungdoms Tid, søger vi at dæmpe hos vore Børn ved Tyrannie, som dog ikke ere andet end rigtige Copier efter Originalen; vi maae skamme os ved vor Herredomme, som vi øve med saa liden Føie. Det skal hedde, at vi stræber for vore Børns Velfærd, og dog søge vi allene vor egen Fordeel. Havde min Datter ikke havt saa megen Arvedeel udi Vente, saa havde I maaskee bekymret Jer lidt om denne Sag, og maaskee det havde gaaet mig ligeledes. Der kan intet siges til mit Forsvar; jeg har myrdet min Datter, vil derfor følge hende efter.

Jeronimus. Ei lad ikke den onde Aand tage Overhaand hos Jer, Hr. Leonard! Betænk, at det er ikke allene Jer Legeme, I vil opoffre, men ogsaa Jer Siæl.

Leonard. Hvo kan raisonnere udi saadan Ulykke?

Jeronimus. I skal ikke faae Lov at gaae fra mig, førend I er bleven anderledes til Sinds.

Leonard. Ach! Ach!

Sc. 12.

Betienterne komme indtrækkende med **Leander** og **Leonora, Pernille. De Forrige.**

Jeronimus. Est du der, Forræder! som ved et ugudeligt Levnet vil bringe dine Forældre for Tiden i Graven?

Leander. Jeg har intet ondt bedrevet. Jeg har fattet Kiærlighed til en smuk fornemme Jomfrue, som her staaer.

Jeronimus. Er du den Skiøge, som har forført min.....

Leonora. Jeg er ingen Skiøge, jeg er en brav Mands Datter fra Jylland.

Jeronimus. Ja vist! de sige saa, alle disse Rat-Frøikener: Vi er nys kommen fra Jylland eller Lolland; da de dog har siddet udi fuld Næring her i Byen udi nogle Aar.

Leonora. Jeg kan overbevise Jer, at jeg er en ærlig og fornemme Jomfrue.

Jeronimus. Ja vist, om ikke af andet, saa af Jere Gierninger, i det I har villet forføre et ungt Menneske, og komme ham til at løbe af sine Forældres Huus. Hvis Datter er I da, med Forlov?

Leonora. Min Fader er Leonard Hansen, som er for nogle Dage siden kommen hid til Byen, for at gifte mig med en ung Person, ved Navn Leander, men saasom.....

Jeronimus. Ha, ha! I har ikke lært Konsten at lyve subtilt nok. Hr. Leonard havde kun een Datter, men hun er allerede Fanden i Vold. I skal strax blive røbet, her er Seigneur Leonard.

Leonora. Min Faer!

Leonard staaer imidlertid fravendt, grundende og heldende med Hovedet.

Jeronimus. Monsieur Leonard! seer Jer lidt om!

Leonard. Ach Himmel! hvad seer jeg? det er min Datter!

Leonora, *paa Knæe.* Ach allerkiæreste Faer! forlad mig, at jeg har syndet saa grovelig imod Ham, og spillet saadan Intrigue. Kiærlighed til denne unge Person har bragt mig dertil, og saasom I har villet twinge mig til Jeronimi Søn Leander, som jeg aldrig har seet, saa.....

Leonard. Ach Himmel! er det mueligt?

Jeronimus. Ach! hvilket Eventyr!

Leonard. Stat op, min kiære Datter! der staaer den Leander, som du har løbet bort med, af Frygt for at blive hans Hustrue.

Leonora. O en underlig Hændelse! er det Leander, som jeg har flygtet med, for at blive fri for Leander?

Leander. O en selsom Historie! er det Leonora, som jeg har skyed af Kiærlighed til Leonora?

Jeronimus. Kiære Børn! disse Fortræbeligheder, disse Hændelser skal opmuntre Jer til at elske hinanden desmeere. Hør, lad Henrich strax komme ind udi den Stand, som han er, og siger ham intet af dette, som er skeet.

Leander. Tillader mig da kiære Forældre, at jeg omfavner min Kiæreste.

De omfavne hinanden.

Leonora. O en lykkelig Vildfarelse! jeg har havt Affskye for den, hvilken jeg allene har elsket!

Leander. Og jeg har været færdig at gaae i Døden af Kiærlighed for den, hvis Navn har været mig en Forskrækkelse.

Jeronimus. Jeg vilde gaae i Graven af Sorg, efterdi min Søn mod min Villie elskede den, som min Villie allene var, at han skulde elske.

Leonard. Og jeg har hadet min kiære Datter for Ulydighed, allene efterdi hun var mig lydig.

Sc. 13.

Henrich bagbunden. **De Andre.**

Jeronimus. Henrich! kiender du disse tvende Personer?

Leander. Henrich! denne Jomfrue, som jeg har flygted med, for at blive Leonora qvit, er Leonora selv, Hr. Leonards Datter.

Henrich. Ach Himmel! er det mueligt! nu føler jeg ikke meer de Hug, jeg har faaet.

Leander. Du skal belønnes for din Troskab.

Henrich. Hei! er der ingen Anstalter? Hvorfor løser I Hunde mig ikke?

Jeronimus. Løser ham strax!

Henrich *beligende dem.* Er I Leonora, Hr. Leonards Datter?

Leonora. Ja jeg er Leonora, og Leonoras Rival tillige.

Henrich. Og I, Monsieur Leonard! er I denne Jomfrues Faer?

Leonard. Ja Kammerat! det er min Datter, som paa een Dag har taget Livet af mig, og givet mig Liv.

Henrich. Saa er her og spilled en Comoedie.

Leonard. En selsom Comoedie.

Henrich. Men hvad Satisfaction skal en brav Mand, som jeg, nyde for den Tort, mig er vederfaret?

Jeronimus. Giv dig tilfreds! Leander opreiser nok din Skade.

Henrich. Vil I give mig denne Pige til ægte?

Leonard. Kan du vinde hende selv, saa seer jeg det gierne.

Henrich. Lille Fæstemøe! vil du have mig?

Pernille. Ja nok.

Henrich. See engang, hvor lykkelig vi er mod fornemme Folk; vi veed endnu ikke hinandens Navn, og kan dog maaskee komme til at holde Bryllup denne Aften. Det er kun fornemme Folks Kiærlighed, man kan udføre i Comoedier; men vi andre gaaer lige til, og har kun to smaa Tempo at tage i Agt, nemlig: Schlaget an, og: gibt Füür. Men Hr. Jeronimus! I kan lære af denne Historie, at Mascarader har ogsaa sin Nytte; thi denne Bildfarelse har formeered de forlovede Personers Kiærlighed, og derforuden skaffet mig denne smukke Pige paa Halsen; thi den har givet Anledning til en angenem Comoedie, som endes med Bryllupper baade for og bag, saa vi faaer alle nok at bestille. Og I, Messieurs! som har bundet og pryglet mig, paa det I ogsaa ikke skal være ørkesløse, saa gaaer hen og hænger Jer selv!

Anmærkninger

(som fortsættes i Tillægget).

S. 204. **Folie d'Espagne.** S. Anm. til Jean de France, S. 76 ovenf.

S. 205. **Banqvetere** d. e. giestere.

S. 205. **Gyldenlund** (og S. 211: „Gyldenl." og „Friderichs-Dal"). „Gyldenlund" senere kaldet Charlottenlund efter Prindsesse Charlotte Amalie. „Frederiks-Dal" endnu bekiendt under samme Navn.

S. 208. **Covillon,** rigtigere Cotillon, en endnu bekiendt fransk Selskabsdands; altsaa ingen „Engelsk-Dands."

S. 209. **Stime den hele Nat** (S. 212: „Natte-Stimen") støie, svire.

S. 211. **Ubesværget,** og nedenf. S. 215: „Jeg besværger Jer." „Besværge" er at „bede og formane høiligen;" „ubesværget" altsaa uden saadan Bøn og Formaning; „hør ubesværget" er altsaa: Hør, uden ved høitidelig Opfordring at være formanet til Opmærksomhed; Sagen er nemlig ikke af slig Vigtighed og Alvor.

S. 212. **Hanedandsen** er maaskee den samme som en for mange Aar siden i Jylland brugt, men nu aldeles forglemt, saakaldet Tolvtours-Dands, der var usædvanlig lang. (Werlauff, S. 160).

S. 212. **Ane Hattemagers.** Hiin Tids meest berygtede Bordel-Vertinde i Kbhavn. (Cfr. Werlauff, S. 160 og 307 ff.)

S. 213. **Tamper-Retten.** See ovenf. S. 34, Anm. til Pol. Kandest.

S. 217. **Calvinist.** „Herved sigtes til Læren om Prædestinationen, hvori Lutheranerne afvige fra de Reformeerte." (Werlauff, S. 161.)

S. 219. **Capsun.** Et Bidsel, en Tæmmer, som lægges paa unge Heste (over Snuden, istedetf. Mundbidsel).

Sammest. **Tamper-Retten til Spiir.** „Den 1495 stiftede Rigskammer-Ret, der indtil 1693 havde sit Sæde i Spir eller Speyer (s. ovenf. S. 116 Anm. til Gert Westph. i 5 A.), hvorfra den senere forflyttedes til Wetzlar, var ved Sagnet kiendt og agtet af Almuen, selv i Lande, der laae langt udenfor dens Virkekreds." (Werlauff, S. 162).

S. 221. **Capion.** En Franskmand, Etienne Capion, der 1721 fik Kgl. Privilegium paa at lade spille (tydske) Comoedier og holde Maskerader. (Werl. S. 148. 152. 202).

Jacob von Tyboe,

eller

den stortalende Soldat.

Comoedie udi fem Acter.

Forestilled paa den danske Skueplads 1724.

Personerne.

Von Tyboe.
Christoff, hans tydske Tiener.
Peer, hans Tiener.
Jesper, Snyltegiesten.
Magister Stygotius.
Jens, hans Tiener.
Leonard.
Leonora.
Lucilia.
Pernille.
Petronius.
En Vert.
En Musicant.
Otte Soldater.
Fire Studenter.
En Officeer.
En Tiener.
To Porteurer.

[Scenen er i Kiøbenhavn.]

Actus 1.

Sc. 1.

Jesper Oldfux.

Vil nogen vide mit Navn, saa hedder jeg, med Permission at sige, Oldfux. Vil nogen vide min Handtering, da er jeg en Snyltegiest til Tieneste. Vil nogen vide, hvad min Faer var, ogsaa en Snyltegiest; min Farfaer, ogsaa en Snyltegiest; min Oldefaer ogsaa en Snyltegiest. Saa jeg kan regne mine sexten Ahner af deslige Folk. Vil nogen spørge, hvem jeg holder Venskab med, svarer jeg: Alle Mennesker. Vil nogen vide, hvem jeg er troe, svarer jeg: Ingen uden Monsr. Leonard. Vil nogen vide, hvorfor jeg er ham troe, saa studser jeg og blir skamfuld; thi derudi synder jeg mod Professionen, og vanslægter fra mine kiære Forfædre, som skare alle over een Kam. Her udi dette Huus, paa den venstre Haand boer en fornemme, men fattig Kone, ved Navn Leonora; hun har en kiøn Datter, som hedder Lucilia, udi hvilken tre Personer har forlibet sig. Den første kalder sig Jacob von Tyboe, en Karl, der udi mine Tanker har en Skrue løs i Hovedet. Han siger sig at have været i Tieneste udenlands, hvorvel han har aldrig kunnet vise noget Pas eller Afskeed. Andre Officerer her i Byen holde gode Miner med ham, og titulere ham nu Hr. Capitain, nu Hr. Major, nu Hr. Oberst, ligesom han tracterer meer eller mindre til. Naar han taler om sine Bedrifter, lader de, som de hører det an med Forundring; naar ham skeer nogen Tort, tage de ham i Forsvar; naar han behøver Soldater, laaner de ham gierne, og retter dem af, hvordan de skal omgaaes ham med Respect og Ydmyghed. Summa Summarum: Han er Divertissement for den hele Guarnison. Den anden hedder Styge Stygesen, men siden han kom fra Rostock, skriver sig Magister Stygotius. Han passerer for det samme blandt lærde Folk, som den første blandt Officiers. Den tredie er en fornemme ung Person, ved Navn Leonard, som ingen Midler har, men skal arve en riig Farbroder, som gaaer paa Gravens Bredde. Disse tre frier alle til Jomfrue Lucilia. Moeren og Kammerpigen Pernille, som har meget at sige udi Huset, er for een af de to første, men Jomfruen selv for den sidste. Jeg holder Venskab med Stygotius og von Tyboe, endeel for de Smauser, jeg nyder hos dem, endeel for at udspionere deres Anslag, og give Monsieur Leonard dem tilkiende. Men der seer jeg Monsieur Leonard komme, som jeg nyelig talte med om hans Kiærlighed, men maatte bryde af, eftersom andre kom imellem.

Sc. 2.

Leonard. Jesper Oldfux.

Leonard. Ach, Jesper! hvad Forhaab-

ning skulde jeg vel kunne have, der har to saa mægtige Rivaler?

Jesper. Jeg troer det nok. Det er jo to forbandede Rivaler, den ene er en Nar og den anden en Pedant.

Leonard. Hvad vil det sige, Jesper?

Jesper. Det vil sige saa meget, at Jomfrue Lucilia, hvorvel hun er ung, saa er hun dog saa skiønsom, at hun fatter aldrig Kiærlighed til nogen af dem; thi naar man støber dem begge sammen, deres Forstand, Dyd og Artighed, saa kan det altsammen dog ikke beløbe sig til saa meget godt, som man kan finde hos en maadelig Hest. Den ene er saa ravgal, at jeg kan bilde ham ind, at han har giort langt større Bedrifter i Verden end Alexander Magnus, at Prinds Absalon er ikke at ligne mod ham udi Skiønhed, og at hver Gang Sang-Klokkerne gaaer, at det er for et Fruentimmer, som er død af Kiærlighed til ham. Den anden er gal af lutter latinske Gloser og Distinctioner, taler Græsk endogsaa til Fruentimmer, og giør Amour udi lutter Syllogismer, og har derforuden sligt et Skolemester-Ansigt og slige magistralske Gebærder, at, naar I seer ham langt fra, skulde I tænke, at det var en gammel latinsk Autor classicus, og at Gud og Naturen havde skabt ham allene til at staae paa en Hylde blandt andre Folianter eller Qvarter. Mener Monsieur, at Jomfrue Lucilia kan fatte Kiærlighed til en gammel Spænde-Bog, til en Autor, til en.....

Leonard. Men Jesper! du veed jo Conjuncturerne, ligesaa vel som jeg, at hun regieres af en gierrig Moder, der seer kun efter Penge.

Jesper. Bekymre Jer kun intet om Sagen, Monsieur! jeg vil opspinde noget, hvorved I skal blive hiulpen.

Leonard. Du har jo fri Adgang til dem begge?

Jesper. Ikke allene fri Adgang, men jeg er deres bedste Ven, som de fortroe alt, hvad som ligger dem om Hiertet. Men der seer jeg Tyboes Tiener Peer kommer, der er nyelig kommen i hans Liberie. Lad os gaae lidt til Side.

Sc. 3.

Peer.

Det maa dog være en skiøn Bestilling at være Poet; thi man kan samle Penge, som Græs derved. Jeg kan derfor ikke begribe, hvorfor de fleste dog see saa pialtede ud; thi naar jeg seer En i en gammel sort Kiole med et Hierte paa Albuen, saa er jeg hartad vis paa, at det er en Poet. De maae drikke, de Hunde. De maae sætte alt, hvad de vinder, strax i Halsen paa sig. Min Herre von Tyboe har skikket mig ud at oplede en Poet, og givet mig to Rixdaler med til et Vers, som han vil skikke til Jomfrue Lucilia, saasom hendes Kammer-Pige, Mammeselle Pernille, har hemmelig ladt ham vide, at det i Dag er Jomfruens Navne-Dag. Men som min Herre og jeg ere lige gode Poeter, saa maa man betiene sig af andres Hoveder dertil. Det er en forbandet Pige, den Pernille. Jeg har endelig kun talt med hende et Par Gange; thi jeg er nyelig kommen i Tieneste hos von Tyboe, men jeg har den korte Tid mærket, at de Foræringer, som hun raader os at giøre til Jomfruen, bestaaer kun i Vers og Musik for Dørren; men hendes egne Foræringer udi Penge, og det alt udi Kroner, for hvilke jeg kan vidne, at vi nyelig har givet fiorten pro Cento hos denne forbandet Jøde, som boer her i Gaden, og de siger dog, at han er den billigste. Det er dog nogle egne Folk disse Jøder, man skulde forsvære, at der var mindste Christendom eller Samvittighed hos dem. Men jeg maa see, jeg faaer fat paa en Poet. Naar man vil have fat paa de Diævle, saa er de ikke at finde, men naar man ikke trænger til dem, seer man ligesaa mange som Fluer i September Maaned. See der seer jeg En; mon det er ingen Poet? Nei, det er et Menneske. Den Dreng maa jeg tale med; thi han har saadant naragtigt Ansigt.

Sc. 4.

Peer. Jens.

Peer vinker ad ham. Hør Kammerad! et Ord.

Jens. Vil der nogen tale med mig?

Peer. Nei, jeg vil, min Troe, ikke.

Jens. Hvad vil du da?

Peer. Skal jeg giøre dig Regenskab for, hvad jeg vil?

Jens. Du maa ikke være rigtig i Hovedet; han raaber først paa mig, og siden blir vred, naar man spør, hvad han vil.

Peer. Jeg vil, min Troe, kun see paa dig, sandt at sige; thi jeg saae dig gaae forbi vor Port, og mig synes, du havde saadant naragtigt Ansigt.

Jens. Den Karl er aldrig rigtig i Hovedet. Hvem tiener du hos?

Peer. Hos min Herre.

Jens. Det var endnu det klogeste, jeg har hørt af din Mund. Men har du seet mig tilforn?

Peer. Jo mig synes, jeg havde den Ære at see dig forgangen For-Aar paa et Ostindisk Skib staaende paa Dækket i en Lænke, men du var ganske lodden og havde fire Been.

Jens. Gaa Fanden i Vold, din Spottefugl; du er ligere en Abe end jeg; thi du

har ikke allene Abe-Ansigt, men og Abe-Noder.

Peer. Ei, Landsmand! fortænk mig ikke, at jeg bruger Lystighed; thi jeg seer saa meget Galskab i det Huus, hvor jeg tiener.

Jens. Hvor tiener du da?

Peer. Jeg er nyelig kommen at tiene hos en Krigs-Karl ved Navn Jacob.

Jens. Ja endnu er jeg lige klog, uden du siger mig hans Tilnavn.

Peer. Han hedder Jacob von Tyboe.

Jens. Ach, jeg kiender ham, det er jo en Nar.

Peer. Han er ikke med de Klogeste, det er, min Troe, sandt nok du siger, men ellers har han dog god Forstand. Men hvem tiener du hos?

Jens. Jeg tiener hos Magister Stygotius.

Peer. Ach, jeg kiender ham, det er jo en Nar.

Jens. Ei Snak, det er en brav studeret Mand; jeg har hørt mange forundre sig, hvor han kunde blive saa lærd, eftersom han er kun fød i Christen-Bernikovs-stræde.

Peer. Ja, maaskee han er bleven trykt paa Studengaarden eller Regentsen, men publiceret udi Christen-Bernikovs-stræde.

Jens. Hvor han er giort eller ei, saa er han saa lærd, at han kunde være en Postil, naar det skulde være.

Peer. Kan han da læse hvilken Dansk Bog han vil?

Jens. Hvilken Tøsse! han skulde være Magister, og ikke kunne læse?

Peer. Ja jeg veed ikke, hvad der udfordres til at være Magister, jeg vil gierne tilstaae, at han er lærd, men derfor kan han vel være en Giek. Han kan være en vel-studeret Nar.

Jens. Du est noget nær ved Texten.

Peer. Saa kan vi to regne os i Svogerskab; thi vi tiener i een Famile. Men hør, Kammerad! nu vil jeg, min Troe, tale Alvor. Siig mig for Svogerskabs Skyld, hvad vil det Ord Von egentlig sige i det tydske Sprog? jeg kan, uden mig selv at rose, tale mestendeels alt, hvad jeg vil, paa Tydsk, men der er dog visse Ord, som jeg ikke forstaaer; skrive kan jeg det perfect, men ikke læse det.

Jens. Hvorfor spørger du saa om det Ord Von?

Peer. Jo, fordi jeg har hørt, at min Herre hedte Jacob Tyboe i gamle Dage, da han ikke var saa meget, som han nu er, men da han kom høiere op, lod han sig kalde von Tyboe. Hvorfor kalder din Herre sig ogsaa ikke von Stygotius?

Jens. Nei, vi Lærde have ikke den Mode; vi bruge i Steden for det Ord Von, som Krigsmænd sætte for deres Navne, det Ord us, som vi hefte meget net bag til.

Peer. Hvad hedte da din Herre, før han tog Graden?

Jens. Styge.

Peer. Saa bør han da nu hede Styge-us.

Jens. Nei, det blev for plat; man fylder det gierne op med Bogstaver imellem for Klangens Skyld.

Peer. Men staaer det dog fast, at det Ord bliver altid sved bag til, saa man kan aldrig sige Us Styg?

Jens. Nei, vi bruge ikke den Tale-Maade; vi ere tvert imod Eder, saavel herudi som i alle andre Ting. Om din Herre, for Exempel skyld at tale, var lærd, blev han kaldet Tybotius i Steden for von Tyboe.

Peer. Ja, jeg forstaaer endelig saa vidt din Mening. Vi fortaler vore Herrer, og I bagtaler dem, naar de blive til noget. Men det er endelig ikke den Materie, jeg vilde tale om. Jeg vilde ikkun vide, hvad det Ord Von betyder, naar det lægges for et Navn.

Jens. Von har den samme Bemærkning hos Jer, som us udi Kanike-strædet.

Peer. Ja jeg gaaer fra dig lige saa klog, som jeg var.

Jens. Det er selsomt, at du vil have Raison af mig til det, som al Verden ikke kan give Raison til. Hvorfor hedder En, som er fød skiebenet, Velbaaren? hvorfor hedder En Høilærd i Dag, som neppe kunde stave i Gaar? hvorfor skriver man Fransk Udskrift paa et Brev, som gaaer imellem Slagelse og Ringsted? hvorfor kan man ikke hitte paa et Ord i Steden for Franco? og tusinde andre Ting, som mig er umueligt at opregne.

Peer. Det er sandt, som du siger. Jeg er kun en fattig Tienere og kan dog begribe, at det er Galskab. Jeg tænker paa, om en Vexel ikke kunde være lige god, hvis det Ord Valuta blev skrevet paa Dansk?

Jens. Jeg mener jo; ligesom din Herre er ikke et Haar bedre, siden han lod sig kalde von Tyboe, end da han hedte slet og ret Tyboe. Men man maa ikke altid gruble saa meget, den ene maa giøre som den anden, og lade sig nøie dermed, at det er Landets Mode.

Peer. Ja, det maa være Landets Mode eller ei, saa lod jeg mig dog aldrig kalde von Peer, om jeg blev til noget.

Jens. Nei, du Nar! du maatte tage dig et Tilnavn først.

Peer. Hvor Fanden skulde jeg faae det fra? min Faer hedte kun slet og ret Peer, min Farfaer og Oldefaer ligesaa, jeg kan fast opregne mine sexten Ahner af lutter Peerer, som aldrig haver havt videre Tilnavn.

Jens. Ach derfor kunde du vel hitte paa noget. Hvor est du fød?

Peer. I Europia.

Jens. Ja, det er troligt nok; jeg kan høre paa dit Maal, at du est en Europæer, og ingen Polakker; men paa hvad Sted udi Landet est du fød?

Peer. Udi Kiøbenhavn.

Jens. I hvad Gade udi Kiøbenhavn?

Peer. I Klæboderne.

Jens. Ja, saa skal du lade dig kalde Peter eller Peiter von Klæboe.

Peer. Jeg faaer vist Skam, jeg staaer her saa, jeg har saa meget at forrette for min Herre. Han vil giøre Vers til en Pige paa Fransk, som han er forlibt udi; men som han ikke er studeret selv, har han bedet mig at oplede en Poet, som i Hast kan smede noget sammen for ham.

Jens. Jeg skal vise dig En, som giør Vers for en billig Priis.

Peer. Hvor boer han?

Jens. Han boer udi Aabenraae, næst ved Guldsmeden.

Peer. Hvad er hans Navn?

Jens. Jeg troer ikke, han har noget Navn; jeg har aldrig hørt, at han kaldes anderledes end Poeten i Aabenraae.

Peer. Jeg veed jo, Poeter bliver døbte som andre Mennesker?

Jens. Det skal jeg ikke egentlig kunne sige dig; nok er det, at du spørger efter Poeten i Aabenraae.

Peer. Tak for god Underretning. Jeg vil gaae lidt ind til Christoffers, og drikke en Potte Øl først, siden vil jeg hen at lede den gode Poet op. Adiøs. *Gaaer.*

Jens. Serviteur. Hvem Pokker mon det er, han er bleven forlibt udi? det er en gangbar Syge i disse Dage. Mig synes, min Herre er heller ikke rigtig. *Gaaer ud.*

Sc. 5.

Leonard. Jesper.

Jesper. Hillemænd, Monsieur! det var skiønt, at vi fik saadant Forsæt at vide, nemlig at han vil have Vers giort til Jomfrue Lucilia.

Leonard. Men hvad vil følge deraf?

Jesper. Deraf vil følge saa meget, at.... Lad kun mig raade.

Leonard. Ach, sig mig dog dit Anslag.

Jesper. Jeg skal recommendere ham til en Poet, der skal giøre ham nogle ravgalne Vers, hvorved han skal forspilde al sin Credit.

Leonard. Men jeg veed jo, at han læser Versene selv.

Jesper. I hørte jo, Monsieur! at han vil have Versene paa Fransk.

Leonard. Men end om han viser dem til andre?

Jesper. Det giør han aldrig; thi han indbilder alle Folk, at han forstaaer perfect Fransk, og derfor aldrig skyer Versene til nogen, for at udtyde dem. Tilmed saa vil han, at ingen skal vide, at han giør Amour til nogen; thi al hans Tale gaaer ud paa, at alle Fruentimmer ere forlibt i hans Skiønhed, og at han hverken Dag eller Nat kan have Roe for dem.

Leonard. Vil du da agere Poet, saa maa du skynde dig, førend Tieneren kommer ud igien.

Jesper. Nei, Monsieur! I maa selv giøre det. Men der kommer Magister Stygotius. Han skal paatage sig denne Post. Han kunde aldrig komme meer beleiligt. Gak imidlertid lidt til Side.

Sc. 6.

Stygotius. Jens. Jesper.

Stygotius. Hør Jens! har du ikke andet at bestille end staae paa Gaden at maabe? Veedst du ikke, hvad der staaer bag i Aurora: Otium est pulvinar Diaboli: Ørkesløshed er Diævelens Hovedpude? Jeg har i disse Dage saa meget Galskab i Hovedet, at jeg ikke faaer Stunder at tænke paa høit fornødne Sager. Det er dog Skam, det Skrift, som jeg har lovet saa længe publici juris facere, er ikke for længe siden trykt. Men, ach! naar Amors Griller kommer et Menneske først i Hovedet, saa maa Philosophia ligge sub scamno. Naar Veneris Søn, jeg mener Cupido, faaer Plads i en Philosophi Hierte, gaaer Minerva, som ogsaa apud Poetas kaldes Pallas, fløiten. Jeg er nu til min egen Ulykke, & etiam maximo Reipublicæ literariæ detrimento, truffen af Cupidinis Pile. Ach, Jomfrue Lucilia! Ulyksalig var den Stund, jeg først fik dig at see. Du har betaget mig al min Rolighed, du er det Objectum, som nu allene staaer mig for Øinene, saa jeg har ingen Tanke eller Lyst mere til mine Studeringer. Al min Lyst er kun at reise ene ud paa Landet, og gaae i en Skov, at sukke og klage mig for Træerne efter de gamle Hyrders Maade.

Jens. Hvad svarer da Træerne?

Stygotius. Hold Munden, din Giek! de svare mig det samme, som de svare Hyrderne.

Jens. Ei, Herre! tag ikke saadan afsted. Der er jo ingen Fæstning saa stærk nu omstunder, der jo lar sig indtage. Det er jo ingen Lucretia, ingen Nonne, I er bleven forlibt udi, men en Jomfrue, som maaskee er lige saa tam som en anden. Jeg har ikke den Lykke at kiende hende; men jeg kan tænke, hun er et Menneske.

Stygotius. Jeg kunde vel have Forhaabning, Jens! hvis Jacob Tyboe, en Of-

ficeer, var ikke min Rival; sed hinc illæ lacrymæ, det er Ulykken. Han fører sig bedre op, og har flere Penge end jeg. Jeg vil aabenbare dig den hele Sag. Jeg er nylig bleven forlibt i en Jomfrue, den samme har en Kammerpige, som har saa meget at sige hos Jomfruen. Hun er Udenværket, som skal bestormes, førend man kan komme til Fæstningen, hvilket ikke skeer uden med aureis & argenteis armis, det er, med Guld og Penge. En Dag synes hun at være paa min Side, men en anden Dag vender hun mig Ryggen, og da kan jeg tænke, hun har ladet sig smøre af Tyboe. Hendes Moder ballancerer mellem os begge. Gak du kun dit Ærende, Jane! Jens gaaer. Der seer jeg Jesper komme, som har sin Gang udi Tyboes Huus. Den Karl har ret Godhed for mig; thi hvor meget godt han end nyder i Tyboes Huus, saa har jeg dog mærket tidt, at han er meer min Ven end hans.

Jesper. Serviteur, Hr. Magister; det er mig kiært, at jeg finder Ham. Hvor gaaer det nu med Hans Kiærlighed?

Stygotius. Ja hvorledes skulde det gaae, Monsieur Jesper! I veed vel selv, at min Rival har bedre Evne til at smøre Mademoiselle Pernille, end jeg. Men hvorledes gaaer det nu von Tyboe?

Jesper. Den Nar! jeg kan forsikkre Hr. Magister, at jeg fortiener dyrt nok de Smauser, jeg nyder hos ham; thi jeg hører saa megen daarlig og forfængelig Snak, at jeg er færdig at sprække. Nei da er det anden Fornøielse at omgaaes slige Mænd, som Hr. Magister.

Stygotius. Min Leilighed er ikke at giøre Jer saa meget til gode, som hans.

Jesper. Hvad vil det sige? Naar jeg kun kan nyde lærde Folkes Omgiængelse, saa skiøtter jeg hverken om Mad eller Drikke. Hør Herre! jeg har tænkt paa et Middel; hvorved vi kan giøre Jacob Tyboe temmelig sort hos Jomfrue Lucilia.

Stygotius. Hvad er det for et Middel?

Jesper. Nu hørte jeg nylig Tyboes Tiener fortælle, at hans Herre vil skikke Jomfruen nogle Lykønsknings Vers i Dag, som er hendes Navnedag.

Stygotius. Er det muligt?

Jesper. Nu veed I vel, at Tyboe er en Hest, og kan ikke skrive sit Navn paa Prosa engang, langt mindre paa Vers, og derfor har han skikket sin Tiener at oplede ham en Student, der for Penge kan smede nogen Vers sammen for ham.

Stygotius. Men hvad vil alt dette sige?

Jesper. Nu vilde jeg, at vi kunde faae En underkiøbt til at giøre nogle galne Vers for ham, som skulde støde Jomfruen for Hovedet. Verset skal giøres paa et Sprog, som han ikke forstaaer.

Stygotius. Hvor skal vi faae En til at agere Poet?

Jesper. Jeg vilde gierne giøre det, dersom Tieneren ikke kiendte mig. Vil Hr. Magister ikke selv tage sig det paa?

Stygotius. Jeg saae nok heller, at en anden giorde det; thi jeg har giort min Eed ikke at giøre noget, som er Philosophien uanstændigt. Men der kommer min gode Ven Petronius. Han er et lystigt Hoved; man kan ingen bedre faae dertil.

Sc. 7.

Stygotius. Jesper. Petronius.

Stygotius. Domine Frater! vi har et Puds fore at spille en Tiener, som kommer ud fra dette Vertshuus. Han vil have Vers giort for sin Herre til Jomfrue Lucilia, som I kiender. Vil I give Jer ud for Poet, og giøre ham nogle galne Vers, som kan spilde hans Credit?

Petronius. Alle saadanne Pudser giør jeg med Plaiseer.

Jesper. Der kommer han, tag nu fat paa ham; vi løber midlertid til Side.

Sc. 8.

Peer. Petronius.

Peer. Det er en forbandet Vei at gaae i saadan Slud herfra til Aabenraae. De Hundsvotske Poeter maatte boe midt udi Byen, som andre Kræmmere, der have noget at sælge. De maaskee boer ved Volden, at de kan see det Grønne om Sommeren.

Petronius. Nu maa jeg frem og møde ham paa Halvveien.

Gaaer og spadserer, som En, der grunder stærkt.

Peer. Hvad mon dette være for En? enten er han gal, eller er det en Poet. Er han ikke Poet, Monsieur? *Hervaa faaer Peer et vældigt Ørefigen, og begynder at raabe:* hvi slaaer I mig? jeg giør Eder jo intet ondt!

Petronius. Om Forladelse! jeg giorde det i Tanker. Naar En kommer og taler til mig i mine Concepter, faaer han Hug, derpaa skal man kiende en ret Poet.

Peer. I maa være Poet eller Prophet, saa skal I dyre nok betale det Slag. En fattig Tiener haver og Ret.

Petronius. Ei Snak! har du ikke hørt tale om Licentia poëtica?

Peer. Den Hore kiender jeg ikke.

Petronius. Har du ikke hørt, at Poeter have vis Frihed ved alle Love?

Peer. Udi hvilket Capitel udi Loven staaer det?

Petronius. I det Capitel om Poeter.

Peer. Det er bedst, jeg bliver ved denne, maaskee jeg kan faae to Ørefigen af den udi Aabenraae, efterdi han er den bedste Poet i Byen. Monsieur! jeg vil have nogle Vers giort i en Hast; hvordan er Prisen nu efter Torve-Kiøb?

Petronius. Hvad Slags Vers vil du have? Franske eller Danske, Tydske, Italianske, Spanske, Græske, Moscovitiske, Elamitiske, Mesopotamiske, Latinske, Sverinske, eller Lybske?

Peer. Om Forladelse, min Herre! jeg havde min Hat paa. Jeg vidste ikke, at Han var saa lærd. Jeg vilde ydmygst bede om nogle Franske Vers for Penge og gode Ord.

Petronius. Vil du have Heroiske, Satyriske, Panegyriske, Lyriske, Sapphiske, Spagyriske, Dromedariske, Malebariske rc. rc.

Peer. Hr. Doctor passer det nok selv bedst. De skal skikkes til En, som hedder Lucilia, og boer her, men flytter tilkommende Michelsdag.

Petronius. Det giør intet til Sagen. Vil du have dem lange eller korte?

Peer. Ja min Herre veed bedst, hvor mange Alne, der gaaer til et Lykønskningsvers.

Petronius. Man sælger dem ikke udi Alne-Tal. Ellers skal du faae et, som paa mine Ord er godt; men med Condition, at du viser det til ingen anden Poet; thi ligesom en Klædning aldrig bliver roset af en fremmed Skræder, saa bliver ei heller et Vers roset af anden Poet. Jeg har selv og, mellem os at sige, en Rem af Huden; thi om man stod med Svøben over mit Hoved, kunde man ikke faae mig til at rose det bedste Vers i Verden. Det var vist paa Fransk, du vilde have det Vers?

Tar sin Bliant-Pen, og skriver paa et Stykke Papiir.

Peer. Vær saa god at læse det for mig!

Petronius. Mater tua lena est, tu meretrix, ancilla prostibulum.

Peer. Det er, min Troe, et deiligt Vers, men det er noget kort.

Petronius. Derudi bestaaer mest Konsten, nemlig udi faa Ord at indslutte en stor Mening. Jeg er vis paa, Ovidius skulde ikke giøre det nettere.

Peer. Ovidius? Skræderen i Aalborg? han giør ingen gode Vers; jeg vil forpligte mig til at giøre dem ligesaa gode.

Petronius. Nei jeg mener en gammel Poet Ovidius.

Peer. Hvad skal dette Vers koste?

Petronius. Jeg giorde det for en anden ikke ringere end to Mark, men I skal have det for otte og tyve Skilling. Thi du skalt agte, at Vers er dyrere end andet Skrift; thi Poesie er Gudernes Tungemaal.

Peer *sagte.* Mig synes det maa heller hedde Tiggernes Maal; thi alle de Poeter, jeg har kiendt, har været Staadere. *høit.* Ach Hr. Docter! naar I faaer ti Skilling, saa troer jeg nok, det er betalt.

Petronius. Ja du maa lægge to Skilling til; jeg skriver ikke saa meget for Penge, som for Honneur.

Peer. Der haver I dem.

Petronius. Adieu.

Peer. Serviteur.

Sc. 9.

Peer allene.

Det er underligt Slags Folk disse Poeter. Om en anden ærlig Mand giver et Ørefigen udi Tanker, trækker man ham til Daare-Kisten; men hos dem er saadant Tegn til Lærdom og Dygtighed. Ellers fik jeg det Vers for godt Kiøb. De Folk maae have nogen Frihed, efterdi de ere saa lidet interesserede; thi hvad er dog tolv Skilling for saadan lærd Mand? Jeg forstaaer ikke Verset, men kan dog see, at det er altid fine Penge værd. Nu skal jeg bilde min Husbond ind, at jeg har givet to Rixdaler derfor, saa vinder jeg ved dette Ærende elleve Mark og fire Skilling. Jeg haver kun liden vis Løn, maa derfor nære mig redelig ved Commissioner. Mangen brav Mand føder Kone og Børn derved udi Kiøbenhavn; thi hvoraf skulde de gode Folk ellers leve? Hvis jeg kunde flattere, som Jesper giør, for min Herre, kunde jeg have de Smauser og de Foræringer, som han faaer. Jeg skulde ikke rose mig selv; men jeg er en ærlig Karl, der ikke kan sige andet, end jeg mener. Naar min Husbond begynder at tale om sin Manddom i den Brabandske Krig, tier Peer ganske still; thi jeg veed, han har aldrig været paa den anden Side af Belt, end sige udi Brabant, som ligger nogle tusinde Mile herfra. Nei, Ærlighed varer dog længst; det hedder hos mig, som Hollænderne siger: Thue das Recht nicht, und fly den Teuffel. Kunde jeg saa vel Tydsk, som jeg kan Hollandsk, var Peer anden Mand, end han er; thi jeg haver tidt hørt Alexander Skolemester sige: hvo der kan Tydsk, og haver nogle Midler dertil, kan reise hele Europia igiennem. Men Fanden er udi dette Der, Du, Das, det kan man allene fast i fiorten Dage ikke lære. *Gaaer bort.*

Act. 2.

Sc. 1.

Tyboe. Jesper.

Tyboe. Ja det var endnu intet, Jesper, mod den Brabands Beleiring at regne, da jeg stod paa Muren allene udi to Timer, og sloges med den hele Guarnison. Jeg saae mig om adskillige Gange, ventende der skulde nogen komme mig til Hielp, men hverken Peer eller Povl turde briste sig til at følge mig efter.

Jesper. Det gik mig ogsaa underlig for to Aar siden; jeg slog fire hundrede Mænd allene paa Flugten, og havde alt Anføreren i mine Hænder, men ret som jeg vilde hugge Hovedet af ham, kom En og vækkede mig op. Ja hvad staaer jeg og snakker! Det kommer ikke herved; thi Herren giorde det vaagende. Ach Hr. von Tyboe! Man haver ikke holdet det nødigt at følge efter; I var jo capabel at tage Byen ind allene.

Tyboe. Jeg veed ikke, hvad deres Tanke var, men det veed jeg, at Jacob Tyboe og jeg maatte tage den hele Armee paa sin Samvittighed. Det var min Lykke, at jeg havde Ryggen fri mod en Kirke-Muur, som stod paa Volden.

Jesper. Jeg veed det nok. Man kalder den endnu Tyboes Kirke-Gaard af de mange Døde, som Herren sammesteds da opoffrede.

Tyboe. Nei! giør man det, Jesper? Ja det maatte vel kaldes Kirke-Gaard. Jeg havde som en Skandse om mig af lutter døde Kroppe. Den haardeste Hals, jeg havde at bestille med, var en af Herren-Staterne selv udi Holland, som jeg kunde kiende paa hans Ridderbaand; han slog fra sig som en ærlig Karl, det kan jeg sige paa hans Død.

Jesper. Han maaskee har kunnet giøre sig haard, som mange desvær' udi Holland giøre.

Tyboe. Ja hvor haard han end var, saa maatte han døg omsider bide udi Græsset; thi jeg rammede ham eengang her lige ved Navlen, og hug ham twert af som en Kaalstok. Han raabte tre Gange, før han døde, paa sin Hollandsk: mors, mors, mors. Derfor tør jeg endnu, den Dag i Dag er, ikke komme til Holland. Men hvor haver du hørt, at man kalder den Sted Tyboes Kirke-Gaard? Jeg hedte dog ikkun Jacob udi Brabands Beleiring.

Jesper. Ach Herre! Jeg kan troe, man haver siden spurdt, at Herren haver faaet det Navn; Skam faae Hollænderen, han haver sine Spioner ude allevegne. Herren er kiendt af alle, skiøndt Herren kiender kun faa. Jeg skal sige, hvordan jeg fik det at vide. Jeg var udi Nummer fire i Gaar Aftes, der sad Skipper Adrian, som er nyelig kommen fra Blie, og pratede med nogle andre Kalfkoopers om sidste Brabands Beleiring. Han svoer mig til, at Herren hedder endnu overalt i Holland den Brabandske Jacob.

Tyboe. Ja, jeg troer nok, man kiender mig overalt udi Holland, saavel af den Beleiring, som af det store Slag, som stod ved Amsterdam, da jeg nedlagde med min egen Haand over sex hundrede.

Jesper. Ach! Herren maatte nok sætte et Nul til.

Tyboe. Det maae andre heller giøre. Jeg haver mafoi aldrig spurdt efter Tallet. Det kom Jacob von Tyboe, i de Tider, ikke an paa et Hundrede meer eller mindre; jeg kan ikke begribe, hvor min Pallast kunde holde det saa længe ud.

Jesper. Ach! Herren kunde slaae Folk ihiel med en Pennefier. Det kommer ikke an paa Pallasten, men paa dens Hænder, som føre den. Jeg har læset i en gammel Krønike om Alexander Magnus, at han kunde hugge Hovedet af paa den største engelske Tyr, med eet Hug. Da Nabochodonosor, udi hvis Tieneste Alexander var Rigens Marsk, fik dette at høre, bad han Alexander laane sig hans Sabel, og vilde forsøge, om han kunde giøre det samme, men det slog ham feil. Nabochodonosor blev derover vred, og sagde: Das ist ja die rechte Sabel nicht, Hr. General! Hvortil Alexander svarede: Jeg laante Eders Keiserlige Majestæt min Sabel, men ikke mine Arme.

Tyboe. Jeg hører, du est studeret Jesper; hvor haver du læst saadant?

Jesper. Udi Arent Hvitfelds Krønike.

Tyboe. Jeg meente ellers, at Mester Mons Wingaard havde beskrevet den Historie; den Bog haver jeg læset sexten Gange, ja sexten Gange til, og ført mig den til Nytte udi adskillige Krige. Samme Mester Mons maa have været en stor General og Stads-Mand selv, ellers kunde han umueligt have skrevet saa udførligt om saadant. Men apropos, Jesper! har du hørt, hvordan jeg pudsede Jacob Christophersen i Gaar? Han vilde skiemte med mig over Bordet, og spurte, om jeg kaldte mig ogsaa Jacob von Tyboe om Vinteren, naar Dagene ere korte.

Jesper. Det var en forbandet dristig Skiemt, imod saadan Mand, som Herren er.

Tyboe. Nei, du skal høre, hvordan jeg svarede ham; jeg sagde høit, saa det hele Compagnie hørte derpaa: Monsieur Christophersen! I er mafoi en Nar.

Jesper. Ha ha ha! Herren haver en

Engle-Tunge at tale med. Hvad sagde de andre dertil?

Tyboe. De loe alle saa de maatte sprække; sær Frans Frandsen, som sagde: Jacob von Tyboe fattes aldrig paa Svar. Men jeg maa hen at høre om min Tiener Peer er kommen med Beskeed tilbage. Jeg skikkede ham til en Poet efter nogle Vers til Jomfrue Lucilia; Unter uns gesagt.

Jesper. Der er han vist.

Sc. 2.

Peer. De Forrige.

Tyboe. Hør Peer! Fik du Verset?

Peer. Ja, Husbond! men det kostede meget.

Tyboe. Ei du Slyngel! Kan jeg ikke engang faae det Ord: Herre, indprentet i dit Dummer-Hoved? Jeg har aldrig nogentid havt dummere Tiener. Da lover jeg Christoff, min gamle tydske Tiener; er ist mehr pulirt.

Peer. Om Forladelse, jeg erindrer Herren, at han kalder mig da ogsaa Laqvei.

Tyboe. Det holder jeg af, Peer! at du haver Ambition. Du har Ret, du est Laqvei. Men hvad koster Verset?

Peer. Bagatelle, ikkun to Rixdaler.

Tyboe. Lad mig see det. To Rixdaler for en Linie! Er det ikke uforskammet, Jesper?

Jesper. Ei, Peer! Du har ladet dig tage ved Næsen.

Peer. Det maae vi Poeter forstaae. Jo kortere et Vers er, jo dyrere. Det er giort af Poeten udi Aabenraae, en Mand, som føder Kone og Børn allene med fine Vers; han kan giøre Vers, som er kun et Ord lange, men vil man have det saa kort, saa kan Fanden ikke veie ham op med Penge.

Jesper. Ha, ha, ha, hi, ha, ha!

Tyboe. Hvoraf leer du, Jesper?

Jesper. Jeg leer endnu af det Svar, Herren gav til Jacob Christoffersen. Hvordan var det? jeg har glemt det igien.

Tyboe. Det var saadan: Monsieur Christophersen! I er mafoi en Nar.

Jesper. Ha, ha, ha! Jeg maa bekiende, at Herren er uden Lige.

Tyboe. Hør, Peer! kan du forsikkre mig om, at Verset er godt? Du spurte ham vel selv derom?

Peer. Ei, Herre! saadanne Folk tør man ikke spørge, om deres Arbeide er godt; saadanne Mestere ere korte for Hovedet.

Tyboe. Men, Jesper, jeg er bange for, at hun faaer vide, at jeg ikke har giort Verset selv, saa har jeg kun Skam deraf.

Jesper. Ei, Herre! Omendskiøndt hun faaer det at vide, saa tænker hun kun saaledes: Hr. von Tyboe har maaskee været til Hove i Dag, eller havt andre vigtige Forretninger, og derfor brugt en af sine Clienter til at giøre et Vers, som han maaskee kunde have giort bedre selv.

Tyboe. Mener du, hun skulde have de Tanker om mig, Jesper?

Jesper. Hvad andet? Hvorfor skulde hun ikke have de samme Tanker om Herren, som alle andre Mennesker? Herren er en Herre, som er beqvem til alle Ting. En, der i Hast kan hitte paa saadanne Svar, uden at betænke sig, som Herren gav Jacob Christophersen, han er nok beqvem til andet ogsaa; thi jeg vil sige Herren: Et er at svare vel, et andet er at give et godt Svar, som man ikke har betænkt sig paa. Hvordan var det Svar? Nu har jeg forglemt det igien.

Tyboe. Det var saaledes: Monsieur Christophersen! I er mafoi en Nar.

Jesper. Ha ha ha ha ha ha! Gid Drolen splide Herren, hvor artig han er! Ha ha ha hi hi ha ha ha.....

Tyboe. Men mener du, Jesper, at jeg skulde kunne giøre Vers om jeg vilde?

Jesper. Jeg er vis paa, at om Herren vilde giøre Vers, han stak ud alle de Poeter og Poetinder, som er i Byen; men det staaer saadan Mand, som Herren, ikke an at giøre Vers, og at være Autor, eller bemænge sig med noget, som lugter af Pedanterie. Jeg har hørt fortælle om en stor General udi Castilien eller Brasilien (jeg troer, han hedte Holophernes) hvilken, da han blev adspurt, hvem han holdt for den største Poet, svarede han: Den holder jeg for den største General; den for den største Admiral; og den for den største Statsmand; hvormed han gav tilkiende, at det var for ringe for ham, som en Officeer, at dømme om Poeter.

Tyboe. Jeg giorde dog forgangen et Vers; unter uns gesagt.

Jesper. Ach Herre! lad mig høre det.

Tyboe. Jeg er bange, unter uns gesagt, det kommer ud, og jeg kunde derover komme til at høre ilde udi Armeen, saasom den, der bemængede mig med Pedanterie.

Jesper. Det skal, min Troe, ikke komme af min Mund til nogen Siæl.

Tyboe. Peer! Gak til Side lidt, vi taler noget, som du ikke maa høre. Verset var saadant til Jomfrue Lucilia:

Lucilia, min smukke Dukke!
Mit Hiertes Fryd, Trompet og Herpukke!
Din Deilighed giort haver mig til Cujon,
Og indtaget med Storm mit Hiertes
Bastion.
Dine Øiens Bajenet og Musqvet mig haver saaret
Og mit Sind bedaaret,
Ja giort mig til Nar.

Saa vidt var jeg kommen, men jeg fattes det sidste Vers, som jeg ikke har faaet Stunder at giøre til. Det skal endes paa ar, det veed jeg nok.

Jesper. Hvorlænge var Herren om at giøre de Vers?

Tyboe. Jeg kan svære, ikke mere end en halv Time, eller i det høieste tre Qvarteer, unter uns gesagt.

Jesper. Ei! det er forskrækkeligt, i en halv Time slige Vers, og i det ene Vers er endnu to Riim, Bajenet og Musqvet; nu det bekiender jeg, det kalder jeg Naturalier. Var det ikke saadan? Repeterer det samme. Ach! kunde Herren hitte paa et Riim til det sidste Vers, vilde jeg give en Daler til det.

Ja giort mig til en Nar.
Kunde man ikke slutte det saaledes;
Ich will ein Hundsvot seyn, ob es nicht ist wahr.

Tyboe. Det er godt nok, Jesper! Men jeg vilde gierne have hittet selv derpaa; nu kan jeg ikke lide det, eftersom du hialp mig derudi. Jeg vil derfor ikke have det paa den Maade, men heller saaledes kortere:

Ich bin ein Carnali, ist es nicht wahr.

Jesper. Ja det falder langt bedre, Herre!

Tyboe. Jesper! med alle disse Qvaliteter, som jeg besidder, er det ikke da ubegribeligt, at en lumpen Pedant, en Por Caudi, skal understaae sig at være min Rival?

Jesper. Han maa være gal i Hovedet, Herre! hans Studeringer maae have giort ham rasende; thi først er Herren saa deilig, som nogen Mands-Person nu omstunder; og jeg tør sige uden at flattere, hvilket ikke gierne er min Maade, at Herrens Lige ikke udi Legemets Skiønhed har været siden Hans Durchleuchtighed Prinds Absalons Tid, unter uns gesagt.

Tyboe tar lidt paa Hatten. Din Tienere, Jesper! Du skal have Tak for de gode Tanker, du har om mig. Det staaer mig ikke an at rose mig selv. Jeg lar heller andre giøre det. Men synes dig ikke, Jesper, at jeg har tilligemed noget Majestætisk i mit Ansigt, saa det kan indjage Skræk og Kiærlighed paa eengang? nei ret Alvor?

Jesper. Alt det kan intet Menneske disputere Herren. Man skulde tænke, en Løve havde været Herrens Faer og et Faar Herrens Moer, saadant Ansigt har Herren, fuld af Mildhed og Majestæt.

Tyboe. Din Tiener, Jesper! Jeg takker.

Jesper. For det andet er Herren en Herre, der formedelst sin Manddom og Stridbarhed har indlagt saadanÆre, at Herrens Fiender maae skiælve, naar de allene høre Herrens Navn; thi Herrens hele Legeme er intet uden Fyr og Flamme, saa jeg troer, at, om man dyppede Pinde i Herrens Blod, blev de strax til Svovelstikker.

Tyboe. Din Tiener, Jesper! ich sage Dank.

Jesper. For det tredie, saa har Herren Forstand som en Engel.

Tyboe. Din Tienere, Jesper!

Jesper. For det fierde, saa har Herren saadanne angenemme og artige Maneerer, at, omendskiøndt Herren ikke var saa kiøn, som han er, saa maatte dog Fruentimmer strax blive forlibt i Herren. Jeg har hundrede Gange mærket det udi Selskaber, at, saasnart et Fruentimmer blir Herren vaer, bliver hun strax maalløs, og sukker, saa Hiertet maa gaae af Livet.

Tyboe. Din Tienere, Jesper! men har du mærket det?

Jesper. Ikke een Gang, men hundrede Gange. Kan Herren ikke erindre forgangen til Bryllupet, da Herren dandsede, hvilken Smilen og Hvisken, der strax blev mellem Fruentimmeret? Der blev ikke talt saa meget om nogen af alle de andre, der dandsede.

Tyboe. Jeg har dog aldrig lært at dandse, det er puur Naturalier.

Jesper. Ach! vil ikke Herren giøre en Menuet-Tour? Der er ingen Ting, jeg har større Behag i at see.

Tyboe dandser meget bond-agtig, og Jesper gior Grimacer, naar han vender sig om, Jesper klapper med Hænderne.

Tyboe. Jeg har, mafoi, dog aldrig lært at dandse.

Jesper. Ach Herre, tael ikke om Naturens Gaver!

Tyboe. Men i Fegtekonsten troer jeg, at jeg neppe har min Lige; kom, forsøg lidt at fegte med mig, allene med Hænderne. Hvor vil du nu have Stødet? enten for Hiertet eller udi Armen?

Jesper. For Hiertet; men Herren maa ikke støde stærkt. Jesper vender sig om udi Stødet, som af Frygt, og Tyboe støder ham i Rumpen, saa at han falder om. Hillemænd, saa gaaer det, naar man vil skiemte med sin Overmand.

Tyboe. Ha ha ha ha ha ha! Lad os forsøge nok engang.

Jesper. Nei, Herre! det tiener ikke meer; skulde jeg faae et saadant Hierte-stød til, kom jeg til at giøre mit Testamente; thi Herren støder for haardt, saasom Herren ikke kiender sin Styrke.

Tyboe. Jesper! hvad synes dig om min Taille?

Jesper. Det er noget forunderligt at see paa Herrens Taille; der kan ingen Skræder i Byen have bedre Taille.

Han bukker.

Tyboe. Hvad siger du, en Skræder?

Jesper. Jeg fik ikke udtalt, Herre. Jeg vil sige: Ingen Skræder her i Byen kan have bedre Taille, hoster igien, at giøre Klæder efter.

Tyboe. Deri har du Ret; thi forgangen Dag skieldte en af mine Kammerater paa min Skræder, fordi han giorde ikke hans Klæder saa vel som mine; da svarede han: Min Herre! I har ikke von Tyboes Taille; derfor maa jeg underkiøbe Folk at laste min Skabning i Byen, at jeg kan sommetider have Roe for Fruentimmer.

Jesper. Vil ikke Herren vende sig om? Ach! det er forunderligt; Herren seer ud bagtil, ligesom han var giort efter Bimmelskaftet. Herrens Rumpe er Amager-Torv, Faldet i Ryggen Bimmelskaftet.

Tyboe. Det er en underlig Lignelse.

Jesper. Ja, Herre, saadan skal en ret Herres Ryg gaae.

Tyboe. Jesper! du har nu omgaaed med mig saalænge, men veedst dog ikke alle mine Qvaliteter; thi jeg er ikke af de Folk, der taler noget til min Berømmelse. Jeg troer, jeg aldrig har sagt dig nogen Tid, at jeg forstaaer over ti Sprog: Jeg kan, for Exempel, sige dig paa ti Slags Maal de Ord: Jeg maa lave mig til. Det hedder paa Svensk: Jag musten lage mæg til. Paa Norsk: Æg maa lage meg til. Paa Jydsk: A me la me til. Paa Fransk: Allons. Paa Italiensk: Franco. Paa Tydsk: Ich muß mir zulassen.

Jesper. Ach! Herren maa takke sine Forældre i deres Grav, der har lært saa meget i sin Ungdom.

Tyboe. Men det er mest underligt hos mig, at med alle disse Qvaliteter er jeg dog ikke den Herre, der berømmer mig selv af noget, og med al min Tapperhed er jeg heller from, end streng, i mit Huus; thi jeg kan sværge paa, at jeg min Livstid ikke tyve Gange har slaget mine Tienestepiger; jeg har i det høieste ikke pryglet ihiel meer end sex Lakeier; derfor skulde det fortryde mig, om Jomfrue Lucilia præfereret en Per Caudi for saadan Mand, som jeg; thi jeg tør sige, at man skulde kunne meublere ti Hospitaler med Fruentimmer, som er creperet, og har faaet Gulsot over min Koldsindighed; og dog alligevel tør saadan Slyngel..... Gid jeg havde ham her, jeg skulde myrde ham, jeg skulde knuse ham, jeg skulde rive ham i tusind Stykker. Poß slappermént Tetebleu! Hu.....i, hvor est du Pedantus Pedanta Pedantum, træk ud Carnali! *Han trækker sin Kaarde ud, Jesper falder paa Knæe, og skiælver.* See, Jesper! er det dig? jeg er forblindet af lutter Couragie.

Jesper. Ach, Herre! spar mit Liv.

Tyboe. Stat kun op igien! jeg elsker dig alt for meget dertil, at jeg skulde bruge min Styrke mod dig.

Jesper. Herren tog mig for Magisteren.

Tyboe. Das ist wahr. Ich kan enragiren, naar jeg tænker paa den Karl.

Fløiter efter Peer.

Peer. Herre!

Tyboe. Flye mig Verset. Min tydske Tiener Christoff skal bringe det til Jomfruen siden. Jeg maa først hen og eqvipere mig; thi jeg vil hen og aflægge en Visite hos Jomfruen, efter den Aftale, jeg har giort med Pernille.

Act. 3.

Sc. 1.

Leonora. Pernille.

Leonora. Hør, Pernille! dersom jeg fornemmer, at du lader Monsieur Leonard herind udi Huset, skal du ikke blive en Time i mit Brød.

Pernille. Men min kiære Madame! om han practiserer sig herind, hvad kan jeg giøre dertil?

Leonora. Har du ellers fornummet, at han har nogen Gang her i min Fraværelse?

Pernille. Nei, ikke det jeg har fornummet.

Leonora. Mener du at jeg kan faae hende til at elske enten von Tyboe eller Stygotius?

Pernille. Det er, min Troe, begge to Personer, som ikke er værd at kaste med Rakken ad. Den ene er vel noget naragtig, og den anden pedantisk; men for Resten er de de artigste Mennesker her i Staden; thi de har Penge som Græs.

Leonora. Ja, ja, du skiemter, Pernille! men naar vi anseer vores Tilstand, saa maae vi virkelig holde den for den bedste, der har mest Penge. Kan Leonard føde Lucilia og mig med sine tørre Meriter?

Pernille. Han maa føde Fanden.

Leonora. Jeg mener det samme. Vilde hans Farbroder lægge sig til at døe, saa negter jeg ikke, at jeg jo præfererede ham for de andre. Men det er saa langt at vente efter. Midlertid kunde vi omkomme af Armod.

Pernille. Ja, hvad andet? Man siger, at medens Græsset groer, døer Koen.

Leonora. Hun maa vælge til sin Ægtefælle en af de tvende, enten Stygotius eller von Tyboe; thi de ere begge udi Stand at kunne forsørge baade mig og min Dat-

ker. Den største Tieneste du kan giøre mig, Pernille, er at tale til deres Bedste.

Pernille. Jeg har, mare! ikke Aarsag til andet; thi de har beviset mig begge stor Høflighed.

Leonora. Hvem holder du da mest af?

Pernille. Jeg holder meget af dem begge. Men jeg giver dog i visse Maader Fortrin til Tyboe; thi ingen Doctor kan elske en Feber saa høit, som jeg elsker ham; thi foruden, at det er en raisonnabel Mand, saa er jeg naturlig portered for røde Klæder. Mit Hierte spiller i mit Liv, naar jeg seer de Plumager, han har paa sin Hat. Jeg har raadet ham, at, saasom det er Jomfruens Navnedag i Dag, han skulde skikke hende nogle smukke Vers.

Leonora. Det har du giort vel udi. Jeg vil ellers ikke twinge hende meer til den ene, end til den anden; men en af dem skal hun have, om hun blev gal. Men der kommer hun. Jeg maa gaae lidt ind; see til, at du imidlertid kan holde hende udi god Tone.

Sc. 2.

Lucilia. Pernille.

Lucilia. Min søde Pernille! synes du, jeg er smukkere, naar jeg er snøret, end naar jeg gaaer i min Adriene?

Pernille. Min Allerkiæreste! I er aldrig smukkere, end naar I ikke er snøred; jeg ligner en snøred Jomfrue ved en smuk Have, men en usnøred ved en angenem Skov eller Lund. Der er en konstig, men her er en naturlig Skiønhed. Men, min kiære Jomfrue! hvad hielper Ens Skiønhed, naar man ikke veed at føre sig den til Nytte? Jeg veed ikke, hvorfor Jomfruen pynter sig, uden for at behage sig selv. Hvis ingen unge Karle vare til, gav jeg strax min Sminke-Flaske, Skiønnings-Plaster-Æske og Pudder-Daase Afsked. Jeg toede, min Troe, ikke mine Fødder udi Rosenvand; jeg reducerede min Balsombøsse, og smurte ikke min Hals med Desmer, for at behage mig selv. Jeg kan erindre, da jeg gik udi mit fiette Aar, og endda havde min Jomfruedom, at jeg ogsaa havde de Feil. Men siden jeg er kommen til Alder og Skiønsomhed, haver jeg intet giort, uden i vis Henseende; ja jeg forlod strax Dukketøi, for at lægge mig efter det, som var meer solide.

Lucilia. Ei! saa skal man da pynte sig for unge Karle? det er ikke ret smukt.

Pernille. Det maa være smukt eller ikke, saa er det dog nyttigt. Jeg har ikke befundet mig ilde derefter; i det ringeste haver jeg havt min Umage og Omkostning betalt.

Lucilia. Hvorledes? Umagen betalt, om man pynter sig for andre?

Pernille. I er en lille Taabenakke, min Hierte, i Kiærligheds-Sager, og, som jeg hører, meget ilde opdragen. Jeg troer, mangen Bondepige er langt lærdere og artigere; man skulde forsvære, at I var kommen af saa godt Folk. Jeg er ikkun en ringe Forpagters Datter paa Landet, men forstod de Sager paa mine Fingre, da jeg var syv Aar gammel, hvorfor jeg takker mine kiære Forældre udi deres Grav. De efterlode mig ingen Arvedeel, men en god Optugtelse. Hvor mener I vel, det Guld-Armbaand er kommen fra, den Kiæde, den Tobaksdaase, det Portrait? mon jeg har arvet det? nei Tak! jeg har forhvervet det alt ved min Flid og Vindskibelighed.

Lucilia. Det er godt for Eder; men jeg kan ikke begribe, hvori det bestaaer.

Pernille. I er, mit Hierte, ligesaa taabelig, som I er kiøn; jeg troer, at, om jeg sagde Jer alting reent ud og uden Falbelader, saa begreb I det endda ikke.

Lucilia. Ei, Pernille! dersom I bliver ved at tale saadan, vil jeg ingen Omgiængelse meer have med Eder.

Pernille. Den maa aldeles ikke kaldes Menneske, som ingen Kiærlighed finder hos sig, der ikke bevæges af forlibte Personers Suk og Graad. See til alle andre Mennesker, see til Dyr, see til Fugle, ja Ormene selv: Naturen haver indprentet Kiærlighed udi alting; jeg troer, om Træer og Planter selv kunde tale, de skulde sige: Vi elske ogsaa. I allene er derudi som en ubevægelig død Støtte, som en Kampesteen; I haver hørt uden Bevægelse twende forlibte Personers Klagemaal. Jeg haver ingen Interesse udi at recommendere deres Sag; hvad jeg giør, er af Medlidenhed; thi jeg haver hørt slige desperate Ord af deres Mund, saa Haarene have reiset sig paa mig. Hvad om de styrte sig selv i Ulykke? Hvad om de toge sig selv af Dage? Vil det ikke nage Eders Samvittighed, saalænge I lever?

Lucilia. Hør, Pernille! jeg vil aldrig føre nogen Mandsperson i Fristelse, eller giøre gode Miner, uden til den, jeg elsker; og som jeg ikke kan eller bør fæste mit Hierte til meer end een, saa kan og bør jeg ikke heller giøre gode Miner til meer end een af dem.

Pernille. Ach! man maa sprække af Harme, naar man hører saadant.

Lucilia. Her er trende Personer, som sukker efter mig, og søger at vinde min Kiærlighed. Den ene, nemlig Leonard, staaer mig an, men de andre to kan jeg ikke lide for min Død.

Pernille. Ach, Himmel! hvilken underlig Snak! just den, som I elsker, er en Bederstyggelighed i mine Øine.

Lucilia. Jeg har gandske andre Tanker.

Pernille. De andre to derimod ere de

skikkeligste Personer, som jeg kiender. Vil I ikke elske dem for deres egne Qvaliteter, saa elsk dem for min Skyld.

Lucilia. Men hvorfor taler du saa meget for disse twende Personer? det lader, ligesom du har nogen Interesse derunder.

Pernille. I maa ikke have de Tanker om mig, Jomfrue! Jeg har aldrig giort noget for Interesses Skyld; saa tidt jeg i min Ungdom har tient Mandfolk, har jeg giort det af puur Medlidenhed; hvorvel jeg kan ikke negte, at naar nogen har siden villet bevise mig Høflighed for saadan troe Tieneste, jeg jo har taget med en god Samvittighed, hvilket ingen kan laste mere hos mig, end hos redelige Dommere og Bestillings-Mænd, hvilke aldrig tage Penge for at see igiennem Fingre med Folk, og dømme dem til Villie, førend de først har beviist saadan Tieneste, og da kan de med god Samvittighed siden tage, hvad dem bydes. Saaledes har jeg tient Mandfolk i min Ungdom, saalænge jeg kunde, og nu, saasom Aarene tar til, og jeg ikke selv kan bevise dem meer Tieneste, søger jeg at bevæge andre dertil. Jeg siger dette endnu engang for alle, Jomfrue! at, dersom I vil ikke i det ringeste giøre disse twende Personer gode Miner, saa blir jeg, min Troe, Jer Uven; thi jeg kan sværge, Jomfrue! at jeg giør det ikke i Henseende til nogen Fordeel, men af puur Medlidenhed, som er en Arve-Dyd hos mig; thi ligeledes var min Moer, min Bedste- og Olde-Moer. Men der kommer Hendes Mama.

Sc. 3.

Leonora. Lucilia. Pernille.

Leonora. Hør, min Datter! du veedst, at jeg har elsket dig saa høit, som nogen Moer har kunnet elske sit Barn; hvorfore jeg ogsaa alle Dage arbeider paa, at faae dig vel forsyned. Her er twende Personer, som baade jeg og du kan blive lykkelig med. Jeg vil ikke twinge dig til nogen af dem; thi omendskiøndt den ene kan være mere bemidled, end den anden, saa dog skal det staae dig frit for at udvælge, hvilken af de twende, som staaer dig mest an.

Lucilia. Hvilke Personer er det?

Leonora. Stygotius og von Tyboe.

Lucilia. Ach Mama! jeg vil heller leve ugift, end binde mig til nogen af dem; thi først ere de de viderligste Personer for mine Øien; for det andet har jeg fæstet mit Hierte til Monsieur Leonard.

Leonora. Leonard? Det er, min Troe, et herligt Partie for en, der har Lyst at omkomme af Armod. Troe mig, min Datter, at naar der ingen Velstand er udi Ægteskab, saa er der heller ingen bestandig Kiærlighed. Unge Mennesker synes vel: Ach, kunde du faae den eller den, hvor lykkelig vilde du da ikke være! De ere og lykkelige i Begyndelsen, men saasnart Smal-Hans kommer i Huset, blir Kiærlighed forvandlet til Had og Bebreidelse, og den, som var en Absalon tilforn for os, stikker siden i Øinene som et Skabilken-Hoved; derimod den, som vi ikke har kunnet ansee uden med Væmmelse tilforn, skinner siden i vore Øien som en Adonis, saa ofte vi betragter den Velstand, han har sat os udi.

Lucilia. Men Monsieur Leonard har ogsaa Midler i Rente. Han skal jo arve sin Farbroder, som er en gammel Mand og er meget syg.

Leonora. Hvad han har i Rente, det har de andre udi Hænderne. Tilmed, omendskiøndt hans Farbroder døde udi Dag eller Morgen, saa kommer han dog aldrig udi den Velstand, som de andre nu ere udi. Her hielper derfor ingen Snak, du skal beqvemme dig til at tage en af dem.

Lucilia. Ach, min hierte Moer!

Leonora. Jeg vil ikke høre et Ord mere. Jeg skal vise dig, hvad det har at betyde, at en Datter sætter sig op mod sine Forældre. Men der kommer en Tiener. Hør, hvad hans Ærinde er, Pernille!

Sc. 4.

Jens. Stygotius. Leonora. Lucilia. Pernille.

Jens. Min Herre lod formelde sin ydmygst Salutems Hilsen, og lod fornemme, om det faldt Madamen og Jomfruen beleiligt, saa vilde han giøre Dem den Ære at opvarte Dem. Han er herudenfor.

Leonora. Han skal være os hiertelig velkommen. *Vender sig til Lucilia.* Dersom du giør ham en spodsk Mine, maa du være forsikkret om, min Datter! at det skal gaae dig ilde.

Stygotius *giør en pedantisk Compliment.* Gaudio nec non lætitia salit cor meum: Mit Hierte hopper i mig af Glæde at see Hende, min Dyd-elskende Matrone! samt Hendes Dyd-zirede Jomfrue Datter, at være ved god Salutem. De Græker have et Proverbium eller Ordsprog: Cacu coracos cacon o-on, men her hedder det: calu coracos calyn o-on. Thi af saadan herlig Stirpe eller Stamme, som Hendes Matronskab er, kan ikke andet end pullulere eller udspire saadan nobel Qvist, som hendes jomfruelige Dyd-Ædelhed, scilicet Hendes kiære Datter er, udi hvis Dyd og Skiønhed er en vis occulta & quidem plane magnetica, som støder mit Hiertes Jern til sig. Madamen og Jomfruen forlader mig, at jeg ikke taler modo vulgari, eller efter den almindelige

Maade; thi ellers skulde jeg sige: en magnetisk Kraft, som trækker mit Hiertes Jern til sig; thi det er en ganske udgiort Sag, at saadant ikke skeer per attractionem, men per impulsionem.

Lucilia. Min Herr Magister! jeg er ikke saa lykkelig, at jeg forstaaer det ringeste af det, Han siger.

Stygotius. Det reiser sig deraf, min smukke Jomfrue, at Hun ikke veed, hvad materia striata er. Men det er kun en Parenthesis. At komme til Materien. Ja.... hør Jane! hvor var det, jeg slap?

Jens. Det var om Magneten, Herre!

Stygotius. Rem acu tetigisti. Det er sandt. Jeg siger: Jomfruens Dyd og Skiønhed er den Magnet, som trækker mit Hiertes Jern; det Hiul, som driver min Siæls Uhrværk; den Soel, den Varme, den materia subtilis, som allene har været mægtig til at optøe og bringe i Bevægelse mit philosophiske Blods Iis; thi jeg, som tilforn, som Poeten siger, Metamorphoseon Libr. 2, havde et

Glaciali frigore pectus,

maa nu raabe med Poeten igien ibidem:

In flammas abeo, nunc uror pectore toto.

Pernille. Vil hans Velærdhed ikke sidde ned? thi det taer paa Kræfterne, at giøre saa mange Vers.

Stygotius. Gratias quam maximas ago.

De sætter sig alle ned, foruden Pigen og Tieneren.

Leonora. Hvad godt Nyt hører man nu her i Byen, Hr. Magister?

Stygotius. Man hører ikke uden det, som ondt og forargeligt er.

Leonora. Synden tager altid meer og meer Overhaand.

Stygotius. Og det Gode tager meer og meer af. Jeg kan sværge, per Jovem, Madam! at der er skeed saadan Forandring her paa ti Aar in re literaria, at jeg frygter for et Barbaries igien. Tilforn saae man ikke uden de lærdeste Dissertationer om rare Materier. Jeg veed, at Baccalaurei allene kunde disputere fire til fem Gange om en rar Materie. Men nu seer man ab ipsis Magistris ikke andet, end nogle Theses paa tre à fire Blade. Jeg kan vise Madamen og Jomfruen Justi Mathiadis quinque dissertationes de veritate complexa sive enunciativa, og var han end ikke Baccalaureus engang. Men nu..... O tempora! o mores! Ignorantia tager saa til udi alting, at der findes nu omstunder gamle Academici, der ikke vide, hvormange prædicamenta, eller prædicabilia, der er udi Logica. Ja jeg kan give et Exempel paa saadant, som Madamen og Jomfruen skal forundre sig over. Jane! gak til Side lidt. Jeg har noget at sige, som du ikke maa høre.

Jens gaaer ud, og Stygotius continuerer hviskende.

Jeg hørte en Licentiatum selv publice in cathedra confundere Ubi prædicamentale og Ubi transcendentale.

Pernille. Det var forskrækkeligt.

Stygotius heftig. Det maa Hun vel sige, Mammeselle! han lod jo tilkiendegive, at han ikke vidste, hvad Forskiel der er mellem Logica og Metaphysica. Men lad os ikke tale meer om de Materier. Haarene reiser sig paa mit Hoved, naar jeg tænker derpaa. Enhver maa svare for sig. Jeg træder de Gamles Fodspor, som man skal see Beviis paa i Overmorgen, naar jeg, volente Deo, skal disputere. Jeg veed ikke, om jeg maa offerere Dem hver et Exemplar.

Pernille. Ei, det er en smuk Respectas. Hvorom handler den?

Stygotius. Den handler de alicubitate, til Tieneste, og skal blive continuered med fem andre.

Leonora. Pernille! gak til Døren, det banker.

Pernille. Det er, min Troe, von Tyboe.

Stygotius. Ei Madam! hvad vil den Karl her?

Leonora. Min Hr. Magister! han har Tanker til min Datter, saa vel som I. Jeg vil ikke twinge hende til nogen. I maa selv insinuere Jer. Det skal være mig lige kiært, hvem af dem hun faaer.

Sc. 5.

Von Tyboe i en Portechaise. Personerne i den forrige Scene.

Medens han harcellerer i Gangen, sætter de Stole tilrette.

Tyboe. Halt hal.....t hal.....t! Fløiter i en Pibe. Peiter, Frans, Jochum, Christoff, Jürgen, Niclas, Henrich! Fløiter igien. Wo seyd ihr Carnalien? Skal jeg holde sex til otte Tienere, og dog ingen Oppvartning have? Man maa fem à sex af de Karle engang hangen lassen, før bliver de ikke gode. Springer ud af Portechaisen, og fløiter igien. Christoff!

Christoff. Wohlgebohrner Herr!

Tyboe. Hvor er I Hunde henne alle otte?

Christoff. Der var ingen, uden jeg, som fulgte Herren.

Tyboe. Peste de tetebleu. Ihr forfluchte Skabhalsen! har jeg ikke sagt hundert million tausend mahl, daß wenn ich engrassirt bin in Compagnei mit Frauenzimmer, at I alle otte skal være tilstede? Til Porteurerne, trækkende Kaarden. Hør, Porteurs! giebet Achtung: Rex um kehrt euch! Porteurene vender sig om med Portechaisen. Marche! De gaaer bort et Stykke tilbage. Halt da! so længe til weiter Ordre. Christoff!

Christoff. Ihr Wohlgebohrnheit!

Tyboe. Christoff!

Christoff. Ja Ihr Tapfferkeit!

Tyboe. Christoff!

Christoff. Gestrenger Herr!

Tyboe. Christoff!

Christoff. Ihr Gestrengheit!

Tyboe. Gut, Christoff! spring flux hen til Officeren udi den Vagt, som vi fore forbei, og siig ham, at han maa møde mig i Morgen for et Par Pistoler.

Christoff. Es soll geschehen, wohlgebohrner Herr!

Tyboe. Spørg ham, hvorfor der ikke blev præsantirt Gewehr, da jeg kom forbi Vagten?

Christoff. Es soll nachgelebet werden.

Tyboe. Hey, Christoff!

Christoff. Ihr Tapfferkeit;

Tyboe. Gut, Christoff! Siig, at han maa tage sit hele Compagnei mit sich; thi jeg er allene Karl for deres Hat allesammen. Christoff!

Christoff. Gestrenger Herr!

Tyboe. Siig ham, at jeg har endnu den samme Kaarde, som jeg skal tre Herren Staten i Holland paa eengang durch und durch med in dem Bataille von Amsterdam. Siig ham, at jeg skal lære ham, hvad det er at giøre en solcher Officeer Despect und Tortiering. Hei, Christoff!

Christoff. Ihr, Wohlgebohrenheit!

Tyboe. Laß man bleiben til weiter Ordre. Wir haben uns bedacht. *Vender sig til Fruentimmeret, som skriger, naar de seer den blotte Kaarde. Tyboe derfor stikker den i Skeden, og siger:* Mademoiselle! jeg havde i Sinde at opoffre en halv Snees Cavaliers i Dag. Men, saasnart jeg fik Hende at see, stiltes min Vrede. Jeg er ikke den uovervindelige Helt og den Løve-hiertede von Tyboe meer, som jeg var for et Øieblik siden. Hendes Øines Canoner har skudt saadan Breche i mit Hiertes Fæstning, at jeg maa slaae Chamade, og overgive mig paa Naade og Unaade. Her lægger jeg den Kaarde for Hendes Fødder, med hvilken jeg har ført million Mennesker til Graven. Om Kongen af Holland skulde see mig i den Positur, vilde han sige: Wo ist seiner forrige Corrasie, seiner alten- herculianisken Bravour? wohlgebohrner Hr. Tyboe! Men jeg vilde svare: Herculus, som undertvang de fem Parter af Verden, maatte jo lade sig cujonere af en Dalila. Naar Venus siger til sin Søn Cupidus: Stellet euer Gewehr zur Ladung! maae de største Kiæmper skiælve. Naar hun siger: öfnet die Pfanne! slaget an! gibt Feuer! maae de største Kiæmper give sig. Men her er saadan underlig Lugt inde, her lugter saa Pedantisk, saa Latinsk, saa Græsk; om der er kun en Donat udi et Huus, saa staaer den mig strax i Næsen. Der maa uden Tvil en skimlet Magister have skiult sig en Steds herinde.

Stygotius. Hør, Domine! tael med Respect om lærde Folk!

Tyboe. Tænkte jeg det ikke vel! Hør, hvem er I?

Stygotius. Hvem er I?

Tyboe. Mit Navn er von Tyboe.

Stygotius. Og mit Navn er Magister Stygotius.

Tyboe. Det er at sige paa anden Dansk: Jeg er Kong Salomon og I Jørgen Hattemager.

Stygotius. Jeg er en lærd Mand, og legitime promotus Magister.

Tyboe. Og jeg er en Mand, der kan tage den hele Magister-Grad paa min Samvittighed. I kiender maaskee ikke der Herr von Tyboe?

Stygotius. I kiender maaskee ikke Hr. Magister Stygotius?

Tyboe. Jeg har vundet over tyve Batailler.

Stygotius. Og jeg har disputeret over tyve Gange absque præsidio.

Tyboe. Alle Folk veed at tale om mig udi Holland og Braband.

Stygotius. Alle Literati vide at tale om mig udi Rostok, Helmstad og Wittemberg.

Tyboe. Jeg har nedlagt de stærkeste Helte med min Haand.

Stygotius. Og jeg har slaged de stærkeste Opponentes med min Mund.

Tyboe. Jeg kan ikkun med en halv Secund sætte saadan Karl, som I, paa Jer Rumpe.

Stygotius. Og jeg kan med en halv Syllogismus reducere en heel Armee til absurdum.

Tyboe. Madam! holdt mig, eller jeg kløver den Karl med eet Hug udi fire Parter.

Leonora. Min Herre! jeg vil bede, at Han har Respect for Fruentimmer. Han naaer ingenlunde sit Maal ved saadan Conduite. Min Datter skal vindes paa anden Maade.

Tyboe. Vil Madamen tage i Betænkning at præferere saadan Mand, som jeg, for en Glosebog?

Leonora. Min Herre! jeg har stor Respect for dem begge to. Hvo af dem, der kan vinde min Datters Hierte, den vil jeg kalde min Svigersøn. Men I maae begge gaae Jere Sager an paa en anden Maade. Enhver af dem kan insinuere sig hos hende udi sær. Nu vil jeg og min Datter retirere os, for ikke at exponere vores Huus nogen Uheld.

De gaae ud.

Sc. 6.

Pernille. Von Tyboe. Stygotius.

Tyboe. Hør, Mammeselle Pernille! jeg meente, at I var ganske paa min Side, og at ingen skulde faae Adgang her i Huset uden jeg.

Pernille. Det skal, min Troe, heller ikke skee oftere; det maa Herren forlade sig til. Denne Gang lod han melde sig an, da jeg var ude; men havde jeg været tilstede, skulde han aldrig kommet ind. Tøv lidt, nu skal jeg strax hen, og sige ham paa en god Maade, at han ingen Umage giør sig oftere. *Gaaer hen til den anden Side.* Herr Magister! I seer jo, at denne Tyboe er en Nar; I, som en høilærd Mand, maa aldrig lægge paa Hiertet, hvad saadan Giek siger. Hørte I, hvad jeg nys sagde ham?

Stygotius. Nei, jeg hørte det ikke.

Pernille. Mærkede I ikke, hvor stille han blev derefter?

Stygotius. Ja, han er ganske stille. Men hvad sagde I til ham?

Pernille. Hør, Monsieur Tyboe! sagde jeg, Madamen og Jomfruen ballancerer mellem Jer begge, men jeg ikke; thi saalænge mit Hoved er oppe, skal hun aldrig faae nogen Krigsmand. See eengang, hvor han staaer og hænger med Hovedet, siden han fik det Svar.

Stygotius. Det er, per Jovem optimum, sandt. Hør, Pernille! jeg skal skikke Jer en Pung med Penge i Aften.

Pernille. Han skal have tusind Tak. Men Han maa ikke troe, at jeg giør Ham slige Tienester for nogen Fordeel skyld. Jeg har fra min Barndom elsket lærde Folk. Krigsmænd derimod har jeg en Vederstyggelighed for. Besynderlig hader jeg denne Tyboe for hans Stortalenhed og Giekkerie. Endogsaa naar han er i Fruentimmer-Selskab, giør han alle fine Krigs-Exercitier. Den første Gang, jeg talede med ham, visede han mig alle Stødene udi Fegte-Konsten. Jeg tør abe ham efter, saa at han skal see derpaa. Saaledes satte han sig udi Positur, ligesom jeg nu staaer. Dette er en Secund, Mammeselle, sagde han, og stødte mig ligefor Brystet, som jeg nu Magisteren; og dette er en Qvart.

Tyboe *ved sig selv.* Potzslapperhed, hvor höhnisch hun tracterer ham. Nu kan jeg dog see, at hun er mig troe.

Pernille. Tænk kun da, Hr. Magister! hvilken Nar det maa være, og hvor lidt I har at frygte for saadan Rival. Giv Jer derfor ikkun ganske tilfreds, og gak hiem; saasnart jeg har disponeret Jomfruens Sind til Hr. Magister, skal jeg lade Ham vide, naar bedst Leilighed er at besøge hende; adieu saalænge. *Stygotius gaaer bort. Pernille til Tyboe.* Hei, Triumph, Herr von Tyboe! Nu har I den Rival af Halsen; han kommer aldrig her oftere. Saae I, hvilke Brystkager jeg gav ham?

Tyboe. Ja jeg saae det mit großer Contentement und Plasier. Men jeg undrer mig over, at han saa taalmodig tog mod Hug og Skieldsord.

Pernille. Ei, hvad vilde saadan en Kryster giøre Modstand? Vil Herren nu kun retirere sig, og lade mig raade for Resten! Men apropos, faaer vi de Vers, som I lovede at giøre i Dag?

Tyboe. Jeg har alt skyed det til min anden Tiener, Peiter, jeg troer nok, Verset skal behage Jomfruen.

Pernille. Det er skiønt. Nu vil jeg ind til Madamen og Jomfruen, at recommendere Herren.

Tyboe. Adieu da, Mammeselle! so lang. *Han blæser i sin Pibe, Porteurene kommer ind med Portechaisen, han sætter sig derudi, og raaber ud af Portechaisen:* Linx um kehrt euch! *Porteurerne vender sig behændig om.* Marche! *De gaaer bort med ham.*

Sc. 7.

Pernille. Siden Peer.

Pernille. Nu er jeg fornøiet. Ha ha ha! Det er mig ikke saa meget om at forfremme deres Prætensioner, som for at vinde en Haandskilling; thi, om En spurte mig, hvilken af dem jeg havde meest kiær, svarede jeg paa min Samvittighed: Den, der mest Foræringer giver mig; thi om Interesse ikke var, saae jeg med Fornøielse Narren hængt ved Pedantens Tarme. Men der seer jeg Tyboes Tiener.

Peer *uden at see Pernille.* Den giør en Fandens Gierning, der giver sig i Tieneste hos Forlibte. Nu skal man løbe ned, nu op, nu op igien, nu ned, nu skal man løbe til Mammeselle de la Koblerske med Penge, nu med Vers, nu staae paa Skildvagt og spionere, nu see sin Herre i ond Humeur, sukke, græde, og, med Permission, giøre noget andet af lutter Kiærlighed. Men man maa med Taalmodighed gaae alting igiennem; visse Ærinder ere dog noget ved at hente, som for Exempel, naar jeg bringer Penge, er jeg ikke saa gal, at jeg jo tager min Lagie deraf forud; det maa vi Kiøbenhavns Laqveier forstaae. Da jeg tiente hos Raadmanden udi Slagelse, vidste jeg, min Troe, ikke andet, end at det skulde saa være, nemlig, at naar jeg gik udi saadanne Ærinder med tyve Rigsdaler, at overlevere de samme uden ringeste Afkortning. Men da var jeg ikkun Tiener, nu er jeg Laqvei. Det er nogle dumme Diævle disse Tienere udi de smaa Stæder, de gaae frem udi Verden ligesom Uhrværk. Jeg mindes vel,

da jeg var i Slagelse, at, naar jeg tabte en Skilling paa Gaden, jeg lagde ud af mine Penge i Steden derfore; saa dum og taabelig er ingen Hest, end ingen Soe udi Kiøbenhavn, at de skulde giøre saadant. En Tiener paa Landet kan jeg ligne ved et Esel udi Kiøbenhavn (dog det er sandt, man har der ingen firebeenede Eseler) jeg vilde sige: en Østers, ja saa ungefær, det tør jeg sige, og sætte min Haand under. I store Byer har det anden Art; der veed man at føre sig alting til Nytte; der kan man lære saa meget i een Dag, som..... Men der seer jeg Pernille. Hør lille Fæstemøe, hvor gaaer det? jeg bringer kun en slet Ladning med mig denne Gang, ikke nær saa feed, som den jeg bragte forleden Uge. See, der haver I nogle Vers efter Begiering, som ere korte, men gode.

Pernille. Hør, Peer! hvad jeg vil sige dig, ikke af nogen Hoffart, thi det er, saa min Troe, ikke min Sygе, men for at underrette dig, hvorledes du skal titulere andre af min Stand. Jeg er slet ingen Møe, det maa du troe, ei heller vil jeg hedde saa af dig; jeg er Mademoiselle. Du kan kalde Stuepiger Møer, naar du taler med dem.

Peer. Det er sandt, Mammeselle! jeg fortalde mig. Her er ellers det Vers, som min Herre lovede.

Pernille. Har han giort det selv?

Peer. Ja; han er en Hund til at giøre Vers; jeg troer ikke nogen Provst, nogen Bisp kunde giøre dem bedre; saadanne Vers kan han giøre ti udi en Time. Men det er pudseerlig at see ham giøre Vers; nu skriver han, nu stryger han sin Hage, for at opvække Concepterne og Geisten. Nu skriver han, nu stryger han igien. Det bliver en lyksalig Kone, som faaer ham til Mand; thi han er derforuden saa god som Dagen er lang; ja, min Troe, er han saa, lille Fæstemøe..... jeg vilde sige Mammeselle! jeg observerede ikke, at det er ikkun Landsbye-Piger, som haver Møedom.

Pernille. Eftersom din Herre er saa god Poet, har du ikke kunnet stiæle noget af Konsten? du har dog et godt Hoved.

Peer. Jeg takker ydmygst for de gode Tanker, Mammesellen har om mig. Naturen har intet forsømt hos mig, jeg synded, om jeg sagde andet. Jeg troer nok, at jeg kunde giøre Vers, dersom jeg kunde hitte paa Riim.

Pernille. Ei! det er jo let at hitte paa Riim.

Peer. Ja, jeg kunde endelig nogenledes hitte paa Riim; men Ulykken er, jeg kan ikke faae dem til at hænge sammen. Jeg forsøgte engang at giøre Vers, og valgte dertil først to Riim, nemlig Dør og Smør, som jeg vilde hefte andre Ord til; men jeg var, min Troe, ikke capable udi tre Dage og tre Nætter, at faae den Dør passe sig til det Smør. Siden den Tid haver jeg aldrig giort Vers.

Pernille. Jeg maa gaae fra dig, min gode Peer! og overlevere Verset.

Peer. Vær saa god at recommendere min Herre til det Bedste.

Pernille. Tvil ikke om min Redebonhed. Adieu!

Peer. Serviteur!

Act. 4.

Sc. 1.

Leonard. Jesper.

Leonard. Det var, min Troe, en artig Invention, Jesper! hvorved jeg haaber, at Tyboes Credit bliver spildt; tænk engang, naar hun faaer slige Vers at see, hvorledes hun da vil blive tilmode!

Jesper. Konsten bestaaer meest derudi, at den ene skal fixere den anden, og I være deruden for; thi ligesom Magister Stygotius har spildet Tyboes Credit, saa skal og Tyboe spilde hans igien: saa de skal begge først komme i Strid med Jomfrue Lucilia, og siden i Haar sammen med hinanden indbyrdes, og Monsieur skal faae Byttet.

Leonard. Ach Jesper! du glæder mit Hierte, som hidindtil har været nedslagen; thi det er den største Ulyksalighed at elske den, som man ingen Forhaabning seer til at vinde.

Jesper. Giv Jer kun tilfreds, Monsieur! og gak til Side saalænge. Jeg seer Tyboe komme, som jeg strax skal give et Raad, hvorledes han skal fixere sin Rival.

Sc. 2.

Jesper. Tyboe. Christoff.

Tyboe. See her, Jesper! est du der? jeg hører, at du holder dig ogsaa til min Rival; hvad skal det betyde?

Jesper. Det vil saa meget betyde, at jeg udspionerer alle hans Anslag.

Tyboe. Ja, hvis saa er, saa maa du gierne have Omgiængelse med ham. Men hvad Anslag har han nu fore?

Jesper. Om en Time skal Magisterens Tiener hen med en forseglet Pengepung til Mammeselle Pernille, hvilket Magisteren aabenbarede mig nyelig, saasom han holder mig for sin fortroeligste Ven; hvorfor jeg har i Sinde at spille ham et Puds.

Tyboe. Du vil maaskee, snappe Pengene fra ham paa Veien?

Jesper. Ach nei! hvad kunde det nytte? Jeg har et andet Forslag, som Christoff skal sætte i Værk. Herren skal skye Christoff en stor Pung fuld med Kobberpenge, hvilken han skal lade, som han paa samme Tid bringer didhen, og stille sig ganske drukken an, naar han møder Magisterens Tiener.

Tyboe. Hvad vil deraf følge?

Jesper. Saa skal jeg bilde ham ind, at der er to Gange saa mange Penge udi Herrens Pung, og raade ham til at bytte Herrens Tiener ind med sig udi et Vertshuus, og der forbytte Pungen med ham. Tænk da, hvorledes Magisterens Credit vil falde hos Mademoiselle Pernille, naar hun faaer en Pung med Regne-penge og Halve-Skillinger til Foræring. Hvad synes Herren om det Paafund?

Tyboe. Das ist admirabel. Jeg veed ikke, hvormed jeg skal forskylde din Godhed.

Jesper. Vil Herren kun gaae ind, og skaffe os de Regne-penge og Halve-Skillinger, imidlertid vil jeg exercere Christoff, hvorledes han skal bære sig ad; thi den anden Tiener Peer duer ikke dertil, han er en Hiemføding, og har derforuden kun været nogle Dage i Herrens Tieneste.

Sc. 3.

Jesper. Christoff.

Jesper. Christoff! Kan du vel agere en drukken Mand?

Christoff. Ja kostelig, især naar jeg har faaet to Pæle Brændeviin til Livs.

Jesper. Det er ingen Konst. Nei, du maa være ædrue, og dog stille dig drukken an. Lad see engang, hvordan du bær dig ad, at jeg kan rette paa dig, hvad som fattes. *Christoff tumler sig om som en drukken Mand.* Du maa ogsaa tale noget.

Christoff. Hvad skal jeg tale?

Jesper. Jo duller, jo bedre; du skal skielde og klamre.

Christoff. Hei..... hei..... Est du der, Jesper Snylte-Giest! Jesper Fux-svantz!.....

Jesper. Det er nok, Christoff; jeg seer, at du bær dig vel nok ad.

Christoff *continuerer.* Hei din Hund, est du der, din Dagtyv, som ingen Handtering vil tage dig for, men gaaer og logrer med Rumpen for alle Folk for et Maaltid Mad....

Jesper. Det er alt nok, siger jeg, jeg tviler ikke mere om din Dygtighed.

Christoff. Kom hid din Hund, din Øretuder, din Hykler, som aldrig mener noget af det, du siger, som holder kun Venskab med Folkes Kiøkken og Kielder; kom hid! Hei! din Fraadsere.....

Jesper. Ei! holdt op i Fandens Skind! Jeg har alt hørt saa meget, som jeg vil høre.

Christoff. Saa skulde man tractere slige Dienstalke. *Trækker Jesper i Haaret.*

Jesper. Slip, du skal ellers faae en Ulykke. Hei! Hr. Tyboe! hielp!

Christoff. Agerer jeg ikke vel nok en drukken Mand, Jesper?

Jesper. Gak Fanden i Vold, du est klogere, end jeg tænkte.

Christoff. Jeg kan ogsaa giøre det paa en anden Maade. Det første var af et Øl-Ruus; nu vil jeg stille mig an, som jeg er drukken af et Brændeviins-Ruus, som for Exempel.....

Jesper. Holdt op i Pokkers Skind! Jeg har nok af Øl-Ruset. Hør, Christoff! saasnart du blir Magisterens Tiener vaer med en Pengepose, skal du stille dig drukken an, og naar han byder dig ind udi et Ølhuus, skal du kaste din Pung fra dig, og lade som du ikke mærker, at han forbytter den. Begriber du nu vel alt dette?

Christoff. Det er meget let at begribe; jeg lader ham bedrage mig, og han bedrager sig selv.

Jesper. Godt nok. Løb du nu og hent din Pung. See! der kommer Magisteren meget beleiligt.

Sc. 4.

Stygotius. Jens. Jesper.

Stygotius. Det kunde aldrig have løbet bedre af, Jens! han tog mod de Vers, som vil spilde hans Herres Credit. Nu maa jeg hen paa en Disputats. Du skal imidlertid, for at bestyrke mine Sager desmeere, strax gaae til Mademoiselle Pernille med denne Pengepung, saa at hun kan faae Tyboes lumpne Vers og min Foræring paa eengang. Kom da saa strax hiem, og sig mig Besked. *Til Jesper.* Quid novi ex Africa?

Jesper. Tyboes Tiener skal denne Stund hen til Mademoiselle Pernille med en stor Pung Penge.

Stygotius. Mon der er flere Penge, end udi denne Pung?

Jesper. Pungen er to Gange saa stor.

Stygotius. Det var en slet nuncius for mig. Ach Himmel! Omnibus artubus contremisco.

Jesper. Men som Tieneren er saa drukken, at han neppe kan staae paa sine Been, saa kan man atter spille ham et Puds, som er større end det forrige, nemlig i det, at Jens lokker ham ind udi et Vertshuus paa Veien, drikker ham mere drukken, og forbytter Pung med ham. Forstaaer Herr Magister mig?

Stygotius. Capio mentem tuam, & laudo artificem.

Jesper. Lad saa Jens med den store

Pung gaae lige til Pernille, og forære hende den i Magisterens Navn.

Stygotius. Optime! optime! hør Jane!

Jens. Ita.

Stygotius. See! der har du en Pung, som du skal gaae og krydse i Gaden med, indtil du blir Tyboes Tiener vaer, som er ganske drukken. Ham skal du strax give dig i Snak med, og byde ham ind i et Vertshuus, drikke ham mere fuld, og siden forbytte Pung med ham.

Jens. Han tar sig nok vare; thi det er en listig Skielm.

Jesper. I Dag er det let at trække ham op; thi jeg har aldrig seet ham saa beskienket.

Stygotius. Det maa komme an paa et Forsøg. See! der har du Pungen. Abi bonis avibus!

Sc. 5.

Jens. Christoff.

Christoff. Jeg gaaer og krydser for at optrække Magisterens Tiener, og at fuldbyrde Jespers Anslag. Men der seer jeg ham komme. Nu skal jeg stille mig ganske drukken an.

Rund, rund, rund!
Saa gladelig, saa gladelig,
Den Skaal gaaer rund.

Jens. Om jeg seer ret, saa er det Tyboes Christoff, som er overstadig drukken; han haver, min Troe, en mægtig stor Pengepung med sig.

Christoff.

Rund, rund, rund!
Saa gladelig, saa gladelig,
Den Skaal gaaer rund.

Jens. Han er mægtig drukken; havde jeg ham først i et Vertshuus, skulde jeg rigtig faae Pengene fra ham, eller i det ringeste forbytte Pungen: thi hans er eengang saa stor som min.

Christoff. Saa gladelig, saa gladelig, saa gladelig, saa gladelig, saa gladelig.

Jens. Hvor skal du gaae, Christoff?

Christoff. Hei, lystig! skienk paa en frisk! Rund, rund, rund, ru....nd.

Jens. Hei, hør Christoff!

Christoff. Wer da?

Jens. Freund.

Christoff. Er det dig, Jens? du kanst bede din Husbond hænge sig op i Aften, førend han lægger sig.

Jens. Hvi saa?

Christoff. Her er syrgetyve Rixdaler i denne Pung; det er meer, end din Herre kan bringe til Veie. Rund rund rund rund rund ru....nd. Skal vi ind til Christoffers sammen først?

Jens. Ja nok, sagte nu haver jeg Spillet vundet.

Christoff. Jeg er, min Troe, saa tørstig som en Hund.

Jens. Lad os gaae ind. Hei Christoffer! macht op. Her er en Styver at fortiene.

Verten kommer ud.

Sc. 6.

Christoff. Jens. Verten.

Christoff. God Morgen, Christoffer!

Verten. Saa sige Skalke om Aftenen.

Christoff. Jeg er saa fuld, som et Beest, Christoffer!

Verten. Vi ere alle Mennesker. Ein Maal ist kein Maal.

Christoff. Og det af lutter Brændeviin.

Verten. Hvor har I da været?

Christoff. I Mester Daniels-Have; der drak jeg op to Mark, som jeg vandt ved at slaae Middel-Kegler, og otte om Kongen.

Rund, rund, rund,
Saa gladelig, saa gladelig,
Den Skaal..... *Han falder.*

Verten. Ach stakkels Mand! jeg er bange, at I støder Eder; jeg har stor Medlidenhed med beskienkte Folk. Veed I, hvad som mest tienligt er, naar man er beskienkt?

Christoff. Skam der veed.

Verten. Det er at drikke paa en frisk igien. Man skulde tænke, at jeg siger det for min Fordeel, men det hielper, min Troe, mange.

Christoff. Lad os faae en Pægel Brændeviin herud: jeg drikker ellers ikke det Lapperie, uden jeg har ondt i Maven, men, desvær', jeg er aldrig frisk.

Verten gaaer ud.

Jens. Det er bedst, at vi giver Verten imidlertid vore Penge i Forvaring.

Christoff. Ja nok. Hør Christoffer! Sæt disse to Punge i dit Skab saalænge, medens vi drikker. Hei Fratres fare vel tilfreds! Celeres stote sepost molestum senectutam post molestum senectutam nos habebat humus.

Jens. Kanst du ikke den Vise, Christoff: Zu Leipzig var ein Mann? Den gaaer ret artigt.

Christoff. Nei, jeg kan ikke lide tydske Viser; jeg synger kun Danst og Latin. Parva Scintillula habet contemptula magnum magnum citabat incendiu-m.

Lader som han faaer ondt, og falder derpaa i Søvn paa Gulvet.

Jens. Ach, Herr Vert! Lad denne gode Mand ligge og sove Rusen ud hos Eder; havde jeg ikke hastig Ærende, skulde jeg selv blive hos ham; thi det er min bedste Ven, jeg haver i Byen.

Man trækker ham til Sengs.

Jens. Hr. Vert! der har I Betaling for Brændevinen. Vær nu saa god at skye mig min Pung.

Verten. Jeg veed ikke, hvilken er hvilken, der staae de begge to inde paa Bordet.

Jens gaaer ind og tager den største, som er fyldt med Regne-penge. Hr. Vert! hav nu Omsorg for min Kammerad, og forvar hans Penge vel. Jeg skal være her igien om en halv Time.

Verten. I maa ikke tvile derom. Jeg troer ikke nogen, skal kunne sige, at han har mist' en Skilling nogen Tid i Christoffers Huus.

Jens. Adieu da.

Verten. Serviteur! Vær saa god og tael os til en anden Gang.

Verten gaaer ind.

Sc. 7.

Jens. Pernille.

Jens. Jo saa mare pudsede jeg Tyboes Tiener den Gang, hvor snedig han end er. Nu tar jeg smukt de Penge, som er tilovers, og stikker dem i min Lomme.

Pernille kommer ud. Jens! hvad har du der at bestille? faaer din Herre vide, at du løser hans Pung paa Veien, vil det gaae dig ilde.

Jens. Ach, hvilken stor Ulykke! at hun skulde komme, førend.....

Pernille. Din Herre haver bedre Tanker om din Troskab. Hvad har du at kige udi det, som bliver dig leveret lukket?

Jens. Jeg faldt paa Veien, og vilde see efter, om nogen af Pengene var gaaet i Stykker.

Pernille. Det er en herlig Undskyldning.

Jens. Jeg har mare ikke taget en Skilling deraf; jeg har heller lagt til, end taget fra.

Pernille. Jeg troer det nok. Det er Tieneres Maneer i Kiøbenhavn, at lægge Penge til! Jeg veed, de Penge ere til mig.

Jens. Ja! min Herre bad, I vilde ikke forsmaae dem.

Pernille. Hils din Herre meget flittig, og forsikkre ham om min Tienstfærdighed, og sig, at, om han vil komme strax, skal han blive indladt.

Jens gaaer grædende bort.

Sc. 8.

Pernille allene.

Stygotius har, min Troe, greben sig an denne Gang, han skal have min Raade. Jeg troer, her er over syrgetyve Rixdaler i denne Pung. Naar jeg nu lægger disse Penge til de andre, jeg har hiemme, saa faaer jeg det skiønneste Axelstierf, nogen vil bære. I skal see mig næstkommende Søndag, hvor galant jeg skal blive. Saa skal man da høre Raisonnering af disse kydske pialtede Fruentimmer: Fanden er i den Pernille; ingen kan begribe, hvor hun faaer de mange skiønne Klæder fra. Vi troer, at hun kan hexe. Men jeg lægger ikke meget saadan Snak paa Hiertet. Nu maa jeg tælle Pengene efter. Jeg troer, mare, det er lutter Otteskilling-Stykker; ach! gid de vare alle Otteskilling-Stykker! Ach Himmel, hvad seer jeg! ach! jeg er færdig at sprække af Harme. Det er jo Regne-penge og Halve-skillinger. Ach! den Tort skal ikke blive uhevnet, om jeg ellers hedder Pernille.

Sc. 9.

Lucilia. Pernille.

Lucilia kaster Pernille Papiret i Ansigtet. See der, Pernille! Kom ikke med dine Recommendationer oftere. Jeg vil slet ikke lade mig narre hverken af dig eller saadan Slyngel. Han titulerer min Moder en Rufferske, mig en Skiøge, og du est heller ikke glemt.

Pernille. Hvad nu? Nu skal man nok høre, der er noget nyt paa Færde igien.

Lucilia. Da er jeg slet ikke bedrøvet, at han i fine Vers har fornøden tractere mig saa haanlig. Jeg har viset Verset til tvende Personer, en efter anden, som begge udtolkede det saaledes: Din Moder er en Rufferske, du selv en Coqvette, og din Pige en almindelig Skiøge. Men jeg er glad ved, at min Mama har deraf lært at kiende det Skarn. Gid hun nu ogsaa var ligesaa vred paa den anden, saa var jeg dem begge qvit.

Pernille. Ach! ach! jeg mærker, hvor det hænger sammen: De tvende Rivaler ere blevne forligte, og have giort en Fred, udi hvilken de efter Sædvane har opoffret dem, der var Aarsag i deres Ueenighed. Just nu fik jeg, min hierte Lucilia! en Pung fra Stygotius fuld af Halve-skillinger og Regne-penge. Ach! jeg døer, uden jeg faaer Hevn, førend Solen gaaer ned.

Lucilia. Har jeg ikke saa tidt sagt, Pernille! at Mandfolk er ikke at bygge paa? De kalder os underfundige og ustadige, ja giver Characterer paa vægelsindede Qvinder udi Comoedier, som offentlig spilles, da de dog selv ere de største Veirhaner. Nu tænker man at de er færdig at døe af Kiærlighed, en anden Time finder de Fornøielse i at giøre os Vanære. Jeg undtager ingen, uden Leonard, som jeg veed, er bestandig mod mig, og har et ædelt Hierte.

Pernille. Lad os løbe til Side, Jomfrue! Der kommer Tyboe. Maaskee han

har betænkt sig, og kommer at bede om Forladelse. Nu skal I see, hvor artig jeg skal hevne mig.

Sc. 10.

Tyboe. En Musikant.

Tyboe. Mig synes, at Jomfruen stod i Vinduet; lad os nu liste os lige under, at du synger og spiller saa, at man ikke blir dig vaer, førend man hører dig.

Musikanten sætter sig ned, tar sin Fiol de Gambe, som han spiller paa, og Tyboe synger den forlibte Vise, som han tilforn anden Acts anden Scene lod Jesper høre.

Pernille stikker Hovedet ud, og siger ned paa dem, beder, at det Stykke maa synges nok engang. De synger og spiller igien.

Lucilia *slaaer et Fad Vand over Hovedet paa Tyboe og siger:* Slige Poeter skal saaledes krones.

Tyboe og Musikanten gaaer skamfulde bort. De andre leer indenfor.

Sc. 11.

Stygotius. Jens.

Stygotius. Det var det største Mesterstykke, nogen kunde giøre.

Jens. Ja, Herren maa troe mig, at latinske Drenge ere ikke at skiemte med.

Stygotius. Din Latin har vel ikke kunnet hielpe dig meget derudi, Jens! thi den trykker dig ikke for meget.

Jens. Jo, jo, Herre, jeg kan dog sagte' saa meget, som jeg bruger til daglig Huusfornødenhed. Jeg har været vel hundrede Gange udi Ærender paa Studengaarden; der maa endelig engang hænge noget ved.

Stygotius. Ja, hvad mener du, jeg var da ikke beqvem til at sætte i Værk, som har læset saa mange Bøger? Men hvorledes bar du dig ad, at forbytte Pung med ham?

Jens. Jeg mødte ham med en stor Pung, ganske drukken, men dog ikke saa, at han jo endda havde nogen Forstand tilbage, hvorudover jeg tænkte, her maa du lægge dit Latinske Hoved i Bløb, og studere paa, hvorledes du kan faae ham ganske i Snaren. Strax byder jeg ham ind til Christoffer Øltappers, hvor jeg fik ham til at drikke paa en frisk, og efterat jeg havde overtalet ham til at flye Verten begge Pungene i Forvaring, klemmer jeg paa ham med Brændeviin, at han faldt i Søvn paa Bænken. Derpaa gaaer jeg hen til Verten, og beder, at han vil drage Omsorg for min Kammerad, til jeg kommer tilbage fra mit Ærende. Verten, som troede, at vi vare gode Venner, lover mig saadant, og tilstæder mig selv at tage min Pung tilbage; hvorfor jeg forsømmede mig ikke, at tage hans store Pung isteden for min, og da jeg var bleven Mester over den store Pung, hvorudi var over tredive Rixdaler meer end udi min, løb jeg, som Fanden var i Hælene efter mig.

Stygotius. Hillemænd, det gaaer brav! Vi ere ovenpaa, Jens! in portu navigamus. Lad os nu strax gaae derhen.

Jens banker paa.

Pernille *kiger ud af Loftvinduet, og siger:* De skal strax faae Audients, *men slaaer siden en Spand Vand over dem, og siger:* Kom saa og forær mig Halve-skillinger og Regne-penge en anden Gang.

De gaaer skamfulde bort.

Act. 5.

Sc. 1.

Jesper.

Det var min Troe, et skiøndt Paafund. Han tænkte at fange den anden, men falder selv i Strikken. Jeg haver intet læst mig til. Det Pund, som findes hos mig, maa jeg allene tilskrive Naturen. Jeg troer virkelig, slige Qvaliteter ere arvelige; thi jeg har hørt min Faer fortælle, at endog hans Farfaer eftergav ingen udi saadanne Artigheder. End svæve mig for Ørene de Ord, den gode Mand sagde til mig nyelig førend han døde: Jesper! dersom du vil træde dine Forfædres Fodspor, kanst du aldrig lide Nød udi Verden; men, sagde han videre, giør aldrig Skielmstykker, førend du est bleven beqvem dertil. Øv dig først paa at stiæle Knappenaale og Skoepinde, og gak siden gradviis frem til det Større. Ingen bliver hængt, fordi han stiæler, men fordi han ikke forstaaer Konsten at stiæle ret. Paa hvilke Ord han trykte mig udi Haanden, og ganske sagtelig hensov med sine Forfædre. Kunde min Faer faae at høre dette nys-giorte Mesterstykke, troer jeg, at han levede op fra de Døde igien af Glæde. Nu er den gode Monsieur Leonard hiulpen, og Pengene bragt til Pernille, hvilken lovede, at hun ingen skal recommendere, uden ham. Men der seer jeg Stygotius kommer; han har maaskee nok fattet Mistanke til mig, om han har faaet at vide, hvordan tilgaaet er med Pengene. Jeg maa derfor see til, hvordan jeg kan rede mig ud deraf. Jeg har allerede aabenbaret von Tyboe, hvordan han er bleven bedragen af Versene, nu skal jeg ogsaa sige Magisteren, hvordan det er tilgaaet med Pengene.

Sc. 2.

Jesper. Stygotius.

Jesper. Det fortryder mig allermest, at jeg skulde blive fixeret af saadan Slyngel.

Stygotius. Der seer jeg Jesper. Jeg maa fortælle ham, hvad mig er vederfaret udi Leonoræ Huus.

Jesper. Af saadan Tøsse, som synes ikke at kunne tælle til fem.

Stygotius. Han er ganske vred.

Jesper. Jeg mærker nok, at Tyboe ingen Tillid har til mig mere.

Stygotius. Hvad mon det være?

Jesper. Det er vel sandt, han har ingen Aarsag dertil; thi mit Hierte har været henvendt til Magisteren, som jeg estimerer og elsker for hans Lærdom. Men det fortryder mig, at saadan Tøsse, som den Tiener, han har, skulde sætte mig Voxnæse paa, og bruge mig til et Instrument, at bedrage den gode Magister Stygotius, hvilken jeg elsker, som min egen Siæl.

Stygotius. Hvad er paa Færde, Jesper?

Jesper. Ach, min Herre! jeg er færdig at døe af Harme. Var ikke den liden Interesse, som holdt mig tilbage, skulde jeg bryde overtverts med von Tyboe denne Aften. Jeg er aldrig min Livs-Tid bleven saa skammelig narret. Tyboe, som havde faaet et Nys om, at Magisteren vilde skikke Penge til Pernille, skyer sin Tiener Christoff en Pung med Halve-skillinger og Regne-penge. Den samme Knegt kommer til mig, ladende, som han var ganske drukken, og bilder mig ind, at hans Herre havde leveret ham fyrgetyve Rixdaler at bringe til Pernille; hvilket han giorde allene i det Forsæt, at jeg skulde give Magisteren Rapport derom. Jeg gaaer hen i min Eenfoldighed, og siger det til min Herre, menende at giøre ham en Tieneste dermed, men.....

Stygotius. Per Jovem maximum! hvad hører jeg? var det slige Penge, vi tilbyttede os?

Jesper. Ja; thi en halv Time efter at dette var skeed, kommer Christoff ganske ædrue og leende til mig, og fortæller mig den hele Historie. Jeg lod, som Inventionen stod mig an, og søgte at holde gode Miner. Men jeg fik saadan Alteration i mit Blod derover, at jeg neppe.....

Stygotius. Nu mærker jeg, hvorfor jeg blev saa ilde imodtagen udi Leonoræ Huus.

Jesper. Thi først fortrød det mig, at jeg skulde lade mig fixere af saadan Tøsse. Dernæst gik det mig til Hierte, at jeg skulde komme i Mistanke hos en brav Mand, som jeg altid har været færdig at tiene med Liv og Blod.

Stygotius. Nei, jeg er alt for meget forsikkret om dit gode Hiertelav mod mig.

Jesper. Min Herre har Forsikkring nok af det Puds, jeg spillede Tyboe for Hans skyld med Versene.

Stygotius. Det er sandt! det er klar Beviis paa din Troeskab mod mig.

Jesper. Thi jeg har derved ligesom til evig Tid forbundet mig til Magisteren, og ligesom overleveret min Velfærd i Hans Haand; thi dersom jeg giorde mig Ham ugunstig, og drev Ham til at røbe mig, var jeg vis paa, at Tyboe vilde staae mig efter Livet.

Stygotius. Holdt op med disse protestationibus, Jespere! jeg har aldeles ingen Mistanke.

Jesper. Naar En ved saadan Gierning først har forbundet sig til en anden, maa han blive ved at være troe, endogsaa mod hans Villie.

Stygotius. Jeg maatte jo være gal, om jeg bar nogen Mistanke til dig.

Jesper. Jeg takker Herren. Jeg vilde holde ud endnu en Maaneds Tid med at gaae i Tyboes Huus; endeel for en vis Interesse, jeg venter derved, endeel ogsaa for at udspionere hans Anslag, og befordre Magisterens Kiærlighed.

Stygotius. Kiærlighed? den er alt forsvunden. Jeg pønser kun nu paa at hevne mig paa Tyboe, og til den Ende vil strax hen at giøre Anstalter. Adieu saalænge.

Gaaer.

Jesper. Jeg kan narre disse to Knegte, saa meget som jeg vil. Nu skal de strax komme i Haar sammen; thi da jeg aabenbarede Tyboe, at Magisteren havde spillet ham det Puds med Versene, svor han strax paa tydsk, at han skulde hevne sig, og løb bort at hverve Folk. Ligeledes mærker jeg, at den anden vil giøre. Men der seer jeg Monsieur Leonard komme.

Sc. 3.

Leonard. Jesper.

Jesper. Nu, Monsieur Leonard! Nu er I oven paa: nu skal Pernille, som tilforn har hindret Jer Kiærlighed, forfremme den af yderste Formue. Hun svor mig til, at hun skal hevne sig over de andre, om det skal koste hendes Liv.

Leonard. Ach, Jesper! du har reddet mig fra Døden. Jeg er forsikkret om, at min Person staaer Jomfruen selv an, og at hun ikke har turdt erklære sig for mig, allene af Frygt for hendes Moder.

Jesper. De skal ingen Skade giøre Jer meer; thi deres Credit er ganske ude. Men der er Mademoiselle Pernille.

Sc. 4.

Pernille. Leonard. Jesper.

Pernille. Ach! det smerter mig, at jeg saa ofte har stræbt at vende Jomfruens Hierte fra den dydige og artige Monsieur Leonard, og været ham imod, for at recommendere de andre to Giekke.

Leonard. Min hierte Pernille!

Pernille. See, Monsieur Leonard! er Han der? hvor lever Han?

Leonard. Jeg begynder at staae op fra de Døde igien, eftersom jeg har faaet Forsikkring af Eder om den søde Jomfrues Gunst, af hvilken al mit Hiertes Fornøielse og mit Liv hænger.

Pernille. Giv Jer tilfreds, Monsieur Leonard! jeg kan forsikkre Jer, at Jomfruen har længe baaret stor Godhed for Jer Person. Jeg bekiender reent ud, at jeg ikke mindre end hendes Moder har været Hinder derudi. Men nu skal den Hinder ikke allene ophøre, men jeg skal af yderste Evne stræbe at forfremme Jer Kiærlighed. Tyboe og Stygotius ere alt af den Gamles Credit. Nu skal jeg nok stræbe at holde andre Friere fra Huset, saa længe som mig mueligt er. Midlertid tør Den lukke sine Øien, som J skal arve; thi det er den Gamle kun om Penge at giøre.

Leonard. Vær forsikkret om, jeg skal erkiende Eders Godhed, saa længe som jeg lever.

Leonard gaaer ud, og Pernille ind.

Sc. 5.

Peer. Jesper.

Peer. Ja, nu vil her ligge et Huus.

Jesper. Hvad er paa Færde, Peer?

Peer. Ja nu vil her ligge et Huus.

Jesper. Der er kommen, troer jeg, en Raptus, over ham, han giør Vers.

Peer. Her vil udøses Blod.

Jesper. Hei, Peer! hvad er det dog?

Peer. Brabands Beleiring er intet at ligne derimod.

Jesper. Ja, min Troe, giør han Vers. Peer! svar mig da.

Peer. Wer da? Est du en Student?

Jesper. Hvad er det for et taabeligt Spørsmaal?.

Peer. Jeg har Ordre, at massacrere det hele Academie, indtil Pedellerne.

Jesper. Hvi saa?

Peer. Da min Herre efter Aftale tænkte at faae Lucilia i Tale, da, i Steden for at blive indladet, lukkede Pernille et Vindue op, og slog en heel Spand Vand over ham, sigende derhos: Saadanne Vers fortiene saadan Belønning. Min Herre holdt gode Miner, gik hiem, og efterforskede saadant nøie, indtil han fik at vide, at Stygotius havde bedraget ham.

Jesper. Tragoedien vil da vel begyndes paa dig, som forrettede saa slet dit Ærende.

Peer Hvad skulde jeg giøre? Personen, som bedrog mig, kom mig saa poetisk for, som nogen kunde giøre; dersom du selv havde seet ham, du havde ogsaa taget ham an for en Poet. Min Herre er derforuden alt for storagtig til at hevne saadant paa mig Han siger, han kan ikke faae Hevn, uden hele Regentsen og Studigaarden bliver sløifet, saa at der ikke bliver een Steen paa den anden. Men der kommer han med fire Soldater. Jeg maa løbe.

Sc. 6.

Jesper. Tyboe. Fire Soldater.

Tyboe. Hører J vel, Kinders? Feltskriget skal være: Per Caudi. Hvem J træffer udi sort Kiole, skal J støde ned. Naar vi saa har massacreret de fleste hid og did paa Gaderne, skal vi formaliter beleire Regentsen, hvilken vi udi Hast kan erobre; thi jeg troer ikke, de formedelst Mangel af Proviant skal kunne holde en Beleiring ud i fire og tyve Timer. See! der seer jeg Jesper. Hei, Jesper! du kommer ret beleiligt for at commendere den høire Fløi; det er vel giort af dig, at du har taget Støvler paa; thi vi kommer i Dag at gaae udi Studenter-Blod over Knæerne. Han skal vide, hvad det er at fixere en Officeer.

Jesper. Den Karl maa ikke kiende Herren, ei heller have hørt Tale om Brabands Beleiring.

Tyboe. Nei vist! ei heller om det Slag ved Amsterdam. Men man skal inden kort Tid lære at kiende mig. Jeg kunde vel fodre ham ud allene, men la partie non est egalt. Det er mig ei heller nok; thi jeg vil ødelægge ham med hans Tilhængere og Tilhængeres Tilhængere, ja den hele Percaudiske Republik. Det er jo uhørligt, Charni! at saadan Karl, en Philosophus, en Grammaticus, en Pedantus, tør understaae sig at....

Jesper. Ach! Herren ivrer sig ikke saa meget! det er ikke Umagen værd. Men der seer jeg Peer komme grædende.

Sc. 7.

Tyboe. Peer. Jesper.

Peer. A.... a.... min Ryg! mit Hoved! mine Skuldre! mine Axle! mine Arme! mit hele Legeme! min Krop! mit arme Corpus!

Jesper. Hvad er paa Færde, Peer?

Peer. Det skal I strax faae at vide; Magister Stygotius med den hele Magister-Grad er udi Gevær. Ach, min Ryg! ach, mit Hoved!

Tyboe. Det kan ikke være mueligt. Du haver seet galt. Hvor skulde han driste sig til at gaae offensivemang?

Peer. Har jeg seet galt, saa har jeg, min Troe, ikke følet galt. De ere denne Time ved Hiørnet. Jeg er glad ved, at jeg er bleßsered, og kan ikke bruges mere i Krigen.

Sc. 8.

Jesper. Peer. Tyboe. Fire Soldater.

Stygotius, Jens med fire Studenter ved den anden Side.

Stygotius. Den første, vi skal opoffre, Domini Collegæ nec non Commilitones! det skal være Anføreren selv, eller Imperatorem ipsum. Jeg skal lære ham, hvad det er at give cuprum pro argento, Halvestillinger for Sølv-Mynt, og komme en gammel Academicum til at løbe med Liimstangen, der har studeret til Rostok, og disputeret sammestedS absque præsidio. Jeg haver endnu den samme Kaarde, den samme Stok, med hvilken jeg har slaget ind saa mangen ærlig Professors Vindue udi Rostok. Han skal profecto befinde, at der er endnu Karle paa Academiet, som har Been i Panden, og at jeg er god Academicus tam in Marte quam in arte.

Gaaer ud til sine Folk igien. Midlertid, mens Stygotius siger dette, rangerer von Tyboe sine Soldater.

Tyboe. Men kan det være mueligt, Jesper! at den Karl tør giøre slig Modstand?

Jesper. Jeg havde aldrig kunnet bilde mig saadant ind; men jeg er vis paa, at saasnart han faaer Herren at see, saa løber han med alle hans Tilhængere Fanden i Vold. Jeg er ikke af de forsagte og feige Mennesker, men jeg kan sværge paa, at jeg vil heller see Fanden selv, end Herren, naar Han blir vred; thi jeg kan see paa Herrens Ansigt ligesom afmalet den hele Trojanske Krig, eller Jerusalems Forstyrring i kort Begreb.

Tyboe. Siger du det, Jesper! giv nu Agt paa mit Ansigt, nu vil jeg giøre mig vred.

Jesper. Ach, det er forskrækkeligt, Herre! Ach! ach! det er ligesom jeg saae det grummeste Vildsviin allene i en Skov, saadan Rædsel fik jeg paa mig.

Tyboe. Hvad er det for Snak? du maa bie at raisonnere, til jeg giør mig vred; jeg har jo ikke begyndt endnu at giøre nogen Mine.

Jesper. Ja det er endelig sandt, jeg kom det ikke ihu; men vil Herren giøre det saa kort, som mueligt; thi jeg kan ikke taale at see det længe an.

Tyboe. See! nu seer du mit Ansigt, som det var, da jeg løb Storm til Braband.

Jesper. A.... a.... Nok Herre! ingen Islandsk Løve kan see mere forbandet ud. Der gik slige Ildstrimler fra Herrens Øien, at man kunde stikke an en Pibe Tobak dermed.

Tyboe. Ha, ha, ha! det er mig kiært. Saa troer du da, at mit Ansigt allene driver dem paa Flugten?

Jesper. Ja vist. Derfor er det bedst, at Herren, for at giøre des snarere Ende paa Krigen, gaaer for i Spidsen.

Tyboe. Nei, ellers Tak! en General staaer altid bagest. Jeg hører nok, Jesper! at du ikke veest at indrette en Slagt-Ordning. Kom, nu skal jeg vise dig, hvor den skal ordineres. Du skalt staae i Spidsen paa den venstre Fløi, og Peer skal føre den høire an.

Peer. Ach, Herre! jeg er jo ganske qvæst, og derfor beder ydmygst om min Demißion og Naade-penge for mig, min Hustrue og mange smaa Børn.

Jesper. Hvilken Snak! du est jo ikke gift engang.

Peer. Ja, men jeg har i Sinde at gifte mig med første.

Tyboe. Est du saa stærk, at du kan gifte dig, saa kan du ogsaa slaaes. Fort hid, som jeg siger dig, og antag Commando. Skal jeg give din Slyngel Kost og Løn for intet?

Peer. Løn? Jeg har aldrig seet nogen Løn.

Tyboe. Desbedre er det for dig, saa kan du faae Alt paa eengang. Din Gage løber altid lige fuld.

Peer sagte. Det er Ulykken, hun løber saa stærk for os stakkels Lakeier, at vi kan aldrig naae den igien.

Tyboe. Tænk, Peer, du nyder en Æres-post, som ikke tilbydes enhver.

Peer. Det er Ulykken, at jeg er ikke ærgierrig; at nøde den til Ære, som ikke skiøtter derom, er jo ligesom at nøde en til at spise de Koster, som han har naturlig Afsmag for.

Tyboe trækker ham hen til den høire Fløi, og holder en Harangue for Armeen, medens Peer staaer og græder som han var pibsket.

Tyboes Tale til Folket. Man skulde tænke, Ihr Herren! at det var mod sidste Verdens Tider, eftersom man seer, Fluer vil sætte sig op mod Elephanter, Myg mod Løver, Dverge mod Kiemper, en Stygotius,

et Blækhorn, en Pennefier, en Pedantus, en Grammatica, en Schulfuchs, mod en Mand, hvis Navn er bekiendt i Holland, i Frankrig, i Amsterdam, i Braband, ja over hele Europia. Speiler Eder i Dag, Ihr Herren! i min Tapperhed; følger mit Exempel!

Jesper indbryder i hans Tale. Herre! der kommer vore Modstandere i fuld Curreer.

Tyboe continuerer sagte og stammende, skiælvende, og tørrer Sveden af sig. I mit Exempel..... og mit Exemplar (kommer de?) følger, Ihr Herren! og føl..... følger (er de nær hos?) mit exemplariter, og følg..... Jeg vil for Tidens Korthed afbryde, og som en fornuftig Anfører postire mig bag ved, for at obsalvere..... Hillemænd! der er de.

Peer vil løbe bort, men de andre holde paa ham.

Tyboe. Jesper, jeg sætter nu al min Lid til dig.

Jesper. Vil Herren have Taalmodighed et Øieblik, medens jeg springer hiem efter Mons Wingaards Bog, hvorefter Herren pleier at rangere sine Tropper.

Tyboe. Det er en herlig Forklaring; du vil gaae bort og lade os staae i Stikken. Det er bedre at du bliver tilstede, og mægler os en Fred imellem, ikke fordi jeg er bange at gaae dem under Øien, om de vare tusinde.

Jesper. Ja, det veed jeg nok.

Tyboe. Men for at spare christen Blod. Det er unge Mennesker, som kan blive til noget, naar de har udraset; du skal faae tyve Rixdaler, dersom du kan bringe en Forligelse tilveie.

Jesper. Jeg skal giøre mit Bedste. Vil ikkun Herren imidlertid holde gode Miner.

Tyboe. Hør, Jesper! du kan sige dem, at jeg er en Mand, som har ti Mænds Styrke.

Jesper. Ja, og jeg vil lægge tolv Mænds Forstand til.

Tyboe. Du kan sige dem, at jeg har slaaet to tusind Mænd ihiel med min egen Haand.

Jesper. Jeg vil lægge to tusinde til.

Tyboe. Du kan sige dem, at jeg er bekiendt for min Tapperhed over hele Holland.

Jesper. Jeg vil lægge Engeland til.

Tyboe. Du kanst sige dem, at jeg har omgaaedes med Fyrster og Generaler udenlands.

Jesper. Jeg vil lægge Konger til.

Tyboe. Du kanst sige, at Kongen af Holland har foræret mig sit Portrait.

Jesper. Jeg vil sige: Keiseren og Paven har giort det samme.

Tyboe. Du kan sige, at, hvis de ikke beqvemmer sig til Fred, bryder jeg hele Regentsen ned.

Jesper. Jeg vil lægge Studengaarden til.

Tyboe. Du kanst fortælle dem kortelig alle de Slag, jeg har været udi.

Jesper. Jeg vil lægge dem til, som Herren ikke har været udi.

Tyboe. Du kanst sige, at naar jeg ret vil gribe mig an, kan jeg sætte alle de fornemste Damers Hierter udi Contribution.

Jesper. Jeg vil lægge det til: Udi lys Lue. Lad kun mig raade.

Stygotius. Hør godt Folk! det er bedst, at vi betænker os, førend vi gaaer videre. Jeg har forsvoren at slaaes med Officerer, de bruger ingen Raison; det er bedst, at vi skikker en til dem, at fornemme, om de vil møde os i tørre Hug, og sige tilligemed, at vi vilde gierne slaaes med dem udi Kaarde, hvis det ikke var mod Leges Academicas. Vil de disputere med os, skal det være mig kiærere, enten de ville paa Latin eller Græsk. Men der seer jeg Jesper komme til os. Gak du imod ham, Jens! og hør, hvad hans Ærinde er. Jeg troer nok, han er min Ven, hvorvel han for Interesse skyld holder sig til Tyboe.

Jesper. Jens! hør, hvad jeg vil sige dig. Hvorfor skal vi lemlæste hinanden for tvende Narres Skyld?

Jens. Jeg er, min Troe, af samme Mening.

Jesper. Herr von Tyboe holdes af alle brave Officiers for en Giek.

Jens. Min Herre ligesaa af Studenterne.

Jesper. Og for en Pultron.

Jens. Min ligesaa.

Jesper. Herr Tyboe er saa bange som en Hare.

Jens. Min Herre ligesaa.

Jesper. Saasnart at I avancerede et Skridt, havde vi sat os for at løbe.

Jens. Vi ligesaa.

Jesper. Jeg har Fuldmagt at slutte Forligelse.

Jens. Jeg ligesaa.

Jesper. Men jeg har ikke udi Sinde at giøre det for intet.

Jens. Jeg ikke heller.

Jesper. Mig synes, Freds-Artiklerne kan bedst saaledes conciperes: 1) Skal Hr. von Tyboe tractere begge Krigshærene udi Fisker-Huset. 2) Skal Herr Magister Stygotius giøre Dagen derefter det samme.

Jens. Du est en habil Mand, Jesper!

Jesper. Hei, Herr von Tyboe! skiønt og reputeerligt Forliig: I skal tractere i Fisker-Huset i Morgen, og Stygotius Overmorgen.

Tyboe. Skal jeg da først?

Jesper. Ja vist, I haver Præferencen! det var just den haardeste Knude.

Tyboe. Ja saa er jeg fornøiet.

Jesper. Min Herre! førend vi skilles ad, maae vi, som rette Venner tage hin-

anden udi Hænder. Magisteren giver Herren sin Haand, og vi andre Subalterne og Gemeene maa giøre det samme.

Tyboe. Gak hen og proponeer det for Anførerem, aber in meiner Rahmen nichts.

Jesper. Det kan Herren vel tænke, at jeg ikke er saa taabelig. Jeg veed anderledes at staae paa Herrens Respect. Gaaer til Stygotius. Min Herr Magister! Jeg har hindret i Dag en stor Blods-Udgydelse. Jeg saae, at Tyboes Partie var for stærk, og derfor i Tide arbeidede paa Fred; thi endskiøndt mit Legeme var i Tyboes Krigshær, saa var dog min Siæl udi Magisterens.

Stygotius. Jeg veed det heel vel, Jesper!

Jesper. Jeg kan forsikkre Eders Magisterhed, at om det havde kommet til Strid, saa havde jeg deserteret midt i Slaget. Men jeg maa lade, som jeg holder med Tyboe, for visse Aarsager skyld.

Stygotius. Du skal have Tak for dit gode Hierte mod mig. Jeg skal stræbe at giøre dig al muelig Tieneste derfor.

Jesper trækker Stygotius til Tyboe. I gode Herrer! nu maae I udi begge Armeers Paasyn give hinanden Hænder, saa skal vi andre giøre det samme indbyrdes.

De gir hverandre Hænder, og de andre giør ligeledes, og kysse hinanden.

Jesper. Hører nu, I gode Herrer! Efterdi vi nu ere forligte, og begge Personer er skeed Tort, saa er det bedst, at vi nu conjungerer begge Krigshærene, og med samtlig Magt hevner os over vor tilfælles Fiende; thi hvorvel de har havt Aarsag til Fortrydelse, saa bør dog slige brave Mænd hevne den Tort, at have faaet Vand over Hovedet. Vi maae samtlig attaquere Leonora i hendes Huus.

Tyboe. Das ist wahr, Jesper! Vi skal formaliter beleire Huset.

Stygotius. Communis injuria communibus armis vindicanda est.

Jesper. Men vi maae bie en halv Time, til det bliver lidt mørkere.

Tyboe. Mittlerzeit kan vi giøre fornødne Præparatorier.

Stygotius. Skal vi da mødes her igien?

Jesper. Ja om en halv Time skal vi mødes her igien paa samme Sted.

Tyboe. Kom, lad os da gaae bort saa længe.

De gaae ud alle, undtagen Jesper.

Sc. 9.

Jesper. Leonard.

Jesper. Nu skal jeg anrette en artig Comoedie, som skal beskiemme de to Giekke endnu meer, og tilligemed befordre Leonards Bedste. See! der kommer han meget beleiligt. Monsieur Leonard! I kom ligesom I var kaldet.

Leonard. Hvi saa?

Jesper. Tyboe og Stygotius ere blevne forligte, og med samtlig Magt vil anfalde Leonora udi hendes Huus. Nu har I ret Leilighed at insinuere Jer saaledes, at I kan blive vis paa Bruden; thi naar Huset bliver anfaldet, maa I komme med nogle andre gode Venner at ophæve Beleiringen.

Leonard. Men om de blir mig for stærke?

Jesper. Det har ingen Fare. Naar de seer en blot Kaarde, saa løber de begge to, og, naar Anførerne give sig paa Flugten, følger de andre strax; thi andre Officiers, saa vel som Soldater, foragte ham i deres Hierte, og holde kun Venskab med ham paa Skrømt.

Leonard. Jeg veed ikke, hvordan jeg i Hast skal faae saa mange gode Venner samlet.

Jesper. Kommer I kun ind med Jer blotte Kaarde, saa vil jeg være Mand for, at de alle skal tage Flugten. I kan for Sikkerheds Skyld lade, som der kommer andre efter. Men I maa ikke agte, at jeg stiller mig an, som jeg er paa Tyboes Side; thi jeg vil ikke bryde aabenbare Venskab med ham, saalænge han har et Anker Viin i sin Kielder.

Leonard. Ach, Jesper! jeg skal studere paa at giøre dig Tieneste igien, og belønne din Troskab mod mig.

Jesper. Jeg giør intet for Interesse, Monsieur! Jeg betinger mig allene, naar I kommer i Stand, jus vitæ & necis, Hals og Haand over Jer Kiøkken og Kielder, samt Jagt-Frihed i Jer Gaard over Høns, Kyllinger, Capuner, Giæs, Ænder, &c. &c.

Leonard. Alting i mit Huus skal være dig til Tieneste. Min Farbroder ligger nu ganske syg, saa jeg troer, han døer denne Nat.

Jesper. Men jeg hører en Allarm. Løb til Side! Jeg troer, at de kommer.

Leonard gaaer ud.

Sc. 10.

En Officeer. Jesper.

Officeren. Ha ha ha ha ha ha!

Jesper. Serviteur, Monsieur! hvoraf leer Han saa godt?

Officeren. See Jesper! est du der? Jeg vil svære paa, at du est Autor til alle disse Krumspring, von Tyboe giør.

Jesper. Det er, min Troe, sandt. Jeg giør det for at befordre Monsieur Leonards Kiærlighed.

Officeren. Det er mig kiært; thi det er en god ærlig Karl. Jeg hører, at han formaliter vil beleire Madame Leonora i hendes Huus, og jeg har laant ham otte Soldater, hvilke ere saa afretted, at de skal løbe, mindste Modstand, de seer. Vi maae føie den Karl i alting; thi han er os en feed Steeg.

Jesper. Men jeg er kun bange, at det vil give Opsigt.

Officeren. Ei Lapperie! om der kommer nogen, og vil lægge sig derimellem, saa skal jeg nok holde dem derfra; thi saasnart Folk faaer at vide, at det er Tyboe, kan de strax fatte, at saadan Krig vil ikke være af stor Betydning. Jeg vil holde mig lidt til Side. Jeg troer, de kommer.

Sc. 11.

Stygotius og **Tyboe** med **en Hob Folk. Jesper.** Siden **Leonard.**

Tyboe med et Spyd i Haanden, rangerer Soldaterne og exercerer dem. Marcherer derpaa ganske sagte i Orden af Bataille med Trommeslag efter Tacten lige til Huset. Taler til Folket:

Messieurs, Ihr Herrens! Nu er den Tid kommen, paa hvilken I kan bane Jer Veien til et udødeligt Navn ved Eders Tapperhed. Denne Fæstning, som I har at bestorme, synes vel stærk, men jo stærkere den er, jo større er Æren og Seieren. Jeg vil selv være først i Spidsen for at opmuntre Eder til Tapperhed. Allons! Speiler Eder udi mig.

Løber til Dørren med sit Spyd.

Fruentimmeret raaber ud af Vinduet Hvad det skal betyde?

Tyboe. Her er ingen andre Conditioner, end at I skal give Jer paa Naade og Unaade.

Fruentimmeret skriger og hyler indenfor.

Leonard. Hei! omringer og griber disse Stratenrøvere, og seer vel til, at ingen undkommer.

Han skyder en Pistol af i Luften, hvorpaa de falde alle som døde. Jesper holder paa Tyboe, ladende, som det er for at bedække ham.

Tyboe Det var ein grausom Salbe. Die gantske Armee ruiniret auf ein Mahl!

Leonard. Det er vist Anføreren? ham maa jeg strax opoffre.

Jesper. Ach gunstige Herre! spar ham, og omkom heller mig!

Leonard. Her hielper ingen Bøn. Han skal døe.

Jesper. Ach Herre! betænk, hvad I giør, I stiller Verden ved en Mand, der har vundet over fire tusinde Feldtslag.

Leonard. Ingen Snak. Han er dødsens.

Jesper grædende. Der udi det Slag ved Amsterdam.....

Leonard. Fort, fort. Lad ham løs.

Jesper. Omkom med sin egen Haand....

Leonard. Hvis du ikke slipper ham.....

Jesper. Over fem tusinde Mennesker.

Tyboe hviskende til ham. Siig ham ogsaa om de tre Herren-Stater, jeg omkom.

Leonard. Om han var Alexander Magnus selv, saa skal han opoffres.

Jesper. Og stak tre Herren-Stater ihiel.....

Leonard. Jeg lader mig deraf ikke bevæge.

Jesper. Med eet Hug.

Leonard. Des større Berømmelse er det for mig at omkomme ham.

Jesper. Der udi Brabands Beleiring løb allene.....

Leonard. Det hielper ham nu altsammen intet.

Jesper. Storm, og sloges paa Muren i en halv Time med den hele Guarnison.

Leonard. Saa seer jeg da, at jeg maa omkomme Jer begge to.

Jesper. Ach, løb, Hr. von Tyboe! og salveer Jer kostbare Liv.

Tyboe løber. Leonard forfølger ham, og stikker ham med Skaftet af Kaarden i Ryggen.

Tyboe. A..... a..... ich bin todtlig blessiert, durch und durch gestochen, a.....

Løber ud.

Sc. 12.

Leonard. Jesper. Leonora. Lucilia. Pernille. Siden **en Tiener.**

Leonard. Det gik, min Troe, rigtig an, Jesper!

Jesper. Ei, det vidste jeg nok forud. Naar han nu lever op af sin forrige Blessure igien, saa gir han mig en Foræring oven i Kiøbet. Men der kommer de Beleirede ud, holdt nu gode Miner!

Leonora. Ach, min hierte Monsieur Leonard! er det Han, som har forløset os fra denne Angest! Ach, gid jeg kunde bevise Ham nogen Tieneste.

Jesper. Madam! den største Tieneste, I kan giøre ham, det er at give ham Jer Datter, som han saa længe har elsket. Synes Jer, at det er en Mand at foragte?

Leonora. Jeg har altid havt stor Estime for Ham. Men som Han ingen Midler har, og min Datter heller ingen, saa har jeg ikke holdet raadeligt, at de kom sammen.

Leonard. Hvad det er angaaende, saa haaber jeg nok at forsørge Hendes Datter; thi saa længe min Farbroder lever, assisterer han mig nok saa meget, som dertil kan behøves, og naar han døer, saa arver jeg temmelige Midler.

Leonora. Jeg tilstæder da gierne, at I forlover Jer sammen. Men I maae bie med Brylluppet, til han døer.

Leonard. Min Farbroder giør det ikke længe; thi jeg troer neppe, at han lever denne Nat over. Men der seer jeg, hans Tiener kommer; hør Christopher! Hvorledes er det nu med din Herre?

Christopher. Jeg kommer for at lade Ham vide, at Monsieur Jeronimus er alt død.

Jesper. Ach! det var, min Troe, en stor Høflighed af ham. Nu haaber jeg, Madame! at Hun har intet meer at scrupulere over.

Leonora. Aldeles intet. Jeg flatterer min Datter for det lyksaligste Menneske i Verden.

Jesper. Saa lad os da giøre kort Proces. I har længe bied efter hinanden. Kommer hid, og gir hinanden Hænder.

De gir hinanden Hænder, og gaaer ud.

Anmærkninger
(som fortsættes i Tillægget).

S. 226. **Sangklokkerne.** Cfr. Anm. til „Den Vægelsindede" S. 55.

S. 227. **„Von" har den samme Betydning hos Jer som „us" udi Kanikestrædet.** Ligesom (efter den endnu herskende Vedtægt) den danske Armees Officerer erholde et **von** foran deres Tilnavne, saaledes pyntedes i ældre Tider mange Studerendes Navne ved at gives en latinsk Endelse eller Form.

S. 228. **Aurora.** Aurora Latinitatis &c. En latinsk Glosebog for Begyndere.

S. 229. **Poeten i Aabenraae** skal have været en virkelig Person, ifølge Rahbek (Holb. Udv. Skr. 2 D. S. 387).

S. 230. **Brabandske Krig.** Saaledes kaldtes i Almindelighed her til Lands de Felttog i den Spanske Successions-Krig, hvori de danske Hielpetropper deeltoge.

S. 231. **En af Herren-Staterne selv udi Holland.** Den fordums Republik Holland eller „de forenede Nederlande," bestyredes af „General-Staternes Forsamling," der tituleredes: „Hochmögende Herren General-Staaten," og i almindelig Tale kaldtes „Herren-Staterne."

S. 231. **Nummer fire.** De lige overfor Holmens Kirke liggende Huse kaldtes: **Nummerne**; rimeligviis fordi de i mange Aar, eller til 1771, vare **de eneste med Nummere betegnede Huse** her i Staden. (Werlauff.)

S. 231. **Kalskoopers.** I samtlige foregaaende Udgaver staaer deels: „Kalloepers," deels: „Kalskoepers." Rimeligviis er dette sidste det rigtige, kun at her er sat ſ istedetfor f, altsaa skulde der have staaet „Kalfkoepers," (Kalfkoopers) et hollandsk Ord, der maaskee kan være brugt for: Qvæghandlere.

S. 231. **Mester Mons Wingaard,** Oversætter af Curtius (cfr. Anm. t. Pol. Kandest. S. 37 ovenf. „Alex. Magn. Krøn.").

S. 233. *„Per Caudi,* var et dengang brugeligt Skieldsord af Militaire og Andre mod Studenter. Det synes oprindeligen at have heddet Caudæ (af cauda, en Hale) og er da formodentlig foranlediget ved den lange, smalle, som en Hale nedhængende Kappe, der var Studenternes Ordensdragt paa den Tid." (Werlauff.)

S. 233. **Taille** (hoster igien) **at giøre Klæder efter.** Disse sidste Ord („at giøre Klæder efter") der findes i Udg. 1725, ere oversprungne i Udg. 1731 og mangle ligeledes i alle de følgende ældre Udgaver, saa at Thyboes Svar: „Deri har du Ret," blev aldeles uforstaaeligt, indtil Rahbek endelig optog hine Ord igien i Udg. af Holb. Udv. Skr. 2 D.

S. 235. **Skiønningsplaster** (Skiønplaster, Skiønplet), brugtes af Damer til at forhøie eller flattere Ansigtets Teint (et lille rundt Stykke sort Silke klinedes paa Kinden).

S. 236. Cacu &c.... Calu &c.... (*κακῶ κόρακος κακὸν ᾠόν.... καλῶ κόρακος καλὸν ᾠόν*) d. e. Den onde Ravns onde Æg; den smukke Ravns smukke Æg.

242. **Kund, rund** &c. er maaskee Omqvædet af A. Thura's gamle Drikkevise: „Skienk Druesaften i!" &c. (Werl. S. 179, Rahbek: Om Holb. 2 D. S. 213). Om Visen: In Leipzig war ein Mann, In Leipzig war ein lederner Mann &c. (som ogsaa omtales i denne Sc.) s. ovenf. S. 94, og nedenf. S. 693.

S. 242. **Mester Daniels Have** skal have ligget paa Christianshavn.

S. 242. *la partie — egalt.* Disse Ord mangle i alle foregaaende Udgg., undtagen 1725.

S. 247. Ved **Rostoks** Universitet opholdt fordum danske Studerende sig hyppig.

S. 247. **Islandsk Løve.** Skiemtsomt Udtryk for: et Faar.

S. 248. **Fisker-Huset** (egentl. „Kongens Fiskerhuus"), et Giestgiversted strax udenfor Østerport.

Ulysses von Ithacia,

eller

En Tydsk Comoedie.

[I fem Acter med Prolog.]

[Forestilled paa den danske Skueplads 1724.]

Personerne.

Juno.
Venus.
Pallas.
Iris.
Prinds Paris.

Keiser Asverus.
Ulysses.
Chilian.
Helene.
Penelope.
Rosimunda.
Ollegaard.
Paris.
Marcolfus.
Ulyssis Staldbrødre.
Holophernes.
Mithridates.
Tiresius.
Dido.
Elisa.
Rasmus.
Keiserens Drabanter og Hofsfolk.
En Hyrder.
To Tienere (stumme Personer).
En Trojaner.
En Bonde.
Første Jøde.
Anden Jøde.

[Scenen er deels „Ithacien," deels Troja, deels „Cajanien."]

Prologus.

Iris med Straaler om Hovedet. Siden **Paris.**

Iris. Jeg er Iris eller Regnbuen, den store Junonis Fruer-Pige. Min Forretning er den samme hos Juno, som Mercurii er hos Jupiter. Naar Gudindernes Dronning gir et Nik, maa jeg lave mig til at reise; nu er jeg i Himmelen, nu paa Jorden; nu ved den søndre, nu ved den nordre Poel; nu udi store Stæder, nu blandt Hyrder og Hyrdinder paa Landet. Det meste, som foraarsager min Bestillings Uroelighed, er min store Frues Jalousie og Mistænkelighed; thi saasnart Gudernes Monarch kaster sine Dines naadige Straaler paa en Nymphe eller Hyrdinde, blir min Frue strax allarmeret; saa maa jeg da først af en Skye lade mig føre paa Jorden, for at udforske Sagens Beskaffenhed; dernæst til Plutonis mørke Boelig, med Ordre til en og anden Helvedes Gudinde, for at straffe den Nymphe eller Hyrdinde, som Jupiter har fattet Elskov til. Men ingen Tid er saa besværlig for mig, som denne forbandet ellevte Junii; thi som min Frue er den største Dame udi Himmelen og paa Jorden, saa har hun ogsaa de meste Rente-Penge at indfordre. Men Aarsagen, hvorfor jeg nu er hidkommen, er for at tale med den Trojanske Prinds Paris, hvilken Juno saavelsom to andre Gudinder har udvalt at dømme udi en Splid, som er dem imellem. Han pleier at opholde sig udi denne Lund. Men der seer jeg ham.

Paris. Jeg seer Iris, Junonis troe Sendebud. Velkommen hid ned paa Jorden, himmelske Nymphe! hvad er Hendes Forretning? med hvem vil Hun tale?

Iris. Jeg har Ordre at tale med den deilige Trojanske Prinds Paris.

Paris. Det er jeg.

Iris. Hør, Paris! I, som ikke mindre formedelst Eders Skiønhed, end for Eders retfærdige Domme, er bekiendt over hele Asien fra de Morers Landemærke indtil yderste Ende af America! Min Frue Juno, samt tvende andre Gudinder, Pallas og Venus, har udvalt Eder at dømme udi en Tvistighed, som er reist sig imellem dem.

Paris. Siig mig, o Iris! hvorudi den Tvistighed bestaaer.

Iris. Den store Jupiter kastede den trettende hujus et Guld-Æble blandt dem, hvorpaa stod skreven disse Ord: dette skal tilhøre den deiligste Gudinde. Nu veed I selv, hvordan Fruentimmer er, at ingen, hvor grim hun ogsaa er, vil vige for en anden udi Skiønhed, saaledes er det paa Jorden, og vore Gudinder udi Himmelen har ogsaa en Rem udi Huden. Og saasom Juno,

Pallas og Venus alle ere bekiendte formedelst deres Skiønhed, saa er den Tvistighed vanskelig at ophæve; dog har de alle tre samtykt at underkaste sig Eders Dom uden Appel; thi i Førstningen vare de allesammen saa forpikkede derpaa, at de havde i Sinde at gaae til Høiesteret med hinanden.

Paris. Jeg vil oppebie deres Redkomst, og dømme, hvad som ret er.

Iris. Juno forlanger intet uden en retfærdig Dom. Dog bad Hun tienstlig, at Jeres Durchleuchtighed ikke vilde forsmaae ti Ducater, som hun offererer, ikke for at dømme hende til Velgefal, men allene for Venskabs Skyld.

Paris. Nei, Mademoiselle Iris! jeg ta'r, min Troe, ingen Gave imod; en Dommer maa ikke lade sig bestikke. Havde jeg været gift, saa kunde Hun have adresseret sig til min Frue. Hun kunde da have taget imod dem, og jeg have min Samvittighed fri.

Iris. Ach! jeg beder dog, at han ikke forsmaaer dem. Den Gave giøres ikke for at bestikke ham, men allene skeer som et Venskabs Tegn. See engang hvor de glimrer.

Paris. Jeg seer at det er gode hollandske Ducater. Ja hør, min kiære Jomfrue! vidste jeg, at den Gave ikke var udi den Henseende, saa vilde jeg nok tage derimod; thi Penge er ikke at skiemte med i disse Tider. Ellers kan Hun formelde min Respect til Juno, og sige, at jeg dog skal have hende udi Erindring, saasom hun er saa høflig mod mig. *Iris gaaer ud.* Intet Embede er saa vanskeligt, som Dommer-Embede. Man skal have Hoved at begribe en Sag, Skiønsomhed at ligne Ens Raisons mod en andens, og endelig Reedelighed at modstaae Fristelser. Jeg har ved mine retfærdige Domme indlagt saadant Navn, at ikke allene-ste Mennesker, men ogsaa Gudinder, udvælge mig til Opmand udi Tvistigheder. Men der seer jeg dem komme.

Juno, Pallas og **Venus,** i Adriener.
Paris.

Juno. Dig skeer i Dag en Ære, o Paris! som faa Mennesker er vederfaret; tre mægtige Gudinder underkaster sig din Dom. Hvilken af os du dømmer for den deiligste, den beholder det Guld-Æble, som Jupiter har kast iblandt os.

Paris. Ihro Durchleuchtigkeiten, meine gnädigste Frauen! man kan ikke dømme om nogens Skiønhed udaf Ansigtighed allene; thi de rette Kiendere seer nu omstunder allermindst derpaa. Er derfor nødig, Ihro Durchleuchtigkeiten! at de klæder sig ganske nøgne.

Juno. Hvad? skulle vi klæde os nøgen?

Paris. Jeg kan ikke dømme om de Ting, som jeg ikke seer.

Pallas. Jeg giør det i Evighed ikke.

Venus. Vil ingen anden, saa vil jeg; thi Tvistigheden kan ikke dømmes udi paa anden Maade.

Pallas. Det er Jer liigt nok, ma Soeur! thi det er vel ikke første Gang, I har ladet Jer see nøgen for unge Karle.

Venus. Siger I det, Maren Skolemesters? Disse lærde pene Fruer er ikke meer at troe paa, end andre.

Juno. I har en Ære at tale med, Madam, som Jer Mand Vulcanus har stævnet nogle Gange for Tamper-Retten. Man veed nok, hvilke Historier, I har havt baade med Mars og andre Officiers.

Venus. Jeg trodser Jer eller nogen, at sige mig ringeste paa mit ærlige Navn og Rygte. Jeg negter ikke, at min Mand Vulcanus jo har havt mig mistænkt; men er jeg ikke bleven frikiendt for Retten? har han ikke maatt' giøre mig Afbigt oven i Kiøbet? Dersom Jupiter var saa jaloux som Vulcanus, saa haaber jeg, vi fik ogsaa nogle Historier at høre om Hende. *De taler alle tre i Munden paa hinanden, med knyttede Næver.*

Paris. Ei giv Lyd! Respect for Retten! I bærer Jer jo ad ligesom nogle Tingstude. Lad een tale først!

Juno. Hør, Paris! at tvile om min Skiønhed fremfor alle andre Gudinder, er at tilskrive Jupiter en slet Gout, der af alle har udvalt mig til sin Ægtefælle. Tag dig derfor vare, at du ikke agter nogen lige udi Skiønhed med mig. Hvis du tildømmer mig Guldæblet, skal du blive den rigeste og mægtigste Herre i Verden.

Pallas. Juno gir Rigdom og Velstand; jeg derimod Viisdom og Dyd. Som derfor Dyd og Forstand overgaaer Rigdom, saa haaber jeg, o Paris! at du bifalder mig, der kan give dig den herligste Belønning.

Venus. Rigdom og Forstand synes at være store Gaver, men hvor mange kommer ikke udi Ulykke ved deres Rigdom, og hvor faa kommer der fort i Verden ved Dyd og Forstand, som for mange Aar siden har været af Moden? Jeg lover dig, hvis du tildømmer mig Tvistens Æble, det deiligste Fruentimmer i Verden til Ægtefælle.

Paris *ved sig selv.* Rigdom har jeg saa meget, som jeg forlanger. Forstand, meer, end jeg har nødig i vore Tider. Det deiligste Fruentimmer i Verden er Magneten, som trækker. Jeg maa afsige Dommen. *Sætter sig paa en Stoel.* Udi den Sag imellem de trende velbaarne Gudinder dømmes saaledes: Saasom Juno og Pallas har vægret sig for at klæde sig nøgne, og derved

Ulysses von Ithacia,

eller

En Tydsk Comoedie.

[I fem Acter med Prolog.]

[Forestilled paa den danske Skueplads 1724.]

Personerne.

Juno.
Venus.
Pallas.
Iris.
Prinds Paris.

Keiser Asverus.
Ulysses.
Chilian.
Helene.
Penelope.
Rosimunda.
Ellegaard.
Paris.
Marcolfus.
Ulyssis Staldbrødre.
Holophernes.
Mithridates.
Tiresius.
Dido.
Elisa.
Rasmus.
Keiserens Drabanter og Hofstude.
En Hverver.
To Tienere (stumme Personer).
En Trojaner.
En Bonde.
Første Jøde.
Anden Jøde.

[Scenen er deels „Ithacien," deels Troja, deels „Cajanien."]

Prologus.

Iris med Straaler om Hovedet. Siden **Paris.**

Iris. Jeg er Iris eller Regnbuen, den store Junonis Fruer-Pige. Min Forretning er den samme hos Juno, som Mercurii er hos Jupiter. Naar Gudindernes Dronning gir et Nik, maa jeg lave mig til at reise; nu er jeg i Himmelen, nu paa Jorden; nu ved den søndre, nu ved den nordre Poel; nu udi store Stæder, nu blandt Hyrder og Hyrdinder paa Landet. Det meste, som foraarsager min Bestillings Uroelighed, er min store Frues Jalousie og Mistænkelighed; thi saasnart Gudernes Monarch kaster sine Oines naadige Straaler paa en Nymphe eller Hyrdinde, blir min Frue strax allarmeret; saa maa jeg da først af en Skye lade mig føre paa Jorden, for at udforske Sagens Beskaffenhed; dernæst til Plutonis mørke Boelig, med Ordre til en og anden Helvedes Gudinde, for at straffe den Nymphe eller Hyrdinde, som Jupiter har fattet Elskov til. Men ingen Tid er saa besværlig for mig, som denne forbandet ellevte Junii; thi som min Frue er den største Dame udi Himmelen og paa Jorden, saa har hun ogsaa de meste Rente-Penge at indfordre. Men Aarsagen, hvorfor jeg nu er hidkommen, er for at tale med den Trojanske Prinds Paris, hvilken Juno saavelsom to andre Gudinder har udvalt at dømme udi en Splid, som er dem imellem. Han pleier at opholde sig udi denne Lund. Men der seer jeg ham.

Paris. Jeg seer Iris, Junonis troe Sendebud. Velkommen hid ned paa Jorden, himmelske Nymphe! hvad er Hendes Forretning? med hvem vil Hun tale?

Iris. Jeg har Ordre at tale med den deilige Trojanske Prinds Paris.

Paris. Det er jeg.

Iris. Hør, Paris! I, som ikke mindre formedelst Eders Skiønhed, end for Eders retfærdige Domme, er bekiendt over hele Asien fra de Morers Landemærke indtil yderste Ende af America! Min Frue Juno, samt tvende andre Gudinder, Pallas og Venus, har udvalt Eder at dømme udi en Tvistighed, som er reist sig imellem dem.

Paris. Siig mig, o Iris! hvorudi den Tvistighed bestaaer.

Iris. Den store Jupiter kastede den trettende hujus et Guld-Æble blandt dem, hvorpaa stod skreven disse Ord: dette skal tilhøre den deiligste Gudinde. Nu veed I selv, hvordan Fruentimmer er, at ingen, hvor grim hun ogsaa er, vil vige for en anden udi Skiønhed, saaledes er det paa Jorden, og vore Gudinder udi Himmelen har ogsaa en Rem udi Huden. Og saasom Juno,

Pallas og Venus alle ere bekiendte formedelst deres Skiønhed, saa er den Tvistighed vanskelig at ophæve; dog har de alle tre samtykt at underkaste sig Eders Dom uden Appel; thi i Førstningen vare de allesammen saa forpikkede derpaa, at de havde i Sinde at gaae til Høiesteret med hinanden.

Paris. Jeg vil oppebie deres Redkomst, og dømme, hvad som ret er.

Iris. Juno forlanger intet uden en retfærdig Dom. Dog bad Hun tienstlig, at Jeres Durchleuchtighed ikke vilde forsmaae ti Ducater, som hun offererer, ikke for at dømme hende til Velgefal, men allene for Venskabs Skyld.

Paris. Nei, Mademoiselle Iris! jeg ta'r, min Troe, ingen Gave imod; en Dommer maa ikke lade sig bestikke. Havde jeg været gift, saa kunde Hun have adresseret sig til min Frue. Hun kunde da have taget imod dem, og jeg have min Samvittighed fri.

Iris. Ach! jeg beder dog, at han ikke forsmaaer dem. Den Gave giøres ikke for at bestikke ham, men allene skeer som et Venskabs Tegn. See engang hvor de glimrer.

Paris. Jeg seer at det er gode hollandske Ducater. Ja hør, min kiære Jomfrue! vidste jeg, at den Gave ikke var udi den Henseende, saa vilde jeg nok tage derimod; thi Penge er ikke at skiemte med i disse Tider. Ellers kan Hun formelde min Respect til Juno, og sige, at jeg dog skal have hende udi Erindring, saasom hun er saa høflig mod mig. *Iris gaaer ud* Intet Embede er saa vanskeligt, som Dommer-Embede. Man skal have Hoved at begribe en Sag, Skiønsomhed at ligne Ens Raisons mod en andens, og endelig Reedelighed at modstaae Fristelser. Jeg har ved mine retfærdige Domme indlagt saadant Navn, at ikke allene ste Mennesker, men ogsaa Gudinder, udvælge mig til Opmand udi Tvistigheder. Men der seer jeg dem komme.

Juno, Pallas og Venus, i Adriener. Paris.

Juno. Dig skeer i Dag en Ære, o Paris! som faa Mennesker er vederfaret; tre mægtige Gudinder underkaster sig din Dom. Hvilken af os du dømmer for den deiligste, den beholder det Guld-Æble, som Jupiter har kast iblandt os.

Paris. Ihro Durchleuchtigkeiten, meine gnädigste Frauen! man kan ikke dømme om nogens Skiønhed udaf Ansigtighed allene; thi de rette Kiendere seer nu omstunder allermindst derpaa. Er derfor nødig, Ihro Durchleuchtigkeiten! at de klæder sig ganske nøgne.

Juno. Hvad? skulle vi klæde os nøgen?

Paris. Jeg kan ikke dømme om de Ting, som jeg ikke seer.

Pallas. Jeg giør det i Evighed ikke.

Venus. Vil ingen anden, saa vil jeg; thi Tvistigheden kan ikke dømmes udi paa anden Maade.

Pallas. Det er Jer liigt nok, ma Soeur! thi det er vel ikke første Gang, I har ladet Jer see nøgen for unge Karle.

Venus. Siger I det, Maren Skolemesters? Disse lærde pene Fruer er ikke meer at troe paa, end andre.

Juno. I har en Ære at tale med, Madam, som Jer Mand Vulcanus har stævnet nogle Gange for Tamper-Retten. Man veed nok, hvilke Historier, I har havt baade med Mars og andre Officiers.

Venus. Jeg trodser Jer eller nogen, at sige mig ringeste paa mit ærlige Navn og Rygte. Jeg negter ikke, at min Mand Vulcanus jo har havt mig mistænkt; men er jeg ikke bleven frikiendt for Retten? har han ikke maatt' giøre mig Afbigt oven i Kiøbet? Dersom Jupiter var saa jaloux som Vulcanus, saa haaber jeg, vi fik ogsaa nogle Historier at høre om Hende. *De taler alle tre i Munden paa hinanden, med knyttede Næver.*

Paris. Ei giv Lyd! Respect for Retten! I bærer Jer jo ad ligesom nogle Tingstude. Lad een tale først!

Juno. Hør, Paris! at tvile om min Skiønhed fremfor alle andre Gudinder, er at tilskrive Jupiter en slet Gout, der af alle har udvalt mig til sin Ægtefælle. Tag dig derfor vare, at du ikke agter nogen lige udi Skiønhed med mig. Hvis du tildømmer mig Guldæblet, skal du blive den rigeste og mægtigste Herre i Verden.

Pallas. Juno gir Rigdom og Velstand; jeg derimod Viisdom og Dyd. Som derfor Dyd og Forstand overgaaer Rigdom, saa haaber jeg, o Paris! at du bifalder mig, der kan give dig den herligste Belønning.

Venus. Rigdom og Forstand synes at være store Gaver, men hvor mange kommer ikke udi Ulykke ved deres Rigdom, og hvor faa kommer der fort i Verden ved Dyd og Forstand, som for mange Aar siden har været af Moden? Jeg lover dig, hvis du tildømmer mig Tvistens Æble, det deiligste Fruentimmer i Verden til Ægtefælle.

Paris *ved sig selv.* Rigdom har jeg saa meget, som jeg forlanger. Forstand, meer, end jeg har nødig i vore Tider. Det deiligste Fruentimmer i Verden er Magneten, som trækker. Jeg maa affige Dommen. *Sætter sig paa en Stoel.* Udi den Sag imellem de trende velbaarne Gudinder dømmes saaledes: Saasom Juno og Pallas har vægret sig for at klæde sig nøgne, og derved

udtrykkelig givet tilkiende den Mistillid, de har om deres Skiønhed; Venus derimod, stolende paa sin retfærdige Sag, har intet villet skiule af hendes Documenter, som kan tiene til Sagens Oplysning, men har villet lade dem komme til Rettens Kiendelse: saa dømmes hun at beholde Guldæblet, som den Skiønneste. Juno og Pallas betaler hende til Kost og Tæring to hundrede Rixdaler, og derforuden for deres dristige Tale udi Retten ti Rixdaler til Christianshavns Kirke.

Juno sagte. Gid du faae en Ulykke for mine ti Ducater! Jeg skal aldrig herefter give en Dommer noget forud. Høit Hør, Paris! det deilige Fruentimmer, som Venus gir dig, skal blive dig, din Familie, og det hele Trojanske Rige til Undergang.

De gaaer alle.

Actus. 1.

Sc. 1.

Marcolfus.

Serviteur tres humble, Messieurs! Jeg veed ikke, om nogen af Jer kiender mig. Vender sig om paa alle Sider. Jeg tiener hos Paris, Kong Priapi Søn, af Troja. Vi er reist over fire hundred tydske Mile hid til Ithacien, for at bortsnappe den skiønne Helene, hvilket I er saa god og beholder hos Eder selv. Paris har ingen Roe havt Nat heller Dag, siden han saae hendes Portrait i Troja, førend han maatte reise hid. I skulde ikke dømme, at han var saadan stor Herre, som han er, hverken af hans Skikkelse eller Dragt; thi han seer liger' ud til at være en gammel affat Rodemester, end saadan stor Herre, saaledes er han tilredet paa Veien. Vi har ilet saaledes Nat og Dag, at vi har ikke givet os Stunder, for høviske Øren at sige, at tage en reen Skiorte paa os den hele Vei. Aber was thut die Liebe nicht? siger Tydsken. Hvad mon troe nu ellers Klokken er? Seer som paa et Taarn. Hillemænd! Klokken er alt otte. Nu kommer min Herre strax; thi jeg har udspioneret, at den skiønne Helene just ved denne Tid skal komme spadserende med sin Terne. Min Herre har i Sinde at opsnappe hende, og føre hende bort med sig til Troja. Thi, her imellem os at sige, Messieurs! han vil ikke have hende til sin Kone, men allene til Matresse, hvilket ikke kan skee, om han blir her i Landet; thi saasnart hun blev engang med Barn, da, skiøndt deres Stand er temmelig ulige, maatte dog den gode Paris feliciter dandse med hende til Tamper-Retten, og ægte hende som en uberygtet Møe; thi hvem Fanden kan bevise slige Tøiter noget over? de lader sig undertiden beligge af godt Folk, allene for at faae Attester af dem om deres Ærlighed. Men der kommer min Herre.

Sc. 2.

Paris. Marcolfus.

Paris. Ach Cupido! du est en Tyran.

Marcolfus. Det turde jeg, min Troe, sige, omendskiøndt hans Mama Venus hørte tusind Gange derpaa.

Paris. Ach, min troe Tiener, Marcolfus! her er jo det Sted, den Horizont, hvor Ithaciens Soel og Morgenstierne i Dag skal fremkomme.

Marcolfus. Ja, det er sandt.

Paris. Ach, Marcolfus! jeg er bange, at jeg besvimer, naar jeg faaer hende at see, og derfor ikke kan fuldbyrde det, som jeg har sat mig for. Ach, Venus! hvad ondt har jeg giort, at du skulde give saadan Ordre til din blinde og vingede Søn Cupido, at saare mit prindselig Hierte saa haardt?

Marcolfus. Ja, det er sandt, det var et carnaliskt Stykke giort af Venus, det turde jeg sige hende i hendes Næse. Den Qvinde maa være værre end Maren Gifte-Kniv var i gamle Dage. Var jeg Jupiter, hun skulde Drollen splide mig ad, faae andet at bestille, end løbe om at koble Folk sammen. Jeg skulde sige hende paa en høflig Maade: Hør din Mær! tag smukt din Rok i Haanden, og sæt dig til at arbeide, det er nok saa godt. Men der kommer de, holdt nu Ørene stive.

Paris. Ach, holdt mig, Marcolfus! jeg kan ikke staae paa mine Been.

Marcolfus. Ei, Herre! bær Jer da ikke saa forbandet ad. I er jo ligesaa bange, som I skulde op til Attestats.

Sc. 3.

Helene. Ollegaard. Paris. Marcolfus.

Helene. Min allerkiæreste Ollegaard! var det ikke et deiligt Guld-Æble, som min Mama forærede mig i Dag? jeg glemte at tage det med mig, for at vise mine Spille-Søstre det her i denne Lund.

Ollegaard. Min allerdeiligste Jomfrue! I maa forære det bort til en ung adelig Ridder, som I har Estime for. Men ach! hvad er paa Færde? faaer Jomfruen ondt?

Sætter en Hovedvands-Flaske for hendes Næse.

Helene. Ach, Ollegaard! min Kydskhed kan ikke fordrage, at man taler om Mand-

folk for mig. Jeg varer dig ad, at du herefter aldrig nævner en Mandsperson for mig.

Marcolfus sagte. Gid Fanden troe dig derpaa. Jeg veed nok, hvad der er at giøre ved slige pene Qvinder; de er langt galnere, end andre.

Helene. Hør engang, hvor deilig den søde Nattergal synger!

Marcolfus. Faae den Skam, der hører nogen! om mit Navn det er. Jeg hører ikke andet, end Folk knække Nødder paa Galleriet.

Øllegaard. Alle Fugle synge af Glæde, naar de see Solen; jeg mener min Jomfrues guddommelige Aasyn, som er Ithaciens Soel.

Marcolfus. Mig synes, mare, at Pigen er langt smukkere. Synes Jer ikke det samme, Messieurs? *Vender sig til Paris.* Herre! nu er Tid, løb frem. Ei flux, flux! *Han støder ham frem. Paris tar fat paa Helene, og fører hende bort. Hun raaber Gevalt, kaster et Perlebaand fra sig til Øllegaard, og siger:*

Helene. Leveer dette Perle-baand til den ædle Ridder Ulysses, og bed ham hevne denne Vold. A..... a..... a.....

Marcolfus. Ei skrig ikke saa forbandet, Jomfrue! I veed ikke, hvem det er. Det er Paris, Kong Priapi Søn fra Troja. Hun falder i godt Folkes Hænder.

De gaaer bort.

Sc. 4.

Øllegaard allene.

Ach Himmel! er det mueligt, at den ædle Jomfrue, Ithaciens dyrebareste Klenodie, rives mig af Hænderne! Det hele Land vil geraade udi Desperation derover. Jeg begræder hele Ithaciens Skiebne, der har liidet saadan Formørkelse, mist' sin største Zirat. Men jeg begræder allermest min egen; thi jeg har tabt udi hende saadant naadigt Herskab. Jeg faaer dig aldrig meer at see, skiønneste Jomfrue! Din Kydskhed selv vil være din Bane-mand; thi naar den slemme Røver anmoder dig kun om Kiærlighed, er jeg vis paa, du omkommer dig selv. Ach, I Ithacianske Kiæmper! hevner dette Jomfrue-Rov! Lader see, at de mange Offringer, I har giort min Jomfrue, de mange Sukke, de mange Knæfald, ikke have været af Skrømt, men af Hiertet. Men der seer jeg Keiserens Søster-Søn, den tappere Ulysses kommer.

Sc. 5.

Ulysses. Øllegaard. Chilian. To Tienere.

Ulysses *med en affecteret skiælvende Røst.* Hør, min troe Tiener, Chilian! hvem synes dig stod sig bedst udi det Ridder-Spil, som blev præsentered i Gaar? Paa hvilken Ridder syntes dig den deilige Helene, Ithaciens Soel, mest kastede sine Straaler? Mig syntes, hendes Diamant-Øine stode mest fæstede paa den ædle Ridder Polidorus; jeg mærkede ogsaa den Slange-giftige Avind afmalet paa de andre Hofmænds adelige Kinde. Men Misundelse er jo altid Dydens Staldbroder. Hvorledes kan den af Dyd, som Maanen af den gyldene Soels Straaler, skinnende Ridder være fri derfor? thi jeg svær ved Keiserens gyldene Krone og Scepter, at Polidorus er den kostbareste Ridder mellem Mundien og det røde Hav. Men hvad vil denne Jomfrue her?

Øllegaard *paa Knæe.* Ach hielp! Eders Høihed, hielp!

Ulysses. Stat op, Nymphe! og lad mig høre Eders Anliggende.

Øllegaard. Jeg slipper ikke Eders Fødder, førend jeg er forsikkret om Bønhøring.

Ulysses. Hvis Eders Begiering er muelig, og strider ikke mod Ærbarhed, skal I nok blive bønhørt. Stat op!

Øllegaard. Ach Herre! Ithaciens Soel er formørket. Den skiønne Helene er bortført til Troja af Paris, Kong Priapi Søn. See her dette Perle-baand, som hun kastede af sin Hals, og bad mig overlevere til Eders Ridderlighed, med Begiering, at hevne saadan Vold, og med væbned Haand at udrive hende af de Trojaners Hænder igien.

Ulysses. Ach Himmel! hvad hører jeg? hvilken stor Ulykke! Græd ikke meer, Jomfrue! jeg svær ved Penelopes dyrebare Siæl, at den Uret skal hevnes med hele Trojæ Undergang. Gak kun bort, Jomfrue! og giv Eder tilfreds.

Øllegaard gaaer.

Sc. 6.

Ulysses. Chilian.

Ulysses. Chilian! vi maae strax giøre Anstalter; Fredsens Tempel maa tillukkes paa nogen Tid, og Bellonæ Tempel igien aabnes, mit med Drage-Blod besmurte Sværd Dyrendal trækkes af Skeden, mit Skiold, som jeg tog fra Kongen af Mesopotamien i det store Slag bey Minchrelien, hidføres tilligemed min Diamant-haarde Brynie, og min Hielm, som den Brasilianske Dronning von Saba med sine Alabaster Hænder satte paa mit ridderlige Hoved, da jeg skulde i Kamp med den fire-hoved Ridder Langulamisosopolidorius. Min udi Krig Flamme-spyende Hest Pegasianus, som tilforn var den stolte Ridder Poliphemus af Mundien, men omskabt til en Hest af hans avindsyge Stedmoder Constantinopolitania, maa sadles med min Elfenbeens Sadel, og mit med Guld og Perler af den Longobardiske Jomfrue Rosimundia virkede Skabrak.

Chilian. Det kan snart blive giort; havde vi kun først en Armee paa Benene.

Ulysses. Armee! Vi skal i en Hast faae saa mange Folk sammen, som der er Sands-Korn paa de Arabiske Heder. Du skalt være min Ambassadeur, og strax forføie dig, først til Mithridates, Kongen af Mundien, som boer i et Guld-Slot, og bede ham, at han med sin Sølvskioldede Armee, som bestaaer af tusind Maal Tusind Fodfolk, og fem hundrede Tusind Vinge-hested Ryttere, vil komme mig til Hielp mod Kong Priapus, hvis Søn har stilt Ithacien ved det dyrebareste Klenodie, jeg mener den skiønne Helene. Dernæst skal du gaae til Hertug Nilus af Podolien, som boer i et Sølv-Slot, og bede ham komme mig til Hielp med sine ti Tusinde Skibe, som alle ere overtrækkede med Fløiel, og hvis Master ere giorte af Eenhiørnings-Horn; og hvis Seile ere af Silke. Siden skal du gaae til Holophernes, Greven af Bethulien, som boer i et høit Elfenbeens Slot; thi han selv er syv Alne lang, og bede ham, at han kommer mig til Hielp med sine fem Tusinde Elfenbeens Kanoner, som alle ere tredsindstyve Pundiger. Jeg vil imidlertid ikke rage mit Skiæg, førend du kommer tilbage.

Gaaer ind.

Sc. 7.

Chilian allene.

Det blir en temmelig vidtløftig Reise. Inden jeg kommer tilbage, saa er maaskee Helene ikke meer til; thi medens Græsset groer, døer Koen, og saa skal vi føre Krig efter Næsen. Jeg maa hen at bestille mig et Par Skoe med Semslærs Saaler under, som kan holde mig ud paa Reisen. Jeg staaer ellers og tænker paa, hvorfor Folk fører Krig i Verden. Jeg seer aldrig en smuk Plet paa denne Helene for hvis skyld man giør saa stor Allarm. Paris er en liden Giek, der reiste saa langt for at snappe hende bort, og vi ere store Giekke, der vil føre Krig, for at faae hende tilbage igien. Men jeg tør ikke disputere med min Herre derom, vil derfore ind og lave mig til denne lange Reise. Ellers kan jeg sige dette, at jeg er den første Ambassadeur, der ambassaderer til Fods. Men det vil intet sige, jeg er og blir dog den samme for det. Men der seer jeg Rosimunda, Helenes Søster, komme. Jeg gad ikke høre hende tude over hendes Søsters Ulykke, vil derfor retirere mig.

Sc. 8.

Rosimunda.

Ach min allerkiæreste Søster! Ithaciens Soel og Glæde, Familiens Zirat og Ædelsteen! Hvor er det mueligt, at jeg kan længe leve uden dig? Mit Legeme er allerede i de tre Maaneder, siden du, min Soel, dalede for mig, det er, siden du blev mig berøved, saa udmattet, og af Sorg min Skikkelse saa forandret, at mine Beninder og Lege-Søstre ikke kan ansee mig uden Taares Strømmeviis Udgydelse. Ach, Rosimunda! sige de, hvor er dit blomstrende Ansigt, dine rosen-røde Kinder, dine Diamant-spillende Øine? Alting paa dig er fordunklet, forvisned og affalden, som et afhugged Blomster, der ingen Vædske meer haver, at holde sin naturlige Skiønhed vedlige. Ach! gid det stod mig an, at jeg kunde være med udi dette Tog, som de Ithacianske Kiæmper med den stolte Ridder Ulysses foretage mod den trojanske Røver. Ach! gid..... Men der kommer den ædle Penelope, den uovervindelige og Løve-hiertede Ulyssis Gemahl. Nu faaer jeg at høre af hende, hvorvidt det er kommen med Præparatorierne.

Sc. 9.

Penelope. Rosimunda.

Penelope. See her, Madame! Er Hun der? I skal nok see, at det intet bliver af; bilder I Jer ind, at min Mand skal føite Verden om, for at oplede Jer lumpen Søster?

Rosimunda. Hvad understaaer I Jer at tale saa haanlig om den, som af alle er agtet for Ithaciens største Zirat?

Penelope. Tvi? jeg maa spytte af slig Zirat. Den Tøite! vil hun indbilde sig, at et heelt Land skal sættes i Gevær for hendes Skyld?

Rosimunda. I maa selv være en Tøite. De store Krigs-Tilberedelser, som giøres for hendes Skyld, gir nok tilkiende, at min Søster udi Dyd og Skiønhed overgaaer alt, hvad som er i Ithacien. I er altfor magtesløs til at hindre de Ithacianske Kiæmper udi deres ædle Forsæt.

Penelope. Ja jeg tør hindre det.

Rosimunda. I hindre det?

Penelope. Ja for Jer Næse.

Rosimunda. Det skal gaae for sig, om I blev gal.

Penelope. Og det skal ikke gaae for sig, om I blev gal.

Rosimunda. Siger I det?

Penelope. Ja det siger jeg; *knepper med Fingeren* det er for dig, Gedske!

Rosimunda *knepper ogsaa.* Og det er for dig.

Penelope *gir et Drefigen.* Det er for dig.

Rosimunda *gir et igien.* Og det er for dig.

De kommer i Haar sammen og faaer Huerne af hinanden.

Sc. 10.

Chilian i Reiseklæder. **Penelope. Rosimunda.**

Chilian. Hei! hvad Ulykke gaaer af Jer? Vil I myrde hinanden? *Chilian gaaer dem imellem, de faaer ham i Haaret, og rykker ham ned paa Gulvet. Chilian raaber:* Jeg er Ambassadeur. Det er mod Folke-Retten.

Rosimunda løber ud, og Penelope efter hende.

Sc. 11.

Chilian allene.

Er det ikke uforskammed, at handle saaledes med en Ambassadeur, hvis Person er saa hellig, at det er mod Folkeretten, at lægge Haand paa hans Hest, Hund eller ringeste af hans Svite, end sige paa ham selv? Jeg skal lære de Tøiter, hvad det er at trække en extraordinaire Ambassadeur efter Haaret. Vi kun, til jeg kommer tilbage, her skal blive et forbandet Examen. Nu har jeg ikke Stunder at hevne mig; thi jeg maa fortsætte min Reise. *Gaaer.*

Sc. 12.

Trompeterne blæses. **Keiser Asverus** kommer ind med **Drabanter** og **Hoffinde. En Hverver.**

Asverus. I ædle Riddere og stolte Kiæmper! I kan selv dømme, hvor haardt det gaaer mig til Hierte, at jeg skal skikke min kiære Søster-Søn, den tappre Ulysses, saa langt bort. Men hvo kan hindre ham udi saadant ædel Forsæt? Jeg har paa hans Ansøgning tilladt ham at hverve saa mange Folk, ham lyster. Jeg tilstæder ogsaa alle, endogsaa de kostbareste Kiæmper, som frivillig ville være med udi dette Tog, at følge ham. Jeg har givet ham Forlov, at lade Trommerne røre over det hele Keiserdømme.

En Ridder. Vi takker Eders Keiserlige Majestæt, at han vil tilstæde os at hevne dette Jomfrue-Rov. Den skiønne Helene var en Jomfrue, paa hvilken alles Øine vare henvendte, saa at ikke allene Landets Ære, men endogsaa Forhaabning til at nyde saadant Klenodie, driver os til dette Tog.

Asverus. Jeg priser Eders Ædelhiertighed, I stolte Riddere! I maae være vis paa, at, naar I kommer med Seier tilbage, enhver efter sine Meriter skal blive rigelig belønnet; lad os nu ind, for videre at raadslaae om dette Tog.

*De gaae ind, og en **Hverver** kommer med en Tromme, efterfulgt af mange. Den samme læser op efterfølgende:*

Saasom de Ithacianer under den tappre Ulyssis Anførsel, for at hevne det Jomfrue-Rov, som Kong Priapi Søn, Paris, har bedrevet, agter at giøre et Tog mod de Trojaner, saa advares alle og enhver, som ville være med i samme Tog, at de lader sig strax indfinde paa det store Torv, hvor Standarden staaer opreist. Der skal de strax antages og bekomme tre Maaneders Sold forud.

Slaaer paa Trommen igien, og gaaer ud.

Sc. 13.

Ulysses allene med et langt Skiæg.

Dette hele Aar er nu bortdrevet allene med Krigs-Tilberedelser. Nu venter jeg allene paa Chilians Tilbagekomst, og har ikke villet lade rage mit Skiæg, førend jeg faaer Svar fra de Fyrster, til hvilke han er henskikket. Men jeg mærker, at Morpheus, Søvnens Gud eller Dødsens Broder, vil giøre mig en Visite. Jeg kan neppe holde mine Øine oppe, saadan Tunghed kommer mig paa.

Sætter sig ned og falder udi Søvn.

Sc. 14.

Chilian. Ulysses.

Chilian. Nu er jeg endelig efter et heelt Aars Forløb kommen med velforretted Sag til mit Fæderneland igien. Et Aar gaaer dog meget hastig. Det kommer mig selv for, som det ikke har været en halv Time. Men der seer jeg min Herre sidde sovende. Hillemænd! hvor har han hastig faaet et langt Skiæg! Dog, det er sandt, det har havt et heelt Aar at voxe udi. Men jeg har intet Skiæg faaet imidlertid. Det kan jeg ikke begribe; Skiægge, maaskee, voxer ikke i andre Lande, end som her. Men, hvad Pokker? det sidder jo ganske løst. *Han taer Skiægget af Ulysses, og hefter det til sin Hage. Vender sig til Spectatores:* Kan I nu see, Monsieur! af mit Skiæg, at jeg har været et heelt Aar borte? I er saa forbandet vantroe. I vil endelig have Troen i Hænderne.

Chilian gaaer tilside; imidlertid vaagner Ulysses op, og føler paa sin Hage.

Ulysses. Ach, Ihr Götter! jeg mærker, min Drøm er fuldbyrdet. Jeg drømte, at den vingede Gud, Mercurius, kom til mig, sigende disse Ord: Din troe Tienere Chilian er kommen tilbage! Hvorpaa han afragede mit Ridderlige Skiæg. Der seer jeg ham. Velkommen tilbage, min troe Tienere! Jeg tviler ikke paa, at dit Ærende jo er vel forrettet; thi Himmelen har ledsaget dig frem og tilbage.

Chilian. Spælamdissimo reenkaalavet Speckavæt.

Ulysses. Ach Himmel! Han har, maaskee, forglemt sit Fædernelands Maal.

Chilian. Copisoisandung Slæstimund Spælamdisimo reenkaalavet spækavæt.

Ulysses. Chilian! jeg forstaaer ikke, hvad du siger.

Chilian. Juchatan Skabhalsiaskomai klemmebasiopodolski.

Ulysses. Kanst du slet intet af dit Fæderne-Sprog meer?

Chilian. Ski olski dolski podolski opodolski iopodolski siopodolski asiopodolski basiopodolski ebasiopodolski mebasiopodolski emmebasiopodolski klemmebasiopodolski.

Ulysses. Det Mesopotamiske Sprog er et underlig Sprog. Det er en stor Ulykke, at jeg kan ikke forstaae ham, og høre, hvad han har forrettet. Men har du saa ganske forglemt det Ithacianske Sprog, at du end ikke forstaaer, hvad jeg siger?

Chilian. Ja jeg har reent forglemt det; men jeg kan dog sige saa meget, at Fyrsterne lode formelde deres Respect, og sige, at de skal møde ved Trojanien, saasnart som mueligt.

Ulysses. Kom da nu; vi maae snart lave os til Reisen.

Act. 2.

Sc. 1.

Troja præsenteres.

Chilian allene.

Ei, ei! hvor Tiden dog hastig gaaer! Nu er vi alt kommen til Troja, som ligger fire hundrede Mile fra vort Fædernelano. Hvis jeg ikke saae Byen for mine Øien, skulde jeg tænke, at det gik her til, som i en tydsk Comoedie, hvor man kan undertiden i eet Skræv skræve tusende Mile, og paa een Aften blive syrgetyve Aar ældere, end man var. Men Sagen er dog rigtig; thi her ligger Troja, hvor jeg peger med min Finger. *Taer et Lys, og gaaer derhen.* Her staaer jo skrevet med Fractur-Bogstaver: **Dette skal være Troja.** Men der seer jeg en Trojansk Bonde komme, jeg maa spørge ham noget om Stadens Tilstand.

Sc. 2.

Chilian. En Trojaner.

Chilian. God Dag, Kammerad! hvor har I hiemme?

Trojaneren. Jeg har hiemme i Troja.

Chilian. Der skal vist være en fremmed Jomfrue der, ved Navn Helene. Kiender I ikke hende?

Trojaneren. Jo jeg kiender hende nok, den gode Jomfrue! hun er nyelig kommen op af Barselseng med Tvillinger.

Chilian. Saa er hun da i mine Tanker ikke Jomfrue længer.

Trojaneren. Jo, de regnes dog hos os for Jomfruer, endskiøndt de har faaet sexten Børn, indtil de blive gifte.

Chilian. Hos os ligesaa endelig.

Trojaneren. Hvor har I hiemme, Landsmand? eftersom I spørger saa.

Chilian. Jeg er en fremmed Kiøbmand. Men hvordan Slags Folk er de Trojaner?

Trojaneren. De ere lidt fattige og hofferdige; thi saasnart En blir begavet med to Mark, er man vis paa, at han ikke gaaer tilfods den Dag.

Chilian. Ligesaa hos os.

Trojaneren. Den største Dyd hos os, er at fortære meer, end man kan fortiene.

Chilian. Ligesaa hos os. Men hvordan blir da Udgangen derpaa?

Trojaneren. Udgangen blir saa, at de omsider maae giøre alt Boeskab til Penge, hvilke de sætter paa Rente, tagende Prioritet, enten paa et Raadhuus eller anden publiqve Bygning, hvor de blive nærede deres Livs Tid.

Chilian. Ligesaadan er det hos os. Men ere Dommere noget retfærdige hos Jer?

Trojaneren. Forbandet; thi de taer aldrig mod Foræringer; men for at have en fri Samvittighed, lader deres Fruer tage dem.

Chilian. Ligesaa gaaer det til hos os. Men gaaer Aager noget i Svang hos Jer?

Trojaneren. Nei, det er skikkeligt nok; man taer aldrig aabenbare meer end fem pro Cento, for ikke at give Forargelse, men under Haanden, paa det Loven ikke skal brydes, lader sig af Debitorerne betale tyve pro Cento forud.

Chilian. Ligesaa gaaer det til hos os. Men Jere Koner, holder de vel Huus?

Trojaneren. De holder nok Huus, men det er Ulykken, at Huset kan ikke holde dem; dog maa man giøre dem den Ret, at de ikke gaaer ud førend Klokken ti om Morgenen.

Chilian. Ligeledes, paa en Prik, som hos os. Er Baderne ellers noget rene hos Jer?

Trojaneren. Ja, i Julii Maaned er de upaaklagelige, men Resten af Aaret kan man neppe gaae ud, uden Fare for at drukne i Skarn, dog det er kun elleve Maaneder i Aaret, de gaaer snart. Kunde man giøre saadanne Anstalter, at det aldrig skulde

regne, da vilde jeg trodse nogen Bye, at være saa reen som vores.

Chilian. Ligesaa er det hos os. Men gaaer da Fruentimmer saa meget ud hver Dag hos Jer?

Trojaneren. Nei, det er onde Mennesker, som siger dem saadant paa. De gaaer ikke, men de ager alle, indtil Handværksfolk, saa at Qvindfolk hos os ganske kunde undvære Fødderne.

Chilian. Ligesaa hos os. Men arbeider de noget flittig?

Trojaneren. Nei ikke synderligt.

Chilian. Saa kunde de ogsaa undvære Hænderne.

Trojaneren. Nei Tak! hvad skulde de da spille Kort med? hvad skulde unge Karle have at kysse paa?

Chilian. Ret nok! Det er ligesaa hos os. Men giør lærde Folk mange Bøger hos Jer?

Trojaneren. Nei, ikke uden Børn.

Chilian. Ligesaa hos os. Giøres der brav nyttig Projecter hos Jer?

Trojaneren. Jeg har endnu ikke seet et Project, som jo har været meget nyttig, forstaae: for Projectmageren selv.

Chilian. Ligesaa hos os. Men er Tienestefolk noget hurtige hos Jer?

Trojaneren. Forbandet. En Tieneste-Pige hos os er saa hurtig og saa levende, at hun kan ikke blive en Maaned hos et Herskab, men forandrer Tieneste tolv Gange om Aaret.

Chilian. Ligesaa hos os. Men er Folk noget gudfrygtige hos Jer?

Trojaneren. Meget gudfrygtige.

Chilian. Giøre de og gode Gierninger?

Trojaneren. Nei, de giøre kun Bønner.

Chilian. Ligesaa hos os. Hvad er ellers Folks største Tidsfordriv hos Jer? Har I Comoedier eller Opera?

Trojaneren. Ja vist.

Chilian. Hvorledes ere Jere Opera?

Trojaneren. Udseerlig nok; thi, naar en Herre for Exempel vil bede sin Tienere trække sine Støvler paa, siger han det i Tremulanter og Sang, saasom: *synger:*

Hør, Claus! træk mig mine Støvle....er paa.

Chilian. Det er ligesaa hos os.

Trojaneren. Adieu, min Herre! jeg maa gaae; jeg er hans skyldigste Tiener af mit Hierte.

Chilian. Han mener vel ikke meget dermed?

Trojaneren. Nei vist, det er sandt nok. Det er kun saa en Talemaade blandt os. *Gaaer.*

Chilian. Ligeledes er det og hos os. Adios! Det er Synd, at vi skulde føre Krig med det Folk, som ligner os saa meget i alting, at det for en Jomfrues Skyld, som har faaet Tvillinger. Men vi har giort alt for mange Krigs-Beredelser for at staae fra vort Forsæt. Nu har jeg udspioneret Byens Tilstand, troer derfor, at den ikke skal kunne holde ud otte Dages Beleiring. Kundskab om Fiendens Tilstand er den fornemste Post for en Krigshær. Naar nu Byen blir indtagen, faaer dog enten Ulysses eller Holophernes Navn derfor, som gemeenlig skeer, og mit Navn blir maaskee ikke meldet om i Aviserne engang. Ei, det er dog Lapperie, at være Subaltern. Men der seer jeg Krigshæren komme.

Sc. 3.

Chilian. Ulysses. Holophernes.

Krigshæren kommer ind, og sættes i Orden.

Holophernes *holder saadan Tale:* I stolte Riddere og Stridsmænd! Vi ere hidkomne, ikke for at vinde Lande eller at berige os, men for at hevne et Jomfrue-Rov, saa at aldrig nogen Krig meer honnettement geführet ist. Speiler Eder kun i mit Exempel, figter mandelig, og holder god Krigs-Disципline. Det fornemste, I har i Agt at tage, er Eders Tempo, som bestaaer udi ein, zwei, drey, og at I slaaer lige med Hænderne paa Patron-Tasken; thi, naar det ikke tages i Agt, vil jeg ikke give fire Skilling for Resten.

Ulysses. Hører I gode Herrer! førend vi begynder Beleiringen, er det bedst at skikke Chilian til Kong Priapus med en Olie-Green i Haanden at tilbyde ham Fred, om han vil overlevere den skiønne Helene.

De samtykker det allesammen.

Chilian. I gode Herrer! jeg vilde gierne ønske, at en anden maatte være Ambassadeur; thi det kan hænde sig, at Kong Priapus, saasom han er en hastig Mand, kunde slaae Hovedet af mig, saa stod jeg der i en Maade uden Hoved.

Ulysses. Det har ingen Fare, Chilian! hvis han laer hugge Hovedet af dig, skal vi giøre det samme ved tyve af de fornemste Trojaner, som først falder i vore Hænder.

Chilian. Det er godt nok, Herre! men maaskee ingen af alle de tyve Hoveder skulde kunne passe sig til min Krop.

Ulysses. Ei, gak du kun hen. Han bryder ikke Folke-Retten.

Chilian. Ja, ja, saa vil jeg da gaae.

Ulysses. Vi vil da retirere med Armeen saalænge.

Sc. 4.

Chilian *allene.*

Hvor skal jeg nu i en Hast faae en Olie-

green? See her finder jeg en til al Lykke. Taer en Riiskost, som ligger paa Theatrum, og lægger den paa sin Arm. Til Spectatores: Nei, min Troe, er det ingen Riiskost, Mossiørs! Jeg veed, I ere jo ikke blinde. See! der kan I nu see, at det er en Olie-Green. I maatte vel have lidt Korn meer Respect for en Ambassadeur, end at belee ham. Gid Fanden være Jer Nar, seer I vel det. Nu gaaer jeg til Troja.

Banker paa.

Sc. 5.

Helene. Chilian.

Helene. Hvo er saa bristig, at han tør banke saaledes i Krigs-Tide paa Trojæ Porter! Hvem vil I tale med? Jeg er Helene.

Chilian. See her, min hierte Jomfrue! skal Hun selv have Umag at lukke op? Jomfruen kiender vel ikke mig igien?

Helene. Mig synes, jeg har seet Ham tilforn.

Chilian. Jeg er Ambassadeur von Chilian.

Helene. Ei! nu erindrer jeg mig, du est den stolte Ridder Ulyssis troe Tienere.

Chilian. Nei ellers Tak! ikke nu længer. Nu er jeg Ambassadeur extraordinair over den hele Armee, og dependerer af ingen uden af General Holephernes, som er syv Alen og en qvart lang. Hele Krigshæren staaer i Gevær for mig, naar jeg passerer; thi I maa vide, Jomfrue, at extraordinaire Ambassadeurs voxer ikke paa Træer.

Helene. Jeg troer heller ikke, at man kunde faae en Ambassadeur meer extraordinair, end du est. Men hvad er ellers dit Ærinde?

Chilian. Jeg har en tienstlig Hilsen fra General Holephernes, som er syv Alen og en qvart lang, med Begiering, at Kong Priapus vil overlevere Jomfrue, eller lave sig til at imodtage en Beleiring.

Helene. Det kan du forlade dig til, at jeg blir aldrig overleveret, saa længe der er en Mand tilbage i Troja. Det har Kong Priapus svoret paa.

Chilian. Ja I godt Folk, saa maae I lave Jer til at lide, hvad som paafølger. Jeg maa strax hjem at tage Støvler paa; thi i Morgen haaber jeg at gaae i trojansk Blod indtil Knæerne.

Helene. Ach, ulykfalig var den Time, jeg blev født, at jeg ved min Skiønhed skulde give Aarsag til saa stor Blods-Udgydelse. Det havde været mig langt bedre, at være født vanskabt, saa havde jeg kunnet leve fornøiet og i Roe, nu derimod er jeg forhadet og misundet af alle Fruentimmer, ja af Gudinderne selv, formedelst min deilige Skabning. Hun græder derpaa.

Chilian. Jomfrue! nu har jeg forrettet, hvad mig offentlig er betroed, men som alle Ambassadeurs gierne har hemmelige Instruxer, saa har jeg Ordre at fornemme underhaanden, om Jomfruen har sin Mødom endnu.

Helene. Jeg svær dig til, Chilian.....

Chilian. Ei hvad Chilian; jeg hedder Hans Excellentz.

Helene. Jeg svær Hans Excellentz til, at aldrig nogen Mandsperson har giort mig nogen Skade ved sin mindste Finger, siden jeg blev bortført.

Chilian. Ei, Jomfrue! det er ikke med Fingeren, man giør saadan Slags Skade. Jeg har kiendt en Mand, som begge Armene er afskudt paa, og dog har været stævnet over sex Gange for Tamper-Retten. Men jeg maa gaae.

Sc. 6.

Chilian allene.

Enten maa jeg være blind, eller alle andre Mennesker; thi hun synes i mine Øine ligere en Joremoer, end saadan En, som Gudinderne skulde misunde for hendes Deilighed. Jeg tænkte, det første jeg saae hende, at det var Dorthe Peer Vognmands, saaledes stikker hun i mine Øine. Men jeg maa være blind saa vel herudi, som i alt andet, i denne Historie. Nu maa jeg hen at sige Armeen Svar. Gevæhr præsentier, I Carnalier. Men see! hvor de staaer og maaber. Ihr Herren! vi maa lave os til Krig. De vil før vove det Yderste, end overgive Helene.

Sc. 7.

Ulysses. Chilian. Holophernes. Høvdinger.

Ulysses. Nu haver I stolte Riddere hørt, hvad Svar vi har bekommet fra Troja, maae derfor lave os til at angribe Staden med yderste Magt. Mig synes ellers, I gode Mænd! det er bedst, at en af os efter gammel lovlig Maneer tilbyder en Trojaner en Kamp. Nu veed jeg vel, alles ridderlige Hoveder kløer efter en Laurbærkrands, og alle forlanger at see for sig opreist den Ære-Støtte, som Seier-Herren kan fortiene; holder derfor raadeligst, for at hindre, at Misundelses Sæd ikke skal saaes iblandt os, at kaste Tærninger derom: Hvem da Lodden tilfalder, ham kan Misundelse ikke følge, saasom ikke Almuens Yndest, Gunst og Faveur, men Lykken haver Dei for hans Ho-

ved til Laurbær-Krandse. I ædle og stolte Riddere forstaaer mig vel?

Chilian sagte. Knap nok.

Ulysses. Bringer da hid nogle Tærninger! De kaster Tærninger.

Chilian. Jeg har vel ikke behov at kaste, I Herrer, saasom jeg ikke hører under Malicen, men er en civil Person, en extraordinair Ambassadeur.

Ulysses. Ei Chilian! Jeg har alt for stor Respect for saadan gammel troe Tiener, som du est, at jeg skulde betage dig Leilighed at indlægge Ære, og forhindre den paa Hiul siddende Lykke at paasætte dit Hoved den Krands, som hun maaskee for dig allene har flettet.

Chilian. Mener Herren, at jeg er bange? jo jo, jeg turde min Troe tage Hector selv paa min Samvittighed; men det lader sig umuelig giøre. Herren veed jo selv, hvor forbandet satyrisk Folk er. De har nok at snakke om ligevel, nemlig at vi løber som galne Folk fra Huus og Hiem, Hustrue og Børn, for at faae tilbage et Qvinde-Menneske, som en anden, nemlig, Paradis, Kong Priapi Søn, har havt et heelt Aar, og imidlertid....., jeg tør ikke sige meer. Hvo veed, hvad vore Hustruer kan spille os for Puds, mens vi ere borte. Jeg veed nok, at en viis Mand reiste saalænge udenlands for at igienfinde sin eneste Søn, som var ham franøvet, at han fandt fire Sønner da han kom tilbage, men var ikke synderlig fornøiet dermed. Skal de endogsaa faae dette at glose over i Aviserne, at jeg som en civil Mand, en Ambassadeur, er udskikket af Armeen at fodre en Trojaner til Kamp, saa bliver det sidste værre end det første.

Ulysses. Ei skam dig, Chilian; at lade dig mærke med saadant, jeg befaler dig strax at kaste.

Chilian kaster to Sexer. De løfter Alle Hattene og gratulerer. Hør I gode Herrer! Jeg seer nok, at dette sigter paa mig; jeg vil døe paa, at det er falske Tærninger. Jeg har aldrig kunnet kaste Sexer alle min Livs Tid tilforn, og nu skulde jeg just træffe dem.

Ulysses. Giør mig ingen Skam, Chilian! Jeg rosed dig tilforn for Generalen for din Tapperhed. Gak strax og lav dig til Kamp! Jeg skal laane dig mit eget Sværd Dyrendal, som er smurt med Drage-Blod. Still dig ikke saadan an; thi man skulde tænke, du var bange.

Chilian. Jeg er, min Troe, ikke bange, men jeg er en Politicus, det veed Gud og hver Mand, derfor kan det ikke staae mig an at slaaes; havde jeg ikke været en Politicus, saa havde jeg skiøttet Fanden derom; men jeg kan ikke beqvemme mig til at giøre noget, som min Characteer er uanstændigt. Jeg vil staae paa den civile Stands Ret, tiene i Fredstider som en ærlig Mand, og vove mit Liv og Blod for Politien, men dette har jeg intet at bestille med.

Holophernes. Her maa holdes en Krigs-Ret over ham, vi mærker nok, at han vil ikke til med det Gode.

Chilian. Ach I gode Herrer! førend jeg la'r en Krigs-Dom gaae over mig, beqvemmer jeg mig heller dertil. Men dette vil jeg kun bede, at der maa blive giort slige Anstalter, at den, som jeg skal slaaes med, ikke lægger Haand paa mig; thi det er mod Folke-Retten, at lægge Haand paa en Ambassadeur.

Holophernes. Hør I stolte Riddere! paa det man kan faae de Statsgriller af hans Hoved, saa vil jeg giøre ham til Oberst, og saa ophører al Hinder.

Chilian sagte. Skam faae den, der lærte dig det, din lange Hund! Chilian blir bevæbned fra Top til Taae. Jeg maa vel have et Glas Finkel-Jochum i det ringeste, før jeg gaaer til Strid. Drikker ud Glasset.

De raaber allesammen: til Lykke! og retirerer sig til Side et Livet.

Ulysses. Naar du kommer med Seier tilbage, maa du være viis paa en Laurbær-Krands.

Chilian sagte. Jeg skiøtter aldrig om Laurbær, uden jeg seer dem paa en Postei eller Tærte.

Sc. 8.

Chilian allene.

Skam faae den, der først fandt paa Krig. Det er jo urimeligt, at Folk skal gaae hen og myrde dem, som man ikke kiender. Men jeg hitter nok paa et Middel til at fixere dem. Jeg vil see, at jeg kan faae fat paa Paradises Tiener, Marcolfus. Jeg var i Selskab med ham tvende Gange i Ithacien, hvor vi drak Duus sammen. Jeg vil stikke ham et Par Mark i Næven for, at han skal løbe for mig. Hør I Trojanske Mænd; jeg har noget vigtigt at tale med Paradises Tiener, Marcolfus. Jeg beder, at han maa skikkes ud til mig.

Sc. 9.

Chilian. Marcolfus.

Chilian. Serviteur, Marcolfus! Tak for sidst.

Marcolfus. See her, Chilian! hvor est du kommen til at gaae i Harnisk?

Chilian. Jeg veed jo, at man maa være bevæbned i Krigs Tider. Du har jo ogsaa faaet et Lysespid ved Siden.

Marcolfus. Men hvorfor er I kommen hid med saa stor Magt at beleire vores Stad? Mig synes at det er ikke Umagen værd at giøre saadan Allarm for et Qvinde-Mennestes Skyld.

Chilian. Mig synes, min Troe, det samme. Jeg var og saa dristig i Dag, at jeg sagde General Holophernes det samme lige i hans Næse. Du og jeg, Marcolfus, ere kun Tienere, men jeg troer, vi ere de eneste, som ere kloge baade uden og inden Staden.

Marcolfus. Ha ha ha! jeg troer, min Troe, det samme. Den Helene, som man slaaes om, vilde jeg mare ikke ligge hos, om hun vilde give mig en Daler for Natten. Jeg saae mange kiønne Folk i Ithacien af ringe Stand, som man kunde faae for otte og tyve Skilling. En Kone ved Navn Polidora, som boede paa et Hiørne lige ved den store Ægyptiske Marmorstøtte, som jeg betiente nogle Gange, kostede mig ikke mere.

Chilian. En Kone ved Navn Polidora?

Marcolfus. Ja Polidora.

Chilian. Som boede paa et Hiørne?

Marcolfus. Ja vist paa et Hiørne.

Chilian. Lige over for den Ægyptiske Støtte?

Marcolfus. Som jeg siger. Men hvorfor blir du saa bestyrtsed? Jeg skulde ikke haabe, at det var din Hustrue.

Chilian. Jo det var min Hustrue, Marcolfus! Hun skal faae en Ulykke, naar jeg kommer tilbage.

Marcolfus. Det giør mig ondt, min hierte Broer! at jeg mod min Villie har giort dig til Hanrei.

Holophernes. Hvad mon det betyder, at de tvende Kiæmper taler saa længe sammen, førend de slaaes?

Ulysses. Jeg kan tænke, Herr General, at de opregner hinandens Genealogier, Byrd og Blod, samt Forfædres Bedrifter, førend de begynder Striden.

Chilian. Hør Marcolfus! jeg vil gierne tilgive dig din Forseelse, dersom du vil giøre mig en liden Tieneste.

Marcolfus. Hvad skal det være, Svoger? maaskee du vil ligge hos min Hustrue igien, at vi kunde komme i dobbelt Svogerskab?

Chilian. Nei det er noget andet: Jeg er udskikket af Krigshæren, at udfodre en Trojaner til Kamp, men mod min Villie; thi Chilian har altid turdt see under Øien, hvilken Karl det skulde være; men jeg vil tiene dig, min hierte Broer! Hvorfor skulde jeg gaae hen at myrde En, som aldrig har giort mig imod? det var jo bestialsk, om jeg maatte saa sige. Nu vil jeg bede dig, at du vil lade, som du slaaes med mig nogen Tid, og endelig give dig paa Flugten. Du giør mig en stor Tieneste, og taber intet derved; thi de Trojaner veed ikke, hvorfor du est hidkommen, men mine Folk staaer og venter paa Udgangen af Slaget.

Marcolfus. Vil du da love mig, at om Jere Folk faaer Byen indtaget, at de vil spare mig og mine Forældre?

Chilian. Ja, jeg sværer dig det til.

Trompeterne blæser. De slaaes qvantsviis sammen. De andre Høvdinger falde paa Knæe og beder Chilian Lykke.

Ulysses. Hei staae dig vel, Chilian! Krigshærens Ære hænger af denne Kamp! Ach Himmel! Nu er det ude med os, nu faaer Fienden Overhaand. Skal vi hen til Undsætning?

Holophernes. Nei, det er mod Krigs-Maneer.

Ulysses. Det er ikke meer nødigt, Hr. General! nu seer jeg, han kommer sig igien. Hei frisk Mod, Chilian! saa vinder du vist nok Seier. Fienden vender alt Ryggen. Vi ere frelste.

De gir alle et stort Glædes Skrig, og Chilian forfølger Marcolfus til Porten. Chilian blir med Triumph ført til Leiren, og en Laurbærkrands med Trompeternes Lyd blir sat paa hans Hoved.

Act. 3.

Sc. 1.

Høvdingerne for Armeen. Chilian.

Ulysses. Ihr Herren! efter den sidste Victorie og Hectors Død, kan vi strax angribe Asiens Dronning, jeg mener den stolte Stad Troja, hvis tredobbelt taarnede og med Teglsteen tækkede Mure ikke skal længe modstaae vor Magt. Men førend vi skrider til Beleiring, synes mig det er bedst at raadføre os med en Troldmand, der, efter gamle udi slige Tilfælde brugelige Maader, kan ved sine Konsters Sorthed udkalde af Plutarchi mørke Bolig en eller anden Geist, som kan sige os Beleiringens Udgang. Hør Chilian! Lad den udi naturlige Videnskaber hartad guddommelige Tiresius komme hid.

Chilian. Jeg veed ikke, Herre! om saadan Slags Ambassade kan staae mig an. Dog vil jeg gierne gaae; thi jeg har selv Lyst at vide, hvordan denne Krig vil falde ud.

Gaaer ud.

Ulysses. Den store Tiresius, Ihr Herren, er vel blind, men seer dog de Ting, som ere skiulte for os. Hans Blindhed reiser sig deraf, at saasom han engang blev

udvalt til Dommer mellem Lægekonstens og Musikens Gud, Apollonius, og Gudernes Ober-Forster Pan, for at dømme, hvo der spillede konstigst paa det ædle og fast guddommelige Instrument Cithara, han da uforsigtig i sin Ungdom tildømte Pan Seieren; hvorudover den himmelske Doctor Medicinæ Apollonius straffede ham med Blindhed. Men da han besværgede sig derover hos Jupitrem, rørede sig Gudernes Monarchs Indvolde af Medynk over Tiresium, at han begavede ham med Magt at udfodre Geisterne von des Höllischen Gottes Plutarchi Wohnungen, af hvilke han kan faae at vide tilkommende Ting; men der seer jeg, han kommer.

Sc. 2.

Tiresius. Chilian. De Andre.

Ulysses. Hør du vise Tiresius! som Guderne har begaved med tilkommende Tings Videnskab! Vi Græske og Mesopotamiske u-overvindelige Helte har kaldet dig hid, for at faae at vide, hvor længe vi skal ligge for den tredobbelt murede Stædernes Dronning Troja, førend vi overvinder den. Vi vide, at ingen Ting er skiult for dig, du overgaaer Nestorius selv udi Alder og Forstand, saavidt, som Glas-Himmelen overgaaer Jorden; sig os derfor ubesværget noget om denne Krigs Udgang, og fortryd ikke paa, at vi har udkaldet dig af din Bolig, og forstyrred din Roe.

Tiresius. I ædle Græske og Mesopotamiske Helte! hvis store Manddoms-Gierninger har opfyldt alle Verdens Hiørner, I ere alle nogle Narre og løbe med Liimstangen. Gaaer smukt hiem igien og taer vare paa Jere egne Hustruer, og lader mig være i Roe. *Gaaer bort.*

Ulysses. Holdt, du gamle halsstarrige Mand! vi slipper dig ikke, førend du fyldestgiør vor Begiering.

Tiresius. Jeg er udmattet af Alder, min Tid er omme, og min Spaadoms-Geist for længe siden forgaaed.

Ulysses. Hør min troe Tiener Chilian! Lad denne halsstarrige gamle Mand slutte udi gyldende Lænker og kaste udi Fængsel.

Chilian *sagte.* Hvor skal jeg faae de gyldende Lænker? Om Generalen selv vilde hænge sig, saa er her intet uden Reeb dertil. Men jeg kan tage et gammelt Reeb, det kan nok passere for Guldkiæde, ligesaavel som Riiskost for Oliegreen.

Tiresius. I ædle Riddere! sparer mit Liv. Jeg har ikke vægret mig for at sige Krigens Udgang af Ondskab eller Halsstarrighed, men min Spaadom fører noget bedrøveligt med sig, som vil forskrække den hele Krigshær.

Ulysses. Siig kun frit ud, og dølg intet for os.

Tiresius. Eftersom I byder mig at sige alting reent ud, saa vil jeg ogsaa intet dølge. Troja kan ikke overvindes, og I med Seier ikke komme tilbage, med mindre Ulysses troe Tiener, den kloge og mandhaftige Chilian, blir opoffret, og døer for den hele Krigshær. *Gaaer bort.*

Ulysses. Ei! ikke andet? det giør min troe Tiener Chilian gierne.

Chilian *sagte.* Faae den en Ulykke, der giør!

Ulysses. Han vil byde sig selv dertil, om jeg ellers kiender ham ret.

Chilian *sagte.* Du maa kiende Diævelen! Jeg maatte jo være gal, om jeg giorde det.

Ulysses. Han vil giøre det med Glæde.

Chilian *sagte.* Hvilken forbandet Snak! Jeg saae heller, at den hele Krigshær blev hængt, førend jeg skulde miste min mindste Finger.

Ulysses. Hør, Chilian! jeg forkynder dig et glædeligt Budskab. Du est af Guderne udvalt til et Instrument, hvorved Seier allene os skal forhverves. Oraclet siger, at du skal opoffres, og ved din Død Krigshæren reddes.

Chilian. Min Herre! Oraclet maa ikke være rigtig i Hoved, ellers kunde det ikke forlange saadant.

Ulysses. Kan vel noget Budskab være angenemmere for en ædel Siæl, der elsker sit Fæderneland, end at døe for dets Frelse?

Chilian. Det er jo et skiønt Budskab: Glæd dig, thi du skal hænges!

Ulysses. Her hielper ingen Snak, Chilian! hvis du ikke frivillig beqvemmer dig dertil, skal du tvinges med Magt.

Chilian. Ach I gode Herrer! haster ikke med at udgyde Christen-Blod; det kan umueligt være Oraclets Mening. Denne Tiresius er jo saa gammel, at han gaaer i Barndom. Han undskyldte sig jo først selv, at han for Alder ikke kunde spaae; men vi har selv trued ham til at spaae, og han, for at komme paa fri Fod igien, har pladdret noget ud, hvad som først kom ham i Munden. Her er ellers en anden bekiendt Prophet ved Navn Nàbocodonosor, som har spaaet lykkeligen i mange Aar, og er langt høiere agted end Tiresius; lad os først høre hans Mening. Han vil giøre sig en Ære af at sige os frivillig vor Skiebne; thi naar man tvinger Propheter, spaaer de aldrig Godt. Thi at spaae og giøre Vers, maa være utvunget.

Mithridates. Chilian har derudi ikke stor Uret.

Ulysses. Lad da den Prophet strax komme hid.

Chilian sagte. Nu skal jeg, min Troe, narre dem brav. Jeg skal selv agere Propher, og spaae tvertimod den anden.

Gaaer.

Mithridates. Jeg har hørt meget tale om den Prophet Nabocodonosor. Hans Spaadoms-Aand skal overgaae alle andres; hvis vi kan formaae ham dertil, da er ingen Tvil paa, at han jo siger os Krigens Udfald.

Ulysses. Men i Fald hans Spaadom er imod den forriges, hvem skal vi da troe?

Mithridates. Det er rimeligst at troe den, som spaaer utvungen; thi udi Tiresii Tale, kunde man see, var ikke uden Ondskab, eftersom Trubsler opirrede ham at giøre os ondt. End om han havde sagt, at det var Gudernes Villie at opoffre Generalen selv, skulde vi derfor have giort det? Jeg kan troe, at dersom den anden Prophet siger det samme, maae vi efterleve det. Men vi maae føre os anderledes op mod ham, give ham gode Ord, og giøre ham Løfter, i fald Udgangen svarer til hans Tale.

Ulysses. Men hvad synes Eders Høihed, vi skal giøre med den anden i fald vi fornemmer han har bedraget os?

Mithridates. Vi skal tractere det med Foragt; thi det tiener ikke, at man har meget med Propheter og Poeter at bestille; omkommer man en Prophet, saa giør man ham til en Martyr, og straffer man en Poet, saa reiser man ofte Æres-Støtter op for ham. Men der seer jeg en Mand komme udi en selsom Dragt: det er uden Tvil den store Prophet.

Sc. 3.

Chilian med et langt Skiæg og en bred Hat, som staaer ham ned i Øinene. **Personerne af den forrige Scene.**

Chilian førende et fremmed Maal. I tappre Helte! I ere bekymrede om at vide Krigens Udgang. Thi i Nat aabenbarede En sig for mig i Søvne, der sagde: Giør dig rede og gak til den græske Leir, sig Anførerne alt, hvad dig blir lagt i Munden, giendriv Tiresii falske Tale, og hindre det Mord, som han har raadet dem til at begaae mod den udi militaire og civile Sager uforliigelige Mand Chilian.

Ulysses. Saa har da Tiresius ført falsk Tale for os?

Chilian. Ja vist. Men I har selv været Aarsag derudi, i det I har villet lagt Haand paa en Prophet, og nødet ham til at forkynde de Ting, som allene havde blevet Aarsag til Jer Ulykke; thi just udi samme Chilians Conservation bestaaer den hele Krigshærs Velfærd.

Ulysses. Ach sig os da ubesværged, o vise Mand! hvad vi skal giøre, og hvad Udgang Krigen skal have?

Chilian. Gudernes Villie er, at I skal ikke sætte den store Chilian udi nogen Fare; thi hvis han kommer noget til, vil dette Tog have en ulykkalig Ende. Dette vidste Tiresius forud, og derfor af Hevngierrighed raaded til at offre ham op. I skal derfor skaane ham udi Beleiringen, og ikke føre ham i noget Slag, men betiene Jer allene af ham som en god Raadgivere. Krigen skal ellers vare længe, men I skal omsider forstyrre Troja, og med Triumph komme til Eders Fæderneland igien. Dette er alt, hvad jeg har Befaling at sige Eder, I ædle Riddere! Nu maa jeg begive mig til min Boelig igien.

Ulysses. Ach vise Mand! fortørnes ikke over, at vi spørger om noget: Siig os, hvoraf vi skal vide, at din Tale er rettere end Tiresii?

Chilian. I vantroe Mennesker! hvordan skulde jeg vide, hvad som Eder tilforn er hændet med Tiresio, med mindre jeg havde Aabenbaringer? Hvordan kunde jeg sige saadant med alle Omstændigheder?

Ulysses. Vi tænkte, maaskee vores Sendebud havde underrettet dig derom.

Chilian. Jeg svær ved Spaadommens Gud Apollonius, at jeg i Dag ikke har talet med noget Menneske, førend jeg kom hid.

Ulysses. Siig mig da ubesværget, hvo jeg er.

Chilian. Du est den store Ulysses von Ithacia. Din Gemal er Penelope; din eeneste Søn, som er tre Aar gammel, hedder Telemachius; din Datter Rosmarina. Her staaer Mithridates, Kongen af Mundien, og her Holophernes, Greven af Bethulien.

Ulysses. Ach nu seer vi, at intet er skiult for dig, o vise Mand!

Chilian. Vær da ikke saa vantroe meer.

Gaaer ud.

Mithridates. Denne, kunde man høre, var en ret Prophet.

Ulysses. Ja han veed ogsaa forbigangne Ting.

Mithridates. Hans Raad maae vi derfor efterfølge,

Ulysses. Vi vil strax slagte Øxen og Faar, og anrette ham et Offer.

Mithridates. Vi maae tøve først, til Chilian kommer tilbage, saasom intet herefter maa foretages uden hans Raad. Men der seer jeg, han kommer og seer meget bedrøvet ud.

Sc. 4.

Chilian i sin forrige Dragt. **De Andre.**

Chilian. Ach jeg elendige Menneske! jeg kan ikke finde den Prophet, som jeg leder efter, og som kunde redde mig. Dog naar jeg ret betænker mig, har jeg ingen Aarsag at græde, men maa heller glæde mig over, at ved min Død Armeen kan frelses og Seier forhverves. Ach I ædle Riddere! jeg har siden eftertænkt, hvilken Ære det er for mig at opoffres paa saadan Maade. Jeg vil derfor med Glæde døe, men begierer kun, at der maa opreises en Æres Støtte for mig med saadan Peritaphium: Herunder hviler den store Chilian..... I hitter nok selv paa Resten.

Ulysses. Nei det være langt fra, min troe Tiener! din Person er alt for kostbar til at opoffres; thi i dit Liv bestaaer den hele Krigshærs Frelse.

Chilian. Nei I gode Herrer! jeg vil ikke leve, eftersom Smaraculum engang har affagt Dommen.

Ulysses. Vi har faaet anden Oplysning siden. Du skal leve og forvares som en Viesteen, som det kostbareste Klenodie og Pallatium.

Chilian. Jeg hører nok, at Misundelse regierer hos Jer: dersom I ikke vil opoffre mig, skal jeg opoffre mig selv. *Trækker sin Kniv ud. De tre Anførere falde paa Knæe, og bede ham høre først, hvad som er skeed.* Stat kun op igien og lad mig høre.

Ulysses. Den store Prophet Nabocodonosor er i din Fraværelse af sig selv kommen til os, og har underrettet os om Tiresii falske Spaadom, at, saasom han vidste, at udi din Conservation Krigshærens Velfærd bestod, han da af Hevngierrighed raadte os til at opoffre dig. Derfor skal du være forskaaned for at være med udi nogen Fare.

Chilian. Ei! vil man giøre mig til en Cujon? Nei det skal aldrig skee. Jeg er alt for mandig og storhierted til, at jeg skulde vægre mig for noget Slag. Jeg vil være med, hvor Faren er størst.

Ulysses. Nei, Chilian! det tillader vi aldrig.

Chilian. Skulde jeg sidde stille, medens de andre vove deres Liv? Nei jeg vil heller døe, end beqvemme mig dertil.

Ulysses. Ach Chilian! styr dit Martialske Mod.

Chilian. Det er mig umueligt; jeg har alt for meget Fyr og Flamme dertil; min Hoved-Passion er at gaae en mandig Fiende under Øine.

Anførerne *paa Knæe igien.* Ach Chilian! modereer din Hoved-Passion! al vor Velfærd bestaaer i din Frelse.

Chilian. Stat kun op igien. Jeg vil da stræbe at tvinge min Hidsighed, saa meget, som mueligt er.

Ulysses. Naar Byen blir indtagen, skal du have Frihed at tage det kostbareste af alt Byttet forud. Din Forretning udi Beleiringen skal være at hindre Fienden Tilførsel, hvorfor du skal blive staaende ved denne Post, medens vi angribe Staden. Bliv da her med de Rytterе, som vi beskikker dig. Nu gaaer vi hen at giøre en Begyndelse til Beleiringen. *De gaaer bort.*

Sc. 5.

Chilian allene.

Jeg mærker, at jeg kan narre disse Karle ligesaa meget, som jeg vil; havde jeg ikke hittet paa den Invention at agere Prophet, havde de virkelig offred mig op. Hvis jeg kan fixere dem i andre muelige Tilfælde, skal det være mig en Fornøielse; thi de løbe alle med Liimstangen. Giver nu Agt paa, om jeg ikke staaer vel paa min Post med mit Regiment Rytterе. Er det ikke et skiønt Regiment? Alle stærke og handfaste Karle, skiønne Heste, herlig Mondering. Jeg troer aldrig, saadant Regiment Rytterе nogen Tid er bleven seet. Hører Karle! seer vel til, at intet kommer ind i Staden; hvis den allermindste Flesketinke blir indpracticered, skal jeg lade det hele Regiment hænge. Hører I vel? De Fæhunde kan ikke svare. Troe mig, at Gierningen skal svare til Ordene. Wer da? *Løber om Theatro.* Hvor vil du hen? du vil nok til Troja; hvad? har du Pas? du kommer ingensteds uden Pas. Vil du tilbage, siger jeg. Zurück, eller du faaer en Ulykke; saa, pak dig bort, her kommer ingen ind i Byen uden Pas, ikke en graae Kat. Men der seer jeg en anden gammel Skielm komme, ham maa jeg examinere. Hillemænd det er min Herre Ulysses. Men hvor Pokker har han saa hastig faaet dette lange Skiæg?

Sc. 6.

Ulysses. Chilian.

Ulysses. Nu er det paa det tiende Aar, vi har ligget for Troja, og imidlertid mistet saa mange store Høvdinger tilligemed General Holophernes selv, som for tre Aar siden saa ulykkelig omkom i det store Udfald.

Chilian *sagte.* Mærker I vel, Mossiørs! er det ikke noget forbandet Tøi? Jeg har staaet her i ti Aar! Jeg vil ikke disputere, om det er ti Aar, eller ei; men det veed jeg, at jeg ikke har faaet hverken Vaadt eller Tørt i de ti Aar, og det kommer mig for, som jeg kunde faste ti Aar endnu.

Ulysses. Ach min troe Tienere, Chilian! jeg glæder mig ved at see dig staae med saadan Bestandighed paa den samme Post, hvor jeg beordrede dig for ti Aar siden.

Chilian. Jeg har, min Troe, ikke rørt mig af Stedet siden. Men hvad har de andre bestilt midlertid? Mig synes, man kunde have lagt hele Verden øde i saa lang Tid med saadan stor Magt.

Ulysses. Nu har vi sat os for at giøre en General-Storm, og enten alle at omkomme, eller erobre Staden; bliv du her imidlertid, og see vel til, at der ingen Tilførsel skeer.

Sc. 7.

Chilian allene.

Alt dette Tøi kommer mig for, ligesom det var en tydsk Comoedie; thi om jeg stod paa mit Hoved, saa kan jeg ikke begribe, hvor de ti Aar kunde løbe saa hastig. *Til Spectatores.* Men hør, I godt Folk! hvis nogen af Jer understaaer sig at føre saa meget som en Kringle til Staden, skal I have med mig at bestille. Men hør hvilken Allarm! Byen er over; jeg hører somme raabe: Victori, og andre: Qvarteer. Vi vil imidlertid blive staaende her for at hindre Tilførsel. Hei! jeg seer alt vore Faner planted paa Muren. Gid nu Fanden staae her længer; vi maae ogsaa have noget af Byttet.

Act. 4.

Sc. 1.

Ulysses. Chilian.

Ulysses. Ach! Chilian! jeg har forsøgt alle Midler til at stille Neptuni Vrede; men Bønner, Offringer, alting er forgieves. Nu har vi flakked saaledes om i tyve Aar siden Trojæ Erobring fra et Sted til et andet, indtil vi omsider er kommen hid til Cajanien, hvor os vel af Dronning Dido er lovet Undsætning af Skibe til at befodre vor Reise med; men ach! den ene Tid gaaer bort efter den anden, og jeg frygter, det vil vare længer, end vi tænker; thi jeg frygter for noget, som jeg tør ikke tænke paa. Jeg frygter, Chilian.....

Chilian. Hvad frygter Herren for?

Ulysses. Jeg frygter, at Dido er bleven forlibt udi mig.

Chilian. Maaskee...

Ulysses. Ach jeg ulykkalige Mand! hvis det er saa, Chilian, kommer vi aldrig herfra.

Chilian. Vil ikke Herren tage ilde op, om jeg spør Ham, hvor gammel han var, da Han reiste hiemme fra?

Ulysses. Jeg var udi min blomstrende Alder, ikke over fyrgetyve Aar.

Chilian. Godt! fyrgetyve Aar først, og siden ti Aar i Beleiringen, det giør et halv hundrede, og tyve Aar paa Hiemreisen, det giør halvfierds. Den gode Dido maa være da en stor Elskerinde af Antiqviteter, eftersom hun er saa koldsindig mod saa mange unge Mennesker, som hun kunde gaae Val udi, og blir forlibt udi en ældgammel skiægget Mand.

Ulysses. Hør Chilian! jeg vil ikke høre saadan Raisonnering; du maa giøre en falsk Regning. Jeg er endnu i min bedste Alder; naar du seer en Ting for Øine, maa du ikke tvile meer derom. Om du saae Snee midt om Sommeren, maatte du ikke sige, det er ikke mueligt, at det er Snee, thi det er jo Sommer. Nok var det jo dig, at du saae Sneen for dine Øien.

Chilian. Jeg mærker nok, Herre! at jeg maa tage Fornuften fangen i alting, som os er hændet. Jeg vil da ikke meer tvile derom, men heller tænke paa, hvorledes vi kan redde os ud af denne Snare.

Ulysses. Hvorledes skal vi da redde os fra denne overhængende Ulykke?

Chilian. Der er intet andet Middel, end at vi stiæler os hemmelig af Landet.

Ulysses. Ja du har Ret, Chilian! Jeg maa da strax hen, og overlægge den Sag med mine troe Staldbrødre; bliv du imidlertid her saa længe.

Sc. 2.

Chilian allene.

Gid jeg havde en Prise Tobak, at jeg kunde faae Luft! thi jeg er ligesom jeg er gal i Hovedet. Jeg er vis paa, at, naar min Herre kommer tilbage, saa siger han igien, at det er ti Aar siden, han talede med mig sidst. Vi bliver virkelig fem eller sex Tusinde Aar gammel, førend vi kommer hiem til vort Fædernelands; thi jeg mærker, at vi løber ikke med Tiden, men Tiden løber fra os, og vi blir staaende. See! her har jeg endnu et Stykke engelsk Ost, som jeg bragte med mig fra Ithacien for tredive Aar siden! Den er ganske frisk endnu. Det er ikke allene Tiden, som løber fra os, men ogsaa Jorden, vi staaer paa; thi mange Gange, naar jeg stikker min Pibe an, er vi udi den østre Kant af Verden, og inden jeg har smøget Piben ud, er vi udi den vestre Kant deraf.

Sc. 3.

Ulysses. Chilian.

Ulysses. Ach Himmel! er det mueligt, at saadant kan være til i Naturen?

Chilian. Hvad er nu paa Færde, Eders Naade?

Ulysses. Ach Chilian! jeg havde aldrig kunnet bildet mig saadant ind, hvis jeg ikke havde seet det med disse mine Øine.

Chilian. Hvad er det da, Herre?

Ulysses. Ach Dido! Dido! hvad ondt har jeg giort dig, at du saaledes skulde øve dine Troldboms Konster mod mine kiære troe Staldbrødre?

Chilian. Er de da blevet forheret?

Ulysses. Hør, Chilian, en forunderlig Historie, hvis Lige er aldrig hændet fra Deucalions Flod indtil denne Tid. Jeg har udi disse fire Uger, siden jeg talede med dig sidst.....

Chilian. Er det da ikke meer end fire Uger? Jeg tænkte, det havde været fire Aar.

Ulysses. Jeg har, siger jeg, udi fire Uger overlagt med mine Staldbrødre, at reise hemmelig herfra. Vi vare allerede færdige til at gaae om-bord, da Dido, faaende et Nys derom, for at hindre vor Bortreise, ved Troldbom forvandlede alle mine Staldbrødre til Sviin.

Chilian. Ei! det kan ikke være mueligt, naadige Herre! sagte. thi de vare jo Sviin tilforn.

Ulysses. Ach! det er alt for sandt, Chilian! Jeg tænkte, at mine Øine slog mig feil, og talede til dem; men Maalet var forandret efter Skabningen; thi i Steden for Svar gryntede de imod mig. Jeg tog derfor strax Flugten, af Frygt for at blive forvandlet til et Sviin tilligemed dem. Men see! der kommer de; jeg tør ikke blive her længer.

Gaaer bort grædende.

Sc. 4.

Ulyssis Staldbrødre krybende paa Hænder, og gryntende som Sviin. **Chilian.**

Chilian. Ha ha ha ha ha ha ha ha! gid Drollen splide Jer ad allesammen! Nu har jeg aldrig mine Dage seet Magen!

Svinene. Øh øh øh øh øh øh øh øh øh øh øh.

Chilian. Hør Karle! hvad Fanden rider Jer? Er I galne?

Svinene. Vi ere Sviin, Fallil! Øh øh øh øh øh.

Chilian. I maae være Fanden, ikke Sviin.

Svinene. Øh øh øh øh øh øh.

Chilian begynder og at krybe, og siger: Øh øh øh. Hør Karle! er det vist, at I ere Sviin?

Svinene. Øh øh øh øh.

Chilian. Nu! er I da Sviin, saa skal I mare have Sviins Confect. Fort! æder mig op denne Kokase, som her ligger.

Svinene. Vi et inte sulten, Fallil. Øh øh øh øh.

Chilian pidskende dem med en Svøbe. Fort! siger jeg, æder mig op denne Kokase, eller jeg slaaer Jere Svine-Rygge i Stykker. Fort! fort! er I Sviin, saa er det jo Jer bedste Mad. Prygler dem dygtig. Svinene reiser sig og bliv til Mennesker igien, og siger:

Svinene. Saa sandt vi er ærlige, saa skal I betale os disse Slag, min go' Monsieur Wegner! Er det ikke uforskammet, at fordærve den hele Historie saaledes!

Løber ud.

Sc. 5.

Ulysses. Chilian.

Chilian. Jeg fordærvede ikke Historien, jeg giorde dem til tobeenede Sviin igien, som de var tilforn. Men der kommer min Herre tilbage.

Ulysses. Ach Chilian! er de alt borte igien?

Chilian. Ja, Herre! de ere borte, og gaaer nu paa to Been, ligesom tilforn.

Ulysses. Er de da ikke Sviin mere?

Chilian. Det siger jeg ikke, det være langt fra: men jeg har allene ved Lægedom bragt det saavidt, at de gaaer paa to Been igien.

Ulysses. Ach du store Æsculapii Søn! du est værd, at Tempel og Altar skulde oprettes dig til Ære. Af hvilken Gud eller Gudinde har du lært saadan himmelske Konst?

Chilian. Jeg lagde mig lidt paa Marken, og med bittre Taare begrædede vore Folkes Ulykke. Midt udi Graaden faldt jeg udi Søvn, og da aabenbarede sig for mig Proserpina, den Gudinde for Lægedom (er det ikke saa hun hedder?) og sagde: Chilian! jeg har bønhørt din Graad og dine Bønner. Stat op og skiær en Green af den første Birk du finder paa din venstre Haand. Det er et helligt Træe, som endnu intet Menneske har rørt ved. Saasnart du rører dine Landsmænd dermed, skal de reise sig og gaae paa to Been, som tilforn, hvilket og skedte. Om de er Sviin endnu eller ei, det skal jeg ikke sige. Vist er det, at de seer ud, ligesom tilforn, gaaer paa to Been og taler; thi de skieldte paa mig fordi jeg rørte dem noget stærkt med den hellige Green.

Ulysses. Ach Chilian, min Forløser! lad mig omfavne dig.

Chilian. Serviteur! det skulde være mig en Fornøielse, om Herren ogsaa blev et Sviin, at jeg kunde have den Lykke at curere ham ogsaa.

Ulysses. Hør Chilian! her er ikke lang Tid at give bort, Skibet er ganske færdig. Lad os hen og samle Folket sammen, at vi stiltiende kan komme bort i en Hast. See der er Dido, vi maae løbe. *De gaae.*

Sc. 6.

Dido. Rasmus, hendes Kammertiener.

Dido. Ach! hvo skulde have tænkt, at jeg, som i saa lang Tid har været et Exempel udi Kydskhed og Koldsindighed for alle andre, skulde nu udi min Enke-Stands tiende Aar brænde af Elskovs Lue? Ach, Ulysses! ulykſalig var den Tid, paa hvilken du satte din Fod paa Cajanien, ulykſalig den Vind, som bragte dig hid, ulykſalig den Bølge, som foraarſagede det Skibbrud, hvorved min Ære og Reputation vil lide stort Skibbrud. Ach, Diana! Diana! hvad har jeg syndet mod dig, at du skulde saare saaledes mit Hierte med dine Elskovs Pile?

Rasmus. Naadige Frue vil sige Cupido.

Dido. Ja det er sandt: Ach, Cupido! Cupido! du har saaret mit Hierte til Døden, og anstukket mig saaledes med Elskovs Lue, at jeg ingen Lise har Nat eller Dag.

Rasmus. Skam faae Cupido! han maatte ogsaa have saaret Ulysses. Men jeg kiender den Slyngel; naar han skyder en forlibt Piil i En, som elsker, saa skyder han gierne en koldsindig Piil i den, man elsker, allene for at plage Folk desmeere; saa er det gaaet mig; thi alle de, som jeg er forlibt udi, vender mig Ryggen, og de, som jeg ikke kan lide, brænder af Kiærlighed til mig; og dog skal man rette Tempel op og offre til saadan Karl. Han er det vel værd! Han skulde have Fanden ikke Offer eller god Røgelse, hverken han eller hans Moer.

Dido. Ach, Rasmus! det er sandt, som du siger, jeg har givet Ulysses adskillige Elskovs Tegn, men jeg mærker intet andet end Koldsindighed hos ham igien; thi i Dag havde han sat sig for, at stiæle sig hemmelig bort af Landet, ja havde maaskee alt været borte, hvis jeg i Tide ikke havde faaet et Nys derom, og omskabt hans Staldbrødre til Sviin, i hvilken Tilstand de skal blive indtil han beqvemmer sig til.....

Rasmus. Hvortil skulde han beqvemme sig?

Dido. Ei! du spør saa taabelig. Indtil han beqvemmer sig til det, som jeg forlanger.

Rasmus. Hvad forlanger da Eders Naade?

Dido. Ei! hvad skulde et forlibt Hierte forlange?

Rasmus. Ja jeg forstaaer endelig Fruens Mening, men jeg spør kun saa alligevel.

Dido. Naar du veedst en Ting, saa har du jo ikke nødig at spørge derom.

Rasmus. Ja det har saa fine Raisons. Men der kommer Elisa med Aanden i Halsen; hun seer ud, som hun er ogsaa forlibt. Det maa være i en af Ulysses Staldbrødre, som er bleven til Sviin. Hvis saa er, hun er bleven forlibt i en af dem, saa maa hun have faaet Sviinsot i Halsen.

Sc. 7.

Elisa. Dido. Rasmus.

Elisa. Ach hvilke Tidender jeg bringer! Hvad vil min Frue sige, naar hun faaer dette at høre, at Ulysses Staldbrødre, som vare ved vor Trolddom omskabte til Sviin, ere blevne Mennesker igien, og staae ganske færdig at reise bort!

Dido. Er det sandt, som du siger, Elisa?

Elisa. Ja, jeg svær ved alt det, som helligt er.

Dido. Jeg maa da strax op i Luften, og øve mine Konster paa en anden Maade.

Hun blæser i en Pibe, hvorpaa en Drage kommer ned af Luften, hvorpaa Dido sætter sig og blir bragt i Veiret.

Sc. 8.

Rasmus. Elisa.

Rasmus *næsegruus.* Ach, Elisa! Er Dragen borte?

Elisa. Ja, stat kun I op igien!

Rasmus. Ach, det var et Beest af en Drage! Jeg er saa bange, at han kommer igien. Jeg vil sige dig noget, Elisa! Jeg har ikke Lyst af tiene her længer; thi der kunde engang komme saadan Carnali af en Drage, og føre mig ligeledes bort.

Elisa. Bekymre dig ikke derom! Saadan Sviin, som du est, kommer aldrig at age paa hellige Drager. Jupiter giør aldrig nogen den Ære, uden hans Regentere, Propheter og Prophetinder.

Rasmus. Ach! da er det vel, at jeg er hverken Regent, Poet eller Poetinde. Men, Elisa! er du nogen Tid bleven ført i Luften af saadan Drage?

Elisa. Ja undertiden, naar Hendes Naade er i de øverste Luftens Boliger, og

har mig nødig, skikker hun Dragen ned efter mig.

Rasmus. Hvor blir du da henbragt?

Elisa. Nogle tusinde Mile op i Luften. Men der falder et Brev ned af Luften, det er nok en Ordre fra Hendes Naade. *Hun læser Brevet.* Hillemænd, Rasmus! Hendes Naade har dig nødig, og skikker Dragen strax at afhente dig.

Rasmus. Ach, Elisa! far du i min Sted. Jeg skal tiene dig igien med mit Liv og Blod i alt, hvad mig mueligt er. Du kanst sige til Fruen, at jeg er syg.

Elisa. Ingen Snak! Fruens Ordre maa efterleves. See der kommer Dragen, lav dig strax til.

Rasmus *paa Knæe.* Ach Monsieur Drage! spar mit Liv. *Jo nærmere Dragen kommer til Jorden, jo større Titler gir Rasmus.* Ach Velædle Herr Drage! spar mit Liv. Ach Eders Velbyrdighed! tag heller Elisa. Ach Eders Dragelige Velbaarenhed! spar mig; thi jeg har aldrig kunnet ride paa en Koe engang, end fige i Luften paa en Drage. Ach Høivelbaarne Hr. Scorpion! Ach Eders Dragelige Excellentz! Ach Eders Naade! Eders Dragelige Majestæt! Ach Herr Keiser! Ach Herr Pave! Ach.....

Elisa trækker ham til Dragen, og nøder ham til at sætte sig paa Dragen, som fører ham op i Luften, og han skriger himmelhøit.

Sc. 9.

Elisa allene.

Jeg bær en hiertelig Medlidenhed med min Frue over hendes Kiærlighed, som jeg mærker at være i saadan høi Grad, at hvis den ithacianske Prindses Hierte ikke bøies til hende, der vil blive en Tragoedie, som som maa endes enten med hans eller hendes Liv. Men een Ting undrer jeg mig over: at min Frue, der er saa erfaren udi Troldkonst, og haver alle Aander, der svæve i Luften, redebon til sin Tieneste, ikke ogsaa ved sine Konster kan omskabe Ulysses Hierte. Men jeg kan tænke, at det gaaer med hende, som med visse Folk, der kan herske over Vind og Veir, omskabe sig og andre til vilde Dyr, reise i et Øieblik tusinde Mile, og dog med al deres Almægtighed ofte maae lide Nød og døe af Armod. *Det Inderste af Theatro aabner sig, og Ulysses Staldbrødre sees staaende udi hvide Skiorter med Hænderne i Veiret, holdende Riisqviste, ligesom de vare forvandlede til Træer.* Ach Himmel! der seer jeg en ny Virkning af min Frues Konster. Ulysses Staldbrødre ere forvandlede til Træer; hun maa nok derfor være kommen ned paa Jorden igien. Jeg maa løbe.

Gaaer.

Sc. 10.

Chilian med en Byldt paa Ryggen.

Nu er det endelig kommen saa vidt, at vi skal reise. Jeg havde, min Troe, nok Lyst at føre Kammerpigen bort med mig, thi jeg maa lide hende, hun har, mare, to galante Bryste, og derforuden..... men hvad Pokker er det, jeg seer? Hør, Karle! er I galne? er det nu Tid, at staae her at spøge? Hør, hvad skal saadant Narrerie betyde!

En af Træerne *svarer.* Vi ere Træer.

Chilian. Ei saa vil jeg selv være Træe med.

Tar to Grene i Haanden, og sætter sig i samme Postitur med de andre.

Sc. 11.

Ulysses. De Forrige.

Ulysses. Ach Himmel! hvad seer jeg her! mine kiære og troe Staldbrødre ere ved Trolddoms Konst forvandlet til Træer. Ach, Dido! holdt dog op engang at forfølge mig; betænk, at jeg ikke vægrer mig for at fyldestgiøre din Villie af Foragt eller Koldsindighed, men udaf Troeskab til min allerkiæreste Penelope, mod hvilken, førend jeg skal begaae ringeste Utroeskab, jeg heller vil døe den skiændeligste Død. *Gaaer hen til Træerne.* Ach mine kiære Stoldbrødre! hvo skal nu redde Eder mere? thi jeg seer, at min troe Tiener Chilian, ved hvis Hielp I nyelig tilforn vare frelste, ogsaa er bragt i samme Stand med de andre. Jeg maa, efter hans Exempel lægge mig til Hvile, maaskee Æsculapius eller Apollo tør aabenbare mig ogsaa et Middel, at forløse mine kiære Venner. *Lægger sig næsegruus ned; midlertid slaaer Chilian ham med sin Green over Hovedet, og sætter sig strax i Postitur igien.* Ach! jeg mærker, at en Gud eller Gudinde alt rørede ved mig; jeg maa lægge mig til Hvile igien, og opbie dens Hielp.

Chilian gir ham et bygtig Slag for Rumpen med den flade Haand, og sætter sig strax i Postitur igien. Ulysses raaber og tar Flugten.

Sc. 12.

Chilian. De Andre.

Chilian. Gid Fanden staae her længer! jeg er alt træt i mine Arme; lad de Stabhalse staae her længe nok. Jeg og min Herre kan jo reise bort allene; men førend jeg reiser, vil jeg dog, efter Sædvane, skiære mit Navn til Amindelse i et af disse

Træer, ikkun disse Ord: Chilian Peersen manu mea propria.

Tar op en Kniv, og begynder at skiære i Ens Ryg, som begynder at skrige, og faaer Chilian i Haaret; han tar et andet Træe i Haaret, saa alle Træerne komme til at slaaes, og det Inderste af Theatro sluttes.

Sc. 13.

Dido. Rasmus.

Dido. Hør, Rasmus! du maa ikke bære dig saa ad en anden Gang, naar du skal i slige Ærinder. Nu est du jo en bereist Mand, og har uden Møie og Fare beseet de Ting, som faa Mennesker nyder den Lykke at see.

Rasmus. Jeg var ganske ikke forskrækket, naadige Frue! men jeg fik ligesom et Slag af Frygt, saa jeg troer ikke, jeg forvinder det igien. Jeg var dog saa curiøs, at jeg undertiden aabnede mine Øine paa Veien, og da saae jeg en Hob Himmeltegn. Al min Frygt var, at jeg skulde støde an paa Maanen, som jeg var saa nær, at, hvis jeg havde havt en Kniv hos mig, skulde jeg have skaaret et Stykke af den; thi jeg mærkede, at hun var giort af den skiønneste Hollandsk Ost, nogen vil forlange at æde; havde jeg ikke været saa bange, skulde jeg have bedet Hans Excellentz Dragen laane mig en Kniv dertil. Jeg har altid tilforn bildet mig ind, at Maanen var ikke større end en Flødekage, som man kunde giøre af otte eller ni Æg, og at om Maren Amme sad udi Maanen, kunde hun med sin brede Rumpe skiule den ganske, besynderlig om hun havde sit Fiskebeens Skiørt paa; men jeg mærker, at den er større, end jeg tænker; thi jeg vil døe paa, at den er saa stor, som sexten af de store Soelskiver, der staaer i Haven, men derimod saa tynd igien, som et Flade-Brød, saa at det er lutter Løgn, som lærde Folk siger, at der boer Folk i Maanen, med mindre de ikke ere større end Mider i Ost.

Dido. Ei holdt op med din taabelige Snak! Frygt og Rædsel har saa forblindet dig, at du bilder dig ind, at have seet de Ting, som aldrig er til. Du kom kun nogle faa Mile op i Luften.

Rasmus. Ja hvor mange Miil, mener Eders Naade vel, der er til Maanen? Ikke over fem Fierdingvei, og jeg vil sværge paa, at jeg ikke var langt fra Glas-Himmelen, som Jacob Skolemester regner at være over otte Miil fra Jorden; thi jeg kunde see Stierner saa net indsæstet i Glas-Himmelen, saa ingen Jubilerer her kunde giøre det nettere. Jo, jo, mine Øine slaaer mig, min Troe, ikke feil. Jeg kunde, min Troe, see det, som meer er, nemlig Melkeveien.

Dido. Ha ha ha! hvad mener du da, Melkeveien er?

Rasmus. Det veed jeg, mare, nok. Det er den Melk, som melkes af de Himmeltegn, kaldet Tyren og Jomfruen, hvoraf giøres Ost til at bøde paa Maanen med, naar den tar af. Rasmus er, min Troe, ikke saa ulærd, som Eders Naade mener.

Dido. Dersom du giorde en saadan Reise til, blev du reent gal. Holdt op med den Snak, jeg har nu andet at tænke paa. Jeg har udskikket Elisa at efterforske, hvad Ulysses tar sig for, efter at hans Stoldbrødre ere forvandlede til Træer; men der seer jeg hun kommer.

Sc 14.

Dido. Rasmus. Elisa.

Elisa. Ach naadige Frue! alle vore Konster, alle vore Anstalter er bleven til Vind. Ulysses med sine Staldbrødre ere alt flygtede, og saa langt borte, at man neppe kan øine dem mere.

Dido. Er det sandt, som du siger, Elisa?

Elisa. Ja det er alt for sandt; thi jeg har selv seet Skibet langt ude i Søen.

Dido. Ei, Elisa! saa vil jeg ikke leve en Time længer. *Trækker ud en Dolk, og sætter for Brystet. Elisa og Rasmus løber til, og holder hendes Hænder.* Slip mig, eller det skal koste Eders Liv. Jeg har besluttet at døe, og jeg skal døe.

Elisa *paa Knæe.* Ach naadige Frue! betænk dog, hvad Efterkommerne vil sige om saadant: At den priisværdige Dido af Kiærlighed til en fremmed Person tog Livet af sig selv, og ved saadant underligt Endeligt til intet giorde alle hendes forrige Dyder. Betænk naadige Frue! i hvilken slet Tilstand Hun derudover vil sætte det hele Land, som ved saadan hastig Død vil blive Fiender og Fremmede til Rov og Bytte. Betænk.....

Dido. Ingen Ting kan vende mig fra mit blodige Forsæt; hvis I ikke holder op at hindre mig derudi, skal jeg udøse al min Harm paa Eder.

Elisa. Ach naadige Frue! vi som troe Tienere og Tienerinder er forbundne i saadan Fald at være ulydige.

Dido. I kan dog ikke hindre mig uden for en Tid; thi hvis det ikke skeer denne Stund, saa skeer det siden. Dette allene foraarsages ved Eders Ulydighed, at I blir først straffet som Rebellere mod min Villie, og mit Forsæt siden uden Hinder blir fuldbyrdet.

Hun river sig løs, og støder først efter Elisa, som tar Flugten, siden efter Rasmus.

Rasmus. Ach naadige Frue! Stik mig

ikke ihiel. Jeg skal, min Troe, ikke hindre Hendes Raade, men tvertimod, som en troe Tiener, være hende beforderlig i Hendes Forsæt.

Dido. Vil du da ikke hindre mig?

Rasmus. Nei mare vil jeg ikke.

Dido. Fy dig an! din arrige Skalk, din Forræder! Vilt du da staae og see paa, at din Frue taer Livet af sig selv? vil du da ikke hindre mig?

Rasmus. Nei mænd vil jeg ikke.

Dido. Saa vil jeg et heller tage Livet af mig selv. Nu skal jeg leve i Trods. Naar jeg ogsaa betænker mig, saa lader det noget Romanskt. Kom lad os gaae.

Gaaer bort.

Rasmus. Jeg tænkte nok, at det vilde saa gaae. Jeg troer virkelig, det er gaaet lige saadan til med alle de gamle Heroinder, som Poeterne har giort saa mange Vers over.

Act. 5.

Sc. 1.

Ulysses. Chilian.

Ulysses. Ach, Chilian! nu er den Tid kommen, at jeg seer mit kiære Fæderneland igien. Lad os efter de gamle Heltes Exempel falde ned og kysse paa vor Fæderne-Jord.

De falder ned og kysser Jorden.

Chilian reiser sig strax igien. Tvi, tvi, tvi for en Ulykke! Jeg veed ikke hvad slige Ceremonier skal til. Der har En nyelig kastet sit Vand paa den Sted, kan jeg smage.

Ulysses. Chilian! nu vil vi begge forklæde os, og som Pilegrimme gaae ind paa Slottet, for at overrumple Penelope.

Chilian. Det giøres jo ikke fornøden, Herre! thi har vi været nogle og tredive Aar borte, saa behøver vi ikke at omklæde os; tilmed skiøtter jeg ikke om at overrumple min Hustrue, thi hvad Øinene ikke see, giør Hiertet ikke Vee.

Ulysses. Om du tviler om din Hustrues Troskab, saa tviler jeg aldeles ikke om Peneløpes, paa hvis Dyd og Kydskhed jeg har alt for store Prøver.

Chilian. Ja, ja, Herre! I nogle og tredive Aar kan skee en Hob Forandringer. Men der kommer en Bonde, den kan vi examinere, om Eders Raade saa synes.

Sc. 2.

Ulysses. Chilian. Bonden.

Chilian. God Dag, Landsmand! Er du fra denne Bye, eller er denne Bye fra dig?

Bonden. Ingen af Delene; thi jeg boer endnu i Byen.

Chilian. En af Delene maa det være.

Bonden. Nei, ingen af Delene; thi jeg boer endnu i Byen; men om jeg maa spørge igien: hører disse lange Bukkeskiægge Jer til, eller hører I Skiæggene til?

Chilian. Det er jo en gal Talemaade.

Bonden. Det er underligt, at du vil begiere, jeg skal føre viis Snak med dig.

Chilian Kiender du mig da?

Bonden. Ikke videre, end jeg har havt den Ære, at see dig nogle Gange udi Kortspil. Du est jo Kløverknegt?

Ulysses. Denne Bonde er en forslagen Mand.

Chilian. Nei Landsmand! lad os tale Alvor. Har du ikke hørt tale om den Trojanske Krig?

Bonden. Jo det kommer mig for som en Drøm. Det var vist i den Krig, hvor du løb bort af et Slag, og derfor blev hængt.

Chilian. Var jeg hængt, saa kunde jeg jo ikke nu være her.

Bonden. Jeg tænkte, det var kun din Gienfærd; thi du seer ud i det ringeste, som du havde været hængt.

Chilian. Nei, Landsmand! jeg har aldrig været hængt.

Bonden. Det er Skade; thi du seer dog ud til at have fortient det. Men hvad ere I for Folk? ere I Gede-Bukke, Mennesker, Sviin eller Esler? Om Forladelse, jeg spør saa bristig; thi vi Folk her i Byen ere nysgierrige.

Chilian. Jeg veed jo, Sviin og Esler gaaer ikke paa to Been.

Bonden. Jeg mener, om I kunde være af de tobeenede Esler.

Ulysses. Hør, Landsmand! driv ikke saadan Spot med Fremmede.

Bonden. Ere I Fremmede? hvorfor blir I da ikke hiemme? Vi har Landstrygere her nok tilforn. Men med Forlov, fra hvilket Land er I?

Chilian. Vi ere fra et Land, som hedder Monomotapabrasiliadelphia.

Bonden. Hvordan Land er det? hedder det ligedan om Vinteren, naar Dagene ere korte?

Chilian. Det er et velsignet Land, hvor stegte Sviin gaaer om paa Marken med Kniv og Gaffel i; hvor stegte Duer flyve i Luften, og hvor man faaer en Daler af Øvrigheden for hver Time man sover.

Bonden. Jeg troer ellers, I ere fra Jylland, eftersom I kan saa brav fortælle Eventyr. Ellers undres mig, at I vilde forlade saadan godt Land, for at komme

hid, hvor man kan tabe en Daler for hver Time, man forsover sig.

Ulysses. Lad mig tale med Manden allene, du driver kun Tiden bort med Giekkerie. Hør, Landsmand! Vi ere ikke komne til dette Land for at nyde noget godt, vi har andre vigtige Ærender. See der har du nogle Penge at holde dig lystig med.

Bonden med Huen under Armen. Tak, naadige Herrer! jeg vilde ønske, at jeg kunde være deres Velbaarenheder til nogen Tieneste igien.

Ulysses. Vi forlanger intet, uden at du svarer os skikkelig til det, vi spør dig om. Kiender du den Høiadelige Frue Penelope?

Bonden. Ja mænd giør jeg saa. Jeg har arbeidet i hendes Kiærestes Huus den hele Uge.

Ulysses. Hvad Kiæreste? Hendes Herre er jo ikke hiemme, han er i fremmede Lande.

Bonden. Ret nok, det er ikke hendes Mand, jeg mener; thi han er endnu udenlands, om han lever.

Ulysses. Ja vist lever han.

Bonden. Da ynker jeg den stakkels Herre, han er vel sexten Gange bleven Hanrei, siden han reiste; men naar man ret eftertænker det, saa er han ikke at ynke; thi den Nar forlod Kone og Børn, for at faae tilbage et daarligt Qvinde-Menneske, ved Navn Helene. Det var vel Umagen værd, at reise ud af Landet for, med saa mange stolte Riddere, som vores naadige Keiser har savned siden i adskillige Tilfælde.

Ulysses til Chilian. Ach Himmel! hvad hører jeg, Chilian!

Chilian. Kiender du ogsaa ikke en Qvinde ved Navn Polidore?

Bonden. Polidore! den Hore?

Chilian. Ja du siger, maaskee, saa allene for Rimets Skyld.

Bonden. Det rimer sig eller ikke, saa er det dog sandt. Hun er at ynke, den Stakkel; thi hun har langt fra ikke den Næring nu, som hun havde de første Aar efter hendes Mands, Chilians, Bortreise; thi nu er hun fast ganske ubrugelig.

Chilian. Da vil det gaae hende ilde; thi hendes Mand Chilian lever ikke allenceste, men vil være her inden faa Dage.

Bonden. Det vil ikke sige meget, om saadan Slyngel lever eller ei. Gid vi kun havde hans Herre Ulysses tilbage, som var Keiserens anden Haand.

Chilian. Men kiender du ikke En, ved Navn Langulafred, som var Chilians Broer?

Bonden. Jo, men han har i ti Aar ikke været i Byen.

Chilian. Hvad kan være Aarsag dertil?

Bonden. Han har havt Forfald, at han ikke har kunnet komme; thi han blev hængt for elleve Aar siden paa Landet.

Chilian. Tak for god Underretning! Adios!

Sc. 3.

Ulysses. Chilian.

Chilian. Har vi ikke vel reist, Herre?

Ulysses. Ach, Chilian! mit Hierte vil briste, naar.....

Chilian løser sin Hat ned, og sætter den bred paa Hovedet. Har vi ikke vel reist, Herre?

Ulysses. Hvad skal de Grimacer betyde?

Chilian. Jeg var tilfreds det intet betydede; men naar Ulykken er, saa maa man skikke sig derudi. Enhver maa skikke sig i sin Stand, og klæde sig derefter.

Ulysses. Ach Chilian! er det nu Tid at skiemte, nu vi ere omspændte med lutter Ulykke?

Chilian. Jeg skiemter, min Troe, ikke; thi jeg sætter min Hat ikke saa for Lyst Skyld.

Ulysses. Jeg skal hevne mig over hendes Utroeskab, førend Soel gaaer ned; hendes Bolere skal døe den skiændeligste Død, og hun med. Hvad vil andre stolte Riddere i Verden sige, naar de faaer det at høre?

Chilian. De kan ikke gaae videre, end de kan sige, vi ere Hanredere, som sandt er.

Ulysses. Ingen Ting skal hindre mig i mit Forsæt; ingen Undskyldning skal gielde. Hvis hun beraaber sig paa min lange Fraværelse, paa sine blomstende Ungdoms-Aar, som ere slige Fristelser underkaste, stopper jeg mine Øren til; thi hun maa vide, at hun har beskiæmmet ikke allene hendes egen Herre, men en af de største Helte i Ithacien, der med sin seierrige Arm har ødelagt Asiens største Zirat, jeg mener den ædle og stolte Stad Troja.

Chilian. Men eftersom Herren taler om Penelopes blomstrende Aar; hvor gammel var hun, da vi reiste?

Ulysses. Hun var ikkun fem og tyve Aar gammel. Hun bragte til Verden den adelige Junker Telemachius udi sit Alders sextende Aar, og samme vor Ægteskabs første Grøde og ædle Plante var kun ni Aar gammel, da vi reiste til Troja.

Chilian. Ja det er ret nok, sexten og ni giør fem og tyve. Men maatte jeg spørge Herren, hvor længe vi har været borte?

Ulysses. Udi sex og tredive Aar.

Chilian. Sexten og ni er fem og tyve, fem og tyve til sex og tredive giør een og treds. Ja det er sandt, hun er endnu i sin blomstrende Alder. Til Spectatores: Jeg har sagt forud,

at jeg ikke vil raisonnere meer udi denne Historie; thi jeg blir gal i Hovedet derover. Til Ulysses: Herre! ingen Ting skal heller hindre mig i mit Forsæt, at hevne mig over min Hustrue, der udi sine blomstrende Ungdoms-Aar, som ere mange Fristelser underkastede, har bestiæmmed ikke allene sin Husbond, men ogsaa en extraordinaire Ambassadeur, en Helt, der af hele Krigshæren blev udvalgt at slaaes udi Enekamp med den stærkeste Trojaner, som mig siden blev sagt, var Hector selv, men endogsaa i ti Aar uden Mad og Drikke stod paa eet Sted og hindrede Tilførsel til Byen; thi hvis det ikke var skeed, havde I andre, med Permission.....

Ulysses. Gak strax bort, Chilian! og bring hid min kostbareste Klædning; jeg vil lade mig see i al min Herlighed, for at jage desstørre Skræk i mine Fiender.

Chilian henter i en Hast en tien Klædning og en Hat med Plumager, iforer Ulysses Kiolen, og siger: Hillemænd! hvor martialsk seer Herren ud! Mars staaer i Oinene afmalet, og Vulcanus i Panden.

Løser Lidserne paa Hatten, og sætter den ganske bred paa Ulysses.

Ulysses. See her, du Tølpel! min Hat er jo ganske nedfalden.

Chilian. Den skal jo saa være, Herre!

Ulysses. Chilian! hvis det ikke var i Henseende til din lange troe Tieneste, skulde denne Gierning koste dit Liv. Heft Hatten ret igien.

Chilian. Et Oieblik Taalmodighed, Herre! jeg vil hefte min egen op først; thi vil Herren ikke bære sin Hat saaledes, saa vil jeg, min Troe, ei heller bære min. Han hefter først sin op, siden tar fat paa Ulysses. Jeg troer, Fanden sidder i den Hat; saasnart jeg hefter een Ende til, falder den anden Ende ned igien. Ach Herre! lad os bære Hattene, som de vare.

Ulysses. Ret lige nu overvinder du min Taalmodighed.

Chilian. Ach Herre! Taalmodighed er den Dyd, som herefter mest vil tiene os begge; thi den ligger nu af alle Dyder mest til Bestillingen. Ach Herre! lad os bære Hattene, som de vare, for en vis Aarsags Skyld.

Ulysses. Chilian! jeg varer dig eengang for alle, at du ikke opirrer mig til Vrede; det skal koste dit Liv.

Chilian. Ach naadige Herre! jeg giør det, min Troe, ikke af Ondskab, men af politiske Aarsager; thi jeg tænkte, at, naar Folk saae os udi den Tilstand, skulde de desmeer bevæges til at tage vor Partie, og hevne vor Uret. Men jeg vil efterleve Herrens Villie. Hefter paa Hatten igien. Ach Herre; lad os dog bære dem, som de vare; thi.....

Ulysses trækkende paa sin Kaarde. Vil din Hund drive Spot med mig?

Chilian paa Knæe. Ach Herre, forlad mig min Dristighed! jeg skal aldrig tale om den Materie oftere.

Ulysses. Stat op igien, og gak strax ufortøved til Byen, og lad Penelope samt hendes Beilere og alle Indbyggerne vide, at jeg er kommen tilbage, og forkynd dem mit blodige Forsæt, at hevne den Spot og Skiændsel, mit Huus er vederfaret.

Chilian. Ach! jeg er saa bange, at der møder mig nogen Hund paa Veien; thi det kan gaae mig som Actæon, hvilken, da han var forvandlet til en Hiort, blev sønderreven af sine egne Hunde. Gaaer bort.

Sc. 4.

Ulysses allene.

Hvert Oieblik synes for mig som et Aar, saa brænde mine Indvolde af Hevn og Forbittrelse mod min troløse Gemahl. Ach! ach! jeg tænkte, Himmelen nu var bleven træt i at forfølge mig videre, og at de mange Aars Ulykker og Besværligheder og Suurheder skulde nu forsødes ved at omfavnes af Penelope, for hvis Skyld jeg saa hellig har iagttaget Kydskheds Lov, for hvis Skyld jeg har stoppet mine Oren mod den guddommelige Didonis forlibte Sukke, og foragtet hendes kierlige Tilbud. Ach Ihr Götter! hielper mig i min retfærdige Hevn! Den hele Stad skal derover svemme i Blod. Først skal jeg opoffre hendes Beilere, derefter hende selv, saa at ingen skal sige: Den store Ulysses, som forstyrrede Troja, dæmpede Kiempers Overmod, reddede uskyldige Jomfruer fra Biergtrold og Risser, rensede Augiæ Stold, undertvang de Skioldmøer, omkom de Sirener, som havde hundrede Hoveder, skal leve det øvrige af sin Tid med Spot og Skiændsel. Ach! ach! Penelope!

Hvor har du kunnet din Ulysses saa forlade?
For slig Utroeskab dig end vilde Dyr bør hade.
Kan Elskov glemmes? kan den døe hos dig saa let?
Al Troe og Ærlighed bortsvinde? er det ret,
Din ædle Herre, der saa troefast var, og dydig,
Ja din Ulysses, der har været dig saa lydig,
Saa at foragte? saa forandre din Natur,
For at bestiæmme den, der staaet har som Muur,
Som haarde Klippe mod al Fristelse, Ulykke,
Og som rodfæsted Eeg, den Storm ei kan oprykke?
Hvad Skrift, Historie, hvad Rige, Sted og Land,
Slig stort Forræderie, Utroeskab vise kan?

Om man fra Østen gaaer til Vesten, nøie søger,
Opkaster, læser og igiennem-blader Bøger,
Man paa Utroeskab ei skal finde større Speil.
Ved Himlens Bistand dog min Hevn skal ei slaae feil.
Thi før skal mænges Jord, Luft, alle Elementer
Med Verdens Undergang, som man at see forventer;
For Verdens Bygning selv skal løses, gaae i Grund,
Før jeg skal mere see, før jeg skal nogen Stund.....

Men jeg mærker, at Morpheus, Søvnens Gud og Dødsens Broder, sætter sig paa mine Øinebryne; jeg maa derfor begive mig lidt til Hvile, indtil min troe Tiener kommer tilbage.

Sætter sig ned paa en Stoel at hvile, imidlertid spilles sagte den Vise: O! du gamle Hanrei.

Sc. ult.

To Joder. Ulysses.

Første Jode. Dat ist doch verflucht mit den Comoedianten, nar man laner en Kleidung ud, schicher sie nimmer zu rechter Tyt torück, und so most man bien en heel Uge nach Betaling.

Anden Jode. Dat ist wahr, Ephraim! Men warumb er wi so dull? Aaber see en Maal! Dar sitz er und slaapt mit de schöne Rock. Ich dachte es wohl. Das ist unverskammen so mit lante Klær to handelen. Gaaer hen og rykker Ulysses i Armen. Hør Musier! er det Maneer mit solke Klæren zu slaapen?

Ulysses. Hvem er saa dristig, at han tør vække mig op af min Søvn?

Anden Jode. Dat bin ich. Musjier kennet wohl Ephraim.

Ulysses. Jeg kiender dig ikke, o Ridder!

Anden Jode. So kenner ich ham, Musjier.

Ulysses. Jeg er den store Ulysses von Ithacien.

Anden Jode. Und ich bin die kleine Jude Ephraim.

Ulysses. Jeg er den, som har forstyrret den ædle Stad Troja, Asiens Zirat og Diesteen.

Anden Jode. Und ich bin en Mann wessen Vor-Vobers in die große Stadt Jerusalem gewohnt hebben.

Ulysses. Jeg er kommen hid for at tage en blodig Hevn af min troløse Gemahl Penelope.

Anden Jode. Und ich bin hidkommen um Bezahlung for mine lante Klær zu foderen; aber det skal ablaaffen ohne Blut.

Ulysses. Jeg kan see paa dit Skiæg, at du est en vandrende Ridder.

Anden Jode. All zu viel wandrend, disverr! sowohl ich als andre Israels Kinder.

Ulysses. Siig mig, ædle Ridder! hvordan det staaer til i Ithacien.

Anden Jode. Mössier! ich heb kein Tyt; ich muß die Kleidung utlanen zu ein Masqverade von Abend.

Ulysses. Tør du lægge Haand paa mit kostbare Legeme? Pak dig strax fra mig, eller du skal føle Effecten af min Vrede.

Anden Jode. Træk ju man ut, oder du skal følen die Effect von Lands Lov und Gerecht.

Ulysses. Ach Himmel! saadant skal hænde mig efter fyrgetyve Aars Landflygtighed!

De trækker Kiolen af ham, sigende:

Joderne. Bist du in fyrretive Jahr weg gewesen, so muß du auch for fyrretiv Jahr bezahlen. Wir wollen strax Reichnung machen. Adiøs so lang.

Ulysses. Ach Himmel! havde jeg taget mig for at ødelægge alle Joder, i Steden for at gaae til Troja, saa havde mit Herredømme ikke saa hastigt faaet Ende.

Til Spectatores:

Nu haaber vi, at ingen meer
Sig over os skal klage,
At slide paa Comoedier,
Som varer tvende Dage;

Og sige, en Historie,
Maa vare mere længe!
Man før, skiøndt efter Reglerne,
Os intet gav for Penge.

See, her man tvende Sneese Aar
For samme Penge giver,
Fra Grækenland til Troja gaaer,
Een Dag Mands Alder bliver.

Man seet har Kiæmper herudi,
Beleiringer og Krige,
Tog, Jomfrue-Rov, og Hexerie,
Nu et, nu andet Rige.

Nu En, der af Fortvilelse
Sig Livet vil fratage,
Nu Folk, skabt om til Sviin, til Træe,
I Luften gloend' Drage.

Ja det, som mest fornøden er
For dem, som sligt behager,
En Harleqvin man ogsaa seer,
Med Snak der Herskab plager.

To Snees Aar gaaer hastig hen,
Sligt kaldes Tid fordrive;
Men man kan af Historien
Og hoved-svimled blive.

Om nogen Tydsk Comoedie
Her i Brolægger-stræde
Man bedre mig kan lade see,
Vil jeg Johannes hedde.

Anmærkninger.

S. 254. **Christianshavns Kirke.** Frelsers Kirke paa Christianshavn. Som Bidrag til Omkostninger ved denne Kirke, bestemtes ved Rescr. 19de Aug. og 1ste Novbr. 1690 alle ved Høiesteret og Landstingene idømte Bøder, der ei vare henlagte til anden Bestemmelse. (Werlauff).

S. 258. **Ulysses. Kom da nu** &c. (sidste Repl. i 1ste A.) I de ældste Udgg., saavel med Aarstal (1725, 1731) som uden Aarstal (de Høpffnerske efter 1731) ere disse Ord tillagte Chilian; men i yngre Høpffnerske, ligeledes uden Aarstal, er det (udentvivl rigtigere) en Replik af Ulysses.

Sammest. **Tydsk Comoedie** s. nedenf. Anm. til Brolæggerstræde.

Sammest. **Aabenbar mere end 5 Procent.** Dette var den da lovbestemte Rente, hvilken oprindelig ved den danske Lov var fastsat til 6 Prc. men nedsattes ved Frdn. 19de Febr. 1695 til 5 og ved Frdn. 13de Febr. 1767 til den nu gieldende Rentefod 4 Prc. I „Ellevte Juni" omtales ogsaa den høie ulovlige Rente (ovenf. S. 133, it. S. 140).

S. 262. **Plutarchi mørke Bolig**, og (længere nede i samme Sc.): **des höllischen Gottes Plutarchi Wohnungen.** I „Just Justesens" Anmærkninger under Peder Paars (4 B. 2 S.) hedder det bl. a.: „Ellers kan man let i saadant fare vild; thi saaledes skrev en vis lærd Mand i Steden for Pluto: der höllische Gott Plutarchus."

S. 266. **Cajanien.** At Dido er Dronning i „Cajanien" er udentvivl en skiemtsom Hentydning til de selvgiorte Titler, Kong Carl IX af Sverrig ved sin Kroning 1607 tillagde sig: „Konge over Lapperne i Nordland og **de Cajaners Konge**," med hvilken sidste Titel, siger Holberg, man ikke kunde fatte, hvad han meente. (Danm. Hist. 2 D. Qvart-Udg. S. 623; Udv. Skr. 17 D. S. 357). I de danske Epistler skiemtes med „et stort nordisk Land, kaldet *Cajania*." (411te Ep., 4 Tom. S. 384). Provindsen Øster-Botn i det, Sverrig forhen tilhørende Finland gives paa et gammelt Homannsk Landkort tillige Navnet: **Cajania** (altsaa Holbergs Cajanien), og her ligger den lille Bye Cajaneborg, som paa nyere Kort kaldes Kajana; ved denne Bye skal være et Slot, anlagt af Carl IX.

S. 267. **Monsieur Wegner.** Skuespilleren Henrich Wegner var den, der i Stykkets Nyhed havde Chilians Rolle.

S. 271. **Gede-Bukke.** Samtlige foregaaende Udgg. have: „Geder, Bukke" &c. Men dette er udentvivl en Trykfeil for „Gede-Bukke."

S. 275. **Sligt kaldes Tid fordrive.** Saaledes i Orig. Udg. 1725; samtlige de følgende, baade ældre og nyere, have deels „Tidsfordrive" deels „Tidsfordrive".

S. 275. **Brolæggerstræde.** Entrepreneuren for de tydske Comoedier, Samuel Paulsen **von Qvoten**, havde sit Theater paa Skræddernes Laugshuus i Brolæggerstræde. Udførlige, meget interessante Efterretninger om denne tydske Comoedie findes hos Werlauff S. 190—210. Disse tydske Skuespil hørte egentlig ikke til den tydske Literatur, men ikkun til de omvankende tydske Skuespilleres Repertoire. Det var deres latterlige Feil og Smagløshed, der gav Anledning til Ulysses von Ithacia. De høiere Characterer i dem (saaledes omtr. beskriver Holberg i hans 1ste lat. Epistel deres Væsen) skille sig kun fra de lave ved opblæst og affecteret Sprog, uden al Poesie og Indhold, ved dumme Anachronismer og barbariske Navne. Det Hele var blot beregnet paa tom Øie- og Øre-Lyst ved Trompetstød, Krigshære, Tvekampe, Trolddom, gloende Drager &c. &c.

Kilde-Reisen.

Comoedie udi tre Acter.

[Forestilled paa den danske Skueplads 1724.]

Personerne.

Jeronimus.	Leander.
Leonora.	Henrich.
Pernille.	Doctor Bombastus.
Magdelone.	Leonard.
Arv.	En Lakei.
Niels Rudsk.	

[Scenen er i Kiøbenhavn].

Actus 1.

Sc. 1.

Leander. Henrich.

Leander. Ikke heller Brev med denne Post! Jeg veed aldrig, hvad jeg skal sige derom.

Henrich. Herre! i Steden for at ligge og vente her efter Breve, skulde I have reist lige til Jer Broer, saa havde I allerede havt den Arv i Hænderne, som er Jer tilfalden efter Jer Faers Død.

Leander. Du staaer og snakker hen i Taaget, ligesom du ikke vidste, hvad Kiærlighed er.

Henrich. Jeg veed nok, hvad Kiærlighed er. Jeg er baget af samme Deig, som andre Mennesker; men Interessen trækker dog mest; naar Cupido, som er Gudinde for Kiærlighed, siger: Staae! saa staaer jeg. Men naar Mercurius, som er Gud for Gevinst og Interesse, gir Contra-Ordre, og siger: Gaae! saa reiser jeg.

Leander. Jeg vilde ønske, at jeg kunde sige det samme; men det er mig ikke mueligt, at reise herfra, førend jeg blir denne skiønne Jomfrue mægtig.

Henrich. Hvordan Pokker vil I blive hende mægtig?

Leander. Ach, Henrich! det er en stor Post, at hun elsker mig.

Henrich. Det vil ikke meget sige. Naar hendes Faer lader hende indspærre, saa kan Herren ikke vinde andet ved sin Kiærlighed, end elske sig en Feber eller Guulsot paa Halsen.

Leander. Vi maae bruge Practikker, Henrich! medens den Gamle er paa Landet.

Henrich. Ei! det er en let Sag. Hvis Herren kun kan skaffe mig Nøgelen først til Porten, dernæst til de andre Døre, og faae En til at slaae en halv Snees Dine ud paa Portneren (thi han har ligesaa mange som Argus), saa vilde jeg nok skaffe Herren ind til hende.

Leander. Du hitter nok paa noget, kiære Henrich!

Henrich. Tiden er saa knap, Herre! I hørte jo sidst, da hun talede med Jer udaf Vinduet, at hendes Faer kommer hiem i Aften med hans tilkommende Svigersøn. Jeg har nok et beqvem Hoved til Skielmstykker, uden at rose mig selv; men Tiden er knap, og jeg er ikke kiendt her paa Stedet. Kammerpigen Pernille har maaskee opspundet noget, siden vi taledes sidst ved.

Leander. Hvad er Klokken nu?

Henrich. Klokken er fire.

Leander. Det er just den bestemte Tid, at faae dem at see i Vinduet. Blir du noget vaer?

Henrich. Ja jeg seer alt Gardinerne.....

Leander. Ei! harcelleer dog ikke saa meget!

Henrich. Det er, min Troe, ingen Harcellering. Jeg seer alt Gardinerne røres. See! der aabnes Vinduerne; der er de.

Sc. 2.

Leonora, Pernille i Vinduet. **Leander. Henrich.**

Leander. Ach, allersødeste Jomfrue! er der noget opspundet til min Frelse? Siig: skal jeg døe eller leve?

Leonora. Om vor Intrigue vil lykkes, skal vi komme sammen denne Aften. Her er alt begyndt paa noget, som Pernille bedst kan sige, hvordan det skal sættes i Værk.

Pernille. Intriguen er denne: Jomfruen stiller sig an, at være falden i en underlig Svaghed, at alt, hvad hun taler, er paa Sang.

Henrich. Det er meget selsom. Kunde I ikke finde paa noget andet?

Pernille. Det er jo ligemeget, naar det er noget, som reiser sig af Hiernens For-

virrelse. Anledning til denne Slags Svaghed at digte hende paa, er denne: Hun er en stor Elskerinde af Opera, hvoraf hun har en god Samling, som hun daglig øver sig udi, og giør undertiden noget for meget deraf, saa hendes Faer har ofte straffet hende derfor; hvorudover, dersom hun skal falde udi noget Galskab, er det rimeligt, hun lar det see udi de Ting, som hun har været for meget indtagen af; tilmed har vi alt bildet Gaardskarlen Arv det ind, som hiertelig græmmer sig derover, saa at vi maae blive ved det Forsæt.

Henrich. Men hvad vil deraf følge?

Pernille. Naar den Gamle nu kommer hiem, og forskrækkes over den Hændelse, raader jeg ham til at have Bud efter den navnkundige Doctor Bombastus, som med sin Søn nyelig er kommen her til Byen, for at raadføre sig med dem udi hendes Svaghed.

Henrich. Ja, hvad vil det sige? De gir hende da maaskee noget ind at spede paa, og saa er jo vi lige nær.

Pernille. Nei, du skal agere samme Doctor, og din Herre hans Søn, og raade Jeronimus til, saasom det er St. Hans-Aften i Aften, at lade hende reise til Kilden, hvis Kraft og Dyd du maa afmale paa det bedste, hvilket han vil lettelig troe, saa vel som alle gamle Folk her i Byen, der af Overtroe giør saadan Reise St. Hans-Aften.

Henrich. Men, end om han selv vil reise med, for at have Opsyn med sin Datter?

Pernille. Det er jeg vis paa, at han ikke giør; thi naar han kommer fra en liden Reise, er han saa udmattet, at han maa have tre Dages Rolighed igien. Du kan tilbyde din Tieneste at følge hende, for at see til, hun bruger Vandet ret. Naar I saa kommer sammen, kan I ved Kilden overlægge Jere Sager, hvor I vil retirere Jer, indtil han tilstæder Ægteskab. Jeg, saa vel som Huusholdersken Magdelone, har ogsaa ligesaa stor Begierlighed at komme ud, som Jomfruen, og ligesaa vigtige Aarsager. Vi maae betiene os af saadanne Leiligheder; thi vi kommer ellers ikke ud af Døren.

Henrich. Men ved hvad Leilighed skal jeg komme ind, naar jeg agerer Doctor Bombastus?

Pernille. Jeg skal vise Gaardskarlen hen i det Huus, hvor I boer, at spørge efter Docteren, og da maae I begge være udi Beredskab at følge med.

Henrich. Men her er nogen ved Porten.

Pernille. Det er Arv. Løber da, og lar alting være i Beredskab.

Sc. 3.

Arv allene.

Det er noget forbandet Tøi, som vil lægge Hr. Jeronimus i Graven. Jeg havde aldrig villet troe det, hvis jeg ikke havde hørt og seet det selv. Jeg kommer ind, og spør, om Herren kommer hiem i Aften, da svarer hun mig i Tremulanter saaledes:

Hør Ungersvend, jeg fi.....ger dig,
Han kommer i Aften vis.....selig.

Og saaledes blev hun ved at synge til, hvad jeg spurdte. Hun maa være forheξet, eller lave til Barsel med en ung Spillemand. Jeg har aldrig hørt saadant min Livs Tid; jeg kan ikke vide, hvoraf saadant kan komme, uden at hun i Tanker maa have ædt op en Nodebog, og faaet en Hob enkelte og dobbelte Fuser i Maven, som kommer hende idelig til at synge. Det er en Ynk at see paa Magdelone og Pernille; thi de sidder og græder over denne Hændelse, som de var pidsket. Men der kommer, min Troe, Hr. Jeronimus med Monsieur Leonard. Jeg har ikke Hierte at fortælle ham det. Det maa enten Magdelone eller Pernille giøre.

Sc. 4.

Jeronimus i en Reisekiole. **Leonard. Arv.**

Jeronimus. Min kiære Svigersøn! Det kan giøres af, medens Han er i Byen denne Gang; thi, saa vidt som jeg kan see paa Hans Gaard, da er Han i Stand at bringe sin Brud hiem, naar det skal være. Men der seer jeg Gaardskarlen Arv. Nu, Arv! hvorledes staaer til udi Huset?

Arv. Vel nok, Herre! men.....

Jeronimus. Hvad vil du sige med dit Men? Her har maaskee været nogen for at tale med mig om magtpaaliggende Ting?

Arv. Nei, Herre! men.....

Jeronimus. Her har maaskee været nogen at ville betale Penge? thi mine Debitorer pleier gierne være villige at betale, naar de veed, at jeg ikke er i Byen.

Arv. Nei, Herre! her har ingen været, men.....

Jeronimus. Hvad Fanden vil du da sige med dit Men?

Arv. Aldeles intet Herre! Det er saa min Talemaade, men.....

Jeronimus. Her maa endelig være hændet noget. Du maa ikke have vel forvaret din Post, saa min Datter maaskee har søitet i Byen. Jeg skal nok faae det at vide.

Arv. Der har, min Troe, ikke en Siel været udenfor Gadedøren, uden den hvide

Kat, som jeg pryglede strax ind igien, og svor paa, at jeg skulde klage ham for Herren. Hvad mig er betroed, forretter jeg troelig, men.....

Jeronimus. Det er dog en Satans Men. Er min Datter maaskee ikke vel?

Arv. Jo hun er vel nok, men.....

Jeronimus. Hvad skader hende da? Fort siig!

Arv grædende. Ach Herre! lad Pernille og Magdelone sige det.

Jeronimus. Mit hele Legem skiælver. Pernille og Magdelone! kommer ud!

Leonard. Altereer Jer ikke, kiære Svigerfaer! Drengen er eenfoldig. Der er maaskee gaaet et Kruus eller et Glas i Stykker.

Jeronimus. Nei, det er, min Troe, noget andet.

Sc. 5.

Jeronimus. Leonard. Arv. Magdelone. Pernille.

Jeronimus. Hør, Magdelone! hvad er det for Skielmstykker, I har bedrevet i min Fraværelse?

Magdelone. Vi har, min Troe, intet ondt giort.

Jeronimus. Hvordan er det med min Datter? Magdelone græder. Ach Himmel! hvad er dog dette? Pernille! hvordan er det med min Datter? Pernille græder. Arv! fort siig mig, hvad det er. Arv græder ogsaa. I skal faae en Ulykke, hvis I ikke strax siger mig det!

Magdelone. Ach Herre! lad Arv sige det.

Arv. Ach Herre! lad Pernille sige det.

Pernille. Ach Herre! lad Magdelone sige det.

Jeronimus. Pernille! jeg befaler dig, at sige mig det.

Pernille. Ach Herre! forskrækkes da ikke for meget derover. I gaar Nat mellem eet og to..... var det ikke saa, Magdelone?

Magdelone grædende. Jo det var hen ved to.

Pernille. Da vaagnede Jomfruen op i Forskrækkelse, spadserede frem og tilbage med underlige Gebærder. Da vi spurte, hvad hende skadte, svarede hun os paa lutter Sang.

Jeronimus. Hun maa have gaaet i Søvne.

Pernille. Ach nei, Herre! Hun holder ved at synge indtil dette Øieblik.

Arv. Da er det en Diævels Syngen, har hun siungen fra den Tid og til nu. Jeg kom ind i Kammeret om Morgenen, og spurte, om Herren var ventende hiem i Aften; da satte hun sig i Positur, ligesom hun vilde agere Comoedie, og svarede i Sang..... Jeg kan ikke giøre det saa vel, som hun; thi jeg har ikke lært at synge, men det gik ungefær saaledes:

> Hør Ungersvend, jeg fi.....ger dig,
> Han kommer i Aften vis.....selig.

Herren forlader mig, at jeg synger noget ilde.

Leonard. Ach Himmel! hvad er dette for en Hændelse?

Jeronimus. Ach jeg elendige Menneske! hvad hører jeg? Der har vi Frugten af den forbandede Opera-Læsning. Det Diævelskab har taget saadan Overhaand, at I skal see, hveranden Jomfrue her i Byen vil begynde at synge ligeledes i Steden for at tale.

Leonard. Det var at ønske, Hr. Jeronimus! at de vilde. Men efterdi Hans Datter synger endnu allene, saa kan det ikke passere for andet, end en Sygdom eller Galskab.

Jeronimus. Lad hende strax komme hid. Arv! skye mig et Riis, som jeg vil holde bag Ryggen, og siden true hende med, naar jeg seer at gode Ord ikke vil hielpe. Disse Rodebøger skal og Fanden i Vold. Jeg skal love for, at der aldrig hverken enkelte eller dobbelte Fuser, hverken b dur eller b moll skal komme inden min Dørtærskel oftere. Hør, Arv! naar denne Mammeselle, som lærer hende at synge, kommer her igien, saa kanst du bede hende paa en høflig Maade, at gaae Døden og Diævlen i Vold. Ach mit Hierte vil briste af denne ulykkelige Hændelse.

Pernille. Her er Jomfruen.

Sc. 6.

Leonora. Jeronimus. Magdelone. Pernille. Arv. Leonard.

Jeronimus. Er det sandt, som jeg hører om dig, min Datter, at du har saadanne forbandede Lader, at du svarer Folk i lutter Sang og Tremulanter? Hvad Pokker har bragt dig udi saadanne Griller, hvorved du bringer Skræk i din gamle Faer, og prostituerer dig over hele Byen?

Leonora i Opera-Tone.

> Möchte ich doch, ich doch mein getreuer Amyntas
> Noch, ehe ich sterbe..... wieder sehn.

Jeronimus. A..... og det er paa Tydsk oven i Kiøbet. Kiender du mig ikke, mit Barn?

Leonora.

> Ihr seyd mein Vater, Ihr seyd mein Vater.

Jeronimus visende Riset. Seer du det! hvis du ikke holder op at harcellere, saa.....

Leonora.
Gestrenger Vater, gestrenger Vater, halt!
Das ist ja Tyranney, das ist ja gar Gewalt.

Leonard. Jeg er saa altereret, at jeg ikke kan staae paa mine Been. Adieu, min Herre! Lad mig vide, naar det blir bedre med hende. *Han gaaer.*

Jeronimus. Ach jeg elendige Menneske, dette vil krænke mig til Døden.

Pernille. Er det ikke bedst, at Herren har Bud efter den nye Doctor, som er for nogle Dage siden kommen til Byen?

Jeronimus. Veedst du, hvor han boer, saa siig det til Arv, at han springer derhen.

Pernille *taler sagte til Arv, og han gaaer.* Det skal være en ypperlig Mand, der har giort store Curer; men han er noget dyr.

Jeronimus. Ja jeg har nok hørt tale om ham. Det er jo Doctor Bombastus, som du mener.

Pernille. Ja det er den samme. Han har allerede cureret sex stumme Folk her i Byen. Han har en Søn med sig, som skal være ligesaa stærk, som han selv, i Medicinskabet.

Jeronimus. Hvor har du hørt alt dette?

Pernille. Mammesellen, som har informeret Jomfruen, har fortalt det. Ach! gid han kunde hielpe hende! om jeg skulde sælge mine Klæer, indtil mit Skiort, saa vilde jeg giøre det for at betale ham.

Jeronimus. Han skal nok blive betalt.

Pernille. Men vil Herren ikke forsøge, at tale hende meer til, for at høre, om hun bliver ved?

Jeronimus. Jeg kan ikke taale at see paa hende, Pernille! Lad hende gaae ind saa længe til Doctoren kommer. *Leonora ledes ind.* Kan nogen Sorg vel lignes med min? Det er mit eneste Barn, hvis Bryllup, jeg havde tænkt at holde i en af Dagene med en fornemme ung Person.

Pernille. Var det den unge Person, som gik bort?

Jeronimus. Ja det var ham.

Pernille. Hvor boer han?

Jeronimus. Han er fra Holsten, hvor han har arvet anseelige Midler efter sin Faer, som nyelig er død, og maaskee kan faae dobbelt saa meget, dersom det er sandt som man siger, at hans Broer er død udenlands. Han har sat sig her ned udi Landet paa en Herregaard, hvor han har giort alting rede at tage imod hende. Jeg veed nok, at denne fremmede Stratenjunker, som talede med hende paa det Assemblee for fiorten Dage siden, gaaer og støver efter hende. Jeg har faaet tilstrækkelig Kundskab derom, hvorfor jeg har brugt alle muelige Præcautioner, at han ikke faaer hverken hende eller nogen af Jer andre i Tale; thi Knegten seer vel ud, og en ung Jomfrue, som hun, er let at forføre.

Pernille. Er det derfor, at Herren har sluttet os inde, ligesom i en Muse-Fælde?

Jeronimus. Ja just derfor. Men mon hun skulde have nogen Kiærlighed til samme Karl, og det samme skulde have bragt hende udi dette Galskab?

Pernille. Nei, jeg har, min Troe, ikke mærket andet, end at hun var fornøiet med det Valg, som Herren har giort. Men der kommer Docteren og hans Søn.

Sc. 7.

Henrich, som Doctor. **Leander,** som Licentiat. **Jeronimus. Pernille. Magdelone. Arv.**

Henrich og Leander giøre pedantiske Complimenter.

Jeronimus. Om Forladelse, min Herre! at jeg har taget den Dristighed, at have Bud efter Ham.

Henrich. Alt forladt. Er det Han selv, som er gal, min Herre?

Jeronimus. Nei, Gud skee Lov! jeg skader intet, Hr. Doctor! Men min eneste Datter er geraadet i en stor Ulykke; om Hr. Doctor kunde hielpe hende, saa.....

Henrich. Det skulde være en farlig stor Ulykke, som jeg ikke skulde kunne hielpe for. Jeg vilde ønske, min Herre! at Han selv havde halvsemsindstyve Ulykker og Sygdomme paa Halsen, at jeg kunde giøre min Konst probat paa Ham.

Jeronimus. Jeg takker skyldigst, Hr. Doctor! men det er dog bedre, som bedre er.

Henrich. Det er endelig sandt. Men vil I give mig Lov at bryde Jer et Arm eller Been af, allene for at lade see, hvor hastig jeg kan curere igien?

Jeronimus. Jeg twiler ikke om Hans Dygtighed; thi al Verden kiender Doctor Bombastus; men jeg vil dog ikke umage Ham med saadanne Bagateller denne Gang.

Henrich. Han maa vel sige Bagateller. Det er noget, som min Søn Licentiat Theophrastus kan giøre i en Haandevending. Kom, min Herre! lad mig giøre et Forsøg, enten paa Hans Arm eller Been.

Jeronimus. Nei, Herr Doctor! ikke denne Gang, ikke denne Gang.

Henrich. Lad mig da forsøge paa Hans Gaardskarl.

Jeronimus. Ja det kan nok skee. Arv! kom hid til Doctoren!

Arv. A.....

Jeronimus. Ei, du Nar! han curerer dig i samme Øieblik igien.

Arv. A.....

Henrich. Quisquis amat ranam, ranam putat esse Dianam.

Arv. Ja over Jer Konst paa Diana længe nok; thi det er kun en Hund.

Henrich med knyttede Næver. Quando duo substantiva concurrunt, alterum erat infinitivi.

Leander. Tityre tu patulæ recubans solertia vincit.

Henrich. Godt, godt, min Søn? jeg har approberet din Mening fra Begyndelsen. Jeg har kun opponeret saa stærk imod dig for at høre, om du holdt fast ved dine Principia. Hør min Herre! efterdi Eders Datter skulde blive syg og falde udi saadan Galskab, saa er ingen beleiligere Tid for hende end denne.

Jeronimus. Ach nei, min Herre! det er den aller-ubeleiligste Tid; thi hun skulde i disse Dage have Bryllup med en fornemme ung Person.

Leander. Nei, min Herre! Tidens Beleilighed bestaaer derudi, at det er St. Hans Aften i Dag.

Jeronimus. Hvad kan det giøre til Sagen?

Leander. Jo hun maa ud til Kilden.

Jeronimus. Men er der saadan Kraft i det Vand?

Leander. Der er større Lægedom derudi, end nogen skal kunne troe, naar man bruger det paa den rette Maade, og til det rette Klokkeslet, og ved nogle foregaaende Præparatorier, som for Exempel et lidet Pulver, som hun skal tage ind først.

Jeronimus. Vil da Hr. Licentiat have den Godhed at følge med?

Leander. Ja hiertelig gierne.

Jeronimus. Jeg vilde ogsaa bede, at Han seer til, at ingen anden faaer hende i Tale derude; thi her er kommen en ung Studshane til Byen, som gaaer og sløver efter hende.

Henrich. Det skal have gode Veie.

Jeronimus. Hør Pernille og Magdelone! laver Jer strax til, og lar baade Vognen og Chaisen spænde for; thi nu er Tiden; vil de behage at træde ind saalænge, medens Vognen spændes for.

Intermedium i Steden for den anden Act.

Theatrum giøres saa lidet, som det kan, saa der præsenteres kun i Forskningen som en Vei til Kilden, hvorhen reise saavel Ryttere som Fodfolk med Spande, Krukker og Bouteiller, og kan En have hængende om sig lutter Krukker, andre lutter Bouteiller. De samme kan fare ud af een Side og komme ind af en anden, for at have Anseelse af mange Folk. Tvende Processioner skeer af Folk, som holder Tacten efter Musique: Een af Bønder, som gaaer Sommer i Bye, med Faner og Mundering og Mai-Grene; den anden af gamle Kiællinger, alle med differente vanskabte Masker gaaende med deres Krykker efter Tacten, og Krukker hængende ved Siden. For dem spilles et Lire-Stykke. Derpaa aabnes Fond de Theatre, hvor Kilden præsenteres med nogle smaa Telte. Saasnart det aabnes, høres samme Øieblik en stor confus Allarm, nogle raabe, andre snakke, andre svinge og smække med Pidske, og Kiællinger slaaes om at komme først til Kilden. En blind Mand kommer ind med en Lire-Fiol, hvorefter Bønderne dandse. Kilden er et lille Hul paa Gulvet, hvoraf idelig nogle øse Vand, andre med Krukker, andre med deres Hatte. Naar det er med Enden, sluttes fond de Theatre igien.

Act. 3.

Sc. 1.

Jeronimus. Arv.

Jeronimus. Hør Arv!

Arv søvnig strækkende sig. Jeg veed ikke, hvorfor vi skal staae op om Natten.

Jeronimus. Er det Nat, naar Solen er oppe?

Arv. Ei Herre! I kan ikke regne Solen ved St. Hans Tider, hvor hun ikke sover en halv Time udi fire og tyve. Det kan vi Mennesker ikke giøre; thi Solen sover derimod den hele Vinter bort, naar vi maae arbeide ved Lys.

Han gisper og strækker sig igien.

Jeronimus. Jeg havde ikke staaet saa tidlig op, hvis det ikke havde været for at erkyndige mig om min Datters Tilstand. Hvad Tid kom de hiem i Aftes?

Arv. Der er hverken Hund eller Kat kommen tilbage endnu.

Jeronimus. Hvad Pokker er dette? er de bleven ude den hele Nat? Jeg veed, hun kunde jo have drukket Vandet i Aftes, og ligget hiemme i Nat; man curerer jo ikke Folk om Natten?

Arv. Det er, ligesom Sygdommen og Docteren er til, Herre! Der kan være visse Sygdomme, som cureres bedst om Natten, og visse Doctere, som ikke practiserer førend Solen gaaer ned.

Jeronimus. Det er sandt, naar et Menneske kommer en hastig Svaghed, saasom Daanelse, paa om Natten, saa maa man bruge Doctor, men udi langvarige Sygdomme lader man Folk sove om Natten.

Arv. Ei Herre! Docterne forstaaer det bedst; troe mig, at Docterens Søn havde ikke ladet hende ligge ude, hvis han ikke havde vidst, at Natte-Cuur havde været hende tienlig.

Jeronimus. Hun er endelig udi gode Hænder, det er vist, men jeg har dog ingen Roelighed, førend jeg seer hende. Jeg maa strax reise selv derud, hvorvel jeg er meget træt af forrige Reise. Kom ind, Arv! du skal følge mig.

Sc. 2.

Henrich.

Min Herre, som er flygtet med Jomfruen fra Kilden, har befalet mig at gaae hid for at holde den Gamle med Snak, at, om han er allarmered over deres Udeværelse i Nat, skal jeg forhindre ham, at han ikke reiser derud, paa det at de kan faae desbedre Tid til at komme i Sikkerhed. De opholdte sig to Timer ved Kilden, indtil de saae deres Tempo at komme bort med en Bonde-Vogn. Hr. Jeronimi Kudsk, troer jeg nok, leder endnu efter dem; thi han tør vel ikke komme hiem, førend han har fundet dem igien; men jeg maa banke paa.

Sc. 3.

Henrich. Arv. Jeronimus.
Siden **en Lakei.**

Henrich. Hør Kammerad! jeg vil tale et Ord med din Herre.

Arv. Ach Hr. Doctor! vil I intet ondt giøre mig?

Henrich. Aldeles intet, min Søn, jeg vil heller giøre dig godt end ondt; men lad mig faae din Herre i Tale.

Arv. Hr. Jeronimus! her er Docteren igien.

Jeronimus. Hans Tiener, Hr. Doctor! han kommer ret beleiligt. Jeg er bekymret over min Datters Udeblivelse i Nat, og staaer derfore færdig at reise ud til Kilden.

Henrich. Ei! det giøres ikke nødigt. I Aften skal I uden Tvivl have Jer Datter ganske frisk tilbage; nu fik jeg Bud fra min Søn med en Seddel af dette Indhold: Læser Seddelen. **Spælamdissimo Kiörivendum doctus doctior doctissimus.** Ja Han forstaaer maaskee ikke Latin?

Jeronimus. Nei jeg giør ikke, Hr. Doctor!

Henrich. Saa skal jeg da forklare det paa Danske:

Høilærde og vidtberømte Hr. Doctor!
Høitærede kiære Fader!

Jeg maa berette Ham, hvorvidt der er avanceret med Curen: Jeg har ordineret to Pulver for Jomfruen, et at bruge for Bandet, et andet efter Bandet. Det første Pulver er den Tinctur, som kaldes.....

Jeronimus. Et Pulver er jo ikke Tinctur?

Henrich. Jo det kaldes nu Tinctur hos alle nye Autoribus. Jeg maa læse videre: „Det første Pulver er den Tinctur, kaldet **Skabhalsiaskomai**, hvilken, saasnart hun havde taget ind, blev hun langt værre; thi hun giorde ikke andet end sang idelig; derpaa lod jeg hende drikke af Bandet halvanden Potte og en to og tredivte Deel, hvilket er den rette Portion, som Hippocrates har foreskrevet om dette Kilde-Bands Brug; thi vil man bruge af Helene Kilde-Band, da siger Hippocrates saaledes: **Apo tu Helenu Omikron pi ro sigma**”.....

Jeronimus. Lad os kun gaae forbi hvad Hippocrates siger.

Henrich. Ja nok; videre: „Derpaa lod jeg hende drikke Bandet“ 2c., ... hvoraf hun blev noget bedre, men da hun havde faaet det andet i Livet, faldt hun min Søn om Halsen, og sagde uden Sang: Ach Hr. Doctor! der faldt mig ligesom en tung Steen fra Hiertet. Jeronimus græder. „Hun har derfor ikke siden siunget uden to eller tre Gange, men jeg haaber, at naar hun ved Middags Tider faaer ind den **Essentia Scholastica**, som jeg har med, skal hun ganske blive restitueret, og ganske frisk mod Aftenen see hendes kiære Faer. Skreved udi største Hast af Eders oprigtige Søn,

Theophrastus.
manu mea propria.“

Jeronimus. Ach Hr. Doctor! det er en behagelig Tidende for mig. Jeg vil da slaae mig til Roelighed, og vente hende i Aften. Han skal ogsaa blive betalt for sin Umage.

Henrich. Vi vil nok komme til Rette om Betalningen. Men der er en Lakei.

Jeronimus. Vil I tale med nogen?

Lakeien. Min Herre Doctor Bombastus er her ude, som vil have den Ære at tale med Ham.

Jeronimus. See! der staaer jo Jer Herre, Doctor Bombastus.

Lakeien. Jeg beder om Forladelse: Min Herre er her udenfor.

Jeronimus. Hvad Pokker vil det sige! Svar ham, at han skal være mig velkommen.

Henrich sagte. Hvo der nu havde en god Strikke, at jeg kunde hænge mig med mine Forfædre. Men jeg maa holde Ørene stive saa længe, som jeg kan; thi mit Ja er saa godt som hans Nei.

Sc. 4.

Doctor Bombastus. Henrich. Jeronimus. Arv.

Doctor. Om Forladelse, Herre! at jeg kommer saa tidlig. I Aftes, meget silde fik jeg at høre, at Hans kiære Datter var geraadet udi en Svaghed, og at Han forlangede min Hielp.

Jeronimus. Hvad er Hans Navn, min Herre?

Doctor. Jeg er den bekiendte Doctor Bombastus, som nyelig er kommen.

Jeronimus. Om min Datter er falden udi nogen Vildfarelse, saa er ikke jeg. Er der ellers meer end een Doctor Bombastus?

Doctor. Nei, her er ikke meer end een Doctor Bombastus, og det er jeg.

Henrich. Og jeg siger: Det er jeg.

Doctor. Er I Doctor Bombastus?

Henrich. Er I Doctor Bombastus?

Doctor. Hvo tviler om, at jeg er det?

Henrich. Hvo tviler om, at jeg er det?

Doctor. I maa være Diævelen.

Henrich. I maa være Fanden.

Jeronimus sagte. Her spilles ligesaadan en Comoedie som med Amphitrion og Jupiter.

Doctor. Jeg kan svære paa, min Herre! at det er den underligste Hændelse, mig nogen Tid er vederfaret.

Henrich. Og jeg svær paa, min Herre, at det er en Hændelse uden Lige.

Arv sagte. Gid jeg var vel ude, thi en af dem er vist nok Lucifer, som har paataget sig en Doctor-Skikkelse.

Doctor. Jeg staaer ganske fortabt.

Henrich. Og jeg veed ikke, hvad jeg skal tale eller sige.

Doctor. Han tør sige mig i mine aabne Øine, at han er Doctor Bombastus!

Henrich. Han tør saa uforskammed negte, at jeg ikke er det!

Doctor. Jeg svær ved Apollinem, at jeg er Doctor Bombastus og ingen anden.

Henrich. Og jeg svær ved Cornelius Nepos, at jeg er det og ingen.....

Doctor. Det er en herlig Gud, I svær ved.

Henrich. Han er ligesaa god som Jeres.

Doctor. Apollo er den himmelske Læge.

Henrich. Cornelius Nepos er den himmelske Apotheker.

Doctor. Min Hr. Jeronimus! Han maa forsikkre sig om, at Han er bleven bedragen af denne Mand.

Henrich. Min Hr. Jeronimus, Han maa forsikkre sig paa, at Han blir bedragen af denne Mand.

Doctor. Thi han er saa ukyndig udi Medicinen, at han giør en Historie-Skriver til en Apotheker.

Henrich. Thi han er saa ukyndig i Medicinen, at han giør en Urtegaardsmand til en Gud for Lægedom.

Doctor. Jeg skal strax bringe for Lyset Jer Bankundighed.

Henrich. Og jeg skal strax vise, at jeg er Karl for min Hat.

Doctor. Jeg vil kun spørge Jer de Ting, som jeg kan spørge en Skole-pog: hvad kalder I Circulatio sanguinis paa Dansk?

Henrich. Det er Smaakopper.

Doctor. Gid du faae Pokker med dine Smaakopper!

Henrich. Jeg vil ogsaa spørge Jer noget, som jeg kan spørge en Skole-pog: hvad er Essentia Scholastica?

Doctor. Der er aldrig noget saadant til udi Medicinen.

Henrich. Der hører I hans store Bankundighed, Hr. Jeronimus! Jeg er gal, at jeg gir mig i Snak med saadan Idiot. Han veed ikke, hvad Essentia Scholastica er.

Jeronimus. Ja saa hører jeg da, at han ingen Doctor er.

Henrich. Per Jupiter! det er jo den Essents, min Søn har cureret Hans Datter med.

Jeronimus. Det er sandt. Den anden er en Bedrager.

Doctor. Vil I troe ham, min Herre? Nu skal jeg strax blotte ham. Quid tibi videtur de Sympathia?

Henrich. Intentum particularis sub rosa Kiörivendum Klemmebassiando.

Arv. Han maaler ham, min Troe, Skieppen fuld.

Doctor. Hvad Diævelen er det for et Sprog?

Henrich. Det er Arabisk, Canaille!

Doctor. Hvad siger du, din Bedrager!

De faaer hinanden udi Haar, og medens de brydes trækker Bombastus Doctor-Kiolen over Hovedet paa Henrich, saa han staaer udi sit Liberie.

Arv. Ach Herre! hvad er dette, vi er om en Hals. Jeg kiender ham. Han tiener hos den fremmede Person, som har løbet gal efter Jomfruen.

Jeronimus. Det vil blive en skiøn Historie! Luk Døren i Laas, at han ikke kommer ud! Ach jeg elendige Menneske! naar jeg seer Doctoren, saa kan jeg let giette, hvem Licentiaten var. Ach, Hr. Doctor! her er spillet mig et hæslig Puds.

Doctor. Det mærker jeg. Men hvordan hænger det sammen?

Jeronimus. Aabenbar mig den hele Sag, din Skielm! og hvis du tier med noget, skal det gaae dig langt værre.

Henrich. Hele Sagen er denne, Herre! Jeg var nyelig en af de største Doctere udi Byen, men i et Øieblik er bleven forvandlet til en Lakei. Man har adskillige Exempler paa store Forvandelser, at Folk er bleven omskabte til Dyr og Træer.

Jeronimus. Hvilken fortvilet Skielm, han blir ved at spotte mig. Arv! spring efter to stærke Karle, der kan binde Hænder og Fødder paa ham.

Henrich paa Knæe. Ach, Herre, vær naadig! Jeg skal gierne bekiende alting fra Hoved til Hale. Den hele Intrigue er opspundet af Jer Kammerpige Pernille, som har brugt mig til Instrument derudi. Hun har fundet for godt, at Jomfruen skulde stille sig saa gal an, beordret mig at agere Doctor, for at raade Herren at skikke hende ud til Kilden.

Jeronimus. Hvo var det, som agerede Licentiat, og reiste med hende?

Henrich. Hvo kunde det andet være, end min Herre?

Jeronimus. Ach jeg kan ikke meer. Jeg er bange, Hr. Doctor, at jeg gaaer fra min Forstand.

Doctor. Lad ikke Sorgen tage Overhaand, min Herre, Ulykken er stor nok alligevel.

Jeronimus. Siig mig, din Hund! hvor de nu er.

Henrich. De flygtede fra Kilden.

Jeronimus. Jeg havde aldrig kunnet troe, at min Kudsk, som jeg altid har havt saa gode Tanker om, skulde være udi Ledtog med, for at spille mig saadant Puds.

Henrich. Kudsken er ganske uskyldig, Herre! Jeg troer, at han løber endnu om, og leder efter dem; thi de flygtede ham uafvidende bort med en Bonde-Vogn.

Sc. 5.

Kudsken. Doctoren. Jeronimus. Henrich. Arv. Leonard.

Kudsken. God Morgen, Herre! Jeg blev saa mare ude i Nat mod min Villie, og har faaet dygtige Rap til.

Jeronimus. Hvordan er fat? hvor er min Datter?

Kudsken. Jeg vil sige Herren reent ud, at jeg vil heller have Opsyn med ti springske Heste end med en eneste Jomfrue. Jeg veed at holde en Hest i Tøilen, saa vel som nogen Kudsk, og jeg vil gierne svare Herren til Hans Heste, om de var ti Gange saa mange, men Hans Datter og Hans Piger vil jeg ikke oftere være Inspecteur over; thi det er Dyr, som have været paa anden Slags Rideskole, og veed at giøre Spring, som jeg ikke forstaaer mig paa. Jeg har været i Dødsens Angest denne Nat, men det er dog faldet vel ud.

Jeronimus. Siig mig da, Niels! hvordan det er tilgaaet.

Kudsken. Da vi kom til Kilden, gav man mig brav at drikke, saa jeg blev (reverenter taclt) halv fuld. Jeg løb allevegne at see mig om, ei tænkende paa noget ondt; men ret som jeg stod og gabede paa nogle Bønder, som reed Sommer i Bye, kom En og vared mig, at Jomfruen med en ung Karl tillige med Pigerne havde sat sig paa Bønder-Vogne og aged bort i fuld Gallop. Jeg løber strax til vores Telt, men finder intet uden Doctorens Kiole, hvoraf jeg sluttede, at det maa have været en forklædt Person. Jeg ta'r derfor to stærke Karle af mine Kammerater med mig, og kiører efter dem, saa jeg tænkte, Hestene skulde styrte; thi jeg fik at høre, at de havde taget Veien langs ved Stranden, for at komme over til Skaane. Omsider traf jeg dem udi den store Kroe, hvor den fremmede Person, som havde ageret Doctor, giorde Modstand, og forsvarede sig saaledes, at jeg føler det endnu udi Ryg, Hoved, og Axler, men maatte dog endelig give sig tabt, og lade sig føre med den hele Bagage til Byen.

Jeronimus. Ach Niels! du est mig en troe Tiener. Men hvor er de nu?

Kudsken. Jeg har sluttet dem ind udi det lille Kammer ved Bagporten, og sat Skildvagt for dem.

Jeronimus. Hans Tiener, kiære Svigersøn! har Han længe været her?

Leonard. Nei, ikke ret længe. Men jeg har imidlertid hørt meer, end jeg forlangede at høre. Hør Kudsk! synger Jomfruen nu ikke meer?

Kudsken. Nei, nu græder hun.

Jeronimus. Hendes Svaghed har kun været et Paasund for at komme bort. Jeg holder for, at det er bedst, at I holder strax Bryllup, saa snart jeg har ladet hudstrøge Pernille og hænge denne Knegt, her staaer.

Henrich. Skal vi straffes, saa maae vi hænges begge.

Leonard. Han forlader mig, Hr. Jeronimus! om jeg ta'r udi Betænkning at gifte mig med en Jomfrue, der er flygtet med en anden.

Jeronimus. Ach! jeg har ikke et Ord derimod at sige. Lad Magdelone først komme herind, at jeg kan faae den hele Intrigue at høre. Siig hende, Niels, at her er en Doctor, som forstaaer den sorte Konst, der har sagt alting.

Kudsken sagte. Det er skiønt! ved den Leilighed skal hun aabenbare hendes egne Optøger ogsaa.

Sc. 6.

Magdelone. Personerne af forrige Scene.

Jeronimus. Ha ha, est du der? God Morgen, Rufferske. Du est den, som af alle er mest Straf værd; thi jo meer du est kommen til Alder, jo meer har du at forsvare. Jeg har ikke kaldet dig hid for at faae Oplysning udi noget, thi jeg veed alting til Punkt og Prikke; men jeg vil høre Bekiendelsen af din egen Mund.

Magdelone paa Knæe. Ach Hr. Jeronimus! straf mig dog ikke, som jeg har fortient. Jeg vil gierne bekiende altsammen, baade hvad min egen Kiærlighed er angaaende, og Jomfruens.

Jeronimus sagte. Hendes egen Kiærlighed. Her faaer jeg fleer Historier at vide, end jeg ventede. Høit. Bekiend først om din egen Kiærlighed, og stik intet under Stoel. Denne gode Doctor, som her staaer, veed alting; han skal sige, om du glemmer noget.

Magdelone. Ach Skam faae du, Rasmus Skriver, for mig du har bedraget i saa mange Aar. Han har bildet mig ind at brænde af Kiærlighed til mig. Jeg har beviist ham meget Godt, og været mit eget Herskab utroe, for at række ham Haanden.

Jeronimus. Alt dette har Doctoren sagt mig. Men jeg vil vide især, hvad du har taget fra Huset og foræret ham.

Magdelone. Jeg har foræret ham nu et Pund Pudder, nu et Knippe Penne, nu et Par Boutellier Viin, og andet smaat Ragerie.

Jeronimus. Videre, videre, angaaende de Penge, som du tog.....

Magdelone. Hvilke Penge?

Jeronimus. Nøder du mig til, at lade Doctoren sige det, saa skal det komme dig høiere at staae.

Magdelone. Ach Hr. Doctor! lyv mig ikke paa. Hvis jeg havde givet ham andet, skulde jeg, min Troe, ikke dølge det.

Jeronimus. Nu nu, lad saa blive derved.

Magdelone. Nu havde jeg sat den Skurk Stævne af Vindvet at møde mig ved Kilden. Men det utaknemmelige Skarn, langt fra at komme til mig, diverterede sig lige for min Næse med andre unge Piger. Er det ikke saa, Hr. Doctor!

Doctor. Jo det er saa. Men lad os nu høre noget om Jomfruens Sag.

Magdelone. Det kan Pernille bedst sige, som allene har smeddet denne Intrigue.

Jeronimus. Lad Pernille komme herind! Man skal nok see, at hun ogsaa har havt nogen særdeles Interesse ved denne Kilde-Reise.

Sc. 7.

Pernille. Personerne af den forrige Scene.

Pernille faldende paa Knæe. Ach Herre, vær naadig! Hvad jeg har opspundet, har været af den store Kiærlighed, jeg har baaret til Jomfruen.

Jeronimus. Hvor har I faaet Leilighed at overlægge dette med den fremmede Person?

Pernille. Vi satte ham Stævne at findes paa visse Tider i Vinduet.

Jeronimus. Alt dette har denne gode Doctor sagt mig, tilligemed den anden Historie, som angaaer din egen Person.

Pernille. Ja Herre, jeg tilstaaer, at det er opspundet i mit Hoved, for at befordre Jomfruens Kiærlighed.

Jeronimus. Videre, videre. Lad os nu høre Historien om din egen Kiærlighed.

Pernille. Jeg har ingen anden Kiærlighed, end den, jeg bær til Jomfruen.

Jeronimus. Skal Doctoren nødes til at sige det, saa vil det gaae dig ilde. Hr. Doctor! fortæl os det da med den rette Farve.

Doctor. Historien er denne.....

Pernille. Ach nei! Jeg vil nok sige det selv. Personen, som elsker mig, og som satte mig Stævne at møde ved Kilden, er en fornemme ung Herre, som kan betale vel en fattig Piges Umag, og hvilken jeg er for ringe til at negte en liden Tieneste. Han taer mig nok i Forsvar, om Herren handler ilde med mig; thi.....

Jeronimus. Alt nok, alt nok. Disse Kilde-Reiser giordes af Devotion i gamle Dage, men nu troer jeg, at hvert andet Telt er et Hore-Huus. Havde jeg flere Piger i Huset, fik jeg flere Historier at vide. Det skulde aldrig fortryde mig, hvis jeg var en forsømmelig Mand, der gav mit Huusfolk for meget Tøilen; men jeg har Opsigt med dem, slutter dem inde, at de skal ikke forfalde til Liderlighed; og dog er jeg værre brudt end nogen anden.

Doctor. Ach, min Herre! skulde alle Tienestepiger, der af Devotion er reist til Kilden i Aftes, trues med Pine-Bænken, vilde deres Navne, som er i samme Stand, som Jere Piger, giøre et temmelig tyk Catalogus. Ja skulde enhver kun til Straf sætte en Lod udi en af vore Lotterier, som ingen Fortgang haver, lover jeg for, at det i en Hast skulde blive complet.

Jeronimus. Derfor holder jeg for, man burde aldrig lade fine Tienestefolk komme til nogen saadan Forsamling.

Doctor. Ach Herre! jo meer man indspærrer dem, jo værre er det. Det er just Tvangen, som formeerer Begierligheden. Jeg

Piger skal jo dog paa Blegedammen et Par Gange om Aaret; mener Han, at det er altsammen ikkun Klær, som bliver lagt paa Blegen? I saadan Fald ere ingen værre end de, som kommer ud af et Buur. Derfor giør I langt bedre, min Herre, at I gir Jere Piger en sømmelig Frihed.

Jeronimus. Ach! det laae Fanden Magt paa Pigerne, hvis min eneste Datter ikke var falden til samme Liderlighed.

Pernille. Hun er ikke forfalden til nogen Liderlighed. Hun elsker en Person, som forlanger hende til Ægte.

Jeronimus. Han skal ægte Fanden, ikke min Datter, den Landstryger! Lad min Datter strax komme hid!

Doctor. Vær ikke for streng mod hende, min Herre! Betænk, hvad unge Mennesker ere, og at Kiærlighed er den stærkeste Passion af alle.

Jeronimus. Her er ikke Kiærlighed, Hr. Doctor! her er Liderlighed. Hun stiller sig affindig for at tage Flugten med en Landstryger.

Doctor. Jo større Intrigue hun har spilled, jo stærkere har Passionen været. Men der kommer hun.

Sc. 8.

Leonora. Personerne af forrige Scene.

Jeronimus. Er Hun der, Mademoiselle! det er mig kiært, at hun saa lykkelig er bleven cureret.

Leonora paa Knæe. Ach, min allerkiæreste Faer!

Jeronimus. Jeg vil ikke være Faer til saadan Natte-Frøiken. Hver ærlig Mand, der har slige Børn, kan med Ret og Billighed slaae Haanden af dem.

Leonora. Ach jeg bekiender at være falden i en Skrøbelighed.

Jeronimus. Skrøbelighed! Nei! du skal sige den yderste Liderlighed. Du har stillet dig affindig an, for at sætte Voxnæse paa din Faer, og siden løbe bort med en Landstryger, hvorved mig og mit hele Huus er sat saadan Klik paa, som aldrig kan afstryges.

Leonora. Det er en smuk skikkelig Person, som har Midler, og er kommen af lige saa godt Folk som jeg.

Jeronimus. Hans Gierninger udviser jo, at han er en smuk skikkelig Person. Dog han kan altid være saadan vanskabt Jomfrue værd. Jeg skal bruge Øvrighedens Hielp, og lade dig indslutte, ikke fordi du est ham for god, men allene for Consequences Skyld, at vanartige Børn skal ikke faae deres Villie frem. Leonora græder. Græd nu lige saa længe, som du har fiunget tilforn. See! her staaer denne gode Mand, som jeg havde lovet dig bort til, og som har giort alle Anstalter at tage imod dig. Han er nu bleven anderledes til Sinds; og jeg kan ikke regne ham det til onde, at han tar i Betænkning, at gifte sig med En, der har giort saadan hæslig Gierning. Hør, i denne Dag skal du blive indsluttet for din Livs Tid. I tvende høitærede Mammeseller! I skal blive hudstrøgede. Og I Hr. selvgiort Doctor! I skal slippe med at blive hængt. Nu maa jeg til Slutning have fat paa Monsieur selv, for at lade ham vide, hvad Karl han er, og sige ham, hvad han har fortient af mig. Bringer ham kun hid.

Sc. ult.

Leander. Leonora. Pernille. Magdelone. Henrich. Arv. Jeronimus. Doctor Bombastus. Leonard.

Jeronimus. Hans Tiener, Monsieur! jeg seer paa Hans Klæde-Dragt, at Han alt har slaaet sig fra Medicinen. Han skal ellers have Tak for den Umag, Han har havt med min Datter. Han skal ikke have giort det for intet.

Leander. Min Herre! Han maa holde mig for den største Misdæbere, som Han vil, saa har jeg dog ikke andet giort end det, som enhver ærlig Karl kunde giøre, der falder udi saadan heftig Kiærlighed.

Jeronimus. Det er intet, det er intet, Monsieur! Men veed I vel, hvad Loven siger om saadanne Landstrygere, der sniger sig ind udi ærlige Mænds Huse for at bortrøve deres Børn?

Leander. Jeg er ingen Landstryger. Jeg er fød her i Landet af godt Folk, hvilket jeg skal bevise.

Leonard. Denne Røst kiender jeg, Ansigtet ogsaa. Ach Himmel! hvad er det? er det ikke min Broer Leander, som er kommen Udenlands fra? Jo det er ham. Monfrere Leander!

Leander. Monfrere Leonard!

De omfavner hinanden.

Leonard. Ach min allerkiæreste Broer! Er det dig, som er min Rival? Naar var Ankomsten?

Leander. Saasnart jeg fik dit Brev udi Madrit om min Faders Død, gav jeg mig paa Reisen til Holland, hvor jeg gik til Skibs og kom hid for tre Uger siden. Hvad som har hindret mig at reise strax herfra, er denne smukke Jomfrue, som jeg forlibede mig udi paa et Assemblee, og for hvis Skyld alle disse Historier ere skeete.

Leonard. Min allerkiæreste Broer! din Arv staaer til Rede for dig hiemme, og min

forlovede Brud overlader jeg dig gierne, eftersom jeg seer, din Kiærlighed er saa stor, og at hendes i alle Maader svarer til din.

Jeronimus. Hvad? er I Brødre?

De, som laae paa Knæe, reiser sig, og Henrich sætter sin Hat paa.

Henrich. Der blir ingen af os hængt denne Gang, det skal jeg være Mand for.

Pernille. Jeg troer det ikke heller, Henrich!

Jeronimus. Men sig mig ret Alvor, ere I Brødre?

Leonard. Ja Hr. Jeronimus, det er min ældste og eneste Broer, som har været tre Aar udenlands. Jeg tænkte, at han havde været død, eftersom jeg i lang Tid intet Brev har faaet fra ham; og at hans Arv skulde tilfalde mig. Men saasom jeg ingen Ting i Verden har havt mere kiær end denne min Broder, saa er der ingen Penge, jeg med større Fornøielse gir fra mig.

Jeronimus. Overlader I ham da Jer Brud?

Leonard. Hr. Jeronimus! omendskiøndt Personen havde været fremmed for mig, skulde jeg dog holde det for en Samvittighed at splitte tvende saa høit foreenede Hierter. Ja vist overlader jeg hende til ham, og tilbeder mig intet andet for denne min Billighed, end at min Herre vil af Hiertet forlade dem alle, hvad de har giort.

Jeronimus. Af mit inderste Hierte. Hør Leonora! Jeg kalder dig min Datter igien, og Ham, Hr. Leander, min Svigersøn. Lar os glæde os allesammen, og takke Himmelen, at dette, som syntes at ville blive den hæsligste Tragoedie, er ved en uformodentlig Hændelse faldet saa vel ud.

Henrich. Jeg haaber, I godt Folk, at I holder mig for den største Doctor i Verden, og at I opreiser mig en Ære-Støtte, fordi jeg har viset Eder Kildens Kraft og Dyd. Denne gode Jomfrue er dog ikke den første, som er bleven cureret ved Kilden; vil og ikke blive den sidste. Er det ikke sandt, Pernille?

Anmærkninger
(som fortsættes i Tillægget).

S. 277 it. 278. **Fuser.** En Fusa er en Ottendedeels-Node.

S. 277 it. 279 og 283. **Den navnkundige Dr. Bombastus.** Det er neppe twivlsomt at Holberg ved Navnene Bombastus og Theophrastus har tænkt paa den ogsaa i Navnet bombastiske **Philippus Aureolus Paracelsus Theophrastus Bombastus af Hohenheim**, i det 16de Aarh. en over hele den civiliserede Verden bekiendt Alchymist, Astrolog, og af sine udbasunede heldige Curer høitberømt Læge &c. Vor lærde **Gram** kalder ham med temmelig Ret en „Charlatan og Qvaksalver." Som saadan har Holb. dog her ikke fremstillet ham i de Scener, hvor han i egen Person optræder. Om Holb. har kiendt noget til denne Dr. Bombast's eller Paracelsi Paastand: virkelig at have været i Danmark, hvilken Paastand meget anfegtedes af Mandens Samtidige og Fiender, kan ikke siges: Grams interessante Afhandling, hvori Paracelsi Paastand gigres sandsynlig, er først skreven omtr. 1747, Kildereisen derimod kom ud 1725. (Mere i Till.)

S. 278. **Möchte ich doch** &c. og S. 279: **Gestrenger Vater** &c. At disse Linier hidrøre fra en eller anden gammel tydsk Opera, hvoraf dengang skal have været Overflod, men som nu er aldeles forsvunden, er rimeligt. Hvad Leonora synger paa Dansk S. 280 er maaskee allene en Efterliigning af den da brugelige Opera-Stiil til en dengang yndet Melodie.

S. 281. **Studshane.** Dette Ord findes i samtlige ældre Udgg. før Rahbeks i „Holb.'s Udv. Skr." hvor det er forandret til: „Snudshane;" Rahbek's og Boye's Udg. har „Snuushane." „Studshane" kunde vel komme af det i en egen Betydning brugelige Ord: at **studse**, f. Ex. Træer, Haaret d. e. beklippe, og derved forskiønne, og det var saaledes beslægtet med det tydske „Stutzer," en Spradebasse.

S. 282. **Helene Kildevand** (i Frederiksborg Amt) nævnes her blot i Modsætning til Vandet af Kirsten Piils Kilde (i Jægersborg Dyrehauge), som er den, hvorom Stykkets Handling dreier sig.

S. 282. **Apo tu &c.** Mest usammenhængende græske Ord: ἀπο τῦ &c.

S. 283. **Comoedie med Amphitrion og Jupiter.** I Molieres bekiendte Comoedie Amphitrion, som alt da spilledes i en dansk Oversættelse.

S. 284. **Den store Kroe** maa have ligget paa Strandveien; thi de havde taget Veien **langs ved Stranden**, for at komme over til **Skaane**.

S. 285. **Vore Lotterier.** „Længe før vore nuværende Lotterier opkom, kiendtes dette Slags Lykkespil hos os, men kun som temporære Indtægtskilder til en eller anden offentlig Indretnings Fremme." (Werlauff.) Udførl. herom, Werl. 230—31.

Melampe.

Tragi-Comoedie i fem Acter.

[Forestilled paa den danske Skueplads 1724.]

Personerne.

Philocyne.
Lucilia.
Polidorus, Philocynes Elsker.
Leander, Luciliæ Elsker.
Dorothea, Philocynes Kammerpige.
En Pige hos Lucilia.
Sganarel, Polidori Tiener.
Gusman, Leanders Tiener.
Pandolfus, Jomfruernes Broder.
Den gamle Pandolfus, deres Faders Skygge.
Pedro, Pandolfi Tiener.
En Cavaleer.
En anden Cavaleer (stum Person).
Oldfux.
To Bønder.
En Trommeslager.
En Fisker.
En Bevæbnet.

Scena er en aaben Mark ved Pandolfi Grav.

Actus 1.

Sc. 1.

To Bønder.

Første Bonde. Aa, Aa, det Gode varer ikke længe. Nu har vi Ufred igien. Den Karl maa ha' havt lidt at bestille, som fandt først paa Krig, hvor Folk skal slaae Arme og Been af dem, som man ikke kiender.

Anden Bonde. Men hvoraf veed du, at vi faaer Ufred?

Første Bonde. Vi faaer ikke, men vi har den alt; thi Trommen gaaer og hele Byen er i Allarm.

Anden Bonde. Det er bedst, at vi gaaer tilside; thi naar Fienden er i Landet, saa kaster man Musketten paa Nakken af hver en, man møder.

Første Bonde. Førend jeg lar mig hverve, før skiær jeg min Tommel-Finger af; saa giorde baade min Faer og min Farfaer, og derved undgik at blive Soldater.

Anden Bonde. Jeg hører, du har godt Folk at slægte paa. Dersom du kunde regne slige Forfædre ud i sexten Led, kunde ingen disputere dig gammel Adelskab, og du burde føre en Haand uden Tomme i dit Vaaben, og hedde, i Steden for Haans Jacobsen, Johan Tommel-løs.

Første Bonde. Mine Forfædre var, mare! ingen Cujoner; de var ikke saa bange for en Tommel-Finger. Min Bedste-Faer var saadan en Karl, at han før skulde ha' hugged sin Haand af, end gi'ed sig under Malicen.

Anden Bonde. Var vi kun vel herfra først, saa skulde det siden ingen Fare ha'.

Første Bonde. De finder os nok allevegne. Du kiender nok Rifogden, vi skyder os aldrig for ham; thi han støver Bønder, bedre, end en Hund støver Harer.

Anden Bonde. Det maa han. Men i saadan Fald kaster jeg ham en halv Snees Daler i Næsen; hvilken Bræk eller Sygdom jeg da vil ha', den faaer jeg strax: Vil jeg ha' en Podogra i Hænderne, saa svær han paa Mønstringen, at jeg har den; vil jeg ha' den i Benene, saa giør han ligesaa, og sætter sin Rifogds Salighed i Pant paa, at jeg nytter ikke til Krigen.

Første Bonde. Men nu at forære ti Daler bort, nu atter igien ti Daler, hvad skal man da ha' at betale Skat og Landgilde med?

Anden Bonde. Det lar jeg Propretaren sørge for. Kort at sige: Naar jeg har Rifogden til Ven, saa kan hverken Capteenen eller Propretaren rykke et Haar af mit Ho'ed.

Første Bonde. Du er en klog Mand, jeg troer, du kunde selv være Rifogd.

Anden Bonde. Ja hvorfor ikke? men det er Ulykken, at vi Bønder blir aldrig meer, end det vi er. Vi skal gaae i Krig, og sætte Arme og Been til, for en Lieutenant at blive Capteen, og en Capteen at blive Overst. Men vi bliver de samme. Det gaaer der til ligesom i Skakspil: Bønderne maae opoffres, at Officererne kan komme frem.

Første Bonde. Hør! der kommer, Drollen splide mig ad! Trommen. Den Lyd klinger ikke nær saa vel i mine Øren, som Madklokken.

Anden Bonde. Skal vi løbe?

Første Bonde. Hvor skal vi løbe hen? det er ligesaa godt, at vi staaer.

Sc. 2.

De Forrige.

En kommer ind, og slaaer paa Tromme, hvorom ringer sig en stor Hob Folk; **Trommeslageren** *oplæser efterfølgende:*

Saasom i Dag, henved Klokken otte, den velbaarne Jomfrue Philocyne har, sig og sin Familie til stor Hierte-Sorg og Bedrøvelse, tabt en liden Skiøde-Hund, ved Navn Melampe, saa gives hermed tilkiende: at hvo som kan aabenbare samme Hund, eller bringe den tilbage, skal ha' ti Ducater. Hunden er ganske hvid, tegned med sorte Øren, og en sort Plet i Panden, Fødderne er ubeskrivelig nette, uden den venstre, som er noget tykkere, end de andre. Hvad Sindets Gaver er angaaende, da har samme Melampe fast menneskelig Forstand; thi omendskiøndt den ikke kan tale, saa kan den dog ved Gebærder gi'e sin Mening tilkiende: Naar den vil ligge i et Skiød, skraber den med det ene Forbeen paa Forklædet, og naar den vil ligge paa sin Pude under Kakkelovnen igien, gir den sin Villie tilkiende, ved at la' falde en liden Vandtaar paa Forklædet, dog saa subtilt, at det ingen Skade giør. Den er af saadan fornemme Naturel, at den ingen Mad æder, uden den er tygged, og skiælver af Kuld, endogsaa udi Augusti Maaned. Den har et Fløiels Halsbaand, hvorpaa staaer med Guld broderet: Melampe.

Han rører Trommen igien, og gaaer bort. De andre spytter deraf.

Sc. 3.

Sganarel. De tvende Bønder.

Første Bonde. Hør Kammerat! var det ikke andet, Trommen gik for?

Sganarel. Er det ikke nok? En Hund, der har saadan Forstand, at han kan la' Taare falde paa Skiødet, naar han vil ned: Saadan en Hund har mere Forstand, end fire af de bedste Bønder i Jer Bye.

Første Bonde. Men naar Hunde giør saadant hos os, saa vrier vi Halsen paa dem.

Sganarel. Ja jeg troer det nok, men hvorfor giør I det? Just fordi I er Bønder. Havde I været opdragne som fornemme Folk, saa giorde I det ikke.

Første Bonde. Mig synes, at vi Bønder er bedre opdragne derudi; thi det er en slet Optugtelse, at lære at bedrive Afgudsdyrkerie med en lumpen Hund.

Sganarel. Du faaer vist en Ulykke, dersom din Frue faaer at høre, at du kalder en smuk Skiøde-Hund en lumpen Hund. See kun til, om du ikke blir sat fra din Gaard.

Første Bonde. Nei, vor Frue har ingen Skiøde-Hund, det jeg har mærket.

Sganarel. Saa maa hun da ikke være ret Frue, men allene Madame.

Anden Bonde. Hvad Forskiel er der imellem Frue og Mardame?

Sganarel. Ligesaa stor Forskiel, som imellem Ærlig og Velbaarne. I lumpne Bønder, som er kun halve Mennesker, er agtbare og ærlige, men Kiøbstæd-Folk ere veledle, velbyrdige og velbaarne.

Anden Bonde. Mig synes, at det er meer, at være agtbar og ærlig. Den Titul Velbaarne kan man gi' en Hest, som er vel skabt; men ikke Ærlig. Vor Capteen er fød med to skiæve Been, kan man ogsaa kalde ham Velbaaren?

Sganarel. Hvad andet?

Første Bonde. Men sig os, Kammerat! er der da ingen ærlige og agtbare Folk meer i Kiøbstæder?

Sganarel. Nei, ikke uden i de smaa Gader. For fyrgetyve Aar siden hed de største Mænd Ærlige og Velbyrdige, hvorudover en vis Borgemester, da han engang af Vanvare fik saadan Udskrift paa et Brev: Ærlig og Velbyrdig Hr. Borgemester! kunde han ikke lide saadan Hyklerie, at man vilde gi' ham en adelig Titul, som ham ikke tilkom, og derfor sagde til Buddet: Hils din Husbond, og bed ham spare med sine Titler, som mig ikke tilkommer; thi jeg er hverken ærlig eller velbyrdig. Men nu er det kommen saa vidt, at Borgemestere hedder Excellencer, og Præster Eminencer, Kræmmere Marchands très renommés, Borger-Døttre Frøikener, Stue-Piger Jomfruer, Kokke-Piger Mammeseller, ja Bønder ogsaa skammer sig ved at være agtbare og ærlige.

Første Bonde. Far vel Kammerat! vi maae reise. Gud skee Lov! at dette Trommeslag og denne Allarm havde intet andet at betyde. *De gaae.*

Sganarel. Disse Bønder havde Ret; thi det er Skam og Spot, at giøre saadan Allarm for en Hund. Vor Jomfrue er nu saa desperat derover, at naar man seer hende, skulde man tænke, at hun agerede en Tragoedie, og spillede samme Rolle, som en forlibt Heroinde, der har mist sin Kiæreste. Faaer jeg engang Døttre, som nok kan skee, thi vi er alle Mennesker, saa skal min første Faderlige Formaning til dem være, ingen Skiødehund at holde; ikke for andet, end for den urimelige Kiærlighed, som følger deraf; thi vor Jomfrue kunde ikke giøre sin Morgenbøn med god Samvittighed, førend hun sexten Gange havde kysset sin Afgud Melampe; hun kunde ikke giøre Besøg i Byen uden Melampe: det meste hun talde om, var Melampe; de fleste Drømme, hun kunde ha', var, at Melampe ikke var ved Helbred Kort at sige: Der var ikke andet, end Me-

lampe for, og Melampe bag. Men see! der kommer Kammerpigen Dorothea.

Sc. 4.

Dorothea. Sganarel.

Dorothea. Aa! det er en Ynk at see paa den stakkels Jomfrue! Intet i Verden kan trøste hende, men hun raaber hver Øieblik: Min Verdens Glæde er mig berøvet, Melampe er borte! Men der seer jeg Sganarel; stakkels Karl, han er ligesaa bedrøvet, som vi andre. Jeg seer, Sganarel! at du er en troe Tiener, og tager Part i Jomfruens Sorg; du seer ret ilde ud af Sorg.

Sganarel. Ja jeg har nok Aarsag at sørge; jeg har større Sorg end I andre.

Han græder.

Dorothea. Har du nogen aparte Sorg?

Sganarel. Ja jeg har en, som bringer mig i Graven. Vor gamle sorte Kat, som jeg elskte som min kiødelige Broer, har faaet ondt i sit ene Been; jeg frygter at det er Podagra.

Han græder.

Dorothea. See engang, hvilken Phantasi! der ligger stor Magt paa en raaden Kat.

Sganarel. Hør, Dorthe! eftersom vi skal spille Tragoedie i Huset, saa maa jeg jo ogsaa ha' en Rolle; thi at hænge sig for en Kat eller Hund, fortiener lige store Ære-Støtter; de er umælende Beester tilsammen. Hvilken der er meest fornemme eller bør staae høiest i Rangen, er mig ubekiendt.

Dorothea. Det vil gaae dig ilde, dersom Jomfruen faaer høre, at du lægger ikke mere Sorgen paa Hiertet, men ligner din lumpen Kat ved saadan et artigt Creatur, som Melampe.

Sganarel. Men ret Alvor, gaaer denne Sorg Jer til Hierte, Mammeselle?

Dorothea. Mit Hierte er færdig at briste af Sorg.

Sganarel. Jeg mærker nok at I gaaer med en Frue i Maven. See engang, hvilke fornemme Nykker hun har allerede!

Dorothea. Jeg skal, min Troe, klage dig for Jomfruen.

Sganarel. Mener I, at alt dette, som jeg har sagt, var mit Alvor? Nei, jeg sørger, min Troe, ligesaa meget, som nogen anden, og jeg har allerede giort et Sørge-Vers over Melampes Forliis.

Dorothea. Jeg kiender dig nok, din Spotte-Fugl!

Sganarel. Det er, min Troe, sandt, jeg siger. Jeg veed, at der blir holdet Sørge-Stue, og saa skal der jo deles Vers ud. Nu løber jeg hen til den, som er Imprimatur i Aar, at han skriver derpaa. Adieu!

De gaaer.

Sc. 5.

Gusman

allene, med Melampe paa Armen.

Mon der kommer nogen efter mig? Nei, jeg seer ingen. Jo der kommer En. Nei, det var min egen Skygge. Aa! nu faaer jeg min Aande igien. Hei! hvad vil den Spion? Werda? Nei, der er ingen; mit eget Blod giør mig bange. *Han begynder at Fraale.* Aa..... See der har I den tilbage, spar mit Liv. Men der er jo slet ingen; hvad kan dog ikke Frygt giøre! Mig synes hver Øieblik at være omringet af Folk, skiøndt jeg er ganske allene. — Nu seiler jeg i Havnen, og har kasted Anker. Om nogen spør herefter, hvo der er den største Mand i Verden, da kan svares uden Betænkning: det er Gusman; thi jeg har giort det selvsamme, som Paris, Kong Priapi Søn af Troja, der tog Helene bort. Homerus eller Senecus burde staae op af Graven igien, for at beskrive i lige saa tyk Bog disse mine Bedrifter; thi vore Tiders Poeter er ikke den Ære værd. Nu vil jeg giøre en Lignelse mellem mig og Paris, at den gunstige Læser kan deraf see, hvilken af os er størst. Gaaer vi til Fødselen, da var Paris vel en stor Junker, og jeg en Carnali, men just fordi jeg er en Carnali, just derfor er jeg større end han; thi han, som en fornemme Mand, var oplært i Intriguer, og derfor ikke maa takke saa meget sig selv, som sine Forældre for god Optugtelse. Mine kiære Forældre derimod var Dosmere og Slyngler, jeg selv er opdragen som en Skabhals, og dog har giort samme Bedrifter, som Paris; ergo er jeg større end Paris. Videre: Paris havde paa Reisen med sig Raadgivere, som alle vare durchtrængende Karle, der kunde sige: Saa og saa skal Eders Durchlenchtighed gaae Jere Sager an (om jeg mindes ret, saa var der ogsaa Cardinaler i hans Raad, hvilke Karle man kan bruge til alting); men jeg var mutter allene; ergo er jeg større end Paris. Videre: Paris bortsnappede det skiønneste Creatur, nemlig Helene, i Grækenland; jeg derimod det skiønneste Creatur *han viser Hunden* frem udi Italien. Nu er Italien større end Grækenland; ergo er jeg større end Paris. Videre: den skiønne Helene var af de Slags Qvinder, om hvilke man siger i Sprichwortet: Den er god at lokke, som efter vil hoppe. Jeg derimod bortsnappede Melampe allene med Behændighed; ergo er jeg større end Paris. Videre: Helene blev tagen paa aaben Mark under Høimesse, da ingen Folk var tilstede, jeg derimod har taget Melampe af hans Frues Sove-Kammer; ergo er jeg større end Paris. Videre: Det Bytte, som Paris fik, var en Hertugs Datter, mit derimod en Skiøde-Hund; nei! det gaaer ikke

an, deri var Paris større end jeg; dog lad mig eftertænke det, jeg vilde nødig gi' ham efter i noget. See, nu reder jeg mig derfra: Mangen En elsker og sætter større Priis paa sin Skiøde-Hund, end sin Datter; hvad som er i mest Priis det er størst, ergo er jeg ogsaa i den Post større end Paris. Endnu kommer jeg en Post ihu: Paris, maaskee, har aldrig været til i Verden, eller i det ringeste ikke bortsnapped Helene (thi vi har kun nogle gamle Vers derfor, og man veed, at en Poet kan lyve saa stærk, som en Hest kan rende), men jeg er virkelig til, og har virkelig giort dette Rov, ergo er jeg større end Paris. Nu vil jeg fortælle, hvordan det er tilgaaet med dette Rov, efterat jeg først har rørt noget om Melampes Byrd og Herkomst. Dette Creatur, som formedelst sin Skiønhed har sat Splid imellem twende høiadelige Jomfruer, er fød og kommen til Verden for fire Aar siden. Hans Moer hed Diana, en troe Tienerinde og Client af det Pandolfiske Huus, og var formedelst sin Dyd og Skiønhed saa meget elsked af Hyacintha, den gamle Pandolfi Frue og Philocynes Moer, at Pandolfus, hvorvel en sagtmodig Herre, straffede hende ofte med Ord derfore, men det kunde ikke hielpe; thi Kiærligheden tog meer og meer til, saa at, da bemeldte Diana døde i Barselseng med denne Melampe, døde ogsaa Fruen strax derefter af Sorg. *Han peger paa Hunden, og siger:* Taarene staaer det stakkels Creatur i Øiene, naar hun hør tale om sin Moer. Hvo Melampes Faer har været, derom kan intet vist siges, dog holdes En, ved Navn Hector, som havde Omgiængelse med Mo'eren Diana, at være saa nær, som nogen dertil. Den gamle Herre Pandolfus og Hyacintha efterlod sig en Søn, ved Navn Pandolfus, som et Aar for Forældrenes Død reiste til Africa, at stride for de Christne mod Morer og Saracener, og twende Døttre Lucilia og Philocyne. Til denne sidste, nemlig Philocyne, testamenterede Mo'eren Hyacintha den nyfødde Melampe udi Luciliæ Fraværelse, som ved sin Tilbagekomst protesterede solenniter derimod, foregivende, at saadant kostbar Bytte hende, som den Førstefødde, skulde tilhøre. Men Philocyne havde ingen Øren dertil, hvorudover der reiste sig Uvenskab imellem Søsterne, som stedse indtil denne Tid har skilt den ene fra den anden. Imidlertid har Lucilia ved Practikker arbeidet paa at faae Melampe i Hænderne, men forgieves, indtil omsider hendes Kiæreftes troe og vel-meriterede Tiener, jeg Gusman, har giort det mueligt, som tilforn var umueligt, og med List bortsnapped denne Tarentinske Helene, hvilken Gierning sexten Laurbærkrandse ikke kan belønne; thi jeg tar heller Penge. Intriguen gik for sig paa denne Maade: Melampe havde faaet for nogle Dage siden en lille Hævelse i sit ene Bagbeen, hvilket da jeg fik at vide, gav jeg mig ud for en Doctor, og tilbød mig, inden fire Timer at ta'e samme Hævelse-syge bort; men jeg giorde saalænge Visiter til den Syge, indtil jeg saae min Tempo, og tog den bort. Nu er al min Sorg, hvor jeg skal faae fat paa min Herre Leander, for at overlevere ham denne Skat, hvorudi al hans Lykke og Velfærd bestaaer. Han brænder af Kiærlighed til Lucilia, men kan ikke vinde hendes Hierte, med mindre han skyer hende Melampe. Men jeg maa hen og kaste min Doctor-Kiole af, og siden oplede min Herre. *Han gaaer.*

Sc. 6.

Lucilia. Leander. Siden **Gusman. Dorothea.**

Lucilia.

Omsonst min Kiærlighed, Leander! I begierer,
Hvis I til Brude-skienk Melampe ei forærer,
Som Philocyne mig med List har vundet fra,
En slig Klenodie jo tilkom Lucilia!
Paa Moders Testament min Søster sig beraaber,
Men Første-Fødsels Ret Lucilia dog haaber
Saa stærk at være, at ved Testament og Dom
Den ei mod Billighed og Ret kan stødes om.
I min Fraværelse, da jeg ei kunde vente
Min kiære Moders Død, hun saadan Testamente
Ved Underfundighed tilveie haver bragt;
Jeg derfor List mod List maa bruge, Magt mod Magt.
Den Sag, Leander! jeg har Eder overdraget,
Men I at spise mig med Løfter har behaget,
I Eders Bistand mig har lovet, Magt og Konst,
Men indtil denne Tid Alt været har omsonst.
Vent aldrig, at I meer maa komme for mit Øie,
Med mindre derved I mit Hierte kan fornøie,
Viid, o Leander! at Melampe er det Baand,
Som os i Kiærlighed forbinde ene kan.
Slig Gave ene mig til Kiærlighed opvækker,
Melampe den Magnet er, som mit Hierte trækker.
Fly mig Melampe, det maa skee med List, med Vold,
Saa blir mit Hierte ei meer mod Leander kold.

Leander.

Kan, o Lucilia! de Suk og salte Taare,
Som flyde strømmeviis, Jer Hierte ikke saare?
Skal saadant Creatur hos Eder meer formaae,
End Taare, der i en troe Beilers Øine staae?
Ach Himmel! hvis det nu gik til, som fordum Dage,
Da Skikkelse af Dyr man kunde sig paatage,
Jeg ei Betænkning tog, men ønsked' denne Stund,
At jeg forvandlet blev til saadan Skiødehund.

Lucilia.

Slig Metamorphosis, Leander, skeer ei mere,
Hold derfor ikkun op mit Hierte at begiere,
Tael ei om Elskov meer!

Leander.

Ach hvilke haarde Ord!

Lucilia.

I faaer ei anden Trøst.

Leander.

Sligt bringer mig i Jord;
Betænk Lucilia!

Lucilia.

Jer Klage ikke nytter,
I maa fortvile, døe, alt saadant jeg ei skiøtter,
I recitere maa af traurigst Skuespil
Hver Dag en Scene, jeg dog stopper Øre til.
I hele Sophocles maa som en Lectie lære,
I af Euripides og andre maa frembære
De meest fortvillte Ord, som Steen bevæge kan,
Det rør ei Hiertet; jeg mod alting holder Stand.
Som Skrømt og Fabel jeg al Klage vil udtyde.
Jeg veed, I Benskab ei med Polidor vil bryde,
Jeg mærker Sygen, veed, hvorudi den bestaaer,
De Tanker, hvormed I, Leander! svanger gaaer.
At bryde med en Ven, jeg Eder ei vil nøde,
I Polidorus ei for Hovedet vil støde,
I tænker ved Jer selv: hvis I begaaer det Rov,
Og mig Melampe fiyer, I dermed Venskabs Lov
Mod Polidorus strax tillige overtræder.
Betænk, om Kiærlighed med Rette saadant heder!
Mon jeg med Billighed ei Eder har fordømt,
I det jeg holdet har Jer Graad og Suk for Skrømt?

Leander.

Forældre, Slægt og Blod jeg agter ikkun føie,
Opoffrer alting, for min Jomfrue at fornøie.
Med Polidor jeg ei allene bryder Fred,
Naar I befaler, men jeg ogsaa er bered
At øse ud hans Blod, mig selv af Dage tage,
For Elskov, og for min Gudinde at behage;
Jeg svær ved Himmelen, at saadant Venskab ei
Mig kan forhindre paa min Elskovs Stie og Vei.
Jo meer Forhindring og jo flere Stene møde,
Jo mere stridig Strøm mig af min Vei vil nøde,
Jo meer jeg muntres op, jo meer jeg staaer imod,
Jo mere Elskov i mit Hierte fæster Rod.
I maa, Lucilia! tilfulde dette vide,
At intet Venskab er, jeg sætter jo tilside,
For at behage den, jeg elsker som min Siæl.

Lucilia.

Hver anden Beiler sig hver Time kalder Træl,
Med Sværd for Brystet staaer. Jeg Eders Tale priser,
Naar I, Leander! først i Gierning sligt beviser,
Jeg hidindtil dog har kun mærket blotte Ord,
At jeg det Kiæreste for Eder er paa Jord,
At I for min Skyld vil i Verden alting vove,
At mine blotte Nik skal være Eder Love;
At Eders Villie min i alt er underlagt.
Lad af at love, og ei underskriv en Pagt,
Giør ei et Forbund, som I ei kan efterleve.

Leander.

Af slige haarde Ord mit Legeme maa bæve;
Ach! Himlen vidne skal, at I mig Uret giør,
At saadan Klage ei mod mig udøses bør.
Hold op, med slige Ord min arme Siæl at trykke,
Viid, at min Villie ei, men kun min tynde Lykke,
Min Fiendes Skandse, hans Mistanke, nøie Vagt
Allene hindret har mit Arbeid, List og Magt.

Lucilia.

Naar man har ingen Lyst, man strax Undskyldning finder,
Da mindste Steen til Bierg og alting blir Hinder,
End for en Spindelvæv man da tilbage gaaer,

Ja det, som mindre er, i Veien for os
staaer.
Man kan ei, for man ei har Lyst til Vei
at finde,
Men jeg maa gaae, jeg nok har talet denne
Sinde.

Leander.

Vend, skiønne Jomfrue! ei saa hastig
Ryggen til;
Min Tiener denne Stund forsøge alting
vil.
Hans Flid og Hurtighed jeg mod hans Herre
kiender,
Maaskee han denne Stund Melampe har i
Hænder.
Der kommer han. Han jo paa Armen
noget bær,
Nei det er intet, jo det dog Melampe er.
Jeg seer mit Glædes Skib jo lykkelig at
havne,
Kom hid, min Tiener! kom, og lad mig dig
omfavne,
Ach min Forløser! du et Bytte med dig
før',
Hvorved du levende en død Leander giør.
Mit Hiertes Ønske nu jeg eengang har op-
naaet,
Siig os, hvorledes du Melampe haver faaet.

Gusman.

Slig Spørsmaal, Herre! er jo meget
underlig,
I veed jo ingen Ting umuelig er for mig.
At vide min Practik, kan Eder lidet nytte,
Nok er det, at I faaer det høiforlangte
Bytte,
Jeg har mig ei betient deri af Fandens
Konst,
Forresten Spørsmaal mig at giøre er
omsonst.

Leander leverer Jomfruen Hunden.

See her, Luciliæ jeg det Klenodie giver,
Hvorved en Ende paa Leanders Jammer
bliver,
Hvad sønderrive kan nu meer vor Elskovs
Baand?

Lucilia.

Haab ei forgieves meer, der haver I min
Haand.

De gaaer ud. Imidlertid har Dorothea hørt
dette, og altereret sig.

Dorothea allene. Aa Himmel! hvad seer jeg? Melampe er ved Praktikker kommen i Lucilies Hænder. Hvad skal jeg nu giøre? Dølger jeg det, saa giør jeg mod min Pligt; aabenbarer jeg det, saa sætter jeg tvende Familier mod hinanden, foraarsager Ueenighed, Had og Mord. Det er dog bedst, at jeg tier. Men Spørsmaal om jeg kan tie, om jeg er meer fuldkommen derudi, end andre Fruentimmer! Just derfor, fordi det er Magt paaliggende at tie, just fordi det er en Synd at aabenbare, just derfor maa det ud. Jeg kiender min Skrøbelighed, det maa ud, om det skal igiennem mine Sider. Jeg veed, at jeg giør ilde derudi, men just derfor sprækker jeg af Begierlighed til at aabenbare den hele Historie. Aa! gid det havde intet at sige, eller, at jeg forsaae mig ikke deri. Dorothea! saae ikke Ueenigheds Sæd iblandt Søstre, stig ikke, hvor den Helene er, for hvis Skyld en ny Trojansk Krig vil begyndes. Men der seer jeg Sganarel. Jeg maa forsøge paa ham, hvorvidt jeg kan holde mine Affecter i Tømme.

Sc. 7.

Sganarel. Dorothea.

Sganarel. Jeg lovede at vise Jer nogle Sørge-Vers, Mammeselle! men jeg erindrede siden, at jeg har ingen giort. Det er ogsaa noget gemeent, nu at være Poet; thi jeg troer, her er ligesaa mange Vers-magere i Byen, som der er Fluer i September Maaned; tilmed saa veed jeg ikke, om Melampe er død.

Dorothea. Nei, hun lever endnu.

Sganarel. Hvor er hun da?

Dorothea vil gaae. Gak fra mig, din vanartige Skielm! jeg vil ikke sige det; jeg skal ikke sige det, om man end lægger mig paa Pinebænken.

Sganarel følger efter hende. Aa, min allerkiæreste Dorthe! siig mig det.

Dorothea. Ikke, om du gav mig al Verdens Guld.

Sganarel. I veed jo, at jeg kan tie.

Dorothea. Bort, bort! Du frister mig kun forgieves.

Sganarel. Siig mig kun den Persons første Bogstav, i hvis Eie den er.

Dorothea. Hverken den første eller den sidste.

Sganarel. Saa maa I da gierne beholde det hos Jer selv. Han gaaer.

Dorothea. Hør, Sganarel!

Sganarel. Jeg er ikke nysgierrig.

Dorothea. Vil du da beholde det hos dig selv?

Sganarel. Naar jeg intet faaer at vide, saa har jeg ingen Fristelse.

Dorothea. Nu skal du vide det, om du blev gal. Sganarel holder for Ørene, hun tar Haanden fra, og raaber: Leanders Tiener har practiseret den bort til Lucilia.

Sganarel. Jeg vidste nok, hvordan man skal bære sig ad, naar man vil ha' noget at vide af Fruentimmer. Men Dorothee! det er en fortræffelig Tidende. Det er bedst at vi tier dermed.

Dorothea. Nei, nu maa det ud. Nu er der alt kommen Hul paa mig.

Act. 2.

Sc. 1.

Dorothea allene.

Den Fortvilelse! hvad kan dog Sorg ei giøre,
Naar den tar Overhaand! Med Skræk jeg faaer at høre,
At Philocyne har sit Huus og Hiem forladt,
Og ønsked udaf Sorg al verdslig Lyst god Nat.
I Verden hun ei meer kan finde nogen Glæde,
I en Udørken hun Melampe vil begræde.
Man nyelig hende saae i Klæder ganske sort,
At tage Affsked, og at gaae i Skoven bort.
Mit Hierte brister, naar jeg stiller sligt for Øie,
Jeg derfor vil i Hast til hende mig forføie,
Og aabenbare at Melampe er ei død,
Men at den hviler nu i hendes Søsters Skiød.
Slig Tidende skal al Philosophie fordrive,
Saa Hierte-sorg til Hevn skal strax forvandlet blive;
Jeg glæder mig, at jeg ved saadan Leilighed
Kan aabenbare det, som jeg har nyelig seed,
Kan sige det, som jeg ei ellers burde sige;
Thi jeg et Menneskʼ er, ja meer, jeg er en Pige,
Som Taushedsʼ Gave af Naturen negted er,
Men nu det hedde kan, at saadant ene skeer
Af Pligt at sige det, som jeg ei burde dølge.
Jeg maa i Skoven da min Jomfrues Fodspor følge,
At vende hende fra sin Eensomhed i Hast,
Og mig tillige at befrie fra Taushedsʼ Last.

Sc. 2.

En traurig Musiqve høres, og Philocyne spadserer i Skoven i en dyb Sørge-Dragt.

Ach Philocyne! al din Trøst er nu at græde,
Du jo forsvunden seer din Vellyst, Hiertens Glæde,
Du ellers ingen Trøst i Verden finder meer;
Thi hvad kan glæde, naar Melampe borte er?
Hvad vederqvæge kan mit høibedrøved Hierte?
Hvad kraftig Lægedom nu lindre kan min Smerte?
Al Konst, al Lægedom jeg kun unyttig seer;
Thi hvad kan hielpe, naar Melampe borte er?
Hvad Fordeel, Glæde, kan saa stor Forliis erstatte?
Hvad Herlighed kan jeg vel mod Melampe skatte?
Jeg med Philosophie mig væbner, men, disvær!
Den ei kan hielpe, naar Melampe borte er.
Jeg nu ved Selskab, nu ved Harpen, nu ved Bøger,
Den sorte Angstesʼ Skye at drive bort forsøger,
Naar Hiertet klemmes mest, da synger jeg, og leer,
Omsonst dog strider, naar Melampe borte er.
Nu forestiller jeg den Herlighed for Øie,
Som udaf alle Ting mit Hierte bør fornøie,
Min Polidorus, som mig været har saa kiær,
Men alt er Skygge, naar Melampe borte er.
Jeg hør med Andagt til, naar mine Venner sige:
Melampe borte er, man finder dog densʼ Lige;
Slig Tale Øret kun, ei Hiertet kommer nær,
Alt er kun Fabel, naar Melampe borte er.
Nu forestilles mig den Haanhed og Banære,
At lade sig af Sorg for ingen Ting fortære,
Nu forestilles mig min Troesʼ Pligt især,
Men intet lindrer, naar Melampe borte er.
Jeg veed, en nedrig Siæl end saadant bør forglemme,
Og at et ædelt Sind derover sig bør skiæmme,
Jeg mig fordømmer selv, dog Sorg i Hiertet bær,
Jeg gaaer i Graven, naar Melampe borte er.
Hvert Øieblik jeg seer Melampe for mig svæve,
Densʼ spæde høire Been mod Philocyne hæve,
Som af det ædle Dyr for mig er et Signal,
At udi Skiødet den til Hvile dægges skal.
Jeg udi Tanker mig med Glæde mod dig vender,
Jeg griber til, men faaer kun Skyggen udi Hænder,
Det ikkun er din Geist, du selv er ikke meer,

Jeg i Indbilding seer det, som jeg ikke seer.
Om Morgenen jeg dig i Sengen efterleder,
Men finder ikke meer det, som mit Hierte glæder,
Naar Bordet dækkes, jeg dig Sted og lave vil,
Erindrer ikke, at du est ei mere til.
Du i min Phantasie, Melampe, ene lever.

Sc. 3.

Dorothea. Philocyne.

Dorothea.

Naar jeg der tænker paa, mit hele Legem bæver,
Ach Jomfrue!

Philocyne.

Hvad vil du?

Dorothea.

En Tidend' jeg frembær:
Melampe lever, ja hun lever; men disvær.....

Philocyne.

Disvær! hvi saa? siig frem, hvad det Disvær betyder.

Dorothea.

Jeg kan for Rædsel ei.

Philocyne.

Tael, naar din Jomfrue byder.

Dorothea.

Melampe lever, men for Eder ikke meer;
Hun allerede i Leanders Hænder er.
Han den Luciliæ til Brude-Gave giver.

Philocyne.

Min Sorg forsvinder, og til Hevn forvandlet bliver.

Dorothea.

Ach Jomfrue!

Philocyne.

Tael ei meer, spild for mig ingen Tid;
Flyv som en Piil i Luft, kald Polidorus hid.

Sc. 4.

Philocyne
allene, til den anden Side.

Mit Legem er i Brand! jeg ingen Raad kan finde
Imod min Vrede; thi mig Hevnen denne Sinde
Ophidset har, ja mig Forstanden taget fra,
En Ilias du har begyndt, Lucilia!
Echo svarer **Ja.**
Ja? tør du svare Ja? kryb frem ud af din Hule,
Hvor dit Forræderie dig ei skal længe skiule — **Skiule;**
Nei, Polidorus dig i Hast skal lede op
I Jordens Indvold og paa høiest Bierge-top — **Top.**
Hvad, tør du toppe end? see hvilken giftig Qvinde!
Tro mig, hvad Søsters Had formaaer, du skal befinde;
Den leer jo allerbedst, som imod Enden leer;
Du mange Timer ei mod mig skal toppe meer — **meer.**
Meer? nei vist ikke meer! du min Achilles kiender,
Min Polidorus, som skal rive dig af Hænder
Det kostbar' Bytte, som min Verdens Glæde var,
Det ved Leanders Hielp du mig berøvet har — **røvet har.**
Jeg veed det nok, du tør dig deraf selv berømme;
Hvor stor din Ondskab er, man derudaf kan dømme,
Jeg alt dit hele Huus i Grund seer ødelagt;
Thi hvad kan hindre os? mon din Leanders Magt? — **Leanders Magt.**
Leanders Magt! ha ha! paa Sand du kan vel bygge,
Thi din Leander er mod Polidor en Skygge — **Polidor en Skygge;**
Du det at vide faaer, Udgangen alting gir;
Men troe mig! for dit Huus den Krig Ulykke blir — **Lykke blir.**
Trods ei, Lucilia! det gaaer dismeere ilde,
Din Overmod vil dig fortryde, men forsilde;
Dit Huus, Leanders Huus skal begge undergaae,
Jeg udi Lænker seer alt begge for mig staae — **staae.**
Tør du mig byde staae? Jeg kan for Harm ei tale.

Sc. 5.

Polidorus. Philocyne.

Polidorus.

Hvad har min Jomfrue her sin Tiener at befale?

Philocyne.

Hevn, Polidorus! Hevn! Viid, at Lucilia

Med Svig og List mig har Melampe taget fra.
Leander Instrument til dette Rov har været,
Luciliæ han nys Melampe har foræret,
Han længe lured har paa denne kostbar Skat,
Og endelig den nu i Hænder faaet fat.
Man maa med væbned Haand fra Fienden Byttet tage;
Thi de med Gode ei vil give den tilbage;
Jeg tæres vil af Sorg, hvis jeg ei hævned blir,
Hvis I tilbage mig Melampe ikke gir.
Lad ei Lucilia uhevnet mig fixere,
Lad hende over mig ei længe triumphere;
Gak, Polydorus! gak med væbned Haand derhen,
Skaf med Melampe mig min Lyst, mit Liv igien;
Thi intet kan mig fra mit blodig' Forsæt strække.
Bryd ind med Stormer-Haand, lad flyde Blod som Bække,
Viis hermed, hvad I mod mig udi Hiertet bær,
At Eders Kiærlighed ei falsk og sminket er.

Polidorus.

I tør om intet mig, min Jomfrue! længe bede,
I veed, mit Liv, mit Blod til Tieneste staaer rede;
Naar I mig giver Nik, mig intet strækker af,
For Philocyne jeg med Glæde gaaer i Grav.
Men see, en Søsters Blod mig bydes at udgyde,
Betænk, hvad ondt der vil af saadan Gierning flyde;
Leander frelset har mit Liv, og er min Ven,
Jeg pligtig er for ham at offre Liv igien.
Skal jeg mit Sværd imod min Vens Indvolde vende?
Skal da vor Venskab saa ulykkeligen ende?
Til alting brug mit Sværd, men spar mig herudi;
Send mig i Graven, men ei for Forræderie.

Philocyne.

Ach Philocyne! dig al Verden maa beklage,
At du af Elskovs Skin dig ladet har bedrage.
O Qvinde-Slægt! byg ei paa Løfter meer og Eed!
Naar Prøve giøres skal, da til Koldsindighed
Forvandlet Elskov blir, da Masken man aftager,
Alt det, som før var kiært, man vender Ryg, forsager;
Din Kiærlighed, jeg seer og mærker, Polidor!
Ei andet er for mig, end som en Meteor,
I hvis Beskuelse naar mest Behag man finder,
Naar man den prægtigst seer, den i en Hast forsvinder;
Som hoven Sneemoes, der paa Fadet prægtig staaer,
Der lover store Ting, men Munden intet faaer.
Mod Qvinde-Kiøn man med Satyrer Landet fylder,
For Ubestandighed hveranden man beskylder;
Af mit Exempel og af andres man dog seer,
At nu omstunder det er Mandfolks Characteer.
Hvor gavmild ikke er en Courtisan paa Eeder,
Med hvad Forpligtelser han Vei sig ei bereder,
Naar Jomfrue-Hierter han i Snaren bringe vil!
Men det gaaer herudi, som udi Skue-Spil:
Naar Elskov sluttet er, saa Spillet Ende haver,
Man til ny Elskov sig en anden Aften laver,
For Florabella nu man udi Døden gaaer,
Nu for en Phyllis man med Sværd for Brystet staaer.
Før' den ei Titul ret af en bestandig Hyrde,
Der for en Nymphe sig hver Aften fast vil myrde?
Hver Beiler om man nu giør til Comoediant,
Af min Ulykke jeg beviser, det er sandt.
I har, o Polidor! den samme Vei udfundet,
I Philocyne har med Løfter overvundet;
Jeg tænkte, Polidor en ret Myrtillus er,
Jeg Amaryllis, som han ene haver kiær;
Men Himmel! jeg til min Ulykke haver læret,
At det ei Kiærlighed, men Sminke haver været,
Enhver Forpligtelse en Lokkemad kun var,
Som en uskyldig Siæl i Snaren styrted har.
Jeg uden Afskeed gaaer, og Eder plat forlader;
Den, som jeg elskte mest, jeg nu for alle hader.
I Philocyne ei for Øien mere seer;
Jeg eengang skuffet er, sligt oftere ei skeer.
Hun gaaer bort.

Sc. 6.

Polidorus allene.

Mit Hierte briste vil, mig zittrer alle Lemmer;
Velgierning, Elskov mit tvilraadig' Hierte klemmer,
Nu Philocynes Graad for Øiene mig staaer;

Jeg Sværdet trækker, men Velgiernings Lov modstaaer.
Ret ligesom en Eeg mod Øren, den vil fælde,
Staaer som i Tvilsmaal, til hvad Side den vil helde,
Et saadant saaret Træe mit Hierte nu er liig;
To stridig Ting i mig paa eengang føre Krig:
Nu Elskov, nu Fornuft i Hiertet triumpherer.
Taknemmelighed nu, nu atter Hevn regierer,
Jeg staaer som Hercules paa en tvilraadig Vei;
Een raaber: træk dit Sværd, en anden raaber Nei.
Nu trækkes jeg til een, nu til en anden Side
Af to Affecter, som vil Hiertet sønderslide;
Den, som skal hevnes er min Philocyne, men —
Men den, mod hvilken Hevn skal øves, er min Ven,
Hvis store Troeskab jeg mod Polidorus kiender,
Der reddet har tilforn mit Liv af Røverhænder;
Skal jeg til Vederlag berøve ham hans Liv?
Nei, Polidore, nei! staa kun mod Elskov stiv.
Du underkaster dig kun derved Folkes Domme,
Din Vens, Leanders, Blod jo over dig vil komme,
Al Verden vil med Ret og Skiel citere dig,
Som Speil og Mønster paa en Utaknemmelig.
Men Himmel! skal jeg da min Kiæreste forlade?
Skal den, jeg elsker, mig herefter skye og hade?
Skal Philocyne, skal min kiære Fæstemøe
Af Sorg i Graven gaae, og plat uhevnet døe?
Af hele Verden jeg Barbar vil heller hede,
Før jeg skal Elskovs Pligt mod hende overtræde.
Al Verdens Domme jeg fordømmer meget let,
Naar hun frikiender kun, og siger, jeg giør ret.
Fat, Philocyne! Mod, græm dig ei meer til Døde.

Leander kommer ind.

Men jeg Leander seer at komme mig imøde,
Hans Aasyn slaaer mig, og lidt vankelmodig giør;
Jeg tænker paa, hvad han beviset har mig før.
Indvolde røres, og mit Hierte i mig banker;
Men stat, Cupido! bi, driv bort dislige Tanker.
Min Jomfrue byder med min Ven at bryde Fred,
Hun raaber: hvæs dit Sværd! jeg være maa bered.

Sc. 7.

Leander. Polidorus.

Leander.

Glæd dig, Leander! du din Jomfrue har fornøiet,
Du Havnen naaet har, du Hiertet haver bøiet,
Skiøndt med Besværlighed, du dog Magneten fandt,
Som Hiertet trækkede, Lucilia du vandt.

Polidorus.

Hold Stand, Leander!

Leander.

Hvad?

Polidorus.

Glæd dig ei alt før hastig!

Leander.

Hvo hindre tør min Fryd? hvo er saa overmastig?

Polidorus.

Det Polidorus tør.

Leander.

Hvi saa?

Polidorus.

Du spør', hvi saa?
Med slig Fripostighed du tør her for mig staae?
Betænk, du haver os Melampe jo berøved,
Og Philocyne ved slig Rov saa høit bedrøved;
Jeg Polidor ei er, du ei Leander meer,
Du Hector est, i mig en fiendsk Achilles seer.
Betænk dig, det jo haardt mod Braadden er at stampe,
Du veedst min Tapperhed, tilbage giv Melampe!

Leander.

Hold kun med Trusler op, jeg frygter ei din Magt,
Jeg større Helt end dig i Graven haver lagt.

Polidorus.

Hvad Polidori Arm formaaer, du skal befinde,
Jeg beder dig, at du vil heri dig befinde.

Fortryd din Gierning, og Melampe giv igien,
At jeg ei nødes skal at figte mod min Ven;
At Verden ikke mig i Fremtid skal bebreide,
Mod min Velgiører at jeg føret haver Feide.

Leander.

Du bryde, Polidor! maa Venskab; hvor det gaaer,
Saa vær forsikkred, at du ei Melampe faaer.
Af dette ene jeg dig Polidor berømmer,
At du tilstaaer din Synd, at du dig selv fordømmer,
Hvis ei Leanders Haand dig slaaer og fælder ned,
Da Himlens Dom, min Ret, din Utaknemlighed.

Polidorus.

Vil du Melampe da os ei tilbage give?

Leander.

Nei! hos Lucilia Melampe skal forblive.

Polidorus kaster sin Handske.

See der min Handske, som skal være Tegn til Krig.

Leander.

Der har du min igien til samme Tegn for dig.

Act. 3.

Sc. 1.

Sganarel

kommer ind slæbendes med en Kat i et Baand, som han har giort til Krigs-Fange.

Jeg dig nu viset har, hvad jeg har kunnet giøre,
Du veed, hvad Krigens Ret den med sig pleier føre,
Hvad Seier-Herren med en Fange giøre kan,
Jeg i retfærdig Krig er bleven Overmand:
Jeg af Medlidenhed dig Livet dog har loved,
Skiøndt som en Kaalstok jeg afhugge kan dit Hoved.
At myrde Fanger jo tillader Krigens Ret;
Hvad svar' du dertil? bør du ei erkiende det?

Han rykker Katten saa stærkt, at han faaer den til at miave, og Sganarel miaver igien.

Du skal i Fængsel da tracteres paa det bedste;
Thi skiøndt du Fiende est, saa est du dog min Næste,
Jeg dig med Sværd i Haand vel fanget har i Krig,
Men kan ei gyde Blod, naar man ydmyger sig.

Sc. 2.

Dorothea. Sganarel.

Dorothea. Hvad Pokker bestiller du her med den Kat? er det nu Tid at skiemte saaledes?

Sganarel.

See første Fange, som jeg Fienden tager fra,
Nu Krigen maa gaae fort: jacta est alea.

Dorothea. Gak Fanden i Vold med dit Narrerie! Giør man Katte til Krigs-Fanger?

Sganarel. Hvorfor ikke det? naar man fører Krig om Hunde, kan man meget vel giøre Katte til Krigs-Fanger. Jeg kunde ha' erobret en af Fiendens Hunde saa let, som jeg vil kløe mig i mit Ho'ed, men jeg vil overlade den Ære til en af Generalerne; thi naar Ho'ed-Materien til Krig er Hunde, saa kan det ikke anstaae mig, som en ringe Tiener, at giøre andre Krigs-Fanger end Katte.

Dorothea. Du kommer nok engang i Ulykke for din kaade Mund. Jeg tilstaaer gierne, at det lader noget ilde for to Søstre at udgyde Blod for en Hunds Skyld

Sganarel. Ja, det lader noget hundsk! Det er ogsaa en Hunde-Krig.

Dorothea. Men nok er det, at Philocyne elskte Melampe som sine egne Øien, og at hende ved List er berøved det Klenodie, hvis Forliis vil bringe hende til Graven. Tro mig, at her bliver andet Blod udgydet end Hunde- og Katte-Blod, og at baade du og jeg kommer til at væde vore Øien, førend det er til Ende. Holdt derfor op med saadan Narrerie, og lad den Kat fare.

Sganarel til Katten.

Begier du Frihed? Svar! Har du ei mere Maal?

Han rykker Katten igien, og kommer den til at miave.

Gak Fanden udi Vold paa Cavaleers Parol!

Dorothea. Du skal ikke troe, Sganarel! hvor forbittred Polidorus og Leander er mod hinanden.

Sganarel. De var dog saa gode Venner tilforn.

Dorothea. Det er sandt. Men hvad giør ikke Elskov? Den kan ophidse Børn mod Forældre.

Sganarel. Men mener du, at jeg kommer til at gaae i Krig med?

Dorothea. Hvad andet? Du har jo nydt gode Dage i Freds-Tider, nu maa du ogsaa føle, hvad det er at lide ondt.

Sganarel. Jeg mener Sagen blir afgiort ved en Duel imellem Polidorus og Leander.

Dorothea. Nei vist ikke; thi jeg mærker, at begge Familier giør alt for store Anstalter dertil.

Sganarel. Jeg vil holde Neutralitet.

Dorothea. Det blir dig ikke tilladt. Men der kommer Polidorus. Jeg maa løbe. Gaaer.

Sc. 3.

Polidorus. Sganarel.

Polidorus. Hør, Sganarel! din Troskab er mig bekiendt.

Sganarel. Jeg takker Herren for de gode Tanker, Han har om min Person. Jeg vil ikke rose mig selv, men det kan jeg sige, at jeg tiener Herren med Liv og Blod udi Freds-Tider.

Polidorus. Det er ingen Konst; men nu skal dig gives ret Leilighed, at giøre mig Tieneste, og lade see, at jeg ikke har irret i de gode Tanker, som jeg har om dig. Du veed, at der har reised sig Krig og Tvistighed imellem mig og Leander.

Sganarel. Kan jeg tiene Herren med et godt Raad, saa er min ringe Hierne og Pande til Herrens Tieneste.

Polidorus. Du skal hielpe mig baade med Raad og Daad.

Sganarel. Ja mænd! for Rimets Skyld. Men hvorudi skal den Daad bestaae?

Polidorus. Du skal forklæde dig.

Sganarel. Ja nok: Herren vil maaskee have mig paa Maskerade med sig?

Polidorus. Nei, Sganarel! du skal agere en Spion, og udforske, hvad Leanders Folk forretter, hvad Anstalter de giør, hvad Anslag de har, og hvor mange Stridsmænd, han kan bringe tilveie, hvorom du skal gi'e mig en tilstrækkelig Underretning.

Sganarel. Men Herre! man pleier at hænge Spioner, naar man faaer fat paa dem, hvilket er ikke min Leilighed, besynderlig efterdi jeg er forlovet med en ung Pige, som græmmede sig død, om jeg blev hængt; jeg selv har kun eet Liv at sørge for; men jeg beder om at blive befriet fra den Forretning for hendes skyld! thi skulde jeg komme i Ulykke og blive hængt som en Spion, og hun derover skulde græmme sig saa hart, da sørgede jeg mig virkelig thiel.

Polidorus Giv dig tilfreds! Hvis du falder i Fiendens Hænder og omkommer, da skal jeg nok forsørge hende.

Sganarel. Det staaer mig ikke for Øien, Herre! men det er en Skam at blive hængt for Troskab mod sin Herre.

Polidorus. Er det Skam for en Tiener at blive hængt for Troskab mod sin Herre?

Sganarel. Det maa være hvad det være vil, saa er dog hænges at hænges, og en Galge en Galge. Jeg veed nok, hvad det er, skiøndt jeg aldrig har været hængt tilforn. Naar nogen seer En hænge i en Galge, siger de strax, at det er en Tyv, og naar jeg var død, har jeg ikke et Ord at sige derimod. Nei, er det saadan Slags Daad, som Herren forlanger min Hielp udi, saa beder jeg, at det allene maa blive med Raad, derudi vil jeg tiene Herren saaledes, at Han skal takke mig, saa længe som Han lever.

Polidorus. Hvad Raad kan du vel gi'e mig?

Sganarel. Jeg har allerede et kosteligt Raad i Hiernen, hvorved Krigen skal faae en lykkelig Ende.

Polidorus. Hvori bestaaer det Raad?

Sganarel gaaer frem og tilbage, og tørrer Sveden af sig. Det bestaaer derudi, at giøre Fred og ikke føre Krig for en lumpen Hund.

Polidorus. Hør, Sganarel! giør dig kun strax færdig at efterleve min Befaling.

Sganarel. Ja nok, om det er til at slutte Fred; thi jeg vil heller være Ambassadeur eller Plenipotentiarius end Spion, baade for Rangens og Farens Skyld.

Polidorus. Her er nu ingen Tid at skiemte. Lav dig strax til at gaae hen og udforske Fiendens Tilstand; hvis du ikke forretter det trolig, skal det koste dit Liv.

Sganarel. Men Herre, jeg er bange, at Dorthe blir vred paa mig, at jeg falder hende ind i hendes Forretninger; thi hun er tilforn vant til at spionere i Huset. Lad hende gaae i mit Sted, hun kan giøre det bedre end jeg; thi jeg har altid hørt, at naar man vil spille Intriguer, skal man bruge Fruentimmer dertil.

Polidorus. Jeg vil ingen Undskyldning høre; enten forret, hvad jeg siger dig, eller lav dig til at døe.

Sganarel. Aa Herre! Er der da ingen Redning for mig?

Polidorus. Nei, Dommen er alt afsagt. Han gaaer.

Sc. 4.

Sganarel allene.

Af to onde Ting er dog bedst at udvælge det, som er mindst ondt; thi skal jeg døe, saa er det bedre, at jeg døer for Troskab mod min Jomfrues Kiæreste, end for Utroeskab. Derforuden er det ene vist, det andet uvist; thi det kan hænde sig, at ingen Tien-

der mig, og jeg kan med Ære og velforrettet Sag komme tilbage. Jeg er saa bange, at mit Ansigt røber mig, og at jeg bliver rød, naar man taler mig til. Gid Jacob Oldfux vilde laane mig sit Ansigt, som han har, naar han om Aftenen gaaer paa Viin-Husene at høre, hvad Folk taler! Gid han vilde overlade mig sit hellige og ærbare Ansigt, kun et Par Timer! thi mit eget er ikke skikket dertil. *Han tar et Speil, og giør sig en ærbar Mine.* Jo jeg seer ud som en Spion; mit Ansigt, mine Been, alting indtil min Hat seer spionisk ud. Dersom ingen kiender mig, saa skal det nok gaae an, og gaaer det denne Gang an, saa skal det nok ogsaa gaae tiere an, saa jeg maaskee kan blive ved Professionen, thi den føder rigelig sin Mand; mange giør stor Lykke derved, og blir ophøiede enten til stor Ære eller i en stor Galge. Vilde der kun ingen kiende mig, saa havde jeg ingen Fare; men naar nogen taler mig til, bliver jeg strax bange. Jeg maa øve mig lidt, og forestille mig alt, hvad som kan hændes, forud; som for Exempel: Nu er jeg alt paa Fiendens Grund, endnu har jeg ingen Nød, ingen kiender mig endnu. Her sætter jeg min Hat, som skal betyde en Skildvagt, og her min Handske, som skal betyde en anden. Nu vil jeg forestille mig, at samme Vagt kommer og seer mig under Øinene. Jeg spør: hvorfor seer du saa paa mig? Han svarer: **maa jeg ikke see paa dig?** Jeg er jo ikke anderledes skabt, end et andet Menneske. **En Kat maa jo see paa en Konge.** Ei du Skabhals! see paa dig selv. **Du est selv en Skabhals.** Jeg er lige saa god som du i alle Maader, og trods! — Det gik brav nok. Nu vil jeg forestille mig, at en anden kommer, og siger: **Er du ikke Sganarel?** Nei, Monsieur! det er ikke mig. **Hvem est du da?** Jeg er en Herremand, som lever af mit eget. **Du seer ligere ud til at være en Nar.** To giør et Par. **Om jeg seer ret til, saa est du Sganarel.** Nu skal du ikke faae at vide, at jeg er Sganarel, om du blev gal. **Jeg vil døe paa, at du er Sganarel.** Faae den en Ulykke, der er! Hvorpaa han gaaer bort, naar han hør mig bande derpaa. *Rykkende Handsken tilside.* Men det er kun en Begyndelse. Nu vil jeg forestille mig, at nogle Gripomenusser tar fat paa mig som en Spion, og fører mig for en Ret, hvor Dommeren spør mig: **Hvad Landsmand er du?** *Han sætter sig ned paa en Stoel.* A er en Tydsk, Fallil! Nei det gaaer ikke an; jeg maa svare paa Tydsk: Ich bin en Tydsk, Mussier! **Du kommer mig for at være en Spion.** Nei, jeg er ingen Spion, det skal ingen kunne sige mig paa. **Tiener du ikke hos Polidorus?** Nei, jeg har aldrig hørt det Navn nævne før. **See, der staaer Pine-Bænken til Tieneste, hvis du ikke bekiender.** Min Herre! jeg vil giøre min Eed paa, at jeg ikke er Sganarel, og at jeg aldrig har hørt tale om min Herre min Livs Tid. **Man agter ikke hvad en Spion svær.** Jeg siger jo, at jeg er ingen Spion. **Hvem est du da?** Jeg er ingen. Hvorpaa man lægger mig paa Pinebænken. *Han lægger sig ned paa Gulvet, og lader som han blir piint.* Au au au! **Vil du bekiende da?** Au..... au! holdt op, jeg vil bekiende! hvorpaa man løser mig; men naar jeg kommer løs, blir jeg ved mit Forsæt, ikke at bekiende. Jeg lægges anden Gang paa Pine-Bænken: Aa vær naadig! aa vær naadig! A..... **Vil du bekiende da?** Aa..... Aa..... **Saa bekiend da!** Aa..... jeg skal bekiende; lad mig løs igien! Naar jeg saa kommer løs, siger jeg: Aa Herr Dommer I kan faae mig paa Pine-Bænken til at bekiende, hvad I vil; men jeg er en Carnali, om det er mig. Hvorpaa man forelægger mig en Eed, at svære mig fri, og jeg svær mig fri. Hvorpaa Dommeren siger: lad den Hundsvot da gaae! og jeg gaaer. *Til Spectatores.* Gik det ikke brav nok? Alting bestaaer i en Øvelse. Jeg havde dog ikke tænkt, at jeg kunde staae saa vel imod Pine-Bænken.

Gaaer.

Sc. 5.

Oldfux allene.

Ha ha! jeg har staaet og hørt denne Comoedie an, hvorledes Sganarel vil gaae fine Sager an. Nu vil jeg stille mig an, som jeg er en af Leanders Partie, for at forsøge, om han kan holde Stand. Jeg troer ikke, at han kiender mig i denne Dragt og med disse Knebelsbarter, jeg har sat mig paa. Jeg skal og sætte Hatten ned i Øinene, saa han ikke ret skal see mit Ansigt, og giøre mig et fremmet Maal; og som Folk af Leanders Partie har et hvidt Baand paa Axelen, til Kiende-Tegn fra Polidori Partie, som fører et rødt Baand, saa vil jeg hænge et hvidt Baand paa min Axel. Jeg har længe tragted efter at spille ham et Puds, og nu faaet en skiøn Leilighed dertil. Jeg skal giøre ham saa bange, at han skal ikke forvinde det saa hastig igien; thi jeg kiender hans Hierte, og er vis paa, at naar han seer en blot Kaarde, saa forlader han gierne sin Herre og vor hele Partie. Polidorus har udvælget ham til den Forretning, saasom han har Tanker om hans Ærlighed. Han er ogsaa ærlig, saalænge der er ingen Fare; men naar han.... See, der kommer han allerede, og har paataget sig en Doctor-Dragt. Ha ha ha!

Sc. 6.

Sganarel. Oldfux.

Sganarel. Nu skal ikke Fanden selv

kunde kiende mig udi denne Dragt. Men see, der seer jeg en af Leanders Folk. Han kommer ret beleiligt.

Oldfux. Serviteur, Hr. Magister!

Sganarel. Jeg er ikke Magister, men ikkun Doctor.

Oldfux. Maatte jeg spørge, hvad Slags Doctor han er?

Sganarel. Jeg er en af de sorte Doctore; I kan jo see paa min Dragt, hvilken Doctor jeg er.

Oldfux. Alle Doctore gaaer her klædte ligeledes. Jeg vil vide, i hvad Videnskab I er Doctor?

Sganarel. Jeg er Doctor i Doctorskab.

Oldfux. Er I Doctor Medicinæ, Juris, Theologiæ eller Philosophiæ?

Sganarel. Jeg er Doctor i det sidste. Oldfux gir ham et Ørefigen. Au! hvorfor slaaer I mig?

Oldfux. Er I Doctor Philosophiæ, eller Philosophus, saa veed jeg, at I maa kunne taale et Ørefigen; thi en ret Philosophus, naar man slaaer ham paa eet Øre, saa rækker han et andet frem.

Sganarel. Nei, Monsieur! jeg er ikke Doctor i Ørefigen; jeg er Doctor i det første, som I spurte mig om: jeg er Doctor i Piller.

Oldfux. Saa beder jeg da ydmygst om Forladelse, Hr. Doctor! havde jeg vidst det, saa havde jeg ikke slaget ham. Det var hans egen Skyld, at han gav sig ud for en Philosophus, hvilket Slags Folk har ingen visse Indkomster, men lever af Extra, som er Ørefigen og Næsestyver. Jeg har anden Respect for en Doctor Medicinæ; det er andet, end en stakkels Philosophus, hvis Gage er Fattigdom og Hug, da derimod den første slaaer Folk ihiel, hvor han kan træffe dem, og faaer Penge til. Men det er mig kiært, at jeg finder Hr. Doctor her. Jeg er saa meget plaget med calore intestinorum; hvad raader han mig at bruge derfor?

Sganarel. Det er ikke saadant, jeg er Doctor udi. Jeg er Doctor i..... I kan vel vide, hvad jeg vil sige; nu ligger det mig paa Tungen; udi.....

Oldfux. Aa jeg veed nok; I er maaskee Doctor Juris?

Sganarel. Ja ja, saa er det.

Oldfux. Er det Juris civilis eller canonici?

Sganarel. I begge to; thi jeg er ligesaa meget dreven i det ene som i det andet.

Oldfux. Det er mig kiært; saa vil jeg consulere Ham i en Casu, som jeg har Tvistighed om.

Sganarel sagte. Det er en forbandet Karl. høit. Nei, Monsieur! I begriber ikke min Mening; jeg er Doctor i det Tredie.

Oldfux. Men min Hr. Doctor i det Tredie! naar jeg gir ret Agt paa Hans Tale og alting, saa troer jeg heller, at Han er en Spion.

Sganarel. Spion? jo jo! I skal nok see, at Doctore giøre sig saa gemeene, at de gaaer om at spionere. Dersom jeg havde Vidne paa Jer Mund, kunde I komme i stor Ulykke. I kiender ikke vor Facultet ret, det mærker jeg, ellers talte I ikke saa driftigt. Vi Doctore lar os, min Troe, ikke spille paa Næsen.

Oldfux. Min Hr. Doctor i det Tredie! jeg lar mig ikke affspise med Snak; bekiend kun Sandheden!

Sganarel. Monsieur! hvis I lar mig ikke være med Fred, skal I ha', førend I veed et Ord deraf, en Guulsot paa Halsen, som er incurabel.

Oldfux. Og hvis I ikke bekiender, min Hr. Doctor i det Tredie! saa skal I faae en Blodsot paa Jer Ryg af min Kaarde.

Sganarel. Hvad skal jeg bekiende?

Oldfux. At du est en Spion.

Sganarel. Jeg troer, Manden er gal. I kan jo vel see, at jeg er ingen Spion; min Klædedragt beviser jo, at jeg er en af de bedste Doctore, nogen vil forlange. Jeg svær ved alt det, som helligt er udi et Apothek, ved Piller, Clisterer, Podagra, Chiragra, Liigtorne, Franzoser, Smaakopper, Mæslinger 2c. 2c. 2c., at hvis I ikke gaaer strax bort, skal jeg rede Jer saa til, at Jer hele Blod skal blive til Theriak, og at I skal blive solgt til et Apothek at giøre Medicin af.

Oldfux. Det er nogle herlige Guder, du svær ved. Jeg svær ved min Kaarde, mine Hænder, mine Arme, mine Knebelsbarter, at hvis du ikke bekiender, saa.....

Sganarel. I maa være fra Jer Forstand, Monsieur! hvordan skulde jeg føre saadan Dragt, hvis jeg ikke var Doctor?

Oldfux. Der gaaer saa mangen Slyngel i Doctor-Klædet, og er derfor just ikke Doctor. Om man vilde kaste saadan en Kiol paa en Abe, blir han derfor Doctor?

Sganarel. Ja, saa blev han i det ringeste en Abe-Doctor.

Oldfux. Eftersom det bestaaer i Kiolen allene, saa vil jeg strax skille dig ved din Doctor-Grad. Træk ud!

Sganarel. Hei hielp! hvor er I? Pest, Feber, Tand-Pine, Vattersot, Guulsot, Svindsot, og alt, hvad som dependerer af Facultetet! griber alle paa eengang denne forbandede Karl, der bespotter Medicinen, uden at have ringeste Respect enten for hans Characteer eller Klæde-Dragt.

Oldfux. Fort, fort træk ud!

Sganarel. Det skal ikke allene hevnes paa Jer, men paa Jer hele Familie; thi I skal inden fire og tyve Timer døe den skiændeligste Død, ikke af Menneske-Pest, men af Qvæg-Pest, ligesom Beester.

Oldfux trækker Kiolen af ham. Ha ha! nu kiender jeg Manden. Det er Sganarell . du

blev tidlig nok Doctor til din Ulykke. Er du ikke Sganarel?

Sganarel. Jo nu er jeg Sganarel; men da jeg bar den lange Kiol, var jeg Doctor.

Oldfux. Jeg skal strax lære dig, hvad det er at fare med Løgn.

Sganarel. Jeg løi, min Troe, ikke; thi der er mange, hvis Doctorskab hænger allene i Kiolen.

Oldfux. Hør Sganarel! du er den første af Fiendens Partie, som er falden i vore Hænder; derfor maa du døe, for at jage Skræk i de andre.

Sganarel paa Knæe. Aa! Hr. Captain! spar mit Liv!

Oldfux. Nei, du maa døe.

Sganarel. Aa! Hr. Major!

Oldfux. Fort, fort! ingen Snak!

Sganarel. Aa! Hr. Oberst-Lieutenant!

Oldfux. Ingen Snak; du skal døe.

Sganarel. Aa! Hr. Brigadeer!

Oldfux. Ræk kun Halsen frem; det skal snart være giort.

Sganarel. Aa, Hr. General! Oldfux trækker Kaarden. Aa! Hr. Chur-Fyrste!

Oldfux. Vil du da bekiende alt det, du veed, og tilstaae, at du est en Cujon?

Sganarel. Aa ja, og en Carnali til. Oldfux tar Knebelsbarterne af, og sætter Hatten op. Hvad Fanden er dette, Monsieur Oldfux? det er jo Jer?

Oldfux. Ja hvad andet, Herr Doctor i det Tredie? Du forretter ikke ilde, hvad som dig blir betroet.

Sganarel. Gid I faae en Ulykke med Jer Harcellering! Jeg skal, min Troe, sige det til Polidor.

Oldfux. Og jeg skal ogsaa give ham en udførlig Beretning, hvordan du har skikket dig i din Ambassade.

Sganarel. Dog, jeg vil ikke klage, dersom I vil tie.

Oldfux. Nei, jeg skal ikke røbe dig; men forret dit Ærende bedre en anden Gang.

Act. 4.

Sc. 1.

Philocyne
ved sin Faders Grav.

Standarten reised er, til Krig sig alting ryster,
Paa Polidori Arm og Magt jeg mig fortrøster,
Med Fiendens Undergang min Spot han hevne vil.
Hvad for Tragoedie, hvad traurig Skuespil
Du, o Lucilia, os tvinger til at øve!
Du lære deraf skal, hvad det er, at berøve
Din Søster det, som hun af alting havde kiær;
Jeg først begynder Krig; men Aarsag dog ei er
Til det uskyldig Blod, som herved skal udgydes;
Alt hvad Ulykke skeer, det skal paa dig udtydes;
Thi den ei lastes, som begynder saadant Spil,
Men den allene, som Anledning gir dertil.
Om end min Fader selv stod op igien af Døde,
Og ved sin Myndighed til Fred mig vilde nøde,
Saa fra sit Forsæt dog ei Philocyne stod,
Jeg til Forligelse mig ei bevæge lod.
Hvad vil det sige, om til egen Død jeg iler?
Jeg svær ved denne Grav og hvad her under hviler,
Ja ved Pandolfi og ved Hyacinthes Siæl,
Ved hende, som mig gav Melampe til min Deel,
At ingen Fare skal mig fra mit Forsæt rygge.
Men Himmel! hvad er det! det er min Faders Skygge!
O! et forfærdet Syn! han op af Graven gaaer,
Mit Legem blir til Iis og Blodet stille staaer.

Philocyne sætter sig i en Læne-stoel.

Sc. 2.

Et Spøgelse
staaer sagte op af Jorden ved en douce Musique.

Af hvilke Furier dit Hierte er omspændet?
At du Naturen har forsvoren, Sværdet vendet
Imod Lucilia, imod dit eget Blod!
Du Synd bedriver, som forsones ei ved Bod!
Dens Storhed har mig end i Graven giort uroelig,
Mig tvungen at gaae af Plutonis mørke Boelig,
For at frastrække dig fra din Hevngierrighed,
Ved Faders Myndighed formane dig til Fred;
Dit onde Forsæt dig med haarde Ord bebreide,
At mod Naturen, mod din Søster du vil feide,
I Skrift, Historier, kun et Exempel nævn,
Hvor man har seet slig Begierlighed til Hevn!
Man to Thebaner saae i fordum Dage krige,

To Brødre myrdes af hinanden; men et Rige,
Et Herredømme til den Ild dog Tynder var,
Her et umælend' Dyr to Søstre væbned har.
Lad Eder Helved ei og Furiæ forlede
Til at fremture i slig unaturlig Vrede.
Offr' den Helene op, som opvakt haver Krig,
Stik udi Skeden Sværd, og lev endrægtelig!

Hvorpaa Spøgelset synker ned i Jorden igien ved samme Musiqve.

Sc. 3.

Philocyne,

efter at Musiqven har Ende, reiser sig op af Stolen.

Hevngierrighed imod min Søster er forsvunden,
Jeg af min Faders Ord og Straf er overvunden,
Jeg føl' Forandring i mit Blod, min hele Krop,
Og min Samvittighed mig nager, tærer op.
Jeg idel Ruelse i Siæl og Hierte finder,
De salte Taare mig af Øine strømviis rinder,
Jeg mærker, at jeg har ei været ved mit Sind,
Og at Hevngierrighed har giort mig ganske blind.
Min Faders Geist har mig fra blodig Forsæt strækket,
Og til Lucilia Medlidenhed opvækket,
Mit Hierte, der var før som Marmor, Flintesteen,
Bevæges, bøies nu som ny udspiret Green.
Jeg vil ei mere med min kiære Søster krige,
Men lade Byttet, og med hende mig forlige,
Jeg fnysed nys af Hevn, nu sukker efter Fred,
Min Vrede er omvendt til lutter Kiærlighed.

Hun sætter sig i Stolen igien, og ligesom falder i Afmægtighed.

Sc. 4.

Lucilia med Melampe paa Armen. **Philocyne.**

Lucilia.

Jeg Byttet fik igien, som mig med Ret tilhørte,
Saa angenem en Skienk en Elsker aldrig førte
Til sin tilkommend' Brud, som den, Leander gav,
Den gav mig Liv igien, og reddede fra Grav.
Hvor uformodentlig mig Lykken dog har føiet!
Lev med Melampe nu, Lucilia, fornøiet,
Frygt ei for Polidor, for Trudsler og for Krig,
Naar vises Sværd mod Sværd, man nok betænker sig.
Lad stolte Polidor kun med sin Mandddom prale,
Leanders Styrke ham nok tvinger at omsale,
Leander lær ham nok at lægge Vaaben ned,
At tage Svøftet ind, tilbede sig en Fred.
De tænker, man maaskee forsagt af Trusler bliver,
Og for at undgaae Krig, Melampe overgiver;
Nei, nei, Lucilia afskrækkes ei saa let,
Hun har en ædel Siæl, og Hiertet sidder ret.
Thi før skal Sværdet Folk, som Avner Vind, udrydde,
Ja før skal Helte-Blod som Strøm og Elve flyde,
Før Faders Sværd skal Søn i Graven stikke hen,
Før man Melampe skal aftvinge mig igien.
Men Tiden minder, at jeg maa mig hiem begive.

Gaaer.

Philocyne springer op.

Bi lidt, Proserpina! jeg skal dig sønderrive
Med disse Hænder, og dig dæmpe skal dit Mod;
Min brændend' Siæles Tørst maa slukkes med dit Blod.
Tøv lidt! men Himmel! hun mig undgik udaf Hænder,
Jeg al min Tanke nu til Krig og Hevn henvender,
Min Faders Tale giør ei mindste Virkning meer,
Al slig Formaning nu kun Snak og Fabel er.
Mod al Bebreidelse og Straf jeg stopper Øre,
Skiønt Himlen raaber Fred, saa dog jeg Krig vil føre,
Min Fader anden Gang af Graven op maa staae,
Og mig end haardere min Synd bebreide maa;
Naturen maa mig min Misgierning forekaste,
Den hele Verden maa mig hade, skye og laste,
Samvittigheden maa til Døde plage mig,
Alt dog forgieves er, at strække mig fra Krig.
Jeg til min Skiændsel selv min Støtte vil berede,

Jeg unaturlig vil og vanskabt gierne hede,
Man som et Monstrum maa mig vise i et Land,
Naar min Hevngierrighed fornøies, stilles kan.
Nu gaaer jeg hen, og mig til Mord og Rov bereder,
Og med bevæbned Haand, min Fiende opleder,
Nu gaaer jeg hen min Slægt at rykke op med Rod,
Og for at dyppe Sværd udi min Søsters Blod,
For Ben mod Ben til Had og Avind at opvække,
Med døde Kroppe Mark og Enge at bedække,
At træde under Fod Naturens Ret og Lov,
Ved Blod, ved Knald og Fald, ved Mord, ved Brand, ved Rov.
Gaaer.

Sc. 5.

Sganarel som en Bonde.

Den første Gang gik det galt til, men nu haaber jeg, at det skal gaae bedre! thi jeg kom ikke ihu, at en Doctor burde forstaae Latin, og at jeg let kunde røbes, naar nogen examinerede mig. Det var ellers et forbandet Puds, den Oldfux spillede mig; naar vi engang faaer Fred, skal jeg nok betale ham igien. Men der kommer heel beleiligt en af Luciliæ Piger; jeg vil fritte hende om Sagerne.

Sc. 6.

Luciliæ Pige. Sganarel.

Pigen. Aa! hvad Ulykke staaer ikke vor Huus nu fore! Vore Efterkommere skal ikke kunne troe, at saadant kan være skeet, nemlig at et umælende Creatur, en Skiødehund, har ophidset to kiødelige Søstre mod hinanden. Jeg tænkte i Førstningen, at det skulde endes allene med Trudseler, men jeg mærker, at Polidorus og Leander er derover kommen i Ord sammen, og har truet hinanden paa Livet, saa at det ikke vil løbe af uden Blod. Aa! man maa vel sige, at intet Had er saa stort som Broder- og Søster-Had. Men der seer jeg en Bonde. God Dag min ærlig' Mand, hvor har du hiemme?

Sganarel. Jeg er hiemme fra.

Pigen. Det er ikke saa ilde svart. Men hvor er dit Hiem?

Sganarel. Hvor har I hiemme, lille Fæstemøe?

Pigen. Jeg tiener for Pige I en fornemme Jomfrues Huus, som hedder Lucilia.

Sganarel. Hedder Huset Lucilia?

Pigen. Nei, Jomfruen hedder Lucilia. Men hvor tiener du?

Sganarel. Jeg tiener ingensteds for Pige.

Pigen sagte. Denne Bonde er et lystig Ho'ed. høit. Jeg kan nok høre, at du er skiemtefuld. Hvor gammel est du?

Sganarel. Hvor gammel er I?

Pigen. Jeg er sytten Aar gammel.

Sganarel. Sytten Aar gammel! og I er endnu Pige? hvor kan det være mueligt? Saa gamle Piger har vi ikke i vor Egn.

Pigen. Ikke det? Her har vi, min Troe, Piger paa fyrgetyve Aar.

Sganarel. Da har de stakkels Piger slet Lykke hos Jer.

Pigen. Ja Landsmand! de har slet Lykke baade herudi og i alt andet.

Sganarel. Hvad kan saadan en Pige, som I er, faae til Løn om Aaret?

Pigen. Otte Rigsdaler.

Sganarel. Saa meget kan en Pige fortiene paa en Nats Tid hos os.

Pigen. Det maa være et Canaans Land, som du boer udi.

Sganarel. Hvad hedder den Jomfrue, som I tiener hos?

Pigen. Hun hedder Lucilia, og er forlovet med en ung Herremand ved Navn Leander.

Sganarel. Hvor længe har de været forlovet sammen?

Pigen. Udi fire Aar.

Sganarel. Det var en forbandet lang Forlovelse. Hvor mange Børn har hun faaet imidlertid?

Pigen. Fy din Tølper! min Jomfrue er en ærlig Jomfrue. Jomfruer hos os faaer ikke Børn førend de bliver gifte.

Sganarel. Det veed jeg nok, men jeg meente forlovede Jomfruer; thi hos os, hvor Forlovelser er ikke nær saa lange, faaer man gierne eet Barn i det ringeste for Bryllupet.

Pigen. Ja der er vel dem hos os, som det gaaer ligeledes til med, men ikke fornemme Jomfruer.

Sganarel. Er Jer Jomfrue da en fornemme Jomfrue?

Pigen. Ja vist, hun er en af de mægtigste Huse i Italien.

Sganarel. Hvor mange Piger er der i Jer Huus?

Pigen. Vi ere sex.

Sganarel. Faaer de alle lige stor Løn?

Pigen. Nei somme faaer otte Rixdaler og somme tolv.

Sganarel. Hvor mange Gange spiser I om Dagen?

Pigen. Tre Gange. Du gior mig saa mange unyttige Spørgsmaal; jeg har saa meget andet i Hovedet.

Sganarel. Aa! lille Pige, bi et Øie-

blik! Jeg har saa stor Lyst at vide, hvorledes det gaaer til i fornemme Huse. Hvor mange Retter Mad faaer din Jomfrue hver Maaltid?

Pigen. Sex Retter.

Sganarel. Hillemænd! saa maa hun ha' en Mave saa stor som en Koe-Mave.

Pigen. Nei saamænd! hun æder kun lidt af hver Ret.

Sganarel. Ja, det maa være. Men paa hvad Tid holder I Chor om Aftenen?

Pigen. Det er ikke meer brugeligt i fornemme Huse.

Sganarel. Hvor meget Garn kan vel Jer Jomfrue spinde om Ugen?

Pigen. Fy fy! du skal nok see, at saadanne Jomfruer syer og spinder.

Sganarel. Er Jer Jomfrue smuk?

Pigen. Ja vist, hun er som en Lilie.

Sganarel. Ei, nu begriber jeg, hvorfor hun ikke arbeider.

Pigen. Du er ikke taabelig for en Bonde; havde jeg Stunder, saa gad jeg nok taelt meer med dig.

Sganarel. Aa! lille Pige, nok et Par Spørsmaal: Er Jer Jomfrue bemidlet?

Pigen. Ja vist har hun store Midler.

Sganarel. Har hendes Kiæreste ogsaa noget til bedste?

Pigen. Aa ja vist.

Sganarel. Hvorfor gaaer de da saa længe og seer paa hinanden?

Pigen. Nu har jeg svart til dine to Spørsmaal. Far vel.

Sganarel. Hillemænd! hvor kiønt løb ikke det af for mig. Hun aabenbarede mig adskillige Ting om Fiendens Tilstand. Ha ha ha! jeg kan ikke bare mig for Latter, naar jeg eftertænker, hvor forbistred artig jeg bar mig ad, og hvor net jeg agerede en Bonde. Naar alting løber vel af, saa er det en stor Tidsfordriv at være en Spion. Jeg haaber, at jeg ikke skal blive røbet i denne Dragt. Kunde jeg ikkun nu ihukomme alt, hvad jeg udforskede! Lad mig see: Pigen var sytten Aar gammel, faaer otte Rixdaler til Løn, der er fem andre Piger i Huset; de har Piger paa fyrgetyve Aar; Lucilia faaer sex Retter Mad hver Maaltid, æder kun lidt af hver Ret, holder ingen Lovsang om Aftenen, er bemidlet; han har ogsaa dygtige Midler. Det er en mægtig Hob, jeg fik at vide paa eengang. Men der kommer en anden, ham maa jeg fritte om andre Sager.

Sc. 7.

En Fisker. Sganarel.

Fiskeren. Aa! Herre Gud, hvor godt har dog den i Verden, som har sit paa det Tørre. Ingen Stand er saa slet, som en fattig Fiskers. Men der seer jeg en feed spækked Bonde staaende; det Slags Folk har bedre Dage end vi.

Sganarel. God Dag, Monsieur Neptunus! har der vanked brav Fisk i Dag?

Fiskeren. Nei, det er kun slet bestilt med Fiskeriet, disvær! mod det var i gamle Dage.

Sganarel. Det er selsomt med Jer, I Fiskere! I klager over, at Havet tømmes og Fiskene tar af; hvorfor lar I dem ikke være i Roe? Skulde vi Bønder giøre saa ved Skovene, saa vilde de snart faae Ende; men naar vi hugger et Træ, saa planter vi et andet i Steden; hvorfor giør I ikke ligesaadan med Havet, og planter andre Fiske i Steden for dem, I tar bort?

Fiskeren. Jeg mærker, at du er en god Søemand til Lands.

Sganarel. Det er, min Troe, sandt jeg siger; thi det var bedre at I giorde Fisk, som Folk kunde æde, end Havfruer, som er til ingen Ting nyttig.

Fiskeren. Giør vi Havfruer?

Sganarel. Saa har jeg hørt, at naar en Fisker ligger hos sin Fiskerinde paa Søen, saa føder hun en Havfrue.

Fiskeren. Det er kun Eventyr, Landsmand!

Sganarel. Jeg har i det ringeste hørt det fortælle for sandt, Vandsmand! Men er der da ingen Havfruer til?

Fiskeren. Jo der er nok til.

Sganarel. Hvad Maal taler de?

Fiskeren. De taler alle Slags Maal, ligesom paa Landet.

Sganarel. Mon der er ogsaa Sprogmestere blandt dem?

Fiskeren. Jeg har ikke saa stor Kiendskab med dem, at jeg kan give nogen Underretning derom.

Sganarel. Men hvoraf kommer det, at man seer blaae Lys sommetider brænde paa Vandet?

Fiskeren. Naar nogen fornemme Fisk, som en Hval eller stor Lax, døer, saa blir der holdet Vaage-Stue over dem, og da brændes slige Lys; men de andre Fiske, som ei er i Rangen, døer uden Ceremonie som Sviin eller Bønder.

Sganarel. Saa maa der paa den Maade være Regiering i Havet, og Vand-Konger, lige saa vel som Land-Konger paa Jorden.

Fiskeren. Ja vist, Hvalfiskene ere som Konger.

Sganarel. Disse Søe-Fugle, som man seer i saadan Mængde, bilder jeg mig ind at være Rifogder.

Fiskeren. Hvi saa?

Sganarel. Jo, efterdi de æder de smaa Fiske op.

Fiskeren. Ha ha ha!

Sganarel. Men hvoraf kommer det, at

man siger, at En er saa stum som en Fisk? Kan da Fiskene ikke tale?

Fiskeren. Nei, de er derudi de allerulyksaligste Dyr.

Sganarel. Hvi saa? Det var at ønske, at I Fiskere ikke heller kunde tale; thi I taler ikke gierne, uden I lyver, saa at en Fisker-Tidende og en Løgn er det selvsamme.

Fiskeren. Du er ikke saa taabelig, som du stiller dig an. Men vidste jeg, at du fixerede mig, vilde jeg strax gaae min Vei.

Sganarel. Nei det er aldrig min Maade. *Fiskeren vil gaae.* Ei bi lidt, jeg vil spørge dig om noget, vi skal siden drikke en Kande Øl sammen. Hvem tiener du hos?

Fiskeren. Jeg er een af Leanders Fiskere.

Sganarel. Hvor mange Fiskere har han?

Fiskeren. Tolv foruden mig.

Sganarel. Har hver Fisker sin Baad?

Fiskeren. Somme Fiskere har to Baade.

Sganarel. Hillemænd! det er en Fandens Hob Baade. Men er I alle gifte?

Fiskeren. Ja, vi har alle Koner og mange Børn.

Sganarel. Hvad Slags Fisk falder mest ved disse Kyster?

Fiskeren. Cabeljou og Flynder.

Sganarel. Er alle Jere Baade i god Stand?

Fiskeren. Nei, den halve Deel af dem er raadne.

Sganarel. See der har du noget til en Kande Øl. Jeg har ikke Stunder at drikke med dig; thi jeg skal hiem til min Gaard. — Hillemænd! nu har jeg udspioneret Fiendens Tilstand baade til Lands og Vands. Gode Kundskaber er det fornemste man maa lægge sig efter udi Krigstider. Det sidste kostede mig sex Skilling, men det vil intet sige. Penge kan aldrig blive bedre anvendt; thi saadan Kundskab kan profitere os hundrede Gange mere, end de Penge var værde. Lad nu see, om jeg kan komme det sidste ogsaa ihu. Leander har tolv Fiskere, hver Fisker har to Baade, som er fire og tyve; naar jeg nu lægger Fiskerne og Baadene sammen, saa blir Summa Summarum sex og tredive Personer in alles, foruden Koner og Børn. Cabeljou og Flynder er de fornemste Fiske, de faaer. Den halve Deel af Baadene er raadne. Den sidste Kundskab er allene Pengene værd. Alting bestaaer i en Øvelse; nu skulde jeg kunne fixere, om det var Fanden selv. Men jeg maa hiem og bringe Underretning om det, jeg har udspioneret.

Sc. 8.

Dorothea. Sganarel.

Dorothea. Ach, ulyksalig var den Tid, paa hvilken Melampe blev fød! den Dag vil skrives med sorte Bogstaver! thi jeg seer saadan Ulykke for Øien, som ikke er at beskrive. Man hører ikke tale uden om Mord, Brand og Rov. Aa! gid deres Broder, Pandolfus, som er paa Veien, i Tide kunde komme hiem, førend Tragoedien gaaer an; han kunde maaskee ved sin Magt og Myndighed twinge dem til Fred. Hvis han blir een Dag længer borte, saa er vi allesammen om en Hals.

Sganarel. Giv dig tilfreds, Dorothea! vor Sag skal faae en god Udgang; thi jeg har faaet en Hob at vide om Fiendens Tilstand baade til Lands og Vands.

Dorothea. Har du det, Sganarel?

Sganarel. Du maa kalde mig Herr Krigs-Raad eller Herr Kundskabs-Raad herefter. Jeg har fortient saadan Titul; thi jeg har igiennemgaaet mange Fristelser og Ulykker ved denne Forretning.

Dorothea. Veed du da Fiendens Anslag imod os?

Sganarel. Nei, det veed jeg endelig ikke, men jeg veed det, som meer er.

Dorothea. Naar du ikke veed Fiendens Anslag, saa veed du slet intet.

Sganarel. Det maa jeg forstaae. Det har kosted mig baade Ho'edbryd og Penge.

Dorothea. Lad mig da høre, hvad det er.

Sganarel. Ikke, om du vilde give mig al Verdens Guld. Jeg gir Ingen Rapport til, end til Polidorus selv.

Dorothea. Er Leanders Hær meget stærk?

Sganarel. Det veed jeg ikke, men.....

Dorothea. Hvad veed du da? deri skal jo den hele Kundskab bestaae. Er de da snart færdig med deres Udrystning?

Sganarel. Det skal ikke heller kunne sige, men jeg veed i det øvrige alting baade til Lands og Vands.

Dorothea. Mig synes, at alt det øvrige kan beløbe sig til slet intet.

Sganarel. Nei hør: hun vil, min Troe, ogsaa raisonnere i Krigs-Sager.

Dorothea. Han giør sig saamænd allerede en Mine, som han var en Minister. Jeg veed, du kan jo sagte sige mig noget.

Sganarel. Ikke om Cabeljouen og Flynderne engang.

Dorothea. Hvad er det for Snak?

Sganarel. Ikke om den fyrgetyve Aars Jomfrudom engang.

Dorothea. Nei hør engang, hvor forblommed han taler. Det er sært med disse Dosmere, at naar dem noget blir betroed,

saa bilder de sig ind, at al Verdens Viisdom ligger skiult derunder, og giør store Hemmeligheder af Bagateller, ligesom en viis Raads-Herre, der ærgrede sig snart ihiel, eftersom han udi Søvne havde sagt sin Kone, at Borgemesteren havde spildt Blæk paa sin Klud paa Raadhuset. Saaledes gaaer det og med denne; thi jeg troer, han lod sig før hænge, end sagde, i hvad Klædedragt han havde seet en af Fiendens Folk. Det var at ønske, at En vilde tage sig for at skrive en Comoedie over Folk af deslige Charakterer, over saadan urimelig Politik og affectered Taushed; men der kommer En med et hvidt Baand paa Hatten. Lad os løbe.

Sc. 9.

En bevæbned Person. Sganarel. Dorothea.

Den Bevæbnede. Staaer! eller det koster Jer Liv.

Sganarel. Aa..... Hr. Capitain, spar mit Liv! Jeg er ikke Sganarel.

Den Bevæbnede. Ha ha! Er du Sganarel, Polidori troe Tiener? det er et skiønt Bytte.

Sganarel. Aa! langt fra, Herre! at jeg er Sganarel; jeg er Sganarels største Fiende, og jeg holder ham for en Carnali.

Den Bevæbnede. Du røber dig selv.

Sganarel. Aa! havde jeg Sganarel her, jeg skulde knuse ham.

Den Bevæbnede. Hvo est du da?

Sganarel. Jeg er ingen.

Den Bevæbnede. Est du ingen? bekiend hvo du est, du skal ellers strax døe for mine Hænder.

Sganarel. Aa! jeg er, min Troe, ingen Spion, naadige Herre!

Den Bevæbnede. Est du en Spion? jeg troer det ogsaa.

Sganarel. Aa nei, Herre! jeg gaaer kun i denne forvendte Dragt allene for den Aarsag, at ingen skulde kiende mig og tage mig for en Spion.

Den Bevæbnede. Ha ha! nu har jeg nok. Det er en Spion. Hvem tilhører ellers det Fruentimmer.

Sganarel. Det er min Hustrue, Herre!

Dorothea. Aa! troe ham ikke, Herre! jeg er Jomfrue.

Den Bevæbnede. Fort fort hen til Leiren, der kan vi bedst examinere, om I er Jomfrue.

Dorothea. Ach Ridder! jeg svær, at jeg er Jomfrue.

Den Bevæbnede. Den Sag skal vi strax finde Rede udi, naar I kommer i Leiren.

Han trækker dem ud. De kriger.

Sc. 10.

Pedro, Pandolfi Tiener. **De Andre.**

Pedro trækker sin Kaarde, og gaaer løs paa den anden, som flyer og lar Byttet fare.

Sganarel og **Dorothea** *paa Knæe.* Aa! ædle Ridder! I har ved Eders Tapperhed reddet vort Liv og taget os af Fiendens Hænder.

Pedro. I farer vild, kiære Venner, jeg er ikke Ridder, men jeg tiener hos den stolteste Ridder i Verden, jeg mener den store Pandolfus, hvis Navn udi nogle Aar har været en Skræk for Morer og Saracener. Han er nu kommen til sit Fæderneland igien, kroned med Laurbær-Krandse, førende med sig prægtig og kostbar Bytte; blandt andet et med Diamanter besat Sværd, som han med egen Haand tog fra den Moriske Konge Mahomed Muleaz udi det store Slag for Ceuta. Men kiære! hvi bliver I saa altererede af denne min Tale? er det af Misundelse? fortryder I paa, at min Herre har forhverret sin Familie saadan Ære?

Dorothea. Aa! jeg er ganske fra mig selv og kan ikke tale et Ord.

Pedro. Er det da af Avind?

Dorothea. Nei, det er af Glæde; thi aldrig kunde Pandolfus komme hiem paa beleiligere Tid, end nu, da hans Søstre er udi aabenbare Krig mod hinanden.

Pedro. Men hvad er Aarsag til saadan Krig? Er det fordi den ene vil herske over den anden i den store Pandolfiske Familie? eller er det fordi den ene er misundelig over den andens Skiønhed? eller er det af Kiærlighed til en skiøn og kostbar Ridder, som de begge elsker!

Sganarel. Aa nei, Herre! alt saadant er kun Bagateller. Slige Ting var ikke tilstrækkelig til at sætte Splid blandt tvende saa stærkt foreenede Søstre. Nei, Monsieur! det er noget, som er meer vigtig; de trætter om den skiønne Melampe.

Dorothea. Ja, Herre! Melampe er Tvistens Æble allene.

Pedro. Jeg har jo da giettet ret, at de trættede om en høiadelig Ridder. Men af hvilken Familie er samme Ridder Melampus?

Sganarel. Om hans Fader var en Finke-Ridder, eller ei, det skal jeg ikke sige; men hans Mo'er gik paa fire Been, og hedde Diana, og ligesaa gaaer ogsaa denne Melampe.

Pedro. Hvis jeg vidste, at du spottede mig, skulde det koste dit Liv.

Sganarel. Min Herre! I maa gierne slaae mig ihiel, om jeg siger usandt. Trætten imellem begge Søstre reiser sig af en Skiøde-hund.

Pedro. En Skiøde-hund?

Sganarel. Ja en Skiøde-hund; men I maa vide, min Herre, at den er saa skiøn, at om den kom til Auction paa et Hunde-Market, kunde den løbe op til ser, ja til otte Skilling.

Pedro. Dette altsammmen begriber jeg ikke.

Sganarel. Det kommer deraf, at Monsieur kanskee ikke har studeret; thi havde han læst nogle Bøger, som handler om Hunde-Kiærlighed, skulde han finde flere Exempler derpaa. Der var jo nyelig en Fransk Dame, som skikkede sig vel i mange store Ulykker, men da hun misted sin Hund, begav hun sig af Sorg i Kloster. Er det ikke sandt, jeg siger, Dorothea?

Dorothea. Jeg blues ved at tale derom, men jeg kan ikke negte, at Krigen jo reiser sig af en Hund.

Pedro. Aa Himmel! nu, jeg hører Navnet, kiender jeg Hende igien. Er Hun ikke Philocynes Kammerpige? kiender I ikke mig? jeg er Pedro.

Sganarel. Og jeg er Sganarel.
De omfavner hinanden.

Dorothea. Aa! kiære Pedro, jeg anseer det som et godt Omen, at I befriede os saa uformodentlig.

Sganarel. Det maa endelig være et godt Omen; thi ellers ha'de jeg misted mit Ho'ed, og du din Jomfruedom; thi saadant regner man ikke saa nøie i Felten.

Dorothea. Nei, jeg mener, denne Befrielse er som et Præludium for det, som Pandolfus ved sin Hiemkomst vil udvirke. Aa! gid han allerede var her!

Pedro. Han vil visselig komme i Dag. Men hvad var det for en Fiende, som I blev overfalden af?

Dorothea. Lad os gaae hen til et Sted, hvor vi er i Sikkerhed, der skal jeg vidtløftig fortælle alting fra Begyndelsen til Enden.
De gaaer bort.

Act. 5.

Sc. 1.

Pandolfus og Pedro.

Pandolfus.

Af stolte Bølger jeg har længe været tumlet.
Det vrede Hav mod mig har uden Ophør brumlet,
Alt hvad udvirke kan det haarde Element,
Paa denne Reise har Pandolfus følt og kiendt.
Jeg efter lang Seilads mig lykkelig seer havne,
Jeg iler til min Slægt og Søskend' at omfavne,
Men jeg seer Slægt mod Slægt ophidset, Ben mod Ben,
Saa at jeg ønsker, jeg paa Havet var igien.
De Søstre jeg forlod, jeg ikke mere finder,
Men udi deres Sted, to Helvedes-Gudinder,
To Furier, der mod hinanden væbnet staae;
Leander, Polidor i Harnisk vrede gaae,
At lade sig af dem til Mord og Brand opægge,
Til tvende Huse med sig selv at ødelægge.
Hvad har, o Himmel! jeg da giort? hvad raabend' Synd
Mig sligt paafører, og min Skiebne giør saa tynd?
For hvad Misgierning du slig Haardhed mod mig øver?
Hvi lod du mig ei før omkomme iblandt Røver'?
Hvi lod du heller mig ei Havet sluge op,
Og Fiskene til Rov og Bytte gav min Krop?
Hvi lod du heller mig ei flakke med Ænea
Fra et til andet Land? men jeg seer Dorothea,
Som Philocyne før saa meget havde kiær.
Mon jeg seer feil? Nei vist, det jo den samme er.

Sc. 2.

Dorothea. Pandolfus.

Dorothea.

Ach! Himmelen har, o Pandolfe, mig bønhøret.
Og Eder hiem igien betimeligen føret;
I Eders Hænder jeg hengive alting vil,
I ene hindre kan et ynksomt Skuespil.
I ved Jer Myndighed kan redde tvende Huse,
Kan true Stormen, den forbyde meer at bruse.
Pandolfus ene kan ved Broders Myndighed
Udslukke denne Ild, og os forhverve Fred,
Og tvinge begge at indstikke Sværd og Glavind.

Pandolfus.

Siig, Dorothea, hvad er Aarsag til slig Avind?
Hvad har adsplitted det foreened Søsterpar?
Hvad Polidorus mod Leander ægget har?

Dorothea.

Jeg kan min Tale ei for Suk og Graad fremføre.

Pandolfus.

Holdt op at græde lidt, lad mig Aarsagen høre!

Dorothea.

Viid, o Pandolfe! at en liden Skiøde-hund
Til saadan Tvistighed er eenst' rette Grund.
Den Philocyne fik ved Moders Testamente,
Imod Luciliæ, den ældste Søsters, Vente.
Et Had, skiøndt hemmelig, sligt haver først forvoldt;
Lucilia en Tid dog gode Miner holdt,
Til nu omsider hun ved List den haver røvet,
Og Philocyne fast til Døden har bedrøvet.
Da man fik vide, i hvis Hænder Byttet var,
Strax Sorgen sig til Had, til Hevn forvandlet har,
Strax i Familien blev alting slet forvirred,
Og Philocyne har sin Polidor opirred
Imod Leander; ham igien Lucilia,
Som ikke lider, at sig Byttet tages fra,
Med smigrend' Løfter har ophidset Sværd at drage,
Og med bevæbned Haand at drive Magt tilbage.
En haard og blodig Krig saa alting trues med,
Hvis den ei stilles ved Pandolfi Myndighed.

Pandolfus.

Slig Uheld smerter mig, Aarsagen meget mere,
Et saadant Søster-Had man finder vel blandt flere;
Men for saa ringe Ting, kun for en Skiøde-hund,
To ædle Huse at see ganske udi Grund,
Exempel derpaa ei citeres kan af Bøger,
Hvad Umag man sig giør, hvor flittig man end søger.
Den Snak forvendet er, brug ikke med mig Spil!
Siig Sanden, eller det dig Livet koste vil.

Dorothea.

Jeg svær ved Himlen, at jeg Sandhed ei forvender,
I min Oprigtighed selv, o Pandolfe! kiender,
Jeg overgiver mig i Eders Vold og Magt,
Straf mig, hvis mindste Ord mod Sandhed jeg har sagt.

Pandolfus.

Er det da sandt?

Dorothea.

Ja vist, mit Liv til Pant jeg giver.

Pandolfus.

Ah! Sorg, Forbittrelse mit Hierte sønderriver.
To Søstre for en Hund at hidses op til Krig,
Jeg tilstaaer selsomt er; men mere underlig
At see to Helte sig saa let at væbne lade,
For intet bryde Fred, saa let hinanden hade.
I Venskab aldrig meer foreened nogen var,
Ei Damon, Pythias, som dette ædle Par.

Dorothea.

Man dertil Polidor har bragt med megen Møie,
Leanders Venskab stod ham længe fast for Øie,
Omsider Elskov dog hos ham tog Overhaand,
Ham sønderrive tvang det stærke Venskabs-Baand.

Pandolfus.

Du maa, Pandolfe! da til Side alting sætte,
Arbeide ene paa at stille denne Trætte;
Jeg sværger ved mit Sværd, bestænkt med Helte-blod,
Og ved min gyldne Hielm, som jeg ved Nili Flod
Med Seier-Haand tog fra den stolte Moriske Kiæmpe,
At, om med gode ei, med Magt jeg sligt skal dæmpe,
At den af Parterne, som udi dette Spil
Er meest haardnakked, jeg dens Siæl opoffre vil.

Gaaer.

Dorothea.

Ach! al vor Velfærd nu sig paa Pandolfus hviler,
Som Himlen os har sendt. See! Sganarel hid iler,
Ham udi Hovedet forkeerte Øine staaer.
Kom Sganarel, kom hid, siig, hvordan Sagen gaaer.

Sc. 3.

Sganarel. Dorothea.

Sganarel. Hei Mosieurs! Qvarteer! Qvarteer! er I galne? jeg er neutral, jeg er kun Skriver ved Armeen; jeg er Commissarius; jeg er Auditeur; Gregorius Qvarte.....er-Mester.....

Dorothea. Hvad er paa Færde, Sganarel?

Sganarel. Er der nogen bag efter mig, Dorothea?

Dorothea. Jeg seer jo ikke et Menneske. Jeg troer, at du er bange for din egen Skygge.

Sganarel. Hei! kommer da I Fæhunde,

saa mange som I er! jeg er Karl for Jer Hat, om I var Tusinde.

Dorothea. Har du været i noget Slag, Sganarel?

Sganarel. I forbandede Skabhalse, hvi kommer I ikke nu?

Dorothea. Er du forfulgt af nogen?

Sganarel. Hei hei! Cujon, Cujonior, Cujonissimus! kommer kun, I Hunde, jeg skal tage Jer alle paa min Samvittighed.

Dorothea. Jeg troer, Karlen er gal; her er jo ikke et Menneske.

Sganarel. Jeg skal vise Jer, hvad det er at binde an med mig.

Dorothea. Ei svar mig dog, hvor har du været?

Sganarel. Jeg skal vise Jer, at Hiertet sidder paa det rette Sted.

Dorothea. Ei hør dog, naar Folk taler til dig.

Sganarel. Er det dig, Dorothea! du har godt, som kan sidde hiemme bag Kakkelovnen.

Dorothea. Jeg seer, Gud skee Lov! at du ingen Skade har faaet.

Sganarel. Da er det Under; thi mig synes, at jeg fik en Bombe lige paa min Næse.

Dorothea. Da maa du ha' en forbandet stærk Næse, som en Bombe ikke kan bide paa.

Sganarel. Det maa jeg forstaae.

Dorothea. Er der holdt noget Slag?

Sganarel. Et Slag, hvis Lige ikke har været hørt fra Verdens Begyndelse.

Dorothea. Hvilket Partie har da Seieren?

Sganarel. Det veed jeg ikke; thi da Slaget begyndte, defilerede jeg, for at giøre Afbræk paa Fiendens Proviant, og derved i en Hast giøre Ende paa Krigen. Jeg brød ind i et Telt, hvor jeg attaquerede fire Vestphaliske Skinker, som maatte gi' sig paa Naade og Unaade; giorde to nye Kioler til Krigsfanger, og fik ved Capitulation et Par Fløiels Buxer, som jeg havde agtet at forære Jer til at giøre en Kaabe af.

Dorothea. Havde du ikke andet at forære mig, saa maatte du beholde det selv.

Sganarel. Men, Dorothea! da jeg skulde avancere tilbage med Byttet, kommer tyve bevæbnede Knegte i Hælene efter mig, af hvilke jeg slog nitten ihiel med Skinkerne, og den tyvende fik jeg af Halsen ved det, at jeg kastede ham Skinkerne tilligemed Klæderne lige i Næsen.

Dorothea. Men er det vist, at de er i Slag sammen?

Sganarel. Vil I ikke troe mig, saa kan I selv gaae derhen. Slaget er begyndt for en halv Time siden; jeg kunde nok have oppebiet Enden, men jeg er ganske ikke curiøst, jeg faaer det nok at vide af andre. Jeg har giort alt, hvad jeg kunde; thi havde ikke disse Rakkere kommen efter mig, saa havde jeg afskaaret Fiendens hele Proviant.

Dorothea. Aa Sganarel! det er en ulykkelig Tidende, du fører; havde man biet med Slaget en Time længer, havde vi været frelste; thi Pandolfus er kommen tilbage.

Sganarel. Pandolfus er kommen tilbage?

Dorothea. Ja, jeg har selv talt med ham, og fortalt ham den hele Historie. Han er den eneste, som ved sin Myndighed kan tvinge dem til Forliig og afvende al videre Ulykke.

Sganarel. Det er sandt, Dorothea! det var en stor Ulykke, at han ikke kom lidt tilforn.

Dorothea. Jeg fandt ham da han var nys kommen. Han var meget fortørnet, saasom han havde hørt af Folk, som mødte ham paa Veien, den Krig, som var opvakt mellem sine Søstre; men blev ligesom rasende, da han hørde Aarsagen dertil. Han svor, at han inden Soel gik ned skulde giøre Ende derpaa, eller sætte sit Liv til.

De gaaer.

Sc. 4.

En Cavaleer i Krigs-Habit.

Man aldrig nogen Tid saae Stridsmænd mere modig,
Ei meer haardnakked var et Slag, ei mere blodig,
En Fiende uforsagt ei meer mod Fiende gik;
Enhver sit Bane-Saar i Bryst og Hierte fik.
Hver paa det Sted, han stod, man næsegruus saae falde,
Sin Eftermand til Hevn og til Exempel kalde,
En figtet med een Arm, en anden sad paa Knæe,
Til yderst Aandedræt sin Fiende truede.
Leander, Polidor man stride saae som Løver,
Som Tigre, Biørne, dem man Ungerne berøver,
Ulyssis Listighed, Achillis, Hectors Mod
Enhver af disse to tilkiende give lod;
Thi nu man dennem saae Krigshæren at omride,
Opmuntrende enhver; nu for i Spidsen stride,
Hver nu Anfører var, og nu igien Soldat,
Nu brugte Hiernen, nu igien tog Sværdet fat.
Hvo undrer, naar man seer saaledes Kiæmper stride,
At Seieren ei meer til een end anden Side
Kan helde, vende sig, at ingen vinde maa,
Naar Høvding og Soldat som Muur og Klippe staae?

Da Stridsmænds Arme fast af Mord udmatted vare,
Leander raabte: Vi, for mere Blod at spare,
Afgiøre Sagen vil allene ved Duel:
Den ædle Polidor ham svarede: Ja vel.
Strax Tid og Sted blev til en Enekamp udnævnet,
Leander Polidor til denne Plads har stævnet,
Hvor til det yderste de begge figte vil,
Og ende ved Ens Død slig blodig Sørge-Spil.
Hvis Retten er, deri skal Sværdet være Dommer.
Men der jeg bliver vaer, at Polidorus kommer,
Han til at møde sidst er alt for ærekiær;
Han Mine har, som han om Seir forsikkred er.

Sc. 5.

Polidorus. Cavaleren. Leander. En anden Cavaleer.

Polidorus.

Her er det Sted, hvor vi skal om Melampe spille,
Hvor Sværdet mellem os vor Trætte skal adskille.
Men jeg min Avindsmand end ei at møde seer.

Leander.
træder frem fra den anden Side.

Her er din Bane-mand, bekymre dig ei meer!

Polidorus.

Hvo andens Bane-mand, Leander! her skal være,
Det Sværdet vise vil, det skal Udgangen lære,
Din Overmod dig har forstokked og giort blind,
Trods ei saa meget, tag i Tide Svøslet ind.
Fortryd din Daarlighed, Leander, fald til Føie,
Tilbage Byttet giv, saa lader jeg mig nøie.
Saa alt, hvad skeet er, jeg ei meer vil tænke paa,
Saa gamle Venskab vi igien fornye maae.

Leander.

Før Vand til Ild, før Bierg til Søe forvandlet bliver,
Før jeg, o Polidor, Melampe overgiver,
Leander aldrig sig af Trudsler skrække lod,
Han aldrig viget har i Slag og Kamp en Fod.
Et ædelt Hierte sig af Ord ei lader spæge,
Til Fred og Venskab du mig aldrig skal bevæge,
Jeg aldrig stikker Sværd i Skeden, aldrig gaaer
Af dette Sted, før du fra saadan Paastand staaer.

Polidorus.

Du af Haardnakkenhed ei selv kan see den Fare,
Som du dig styrter i; dit Liv jeg vilde spare,
Som næst min egen Siæl af alting før var kiær;
Men til din Undergang du selv mig tvinger her,
Saa hele Verden skal mig herudi frikiende,
At uden Aarsag jeg mit Sværd har villet vende
Mod min Velgiører, ja at jeg min bedste Ven
Ei uden Nød og Tvang i Graven stikker hen.

Hervaa trækker de ud. Trompeterne blæser, og de gaaer løs paa hinanden. Naar de har figtet noget, kommer Dorothea ind med udslagen Haar og raaber:

Sc. 6.

Dorothea. De Andre.

Dorothea.

Ach! holder inde lidt! jeg har et Ord at sige.

Polidorus.

See hvilken Dristighed! bort uforskammed Pige!
Med mindre af mit Sværd du først opoffres vil.

Dorothea.

Det, som har opvakt Strid, er ikke mere til.
I begge Fruers Navn jeg byder at ophøre.

Leander.

Det Navn allene kan en stakket Stilstand giøre.

Dorothea.

Til Blods Udgydelse er ingen Aarsag meer,
Stik Sværd i Skeden ind; Melampe myrdet er.

Leander.

Melampe myrdet?

Polidorus.

Hvad? Melampe meer ei lever!
O Himmel! hvis saa er.....

Leander.

Mit hele Legem bæver,
Ach! hvilken Tidende!

Polidorus.

O hvilket Tordenslag!

Leander.

Melampe myrdet?

Polidorus.

O! en ulykfalig Dag!

Leander.

Hvo haver dristed sig et saadant Mord at giøre?

Dorothea.

Et selsomt Eventyr I her skal faae at høre.
Pandolfus kommen er nys uformodentlig.
Da ham Aarsagen blev fortalt til denne Krig,
Han begge Søstre først forsøgte at forlige;
Men da af Ord de ei sig vilde lade sige,
I Vrede strax begav sig til Lucilia,
Som myndig Broder tog Melampe hende fra
(Jeg kan ei tale meer, saa Sorgen Hiertet trykker)
Og med sit hvasse Sværd i tvende lige Stykker
Melampe delede. O! et uhørligt Mord!
Jeg kan af Rædsel ei fast tale meer et Ord.
Naar jeg der tænker paa, jeg Øien strax maa væde,
Gir mig, o Riddere! et Øieblik at græde,
Den sidste Pligt jeg mod Melampe vise maa. —
Nu vil jeg videre med min Historie gaae:
Han for Lucilia den ene Part fremlagde;
Vanskabte Søster! see, det er din Deel, han sagde,
Til Philocyne jeg vil skikke anden Deel,
Thi begge ikke kan Melampe nyde heel.
Den Hierte har som Staal, hvis Øien ikke rinder,
Natur, som Tiger, der sig ei bevæget finder
Af saadan Hændelse, af slig uhørligt Mord.
Lucilia af Skræk ei talede et Ord,
Men, som et afhugt Træ, paa Marmor-Gulv nedfalder,
Og med en hikkend' Røst mig til sig sagte kalder:
Flyv, Dorothea, som en Piil, hun sagde, hen,
Siig Polidor, at nu Leander blir hans Ven.
Byd dem ei Avind-Skiold meer mod hinanden føre,
I Skeden stikke Sværd, en evig Fred at giøre;
Siig: mod Pandolfus de foreenes begge maae;
Fortæl den Gierning, som du ham bedrive saae;
Hvad Tyrannie han mod Melampe haver øvet,
I tvende Stykker at med Sværd han den har kløvet;
Siig: Aarsag mellem os ei mere er til Krig,
Men at Pandolfus den forflytted har paa sig.

Polidorus.

Slig Hændelse en stor Forandring kan forvolde.

Leander.

Vi i det mindste maae med Striden lidt opholde,
Til mere Kundskab vi om dette Mord kan faae.

Polidorus.

Jeg er tilfreds; vor Sag kan lige aaben staae.

Sc. 7.

Lucilia. De Andre.

Lucilia.

I Helte, kaster Sværd, hinanden strax omfavner,
Melampe myrdet er, at stride meer ei gavner,
Fornyer det forrige og gamle Venskabs Baand,
Bortkaster Glavind og hverandre giver Haand!

Leander.

I mig at drage Sværd, min Jomfrue! haver bydet,
For Eder, ei for mig, jeg Venne-Blod har gydet,
Min Vrede grundet sig paa Eders Vrede har,
Jeg var kun ivrig, for min Jomfrue ivrig var,
Forlod min Ven; thi I mig bød ham at forlade,
Jeg hadeď' Polidor; thi I befoel at hade;
I Eder har af mig, min Jomfrue! kun betient
Som af et Redskab; I var Haand, jeg Instrument.
At elske Polidor I atter mig nu byder,
Strax i at elske ham min Jomfrue jeg adlyder,
Jeg stikker Sværdet ind, jeg favner om min Ven,
Saasnart I haver ham, jeg trækker Sværd igien.
Jeg ingen Villie har, jeg er ikkun Machine,
Det Hiul, som driver, er min Jomfrues Nik og Mine,

Som Siælen driver nu til Had, til Kiærlighed,
Til Hevn, til Medynk, nu til Krig og nu til Fred.

Lucilia.

Jeg byder Eder da, Leander! Fred at giøre.

Leander.

Al Had og Fiendskab paa min Side skal ophøre.

Polidorus.

Min Philocynes Rik jeg først opbie maa,
Men der jeg hende seer i Møde os at gaae.

Sc. 8.

Philocyne. De forrige Personer.

Philocyne.

Nu, Philocyne! dig alt Haab da er berøved,
Ach! hvilken Siæl er til, der Skiebnen saa har prøved?
Jeg fra min Broder Bud faaer uformodentlig,
At nu ophævet er al Had og Søster-Krig,
At han til Tegn af Fred mig min Melampe sender.
Jeg daaner fast af Fryd, jeg mig mod Byttet vender,
Men Himmel! jeg med Skræk den finder ikke heel,
Af min Melampe jeg seer kun den halve Deel.
Ach! hvilken Broder har sin Søster saa begaved?
Tyrannisk Nero! hvi omkom du ei paa Havet.
O ulykkalig Vind, som dig til Landet drev!
Hvi Fisk og Fugle du til Bytte ikke blev?
Hvi blev dit Legem ei ædt op af Krager, Ravne?
Hvi med beholden Skib du levend' skulde havne?
For at bedrøve mig, for at bedrive Mord
Paa det, som jeg af alt har elsked mest paa Jord.
O! hvilken blodig Skienk! det Syn jeg aldrig glemmer,
O! hvilken Spot! jeg den i Hiertet stedse giemmer,
Til sidste Aande-dræt jeg tænke vil derpaa.
Den blodig Skienk vil mig for Øine stedse staae.
Alt hvad i denne Sorg dog Hiertet lidet trøster,
Er, at jeg ei skal meer bespottes af min Søster,
Og at Lucilia sin Villie ikke fik,
Ja, at min Fiende det ikke bedre gik,
At hun ei over mig skal mere triumphere;
Thi Sorgen træffer mig, men hende meget mere,
Pandolfus hende det af Hænder revet har;
Jeg ikkun taber det, som i Forhaabning var:
Hun allerede det i Eie havde inde,
Som jeg ved uvis Krig forsøgte til at vinde,
En liden Trøst, dog Trøst tilfælles Skibbrud er,
Helst naar tillige man sin Fiende drukne seer.
Men der jeg hende seer med Hovedet at hænge.
Lucilia! din Fryd ei vared' for dig længe.

Lucilia.

Saa ofte skeer, naar to forliges ikke kan
At det, som trættes om, tilfalder tredie Mand.
Slig Mord at smerte mig, jeg tilstaaer og bekiender,
Dog glæder mig, at dig ei Byttet faldt i Hænder.

Philocyne.

Den samme Trøst er og for mig, Lucilia!
At dig din Øiens Lyst med Magt blev taged fra.
Thi end hvor meget jeg Melampe elsket haver,
Hvor meget end dens Mord mit ynksom Hierte gnaver,
Jeg heller deraf seer den ene blodig Deel,
End at udi dit Skiød den skulde ligge heel,
Hvor stor Forlisen er, jeg dog har vundet dette,
At du blev revsed for din uretfærdig Trætte,
For du foragtet har din Moders Testament,
Og mod din Søster dig af Rænker har betient.
Men hvad er det for Lyd? En Traur-Musik jeg hører,
Ach Himmel nu igien min Faders Grav sig rører,
Jeg frygter, det, som før af Graven sig har reist,
Opstaaer nu atter; vist! det er den samme Geist.

Sc. 9.

Geisten

staaer op ved en sagte Musik, de Andre hænger imidlertid med Hovederne.

Vanskabte Søstre! hør, hvad jeg vil Eder sige:

Pandolfus giorde Ret, hvis Eder han tillige
Opoffred havde med det samme blodig Sværd,
Enhver af Eder var ei anden Skiebne værd,
Som efter andens Liv for ingen Ting har tragted,
Det, som meest helligt i Naturen er, foragted;
Han Tvistens Æble ret af Hænder Eder rev;
En hellig Iver ham til saadan Gierning drev.
I Furier! jeg bør saaledes Eder nævne,
I endnu pukke tør, og pønser paa at hevne
En ædel Gierning, som Pandolfus haver giort,
I saadan Broders Dyd tør end afmale sort,
Forlibte Beilere mod Eders Broder ægge,
Den allerstørste Synd til andre Synder lægge,
Den at udrydde, som er Husets Dieſteen,
Og paa vor Stamme-Træ den eenst' blomstrend' Green!
Det synes, ligesom I begge bange ere,
At Eders Lige man i Skrifter skal citere,
Det synes ligesom, at af Ærgierrighed
I blandt Misdædere vil have første Sted,
At naar man nævner en og anden grov Misdæder,
Den ei skal kunne staae i Classe, Rang med Eder,
At Messalinæ Navn skal døe og undergaae,
Og en Cæsonia ei meer skal tænkes paa,
At Belides I vil af første Classe støde,
Ja Eryphile selv at gaae tilside nøde,
Og at en Tyndaris, Xantippe, Dalila,
Mod Philocyne og mod en Lucilia
Ei meer maa regnes, saa at disse ingen Lige
I Ondskab have maae, men alle maae dem vige;
At udi Asien, Ægypten, Grækenland
Et Monstrum ei er fød, som udi dette Land.
Omvender Eder, og sligt Had af Hiertet rydder,
Gaaer, kaster Eder for den ædle Broders Fødder,
Gaaer, kysser paa den Haand, som Luen slukket har,
Der dæmpet haver det, som Ildens Tynder var.
Hvis I fremturer meer, og Hierterne forhærde,
Da Eder denne Geist skal Dag og Nat forfærde,
Hvor I end reiser hen, paa hvilken Sted I boe,
Jeg Eder plage vil og aldrig give Roe.
Herpaa spilles igien, og Geisten synker ned.

Sc. 10.

Philocyne. Lucilia. De Andre.

Lucilia.

Vor Synd og Ondskab nu jeg udi Hiertet kiender,
Fra forrig' Daarlighed med Ruelse mig vender,
Forlad, o Polidor! see, jeg mig kaster ned
For Eders Fødder, mig tilbeder Miskundhed;
Ei paa det Onde tænk, som jeg har foraarsaget,
Og I, Leander! som for min Skyld Sværd har draget,
Som saa ophidset har min Ubesindighed,
Med Eders bedste Ven har nødt at bryde Fred —
De vil reise hende op.
Nei jeg paa mine Knæe saalænge liggend' bliver,
Til I min store Feil, og blodig Synd tilgiver,
Til I forsikkre mig med Ord og dyrest Eed,
At saadant kastes skal hen udi Glemsomhed.

Polidorus.

Jeg svær ved Himmelen, at aldrig jeg vil anke
Paa det, I haver giort, men rydde ud slig Tanke,
I Jorden grave ned Alt, hvad mig hændet er,
Og ei til evig Tid at tænke derpaa meer.

Leander.

I nødig haver ei, min Jomfrue mig at bede,
Jeg som ved mindste Nik til alle Ting er rede.

Lucilia.

Hvad vor Forlovelse nu meer opholde kan?
I blive skal i Dag min Brudgom, Ægtemand.

Philocyne.

Og I det samme og, o Polidor! skal hede,
Men giv mig først et Aar, Melampe at begræde.
Naar Aaret er forbi, saa strax i Ægtestand
Vi os begive vil; der haver I min Haand.

Anmærkninger.

Personerne. **Sganarell** kaldes i alle Udgg. paa Personlisten Polidori Tiener. I Begyndelsen af Stykket, f. Ex. S. 289—90, og i andre hans Scener med Dorothea, sees han vel at være i Philocynes, Polidors Forlovedes, Tieneste; men længere hen baade omtaler han sig selv og nævnes af andre som Polidors Tiener (f. Ex. S. 300 og 307); hvorimod han Side 299 har kaldet Polidor: „min Jomfrues Kiæreste."

S. 290. **Holde Sørgestue**, og S. 305 **Vaagestue**. Der fandt i ældre Tider ogsaa i private Huse, hvor nogen var død, et Slags Udstilling af Liget Sted, hvorved brændtes Lys og vaagedes om Natten; den sidste Nat før Begravelsen endog med Forsamling af Fremmede og med Sang og Dands og anden Lystighed, saa at disse „Liigstuer" kunde lignes med Julestuer. (Werlauff 245—250).

S. 291. **Tarentinske Helene**, d. e. Melampe. Heraf sees, at Handlingen foregaaer i Tarent, et af Italiens sydligste Landskaber, hvorfra Pandolfus var gaaet over „til Africa, at stride for de Christne mod Morer og Saracener."

S. 293. **See her Luciliæ jeg det Klenodie giver.** Saaledes i Orig. Udg. 1725 og alle de følgende. I Holb.'s udv. Skr. er det forandret til:

„See her, Lucilia! jeg det Klenodie giver."

Sammest. **Forhaan mig ikke deri.** I de gamle Udg. er dette „ikke" udeladt; Rahbek har først suppleret det.

S. 295. **En Ilias du har begyndt, Lucilia!** Ilias eller Iliaden, Homers Digt, hvori Krigen mod Ilium eller Troja besynges. Lucilia har begyndt en ny Iliade, en anden blodig Krig, liig den trojanske.

S. 297. **Overmaaſtig** er vel det samme som det tydske übermässig, og dannet derefter. Holberg er maaskee den eneste, der har brugt dette Ord.

S. 301. *Calor intestinorum.* Hede i Tarmene eller Indvoldene. I Holbergs Epistolæ ad vir. perill. (I, p. 202) findes et Sted, hvor han siger, undertiden at besværes ved cal. intest., og snart at føle for megen, snart for liden Varme i Maven.

S. 302. **De to Thebaner**: Brødrene Eteocles og Polynices, to thebanske Fyrster, der vexelviis skulde dele Regieringen, men som, i den om Eneherredømmet opkomne Krig, dræbte hinanden.

S. 307. **Borgemesteren havde spildt Blæk paa sin Klud.** I Peder Paars (4 Bog 2 Sang), hvor omtr. det samme forekommer, er det Byskriveren, som

— — lidt Blæk spildt havde paa sin Klud.

S. 314. **Cæsonia** (i alle de gamle Udgg. Cessonia, rettet af Rahbek), Keiser Caligula's Hustrue, lastefuld og ilde berygtet.

S. 314. **Belides** (mythol. Personer), de samme som Danaiderne, hine Søstre, der hver dræbte sin sovende Brudgom den første Nat, og til Straf derfor maatte i Underverdenen uafladelig øse Vand med et hullet Kar.

S. 314. **Eryphile**, gift med Amphiaraus, der var Helt og Digter og i Besiddelse af Spaadomsgave. Ifølge denne vidste han, at han skulde omkomme, hvis han deeltog i et Tog mod Theben, og holdt sig skiult for at undgaae dette; men hans Hustrue Eryphile, af Begierlighed efter en kostbar Gave, forraadte ham; han fandt Døden ved Thebens Mure.

S. 314. **Tyndaris** (Tyndari Datter), d. e. Helena, der var Aarsag til den trojanske Krig.

Dette Skuespil har saavel i dets Nyhed, som længe derefter, giort Lykke ved Forestillingerne, og er derfor ofte bleven givet. Man betragtede det (og dette var ogsaa Holbergs Mening), tildeels som et alvorligt Drama, og de versificerede Roller bleve, i Holbergs egen Tidsalder og senere hen, givne som tragiske, ikke parodisk. (Rahb. Udg. af Holb. Udv. Skr. 3 D., S. 138). Derfor bragtes det ogsaa paa Skuepladsen ved flere alvorlige Leiligheder; saaledes f. Ex. skal det være givet efter den berømte Skuespillerinde Jomfrue Thils's Død; ligeledes vides med Vished, at det forestilledes Dagen efter Holbergs egen Død, skiøndt det ikke findes oplyst, at det udtrykkeligen skedte i Anledning deraf. (Rahbek: Om Holb. 3 D., S. 139, Anm.). — Theatrets meest udmærkede Skuespillere og Skuespillerinder have til forskiellige Tider udført hine alvorlige Roller, f. Ex. Rose, Madame Rose, Jomfrue Astrup, Madame Rosing o. fl.

Uden Hoved og Hale.

Comoedie i fire Acter, med en Prolog.

[Forestilled paa den danske Skueplads 1725.]

Personerne.

Prologus.
Sganarel.
Vulcanus.
Jupiter.
Apollo.
Momus.

Roland.
Leander.

Ovidius.
Haagen.
Henrich.
Eleonora.
Pernille.
Gunild.
Marthe.
Otte Kiærlinger.

[Scenen er i Kiøbenhavn.]

Prolog.

Sc. 1.

Prologus.

For dette Stykke er fornøden en Fortale;
Thi det heel vanskabt er, ei Hoved har ei Hale.
Naar kun Tilskuerne fornøier sig og leer,
Saa, skiøndt mod Reglerne, det dog Comoedie er.
At den ei Titel har, er, mellem os at sige,
Ei just en Grille, men man kunde ei saa lige
Ophitte en i Hast, som efter Sindet stod,
Man derfor Titelen reent ude blive lod.
Man tænkte, bedre er, den uden Hoved løber,
End Folk skal sige, man i tydske Forme støber.
Thi sandt at sige, man ei taaler megen Skiemt,
Nu hedder det kun, at man Titelen har glemt.
At den ei Hale har, det skeer kun af en Grille,
For at forsøge, om man og kan Stykker spille
I fire Acter, og om de ulige Tal,
Som i et Apothek, her nødig være skal.
Man retter heri sig ei efter Doctor-Griller:
Nu læger man med fem, og nu med fire Piller.
Hvis Stykket vel gaaer af, skiøndt Acterne er Par,
I Læge-Konsten man, maaskee, Exempel tar,
Maaskee end en Barbeer sig meer ei skal betænke,
Og lige Draaber for en Patient at skienke;
Det lidt til Sagen gi'r, saavel som herudi,
Hver Frihed har sin Text at dele end i Ni.
Til Stykkets Forsvar jeg vil ellers intet tale,
Det blandet er med Skiemt, med Lærdom og Morale.
Mest Lærdom er, man dog i hver en Act kan lee.
Der kommer Sganarel, nu faaer I det at see.

Sganarel kommer ind med et Lys i Haanden, og taler til Spectatores. Har ingen af Jer, Messieurs! fundet en Act af en Comoedie? Det er en stor Ulykke, en Act er bleven borte, og det godt Folk har alt betalt for en heel Comoedie. Ach, ach! dersom jeg ikke finder den Act igien..... Gaaer om paa Theatret og lyser. Nei den er borte. Hvad har dog ikke Fanden at bestille; Jeg har aldrig været i saadan Betryk. Nu er Tiden, at Comoedien skal spilles, og vi har ikke meer end fire Acter. Skal vi nu give den femte Deel af Pengene tilbage, det er jo forbandet haardt at gaae paa. Vender sig til Spectatores igien grædende. Nei, Messieurs! ret Alvor. Har ingen fundet en Act? Hvem der har fundet den, vil jeg give fire Skilling i Drikke-Penge. Aa, Aa, Aa, jeg elendige Menneske! saadant er aldrig hændet mig tilforn. End er til al Ulykke en Hob fornemme Folk i Dag, som vi ikke kan vise saaledes bort igien. Han, som tar mod Pengene, er ogsaa gaaet bort, og jeg er ikke Mand at giøre Udlæg for to Skilling, end sige for saa mange Penge. Men, hillemænd! der seer jeg Vulcanus komme. Hvad mon han vil giøre her? Jeg er bange, at her ogsaa kommer nogle andre Guder ned at see paa vort Skuespil i Dag, og saa staaer vi, som i Kiøge Halsjern, med vore fire Acter. Bilde endda Apollo, Minerva, eller andre spræng-lærde

Guder, blive borte, saa havde det ei meget at sige; thi Vulcanus er en god ærlig Mand, der har kun en almindelig Grovsmeds Forstand.

Sc. 2.

Vulcanus. Sganarel.

Vulcanus. Tiden er lang om Aftenen, og jeg gider ikke arbeide ved Lys, hvorfor jeg er hid nedkommen at fordrive Aftenen med at see paa dette Skuespil. Jeg troer, Jupiter ogsaa med en Hob andre Guder kommer herned.

Sganarel. Tænkte jeg det ikke? Saaledes gaaer det altid, naar Comoedien er i Confusion, saa kommer der meest fornemme Tilskuere. Ach, Monsieur Vulcanus! eftersom Han er en Smed, vil Han da ikke giøre mig den Tieneste, for Penge og gode Ord, at slaae Øiet ud paa den, der har staalet en Act bort af vores Comoedie, som skal spilles i Dag?

Vulcanus. Skal der være meer end fire Acter i en Comoedie?

Sganarel sagte. Det er en dummen Diævel for en Gud. Jeg var tilfreds, ingen af de andre forstod sig bedre derpaa, saa blev min Sorrig slukt. Høit. Jo, Monsieur Vulcanus! der skal efter Reglerne være fem Acter i en Comoedie. Men hvad vil J paa Comoedie, naar J forstaaer Jer ikke bedre derpaa?

Vulcanus. Jeg kommer meest for at fordrive Aftenen, at høre paa Musiken, og see Præsentationer. Enten en Comoedie er deelt udi ti Acter, eller i een Act, det kommer mig ud paa eet, naar jeg kun har noget for Øiene.

Sganarel. Ja hvis saa er, min kiære Monsieur Vulcanus! saa er det bedst, at J gaaer paa de tydske Comoedier i Brolæggerstrædet; thi der kan J faae at see Beleiringer, Feltslag, Gespenster, Hexerie, og et halv hundrede Aars Historie paa eengang. Vore Comoedier ere moralske, og giver nette Characteres paa adskillige Lyder, saa der er ikkun lidt eller intet for Øiene.

Vulcanus. Ja jeg vil dog blive her denne Gang for Musikens Skyld. Men der seer jeg en Hob andre Guder komme.

Sc. 3.

Jupiter. Apollo. Momus. Vulcanus. Sganarel.

Jupiter og Apollo kommer ned af Luften, og Momus ind af Døren.

Apollo. Jeg glæder mig over, o Jupiter! at see Comoedier her indstiftede efter andre polerede Nationers Exempel; hvorudi forestilles adskillige nette Characteres, som andre Nationer endnu ikke har rørt ved.

Momus brister i Latter.

Jupiter. Det er og en Pokkers Fnising paa dig, Mome! ingen Ting er dig til Maade; hvad har du nu at sige paa disse Comoedier?

Momus. De ere gode nok, men.....

Jupiter. Ja vi kiender nok din Men, du est aldrig fornøiet.

Sganarel. Jeg troer, om Hans Velbaarenhed Jupiter selv giorde en Comoedie, saa skulde denne vanskabte Karl ogsaa vrage den. Var det ikke for Respect for Jupiter og Apollo, saa skulde jeg give dig een paa din Momiske Snude, og spænde dig for Rumpen, saa at du skulde falde hovedkuls ned i Orchestret.

Jupiter. Ingen Skields-Ord, Sganarel! Men hør, Mome! hvad har du at sige paa disse Comoedier?

Momus. Comodierne ere gode nok, dersom de ikke vare saa slette. Denne Comoedie er accurat nok: der fattes kun en heel Act! Ha ha ha!

Jupiter. Men er det sandt, at der er kun fire Acter?

Sganarel. Ja, Eders Velbaarenhed! Det er alt for sandt, vi savner en Act, og jeg har een af Musikanterne mistænkt derfor.

Apollo. Det vil aldeles intet sige. Comoedien kan derfor være lige god.

Momus. Det vil intet sige, at en Vogn har kun tre Hiul. Jeg mener, at giøre en Vogn med tre Hiul, og en Comoedie med fire Acter, er lige taabeligt.

Apollo. Dersom en Vogn kunde gaae ligesaa vel med tre Hiul, som med fire, var det ikke taabeligt, at giøre eller bruge saadan en, men man maatte overlade det enhvers Phantasie. Nu kan en Comoedie udi fire Acter indeholde alt det samme, som en udi fem, derfor giør dens Deling intet til Sagen, men det er kun puur Pedanterie, at ville vrage et Stykke for saadant.

Sganarel. Ach Hr. Apollo! J skal altid have en fri Loge paa Comoedierne; thi ingen Procurator kunde forsvare min Sag bedre.

Momus. Jeg har igiennemlæset gamle og nye Comoedier, men jeg har aldrig seet nogen være deelt udi fire Acter.

Apollo. Jeg maatte gierne spørge, hvad en Comoedie er? En Comoedie er et Speil, som forestiller menneskelige Feil saaledes, at den fornøier og underviser tillige. Naar saadant er i en Comoedie, er den god, enten den er deelt udi to eller tre Acter; thi det er lige saa lidt fornøden, som en Comoedie skal endelig endes med Ægteskab, hvilket en Deel ogsaa holder for ganske fornøden, skiøndt de ingen anden Aarsag kan

give dertil, end at Moliere og andre har havt den Caprice. Mig synes, at man engang maatte blive kied af disse Elskover, disse Ægteskaber og disse Intriguer, som slides saa meget paa, og giør dog intet til de Characteres, som i Comoedier afmales. Udi de tydske Comoedier skal enten en Bye, som Troja, tages ind paa een Aften, eller Skibbrud, Troldbom og Gespenster forestilles. Udi de italienske Skuespil skal der endelig være en Harleqvin eller Nar med Ræverumpe paa Axelen, eller en Raket bag ved sig. Men derfor er andre Nationer ikke forbundne til at følge deres Capricer. Ellers underkaster jeg alt dette den store Jupiters Skiønsomhed, af hvis Rik det dependerer, om denne Comoedie i Dag maa spilles udi fire Acter.

Jupiter. Vi finder, at Apollo's Tale herudi er ikke anderledes, end den pleier at være, nemlig fuld af Viisdom og Grund, og derfor tilstæder at fare fort med dette Skue-spil, uanseet derudi fattes en Act, forbydende Momus at spotte videre dermed, med mindre han vil underkaste sig min Vrede og mine Tordenstraaler, der skal afbrænde ham baade Haar og Skiæg og Knebelsbarte. Jeg vil retirere mig, og tage Sted paa Galleriet, endeel for at iagttage Folkes Forhold og Gebærder der, endeel ogsaa for at foregaae andre med Ydmyghed, og vænne Folk fra de fornemme Griller, at det er en Skam at gaae paa Comoedie, uden de have Sted udi de middelste Loger.

De andre Guder gaae bort, undtagen Momus.

Sganarel. Nu, Monsieur Momus! Hvorledes befinder Han sig efter den Dom?

Momus. Jeg tør ikke sige andet, end at den er ret; men jeg kan tænke derom, hvad jeg vil. Comoedien, seer jeg ogsaa, har ingen Titul. Hvem er Autor til denne hoved-løse Comoedie? Gaaer han frit paa Comoedie?

Sganarel. Ja hvad andet?

Momus. Men som Stykket er uden Titel og Hoved, og uden Ende, saa burde ikke Autors Legeme komme ind frit, og han skulde betale for sit Hoved og sine Fødder, eller lade dem blive staaende i Gangen, til Comoedien var ude.

Sganarel. Vær kun saa god og retireer Jer ud af Comoedien! og saa kan I siden trække saa mange Krøller paa Næsen, som I vil.

Momus. Tør du vove dig til at vise en af Guderne saaledes bort?

Sganarel. Ja det tør jeg, og sætte min Hat lige ret.

Momus. Saaledes gaaer det: Sandhed er ingensteds liidt.

Sganarel. Hvad Sandhed? I har aldrig været for Sandhed. I laster kun alting, enten det er ret eller galt, enten I forstaaer, eller ei. De Folk, som criticerer skarpest, ere undertiden de største Dosmere; thi Skiønsomhed bestaaer ikke udi at laste alting, men udi at dømme ret og grundig, rose det som er Roes værd, og laste det, som er Last værd. Vi kan nok lide upartiske Dommere, men ikke slig avindsyge Trold, der komme allene for at laste. Fort herud! eller jeg sætter, min Troe, Ild i Jer Skiæg. Jager ham ud. See mig engang til den Karl, hvordan han kan bryste sig. Han er dog kun Rumpen af Guderne. Til Spectatores. Nu vil vi begynde strax at spille med de fire Acter, vi har, og jeg haaber, at ingen lægger os det til Last, efterdi Jupiter har autoriseret Comoedien. Hvordan den ellers er, eller bliver forestillet, derom maa Apollo dømme. Ellers kan I bilde Jer ind, Messieurs! at dette Præludium var en Act; det kommer paa eet ud. Vil kun Musikanterne spille os et Stykke herpaa, saa vil det lade i det ringeste, som det er den første Act; man maa hielpe sig i Nøds Tid, som man kan. Gaaer ud.

Act. 1.

Sc. 1.

Ovidius. Eleonora. Pernille.

Eleonora. Men min kiære Monsieur Ovidius! er det dog ikke en Hierte-Sorg at høre En tale saaledes, som man har fæstet saadan Kiærlighed til? Jeg har altid tænkt, at det var Ungdoms Ubetænksomhed, som vilde forgaae med Alderen, men jeg mærker, at det taer heller meer til. Naar jeg beder ham gaae i Kirken, siger han, at han vil gierne giøre det, men allene for min Skyld. Naar jeg raader ham til Gudsfrygt, svarer han: Hiertelig gierne, naar jeg kan giøre Hende nogen Tieneste dermed. Naar jeg svarer ham: I skal giøre det for at tiene Gud, ikke mig, da siger han: Jeg dyrker ikke Guder, men allene Gudinder, I er min Gudinde, og at føie Jer, deri bestaaer min Religion. Naar jeg da spør ham: Har I slet ingen Religion? svarer han spotviis: Jeg kan ingen have; thi min Broer Roland har sluget saa meget ind deraf, at der er slet intet tilovers for mig.

Ovidius. Min hierte Jomfrue! jeg veed ikke, hvilken af mine Brødre jeg mest har Aarsag at ynke. Den ældste, nemlig Roland, omgaaes ikke uden med Hexer og Spaa-Kiællinger, der bringer ham af een Vildfarelse i en anden. I Gaar vilde han ikke gaae ud af Døren, fordi hans Hosebaand

var gaaet i Stykker, eftersom han har fundet i en Spaadoms-Bog, at saadant er et ondt Omen, hvorvel jeg visede ham, at Hosebaandet var saa gammelt, at det ikke kunde holde længer. Min yngste Broer, Leander, derimod, som har den Lykke, at være forlovet med Jomfruen, bevæges af ingen Ting, omendskiøndt han saae Tegn paa Himmelen. Men det maa være Jomfruen nok, at han elsker hende; han kommer selv at svare for sin Troe.

Eleonora. Ach, hvis jeg elskede ham ikke saa meget, gik saadant mig ikke saa høit til Hierte.

Ovidius. Hun faaer at stikke sig derudi, Jomfrue, og trøste sig dermed, at Alderen kan giøre Forandring derudi; thi jeg har kiendt adskillige Mennesker ligeledes findet, som han, men paa deres gamle Alder er falden til stor Devotion; ligesom jeg har kiendt andre, der udi deres Ungdom har været lige saa superstitieux, som min Broder Roland, og dog siden ere blevne de største Hadere af Overtroe. Kunde jeg kun faae den forbandede Smede-Kone her af Raboelavet; thi saalænge hun har sin Gang udi Huset, bringes han dybere og dybere udi Overtroe.

Eleonora. Men skulde det ikke være let, at faae saadan gemeen Kiælling af Veien?

Ovidius. Nei, I skal selv slutte, min hierte Jomfrue! at det ikke er saa let, naar I hører Omstændighederne derom. Samme Qvinde fører med hendes Consorter et udvortes hellig Levnet, hvormed de har indtaget adskillige enfoldige Mennesker; saa at lægge Haand paa dem, var ligesom at lægge Haand paa Religionen selv; ja man vandt intet dermed, uden man underkastede sig Fortræd og fik Navn af ugudelig.

Eleonora. Men den Qvinde gir sig jo ud for at kunne spaae, vise igien, løse og binde Fanden, og andet deslige, som i christelige Love er forbudet.

Ovidius. Det er sandt. Men mange fornemme Folk, som hun ved sin Skinhellighed har indtaget, holder for, at det er Himmelens Gaver, saasom de ikke kan troe, at en Qvinde, der idelig ligger næse-gruus i Kirken, og gir en stor Deel af de Almisser, hun faaer, til andre Fattige, kan practisere noget ulovligt. Om ingen anden hindrer mig i mit Forsæt, saa er det nok, at min ældste Broer Roland holder hende for en Prophetinde. Ach ach! jeg er saa bange for een Ting.

Eleonora. Hvad er det?

Ovidius. Den samme Kiælling har en Datter paa tyve Aar, som ikke seer ilde ud. Den samme Pige begynder at efterabe Moerens Skinhellighed, og er meget vel liidt af Roland. Jeg er bange, Jomfrue!..... I kan selv tænke, hvad jeg vil sige.

Eleonora. Ach! Himmelen forbyde, at han skulde fatte Kiærlighed til hende.

Ovidius. Jeg vil ikke haabe, at han forfalder til saadant. Jeg har endnu ingen Aarsag at tillægge ham saadanne Tanker; thi det er kun Giødninger af mig. Tro mig, hierte Jomfrue! at jeg har større Sorg for min ældste Broer, end for den yngste, som er Hendes Kiæreste. Thi man kan trøste sig derved, at Alder og Fortræd kan bringe ham af sin Vantroe.

Pernille. Jeg vil ikke ønske ham ondt, efterdi han er Jomfruens Kiæreste. Men jeg saae gierne, at han havde saadan en Feber paa Halsen, som jeg trækkedes med forgangen Aar. Saadan Sygdom kunde nok komme ham at krybe til Korset. Jeg var ikke heller alt for rigtig tilforn, men jeg svedte en Hob Vantroe ud i den Sygdom.

Eleonora. Du maa ikke ønske ham syg, Pernille!

Pernille. Tro mig, Jomfrue! at en god ærlig Sygdom er ikke at misunde slige Folk. Jeg vilde ønske, at jeg var en Doctor, for samme Aarsags Skyld. Jeg skulde, min Troe, give Ordre til en god Feber eller Guulsot, at indqvartere sig paa fiorten Dage i hans Mave. Thi visse Folk tænker aldrig paa det Tilkommende, førend de seer sig udi Døds Fare.

Ovidius. Hun har, min Troe, ikke Uret derudi. Men jeg vil kalde paa Leander, at han kommer ud til Jomfruen.

Gaaer ind.

Sc. 2.

Eleonora. Pernille. Siden **Leander.**

Eleonora. Men hvem synes dig meest er at ynke, enten Roland eller Leander?

Pernille. Ei, Jomfrue! Hendes Kiæreste blir nok god; Vantroe forgaaer ved Alderen, men Overtroe taer meer og meer til. Men der kommer han.

Leander. Ach allerkiæreste Leonora! er Hun der? hvordan har Hun sovet i Nat, min Dukke? Men Hun er altid saa sorrigfuld. Hvad ligger Hende paa Hiertet? sig mig det, lille Leonora! Bild Jer ind, at jeg er Jer Skrifte-Far.

Pernille. Gid jeg kun var Jer Skrifte-Far; jeg skulde, min Troe, dømme Jer til at æde Mask og drikke Vand i et heelt Aar, indtil I giorde Poenitentse.

Leander. Men, Pernille! hvad har du at sige paa mit Levnet? jeg er, min Troe, saa gudfrygtig saa det er en Skam, og har saa stærk Troe, at jeg fuldkommelig troer at Jomfruen negter mig ikke at kiere i Kam.

med i Eftermiddag, dersom det vil klare noget op i Luften.

Eleonora. Ach Leander! lad dog fare saadan ugudelig Snak, mit hele Legem skiælver, naar jeg hører det. Seer Jer i Exempel paa mange ryggesløse Mennesker, der, som I, har foragtet alle gudelige Formaninger, og derover hendøde udi Fortvilelse. Hvert saadan Ord er som en forgiftig Piil, der saarer mit Hierte til Døden. Betænk Jer egen Velfærd. I taber jo intet derved, at I troer et tilkommende Liv.

Leander. Vil Hun have en Koppe Chocolade, min Engel! eller Thee? jeg kan ikke erindre, hvad Hun helst drikker om Morgenen.

Pernille. Ach! er det muligt? jeg tænkte, at saadan Tale skulde have presset Taarene af hans Øine, men det er ligesom man slaaer Vand paa en Gaas. Han svarer om Thee og Caffee. Ach, Jomfrue! spild Jer Ord ikke saa unyttig, I seer, hvor slet Virkning de har. Jeg troer, det var lettere, at bringe en Varulv udi Troen end Jer, Monsieur Leander!

Leander. Hvad har du paa min Troe at sige, Pernille?

Pernille. Aldeles intet, Monsieur! thi I har jo slet ingen.

Leander. Jeg troer ligesaa meget, som du, og kanskee mere.

Pernille. I troer jo, at alt, hvad som siges Jer om Siælens Udødelighed, om gode og onde Aander, om det tilkommende Liv, er Digt?

Leander. Seer du vel, naar jeg troer, at det er Digt, saa troer jeg dog noget. For Exempel: naar andre Folk troer, at du har din Jomfruedom, og jeg troer, at den er fløiten for længe siden, saa troer jeg jo lige saavel som andre, skiøndt paa en anden Maade.

Eleonora. Ach, Pernille! holdt mig. Jeg er færdig at daane af Alteration over den Tale.

Leander. Ach, min allerkiæreste Jomfrue! Lægger Hun det saa meget paa Hiertet?

Eleonora. Skulde jeg ikke lægge paa Hiertet saadanne Ord, af dens Mund, som jeg har forbundet mig til at leve og døe med?

Leander. Jeg forsikkrer Hende, at jeg ikke oftere skal tale saaledes. Giv Jer tilfreds, min Dukke! Jeg vil troe for Hendes Skyld alt, hvad Hun befaler mig at troe. Trin ind et Øieblik med mig. Pernille, kom du ogsaa ind.

Pernille. Monsieur! I maa ikke vanhellige Jer Huus med slige ureene Dyr, som jeg, der har mist deres Jomfrudom.

Leander. Jeg mærker, disse Piger kan ingen Skiemt taale.

Han gaaer med Eleonora.

Sc. 3.

Pernille. Roland. Haagen.

Pernille. Jeg er gal, som lægger saadant paa Hiertet. Han taler bespottelig om Helgene selv, hvordan kan en stakkels Tienestepige, som jeg, da vente andre Complimenter? Men der seer jeg den ældste Broer komme; han er heller ikke med de Klogeste, skiøndt hans Galskab er paa en anden Maade. Hans Tiener, Monsieur Roland!

Roland. God Morgen, Pernille!

Pernille. Her seer jeg en skiøn Synaal ligge, som jeg maa tage op. Fy, den er uden Hoved.

Roland. Det betyder dig intet godt, Pernille!

Pernille. Det er sandt, Monsieur! thi som den ingen Hoved har, saa er den ubrugelig.

Roland. Du forstaaer ikke, hvad jeg vil sige. Har du læset din Morgen-bøn i Dag?

Pernille. Nei, Herre! ikke uden det kan regnes for Morgen-bøn, at jeg sagde: Herre Gott! da jeg strakte mig paa Sengen i Maares tidlig.

Roland. Du kommer vist nok i Fortræd, eller faaer onde Ord i Dag. Thi hvo der finder en afbrudt Synaal om Morgenen, førend den har læset sin Morgenbøn, faaer enten Hug eller onde Ord.

Pernille. Jeg veed det nok, Monsieur!

Roland. Hvorfor tog du den da op?

Pernille. Fordi der er aldrig nogen Dag, uden Jomfruens Moer knurrer paa mig. For Tienestepiger, som har knarvurren Herskab, betyder saadant altid ondt. Ligesom naar Herren fastende vil stikke sit Hoved igiennem Vinduet udi Høibrostrædet, betyder det ufeilbar, at en Vogn vil komme forbi; thi saasom der altid er fuldt af Vogne i den Gade, saa kan det ikke slaae feil.

Roland. Hei saa! begynder du ogsaa at raisonnere? Jeg er bange for, at min Broer Leander med Tiden forfører baade vort og Jer Huus til Vantroe.

Pernille. Jer Broer Leander kan jo ingen Troe have.

Roland. Hvi saa?

Pernille. Jeg kan ikke begribe, hvorfor nogen i den hele Gade kan have mindste Troe.

Roland. Hvad vil det sige?

Pernille. Jo, Monsieur! I har jo slugt op saa meget Troe, som en heel Gade kunde være hiulpen med. I troer jo alt,

hvad som troes kan, indtil paa gamle Kiællinger; Synaaler, Knappenaaler og Hovlespaaner ere Jere Guder.

Roland. Vil du drive Spot med mig, din Laptaske?

Pernille. Herren spaaede dog ret, at jeg fik onde Ord i Dag; men var jeg ikke saa næseviis som jeg er, saa havde jeg nok gaaet fri, endskiøndt jeg havde fundet sexten afbrudte Synaaler.

Roland. Hør, Mademoiselle! vær saa god og pak Jer herfra! Jeg mærker nok, hvad Jer Klokke har slaget. Jeg vil ikke, at J skal have nogen Omgiængelse med mine Folk. *Pernille gaaer ind.*

Sc. 4.

Roland. Haagen. Siden **Pernille.**

Roland. Ach! jeg har været elendig plaget af Marren i Nat, Haagen! Jeg var ikke mægtig til at faae min Mund op; thi saasnart jeg vilde tale, saa holdt hun for min Mund; jeg var ligesaa vaagen, som jeg nu er, og kunde see en tredobbelt Guldring, som hun havde paa Fingeren. Jeg kan dog ikke begribe, hvor hun kunde komme i Nat, thi jeg havde dog Staal i Sengen hos mig, og jeg stoppede alle Nøgel-Hullerne til i Kammeret. Jeg kan dog ikke erindre, om jeg glemte een Ting, som er det fornemste, nemlig, om jeg satte mine Tøfler bagvendte for Sengen. Haagen! kan du ikke erindre det? hvorledes stod mine Tøfler, da jeg kaldte paa dig i Maares?

Haagen. De stode paa Gulvet.

Roland. Din Slyngel! jeg mener, stode de bagvendt, eller ei?

Haagen. Jeg veed ikke, hvad som Herren kalder for og bag paa Tøflerne. Tøfler har jo hverken Hoved eller Rumpe.

Roland. Du Giek! jeg mener, om Hælene vendte til eller fra Sengen?

Haagen. Mig syntes, een Hæl stod i Sø'r, den anden i Nordvest, een Tøffel vendte Rumpen til Speilet, og den anden vendte Rumpen, med Permission, til Herren. Ellers, om det skulde komme paa min Eed, sagde jeg reent ud, at jeg ikke kunde erindre det, førend jeg løsligen forsvoer mig. Det kan jeg dog fuldkommen erindre, at de ikke stode lige.

Roland. Ja der har vi det, der har vi det! Jeg glemte det fornemste. Men see mig til den Marre engang! saasnart hun finder mindste Ting forsømt, benytter hun sig deraf.

Haagen. Ha, ha, ha! det er en egen Tale.

Roland. Jeg mærker nok, at du omgaaes med min Broer Leanders Tiener iblandt, thi du har virkelig nogle af deres Nykker. Jeg har kiendt mange Mennesker, der ligeledes har foragtet saadant, men nu synger de en anden Tone. Der kunde ingen være værre, end gammel Gunnild tilforn; hun troede hverken Nøk, Varulv, Nissen, Marre, Underjordske, Helhest ꝛc.; hun loe af alle Historier om Geister og Spøgelser; men spørg hende nu! Siden den Tid, hun blev indtagen i en Høi, synger hun en anden Sang; hun lærte saa meget i et halv Aar, hun var i samme Høi, af Biergtrold, at hun nu er ligesaa klog som Sybilla fordum.

Haagen. Men hvorledes kom hun ud af Bierget igien?

Roland. Hun var sat et halv Aar paa Sti, og imidlertid arbeidede hemmelig paa et Hul udi Bierget, hvilket hun bragte til Fuldkommenhed, Dagen før hun skulde slagtes. Saasnart som der var kommen Hul paa Bierget, og Dagen begyndte at skinne derudi, bleve alle Biergtroldene forvandlet til Steen.

Pernille *kommer ind, lurende sig paa dem.* Jeg har og kiendt en Kone, som sagde sig at have været udi et Bierg, men da Docteren gav hende en Vomitiv, kastede hun det hele Bierg op, saa at man hørde hende ikke meer tale derom.

Roland. Kommer du nu igien! Du taler om Doctore, Pernille! Ja Doctore! det er nogle herlige, de vil bilde os ind, at alting er Sygdom, at de kan fortiene Penge derved. Men hvad hedte den Kone?

Pernille. Man kaldte hende store Marthe. Hun var fra Ebeltoft.

Roland. Jeg kiender hende. Hvorfor talte hun ikke mere derom? Hun var bange for Doctorne, at de skulde give hende en Vomitiv igien. Jeg kiender nok store Marthe, som var fremsyned.

Pernille. Er vi andre da bagsyned?

Roland. Veedst du ikke, hvad det er at være fremsyned?

Pernille. Nei, hvorledes blir man fremsyned?

Roland. Man kan blive det paa mange Maader, især naar man kiger mellem et Nøgel-Hul paa en Kirkedør.

Haagen. Hun er saa dum som et Fæ. Men der kommer Monsieur Ovidius.

Sc. 5.

Ovidius. Roland. Haagen. Pernille.

Ovidius. Monfrere! du seer saa ilde ud i Dag. Est du ikke vel?

Roland. Nei jeg er ikke; jeg har havt en meget urolig Nat; thi Marren har redet mig.

Ovidius. Monfrere skulde ikke spise

meget om Aftenen: Jeg har selv været plaged dermed i gamle Dage, især naar jeg aad noget silbig, saa jeg mærkede, at det kom af Maven.

Roland. Monfrere! Jeg beder, at I ikke vil føre saadan ugudelig Snak for mig. Naar jeg seer en Ting skinbarlig for mine Øine, naar jeg seer et Gespenst udi en Qvinde-Lignelse komme ind ad Døren, og kaste sig over mig, og holde for min Mund, naar jeg vil tale; naar jeg seer Guldringe paa hendes Fingre; naar jeg kan kiønne, hvad Mønster af Kniplinger hun har paa sin Særk, og andre Omstændigheder; skal jeg da bilde mig ind, at det kommer deraf, at jeg har ædt for silde om Aftenen?

Pernille. Det forstaaer sig.

Roland. Gak din Vei, Pernille! det vil ellers gaae dig ilde. *Hun gaaer igien.*

Haagen. Det er sandt nok, Herren siger; naar man ikke maa troe det, som man seer og føler, kan man jo tvile om alting. Om En var saa uforskammet, at han slog Monsieur Ovidius, mon han ikke blev vred? mon han vilde lade sig afspise med den Snak, at han havde seet og følet feil, og at det var en puur Indbildning, som reisede sig deraf, at hans Mave ikke var rigtig, eller at han havde ædet for silde?

Ovidius. Holdt du kun din Mund, Haagen! jeg taler ikke til dig.

Roland. Haagen taler, min Troe, ret; jeg veed ikke, hvad man kan sige derimod.

Ovidius. Hør, Monfrere! eet er at føle og see en Ting om Natten udi en Slummer, et andet vaagende.

Roland. Jeg siger jo, Monfrere! at jeg er ganske vaagende, naar jeg seer og føler saadant.

Ovidius. Og jeg siger Nei.

Haagen. Ha ha ha!

Ovidius. Hvoraf leer nu den Giek igien?

Haagen. Jeg kan ikke bare mig for Latter, naar jeg hører Folk snakke i Søvne.

Ovidius. Du maa troe mig, Haagen! at jeg er vaagende.

Haagen. Jeg siger Nei, og det med samme Ret, som Monsieur siger det til min Herre.

Ovidius. Kan Monfrere ikke befale sin Tiener at tie?

Roland. Holdt din Mund, Haagen!

Haagen. Jeg taler jo ikke et Ord, Herre! Monsieur Ovidius synes kun saa; men det kommer deraf, at hans Mave ikke er rigtig.

Ovidius. Ei du Slyngel; vil du skiere en brav Mand? *Gir ham et Ørefigen.*

Haagen. Au au au! Jeg har ikke fornøden at taale Hug af Ham; min Herre har Magt at slaae mig, og ingen anden.

Ovidius. Jeg slog dig ikke, Haagen! du synes kun saa, det kommer deraf, at du nyelig har ædt for meget.

Roland. Det er mig kiært, at Monfrere refuterer sig selv.

Ovidius. Nei jeg giør ikke; men naar jeg taler med en Nar, maa jeg bruge naragtig Snak. Jeg vil kun spørge, hvoraf det kommer, at alle melancholiske Mennesker seer og føler mere end andre; hvorfor En, der har en hidsig Feber, plages med gruelig Syn og Drømme, hvilke ophøre med Feberen; hvorfor Folk, der er af sund og tempereret Complexion, aldrig see saadant? Monfrere siger, jeg giør ham Uret derudi, at jeg ikke vil troe ham; jeg kan sige det samme, at han ikke vil troe mig, jeg har forsøgt, at Marren rider mig, og at jeg har hæslige Drømme, saa tidt jeg overlader min Mave om Aftenen. Men hvad er Jer Tanke ellers om Marren? hvad mon hun være for et Dyr?

Roland. Det er en Qvinde, som er forlibt udi en Mandsperson, hvilken hun undseer sig for at anmode om Kiærlighed.

Ovidius. Monfrere maa forlade mig, om jeg skiemter noget. Den Qvinde maa have en underlig Gout, der øver Trolddom, og giver sig Fanden i Vold af Kiærlighed til Jer. I er en god ærlig Mand; men hvo der siger, I er smuk, giør Jer Uret.

Roland. Ja ja, Monfrere! Kiærlighed er noget andet Tøi, som vi ikke begriber. Nok er det, at jeg er plaged med saadant.

Ovidius. Men naar det er et Menneske, hvorledes kan da et Legeme gaae igiennem Nøgle-Hullet?

Roland. Spørgsmaal: Hvorledes kan En ride paa et Kosteskaft udi Luften til Bloksbierg? Hvorledes kan En blive til en Varulv? Hvorledes kan En seile paa Møllesteen, som ligger Tings-Vidne for at være skeet nogle gange over Liimfiorden? Hvorledes kan Finlapperne bringe i nogle Minuter Tidender fra Ostindien? Hvorledes kan man faae god Vind, naar man løser nogle Knuder?

Ovidius. Det sidste er naturligt, nemlig, naar noget løses, gives der Vinde, skiøndt de er ikke ret gode. Men det andet vil jeg see først, førend jeg troer det.

Roland. Hør, Monfrere! hvad siger I da derom? I maa troe mig, at det er saa sandt, som jeg staaer her, thi Manden, udi hvis Huus det skedte, har selv fortalt mig det. Historien er overalt bekiendt udi Thisted, hvor Folk ikke løsligen troer en Ting: En Pige saae engang uforvarende sin Madmoer tage en Flaske af Skabet, hvorudi hun havde en Salve, hvilken hun laasnart

ikke havde smurt paa et Kosteskaft, førend hun foer med Kosteskaftet mellem Benene op igiennem Skorsteenen; Pigen forundrede sig derover, tog samme Krukke ud af Skabet, for at see, hvad det var, og smurte lidet af Salven paa et Brygger-Kar, hvorudover hun med Brygger-Karret foer ogsaa op igiennem Skorsteenen lige til Bloksbierg. Der var en stor Forsamling af gamle Kierlinger, som havde Bas og Fiol for sig. Fanden selv, som de der kaldede gammel Erik, saasnart han havde uddandsed en Polsk Dands, og betalt Spillemændene, kom til Pigen med en Bog, hvorudi hun skulde skrive sit Navn; men hun, i Steden for hendes Navn, skrev de Ord først, som man forsøger Penne med: Den som mig føder &c., hvorudover den gammel Erik ikke kunde tage Bogen tilbage, og vilde ikke dandse den hele Nat, da han dog tilforn aldrig var af Gulvet. Om Morgenen tidlig, som var St. Hans Dag, rider alle Kierlingerne tilbage paa deres Kosteskafte, og Pigen paa sit Brygger-Kar, indtil de kom til en Bæk, over hvilken Kierlingerne sprang meget behændig, men Pigen studsede, og tænkte med sig selv: det gaaer vel ikke an, at giøre saadant Spring med et Brygger-Kar. Endelig sagde hun: jeg kan sagte forsøge, og stødte paa Brygger-Karret, hvilket sprang ligesaa behændigt som Kosteskaftene, saa at Pigen maatte lee, og sagde: det var et Fandens Spring af et Brygger-Kar! Men hun havde, Monfrere! ikke saasnart nævnet Fandens Navn, førend Karret blev staaende, Bogen blev borte, og min gode Pige maatte gaae tilfods til Thisted igien. Hvad synes Jer nu om den Historie? Den er virkelig passeret, og enhver Moers Barn bekiendt der i Byen.

Ovidius. Mig synes, den er artig nok; thi den er som et Modelle, hvorefter alle slige urimelige Historier skal giøres.

Roland. I er at beklage, Monfrere! I er paa vrange Veie. Vil I da ikke heller troe, at man kan skabe sig til Varulve? Derpaa kan jeg give et yngere Exempel, som en Skipper har fortaalt mig fra Trondhiem.

Ovidius. Jeg troer nok, at en Skipper har fortaalt det.

Roland. Ja, og jeg kan nævne Mandens Navn, han hedte Adrian Peersøn, en brav Mand, der havde ført Skib over i fiorten Aar. Den samme Adrian gik engang med en liden Flint paa et Sted uden Byen, som hedder Kalvskindet, og der uformodentlig blev vaer en Ulv, hvorudover han spændte Hanen, og sigtede paa Ulven. Ulven, i Steden for at løbe, blev staaende, og raabte: Skydt ikke Pipper-Kari: saadan hedte en gammel Kierling i Byen, som solgte Peber-Nødder.

Ovidius. Det er underligt, at en Kone, der var saa konstig, at hun kunde skabe sig til en Ulv, gik om af Armod at sælge Peber-Nødder. Ellers har Monfrere ikke fornøden at fortælle mig deslige Historier, thi jeg kan selv en mægtig Hob deraf. I kan spare at fortælle dem, indtil I kommer i en Baage-stue, hvor de ere udi Priis.

Roland. Vil I giøre alle Mennesker til Løgnere?

Ovidius. Nei vist ikke. Jeg holder det lige saa daarligt at forkaste alle Historier, som at troe dem alle; jeg gaaer altid Middelvei imellem Vantroe og Overtroe. Jeg troer, der er Spøgelser og Fandens Konster til, men saaledes, at af hundrede Historier ni og halvfemsindstyve kan være opdigtede, og at man undertiden giør Fanden Uret, og beskylder ham for det, som han ikke veed af at sige. I mærker jo, at jo meer Folk bliver klog, jo mindre hører man om saadant. I Amsterdam seer man intet Spøgelse, fordi Hollænderne ikke troer dem at være. I Paris tør ingen give sig ud for at hexe, fordi Indbyggerne examinerer alting nøie. Det er jo underligt, at Fanden, som gaaer om at forføre Siæle, skulde vælge Vardøehuus til sin Residentz, hvor foruden Amtmanden der er kun een Corporal med otte à ni Soldater, og skulde gaae forbi London og Paris, hvor han kunde faae saa meget at bestille. Men der kommer Leander. Lad os ikke tale om de Sager; thi han troer slet intet.

Sc. 6.

Leander. Roland. Ovidius. Haagen.

Leander. Jeg skal forsvære at komme til Hr. Christoffer oftere, uden han vil holde inde med sine Eventyr om de gode og onde Engle. Naar jeg hører ham fortælle den Historie om Lucifers Fald, er jeg færdig at sprække. Hvor kan Geister synde, naar de intet Kiød eller Blod have? hvor kan de tale foruden Mund? Jeg vil heller tale med min Broer Roland; thi hans Historier diverterer mig. Jo urimeligere saadanne Eventyr ere, jo bedre. Men der er han. Hør Monfrere! har I ingen Underjordske seet nylig?

Roland. I er ugudelig, Monfrere! jeg vil ingen Omgiængelse have med Eder. Skiemt kun ikke med Underjordsker! Man saae, hvor det gik med Anne Torben Andersens: hun laante en Underjordsk Kone et Gyldenstykkes Skiørt, hvormed samme Underjordsk Kones Dotter skulde staae Bruud. Men Madame Torben Andersens var saa uforsigtig, at hun fordrede Skiørtet tilbage Bryllups-

Dagen; hun fik det og tilbage, men ganske overstænket med Tælle-draaber, med de Ord, at dersom hun ikke havde været saa uforskammet at fordre Skiørtet saa hastig tilbage, skulde for hver Tælle-draabe have fulgt en Diamant; og havde siden den Tid Anne Torben Andersens ingen Lykke eller Velsignelse i sit Huus.

Leander. Jo jo, jeg troer nok, at det tiener ikke at stiemte med dem. Historien er vist nok passeret; thi om jeg mindes ret, saa hørte jeg den selv for fire og tyve Aar siden af Marthe Barnepige i Amme-Stuen. Jeg tvivler ikke om Historiens Rigtighed; men jeg kan ikke begribe, hvorfor Underjordske, der har saa mange Diamanter, skulde trænge til at laane Skiørt af Fogdens Kone, som var en Staader. Men maaskee der er alle Slags Religioner saavel under Jorden som over Jorden, og disse Underjordske, som laante Skiørtet, maae have været Jøder, der lægge alle deres Midler an i Juveeler, og nænder ikke at kiøbe en skikkelig Klædning.

Roland. Jeg veed ikke, om Monfrere stiemter, eller ei; stiemter I, saa har I Synd deraf.

Leander. Nei, min Troe, stiemter jeg ei; thi jeg har selv hørt samme Historie. Men der er een Ting, jeg skulde spørge Monfrere om: Hvad hedte det Trold, som bygde Lunde Domkirke? var det et Trold eller Underjordsk?

Roland. Det var et Trold; men jeg erindrer nu ikke Navnet. Jeg har det antegnet og indført i en Historie, som jeg vil skrive.

Haagen. Han hedder Find, Herre! jeg kiender ham meget vel.

Leander. Han maa vel være død nu, uden han er meget gammel.

Roland. Nei, Monfrere! han kan leve endnu; det Folk blir meget gammelt; hvis ikke Torden var, som slog dem ihiel, kunde de leve over tusind Aar, men Torden giør dem stor Skade. I har vel hørt den Historie om det Trold, som Torden forfulgte saaledes, at det omsider skiulte sig udi Bondens Knivskede, hvor det endelig blev dræbt. Herudover, naar man har en Tordensteen i Huset, tør aldrig Trold komme derind. Gammel Gunild Sal. Peer Smeeds har ellers kiendt et Trold, som var sex hundrede Aar gammel, og var endda rørig. Hun fandt samme Trold siddende ved en Høi at græde; da hun spurgte ham ad, hvi han græd, svarede han: Jeg fik paa Rumpen af min Faer, fordi jeg lod min Farfaer falde paa Gulvet.

Leander. Potzslapperment! den Farfaer maa da have været meget gammel. Jeg hører nok paa den Maade, at Find kan leve endnu. Trold maa have været meget skikkeligere da, end Mennesker nu; thi nu lader man Kirker forfalde, som Trold har ladet bygge. Men hør, Monfrere! Vil I ikke følge mig hen til Mester Daniel?

Roland. Jo nok; men hvad skal vi giøre der?

Leander. Jeg vil lade Jer aarelade; thi jeg mærker, I er ganske gal.

Roland. I har meer Aareladen fornøden end jeg; thi I er gal; thi hvad er Galskab andet, end egen Klogskab? Den, der har andre Tanker end alle Mennesker, den, der holder andre for Giekke, og bilder sig ind at være ene klog, den er jo saadan En, som man kalder gal; Hvad synes Jer, Monfrere Ovidius?

Ovidius. Skal det kaldes Galskab at gaae fra banet Vei, og dersom Latinerne have Ret, naar de kalde at løbe gal delirare, saa kan jeg ikke rettere see, end at I ere begge galne; thi ingen af Jer gaaer paa den banede Vei. Een troer for lidet, en anden for meget; Een Alt, een Intet. Jeg, som gaaer Middelveien, finder, at den ene har intet at bebreide den anden; dersom I begge to blev sammenstøbt, kunde der blive et skikkeligt Menneske af saadan Blanding.

Leander. Hør Monfrere! om vor Præst sagde Jer, at der hver Torsdag Aften regnede Canarie-Sæk ned udi hans Gaard, var I forbunden at troe det eller ei?

Ovidius. Nei jeg var ikke.

Leander. Hvorfor skal vi da være forbunden at troe andet paa Folkes Ord, som har levet for nogle tusinde Aar siden?

Ovidius. Jeg holder for, man skal ikke løsligen troe en Ting, uden at man har examineret den.

Leander. Hvorledes kan vi examinere, om det er Sanden eller Digt, hvad de Gamle har sammenvævet?

Ovidius. Vist kan man det: for Exempel: naar En skriver, at den og den Dag regnede Stene ned af Himmelen, eller der blev seet en gloende Krigshær udi Luften, og en anden paa samme Tid, men andet Sted, skriver det samme, og ingen skriver derimod, slutter jeg, det er sandt; thi det er ei troeligt, at En tør skrive offentlig om en Historie, som al Verden kan strax bevise at være opdigtet. Det er ei heller troeligt, at alle andre Skribentere tier stille dermed, og lader saadan Løgn passere, da der dog altid findes Mennesker, som af Begierlighed til at skrive og at imodsige, attaqvere endogsaa Sandheden selv.

Leander. Monfrere! jeg kan anvende Tiden langt bedre end drive den her bort med Kiællingsnak. Adieu.

Sc. 7.

Roland. Ovidius. Haagen.

Roland. Han blev vred.

Ovidius. Jeg haaber at giøre Monfrere og vred; thi Leander havde derudi Ret, at man ikke bør troe, hvad hver Drømmer siger; thi hvilken gammel Kiælling, der vil fortælle en Historie for Jer, saa blir den strax til en Troes Artikel.

Roland. I giør mig Uret! jeg troer ikke alt, hvad jeg hør; men naar jeg seer en Ting med mine Øine, saa maa jeg jo troe den.

Ovidius. Ikke hvad man seer i Drømme.

Roland. Jeg drømmer jo ikke midt om Dagen.

Ovidius. Hvad seer I da om Dagen?

Roland. Jeg har seet Gunnild Peer Smeds maned Fanden til sig, løset og bundet ham.

Ovidius. Er det sandt, saa er hun jo en Troldqvinde, som efter christelige Love bør brændes; og I burde skye hende allene for den Aarsag.

Roland. Ingen uden gudfrygtige Folk kan løse og binde Fanden, og jeg veed, at denne Matrone udi Gudsfrygt har ikke sin Lige.

Ovidius. Det maa da staae ved sit Værd; men hvorfor tør hun ikke øve de Konster for mig?

Roland. Vil Monfrere see det, skal det skee om en Time, men med Condition, at Han holder sig stille udi en Krog uformærkt.

Ovidius. Ja nok.

Roland. Vil I om en Time være her igien, skal I see det med Øiene, det I nu ikke vil troe.

Ovidius. Naar jeg seer det, vil jeg troe det.

Roland. Godt; lad os gaae bort saa længe.

Act. 2.

Sc. 1.

Roland. Ovidius.

Roland. Vil I nu, Monfrere, blive staaende stille udi en Krog, saa skal I see, om det er Løgn eller Sanden, hvad jeg haver sagt.

Ovidius. Ja jeg skal staae ganske stille; men kommer de snart?

Roland. De lovede at komme dette Øieblik. Der, troer jeg, de kommer. Løb nu til Side, og rør Jer ikke af Stedet, ellers er vi om en Hals begge to.

Sc. 2.

De Forrige.

Otte Kiællinger med hæslige Masker kommer ind udi Procession ved et Lire-Stykke efter Tacten, og har lange Kosteskafte mellem Benene, rangerer sig udi en Kreds, og synger den Vise:

Ved St. Hans-Nats Tider

Musiken svarer.

Man til Bloksbierg rider,
Og til Hekkenfield-Top

Musiken igien.

Paa Kosteskaft flyver op.

Hvorpaa Kredsen dandser lystig om, saa at de holde Kosteskaftene imellem dem, og da synges tilligemed Lirene den Vise:

Gir nu Agt, I skal befinde,
Vi kan Fanden løse og binde.

Derefter standser de, og sætter sig ned udi en Kreds, og gammel Gunnild sætter sig midt iblandt dem, og da spilles et Lire-Stykke; hvorefter Gunnild reiser sig og læser af den sorte Bog denne Formular:

Gammel Erik, Herster over Bloksbierg, Hekkenfield, Lyderhorn, Findmarken, Mundien, Borigundien, Gurolien, Fyrolien, Trapezund, Kolimund, Orknøer, Loxstøer!

Jeg dig maner og beder,
Ved hellig Gertrud og St. Sveder,
At du dig her indfinder
Uden Opholb og Hinder,
Med Sving og med Spring,
I Dyrs Skikkelse at gaae omkring,
Men ikke uden for denne Ring.

Gammel Erik kommer op af Jorden, skiult med et sort Klæde, og med Horn i Panden, og dandser tre Gange om Kredsen efter et Lire-Stykke; endelig springer Ovidius frem med en blot Kaarde, og sætter gammel Erik for Brystet.

Ovidius. Fort, fort! Klædet af dig, eller jeg skal stikke dig ihiel paa Stedet.

Gammel Erik vil giøre den anden bange, men han truer hende til at lægge Klædet og Hornene ned.

Ovidius. Ha, ha, Marthe! er det dig? du kanst vel nok agere en Diævel.

Marthe. Ach Monsieur Ovidius! spar mit Liv, jeg skal bekiende.

Ovidius. Hvorfor bruger I Hexe saadant Koglerie for at forlede min stakkels Broer? Herud alle tilsammen, i Morgen skal I udi Spinde-Huset.

Han prygler dem ud. De raaber

Alle. Ach Monsieur Ovidius! vi skal bekiende.

Medens Fanden stiger op af Jorden, kommer Leander ind syngende, men studser og springer skiælvende tilbage.

Sc. 3.

Ovidius. Roland.

Ovidius. Seer I vel, Monfrere! hvorledes I kan drømme vaagende.

Roland. Jo jeg seer det nok, jeg seer det nok. I har aabnet mine Øien, Monfrere! jeg er bleven et andet Menneske. Jeg havde skullet forsvare, at der kunde have været slig Bedragerie i det Væsen. Jeg kommer til at examinere alting nøie herefter, thi kan der være Bedragerie i eet, saa kan der og i andet.

Ovidius. Men see til, Monfrere, at I ikke gaaer for vidt, og scrupuleret for meget; blir kun ved mit Principium, som er at gaae Middelveien.

Roland. Naar jeg nu eftertænker Sagerne lidt, saa mærker jeg, hvor skammelig man har trækket mig op, thi den Kiælling har kostet mig over to hundrede Rigsdaler om Aaret, for at giøre mig gal. Jeg vil have hende med de andre Hexe i Spindehuset i Morgen.

Ovidius. Jeg holder for, at det er bedst at lade dem blive, thi I har kun Skam deraf, at I rører mere derved. Tak kun Gud, at I er bleven oplyst. Vil I gaae hiem med?

Roland. Nei, Monfrere, jeg vil have dem straffet, at de ikke skal bedrage flere.

Ovidius. Vi kommer ingen Vei med dem, thi Folk troer os ikke, om vi fortæller det; thi den forbandede Kiælling har stor Gehør hos mange fornemme Damer, som hun ved sin Skinhellighed har forblindet. Hun kan græde, naar hun vil. Hun kan sværge sig fri, og saa blir vi anseet som Bagtalere, og komme udi Fortræd oven i Kiøbet. Vi kan derforuden ikke være baade Anklagere og Vidner. Havde jeg eftertænkt det, saa skulde vi ogsaa have sat nogle af Huusfolkene paa Luur, for at aflægge Vidne mod hende. Tro mig, Monfrere! at det tiener ikke at have med det forbandet Pak at bestille. Jeg er fornøiet dermed, at jeg har faaet Jer udaf Drømmen. Kom, lar os gaae ind.

Sc. 4.

Leander allene.

Nei nu er det borte. Jeg seer intet mere. Det var et forskrækkeligt Syn, thi jeg veed, at mine Øien ikke kunde slaae mig feil. Jeg saae en Geist stige op af Jorden paa dette Sted, og en Hob gamle Qvinder at ligge næsegruus. Mit hele Blod rører sig i mig, naar jeg tænker derpaa. Jeg tør dog ikke lade mig mærke for mine Kammerater, som ikkun vil lelee mig. Jeg mærker, at jeg har været al for koldsindig i min Troe, og at det er en Formastelse at foragte saadant. Gid jeg kunde faae det af mit Hoved igien, men det er ikke mueligt, thi det Syn vil staae mig længe for Øiene, og ligesom bebreide mig min Vantroe; men der kommer mig saadan Tunghed paa. Jeg maa sætte mig ned, og grunde paa denne Historie.

Sætter sig ned paa en Stoel ved den ene Side, falder i Søvn og snorker.

Sc. 5.

Henrich.

Det er ogsaa en forbandet Ratte-Føiten med min Herre; jeg veed ikke, hvordan han kan holde det ud. I Gaar kom vi ikke til Sengs, førend Klokken fire, i Overgaar ei heller, og i Nat vil det gaae ligeledes til; det er jo at storme til sit Legeme. Min Herre dandser, fiandser, harcellerer, dominerer, maskaderer, assemblizerer nok saa længe, til han kommer at sue paa Lapperne engang i Slutteriet. Han har endelig endnu en god Styver tilbage, og saa længe det varer, blir jeg nok i hans Tieneste, thi naar han diverterer sig paa sin Maade, saa diverterer jeg mig paa min. Min Herre tænker, at naar han gaaer ind paa Maskeraden, jeg sætter mig udenfor i Vognen at sove, som de andre dumme Lakeier. Nei, min Troe, giør Henrich ikke. Jeg har altid en Maske med mig i Lommen, og saa gaaer jeg smukt ind, og dandser Engelsk Dands med Herren, thi paa Maskerader, hvor ingen kiender hinanden, ere alle lige gode. Somme Tider taer jeg Kudsken med mig, som i Nødsfald kan dandse en Polsk-Dands. Jeg var tilfreds, at Hestene vilde giøre os Compagnie med, saa var vi uden Frygt, at de imidlertid skulde løbe bort med Vognen. Til denne Nat har jeg sat fire honette Fruentimmer Stævne at møde paa Maskeraden, den ene er David Skolemesters Gold-Amme, det er virkelig et profect artig Fruentimmer; Fanden far i hende, hvor net en Korse-Dands hun kan trippe. Den anden er Henrich Urtegaardsmands Pige, hun er saa førpikket paa Maskeraderne, at hun lar sig ligge hos for Maskerade-Klæder, dog ikke af Carnalier eller Jan Hagel, men allene af smukke og honette Karle, der kan betale raisonnabelt. Den tredie er Gertrud Fæstekones Datter, og den fierde hendes Cousine Mammeselle Rille. Vi har øvet os i den nye Engelske Dands, som kaldes Postillion eller Castillion; lad see om jeg kan komme alting ihu. *Han dandser, og i Exercitien falder paa det sorte Klæde med Horn paa, som den kastede fra sig, der agerede Diævel.* Hvad Pokker er dette? et langt Klæde med tvende Horn paa. Jeg kan ikke begribe, til hvad Ende dette er giort. Dersom min Herres Broer Roland eller hans Tiener Haagen, som troer alting, havde kommet over dette, havde de bildet dem ind, at det var Fandens Moers Adriane. Ha, ha, ha, jeg skal, min Troe, bruge den i Aften til Maskerade-Klædning, det skal blive en af de bedste og ra-

reste Masker; lad see, om den er for lang, nei, den er mare just tilpas.

Han fører sig i samme Klæde, og continuerer sin Dands.

Sc. 6.

Haagen. Henrich.

Haagen kommer ind, og Henrich udi Dandsen støder ham omkuld. Haagen lægger sig paa Knæe med foldede Hænder.

Henrich sagte. Nu skal jeg giøre ham saa bange, som han aldrig har været fin Livs Tid. Høit. Fort med dig, din slemme Skielm, nu er din Tid kommen.

Haagen. Ach Herr Lucifer! giør mig intet ondt. Henrich brøler. Ach Velædle Hr. Lucifer! Henrich brøler igien. Ach Ederes Velbyrdighed! Henrich brøler igien. Ach Ederes Excellence. Henrich brøler igien, og rykker ham i Haaret. Han skriger høit. A..... Ederes Høihed! spar mig, og giv mig Tid at omvende mig!

Henrich. Nei, du maa strax fort, uden saa er, at du vil bekiende alt, hvad du har bedrevet.

Haagen. Ja gierne, Hr. Lucifer!

Henrich. Fort, fort, bekiend da.

Haagen. I Overgaar brød jeg op min Herres Chatol, og tog fire Rixdaler deraf, men befried mig med min Eed, da jeg blev examineret. Forrige Uge, da jeg skulde kiøbe et Pund Tobak for min Herre, kiøbte jeg kun et halv, men for at fylde Pundet, kom et halv Pund Muursteen deri. I Gaar smurte jeg fire Holsteenske Tolvskillinger i en Bonde, og fik gode smaa Penge derfor. I Nat laae jeg hos en Pige ved Navn Nille.

Henrich. Hvad er det for en Pige?

Haagen. Hun har længe været forlovet med min Herres Broers Tiener Henrich.

Henrich. Har du giort det oftere?

Haagen. Syv eller otte Gange tilforn.

Henrich. Lar hun sig betale derfor?

Haagen. Nei, hun betaler mig for min Umage: I Nat gav hun mig en rar To-Mark, som hendes Kiæreste, Henrich, havde foræret hende.

Henrich. Lad see den Penge! Han kaster den til ham. Henrich prygler ham og støder ham ud. Agerer jeg ikke Diævel en anden Gang, saa maa Fanden agere Diævel. Det fik jeg for min Umage! Jeg vilde have forsvoret, at den pene Pige skulde have været mig saa falsk; tænk engang, hvordan hun i sit Hierte havde villet beleet mig, naar hun havde seet mig paa Maskaraden med to Horn i Panden; hun vilde sige: der er noget, som siger ham i Hiertet, at han er og bliver Hanrei. Men hvad skal jeg giøre? Det er bedst at simulere, til jeg ved Leilighed engang kan faae Beviis paa hendes Utroeskab. Dog skal jeg for det første giøre hende bange med samme Maske, for at faae hende ogsaa til Bekiendelse. Ret saadan skal jeg møde hende en Aften.

I det samme han sætter sig udi Positur, vaagner Leander, blir forskrækket, og falder som død udi Gangen. Henrich gaaer.

Sc. 7.

Roland. Haagen.

Roland. Ach Himmel! naar jeg tænker hvilken Forblindelse jeg har været i, reiser Haarene sig paa mit Hoved. Denne forbandet Qvinde havde ved sit Koglerie sat saadan en Skye for mine Øine, at jeg aldrig kunde see den klare Sandhed, som mine Venner visede mig ligesom med Fingeren. Hvem veed, om ikke alt andet, som tales om, er af samme Beskaffenhed? Kan en Person af min Fødsel og Optugtelse forføres til saadan mørk Overtroe, hvor lettere kan det ikke skee med gemeene og ulærde stakkels Folk, der ingen Evne har til at examinere saadan Koglerie? Min Broer Ovidius siger vel, at om man blir bedragen eengang, saa blir man ikke altid! om ni Historier ere falske, saa kan den tiende dog være rigtig; men jeg mener, at, naar jeg har befundet Svig udi een Post, saa har jeg Ret at tvile om andre. Det samme Lys, den samme Fornuft, som har ledet af een Vildfarelse, bør jeg stedse betiene mig af i at efterforske alt det, som fra Barndommen blir os indprentet, alt hvad os er bundet paa Ærmene af vore Forældre og Lærere. Med et Ord at sige, naar nogen spør mig ad: Hvad har du for Troe? Da svarer jeg: jeg troede tilforn alt, hvad man i Barndommen havde bildet mig ind, men nu troer jeg slet intet, uden hvad min Fornuft tilsiger mig, at jeg skal troe, og hvad jeg seer for mine Øine.

Haagen kommer ind. Ach Herre! her spøger forskrækkeligt.

Roland. Ei! gak til Bloksbierg med din Spøgen. Der er ingen anden Spøgelse til end du og dine Lige, og ingen anden Diævel til end onde Mennesker.

Haagen. Gid Herren havde seet den Diævel, som jeg saae nylig, han skulde ikke tale saaledes.

Roland. Vil du holde din Mund, din Slyngel! jeg siger dig, at der er intet saadant til, men det er kun dit eget Blod, som giør dig bange.

Haagen. Mit eget Blod skulde tage to Mark fra mig! mit eget Blod skulde trække mig efter Haaret, og spænde mig for Rumpen!

Roland. Hvad har du da seet?

Haagen. Jeg har baade seet og følet Lucifer selv, den øverste blandt Diævlene, han, som har to Horn i Panden, han som....

Roland. Hør Slyngel! hen, og forret hvad du har at bestille, saa forgaaer nok de Griller dig, som ingen, uden ørkesløse Folk og Dagdrivere forfalder til.

Haagen. Det er underligt, for nyelig siden syntes Herren, at der var ikke Diævle nok i Verden, han vilde jo have flere, og nu siger han, at der er ingen til mere. Hvor skulde de da blive af saa hastig?

Roland. Hvor blev alle de Penge, som dig syntes at have forgangen Nat?

Haagen. De blev borte, da jeg vaagnede, thi jeg havde dem ikkun i Drømme, i Indbildning.

Roland. Saaledes er det ogsaa gaaet mig; da jeg vaagnede op, da jeg begyndte at raisonnere, forsvandtes alting for mig, Nøk, Varulv, Helhest, Nisse, Marre, og alt hvad jeg troede tilforn, saa at jeg nu troer lige saa lidt, som min Broer Leander.

Haagen. Ach Himmel! hvad er dog dette? han troer hverken Varulv eller Nisse eller Diævel. Ach Herre! jeg troer I er forbyttet.

Roland løber efter ham med sin Stok.

Sc. 8.

Henrich. Leander.

Henrich. Jeg faaer vist en Ulykke, jeg har været saa længe borte, men jeg kunde min Troe, ikke faae Dandse-Skoene før færdig. Skomagere ere vel godt ærligt Folk, men det er noget menneskeligt hos dem, at de gierne lyver; Herrens Skomager er, min Troe, saa habil derudi, som han kunde have været fød midt i Kloster-stræde i Kiøbenhavn. Skrædere og Skomagere maae endelig have nogle Siæle og Saligheder i Reserve, ellers maatte jo Fanden længe siden have giort Ende paa dem. Dog, jeg Tosse, jeg staaer her og snakker hen i Taaget, jeg erindrer ikke, at der er ingen Diævel til. Af de Tanker er min Herre Leander, af de Tanker er jeg og med for Selskabs Skyld. Naar Tieneren er som hans Herre, og Discipelen som hans Mester, saa er han fuldkommen. Hvad vil jeg Stymper, som kan hverken læse eller skrive, randsage udi Religions-Sager? Naar jeg troer, hvad min Herre troer, saa synes mig, jeg har en god Samvittighed. Jeg seer, alle andre Folk giør det samme. Cardinaler og Bisper troer, hvad Paven troer; Hofmænd, hvad Keisere, Konger og Fyrster troer; Borgere, hvad Bormester og Raad troer; Bønder, hvad Fogder troer; og Fogden igien, hvad Herren paa Hovedgaarden troer. Man mærker jo, at naar en Fyrste blir Catholsk, saa blir og Hofmændene Catholske; som Herremændene paa Landet, saa Ridefogderne, saa Bønderne. Jeg har for min Part nu ingen anden Troe, end at Nille er en Skiøge, thi den Troe fik jeg i Hænderne sidst, da jeg agerede Diævel. Det var en forbandet Historie; men jeg lægger den ikke paa Hiertet, jeg vil ikke agte det Skarn mere. Men hvad er det, jeg her seer? hvor kommer det, at Herren ligger saa paa Gulvet?

Leander. Henrich! kom og hielp mig op igien, og sæt mig ned paa Læne-stolen. Jeg har været besvimet.

Henrich. Vil ikke Herren strax tage Dandse-Skoene paa sig? Klokken er alt fire.

Leander. Nei Henrich! der blir ingen Dandsen af i Aften.

Henrich. Er det da opsat?

Leander. Enten det er opsat eller ei, saa kommer jeg der ikke. Jeg vil blive hiemme og fordrive Tiden med min Broer Roland i Aften.

Henrich. Saa begierer jeg ikke at være tilstede; thi det vil gaae løs paa Disputeren, som det pleier.

Leander. Jeg haaber, der skal ingen Disputer reise sig imellem os herefter.

Henrich. Har han da ladet fare sin Overtroe? omgaaes han da ikke meer med de gamle Pulver-Hexe som tilforn?

Leander. Tag dig vare, hvad du siger. Kald ikke slige gudfrygtige Matroner for Hexe. Gid jeg havde den Adgang til dem, som min Broer! men jeg er ikke værd at omgaaes med dem.

Henrich. Herren kan holde temmelig Miner, naar Han skiemter. Vil I have Kundskab med de Kiællinger, kan I let bekomme den; thi det koster kun at spendere en Pægel Finkel-Jochum paa dem, saa kan man faae dem til at ride hid paa Kosteskafte.

Leander. Tael ikke saadant, Henrich; du kan derudover geraade i Ulykke. Har du ikke hørt, hvorledes det gik Christopher Hansen, der skieldte en saadan prophetisk Matrone for Hex? Hun havde ikke saasnart vendt Ryggen fra ham, førend han brød sit Been paa Trappen.

Henrich. Jeg veed, min Troe, ikke, om Herren skiemter eller ei. Skiemter Han ikke, da er Han i et Øieblik bleven et andet Menneske. Men hvorfor græder Han?

Leander. Jeg maa nok græde, Henrich, naar jeg eftertænker mine forrige Vildfarelser.

Henrich. Saa har jeg da ogsaa faret vild; thi jeg har havt samme Troe.

Leander. Ja vist, Henrich! Vi har derfor Aarsag begge at græde.

De græder begge to.

Henrich. Ach Herre, har vi da været i saa grove Vildfarelser?

Leander. Ja vist, Henrich.

Henrich hyler og græder igien. Jeg kan ikke negte, at det jo nogle Gange har rindet mig i Sinde, at det var underligt, at vi vilde være klogere end alle Mennesker; men jeg har tænkt: saa længe Herren tier, tier jeg og. Men har vi levet i saadan Vildfarelse?

Leander. Ja alt for meget, Henrich! naar jeg eftertænker det, saa reiser Haarene sig paa mit Hoved.

Henrich hyler og græder igien. Jeg tænkte, hvorfor skulde du have anden Troe end din Herre —

Leander. Henrich! giv dig tilfreds, vi vil oprette herefter hvad vi har forsømt.

Henrich. Som gir dig Kost og Løn —

Leander. Græd ikke meer, Henrich!

Henrich. Som du har tient hos i saa mange Aar —

Leander. Ei, holdt dog op at græde.

Henrich. Som er en brav studeret Mand —

Leander. Nu, nu Henrich! det er nok paa eengang.

Henrich. Som har ligget udi tre Aar i Rostok —

Leander. Ei! det er en evig Piben.

Henrich. Jeg tænkte at det var daarligt og carnalisk af mig, om jeg, som en ustuderet Tiener, vilde have anden Troe end saadan brav Herre.

Leander. Henrich! Ingen Tuden nu meer! Du skulde holde det saa til i Morgen. Jeg har Aarsag at græde allene for os begge. Men du græder, og veed maaskee ikke, hvorfor.

Henrich. Jo, jo, jeg veed, min Troe, nok, hvorfor jeg græder.

Leander. Hvorfor græder du da?

Henrich. Hvorfor græd Herren?

Leander. Jeg har Aarsag at græde.

Henrich. Jeg har, saa mari, og Aarsag da at græde.

Leander. Henrich! bliv du her lidet; jeg vil hen og besøge gammel Gunnild Peer Smeds. Jeg kommer strax igien om en halv Time.

Henrich. Ach Herre! formeld min Respect til Madame Gunnild, og bed hende, at hun vil være min Ven ogsaa.

Act. 3.

Sc. 1.

Henrich allene.

Det er forskrækkeligt, hvorledes min Herre er bleven udi saadan Hast forandret. Jeg kan ikke begribe det, nei jeg kan ikke, om jeg stod paa mit Hoved. Jeg skulde have bildet mig ind, at han skiemtede, hvis jeg ikke tilligemed havde hørt ham tale, havde seet hans Ansigt, og fundet ham i den Positur, liggende paa Gulvet. Han maa have havt en Aabenbaring udi Søvne; thi jeg kan ikke tilskrive saadan hastig Forandring andet. Det er ofte skeet, at Folk have drømmet sig en anden Troe til, og ved en eeneste Aabenbaring ere komne fra forrige Vildfarelser. Jeg kan kiende paa mig, at jeg faaer ogsaa noget underligt at see; thi mit Blod siger mig det til. See! der seer jeg, min Troe, alt et Syn; Ei! hvad er det? Nei, det er min egen Skygge; jeg maa føle efter. Jo, det var kun min egen Skygge. Men der seer jeg ret komme noget i et Menneskes Skikkelse. Holdt nu Ørene stive, Henrich! nu gielder det. Jeg gaaer det lige imod, og hører hvad det vil sige. Ei, det er atter min Skygge. Jeg maa lægge mig næsegruus ned at sove, saa maaskee kommer det; thi har min Herre havt Aabenbaring, saa vil jeg og have den, og naar man vil have et Syn, saa maa man enten sove, eller stille sig an, som man sover.

Lægger sig ned.

Sc. 2.

Haagen. Henrich.

Haagen. Jeg er tusind Gange en Skielm, om jeg troer, at det er min Herre meer; thi Ansigtet er vel det samme, og Klæderne, men for Resten er intet tilbage af den Roland, som jeg tiente hos for to Timer siden. I Formiddag brændte han en Bog, fordi den skiemter med Spaaqvinder, og nu siger han mig en Daler, at kiøbe en anden igien. For nyelig siden var Drømme-Bøger hans Bibler, nu siger han, at Beckers Bezauberte Welt er den bedste Bog, som nogen Tid er skreven; han fordømmer alt, hvad han rosede før, og roser igien alt, hvad han fordømmede; tilforn turde han ingen Skridt giøre, førend han raadførte sig med en gammel Kiælling, nu vil han steile og brænde hver ærlig Kone i Byen, som er over tredsindstyve Aar. For nyelig syntes ham, at Luften var fuld af Diævle, nu troer han hverken gode eller onde Engler, hverken Himmerig eller Helvede. Det er ikke min Herre meer, det er ikke min Herre,

men den, som nu kalder sig Roland, maa være en Skiftning, som Underjordsker har forbyttet med ham; thi at saadant skeer ofte, har den forrige rette Roland tidt sagt. Men hvem er det, som ligger der? Det er Leanders Henrich; see den lade Skielm, hvor han ligger og strækker sig. Jeg skal liste mig sagte til ham, og give ham et dygtig Slag for sin Rumpe.

Slaaer Henrich med sin flade Haand.

Henrich. Ach! est du en god eller ond Aand?

Haagen sætter sig overskrævs, og rider paa ham, hvorudover Henrich mener, det er Marren, og raaber:

Ach Madame Marren! holdt op igien! ach Fru Marren! ach naadige Frue! ach Eders Naade! ach Eders Høihed! holdt op igien; jeg kan ikke holde det længer ud.

Haagen. Henrich!

Henrich. Ja Eders Naade!

Haagen. Hvad Pokker gaaer ad dig?

Henrich. Hvorfor rider Madamen mig saa? jeg har dog aldrig forskyldt det; thi jeg har ladet hver ærlig Kone være i Roe.

Haagen reiser sig op og leer. Ha ha ha!

Henrich. Ach kiære Haagen! du kommer, som du var kaldet, jeg har været elendig plaget af Marren.

Haagen. Ei stat op, du Nar, det var jeg, som reed dig.

Henrich. Da skal du og faae en Ulykke, om jeg hedder Henrich.

De slaaes, Haagen faaer Henrich under sig, og truer ham til at giøre Fred.

Haagen. Hvor kunde din Giek komme paa de Tanker, at jeg var Marren? Marren rider jo aldrig Folk paa Ryggen.

Henrich. Ja hvad veed jeg deraf? jeg har aldrig været paa den Rideskole før.

Haagen. Havde jeg kunnet indbilde mig, at mit Galskab skulde have giort saadan Virkning, havde jeg ikke skiemtet saa meget, det maa du troe, Henrich! thi jeg vil dig ikke saa ilde. Men hvor er din Herre Leander i Dag?

Henrich. Han er henne at besøge gammel Gunnild.

Haagen. Gammel Gunnild? Ei snak for din Næse!

Henrich. Jo, min Troe, er han saa.

Haagen. Gunnild Peer Smeds?

Henrich. Ja, Gunnild Peer Smeds, den selvsamme Kiælling, som han tilforn ikke har kunnet lide for sin Død; thi du maa vide, at min Herre er saa forandret, at jeg kiender ham ikke mere, han begræder nu hvert Dieblik sin forrige Vantroe og Vildfarelse, og er nu let troende, saa at man kan bilde ham ind, at Maanen er af grøn Ost.

Haagen. Ach Himmel, hvad hører jeg? er det muligt! Henrich! ach jeg elendige Menneske!

Henrich. Hvad kommer det dig ved? det er jo ikke din Herre.

Haagen. See! om jeg ikke giettede ret; see! om jeg ikke giettede ret. Jeg maa spørge dog om een Ting først: Henrich! kalder din Herre sig Leander endnu?

Henrich. Hvorfor skulde han ikke kalde sig Leander, naar han hedder Leander?

Haagen. Han hedder Fanden, og ikke Leander. Den, som du holder for din Herre, er Roland, og den, som jeg har holdet for min Herre, er Leander.

Henrich. Hør Haagen! jeg er bleven lidt forrykt i Hovedet i Dag, men dog ikke saa gal, at jeg troer sligt.

Haagen. Jeg haaber, Henrich! du skal endnu blive meer forrykt, naar du hører Historien. Det samme, som er vederfaret din Herre, er og vederfaret min: han kalder nu alle gamle Matroner Pulverhexe; han tviler om alting, og troer intet, saa at jeg seer intet af min forrige Herre tilbage uden Ansigtet og Klæderne.

Henrich. Hvad slutter du da af den Historie?

Haagen. Jeg slutter, at deres Siæle ere forbyttede af Underjordsker, hvorpaa man har adskillige Exempler. Jeg haver selv en Broder, som blev forvandlet til en Kat, og Katten igien blev til den, som endnu holdes for min Broder; han fik i et Dieblik samme Skikkelse, som min Broer havde, men beholdt dog stedse sin gamle Katte-Natur derudi, at han løber idelig efter Muus, hvilket er hans største Lyst; min anden Broer saae med sine egne Dine, hvorledes samme Forbyttelse skedte; thi ved Midnats Tider kom en Underjordsk ind i Ammestuen med en blaa Hue paa Hovedet, og sagde disse Ord: **Jens bliv til Kat, og Kat bliv til Jens**; hvorpaa min Broer Jens strax sprang op af Sengen, og blev til en Kat, og Katten blev til Jens, og lagde sig smukt ved min Broders Side. Mine Forældre lode vel, som de ikke vilde troe Historien, og gav min Broer Hug, da han fortaalte det, men de har siden fornummen af adskillige Katte-Qvaliteter, som Jens har, at det var Sanden. Jeg har selv hørt, at, da min Faer engang blev vred paa ham, kaldte han ham Jens forrige Kat. Saaledes mærker jeg, at vore Herrer er bleven forverlede.

Henrich. Hvis saa er, Haagen! hvem skal jeg da holde mig til?

Haagen. Hør Henrich! et Menneske bestaaer udaf tvende Dele, af Siæl og Legeme. Naar nu Rolands Siæl farer i Leanders Legeme, hvo er da din Herre?

Henrich. Den, som har min Herres Siæl, er min Herre.

Haagen. Det mener jeg ogsaa; thi jeg vil for min Part ikke tiene hos den,

som nu kalder sig Roland, men hos Leander, som har Rolands Siæl; saa nødes jeg ikke at forlade min gamle Troe, som jeg har befundet mig vel efter altid.

Henrich. Du har Ret, Haagen! Jeg vil giøre det samme; saa maae vi da ombytte Liberie.

Haagen. Ja vist. *De bytter Klæder om.* Gaa nu mit Ærende, Henrich! Jeg vil blive her i din Sted.

Sc. 3.

Haagen. Leander.

Leander. Ach! det er en hiertens Qvinde, Gunnild Peer Smeds; man kan lære saa meget af hende udi en halv Time, som af en anden i et Aar. Min Broer Roland har ikke giort ilde derudi, at han har agtet hendes Omgiængelse saa høit.

Haagen. Jeg mærker, at han bilder sig endnu ind, at han er Leander. Jeg kommer derfor at lade, som jeg er Henrich.

Leander. Hør Henrich! jeg skal hilse dig fra gammel Gunnild.

Haagen. Tak Herre!

Leander. Nei see her! Haagen! hvor kommer du til at gaae i min Tieners Liberie?

Haagen. Fordi jeg er Herrens Tiener.

Leander. Det er artigt! naar blev du min Tiener?

Haagen. For tolv Aar siden.

Leander. Ei! vil du fixere mig, din Slyngel! hvor er min Tiener, som jeg befoel at bie her?

Haagen. Det er underligt, Herren leder efter sin Tiener; som staaer lige for hans Øien.

Leander. Hvor staaer han da?

Haagen. Her staaer jeg, Herre! kan I ikke høre? her staaer jeg.

Leander. Hvad er dog dette! vil du giøre mig gal?

Haagen. Det være langt fra.

Sc. 4.

Henrich med en Bog i Haanden. Haagen. Leander.

Henrich. Jeg havde visselig bleven til en Giek, hvis jeg længer havde været hos den falske Leander, men Haagen var den Doctor, som curerede mig.

Leander. Nu seer jeg min Tiener. Henrich! hvor est du henne? hid!

Henrich. Jeg har ikke Stunder, jeg har et hastigt Ærende for min Herre.

Leander. Est du gal Dreng? har du anden Herre end mig?

Henrich. Det var ellers ilde.

Leander. Er jeg ikke din Herre?

Henrich. Paa Legemets Vegne, men ikke paa Siælens.

Leander. Ach Himmel! hvad er dog dette for Koglerie? den Dreng pleier dog aldrig skiemte med mig. Hvad er det for en Bog, du har? lad see! Det er Beckers Bezauberte Welt; hvem hører den Skarns Bog til? fly hid, jeg vil kaste den paa Ilden.

Henrich. Det er min Herres Bog, I har ingen Magt dertil.

Haagen. Ach Herre! lad ham beholde Bogen. I veed jo, at hans Herre er en hastig Person; han vil hevne sig, om I brænder hans Bøger.

Leander. Hvad har han med min Tiener at skikke i Byen?

Henrich. Hvad min Tiener, min Tiener! Snakkerase! Jeg tiener hos den Mand, som læser saadanne Bøger. Adieu.

Leander. Gaaer kun ud begge to! jeg vil være allene. *De gaae.*

Sc. 5.

Leander allene.

Ach, hvad mig nu hænder og vederfarer, ere slige Ting, som kan noksom styrke mig i mit Forsæt, og udrydde fuldkommelig min forrige Vantroe. En skulde tilforn have sagt mig, at Folk blev forvexlede, og at der var Skiftninger til; den havde med saadan Snak kommen ret an; nu seer jeg det med mine egne Øine, og behøver intet andet Vidnesbyrd. Her seer jeg Henrich med Haagens Klæder og Ansigt, og Haagen igien med Henrichs Ansigt; hvis min Tiener pleiede at skiemte med mig, hvis det var hans Interesse, at stifte Tieneste, kunde Folk, der scrupulere om alting, falde paa de Tanker, at det var Bedragerie; men det har altid været et enfoldig Menneske, som ikke har været mægtig til at øve den tiende Deel mindre konstig og mindre dristig Stykke. Men Haagen er en dumdristig og vanartig Skalk, han kunde maaskee efter min Broders Ovidii Tilskyndelse have ladet sig bruge til saadan Bedragerie. Men nu kommer min forrige Vantroe igien; bort Vantroe! der maa ikke være en Gnist af dig tilbage i mit Hierte. Jeg kommer ihu den gode Formaning, Gunnild Peer Smeds gav mig nyelig, at jeg ikke maatte raisonnere meget; thi, om jeg vilde udi denne Post eftertænke først..... see! nu kommer Vantroen igien. Ach! gid de første otte Dage var forbi; thi jeg mærker, der skulde

endnu nogle Levninger tilbage, som jeg ganske maa udrydde.

Sc. 6.

Roland. Leander.

Roland. Ach, min allerkiæreste Broder! jeg har havt stor Længsel efter at tale med dig; jeg haaber, vi skal herefter leve meer kiærlig med hinanden, end tilforn. Vi har hadet hinanden tilforn, saasom vi ikke har havt eens Principia; men nu, den Tvistighed og den Forargelse med Rod er oprykt, skal der være ligesaa stor Kiærlighed imellem os, som der var Had tilforn.

Leander. Ach Monfrere! lad mig omfavne dig. Jeg har ikke havt mindre Længsel efter at see dig. Gid Ovidius nu ogsaa havde samme Tanker og Religion, som vi, saa kunde vi leve ret som Brødre sammen. Men veed Monfrere, hvad vi vil giøre? Vi vil føre ham med os til gammel Gunnild; thi hun taler som en Engel, og derfor let kan bringe ham paa rette Veie.

Roland. Hvad? Gammel Gunnild? Taler I med gammel Gunnild?

Leander. Ja vist. Jeg glemmer aldrig, hvor modest den hierte Qvinde var; hun vægrede sig for at tage imod ti Rixdaler, som jeg gav hende nyelig, og blev ganske rød af Blusel, da hun endelig tog imod dem.

Roland. Hvad hører jeg? Omgaaes I med gammel Gunnild?

Leander. Ja vist, nu talede jeg nyelig med hende. Hun har udryddet al den forrige Vantroe, som endnu var tilbage, saa at jeg nu er ligesaa troende, som Monfrere.

Roland. Som jeg? Hvad er det for Snak? Har I min Troe, da bør den Hex strax føres til Baalen. Jeg har længe nok ladet mig forlede af hendes Koglerie; nu er jeg ved min Broders Ovidii Bistand bleven bedre oplyst, og troer alt saadant Bedragerie ikke mere.

Leander. Hvad er det, Monfrere? I maa være forhexet.

Roland. Nei, jeg har været forhexet tilforn, som jeg nu hører, I er bleven. Men nu, Hexeriet hører op, vil jeg have den Canaille i Spindehuset.

Leander. Kald en ærlig Matrone ikke Canaille.

Roland. Maa jeg ikke kalde den Pulver-Hex, hvad jeg vil, som har bildet mig ind, at mit hele Huus var fuldt af Diævle?

Leander. Troer I det ikke?

Roland. Nei, jeg troer hverken gode eller onde Engle meer. Jeg troer, der er ingen anden Diævel til, end slige forbandede Qvinder.

Leander. Holdt op med den Snak, det vil ellers bekomme Jer ilde. Adieu.

Sc. 7.

Roland. Henrich.

Roland. Det er virkeligt noget selsomt med min Broers Forandring. Jeg vilde give noget godt til, at jeg havde fat paa hans Tiener Henrich, for at høre, hvorledes det hænger sammen. Haagen! Haagen!

Henrich. Ja Herre!

Roland. See til, at du kan skye mig hid min Broers Tiener Henrich, jeg vilde gierne vide af ham, hvorledes hans..... Men hvad er dette for Optøger? Du est jo Henrich; hvor est du kommen i mit Liberie?

Henrich. Jeg hedte Henrich tilforn, da Herren hedte Leander, men nu, eftersom Herren har paataget sig Rolands Skikkelse, kalder jeg mig Haagen.

Roland. Est du gal, Dreng? Er jeg ikke den samme, som jeg var?

Henrich. Nei Herren synes kun saa; Han er forbyttet af Underjordsker.

Roland. Hvem har bildt dig saadant ind?

Henrich. Jeg hørte det af den forrige Haagen, som tiente hos den gamle Roland.

Roland. Jeg skal lade dig hudstryge, dersom du taler saa forblommet. Siig mig, af hvem har du hørt saadant?

Henrich. Jeg siger jo, af Haagen.

Roland. Det er jo en troværdig Autor! Hvor er Haagen?

Henrich. Han er jo hos sin Herre, som var Roland tilforn, men nu kalder sig Leander, saasom han har faaet Leanders Ansigt.

Roland. Seer du den Stok? den skal jeg slide op paa din Ryg, hvis du ikke taler reent Dansk med mig, og siger mig, hvori alt dette Koglerie bestaaer.

Henrich. Jeg skal fortælle det altsammen. Jeg kom for et Par Timer siden fra Skomageren med et Par Dandse-Skoe, som min Herre Leander vilde bruge paa Assemblix i Aften; jeg fandt ham ligge paa Gulvet med Taarene i Oien, ganske forskrækket, som han havde havt et Syn. Da jeg reisede ham op igien, begyndte han at tale om sin forrige Vildfarelse og Vantroe saaledes, at jeg maatte græde med; hvorpaa han gik hen, og besøgte Gunnild Peer Smeds. Imidlertid kommer Haagen, hvilken jeg fortæller denne Forandring, men han havde ikke saasnart hørt Historien, førend han begyndte at raabe, som Fanden stod i Halsen paa ham: Vore Herrer ere forbyttede! og fortaalte mig saa, hvorledes det var gaaet til med hans Herre, hvorudover vi besluttede begge at skifte Herre, holdende dem

for vore rette Herrer, hvor vi fandt deres Siæle og Gemytter.

Roland. Ha, ha, ha, ha, ha, ha! Ach! jeg er færdig at sprække af Latter. Henrich! bliv du kun hos mig, og lad den anden Giek kun blive i de Tanker, som han er. Kom, lad os gaae, jeg vil hen og fortælle min Broer Ovidius den Historie.

De gaae.

Sc. 8.

Ovidius.

Jeg veed ikke, om jeg skal condolere eller gratulere min Broder Roland. Jeg veed ikke, om jeg har giort ilde eller vel derudi, at jeg hialp ham fra hans Vildfarelse, og aabenbarede dette Koglerie, thi saa stor, som hans Overtroe var tilforn, saa stor er nu hans Vantroe. Tilforn tog han an for Evangelium alt, hvad gamle Kiællinger fortaalte ham, nu holder han alting for Fabel. Ingen staaer meer Fare for at falde udi yderste Vantroe, end den, der tilforn har været nedsiunken udi mørkeste Overtroe, thi naar først eet Bedragerie blir aabenbaret, begynder man at tænke: Mon alt det øvrige, hvad vi troe, er ikke af lige Beskaffenhed? Saaledes er det gaaen med min Broder. Da han saae skinbarlig for Øine, hvordan de slemme Kiællinger havde spillet med ham, blev det ikke derved, men, saasom Menneskets Natur er at falde fra en Yderlighed til en anden, tar han sig for, at criticere alting saa, at han nu er i samme Tilstand, som Leander, ja fast værre. Men der kommer han.

Sc. 9.

Ovidius. Leander.

Leander gaaer og sukker, hængende med Hovedet.

Ovidius. Hvi saa traurig, Monfrere? I pleier jo altid at være udi god Humeur.

Leander. Jeg har Aarsag at være traurig, mit Huus staaer noget Ondt for.

Ovidius. Har I da faaet onde Tidender?

Leander. Net i dette Øieblik stod en Ugle paa min Skorsteen.

Ovidius. Ha, ha! Jeg troer vel, at I reflecterer meget paa Ugler; I lod Jer ikke bevæge, om I saae Tegn paa Himmelen.

Leander. Siig ikke det, Monfrere! I kiender mig da ikke.

Ovidius. Ei det er dog en evig Harcellering! tael dog engang noget Alvor. Har I mærket, hvordan det er tilgaaet med Roland?

Leander. Ja alt for meget, jeg ynker ham i mit Hierte.

Ovidius. Nei, nu har I ikke fornøden at ynke ham; thi han er ligesaa gal, som I, saa det er gaaet efter min Spaadom.

Leander. Jeg havde nyelig en heftig Trætte med ham.

Ovidius. Hvorom var den Trætte?

Leander. Det var angaaende gammel Gunnild.

Ovidius. I vil vist binde mig noget paa Ærmerne. Han hader gammel Gunnild nu meer, end I selv.

Leander. Jeg veed det nok, Monfrere! jeg veed det nok.

Ovidius. Vel, naar I veed det, saa ophører den gamle Trætte om den Sag.

Leander. Han understod sig at kalde hende en Bedragerske.

Ovidius. Det, troer jeg nok, gik Jer meget til Hierte!

Leander. Ja det gik mig saadant til Hierte, at han skal betale mig de Ord dyre nok.

Ovidius. Ei holdt dog op at raillere! Hør, Monfrere! den eneste Post, hvorfor Rolands Forandring behager mig, er for Eders Skyld, at I kan leve enige herefter.

Leander. Vi blir aldrig enige.

Ovidius. Jeg mener jo, thi nu troer I intet begge to, og derfor har intet meer at disputere om.

Leander. Om han var enig med mig i alting, saa skal jeg hade ham, fordi han hader den gode gamle Gunnild, som jeg har befundet er en af de dydigste og gudfrygtigste Matroner i Byen.

Ovidius. Ei! gak Pokker i Vold med Jer Snak! Jeg troer, I vil giøre mig gal.

Leander. Jeg taler Alvor, Monfrere! Jeg kan ikke beskrive, hvor meget godt jeg fandt i hendes Tale nyelig.

Ovidius. Hvad? Har I nyelig talet med gamle Gunnild?

Leander. Ja jeg har, og jeg skal tale med hende hver Dag herefter. Monfrere maa vide, at jeg er et ganske andet Menneske, end jeg var tilforn. Der er intet andet tilbage af den gamle Leander, end det udvortes Legeme.

Ovidius. Det skulde være mig kiært, Monfrere! at I forlod Jer forrige Vantroe; men see til, at det ikke gaaer Jer, som Roland, at I falder fra een Extremitet til en anden. Men hvad har givet Anledning til denne hastige Forandring?

Leander. Himmelen har givet mig mange Advarsler.

Ovidius. Men see vel til, om der er intet Bedragerie derunder.

Leander. Nei, jeg har seet alt for tydelige Tegn dertil. Alt, hvad som nogen

mig nu, er, at jeg har tilforn hadet og forfulgt den dydigste og gudfrygtigste Matrone og Prophetinde paa Jorden.

Ovidius. Hvilken Matrone er det?

Leander. Jeg mener Gunnild Peer Smeds.

Ovidius. Det er en herlig Prophetinde. Jeg skal fortælle Jer et Bedragerie, som Roland og jeg nyelig har grebet hende udi, hvoraf I skal see, hvad det er for en Qvinde.

Leander. Jeg vil aldeles intet høre derom. Jeg kiender Jeres Fiendskab mod hende.

Ovidius. Det er jo noget, som jeg selv har aabenbaret, og som hun har offentlig bekiendt selv, hvortil Roland skal være mit Vidne.

Leander. Hele Verdens Vidnesbyrd bevæger mig ikke at troe noget til hendes Nachdeel; thi hele Verden er ond, og Dyden er allevegne forfulgt.

Ovidius. Jeg veed, I kan jo sagte høre Historien.

Leander. Jeg beder, Monfrere skaaner mig derfor, jeg stopper mine Øren til derfor.

Ovidius. Ei hvilken ulykkalig Hændelse er ikke denne! Jeg skulde snart deraf falde paa de Tanker, at der var en Metempsychosis til, og at Eens Siæl kan forflyttes i en anden. *Gaaer bort begge.*

Act. 4.

Sc. 1.

Eleonora allene.

Ach Himmel! hvor kan da et Menneske i en Hast falde fra een Extremitet til en anden! Jeg havde umueligen kunnet bilde mig det ind, hvis jeg ikke havde seet det for mine Øien. Ach! jeg veed ikke, om jeg var meer at beklage tilforn, end jeg nu er; hvordan hans Sind forandres, saa blir min Sorg lige stor, saa har jeg samme Monstrum at bestride. Hvis jeg kun fik at vide Aarsagen til denne Forandring, kunde jeg maaskee raade Bod derfor; men naar jeg siger: Min kiære Leander! hvad er Aarsag til denne egne Hellighed, denne Frygt, denne Melancholie og Overtroe? svarer han: Spørg mig ikke derom, det er Himmelens Virkning, jeg kiender mig ikke selv meer, jeg er ikke meer den samme. Men der seer jeg, han kommer i sorte Klæer, med en gammel Kielling. Ach mit Hierte vil briste! Jeg maa skiule mig i en Krog, for at høre, hvad for Tale han har med hende.

Sc. 2.

Eleonora afsides. **Leander** klædt som en Pebling. **Gunnild.**

Gunnild. Saadanne Forbyttelser, min hierte Søn! som er skeet med Haagen og Henrich, skeer hver anden Dag udi mit Fødeland Finmarken, besynderlig med Børn, som underjordiske Folk tage tidt af Vuggen, og lægge deres i Steden igien.

Leander. Ach Mutter! I er Viisdommen selv. Gid jeg havde havt den Omgiængelse med Jer i mange Aar, som jeg nu haver. Jeg har hørt saa meget tale om Varulv, jeg havde nok Lyst for en Times Tid at blive omskabt til en Varulv.

Gunnild. Det kunde nok skee, kiære Søn! var det ikke for een Ting.

Leander. Hvad skulde det være?

Gunnild. Jeg er bange, at I har endnu noget af forrige Vantroe tilbage. I er ikke gammel nok i vort Laug.

Leander. Det er sandt nok, jeg er ikke gammel i Lauget, men det skulde fortryde mig, om nogen havde stærkere Troe, end jeg.

Gunnild. Men hør, Leander! jeg har noget at sige Jer.

Leander. Hvorfor græder I?

Gunnild. Ach! jeg har store Fiender i Jere Brødre; de har nyelig opdigtet en Historie om mig, som er uhørlig, og som Himmelen vil hevne. Ovidius er Begynder dertil, og har ved Løgn og Bagvaskelse saaledes forført Roland, at han er bleven min Døds-Fiende, og er nu falden til samme Vantroe, som I var tilforn udi; jeg er saa bange, at I troer deres falske Beretninger, nemlig, at Ovidius skulde have træffet mig udi et Bedragerie, og truet mig med Hug at tilstaae det samme, da jeg dog kan med min høieste Eed vidne, at jeg ikke har seet nogen af dem, hverken i Gaar eller i Dag. Dersom jeg var ugudelig og vantroesk efter Verdens Maade, havde jeg ikke saa mange Fiender.

Leander. Græd ikke, Mutter! jeg skal ikke troe dem, om de laae paa deres bare Knæe, og svore.

Gunnild. Ja hvorledes kan jeg være forsikkret derom? Dersom I ogsaa engang slaaer Haanden af mig, saa er jeg forladt af alle Mennesker.

Leander. Hør! paa det I ikke skal tvile mere om mit oprigtige Hierte-Lag, see da: saa vil jeg, i Trods for mine Brødre, Søstre, Venner og hele Verden, forbinde mig udi Ægteskab med Jer Dotter.

Gunnild. Ach, I skiemter med mig, kiære Leander!

Leander. Kom, lad os gaae ud. I skal see, at inden fire og tyve Timer Gierningen skal svare til Ordene.

Sc. 3.

Eleonora. Siden Ovidius.

Eleonora. Gak, troløse Menneske! Forræder! Meeneeder! gak bort og skiul dig til evig Tid for mine og den hele ærbare Verdens Øine, nedgrav dig under Jorden med dit ny forhvervede Bytte, med din vanskabte Ægtefælle, som Himmelen har beskikket dig til Straf for din Troeløshed mod en Jomfrue, der har elsket dig høiere, end sin egen Siæl, der med ubeskrivelig Taalmodighed har igiennemgaaet een Hierte-Sorg efter en anden, som dit Forhold har paaført mig, førend at bryde det Løfte, jeg eengang har giort. Ach jeg forskrækkes ved at staae paa det Sted, hvor saadan ugudelig Troeløshed er bedreven, som vil forarge den hele Verden, og beskiæmme en fornemme Familie. Ach, Leander!..... Dog hvi besmitter jeg mine Læber ved at nævne den, som ingen bør tænke paa mere, end sige nævne? Jeg vil ingen Forbandelser udøse over dig, jeg forlanger ei heller nogen Hevn; thi du est straffet nok, i det dit Hierte er henvendt til at søge din egen Spot og Foragt. Men Eleonora! hvad er det du siger? hvi udøser du Vrede og Forbittrelse mod den, der heller bør at ynkes, end hades, hvis Hierte er fortryllet, hvis Øine forblindet ved Kogleri og Troldbom, saa at han ikke kiender sig selv mere? Hvi..... Men der seer jeg Ovidius kommer, jeg maa giøre ham deelagtig udi alt dette. Ovidius! kom hid, og hør en forskrækkelig Historie, som angaaer vel mig allermeest, men træffer ogsaa den hele Familie. Kom, og hør en selsom Forandring med Leander.

Ovidius. Jeg veed det nok, min hierte Jomfrue! det er Menneskets Natur, at falde fra een Extremitet til en anden.

Eleonora. Nei, Ovidius! I veed ikke, hvorvidt saadant gaaer. Leander er bleven saa indtagen af den gamle Gunnilds Skinhellighed, at han har forladt mig, og lovet at ægte hendes Datter.

Ovidius. Ei, det kan jeg ikke troe.

Eleonora. Inden fire og tyve Timer vil det fuldbyrdes; thi jeg har selv hørt ham giøre sligt spotteligt Løfte. Han er fortryllet; man maa raade Bod derpaa i Tide, man maa lade hende gribe og fængsle.

Ovidius. Nei det gaaer ikke an. Vi kan ikke klarlig overbevise hende noget; tilmed har hun ved sin Skinhellighed forhvervet sig mange Venner, som vil tage hende i Forsvar tillige med Leander. Men der maa hittes paa andre Raad. See! der kommer han.

Eleonora. Ach! jeg kan ikke taale at see ham for mine Øine. Jeg gaaer bort.

Gaaer.

Sc. 4.

Leander. Ovidius.

Ovidius. Hør, Leander! hvad Ondt har Jere Forældre, Jere Brødre, Slægt og Venner fortient af Jer, at I vil søge at beskiæmme den hele Familie, ved at ægte en gemeen liderlig gammel Trold-Hexes Dotter, som ikke bør at lides i Staden, langt mindre blive indlemmet i et fornemme Huus?

Leander. Monfrere! hvad Ondt har jeg forskyldt af mine Brødre, Slægt og Venner, at de vil søge at hindre mig i min Fornøielse?

Ovidius. Det er et Raserie, som Jer et paakommen, ellers kunde I ikke kalde det Fornøielse.

Leander. Ethvert Menneske, naar han faaer, hvad han ønsker, saa er han lyksalig. Eders Sind maaskee staaer til en ung galant fornemme Jomfrue, hvorudi jeg aldrig vil tragte at hindre Jer, endskiøndt en saadan efter min Omvendelse er en Vederstyggelighed i mine Øine. Mit Sind falder nu til en gammel gudfrygtig Matrones Dotter, hvis ringe Herkomst og gemeene Væsen støder Jer. Men I maa derfor ikke tvinge mig til at have samme Smag. I veed jo selv, at saa mange Hoveder der er, saa mange Sind, saa mange Hierter, saa mange Tilbøieligheder, saa mange Munde, saa mange Smage; derfor blive ogsaa alle Folk gifte, og al Mad ædt.

Ovidius. Men tør I understaae Jer, at kalde den en gudfrygtig Matrone, som jeg og andre har funden i største Ugudelighed og Bedragerie?

Leander. Tael ikke om saadant. Monfrere! Jeg kiender Jer Ondskab, Jer Had mod hende.

Ovidius. Hør! I maa holde inde med den Titel: Monfrere; thi jeg vil ingenlunde passere for Jer Broer oftere.

Leander. Hvad Jer behager. Adieu!

Gaaer.

Ovidius. Gid jeg aldrig saae Jer meer for mine Øien! Men der kommer en af de gamle Hexe, hun seer saa forbittret ud. Jeg maa gaae lidt til Side, for at høre, hvad hun sladder.

Sc. 5.

Marthe. Ovidius.

Marthe. Ach! ach! jeg døer af Avind og Forbittrelse. Tænk engang, hvilken Lykke

hun giør ved saadant Ægteskab! Hun begynder alt, at see baade mig og andre fattige Qvinder over Axlene. Mon min Datter ikke kunde være ligesaa nær til saadan Lykke, som hendes? Ach! ach! jeg vil heller døe, end taale at see paa saadan Forfremmelse. Hvis jeg fandt en af Leanders Brødre, skulde jeg strax gaae hen og aabenbare al hendes Bedragerie. Men der seer jeg Monsieur Ovidius. *Falder paa Knæe.* Ach, min Herre! jeg har en Hob at aabenbare Ham, som ligger mig paa Hiertet; min Samvittighed begynder at nage mig, saa jeg har ingen Roe, førend jeg bekiender mine Misgierninger. Vi har, min Herre! udi mange Aar ført et skinhelligt Levnet, og under den Maske bedraget mange godt Folk.

Ovidius. Jeg tviler ikke derom; thi jeg har selv befundet Jer derudi, og hvis vi havde havt Vidner til det Bedragerie, som skedte i Dag, skulde I alle være bleven revsede; men vi kan ikke selv være baade Anklagere og Vidner.

Marthe. Det er sandt, uden mange Vidner kan den gamle Gunnild ikke fældes; thi hendes Credit er stor blandt Folk. Ach! vil Herren forsikkre mig om sin Beskyttelse, hvis jeg fører dette for Lyset?

Ovidius. Stat op, Marthe! Du maa være mig behielpelig i at hindre en ny forestaaende Ulykke. Du maa vide, at det er kommen saa vidt med min Broder, at han vil tage gammel Gunnilds Datter til ægte.

Marthe. Ach Himmel! er det mueligt?

Ovidius. Hvad Raad skal vi hitte derimod?

Marthe. Gak I kun bort, og forsamle Jere Venner tilligemed Leander, saa skal jeg faae hende til at giøre et nyt Bedragerie, hvorudi hun i hans og andres Paasyn skal blive røbet. Men see vel til, at Leander paa en Time eller to ikke faaer Leilighed at tale med hende. Jeg skal siden lade Jer vide, hvad Anstalt der skal giøres, naar jeg har først sat Gunnild i Harnisk.

Ovidius. Farvel da saalænge, Marthe! og vær forsikkret om, at du skal have din rigelig Underholding af vort Huus, saalænge du lever. *Gaaer.*

Sc. 6.

Gunnild. Marthe.

Marthe *allene.* See der kommer hun! nu maa jeg sætte mine Garn, hvorudi hun skal fanges, hvor snedig hun end er. *høit.* Ach! ach! jeg tænkte det nok, det Gode varer ikke længe; den stakkels Gunnild glædte sig alt for tidlig. Jeg maa hen og vare hende udi Tide, at hun bruger Raad derimod.

Gunnild. Hvad er paa Færde, Marthe?

Marthe. Ach Mutter! jeg har en slet Tidende at bringe Jer: Nu nyelig stod jeg uformærkt og hørte Ovidius disputere med Leander om det Ægteskab, han havde lovet Jer Datter.

Gunnild. Hvordan faldt det ud?

Marthe. Det faldt saa ud, at Leander blir ved sin Eleonora, thi han lovede sin Broder med Haand og Mund, at bryde det Løfte, han har giort Jer.

Gunnild. Ach! ach! den Ovidius er mig en haard Fiende.

Marthe. Vi maae forekomme ham i Tide.

Gunnild. Hvad Raad skal vi da bruge?

Marthe. De samme Midler, som vi har brugt tilforn at bringe ham udi Garnet, maae vi endnu betiene os af at holde ham fast: I maa forklæde Jer nok engang udi en Geistes Skikkelse, stille Jer for ham, naar han er allene, og sige: at hvis han agter at blive salig, maa han ægte gamle Gunnilds Datter, thi det er Himmelens Villie. Skal det giøres, saa maa det giøres ved første Leilighed, medens han er endnu i sin Overtroe. Jeg skal bringe ham til det Sted, hvor vi har vor Gang under Jorden, og vare Jer ad ved tre Trampen paa Jorden, naar Tid er at staae op af Hullet.

Gunnild. Det er et ypperligt Raad, Marthe!

Marthe. Gak strax hen, og lav Jer til da, og naar han kommer, saa kan I gaae ham lige i Møde, thi naar han hører, at det er Himmelens Villie, saa bringer hele Verden ham ikke fra sit Forsæt.

De gaaer begge ud.

Sc. 7.

Ovidius. Leander.

Leander. I maa præke for mig til Verdens Ende, saa troer jeg intet deraf.

Ovidius. Vil I kun have Taalmodighed een Time, saa skal jeg strax hielpe Jer af Drømmen.

Leander. Snak, Snak!

Ovidius. Vil I ikke troe det, som I seer for Øine?

Leander. Hvad seer jeg for Øine?

Ovidius. I skal see hendes Bedragerie selv, og takke mig derfor.

Leander. Naar jeg seer det, saa vil jeg troe det.

Ovidius. See! der kommer gamle Marthe, som skal oplyse den hele Sag.

Sc. 8.

Leander. Ovidius. Marthe.

Marthe falder paa Knæe for Leander. Ach! Himmelen tillader ikke længer, at vor Ondskab blir skiult; min Samvittighed er vaagnet, og jeg har ingen Roe havt, førend jeg maatte ud med det, som har plaget mit Hierte, og jeg har maatt' bekiende for Jer Broder vore Practikker, vort Koglerie, som vi har brugt at lokke Folk udi Snaren, og styrte dem udi samme Overtroe. Den gamle Gunnild, som I holder for en Prophetinde, der kan giøre Mirakler, løse og binde Fanden, er den største Bedragerske, som kan gaae paa Jorden. Himmelens Retfærdighed, som ikke kan taale saadant uhevnet, har paaført mig saadan Uroelighed, saadan Bekængstelse, at jeg er bleven twungen til at bekiende vor Ondskab, og underkaste mig frivillig Straf.

Leander. Men kan man forlade sig paa det, som du siger, om det ikke er af Had mod Gunnild, som du vil føre i Fortræd for at hevne dig?

Marthe. Vil I have Taalmodighed en liden Stund, saa skal I træffe hende selv i et nyt Bedragerie, og paa det at hun ikke skal giøre det ustraffet, som tilforn, da lad Jer anden Broder, samt alle Huusfolkene stille sig her uformærkt for at see det an. Men jeg beder om Naade.

Leander. Hvis saa er, som du siger, da skal dig intet ondt vederfares, men twert imod du skal rigelig belønnes for din Tieneste.

Marthe. Jeg begier ingen Belønning, min Herre! thi jeg giør dette kun for at befrie mig fra den Beængstelse, som mig er paakommen, at min Samvittighed kan komme i Rolighed igien. Gaaer I nu kun strax ind, og kalder alle Huusfolkene tilstede, og skiuler dem alle, at ingen blir seet, uden Leander; thi om en liden Stund vil hun komme hid som en Geist eller Spøgelse, for at bestyrke Jer meer i Jer Overtroe; da skal hun blive greben paa friske Gierninger, og bekiende sit Bedragerie, uden at man har nødig at føre Vidne imod hende.

Ovidius. Inventionen er meget god. Lad os gaae.

Sc. 9.

Marthe allene.

Ha, ha! Dette som jeg her giør, er hverken for at befrie Samvittighed, eller at aabenbare Synder, men af Forbittrelse og Avind, at Gunnild ikke skal nyde saadan Lykke, og komme til slig Ære og Herlighed. Jeg er ikke den første Qvinde, der af Avind og Misundhelse har brudt Venskab, og sat mig selv i Fare. Ingen Passion regierer saa stærk i en Qvindes Hierte, som Misundelse: Den driver En til at opoffre sin Velfærd, Forældre, Slægt, Venner, ja sig selv med. Naar dette er skeet, vil jeg lade mig belønne, og siden reise hen paa et andet Sted, for at øve mine gamle Konster igien, som jeg dog ikke kan lade. Men der kommer de. Jeg maa hen og lave mig til.

Sc. 10.

Ovidius. Leander. Roland. Eleonora. Haagen. Henrich. Siden **Marthe.** Siden **Gunnild.**

Roland. Jeg glæder mig over, at Leander kan komme til at see det for Øine, som han af vor Beretning ikke har villet troe; og at han kan komme af Drømmene paa samme Maade som jeg tilforn.

Ovidius. Gaaer nu alle tilside, Børn! og skiuler Jer saaledes, at hun ikke blir nogen vaer.

Marthe kommer. Værer ganske stille; hun skal staae op af dette Hul, hvor vi har havt vor Gang under Jorden, for der at spille adskillig Koglerie. Jeg har bildt hende ind, at Leander har ladet sig bevæge at staae fra sit Forsæt at ægte Gunnilds Datter, og derfor overtalt hende at agere en Geist her paa dette Sted, naar han er allene, hvorom jeg skal give hende Varsel. Jeg stiller mig bag ved Hullet, for at rive Masken af hende, naar hun staaer op.

Leander bliver staaende allene midt paa Theatro. De andre skiuler sig ved Siderne. Marthe giver Tegn ved Trampen paa Gulvet, og Geisten stiger op, sigende disse Ord:

Geisten. Leander, Leander! Himmelens Villie er, at du skal tage dig en Ægtefælle.

Leander. Hvo skal den være?

Geisten. Det skal være den gudfrygtige Matrones Gunnild Peer Smeds Dotter.

Marthe rivende Masken af hende. Nei saa mare blir der intet af denne Gang.

Gunnild. Ach! hvad er dette? Jeg forraades af min egen Ven.

De andre løbe til, og trække hende af Hullet.

Gunnild paa Knæe. Ach! Himmelen bruger ofte et ondt Menneske at straffe et andet med. Jeg beder ikke om Naade. Jeg bekiender at have fortient Døden.

Leander. Ach! nu seer jeg, hvad som har været Aarsag til min hastige Forandring. Var det saadan Geist, som steeg op af Jorden i Dag tilforn paa samme Sted?

Gunnild. Ja, Herre! det var mig med en af mit Tilhang, som jeg havde be-

stilt dertil, for at bedrage Hans Broder Roland.

Ovidius. Det var det samme Skielmstykke, som jeg greb hende udi, og som jeg har villet aabenbare Jer, men I har ikke villet høre mig. Men har det været Aarsag til Jer Forandring?

Leander. Ja det var Begyndelsen dertil; da jeg kom gaaende, fandt jeg her en underlig Samling af gamle Kiællinger, og saadant Dyr stige op af Jorden.

Roland. Ach! Ach! den samme Hændelse, som bragte mig af Overtroe, har styrtet min Broer derudi!

Ovidius. Men kunde dette eene Syn være mægtig til at forandre Jer Sind saaledes?

Leander. Dette uformodentlige Syn havde des større Virkning hos mig, jo meer jeg havde foragtet alt saadant tilforn. Thi jeg tænkte ved mig selv, at det var en Straf af Himmelen formedelst min Vantroe; og disse Tanker tog meer og meer Overhaand hos mig, saa jeg først besluttede ikke at forkaste alle Historier mere, siden at troe alt, hvad jeg seer, derefter, hvad jeg hører fortælle af vigtige Folk, og endelig, hvad enhver, indtil gamle Kiællinger, siger. Saaledes formeeredes gradviis Tankerne hos mig, saa jeg i en Hast faldt fra een Extremitet til en anden.

Roland. Saaledes gik det ogsaa mig. Da jeg ved min Broders Hielp fik at see, hvordan disse Kiællinger spillede med mig, begyndte jeg at tænke: Mon adskillige Historier, som fortælles, er ikke af samme Natur? Derefter besluttede jeg ikke at troe, uden hvad skiønsomme Folk siger, siden hvad ingen siger, og endelig ikke engang, hvad jeg selv seer.

Haagen. Paa den Maade blir jeg den samme, som jeg var.

Henrich. Ja du blir den samme Slyngel, som du var, og jeg ligeledes.

Ovidius. Saaledes har I befundet, mine kiere Brødre, at det er, som jeg ofte har sagt: naar et Menneske vil reformere sig, veed det ikke at standse, men gaaer alt fort, indtil det falder i en Yderlighed lige saa lastelig, som den, det forlod. Jeg har kiendt dem, som Folk et Aar har havt Afskye for formedelst deres Skinhellighed, et andet Aar formedelst deres Ryggesløshed. Jeg har kiendt dem, der een Tid har opirret Folk med Medisance, en anden Tid ved hæsligste Hyklerie. Andre, der ere blevne lastede formedelst Gnieragtighed, at have reformeret sig saaledes, at de ere forfaldne til Ødselhed. Det er en Characteer, som faa tager i Agt, men dog er temmelig gangbar.

Leander. Vi mærker, at Jere Formaninger har været vel grundede. Jer Levnet skal herefter være os en Model at efterfølge. Men hør, du vanartige Kiælling! var det ogsaa du, som siden forskrækkede mig allene paa dette Sted, under samme Maske af Diævel?

Gunnild. Nei vist Herre! de Klæder efterlod vi paa Stedet, da Monsieur Ovidius traf os udi vort Bedragerie.

Henrich. Hvorledes saae det Klæde ud?

Gunnild. Det var et sort langt Klæde med en Stok, hvormed man kunde giøre sig høi og lav, og der vare to Horn heftede dertil.

Henrich. Hvad Tid saae Herren det Spøgelse?

Leander. En liden Stund for den Tid, du fandt mig liggende halv død paa Jorden.

Henrich. Ach Herre! Jeg beder naadigst om Forladelse; jeg var det Spøgelse. Jeg fandt det Klæde liggende paa Jorden, og vilde bruge det paa Maskerade i Aften. Men just som jeg havde iført mig det, for at see, om det passede, kom Haagen i det samme, hvilken jeg giorde saa bange, at han bekiendte for mig en Hob Skielmstykker, han har bedrevet mod Monsieur Roland. Men det giør mig ondt, at jeg ogsaa har altereret min Herre.

Leander. Ja den Skræk, som var kommen i mit Blod, formeeredes, da jeg vaagnede op og saae saadan Positur.

Roland. Men hvad er det for Skielmstykker, du har bedrevet, Haagen?

Haagen. Gid han faae en Ulykke! Jeg tænkte, han var en Diævel, og derfor løi mig selv paa, for at befries fra hans Kløer; thi af alt det, jeg bekiendte, var intet sandt, uden det sidste.

Roland. Hvad var det da?

Henrich. Fy det er Lapperie tilsammen.

Han truer Haagen.

Haagen. Det var, at jeg.....

Henrich. Ei Monsieur Roland! det er, min Siæl, kun Lapperie.

Han truer Haagen igien.

Haagen. Det var ikke andet end.....

Henrich holder ham for Munden. De kommer i Klammerie, og løber ud.

Roland. Jeg skal nok udforske, hvad dette er for en Sag. Nu har vi at tænke paa, hvordan vi skal faae denne Kiælling straffet.

Ovidius. Om I vil følge mit Raad, saa er det bedst, at vi tier med den Sag, og lader hende løbe. Hør, du vanartige Menneske! hvis du oftere lader dig see her i Raboelavet, skal du blive straffet efter Fortieneste.

Gunnild. Jeg skal ikke allene forlade Raboelavet, men endogsaa Byen, reise paa Landet og der poenitere for mine Synder.

Ovidius. Saa pak dig strax bort! og

du Marthe! du skal faae det vi har lovet dig.
Ormuld og Marthe gaae.

Leander. Men endnu staaer det største tilbage, at forlige mig med min Jomfrue, som jeg saa grovelig har syndet imod. Falder paa Knæe. Forlad, allerkiæreste Jomfrue! min grove Forseelse mod Hende. Tænk efter alt, hvad som er skeet, at Kogleri og Abespil har forledet mig at giøre det, som ellers aldrig kunde have rundet mig i Sinde. Betænk, skiønne Jomfrue! at.....

Eleonora. Stat op, kiære Leander! det er mig kiært, at I er kommen af Vildfarelse. Jeg forlader Eder det af mit ganske Hierte, og glæder mig, at I, saavelsom Eders Broder, ved disse Eventyr ere komne paa rette Vei igien.

Ovidius til Spectatores:
Her seer man, at den tryggest er,
Der Middelveien tager;
Men i Extremitet, bisvær!
Natur Hverandre jager.
Nu Vantroe, atter Overtroe,
Nu Lunkenhed, nu Iver
Et Hierte vexelviis beboe.
Naar Feil udryddet bliver,
Den giver for en anden Rum;
Man Vaget ei bortkaster,
Fra et til andet Herredom
Af Lyder man kun haster.

Anmærkninger
(som fortsættes i Tillægget).

S. 316. **Kiøge Hals-Jern.** Halsjernet hører til Kagen og Gabestokken, ved hvilke Forbrydere deels straffes ved legemlig Tugtelse, deels ved at udstilles til offentlig Spee og Spot. „Kiøge-Kag" eller Gabestok hørte i ældre Tider til Byens Mærkværdigheder formedelst dens Størrelse og Soliditet (den var opført af hugne Steen, hvorimod den i andre Byer kun bestod af en simpel Pæl). Werl. udførl. S. 264—266).

S. 318. **Saa burde ikke Autors Legeme.** Saaledes have samtlige de ældre Udgg.

S. 320. **Høibrostræde.** Efter Ildebranden 1795 ophørte dette, fra Høibroe til Amagertorv gaaende, Stræde, og deraf, tilligemed nogle andre Smaagader, dannedes den nuværende Høibroe-Plads. „Medens Hoffet residerede paa det gamle Slot, eller paa det senere Christiansborg, var Høibrostræde den mindst smalle af de Gader, som fra Amagertorv førte over Høibroe til Slottet; giennem den fandt derfor altid en stærk Passage Sted." (Werlauff).

S. 321. **Fremsynet** ɔ: den, som har Syner, der varsle om nærforestaaende Begivenheder (Werl. 281—82.)

S. 323. **Den som mig føder** ꝛc. „Den som mig føder, det er Gud, min Fader" ꝛc. skreves ofte af Skolebørn foran i deres Bøger.

S. 323. **Kalvskindet.** „Vesten for Byen Trondhiem ligger den vide og slette Plads, som man kalder Kalfskind; der blev slagen Erling Jarl Skakke af Kong Sverre, og haver mangen blodig Slagtning og Skiærmydsel der været holden." (P. Clausen: Norges Beskrivelse. Kbh. 1727. S. 94).

S. 324. **Det Trold, som bygte Lunde Domkirke.** Dette gamle Sagn findes udførlig hos Werlauff S. 299—301. Det er poetisk behandlet af Poul Møller. (See hans Romance: "St. Laurentius„ i hans „Efterladte Skrifter." I, S. 67).

S. 326. I denne Monolog (Sc. 5), af det nærværende Stykkes Henrich, forekommer Adskilligt om hans Maskerade-Fornøielser, som ogsaa tilhører den vittigere Henrich i Holbergs ældre Stykke: Maskeraden, af hvilket Stykke ogsaa den næste Scene har en stærk Reminiscents.

S. 326. **Mammeselle Nille. Vi** ꝛc. See Tillægget.

S. 328. **Skomager, fød midt i Klosterstræde.** Dette Stræde beboedes dengang, og endnu længe efter, især af Skomagere, ligesom Nørregade af Bryggere, Kannikestræde af Studerende og Læderstræde af Mosaiter. (Werlauff, 302—303).

S. 329. **Beckers Bezauberte Welt.** (Originalen hollandsk 1691) bestred Troen paa Aander, Spøgelser, Diævle-Besættelser ꝛc. og var længe et meget læst og berømt Skrift, der endnu 1781 atter oversattes i Tydskland. (Werlauff, S. 253—254). Som et Slags Fortsættelse deraf kunde man ansee: S. Ch. Wagners „Die Gespenster, kurze Erzählungen aus d. Reiche d. Wahrheit" hvoraf 4 Dele udkom i Berlin sidst i forr. Aarh., (1ste D. oversat paa Dansk af J. F. Bergsøe. Kbh. 1798) og 5—6 D. 1801—1802, ligel. i Berlin. Ogsaa et Par origin. Danske Skrifter høre hid, f. Ex. Om Gienfærd eller Giengangere ꝛc. ved Fr. Oldenburg. Kbh. 1818. Udførl. om Overtroe i Holbergs Tidsalder findes hos Werlauff S. 252—262.

S. 337. **Styrte dem udi samme Overtroe.** I alle foregaaende Udgg. indtil og ligeledes i Rahbeks, i Udv. Skr., staaer her Vantroe. Saavel Sammenhængen, som Marthes sidste Replik i samme Scene (hvor det rigtige Ord: „Overtroe" forekommer) viser at „Vantroe" maa være urigtigt.

Henrich og Pernille.

Comoedie i tre Acter.

[Forestilled paa den danske Skueplads 1724.]

Personerne.

Leander.
Henrich, hans Tiener.
Arv, en Gaardskarl.
Leonora, Leanders Forlovede.
Pernille, hendes Pige.
Magdelone, en gammel Kone.
Jeronimus, Leonoræ Fader.
Leonard, Leanders Ven.
Notarius.

[Scenen er i Kiøbenhavn.]

Actus 1.

Sc. 1.

Henrich som Cavaleer.

Ha ha ha ha ha ha! Det gaaer rigtig an. Hun er fast. Hvad kan dog ikke de lumpne Klæer giøre? Jeg har, min Troe, ikke havt andet Diemærke end at harcellere lidt med min Herres Klæer og Eqvipage, og aldrig tænkt at giøre min Lykke derved. Det gaaer mig ligesom Kulbrænderen, der iførte sig en Doctor-Kiole for at lade sig hilse af Folk, og blev virkelig Doctor ved samme Narrerie. Jeg blir virkelig Hanreder; thi den gode Jomfrue er coqvette som en evig Ulykke; men hvad vil det sige? Jeg avancerer dog, nemlig fra en Slyngel til en fornemme Hanreder. Det meste bestaaer derudi, at jeg kan holde gode Miner, og intet af det gamle Lakei-Væsen stikker frem, som kan røbe mig. I Gaar havde jeg nær begaaed en forbandet Forseelse: Da jeg gav de fremmede Folk, som jeg har antaget for min Herre, Ordre at spænde for Vognen, kom jeg ikke ihu, jeg var Herre, men vilde staae bag paa Vognen, hvorudover Kudsken begyndte at smile, og sagde: Hvor vil Deres Velbaarenhed hen? Jeg blev skamfuld og begyndte at hænge med Hovedet som et Esel, men redede mig dog derfra, i det jeg lod, som jeg saae en Stavank paa Himmelen af Vognen. Jeg var paa et Assemblee i Gaar, allene for at lære nogle fornemme Grimacer. Jeg saae der iblandt andet en Junker, som nyelig var kommen fra Frankerig; ham udcopierede jeg meget nøie, undtagen at jeg ikke vil snakke igiennem Næsen, hvortil han havde fine aparte Raisons, thi han var kommen ganske nyelig fra Paris. For Resten skial jeg ham al hans anden Artighed fra, som for Exempel: Tar sit Uhrværk op, og skriter, giør Coupeer med Fødderne, og synger, tar Speilet af Lommen og accommoderer sin Peruqve. Jeg er fornøiet med mig selv. Jeg er forlibt i mig selv. Frøikenen har pardieu Raison.

Sc. 2.

Arv. Henrich.

Arv. Hvad Fanden mon det er for en Karl? han er ikke rigtig i Hovedet.

Henrich. Hvad Pokker er dette! Det er, min Troe, Arv, som kommer fra min Herre paa Landet.

Arv. Om Folk bar sig saadan ad hos os paa Landet, dømte Birkedommeren dem virkelig til at være gal, indtil de blev frikiendt af en anden Ret udi Kiøbstæden, hvor saadant er brugeligt.

Henrich. Jeg maa aabenbare mig for ham, men narre ham lidt først. Hør, hvo er som taler der?

Arv. Det er mig.

Henrich. Hvilken mig? hvad er det for Svar?

Arv. Det er mig, Arv.

Henrich. Du maa være en Slyngel! det kan jeg høre af dit Navn. Diable m'emporte, par tous dans la France, comment vous portes vous. Hør, hvad jeg skulde sige: Canaille! forstaaer du Fransk?

Arv. Nei jeg giør ikke.

Henrich. Italiensk?

Arv. Ikke heller.

Henrich. Spansk?

Arv. Nei.

Henrich. Saa est du jo værre end et umælende Beest.

Arv. Nei jeg forstaaer intet deraf, min ærlig Herre.

Henrich. Ærlig Herre? Hvem tager du mig an for, Slyngel? Jeg er ikke ærlig, jeg

er velbaaren. Naar du taler med en af dine Kammerater, saa kanst du sige: Min ærlig Mand.

Arv. Om Forladelse, velbaarne Herre! jeg vidste, min Troe, ikke andet, end Han var ærlig.

Henrich. Nei det er noget gammeldags for Folk af min Stand. Hvor har du hiemme?

Arv. Jeg tiener hos en ung Herre, som hedder Leander.

Henrich. Leander! Hvor er den Flegel kommen til det Navn? Jeg hedder Leander.

Arv. Saa er velbaarne Herre da ogsaa en Flegel?

Henrich. Veedst du vel, hvad en Flegel er?

Arv. Nei jeg veed mare ikke, uden at det maa være noget fornemme, eftersom Han siger, at min Herre og Han selv ere saadanne.

Henrich. Det er din Lykke, at du ikke veedst det. Men hvordan har din Herre understaaet sig at føre det Navn Leander? Hvis jeg havde ham fat, han skulde faae en Ulykke. Dig vil jeg opoffre først paa Regning.

Trækker sin Kaarde.

Arv *paa Knæe.* Ach Velbaarne Hr. Flegel! spar mit Liv. Jeg er kun hans Gaardskarl. Men han har en Tiener her i Byen, som jeg skal vise Herren fat paa, paa hvilken Han bedre kan hevne sig.

Henrich. Hvor er den Tiener? hvad er hans Navn?

Arv. Han hedder Henrich, men burde hedde Skurk; thi det er en af de største Rakkerknegte, jeg har kiendt.

Henrich. Ha ha ha, nu kan jeg ikke meer. Stat op Arv! Kiender du mig ikke? Jeg er den Henrich, som du taler med saadan Berømmelse om.

Arv. Nei, saa gid du og faae al Verdsens Skam for mig, som du giorde saa bange.

Henrich. Gid du og faae Skam for mig, som du bagtalede.

Arv. Dine Gierninger udviser, at jeg talede ikke uret. Hvor Pokker kommer du at løbe saadan gal i Herrens Klæer?

Henrich. Arv! du est jo en fattig Karl, som ved dit Arbeide ikke vinder ti Rixdaler om Aaret?

Arv. Jeg fortiener ti Diævle, ikke ti Rixdaler.

Henrich. Inden Aften skal du fortiene halvhundrede Rixdaler, dersom du vil holde gode Miner og staae mig bi i mit Forsæt.

Arv. Hvor Pokker vil du skaffe mig halvhundrede Rixdaler, uden du vil stiæle dem?

Henrich. Arv! naar du hører Historien, skal du let kunne begribe det. Du veedst, at Leander har skikket mig til Byen for fiorten Dage siden, at sætte hans Gaard udi Stand, og tage an nye Tienere og Kudsk paa hans Vegne, at alting kan være rede at tage imod hans tilkommende Bruud.

Arv. Jeg veed det nok. Men hvad mon det er for en Jomfrue, han faaer?

Henrich. Jeg er ligesaa klog derudi, som du. Der er ingen, som veed det, uden den anden Tiener Christoffer, som reisede med ham, da han sluttede dette Partie. Jeg veed ellers intet deraf; thi saasnart han kom hiem, sagde han: Henrich! jeg skal holde Bryllup inden fiorten Dage udi Byen. Du maa strax reise derhen, og sætte alting i Lave, lade Vognen oppudse, tage et Par Tienere an, thi Christoffer giorde mig et Puds paa Veien, hvorudover jeg lod ham løbe. Jeg giorde mig saa næseviis, og spurgte ham, hvo hans Kiæreste var, men han smilede deraf, og sagde: „Det er et Fruentimmer. Du faaer hende nok at see. Reis kun strax til Byen, og forret, hvad jeg har befalet dig." Jeg har derpaa antaget et Par Tienere og en Kudsk, og giort saadanne Anstalter, som han vil være fornøiet med. Men da jeg blev mægtig over min Herres Huus og Eqvipage, fik jeg Lyst til at føre mig op som en stor Herre.

Arv. Hvilket forbandet Indfald!

Henrich. Det maa du vel sige, Arv! Jeg roulerede i Carosse hver Dag med to Tienere bag paa, i Herrens bedste Klæer, og havde, min Troe, ikke andet Øiemærke dermed, end at styre den Lyst, som mig var paakommen, og at mærke, hvorledes det var at være fornemme.

Arv. Men vilde Kudsken og Tienerne altid beqvemme sig til saadan Opvartning?

Henrich. Kudsken og Tienerne veed ikke andet, end jeg er Herren selv.

Arv. Ha ha ha! gid du faae en Ulykke! det er artigt nok.

Henrich. Nu skal du høre videre, Arv! Her udi dette Huus logerer en fremmed Frøiken fra Landet, som hedder Leonore, og er meget riig; thi hun fører sig op som en Prindsesse. Den samme Frøiken har seet mig nogle Gange udi min Stads, og er bleven stærk forlibt udi mig, har sat en gammel Kone ud paa mig at udforske mit Hierte-lav, og jeg har i Sinde at holde Bryllup med hende denne Aften. Kanst du nu begribe, Arv! hvordan jeg kan komme i Stand at forære dig halvhundrede Rixdaler, ja halvhundrede Rixdaler til?

Arv. Est du bandsat, Henrich! Du kanst blive hængt derover, naar det kommer for Lyset, hvo du est, og at du saaledes har bedraget en fornemme Jomfrue.

Henrich. Du maa høre Omstændighederne, Arv! Jeg bedrager hende ikke. Hun bedrager sig selv; thi jeg har ingen Roe kunnet have for hende. Jeg har ikke given

mig ud for at have Midler eller at være af Stand. Jeg har allene sagt, at jeg boer i det Huus, som er lige over for hendes. Hun løber efter mig, og jeg ikke efter hende. Det er En, som vil med Diævels Magt giftes. Thi hun er løs paa Traaden, som en Ulykke, saa jeg blir vist nok Hanrei, men det vil ikke sige. Jeg faaer saa megen Velstand med hende, at jeg kan bære mine Horn med Respect, og lade dem forgylde til.

Arv. Men at føre sig saadan op, som du giør; det er jo at give sig ud for en stor Herre, for at bedrage en Jomfrue.

Henrich. Arv! du kiender ikke denne Byes Folk ret. Gid jeg havde en Daler for hver en Slyngel, hver en Staader, der her gaaer i Fløiels Kiole, da var jeg en riig Mand. At jeg fører mig saadan op, har jeg ingen uden min Herre at giøre Regnskab for. Hvorfor Pokker spør hun sig ikke for, hvem jeg er; hvorfor lær hun mig ikke være i Roe? Jeg kan giøre min Eed paa, at jeg aldrig har givet hende ringeste Anledning. Men den gamle Kiælling siger, at hun er færdig at revne af Kiærlighed, saa jeg kan mærke, at det er allene min Person, hun er forlibt udi, og at jeg virkelig uden Fare giør en stor Lykke.

Arv. Paa den Maade mærker jeg, at det kan gaae an. Ha ha ha! hvilken forbandet Historie!

Henrich. Der har du min Haand, Arv! at du skal faae halvhundrede Rixdaler i Aften.

Arv. Et halvhundrede Rixdaler er værdt at giøre nogen Tieneste for. Hvad vil du da, at jeg skal giøre?

Henrich. Jeg forlanger ikke andet, end at du skal holde gode Miner. Du kan ellers agere min Skytte.

Arv. Ja det vil jeg gierne giøre.

Henrich. Men hvad er ellers dit Ærinde nu i Byen i Dag?

Arv. Jeg skulde herud for at lade dig vide, at alting maa være i Beredskab; thi Herren vil være her i Dag.

Henrich. Hillemænd! hvad siger du? kommer han til Byen i Dag? Da maa jeg, min Troe, skynde mig. Hør Arv! om en halv Time skal jeg efter Aftale besøge min forlibte Jomfrue. Da maa du komme ind og spørge efter din Herre Leander, og levere mig et Brev.

Arv. Men naar vor Herre faaer saadant Tøierie at vide?

Henrich. Han vil lee deraf. Mener du, at min Herre misunder mig min Lykke? Dersom jeg ikke var forvissed om hans Godhed mod mig, bristede jeg mig aldrig til at giøre saadant. Kom, lad os gaae lidt hiem først.

Sc. 3.

Pernille. Magdelone.

Pernille. Jeg seer jo ingen, Magdelone!

Magdelone. Saa maa han være gaaet bort; thi jeg saae ham, min Troe, dette Øieblik staae her udenfor, hvorudover jeg løb ind at vare dig ad, Pernille!

Pernille. Ach kiere Magdelone! spring efter ham, maaskee han har været her, og kunde ikke komme ind.

Magdelone. Nei det duer ikke, Pernille! Alting med Maade, jo bedre Miner du kanst holde, jo vissere est du paa hans Person. Han kommer vist nok til den Tid, han lovede mig, nemlig to Timer for Middag. Klokken er endnu ikke stort over ni.

Pernille. Men Magdelone! fortæl mig ret med Omstændighed, hvordan Ærindet blev forrettet.

Magdelone. Jeg har forrettet min Commission meget vel. Du est lykkelig, Pernille! som af en ringe Tienestepige kommer i saadan Velstand. Han er vel noget naragtig, men seer ud til at have store Midler.

Pernille. Jo naragtigere, jo bedre, og det for tvende Aarsager skyld; thi først, naar min slette Stand og Vilkaar blir kundbar, vil Folk, isteden for at laste mig for denne Intrigue, at jeg saaledes har besnæret en ung Herre, ikkun lee deraf, og sige: Det var godt nok til den Nar, han var ikke bedre værdt, han havde dog ikke faaet nogen Jomfrue af hans Stand og Vilkaar. For det andet kan hans Naragtighed i en og anden Tilfælde komme mig til Nytte, naar vi blive gifte. Vi Fruentimmer, naar vi leber efter kloge Mænd, forstaaer ikke ret vor Interesse. Naar jeg har en riig Nar til Mand, forestaaer jeg virkelig Bestillingen, og han fører kun Titelen. Det er os om Herredømmet at giøre, hvilket vi ikke kan faae fra de kloge Mænd, uden med megen Møie og lang Tids Intrigue. Men hos saadanne Karle lover vi Underdanighed ved Ægteskabs-Contracten første Dag, giør nogle Antegninger i Contracten den anden Dag, slaaer en Streg over den ganske, tredie Dag, har Haand udi Regieringen med, den fierde, og sidder ved Roret allene, inden Ugen er til Ende.

Magdelone. Jeg kan fatte det altsammen.

Pernille. Havde han ikke været saa naragtig, som han er, saa havde en fattig Tienestepige, som jeg, ikke understaaet mig at vove saadant. Men da jeg fornam, Karlen harcellerede saa stærk, fik jeg det Indfald, at stille mig an, som en stor Frue, og be-

tiene mig af min Jomfrues Møbler, Klæer og Eqvipage.

Magdelone. Naar mener du, din Jomfrue kommer til Byen?

Pernille. Hun kommer enten i Dag eller Morgen; thi jeg har Ordre at holde alting i Beredskab til i Dag. Kommer hun, førend jeg blir gift med min Galan, saa vil jeg bekiende reent ud for hende, at jeg staaer paa Trinet at giøre en stor Lykke, og derfore har brugt hendes Klæer. Jeg er vis paa, at langt fra hun straffer mig derfor hun heller holder Miner, og befodrer mig i mit Forsæt. Men fortæl mig ret, Magdelone! hvordan du forrettede din Commission.

Magdelone. Jeg tog de to Stykker Brocade med, gik derhen, og spurgte, om Herren vilde have noget, som var af en galant Patron, og dog for meget godt Kiøb. Da han tingede med mig om Kiøbet, sagde jeg: Ach Velbaarne Herre! dersom Han vidste det, som jeg veed, tingede Han ikke saa nøie med mig. Der er en fornemme Jomfrue i den Gaard her lige over..... a propos, faldt han mig ind i Ordet: Den Jomfrue giør mig altid saadanne venlige Miner, naar jeg taer forbi hendes Vinduer. Kiender I hende, Moerlille? Ja, svarede jeg, jeg har min daglig Gang der i Huset, hun er nyelig kommen fra Landet, og venter sin Faer her med det første. Hør, sagde han, Bedstemoer! bekiend mig Sanden: har ikke den Jomfrue nogen Godhed for mig? hun har kyßet paa Fingeren, og kast to à tre Gange til mig. Da jeg hørte dette, begyndte jeg at forklare ham den hele Sag, og stævnede ham hid til Klokken ti.

Pernille. Det er skiønt. Vi maae endelig mage det saa, at han blir fast i Dag; thi det kan hænde sig, at nogen kan komme fra Landet, som kiender mig, og kan aabenbare, hvo jeg er.

Magdelone. Men Pernille! hvem er det, din Jomfrue skal have?

Pernille. Jeg veed, min Troe, ikke. Da vi sidst var sammen her i Byen, blev jeg syg, og maatte lade hende reise hiem allene, men da jeg var bleven frisk igien, og just stod færdig at ville reise hiem, fik jeg Tidender om, at Jomfruen var forlovet, og Ordre at lave alting tilrette, til de komme. Men kommer der ikke en Skytte? Det er nok Junkerens.

Sc. 4.

Arv, som Skytte. **Pernille.** **Magdelone.**

Arv. Serviteur, Velbaarne Mammeselle! Jeg veed ikke, om De kiender mig?

Pernille. Nei jeg giør ikke.

Arv. Mit Navn er Hasenskræk. Jeg er uværdig Skytte hos den unge Herre, som boer her lige over. Han lod ydmygst formelde sin Reputation, og lod fornemme, at, om det faldt Hendes Velbaarenhed beleiligt, vilde han giøre Hende den Ære, at opvarte Mammesellen.

Pernille. Han skal være mig hiertelig velkommen. Men vær saa god at underrette mig noget om Jer Herre, hvilken Mand det er.

Arv. Det er en kostelig Herre. Han er capabel at skyde paa en Toskilling. Men han har og et Par Rifler, som siger sex; slige Rifler er ikke til udi hele Landet.

Pernille. Er han saadan Elsker af Jagt?

Arv. Ja det faaer vore Hiorter og Harer at vide. Han kiører i Ring med dem hver Dag, saa de maae faae en Ulykke; men jeg veed ikke, om velbaarne Madame har hørt, at hans bedste Støver Fairfax er død?

Pernille. Nei jeg har, min Troe, ikke.

Arv. Jo mænd, han er død og begraven, og min Herre sørgede for ham, som det kunde have været hans egen Broer; det var ogsaa et tutafect Beest, om man maa saaledes kalde en stor Herres Hund. Jeg veed Fanden ikke, hvordan han bar sig ad; han beed Haren saa behændig ihiel, at man aldrig kunde see Tegn til Bid. Som for Exempel, I er en Hare, Bedstemoer! Ret saaledes tog han den i Halsen. Knæk, saa var den klar.

Magdelone. Au, au! I kniber noget stærkt, Skytte!

Pernille. Er Jer Herre Ungkarl eller han har været gift tilforn?

Arv. Nei ikke saa at regne paa. Hans Faer har villet havt ham gift paa en og anden Sted, men han vil ikke have uden En, der staaer ham selv an. Jeg vil tiene Jeres Velbaarenhed: Han giør, min Siæl, Ret. Hvorfor skulde saadan riig Junker gifte sig, uden med den, som hans Sind falder til. Nei, Karlen vil, min Troe, raade sig selv i de Maader. Der er endelig noget i Giærde nu, hvad Pokker det ogsaa er. Men han laer sig ikke let twinge, thi her imellem os at sige, velbaarne Frøiken! saa er han ganske strammereret udi Hendes Person.

Pernille. Jeg kan heller ikke negte, at hans Person staaer mig an fremfor alle, jeg endnu har seet. Jeg tør ikke sige, hvormangen uroelig Nat jeg har havt for hans Skyld.

Arv. Jeg vil være Mand for, at Hun ikke blir bedragen med ham. Han har et Par Lægge, som ikke er for lange Hvile; hvis der var bedre Lægge udi det hele Herred, lod han sauge sine Been rigtig af.

Jeg tør slaae Veds med Hende, go' Frøiken! at det første hun faaer, det blir Tvillinger. Men jeg maa løbe, og sige Svar.

Gaaer.

Sc. 5.

Magdelone. Pernille.

Pernille. Ha ha ha! Det var ikke uden med stor Møie, at jeg kunde bare mig for Latter. Jo naragtigere han er, jo bedre er det mig, og jo lettere kan jeg faae ham i Kløerne.

Magdelone. Man kunde høre paa Skytten, hvordan Herren er.

Pernille. Han er god nok, Magdelone! Jeg er fornøiet med ham. Var han artig og poleret, saa blev han ikke mig til Deel. Mener du, nogen af hans Stand tar saadan Harcellist?

Magdelone. See! der kommer han uden Tvil.

Sc. 6.

Henrich i Portechaise. **Pernille.**
Magdelone. Siden **Arv.**

Henrich. Hal.....t! blir staaende her, I Carnallier! hør, Christoffer! bliv du hiemme, og kommer der Bud efter mig fra Hove, maa du sige, at jeg kan ikke komme i Dag, jeg er engrasseret anden Steds. Ach Mon cher forlad mig, det er Porteurernes Skyld, at jeg ikke holdt et Stykke længer fra. Man har hundrede Fortræder med disse Leiefolk; thi de ere dumme, som Beester. Hvis det ikke var af Respect for Jomfruen, skulde jeg strax lade Jer hænge.

Pernille. Ach min Herre! pardoneer dem for min Skyld.

Henrich. For Hendes Skyld giør jeg, Mardi, alting, Velbaarne Frøiken! Apropos Mon cher, jeg kommer her at actionere Hende for et lille Tyverie, Hun har begaaet.

Pernille. Hvad? jeg begaaet Tyverie?

Henrich. Ja Hun har staalet mit Hierte.

Pernille. Ach min Herre! jeg har samme Proces at føre med Ham. Jeg veed nok, at det strider mod vor Kiøns Modestighed, at lade sig mærke med saadant. Men jeg bekiender reent ud, at..... ach jeg kan ikke tale meer, mit Hierte staaer i min Hals.

Henrich. Jeg er en Canaille, om jeg har kunnet sove i tre Nætter for Hendes Skyld.

Pernille. Ach min Herre! det er ikke gaaet mig et Haar bedre; thi Hans Øines Pile har trænget sig ind i mit Hiertes inderste Kammer.

Henrich. A..... pardi det er vel taelt. Derfor maa jeg, mafoi have en Kis.

Pernille. Jeg takker for den Ære.

Henrich kysser hende.

Henrich. Hør, Frøiken! min Papa vil have mig til at tage en anden adelig riig Jomfrue. Men jeg skal før lade mig partere og hakke til Kiødmad, førend jeg skal beqvemme mig dertil, og forlade Hende, Mon chere!

Pernille. Ach er det mueligt! jeg er, min Troe, udi samme Fortvilelse, men ingen uden Døden skal skille os to ad.

Henrich. See der er min Haand om evig Huldskab og Troskab.

Pernille. Der har Han ogsaa min Haand, at jeg aldrig skal lade mig twinge til nogen anden. De omfavner hinanden. Vil Han ikke træde lidt ind med mig at see mine Mobilier?

Henrich. Jo, min allerkiæreste!

De gaae.

Magdelone allene. Ja nu blir han fast, naar han faaer at see alle de Galanterier, som han bilder sig ind at høre Pernille til, da hun dog ikke eier saa meget som fire Skillings Værdie derudi. Ha ha ha! hvilken forbandet Historie vil ikke dette blive, naar vor Junker hører, at han har grebet saa skammelig feil, og at han i Steden for en riig Frøiken har faaet en gemeen Tienestepige. Men hvor riig han end er, og hvor høi af Stand, saa er han hende ikke for god; thi det er den største Nar der kan gaae paa Jorden, og der er intet andet adeligt hos ham, end hans Rigdom og adelig Formue. Kunde dette kun blive klargiort, førend Jomfrue Leonora kommer til Byen; derudi bestaaer den hele Sag. Pernille har lovet mig fire hundrede Rixdaler for min Umage. Men jeg maa ind at see, hvad de bestiller. Jeg troer, at de holder Bryllup paa deres egen Haand.

Gaaer.

Henrich kommer ind. Ha ha ha hi hi ha ha ha! Henrich! du est oven paa! Hun er, gid jeg faae Skam, en Jomfrue paa mange Tusinde. Jeg kommer af en Hændelse til en Velstand, som jeg aldrig har drømt om. Men, det er sandt, naar jeg undtaer hendes Riigdom, saa er der intet andet hos hende, end hos en gemeen Pige, uden at jeg vil kalde det fornemme, at hun er saa coqvette. Men det er en sulten Hund, som jeg er, om Pengene kun at giøre: Hendes Værelser ere udstaffered som en Grevindes, saa at, om nogen vilde byde mig en halv Tønde Guld for min Velstand, tog jeg ikke derimod. Nu gik hun ind i sit Cabinet for at tage en anden Klædning paa, thi hun siger, at hun forandrer Klædedragt hver Time paa Dagen, hvilket er vel naragtigt, men dog Tegn til stor Formue. Vi siger alt Du til hinanden, som gamle forlovede Folk, og hun kalder mig sit Hierte. Men der kommer hun i en prægtig Adriane.

Pernille. Om Forladelse, min Hierte! at jeg har ladet dig bie saalænge. Hvad synes dig om den Adriane?

Henrich. Den er ret galant, min Høne! Min Søster, Frøiken Fikke, har en af samme Tøi. Ja det er, mafoi, af samme Tøi. Jeg vil være en Rakkerhund, om det ikke er. Hvad har du givet for Alen, min Sirupskrukke?

Pernille. Mener du, at jeg veed saadant? Naar min Kammerpige kommer hiem, kan vi faae det at vide. Men har du mange Sødskend, min Engel?

Henrich. Ikke uden en Søster. Men hun faaer intet af vort faste Gods; det falder altsammen til mig. Hun tar kun nogle Penge og Juveeler. Men see! der kommer Hasenstræk, min Skytte. Hvad vil du, Hasenstræk?

Arv kommer. Her er et Brev til Velbaarne Junker fra Landet.

Henrich. Det er nok fra min Faer, min Papa, siger jeg. Han skriver mig altid til paa Fransk eller Italiansk. Forstaaer du Fransk, min Siæl?

Pernille. Nei, jeg har aldrig kunnet lide det Sprog; thi det blir saa fordømt gemeent.

Henrich. Jeg maa læse, hvad han skriver. *Han læser.* Vous plait il dans la france comment, a Paris a cette heures tres humble non pas. Nu skal I see, at her er noget Nyt. Jeg maa læse videre. Renkollavet Bourdeaux fermes la porte. Diantre. Der har vi det. Jeg maa blive gal. Videre: Diable m'emporte pluraliter. Voules vous dormir nominativus genitivus dativus Jean fonte comment vous portes raportant autrement bestialement spælamdisimo. Ach! ach! hvilket forbandet Tøi.

Gaaer og spadserer, tørrende Sveden af sig.

Pernille. Ach, hvad er det? mit halve Hierte!

Henrich. Det var jo forbandet, han vil true mig dertil; staaer det ikke saa i Slutningen? jo vist: autrement spælamdisimo bestialement autrement. Men jeg er Karl for min Hat.

Pernille. Ach! hvad er det dog? min Snut!

Henrich. Om alt andet slaaer feil, saa har jeg dog mine to Herregaarde, som er min Møderne-Arv.

Pernille. Men siig mig dog, hvad det er, min Balsombøsse!

Henrich. Han er min Papa, det er sandt, som jeg er al Respect skyldig; men jeg gir ham Diævelen.

Pernille. Hvad har han skreven, min Engel?

Henrich. Han maa vide, pardi, at jeg, Diable m'emporte, har traad mine Børnesko.

Pernille. Ach! dølg det dog ikke længere for mig.

Henrich. Jeg vil døe paa, at det er min Søsters, Frøiken Fikkes, Intriguer. Ja jeg vil være et Carnalli-Beest, om det ikke er.

Pernille. Hvad er det for Intriguer?

Henrich. Men est du Ma-Soeur, saa skal jeg vise dig, at jeg er din Monfrere petite Canaille!

Pernille. Siig mig det dog, min søde Siæl! eller jeg døer.

Henrich. Veedst du, hvad det er, min Poppe! Min Papa skriver mig til, at han har hørt med Hierte-Sorg, at jeg løber om, og giør Amour til Fruentimmer udi Byen. Pardi! mon jeg ikke er af den Alder, at jeg veed, hvad jeg giør? I saadanne Sager spør jeg ingen, uden mit eget Hierte til Raads.

Pernille. Det mener jeg ogsaa.

Henrich. Jeg er alt en Karl, der lader mig rage tre Gange om Ugen.

Pernille. Men hvad skriver han videre, mit Hierte! efterdi du blir saa vred?

Henrich. Jeg er en Karl, som forstaaer mit Fransøsk og Italiensk, som mit Moers Maal, og skulde ikke vide, hvad min Velfærd er! Men I skal faae en lang Næse, mon cher Papa!

Pernille. Hvad er din Papas Forsæt da med dig, min Skat?

Henrich. Han er god nok, min Dukke! for sin egen Person, men han lar sig forføre. Det er ikke at beskrive, hvad Fynter der er hos min Søster Frøiken Fikke.

Pernille. Hvad giør hun da?

Henrich. Jeg veed nok, hvad din Næse kløer efter, naadige Frøiken! Men du veedst ikke, hvilke Venner jeg har til Hove, og at Kongen offentlig har sagt om mig over Taffel: Den unge Herre er noget extraordinaire hos. Hør, min Dukke! min Papa har sluttet Partie mellem mig og en Frøiken paa Landet, og vil, at jeg med det første skal have Bryllup med hende.

Pernille. Ach, Magdelone! holdt mig, jeg besvimer.

Henrich. Giv dig tilfreds, min Høne! Det skal aldrig i Evighed skee. Veedst du hvad? For at hindre saadant, vil vi holde Bryllup i Aften.

Pernille. Ja her er intet andet Raad at gribe til.

Henrich. Hasenstræk!

Arv. Velbaarne Junker!

Henrich. Taruntula præteritum perfectum je ne sais pas generosement dans la France par couvert. Forstaaer du vel?

Arv. Copis in sandung Spæckavet fripon Monsieur ovis fort bien.

Gaaer ud.

Henrich. Jeg bad min Skytte holde

Budet op med Snak, til jeg kommer hiem. Jeg vil skikke Brev med ham til min Papa, og lade ham vide min Mening, men intet melde om vor Forsæt at holde Bryllup i Dag; thi ellers kom han over Hals og Hoved til Byen.

Pernille. Det er sandt. Vi maae tie dermed.

Henrich. Min Engel! jeg skulde give dig nogle Gaver, men Tidens Korthed hindrer mig derudi.

Pernille. Ach! ach! lad os holde Bryllup først. Vi kan altid siden tænke derpaa.

Henrich. Jeg vil allene give dig noget til Forsikkring om min Kiærlighed. Forvar kun denne lille Ring med mit Træk udi. Gaverne udi sig selv skal blive des vigtigere.

Pernille. Saa maa jeg ogsaa give dig noget smaat Pudslerie for Løier skyld. Det er mit Portrait i Miniatur.

Henrich. Det ligner dig ikke meget, min Snut!

Pernille. Nei, det er, min Troe, sandt. Men jeg har et i Arbeid af en anden Mester.

Henrich. Klokken fire kommer jeg her til Copulationen.

Pernille. Alting skal være færdig til den Tid.

Henrich. Adieu saalænge, min Putte!

Pernille. Adieu Engel!

Henrich blæser i sin Pibe; Porteurene kommer med Portechaisen, hvorudi han sætter sig, og kaster et Kys til hende til Afsked. Hun giør ligeledes til ham; han tar et Speil af Lommen og accommoderer sin Perruque i Portechaisen.

Sc. 7.

Pernille. Magdelone.

Pernille. Hvad synes dig nu, Magdelone? har jeg ikke Spillet vundet?

Magdelone. Jo, maatte der kun ingen Hinder komme inden Klokken fire. Men hvad var det for et Billede, du gav ham?

Pernille. Det var Jomfrue Leonores Portrait.

Magdelone. Est du gal, Pernille! hvordan tør du vove saadant?

Pernille. Naar Jomfruen hører, at jeg har giort min Lykke derved, blir hun ikke vred, men vil lee, og have sin Lyst deraf. Kom, Magdelone! lad os gaae ind, og giøre Anstalter til hans Komme. Du skal faae, hvad jeg har lovet dig.

De gaaer ind.

Act. 2.

Sc. 1.

Leander.

Har jeg mine Dage hørt Magen til saadant? Her spilles jo samme Historie med mig, som med Amphitrion. Mine Huusfolk tar mig for En, der løber med Liimstangen. Jeg befaler, de svare: at jeg har intet at befale. Jeg spør om min Tiener, de sige: han gik ud med Herren for en halv Time siden. Jeg siger dem, at jeg er Herre i Huset, de svare: Ikke i dette, men maaskee i et andet. Jeg giør mig vred, de viser mig Døren, og truer mig med deres Herre. Om jeg stod paa mit Hoved, saa kan jeg ikke begribe det ringeste deraf. Men der seer jeg Arv. Hør, Arv!

Sc. 2.

Arv i fine Gaardskarls-Klæder. Leander.

Arv. Hvem kalder paa mig? Ei, Herre! velkommen fra Landet!

Leander. Det er mig kiært, at du kiender mig.

Arv. Hvorfor skulde jeg ikke kiende Herren?

Leander. Jeg tænkte virkelig, at jeg var bleven forvandlet, eller i det ringeste, at jeg har taget et andet Huus for mit eget. Hør, Arv! boer jeg ikke i dette Huus?

Arv. Jeg veed, min Troe, ikke rettere. Men hvorfor spør Herren om saadant?

Leander. Da jeg kom ind i Huset, vilde ingen tage mig for fulde, men disse nye Folk, som Henrich har antaget, sagde, at deres Herre nyelig var gaaet ud. Hvad Pokker er det for Koglerie? hvor er Henrich?

Arv. Jeg har, min Troe, ikke seet ham meer end eengang, det første jeg kom i Byen, da visede han mig ud i Herrens Forretninger; han maa nok være inde.

Leander. Kunde jeg kun faae fat paa den Knegt, og høre, hvordan Sammenhængen er. Det er jo noget splittergalt Tøi. Hvor pleier han have sin Gang, naar han er i Byen?

Arv. Han pleier at gaae til Christoffers paa Hiørnet. Jeg er bange, at han sidder der udi en Lanter til Ørene.

Leander. Da skal han faae en Ulykke. Er her nu ikke andet at bestille? Spring hen, og see, om du finder ham der. *Arv gaaer.* Her er vist min Svigerfars Huus, jeg vil der lidt ind, at fornemme, om de er kommen til Byen. Men jeg seer, der kommer en Cavaleer derfra. Hvad mon han har der at bestille?

Sc. 3.

Henrich. Leander.

Henrich kastende Kys til Pernille indenfor. Adieu saalænge, Moncher. Lad ikke Tiden falde dig for lang. Adieu, lille Leonora! lad alting være færdig til Klokken fire, min Skat!

Leander. Nei, dette er splittergalt; det er tusind Gange værre, end det forrige.

Henrich. Ha, ha, ha! Hun er saa forlibt, som en Rotte.

Leander. Hør, min Herre! hvad har Han i dette Huus at bestille? har Han nogen Skat eller Engel derinde? Men mig synes, at jeg kiender dette Ansigt.

Henrich. Ach Herre! jeg beder ydmygst om Forladelse.

Leander. Nei nu! det blir alt bedre og bedre. Henrich! hvor Fanden est du kommen i den Eqvipage?

Henrich. Ach Herre! misund mig ikke min Velstand. Jeg giør min Lykke i dette Huus.

Leander. Med hvem?

Henrich. Med en Jomfrue fra Landet, som hedder Leonore.

Leander. Som boer i dette Huus?

Henrich. Ja det er hendes Faders Huus.

Leander. Vil du vanartige Skielm fixere mig? Trækker sin Kaarde. Henrich falder paa Knæe. Vil du sige mig, hvad dette er for Koglerie?

Henrich. Ach Herre! misund mig ikke min Lykke. Jeg er dog en gammel troe Tiener.

Leander. Jeg kløver dit Hoved strax, hvis du ikke strax siger mig, hvorfor du harført dig saadan op, og hvad du har at bestille i dette Huus.

Henrich. Jeg skal bekiende alting fra Begyndelsen til Enden: Da Herren skikkede mig til Byen, at giøre alting rede for at modtage Hans tilkommende Kiæreste, og jeg fik alle Herrens Klæder og Sager under Hænder, tilligemed Ordre, at antage nogle nye Folk, kom der en særdeles Lyst paa mig (ingen Barselqvinde kan falde paa saadant), nemlig at forsøge allene, hvordan det var, at være en fornemme Herre. Medens jeg agerede saadan Person, fornam jeg, at omsider en fornemme Frøiken blev forlibt og satte efter mig.

Leander. Hvad er det for en Frøiken?

Henrich. En Frøiken, som boer i dette Huus, og hedder Leonora.

Leander. Hør, hvis du blir ved at harcellere, est du dødsens.

Henrich. Jeg skal, min Troe, ikke sige et usandt Ord. Denne Forlibelse drev mig til at fremture i min Eqvipage; thi jeg tænkte ved mig selv, om Herren faaer at vide, at jeg har brugt hans Klæer, tar han det dog ikke unaadigt op, naar han fornemmer, at hans gamle troe Tiener giør sin Lykke derved.

Leander. Videre, videre!

Henrich. Jeg blev omsider anmodet af hende om Kiærlighed ved en gammel Kiælling. Jeg har besøgt hende to Gange i Dag, og vi har berammet vort Bryllup Klokken fire.

Leander. Hvad hedder Jomfruen, siger du?

Henrich. Hun hedder Leonora.

Leander. Og boer i dette Huus?

Henrich. Ja det er hendes Faers Huus. De boer ellers paa Landet, men dette Huus er de udi, naar de opholde sig i Byen.

Leander. Jeg har nok. Du est en Misdæder. Du skal døe.

Henrich. A..... spar mig, Herre! Jeg har dog intet andet ondt giort, end det, at jeg af Galskab har taget Herrens Klæer paa. Hendes egne Folk skal vidne med mig, at jeg ingen Roe har kunnet havt for hende.

Leander. Det er ikke dine Gierninger du skal døe for, men dine løgnagtige Ord, i det du vil sætte et fornemme Fruentimmer saadan Klik paa.

Henrich. Hvis det ikke er sandt, alt hvad jeg har sagt, vil jeg selv for mine egne Penge kiøbe Strikken, hvormed Herren maa hænge mig. Der kommer Arv, han skal stadfæste alting med mig.

Sc. 4.

Arv. Henrich. Leander.

Arv. Nei, Herre! han er ingensteds at finde.

Leander. Hid, din Hund, og bekiend Sanden, eller jeg opoffrer dig med.

Arv paa Knæe. A.....

Leander. Er det sandt, at den Jomfrue i dette Huus er forlibt i Henrich, og vil holde Bryllup med ham i Dag?

Arv. Ja mare er det sandt, Herre! men hvad kan jeg dertil? Jeg har hørt hende sige, at hun ikke har kunnet sove rolig af Elskov for ham. Jeg har seet hende kysse ham. Hvad de ellers meer har giort, det maae de og deres Diævel vide.

Henrich. Kan nu Herren høre, at jeg ikke lyver. Jeg har endnu det Portrait i min Lomme, som hun forærede mig.

Leander. Lad see. — Ach Himmel! Er det muligt? Staaer op igien begge. Jer skal intet ondt vederfares. Hvad skal jeg tænke? Hvad skal jeg sige? Hvad skal jeg giøre herved? Er nogen Sorg i Verden saa stor, som kan lignes ved min? Er nogen Ulykke meer uformodentlig paakommet et Menneske? Har noget Fruentimmer været

meer habile i at forstille sig, end denne Leonora! Naar jeg eftertænker hendes Stand og hele Afferen, hendes udvortes Ærbarhed, Dyder og Kydskhed, synes denne Historie utroelig; naar jeg derimod hører disse Vidnesbyrd, seer hendes Portrait, maa jeg troe det. Mit Hierte er saa omspændt af Sorg og Forbittrelse, min Hierne saa forvirret, at jeg veed ikke, hvad Resolution jeg skal tage. Jeg vil bryde ind udi Huset, og opoffre den Forræderske. Ingen skal kunne lægge mig det til Last, men alle skal kalde det en retfærdig Hevn, og bekiende, at, om der var noget større end Døden, havde hun fortient det. Men mon jeg skulde kunne understaae mig at myrde den, som jeg nyelig elskede som min egen Siæl? Mon det er Straf nok for hende, at hun døer for min Haand? Nei, hun skal leve, det er hende større Straf, og jeg vil omkomme mig selv, at hun maa leve med des større Skiændsel og Foragt. *Gaaer og svadserer.* Dog, hvad skiøtter saadant nedrigt Gemyt om Foragt? En, der ikke har skiæmmet sig ved at bryde sit Løfte, og forlibet sig udi saadan Karl, vil kun lee deraf, og glæde sig over min Død, paa det hun uden Hinder kan naae sit Maal og fornøie sit løsagtige Sind. Nei, jeg vil tractere det med Foragt, og befordre Henrichs Kiærlighed, thi hun er ham ikke for god. Hør, Henrich! veedst du, hvem din Kiæreste er? det er just den selvsamme, som jeg skulde holde Bryllup med.

Henrich. Ach Herre! jeg beder om Naade. Jeg har, min Troe, endnu ikke rørt hende. Jeg staaer fra mine Prætensioner.

Leander. Bliv du kun ved at elske hende, som tilforn!

Henrich. Ach nei, Herre! det var jo canaliøst af mig, om jeg vilde giøre saadan brav Herre til Hanrei.

Leander. Du giør mig ikke til Hanrei, naar du faaer hende selv.

Henrich. Ach nei, Herre! jeg er alt for ringe at gaae Ham udi Forkiøb. Jeg vil strax gaae hen, og aabenbare hende, hvo jeg er, og sige, at Herren er bleven vred, saa falder hun nok til Føie, og Herren kan endnu holde Bryllup med hende i Aften.

Leander. Dersom jeg havde ikke meer Ambition, end du, Henrich, saa gik det saaledes. Nei holdt du kun gode Miner, hun skal blive din Bruud i Dag. Jeg skal befordre din Kiærlighed; thi jeg kan ikke hevnes paa anden Maade.

Henrich. Nei, jeg vil heller døe, end stikke Herren ud.

Leander. Hør, Henrich! vil ikke du, saa skal jeg pudse Arv op, og bane ham Vei til denne Lykke.

Arv. *Jeg takker Junkeren.* Vil ikke han, saa vil jeg.

Henrich. *Nei Tak,* Slyngel! det er for fedt Stykke for dig. Vil ikke Herren have hende, saa blir jeg nok ved Huset.

Leander. I kan skiftes ad begge to, du kanst lade Arv ligge hos hende iblandt; thi, som jeg mærker, saa tar hun alting til Takke.

Henrich. Nei Herre! jeg er forbandet jaloux; men vil Herren selv giøre mig den Ære iblandt, saa.....

Leander. Nei, Henrich! jeg skal ingen Indpas giøre dig. Bliv nu kun ved, og lad dig for alting ikke mærke, at du har taelt med mig. Jeg vilde give hundrede Rixdaler til, at du havde alt havt Bryllup med hende.

Henrich. Men kan jeg da være vis paa, at Herren ikke skiemter med mig?

Leander. Kanst du ikke begribe, Henrich! at ingen Gierning er hæsligere, end den, hun har bedrevet mod mig, og at jeg derfor paa ingen Maade bedre kan blive hevnet, end at see hende gift med min Tiener?

Henrich. Men Herre! naar dette kommer for Lyset, at jeg er kun en fattig Tiener, kan jeg blive straffet derfor.

Leander. Ingenlunde. Jeg skal tage mig din Sag an. Alle Folk, som hører hendes Utroeskab og Løsagtighed, vil glæde sig over hendes Skam.

Arv. Jeg troer, mare, at hun har ogsaa lidt Godhed for mig. Du fortryder vel ikke paa, Henrich! at jeg besøger dig, naar du blir gift?

Henrich. Du skal faae en Ulykke, dersom du kommer inden min Dørtærskel.

Leander. Det maae I forliges om, som I ere Venner. Kommer! lar os gaae ind.

De gaaer ind. Henrich rykker Arv i Haaret, og truer ham paa Veien.

Sc. 5.

Leonora. Pernille.

Pernille. Ach velbaarne Frøiken! naar Hun faaer Aarsagen at vide, saa haaber jeg, at Hun lar sin Vrede falde.

Leonora. Det er slet ikke formedelst Klæderne, jeg er fortrøden, men at du vil gaae og spille Giek udi Huset, nu her er saa meget at bestille.

Pernille. Jeg giør det, min Troe, ikke af Galskab.

Leonora. Den Feber, som du fik sidst, jeg forlod dig her i Byen, maa ikke have udraset. Det er bedst, du gaaer hen og lægger dig. Men hvad driver dig til at bruge saadanne Optøier?

Pernille. Jeg giør en stor Lykke derved. Her er en riig ung Herre, men ligesaa naragtig, som riig; den samme bilder sig ind, at jeg er en fornemme Jomfrue, og giør Amour til mig.

Leonora. Jeg vil intet Coqvetterie have i mit Huus. Er det af Penge-trang eller Løsagtighed, at du giør saadant? Fy skamme dig; jeg har altid havt bedre Tanker om din Ærlighed. Saadan Karl giver dig en Snees Ducater, og lar dig siden løbe.

Pernille. Ach nei, Frøiken! det er ikke paa den Maade. Han har lovet mig Ægteskab, og vi blir vied sammen Klokken fire, dersom Hun ikke vil hindre mig i min Lykke.

Leonora. Jeg vil ikke hindre dig i den Lykke, Pernille! men hvad mener du, der vil paafølge, naar han siden faaer at vide, at du est en Tienestepige?

Pernille. Det er en Karl, som løber med Liimstangen. Han er forlibt i min Person, og har lovet mig Ægteskab, uden at forespørge sig om min Stand og Vilkaar, saa jeg bedrager ikke ham, men han bedrager sig selv.

Leonora. Vil du vove det, saa maa du gierne for mig. Men jeg er bange, at min Faer kommer i Byen for hastig.

Pernille. Hvor snart mon han komme?

Leonora. Da jeg reiste fra vor Lystgaard, sagde han, at ville komme strax efter. Han er her vist nok inden Aften; thi mit Bryllup er berammet i Dag. Men hvad er det for en ung Herre, som har forlibet sig udi dig?

Pernille. Han boer i dette Huus lige herover.

Leonora. I hvilket Huus?

Pernille. Her i dette Huus.

Leonora. Est du gal, Pige! Du har maaskee seet ham engang gaae derind, men han kan ikke boe der; thi dette Huus hører Leander til efter den Underretning, jeg har faaet.

Pernille. Ja det er saa, Frøiken! han hedder Leander. Hans Venner har lovet ham bort til En, som ikke staaer ham an, og det er just derfor, han haster saa meget med vor Bryllup.

Leonora. Det er, som jeg siger, Pige! Feberen har ikke raset ud hos dig.

Pernille. Det er, min Troe, som jeg siger. Den gamle Magdelone, som boer i vor Baggaard, skal vidne med mig, at den Leander, som boer i dette Huus, har lovet mig Ægteskab. Magdelone! Magdelone! Kom ud lidt.

Sc. 6.

Pernille. Magdelone. Leonora.

Pernille. Magdelone! Er det ikke sandt, at jeg er forlovet med den unge Herre, Leander, som boer her lige over?

Magdelone. Jo det er sandt. Men hierte Frøiken! hindre hende ikke i hendes Lykke, hun har dog tient længe og troeligen. Hun kommer til Rigdom derved, og blir en stor Frue, og jeg forsikkrer, at hun blir taknemmelig.

Leonora. Hvad? Har I overlagt med hinanden at narre mig?

Magdelone. Det være langt fra, smukke Frøiken! det er, min Troe, i alle Maader, som jeg siger.

Pernille. Frøikenen maa gierne straffe mig, dersom Hun befinder ringeste Usandfærdighed i mine Ord.

Leonora. Han hedder Leander, siger du?

Pernille. Ja.

Leonora. Han boer i dette Huus, lige over for?

Pernille. Ja, men han er ellers boende paa Landet.

Leonora. Men hvad er det for en Ring, som du bærer paa Fingeren?

Pernille. Den Ring fik jeg af ham i Dag.

Leonora. Ach hold mig! jeg daaner!

Magdelone. Tænkte jeg ikke vel, Pernille! at det vilde saa gaae. Men hvorfor lægger Frøikenen dette saa meget paa Hierte? Det er jo naturligt, at et Menneske søger at giøre sin Lykke.

Leonora til den anden Side. Ja det er hans Ring. Hvor utroelig Historien er, saa er det dog, som de siger. Ach! om jeg var den største Misdæder, kunde Himmelen ikke straffe mig høiere. Hvo kan fæste sin Lid paa nogens Løfte meer? Hvo kan dømme af Ens udvortes Væsen og Gebærder, hvad der boer i Hiertet? Jeg har vægret mig længe for at begive mig i Ægtestand. Jeg har afslaaet adskillige anseelige Partier. Ingen har staaet mig an, uden denne Leander, som jeg nu befinder at overgaae alt, hvad som kan opregnes, udi Liderlighed. Hvad skal jeg giøre? hvordan skal jeg hevne mig? Forræderiet er saa stort, at jeg ikke kan hitte paa nogen tilstrækkelig Hevn. Ach ulykfalige Leonora! i en ulykfalig Tid for dig kom den Person i din Faders Huus, i en ulykfalig Tid kom du til Byen at høre saadant! Dog, hvad siger jeg? Hvad klager jeg? Hvi kalder jeg det en ulykfalig Tid? Det maa heller kaldes den lyksaligste Dag for mig min hele Livstid, paa hvilken saadan Forræderie er bleven aabenbaret, og jeg derved undgaaer at falde i det lidenligste Menneskes Hænder. Hør Pernille! den Person, som elsker dig, er just den samme, som var forlovet med mig.

Pernille. Ach velbaarne Frøiken! Hun

overiiler sig ikke! Hun kan tage feil. Hvoraf kan Hun vide det?

Leonora. Jo Pernille! her er meer end eet Beviis. Han har selv sagt mig, at han nyelig har kiøbt dette Huus, her lige over, hvor vi skulde holde til, naar vi vare udi Byen. Han er ellers boende paa Landet, han hedder Leander, og her kiender jeg til Overflod hans Ring.

Pernille. Ach! jeg døer af Angst og Forskrækkelse.

Leonora. Og jeg af Hevngierrighed og Forbittrelse.

Pernille. Ach Frøiken! tag mit Liv fra mig.

Leonora. Al min Velfærd bestaaer i dit Livs Conservation; thi jeg kan ikke hevnes paa anden Maade, uden han til Straf faaer min Tienestepige.

Pernille. Men hvor kom Frøikenen til at blive forlovet med ham?

Leonora. Han kom for sex Uger siden at slutte et Kiøb med min Fader. Der blev han forlibt i mig, og begierede mig til Ægte. Jeg har ingen Stadighed til at fortælle dig Resten; thi mit hele Legeme brænder af Begierlighed til Hevn. Jeg reiser strax til vor Lystgaard igien.

Pernille. Og jeg reiser med. Gid jeg aldrig var kommet til Byen, at jeg saadant skulde berøve min Jomfrue.

Leonora. Hør Pernille! hvis du har nogen Estime og Kiærlighed for mig, saa bliv ved at fuldføre Comoedien, og lad dig ikke mærke, at jeg har været her, og taelt med dig. Hvis du ikke spiller din Rolle, som du har begyndt, faaer du mig aldrig meer at see; thi jeg døer, hvis jeg ikke blir hevned, og jeg kan ikke blive hevned paa anden Maade.

Pernille. Ach! Ach Frøiken! Er det mueligt, at.....

Magdelone. Giør du Tøsse, som Frøikenen forlanger, saa blir hun hevnet, du blir en stor Frue, og jeg faaer de Penge, som som mig er lovet.

Leonora. Jeg siger dig endnu engang, Pernille! at al min Velfærd bestaaer derudi, at du spiller din Rolle vel; du bliver i visse Maader lykkelig derved, efterdi han har store Midler.

Pernille. Ja det er sandt. Han kan sagte være god nok til mig. Efterdi Jomfruen vil saa have det, saa skal jeg, min Troe, spille Comoedien det bedste jeg har lært.

Leonora. Gak du kun ind og efterlev troelig, hvad jeg har befalet dig. Jeg gaaer hen til en god Ven, som skal reise med mig til vor Lyst-Gaard.

De gaaer ind.

Sc. 7.

Leonora. Leander.

Leonora. Saa stor som min Kiærlighed var, saa heftig er min Forbittrelse.

Leander *taler til Henrich udenfor.* Som jeg siger, Henrich! Nu gaaer jeg til Side lidt.

Leonora. Den, som jeg tilforn elskede som min egen Siæl, hader jeg nu mest af alle Mennesker paa Jorden. Men hvo er det som taler? Ach Himmel! der kommer den Forræder!

Leander. Er det ikke Leonora? Ei! gaaer Hun bort! Er Hun saa bange for mig, dydige Frøiken?

Leonora *vender sig om.* Velbaarne Junker! hvor skulde jeg eller nogen være dydig? Han har jo sluget al Dyd op, saa der er intet tilbage for andre.

Leander. Ha, ha, ha, kydske Lucretia!

Leonora. Ha, ha, ha, kydske Joseph!

Leander. Jeg admirerer Hende, Frøiken!

Leonora. Der er ikke saadan Junker til, som Han!

Leander. Kiender Hun dette Portrait, dydige Frøiken?

Leonora. Nei, ikke i Hans Hænder.

Leander *slængende Portraitet til hende.* See der har Hun det tilbage!

Leonora. Kiender dydige Junker dette Portrait?

Leander. Jo desværre!

Leonora. See! der ligger det!

Leander. Der ligger den Tobaksdaase, Hun forærede mig.

Leonora. Der ligger Hans lumpne Armbaand.

Leander. Der ligger Hendes lumpne Stok med Guldknap.

Leonora. Og der Hans lumpne Ørenringe.

Leander *spottende.* Der ligger den Huldskab og Troskab, I gav mig.

Leonora. Tvi! der ligger Jeres igien.

Leander. Adieu, dydige Jomfrue! hils Jere Forældre!

Leonora. Adieu, udkaarne Junker! profit die Mahlzeit! *Hun gaaer bort.*

Leander. Hvilket uforskammet Qvindemenneske! langt fra at skamme sig ved sin Misgierning! Hun trodser oven i Kiøbet. Men jeg faaer en tilstrækkelig Hevn, naar hun hører, at hendes nye Kiæreste blir forvandlet til en gemeen Lakei.

Sc. 8.

Arv.

Mig syntes, her var Klammerie udenfor, men jeg seer ingen. Nei her er ingen. Mon jeg drømte? Jeg tænker paa den for-

bandede Henrich, hvilken Lykke han giør i Dag. Det er dog et Diævels Spring paa eengang at springe lige fra et Bagbeest til en Junker. Jeg er ikke misundelig, men jeg kan ikke negte, at om jeg paa en god Maade kunde vrikke Halsen om paa ham, saa giorde jeg det. Thi hvad er hans Fortienester mere end mine? Jeg har tient lige saa længe og troelig, som han. Jeg seer lige saa vel ud som den Slyngel. Havde jeg bleven skikket i Byen først i hans Sted, saa havde jeg maaskee kunnet giort samme Lykke. Men just fordi jeg fik ikke det Ærende, saa er og bliver jeg en Slyngel, og han blir Velbaaren. Jeg vil dog holde gode Miner formedelst de halvhundrede Rixdaler, han lovede mig. Det kan ogsaa hænde sig, at jeg kan faae en Finger i Sobbet med, thi den Kiselinke, som han faaer, lar sig aldrig nøie med een Mand. Havde jeg sat paa den gamle Kone, skulde jeg bestikke hende at rose mig for Jomfruen. Jeg vil see igiennem Porthullet, om jeg blir hende ikke vaer.

Sc. 9.

Henrich. Arv.

Henrich. Hvor Pokker blev Arv? Nu har jeg ham nødig. Men see! staaer han ikke der, og vil lure sig ind i Huset. Ach jeg maa blive gal.

Lister sig sagte til ham, og trekker ham tilbage efter Haaret.

Arv. A.....

Henrich. Vil din Hund holde din Næse herfra.

Arv. Hvad ondt giør jeg, Henrich?

Henrich. Fort herfra, siger jeg.

Arv. Maa jeg ikke staae paa Gaden?

Henrich. Men ikke ved dette Huus; hvis jeg fornemmer, at du kaster kun dit Øie paa Huset, skal jeg lade dig hænge udenfor Vinduerne, andre til Skræk og Exempel.

Arv. Det har du ingen Magt til.

Henrich. Ha, ha! en Mand paa en halv Tønde Guld, som jeg, skulde ikke have Magt til at lade hænge en Gaardskarl.

Arv. Om du blev Mand paa en heel Tønde Guld, est du dog kun af Geburt en Lakei. Det er Forskiel mellem en riig Mand og en fornemme Mand.

Henrich. Aldeles ingen Forskiel. Jeg sætter, at jeg er Fuldmægtig hos en stor Herre, jeg er da kun en ringe Person mod ham; men om jeg nu filouterer ham fra alt hans Gods, blir jeg strax fornemmere, end han, skiøndt han beholder sin forrige Titul, og jeg hedder kun slet og ret Henrich, som tilforn.

Arv. Ja seer du vel, saa blir du derfor ikke fornem.

Henrich. Jo vist; thi naar jeg og min Herre siden kom i Gertskab sammen, saa gav Verten vel Herren det fornemmeste Sæde, men mig den mageligste Stoel. Naar en Kapun skulde deles, fik Herren det første Stykke, men enten af Halsen eller Ryggen, men jeg med det sidste fik Brystet, saa Herren fik Complimenter for sin Tituls Skyld, men jeg solid Ære formedelst mit Gods, og fordi jeg kunde tractere Verten dobbelt igien. Jeg tiente, førend jeg kom til Monsieur Leander, hos en fornemme Mand, som var kommen til agters. Den samme, erindrer jeg, blev engang inviteret paa Caffee paa et Sted, hvor ogsaa var en riig Kieldermand. Man syntes at giøre min Herre meest Ære, og skienkede først for ham, men det var for at forsøge paa hans Skaal om Caffeen havde sat sig; thi Kieldermanden fik altid den sidste Koppe, men den bedste. Aarsagen var let at fatte; thi naar Verten kom til min Herre igien, fik han kun en Prise Tobak, men hos Kieldermanden et godt Maaltid. Du møder to Personer sammen, Arv! den ene siddende udi en Vogn, og den anden tradskende udi Skarnet til Fods, skiøndt paa den Agendes høire Haand. Hvilken synes dig at være fornemst af de to?

Arv. Den som ager.

Henrich. Det mener jeg og, skiøndt Fodgiængeren gaaer øverst; skal man derfor kalde den mest fornem, der nyder grundigst Ære, er en riig Handværksmand altid fornemmere end en fattig Signør. Den ene er titular fornem og den anden virkelig. Derfore, Arv! om jeg faaer flere Penge med denne Jomfrue, end min Herre har, saa blir jeg virkelig fornemmere end han, derfor maa du og andre tractere mig paa anden Fod herefter.

Arv. Jeg kan dog ikke faae det i mit Hoved.

Henrich. Hør Arv! om jeg vil give dig tyve Rixdaler meer i Løn end Leander, hvem vil du da helst tiene hos?

Arv. Da vil jeg helst tiene hos dig.

Henrich. Der blir endelig ikke af, Arv! men jeg siger kun for Exempels Skyld. Vil du holde dine Øine fra Huset, Knegt? fort ind, her er adskilligt at forrette. Støder Arv ind. Det er galt nok, naar man gifter sig med saadan riig Coqvette, maa man føie hende i Begyndelsen, og holde aaben Bord det første Aar; men naar jeg blir lidt gammel i Sadelen, tar jeg Skildtet ind, og min gode Frue skal siden dandse efter min Pibe. Jeg maa stille mig ydmyg og føielig an i Førstningen, indtil jeg faaer Pengene udi Hænderne; siden skal det ikke gaae hende bedre end andre slige Damer, der gifter sig paa den Maade. Gaaer ind.

Act. 3.

Sc. 1.

Leonora. Magdelone.

Leonora. Saa det er ganske klappet og klart, Magdelone?

Magdelone. Ja de ere alt Ægtefolk, som ingen kan skille fra hinanden.

Leonora. Og du saae selv, at de bleve sammenviede?

Magdelone. Ja! med disse mine Øien. Men der vil ligge et Fandens Huus, naar han fornemmer, at det er en Tienestepige, han har faaet.

Leonora. Det vil ikke sige. Hvis hans Midler ikke var, saa var hun endnu den liderlige Karl alt for god; men jeg kan tænke, at det er en heel Hob for saadan fattig Tienestepige at blive en fornemme Frue. Men hvor er Leander nu?

Magdelone. Han tog Afskeed strax efter Vielsen, og lovede at komme igien mod Aftenen at føre sin nye Bruud bort.

Leonora. Ha ha ha! See, at du kanst skaffe mig Pernille herud.

Magdelone. Ja jeg skal strax bringe hende hid. Men jeg haaber, Frøikenen holder hende til at blive ved sit Løfte. Thi hun har forsikkret mig om fire hundrede Rixdaler for min Umage.

Leonora. Hun skal nok holde sit Løfte.

Magdelone. Nu gaaer jeg ind at hente hende.

Leonora. Har jeg liidt Spot og Fortræd, saa har jeg og faaet en anseelig Hevn. Han skiæmte sig ikke engang ved sin Gierning, da han talede med mig, men foragtede og beloe mig oven i Kiøbet. Det er jo den største Grad af Liderlighed, et Menneske kan forfalde til. Nu veed jeg ikke, paa hvad Fod jeg skal tractere Pernille. Jeg faaer vel kalde hende Frue. Thi den første Bog saadanne Tøiter læser, naar de ere komne i Velstand og Høihed, er Rangs-Forordningen. Men der kommer hun.

Sc. 2.

Leonora. Pernille. Magdelone.

Leonora. Jeg maa dog forsøge først, om hun er bleven storagtig. Nu Pernille! hvor gaaer det? *Pernille seer surt, og svarer intet.* Hvorledes er Sagerne avanceret, min kiære Frue?

Pernille. Ach jeg takker Frøikenen for Efterspørsel. Vi ere alt ægteviede Folk. Om en halv Time kommer han og henter mig bort til al sin Herlighed.

Leonora. Nu, det er mig kiært, jeg gratulerer.

Pernille. Men har Frøikenen været paa Lystgaarden imidlertid?

Leonora. Nei, jeg betænkte mig. Jeg lod en Expres gaae til min Faer, for at faae ham des hastigere hid; jeg troer nok, at han vil være her dette Øieblik.

Magdelone. Men jeg er bange, at naar han faaer Sammenhængen at vide, at han løber fra dig, Pernille!

Pernille. Naar Frøikenen kalder mig Frue, saa kanst du ogsaa vænne din Mund dertil, Magdelone! Nu er jeg kommen i den Stand; enten han løber bort eller ei, saa er jeg dog virkelig vied til ham.

Leonora. Hvor vil han løbe hen? — Han har jo sit faste Gods — Han skal nok holde Trop.

Pernille. Men det er nu at tage i Betænkning, om jeg skal lade ham vide min Tilstand i Aften, førend jeg gaaer til Sengs med ham.

Leonora. Det maa skee, ligesom min Faer finder for godt. Han vil være her i et Øieblik; lad os gaae ind saa længe.

De gaae.

Sc. 3.

Leander. Henrich.

Henrich. Jeg blues dog ved, Herre! naar jeg tænker derpaa, hvorvel jeg har giort det efter Herrens Ordre.

Leander. Troe mig, Henrich! at det er den største Tieneste, du nogen Tid har giort mig.

Henrich. Men det var dog Herrens forlovede Bruud.

Leander. Just derfor vilde jeg have hende straffet. Havde jeg ikke faaet Hevn paa hende selv, saa havde jeg forgrebet mig paa hendes Faer, som har villet binde mig et Menneske paa Ærmene af den Natur.

Henrich. Men har hun virkelig Midler?

Leander. Hun har store Midler efter sin Moder allene, som hendes Fader ikke kan forholde hende. Men jeg kan vidne for Himmelen, at jeg saae ikke efter hendes Velstand, men allene hendes Person. Dersom du havde seet, Henrich! med hvilken Ærbødighed hun førte sig op i sin Faders Huus, da jeg var der, skulde du have villet forsvoret, at hun var af den Natur.

Henrich. Det er ikke at beskrive, hvordan de Fruentimmer kan forstille sig. Men jeg skal nok holde hende i Tøilen, naar jeg blir lidt gammel i Sadelen. Jeg skiælver, naar jeg tænker paa hendes Faer. Jeg er bange, at han lægger Haand paa mig, og lader mig arrestere.

Leander. Det har ingen Fare. Jeg taler først med Seignr. Jeronimus og besværer mig over hans Datters hæslige Opførsel, derpaa skal du komme ind i dine

Lakei-Klæer, og fortælle ham hele Historien. Enten blir han da ophidset mod dig, og vil hevne sig, saa skal jeg tage dig i Forsvar som en ærlig Mand, eller han slaaer Haanden af sin Datter, og lar hende løbe, hvilket er troeligst; saa beholder hun dog sin Møderne-Arv. Men hvorledes kom du fra hende igien?

Henrich. Da Vielsen var skeed, tog jeg Afskeed for en Times Tid, og lovede mod Aften at komme igien for at bringe hende til mit Huus. Det var med stor Møie, at hun vilde give mig saa lang Tid; thi hun er saa forlibt som en Rotte, og jeg troer, at hun tæller hvert Minut, medens jeg er borte.

Leander. Ach det er en forskrækkelig Historie. Efterkommerne vil holde det for en Fabel. Men der seer jeg Seignr. Jeronimus komme, løb du ind og iför dig i dine Lakei-Klæer, indtil jeg har dig nødig.

Sc. 4.

Jeronimus. Leander.

Jeronimus. Min Datter lader mig ved en Expres vide, at jeg maa strax komme til Byen. Jeg kan ikke begribe, hvad det vil sige. Mon hun er bange, at hun ikke tidlig nok skal komme i Brudeseng? Men der seer jeg Monsieur Leander. Hans Tiener, min kiære Svigersøn! vi to vil nok een Vei. Har Han talt med min Datter siden hun kom til Byen?

Leander. Ja jeg har.

Jeronimus. Men hvorfor skikker hun Expres efter mig?

Leander. Det maa hun vide. Hun maa have noget at aabenbare sin Faer, som ligger hende paa Hiertet.

Jeronimus. Det er meget; skulde J ikke vide det?

Leander. Nei vi har kun talt meget kort sammen.

Jeronimus. J fik vel ikke Stunder at tale meget sammen for Kyssen. Det er og en evig Slikken med Jer forlibte Folk.

Leander. Nei det gik dog denne Gang temmelig lovlig til.

Jeronimus. Ja jeg troer det nok. Havde jeg kun hundrede Daler for hvert Kys, J har faaet, siden hun kom til Byen, saa var jeg en riig Mand.

Leander. Siig ikke det, Seignr. Jeronimus!

Jeronimus. Men ret Alvor! Hvorfor skikkede hun Bud efter mig?

Leander. Det er mig, min Troe, ganske uvitterligt.

Jeronimus. Det er noget Skalkerie, som J har overlagt med hinanden, men jeg faaer nok at vide det, naar jeg taler med hende selv.

Leander. Det tviler jeg ikke paa.

Jeronimus. J er maaskee bange, at J skal ikke tidlig nok komme i Brudeseng?

Leander. Jeg, min Troe, ikke; om hun længes saa meget derefter, det skal jeg lade være usagt.

Jeronimus. Jeg troer det nok, ligesom J i alle Maader er ikke ligesaa forlibt, som hun. Ha ha ha, kom lar os gaae ind.

Leander. Jeg har i det Huus ikke at bestille.

Jeronimus. Ei nu er ikke Tid at skiemte, Aftenen er forhaanden. Kom lad os gaae ind. J har noget Pudserie fore. Ha ha ha! Men alting har sin Tid.

Leander. J faaer virkelig en forbandet Hob Pudserie at høre, naar J taler med hende selv.

Jeronimus. Jeg troer ikke, at hun har iilet med Vielsen førend jeg kom.

Leander. Jo hun har, min Troe.

Jeronimus. Ei, det vilde jeg, min Troe, dog ikke, skulde været skeed. Det er jo forbandet hidsig at gaae til Værks. J kunde jo have biet til jeg kom.

Leander. Taler J til mig? Jeg har, min Troe, ingen Deel derudi.

Jeronimus. Hvad Pokker er det for Harcellering?

Leander. Er der noget harcelleret, saa er det allene paa hendes Side.

Jeronimus. J siger jo først, at J har kun talet ganske kort med hende, og nu siger J, at.....

Leander. Ja det er sandt, det var ganske kort, men desmeer kiærligt; thi de sidste Ord, jeg havde den Ære at sige hende, var disse: Gak Fanden i Vold, dit Skarn!

Jeronimus. Hvad Pokker er dette, Svigersøn? man kan jo blive gal over saadan Tale.

Leander. Min Herre! det Ord Svigersøn skurrer forbandet i mit Øre. Forstaan mig for den Titul.

Jeronimus. Hvad? har J ikke begieret min Datter?

Leander. Jo det negter jeg ikke.

Jeronimus. Er J ikke bleven forlovet med hende?

Leander. Det negter jeg heller ikke.

Jeronimus. Er J ikke da min Svigersøn?

Leander. Det negter jeg aldeles.

Jeronimus. J kan Fanden ikke negte det. Vil J gaae derfra, saa skal jeg spille med Jer, saa længe J har en Skilling i Pungen.

Leander. J kommer tilkort, Seignr. Jeronimus! J taber Sagen. Den er alt tabt.

Jeronimus. Hvorledes skulde jeg tabe den Sag?

Leander. Det faaer I at høre, naar I taler med Jer Datter.

Jeronimus. Jeg mærker nok, at der er kommen Misforstand imellem Jer.

Leander. Ja det er vist ungefær saa.

Jeronimus. Men hvori bestaaer den Misforstand?

Leander. Min Herre! jeg vil ikke forekomme Hans Datter i at fortælle det. I faaer tilstrækkelig Underretning af hende selv.

Jeronimus. Det skal jeg strax faae at vide, men jeg er vis paa, at min Datter ikke har givet Anledning dertil; thi, jeg skulde ikke rose mit eget Barn, hun er alt for sagtmodig og dydig dertil.

Leander. Hun er Dyden selv!

Jeronimus. Hvad Fanden er det da for Capricer, Svigersøn!

Leander. Monsieur, jeg beder, Han forstaaner mig for.....

Jeronimus. Hvad Pokker er dog dette? Jeg maa strax ind for at hielpes af Drømmen. *Gaaer.*

Sc. 5.

Leander.

Jeg vil, at hun skal aabenbare Historien for ham selv; thi den kan dog ikke længe dølges. Han gir hende et Par Ørefigen, og lar hende løbe med hendes Lakei; thi der er ikke andet ved at giøre. For mig maa han ellers giøre, hvad ham lyster, nok er det, at jeg har faaet en anseelig Hevn. Nu vil jeg ind og holde Henrich i Beredskab; thi dersom hun har ikke aabenbaret det, skal han. Ach havde jeg ikke elsket hende saa høit, saa havde min Hevngierrighed ikke været saa stor. *Gaaer ind.*

Sc. 6.

Jeronimus. Leonora.

Jeronimus. Nei kom kun herud, at vi kan tale i Censum sammen; men jeg seer, han er alt borte.

Leonora. Hvem er borte?

Jeronimus. Leander.

Leonora. Det troer jeg nok; hans onde Samvittighed tillader ham ikke at bie.

Jeronimus. Hvad Pokker er dette for Misforstand, som er kommen Jer imellem? Han blir vred, naar jeg kalder ham Svigersøn. Han vil ikke sige mig Aarsagen selv, men har viset mig hen til dig for at faae Oplysning i denne Sag.

Leonora. Han skiæmmer sig ved sin Misgierning, og derfor vil heller, at jeg skal sige det.

Jeronimus. Jeg kunde ikke mærke andet, end han havde en god Samvittighed, og tillagde dig Skylden.

Leonora. Historien er denne: Da jeg kommer til Byen, finder jeg Pernille meget stadselig oppudset. Jeg blir forskrækket derved, og spør om Aarsagen. Da bekiender hun for mig, at Leander har giort Elskov til hende i Formiddag, og lovet hende Ægteskab. Men jeg kunde ikke troe det, førend Historien blev stadfæstet af den gamle Magdelone, som boer i vor Baggaard, og jeg saae paa Pernilles Finger Leanders Ring, som jeg kiendte igien.

Jeronimus. Ei! kan det være mueligt, at en Herre af hans Stand og Vilkaar har villet tage en Tienestepige?

Leonora. Han har ikke allene villet tage hende, men er virkelig vied til hende. Men han veed endnu ikke, at hun er en Tienestepige; thi som hun havde mine Klæder og Mobilier i Hænder, har han bildt sig ind, at det var en riig Jomfrue.

Jeronimus. Det er den forskrækkeligste Historie, jeg har hørt min Livs Tid. Men har du kunnet mærket saadan Liderlighed af ham tilforn?

Leonora. Hvis jeg havde mærket saadant, havde jeg ikke bundet mig til ham. Jeg saa vel som min Faer har holdet ham for en ærlig og fornuftig Cavaleer, og vi kunde ikke fatte andre Tanker om ham af den Conduite, han førte i vort Huus.

Jeronimus. Det er sandt. Jeg var ganske forlibt i hans Dyder.

Leonora. Saaledes kan Folk forstille sig! Men han er bleven tilstrækkelig straffet! thi naar det blir kundbar, at hans Bruud er en Tienestepige, blir han Fabel over det hele Land.

Jeronimus. Ingen Straf er saa stor, han har jo fortient den større.

Leonora. Jeg har selv arbeidet paa at befordre dette Ægteskab mellem ham og Pernille.

Jeronimus. Du har giort ret, min Datter!

Leonora. Thi hvis jeg havde ikke faaet den Hevn, havde jeg død af Sorg og Forbittrelse. Men nu gir jeg mig tilfreds, og takker Himmelen, der har befriet mig fra at falde udi saadan liderlig Persons Hænder.

Jeronimus. Men der seer jeg, han kommer ud af Huset; jeg vil hen og afmale ham hans Dyder.

Leonora. Og jeg gaaer ind saalænge; thi jeg kan ikke taale at see ham for mine Øien. *Hun gaaer ind.*

Sc. 7.

Jeronimus. Leander.

Jeronimus. Velkommen igien, Monsieur! nu har jeg faaet Historien at vide.

Leander. Er det ikke en skiøn Historie?

Jeronimus. Jo, Monsieur! jeg hører, at I er ganske uskyldig.

Leander. Ja hvad andet?

Jeronimus. Det er en liderlig Gierning.

Leander. Jeg condolerer Ham, som er hendes Faer.

Jeronimus. Og jeg gratulerer mig, at det er saa gaaet.

Leander tagende paa Hatten. Prosit die Mahlzeit!

Jeronimus tagende ogsaa paa Hatten. Jeg maa sige til Ham: Prosit die Mahlzeit. I er en feed Karl, Monsieur!

Leander. Hvordan jeg er, saa var jeg for god for Hans Datter, og om der er ringeste genereuse Blods-draabe i Jer, saa maa I tilstaae mig det samme, om I ellers har hørt Historien.

Jeronimus. Jo jeg har hørt Historien. Men Nachspillet blir det artigste.

Leander. Ja det er sandt: Nachspillet blir det artigste.

Jeronimus. Om I intet Reeb har at hænge Jer udi, vil jeg laane Jer et, men med Condition, at I skyer mig det igien, naar I har brugt det.

Leander. Bilder I Jer ind, at det er en Forliis for mig, og at jeg hænger mig af Sorg, fordi jeg fik ikke Jer Datter. Nei tvertimod! jeg glæder mig derover.

Jeronimus. Jeg tviler ikke derpaa nu mere, efterdi jeg har lært at kiende Jer Liderlighed.

Leander. I er selv liderlig, som er hendes Forsvar. Hvad jeg har giort, det har jeg giort for at hevne mig, og al Verden vil sige, at jeg har giort Ret.

Jeronimus. Hvad ondt havde dog min Datter giort?

Leander. Intet, intet! Det er jo kun en Bagatelle, at bryde sit Løfte, og gifte sig med en andens Dreng.

Jeronimus. Gid du faae en Ulykke, din Spillefugl! Det kalder jeg den høieste Grad af Liderlighed, først at bedrive en Misgierning, og siden at tillægge en ærlig Jomfrue det, han selv har giort. Fy for tusind Diævle! I er ikke værd at leve.

Leander. Jer dydige Datter har lagt dette til sine andre Misgierninger, at hun har faaet sin Faer til at løbe med Liimstangen.

Jeronimus. Det er Løgn i Jer Hals! Jeg siger, at I er virkelig gift med min Pige Pernille, og at I forlovede Jer med hende i Formiddag.

Leander. Ha! ha! hvilken Bornæse de har sat paa den gamle Mand derinde! Men det er kun Galgenfrist for dem. Jeg skal strax hielpe Jer af Drømmen. Henrich og Arv! kommer herud!

Sc. 8.

Leander. Henrich. Jeronimus. Arv.

Leander til Henrich. Henrich! her er din Svigerfar, som du maa insinuere dig hos.

Henrich paa Knæe. Ach gunstige Herr Svigerfar! Jeg.....

Jeronimus. Hen i Daarekisten, din Hund! er jeg din Svigerfar?

Henrich. Jeg er kun en ringe Tiener, og derfor vil blive Ham des lydigere Svigersøn.

Jeronimus. See der, Kammerat! der har du otte Skilling, gak fra mig. Jeg altereres ved at tale med galne Folk. Jeg har nok i mit Hoved alligevel.

Henrich. Ach jeg beder ydmygst om Forladelse.

Jeronimus. Bed vor Herre om Forladelse, der har straffet dig paa Forstanden. Du har intet ondt giort mig, det jeg veed.

Henrich. Jo jeg har giort noget, som vil opvække Ham til Vrede; men enhver ærlig Karl, der havde været saa fristet, som jeg, havde giort det samme.

Jeronimus. Ja jeg kan nok mærke, at du har Fristelser; jeg ynker dig og vil have alle saadanne vankelmodige Mennesker dagelig i mine Bønner.

Henrich. Jeg fattes, min Troe, intet paa Forstanden, men.....

Jeronimus. Dig fattes intet paa Forstanden, men du har nogle Sviin paa Skoven. Jeg er kommen her ind i Byen i Dag ligesom i en Daarekiste. Gak fra mig, Menneske! Der har du otte Skilling.

Henrich. Det er alt for slet Udstyr med sin eneste Datter.

Jeronimus. Hvor Hiernen løber om paa det stakkels Menneske! Himlen være med dig, ung Karl! Gak hen og holdt Snak med den Cavaleer, som der staaer. Han er heller ikke rigtig i Hovedet.

Henrich. Det er min Herre; han tar mig nok i Forsvar.

Jeronimus til Leander. Er det Jer Tiener?

Leander. Ja, det er min Tiener; han fattes slet intet paa Forstanden.

Jeronimus. Det er mig kiært, at I holder ham at være klog. Nu mærker jeg, at den Misgierning, I har giort, er

bedrevet udi Raserie; thi intet andet kan undskylde Jer.

Leander. Hvor gal han er, saa er han dog ved sin Forstand allene bleven Jer Svigersøn.

Jeronimus. Ret saa! Det blir alt bedre og bedre. Adieu I kloge Mænd allesammen.

Han vil gaae, men Arv gaaer efter, holdende ham tilbage.

Arv. Ach gunstige Herre! jeg vil bede om en Ting.

Jeronimus. Hvad vil du?

Arv. At Henrich maa holdes til at betale mig de halvtredsindstyve Rixdaler, han loved mig.

Jeronimus. Hiertelig gierne. Betaler til denne Slyngel tusinde Rixdaler, om I vil, I andre Skabhalse.

Leander. Hør min kiære Seignr. Jeronimus! jeg undskylder Eders Adfærd og underlige Lader; thi Historien, som er passeret, er saa særdeles, at den kan forvirre den stærkeste Hierne. Jeg var i samme Tilstand, som Han, da jeg først fik det at vide. Hav Taalmodighed at høre Historien udi kort Begreb, og døm saa siden, om jeg har giort Uret eller ei.

Jeronimus. Jeg kan sagte høre Historien. Nu hvad er det?

Leander. Jer Datter beskylder mig jo at have brudt mit Løfte, loved hendes Pige Ægteskab i Formiddag, og ladet mig siden i Eftermiddag vie til hende? Naar jeg nu kan bevise, at jeg ikke har været tre Timer udi Byen, vil I da troe det, som Jer Datter tillægger mig?

Jeronimus. Naar I kan bevise mig det, saa faaer jeg vel at troe Jer. Men det er just Knuden at bevise det.

Leander. Holder Han ikke Monsieur Leonard for en ærlig og sandbrue Mand?

Jeronimus. Jo, han er en brav Mand, og derforuden min gode Ven.

Leander. Arv! spring strax hen til Monsieur Leonard, og bed ham i Øieblikket komme til mig. *Arv gaaer.* Monsieur Leonard skal kunne ved sin Eed bekræfte, at jeg udi en Maaned ikke har været i Byen, førend Klokken to i Eftermiddag.

Jeronimus. Tør Monsieur Leonard bekræfte det, saa veed jeg ikke, hvad jeg skal sige.

Leander. Hav Taalmodighed, til han kommer, og hør videre Historien: Denne Tiener havde mine Klæer og Sager i min Fraværelse under Hænderne, og af lutter Kaadhed, som han giør sin Eed paa, førte sig op i min Eqvipage for at agere en fornemme Mand. Jer Datter, som nogle Dage har været i Byen.....

Jeronimus. Jeg veed ikke, om hun er kommen i Dag, eller for nogle Dage siden; thi hun er reist hid fra Hovedgaarden, og jeg kom i Dag, til bestemte Tid, fra min Lystgaard.

Leander. Jo, Hr. Jeronimus! hun har været her, til hendes Ulykke, nogle Dage. Hun har seet denne min Tiener nogle Gange i sin Stads, og forlibet sig i ham.

Henrich. Jeg kan sværge, at det var noget, som jeg aldrig tænkte paa. Men hun gav mig selv Anledning, og satte en gammel Koblerske ud paa mig, som stævnede mig til hende i Formiddag, hvor vi forlovede os sammen, og bleve copulerede i Eftermiddag. Det er just Aarsagen, hvorfor jeg faldt i Knæe, og bad om Forladelse.

Leander. Han skal befinde, Hr. Jeronimus, at Sagen er saaledes.

Jeronimus. Alt det, I fortæller om hende, fortæller hun om Jer.

Leander. Det gaaer saa gierne til, naar En har bedrevet en Misgierning, søger den at skyde den paa en anden. En ond Samvittighed og Frygt for hendes Faers Fortørnelse har bragt hende til at forvende Historien saaledes.

Sc. 9.

Leonard. Jeronimus. Leander. Henrich. Arv.

Leonard. Nu hvad Nyt? See! her finder jeg ogsaa Seignr. Jeronimus. Velkommen til Byen!

Jeronimus. Min kiære Hr. Leonard! Han er en ærlig Mand som jeg haaber siger Sanden. Vi har havt Bud efter Ham for at faae Oplysning i en Sag.

Leonard. Hvad er det for en Sag?

Jeronimus. Jeg vilde vide af Ham, naar Monsieur Leander kom til Byen?

Leonard. Ha ha ha! Der kan jo ingen bedre sige det, end Monsieur Leander selv. Kanst du ikke selv erindre, Monfrere! naar vi kom til Byen?

Leander. Jeg kan nok erindre det, men jeg staaer ikke til Troende: sig ubesværget, Monfrere! har vi været nogle Dage i Byen; eller kom vi først i Dag?

Leonard. Hvad Pokker er det for Spørsmaal! I veed jo vel, at vi kom i Dag!

Leander. Kom vi i Formiddag eller Eftermiddag?

Leonard. Det var Formiddag for os, efterdi vi ingen Mad havde faaet, men ellers var Klokken over To. Men hvad tiener slige Spørsmaal til?

Leander. De tiener til at afviske den hæsligste Skamflek, som nogen ærlig Mand kan sættes paa. Historien er denne —

Jeronimus. Min Herre! repeteer ikke

Historien oftere for mig. Jeg har nok. Jeg troer Manden paa hans Ord.

Leonard. Monfrere Leander og jeg har været otte Dage sammen paa Landet, og vi komme til Byen i Dag Klokken to. Det er noget, som jeg med Eed vil bekræfte, og om det ikke kan hielpe, oplyse ved flere Vidner.

Jeronimus. Min Herre! Jeg holder Ham for en af de sanddrueste Mænd, jeg kiender. Her behøves ingen Eed og andre Vidnesbyrd. Jeg mærker, at min Datter har løiet, og at, eftersom hun er mægtig til at giøre saadant, at hun ogsaa har kunnet forfalde til det andet.

Leander. Vil I kun herefter agte bedre, hvad Jer Mund siger. Er jeg nu gal? Er jeg et Skarn? Er jeg liderlig? Da jeg kom til Byen, var alt denne hæslige Forlovelse skeed. Jeg kræver Himmelen til Vidne, med hvilken Sorg og Forbittrelse mit Hierte blev bespændt, da jeg hørte der var intet andet Middel for mig til Hevn, end at lade min Tiener fare fort i denne Sag.

Jeronimus. Ach, ach! I kunde dog, for min Skyld, have hindret hende at giøre saadant skammeligt Partie, omendskiøndt I selv havde Aarsag at forlade hende.

Leander. Min Herre! det er kun en ringe Tiener, men han er hende dog alt for god.

Henrich. Ach min kiere Svigerfar! forlad hende det, og tag os begge til Naade!

Jeronimus. Jeg skal lade hende indspærre og dig hænge.

Leander. I skal ikke rykke et Haar af hans Hoved.

Jeronimus. Nei, men jeg skal rykke hele Hovedet af paa eengang.

Leander. Han har intet ondt giort, hun har forført ham.

Henrich. Enhver er jo Tyv i sin Næring. Her er dog Lands Lov og Ret.

Jeronimus. Ja, det er sandt, men til din Ulykke.

Henrich. I kan dog ikke forholde hende sin Møderne-Arv.

Jeronimus. Som jeg siger. I Morgen skal du være hængt.

Leander. Det skal vi trækkes om; jeg skal lade Jer stævne for det første, der har villet binde mig saadant vanskabt Fruentimmer paa Armene. Kom, Monfrere Leonard, ind til mit, saa skal jeg fortælle dig hele Historien. *De gaaer ind.*

Sc. 10.

Jeronimus. Leonora.

Jeronimus *bankende paa sit Huus.* Hei! Lad Leonora komme ud allene. Jeg vil først give hende min Forbandelse og siden lade hende indspærre.

Leonora. Nu hierte Papa! har han bekiendt?

Jeronimus. Kom hid lad mig vrie Halsen om paa dig, din Misdæderske!

Leonora. Ach Himmel! hvad er nu paa Færde, Papa?

Jeronimus. Papa, Papa! er jeg din Papa? En af vore Porthunde, Soldan eller Fairfax, maa have giort dig, thi du est ikke Menneske. *Hun græder.* Gid du faae Skam, din slemme Skiøge, med din Crocodils-Graad! Jeg skal lade dig sætte i et Buur, til Spektakel for alle Mennesker, og lade mine Tienestefolk tage Penge for at lade dig see.

Leonora. Ach! jeg kan ikke meer. I maa vide, at om jeg tusind Gange er Jer Datter, saa strækker Jer Myndighed ikke sig saa vidt. Slige Ord er større, end en Herre kunde tale til sin Slavinde.

Jeronimus. Eia, tør du endnu pukke?

Leonora. Hvad har jeg giort? Jeg trodser Jer og alle Mennesker, at sige mig noget paa mit Navn og Rygte. Jeg veed, hvad Lydighed jeg er min Faer skyldig, men.... Ach Himmel! jeg skikker Bud efter min Faer, for at have Trøst af ham i min store Ulykke; men blir oven i Kiøbet tractered som et umælende Creatur.

Jeronimus. Har du vel fortient anden Tractement, der har skikket dig saaledes?

Leonora. Hvad har jeg da giort?

Jeronimus. Alt, hvad du har fortaalt om Monsieur Leander, ere dine egne Gierninger. Du har brudt dit Løfte, du har af Løsagtighed gifted dig med en gemeen Karl, og oven i Kiøbet kommet mig til at løbe med Liimstangen, og ophidset mig mod en ærlig Mand.

Leonora. Ach, ach! mit Hierte maa briste af Forbittrelse. Tør han fortælle saadant om mig? tør han negte, hvad han nyelig har bedrevet?

Jeronimus. Jo han har Aarsag at negte det, som han kan bevise at være Løgn. Monsieur Leonard har med Eed bekræftet for mig, at Leander har i en Maaned ikke været her i Byen, og at han først kom hid Klokken to i Eftermiddag.

Leonora. Ach! ach! jeg kan ikke meer. Pernille og Magdelone! kommer hid ind.

Sc. 11.

Leonora. Jeronimus. Pernille. Magdelone. Siden **Notarius.**

Leonora. Ach! kommer og vidner om min Uskyldighed. Leander tillægger mig sin egen Misgierning, og tør sige for min Faer, at han er nyelig kommen til Byen.

Pernille. Saa maa det have været hans Geist, som forlovede sig med mig i Formiddag, og gav mig denne Ring.

Magdelone. Jeg kan med Eed bekræfte det samme.

Jeronimus. Og han beviser med brave sandfærdige Folks Vidnesbyrd, at den Historie er ham paadigtet.

Magdelone. Men Herre! Notarius, som strev Ægteskabs-Contracten, er endnu her i Huset; ham maa I vel troe, om I holder os andre for Løgnere. Jeg skal bringe ham hid. Gaaer.

Jeronimus. Hvis Notarius ogsaa vidner med Jer, saa veed jeg ikke, hvad jeg skal sige. Men jeg vil høre det først, førend jeg troer det. Men jeg er bange, at det er kun Udflugter. Bliver I kun tilstede! I skal ikke gaae mig af Hænderne.

Leonora. Jeg har alt for god Samvittighed, at jeg skulde flygte.

Jeronimus. Ach, ach! gid det var saa vel! gid det var saa vel!

Magdelone kommer med Notarius.

Notarius. Hvad har min Herre at befale?

Jeronimus. Herr Notarius! Jeg besvær Ham at sige mig oprigtig, hvad det er for Personer, som i Dag har sluttet Ægteskab udi dette Huus.

Notarius pegende paa Pernille. Min Herre! der staaer Bruden. Hun kan sige det bedst.

Jeronimus. Med hvem er hun gift?

Notarius. Med en ung Herre, som boer her lige over.

Jeronimus. Det kan ikke være saa, Hr. Notarius! thi.....

Notarius. Og jeg siger, at det virkelig er saa. Mener I, at en Mand af min Characteer lyver, eller spiller Giek udi Sager, som angaaer mit Embede?

Magdelone. Jo, min Siæl, er hun virkelig gift med Leander, nu svor Magdelone og jeg.

Sc. 12.

Leonard. Personerne af forrige Scene.

Leonard. Adieu Monfrere! giv dig tilfreds, du est bleven tilstrækkelig hevnet. Det var en forbandet Historie.

Jeronimus. See! der er Monsieur Leonard, som vidner mod Jer andre.

Leonora. Tør I understaae Jer at sige, Monsieur Leonard! at Leander først kom til Byen i Eftermiddag?

Leonard. Tør I understaae Jer at negte det?

Leonora. Her er Beviis mod Jer, at han har forlovet sig med min Pige i Formiddag.

Leonard. Og jeg kan giøre min Eed paa, at han i Formiddag var to Mile herfra.

Notarius. Tag Jer vare, Monsieur! hvad I siger. Jeg har i Dag skrevet Ægteskabs-Contract mellem ham og denne Jomfrue.

Leonard. Det er sært. Jeg har endnu ikke været greben udi Løgn; vil I ikke troe mig paa min Eed, saa skal jeg skaffe en halv Snees Vidner.

Jeronimus. Ach Himmel! hvad er dog dette for Koglerie! min Datter beskylder Leander for Utroeskab; Leander beskylder hende for det selvsamme. Her er vigtige Vidner mod hende. Her igien er vigtige Vidner mod ham. Ach! hvor skal jeg da faae Oplysning i denne Sag?

Leonard. Hr. Jeronimus! her er ingen anden Middel til Oplysning, end at vi confronterer begge Parterne sammen. Jeg vil døe paa, at her er Irring. Blir I kun alle her. Jeg skal skaffe Leander med hans Folk herud. Han gaaer ind at hente dem.

Notarius. Jeg er, min Troe, ogsaa af de Tanker, at her er noget Koglerie under; thi Sagen er ellers ubegribelig.

Sc. 13.

Leander. Henrich. Arv. Leonard. Jeronimus. Leonora. Pernille. Magdelone. Notarius.

Leonard. Værer nu alle stille, og lar mig raade. Taler først til Pernille. Hør! tør I tilstaae, at denne gode Herre har gift sig med Jer?

Pernille. Nei, Monsieur! det har jeg aldrig sagt. Den Herre kiender jeg ikke. Det er en anden.

Leonard. Og du, Henrich! tør du tilstaae, at du er gift med denne gode Frøiken?

Henrich. Nei, Monsieur! jeg kiender hende ikke. Men der staaer min Kiæreste, som jeg nu maa aabenbare mig for, og bede om Forladelse. Falder i Knæe for Pernille. Ach Eders Velbaarenhed! fortørnes ikke over, at I seer mig fra en stor Herre forvandlet til en Lakei. Betænk, at vi ere alle Mennesker, at I selv har givet mig Anledning til denne dristige Gierning. Jeg havde dog ikke dristet mig dertil, hvis jeg tilforn havde vidst, at Eders Velbaarenhed var forlovet med min Herre Leander, og at denne Mand, som jeg mest frygter for, var Eders Velbaarenheds Fader.

Pernille. A..... est du den Junker, jeg er gift med?

Hun rykker ham i Haaret.

Henrich. A..... spar mit Liv, Eders Velbaarenhed!

De andre skiller dem ad, og holder paa Pernille.

Pernille. Ach! hører en særdeles Historie! Jeg tænkte at narre ham, men har narret mig selv. Jeg tænkte, at det var en stor Herre, eftersom jeg saae ham i sin Herres Klæer, og derfor betiente mig af Frøikenens Klæer og Møbler, for at giøre min Lykke. Ach Himmel er det mueligt, at jeg af en stor Frue skal i Hast forvandles til en Lakei-Kone?

Henrich. Gid du faae en Ulykke! Est du en Tieneste-Tøs?

De leer allesammen.

Pernille gir ham et Ørefigen. Det er for dine to Herregaarde.

Henrich gir hende et igien. Det er for din Møderne-Arv.

Pernille gir ham end et. Det er for din Søster, Frøiken Fikke.

Henrich gir et igien. Og det er for din Adelskab.

Hun faaer Henrich i Haaret; han river Huen af hende. De andre skiller dem ad.

Leonard. Holder stille, og oplyser en Sag, hvorudi Jer Herskab er saa høit interesseret.

Pernille. Ach! lad mig rive hans Øien ud først!

Henrich. Ach! lad mig vride hendes Hals af Led først!

Jeronimus. Jeg befaler dig at holde stille, og sige os Sammenhængen.

Pernille. Jeg tænkte, at den Rakkerknegt var en stor Herre.

Henrich. Og jeg tænkte, at det Bakkelsebeest var en riig Frøiken.

Pernille. Jeg saae nok, at det var en Nar.

Henrich. Jeg saae nok, at hun var Coqvet.

Pernille. Men just hans Naragtighed opmuntrede mig dertil.

Henrich. Og just hendes Coqvet-agtighed opmuntrede mig dertil.

Pernille. Han førte sin Herres Navn, og lod sig kalde Leander.

Henrich. Hun førte sin Frues Navn, og lod sig kalde Leonore.

Pernille. Men nu mærker jeg, at han er kun en Skovisk.

Henrich. Og nu mærker jeg, at jeg har ladet mig vie til en Trappetøs.

De vil slaaes igien, men støtes tilbage.

Leonard. See der, Børnlille! nu hører I, hvad som har givet Aarsag til denne Krig. Hen og fornyer Jer Venskab, og beder hinanden om Forladelse!

Leander paa Knæe for Leonora. Allerkiæreste Jomfrue! jeg bekiender at have syndet grovelig imod Hende; thi intet udi Verden burde have bragt mig til at tvile om Hendes Dyd. Men mit Hoved blev forvirret af denne underlige Historie.

Leonora ogsaa paa Knæe. Ach kiære Leander! jeg beder ogsaa med grædende Taarer om Forladelse.

Leander. Havde min Kiærlighed ikke været saa stor, havde ogsaa min Forbittrelse ikke gaaet saavidt.

Leonora. Havde jeg ikke elsket Ham saa inderlig, havde jeg ikke tænkt paa saadan Hevn.

Leander. Vil Hun da forlade mig min Forseelse?

Leonora. Vil Han ogsaa ikke tilregne mig min?

Leander. Jeg forlader Hende det af mit ganske Hierte.

Leonora. Og jeg vil aldrig regne Ham det til onde.

Medens de taler dette sidste, slaaes Henrich og Pernille, indtil de igien blir skilt. Leander og Leonora, efter at de har omfavnet hinanden, reiser sig.

Jeronimus grædende. Mine kiære Børn! jeg beder Jer ogsaa begge om Forladelse.

Leander. Ach tael ikke derom, kiære Svigerfar! det samme, som har forført os, har ogsaa ophidset Ham.

Jeronimus. Men hvad skal vi giøre med disse forbandede Mennesker, som ved deres Giekkerie har opvakt denne Allarm?

Leander. Ach min kiære Svigerfar! lad os nu ikke tænke paa andet, end Glæde og Fornøielse. De ere dog begge gamle troe Tienere. Lad os tænke paa at forlige dem. Hører, I nygifte Folk! strax hen og forliger Jer! I ere hinanden lige gode.

Pernille. Men han har bedraget mig.

Henrich. Nei, du har bedraget mig.

Leander. I er hinanden intet skyldig. Fort hen og tar hinanden i Hænderne.

De tar hinanden i Hænder.

Magdelone. Men, Pernille! du lovede mig fire hundrede Rixdaler for min Umage.

Pernille. See der har du fire Skilling, Magdelone! det kan nu ikke regnes ud høiere efter saadan Udfald.

Arv. Men, Henrich! end de Penge, du lovede mig?

Henrich. Der har du et Ørefigen. Havde det faldet anderledes ud, skulde du have faaet mere.

Leander. Hør! paa det Misfornøielse paa alle Sider skal ophøre, saa giør jeg Henrich til min Ridefogd. De takker Begge. Kommer, Børnlille! lar os nu alle gaae ind at holde det rette Bryllup.

Henrich. Jeg har, min Troe, faaet en

skiøn Bestilling, men kan ikke skiønne derpaa endnu, førend jeg har faaet Junker-Grillerne ret af Hovedet. Jeg kommer til at tage en Somitiv ind, at jeg kan komme til at opkaste Pernilles Adelskab og Moderne-Arv, saa blir det nok godt. Kom ind med, min Snut! du maa tage en Svede-Drik, for at svede mine to Herregaarde ud.

Anmærkninger.

S. 340. "**Frøikenen** har pardieu Ret." Den forældede Skrivemaade "Frøiken" er den hyppigst forekommende i Holbergs Comoedier, men man træffer ogsaa Ordet skrevet efter den nu brugelige Maade: **Frøken**, og denne sidste Skrivemaade er her fulgt paa de samme Steder, hvor den findes i de ældre Udgaver. Maaskee udtalde man Ordet ligesom nu (Frøken), endskiøndt det skreves "Frøiken," uden Tvivl efter det tydske **Fräulein**.

S. 343. **Brocade af en galant Patron**, d. e. af et smukt Mønster.

S. 343. **Et Par Rifler, som siger Sex.** Denne Talemaade er hentet fra Tærningspillet, hvor Sex, som bekiendt, ere høieste Øine.

S. 346. **Amphitrion.** Leanders Ord: "Her spilles jo samme Historie med mig, som med Amphitrion", lægges i "Kildereisen" (ovenf. S. 283; cfr. Anm. S. 287) næsten eenslydende Jeronimus i Munden: "Her spilles lige saadan en Comoedie, som med Amphitrion og Jupiter." Den i Anm. sammest. nævnte danske Oversættelse af Molieres Amphitrion er uden Tvivl udkommen i Kiøbenhavn 1723, og trykt hos P. J. Phønixberg paa Boghandler Hieron. Christ. Paulli's Forlag. Molieres Stykke er, som bekiendt, en Efterliigning af Plauti Amphitruo, der grunder sig paa Fabelen om Hercules's Fødsel.

S. 346. **Lanter.** Dette Spil (som ogsaa nævnes i Gert Westphaler i 5 Acter, ovenf. S. 100, Sc. 2) har uden Tvivl i hiin Tid været meget almindeligt; det kaldtes ogsaa "Bøddelspil." Efter Molbechs Ordbog "spilledes det med fem Kort af 3, 4 til 5 Personer". I Fem-Acts-Stykket G. W. nævnes det i Forening med "Forkeering": — „Det gaaer ud paa en Forkeering eller Lanter" (ovenanf. St.). Hiint Spil (Forkeering) er uden Tvivl det samme som „Verkehr," hvilket spilles med Brikker i et Dambret og beskrives udførligt i: Nyeste dansk Spillebog &c. Udg. af S. A. Jørgensen. 2det Opl. 1802.

S. 348. **Hendes Stand og høie Afkom.** I en nu forældet Betydning er „Afkom" det samme som **Herkomst**.

S. 351. „At springe lige fra et **Bagbeest** til en Junker." Det synes som Ordet Bagbeest her er brugt som et eiendommeligt Skieldsord til en Lakei eller en Tiener, som maa staae bag paa.

S. 351. **Faae en Finger i Soddet med**, ɔ: faae Deel med i Sagen (en i en ældre Tid alm. Talemaade). „**Sod**, ɔ: søden (kogt) Mad, Suppe. (Isl. Sod.)." Molb. Ordbog.

S. 352. „Med hvilken **Ærbødighed** hun førte sig op i sin Faders Huus." Ordet „Ærbødighed" er i Rahbeks og Boyes Udgg. bleven forandret til: Ærbarhed, som maaskee var mere passende, ogsaa med Hensyn til det Følgende: „man skulde forsvoret, at hun var af den (coqvette) Natur." Men Forandringen er dog noget vilkaarlig og just ikke nødvendig.

Med Comoedien „Henrich og Pernille" begynder den nye Række af de af Holbergs Lystspil, der første Gang tryktes i Udg. af 1731, i 5 Tomer og paa Høpffners Forlag; og denne Udgave, eller rettere: det første Oplag af denne Udgave, er igien det sidste blandt de gamle, eller de Høpffnerske Udgaver, der er betegnet med Aarstal, saa at det efter den Tid ikke er muligt at sige, hvormange Gange nogen af Holbergs Comoedier er oplagt. Thi ogsaa de efter 1731 endnu utrykte af hans Lystspil, hvilke først efter nogle og tyve Aars Forløb, 1753 og 1754, tilføiedes Samlingen, der nu kom til at bestaae af 7 Tomer, bleve siden, tilligemed de andre, flere Gange optrykte uden Aarstallets Angivelse.

Diderich Menschen-Schreck.

Comoedie i een Act.

[Forestilled paa den danske Skueplads 1726.]

Personerne.

Hr. von Menschenschreck, Capitain.
Christopher Maurbrecher, hans Tiener.
Leander, forlibt i Hyacinthe.
Henrich, Leanders Tiener.
Hyacinthe, Leanders Kiæreste.
Ephraim, Jøde.
Jeronimus, Leanders Fader.
En Frue, Capitainens Kone.
Elvire, Jeronimus's Søster.
En Corporal.

[Scenen er i Venedig].

Sc. 1.

Leander. Henrich.

Leander. Hvad er Klokken nu, Henrich?

Henrich. Nu er det paa den Tid, vi skulde faae hende at see i Vinduet.

Leander. Ach! gid den Jøde faae en Ulykke!

Henrich. Man burde ikke bande sin Næste og Jævn-Christen, men jeg kunde dog ikke bare mig i Morges, at jeg jo maatte bande Ephraim.

Leander. Han var saa ubarmhiertig, at han truede at klage mig for min Faer, allene fordi jeg stod i Døren, og talede med Jomfruen, drev hende ind med Hug og Slag, og foer paa, at hun aldrig skulde faae Lov at komme ud af sit Kammer oftere.

Henrich. Der er ingen Medlidenhed eller Christen Kiærlighed hos Jøder. Men hvor Pokker mon han har faaet denne deilige Jomfrue?

Leander. Det er en Venetiansk Jomfrue, hvis Forældre har boet i Dalmatien, hun er bleven fangen bortført i den sidste Tyrkiske Krig, og solgt til denne Jøde af Tyrkiske Kiøbmænd.

Henrich. Men hvad godt giør det, Herre! at I taler med hende? det formeerer kun Kiærligheden, og bringer Jer Blod meer og meer i Uroelighed.

Leander. Det maa ikke hielpe, Henrich! jeg maa see, jeg kan faae at høre, hvad Jødens Forsæt er med hende, og siden bruge din Hielp, for at spille ham hende af Hænderne.

Henrich. I maa have forbandede høie Tanker om min Person; om jeg havde, som Biørnen, tolv Mænds Forstand, saa kommer jeg ingen Vei med saadan Karl; thi at trække en Jøde op, udkræver mere end menneskelig Hierne.

Leander. Du har baade Hoved, som er beqvem til at spinde noget op, og Villie til at giøre alting for min Skyld.

Henrich. Paa Villie fattes mig ikke; thi jeg kan forsikkre Herren, at jeg har saadan Begierlighed til at trække en Jøde op, at jeg gierne giorde det, om jeg var vis paa, ikke at blive hængt Dagen derefter. Men der seer jeg Jomfruen i Vinduet.

Sc. 2.

Hyacinthe. Leander. Henrich.

Hyacinthe. Ach er det ikke Leander, som jeg seer?

Leander. Allerkiæreste Jomfrue!

Hyacinthe. Min hierte Leander! hvor gaaer det?

Leander. Jeg har været, sødeste Jomfrue! ligesom død, men livner op ved Hendes Nærværelse igien.

Hyacinthe. Ach! jeg kan kun lidt trøste Ham med min Nærværelse.

Leander. Ja! der er for stort Skillerum imellem os.

Hyacinthe. Min tyranniske Herre har betaget mig al Leilighed, at komme Ham nær.

Leander. Hvad er vel hans Forsæt med Hende?

Hyacinthe. Mit hele Blod bliver koldt, naar jeg tænker derpaa; han lod mig nyelig vide, at jeg er solgt til en Officeer, som saae mig for nogle Dage siden.

Leander. Ach! det er Dødsens Tidende for mig.

Hyacinthe. Ja! det som mere er, kiære Leander! jeg skal afhentes i Dag.

Leander. Ach Himmel, hvad hører jeg!

Hyacinthe. Ach veed I ingen Raad derimod?

Leander. Jeg kan hielpe mig selv, men ikke Hende, thi jeg kan omkomme mig.

Hyacinthe. Ach giør ikke saadant, tænk heller paa Raad.

Leander. Henrich! giv mig Raad!

Henrich. Hvor Diævelen skulde jeg faae det Raad fra?

Leander. Hielp mig, eller du est dødsens.

Henrich. Hvi Pokker springer ikke Herren op til hende.

Leander. Est du gal, kan jeg flyve?

Henrich. Kan jeg gaae igiennem Mure og Vægge?

Leander trækker sin Kaarde. Fort! giv mig Raad, eller jeg offrer dig op paa staaende Fod.

Henrich paa Knæe. Ach Herre! jeg troer, Diævelen rider Jer skinbarlig. Vil I myrde mig, fordi jeg ikke kan giøre umuelige Ting?

Leander. Ingen Snak!

Hyacinthe. Min hierte Leander! giør dog Jer Tiener intet ondt. Han maa i det ringeste have Tid at betænke sig.

Leander. Stat da op igien! vil du da love mig at opspinde noget?

Henrich. Det kan endelig lade sig høre; men at sige: Skaf mig en Jomfrue i samme Dieblik, som er indspærret; det er ligesom I vilde sige: Stød Hovedet mod Væggen, blæs en halv Snees Laase op, eller flyv op til Maanen, for at hielpe mig.

Leander. Ach Henrich! al min Fortrøstning staaer til dig.

Henrich. Jeg mærker det, naar I trækker Jer Kaarde for at stikke mig ihiel.

Leander. Kiærlighed giorde mig saa rasende, at..... Men vil du da arbeide for mig?

Hyacinthe. Giv ham Tid at betænke sig, kiære Leander! og retireer Jer saa længe.

Leander. Allerkiæreste Jomfrue! lad mig kysse Jer Haand, førend jeg forlader Jer.

Henrich. Jeg maa blive gal over saadan Snak! det er ligesom I vilde sige: Hug Jer Haand af, allerkiæreste Jomfrue! og kast den ned paa Gaden i Rendesteenen, at jeg kan kysse den. Om I gik paa Stylter, Herre! saa kunde I jo endda ikke naae hendes Haand.

Leander. Ach det er sandt, men.....

Henrich. Dog, kan I hielpes dermed, saa vil jeg løfte Jer mellem Benene op paa mit Hoved.

Leander. Ja! forsøg, om det kan gaae an.

Henrich løfter ham op paa sit Hoved.

Sc. 3.

Joden. Leander. Henrich.

Joden. Hei! Gevalt! Gevalt! Leander og Henrich falder omkuld og løber. Ha! ha! war dat den guter Kerl. Ich skal strax en Pind derfor setten. Men du Mammeselle! du skal en Unglück kriegen, dat skal ich ju forsekren. Seer man wohl. Ich wil lieber mit Huus voll Juwelen til Forwaring heben, end een Jomfer; det er gefährlige Mobilien, gefährlige Mobilien; ich muß gleich gaae til hans Far, umb solches at rapporteren. Han her gleich über boer.

Banker paa Jeronimi Dør.

Sc. 4.

Jeronimus. Joden.

Jeronimus. God Dag, Ephraim! vil I tale med mig? Jeg har denne Gang intet at verle.

Joden. Jeg heller nicht, min Hr. Jeronimus! aber jeg har noget at klage for Ham. Jeg kan nicht sikker seyn in min Huus: Ich maa af Rabolavet flytten.

Jeronimus. Giør da nogen af Rabolavet Ham Fortræd?

Joden. Ju Sohn, und ju Diener will en Jomfrue mit Gewalt borttagen, som er i min Huus.

Jeronimus. Hvad hører jeg! er det sandt, som I siger?

Joden. Ret nyssens attrapirte ich dem paa frische Gierninger. Men han skal faae en lang Næsen; thi Jomfruen skal i Dag overleveret bliven til en Officeer, som har mig Penge given paa Haanden.

Jeronimus. Ach er det mueligt, at min eeneste Søn er forfalden til saadan Liderlighed! Jeg var tilfreds, kiære Ephraim! at hun var alt af Jer Huus, thi jeg har ikke Roe, førend jeg faaer høre, hun er borte.

Joden. Det har kein Gefahr. Ich skal hende wohl forwaren, til Soldatens Diener kommer at afhente hende.

Jeronimus. Gak strax, Ephraim! og lad mig siden vide, hvor det løber af.

Joden. Adios so lang. Gaaer.

Jeronimus. Leander og Henrich! hvor er I Skurker? herud!

Sc. 5.

Jeronimus. Leander. Henrich.

Jeronimus. Ha! ha! est du der, Stratenrøver! det er ret smukke Tidender, jeg hører om dig.

Henrich. Hvad ondt har vi giort, vi har fid't og strævet den hele Dag.

Jeronimus. Holdt du kun Munden, dit Beest! min Stok skal siden tale med din Ryg.

Leander. Hvorfor er Papa saa vred paa os?

Jeronimus. Aa! det er kun for en ringe Ting, efterdi du est et liderligt Menneske, en Hoerkarl, en Voldsmand, en Stratenrøver.

Henrich sagte. Hvad Nød har han da, naar han har fire anseelige Charger, hvoraf enhver føder sin Mand?

Leander. Det er haarde Titler, som jeg ikke har fortient.

Jeronimus. Kiender du den Mand, som der boer?

Leander. Ja, det er jo en Jøde!

Jeronimus. Kiender du ikke ogsaa den Jomfrue, der er i Huset?

Leander. Nei jeg giør, min Troe, ikke!

Jeronimus. Seer man vel! han tør negte det, han nys har giort.

Henrich. Ei Herre! siig reent ud, hvad det er. I har intet nødig at skiæmmes derved. Hør Hr. Jeronimus! det staaer mig ikke an, at rette min Herre; men jeg vil kun allene sige det, at denne Jøde har kiøbt en fornemme Jomfrue, som min Herre er dødelig forlibt udi, og som jeg uværdig af al Magt practicerer at spille Jøden af Hænderne. Der har I hele Sagen. Det er jo noget, som enhver maa gierne vide, og som en Far maa glæde sig ved.

Jeronimus. Gid du faae en Ulykke! maa en Far glæde sig ved saadant?

Henrich. Ja maa en Far ikke glæde sig ved, at hans Søn træder i hans Fodspor? Har ikke Hr. Jeronimus selv fortalt, at Han var ganske gal af Kierlighed til et fornemme Fruentimmer udenlands.

Jeronimus løfter sin Stok. Tør din Hund bebreide mig, at.....

Henrich. Det være langt fra. Jeg siger saadant til Hr. Jeronimusses Berømmelse; thi jeg vil ikke give fire Skilling for et ungt Menneske, der ingen Kiærlighed har.

Jeronimus. Kiærlighed og Kiærlighed er to Ting. Her er en haanlig Kiærlighed til et Qvindmenneske, som ingen kiender. Jeg har selv løbet gal i min Ungdom, jeg bekiender min Feil; men jeg har begrædt mine Synder, og giort Poenitentse derfor.

Henrich. Monsieur Leander vil ogsaa giøre Poenitentse, naar han bliver gammel.

Jeronimus. Jeg maa blive gal over den forbandede Dreng.

Henrich. Ei Hr. Jeronimus, lad ham rase ud! Et ungt Menneske, der ingen Amour har havt, har jo intet at tale om udi Selskab blandt fine Kammerater, men maa sidde ligesom et dumt Fæ. Jeg for min Part vil heller være en tre Marks Mand, end at Folk skal sige mig paa, at jeg aldrig har været forlibt.

Jeronimus. Hør Knegt! Jeg kan lade dig vide dette, at baade du og din Herre faaer en lang Næse, thi Jomfruen skal afhentes af en Officeer i Dag, som har kiøbt hende, og Jøden gaaer imidlertid ikke af sit Huus, førend hun er borte. Derfor slaaer jeg mig ganske til Rolighed, thi hvis der var nogen Fare ved, skulde jeg nok giøre mig Umage, at hindre det.

Gaaer ind.

Sc. 6.

Henrich. Leander.

Henrich. Og just derfor slaaer jeg mig ikke til Rolighed, men skal giøre mig Umage at forfremme det.

Leander. Ach Henrich! jeg kan ikke see, hvordan du kan trænge dette igiennem.

Henrich. Dersom I ikke var min Herre, saa vilde jeg sige, at I var saa dum, som en Østers; men efterdi I er min Herre, saa tør jeg ikke ligne Jer uden ved en Hest; thi jeg veed, hvad Respect en Tiener bør have for sit Herskab. Naar ingen Apparence er til Redning, saa vil han stikke mig ihiel, uden jeg hielper ham strax. Men naar ham gives Haab dertil, saa er alting umueligt.

Leander. Du maa gierne give mig alle de Titler, som kan gaae igiennem din Mund, naar du kun hielper mig. Men hvad Anslag har du?

Henrich. Det kan I ikke begribe omskiøndt jeg siger det. I skal intet andet have at bestille, end at gaae ind til vor Gienboe, som boer her næst ved Jøden, og bede ham lade mig Frihed at gaae ind og ud af hans Huus, og derforuden skal I skaffe mig en Jøde-Klædning, og en Soldater-Mondering; thi jeg skal spille to Personer i Dag. Løb strax, og forret det, thi Tiden er kostbar.

Leander gaaer bort.

Sc. 7.

Henrich. Fru Menschenschreck.

Henrich. Jeg maa passe paa Soldatens Tiener, om jeg end skal forsømme begge mine Maaltider i Dag. Fornemmer jeg, at han kiender Jøden, saa gir jeg mig ud for hans Broder, som han har givet Fuldmagt at overlevere Jomfruen, og hvis han ikke kiender ham, saa gir jeg mig ud for Jøden selv. Men hvad mon denne Dame ville her?

Fruen. Ach hvor ulykfalige ere ikke dog vi Officeers Fruer! Vore Mænd seer vi kun

stielden, og naar de kommer hiem, saa fører de Maitresser med sig.

Henrich sagte. Hillemænd! Mon hun være Kone til den Officeer, som skal have Jomfruen?

Fruen. Mig er sagt, at den forbandede Skiøge, som han har kiøbt, skal være hos denne Jøde.

Henrich. Triumph! en ny Invention, som rinder mig i Sinde.

Fruen. Her vil jeg staae, og passe paa naar Tieneren kommer at afhente hende, og da skal jeg raabe Folk til Hielp, for at hindre det. Ach! ach! jeg elendige Frue!

Henrich. Jeg maa give mig i Snak med hende. Hør min kiære Frue! hvad fattes Hende? Hun seer saa bedrøvet ud?

Fruen. Ach Kammerat! vil I være mig behielpelig? jeg skal forskylde Jer Umage.

Henrich. Hun har at befale over sin ringe Tienere.

Fruen. Min Mand, som er ventendes hiem fra Armeen, fornemmer jeg, har kiøbt en Skiøge, som skal være hos denne Jøde, hvorfra han i Dag vil lade hende afhente. Ach Kiære! bliv her ved Haanden, for at hindre, at hun ikke bliver bortført.

Henrich. Min kiære Frue! Hun kommer her ret som Hun var kaldet. Jeg gaaer her og patrollerer allene for at hielpe Hende.

Fruen. Jeg takker dig hiertelig.

Henrich. Intet at takke for, Velbaarne Frue! thi det er ikke for Hendes, men for min egen Skyld, at jeg vil hielpe Hende.

Fruen. Hvi saa?

Henrich. Min Herre er dødelig forlibt udi samme Jomfrue, og som han har faaet Kundskab om hendes Bortførelse i Dag, saa staaer jeg her for at hindre det, og spille Tieneren et Puds.

Fruen. Ach er det mueligt! Vil I høre mit ringe Raad i denne Sag? Jeg holder for, at det er bedst vi bliver staaende paa Luur, til Tieneren kommer og fører hende bort, da vil jeg raabe om Hielp og I kan ved den Leilighed snappe hende bort.

Henrich. Nei, min kiære Frue! her vil andre Anslag til. Jøden er bekiendt i det hele Nabolav; hver andet Huus her i Gaden har den Ære, at give ham tolv pro Cento om Aaret. Derforuden vil min Herres Far, som har faaet et Nys om hans Søns Kiærlighed, assistere Jøden af yderste Magt, saa der vindes intet andet ved saadant Foretagende, end Fruen kommer i Penge-Bøder, jeg i Stokhuset, og Jøden faaer sin Jomfrue tilbage. Fruen, mærker jeg nok, er vant til Felten, hvor man gaaer lige til Værk; men her udi Staden maa man defilere og bruge mange Omsvøb, førend man kan naae sit Maal. Tro mig, min kiære Frue! at der er ikke een Scene i mit Hoved, der staaer jo spændt som en Bue, saa meget vil der til, at bringe dette i Værk.

Fruen. Ach! gid det kunde lykkes Jer!

Henrich. Det skal nok lykkes..... Men hvad hedder Hendes Mand?

Fruen. Han hedder Hans Frantz Diderich von Menschenschreck.

Henrich. Hillemænd! om det Navn stod paa en Steen, kunde man slaae en Engelsk Tyr ihiel dermed.

Fruen. Navnet er prægtigt, det er sandt nok. Min Mand harcellerer derudi, saavel som i alle andre Ting.

Henrich. Hør, min kiære Frue! jeg haaber, at Jomfruen skal være i mine Hænder inden Aften, og I skal udi hendes Klæder blive bortført af Tieneren i hendes Sted.

Fruen. Hillemænd; det var et stort Anslag.

Henrich. Jeg er ikke heller uden for store Anslag. Vil Fruen følge ind med mig i dette Huus, saa skal jeg sige Hende videre, hvad her er at bestille.

Fruen. Vi har ikke lang Tid; thi jeg har udspioneret, at Tieneren inden een Time.....

Henrich. Er den Tienere ellers noget gau?

Fruen. Nei, han er ikke med de klogeste, som I kan slutte af denne Historie. Han var tilforn Compagniets Tambour, og var vant at løbe efter Breve paa Post-Huset, og som han saae, at der stod paa nogle Breve: Lieutenant d'Infanterie, Capitain d'Infanterie, Major d'Infanterie, bildte han sig ind, at det Ord Infanterie burde staae paa alle Breve; hvorudover, da han engang siden skulde skrive et Brev til en Forpagter paa Landet, blev Opskriften saadan: A Monsieur Lars Erichsen, Forpagter d'Infanterie.

Henrich. Ha! ha! ha! det er godt nok, lad os gaae ind. De gaae.

Sc. 8.

Jeronimus. Elvire.

Jeronimus. Er det ikke en forbandet Historie? Men jeg seer de er alt borte.....

Elvire. I er altid i Bekymring, min kiære Broder! saadant er jo noget, som hænder hver anden Mand.

Jeronimus. Jeg kan føle saadant forud, ligesom visse Folk kan finde Uveirligt i deres Legeme, før det kommer; thi en Time, førend jeg havde den Ære, at see Søster hos mig, fik jeg et Sting i min høire Taa, og saa ofte det forbandede Sting kommer, er jeg vis paa Fortræd, hvilken og er allerede vederfaret; thi endskiøndt Jøden nok passer paa sin Post, og min Søn faaer en

lang Næse, krænker mig dog hans vanartige Forsæt.

Elvire. Ach, min hierte Broder! I tar Jer Verden alt for nær; jeg har havt anden Sorg end I, jeg som udi eet Aar mistede de to kiæreste Ting, jeg havde paa Jorden, nemlig min Mand, som blev slagen udi Krig, og min eneste Leonora, som blev bortført i Slaverie, udi hendes spæde Aar.

Jeronimus. Det er sandt Søster! I har temmelig prøved Lykken. Men tro mig! det er større Sorg, at have liderlige Børn, end at miste dem.

Elvire. Ei tael ikke derom. Kan nogen Sorg lignes derved, at miste sin Mand, og see sit eneste Barn bortført af Barbariske Folk, og sit Huus udplyndred?

Jeronimus. Det er sandt, Søster! Men her er daglig Harm og Fortræd, som paaføres mig af en liderlig Søn. En Sorg, hvor stor den end er, saa kan den dog glemmes. Jeg plages hver Dag med Harm, som bringer mig af Humeur. I har mist Jer kiære Mand og Datter, men I maa dog takke Gud, at I beholdt Jere store Eiendomme udi Dalmatien, som I solgte med Fordeel, saa at I kan leve med Reputation i Venedig.

Elvire. Jeg kan leve med Reputation, men aldrig med Fornøielse. Ach vilde Himmelen være mig saa gunstig, at jeg kunde udspørge, hvor min kiære Datter var i Verden. Jeg vilde anvende alle mine Midler, hvor store de end ere, paa at løse hende tilbage.

Jeronimus. Gid det var saa vel! thi jeg havde destinered hende, med Søsters gode Villie og Samtykke, til Leander; hvis denne Ulykke ikke var hændet, skulde min Søn ikke have forfaldet til dette Galskab. Jer Datter Leonore kunde, efter min Regning, nu allerede være sexten Aar.

Elvire. Har min Broder tegned det an?

Jeronimus. Ja jeg har blandt andre mærkværdige Ting, som mig er hændet, antegnet udi denne Bog baade mine egne, og mine Søster-Børns Fødsel. Jeg skal strax sige Hende Tiden. *Han spytter paa Fingeren, og blader i Bogen.* Her skal det uden Tvil staae: Jeg maa læse dette Blad igiennem. Den een og tyvende Januari imellem otte og ni kom der en meget tyk Skye paa Himmelen, som truede med ufeilbarlig Regn, men den gik dog over. Den to og tyvende dito var Luften heel taag-agtig.

Elvire. Men min kiære Broder! hvortil nytter at antegne slige Bagateller?

Jeronimus. Tøv et Øieblik, jeg skal strax finde det. Den fire og tyvende dito saae jeg en smuk Pige paa Torvet, som jeg overtalede til at..... nei det er endnu ikke det, jeg søger efter.

Elvire. Bliv kun ved at læse dette sidste, at jeg kan høre nogle af Hans gamle Bedrifter, og derved bringe Ham til Raison, naar Han igiennemhegler Leander.

Jeronimus. Tøv et Øieblik, kiære Søster! jeg vil strax hitte paa Stedet. Den fire og tyvende i samme Maaned gav min Sal. Broder Alphonso mig en Spotte-glose eller Stikpille udi Selskab, som jeg har antegnet for ikke at forglemme at hevne mig.

Elvire. Det var meget Christeligt.

Jeronimus. Tøv et Øieblik, kiære Søster! nu kommer jeg strax til det rette Sted. Den fire og tyvende gik Hælen af min ene Skoe, og..... Nei! det er ei heller det rette. Den fem og tyvende drømte jeg, at..... det skal dog være paa et af disse Blade. *Han mumler hastig Bladet igiennem.* See her har jeg det. Den otte og tyvende blev fød til Verden min Søster-Datter Leonore. Gid hun maa opvoxe i al Dyd og Høviskhed, hendes Forældre og Venner til Glæde og Contentement! Amen. Jeg vidste nok, at det Sted var her, men her fattes noget.

Elvire. Hvad er det?

Jeronimus. Her skulde staae paa samme Blad: Samme Dato blev min kiære Søn Leander omskabt til en Baruly.

Elvire. Ei kiære Broder! tal dog ikke med saadan Bitterhed.

Jeronimus. Hvis det havde skeed, havde jeg nu været fri for daglig Fortræd.

Elvire. Det sætter sig nok med Alderen. Lad os gaae ind. *De gaaer.*

Sc. 9.

Henrich som Jøde. **Christopher Maurbrecher.**

Henrich. Mig synes, at jeg saae igiennem Vinduet et Ansigt, broderet med Knæbelsbarter; jo der er, min Troe, saadan en fæl Diævel, som staaer og kaager paa disse Huse. Gid det var ham!

Christopher. Gaden har jeg, kunde jeg kun finde Huset.

Henrich *sagte.* Du skal nok finde Huset.

Christopher. Jeg har aldrig vær't i denne Bye tilforn.

Henrich. Des lettere er det mig, at trække dig op.

Christopher. Saadan en Bye var det en Lyst at udplyndre.

Henrich. Og saadan en Knegt er det en Lyst at tage ved Næsen. Men det er bedst, jeg griber ham strax an. Gut Morgen Herr! jeg seer, at Han er en Fremmed, mit hvem vil han talen?

Christopher. Boer her ingen i denne Gade?

Henrich. Freilich! Ick boer hier im geringsten.

Christopher. Jeg har et Brev til en Mand, som boer her i Gaden.

Henrich. Ist der Mann nicht ein von Israels Kinder?

Christopher. Nei! det skal være en Jøde.

Henrich. Ja! ja! Israels Kinder ere Juden.

Christopher. Det har jeg aldrig vidst.

Henrich. Tiener Han nicht hos Herr von Menschenschreck?

Christopher. Jo vist! jeg troer, jeg har Manden, som jeg leder efter.

Henrich. Mein Name er Ephraim.

Christopher. Jeg troer det er saa, lad see Opskriften: Herrn Herrn Ephraim, velmeriteret Jøde &c. Ach! Ja det er ret nok, det var mig sagt, at han skulde boe her omtrent.

Henrich. Ja det er min Huus, aber hvad er Hans Name, Musier?

Christopher. Jeg hedder Christoffer Maurbrekker; vil I læse Brevet?

Henrich. Ich veedt Indholdet. I skal en Jomfrue haven, som er i mit Huus.

Christopher. Det er ungefehr saa: og her er Herrens Pitskaft til Tegn, foruden Brevet.

Henrich. Gut gut! Hei Hyacinthe! kom heraus! Nu skal hun strax kommen.

Sc. 10.

Fruen. Henrich. Christopher Maurbrecher.

Henrich. Hør, Hyacinthe! ju skal mit den Kerl folgen.

Christopher. Er hun smuk, Ephraim?

Henrich. Freilig, sonsten havde Hans Herrn ikke so viel Penge givet for hende.

Christopher. Hvor mange Penge skal I endnu have?

Henrich. Han har mig tyve Ducater given paa Handen, und ich skal endnu hundred und tyve haben, ich habe oft tilforn mit ihm handlet ohne Handt und Siegel.

Christopher. Jeg skal føre hende hen til et vist Sted, indtil Herren kommer hiem, thi Fruen maa intet vide deraf.

Henrich. Er hun da eiffersüchtig?

Christopher. Ja! jeg vil nok sige Jer noget, dersom I vilde tie.

Henrich. Ich sværer Ham til bei unser Gott Mahometh und unser heiligen jüdischen Alcoranometh.

Christopher. Ja det er et Bagbeest, han har til Frue; jeg skulde aldrig fortryde derpaa, var hun ikke saa gammel og grim, som hun er; og min Herre er udi sin blomstrende Alder, hvorfor maa han ikke holde sig en Matresse, saavel som alle andre Officeers udi Regimentet?

Henrich. Det mener jeg og.

Christopher. Men i hvor meget det Skabilken-Hoved spionerer, saa bliver hun dog narret. Adios Ephraim! min Herre vil selv see Jer om en halv Time, og betale Pengene.

Henrich. Adies Christopher Maurenbrekker..... *Christopher og Fruen gaaer.* Denne sidste Relation gir mig Anledning til et nyt Puds, at faae ogsaa Pengene, som Jøden skulde have.

Sc. 11.

Henrich. Leander.

Henrich. Herre! kom ud!

Leander. Henrich! Blev hun bortført?

Henrich. Ja, den første Act udi Comoedien er alt spillet, men Tieneren vil faae en Ulykke af sin Frue, for de Ord, han talede om hende. Hør Herre! staaer nu her paa Skildvagt, imedens jeg klæder mig om.

Han gaaer ind.

Leander. Officeren bliver narret, det er ganske vist. Gid jeg kun saa vel kunde blive hiulpen. Sagen synes meget giørlig. Jeg frygter kun, at Jøden kiender Henrich; men han er hurtig, og kan forvende sit Maal. Tilmed har Jøden kun seet ham eengang, og Klæerne giør ham ogsaa ukiendelig. Ach! gid det vilde lykkes! Gid det vilde lykkes! Jeg lever mellem Frygt og Forhaabning. Hvert Dieblik vil imidlertid være en Evighed for mig. Hvis jeg ikke naaer mit Maal kan jeg ikke leve, thi jeg troer, at Kiærlighed aldrig har giort saadan en Virkning i et Menneskes Siæl, som i min..... Men der er han! gid du faaer en Ulykke, Henrich! det var knap, jeg kunde kiende dig igien.

Henrich. Gak I nu kun ind, til jeg kommer med Byttet!

Leander. Lykke paa Reisen. *Gaaer.*

Sc. 12.

Henrich i Krigs-Habit. Joden.

Henrich. Nu gielder det for Alvor; jeg maa stille mig brutal an, saa troer han mig des snarere.

Banker stærk paa Døren.

Joden *indenfor.* Wat ist dat for Allarm paa min Dør?

Henrich. Mach auf, Cujon, oder ich schmeisse di gantze Haus omkuld.

Joden. Wat er han for een?

Henrich. Ich bin Christopher Maurbrekker.

Joden. Christopher Maurbrekker, das ist ein sonderlich Namen.

Henrich. Das Namen bær ich mit Respect. Mach auf!

Joden. Lidt Patience, mein Herr!

Henrich. Was Patience! ich sind ein Officier.

Joden. Und ich bin ein bosiddend Burger hier.

Henrich. Das ist zu sagen: Du bist Jørgen Hattemager, und jeg Alexander Magnus. Mach auf, oder du bist dødsens.

Joden kommer ud. Hvad er Hans Forlangen, Mussøer?

Henrich. Ihr kennet maaskee nicht Christopher Maurbrekker?

Joden. Nein mein Herr!

Henrich. Habt Ihr nicht meinen Namen in die Avisen gelesen?

Joden. Nein Hr. Maurbrekker!

Henrich. Habt Ihr nicht von die Bataille von Ragusa gehöret?

Joden. Nein mein Herr!

Henrich. Die Burgerleute sind dumme wie Ochsen.

Joden. Ein jedweder er gut for sig, ich forstaaer kanskee noget, som Han nicht forstaaer.

Henrich. Was wil du forstaaen! Hør einmahl Cujon: Was ist eine Contrescarpie?

Joden. Das weiß ich nicht.

Henrich. Was ist ein Ravelin?

Joden. Ich weis nicht.

Henrich. Ein Compagnie Carré?

Joden. Ich forstaaer dat nicht.

Henrich. Ein Regiments Gregorius?

Joden. Ich bin kein Kriegsmann.

Henrich. Ein Aproche des Petards?

Joden. Das weiß ich auch nicht.

Henrich. Ein Escorte, ein Ferme la porte, ein Bataillon, ein Esquadrion, ein Ordre de Bataille, ein Ordre de Muraille, ein Salve-Guarde, ein Cortegarde, ein Peloton, ein Bastion, ein Compagnie, ein Testanie, ein Drommedarius, ein Krigs-Commissarius?

Joden. Mussie! ich forstaaer intet von die Felt-Sprache.

Henrich. So ist du jo ärger als ein umælend Beest.

Joden. Mussie! warumb er Han saa vred paa mig?

Henrich. Vred! var jeg vred, saa fik I andet at vide, saaledes taler vi Krigsfolk, naar vi er i allerbedste Lune. Men Apropos, jeg har et Brev til en Mand her i Huset, det skal vist være en Tyrk eller en Jøde.

Joden. Das ist ein Jude, mein Herr, aber von wem ist han?

Henrich. Jeg tiener hos Herr von Menschenschreck.

Joden. Heißt der Jude nicht Ephraim?

Henrich. Jo det er vist saa.

Joden. Ich bin der Mann. Læser Brevet. Ja det er godt. Han skal ein Jomfrue haven hos mig. Man kan alting kriegen mit Gute. Ich sehe auch, at det er solche Pitschafft, som min Commissionair har beschrieben.

Henrich. Jeg vil sige Ham, Monsr. Ephraim! Jeg er noget hastig, og gir min Herre selv ikke et godt Ord; thi uden at rose mig selv, saa er jeg, min Siæl, den tapperste Mand i den hele Bastion, en Karl, der kan holde sexten fra Livet. Derfor har Hr. Menschenschreck betroet mig denne vigtige Commission frem for andre.

Joden. Vil Han mit mig indgaae?

De gaaer ind.

Sc. 13.

Jeronimus. Siden Joden. Henrich. Hyacinthe.

Jeronimus. Hvad Pokker mon det var for Allarm ved Jødens Huus? men nu seer jeg ingen. Jeg troer, at min Søn, eller Henrich, har villet snige sig ind i Huset igien, for at bortføre Jomfruen. Men der kommer de ud; det er, saae jeg Skam, Soldatens Tiener. Nu har vi Spillet vundet. Jeg vil staae her, og see dette an lidt.

Joden. Christopher Maurbrekker! Nu har ich die Jomfrue overlevert, nehm ju wol in Acht, her ist sonsten En, som paa hende lurer.

Henrich. Om det var Lucifer selv, saa er jeg Karl at forsvare hende. Was ist das for ein Kerl?

Jeronimus. Hans Tiener, Ephraim! jeg ønsker til Lykke.

Joden. See, der ist die Vater von die samme Person.

Henrich sagte. Gid du faae en Ulykke din gamle Hund, hvor ubeleiligt du kommer! høit. Bist du der Vater von dem Schelm?

Joden. Ja! men hør, Christopher Maurbrekker.....

Henrich. Bist du sin Vater? Canaille!

Joden. Men hør einmahl.

Henrich. Den Hund soll sterben.

Trækker sin Kaarde, Jeronimus rangerer sig bag Jøden, Henrich hugger og sviger, og faaer omsider Jeronimus og Jøden i Gulvet.

Joden. Ach, ach, was böses hab ich giort?

Henrich. Om Permission, Ephraim! det er kun den gamle Skielm, jeg vil have fat paa!

Joden paa Knæe. Ach! Monsieur Christopher Maurbrekker! spar mit Liv.

Henrich. Der vil berøve min Herre det, han har kiært som sit Liv —.

Joden. Ei hør doch, Mussie!

Henrich. Han maa vide, daß wir Officiers ist nicht zu skiemten mit.

Joden. Ach ein Wort doch, Mussie!

Henrich. I bør heller hielpe mig, at massacrere den Hund.

Joden. Laß mich doch ein Wort talen.

Henrich. Jeg er Mand for at hugge hans Hoved af, om det var saa tykt, som paa en Engelsk Tyr.

Joden. Der Mann holdt mit uns.

Henrich. Er det ikke hans Far, som.....

Joden. Ja! aber er ist selv vred paa sin Søn derfor.

Henrich. Det var en anden Sag, saa beder jeg om Forladelse.

Jeronimus. I kan ingen større Tieneste giøre mig, end at føre hende vel frem til Jer Herre, thi jeg er just bange for, at hun skal falde i min Søns Tieners Hænder.

Henrich. Der har I min Haand, Monsieur! at han skal faae en lang Næse, om han havde ti andre med sig.

Jeronimus. Der har I et Par Ducater, Monsieur! for at I skal passe vel paa.

Henrich. Sein Diener, kan jeg ellers tiene Ham i noget, skal det være mig en Plaisier!

Jeronimus. Adieu Monsieur Maurbrekker.

Hyacinthe græder. Henrich hvisker hende i Øret, hvorpaa hun stiller sig tilfreds, og gaaer bort med Henrich.

Sc. 14.

Jeronimus. Joden.

Jeronimus. Jeg kan forsikkre Jer, Ephraim, at jeg har aldrig været pryglet med større Fornøielse! jeg haaber, at I siger det samme.

Joden. Dat muß die Dyvel seyn, und kein Fornøielse.

Jeronimus. Jeg mærkede deraf, at det er en ærlig Karl og tilligemed haandfast, saa det ikke er let at snappe Byttet fra ham, eller at underkiøbe ham.

Joden. Dat ist gut genug, Hr. Jeronimus! aber ich føler dog, wat ich føler.

Jeronimus. Jeg fik dog det meste.

Joden. Herren burde og det meste haben, dann er ist sein Sohn nærmest. Aa! aa! mine Skuldre! mine Skuldre! der Teufel hohl den Christopher Maurbrekker.

Jeronimus. Band ham ikke, det var dog en ærlig Karl.

Joden. Ein wenig alzu ehrlich, mein Herr! alzu ehrlich.

Jeronimus. Hvor vil Henrich hænge med Hovedet, naar han faaer dette at høre! Men der seer jeg min Søster Elvire komme tilbage.

Sc. 15.

Elvire. Jeronimus. Joden.

Elvire. Nu, hvordan gaaer Sagerne, min Broder?

Jeronimus. Meget vel, thi min Ryg er blevet ligesaa mør af Hug, som en Boeuf a la mode.

Elvire. Hvad! har I faaet Hug paa Jer gammel Alder?

Jeronimus. Ja jeg har, min Troe!

Elvire. Af hvem?

Jeronimus. Af Christopher Maurbrekker.

Elvire. Hvad Pokker kiender jeg Christopher Maurenbrekker.

Jeronimus. Og jeg gav ham endnu et Par Ducater oven i Kiøbet, fordi han slog saa vel, baade paa mine egne og paa denne gode Mands Vegne.

Elvire. Dersom jeg ikke vidste, at I var en ædrue Mand, min Broder! saa skulde jeg tænke, at I var beskienket.

Jeronimus. Jeg skal sige Jer, hvad det er: Officerens Tiener førte nu Jomfruen bort til sin Herre, saa at denne Steen er mig nu af Hiertet. Den samme, da han fik at høre af Ephraim, at jeg var Fader til den Person, som lurede paa samme Jomfrue, blev han af Nidkiærhed ligesom rasende og havde nær myrdet mig, saa at jeg fortryder ikke paa, at.....

Elvire. Jeg er bange, Børnlille! at man har spillet Jer et Puds; det Ord Maurbrekker, og denne store Nidkiærhed, staaer mig ikke an. Jeg tænker paa, om Henrich ikke kunde have udklædt en anden, at agere Soldat.

Joden. Ach nei! dat war, mein Seel, der rechte, ich kiender jo hans Herrens Haand, see hier ist sein Brief mit andre Omstændigheder udi.

Elvire Ja saa gratulerer jeg da. Men jeg har ellers noget at sige.....

Jeronimus. Vær da saa god, og kom ind til mit, der kan vi tale lidt videre sammen derom. De gaaer.

Sc. 16.

Henrich. Siden Diderich von Menschenschreck. Christopher.

Henrich. Triumph! Jomfruen er alt i Leanders Hænder. Spillet er vundet, men

Historien ikke til Ende. Nu agerer jeg Jøde igien, for at faae Pengene fra Officeren, som Jøden skal have. Min List er uendelig; dette sidste spiller jeg kun for at giøre Comoedien complet. Men jeg hører saadan Støien. Der seer jeg, min Troe, Christopher Maurbrecker med hans Herre.

Von Menschenschreck. Christoff!

Christopher. Herre!

Von Menschens. Hvor er Huset?

Christopher. Her næst ved Hiørnet.

Von Menschens. Er Jomfruen henbragt i det Huus paa Torvet?

Christopher. Ja Herre! men der staaer Jøden i Dørren.

Von Menschens. Det er godt, nu vil jeg strax fornøie ham; og tillige bede ham, at han ikke lar sig mærke for nogen, at jeg har giort dette Kiøb. Serviteur! jeg er den Mand, som accorderede med Hans Kammerat udi Felten om den Jomfrue.

Henrich. Gut! gut! Wohlgeborner Herr!

Von Menschens. Han sagde mig, at han hørte Ham til.

Henrich. Ja Herr! das var Levi, mein Commissionair.

Von Menschens. Nu er jeg kommet for at betale Ham.

Henrich. Gut! gut! gestrenger Herr!

Von Menschens. Han skal have Tak for, Han vilde creditere mig, i hvor vel jeg kiender Ham ikke.

Henrich. Ei Herr! dat ist kein Merite, einen reichen reputirlichen Mann zu crediтiren.

Von Menschens. Men eet vil jeg bede Ham om, min kiære Ephraim, at Han ikke aabenbarer dette Kiøb for nogen.

Henrich. Bei Leibe nicht, mein Herr! ich mister jo al min Fordeel darbei.

Sc. 17.

Jøden. Henrich. Von Menschenschreck. Christopher. Siden **Corporalen.**

Jøden. Adieu, Sr. Jeronimus! ich recommendire mig. Aber wat wil die Leute hier?

Henrich sagte. Er det ikke Jøden? Gid du faaer en Ulykke! Nu blir her et forbandet Spil.

Von Menschens. Hans Commissionair fik tyve Ducater paa Haanden.

Henrich. Recht, recht mein Herr!

Jøden. Wat den Dyvel ist dat for en Historie!

Von Menschens. See der er Resten, et hundrede og tyve.

Henrich. Gut! gut! mein Herr!

Jøden. Wat den Unglük høre ich!

Von Menschens. Det er noget dyrt, men Jomfruen er smuk.

Henrich. Das ist ein allerliebster Jüngfer, ein allerliebster Jungfer.

Jøden. Schlaf ich, oder bin ich wachend?

Von Menschens. Men Ephraim! I veed, hvad I har lovet mig, nemlig at tie.

Henrich. Mein Herr kan sich paa mich verlassen.

Jøden. Jeg bliver gal, hier ist Betrug: Hör Wolgebohrner Herr! Ich bin der Jude Ephraim, der die Jungfer har solt.

Henrich. Du must være Diævelen! ich kenne dich wol.

Jøden. Bin ich nicht Ephraim? ich must mich jo selbsten kennen.

Von Menschens. Hvad Pokker er dette?

Henrich. Das ist ein forkleidet Soldat, Herr, ein Gaudieb.

Von Menschens. Da skal han faae en Ulykke.

Jøden. Ach gestrenger Herr! troe ham nicht.

Henrich. Formedelst solche Skelmen und Gaudiebe, som sig i vores Dragt klær, maae vi offt Ferfolgung leiden.

Von Menschens. Det er sandt! Siig, Hund! fra hvilket Regiment est du bortløben?

Jøden. So wahr, als ich ein ehrlicher Mann bin, so bin ich der Jude Ephraim, und i dette Huus boer.

Henrich. Ha! ha! ha! das ist recht genug! so wahr, als du bist ein ehrlicher Mann; aber det skal du først bevisen.

Jøden. Ach Herr! troer ham nicht, ich kan Beviis faae, daß ich die rechte Jude Ephraim bin, und ich kan til Bewiis Omstände erzählen, dat die Jomfrue af min Commissionar for tre Dage siden ist verkaufft, daß er in mein Nahme har faaet tyve Ducater paa Haanden, daß die Jomfrue heißt Hyacinthe, undt daß sein Diener mir sein Pitskafft til Teken viset har efter Aftalen, da han die Jomfrue fik.

Von Menschens. Hvad Diævlen er dette? Er her ved Taskenspillerie af een Ephraim giort Dobbletter?

Henrich. Ach Himmel! der Gaudieb hat alle Umstænde ausspionirt, um den guten Herr und mich armen Mann zu betriegen. Ach ach! welcher loser Vogel, welcher loser Vogel!

Von Menschens. Jeg kan snart stille Trætten. Christoff! af hvem fikst du Jomfruen?

Christopher pegende paa Henrich. Af denne.

Von Menschens. Lyver du, skal det koste dit Liv!

Christopher. Gid jeg faaer en Verdsens Ulykke, er ikke denne Ephraim, og den anden en Gaudieb.

Joden. Ach way mir! Ach way mir!

Christopher. Mig synes, jeg har kiendt ham som Dragon udi Capitain Feuerfresſers Compagnie. Ja gid jeg faae Skam er det ikke den samme. Hør! er dit Navn ikke Jochum Trekholdt?

Joden. Ich fluche bei Himmel und Erde, daß ich bin der Jude Ephraim.

Henrich. Das ist recht, som Christopher Maurbrekker sagt, nun erinnere ich, daß sein Nam er Jochum Trekholdt.

Christopher. Jeg kiendte Karlen strax igien. I har jo Signetet, Ephraim?

Henrich. Ja! der er Signetet! kan nu Herren see?

Von Menschens. Hør Corporal!

Corporalen kommer ind. Gestrenger Herr!

Von Menschens. Forvar mig denne Karl; det er en forklædt Soldat.

Corporalen trækker Jøden ud.

Joden skriger. Oh wai mir!

Von Menschens. War das nicht en forbandet Karl?

Henrich. Hier ist ein stur Hobben böse Menschen in dieser Stadt.

Von Menschens. See her Ephraim, der har I Pengene, som jeg har selv talt.

Henrich. Gut! gut wohlgebohrner Herr! det havde sonst ingen Hast. Adie Ihr Wohlgebohrnheit. Gaaer ind.

Sc. 18.

Menschenschreck. Christopher. Jeronimus. Elvire.

Jeronimus. Pigen siger, her var paa ny Allarm udenfor, men jeg mærker, her er ganske stille.

Menschens. til Christopher. Du maa ikke tale noget om denne Allarm, hverken for disse Folk eller andre, at den hele Sag kan blive geheim.

Elvire. Mig synes, at jeg kiender denne Officeer; er det ikke Hr. Menschenschreck?

Menschens. Den Kone har jeg kiendt uden al Tvil i Dalmatien.

Elvire. Herr Menschenschreck!

Menschens. Madame Elvire! De omfavne hinanden, og nævner paa eengang Navnene. Jeg har havt den Ære, at være i Hendes Huus, da vi camperede ved Ragusa.

Elvire. Det er sandt, men Æren var min. Jeg har havt stor Ulykke siden; mit Huus blev udplyndret af Tyrkerne, og mit Folk bortført i Slaverie.

Menschens. Det maa da ikke være skeet, mens jeg var Partiegiængere; thi mit Navn var saadan Skræk iblandt Tyrkerne, at de havde ingen Lyst at giøre noget Forsøg paa Bytte; saa kied havde jeg giort dem af det Handværk. Jeg tør sige, at jeg allene ved Partie hid og did stilte dem over ved tyve tusinde Mand, og med min egen Hand paa en Maaneds Tid massacrerte über zwei tausend Janitscharen auf einmahl; ist nicht wahr Christoffer Maurbrekker?

Christopher. Freilig.

Menschens. Hvorudover Generalen selv gav mit dette Navn Menschenschreck.

Elvire. Er det mueligt, fik Han saaledes det Navn?

Menschens. Ja han selv havde den Naade, at præsentere mig for Hertugen af Dalmatien med disse Ord: Ihro Durchleuchtigkeit, hier ist der andere Scanderbeg, der itzige Turken-Ruhte.

Elvire. Seer man vel!

Menschens. Ingen Plaisir kunde være mig større, end at møde et heel Compagnie bevæbnede Tyrker allene. Ist nicht wahr, Maurbrekker?

Christopher. Freilig.

Menschens. Den tyrkiske Vezier Mahometh Podolski havde jeg rigtig ved Bingebenet, men i dette samme kom en Bombe, som slog min Haand tilbage, saa han den Gang undgik, aber das ist nur Galgenfrist. Jeg glemmer aldrig, hvor han skreg paa sin Tyrkisk: ach! la! la! la!

Elvire. Hvad betyder det paa vort Maal?

Menschens. Det vil sige: Ach du store Mahomet! hielp mig vel fra denne stærke Kiæmpe Menschenschreck.

Elvire. Kan de saa Ord betyde saa meget?

Menschens. Ja! det Tyrkiske Sprog er meget riigt.

Elvire. Men maatte jeg tage mig den Dristighed at spørge, hvorfor man seer min Herre i Dag i denne gemeene Gade?

Menschens. Madame Elvire! I er en ærlig Kone, som jeg veed, ikke røber mig. Jeg kiøbte her for nogle Dage en Slavinde i Leiren, af denne Jødes Commissionair, som boer her.

Jeronimus. Hillemænd! er det min Herre, som har kiøbt dette Fruentimmer.

Menschens. til Elvire. Der Mann, kan er auch wohl schweigen?

Elvire. Ja jeg lover for ham, Herr Menschenschreck!

Menschens. Godt, godt, men jeg seer, at Pigen staaer i Dørren og hører os; ste kan auch wohl schweigen?

Jeronimus. Ach perfect. Man skulde forsvære, at det var en Pige, saa vel kan hun tie.

Menschens. Godt, godt! Denne Jomfrue har jeg ladt afhente i Dag ved min Tienere Christopher Maurbrekker.

Elvire. Kan hun snakke Italiensk?

Menschensk. Ja vist, det er en Italiensk Jomfrue.

Elvire. Ach Hr. Menschenschreck! giør mig den Fornøielse, at jeg maa tale med hende, maaskee hun kan give mig Underretning om mine Folk, som for nogle Aar siden blev bragt i Slaverie.

Menschensk. Hiertelig gierne. Christoff! føer mig Jomfruen strax hid.

Christopher gaaer.

Elvire. Er hun langt herfra?

Menschensk. Kun strax her henne paa Torvet hos en god Ven, hvor jeg har indtinget hende i Kost, thi min Frue maa intet vide deraf.

Jeronimus. Jeg skulde ikke tænke, at saadan en Mand, som min Herre, var bange for sin Frue.

Menschensk. Ach nicht doch, naar jeg giør kun en Rynke i min Pande, skiælver og bæver alting i Huset.

Jeronimus sagte. Jeg vil bringe min Søn og Henrich herud, at de kan see, hvad for en tapper Rival, de har, og derudover slaae slige Tanker reent af Sindet.

Elvire. Hvad har Han vel givet for den Jomfrue?

Menschensk. Hundrede og syrgetyve Ducater.

Elvire. Saa maa hun være smuk da?

Menschensk. Jeg troer ikke, at Venus har været saa fuldkommen. Men hvad er dette for to Personer?

Sc. 19.

Leander. Henrich. Personerne af forrige Scene.

Jeronimus. Det er kun min Søn og hans Tiener.

Menschensk. Sie können ja auch wohl schweigen?

Jeronimus. Ach! det vil jeg være Mand for. Jeg har ført Jer ud, I Karle! for at confundere Jer, og at lade Jer see, hvad for en Rival I har paa Halsen.

Menschensk. Men Messieurs! efterdi jeg har aabenbaret Jer det ene, saa maa jeg ogsaa aabenbare Jer det andet: I hørte jo nyelig en Allarm herudenfor, det var en forbandet Historie, som nær havde skilt mig ved hundrede og tyve Ducater; en Gaudieb, som havde forklædt sig som en Jøde..... men der seer jeg Jomfruen komme, velkommen min Hiertens Glæde!

Sc. 20.

Fru Menschenschreck, forklædt som en Slavinde. **De Andre.**

Elvire. Mit Hierte bløder i mit Liv, naar jeg seer en fangen Jomfrue.

Menschensk. Holder I det for nogen Synd, at en Mand, der har en gammel tandløs Kielling, holder en Maitresse?

Elvire. Det er noget, som er meget gangbar.

Menschensk. Jeg tog det Skabilken allene for hendes store Midler. Men jeg tracterer hende ikke anderledes end en Huusholderske. Hun er jaloux, det Bagbeest, som Diævelen, det har jeg nok mærket, men det vil ikke sige meget. Nu skal I see et Ansigt, Messieurs, som har noget at betyde. Tag nu dit Dække af, allersødeste Hyacinthe! og lad mig kysse dig.

Fruen, ret som han vil omfavne hende, viser hun sit gammeldags Ansigt frem, og gi'r ham et Ørefigen.

Menschensk. A..... a..... a..... hvad er dette? Falder paa Knæe.

Fruen slaaer med en Krabask.

Menschensk. A..... a..... min allerkiæreste Kone! slaae mig intet ihiel.

Jeronimus. Ach Herr Menschenschreck! er det mueligt, at.....

Menschensk. A..... a..... a..... a.....

Fruen prygler.

Elvire. Ach Hr. Menschenschreck! hvad seer jeg?

Menschensk. A..... a..... a.....

Fruen prygler.

Jeronimus. Hvor er hans forrige Tapperhed, Hr. Menschenschreck!

Elvire. Er al hans Manddom paa eengang forsvunden?

Jeronimus. Tænk paa det Slag ved Ragusa, Hr. Scanderbeg!

Elvire. Tænk paa den store Vizier, Hr. Turkenruth.

Menschensk. Ach min hierte Kone! jeg skal aldrig giøre det oftere.

Jeronimus. Christoff Maurbrekker! vil du ikke hielpe din Herre?

Christopher. Nei Monsieur, min Courage er ogsaa Fanden i Vold; jeg er ikke for at slaaes uden i Felten.

Jeronimus. I maa, min Troe, ikke slaae Jer Mand mere, Frue!

De gaaer imellem.

Elvire. Men hvad Pokker er dette for en Historie?

Christopher. Her er spillet et forbandet Puds; jeg troer, at den, som vi holdt for Gaudieb, var den rette; jeg vil strax springe efter ham.

Fruen vil prygle igien, men de andre hindrer hende.

Jeronimus. Det var en forskrækkelig Historie.

Elvire. Det var en stor Qvindelist.

Jeronimus. Hvordan er dette tilgaaet?

Menschensk. Aa holdt min Kone først! Aa, aa! jeg veed ikke; den Jøde, som boer i dette Huus, maa have overlagt det med min Kone.

Jeronimus. Der har aldrig boet nogen Jøde i dette Huus.

Menschens. Ach, ach! saa har den jeg holdt for Ephraim, været en Bedragere.

Elvire. Har I da handlet med to Jøder?

Menschens. Men her var to, som sagde sig begge at være den rette. Ach! ach! Jeg elendige Cavalier.....! Men der er den anden Jøde.

Sc. 21.

Joden. Christopher. De Forrige.
Siden **Hyacinthe.**

Joden. Ach wai mir! ach wai mir! Welcher Betrug! Welcher Betrug!

Henrich. Holdt nu Ørene stive, Henrich!

Jeronimus. See! her er den rette Ephraim. Hvorledes er dette tilgaaet, Ephraim?

Joden. Ach, ich weet nicht, Seigneur!

Fruen. Da skal jeg fortælle Jer den hele Historie. Jeg kom hid for at hindre det, jeg havde udspioneret, og da fandt jeg en Tiener, som strax lovede at gaae mig til Haande, han førte mig ind i dette Huus, hvor han selv paatog Jøde-Klæder, for at narre Christopher, og gav mig Slavinde-Dragt, hvorudi jeg blev bortført i Steden for Skiøgen. Det var en ærlig Karl; men det er just denne Tiener her staaer.

Henrich sagte. Ih! gid du faaer en Ulykke! din Velbaarne Skabhals!

Jeronimus. Ach Himmel! har din Hund.....

Joden. Ja nu kiender ich Ansigtet wieder; det var ham, som die Jomfrue fik.

Henrich paa Knæe. Ach Hr. Jeronimus! vær ikke vred.

Jeronimus. Du skal pidskes og sættes i Fængsel. Hvor er den Skiøge?

Leander. Hun er i mine Hænder, og skal aldrig komme deraf. Ellers kan jeg lade min Faer vide, at hun er ingen Skiøge, men en fornemme Jomfrue; hendes Faer var en riig Mand, udi hvis Fraværelse hun blev for fire Aar siden bortført i Slaverie.

Elvire. Hvad hedder hendes Fader?

Leander. Han hedte Pandolfus, og blev slagen i Krig. Om hierte Faster skal være hendes Moder, efterdi hun hedder Elvire, veed jeg ikke.....

Elvire. Ach Himmel! hvilken Tidende! det er min Datter.

Henrich reiser sig. Hun er Fanden heller!

Jeronimus. Hvad? Er hun Jer Datter, min Søster!

Elvire. Ja, lad mig strax omfavne hende.

Leander. Bring hende strax hid, Henrich!

Henrich løber og kommer ind med Jomfruen.

Elvire. Kiender du mig, min Datter?

Hyacinthe. Ach min allerkiæreste Moder! hvor er I kommen fra?

De omfavner hinanden.

Joden. Det gaaer gut genug, aber ich muß mine Penge haven.

Menschens. Du skal have Fanden; han skal levere mig Pengene.

Henrich. Pengene har jeg ærlig fortient.

Fruen. Det er sandt, behold I kun Pengene, Kammerat!

Menschens. Men, min hierte Kone! det var jo mine Penge.

Joden. Men det var jo meine Vare.

Fruen prygler dem begge to, og siger: Det er for dine Penge, og det er for dine Vare.

Menschenschreck skriger og løber ud.

Joden løber og raaber: A wai mir!

Elvire. Lad dem trækkes, vi vil gaae ind og glæde os med hinanden, og fuldende denne Historie med et ønskeligt Giftermaal.

Anmærkninger
(som fortsættes i Tillægget).

S. 361. **Om jeg havde, som Biørnen, 12 Mænds Forstand.** Det samme forekommer i Peder Paars, 2 B. 1 Sang, mod Slutningen:

„De ti Mænds Styrke har, som Biørnen, tolv Mænds Vid"

og oplyses i den tilhørende Note: „Det er bekiendt **blandt Bønder udi Norge**, at Biørnen haver 10 Mænds Styrke og 12 Mænds Forstand."

S. 364. „Der vindes intet andet ved saadant **Foretagende.**" Dette Ord er en Rettelse af **Rahbek** for de gamle Udgg.s „Forlangende," der her er aldeles meningsløst.

S. 364. **Gau** ɔ: kløgtig; cfr. Anm. ovenf. S. 153.

S. 365. „**See** sit eneste Barn bortført." Dette nødvendige „**See**" har Rahbek suppleret; ligeledes i den følg. Repliks 2den Lin. et fornødent „**Men.**"

S. 365. **Raager** forældet for kiger. Cfr. Anm. ovenf. S. 76.

Hexerie eller blind Allarm.

Comoedie udi fem Acter.

[Forestilled paa den Kongelige danske Skueplads 1750.]

Personerne.

Leander, Mesteren for Comoedierne.
Terentia, hans Fæstemøe.
Henrich, Skuespiller.
To andre Skuespillere.
Apelone, Skuespillerinde.
En Skuespillers Moder.
Msr. Godtroe.
Msr. Glaubfresser, en gammel Mand.
En anden Mand (Act 1. Sc. 8).
En tredie Mand (Act. 3. Sc. 3).
Hans Frandsen eller Jean de France.
Lucretia.
Herman von Bremen.
Von Qvoten.
Hr. Leonard.
Hans Frue.
Arv, Gaardskarl, og Fire andre Huusfolk } i deres Tieneste.
Dommeren.
Skriveren.
Rettens Betiente.
Mester Herman, Barbeer.
Verten i „Viinkanden."
En bevæbnet Trop, hvoriblandt Lars.
Anføreren for Troppen.
To af Byens Vagt.
Tre Bevæbnede (Soldater.)
En gammel Kielling.
To Piger.
To andre Piger.
En tredie Pige.
En Skomagersvend.
En Dreng hos Leander.
To Visedrenge.
En Trommeslager.
To Porteurer, En Tiener i Hans Frandsens Følge, Peter, Christopher } Opvartere i „Viinkanden," Almue, især Børn og Kiellinger, } stumme Personer.

[Scenen er i Tisted.]

Actus 1.

Sc. 1.

Leander. En Dreng.

Leander. Der er farligt lidt at fortiene ved Comoedier nu omstunder. I denne Maaned har jeg ikke havt tyve Rixdaler paa min Part, det kan jeg giøre min Eed paa, saa at jeg har aldrig været i saadan Penge-Trang, som jeg nu er, og kommer den Vexel med Protest tilbage, saa er jeg om en Hals. Dog haaber jeg at fortiene saa meget ved den Tragoedie, som vi skal spille Overmorgen, at jeg skal kunne redde mig derfra. Jeg har en temmelig stærk Rolle i samme Tragoedie; thi Polidorus, hvis Person jeg skal forestille, har mere at bestille end tre andre Acteurs. Jeg kommer derfore at studere brav baade i Dag og i Morgen, og negte mig inde, at ingen forstyrrer mig derudi.

Tar sit Papiir af Lommen, hvormed han gaaer frem og tilbage, og læser over paa sin Rolle, først mumlende sagte.

En Dreng *kommer ind.* Monsieur! jeg har en ond Tidende at sige Jer.

Leander *continuerer sin Rolle høit.* Ja Elisa! din Utroeskab skal aldrig blive uhevnet. Er det Ret, at forlade din trve Philander, der har reddet dig ved sit Blod af de vanskabte Kiempers Hænder, der har opoffret sin Velfærd, foragtet Princesse Climenes Kiærlighed, hendes Suk og Graad for din Skyld? Hvilken Ulyksalighed kan lignes ved Polidori? hvis Troskab er saa ilde bleven belønnet, som hans? Ach troløse Elisa! jeg skal ikke længere være dig en Torn i Øiene. Jeg skal tage Livet af mig selv, og saa er der en Ende paa min Jammer. Men din Samvittighed vil ved min Død vaagne, og du vil blive foragted og forhadt af alle Mennesker formedelst din Utroeskab. *Trækker sin Kaarde ud, og vil tage Livet af sig selv; Drengen mener, det er Alvor, løber til, og holder ham i Haanden.* Hvad Pokker vil du her nu, Dreng? man kan aldrig et Øieblik have Roe!

Drengen. Hvad Ulykke bringer Jer til saadant fortviled Forsæt, at I vil tage Livet af Jer selv?

Leander. Gak Pokker i Vold, du Nar! jeg gaaer kun her og øver mig paa en Tragoedie, som skal spilles i Morgen, hvorudi jeg skal agere Polidorus.

Drengen. Ha, ha, ha! Jeg meente, min Troe, det var Alvor.

Leander. Jo, jo! du skal nok see, at man gaaer om og tar Livet af sig af Kiærlighed i disse Tider; tro mig, der er ikke to Mennesker i den hele Bye, der jo heller tar en gammel ond Kiærling med en Snees tusind Rixdaler, end en ung deilig og dydig

Jomfrue, men som intet har bekommet til Arv, uden en god Optugtelse. Tilmed om der nu findes forlibte Folk, saa ere de forlibte paa en anden Maade, ikke med den Bestandighed til en vis Person, som i forrige Tider.

Drengen. Jeg har dog tient hos en Mand her i Gaden, som vi engang var bange for, at han skulde tage Livet af sig selv af Kiærlighed, og jeg troer virkelig, at han havde fuldbyrdet sit Forsæt, hvis jeg ikke havde hindret ham; thi han trak sin Kaarde paa samme Maade, som I.

Leander. Hvad hedder han?

Drengen. Jeg siger ikke hans Navn; thi det var skarnagtig af mig, om jeg røbede ham; men han boer paa Hiørnet af denne Side.

Leander. Ha, ha! det er Jens Paaskelillie. Jeg mærker, du kiender ikke den Karl ret. Hans Kiærlighed gaaer ligesom en Canal igiennem alle Byens Gader; nu falder han paa Knæe med Kaarden for Brystet for en Jomfrue paa et Hiørne, nu paa et andet Hiørne, nu midt i Gaden. Der ere ikke saa mange Jomfruer i Gaden, han har jo Hierter at opoffre dem alle, og ikke saa mange Siæle, han har jo Snarer til at fange enhver med, saa at han burde føre samme Symbolum, som Keiser Karl den Femte: Plus ultra; han speculerer virkelig paa det femte Monarchie af Fruentimmer. Derfor kan jeg mærke, at du est ikke synderlig breven udi Verdens Laab, eftersom du bildte dig ind, at jeg vilde omkomme mig af Kiærlighed. Men hvad er dit Ærende her? Jeg har saa liden Stunder i Dag at tale med nogen; thi jeg har ikke lært den halve Deel af min Rolle endnu, og jeg skal agere Polidorus i Morgen.

Drengen. Monsieur! om I ikke kan bevæges til at dræbe Jer af Kiærlighed, saa vil jeg sige Jer noget andet, som er nok værd at hænge sig for. Der er kommen en protesteret Vexel paa halvhundrede Rixdaler, saa jeg troer, at I inden Aften blir trækked i Arrest.

Leander. Hillemænd! kunde jeg kun begaae mig i denne Uge, saa haabede jeg, ved to Tragoedier at fortiene saa meget, at jeg kunde betale en Slump deraf. Om nogen spør efter mig, kan du sige, at jeg er reist af Byen; gak saa din Vei; thi jeg maa have Roe at læse over. *Gaaer frem og tilbage, og mumler igien.* Nu kommer det værste; kunde jeg kun vel skikke mig i denne Scene, hvorudi jeg skal mane Fanden! Det andet er kun Bagatelle derimod. Jeg maa forsøge et Par Gange. *Giør en Kreds med sin Stok paa Gulvet.* Jeg maner dig at møde hid, du Fyrste blandt de onde Aander! Mephistopheles! for at høre min Befaling, og at iværksætte det, som jeg byder dig. Der seer jeg, han kommer i sin rette Gestalt, ligesom jeg saae ham for ti Maaneder siden. Nei holdt, Mephistopheles! ikke inden denne Kreds. *I det samme han maner, blir han vaer en Person, som staaer med Andagt at høre paa ham, hvorfor han løber ind og siger:* Det er og forbandet, man kan ikke have Roe et Øieblik. *Gaaer ind.*

Sc. 2.

Den fremmede Person (Monsieur Godtroe).

Ach Himmel er det muligt, at Christne Mennesker kan forfalde til saadan Ugudelighed, og give sig saaledes Fanden i Vold? Jeg har altid holdet det for Snak, naar jeg har hørt fortælle om Folk, der forskrive sig til Fanden; men nu har jeg hørt det med mine-egne Øren. Ach! jeg er, min Troe, saa forskrækket, at jeg ikke kan staae paa mine Been; nei see engang, hvor mine Knæe skiælver, ret ligesom jeg havde en Kolde-fiuge. *Han slaaer sig for Brystet.*

Sc. 3.

En gammel Kiærling. Godtroe.

Kiællingen. Hvad skader Jer, mit Barn? I seer saa forskrækket ud.

Godtroe. Ach Bedstemoer, har I ikke noget, jeg kan lugte til, jeg er bleven ganske syg af noget underligt, som jeg hørte.

Kiællingen. Hvad er det?

Godtroe. Ach! her boer en Troldmand i dette Huus.

Kiællingen. Ei Snak! det er Mesteren for Comoedierne.

Godtroe. Ja, jeg veed det nok; han har forskrevet sig til Fanden, som jeg hørte ham nu nys mane med saadanne forskrækkelige Ord, saa jeg kan ikke tænke derpaa, uden Haarene reiser sig paa mit Hoved.

Kiællingen. Saae I da Fanden selv?

Godtroe. Nei, han var usynlig for mine Øine; Troldmanden saae ham dog; thi han forbød ham at gaae inden for den Kreds, som han havde giort; jeg hørte ham allene mane, og fornam, at Fanden kom med et Bulder, som fulgte derpaa, hvilket var saa stor, at jeg tænkte nu falder Huset ned. Jeg kunde ikke ellers see uden nogle Ildstraaler, som kom for mine Øine.

Kiællingen. Ach! man hører ikke andet, end det som ondt er. Jeg skulde ellers have forsvoret, at denne Mand kunde have faldet til saadan Ugudelighed; thi han seer ud til at være et skikkeligt Menneske.

Godtroe. Men skulde I vel kunde have tænkt, at der var saadant til, Mutter?

Kiællingen. Ikke til? Jo alt for me-

get, bisværre! Saadant har aldrig gaaet mere i Svang, end i disse Tider; men hvorfore? Just fordi visse selvkloge Folk, som er sat til at hemme saadant, kaster nu paa Nakken af deslige Historier. Man har jo ikke hørt en Troldmand eller Hexe bleven brændt i mange Aar; derfore kan saadant ikke andet end tage Overhaand. Ja, ja, jeg vil ikke spaae ilde, men see kun til, hvor det vil gaae, om Verden staaer noget længer; men jeg haaber at vi har Enden inden Paaske; thi jeg har saa mine visse Tegn. Jeg skal fortælle Jer en Historie, som er saa sandfærdig, som jeg staaer her: En Smede-Kone udi Mariager var vred paa sin Naboerske, som lavede til Barsel, og, nylig før samme Naboerske skulde falde i Barselseng, kastede en Klud fuld af Haar og afbrudte Sømme-Hoveder i Stuen, hvorudover Barselqvinden laae i to Dage med stor Pine og kunde ikke føde, førend En til Lykke fandt samme Klud, og kastede den paa Ilden, da blev hun strax forløst.

Godtroe. Det var forskrækkeligt. Var Mutter selv tilstede, da det skedte?

Kiællingen. Nei, men I kan forlade Jer paa, at Historien er rigtig; thi min Mand er en skikkelig Person, der hørte det af en Pige, han var forlovet med, hvilken Pige havde et Sødskende-barn, som tiente i Gaard med den Amme, for hvilken Jordemoeren bekræftede Historien med Eed.

Godtroe. Ach! det var forskrækkeligt.

Kiællingen. Men mener I alligevel, at Øvrigheden vilde straffe hende? Nei, Byefogden loe kun deraf, og bad Folk holde inde med saadan Snak, endskiøndt en troværdig Kone bød sig til at vidne, at hun havde seet samme Smede-Enke flyde paa Vandet, hvilket var et vis Tegn til, at hun kunde hexe; thi.....

Godtroe. Hillemænd! hvad var det, jeg saae? Blev I ikke et Syn vaer, Bedstemoer?

Kiællingen. Hvor saae I det?

Godtroe. Her ved Vinduerne. Jeg saae en gloende Drage fare op igiennem Skorsteenen. Saae I ikke det samme?

Kiællingen. Jo mig syntes, marre, at jeg ogsaa saae noget.

Godtroe. Jeg vilde ikke staae her længer, om man gav mig ti Dalere; Farvel Mutter! *Gaaer.*

Sc. 4.

Glaubfresser, en gammel Mand.
Kiællingen.

Kiællingen. Ach Fallille! tag Jer vare, at I ikke gaaer for nær dette Huus.

Glaubfresser. Hvi saa?

Kiællingen. Der boer en Mand derinde, som har med onde Aander at bestille, og det hele Huus er fuld af Diævle.

Glaubfresser. Hvoraf veed I det?

Kiællingen. Nei som jeg kom her, blev Monsr. Godtroe stødt ud af Døren, og laae en halv Time i Besvimelse. Da han endelig kom sig igien, og jeg spurte, hvad ham skadte, fortaalte han mig, at han blev trækket ud efter Haaret af tre Diævle, som Troldmanden, der boer her, havde manet til sig.

Glaubfresser. Saae I ogsaa noget selv deraf, Moerlille?

Kiællingen. Nei jeg saae ikke, uden Fødderne af den første Diævel, som stødte ham ud af Døren.

Glaubfresser. Hvorledes seer de ud?

Kiællingen. Ligesom I seer store Ørnekløer. Jeg vil strax hen til Hr. Niels og aabenbare ham det, at han i Tide kan aabenbare det for Øvrigheden; thi Mennesket kunde endnu reddes, dersom han blev brændt for sine Synder.

Glaubfresser. Huset maa, min Troe, ogsaa sættes Ild paa.

Kiællingen. Ach ja vist! vil ikke Øvrigheden giøre det, saa skal jeg og mine Venner giøre det paa vor egen Haand, ligesom man giorde nylig udi Jylland, hvor nogle skikkelige Koner rottede sig sammen, og satte Ild paa en Troldqvindes Huus.

Medens de taler, læser Leander indenfor paa sin Rolle igien.

Kiællingen. Hør! nu maner han igien. Hør engang! han raaber paa Polidorus; det maa være en Diævel, som hedder saa.

Glaubfresser. Det er sandt Moerlille! jeg vilde ikke boe her i Gaden, om man gav mig al Verdsens Guld.

Kiællingen. Men hør! hvor det bruser indenfore, ligesom det kunde være en Storm. See engang, hvor det hele Huus ryster.

Glaubfresser. Mig synes baade, at det Huus ryster, og tre andre tilligemed.

Kiællingen. Det er mare sandt, som I siger. I skal nok see, at den hele Gade er besat med lutter Hexemestere. Jeg maa gaae. Farvel Fallille!

Glaubfresser. Ach! jeg tør ikke gaae til Sengs i Nat.

Kiællingen. I har ingen Fare, sær naar I strøer Hørfrøe for Døren og ryger brav med Lysetang i Jer Sovekammer. *Gaaer bort.*

Sc. 5.

To Piger. Glaubfresser.

Første Pige. Her skal Gaden være, Malene!

Anden Pige. Er der mere end det ene Huus, hvor Fanden gaaer saadan?

Første Pige. Her boer ikke uden Troldmænd i den hele Gade. Men Manden af dette Huus er Capitain for de andre. Hele Byen er alt i Oprør, og hver Mand begynder at ryge i sit Huus. See! hvad er det for en Mand, her staaer? Han seer ud som en Troldmand.

Anden Pige. Ja det er, min Troe, vist nok saadan een! lad os ikke gaae ham for nær.

Glaubfresser. Kom hid, lille Pige, jeg hører I veed ogsaa om denne Sag.

Pigen. Ja, disværre! alt for meget, Jer og Jer Huus til Ulykke.

Glaubfresser. Hvad Ulykke er vederfaret mit Huus? Kom hid, lad mig tale med Jer.

Pigerne skriger og korse sig, og falder paa Knæe. A! a.....

Glaubfresser. De maa see noget, som jeg ikke kan see. Kommer hid, lille Piger, og fortæller mig, hvad I seer.

Anden Pige. Nei, I skal ingen Magt have med os.

Første Pige. Er I ikke den Mand, som boer her i dette Huus?

Glaubfresser. Nei, I farer vild. Jeg er ligesaa bange for dette Huus som I andre.

Anden Pige. Saa er I ingen Troldmand?

Glaubfresser. Gak Pokker i Vold med Jer Snak! Jeg er Christen Glaubfresser, som boer paa Torvet.

Første Pige. Ach! om Forladelse, Monsr. Glaubfresser! Nu kiender vi ham. Men har I ikke hørt, hvad som er passeret i dette Huus?

Glaubfresser. Jo, jeg har baade seet og hørt mere, end jeg vilde see og høre: men hvor har I faaet det saa hastig at vide?

Første Pige. Jeg fik det at vide paa Torvet.

Glaubfresser. Hvorledes hørte I det?

Første Pige. Jeg hørte det med de Omstændigheder, at man har seet Fanden i dette Huus i en Ulvs Lignelse, som rev tre Mænd i Stykker, der vilde gaae herind.

Glaubfresser til den anden. Hvorledes hørte I det da?

Anden Pige. Jeg hørte det ved Porten af en Soldat med de Omstændigheder, at fire Mænd her i Gaden ere Troldmænd og maner Fanden til sig, som kommer til dem i en Kiøbmands Lignelse med Horn i Panden og bringer dem Penge.

Glaubfresser. Jeg veed, Kiøbmænd har ingen Horn i Panden.

Pigen. Det er, som jeg siger, Monsieur Glaubfresser!

Glaubfresser. Jeg kan give Eder den bedste Underretning derom, Børnlille; thi jeg har selv baade hørt og seet det. Den hele Gade her er fuld af Troldmænd, hvis Anfører boer i dette Huus. For en halv Time siden manede han Fanden til sig, som kom med saadan Bulder og Allarm, ligesom Verden skulde forgaae.

Første Pige. Men saae Monsieur Glaubfresser det selv?

Glaubfresser. Ja vist saae jeg det selv; derfore kan ingen give bedre Underretning derom, end jeg.

Anden Pige. Hvorledes saae han ud?

Glaubfresser. Han havde Kløer paa Fødderne.

Første Pige. Ja, der hører du Historien, Søster! af Mandens egen Mund, som har seet det altsammen.

Anden Pige. Men hvorfor, mon troe, han lod sig see med Kløer paa Fødderne?

Glaubfresser. Ja, hvad veed jeg det? nok er det, at jeg saae ham; vil I bie lidt her, saa faaer I ham nok at see, naar han kommer ud igien. Jeg vil gaae.

Første Pige. Skam der bier, om mit Navn det er.

Anden Pige. Og saae jeg ligesaa, om jeg bier!

Første Pige. Ach! lad os holde os fast ved Monsieur Glaubfresser.

De holder hver ved sin Arm af ham og gaaer bort, og seer sig hvert Skridt tilbage.

Sc. 6.

Leander. Henrich.

Leander. Henrich!

Henrich. Hei!

Leander. Tragoedien, troer jeg nok, skal gaae vel i Morgen; men vi ere endnu ikke betænkt paa et lille Efterstykke.

Henrich. Ja vi maae endelig have et lystigt Efterstykke, at Folk kan faae denne Tragoedie om Polidorus til Livs.

Leander. Det er sandt, thi det er en forbandet fæl Tragoedie.

Henrich. Lar os tage et Stykke af det Italianske Theater; det om Doctor Baloardo.

Leander. Der behøves saa mange Klæder og Machiner dertil.

Henrich. Enhver sørger for sit; jeg er færdig med min Doctor-Machine.

Leander. Knap nok; sidste Gang, vi spillede, fattedes noget derpaa.

Henrich. Det er, min Troe, ikke sandt. Nu skal jeg ind at hente den, for at overbevise Jer. Løber ind og kommer strax ud med Doctor-Habiten, imidlertid gaaer Leander og mumler med sin Rolle i Haanden. See nu, om der vel fattes noget?

Leander. Lad see, hvor du bær dig ad da.

Henrich kryber ind i Doctor-Machinen, og exercerer sig. Jo, det gaaer godt, Henrich! denne Doctor-Machine gir os allene fire Loger. Nu kan du øve dig lidt, medens jeg gaaer ud.

Henrich øver sig i Doctor-Machinen ved den ene Side mod Spectatores.

Sc. 7.

En Person

kommer ind ved den anden Side udi en Portechaise tilligemed en Tiener.

Manden i Portechaisen. Holdt kun her lidt, Karle! jeg skiøtter ikke om at komme Troldmandens Huus for nær.

Porteurene blir i det samme Henrich vaer, som reiser sig med Machinen, kaster Portechaisen over-ende med Manden paa Gaden, og løber bort tilligemed Tieneren. Henrich øver sig end lidt og endelig gaaer ud.

Sc. 8.

En anden Mand. Manden i Portechaisen.

Anden Mand. Jeg vil, min Troe, see saadant, førend jeg troer det; thi de, som har fortalt mig det paa Veien, ere enten gamle Mænd, Tienestepiger, eller Kiærlinger. Men der seer jeg en Portechaise liggende over-ende, hvad mon det betyde? Hillemænd! hvad seer jeg! her ligger en død Mand. Ja han er, min Troe, stok steen død; det hielper ikke alt, hvad jeg rykker paa ham. Men han er varm endnu. Jeg maa knibe ham i Næsen, for at see, om det vil hielpe.

Manden i Portechaisen. A..... Ach Hr. Lucifer! giv mig Tid at begræde mine Synder.

Anden Mand. For mig maa I græde, saa længe I lyster. Jeg er ikke kommen for at forkorte Jere Dage.

Manden i Portechaisen. Er I da ingen Diævel?

Anden Mand. Ikke det jeg veed. Men hvorfor giør min Herre saadant Spørsmaal?

Manden i Portechaisen. Ei heller nogen Hexemester?

Anden Mand. Hvad Pokker er det for Snak?

Manden i Portechaisen. Hvorledes kan I paatage Jer saa mange Skikkelser?

Anden Mand. Der ere faa Mennesker, som kan paatage sig mindre Skikkelser, end jeg; thi faae den Skam, der eier flere Klæder end dem, jeg bær paa mit Liv.

Manden i Portechaisen. I havde jo nyeligen Skikkelse af Doctor, men nu seer I atter ud som et Menneske.

Anden Mand. Er en Doctor da ikke et Menneske?

Manden i Portechaisen. Ikke en Doctor uden Hoved, som jeg saae.

Anden Mand. Da kiender jeg, min Troe, mange Doctere uden Hoved, som dog udisputeerlig ere Mennesker.

Manden i Portechaisen. Ach nei! I forstaaer mig ikke. Det var en Doctor, som nu havde Hoved, nu igien intet Hoved; thi det sank ned udi Maven, tilligemed Næse, Mund, Øien og Øren, saa at der blev intet, uden Hatten tilbage, som stod paa Stubben allene.

Anden Mand. Stat op, min Herre! og fortæl mig Jer Hændelse, og vær ikke bange for mig; thi jeg er en Borger her i Staden. Jeg er nyeligen hidkommen allene af Curiositet, for at vide, om det er sandt, hvad man fortæller om den Trolddom, som øves her i Gaden.

Manden i Portechaisen. Ja, det er alt for sandt disværre! Jeg kom her ogsaa i samme Henseende, men til min Ulykke; thi saasnart jeg nærmede mig her til Huset, hvor dette Diævelskab er, blev jeg Fanden vaer, hvorpaa Porteurene bleve saa forskrækkede, at de kastede mig med Portechaisen paa Gaden og toge Flugten.

Anden Mand. Hillemænd! saa er det dog sandt, at her gaaer saadant Hexerie i Svang. Men saae eller hørte min Herre intet andet?

Manden i Portechaisen. Ach! jo vist; men jeg kan ikke beskrive det altsammen, formedelst den Skræk, som kom mig paa; der reisede sig et Uveir med Torden og Lynild.

Anden Mand. Lar os da ikke blive her længere.

Manden i Portechaisen. Men nu veed jeg ikke hvorledes jeg skal komme hiem; thi Porteurerne ere borte.

Anden Mand. Hvad er min Herres Navn?

Manden i Portechaisen. Jeg hedder Hans Frandsen, og er nyelig kommen hiem fra Paris.

Anden Mand. Ja, saa har Han Ret, min Herre, at det kan ikke staae ham an at gaae til Fods.

Hans Frandsen i Portechaisen. Jeg maa dog dertil; thi jeg kan ikke blive her længe.

Manden. Kan min Herre resolvere sig til at gaae hiem til Fods, saa giør han vel mod sig selv; thi det tiener ikke at blive i dette Naboelaug længe.

Hans Frandsen i Portechaisen. Ja, jeg maa resolvere mig dertil; vilde der kun ingen møde mig paa Veien, som kiender mig.

Manden. Ach! hvad vil det sige, min Herre? Jeg har kiendt mange af vore udenlandske unge Herrer, der længe har været uden Fødder, og ladet sig age og bære, men siden har gaaet paa to Been, ligesom andre gemeene Borgere. *De gaaer ud.*

Act. 2.

Sc. 1.

Leander. Siden **to Drenge** med Viser. Derefter **Leanders Dreng.**

Leander. Nu kan jeg min Rolle paa mine Fingre. Jeg var tilfreds, at vi skulde spille i Aften, at jeg kunde strax faae nogle Penge i Hænderne, at betale den Vexel med; men jeg er bange, at man trækker mig inden den Tid udi Arrest, derfor maa jeg negte mig inde. Jeg skulde dog tænke, at om det kom dertil, at nogen skulde forbarme sig over mig, og gaae i Caution for halvtredsindstyve Rixdaler.

Medens han siger dette, kommer

En Dreng, *tar ham ved Armen og siger:* Kiøber Herren ingen nye Viser, om den, der gav sig Fanden i Vold, paa Tydsk og Dansk?

Leander. Gav han sig Fanden i Vold, baade paa Tydsk og Dansk? Jeg meente det var nok paa een af Delene.

Drengen. Nei, det er ikke saa at forstaae: Visen er paa Tydsk og Dansk.

Leander. De Viser har bedre Lykke end de bedste af vore Comoedier, i det de blive saa hastig oversatte; nei Kammerad! Du kan sælge nye Viser til gamle Kiællinger, jeg kiøber ikke saadant.

En anden Dreng. Monsieurs! nye Relationer, om Fanden, som En manede til sig i en Kiøbmands Lignelse med Horn i Panden.

Leander. Est du gal, Dreng? Er det Kiøbmands Gestalt at have Horn i Panden? Dog kan det i visse Maader være sandt. Nei, jeg kiøber ingen, gak bort med dine Historier. Det er forskrækkeligt i denne Bye med disse Viser. Det er spaaet, at Verden skal forgaae af Ild, men vil det saa tage til, saa troer jeg den vil forgaae af Viser.

Leanders Dreng. Monsieur! jeg raader, at I kryber i Skiul. Byens Folk er paa Veien hid, for at trække Jer i Arrest.

Leander. Hillemænd! tænkte jeg det ikke nok. Det er og forbandet haardt, at arrestere en ærlig Mand for lumpen halvtredsindstyve Rixdaler, besynderlig, naar de veed, at man kan fortiene Penge. See! der kommer de, min Troe; jeg maa løbe ind og slaae Porten i Laas efter mig.

Sc. 2.

En stor Skare bevæbnede Folk kommer ind.

Anføreren. Hør Karle! gaa en af Jer hen, og bank paa Porten først; er der ingen, som lukker op, skal vi bryde ind med Magt. Hører I vel? Jeg troer, I er bange? Fort, eller I skal, min Troe, smøres dygtig. Lars! gak du hen, og bank paa Porten, du pleier ikke at være saa forsagt.

Lars. Nei, jeg er ikke bange for Mennesker, om de ere nok saa mange, men mod Fanden er jeg en Cujon.

Anføreren. Ei Snak! Hvad kan han giøre dig, naar du er i dine lovlige Forretninger?

Lars. Hvorfor gaaer I da ikke selv?

Anføreren. Det tør jeg nok; jeg er ikke bange for Fanden. *Gaaer frem, men vender strax om igien tilbage.* Hører I vel, Karle! gaaer hen og banker paa Porten, eller I faaer en Ulykke. Er det ei en Skam? Vi er saa mange, og ingen har saa meget Hierte. Ei, I Cujoner! saa mange som I ere. Nu skal I see, at jeg tør banke paa. *Gaaer frem, men vender tilbage igien.* Lad os raabe og see, om han vil lukke op. *De raaber alle:* Luk op!

Leander *ud af Vinduet.* Ach I godt Folk! jeg er jo en bosiddende Mand her i Byen; jeg løber jo ikke bort.

Anføreren *sagte.* Vi maae give ham gode Ord, for at lokke ham ned. *Høit.* Kom kun ned, Kammerad! er I uskyldig, saa skal Jer intet ondt vederfares.

Leander. Jeg bekiender gierne, at jeg er skyldig, men det er jo ikke saa stor Sag at trække en ærlig Mand i Arrest for.

Anføreren. Ha, ha! Er det en liden Sag?

Leander. Den maa være liden eller stor, saa er der hundrede Mennesker her i Byen, der ere mere skyldig end jeg, og dog ikke strax trækked i Arrest.

Anføreren. Det er os ukiært at høre, at her ere saa mange ugudelige Mennesker i en Christen Bye. Naar I kommer for Retten, skal I lægge dem ud, saa mange, som I kiender. Det skal ogsaa være mit Raad; thi det er den eneste Vei, hvorved I kan faae Pardon.

Leander. Hvad Fanden kommer det mig ved, hvo der er skyldig eller ei? Lad enhver svare for sig.

Anføreren. Det er ret nok, enhver skal svare for sig, men I skal lægge dem ud.

Leander. Skal jeg lægge dem ud? Jeg troer, de Folk ere bandsatte.

Lars. Tael ikke mere med ham; thi han er besat, og det er den onde Aand, som taler af hans Mund.

Leander. Og jeg troer, Brændevinet taler af din Mund.

Anføreren. Hør Monsieur! kom ned med det Gode, det vil ellers gaae Jer ilde; I veed jo selv, hvad det har at betyde, at sætte sig op mod Byens Folk.

Leander. Jeg lár mig, min Troe, slet ikke trække i Arrest, I har heller ingen Magt dertil; thi jeg byder mig inden en Time til at skaffe Caution.

Anføreren. Caution? Al Verden kan jo ikke cavere for Jer.

Leander. Hør Messieurs! gaaer Jer Vei, og sover Rusen ud, jeg mærker, I er beskienkt.

Anføreren. De Ord vil komme Jer dyr at staae.

Leander. Saa maae I være gal da, een af Delene maa det være; thi ellers kunde I jo ikke sige, at hele Verdens Caution kunde ikke hielpe til saadan Bagatelle.

Anføreren. Ach, din Bespottere! kalder du saadant Bagatelle? Du var værd den skiændeligste Død.

Leander. Og I var værd, at man skulde trække Jer med Jer hele Gefatterskab til Daarekisten. Jeg siger Jer eengang for alle, at hvis I ikke gaaer fra Dørren, skal I faae en Ulykke, saa mange som I ere.

Anføreren. Hør Karle! vi kommer at storme til Huset; sætter Jer i to Geleder. Jeg vil slutte Troppen. Vi maae ikke lade os skrække af Trudseler. Lad ham mane saa mange Diævle til sig, som ham lyster, de kan ingen Magt have med os; thi vi ere i vor lovlige Embede. Saa rykker da an! Hvi staaer I saa forsagte? Ei! tar Mod og Mands Hierte til, og betænker, at det er os en evig Spot og Skam, at gaae med uforrettet Sag tilbage; betænker ogsaa, at I underkaster Jer Øvrighedens Vrede, og bliver uden Pas og Afsked casseret. I ere ikke mere de Mænd, der have udi adskillige Tilfælde ladet saa ofte see Mod og Mands Hierte. Hvor er nu al Eders forrige Tapperhed? Rykker frem da!

Lars. Skam, der gaaer først! om mit Navn det er. Vi har ingen Ordre at slaaes med Fanden: hørte I ikke, hvordan han truede os? Det giør ogsaa ingen Gode, at vi tænker at anfalde ham; saa giør han sig haard, og skyder vi, saa kommer Kuglen tilbage paa os selv.

Anføreren. Følger mig strax efter! Morgenstiernerne paa Armen! det skal enten bugne eller briste.

Leander skyder en Pistol af, hvorpaa den hele Vagt falder paa Jorden.

Leander. Ha, ha, ha! det er nogle fede Karle at skikke ud paa Execution. Henrich! kom herud, saa skal du see et artigt Syn! Men staaer ikke den Nar endnu og sver sig udi Doctorkiolen? Henrich! spring ud, og see dig om.

Henrich kommer ud i Doctorkiolen, hvorpaa Vagten reiser sig, kriger og tar Flugten.

Sc. 3.

Henrich. Leander.

Henrich. Hvad Pokker er dette for Optøger? Jeg kommer ud, og finder Gaden bestrøed med et halvhundrede døde Staaderkonger og Morgenstierner, som jeg ved min Nærværelse vækker op igien fra de Døde, og driver paa Flugten. Vinder jeg saaledes mange flere Batailler, saa blir Alexander Magnus kun en smaa Dreng mod mig.

Leander. Jeg seer, de ere alt borte, Henrich!

Henrich. Ja, hvad andet?

Leander. Hvor bleve de af?

Henrich. Spørsmaal, hvor de bleve af? Med denne Haand slog jeg den venstre, og med denne den høire Fløi paa Flugten, og med min Doctor-Hat splittede jeg deres Corps de Bataille ad. Det var ellers ikke af Veien, Monsieur! om I tog Jer Hat af, naar I taler med saadan Mand, som jeg.

Leander. Skal dette holdes for en heroisk Gierning, da er jeg større Mand, som har figtet allene mod en levende Krigshær, end du, som har figtet med Døde.

Henrich. Det er ingen Konst at slaae godt Folk ihiel, det kan flere Doctere, end jeg, giøre; men at giøre dem levende igien, det har noget andet at sige.

Leander. Men hvor bleve de af?

Henrich. De løbe bort, alle de utaknemmelige Hunde, uden at betale mig for min Umage.

Leander. Tag dig vare, at du ikke siden faaer en banket Trøie, naar de finder dig.

Henrich. Det er artig nok, de Doctere, som vække Døde op, faaer banket Trøie, men de, som dræber Levende, faaer Salarium af de Dødes Arvinger!

Leander. Men lar os ikke skiemte mere. Kan du begribe noget af dette?

Henrich. Gid den faae Skam, der begriber det ringeste!

Leander. Jeg er ganske forrykket i min Hierne derover.

Henrich. Og jeg er saa Hoved-svimled, som jeg nys var falden ned af Maanen.

Leander. Jeg kan begribe nogenledes dette, at de vilde trække mig i Arrest for

Gield, men deres Talemaader kan jeg aldeles ikke fatte.

Henrich. Jeg begriber det ene ligesaa lidet som det andet; thi hvad kan Jer Creditor vinde derved, at han lar Jer arrestere; tvertimod, det er hans Intereſse, at ingen rører ved Rogen af Comoedien. Det har aldrig været Byens Folk, Monsieur! men heller nogle Spillefugle, som har forklædet sig saaledes, for at fixere os.

Leander. Mener du det, Henrich!

Henrich. Ja, hvad skulde jeg vel kunne mene andet? Troer I vel, at I saa let kan skyde hele Raadhuset ned med et Pistol-Skud, eller ruinere det hele stridbare Vægter-Facultet med et halv Qvintin Fængekrud.

Leander. Men jeg er bleven advaret af en Person alvorligen om min Creditors Forsæt, at han vil lægge Haand paa mig.

Henrich. Den største Tieneste, I kan giøre Jer Creditor, er, at I læser vel over paa Jere Roller, saa vil jeg giøre, og ikke tale mere om dette Narrerie.

Henrich gaaer ind.

Sc. 4.

Leander.

Jeg kan dog ikke bilde mig ind, at den Person, som varede mig ad om min Creditors Forsæt, fixerede mig; thi det er sandt, at Vexelen ei er accepteered; den kunde ei heller blive accepteered, saasom jeg ikke tog de halvtredsindstyve Rixdaler op, just for at betale dem igien, i det ringeste saa hastig, som den var stilet. Men hvad kunde han vinde ved at arrestere mig? Uden han indbilder sig, at de andre Acteurs skulde løse mig igien. Der burde dog være en Artikel indført udi Loven, at ingen maatte lægge Haand paa en Acteur; men jeg mener, at man kan applicere hid det, som findes om Embedsmænd, at ingen maa arrestere dem i deres Forretninger. Jeg vil derfor læse over paa min Rolle, at, i Fald der skulde komme nogle slige Gripomenes, jeg da kan sige: I seer, Mesſieurs, at jeg er i mit lovlige Kalds Forretning.

Han gaaer igien frem og tilbage og mumler med Papiret i Haanden.

Sc. 5.

Leander. To Piger.

Første Pige. Det er jo her paa Hiørnet, han boer, Søster?

Anden Pige. Jo, der gaaer han selv og mumler.

Første Pige. Nu har han nogle Besværinger for, for at vise igien.

Anden Pige. See engang, hvilke Ophævelser han giør.

Første Pige. Ja det koster Umage, saaledes at mane Geister.

Anden Pige. Derfor lader de Folk sig ogsaa brav betale.

Første Pige. Jeg skiøtter dog ikke om at see nogen Geist.

Anden Pige. Vi faaer ingen at see. Hexemesteren seer dem allene selv; tilmed saa er jeg ikke bange; thi jeg har Staal hos mig. Men see engang, hvilke Gebærder, han nu giør.

Leander. Med hvem vil I tale, lille Piger?

Første Pige. Er det ikke Han, som boer her?

Leander. Hvi spør I saa? Er I het for at spionere?

Første Pige. Nei, min Troe, skal vi aldrig røbe Ham; vi ere ikke af det Slags Folk.

Leander. Jeg haaber ogsaa det samme. Her er saadan Allarm iblandt, over det, som er intet værd, saa det er Under. Er det ikke selsomt, lille Børn, man kommer hid, et heelt Regiment stærk, og vil trække mig i Arrest for ingen Ting.

Første Pige. Monsieur maa vel sige, ingen Ting. Jeg vilde ønske, at Byen var fuld af slige Folk, som Han, saa betænkte Tyve sig nok for at stiæle.

Leander. I skal have Tak for de gode Tanker, I har om mig, mit Barn; men jeg er endelig ikke sat til at hemme Tyverie.

Første Pige. Det er sandt nok, min Herre! men, naar Øvrigheden ikke vil straffe dem, saa maae vi have Tilflugt til slige gode Mænd, som Han er.

Leander. Hvem Pokker tar I mig for? Mener I, at jeg er Bøddelen her i Byen?

Første Pige. Nei, vi kiender nok Monsieur.

Leander. Hvem mener I da, at jeg er?

Første Pige. Jeg veed ikke Hans Navn, men min Madame kiender Ham. Hun visede mig hid med Begiering, at Monsieur vilde være af den Godhed for Penge og gode Ord at slaae Øiet ud paa En, som har nyelig staalet et Guld-Uhr fra os.

Leander. Gak Fanden i Vold, baade du og din Madame, med Jer Guld-Uhr! kan jeg slaae Øie ud paa Folk?

Første Pige. Jeg veed nok, at Monsieur ikke vil være det bekiendt; men Madamen svor paa, at hun ikke skal røbe Ham, eller lade sig mærke for nogen Moers Siæl.

Leander. Hør, lille Pige! jeg vil intet ondt giøre Jer. I er maaskee et enfoldigt Menneske, som man har faaet til at

løbe April; men gak Jer Vei med saadan Sladder.

Første Pige. Ach, min kiære Monsieur! jeg veed nok, at han ikke vil aabne sig for enhver; men saasandt jeg er ærlig, skal ingen faae det at vide.

Anden Pige. Jeg siger det samme! thi jeg vil være tusind Gange et Skarn, om det skal komme af min Mund.

Leander. Jeg troer, her er kommen en Sygdom paa alle Folk i Byen, som har giort dem rasende; ret lige nu var Byens Folk her, som vilde twinge mig til at lægge Folk ud i Byen, som ere skyldige. Nu strax derpaa kommer disse hid, og vil have mig til at slaae Øie ud paa Folk. Hør! af hvem er I udskikked?

Første Pige. Det forbød Madamen mig at sige, men hun skyede mig to Ducater til Monsieur, og lovede meer siden, naar Tyven kom og bragte Værket tilbage.

Leander til den anden. Hvad er da Jer Ærinde?

Anden Pige. Jeg er fra en Jomfrue, som har Kiærlighed til en ung Person, som hun elsker, men han er ganske koldsindig mod hende, hvorfor hun vilde gierne, at Monsieur ved sin Videnskab vilde giøre ham forlibt i hende; til den Ende skikkede hun mig hid med ti Rixdaler, at betale forud.

Leander. Hør, hvad jeg vil sige Jer: Vær saa god at formelde min ydmygste Respect baade til Madamen og Jomfruen, og sig: at jeg holder dem begge for Canailler, til de overbeviser mig, at jeg er en Hexemester; hvad Jer anbelanger, da, hvis I Bakkelsebeester ikke strax gaaer Jer Vei, skal I begge faae en banket Trøie.

Vil gaae bort, men de holder ham tilbage, nu rykker den ene, nu den anden, og nøder ham til at tage Pengene.

Leander ved sig selv. Her gir man mig uformodentlig fiorten Rixdaler, kan jeg ikke sagte beholde Pengene, og lade som jeg er en Hexemester? Jeg løber jo ingen Hazard derved; thi de tør ligesaa lidt lade dem mærke dermed, som jeg; og som jeg faaer Pengene forud, saa kan jeg sagte love dem saa meget, som de forlanger. høit. Hør, kiære Børn! eftersom I lover mig, ikke at sige til nogen, at jeg øver denne Konst, saa vil jeg tiene Jer herudi; jeg giør det ikke imod enhver, men allene mod gode Venner, som jeg veed, kan tie; Øvrigheden kan ikke lide Folk af min Profession, skiøndt vi anvende vort Pund allene til vor Næstes Tieneste. Hør! paa Mandag Morgen, mod Klokken ni, skal Tyven komme med eet Øie, og bringe Værket tilbage, men I maae ikke giøre ham noget ondt; thi han er straffet nok, i det han har mist sit Øie. Hvad den anden Post angaaer, da skal Personen, som er koldsindig, blive lige saa forlibt udi Jomfruen, som hun nu er i ham, og hun skal blive lige saa koldsindig, som hun tilforn var hidsig.

Anden Pige. Nei, min Herre! det skiøtter hun ikke om; hun vil nok være saa forlibt, som hun er, men hun vil, at han skal blive ligesaa hidsig. Forstaaer I vel?

Leander. Jeg forstaaer nok, men det er noget vanskeligt. Dog, jeg skal gribe mig an for hendes Skyld; ellers er det ti Gange saa vanskeligt, som det andet.

Første Pige. Men, min Herre! maatte jeg tale noget med ham i Enrum; jeg vil ikke, at Gertrud skal høre det: Jeg er saa forskrækkelig plaget af Syn om Natten; nu kommer mig eet Mandfolk for, nu et andet, som forhindrer mig at sove, tilmed brænder mit Legeme altid, ligesom jeg havde en hidsig Feber.

Leander. Jer tiener ikke at ligge allene da, mit Barn! men I skal bede enten Tieneren eller Kudsken at sove hos Jer, dog med de Vilkaar, at de giør Jer ingen Skade.

Første Pige. Nei! det tør jeg ikke vove paa.

Leander. Saa skal jeg da sige Jer et andet Raad: I skal tage et godt Løg-Æble, dele det udi tre Parter, paa den ene Deel skal I komme lidet Sennep, og æde den første Dag; paa den anden Deel skal I komme lidt Campher, og tage ind anden Dag; paa det tredie Stykke skal I strøe lidt Caffee, som ikke maa være maled, men allene stødt, og æde den tredie Dag. Imidlertid maa I continuere dermed udi tre Dage, uden at nyde noget andet, og dersom Synet ikke gaaer bort, da skal jeg give Jer Pengene tilbage.

Første Pige. Det er en haard Cuur. Jeg kommer da vel heller til at bruge det første Raad.

Leander. Ja, det er det sikkreste, mangen er bleven hiulpen derved; thi naar der er Mandfolk udi Ens Sovekammer, saa driver dets Nærværelse de andre Aander bort, som fare En for Øiene, saasom der er Antipathie derimellem. Det har ellers ingen Fare; thi naar I siger dem Aarsagen, at I giør det allene for at cureres, og beder dem ligge stille, saa giør de det gierne.

Første Pige. Jeg meher, min Herre, at ingen da kan lægge mig det til Last, naar jeg giør det allene for at cureres.

Leander. Ach nei! Sundheden er jo den kostbareste Klenodie, vi eier.

Første Pige. Det er da, min Troe, et ypperligt Raad. Jeg har selv tidt tænkt derpaa, men jeg tænker..... Monsieur kan vel tænke, hvad jeg vil sige.

Leander. Ja jeg veed baade denne og alle andre Jeres Tanker.

Første Pige. Er det muueligt! Kan Monsieur da sige mig, hvad jeg tænker nu?

Leander. I tænker: Denne gode Mand, som gav mig saadant Raad, bør have en Discretion for sin Umage.

Første Pige. I det ringeste burde jeg tænke derpaa. Vil Monsieur ikke forsmaae to Mark? Men vil I ellers sige mig, hvem jeg elsker?

Leander. I har elsket adskillige, men nu staaer Eders Tanker mest til en vis..... Lad see, ret nu kommer jeg paa hans Navn. Det er en Mandsperson; det veed jeg nok.

Første Pige. Ja, deri har Monsieur Ret.

Leander. Det er en meget høi Person.

Første Pige. Nei, han er kun meget maadelig af Statur.

Leander. Det er sandt i visse Maader, men han er dog et heelt Hoved høiere end I.

Første Pige. Ja, naar I vil ligne ham mod mig, saa er det sandt.

Leander. Det er saa, jeg mener. Han er høi i Henseende til Jer; thi hvem kunde jeg bedre ligne ham med?

Første Pige. Kan I ikke beskrive ham videre?

Leander. Det er min ringeste Konst: Han er meget deilig.

Første Pige. Nei Folk holder ham ikke for saa deilig.

Leander. Hvad bryder mig Folk? Hvo kan behage alle? Jeg siger, han er deilig i i mine Øine, han er ogsaa deilig udi Jeres Øine.

Første Pige. Ja det er, min Troe, vist; men synes ogsaa Monsieur, at han er smuk?

Leander. Han er en af de kiønneste Mandspersoner i mine Øine.

Første Pige. Det er mig kiært, at andre ogsaa kan see det samme, som jeg; men hvad er hans Profession?

Leander. Han er Fuldmægtig.

Første Pige. Nei Monsieur; i den Post farer I allene vild; han er Sergeant.

Leander. Er det ikke saa, jeg mener? En Sergeant er jo Fændrikens Fuldmægtig; har I ikke mærket, at naar Fændriken ikke er tilstede, saa træder Sergeanten i hans Sted, og holder Fanen. Mener I, at jeg forstaaer ikke min Profession? Jeg er capabel til at beskrive Jer ham fra Top til Taae. Han taler jo godt Tydsk?

Første Pige. Det er, min Troe, sandt.

Leander. Han gaaer med sit eget Haar, med en Snoer paa Hatten.

Første Pige. Ja.

Leander. Men naar han er hiemme, har han sin Hue paa.

Første Pige. Ach, det er nok, min Herre! jeg vil ikke spørge om mere; jeg hører, at I veed alting. *Til den anden Pige.* Ach Søster! det er en forskrækkelig Mand, han kan sige alting, hvad som er skeed og skal skee.

Anden Pige. Ach Søster! kom, lad os gaae; jeg er bange, at han og veed en Ting, som jeg ikke skiøttede om, at nogen anden skulde faae at vide.

Første Pige. Sak til ham selv, og bed ham derom, saa tier han nok; thi det er en skikkelig Mand.

Anden Pige. Ach, min kiære Monsieur! jeg er bange, at I veed det, som passerede forgangen Nat.

Leander. Ja vist; jeg veed det altsammen paa mine Fingre. Først kom.....

Anden Pige *sagte til ham.* Ach Monsieur! holdt inde dermed. Jeg vil ikke, at den anden skal høre det; thi kommer det ud, saa blir Gaardskarlen ikke en Time længer udi vort Huus. Vil Monsieur ikke forsmaae et otte og tyve Skillings Stykke?

Leander. Hun skal have Tak.

Anden Pige. Vil I da ikke røbe mig?

Leander. Nei! I kan forlade Jer derpaa; farvel begge! og formelder min Respect baade til Madamen og Jomfruen. Vil nogen consulere mig ellers, saa er jeg at finde her lige over. *De gaae.*

Sc. 6.

Leander allene.

Jo længere, jo galnere. Lad see, om jeg kan komme det ihu altsammen. Bevæbnede Folk for Døren, al Verdens Caution utilstrækkelig for halvtredsindstyve Rixdaler, bespottelige Ord at sige: halvtredsindstyve Rixdaler er Bagatelle, Formaninger om at lægge alle Byens Debitorer ud. Jeg skulde hilse Ham fra Madamen, hun bad, Han vilde slaae Øiet ud paa en Tyv. Jeg skulde hilse Ham fra Jomfruen, hun bad, Han vilde giøre en Person forlibt i hende. Her to Ducater paa Haanden, der ti Rixdaler. Hvad Pokker er dog alt dette? Enten er jeg gal, som ikke kiender mig mere selv, eller er hele Byen gal? Er hele Byen gal, saa gid den ikke blir klog igien, førend jeg curerer den! thi jeg vil finde min Regning derved, i det ringeste for en kort Tid. Disse Piger vil recommendere mig for min Videnskab hos andre, og jeg vil i nogle Dage fortiene saa mange Penge, at jeg kan betale min Vexel med; og saa vil jeg begive mig til mit Huus igien. Imidlertid kan Drengen sige, naar nogen kommer her, og spør efter mig, at jeg er reist paa Landet at fodre Gield ind, for at betale de halv-

tredsindstyve Rixdaler naar jeg kommer tilbage; og om nogen kommer for at consulere sig med mig udi Hexekonsten, da skal han vise dem til mig.

Act. 3.

Sc. 1.

Arv, en Gaardskarl.

Ach! gid jeg vel havde forrettet mit Ærinde. Jeg skal hen til en Hexemester, som boer her paa Hiørnet, for at melde vor Frue an; thi hun har mist et Dosin Sølvskeer, og har en af vore Folk mistænkt derfor; hun vil strax selv komme hid med alle Huusfolkene, for at faae Sandheden at vide. Min hele Krop skiælver; thi jeg har aldrig seet en Troldmand, langt mindre talt med ham tilforn. Corrasi! Arv! Du har jo en god Samvittighed. Jeg er saa bange, at, naar han seer mig skiælve, at han tænker, jeg er Tyven. Jeg vil forestille mig, ligesom jeg nu allerede taler med ham, for at see, hvordan jeg bær mig ad. Med Hatten under Armen, bøiende sig. Jeg skulde helse Fruens Respect til min Herre. **Hvad er hendes Begiering?** Hun bad tienstlig, at Herren vilde tale et Ord med hende for Lucifer, for at faae at vide, hvo der har staalet hendes Sølvskeer. **Hvorfor skiælver du saa?** Det er af Kulde, Gunstige Herre! **Jeg troer, det er en ond Samvittighed, som kommer Dig til at skiælve; Du est maaskee selv Tyven?** Nei Drolen tage mig, om jeg er, Gunstige Herre! **Saa maa Du da være Medvider derudi.** Nei Gunstige Herre! jeg veed ikke mere deraf end et nyfød Barn. **Staa ret paa Benene din Slyngel!** Ja Gunstige Herre. **See mig under Øiene!** Han seer op i Veiret. **Aabenbar mig her, forend man kommer til Examen, saa skal du ingen Straf lide.** Jeg kan intet aabenbare, Gunstige Herre! thi jeg er ganske uskyldig. Rykker sig selv i Haaret. **Vil dit Beest strax bekiende!** Jeg har intet at bekiende, Naadige Herre! thi jeg er ganske uskyldig..... Jo det gaaer nok an. Nu maa jeg banke paa.

Sc. 2.

Arv. Leander.

Arv kommende. Ydmygste Tiener, Velbaarne Frue! jeg skulde hilse meget flittig fra vor Lucifer, med Begiering, at I vilde faae at vide, hvem der har staalet hendes, I veed vel selv, (sagte) nu kan jeg ikke komme ihu, hvad det var.

Leander. Hvad er det for Tøi, du væver sammen? jeg forstaaer ikke et Ord deraf.

Arv skiælvende, med sammenlagte Hænder. Jeg har et Ærende til Maansøren.

Leander. Hvad er det?

Arv. Jeg veed, min Troe, ikke.

Leander. Af hvem est du hidskikket?

Arv. Jeg veed, mare, ikke.

Leander. Vil du Hund narre mig? veedst du ikke, hvem der har hidskikket dig?

Arv. Jo, det veed jeg nok.

Leander. Hvem er det da?

Arv. Hvorfor vil Maansøren vide det?

Leander. Ei, saa skal du og faae en Ulykke! Vil du fixere mig?

Arv. Ach, Herr Lucifer, spar mig!

Leander. Jeg seer, du er bange, min Søn! giv dig kun tilfreds, jeg skal intet ondt giøre dig, betænk dig og sig frit ud dit Ærinde.

Arv. Jeg skulde hilse Herren meget flittig fra tolv Sølv-Skeer, de bad gierne, at Han vilde slaae et Øie ud paa vor Frue, som har staalet dem bort.

Leander. Ha, ha! jeg forstaaer endelig din Mening, hvor bagvendte Ordene end ere. Din Frue, mærker jeg, er bleven berøvet et Dosin Sølvskeer.

Arv. Ja, hun bad, at Herren vilde slaae et Øie ud paa dem.

Leander. Et Øie ud paa Sølv-Skeerne?

Arv. Nei, paa en af Folkene, som er bortstaalen af samme Skeer. Ach Herre! giør mig intet ondt. Jeg er saa bange, at I skaber mig om til en Varulv. Græder.

Leander. Du maa vist selv have staalet dem, efterdi du est saa bange.

Arv grædende. Nei, jeg har aldrig staalet saa meget som et Knappenaale-Hoved min Lives Tid.

Leander. Har du ikke staalet, min Søn, saa skal dig intet ondt vederfares; hils din Frue, og lad hende bede Folkene komme hid, saa skal jeg lægge een af dem ud.

Arv gaaer bort, seer sig om paa Veien.

Sc. 3.

Leander. En Pige. En Mand. En Dreng [Skomagersvend.]

Leander. Hvor kan dog ikke Overtroe regiere blandt Menneskene! Jeg havde aldrig kunnet drømme om, at Folk skulde korse sig for mig. Men der kommer en anden; hvad er Jer Begiering, lille Pige!

Pigen. Ach, Gunstige Herre! jeg er kom-

men til Skade for en ung Karl, som jeg er falden for. Kunde det ikke være mueligt, at jeg blev Jomfrue igien?

Leander. Jo! jeg kunde nok hielpe Jer derudi, mit Barn; men hvad nytter det? I mister den dog strax igien.

Pigen. Jo, det kunde saavidt hielpe mig til at blive des snarere gift.

Leander. Jeg vil nok give Jer et godt Raad, som I skal bruge eengang om Ugen, men det nytter Jer ikke her i Byen; thi skal I bruge det med Nytte, saa maa I reise til en anden fremmed Stad, hvor, naar I har brugt samme Raad nogle Dage, blir I ligesaa god Møe, som I var tilforn.

Pigen. Hvad skal det koste?

Leander. To Rixdaler.

Hun flyer ham Pengene og faaer en liden Flaske og gaaer.

En Mand. Er Han ikke den vise Mand, som boer her?

Leander. Jo; er der noget til Tieneste?

Manden. Min Herre? jeg har en forbandet Kone, som trækker mig hver Dag efter Haaret. Vil I for Penge og gode Ord ikke giøre hende god igien?

Leander. I skal skiære en Green af et Træe, en Tomme tyk, hvilken I skal tørre ved en sagte Ild; naar den saa er vel tørret, skal I besmøre den med Gaasefidt, og dermed give Jer Kone tolv dygtige Slag om Morgenen; vil det ikke hielpe den første Dag, da skal I besmøre den med Grisefidt, som er bleven noget harsk, og forsøge det to Morgener. Vil det ikke hielpe, som jeg dog haaber, saa skal I besmøre den med Mandel-Olie, og continuere dermed i fire Dage, og saa faaer I den frommeste Kone, nogen vil forlange.

Manden. Hvad skal det Raad koste?

Leander. To Rixdaler. Men see vel til, at Grenen blir tørret ved en sagte Ild; thi ellers har den ingen Kraft. — Hei see! der har vi en frisk, det gaaer jo ligesom en Strøm; hvad fattes Jer, min Søn?

En Dreng. Ach Herre! jeg er en skakkels Skomager-Svend, og maa slæbe som et Beest for min Føde. Min ældste Broder derimod blev holdt til Bogen, og er bleven Doctor i Doctor-Konsten, saa at han er ligesaa anseelig blandt Folk, som jeg er foragtet, og kan fortiene mere paa een Feber end jeg paa ti Par Støvler at giøre. Nu har jeg derfor en ydmygst Bøn til min Herre, at saasom Han har givet sig Fanden i Vold, og derudover er bleven begaved med den sorte Konst, at han vil være mig behielpelig udi en Ting.

Leander Man kan lære den sorte Konst, uden at give sig Fanden i Vold: Tolv Personer slaaer sig sammen, og reiser til den sorte Skole udi Wittenberg, elleve Personer gaaer fri, men den tolvte falder ved Lodkastning allene til Fanden.

Drengen. Saa gik da min Herre fri?

Leander. Ja, ellers kunde jeg ikke staae her. Men hvad er Jer Begiering?

Drengen. Jeg vilde gierne være Doctor, ligesom min Broder.

Leander. Det koster fire Rixdaler.

Drengen. Der er fire Rixdaler.

Leander. Hør min Søn! I skal kiøbe ti Alen sort Klæde hos den Kræmmer, som boer her lige over; thi han allene har af det Klæde, som blir giort i det sorte Manufactur udi Wittenberg; af dette Klæde skal I lade giøre Jer en lang Kiole. Naar I det har giort, skal I leie Jer smukke Værelser, og lade skrive med store Bogstaver over Døren — hvad er Jer Navn?

Drengen. Jeg hedder Jan.

Leander. Ja saa skal I skrive: **Her boer den vidtberømte Doctor Jansenius, som curerer alle Slags Sygdomme.**

Drengen. Men hvad skal jeg da bruge til at helbrede de Syge med?

Leander. Det er lige meget, I kan tage, hvad som er ved Haanden; naar I kun har den lange Kiole paa, saa er alting kraftigt, hvad I kommer i en Flaske.

Drengen. Men skulde det kunde giøre det?

Leander. Hør Kammerad! jeg taaler ingen Disputer, giør I kun, som jeg siger. Der er hundrede Doctores, som aldrig er kommen dertil ved andet Middel; gaaer det ikke an, saa skal jeg betale Omkostningerne og levere Pengene tilbage.

Drengen gaaer bort.

Sc. 4.

En Frue med **fem Huusfolk. Leander.**

Fruen. Tienerinde Hr. Doctor! Jeg tar mig den Frihed at raadføre mig med Ham udi tvende Sager. For tre Dage siden blev mig frastaalen en Sølvkande, og i Dag igien tolv Sølvskeer, og jeg er visse paa, at begge ere Huus-Tyve. Vil Hr. Doctor lægge dem ud, saa skal jeg redelig betale Ham for Umagen.

Leander. Om Forladelse, jeg maa speculere lidt med mig selv. *Sagte.* Hvorledes skal jeg rede mig herfra? Dog jeg kan sige, at i Morgen skal Tyven selv levere Sagerne tilbage. *Høit.* Hør min kiære Frue: i Morgen Aften skal begge Tyvene frivillig levere de staalne Koster tilbage.

Fruen. Ach nei, Hr. Doctor! jeg veed, at Han kan sige mig det strax.

Leander *sagte.* Det var en forbandet Fristelse; dog skal jeg endelig hitte paa noget. *Høit.* Ja Frue! jeg vil see, hvad jeg kan giøre. Sætter Jer alle i Orden, Folk! *Gaaer og spadserer frem og tilbage.* Er I alle i Orden? *De svarer ja.* Falder alle paa Knæe. *De svarer ja.* Hver holder den høire Haand i Veiret! Holder den venstre Haand op! Holder begge op! Holder begge Hænder i Kors. *Medens han commanderer, vender han sig fra dem.* Holder I nu alle Hænderne i Kors? *De svarer ja.* Du, som stial Kanden, ogsaa? *Han svarer allene ja.* See der, Frue! der har I Tyven. Jeg maatte besvære over tre Aander, før jeg fik ham til at bekiende.

Fruen. Ach din slemme Tyv! Galgen skal ikke være dig for god.

Leander. Nei Frue! I maa ikke straffe ham uden med Døren. Hør Karl! jeg beder for dig denne Gang, leveer Kanden tilbage, og giør aldrig saadant mere.

Tyven *kysser ham paa Haanden.* Tusind Tak for Hans Forbøn, Hr. Doctor! Jeg har skiult Kanden i et Hul paa Høe-loftet med Skeerne.

Leander *til Fruen sagte.* Pardoneer ham, for min Skyld. Min Geist siger mig, at Kanden er i Behold, og skiulet i et Hul paa Høe-loftet, tillige med Skeerne.

Fruen. Ach Hr. Doctor! Han er den største Mand i Verden, i den sorte Konst.

Leander. Hun skal ikke kunne troe, gode Frue, hvilket Arbeide det er at vise igien. Jeg vil heller sexten Gange skabe mig til Varulv, end een Gang vise igien.

Fruen. Kan Monsieur ogsaa giøre Storm og Uveir?

Leander. Ei! det er kun Bagatelle, den ringeste Person af vor Profeßion kan giøre det.

Fruen. Min Mand, Hr. Doctor! er en meget curieux og velstuderet Mand, men fuld af Vantroe, og beloe mig, da jeg vilde raadføre mig med Docteren; thi han holder for, at der er ingen Trolddom til. Nu skal jeg strax skikke ham hid, at Docteren kan overbevise ham det selv. Adieu min Herre!

Leander. Skyldige Tiener.

Sc. 5.

Leander allene.

Hillemænd! jeg er om en Hals. Jeg vil ufeilbar røbes, hvis en Mand, der har studeret, og derforuden er en Hader af Overtroe, examinerer mig. Det er ikke saa let at sætte Box-Næse paa saadan en Karl, som paa enfoldig Qvindfolk. Det er derfore bedst, jeg holder op, mens Legen er bedst, at det ikke skal gaae mig, som det gik Bonden i Comoedien, der blev Doctor mod sin Villie. Nu vil jeg føie mig hiem igien, og, naar Arrestanterne komme, betale den halve Deel af de halvtredsindstyve Rixdaler, saa mener jeg nok, at de ikke trækker mig i Fængsel for den anden Deel. Naar jeg eftertænker alle disse Eventyr, saa ere de saa underlige, at de kan give Anledning til den bedste Comoedie. Jeg kan bilde mig ind, at der maa boe En i vor Gade, som gir sig ud for Hexemester, og de Piger, som først kom til mig, har taget mit Huus for hans. Men det er bedst, at jeg pakker mig bort, førend den lærde Mand kommer. Hei, Hr. Vert.

Sc. 6.

Verten. Leander.

Verten. Er der noget til Monsieurs Tieneste?

Leander. Jeg kan ikke blive her i Nat over, som jeg tænkte. Jeg vil vide min Regning.

Verten. Reigningen er ikke ret stor; Monsieur har kun fortæret to Mark.

Leander. See! der er de to Mark. Adieu!

Verten. Serviteur.

Verten gaaer ud.

Sc. 7.

Fruens Mand Hr. Leonard.

Det er, min Troe, selsomt, jeg har altid holdet saadant for Fabel tilforn; men nu mærker jeg, at der er saadant til. Jeg kan sværge paa, at jeg aldrig har været mere begierlig at tale med nogen, end med denne Hexemester. Men der er Huset, som man fortalte mig, at han beboer. Jeg seer en Viinkande til Skildt og en Harleqvin afmalet udi Gangen. Jeg maa banke paa.

Sc. 8.

Hr. Leonard. Verten.

Herren. Serviteur Monsieur! er Han Manden her af Huset?

Verten. Ja, til Tieneste, min Herre!

Herren. Jeg takker paa min Frues Vegne.

Verten. Hans skyldigste Tienere, min Herre. *Sagte.* Men hvad er det for Snak? Har jeg havt at bestille med hans Frue?

Herren. Jeg havde, min Troe, aldrig kunnet bilde mig ind, at der var saadant til i Verden.

Verten sagte. Jeg mærker nok, at den gode Herre er beskienket, hvorfore jeg maa tale varlig med hannem.

Herren. Jeg havde aldrig kunnet troe, at der var saadant Tøierie til i Verden.

Verten. Ja det maa Herren vel sige, Verden er underlig.

Herren. Naar min Frue, og andre, har fortalt mig saadant, har jeg kun holdet det for Kiærling-Sladder.

Verten. Nei, nei! intet er vissere end det.

Herren. Ja, nu har jeg Troen udi Hænderne.

Verten. Har da Herren ikke villet troe det tilforn?

Herren. Aldrig.

Verten. Der er dog ingen, som twiler derom. Sagte. Hvilken forbandet Snak er denne. Han har aldrig villet troe, at Verden er underlig. Men jeg kan troe, den stakkels Mand er beskienket, derfor synes ham, at det gaaer saa vel til i Verden. Jeg maa holde gode Miner med ham, saa tør han maaskee fortære en Pot Viin i mit Huus. Høit. Herren maa da ingen Fortræd havt tilforn i Verden.

Herren. Ei! den Fortræd reigner jeg ikke. Jeg havde, min Troe, aldrig talt derom, hvis min Kone ikke havde været. En lumpen Sølvkande mere eller mindre, vil ikke meget sige, Hr. Doctor!

Verten sagte. Saa Fanden i Vold! blir jeg nu til Doctor. Høit. Jeg er hverken Doctor eller Magister, Herre! men en god ærlig Borgermand.

Herren. Jeg kalder den Doctor, som forstaaer sin Profession fuldkommelig, endskiøndt han ikke er Promoveret Doctor.

Verten. Jeg takker Herren for de gode Tanker, Han har om mig. Sagte. Her vil blive til, paa den Maade, en forbandet Hob Doctere i Byen. Jeg kommer herefter til at kalde min Skomager Doctor, fordi han giør de bedste Skoe.

Herren. En, der udi sin Videnskab har bragt det saavidt, at han kan hielpe Folk og giøre dem Tieneste, som Monsieur, kalder jeg Doctor.

Verten sagte. Han har Ret: thi jeg har cureret mange med min gamle Viin. Høit. Men min Herre! jeg hielper ingen, udi min Profession, uden for Penge.

Herren. Det var uforskammet, at ville begiere saadant for intet.

Verten sagte. Nu mærker jeg, at jeg har taget feil, og at Manden er en fornuftig ædrue Herre. Høit. Naar man betaler mig, er jeg alle til Tieneste.

Herren. Vel er sandt, at lærde Folk fordømmer slige Professioner.

Verten. Dog ikke alle, min Herre! Thi der ere to Magistere, som hver Eftermiddag søger mit Huus.

Herren. Er det mueligt? hvorvidt er de kommen i Professionen?

Verten. De gir, min Troe, ingen efter af mine Giester.

Herren. Monsieur kalder dem Giester. Han vil sige Discipler; dog det kommer ud paa eet.

Verten. Jeg kalder dem ikke Discipler, Herre! thi jeg har ikke informeret dem. Det skal ingen sige mig paa.

Herren. Jeg troer ikke, at Monsieur bilder sig ind, at jeg er en Spion, og at jeg er hidkommen for at røbe Ham.

Verten. Derfor er jeg ikke bange; thi jeg har Frihed af Øvrigheden at bruge min Profession.

Herren. Det er mere, end jeg kunde have troet.

Verten. Mener da Herren, at jeg er en Fusker?

Herren. Nei, nei! jeg har seet alt for store Prøver derpaa. Men lad os stride nærmere til Sagen. Jeg er kommen hid, for at see videre Prøver paa Hans Profession.

Verten. Jeg takker skyldigst, men det er ikke nok at see Prøver; Herren maa og smage dem.

Herren. Hvad vil det sige, smage dem?

Verten sagte. See! nu taler Brændevinen igien. Høit. Min Herre! jeg har Sager, som I ud af Synen skulde ikke tænke, var værd at smage, men saasnart I faaer dem paa Tungen, finder I dem excellente.

Herren sagte. Det er noget forblommet. Men de Folk taler ikkun med Lignelser in Philosophia occulta. Høit. Men, Monsieur! hvem holder Han mest af udi den Profession, enten Albertus Magnus eller Cyprianus?

Verten. Cyprianus? Jeg kiender ingen af vor Profession her i Byen, hedder Cyprianus.

Herren. Kiender Han ikke Cyprianus?

Verten. Nei! Herren mener maaskee Julius?

Herren. Den Mand kiender jeg ikke.

Verten. Det er Under, han har dog de bedste Vine her i Staden.

Herren sagte. See! nu taler han forblommet igien. Høit. Monsieur er saa god at bruge de alminbelige Talemaader: thi jeg forstaaer ellers ikke Hans Mening. Men har Han ikke læset Albertum Magnum, det er dog en berømt Autor in Magia naturali!

Verten sagte. Hør! nu taler Brændevinen igien. Høit. Min Herre! jeg har nok i min Ungdom læset noget om Alexander Magnus, men han var en Keiser, og jeg

er kun en Biinhandler. Det er to ulige Profeßioner.

Herren sagte. Nu taler han forblommet igien. Høit. I er Biinhandler, ha, ha, ha!

Verten. Ja ret Biinhandler. Det er en Profeßion, som jeg aldeles ikke skiæmmer mig ved.

Herren klapper ham paa Kinden. Ei, min Herre! lad os føre reen Tale. Jeg veed nok, hvo Han er.

Verten sagte. Gid du faaer en Ulykke! du maatte spilde din Værme, hvor du drikker dit Øl. Høit. Hvem holder Herren mig da for at være?

Herren. I er jo Doctor Magiæ Naturalis.

Verten. Hvad vil det sige?

Herren. I er Doctor udi Hexekonsten.

Verten. Det skal ingen brav Mand sige mig paa.

Herren. Boer I ikke udi dette Huus?

Verten. Jo, det er mit Huus.

Herren klapper ham igien paa Kinden. Ei, lad os da tale Alvor! jeg skal, min Troe, ikke røbe Ham.

Verten. Monsieur, jeg tænkte tilforn, at I var drukken, men nu mærker jeg, at I er gal. Gaaer bort.

Herren holder ham tilbage, og caresserer ham igien. Jeg skal, min Troe, ikke røbe Ham.

Verten. Hvori vil I røbe mig?

Herren. At I forstaaer og practiserer den sorte Konst.

Verten. Det skal en Skielm sige mig paa.

Herren. Nei, det gaaer for vidt. Tager ham i Haaret.

Verten. Hei, Peter, Christopher! Kommer ud!

Peiter og Christopher, med Forklæder for sig, kommer ud og hielper Verten.

Sc. 9.

To af Byens Vagt. Herren. Verten. Peiter. Christopher.

Første Vagt. Hvad er paa Færde?

Herren. Trækker mig disse Karle i Arrest, det er Hexemestere.

Anden Vagt. Ha, ha! det er just de Folk, vi krydser efter i Dag.

Verten. Tro ham ikke, I gode Venner! Det er en gal Mand.

Første Vagt. Gid vi havde Byen fuld af slige galne Mænd. Vi kiender nok Hr. Leonard. Fort, fort, I Trolddiævle; jeg troer, den hele Bye er befængt med det Pak.

Verten. Hei, Gevalt!

Anden Vagt. Vil du tie, din Hund! Jeg støder dig ellers Partisanen i Livet. Men hvor fik Herren dem opspurt? Vi gaaer ellers, og leder efter Mesteren over Comoedierne, som har givet sig Fanden i Vold med den hele Bande.

Herren. Han har nylig øvet Konsten for min Frue, hvilket alle mine Huusfolk kan vidne.

Verten. Gid den faaer en Ulykke, der nogentid har seet hans Frue! I seer jo, det er en gal Mand.

Første Vagt. Hr. Leonard er en fornuftig ærlig Mand; eet Ord af hans Mund er saa godt, som hundrede af Jeres.

Herren. Jeg vil skaffe min Frue og alle mine Huusfolk til Vidne.

Første Vagt. Det giøres ikke fornøden, min Herre! deres Aasyn gir nok tilkiende, at de ere Hexemestere. Fort, fort, I Diævle! De skriger alle tre.

Herren. Havde du aabenbaret dig med det gode, og ikke givet mig haarde Skieldsord, skulde jeg ikke have røbet dig.

Verten. Ach! ach! din slemme Forræder!

Første Vagt. Fort, fort I Hunde! vi finder nok de andre siden.

Trækker dem ud.

Act. 4.

Sc. 1.

Terentia, Comoediantens Fæstemøe. **Apelone.**

Terentia. Ach, det er alt for sandt, Apelone! jeg var hen ved min Kiærestes Dør, for at høre om Tilstanden, men jeg fandt Huset tomt, og Porten tilsluttet. Ach! gid han havde taget Flugten og ikke var kommen i Arrest; thi hvis han er greben og kommer under Bøddelens Hænder, da skiøtter jeg ikke om at leve længere.

Apelone. Ei Snak, Jomfrue! endskiøndt I agter at gifte Jer med en Acteur, og i Fremtiden blive selv Actrice, saa maa I ikke spille Tragoedie for Tiden.

Terentia. Hverken kan jeg see den, som jeg saa meget har elsket, lide en skiændelig Død, og tilligemed leve.

Apelone. Det er sandt nok, Jomfrue! Jeg vil ikke raade Jer til at leve, men see til i det ringeste, at I kan døe, som Heltinder døer i Tragoedier, efter Reglerne af Theatro. I maa læse først nogle Tragoedier igiennem, og vælge Jer en Heltinde ud, at døe efter, som omkommer sig meest villi-

gen, og efter Reglerne; saa er der intet at sige derpaa, tvertimod I obligerer Folk derved, saasom man har stor Mangel paa Materie til Tragoedier.

Terentia. Ach, Apelone! spot mig ikke; vidste du, hvormeget jeg elskede den Person, saa talede du ikke saaledes.

Apelone. Jeg tilstaaer, at I har kunnet havt Aarsag at elske ham, men nu, eftersom I hører, at han har givet sig Fanden i Vold, og slaaet sig til den sorte Konst, bør Jer Kiærlighed, om I ellers har mindste Eftertanke, forvandles til Had. Tilmed om I havde spurt mig til Raads, førend I forlovede Jer med ham, havde jeg aldrig givet mit Samtykke dertil; thi det er en Hazard ved at forlove sig med en Acteur, som er vant til hver Aften at giøre ny Elskov, og gifte sig saa tidt, som en Autor behager at giøre mange Comoedier til.

Terentia grædende. Ach Apelone! jeg kan ikke forlade ham, endskiøndt jeg vilde.

Apelone. Hvi saa? har der været noget andet mellem Jer, end Ord og Løfter.

Terentia. Ach ja! det er Ulykken; thi jeg er ikke ganske fri, her imellem os at sige.

Apelone. Det er galt nok, men derfor tog jeg ikke Livet af mig. Jeg faldt selv engang for en Person, som jeg end ikke var forlovet med, men jeg er lige god Jomfrue for det. En Kiøbstæd-Jomfrue kan aldrig miste sin Ære; naar hun blir besvangred, falder en Bonde-Kone i Barselseng og føder Barnet. Kunde I ellers føde et Drengebarn, Jomfrue! saa var I lykkelig; thi naar en Hexemester giør en Søn, blir det en Drage-Dukke, som i Fremtiden drager Penge til sin Moer.

Terentia. Ach! Ach, Spot og Skade følges ad. Jeg vil ikke tale med den Spottefugl mere. Gaaer bort.

Sc. 2.

Apelone. Lucretia.

Apelone. Det giør mig dog ondt, at dette er hændet; thi eftersom alle Acteurene er mistænkt for den sorte Konst, vil disse Comoedier, som vi baade havde Tidsfordriv og Lærdom af, ganske ophøre. Men see, der kommer den pene Madame Lucretia, hun skal glæde sig derover; thi hun har altid været en Hader af vore Comoedier.

Lucretia. Apelone! nu har jeg faaet Hevn over Comoedierne. Jeg spaaede nok, at disse Acteurs ikke vilde komme vel af Dage; thi de har væltet sig ind paa Folk af alle Stænder, nu har de skumled over Docters, nu over Advocater, Øvrighed, Apothekere, Borgere og Adelsmænd; ja de har ikke engang sparet Paver, Cardinaler, Bisper, Barberer, Kandestøbere og Dandsemestere.

Apelone. Just derfor holdt jeg af dem; thi Comoedien er et Speil, hvorudi Mennesker kan speile sig, og rette deres Feil derefter.

Lucretia. Det meste, som behagede mig udi Comoedierne, var den sidste Act, og udi den sidste Act, den sidste Scene; thi da lakkede det mod Enden. Min Mand var der forgangen Uge, og spyttede deraf, da han gik bort.

Apelone. Jeg veed det nok; thi den Comoedie var om en taalmodig Mand. Hendes gode Kiæreste kunde have stor Raisons denne Gang.

Lucretia. I Spottefugl, hvem holder I mig for?

Apelone. For en meget artig Kone.

Lucretia. Hvad vil da slige Choser sige? Det var ikke allene den Comoedie, min Mand spytted af, men endogsaa den foregaaende.

Apelone. Deri kunde han ogsaa have sin Raison; thi der blev præsenteret en Jæger med sine Hunde, hvilket er et uangenemt Syn for visse Mænd, som kan frygte, at det kan gaae dem som Actæon, hvilken Hundene tog for en Hiort, og beed ham ihiel.

Lucretia. Hvad var det for en Mand, Actæon?

Apelone. Det var et godt stakkels Mand, som man siger, men.....

Lucretia. Hvad vil I sige med Jer Men?

Apelone. Men han havde ogsaa en meget artig Kone.

Lucretia. I maa tale tydelig for mig; thi jeg forstaaer ikke saadan forblommet Snak.

Apelone. Jeg taler, min Troe, saa tydelig, saa enhver kan tage og føle derpaa.

Lucretia. Adieu, Mademoiselle! Jeg gad ikke være her længere.

Apelone. Ligesom Dem behager. Jeg er vis paa, at vi bliver plaget med flere slige urimelige Folk, der vil glæde sig over den Hændelse, saasom de haaber, at Comoedien, som har heglet deres Feil igiennem, ved denne Leilighed vil gaae under; men see! der kommer En hoppende! det er, min Troe, Hans Frandsen.

Sc. 3.

Jean. Apelone.

Jean. Vertichoux! quel accident! on dit, que la bande va estre pendue, ha, ha, ha.

Apelone. Hvorfore er Han saa glad, Monsieur?

Jean. He bien Mademoiselle! Je vous gratule. Jeg hører, at I skal alle hænges.

Apelone. Om een i vor Bande har giort en Misgierning, det rører os andre ikke.

Jean. Que diantre? n'avez vous pas.....

Apelone. Ei! tael dog Jer Moders Maal, om det er mueligt.

Jean. Je vous dis, Mademoiselle, at I har mardi alle fortienet at rettes for de Pasqviller, I har giort mod honnettes Gens.

Apelone. Men hvad gaaer det Monsieur an? Jeg troer vel ikke, han er saa gal, at regne sig iblandt honnettes Gens.

Jean. Je me mocque de vous, Madame Grivoise! I er en Hiemføding, og jeg har ført mig op som en Cavalier udenlands pour faire honneur à la nation.

Apelone. Pour faire honneur à la nation!

Jean. Oui Madame! pour faire honneur à la nation; le Roi de France, Monseigneur & Madame saae mig aldrig at de jo strax sagde: Laissez passer & repasser ce Cavalier la; thi han bringer os Penge i Landet. Jeg veed nok, hvad mine Klæder kostede mig, som jeg lod allene giøre mig til Geburts-Dagene, allene pour faire honneur à la nation. Oui par di si fait, Madame! jeg passerede til Versailles, Fontainebleu og Marli ikke allene for en honnette Homme, men endogsaa for en honnette Cavalier.

Apelone. Saa mærker jeg da efter denne Beskrivelse, at en Hest med en guldbroderet Skabrak kan ogsaa kaldes honnette Homme, besynderlig, naar le Roi de France, Monseigneur og Madame siger laissez passer og repasser ce cheval.

Jean. Vertichoux! quelle comparaison! ah la pauvre bête! Je vous dis, Mademoiselle! at I har fortient at rettes, og at I blir ogsaa rettet, om I aldrig havde forfaldet til Trolddom, allene formedelst de Pasqviller, I har giort mod honnettes Gens.

Apelone. Je vous dis ogsaa, Monsieur! at I, mardi, burde hænges, allene efterdi I ikke har kunnet bedre Jer af de mange Characteres, I har seet forestillet paa Comoedien.

Jean. I det ringeste blir I dømt til Pilori.

Apelone. Hvad vil det Ord sige, Pilori?

Jean. Vertichoux! est il possible? Hun veed ikke, hvad Pillori er! Ah la pauvre bête! Ha, ha, ha.

Sc. 4.

Herman von Bremen. Apelone.

Herman. Alt dette, som nu skeer, har jeg sagt Borgemester og Raad tilforn, men man vil ikke troe saadanne vittige Folk som jeg.

Apelone. Det er, min Troe, den politiske Kandestøber, han vil ogsaa glæde sig over denne Hændelse.

Herman. Fanden er en stor Politicus, det maa jeg forstaae, som har studeret mine Politica.

Apelone. Jeg hører her, at han og Fanden har et Slags Studium.

Herman. Hvem er, som taler der? see! er det Hun, Mademoiselle! Det giør mig hiertelig ondt at høre den Fortræd, som deres Bande er vederfaret.

Apelone. Men er det Monsieurs Alvor, at Han har ondt af vor Fortræd?

Herman. Ja jeg kan forsikkre Hende, at jeg græmmer mig derover. Vel er det sandt, at de gode Acteurs ved deres Satires har besværget mange Folk, men jeg for min Person har tracteret det en Bagatelle. En retskaffen Politicus seer og hører kun alt saadant med Foragt. Aristoteles siger: ein weiser Mann siehet der Thoren Schimpf an mit Veracht.

Apelone. Men, Monsieur! Han, som en god Politicus, burde forsvare alt, hvad som sigter til at polere et Folk.

Herman. Hvad sigter til at polere Folk?

Apelone. Det giør Comoedien, hvorudi Menneskets Feil forestilles.

Herman. Ei Mademoiselle! Hun taler mod den sande Politie; langt fra, at Comoedier fører nogen Nytte med sig, de langt heller foraarsager en Republiqves Undergang.

Apelone. Det skulde Han have stor Møie for at bevise.

Herman. Jeg mener nei. Hør! jeg vil tiene Hende, Mademoiselle. Et Riges og Republiqves Styrke bestaaer udi Undersaatternes Enighed, og ødelægges ved Splid. Der har været fire store Monarchier i Verden, som alle ere ruinerede ved Splid. Hvad ruinerede det Assyriske Monarchie? Splid, Madame! Hvad ruinerede det Persiske? Splid, Madame! Hvad ødelagde det Græske? Splid, Madame! Hvad ruinerede endelig det Romerske? ikke, min Siel, andet end Splid. Alexander Magnus giorde et falskt Statsgreb, og forsaae sig derudi at.....

Apelone. Ei, Monsieur! dette er noget vidtløftigt hentet; hvad kommer Alexander Magnus ved vore Comoedier?

Herman. Det er kun for at bevise, at Splid og Ueenighed ødelægger en Stat.

Apelone. Men hvad Ueenighed foraarsager Comoedierne?

Herman. Comoedierne giver en Stand Anledning til at raillere med en anden.

Apelone. Ved det samme lærer de at kiende sine egne og andres Feil, hvilket kan ikke andet end være meget nyttigt.

Herman. Paa den Maade skulde det ogsaa være nyttigt, at slaaes hver Dag, at man deraf kunde kiende sin egen Styrke og andres. Nei, nei Madame! lar os tale fornuftig uden Passion med hinanden, og hør, hvad Comoedier her foraarsager. En brav ung Karl gaaer net klædt forbi, strax peger man Fingrene ad ham, og siger: see hvilken Jean de France! mener Hun, at han ikke søger at hevne sig derover? En anden fornuftig Mand søger at undervise godt Folk med lærde Discourser, og ikke vil grave sit Pund ned udi Jorden, den hedder Mester Gert Westphaler. En udi verdslig Videnskab øvet Mand vil give Øvrigheden et godt Raad, strax hedder han den politiske Kandestøber. Saa det er Frugten af Jere Skue-Spil, Madame, nemlig at een Borger driver Spot med en anden. Af Skiemt og Raillerie flyder Fortrydelse, af Fortrydelse flyder Had, af Had Splid, og af Splid en Stats Undergang, ergo derfor bør ikke slige Skue-Spil tolereres.

Apelone. Raillerie, Monsieur, træffer ikke uden Daarer, hvilke ved Forestilling af deres Characteres lære at kiende sig selv; naar de lære at kiende sig selv, beflitter de sig paa at ændre deres Levnet, naar de ændre deres Feil, blive de til gode Mennesker, og naar de ere bleven gode Mennesker, blive de gode Borgere, ergo derfor bør Comoedier tolereres.

Herman. Mit Principium staaer fast, at Raillerie foraarsager Splid, og at Splid, løser en Stats og et Riges Bygning.

Apelone. End om jeg beviser, Monsieur, at Comoedier ophæver Splid og befordrer Enighed.

Herman. Det havde jeg Lyst at høre.

Apelone. Er det ikke vist, Monsieur! at om Aftenen alle Folk er splidt ad, somme sidder paa Kroer, andre udi Fruerstuer; men Comoedien trækker dem sammen og forener dem paa eet Sted, ergo ophæver den Splid, befordrer Enighed, og efter mit Principium styrker en Stat.

Herman. Raillerie a part, lar os tale alvorligt, Madame. *Han tar hende til Side.* Apropeus, Madame, efterdi Hun taler om Samlinger, saa er det noget, som jeg længe har tænkt paa, men ikke har villet lade mig mærke med: mon det er tienligt for et Rige, at slige Samlinger skeer? kan de ikke give Anledninger til Sammenrottelser? Jeg har læset om en Persisk Konge, at han af den Aarsag forbød alle Samlinger. Den samme Konge hedte, om jeg ret mindes, Pul Asser. Han havde kun eet Been, som man kan see af Anders Christensens politiske og lærde Reise-Beskrivelse, men han havde en dobbelt Hierne.

Apelone. Pul Asser havde Ret, Monsieur! men han vilde allene hindre saadanne Samlinger, som I og andre politiske Haandværks-Folk holde paa Ølhuse, for at raisonnere om Staten og igiennemheile Øvrighed; slige Samlinger ere ligesaa skadelige, som de andre nyttige.

Herman. Adieu, Madam!

Apelone. Adieu, min Hr. Politicus!

Herman. Spot ikke, Madame! see kun vel til, at I kan udrede Eder af denne Hexe-Sag.

Apelone. Det kommer mig ikke ved, lad den Skyldige svare for sig selv. Men der seer jeg von Qvoten komme; hillemænd! hvor glad seer han ud! Nu mener han, at hans Comoedier og Marionetter vil komme paa Fod igien.

Sc. 5.

Von Qvoten. Apelone.

Apelone. Serviteur, min Hr. von Qvoten! Han seer saa glad og fornøiet ud.

von Qvoten. Ich habe Ursache mich über Ihren Fall zu erfreuen; thi først kommer jeg i min gamle Næring igien, og for det andet faaer jeg Has over dem, som har saa skammelig railleret med mig og min Bande.

Apelone. Det første Stykke, I nu spiller, blir nok om Doctor Faustus, eftersom her nu tales saa meget om Hexerie.

von Qvoten. Nei, Madame! vi har noch en bedre, som hedder Zauberei von Armida. Det er et toutafait Stykke; thi alting blir agered udi Luften.

Apelone. Hillemænd! alting udi Luften!

von Qvoten. Ja Madame! Armide lader sig aldrig see uden paa en gloende Drage, som spyer Ild. Det har noget andet at sige end Jere mavre Comoedier.

Apelone. Forlad mig det, vi har ogsaa havt gloende Drager udi vore Comoedier, som for Exempel udi det Stykke, kaldet Ulysses von Ithacia.

von Qvoten. Jeg veed nok, hvad I mener derved. Men nu faaer I Skam for det og andet Jer Raillerie.

Apelone. Men mener I, at een Mands Fald ruinerer den hele Bande?

von Qvoten. Efter Rygtet, saa er der meer end een Hexemester i Jer Bande. Alle Folk vil glæde sig over Jer Fald; thi I

har fort brave Folk ind udi Jere Comoedier, hvilket er skarnagtigt.

Apelone. Det skulde I have stor Umage at bevise; men vi kan vise, at I fører brave Folk ind udi Comoedier, ja vor Herre selv, som udi den Comoedie om Adam og Eva, og giør af hellige Historier liderlige Skuespil.

von Qvoten. Saaledes ere de fleste Skuespil udi Spanien, hvor Nationen er meget poleret.

Apelone. Det er ogsaa brugeligt i Spanien, at Parterret falder paa Knæe og læser, naar en Munk med et Crucifix i Haanden kommer ind paa et Theater.

von Qvoten. Gak I kun hen, og fald paa Knæe, og bereed Jer til Døden, om I ogsaa er skyldig; eller, hvis I er uskyldig, da see til, at I kan faae fat paa en Procurator, der kan forsvare Jer Sag, om det ellers er mueligt, at nogen Procurator vil tage sig Jer Sag an; thi I har lagt Jer ud med hele Verden. *Gaaer ud.*

Sc. 6.

Apelone.

Jeg gad ikke staae her længere. Men der seer jeg to af vore Acteurs komme, det tiener ikke, at Folk finder os nu omstunder meget sammen. Jeg vil slutte mig ind, indtil jeg faaer at høre Udgangen paa dette.

Sc. 7.

To Comoedianter.

Første Comoediant. Ach Monfrere! hvis dette er sandt, saa er det en forskrækkelig Historie.

Anden Comoediant. Ja det er vist nok, at han er greben, og har tilstaaed det selv.

Første Comoediant. Men kan det dog være mueligt, at vi ved saadan lang Omgiængelse ikke skulde have mærket det ringeste af ham?

Anden Comoediant. Ja det maa du vel sige. Han har kunnet mesterlig dølge sin Ondskab, thi han gik i Kirke ligesom en af de andre, og jeg hørte aldrig et bespotteligt Ord af hans Mund.

Første Comoediant. Jeg bilder mig ind, at det hænger anderledes sammen.

Anden Comoediant. Nei Monfrere! du kanst forlade dig dertil, at det er sandt, og at han selv har tilstaaet det.

Første Comoediant. Ja er det sandt, saa vil jeg aldrig bede for ham, men selv hielpe til at tænde Baalen, hvori han skal brændes. Men kan et Menneske ikke lyve sig selv paa?

Anden Comoediant. Hvilken Snak! Hvem vilde lyve sig selv paa, for at døe den skiændeligste Død?

Første Comoediant. Siig ikke det, Monfrere! det kan enten skee udi Raserie, eller et Menneske kan være kied af sit Liv, og saasom det ikke vil tage Livet af sig selv, styrte sig paa den Maade udi Ulykken. Man har jo Exempel, at mange melancholske Mennesker har taget Livet af andre, for at miste Livet selv, andre løiet sig de Ting paa, som de aldrig har bedrevet, allene for at døe. Thi det, som man kalder Trolddom, er noget underligt, som jeg aldrig har kunnet hitte Rede til; man mærker jo, at de Nationer, blandt hvilke man holder Fanden at have som sit Hovedsæde, ere de allerfattigste. Er det ikke underligt, at Finlapper, der holdes for at kunne giøre saa store Ting ved Fandens Konster, ere færdige at døe af Armod, ligesom det var Fanden ikke lettere at bringe Penge til sine Tilhængere, end at giøre store Mirakler, dreie Veir og Vind, giøre Reiser til den anden Ende af Verden for deres Skyld, saa tidt som de befaler? Er det ogsaa ikke underligt, at man hører af ingen Troldbom udi de store Stæder Paris og London, hvor Fanden kunde giøre mere Bytte een Dag, end udi Lapland udi ti Aar? Man maa holde for, at Trolddom er enten naturlig Bidenskab eller Fandens Konst. Er det naturlig Videnskab, saa burde den have Gænge iblandt de lærde Nationer, som have oprettet Collegier for Naturens Eftergrandskning, og ikke hos Folk, som kan hverken læse eller skrive; er det Fandens Konst, hvorfor er de Folk da fattigere end andre? hvorfore skulde Fanden gaae de store og ugudelige Stæder forbi og sætte sig ned udi Lapland, hvor der er kun en Haandfuld af Folk at forføre, ikke uden at man vilde sige, at saasom han er gloende heed, saa vil han helst være i Finmarken, for at kiøle sig, hvilken Objection dog er mere artig end grundig. Nei Troldbom har sin Oprindelse af Vankundighed, og regierer blandt dem, som ikke kan examinere en Ting; thi man seer, at naar Øvrigheden i en Provinds er superstitieux, saa er det hele Land strax fuld af Diævle; er den vantroe, saa hører man intet mere tale om Troldbom.

Anden Comoediant. Jeg tilstaaer alt dette, Monfrere! Men her er baade egen Bekiendelse og Folkes Vidnesbyrd, som har seet ham mane Fanden til sig. Du kiender jo Personen saa vel som jeg. Han er jo aldeles ikke af de Folk, der er saa kied af Livet, at han skulde lyve sig saadant selv paa.

Første Comoediant. Ikke uden den Gield, han er udi, skulde kunne bringe ham dertil.

Anden Comoediant. Ei Snak, han lægger aldrig en Ting saa nær paa Hiertet, at en maadelig Penge-Sorg skulde giøre ham saa modløs; tilmed beviser hans Penge-Mangel, at han ingen Troldmand er; thi naar nogen giør Contract med Fanden, handler den første Artikel gierne om Penge.

Første Comoediant. Men maaskee han er falden til dette allene af Penge-Mangel, og at han blev greben, førend dette kom til nogen Fuldkommenhed.

Anden Comoediant. Det kan have nogen Rimelighed. Men ,jeg vil dog ikke fordømme ham endnu.

Sc. 8.

En Trommeslager. Almue. De Forrige.

En kommer ind og slaaer paa Tromme, gaaer tre Gange om Theatrum, faaer Tilløb nu af en, nu af en anden, og bringes tilveie saa mange Folk, som man kan overkomme, fær Børn og gamle Kiællinger, som ringe sig om Trommen, naar efterfølgende blir oplæst:

Borgemestere og Raad udi Tiisted giøre vitterligt, at saasom Leander, Acteur, er overbeviset saavel af tilstrækkelige Vidnesbyrd, som af egen Bekiendelse, at have ved den sorte Konst manet Fanden til sig udi sit Huus, hvor han er greben, og udi Fængsel har bekiendt, at de fleste af Acteurene udi samme Bande ere lige skyldige med ham derudi; saa advares alle og enhver, som slige Acteurs herberge, at de strax seer til, at de blive tilstede, og ei kommer ud af deres Huse, til videre; befindes nogen at have fordølget dem for at undgaae Justitien, og undflye den tilbørlige Straf, som de, andre til Skræk og Exempel, bør lide, da skal de, som Medvidere, underkastes samme Straf, endskiøndt der intet andet kan overbevises dem.

Rører Trommen igien, og gaaer ud forfulgt af den hele Skare, som giør stor Allarm.

Sc. 9.

De to Comoedianter. Siden **to Drenge** med Viser.

Første Comoediant. Hørte du det, Monfrere!

Anden Comoediant. Ja jeg hørte det. Jeg kan neppe staae paa mine Been af Forskrækkelse. Men hvad ondt har vi giort ham, at han skulde digte os uskyldige Mennesker saadant paa?

Første Comoediant. Naar En er kommen i Ulykke, stræber han at bringe andre med derudi. Hvad skal vi nu giøre? Løber vi bort, saa giør vi os mere mistænkte, og blir vi tilstede, saa underkaster vi os stor Fare.

Anden Comoediant. Jeg holder raadeligt at blive tilstede: thi een Mands Sigelse kan ikke fælde os.

Første Comoediant. Men som ingen har de Tanker, at Personen skulde lyve sine bedste Venner paa, mon man ikke kan føre os paa Pinebænken og komme os til at bekiende det, vi aldrig har tænkt paa? mon vi ogsaa ikke staae i Fare for Almuens Raserie, mod hvilken Øvrigheden selv udi en Stad ikke kan beskytte os?

Anden Comoediant. Du har Ret. Det er da bedst, at vi tage Flugten. Men hvor skal vi flye hen? Jeg er vis paa, at ingen kommer ud af nogen Port.

To Drenge kommer ind med Viser og raaber: Nye Viser om alle Comoedianterne, som er seet udi Varulve-Lignelse.

De kiøber Viserne, og kiger lidt i dem.

Første Comoediant. Ach Himmel! er det mueligt, at Folk kan lyve med slige Omstændigheder? Her finder jeg baade mig og dig, Monfrere! i en lang Samtale, som vi har holdet med Fanden, og Tiden, paa hvilken vi har paataget os en Varulvs Skikkelse.

Anden Comoediant. En Løgn vælter sig frem ligesom en Sneebold, der alt blir større og større.

Første Comoediant. Vi vil flygte hen til min Svoger, han skiuler os nok, indtil denne Raserie gaaer over.

Sc. 10.

Tre bevæbnede Mænd. De samme.

Første Soldat. To af dem blev sagt at skulle staae her i Gaden.

Anden Soldat. Tænk engang, hvor uforskammed de vare, de stod blandt andre Folk ved Trommen, da Øvrighedens Ordre blev oplæset. See! her har vi dem, min Troe!

De spænder Hanen paa Musqvetterne, og tvinger dem at give Kaarderne fra dem.

Første Comoediant. Ach! er det mueligt, at uskyldige Mennesker skal saa blive medhandlet udi en Christelig Republik!

Første Soldat. Ja du est vel uskyldt at tale om Christendom! du som har forsvoret Troen og forskrevet dig til Fanden med dit eget Blod.

Første Comoediant. Jeg har aldrig tænkt at giøre saadant, end sige giort det.

Anden Soldat. Som skaber dig om til Varulv, for at myrde uskyldige Folk om Natten paa Gaden.

Første Comoediant. Vi veed intet deraf.

Første Soldat. Som udaf Ondskab opvækker Himmel-storm, fattige søfarende Folk til Ulykke og Fordærvelse. Der forgik tre Skibe i Gaar af en Storm, som ingen uden disse forbandede Trold-Hunde har foraarsaget.

Første Comoediant. Ach! ach! hvilke uhørlige falske Beskyldninger!

Anden Soldat. Som har forgiort tre smukke Danneqvinder.

Første Comoediant. Ach vær forsikkret, at Himlen vil hevne vor Uret.

Første Soldat. Himmelen! hvad har I Karle med Himlen at bestille, som ved Forskrivelser engang for alle har sagt. Jer derfra?

Anden Soldat. Det er underligt, at de Folk kan nævne Himmelen, jeg meente, at det var Troldmænd forbudet.

Første Soldat. Nei Broder! Skam faae de Hunde, de betinger sig saadant udi Contracten, at de skal baade kunne læse og gaae i Kirke, paa det at ingen skal mærke deres Trolddom.

Første Comoediant. Men er det nok, at En falskelig beskylder os, ere ikke vore Ord saa gode, som hans? Vi tilbyder os altid med opragte Fingre at be-eedige vor Uskyldighed.

Anden Soldat. Enten I svær, eller en Hund giør, det kommer paa eet ud. Man tilstæder ikke slige Folk at sværge. Pinebænken skal nok komme Jer til at bekiende.

De trækker dem ud.

Act. 5.

Sc. 1.

Retten præsenteres.

En Dommer. En Skriver. Betientere. Leander.

En Betienter

kommer først med et Røgelse-Kar, sigende:

Jeg maa ryge, for at Trolddommen skal ingen Magt have.

Derpaa kommer Dommeren, og sætter sig ved een Ende af Bordet, og Skriveren ved den anden Ende, og Betientere staaer hos

Dommeren. Børnlille! jeg har aldrig siddet paa mit Dommer-Sæde med saadan Forskrækkelse, som jeg sidder i Dag; thi her handles ikke om Mord, Tyverie, Vold eller andet deslige; men at udrydde Trolddom udaf Staden, som maaskee har grebet videre om sig, end vi tænker. Kalder ind Hovedmanden først, at vi kan høre ham allene; siden vil vi examinere de andre, og endelig confrontere dem sammen. Ach! ach! ach! vor kiære Tisted! Den Anklagede kommer ind. Lad ham ikke komme mig saa nær! Hører I vel, bliv staaende, Menneske! ved Skriverens Side. Skriveren flytter sig op til Dommeren. Bliv kun siddende, Hr. Skriver!

Skriveren knælende. Jeg vil nok staae her og skrive, Hr. Dommer; thi det er saa mørkt ved den anden Side.

Dommeren. Ei! blir I kun siddende; der er jo ligesaa lyst der, som her.

Skriveren. Nei, jeg takker skyldigst. Jeg kan, min Troe, ikke see en Bogstav ved den anden Side.

Dommeren. Jeg befaler Jer at sidde paa Jer gamle Sæde.

Skriveren sætter sig knælende ned, seer sig ofte tilbage, og har adskillige Ophævelser, naar den Beskyldte kommer ham for nær, hvilket varer den hele Act.

Dommeren. Hør unge Karl! tilstaaer du, at du est skyldig udi den Sag, som du est arresteret for?

Leander. Ja jeg giør, Hr. Dommer! Jeg gaaer aldrig fra min Haand.

Dommeren sagte. Ha ha! der fik vi det at vide, at han har giort skriftelig Contract med Fanden. Høit. Har du skrevet det med dit eget Blod?

Leander. Det er selsom Spørsmaal, Hr. Dommer! om jeg maa tale saa frit; saa længe jeg har Blæk at skrive med, bruger jeg ikke Blod.

Dommeren til den næst staaende, sagte. Kan man og forskrive sig til Fanden med Blæk?

Betienteren. Ja! Jeg troer, Hr. Dommer! thi man har Exempler derpaa.

Dommeren. Vi behøver ingen anden Examen, hvad hans Person er angaaende, thi han tilstaaer det selv.

Leander. Jeg har aldrig negted det, Hr. Dommer, men jeg kan ikke begribe, hvi man handler saaledes med mig, og trækker mig i Arrest for saa ringe Sag.

Dommeren. Ach! Himmel! er det en ringe Sag? Skriv, Hr. Skriver! at han offentlig udi Retten har sagt, at det er en ringe Sag.

Leander. Ja, og jeg erbyder mig strax at deponere her i Retten fire og tyve Rixdaler til videre.

Dommeren. Skriv, Hr. Skriver! at han offentlig tør lade sig mærke med at ville bestikke Retten.

Leander. Jeg vil ikke bestikke Retten, men.....

Dommeren. Holdt din Mund, til jeg spør videre. — Hvor længe er det siden, du giorde den Forskrivelse?

Leander. Vexelen er sex Maaneder gammel, men.....

Dommeren. Sex Maaneder gammel! *sagte.* Jeg maa lee deraf, at han kalder det en Vexel og giør Fanden til en Vexeleler.

Skriveren. Fanden, Hr. Dommer! aber Menneskene efter udi alting, og begynder nu ogsaa at handle med Vexeler. Jeg kan troe, at han gir Contracten Navn af Vexel, eftersom Vexel-Ret er den største.

Dommeren *høit.* Det er forskrækkeligt, hvordan saadant har kunnet været dulgt et heelt Aar.

Leander. Manden har havt Taalmodighed med mig, og ladet den fornye indtil nu.

Dommeren. Du er jo saa vel oplyst, at du burde tage dig vare for den Mand.

Leander. Hvi saa? det er jo en skikkelig Mand?

Dommeren. Skriv, Hr. Skriver! han kalder ham en skikkelig Mand. *sagte.* Det er Fanden, som taler af hans Mund.

Leander. Han har aldrig giort mig nogen Fortræd, men havt god Credit for mig indtil nu.

Dommeren. Du stiller dig taabelig an, min Karl! ligesom du ikke vidste, at han altid gir Folk Credit til en Tid, men siden piner desmeere; hvor længe er det siden du var i Kirke?

Leander. Det er ikke otte Dage siden. Men jeg kan ikke begribe, hvad slige Spørsmaal giøres til denne lumpene Sag.

Dommeren. Er det du selv, som taler, ung Karl! eller er det Fanden? Skriv, Hr. Skriver, at han kalder det en lumpen Sag.

Leander *træder til Side.* Jeg troer, Dommeren og alle Mennesker her i Byen er splittergal. Jeg maa giøre mig gal med, saa maaskee det tør gaae bedre.

Dommeren. I hvilken Kirke est du døbt?

Leander *vrænger Munden og stiller sig gal an.*

Dommeren. Ach! Himmel! see hvilke Convulsioner han fik, da man nævnte det Ord. Skriv, Hr. Skriver! *Skriveren kryber under Bordet.* Hvor blev Skriveren af? Ach! Himmel, hvilket Koglerie! jeg troer han forsvandt.

En Betienter. Nei, Hr. Dommer! han sidder under Bordet.

Leander gior Grimacer igien, hvorvaa han blir trækket ud, Skriveren kryber frem igien.

Dommeren. Gid vi havde vel Ende paa denne Sag! Det er forskrækkeligt, at have med de Slags Folk at bestille. Men man maa forrette sit Embede.

Skriveren. Ja vist, Hr. Dommer! thi det hedder: Scheu das Recht, und thue den Teuffel nicht.

Dommeren. Ja I har en Ære at tale med, som kryber under Bordet!

Skriveren. Der faldt en Pen ned for mig, Hr. Dommer! Jeg giorde det, min Troe, ikke af Frygt.

Dommeren. See vel til, at der falder ikke flere Penne ned, thi her staaer større Pust tilbage endnu.

Sc. 2.

To andre Acteurs, med Personerne af forrige Scene.

Dommeren. Jeg formaner Eder, at I bekiender frivillig Eders Ondskab, og nøder os ikke til det Middel, som vi ugierne bruge, nemlig: at udpresse Sandheden ved piinlig Forhør. Eders Collega har udlagt Jer alle og tilstaaet sin Misgierning, hvorfore han har undgaaet det, som I trues med, og slet og ret uden foregaaende Piinsel skal døe for sine Synder. Efterfølger hans Exempel, det er det bedste Raad, jeg kan give Eder, og udlægger de andre, som ere i Ledtog med Eder.

Første Comoediant. Vi har aldrig hverken giort eller tænkt at giøre de Ting, som vi tiltales for, haaber ogsaa, at vi ikke bliver fordømte paa et ondt Menneskes falske og løse Angivelse; thi hvis saadant kan overbevises os, vil vi aldrig veigre os for at undgaae den Straf, som Loven dicterer.

Dommeren. Det er ikke rimeligt, at et Menneskes Ondskab skulde være saa stor, at det uden Henseende til ringeste Nytte eller Fordeel skulde ville styrte sine Venner udi saadan Ulykke. Jeg seer derfor, at I ere haardnakkede, og vil endelig underkaste Jer piinlig Forhør.

Første Comoediant. Vi kan og bør ikke lyve os selv paa slige gruelige Misgierninger, naar vi ere ganske uskyldige.

Dommeren. Hr. Skriver! examineer I dem, det bedste I kan, thi vi vil forsøge de lempeligste Middeler, førend vi skrider til de haarde.

Skriveren, som sidder og lugter til et Hovedvandsæg, stiller sig an, som han er hæs for sit Bryst, peger paa Brystet, og siger med en hæs Stemme, at han er saa elendig for sit Bryst, at han ikke kan tale.

Dommeren. Den Hæshed kom Jer hastig paa — det er Skam at være saa frygtagtig — bliv kun siddende. Jeg skal nok forrette det selv. Hører, I Syndere! siger mig, hvo har først forført Jer til at øve den sorte Konst?

Første Comoediant. Ingen har forført os, og vor sidste Bekiendelse skal være, at vi aldrig har øvet den.

Dommeren. Siger mig da, hvorlænge er det, siden Eders Kammerad slog sig først dertil?

Begge Comoedianter. Det er os ganske uvitterligt, thi havde vi vidst noget derom, havde vi strax givet det tilkiende.

Dommeren. Jeg mærker nok, at de ikke vil bekiende; lad den første komme ind for at overbevise dem det selv.

Sc. 3.

Leander. Personerne af forrige Scene.

Skriveren kryber under Bordet igien.

Dommeren. Vi har atter engang ladet Jer indhente her for Retten, ikke for Jer egen Skyld, men for at overbevise Jere Kammerader, som af en særdeles Haardnakkenhed intet vil bekiende.

Leander. Det kommer mig aldeles ikke ved, Hr. Dommer! enhver maa svare for sig. Jeg har nok i min Deel.

Dommeren. Har I ikke tilstaaet, at de andre af Banden var ligesaa skyldig som I?

Leander. Jo det har jeg sagt, men det kommer mig ikke ved.

Første Comoediant. Har I sagt, Monsieur Leander! at vi ere ogsaa skyldige, saa har I sagt som ingen ærlig Karl. Vi ere aldeles rene og frie derfor.

Leander. See! hvor hellig de kan giøre sig. Det være langt derfra, at jeg er Jer Fiscal. Jeg siger kun, at I ere lige saa meget skyldige som jeg; ikke i nogen ond Henseende; thi I kan være lige gode for det.

Dommeren. Ach! hvilken Bespotter! Skriv, Hr. Skriver! — men hvor blev Skriveren af igien?

En Betient. Jeg troer, at han er under Bordet igien.

Dommeren. Trækker ham frem! han har forholdet sig saaledes denne Gang, at han ikke burde sidde i nogen Ret mere.

Betienten. Ach! Hr. Dommer! han ligger i Besvimelse.

Dommeren. See da til, at I faaer ham udbaaret, ellers døer han reent af Frygt. Man bær ham ud.

Anden Comoediant. Men hvad ondt har vi giort Jer, Monsieur Leander, at I skulde digte os saadant paa, for at styrte os i Ulykke?

Leander. Hvad Ulykke vil jeg styrte Jer udi? Jeg har allene spurgt, hvorfor jeg skal trækkes mere i et hæsligt Fange-Huus, end andre, som ere ligesaa meget skyldige, som jeg?

Anden Comoediant. Saa har I da ikke givet os an udi sær?

Leander. Hvad kommer mig ved, Messieurs! at give Jer an? Jeg siger kun, at de fleste udi vor Bande er ligesaa meget skyldig som jeg.

Anden Comoediant. Det er Fanden, der kommer Jer til at tale saadant.

Leander. Jeg troer, I ere reent galne, Messieurs! er I intet skyldig, saa er det desbedre for Jer.

Første Comoediant. Men hvorfore har I da anklaget os?

Leander. Jeg har ikke anklaget Jer; men jeg siger det kun.....

Dommeren. Lader Pinebænken hidføre.

Leander. Pinebænken for en lumpen Vexel af halvtredsindstyve Rixdaler, hvorpaa jeg strax kan betale den halve Deel, saa at der rester kun fem og tyve Rixdaler, som jeg inden tre Dage kan betale!

Dommeren. Ach! Himmel! nu raser han.

Første Comoediant. Hr. Dommer kan høre, at han er fra sin Forstand, og derfore kan man ikke reflectere mere paa det, som han beskylder os for.

Leander. Og mig synes, at alle de, jeg har talt med paa nogen Tid, ere splitter galne og affindige.

Dommeren. Det er just Galskabs rette Kiendemærke, at man bilder sig ind, at være allene viis, og alle andre Mennesker galne.

Første Comoediant. Synes Dommeren ikke, at det var bedst, at man lader ham aarelade først, og siden høre, om han vil tilstaae sin Beskyldning?

Dommeren til Betienten. Gak strax hen til Mester Herman, og bed ham komme hid med sin Lancette.

Leander. Det giøres aldeles ikke nødig; thi alle fornuftige Folk maae tilstaae, at det er større Tegn til Galskab, at kaste en ærlig Karl udi et mørkt Fange-Huus for halvtredsindstyve Rixdalers Gield, som lover inden tre Dage at betale, end at klage sig over saadan Medfart.

Dommeren. Hør, nu er han i Vexlen igien. Det er vist nok et stærkt Raserie.

Leander. Nei, Hr. Dommer! jeg har min fulde Forstand, som tilforn.

Første Comoediant. Jer synes kun saa, Monsieur Leander!

Leander. Gid I faaer en Ulykke med Jer Synen. Mon jeg ikke veed det selv bedst?

Første Comoediant. Nei, naar Patienten mærker sin Svaghed, er der Forhaabning til Forbedrelse.

Sc. 4.

Mester Herman. De Andre.

M. Herman. Hvor er den Person, som skal aarelades?

Dommeren. Der staaer han.

Leander peger paa den anden Comoediant. Det er denne Person, Mester!

Barberen tar fat paa den anden urette, og vil med Magt aarelade ham. Han løber, og skriger: Det er ikke mig. Barberen løber efter ham.

Dommeren sagte til Barberen. Nei, det er den anden Mand, Mester! Det er en Person, som er beskyldt for en Troldddom, og her udi Retten først længe har tilstaaet, at han har forskrevet sig til Fanden, men nu, naar vi examinerer ham videre, taler han hen i Veiret om en Vexel paa halvtredsindstyve Rixdaler. Nu kan det være, at han stiller sig saa an, for at forhale Executionen. Men disse tvende, som han har udlagt at være i Ledtog med sig, paastaaer, at han er fra sig selv, og begierer af Retten, at han maa aarelades, for at see, om han blir siden ved sine Beskyldninger. Synes Jer ikke, at det er raadeligt?

M. Herman. Ach! freylich. Jeg raader aldrig fra Aareladen; thi at lade sig aarelade eengang, giør en Patient ligesaa meget godt, som at bruge Doctor Bombasti Hoved-Piller et heelt Aar. Ich will dem Hrrn. Richter sagen, weil das Blut, auf Latein sanguis, obstruxirt ist, so folget ja nothsächlich, daß die Adern oder Vena müsse eröffnet werden. Sextus Empiricus schreibt sehr gründig davon also.....

Dommeren. Vi har ikke Stunder denne Gang at høre paa, hvad Sextus Empiricus siger; vil I kun strax forrette Jer Embede, at vi kan faae Ende paa denne fortrædelige Sag!

M. Herman. Men skal de andre ikke aarelades med? det kunde jo ikke skade, thi man kan ikke bruge en god Ting for ofte.

Dommeren. Nei! Nei! tag kun fat paa den ene Karl.

M. Herman. Nach Befehl. Ellers var jeg tilfreds, at I vilde aarelades alle, og Hr. Dommer med; thi jeg skulde expedere Jer alle i et halv Qvarteer; til Synderen. hør min Ven, vil I være ladet paa Armen, Foden eller Panden?

Leander. Paa ingen af Delene; thi jeg skader slet intet.

M. Herman. Hvad kommer det mig ved? Her er jo en Interlocutorie-Dom for, at I skal aarelades. Jeg var tilfreds, at der aldrig blev fældet andre Domme udi nogen Ret, saa fik vi nogen Næring. Kom Kammerad! lav Jer til, jeg skal giøre det saa net, at I neppe skal føle dertil.

Leander. Gaa mig fra Livet, siger jeg. I har selv Aareladen fornøden, mere end jeg.

Dommeren. Gaaer hen to Mænd, og holder ham.

Leander. Ach! Hr. Dommer! handle dog ikke saadan med mig, betænk, at jeg har Magt til at appellere til høiere Ret. Jeg sværr Ham til, at jeg er ligesaa frisk og sund, som jeg nogen Tid har været, og at den eneste Sygdom, jeg har, kommer af den Sorg, jeg har, at see mig saa uskyldig medhandlet.

Dommeren. Men I bekiender først for Retten, at I har forskrevet Jer for sex Maaneder siden til Fanden, udlægger de andre af Banden, siger, at Fanden er en skikkelig Mand, og at Sagen i sig selv er en ringe Ting, og endelig, naar man continuerer at spørge videre om Jer sorte Konst, svarer os om en Vexel paa halvtredsindstyve Rixdaler; hvad skal man kalde saadant?

M. Herman. Das heist nicht anders, als furorem oder mania.

Leander. Ach Hr. Dommer! Jeg troer ikke andet, end her er Vildfarelse i denne Sag. Her er nyeligen en protesteret Vexel paa mig. Strax derpaa kommer En, og varer mig ad, at man vil trække mig i Arrest. Siden kommer Byens Folk, og vil storme til mit Huus. Alt dette kunde jeg nogenledes begribe, saasom jeg meente, det var for Vexelen. Men det øvrige, som siden paafulgte, har været forblommet Tøi for mig; thi da jeg lover, at stille Caution, svarer de, at hele Verden ikke kan cavere for mig; da jeg sagde, at det var en ringe Sag at trækkes i Fængsel for, kalder de mig en Bespotter. Siden kommer adskillige Folk, og vil spørge mig til Raads i den sorte Konst. Og endelig hører jeg med Forskrækkelse, at det ikke er for Vexelen, men for Trolddom, jeg sigtes. Jeg vil døe paa, Hr. Dommer! at man confunderer mig med en anden Person, som jeg maaskee ligner.

Dommeren. Hvad Pokker er dette? Er det ikke for Trolddom, at I er sigtet?

Leander. Jeg kræver Himmelen til Vidne, at jeg ikke veed, hvad Trolddom er.

Dommeren. Hvorfor siger I da i Førstningen, at I er skyldig?

Leander. Naar Dommeren spurgte mig derom, tænkte jeg, at han menede Vexelen.

Dommeren. Men her findes jo Folk, som har hørt og seet Jer mane Fanden?

Leander. Jeg beder ydmygst, at de Folk maa fremkomme.

Mons. Godtroe træder frem. Jeg er den Mand, Hr. Dommer, som først er bleven dette vaer. Jeg baade har hørt og seet ham mane Fanden til sig.

Dommeren. Saae I da Fanden selv?

Godtroe. Nei! men mig synes, som jeg hørte et stort Bulder.

Leander. Jeg beder ydmygst, Dommeren vil tillade, at giøre denne Mand nogle Spørsmaal, som kan give Oplysning i Sagen. — Hvad Tid var det, I hørte mig øve den sorte Konst?

Godtroe. Det var i Formiddag Klokken ni.

Leander. Paa hvad Sted giorde jeg det?

Godtroe. I Forstuen af Jer Huus.

Leander. Kan I erindre Jer de Ord, som jeg brugte?

Godtroe. Mestendeels. I manede en af de onde Aander ved Navn Mephistopheles til Jer, men forbød ham, at gaae inden for en Kreds, som I havde giort paa Gulvet. En halv Time derefter hørte jeg, tillige med en anden Mand, Jer inden for at raabe paa en anden Aand, ved Navn Polidorus.

Leander. Denne samme Mand, som har beskyldet mig, skal ogsaa friekiende mig.

Dommeren. Mig synes tvertimod.

Første Acteur. Velædle Hr. Dommer, nu rører Samvittigheden mig, og nøder mig at bekiende, at Monsieur Leander har manet Fanden, og vi ere Medvidere derudi.

Dommeren. Det er os kiært, at I engang gaaer i Jer selv.

Leander. Jeg tilbyder mig ogsaa at bevise, at Mester Herman Barberer er Medvidere derudi.

M. Herman. Wer? Ich? See, hvilke forbandede Mennesker det maa være! Ach! troe dem ikke, Hr. Dommer. Jeg er en ærlig Mand, som har Navn for at være en afsagt Fiende af saadant; thi jeg har med egen Haand sat Ild paa et Huus, som var mistænkt for Trolddom, hvorvel Folkene, som bleve opbrændte, siden befandtes at være uskyldige; saa jeg omkom sex uskyldige Mennesker paa eengang, ja havde nær sat den hele Bye i Brand, af lutter Guds Nidkiærhed.

Leander. I maa stille Jer saa hellig an, som I vil, Mester Herman! saa skal jeg dog bevise Jer det over med slige Omstændigheder, at I skal tilstaae det selv.

Dommeren. Ach! Himmel! hvor kan ikke Synden i en Hast tage overhaand! Jeg troer, at den hele Bye er besænget med Trolddom.

M. Herman. Ach! Hr. Dommer kan jo see, at han ikke siger saadant, uden for at bringe andre udi Ulykke med sig.

Leander. Jeg begierer ikke, at man skal agte mine Ord. Men jeg byder mig at tilveiebringe saadanne Vidnesbyrd, at al Verden skal bekiende, at I har været Medvider.

M. Herman græder.

Dommeren. Min gode Mester Herman! nu er det for silde at græde. Det skulde I have giort tilforn.

M. Herman. Ach! ach! ich bin saa unschuldig als ein Schaaff.

Dommeren. Det giør mig ondt for Jer smukke Kone og Børns skyld. Det kan I dog forlade Jer til, at I ikke skal blive fordømt allene paa deres blotte Ord, med mindre I tillige med blir lovligen overbeviist.

Leander. Jeg skal bringe ham til at bekiende det selv.

Dommeren. Kan I ellers udlægge nogen anden.

Leander. Ja Hr. Dommer! jeg kan, naar jeg tænker mig om; jeg kan blandt andre bevise, at Skriveren i denne Ret har i et heelt Aar været Medvidere derudi.

Dommeren. Skriveren! Nu kan jeg begribe, hvorfor Karlen krøb under Bordet. Det var mere af ond Samvittighed, end af Frygt for disse Troldmænd. Hvor blev han henbaaret?

En Betient. Han blev ført i det næste Cabinet ved denne Sal.

Dommeren. Er han frisk igien?

Betienten. Ja! han sidder og spiller Dam med Dommerens Lakei.

Dommeren. Lad ham strax komme herind.

Skriveren *trækkes ind og skriger himmelhøit.* Ach, Hr. Dommer! jeg kan ikke forrette mit Embede, naar jeg er omringet af lutter Troldmænd. De havde forhexed mine Hænder, at jeg ikke kunde skrive et Ord.

Dommeren. Ach! Ach! hvilken hellig Mand! End om man kan overbevise Jer, at I er Medvidere udi den sorte Konst?

Leander. Jeg vil underkaste mig tidobbelt Straf, dersom jeg ikke beviser, at han har hørt og seet os giøre det, som vi beskyldes for, nogle Gange.

De to Comoedianter. Vi erbyder os til at bevise det samme.

Dommeren. Fy skam Jer! der staaer I udi en Maade! I bør lide dobbelt Straf, som er en Rettens Betienter.

Skriveren. Nu er jeg syrgetyve Aar gammel, men har jeg i de syrgetyve Aar seet nogen Nisse, eller Dragedukke, end sige en fuldkommen voxen Diævel, saa vil jeg ønske, at jeg maa blive til en Diævel selv.

Dommeren. Nu faaer man at høre Sandheden, naar Vidnesbyrdene komme for en Dag.

Skriveren. Hvad vil al Verdens Vidnesbyrd sige, mon jeg ikke veed det selv bedst?

Leander. Jeg skal strax hielpe Jer alle udaf Drømmen. I hørte jo forgangen Aar spille en Tragoedie kaldet Polidorus?

Skriveren. Det er sandt.

Leander. Kan I ikke erindre Jer, at udi samme Tragoedie indfalder en Scene, hvorudi man maner Fanden?

Skriveren. Jo jeg kan, og den Diævel hed Mephistopheles, som man manede. Men det var kun et Spil.

Leander. Og det, som har foraarsaget denne store Allarm, er ei heller andet. Sagen er denne: Klokken ni gik jeg i min

Forstue, og læsede over paa min Rolle af samme Tragoedie, som skal spilles i Morgen. Denne gode Mand, som her staaer, har hørt derpaa, og bildet sig ind, at det var Alvor, ført mig ud i Byen for Trolddom, Historien er derpaa bleven forbedret, som gemeenlig skeer, og kommen med Omstændigheder Øvrigheden for Ørne, som skikkede Folk at gribe mig. Nu var just samme Tid en Vexel med Protest kommen tilbage for mig, hvorudover jeg bildte mig ind, at Arresten skulde være for den samme, og derfor altid saavel da, som nu her for Retten, har tilstaaet, at jeg var skyldig, nemlig at betale Pengene, ikke udi Trolddom, hvorom jeg aldrig har drømt. Til Beviis paa dette, som jeg siger, leverer jeg her mit Papiir til den Person, som har beskyldet mig, at han kan see, om det ikke kommer overeens med det han hørte.

Anklageren (ɔ: **Mfr. Godtroe**) læser Skriftet, falder paa Knæe. Ach! Hr. Dommer! det er det selvsamme. Den Allarm, som er foraarsaget, er ikke skeet af Ondskab, men af Vildfarelse, Personen er ganske uskyldig. Jeg beder ydmygst, at jeg maa slippe med en Afbigt.

Dommeren. Gid I faaer Skam med Jeres forbandede Relationer!

Han gaaer bort, hængende med Hovedet.

Sc. ult.

En af Comoediauternes Moder. Terentia (Leanders Kiæreste). **De tre Acteurs. Skriveren.**

Moderen tar fat paa Skriveren. Ach, Hr. Skriver! handle ikke saa hardt med min Søn.

Kiæresten ryker ham til den anden Side. Ach, Herr Skriver! tael et godt Ord for min Kiæreste!

Skriveren. Ei, lad mig gaae i Fred!

Moderen. Ach Hr. Skriver! det er et ungt Menneske, som let kunde forføres.

Kiæresten. Ach, Hr. Skriver! tael et godt Ord for ham hos Dommeren.

Skriveren. Gid I faae en Ulykke, I maatte lade mig være i Roe.

Moderen. Ach, Hr. Skriver! vi ere alle Mennesker.

Kiæresten. Ach, Hr. Skriver! lad ham dog komme i det ringeste i Christen Jord.

Skriveren. Lar I mig ikke gaae, skal jeg giøre en Ulykke paa Jer.

Moderen. Ach, Hr. Skriver! vi slipper Jer ikke, førend I lover at hielpe os.

Skriveren. Hei! Gevalt!

De falder begge paa Knæe, og omfavner hans Been med saadan Force, at han falder om. Han reiser sig igien, løber, og blir forfulgt af Fruentimmeret.

Leander til Spectatores.

Nu Vantroe, atter Overtroe
I Verden Uheld fører,
Religion og Lande-Roe
Som vexelviis forstyrrer.

Spør nogen, hvad som farligst er,
Og skader meest af begge,
Da svares kun, at hver især
Kan Verden ødelægge.

Den Forskiel mellem disse to
Fast ellers lige Lyder
Er: at den blinde Overtroe
End Synder kalder Dyder.

Thi den af Mord, af Rov, af Brand
Sig bryster, og tør mene,
At ved Misgierninger den kan
Meest Himmelen fortiene.

Anmærkninger
(som fortsættes i Tillægget).

S. 373. At Scenen er lagt i Thisted (cfr. S. 392: „Borgem. og R. udi Tiisted" og S. 393: „Ach! vor kiære Tisted!") har sin Grund i den bekiendte Thistedske Hexesag i Aaret 1696, hvilken kostede dette Bedrageries Ophavsmand, Sognepræsten Magister **Oluf Biørn**, Embed og Frihed, og paadrog hans Medhielper i Bedrageriet, den berygtede Student **Poul Kyrter**, Relegation in perpetuum.

S. 385. **Naar Arrestanterne komme** ꝛc. d. e. „Naar **Creditorerne** komme," thi Arrestant betegnede i juridisk Forstand, og betegner endnu i den tydske civile Proces: **Den, som lader arrestere**; altsaa, i Gieldssager: Creditor. Den, som arresteres, kaldes derimod: **Arrestat.** De yngre Høpffnerske Udgg. have: Arrestforvarerne; den ældste Udg. 1731: Arrestanterne.

S. 389. **De 4 store Monarchier.** S. ovenf. S. 130, Not. t. S. 122 i G. W.

S. 390. **And. Christensens Reisebeskr.** Denne lærde Skibsbarbeer reiste ogsaa til Lands, da Skibet blev taget af Sørøvere og Mandskabet ført som Slaver vidt omkring. Han fortæller da og, at de kom til „**Pulton Asers Land**," — „**hvor Kongen, Dronningen og alt Folket havde ikkun een Fod**," men om Kongens dobbelte Hierne har han intet. Reisebeskrivelsen, særskilt udkommen i Kiøbenhavn, er tillige aftrykt i Wielands Lærde Tid. 1728, Nr. 16—20.

Den pantsatte Bondedreng.

Comoedie udi tre Acter.

[Forestilled paa den danske Skueplads 1726.]

Personerne.

Leerbeutel, en forgieldet Mand.
Pernille, hans Pige.
Leander.
Bondedrengen Peer Nielsen, Paltzareve.
Verten Mester Jacob.
Peiter, hans Staldkarl.
En anden Vert.
Tre Raadsherrer.
Niels Peersen, Giertrud, } Bondedrengens Forældre.
Madame Staabi.
En Juveleer.
En Musikant.
Peiter, Christopher, } Lakeier.
En Postkarl.

Actus 1.

Sc. 1.

Pernille. Leander. Siden **en Postkarl.**

Leander som møder Pernille. Der seer jeg igien et ellevte Junii Ansigt. Er det ikke Mademoiselle Pernille? Jo, min Troe, er det saa. Velkommen til Byen!

Pernille. Jeg takker skyldigst, Monsieur!

Leander. Er Hendes Frue med?

Pernille. Nei, jeg er kommen her med Herren allene.

Leander. Det er, min Troe, artigt. Jer Frue maa ikke være meget mistænkelig, efterdi hun skikker Kammerpigen med Herren til Byen.

Pernille. Vi har, min Troe, andet at tænke paa, end Jalousie, i disse Dage.

Leander. Hvi saa?

Pernille. Det er et underligt Spørsmaal. Monsieur maa vist ingen Almanak have?

Leander. Jo, min Troe, har jeg saa.

Pernille. Saa veed Han da vel, at vi skriver den ellevte Junii i Dag?

Leander. Hvad Fare har han for den ellevte Junii?

Pernille. Han har ikke saa megen Fare for den ellevte Junii, som den ellevte Junii har Fare for ham. Der er dog en Hob ubillige Folk i denne Bye. Tænk engang, Monsieur Leander! Min Herre har været her paa syvende Dag i Byen, og har endnu ikke kunnet faae lumpne titusinde Rixdaler paa Credit, som han har nødig; han har anmodet fem à sex Kiøbmænd derom i den Gade, hvor vi logerer, men.....

Leander. Hvad hedder den Gade, som I logerer udi?

Pernille. Den hedder vist Vimmelskaftet. Det er en Gade, som gaaer saa skiæv.

Leander. Den vil, min Troe, gaae skiævere endnu mod den attende Junii.

En Postkarl. Om Forladelse, I gode Venner! Her skulde logere i dette Qvarteer en fornemme Mand fra Landet.

Pernille. Hvad er hans Navn?

Postkarlen. Han hedder Hr. Leerbeutel.

Pernille. Jeg kiender ham.

Postkarlen. Det skal vist være en fornemme Banqverotterer.

Pernille. Endnu ikke, min Søn! men han kan blive det. Ingen Ting er umueligt; vil I levere mig Brevet, thi jeg tiener hos ham; men see! der er han selv.

Postkarlen leverer Brevet og gaaer.

Leander. Jeg skiøtter ikke om at tale med ham endnu. Jeg maa gaae.

Gaaer.

Sc. 2.

Hr. Leerbeutel. Pernille.

Leerbeutel. Jeg kan komme tilrette med alle Folk, uden med disse forbandede Creditorer.

Pernille sagte. Det gaaer mig ligeledes.

Leerbeutel. Det er et upoleret Folk.

Pernille. Nogle Tølpere.

Leerbeutel. Jeg vil heller omgaaes med Grovsmede.

Pernille. Heller med Kiedelflikkere.

Leerbeutel. De har ingen Respect for Folk af Byrd og Stand.

Pernille. De skiærer alle over een Kam.

Leerbeutel. See! est du der, Pernille? Hvad bestiller du her?

Pernille. Jeg staaer og speculerer paa, hvordan vi kunde faae den ellevte Junii practiseret ud af Almanaken.

Leerbeutel. Og jeg gaaer og speculerer paa, hvordan jeg kunde practisere mig ud af Landet. Jeg faaer et forbandet Brev efter et andet.

Pernille. Har Herren ingen Penge faaet endnu?

Leerbeutel. Nei, Pernille! Her er et uforskammed Folk udi denne Bye. Jeg har været saa raisonnabel, at tilbyde visse Mænd fyrgetyve pro Cento; men de vil dog ikke laane mig.

Pernille. Det er uforskammed.

Leerbeutel. Og det, som mere er, jeg har tilbydet dem at betale Renterne forud.

Pernille. Hvilke uvillige Dosmere! Alt, hvad de kunde tabe derved i saa Maade, var Tredsindstyve paa Hundrede. Jeg har her et Brev til Herren.

Leerbeutel. Hvem flyede dig det?

Pernille. En Spaamand.

Leerbeutel. Hvoraf veedst du, at han var en Spaamand?

Pernille. Jo, han sagde, at Brevet var til en Banqverotterer.

Leerbeutel. Mon han sagde det af Ondskab?

Pernille. Nei! jeg troer nok, at han vilde sige Banqverer. Vil Herren læse Brevet.

Leerbeutel læser Brevet. „Tre Uger efter Sigt, ville Hr. Leerbeutel betale denne min sola Vexel af ti Rixdaler." Her seer man, hvilke Tanker Folk har om mig; tre Ugers Sigt paa ti Rixdaler! Pernille! du har spillet adskillige Pudser for at redde mig tilforn. Nu har jeg mest din Hielp fornøden.

Pernille. Man spiller saa længe Pudser, at man bliver omsider hængt derfor.

Leerbeutel. Fy! man hænger jo ikke Fruentimmer.

Pernille. Jeg vil gierne stræbe at hielpe Herren; men det er vanskeligt at giøre, uden man vil gribe til Skielmstykker.

Leerbeutel. Naar man ikke kan komme fort ved ærlige Midler, saa maa man søge andre Udveie.

Pernille. Jeg kan i en Hast ikke hitte paa andet Raad, end at Herren spiller nok engang Banqverot.

Leerbeutel. Det kunde være godt nok, hvis jeg havde Reisepenge.

Pernille. Jeg veed, at Herren har saa meget Credit.

Leerbeutel. Hvor stor min Credit er, kan man see af denne Vexel af ti Rixdaler, som er paa tre Ugers Sigt.

Pernille. Jeg kunde maaskee nok finde nogen Udvei, hvis jeg ikke havde saa megen Samvittighed, som jeg har.

Leerbeutel. Det er Ulykken. Men hvorfor lod du ikke din Samvittighed smukt blive hiemme?

Pernille. Ei, Herre! den koster jo intet at føre, Fragten er kun en ringe Ting.

Leerbeutel. Jeg troer det nok; thi der vilde en mægtig Hob saadanne Samvittigheder for den agende Post at stoppe dens Omkostninger.

Pernille. Det er sandt, de falder noget lette udi Vægten, men hvor lidet det er, saa er det dog noget.

Leerbeutel. Det er meget urimeligt, at bringe ved ellevte Junii Tider Samvittighed med sig til Kiøbstæden. Men lad os holde op at skiemte, og lad os tænke paa noget Middel, hvorved jeg kan blive hiulpen.

Pernille. Kan Herren beqvemme sig til at giøre et Skielmstykke?

Leerbeutel. Hvilket underligt Spørsmaal! Jeg har saa tidt giort det uden Nød, og nu skulde jeg tage det udi Betænkning, da saa mange Ulykker staaer mig for Øiene!

Pernille. Jeg vil see til, i Ugen indkommer, om jeg kan hitte paa noget.

Leerbeutel. At love mig Hielp i Ugen indkommer, det er ligesom at love En, der er falden udi Søen, Hielp om et Par Timers Tid.

Pernille. Det er Ulykken, Herre! at I har alt for høie Tanker om mig. I stoler alt for meget derpaa.

Leerbeutel. Jeg veed, hvad du kan giøre.

Pernille. Ja, jeg veed det ogsaa selv.

Sc. 3.

En Bonde-Dreng kommer ind gabende.
Leerbeutel. Pernille.

Pernille. Nei! see den Bonde-Dreng, hvor han staaer og gaber. Han maa vist ikke have været i Kiøbstæd tilforn.

Leerbeutel. Hør, Landsmand! hvor har du hiemme?

Bonden. Jeg har hiemme udi en Bye her ude paa Landet.

Leerbeutel. Hvad hedder den Bye?

Bonden. Jeg veed mare ikke.

Leerbeutel. Hvor langt ligger den herfra?

Bonden. Mener I denne Bye her?

Leerbeutel. Hvilken forbandet Tosse! Skulde jeg spørge om, hvor langt denne Bye ligger fra sig selv? Men veedst du ikke, hvad Byen hedder, som du boer i! Hvad hedder din Foget? Naar jeg hører hans Navn, skal jeg maaskee nok kunne sige dig Byens Navn.

Bonden. Vor Foget, lad see, han har samme Navn, som jeg.

Leerbeutel. Hvad hedder du da?

Bonden. Jeg kan mare ikke komme det ihu. Lad see! tøv lidt; min Moer veed det nok.

Leerbeutel. Det er en Erke-Tosse.

Bonden. Men jeg veed hvad vor Præst hedder.

Leerbeutel. Hvad hedder han?

Bonden. Han hedder Hr. Magister, ja mare gior han saa.

Leerbeutel. Han er værre end et umælende Beest.

Bonden. Vilde I ikke blive vred, go' Herre, paa mig, saa vilde jeg spørge Jer, hvad dette store Huus er for et Huus.

Leerbeutel. Det er Raadhuset.

Bonden. Hille min Troe! der kunde lægges en mægtig Hob Køer, og fødes en farlig Hob Heste og Stude der. Igiennem den store Port gaaer man vel hen til Staalden?

Leerbeutel. Jeg havde neppe troed, at der skulde findes slige Mennesker; — men hør, Kammerat! hvad har du i Dag at forrette her i Byen?

Bonden. Ikke saa meget; men go' Herre! bliv ikke vred, at jeg gior saa mange Spørsmaal. Hvoraf leve disse mange Folk her i Byen? thi jeg seer hverken Ager eller Eng, hverken Heste eller Stude, ikke et Sviin engang.

Pernille. Stude og Sviin er her nok af; man lever ellers her af dig og andre Bønders Sved og Arbeide.

Bonden. Men hvorfor er vi saa gal, at vi arbeider for dem?

Pernille til Leerbeutel. Denne Karls Taabelighed, Herre, vil jeg betiene mig af, og sætte noget i Værk, som skal give os Penge. Til Bonden. Du maa vel sige, Landsmand! at I er gal, som arbeider og sveder for andre. Jeg er vis paa, ingen har takket dig derfor, siden du kom til Byen.

Bonden. Der har ikke været den Ære i dem, at de har villet løfte paa Hatten engang, naar jeg har taget min Hue af.

Pernille. Hør, Landsmand! Har du Lyst at blive her i Byen? Du skal slippe for Arbeide, og intet have at bestille, end at æde og drikke.

Bonden. Tak, som byder. Det var jo et skiønt Levned.

Pernille. Du skal faae fem à sex Retter Mad hver Maaltid.

Bonden. Faaer Folk saa mange Retter Mad i Staden?

Pernille. Ja vist, de fleste.

Bonden. Da maa de fleste have Maver saa store som Mære.

Pernille. Nei, de æder kun lidt af hver Ret. Men vil du giøre, hvad jeg beder dig, skal du nyde samme gode Dage.

Bonden. Ja mare vil jeg saa.

Pernille. Lad see da, at du kanst beholde i dit Hoved, alt hvad jeg siger dig.

Bonden. Jeg vil forvare det i min Hue.

Pernille. Ach! jeg maa blive gal. Det er godt nok, at han er taabelig, men jeg er bange, at det gaaer alt for vidt. Hør: Landsmand! Du maa være ganske taus, og om nogen taler til dig, skal du intet andet svare, end disse Ord: Spørg min Hofmester! I maa agere Hofmester, Herre!

Leerbeutel. Hvad skal da Bonden være?

Pernille. Jeg har alt giort ham til Paltzgreve. Vi skal lade, som han reiser udenlands, og jeg skal agere Paltz-Grevinden. Træk Jer Kiole af, Herre! jeg maa see, hvordan han passerer derudi.

De fører ham i Leerbeutels Kiole.

Bonden. Ei! det er en fiin Kiole. Herren paa Hoved-gaarden havde ikke bedre Kiole den Dag, han stod Bruud.

Pernille. Tael nu ikke mere om Herren paa Hoved-gaarden, nu est du Herre selv, ja en Paltz-Greve.

Bonden. Jeg er Fanden heller.

Pernille. Stil dig nu an i alle Maader, som at du er vor Herre.

Bonden. Er en Paltz-Greve da det samme som vor Herre?

Pernille. Nei, nei, du skal kun bilde dig ind, at jeg er din Frue, og han din Tiener, og naar nogen taler dig til, kan du svare dem det, som jeg sagde dig nys. Nu vil jeg lade, som jeg er en fremmed Person, som du maa tale med. — Underdanige Tienere! jeg glæder mig over at see, Eders Paltz-Grevelige Naade lykkelig er ankommen til dette Sted. — See frisk op! — Om jeg maatte tage mig den Dristighed at spørge Eders Naade, naar Ankomsten var hid; — see frisk op! — hvad svarer du dertil?

Bonden. Hvad skal jeg svare dertil? I bær Jer jo ad som en Nar.

Pernille. Ja saadant Narrerie maa du vænne dig til, naar du vil være fornem.

Bonden. Hvad skal jeg svare?

Pernille. Har du saa hastig glemt det? Du skal svare: Spør min Hofmester. Ei see dog frisk op! Nu taler jeg dig videre til: Naar var Eders Paltz-Grevelige Naades Ankomst hid til Staden?

Bonden. Spør min Hofmester, eller tael til min Hofmester! see frisk op!

Pernille. Ei, gid du faaer en Ulykke, din dumme Hund!

Bonden. Spør min Hofmester; — hvad var nu det andet?

Pernille. Ach! jeg maa blive gal. Det er alt nok, bliv kun derved; nu taler jeg videre: Eders Naade er vel endnu ikke gift?

Bonden. Spør min Hofmester.

Pernille. Det Spørsmaal duer ikke. Eders Naade er vel kommen hid, for at besee vor ringe Stad?

Bonden. See frisk op!

Pernille. Ei! jeg kommer ingen Vei

med ham. Det er en Hest. Du skal intet andet svare, end de Ord: Spør min Hofmester.

Bonden. Nu, nu forstaaer jeg; spør min Hofmester.

Pernille. Godt nok. Her boer en Mand udi dette store Huus, hvor Comoedien skal spilles. Der skal Herren gaae hen for i Veien, betinge de fornemste Værelser for en fornemme riig Paltz-Greve med hans Frue.

Bonden snyder sig, og smør Fingrene paa Kiolen.

Leerbeutel. Fy dig an! smør du Fingrene paa Kiolen?

Bonden. Spør min Hofmester.

Pernille. Ei! det vil ikke sige, Herre! lad ham kun have fine Roder.

Leerbeutel. Jeg mærker nok, hvorhen du sigter med denne Intrigue; men jeg er bange, at vi bliver kiendte.

Pernille. Udi den Eqvipage, vi kommer udi, vil ingen kiende os. Man maa ellers vove noget, for at redde sig af en stor Ulykke.

Leerbeutel. Det er sandt; hvis jeg ikke faaer Penge paa en eller anden Maade, er jeg om en Hals.

Pernille. Saa vover Herren da intet; men jeg allene.

Leerbeutel. Det er sandt, Pernille! jeg har dig at tilskrive baade mit Liv og min Velfærd. Men hvad skal vi nu først foretage?

Pernille. I skal hen udi dette store Herberg, og bestille de fornemste Værelser for en fremmed Paltz-Greve. I maa broute brav og tale store Ord.

Leerbeutel. Det skal have gode Veie. Det er noget, som jeg er vant til.

Pernille. See her, Kammerat! fly nu Herren sin Kiole igien!

Bonden *grædende.* Ei! lad mig beholde den!

Pernille. Du skal strax faae den tilbage. Kom nu med mig.

Sc. 4.

Leerbeutel. En Vert.

Leerbeutel. Det er en lystig Pige, som er skabt til store Ting. Jeg maa strax giøre en Begyndelse. *Banker paa.*

Verten. Med hvem vil Han tale, min Herre?

Leerbeutel. Jeg er Paltz-Grevens Hofmester.

Verten. Hvilken Paltz-Greve?

Leerbeutel. En fremmed Paltz-Greve, som er nyelig kommen til Staden, og vil have Logemente her; thi dette Huus er os recommenderet som det bedste.

Verten. Ja, jeg haaber, at Hans Naade skal ingensteds bedre blive tractered.

Leerbeutel. I maa vel see til, Hr. Vert! at I skaffer os god Fisk; thi Paltz-Greven er ikke meget for Kiødmad. Hvad Slags Vine har I?

Verten. Alle Slags; jeg har nylig faaet hiem Bourgogne-Viin, som ikke er for lange Hvile; men er Paltz-Greven langt borte?

Leerbeutel. Nei, han er paa Veien fra Posthuset, hvor Vognene holder, der tar han en Portechaise; thi han taaler ikke at kiøre paa Gade-Stenene.

Verten. Hillemænd! kommer han saa hastig? Henrich! giør alting ryddigt paa den store Sal. Vi venter Fremmede.

Leerbeutel. I maa skynde Jer, det bedste I kan.

Verten. Inden en halv Time skal alting være færdigt. Jeg haaber, Hans Naade skal blive fornøiet; behager det ellers Hr. Hofmester, at jeg skal lade nogle af mine Folk gaae med, for at bære hans Gods.

Leerbeutel. Ach nei! Vi har Folk nok selv. Han har ogsaa sin Frue med.

Verten. Velbaarne Hr. Hofmester tar ikke unaadigt op, at jeg spør Ham om en Ting. Hvor kommer det, at en Herre, som er allerede gift, holder en Hofmester?

Leerbeutel. Min Herre har giftet sig meget ung. Derforuden er der en anden Aarsag, som jeg skal forklare Jer siden. Gaaer I nu kun ind og laver alting til, thi om en halv Time skal vi være her.

Sc. 5.

Leerbeutel. Pernille.

Leerbeutel. Begyndelsen er giort; hvordan dette ellers vil falde ud, kan jeg ikke sige. Andre betiene sig af lystige Tienere, for at øve Skalkestykker, men jeg bruger Piger dertil. Kiønnet giør dog intet til Sagen; thi hvo som har bedst Hoved og mest Dristighed, er det beqvemmeste Instrument. Denne Pige har reddet mig af adskillige Fortrædeligheder, saa at jeg har Haab om god Fremgang. Hvorom alting er, saa vover jeg ikke meget; thi at falde i ubarmhiertige Creditorers Hænder..... Men der seer jeg hende igien.

Pernille. Nu, Herre! har I forretted Jer Ærinde?

Leerbeutel. Logement er bestilt, og alting bliver færdigt inden en halv Time, hvordan det ellers vil falde ud.

Pernille. Lad mig kun raade derfor. Jeg har allerede hvervet en Hob godt Folk, som skal gaae os til Haande.

Leerbeutel. Men hvor er Paltz-Greven?

Pernille. Han er til min Moster, som jeg har aabenbaret den hele Sag. Hun er, uden at rose min egen Paarørende, en vittig Kone, og saa tienstagtig, at hun har

exponeret sig mange Gange at komme i Spindehuset, for at gaae gode Venner til Haande, som betale hende for sin Møie.

Leerbeutel. Men jeg er bange for denne Bonde-Dreng; thi han er alt for taabelig.

Pernille. Dersom han var en halv Qvintin mindre dum, var han mig til ingen Nytte. Spiller I kun Jer Hofmester-Rolle saa vel, som jeg min Frue-Rolle, saa skal Sagen gaae vel nok. Lar os nu hen at lave os til.

Act. 2.

Sc. 1.

Paltzgreven i en Portechaise. **De Andre** gaaer ved Siden. **Verten** er meget geskiæftig, og, med Huen i Haanden, hielper ham ud af Portechaisen.

Leerbeutel. Hei Christopher, Peiter! løber strax hen til Post-Huset, og henter Herrens Tøi og Kufferter. Fruen kommer ind ad Bag-Porten.

Lakeierne. Det skal skee, Hr. Hofmester!

Verten. Gud bedre mig, Velædle Hr. Hofmester! jeg er bange, at det er ikke alt udi Huset som det bør at være; havde jeg lidt forud faaet Hans Naades Ankomst at vide, skulde det have været bedre.

Leerbeutel. Jeg veed, I har jo nogle Værelser ryddige?

Verten. Ja den store Sal, som Herren blev ført op paa, er ryddig. Cabinetterne skal strax komme i Stand.

Leerbeutel. Godt, godt.

Verten. Ach, Hr. Hofmester! Paltz-Greven seer meget naadig ud. Han er ganske ung.

Leerbeutel. Ja, han er kun udi sit attende Aar, og derforuden for saadan stor Herre meget enfoldig, saa at alting maa gaae igiennem mit Hoved. Hvad hedder den fornemmeste Vexelerer her i Byen?

Verten. Han hedder Andreas Grobsmidt.

Leerbeutel tar et Brev op af Lommen. Ja, det er den samme, her staaer paa Brevet: Andreas Grobsmidt. Er den Karl ellers capable for at tælle mig fire tusinde Rixdaler tre Dage efter Sigt?

Verten. Ja, Velædle Hr. Hofmester! om det var ti tusinde; men kan Paltz-Greven behøve saa mange Penge paa eengang?

Leerbeutel. Ja vist. Han agter ikke meer tusind Daler end fire Skilling. Saadanne Folk, Hr. Vert, maatte I nok ønske hver Dag.

Verten. Det er, min Troe, sandt.

Sc. 2.

En anden Vert kommer ind.
De Forrige.

Anden Vert. Ach, min Herre! jeg vil recommendere Dem mit ringe Huus, hvor De skal blive langt bedre accommodered end her.

Første Vert. Det skulde fortryde mig, om man nogensteds blev bedre accommodered end i mit Huus.

Anden Vert. Ei! jeg maa lee deraf. Du est jo ikke capable, Jacob! at lave en ærlig Ragout til.

Første Vert. Du skal nok see, at jeg skal lære det af Mester Herman.

Anden Vert. Jeg veed nok, hvad Folk sagde, som logerede her forgangen Uge.

Første Vert. Hvad sagde de da?

Anden Vert. De sagde, at de bleve slet accommodered og brav skaaren.

Leerbeutel. Ei Børnlille! ypper ingen Klammerie.

Anden Vert. Det er, som jeg siger, min Herre! vil De behage, at logere hos mig, skal de blive langt anderledes betient, og langt fra ikke skaaren saa meget, som her.

Leerbeutel. Nei, nu er det for silde, Landsmand!

Første Vert. Det er Carnalier, som siger, at jeg skiær Folk.

Anden Vert. Og jeg siger, at du er en Brødtyv, som søger at tage Næringen fra andre godt Folk.

Første Vert. Du est selv en Brødtyv.

De faaer hinanden i Haaret, og Hofmesteren skiller dem ad, og driver den anden ud.

Verten. Ach, gunstige Hr. Hofmester! tag det ikke unaadigt op, at saadant er skeed udi deres Presence. Jeg kan ikke styre mig selv, Hr. Hofmester! naar nogen vil gribe an paa mit ærlige Navn og Rygte, og sige, at jeg ikke kan lave en Ragout til; er det ikke smerteligt, Hr. Hofmester! Han maatte heller have kaldet mig en Skielm og Bedrager. *Han græder.*

Leerbeutel. Ei, Hr. Vert! vil man lægge paa Hiertet alt, hvad Folk siger, saa faaer man nok at bestille; hvor gammel er I vel nu, og hvor længe har I koget for Folk?

Verten. Over tredive Aar.

Leerbeutel. I saa lang Tid synes mig, at Eders hidsige Blod burde have udkoget.

Skulde jeg have ladet mig bevæge af Snak, saa havde jeg længe siden været opædet af Chagrin; thi udi hvert Brev, jeg faaer hiemme fra, er noget nyt fra mine Venner, som fortæller mig, hvad Folk taler om denne vor udenlandske Reise, nemlig: at jeg betiener mig af Paltz-Grevens Enfoldighed, og anvender Cassen til min egen Fordeel, da jeg dog kan sværge, at jeg har sat til over tre tusinde Rixdaler af mine egne Penge paa denne Reise, som Fruen kan vidne med mig. Men Hr. Vert! naar man har en god Samvittighed, kan man foragte alt saadant.

Verten. Gid alle brave unge Herrer var udi slige Hænder, som Hofmesterens. Det er noget sært ved mig, Hr. Hofmester! at, saasnart jeg seer et Menneske, kan jeg profect sige, hvad der boer i ham. Jeg kastede mit Øie ikke saasnart paa Hofmesteren, førend jeg formærkede, at Han var en forstandig og dydig Herre. Men, Hr. Hofmester! er Paltz-Greven saa enfoldig?

Leerbeutel. Hr. Vert! man bør ikke tale ilde om saadanne store Herrer, jeg taler heller ikke ilde om ham; thi hvad kan han dertil, at Naturen har ikke villet danne ham anderledes? Men jeg kan sige dette — (dog ikke mine Ord igien) —

Verten. Bevare min Mund, Hr. Hofmester!

Leerbeutel. Jeg kan sige det, at han har fast intet af Menneske, uden Skabningen, og hvormeget jeg søger at skiule hans Enfoldighed, saa mærker dog skiønsomme Folk det strax. Hans Hr. Fader, den gamle Paltz-Greve, har mange Tider vredet sine Hænder, ja grædet derover for mig. Jeg har trøsted ham derved, at mange, der har været lige saa enfoldige, som han, udi Ungdommen, ere dog blevne meget vittige, naar de ere avancerede udi Alderen. Hans Hr. Fader har meenet, at, naar han kom i fremmede Lande, at han skulde forandres, og blive mere polered, men jeg seer endnu ingen Forandring. Nu maa jeg op til Herren, han har ladet invitere de Fornemmeste af Landet, at spise her med sig til Aften. See til, Hr. Vert! at vi blive vel accomoderet. I skal blive raisonnabel betalt. Adieu saa længe.

Sc. 3.

Verten. Mad. Staabi. Siden **Leerbeutel.**

Verten. Det er en deilig Mand, denne Hofmester! Men jeg vilde dog ønske, at hverken han eller Fruen var med; thi saa kunde jeg raade for Herren allene. Vi faaer kun sielden slige fede Stege, hvorfor vi *maae bruge Leiligheden.* Et Vertshuus er ligesom et Lotterie. Der falder en Hob Nieter og slette Gevinster, men denne Paltz-Greve er som et af de store Lodder udi den femte Classe, som maa bøde paa det andet. Men see her! God Morgen, Mad. Staabi! vil I tale med mig?

Mad. Staabi. Jeg hørte, at her er kommen en fremmed Herre. Jeg har Brocader, Silketøi, og andet dislige.

Verten. I kan bie til Hofmesteren kommer; thi alting gaaer igiennem hans Hoved. Men der er han. Hr. Hofmester! her er en Kone med adskillige Galanterier, om Paltz-Greven kunde have Lyst til noget.

Leerbeutel. Kanskee; vi skulde have henved tredive Alen Brocade; men det skulde være godt.

Mad. Staabi. Der er ingen i Byen, som har bedre Brocade; men det er noget dyrt. Hvem der vil have gode Sager, maa ogsaa betale dem.

Leerbeutel. Det vil ikke sige, at de ere dyre, naar de kun ere gode.

Mad. Staabi. See, min Herre! dersom Han finder saadan Patron og saa tyk Brocade udi Staden, vil jeg give det for intet.

Leerbeutel. Har I ellers ingen smukke Tobaks-Daaser?

Mad. Staabi. Ja vist; her har jeg en Guld-Daase med et rart Portrait, men den kommer paa to hundrede Rixdaler; thi der er lutter Ducat-Guld derudi.

Leerbeutel. Ja, Daasen er smuk; jeg troer nok, at Greven beholder den, tilligemed Brocaden, naar han faaer Leilighed at see derpaa. Vil I lade det ligge her, til i Morgen?

Mad. Staabi. Ja, hiertelig gierne!

Leerbeutel. I kan komme hid i Morgen Klokken ni.

Mad. Staabi. Det skal skee.

Leerbeutel. Men I maa sige det nøieste Kiøb paa Brocaden.

Mad. Staabi. Vi skal nok komme til rette.

Leerbeutel. Har I ellers smukke Juveeler?

Mad. Staabi. Nei, Herre! men her boer en Mand næst ved, som jeg vil recommendere Herren.

Leerbeutel. Ja! lad ham komme strax hid. *Mad. Staabi gaaer bort.* Hr. Vert! De Fremmede kommer snart. Lad nu see, at I accommoderer dem vel.

Verten. De skal blive Kongelig tracterede. *Verten gaaer ud.*

Sc. 4.

Leerbeutel.

Comoedien begyndes vel nok; det er vel noget dumdristigt, at byde fornemme Giester

til sig, som maaskee kan røbe os, og strax seer, at det er en grov Bonde-Dreng; men min Læremester Pernille siger, at jo mere Figurer vi giør, jo mere bestyrke vi vore Sager, og betar Verten al Suspicion. Jeg skal nok sætte Raadsherrerne en Bornæse paa, saavelsom hun paa deres Fruer. Men der kommer Juveleeren. De Folk iler til deres egen Ulykke, ligesom de er bange, de ikke tidlig nok skal blive bedragne.

Sc. 5.

Leerbeutel. Juveleeren.

Juveleeren. Serviteur, min Herre! Madam Staabi har viset mig hid; jeg er en Juveleerer.

Leerbeutel. Lad mig see, hvad det er for Sort; disse staaer mig bedst an; kan skee, at Greven beholder dem, men nu har han ikke Leilighed at examinere dem; thi vi venter nogle af Raadsherrene hid. Vil I lade dem ligge her til i Morgen, saa skal I faae Svar.

Juveleeren. Jeg vil komme hid i Morgen med Juveelerne igien.

Leerbeutel. Nei, Monsieur! Jeg skal give Ham bedre Raad. Det er bedst, at Han bliver borte, eftersom Han er saa frygtsom. Her var nyelig en anden, som recommenderede sig, og bød sig til, at lade os beholde paa Prøve saa mange, som vi forlangede; men jeg lod ham gaae, eftersom samme Kone havde talt til mig om Jer.

Juveleeren. Ach, min Hr. Hofmester! det var ikke saa meent.

Leerbeutel. Nei, Monsieur! Jeg vil, min Troe, ikke føre Ham, eller nogen, i Fristelse. Han kunde maaskee have en uroelig Nat derover, at Han havde betroed et Par Juveeler til en Paltz-Greve af det hellige Romerske Rige.

Juveleeren. Ach bliv ikke vred, Velædle Hr. Hofmester!

Leerbeutel. Nei! aldeles ikke. Jeg priser Hans Forsigtighed.

Juveleeren. Ach Eders Velædelhed!

Leerbeutel. Jeg siger Ham jo, Monsieur, at jeg aldeles ikke fortryder derpaa, men Han kan heller ikke regne mig det til onde, om jeg kiøbslager med hvem jeg lyster.

Juveleeren. Ach Velbyrdige Hr. Hofmester!

Leerbeutel. See, der har Han sine Juveler igien! Jeg troer ikke, de ere kommen til Skade i min Haand.

Juveleeren. Jeg taer dem, min Troe, ikke tilbage. Jeg beder ydmygst, at de maae blive liggende til i Morgen.

Leerbeutel. Nei, jeg taer ikke imod dem.

Juveleeren. Jeg beder da, at Greven vil ikke fatte Unaade for mig.

Gaaer bort.

Leerbeutel. Hør, Monsieur! Eftersom jeg mærker, at I ikke giorde det af Mistanke, saa lad dem da blive her!

Juveleeren. Jeg takker Hofmesteren.

Leerbeutel. I Morgen Klokken ni kan I komme hid.

Juveleeren. Det skal skee. *Gaaer.*

Sc. 6.

Tre Raadsherrer. Leerbeutel.

Første Raadsherre. Skyldigste Tiener! jeg veed ikke, om Han er af Paltz-Grevens Svite.

Leerbeutel. Ja, min Herre! Jeg er hans Hofmester, til Tieneste. Paltz-Greven har taget sig den Frihed at invitere Dem til et Aftens-Maaltid, formoder, De tage det ikke ilde op.

Anden Raadsherre. Vi ere Paltz-Grevens underdanige Tienere, og takker for den Ære, han vil bevise os.

Leerbeutel. Hans Hr. Fader, den gamle Paltz-Greve, siger, at udi hans Ungdom, da han reiste udenlands, inviterede han enhver Byes Øvrighed til sig, hvilket han ogsaa har villet, at hans kiære Søn skulde practisere. Raadet er saadanne Mænd, som man skal lære og profitere af. Man maa ikke reise udenlands for at besee Huse og Bygninger, men for at tale med brave Folk.

Første Raadsherre. Men vi vilde ønske, at vi kunde være Hans Naade til nogen Fornøielse her paa Stedet; men hvad kan en Herre af den Stand og Education, og der har reiset saa meget, profitere af vor Omgiængelse? Vi kan nok slutte af Hr. Hofmesters Artighed, Forstand og Maneerer, hvordan Hans høie Principal er danned.

Leerbeutel. Jeg takker ydmygst for de gode Tanker, De have om mig. Mine Meriter ere kun ringe, og min Principal disværre..... Ach I gode Herrer! jeg kan ikke tale.

Første Raadsherre. Hvorfor det? Hr. Hofmester! vi haaber, at Hans Principal intet ondt er vederfaret.

Leerbeutel. I gode Herrer! Naturen er meget bizarre i at uddele fine Gaver; min Herre har intet at klage paa Legemets Skikkelse; thi alting er derudi, som det bør at være, og han har en god Helbred, er derforuden begavet med Riigdom og Velstand. Men I gode Herrer! *Han græder bitterlig.* Ach! mit Hierte bløder i mit Liv, naar jeg tænker derpaa.

Første Raadsherre. Maaskee Paltz-Greven er noget flygtig, hvilket er en Feil, som findes hos de fleste Lige unge Herrer.

Leerbeutel græder igien. Men det er noget, som forgaaer med Alderen.

Leerbeutel. Nei, min Herre! Gid han var noget vild og flygtig; thi jeg holder saadant for et godt Tegn hos unge Mennesker.

Første Raadsherre. Saa inclinerer han da maaskee til Melancholie?

Leerbeutel. Nei! gid han var noget melancholisk; thi Melancholie er gierne melered med andet godt.

Første Raadsherre. Han er, maaskee, alt for stor Libhaber, og lader sig forlede af Fruentimmer.

Leerbeutel. Nei, gid han var en Libhaber; thi Amour, saasom den fører meget ondt med sig, saa fører den ogsaa meget godt.

Første Raadsherre. Vi kan da ikke vide, hvad der fattes; maaskee han er haard mod sine Underhavende.

Leerbeutel. Nei vist ikke. Gid han var noget haard, thi saadant er undertiden nyttigt hos slige Folk.

Første Raadsherre. Hans Naade maa da have nogen Affecter udi en stor Grad.

Leerbeutel. Nei, I gode Herrer! hverken udi stor eller liden Grad. Han har slet ingen Affecter; naar I seer ham, skal I forsværge, at han er saadan Herre; I skal heller tage ham for en Bondesøn end for en Paltz-Greve. Han er ligesom et Stykke Træe, har hverken Begreb eller Ihukommelse, og alt det, hans Hr. Fader har kosted paa ham, er forgiæves. Græder igien. Ach! du ædle gamle Paltz-Greve! Naar jeg tænker paa de mange salte Taare, du har fældet, de mange Sukke, du har udøset derover, er mit Hierte færdigt at briste. Den gode Herre har giort alt, hvad en Fader kan giøre for sit Barn, har udvalt de bedste Informatores til ham, som var at bekomme udi Landet, de bedste Exercitie-Mestere, og endelig ladet ham reise udenlands. — Men det har kun lidet frugted.

Første Raadsherre. Hvor gammel er nu Paltz-Greven?

Leerbeutel. Nitten Aar.

Første Raadsherre. Ei, Hr. Hofmester! saa kan der endnu være en Forhaabning; thi man har store Exempler derpaa.

Leerbeutel. Ha ha! gid det var saa vel; men jeg beder om Forladelse, I gode Herrer, at jeg forlader Dem et Dieblik. Jeg vil bringe Herren ned.

Første Raadsherre. Ydmygste Tiener.

Sc. 7.

Raadsherrerne allene.

Første Raadsherre. Det er en allerklæreste Mand denne Hofmester, Hr. Collega! Han burde være det, som hans Herre er, formedelst sine store Meriter.

Anden Raadsherre. Ja, jeg siger det samme, thi jeg er, min Troe, ganske forlibt i ham.

Tredie Raadsherre. Jeg længes ret efter at see den unge Paltz-Greve, om han er saa taabelig.

Første Raadsherre. Det maa dog være en stor Hierte-Sorg for Forældre, at see ingen Dugt bide paa deres Børn. Men der kommer han uden Tvil.

Sc. 8.

Paltz-Greven. Leerbeutel. Raadsherrerne. Siden **Verten.**

Første Raadsherre. Underdanigste Tienere! Vi takker for den Naade, Paltz-Greven har beviist os, at invitere sine ringe Tienere hid.

Anden Raadsherre. Havde vi vidst Paltz-Grevens Ankomst, skulde vi for længe siden have havt den Ære at giøre vor underdanigste Oppvartning, og gratulered Hans Naades Ankomst.

Paltz-Greven. Har ingen af Jer, I gode Mænd! en Snyde Tobak? jeg er saa forstopped.

Første Raadsherre sagte. Ach Himmel! hvilken Compliment er dette for en Paltz-Greve.

Leerbeutel. I gode Herrer! Paltz-Greven havde lagt sig lidt paa Sengen, og var falden i Søvn, og, naar han sover saadan om Eftermiddagen, bliver han saa døsig, saa at der gaaer en halv Time bort, førend han kan komme sig igien. Jeg beder ydmygst, at De vil behage at sætte sig ned, saa sætter min Herre sig ogsaa.

Første Raadsherre sagte. Hvor den habile Mand veed at skiule sin Principals Feil!

Leerbeutel. Ach de gode Herrer behager at sidde; thi før sidder ikke Hans Naade.

Paltz-Greven sætter sig først, siden de andre, Leerbeutel blir staaende ved hans Stoel.

Første Raadsherre. Eders Naade er kommen paa et Sted, som er meget usund. Eders Naade maa derfor tage sig i Agt i Begyndelsen, og bruge nogle smaa Præcautioner.

Paltz-Greven ræber.

Leerbeutel. Paltz-Greven har en forskrækkelig slet Mave, og beder ydmygst om Forladelse, at han i Deres Presence bruger sin Commoditet, thi mange Tider kan han ingen Luft faae, og derfor tager sig Frihed at giøre saadant, hvilket han aldrig giorde, dersom den yderste Nød ikke tvang ham dertil.

Første Raadsherre. Hans Naade bruger sin Frihed! thi Sundheden er det kostbareste Klenodie, man har i Verden. Har ellers Hans Naade længe været incommodered med slige Obstructioner?

Paltz=Greven. Spør min Hofmester.

Første Raadsherre til Hofmesteren. Har Hans Naade været længe saaledes incommoderet?

Leerbeutel. Ja udi nogle Aar.

Anden Raadsherre. Jeg har her nogle excellente Mave=Draaber, om Eders Naade vilde bruge dem, saa forsikkrer jeg, at der er ingen Ting bedre for Maven.

Paltz=Greven. Der gaaer jo ikke tolv slige paa en Pægl. Derpaa kan man ikke slukke sin Tørst.

Leerbeutel. Paltz=Greven, I gode Herrer! er ikke vant til Draaber. Han bruger aldrig uden Decoctum, hvoraf tages store Portioner; han har mened, at det var Decoctum.

Første Raadsherre. Nei, Eders Paltz-Grevelige Naade; det var ikke Decoctum: man tar kun ti Draaber heraf hver Gang.

Paltz=Greven. Spør min Hofmester.

Første Raadsherre. Kiender da Hr. Hofmester disse Draaber?

Leerbeutel. Jeg fusker lidt kun paa Medicin. Ja jeg kiender strax paa Lugten, hvad det er for Slags. Det er en kraftig Tinctur. Man kan ikke bruge stort over ti Draaber paa eengang.

Første Raadsherre. Men hvorledes staaer denne Bye ellers Eders Paltz=Grevelige Naade an?

Paltz=Greven. Spør min Hofmester.

Leerbeutel. Paltz=Greven veed, at jeg har seet mig lidt om udi Byen, hvorfor han mener, det kommer mig til at giøre en Beskrivelse derover; thi han har selv endnu aldeles intet seet: Jeg finder her adskillige smukke og kostbare Bygninger.

Første Raadsherre. Ja Byen er smuk nok. Den har taget til paa nogle Aar. Om Paltz=Greven vil besee sig udi Byen, tilbyder vi vor underdanig Tieneste, at geleide ham allevegne.

Leerbeutel. Den Høflighed er saa stor, at Hans Naade ikke kan hitte paa saa kraftige Ord, som han ønsker at svare, i en Hast. Ja hans Taushed selv gir tilkiende, hvormeget hans Hierte deraf er bevæget.

Første Raadsherre. Det kan aldeles ikke regnes for Høflighed; thi det er vor Skyldighed, at giøre det og andet, som kan være Paltz=Greven til Fornøielse.

Leerbeutel. I gode Herrer! Paltz=Greven er ikke af mange Ord, men han tænker desmeere. Det har han efter sin Hr. Fader, hvilken, naar nogen beviser ham Velgierning, takker aldrig derfor med Ord, men beviser sin Taknemmelighed udi Gierningen.

Første Raadsherre. Er Eders Naades Hr. Fader endnu ved god Helbred?

Paltz=Greven. Spør min Hofmester.

Leerbeutel. Jeg skal sige de gode Herrer: Med den sidste Post fik ingen Brev fra den gamle Paltz=Greve, uden jeg, hvorfore Hans Naade er bleven lidt fortrydelig, og i det han viser Dem til mig, paa en subtil Maade vil sige, at jeg var lykkeligere i denne Post, end han selv. Jeg takker ellers paa Hans Naades Vegne for Efterspørsel. Den gamle Paltz=Greve, saavelsom Paltz=Grevinden, er ved god Helbred.

Første Raadsherre. Ei! lever ogsaa Eders Naades Fru Moder?

Paltz=Greven. Spør min Hofmester.

Leerbeutel. Ha, ha! I kan nok mærke, I Herrer, at min Herre bær en liden Fortrydelse over, at han intet Brev fik med sidste Post fra nogen af dem. Ach Eders Naade gir sig tilfreds! Med næste Post faaer Eders Naade Breve igien, og jeg intet.

Verten kommer ind. Nu er alting færdigt, Hr. Hofmester, og Maden paa Bordet, om De vil behage at spadsere ind.

Paltz=Greven vil gaae først ind, men Leerbeutel holder ham tilbage udi Kiolen, og nøder de andre at gaae først.

Leerbeutel. Hr. Vert! er Musicanterne kommen, som jeg bestilte?

Verten. Ja! De faaer den bedste Musik at høre, som er i Byen.

Leerbeutel. Lad dem spille nogle smukke Concerter, medens Herren er til Taffel.

Verten beder Musicanterne spille. Der spilles nogle udvalgte Concerter, og en Dandser kommer ind og præsenterer en smuk Dands.

Act. 3.

Sc. 1.

Madame Staabi. Verten.

Mad. Staabi. Her er farlig stille i Dag. Jeg seer ingen Folk, og Klokken er dog over ni. Jeg kan dog ikke troe, at de sover alle. Jeg maa banke paa Vertens Kammer.

Verten kommer ud i sin Nat=Trøie med Seele, gnillende sine Øine. God Morgen! I er saare tidlig paa Færde i Dag.

Mad. Staabi. Er det tidlig? Klokken er ni.

Verten gispende. Hillemænd! er Klokken alt ni? det havde jeg ikke tænkt. Vi drak noget stærkt i Aftes, saa at mit Hoved er

ligesom det var knuset. Paltz-Greven tracterede saaledes, at vi bleve alle drukne. Hans Hofmester, kan jeg sige, er en tutafait Herre, og saa naadig, saa naadig, Madame Staabi! at jeg ikke kan beskrive det. Han skienkte selv i for mig, den gode Herre, og bad mig drikke Paltz-Grevens Skaal. Tro mig den unge Paltz-Greve bliver en brav Herre. Han drak, mare, Skaal om Skaal med de gamle Raadsherrer, men paa Sikasten maatte han dog give sig tabt; thi jeg vil tiene Hende, min kiere Mad. Staabi, Paltz-Greven er endnu en ung Herre, der ikke har naaed sit tyvende Aar, hvordan skulde han kunne holde det ud med slige Mænd, der har siddet i Raadet i saa mange Aar?

Mad. Staabi. Hvordan Herre er han ellers?

Verten. Han er meget stille. Jeg hørte ham fast ikke tale et Ord over Bordet; men Hofmesteren førte Ordet allene.

Mad. Staabi. Ja den Hofmester synes at være en artig Mand.

Verten. Jeg har aldrig kiendt saadan Mand, jeg skal stedse tale om ham med Berømmelse. Men om Forladelse, jeg maa ind at toe og kiæmme mig lidt; thi jeg stod just nyelig, for høviske Øren at sige, op af min Seng. *Gaaer ind.*

Sc. 2.

Juveleeren. En Musicant. Mad. Staabi.

Mad. Staabi. Hans Tiener, Hr. Juvelerer! Han har maaskee samme Ærend som jeg.

Juveleeren. Ja, Hofmesteren stævnede mig hid til denne Tid; I skal ellers have Tak, Madame, fordi I recommenderede mig hos Hofmesteren; thi jeg troer, at han beholder de tvende Juveeler, jeg leverede ham i Gaar.

Musicant. Jeg har ogsaa nogle Penge at fordre for Opvartning, jeg giorde her i Gaar.

Juveleeren. Var der da Lystighed?

Musicant. Ja, vi havde fuld Musik. Det hele Raad var her til Bords. Vil I gode Mænd og tale med Paltz-Grevens Folk?

Juveleeren. Ja jeg skal have Penge for et Par Juveeler.

Mad. Staabi. Og jeg for tredive Alen Brocade.

Musicant. Jeg har ikke nær saa meget at fodre, som I. I gode Mænd kan fortiene saa meget paa en Time, som Folk af vor Professsion paa et Aar.

Juveleeren. Ja Monsieur! der falder ikke altid slige fede Stege.

Mad. Staabi. Det er sandt nok.

Musicant. Men mon ingen af Tienerne skulde være opstaaen? Jeg har saa lidt Tid, jeg skulde hen i et Bryllup hos en Skomager, hvor der skal blæses i Trompeter, naar Giesterne kommer. Men der kommer Verten, vi maae spørge derom.

Sc. 3.

Juveleeren. Musicanten. Mad. Staabi. Verten.

Musicant. Hr. Vert! Kunde Han ikke skye os nogen af Paltz-Grevens Folk i Tale?

Verten. Jeg har, min Troe, ikke seet nogen af dem i Dag.

Juveleeren. Jeg veed, nogen af dem maa da være opstaaen?

Verten. Jeg skulde bilde mig det samme ind. Jeg vil ind i Lakei-Kammeret, og vække dem, hvis de ere ikke vaagen. *Gaaer ud.*

Mad. Staabi. Det er ogsaa forskrækkeligt, at Tienere tør ligge saalænge.

Musicant. De kom endelig silde udi Seng i Nat vel beskienkede, det er sandt, men det er dog noget for meget at sove saa længe.

Verten *igien.* Hvad Pokker er dette? her er ingen af dem udi Kammeret; de maae være inde hos Hofmesteren, men jeg har ikke fornummet, at hans Dør har været aaben i Dag.

Juveleeren. Spring strax hen og see! Ach jeg er bange, der er Ugler i Mosen.

Verten *gaaer og kommer ind igien.* Ach bedre mig arme Menneske! jeg seer ingen i Hofmesterens Kammer heller.

Juveleeren. Ach mit hele Blod koger i mig.

Mad. Staabi. Au au! jeg zittrer.

Verten. Jeg maa kige ind udi Paltz-Grevens Cabinet. Ha! ha! ha! det letnede for Hiertet. Jeg seer, han ligger endnu.

Juveleeren. Jeg kan forsikkre, Hr. Vert! at jeg var saa bange som en Hare.

Verten. Naar der kommer Alteration paa Folk først, saa bilder man sig alting ind.

Mad. Staabi. Det er dog Synd, at mistænke godt Folk.

Sc. 4.

Peiter. De Forrige.

Peiter *kommer ind.* Ach Husbond! hvad er det? Alle vore tre Heste ere af Staalden.

Verten. Hvad siger du, est du gal?

Peiter. Det er sandt, jeg siger, Husbond!

Verten. Pots slapperment! dersom jeg

ikke saae Paltz-Greven sove, skulde jeg tænke, her var en Ulykke paa Færde.

Juveleeren. Hr. Vert! staae ikke og raisonneer længer, men gak lige ind til Paltz-Greven, og væk ham sansfaçon, og sig, at alle hans Folk ere borte, saa vel som Jere Heste; thi vi maae vide, hvordan Sammenhængen er, han maa tage det unaadigt op, eller ei.

Verten aabner Kammer-Døren, og raaber: Eders Naade! Eders Naade! Eders Naade!

Sc. 5.

Paltz-Greven i Slaaprok og Tøfler.

De Andre.

Paltz-Greven strækkende sig. Vil J tale med mig?

Verten. Jeg beder ydmygst om Forladelse, jeg har giort Hans Naade Uroe, thi.....

Paltz-Greven. Gak til min Hofmester!

Juveleeren. Vi veed ikke, naadige Herre! hvor han er at finde, han stævnede mig hid til denne Tid, men.....

Paltz-Greven. Som jeg siger Jer. Gaaer hen til Hofmesteren.

Juveleeren. Hofmesteren er ikke tilstede, Eders Naade!

Paltz-Greven. Kald paa Kammertieneren da.

Verten. Han er ikke at finde.

Paltz-Greven. Han maa være hen hos Hofmesteren; gaaer Fanden i Vold, hen til Hofmesteren, allesammen.

Verten. Hofmester, Kammertiener, Lakeier, Heste, alting er borte.

Paltz-Greven. Hvad kan jeg dertil?

Juveleeren. Vil Herren selv betale mig for mine Juveeler, saa maae de andre længe nok være borte.

Mad. Staabi. Og mig for mine tredive Alen Brocade.

Musicanten. Og mig for en Opvartning i Gaar.

Verten. Og mig for Fortæring, og andet, som er borte.

Paltz-Greven. Hvad har jeg med det Ragerie at bestille? Gaaer, det J faaer en Ulykke, hen til Hofmesteren!

Verten. Hvor er Hofmesteren da?

Paltz-Greven. Hvilken dum Diævel! Nu stod jeg først op, og han vil, jeg skal sige ham, hvor Hofmesteren er.

Juveleeren. Hr. Vert! jeg begierer Arrest paa hans Person, til jeg bliver fornøiet.

Verten. Eders Naade maa blive her, til vi alle ere fornøiede: jeg mærker, at Hans Tienere har alle sammenrotted sig og er bortløbne; Herren maa skrive sin Fader til, at han skikker Ham nogle tusinde Rixdaler, for at løse Hans Person.

Paltz-Greven. Min Far! gid han havde noget at betale sin Land-Gilde med i Aar.

Verten. Hvad? Er J ikke Paltz-Greve?

Paltz-Greven. Det maa du selv være. Jeg er Peer Nielsens Søn i Vigen.

Juveleeren. Er J ikke Paltz-Greve?

Paltz-Greven. Det skal en Skielm sige mig paa.

Verten. Hvor er J da kommen til alle de Folk og Tienere, som J bragte hid i Gaar?

Paltz-Greven. Spør Hofmesteren! Hvad Fanden veed jeg deraf, jeg saae ham aldrig nogen Dag, førend i Gaar, jeg kom til Byen, og skulde kiøbe Tiære, da spurte han mig, om jeg vilde gaae med ham, og giøre hvad han bad mig, skulde jeg faae god Mad og Drikke. Jeg sagde: Tak, som byder, hvorpaa han førte mig af mine Bønderklæder, og gav mig en Flegels Kiole igien, og kastede nogle Haar, som vare dypped i Hvedemeel, paa mit Hoved; siden kaldte han og alle de, der saae mig, Paltz-Greve, hvilket er underlig at kalde godt Folk.

Verten. A..... a..... din slemme Misdædere, som har bedraget os saa skammelig.

Paltz-Greven. Est du gal, har jeg bedraget dig?

Verten. Har du ikke bedraget os, naar du har givet dig ud for en Paltz-Greve, og ikke er uden en Bonde?

Paltz-Greven. Der er sexten Bønder i vor Bye, som alle har været Maigrever, og Rifogden har aldrig giort dem noget ondt derfor; tilmed saa er dette skeed mod min Villie, J har selv giort mig til Maigreve mod al gammel Skik og Sædvane paa Landet, hvor aldrig nogen blir Maigreve uden i Maimaaned.

Juveleeren. Fly mig mine kostbare Stene igien, din Hund!

Paltz-Greven. Har du mist' dine Stene? det er slemt nok for dig, arme Diævel.

Mad. Staabi grædende. Og mine tredive Alen Brocade.

Paltz-Greven. Dine tredive graae Katte! Du maa selv tage vare paa dine graae Katte.

Musicanten. Jeg vil have Betaling for mit Spil. Hr. Vert, jeg holder mig til Jer.

Verten. Skal jeg betale for Spillet oven i Kiøbet? er jeg ikke ilde nok skaaren alligevel?

Paltz-Greven. Han skulde have Fanden, ikke Penge; thi han spillede som en Skielm. J Fior Sommer, da jeg var Maigreve, havde vi andet Spil med en Tromme til, her hørte man jo ikke en ærlig polsk Dands engang. Jeg veed ikke, hvad det var. Det var, ligesom man kneeb nogle Katte i Rumpen, saa skreeg en, saa skreeg en anden, saa alle

tillige; var jeg udi Jer Sted, Hr. Vert, saa skulde de mare ikke faae en Skilling.

Sc. 6.

En Raadsherre. Personerne af forrige Scene.

Raadsherren. God Morgen, Hr. Vert! Tak for i Aftes, vi blev meget skiønt tracterede.

Verten. Ja, saa min Pung vil faae en Ulykke.

Raadsherren. Jeg er kommen at giøre min underdanigste Opvartning hos Paltz-Greven, og takke ham for i Aftes.

Verten. Og jeg var nu paa Veien at giøre min underdanige Opvartning hos Dem med ydmygst Begiering, at Paltz-Greven maa blive hængt, inden Soel gaaer ned.

Raadsherren. Hvorledes hænger det sammen?

Verten. Det hænger saa sammen, at Paltz-Greven bør hænges. Hofmesteren var en Gaudieb, Paltz-Greven er bleven til en usel Bonde-Dreng, jeg er bestaalet, disse andre gode Mænd bedraget; her staaer han selv, nu kan I examinere ham.

Raadsherren. Hør! hvorfor har du givet dig ud for en Paltz-Greve?

Paltz-Greven. Spør min Hofmester!

Raadsherren. Hvor er han da?

Verten. Han er alt fløiten, har taget tre af mine Heste og hele Bagage med sig, og ladet denne usle Bonde udi Stikken.

Raadsherren. Ach Himmel! hvilken Historie! Galgen blir dig vis nok, det er et uhørligt Stykke.

Paltz-Greven. Drollen splide mig ad, skal jeg ikke sige det til Rifogden, dersom I hænger mig. Han er Mand for, at hænge Jer igien.

Raadsherren. Trækker af med ham til Raadhuset! det er en reen Sag.

De trækker af med ham.

Sc. 7.

Drengens Fader og Moder. Personerne af forrige Scene.

Moderen. Det var nok mod min Villie, at skikke det enfoldige Menneske til Byen.

Faderen. Han maa dog engang komme til Kiøbstæd, at han kan lære noget.

Moderen. Ei, hvad skulde det enfoldige Kræe kunne lære? Jeg er saa bange, at han er bleven hvervet til Soldat.

Faderen. Finder vi ham ikke, saa maae vi betale Hr. Marcus, for at løse efter ham, og naar han blir lyst efter paa Prædikestolen, saa gir Officeren, som har hvervet ham, ham tilbage.

Moderen. Du skal lure din Død derpaa. Officererne pleier nok at give Soldaterne tilbage!

Faderen. Gid der var ham intet værre vederfaret, end han var hvervet. Jeg er bange, Giertrud! at Knegten er kommen i anden Ulykke.

Moderen. Ach, ach! det var dog vor eneste Søn, og hvor taabelig han var, havde vi dog Nytte af ham i vort Arbeide.

Faderen. Er han borte, Giertrud! saa maae vi dog give os tilfreds, og skikke os derudi.

Moderen. Jeg gir mig aldrig tilfreds! Du skal skaffe mig Drengen igien, eller en anden Søn i hans Sted.

Faderen. Da maa du faae en anden til at giøre det; thi jeg er alt for gammel og svag, at skaffe dig flere Børn. *Hun græder.* Græd ikke, mit Barn, for Tiden. Vi vil lede efter ham i den nye Avelsgaard. Maaskee han er kommen derhen.

Moderen. Ei Snak, hvor skulde han være kommen der?

Faderen. Vi vil dog gaae derhen. Men hvad mon dette er for Allarm? Man seer ikke andet end det, som ondt er i Kiøbstæder. Her trækker man af med en Synder. *Til Raadsherren.* Om Forladelse, go' Herre! hvad har denne Synder giort?

Raadsherren. Det er En, som skal hænges.

Drengen. Jeg er aldrig ærlig, om det ikke er mine Forældre. Ach, mine kiære Forældre! nu kommer I ret tilpas, at følge mig til Galgen.

Moderen. Ei Mand, det er vor Søn Peer Nielsen.

Faderen. Mig synes mare det samme. Peer Nielsen! hvad er det? Hvad ondt har du giort?

Drengen. Ach min hierte Far! bliv ikke vred paa mig! de fire Skilling er kommen bort, som jeg skulde kiøbe Tiære for.

Raadsherren. Ach hvilken Enfoldighed! Jeg ynkes over ham. Hør Dannemand! er det Jer Søn?

Faderen *grædende.* Ja det er, gunstige Herre! Men hvorfor skal min Søn hænges?

Raadsherren. Han har givet sig ud for en stor Herre, og skilt disse godt Folk, som her staaer, ved deres Velfærd.

Moderen. Ach, det er umuelig, gunstige Herre! det er det enfoldigste Menneske, som kan gaae paa Jorden. Er det sandt, som du beskyldes for?

Drengen. Drollen splide den Hofmester ad! jeg faaer nok fat paa ham.

Raadsherren. Hvor blevst du kiendt med den Hofmester?

Drengen. Da jeg stod paa Torvet i Gaar og saae mig om, kom han til mig og sagde: Vil du følge med mig, og giøre, hvad jeg siger dig, skal du have bedre Dage, end dit Herskab. Jeg maatte jo være en Nar, om jeg ikke tog mod saadant Tilbud; jeg fulgte med ham: han førte mig i en Flegels Kiole, kaldte mig Paltz-Greven, førte mig i denne Mands Huus, som ogsaa kaldte mig Paltz-Greve, gav mig paa eengang saa meget Mad og Drikke, som jeg kunde have nok af et heelt Aar. Jeg gaaer til Sengs, og tænker paa ingen Ting. Om Morgenen siger de, at jeg skal hænges, fordi jeg var Paltz-Greve i Gaar; gid Fanden være deres Paltz-Greve en anden Gang!

Moderen grædende. I seer da, gunstige Herre! af hans Eenfoldighed, at han er ikke den, der er beqvem at giøre noget Skielmstykke; men at andre Mennesker har betient sig af hans Taabelighed, og brugt ham kun til et Redskab at bedrage andre med; forbarmer Jer over mig, og stikker mig ikke for Tiden udi Graven.

Raadsherren. Hvad siger I andre gode Mænd, som have liidet Skade? Er I tient med, at dette enfoldige Menneske bliver uskyldigen opoffret?

Juveleeren. Det nytter os aldeles intet. Jeg har selv Medynk over ham.

Drengen. Jeg vil gierne betale den Skade, som er skeed. Den ene har mist' to Stene; jeg vil gierne give ham ti igien; og den anden har mist' tredive graae Katte, dem kan jeg ogsaa skye ham tilbage.

Raadsherren. Drengen finder jeg i alting uskyldig, og meer ynk- end straf-værd. Vi maa efter ingen Lov straffe ham, som et uskyldigt Instrument, men maae give ham Forældrene tilbage, med Formaning, at de lade ham ikke oftere reise til Byen allene, at han ikke skal give Anledning til flere slige Tragoedier.

Anmærkninger

(som fortsættes i Tillægget).

Scenen i dette Stykke skulde være i **Kiøbenhavn**, thi „Bimmelskaftet" nævnes S. 399 af Pernille som Leerbeutels Logie, og „den nye Avlsgaard" omtales S. 410; Bondedrengen, der giøres til Paltsgreve, er en siællandsk Bondesøn; men det Øvrige har dog hist og her noget Fremmed, der ikke stemmer med hiint nationale Anstrøg, f. Ex. hvor Raadsherrerne (2den Act, 2den Sc., i Slutningen) kaldes „de Fornemste af Landet." Handlingen baade i 1ste A. og 3die A. sidste Scene foregaaer vel i Nærheden af Raadhuset, som dengang laa midt paa Pladsen og imellem Ny- og Gammel-Torv.

S. 399. **Leander. Jeg skiøtter ikke om at tale med ham endnu** 2c. Denne Replik overskrives i alle de ældre Udgg. urigtigen „**Postkarlen**". I Rahbeks Udg. af Holb. Udv. Skr. er Feilen bleven staaende. Den er her rettet efter Rahbeks og Boyes mindre Udg.

S. 401. **Paltsgreve** eller Pallatsgreve, Comes palatinus, det tydske Pfalzgraf af det forældede Ord: Pfalz, Slot, Pallads. Disse Palladsgrever vare oprindelig af de tydske Keisere udnævnte Hofdommere, siden blev det en arvelig fyrstelig Værdighed, og sildigere igien gaves Titlen ogsaa til borgerlige Personer, Lærde 2c. Den Paltsgreve, her skal forestilles, maa vel være af den fyrstelige Klasse. Holberg har valgt denne Titel, deels fordi paa hans Tid ogsaa her i Landet visse Lærde, indkomne fra Tydskland, førte Titlen Keiserlig Pfalzgreve, saa at den kunde forudsættes ogsaa her at være ei ubekiendt, deels formedelst Ligheden med Maigreve, en Benævnelse, der var Bonden velbekiendt. (S. bl. a. Rahbek: Om Holb.'s Lystsp. 3 D. S. 137—38).

S. 402. **Bourgognevin, som ikke er for lange Hvile** (ɔ: Weile), fordreiet efter det tydske: **nicht für die lange Weile**.

S. 409. **Peer Nielsens Søn i Vigen.** Maaskee **Viig**, en Bye i Odsherred. (Rahbek).

S. 409. **Maigreve.** De i gamle Dage paa Landet brugelige Maigilder eller „at ride Sommer i Bye" ere neppe endnu gangne aldeles af Brug. De unge Karle og Piger komme sammen (første Gang den første Søndag i Mai) og vælge en Maigreve, der igien selv vælger sig en „Mai-inde" eller „Maigrevinde." Maigreven er pyntet med smukke Klæder, Kostbarheder, Blomsterkrandse 2c. Forunden Karlenes høitidelige Tog til Hest, har man siden Dands og flere Forlystelser. En Beskrivelse over disse Maigilder hos den siællandske Hedeboe findes i **Folkebladet** 8de Aargang Nr. 4—5 (21de April 1842) S. 18—19.

Det Lykkelige Skibbrud.

Comoedie udi fem Acter.

[Første Gang forestilled paa den Kongelige danske Skueplads d. 3. Januar 1754.]

Personerne.

Jeronimus.
Magdelone, hans Hustrue.
Eleonora, hans Datter.
Pernille, deres Pige.
Philemon, forlovet med Eleonora.
Henrich, hans Tiener.
Mag. Rosiflengius, Philemons Medbeiler.
Gottfred, Magisterens Tiener.
Leander, Eleonoræ Broder.
Dommeren.
Skriveren.
En Cavaleer.
En Frue med Page.
En Officeer.
En Skolemester.
En Pige.
To Piger.
En Skiærsliber.
Oldfux.
En Skiøge.
En drukken Mand.

[Scenen er i Kiøbenhavn.]

Actus 1.

Sc. 1.

Eleonora. Philemon.

Eleonora. Ach, min hierte Philemon! Jeg frygter, at dette vil faae et slet Udfald; min Stifmoders Had mod Ham voxer meer og meer til, saa at, hvor nødig min Far vil bryde sit eengang giorte Ægteskabs-Løfte, saa kommer han dog til at giøre det.

Philemon. Allerkiæreste Jomfrue! Saalænge J ikke bryder Eders Løfte, saa kan alt andet ikke anfegte mig. Eders Stifmoders Misgunst kan ikke giøre andet end kaste os nogle smaa Stene i Veien, som kan allene hindre os, ikke at komme saa hastig til vor Ønskes Maal.

Eleonora. Men kiære Philemon! efterdi J elsker mig saa høit, hvorfor vægrer J Eder da for at bruge de Midler, som allene ere mægtige til at befordre Eders Kiærlighed?

Philemon. Ach, Jomfrue! Hvad har jeg forsømt? Bebreid mig ikke saadant. J kiender jo mit Sind. J veed, at jeg er forhadet af Folk, allene fordi jeg kalder enhver Ting med sit rette Navn, fordi min Mund svarer til mit Hierte, fordi jeg ikke kan sige, at jeg ærer den, som jeg hemmelig foragter; roser den, hvis Feil jeg seer; og elsker den, som jeg i Hiertet hader. Skulle nu derfore de mange Kiærligheds-Erklæringer, jeg har giort min Jomfrue, allene bestaae i Ord, saa var hun den eneste af alle, som jeg søgte at skuffe. Ach! hav ikke slige Tanker om mig, allerkiæreste Jomfrue! Sæt hvilken Prøve paa mig, som Eder lyster. Jeg sætter al min Formue, mit Liv med Glæde udi Fare, naar jeg dermed kan bevise, at den Kiærlighed, som jeg bær til Hende, er ingen Sminke.

Eleonora. Men hvorfor søger J da ikke, kiære Philemon! at vinde min Stifmoders Gunst, og at gaae den under Øine, uden hvis Samtykke vor Kiærlighed ikke kan lykkes? Hun er bleven ophidset imod Jer, fordi J adskillige Gange har sagt hende sine Feil; kan J ikke sagte for min skyld føre et andet Mundheld og rose hende; det koster jo intet.

Philemon. Byd mig, Jomfrue, at udøse mit Blod, det er mig mueligt, men ikke at forsværge min Natur, i at flattere og rose et Menneske, der er sammensat af lutter Laster.

Eleonora. Men naar J giør det allene, kiære Philemon! for at forfremme vor Kiærlighed?

Philemon. Jo større Interessen er, som driver mig dertil, jo større Dyd er det at holde Stand.

Eleonora. Ach! jeg veed ikke, hvad jeg skal kalde saadant.

Philemon. J vil maaskee udtyde det som en Koldsindighed, men.....

Eleonora. Jeg veed ikke hvad jeg skal kalde det; vil J da heller forlade mig, end tvinge Jer til at gaae den Gamle under Øine? Svar mig dertil!

Philemon. Allerkiæreste Jomfrue! frist mig ikke over min Formue.

Eleonora. Jo! her er to Vilkaar, hvoraf eet maa tages.

Philemon. Vor Lykke er jo ikke udi hendes Hænder?

Eleonora. Jo noget nær; thi min Fader lar sig regiere af hende.

Philemon. Ingen af dem er mægtig til at skille os ad, naar Jomfruens Kiærlighed er bestandig; og elsker hun mig af Hiertet, saa styrker hun mig heller i mit Forsæt, ikke at gaae fra Dydens Vei, ikke ved Hyklerie at styrke Folk i deres Ondskab.

Eleonora. Ach! jeg vil da ikke tale meer derom, men overlade dette til Himlens Forsyn. Men der kommer min Broder Leander.

Sc. 2.

Leander. Eleonora. Philemon.

Leander. See! skal jeg finde Jer forlibte Folk her sammen?

Philemon. Hvad godt Nyt, Monfrere?

Leander. Jeg har aldeles intet godt Nyt. Jeg er bange for, at det, som jeg længe har havt Mistanke til, engang vil hænde. De mange Caresser, Mag. Rosiflengius idelig har giort til vor Stifmoder, have aldeles ikke staaet mig an, men jeg har giettet, at de sigtede til det, som jeg i Dag er kommen under Veir med.

Eleonora. Ach! Ach! mit Hierte staaer op i min Hals!

Leander. Jeg kan ikke berette noget vist, men det kan jeg allene sige, at der er stor Venskab imellem vor Far og Magisteren. Jeg saae dem nyelig tale med stor Fortroelighed sammen, og hørte min Far sige disse Ord, da de skiltes ad: Vær forsikkret, Hr. Magister! at jeg skal holde mit Løfte.

Eleonora. Ach jeg elendige Menneske! Jeg tviler ingenlunde meer.....

Leander. Men der kommer min Far med vor Stifmoder; det er bedst, Monfrere! at I gaaer til Side, at vi disbedre kan udspionere deres Anslag.

Philemon gaaer bort.

Sc. 3.

Magdelone. Jeronimus. Leander. Eleonora. Pernille.

Magdelone. I har aldrig villet troe mig, min Hierte! at der var saa meget godt hos den Mand.

Jeronimus. Nu har jeg befundet det, det er en allerkiæreste Mand; han elsker mig ret i sit Hierte. Men see! hvad bestiller I her? holder I Geheim-Raad?

Leander. Nu kom jeg nyelig her, og fandt min Søster allene.

Jeronimus. Og nu kommer jeg fra en god Ven, som talede med mig om din Søster. Det er ellers Skade, at den Mand skulde have den Skavank udi Ryggen.

Magdelone. Det vil aldeles intet sige; man skal ikke dømme et Menneske af det som er udvortes.

Pernille. Det er, min Troe, sandt. Tilmed lader den Pukkel ham ikke ilde, den kan ogsaa have sin Nytte; thi den er saa spids, at om hans Hænder kom til Skade, saa kunde han i Nødsfald skrive Vers med Ryggen.

Magdelone. Holdt Munden, din Spotte-Fugl! og bebreid ikke Folk det, som de ikke selv er Skyld udi.

Pernille. Mener Madamen, at han er fød saadan?

Magdelone. Hvad andet? Hvad som Himlen har skabt, er vel skabt.

Pernille. Ja han er, min Troe, vel nok skabt for en Pukkelrygget. Er han skabt saa, da er det ikke hans Skyld.

Magdelone. Det mener jeg og.

Pernille. Og er han ikke fød saaledes, saa bær han den dog med Berømmelse, saasom han har faaet den udi lovlig Embede, hvorudover samme Pukkel er lige saa stor Zirat for ham, som en Blessure er for en Soldat.

Magdelone. Hvad er det for Sladder? hvad vil du sige dermed?

Pernille. Hvilken ærlig Mand, der sidder saa krum, og giør saa mange Vers om Dagen, kan nok faae saadan Pukkel paa Ryggen, thi der faaer jo ingen Hoppe Føl, ingen Hund Hvalp, ingen Kat døer, han giør jo Vers dem til Berømmelse, naar man betaler ham derfor.

Magdelone. Du skal faae en Ulykke, din Akkermær! hvis du ikke spæger din Tunge.

Pernille. Men hvorfor tar Madamen sig den Mand saa heftig an?

Jeronimus. Min Kone har Aarsag at tage hans Partie; thi jeg har udvalt ham til min Svigersøn.

Eleonora. Ei, Papa!

Jeronimus. Blir du saa allarmered derover?

Eleonora. Hvad andet? Jeg kan jo ikke have to Mænd?

Jeronimus. Nei mit Barn! Du skal kun have een, og det skal blive Mag. Rosiflengius.

Pernille. Det er, min Troe, en feed Karl at vælge ud til Svigersøn. Han maa lade sig høvle ret først, førend han prætenderer saadan velskabt Jomfrue.

Jeronimus. Holdt din Mund, Næseviis!

Eleonora. Vil I da, Papa! bryde det Løfte, som I har giort Philemon?

Jeronimus. Ja det vil jeg.

Eleonora. Jeg, min Troe, ikke.

Jeronimus. Det skal have gode Veie. Jeg vil ikke have den til Svigersøn, der ved Skrifter lægger sig ud med hele Verden.

Leander. Det veed jeg ikke, han nogen Tid har giort.

Jeronimus. Jo, jo! Magisteren har i Dag lagt ud for mig tydelig alle de godt Folk, han har angrebet i sine Skrifter, og sagt mig, at i den sidste, hvoraf han er Autor, jeg selv ikke er sparet. Jeg veed ikke, hvorudi Satyren bestaaer; thi jeg seer aldrig paa saadant Narrerie.

Pernille. Ei hvilken Bagvaskelse! Jeg var paa Galleriet sidste Comoedie; men der blev, min Troe, ikke spillet uden om en gammel Hanrei, som lod sig tage ved Næsen af sin Kone. Hvordan kunde nu saadant passe sig paa Herren?

Jeronimus sagte. Gid du faae en Ulykke! jeg veed ikke, om det er af Ondskab hun saa taler.

Magdelone. Nok er det, vi veed, at han er et Skarn. Den daarligste Gierning, min Mand har giort sin Livs-Tid, er, at han har givet Løfte til saadan Karl.

Eleonora Og mig synes, at det er min Far lidet anstændigt, at bryde sine Løfter, som han hidindtil har holdet saa hellige.

Jeronimus. Jo denne Gang, med Jeres Permission, skal jeg bryde mit Løfte.

Eleonora. Men han er ikke anderledes, end han var, da Forlovelsen skede.

Jeronimus. Det kan nok være. Men jeg har nu allerførst faaet Oplysning om hans Væsen. Jeg kunde jo bringe mit Huus i Ulykke med at besvogre mig med en Person, der opvækker sig een Fiende efter en anden.

Eleonora. Hvilke Fiender opvækker han sig da?

Jeronimus. Spørsmaal! En, der skriver Skandskrifter, som han.

Pernille. Han opvækker sig til Fiender, ikke uden Giekke, der have en ond Samvittighed, og mener, at alt, hvad som siges, sigter paa dem. Men jeg skal bevise, at det er Jer Magister, som giør Skandskrifter.

Magdelone. Det skal du aldrig i Evighed kunne bevise ham over.

Pernille. Jo, min Troe, skal jeg saa.

Magdelone. Det er en Mand, som bruger sin Pen til alles Berømmelse og er ikke mægtig at dømme ilde om nogen.

Pernille. Og jeg skal bevise at han giør lutter Skandskrifter.

Magdelone. Hvori bestaaer det?

Pernille. Det bestaaer derudi, for Exempel: om jeg giorde Vers over Magisteren, og sagde, at han havde den bedste Taille i Verden, hvad kunde man kalde det?

Magdelone. Det var spotteviis.

Pernille. Men naar han giør Vers over Madamen, maler Hende som den dydigste Matrone, og berømmer Hendes Kiærlighed mod Hendes Stifbørn, hvad kalder man det?

Magdelone. Ach, min hierte Mand! taaler I, at jeg saaledes skal bespottes af en lumpen Tienestepige?

Jeronimus. Du skal ikke være en Time længer i mit Huus.

Pernille. Jeg havde, min Troe, længe siden forladt Huset, havde det ikke været for Jomfruens Skyld. Det er af Ridkiærhed for hendes Velfærd, at jeg taler saa frit.

Jeronimus. Og det er af Ridkiærhed for hendes Bedste, at jeg bryder mit Løfte, og vælger Magisteren til min Svigersøn.

Pernille. Han skal ikke faae hende, om han blev gal.

Jeronimus. Jeg troer, Pigen er rasende; hvem skal vel hindre det?

Pernille. Det skal jeg. Naturen har aldeles ikke dømt Jomfruen at gifte sig med saadan pukkel-rygget Pedant. Fy for Fanden! Han seer jo værre ud end Æsopus.

Magdelone. Fort paa Døren, din Taske!

Pernille. Gierne Madam! men I maa vide, at jeg har to Aars Løn tilgode.

Gaaer ud.

Jeronimus. Vi vil ikke agte, min Hierte! hvad hun siger; det er kun at lee af. Vi kan bilde os ind, at det er en Hund, som giør; thi vi kan dog ikke skille os af med hende, efterdi hun har saa mange andre gode Dyder. Alt hvad vi vil giøre, det er at forbyde Eleonora at omgaaes med hende. Hør, Eleonora! jeg vil ganske ikke have, at du skal holde nogen Omgiængelse med denne Pige; hun forfører dig.

Eleonora. Hun kan, min Troe, ikke forføre mig; thi jeg har besluttet, heller at lade mit Liv, end at forlade Philemon.

Jeronimus. Og jeg har besluttet at giøre dig arveløs.

Eleonora. Deri vil jeg skikke mig.

Jeronimus. Er det ikke forskrækkeligt! Hvad siger I, Leander?

Leander. Jeg kan ikke andet end rose min Søsters Generositet.

Magdelone. Hillemænd! Generositet at sætte sig op imod sine Forældre!

Leander. Besynderlig saadan Stifmoer, der elsker os saa høit!

Jeronimus. Jeg tænkte nok det. Den stakkels Kone er Jer aldrig til Maade. Hun elsker Jer alt for meget; I var ikke værd saadan Moer. Fort ind! jeg kan ikke see Jer for mine Øine.

Sc. 4.

Jeronimus. Magdelone.

Jeronimus. Hvad skal vi giøre ved dette, min Hierte? I seer, at mit hele Huus blir rebelsk.

Magdelone. I skal bruge de Midler

og den Myndighed, en Far har at holde sit Huus i Tømme. Skulle Børn have deres egen Villie? de veed jo ikke, hvad dem selv tienligt er. Tænk engang, udi hvilken Tilstand vi skulle bringe vort Huus, om Philemon blev vor Svigersøn. Man siger jo, at man skal kiende Folk paa dem, som de holde Venskab med.

Jeronimus. Jeg finder, at Jer Tale er vel grundet, min Hierte! Men der kommer Magister Rosiflengius.

Magdelone. Ach! den allerkiæreste Mand! Mit Hierte hopper i mig af Glæde, naar jeg seer ham.

Sc. 5.

Magister Rosiflengius. Jeronimus. Magdelone.

Rosifleng i sort Habit med en liden Krave. Jeg glæder mig ved at finde min gunstige Herre med Dyd-ædle Frue her allene.

Magdelone. Ach velkommen, Hr. Magister, nu stode vi og talede om Ham.

Rosifleng. Jeg haaber, at det var ikke andet end godt, saasom jeg veed, at Deres Dydzirenhed er min Veninde, eller rettere at sige, min Patronesse og Velynderske.

Magdelone. Vi have ikke Aarsag til andet; thi Hr. Magister har ladet see udi mange Ting, at Han er vor Ven, talet og strevet altid til vor Berømmelse: saa at det er Hans Godhed allene at tilskrive, at jeg saa tidt med Berømmelse er kommen i Trykken.

Rosifleng. Ingen Godhed, Ederes Dydædelhed, men et Debitum, Pligt og Skyldighed. Ederes Dydædelheds, saavelsom min gunstige Herres, Soel-skinnende Dyder, giør allene min ellers tynde Venam (at jeg skal tale poetice) eller ringe Skialdre-Geist, frugtbar; thi hvor saa mange Dyder udi et Subjecto ere samlede og concentrerede, er det ingen Umage at skrive Vers, hvor en Achilles er at poetisere over, er ingen Konst at være Homerus. Vil jeg tale om Gudsfrygt, giver Ederes Gunst, saavelsom Ederes Dydzirenhed, mig Vidtløftighed af Materie. Vil jeg tale om Fromhed, Sagtmodighed, Forstand, Ærlighed, da finder jeg, alle disse Dyder hos Dem har fæsted Bolig og taget Sæde.

Jeronimus. Siig ikke det, min Herre! der er dog mange, som tale ilde om os.

Rosifleng. Jeg veed det nok, Ederes Gunstighed! og de maaskee, som I mindst har forskyldt det af. Jeg nævner ingen; thi det er mod min Natur, at tale en Hund noget til Præjudice, end sige et Menneske.

Magdelone. Jeg veed nok, hvem Han mener, derfor har min Mand og jeg allerede slaaet ham af vore Tanker, og i den Sted kast vore Øine paa min Herre, og udvælget Ham at være vor Svigersøn.

Rosifleng. Det er Ederes Godhed, ikke mine Fortienester, der bane mig Vei til saadan Lykke. Jeg haaber dog, at deres kiære Plante, jeg mener Jomfrue Dotter, skal befinde sig vel ved saadant. Jeg haver ingen Midler arvet efter mine kiæreste Forældre, det er sandt, men jeg takker dem og kysser deres Aske for god Education og Optugtelse. De har udi den grønne Ungdom ladet mig lære de Ting, hvorved jeg kan fortiene mit Brød; thi jeg var neppe to Gange otte Vintre gammel, at jeg skal tale poetice, førend jeg havde sovet mange Nætter paa Parnasso hos de ni Musæ, og drukket af Hyppocrene Kilde, det er, giort Vers, brave Folk til Berømmelse, saa jeg nu lever rigelig af Poesien, og der er ingen Dag, jeg jo fortiener ti Rixdaler derved; da derimod Monsieur Philemon opvækker alles Had mod sig ved fine Skrifter, og saaer den Sæd, hvoraf Fiender opvoxe.

Magdelone. Hører I det, min hierte Mand? Vi havde været ilde opskiørtet, om vi havde faaet saadan en Karl til Svigersøn.

Rosifleng. Derfor seer man slige Folk, som han og hans Lige, allevegne at være forhadt.

Magdelone. Og det ikke uden Aarsag; thi intet kan smerte godt Folk meer, end at see sig straffet og igiennemheglet af dem; som ingen Magt har dertil.

Jeronimus. Derfor undrer jeg mig over, at disse Folk faaer Pension af store Herrer for saadant.

Rosifleng. Min Herre! mange har Lyst til at lee paa andres Bekostning. De elsker derfor satyriske Skrifter, og belønner Autor, skiøndt de har slette Tanker om ham; ligesom man elsker og belønner Forræderie, men hader Forræderen.

Jeronimus. Jeg har alt nok, Hr. Magister. Jeg gav min Datter ikke til den Mand, om han kunde veie hende op med Guld. Banker paa. Hei Pernille! Pernille kommer ind. Lad min Datter strax komme ind.

Sc. 6.

Jeronimus. Magdelone. Rosiflengius. Eleonora. Pernille.

Jeronimus. Min Datter! jeg har givet dig lidt Tid til at udkoge din Galde, og overveie hos dig selv, hvad det er at sætte sig op mod fine Forældre, der søger at afvende en Ulykke, som du selv vil styrte dig udi. See! her er den brave Mand, jeg har foreslaaet, som er elsket af alle Folk, og er i Stand at underholde dig reputeerlig; da derimod den anden er forhadet af alle,

og maatte omkomme af Armod, hvis han ikke havde arvet nogle Midler. Hvad svarer du dertil? *Eleonora græder.*

Rosiflengs. Ach den ædle Siæl! saasnart hun hørte mine Dyder opregne, faldt hun i Graad. Græd ikke, allerkiæreste Nymphe! det er kun det ringeste, som kan figes om mig.

Eleonora. Ach jeg elendige Menneske!

Rosiflengs. Hendes forrige Daarlighed klemmer hendes Hierte. Græd ikke, min Gudinde! den vingede Gud Cupido har indstudt Hende en skadelig Kiærlighed, som har varet indtil nu, da endelig den udi Svane-Vogn agende Gudinde, jeg mener Venus, har befalet at læge Saaret igien, saa at Hun er kommen til sig selv.

Pernille *sagte.* Det var jo Fandens eget Sprog, faaer jeg end een saadan Phrase til Livs, kommer jeg til at kaste min hele Frokost op.

Eleonora. Ach, min hierte Papa! jeg beder om Forladelse, jeg faaer saa ondt, jeg maa lidt ind. *Gaaer bort.*

Rosiflengs *sagte.* Hvilken underlig Virkning dog Kiærlighed har! Saasnart hun saae mig, faldt hun i Graad og fik ondt.

Jeronimus. Hvad gaaer af hende, Pernille?

Pernille. Jeg veed, min Troe, ikke, hvad der gaaer af hende, thi jeg saae ikke, hvad hun spisede til Frokost; men der vil gaae en Hob reven Øl og Brød af mig.

Jeronimus. Jeg forstaaer aldeles ikke, hvad du vil sige.

Pernille. Det er let at forstaae; hvilken Jomfrue, der seer saadan Karl, og hører ham tilligemed tale, sær om Formiddagen, naar Maven er utidig, og dog kan holde tæt, den vilde jeg see paa. Er det Mand for Jer Datter? for en evig Ulykke!

Rosiflengs. Hvad siger denne Pige? Hun er ikke rigtig i Hovedet.

Jeronimus. Nei hun har Raptus somme Tider. Jeg taaler en Hob af hende, efterdi hun har tient mig længe og ladet see stor Troskab.

Rosiflengs. Hør, lille Pige! komme de Raptus tidt over Jer?

Pernille. Monsieur! kommer disse Raptus tidt over Ham?

Rosiflengs. Jeg er altid den samme.

Pernille. Jeg er og altid den samme.

Rosiflengs. Saa er I jo altid gal.

Pernille. Saa er I jo og altid gal.

Jeronimus. Jeg troer virkelig, at hun er bleven forrykt. Hør, Pernille! kiender du mig?

Pernille. Jeg kiender Jer heel vel; I er mit Herskab, og denne er den pukkel-ryggede Versekræmmer, som er gal baade paa Legemets og Sindets Vegne; thi han maa have faaet lige saadan Pukkel i sin Hierne, som paa sin Ryg.

Jeronimus. Fort herud, din Laptaske!

Pernille. Ach Herre! lad mig bevise først, at han er gal.

Rosiflengs. Slaae hende ikke, min Herre! Lad mig høre, hvori det bestaaer.

Pernille. Hør, naar saadan vanskabt Gløsebog kom og beilede til mig, som ikke er Jomfrue engang, holdt jeg med Billighed for, at han løb med Liimstangen. Nu begierer I til ægte en kiøn fornemme Jomfrue, ergo er I daarekiste-gal.

Rosiflengs. Ach, min Herre! jeg har aldrig været saa forhaanet tilforn.

Jeronimus. Fort herud, dit Skarn! jeg forbyder dig at komme i mit Huus meer.

Pernille. Og jeg forbyder ogsaa den Pedant at komme inden vor Dørtærskel. *Gaaer.*

Magdelone. Ach, min Herre! jeg haaber, at Han regner os ikke til onde, hvad som er passered.

Rosiflengs. Aldeles ikke.

Jeronimus. Han skal faae Satisfaction, Pigen skal strax paa Døren, og I skal, trods for hende og den hele Verden, blive min Svigersøn. Vil min Herre behage at komme til mig i Eftermiddag, saa skal Forlovelsen skee.

Rosiflengs. Jeg skal ikke manqvere at komme. *De gaaer alle ud.*

Act. 2.

Sc. 1.

Henrich

kommer ind paa Hovedet, seer sig tilbage.

Sid I faae en Ulykke, I maatte holde Jer til min Herre, og lade en stakkels uskyldig Tiener være uskaaren, som kan hverken læse eller skrive! Jeg gaaer paa Gaden i mit lovlige Ærende, saa møder mig en Advocat, hvilken kneppede mig paa Næsen, og sagde: vær saa god at hilse din Herre, og sig ham, at det er en liden Erkiendelse for de Vers, han giorde forgangen Uge; jeg løb, som Fanden var i Hælene paa mig, ei holdende det raadeligt at indvikle mig i Disput derover; thi vil man trætte med de Karle, kommer man til at betale Processens Omkostning oven i Kiøbet. Jeg kunde af Alteration ikke føle Smerten i Førstningen, men da jeg kom i en anden Gade, begyndte min Næse at værke, som der var lys Lue i den.

Da sagde jeg: gid du faae en Ulykke, du maatte kneppe dine egne Folk, og lade en fremmed Mands Tieneres Næse være med Fred! Jeg var neppe kommen i en anden Gade, førend jeg faaer to Jean de Francer paa Halsen, hvilke forfulgte mig med nøgne Kaarder; men som de løbe efter Tacten paa de store Stene, for ikke at bestænke deres sviklede Strømper, og jeg løb udi Skarnet allevegne, hvor jeg fandt Gienvei, kunde de ikke naae mig. Jeg blev saa elendig bagde af Alteration og den stærke Løben, at jeg maatte ind til en Barbeer, for at lade mig aarelade, men han i Steden for at aabne Aaren med en Lancette, gav mig et Ørefigen, og sagde: Hils din Herre, og sig, at det er et lidet Nachspil, som han kan bruge til den Barbeer-Comoedie, som blev spillet i Gaar, efterdi Comoedien i sig selv er noget kort. Jeg var glad ved, at samme Nachspil bestod kun af een Act, og at han ikke vilde fuldføre de andre Acter paa min Næse og Øren, og gik hen i et Vislag; men til min Ulykke boede i samme Huus en Skærsliber, hvilken lod, som han havde Medlidenhed med mig, tog mig ind i sin Stue, og sagde, at han havde en skiøn Salve at smøre paa Saaret; men i Steden for Salven, saae jeg, han hentede sin Krabask. Jeg var derfore ikke seen paa Benene, løb bort, forfulgt af alle Skærsliber-Drengene indtil dette Sted. Ach! havde jeg fat paa min Herre, medens Blodet koger endnu i mig! Jeg skulde sige ham engang for alle, at hvis han ikke lader sin Skrivesyge, komme vi til at gaae paa Gaden med Escorte herefter. Jeg seer mig allevegne om, thi som jeg i Dag har geraadet udi fire Ulykker, og en Tragoedie skal bestaae i fem Acter, saa er jeg ogsaa bange for den sidste. Men er det ikke Magister Rosiflengs Tiener? Den Karl har bedre Tieneste end jeg. Jeg tiener hos en ærlig Mand, der siger Folk Sanden, hvilken Dyd er i disse sidste Verdens Tider ikke meget i Moden, og renderer ikke andet end Had, Avind, Foragt, Næsestyver, Ørefigen. Han derimod tiener hos en Fuchsschwanzer, som har alle til Venner.

Sc. 2.

Gotfred med en stor Bylt paa Ryggen, hvormed han sætter sig ned. **Henrich** sætter sig ved den anden Side.

Gotfred. Her kommer en stor Hob Penge at springe i disse Dage, som min Herre har skrabet sammen med at giøre Vers, thi han har faaet Amour i Hovedet, han vil giftes. Jeg skal hen til en Boghandler med disse usolgte Vers, som han har giort forgangen Maaned. Folk kan ikke begribe, hvordan han kan giøre saa mange Vers udi saa kort Tid. Men de Vers, som vi har giort i Fior, koger vi op igien i Aar, hvilket er oeconomisk nok, thi ellers maatte den poetiske Geist faae en Ulykke paa Sidstningen og blive ganske udtømmet. Vore Votumer neden under Begravelse-Vers forandre vi dog ikke gierne, og Slutningen bliver, at den Afdøde staaer med Palmer i Hænder, enten han har levet skikkelig eller som et Beest; thi det lader ilde at tale ondt om de Døde. Disse Palmer forskaffer os anseelige Foræringer af den Afdødes Arvinger; thi det er saadan uformoden og uforvented Glæde for dem at see deres kiære Forældre udi Verset staae med Palmer udi Hænderne, som de veed, at det er ganske uforskyldt, hvorfore de ansee min Herre som en, der har Hovednøglen til Paradiis; thi han er her det samme, som Paven er i Rom, udi hvis Magt det er at publicere Paradisiske Rangs-Forordninger, og at give Folk Gang og Sæde udi Himmerig med Helgene, som har ladet see en og anden Generositet, førend de døde. Arvingerne har derforuden den Trøst deraf, at, endskiøndt de følger i alting deres kiære Forældres Fodspor, saa kan de dog, det uanseet, ved en liden Anstalt, førend de døer, ogsaa komme til at staae med Palmer i Hænderne. Vil nogen sige, at derfor blir man lige salig, enten en Poet roser eller laster En efter Ens Død, da maa man vide, at min Herre udi sine Vers tildømmer ingen Himmerig uden stor og vigtig Aarsag. Han giør ingen Skiøge til en kydsk Lucretia, ingen Hest til en Richelieu, ingen Varulv til en Absolon, uden han har stor Raison dertil, det er, uden man betaler ham derfor.

Henrich. Det er en forbandet forslagen Karl, han roser og kagstryger sin Herre paa eengang.

Gotfred. Denne forrige Maaned var os en feed Maaned baade paa Bryllupper og Begravelser. Jeg har her en Liste paa alt, hvad vi derved har fortient; hvilken Liste min Herre vil vise sin tilkommende Svigerfar, at han deraf nogenledes kan see hans aarlige Indkomster. *Tar Listen frem.*

Henrich. Forrige Maaned var ogsaa en frugtbar Maaned for mig, men paa Ørefigen, Næsestyver, Ratpotter over Hoved; for min Herre paa Had, Avind og Suurseende, hvorpaa jeg ogsaa har en Liste, at man deraf kan see vore aarlige Indkomster.

Gotfred *sætter sine Briller paa, og læser snøvlende.* Den fierde Februarii for et Brude-Vers, kaldet: **Lucretia Rediviva**, det er: den anden kydske Lucretia, ti Rixdaler, thi hvorvel samme Pige havde været tre Gange besovet udenlands, levede hun dog meget kydsk her paa Stedet, og kom kun fire Maaneder for tidlig i Barselseng.

Henrich. Jeg maa ogsaa sætte mine

Briller paa og læse. Den femte Dito giort et Stykke, kaldet: Den christne Jøde, hvorfor en Capital af trehundrede Rixdaler blev min Herre opsagt.

Gotfred. Den ottende Dito et Vers, kaldet: Fruentimmerets Ærekrands, hvorfor en fornemme Dame skikkede min Herre en Sølvdaase, og lod sige, at det skulde ikke blive derved.

Henrich. Den niende Dito giort en Comoedie, kaldet: De syv onde Aander, hvorfor jeg fik et Ørefigen paa min Herres Vegne af en fornemme Dame, som lod ogsaa sige, at det skulde ikke blive derved.

Gotfred. Den ellevte Dito giort Lykønskning til Ens Promotion, hvorudover min Herre blev buden til Bords og sat øverst.

Henrich. Den tolvte Dito: Raillerie over Ens Promotion, hvorudover min Herre fik Hab i Steden for Mad.

Gotfred. Den femtende Dito giort et Liig-Vers over en Møller, kaldet: Den retfærdige Aristides, hvorfor min Herre bekom sex Tønder Hvedemeel, som var den salig Mands sidste Uges Extra udi Profesſionen, førend han døde.

Henrich. Den sextende Dito giort en Satire over Møllere, hvorfor jeg, gaaende forbi en Mølle, fik en Skieppe Klid over Hovedet.

Gotfred. Den syttende ejusdem giort et Vers, kaldet: Det berømmelige Kandestøber-Laug, hvorfor min Herre af Lauget fik sex Dosin engelske Tallerkener til Skienk.

Henrich. Den attende ejusdem giort et Vers, kaldet: Den politiske Skærsliber, hvorudover jeg nær havde bleven tegned med en Ragekniv i Panden, hvis jeg ikke havde været des raskere paa Benene.

Gotfred. Den en og tyvende ejusdem giort et Bryllups-Vers til en gammel Mand, som tog en ung Pige, kaldet: Den med Rosen foreenede Lillie, hvorudover vi bleve budne til Bryllup og herlig tracterede.

Henrich. Samme Tid trykt et Vers, kaldet: Gamle Mænds Barndom, hvorudover alt dette smagede i vor Mund som slet intet.

Gotfred. Den fire og tyvende hujus et Vers, kaldet: Jephte Dotter, til en Pige, som døde ugift, men havde ladet gaae fire à fem Mødommer af Stabelen i sin Ungdom, hvorudover min Herre fik et Theebord med Kiedel og Trækpotte til Foræring. Hvem er det, som snakker der? seer sig om. Det maa være min Echo.

Henrich. Den fem og tyvende hujus giort et Vers over en Pige, som ogsaa aldrig vilde gifte sig, kaldet: Det er ikke Guld alt, hvad som glimrer, hvorudover jeg nær havde faaet en evig Ulykke, og i Steden for en Trækpotte en Natpotte over Hovedet.

Gotfred. Den sex og tyvende Dito giort et Vers, kaldet: Udenlandsk Reises Nytte, hvorudover min Herres Broder strax fik Condition hos en Herre, og blev udvalt til at reise uden Lands med hans Sønner.

Henrich. Den syv og tyvende Dito giort et Vers, kaldet: Den daarlige Udenlands-Reise, hvorudover min Herres Broder, som skulde reise uden Lands med en Herre, fik i Naade sin Afsked.

Gotfred. Den otte og tyvende giort et Vers, kaldet: Den ædle Barbeerkonst, hvorudover ingen siden vil tage Penge for at rage ham. — Der er, min Troe, en, som snakker. Seer sig om igien. Nei, det er min Echo.

Henrich. Den samme Maaned ut supra giorde min Herre en Comoedie, kaldet: Det snaksomme Barbeer-Facultet, og har siden den Tid holdt det raadeligt at rage sig selv.

Gotfred. Men jeg hører ligesom En snakke; hvad Fanden er det for en Karl, som sidder, og mumler der? Hør Kammerat! hvor skriver du dig fra?

Henrich. Ingensteds.

Gotfred. Du maa endelig have nogensteds hiemme?

Henrich. Nei ingensteds ikker.

Gotfred. Est du her fra Byen?

Henrich. Nei! Byen er fra mig, thi alle vender mig Ryggen.

Gotfred. Da est du ilde skaaren, arme Diævel! har du da ingen Venner?

Henrich. Ikke en Siæl.

Gotfred. Ei! det er underligt, da har jeg flere Venner, end jeg kan tælle. Men hvad ondt har du da giort?

Henrich. Ikke andet, end at jeg tiener hos en god ærlig Mand, som siger Sanden.

Gotfred. Det er ingen Lyde; det er noget, som Folk bør elskes for. Sandhed har altid været en stor Dyd.

Henrich. Det maa have været i gamle Dage, men nu ikke meer.

Gotfred. Ei Snak! En Dyd er og bliver en Dyd til Verdens Ende.

Henrich. Jeg har ogsaa tænkt det samme, men min Ryg siger Nei.

Gotfred. Hvad Pokker er det for Snak! kan din Ryg tale?

Henrich. Perfect. Hør, Monsieur Ryg! er Sandhed en Dyd? Tænkte jeg det ikke vel. Veedst du, hvad den svarer?

Gotfred. Hvad svarer den?

Henrich. Den siger: det skal en Slyngel have sagt.

Gotfred. Din Ryg maa selv være en Slyngel.

Henrich. Det kan nok være, men slige Disputer har jeg jevnlig med min Ryg.

Gotfred. Al den Snak er meget forblummet.

Henrich. Det er jo let at begribe, naar jeg siger, at Sandhed er en Dyd, og min Ryg viser gule, blaa og grønne Streger,

som ere Sandheds Frugter, saa slutter jeg, at det er en Lyde.

Gotfred. Nu forstaaer jeg. Du faaer Hug, fordi du siger Sandhed. Jeg har Medlidenhed med dig, det er Synd, du skal slaaes derfor.

Henrich. Men hør, Landsmand! tiener du ikke hos Magister Rosiflengius?

Gotfred. Jo, jeg giør, kiender du ham?

Henrich. Skulde jeg ikke kiende saadan ypperlig Mand?

Gotfred. Jeg takker for de gode Tanker, du har om min Herre. Veedst du, at han skal giftes i disse Dage?

Henrich. Han skal Fanden heller! hvem skal han have?

Gotfred. Han skal have Jeronimi Datter, som tilforn var forlovet med En, ved Navn Philemon.

Henrich sagte. Hillemænd det er en forbandet Tidende, (høit) med Philemon?

Gotfred. Ja, Hr. Jeronimus har i Dag opsagt ham sit Løfte, og udvalt min Herre til sin Svigersøn?

Henrich. Men er det mueligt, at han vil have den pukkelryggede Versekræmmer til Svigersøn?

Gotfred. Du skal faae en Ulykke, dersom du taler saaledes.

Henrich. Skal jeg faae en Ulykke derfor, saa er jo Sandhed ikke en Dyd, som du siger.

Gotfred. Det er ingen Dyd, at bebreide et Menneske Legemets Feil, som det ikke selv er skyld udi.

Henrich. Ja det er sandt nok, jeg beder om Forladelse. Men at tale Alvor, er det mueligt, at Monsieur Jeronimus vil give sin Datter til den Fuchsschwanzer?

Gotfred. Holdt din Mund. Jeg giør ellers en Ulykke paa dig.

Henrich. Det er dog ikke meget usandt; thi han roser jo alle Folk i Fleng for Penge.

Gotfred. Hvad kommer det dig ved?

Henrich. Jeg siger det kun for at bevise, at Sandhed er ingen Dyd.

Gotfred. Du faaer nok en Ulykke for din Sandhed engang i Verden.

Henrich. Og din Herre faaer nok en Ulykke i den anden Verden for sin Løgn og Hyklerie.

Gotfred gaaer.

Sc. 3.

Henrich. Philemon.

Henrich. See der kommer min Herre, det var Skade, han ikke kom før, at han kunde have hørt denne Samtale.

Philemon. Nu Henrich! hvad godt Nyt?

Henrich. Naar Fanden er jeg vant til at bringe godt Nyt?

Philemon. Hvad ondt Nyt da?

Henrich. Vil ikke Herren tage det ilde op, om jeg bringer det til Ham ligesaa friskt, jeg har faaet det?

Philemon. Nei saa mænd, lad mig kun faae det at høre.

Henrich sagte. Han skal baade faae det at høre og føle. høit. Est du der din Slyngel, din Wretyp!

Philemon. Hvad Pokker vil dette sige? Hvorfor taler du mig saa plump til?

Henrich lader, som han vil slaae ham.

Philemon. Hei, est du afsindig?

Henrich. Ei, det er kun Begyndelsen, Herre! det er kun det første Nyt, jeg bringer in Natura fra Advocaten.

Philemon. Gid jeg faaer Skam, troer jeg, at Drengen er rigtig i Hovedet.

Henrich trækker sin Kniv, og Philemon løber. Vi kun Herre, det er Barbererens Respect, som jeg kun vil ydmygst formelde.

Philemon. Det er jo et stærkt Raserie.

Henrich. Jeg seer nok, at Herren er ligesaa bange, som jeg.

Philemon. Hvorfor overfalder du mig saadan?

Henrich. Herren befaler mig, at bringe Ham det Nyt, som jeg har faaet, og det bringer jeg Ham i Natura. Jeg har nyd udi een Gade i Dag over en halv Snees slige Complimenter af Folk, i hvis Kalune Jeres Vers, Fortaler og Bagtaler giøre en heftig Virkning.

Philemon. Ikke andet?

Henrich. Jo, jo, der tør nok blive noget andet af, som er værre, dersom Herren ikke holder op at skrive saadant Tøi.

Philemon. Hvad vil du da, at jeg skal skrive? Skal jeg give mig til, efter en Deel andre Poeters Exempel, at rose Udyder, og styrke Folk udi Ondskab?

Henrich. I skal slet intet skrive; hvem Pokker beder Herren skrive?

Philemon. Det er Ulykken, Henrich! at adskillige kloge og retfindige Folk, der seer gierne, at Laster blive igiennemheglede med Eftertryk, holder mig beqvem dertil, og derfor opmuntrer mig til at moralisere.

Henrich. Men, naar nu adskillige Giekke, som finde deres naragtige Navn og Rygte besværget derved, komme med deres Prætensioner derimod, kan man vel da give dem Assignation paa disse kloge og retfindige Folk, som har raadet til slige Skrifter?

Philemon. Giv dig tilfreds, Henrich! det bliver nok godt, naar Stormen har udraset.

Henrich. Men det er Ulykken, at man let kan kulseile medens Stormen varer.

Philemon. Sandhed, hvorlænge den er forfulgt triumpherer dog omsider.

Henrich. Hvad lærer jeg mig om, at Sandhed triumpherer, naar man har slaget Arme og Been i Stykker paa mig? Mon den gode Monsieur Sandhed kan triumphere mig dem til rette igien? Om Sandheden da triumpherede tusinde Gange siden, og hele Verden talede om mig, som en Martyr, saa var jeg dog og blev en lemlæsted. Hvad nytter det En, at man berømmer ham, naar man først skær' Ørene af ham, hvormed han skulde høre sin Roes? Hvad nytter det Herren, at Han blir roset for sine Skrifter, naar Han er død, og intet føler dertil.

Philemon. Henrich! det er hverken Belønning, medens jeg lever, eller Roes efter min Død, som styrker mig i mit Forsæt; men det at jeg i min Alderdom kan trøste mig ved at have giort noget Godt, og at min sidste Time kan være mig ligesaa sød og behagelig som den vil være en Horreur og Forskrækkelse for dem, der har brugt deres Pen til at besmykke Laster og Udyder.

Henrich. Mon ikke Verden blir den samme, enten I eller andre Sandheds Trompet-Blæsere ere til, eller ei?

Philemon. Det er sandt, Henrich! Verden synes intet at bedres, hverken af Prædikener eller andre moralske Skrifter, men hvis man holdt ganske op med at præke og moralisere, bleve Menneskene endnu værre, thi man har seet ved saadan Afskaffelse endog de meest polerede Nationer forfalde til Brutalitet og Vildhed.

Henrich. Jeg vil ikke raisonnere meer derom, Herre! men jeg kan lade Jer det vide, at I har moraliseret med saadan Eftertryk og Virkning, at Magister Rosiflengius kommer inden faa Dage til at sove i Jer Kiærestes Arm.

Philemon. Jeg veed nok, at der er noget i Gierde, Henrich! Men jeg haaber dog, at det ikke skal komme saavidt. Men har du hørt nogen Omstændighed derom?

Henrich. Ikke videre, end af Magisterens Tiener, som sagde mig, at hans Herre har faaet Ja paa Jomfruen, og skal med det allerførste holde Bryllup.

Philemon. Ach er det mueligt, at Monsieur Jeronimus, der har passered for saadan ærlig Mand hidtil Dags, saa skammelig vil bryde sit Løfte? Men hvis han har forglemmet mig, saa forlader dog ikke Jomfruen mig.

Henrich. Hun vil nok giøre Modstand en Tid lang: men kommer dog at beqvemme sig.

Philemon. Forlader hun mig, saa døer jeg af Sorg.

Henrich. Jeg havde aldrig tænkt, at en Satyricus kunde være saa forlibt. Men der kommer Jomfruen med hendes Broder og Pernille.

Sc. 4.

Leander. Eleonora. Pernille. Philemon. Henrich.

Leander. Monsieur, vi har slette Tidender at bringe Ham.

Philemon. Ach, jeg kan ikke faae slettere Tidender end de, som ere mig nyeligen komne for Øren.

Leander. Men maaskee det er noget andet end det, som I tænker.

Philemon. Er det andet end det, som jeg veed, saa er det ingen ond Tidende; thi intet foruroeliger mig, uden at jeg faaer at høre noget, som til intet giør min Forlovelse med Jomfrue Leonora.

Eleonora. Ach, kiære Philemon! det er just saadan Tidende, som vi bringer Jer.

Philemon. Derom har jeg allerede faaet Kundskab. Jeg veed, at Hr. Jeronimus har brudt sit Løfte, og at han har udvalt Magister Rosiflengius til sin Svigersøn. Men hvad ondt er der i alt dette?

Eleonora. Saa? tracterer I det med saadan Koldsindighed?

Philemon. Ja, jeg hører saadant med Koldsindighed, og holder det ikke for en ond Tidende, uden jeg faaer at høre, at Jomfruen gir sit Samtykke dertil.

Eleonora. De Tidender faaer I aldrig, kiære Philemon, at høre, hvad end mine Forældre beslutte med mig.

Philemon. Prøv Jer selv, allerkiæreste Jomfrue! og stil Jer for Øine alt, hvad som deraf kan flyde, om I er mægtig til at holde Stand.

Eleonora. Ach, jeg har forestillet mig Trudseler, Had, min Arvedeels Forliis og meer end hvad som kan hænde! men det kan altsammen ikke bevæge mig at forlade Jer.

Philemon. Saa ere alle de Tidender, jeg hidindtil har hørt, ikke af større Vigtighed, end jeg jo derfor kan sove lige rolig.

Pernille. Men, mine kiære Børn! tracteer dog saadant ikke alt for ringe. Forældres Myndighed er stor, og I kiender Jer Fars Sind. Det er jo en Mand, som er haard som en Flintesteen; hvis her ikke opspindes nogle Intriguer, hvorved Magisteren kan blive giort sort hos Jeronimus, saa kommer Jomfruen ingen Vei med hendes Bestandighed; thi man har Exempel paa, at mange ere med Svøben over Hovedet drevne til Brudeseng.

Eleonora. Kan du da hielpe os med noget?

Pernille. Jeg skal siden tænke mig om,

Men jeg maa først see, jeg kommer i Raade igien hos Herskabet.

Henrich. Jeg vil ogsaa tænke mig om paa min Side, hvordan jeg kan giøre ham sort hos Hr. Jeronimus.

Pernille. Og jeg har alt noget i Hovedet for at ruinere ham paa en anden Maade; men jeg maa først forlige mig med Hr. Jeronimus. See, der kommer de. Løber allesammen til Side. *De gaae.*

Sc. 5.

Jeronimus. Magdelone. Mag. Rosiflengius. Pernille.

Jeronimus. Det skal ingen Vanskelighed have, Hr. Magister! Naar man viser hende Braadden, saa gir hun nok Kiøb. Jeg vil være Jer Mand for, at hun bliver anderledes tilsinds i Morgen.

Rosiflengius. Jeg vil ogsaa haabe det samme, og naar vi først komme sammen, og hun lær at kiende mig, skal hun nok have mig kiær, saa at vi skal komme fuldkommen til at conjungere Amo sammen, og ligesom jeg nu allene kan sige Amo, jeg elsker, saa skal vi komme i en Hast til at sige Amamus, vi elske.

Pernille *sagte.* Du skal see, Monsieur Pedant! at der bliver intet af.

Jeronimus. Hvo er, som taler der? Est du endnu her din Laptaske? Har jeg ikke allerede givet dig Afsked?

Pernille *grædende.* Jo Herre! det er sandt, men jeg kan ikke gaae bort, førend jeg beder Herren og Fruen Farvel, takker dem for den Tid, jeg har været i deres Huus, og tilligemed beder om Forladelse for det, jeg i Ubetænksomhed har taelt.

Magdelone. Det er godt, at du kommer til dine Synders Bekiendelse, og seer, at du har forløbet dig.

Pernille. Ach gode Frue! Jeg kiendte ikke Magisteren da, men jeg har hørt saa meget Godt om ham siden, at jeg er færdig at briste af Sorg over de Ord, jeg har taelt, og om jeg blev her længere i Huset, skulle jeg søge at befodre hans Kiærlighed, lige saa meget, som jeg har hindret den tilforn.

Rosifleng. Gunstige kiære Sviger-Forældre! efterdi hun fortryder sit forrige Væsen, saa beder jeg kiærligst, at hun maa blive i Deres Huus.

Pernille. Jeg skal, min Troe, af al Magt søge at indprente Jomfruen Kiærlighed til ham, *sagte* jeg mener Philemon.

Jeronimus. Hvis saa er, maa du ikke allene blive her, men jeg skal ogsaa forbedre din Løn. Men gak først hen og bed Magisteren om Forladelse, og kys ham paa Haanden.

Pernille *kyssende paa Haanden.* Ach, Hr. Magister! Tusind Tak for Hans Intercession, vær forsikkret, at jeg skal giøre det for Hans Skyld, som Han ikke skal kunne troe mig til.

Rosifleng. Bene, bene, jeg har tilgivet Jer da af mit Hierte hvad I har giort mod mig.

Jeronimus. Kommer nu og lad os gaae ind allesammen. *De gaaer ind.*

Act. 3.

Sc. 1.

Henrich. En Skiøge.

Henrich. Jeg gaaer og speculerer, hvordan jeg kan forspilde Magisterens Lykke, og hielpe min Herre. Men min Geist er ikke, som den pleier at være, thi jeg er ganske raadvild. Men det er vist en af Madame Duuses Stads-Møer. Hun gaaer nok, og krydser paa unge Karle efter Sædvane. God Dag, lille Pige! Forlad mig, at jeg taler saa slet; jeg veed nok, at Hun burde have høiere Titel; men jeg er ikke af mange Complimenter.

Skiøgen. See, Henrich! est du der; kiender du mig?

Henrich. Ei perfect. Jeg kunde kiende Jer i Mørke.

Skiøgen. Veedst du, Henrich, at jeg skal giftes?

Henrich. I skal Fanden heller?

Skiøgen. Jo mænd, i Morgen skal du kalde mig Mardame.

Henrich. Hvem skal I da giøre til Hanreder? med Forlov at spørge.

Skiøgen. Hvad er det for Snak?

Henrich. Jeg vil sige, hvem skal I have?

Skiøgen. Jeg skal have en smuk Karl, som har tient hos en Visiteer.

Henrich. Da har han forbandet slet visiteret, eftersom han har søgt Jer ud til Kone.

Skiøgen. Naar jeg først har havt Bryllup, blir jeg strax en ærlig Kone.

Henrich. Ja, det er sandt nok, men det giør mig dog ondt, at I skal giftes; jeg havde i Sinde, at unde Jer endnu en Skilling iblandt.

Skiøgen. Ei, det vil intet sige, derfor lar jeg ikke Næringen gaae bort; min Kiæreste vil holde Øltapperie, og saa kan du besøge mig ligesaa frit som tilforn.

Henrich. Paa den Maade kan I komme til at leve reputeerlig. Han fortiener Penge paa sin Side, og I paa Jeres, og jeg tør vedde, at Jer Næring blir bedre end hans; thi der er ikke saa meget nu ved Oltapperie, som i gamle Dage. Men hvor skal I nu hen?

Skiøgen. Jeg skal hen til en Mand, som hedder Hr. Magister Rosiflengius.

Henrich. Hvad godt vil I ham?

Skiøgen. Jeg har bestilt et Bryllups-Vers, som jeg skal give ham to Daler for. Adieu Henrich! vær saa god at besøge mig, vi kommer at boe i Rosen.

Hun gaaer hen, og banker paa.

Henrich ved sig selv. Hillemænd! jeg faaer Anledning af dette, at sætte noget i Værk; jeg vil hen til min Herre at faae nogle Penge. Men jeg vil først staae i en Krog, og bie, til hun kommer ud igien, for at see Verset.

Sc. 2.

Skiøgen. Rosiflengius. Gotfred.

Gotfred. Ja jeg veed, hvad I vil, lille Pige! Verset er færdigt, men det koster to Rixdaler.

Skiøgen. Jeg har jo accorderet for to slette Daler.

Gotfred. Ja det er sandt nok, men I maa give lidt meer end en anden; thi min Herre..... Men der er han selv. Nu kan I høre, hvad han siger.

Rosifleng. Lille Pige, Verset koster to Rixdaler; thi jeg har derudi ikke allene skaffet Jer Jeres Jomfrudom igien, men afmalet Jer som en af de dydigste og skikkeligste Møer udi Staden, da I dog selv veed, at det er en Titul, som Jer ikke tilkommer.

Skiøgen. Jeg vil da ikke regne det saa nøie. Der er to Rixdaler.

Rosifleng. Tak. Vær saa god at recommendere mig andre af Jer Kundskab. Jeg er altid til Tieneste. Er ikke Verset godt, skal I have Jere Penge tilbage.

De gaaer ind.

Sc. 3.

Skiøgen. Henrich.

Skiøgen. Nu kan jeg trodse alle dem, der vil sige mig noget paa mit ærlige Navn og Rygte.

Henrich. Fik I Verset, Mammeselle?

Skiøgen. Ja, her er det.

Henrich. Ach lad mig see Titulen.

Læser.

„Den med Rosen foreenede Lillie. Eller ydmygst Lykønskning til det af Himmelen sammenknyttede Par, Brudgommen den Ædle og Velagtbare **Johannes von Christoffersen**, fordum Velmeriteret Secreterer hos Velbestalter Hr. Visiterer Tobias Andersen, og Bruden den Ædle, Dydziirede Møe, **Lucretia de Peers Datter**, hvis Bryllups-Høitid skal celebreres den 24 Augusti 1724. Ydmygst frembaaren af det Dydkronede Pars beredvilligste

N. N."

Henrich. Ach kiære Mammeselle! maa jeg ikke faae en Udskrift deraf? Jeg kan see af Titulen, at det maa være et allerkiæreste Vers.

Skiøgen. Jo gierne, kom hiem med mig.

De gaaer bort.

Sc. 4.

Oldfux.

Det er ogsaa nogle forbandede Ceremonier, at en ærlig Karl ikke kan blive antagen udi Tieneste, uden han viser Pas. Ligesom Herrer vare saa villige at give Tienere Pas! Vel har jeg tient udi dette Aar over paa tyve Steder, men ingensteds har jeg kunnet faaet Pas; tvertimod, de fleste af mine Herrer har været saa vanartige, at de har varet alle Folk ad, at i Fald der kommer nogen af den Positur og Skikkelse for at byde sin Tieneste, da at prygle ham dygtig af. Saadant skal jeg have for min Tieneste. De regner saa nøie, at en stakkels Tiener tar en Dalers Penge af en riig Herres Lomme, og dirker en lumpen Kuffert op iblandt, men de taler ikke om, hvor høflig man undertiden er, at man tar ikke altsammen bort paa eengang, da man dog har største Leilighed dertil; thi naar jeg taer to Daler af min Herres Lomme, og lar ni blive tilbage, er det jo ligesaa fuldt, som jeg gir ham de ni Daler, som efter Krigsret hørte mig til, efterdi de vare i min Magt; men langt fra at vise ringeste Taknemmelighed derfor, søger de at sætte Klik paa en stakkels Tieners ærlige Navn, og jager ham paa Døren, uden Pas og Afskeed. Jeg maa dog see til, hvordan jeg kan faae mig et Pas, thi jeg har meldet mig an paa to à tre Steder, men alle spør derom. Her boer en strutrygget Magister, som, man siger, tiener alle godt Folk i saadan Tilfælde for Penge og gode Ord. Jeg maa hen at kiøbe mig en Recommendation af ham.

Banker paa.

Sc. 5.

Gotfred. Oldfux. Rosifleng.

Gotfred. Du Gaudieb! er det dig, som banker paa vor Dør?

Oldfux. Kiender du mig da?

Gotfred. Baade jeg og min Herre kiender dig alt for vel. Bliv kun fra vort Huus. Herre! kom ud. Her er en, som vil stiæle.

Rosiflengius. Er det den Skielm! Du gaaer blindt, Kammerat! vi forvarer alt for vel vore Sager her i Huset.

Oldfux. I taer feil, I godt Folk! jeg er ikke kommen for at stiæle; see, her gaaer jeg med en Rixdaler i Haanden, som jeg vil give Jer, for at skrive mig Recommendation til en Tieneste.

Gotfred. Ei Herre, denne Tiener maa dog ikke være saa ond, som Folk siger.

Rosiflengius. Jeg troer det ogsaa, man kan ikke agte, hvad Folk siger. Han har virkelig et godt og ærligt Ansigt. Nu skal Han strax faae et Pas, Monsieur!

Gaaer ind.

Gotfred. Min Herre er meget for at tiene godt Folk. Jeg er vis paa, at om han ikke havde været, at du havde ikke faaet et Pas i den hele Bye; thi de fleste Mennesker ere saa uvillige med saadant, at..... Jeg troer aldrig Verden kan blive længe staaende.

Oldfux. Det er sandt nok, var ikke din Herre, saa maatte godt Folk, som jeg og andre, reent forgaae. Men han er den, som mager det saa, at vi bliver nogenledes ved Magt.

Gotfred. Derimod findes Folk her i Byen, der, saasnart et Menneske er falden udi en Skrøbelighed, giør sig en Fornøielse at udhegle det samme. Det giør aldrig min Herre; langt fra at straffe Folkes Synder, søger han at bedække dem med Kiærligheds Kaabe, enten udi Riim eller løs Stiil, og det ofte for en Bagatelle; thi han sidder undertiden hele Dagen og skriver godt Folk til Berømmelse, som forlanger det af ham, og vinder neppe ti Rixdaler dermed.

Oldfux. Derfor er han ogsaa elsket og æret af alle Folk.

Rosiflengius kommer ud. See, der har I et Pas, Monsieur! saa godt, som nogen ærlig Mand vil forlange det.

Oldfux læser Passet, gir ham Penge, og gaaer.

Sc. 6.

En drukken Mand. Rosiflengius. Gotfred.

Den Drukne. Faae den Skam, der har været fuld meer end een Gang udi otte Dage, om mit Navn det er!

Rosiflengius. Kiender du den Mand?

Gotfred. Ja, det er Niels Vognmand. Han gaaer aldrig til Sengs nogen Aften, uden med to Potter Brændeviins Baglast.

Den Drukne. Nei, jeg har, min Troe, ikke havt meer end den ene Ruus udi otte Dage, men det er sandt, jeg har ikke været ædrue i otte Dage. Synger en Ølvise, og raaber imellem: Ach du deilige Brændeviin! man kan blive kied af een Slags Mad, man kan blive kied af een Slags Kone; men jo meer man er i dit Selskab, kiære Brændeviin! jo meer Lyst faaer man til dig. Jeg skal ikke forlade dig til min Døde-Dag, forlad du heller ikke mig! Nu maa jeg dog forlade dig udi to Dage, eftersom jeg skal have Bryllup i Overmorgen. See Monsieur! et Ord! hvor boer Magister Rosiflengius?

Gotfred. Her boer han, er der noget til Tieneste?

Den Drukne. Om Forladelse, Hr. Magister! jeg har noget at tale med Ham.

Gotfred. I tar feil, Landsmand! Jeg er hans Tiener.

Den Drukne. Jeg er Hans Tiener igien.

Gotfred. Nei jeg vil sige, at jeg er Magisterens Tiener, som staaer her.

Den Drukne. Serviteur, Hr. Magister, om Forladelse. Jeg tog Hans Dreng for Magister.

Rosiflengius. Det vil intet sige.

Den Drukne. Det var, min Troe, af Vanvare.

Rosiflengius. Jeg veed det nok.

Den Drukne. Gid Drollen slide mig ad, om jeg meente noget ondt dermed.

Rosiflengius. Ei tael ikke derom, det ligger ikke Magt paa. Men hvad er Hans Begiering?

Den Drukne. Jeg er kommen for Skade og skal giftes, og derfor ville have giort et Bryllups-Vers. Hvad er ellers nu Prisen paa Bryllups-Vers?

Rosiflengius. To Rixdaler.

Den Drukne. Dem skal I gierne faae. Men saa maa Magisteren berømme mig brav, og sige, at jeg er en arbeidsom og ædrue Mand. Han raaber.

Rosiflengius. Jo, jo! Det skal have gode Veie. sagte. Jeg kan give ham et af de gamle Bryllups-Vers, som ligger i den Skuffe Nr. 3.

Den Drukne til Gotfred. Men jeg beder om Forladelse, Hr. Magister, at jeg tog Hans Dreng for Magister.

Gotfred. Jeg er hans Famulus, nu gik Magisteren ind.

Den Drukne. Jeg kan svære paa, at det var af Vanvare, Hr. Magister!

Gotfred. I hører jo vel, at jeg er ikke Magisteren.

Den Drukne. Kan jeg da forlade mig dertil, Hr. Magister, at I tar det ikke ilde op?

Gotfred. Jeg er kun hans Tiener, Monsieur!

Den Drukne. Jeg er Hans Tiener igien, Hr. Magister, af mit Hierte.

Rosiflengius. See, der har I et smukt Vers.

Den Drukne. Og der er Pengene. Gaaer bort, og kommer tilbage. Om Forladelse, Hr. Magister, jeg glemte at betale Ham Pengene.

Gotfred. Vi har alt faaet.

Rosiflengius. Holdt din Mund, Slyngel!

Den Drukne. Hvad koster Verset?

Rosiflengius. To Rixdaler.

Han betaler end eengang to Rixdaler, og gaaer bort. — De andre gaaer ind.

Sc. 7.

Henrich i Qvindeklæder.

Jeg troer nok, ingen kiender mig i den Dragt. Jeg har været hiemme, og faaet ti Rixdaler hos min Herre, hvormed jeg vil spille vor Versekræmmer et Puds. Jeg har iføret mig disse Klæder, paa det at Tieneren, som nyelig har seet mig, ikke skal kiende mig igien. Nu vil jeg hen at banke paa.

Sc. 8.

Henrich. Rosiflengius. Gotfred.

Gotfred. God Dag, lille Pige! hvem vil I tale med?

Henrich. Boer ikke Magister Rosiflengius her?

Gotfred. Jo, er der noget til Tieneste?

Henrich. Jeg vilde nok tale med ham selv.

Gotfred. Der er han.

Henrich. Jeg kommer for at have et smukt Vers giort hos Ham.

Gotfred. I Dag gaaer vor Plov brav.

Rosiflengius. Over hvem skal det Vers være?

Henrich. Ach Herre! min Frue har havt saa stor Ulykke, som nogen Tid kunde hænde. O en ulyksalig Skilsmisse!

Rosiflengius. Har hun da mist' hendes Mand?

Henrich. Ach nei, Hr. Magister! det vilde ikke saa meget sige, hun kunde altid faae en Mand igien, paa en eller anden Maade.

Rosiflengius. Hvad har hun da mistet?

Henrich grædende. Hendes Skiøde-Hund. Ach! Ach! mit Hierte brister naar jeg tænker derpaa. Han døde af en Feber, efter Doctorens Sigelse, i Overgaars mellem tre og fire, og skal begraves i Morgen.

Rosiflengius. Hvad vil alt dette sige?

Henrich. Nu vil Fruen have giort et smukt Grav-Skrift over ham, og derfor skikket mig til Magisteren.

Rosiflengius. Nei, hils Jer Frue, lille Barn! og sig: at jeg giør ikke Vers over Hunde.

Henrich. Havde det været en Hund, som andre Hunde, saa havde min Frue ikke begiert saadant, men han havde Forstand, som et Menneske, og har testamenteret ti Rixdaler paa sit Yderste til en Poet, som skulde giøre hans Grav-Skrift.

Rosiflengius. Ja det er andet, efterdi Sagen er af den Beskaffenhed, saa vil jeg gierne tiene Fruen; der døer hundrede Mennesker, og aldrig har den Eftertanke.

Henrich. Fruen vilde gierne, at Verset skulde stiles, ligesom man giør et Vers over en brav Mand, og at samme Melampe (saa var dens Navn) skal roses for sin Dyd og Forstand.

Rosiflengius. Nei, lille Barn! det gaaer ikke an.

Henrich ringlende med Pengene. Ach jo, Hr. Magister! tien min Frue derudi.

Rosiflengius. Ja, ja! kom da ind, mit Barn! jeg vil see til, hvad jeg kan giøre.

De gaaer ind.

Sc. 9.

Pernille.

Jeg har speculeret paa Skielmstykker, saa min Hierne løber om i mit Hoved som en Top, og har endelig udfundet et, som, jeg troer nok, skal lykkes. Hr. Jeronimus venter hver Dag et Skib, hvorudi al hans Velfærd bestaaer. Vi vil paa en subtil Maade bringe ham de Tidender, naar Magisteren er tilstede, at samme Skib er forulykked, og der udaf see, hvad Miner hans nye Svigersøn vil holde; thi jeg er vis paa, at han vil tage Masken af, og foragte det Svogerskab, som han finder ingen Fordeel ved, og kan maaskee da Hr. Jeronimus samt Fruen lære at kiende ham. Nu vilde jeg ønske, jeg havde fat paa Henrich, for at høre, hvad han har udspundet, om hans Anslag er bedre end mit, eller hvor vidt det kan strække sig. Men der seer jeg en Pige med et Vers i Haanden komme fra Magisteren. Det er, min Troe, en forvoxen Radiis, hun er granadeer-mæssig.

Sc. 10.

Pernille. Henrich.

Henrich. Der seer jeg Pernille, hende vil jeg fixere lidt; hun kiender mig nok ikke i den Dragt. God Dag lille Pige! vil Hun ogsaa til Magisteren?

Pernille. Nei jeg vil ikke, Bedstemoer!

Henrich. Fy, fy! hvem seer I mig an for..... Mener I, at jeg er ikke Jomfrue saavel som I?

Pernille. Det kan nok være; men I kunde dog være min Moer.

Henrich. Seer I vel! Hvor spodsk Hün er over min Skabning, saa er jeg dog forlovet med en smuk ung Person, hvilken forærer mig alt, hvad han faaer fra andre Piger, som han fixerer.

Pernille. Den Karl maa have en underlig Smag. Jeg gad nok vidst, hvem han var.

Henrich. Det kan I let faae at vide; Karlen tiener hos en Mand, som hedder Philemon.

Pernille. Hans Navn?

Henrich. Han selv hedder Henrich.

Pernille. Gid I faae Skam, saa vist som I lyver. Den Karl er forlovet med mig.

Henrich. I hedder jo Pernille?

Pernille. Ja jeg hedder Pernille, og har været forlovet med ham halvandet Aar.

Henrich. Han fixerer Jer kun, mit Barn! for at faae nogle smaa Foræringer, som han siden forærer til andre.

Pernille. Det er usandt, han er alt for ærlig dertil. Jeg troer ikke saadant, uden I viser mig de Foræringer.

Henrich. Jeg vilde nødig giøre det, men for ikke at passere for Løgnere, da see denne Tobaksdaase, som han har faaet af samme Pernille, og givet mig.

Pernille grædende. Ach den Forræder! og du din slemme Troldhex, din Rufferske, som søger at forføre unge Mennesker, jeg skal nok faae Hevn over dig.

Henrich. Nei! Du est en Rufferske, som vil sætte Splid imellem mig og min Kiæreste; thi vi har været forlovet sammen mange Aar, førend han saae dig.

Pernille. Jeg skal nok faae Jer afskilt.

Henrich. Giør dig ingen Umage, du faaer kun en lang Næse. Jeg kan forsikkre dig, at intet uden Døden skiller mig fra Henrich, og at du i Evighed ikke faaer ham.

Pernille. Jeg vil heller ikke have ham, eftersom jeg mærker hans Utroeskab, men du skal heller ikke faae ham, din Laptaske!

Henrich. Du est selv en Laptaske.

Pernille gir ham et Ørefigen.

Henrich. Det Ørefigen skal koste dig dyrt nok. Fort! jeg fodrer dig ud til Fuglestangen at slaaes med mig, enten med en Sax eller en Kokke-Kniv.

Løfter op Skiørtet, og tar i Lommen efter Saxen.

Pernille. Hvad Pokker er dette? hun har Buxer paa!

Henrich rivende Huen af sig. Fort, fort; du skal møde mig for Fuglestangen.

Pernille. Gid du faae Skam, Henrich! er det dig? men hvad skal saadant Narrerie til?

Henrich. Det maa du vel sige, Pernille! Det Ørefigen kunde jeg have undværet. Dog fortryder jeg ikke derpaa, efterdi jeg tilligemed fik Prøve paa din Troskab imod mig.

Pernille. Men hvorfor har du forklædt dig?

Henrich. For at spille Magisteren et Puds, som skal ruinere ham; jeg har længe vidst hans Skarnagtighed, men nu har jeg noget i Hænderne derom, som ved Leilighed kan vises Hr. Jeronimus.

Pernille. Jeg har ogsaa opspundet noget.

Henrich. Det twiler jeg ikke paa; thi hvad Fanden kan ikke du ophitte?

Pernille. Det vil give kloge Børn, naar vi komme sammen.

Henrich. Det maa du vel sige, om jeg ellers faaer Lov at giøre dem selv. Men der seer jeg Jomfruen komme med Leander.

Sc. 11.

Leander. Eleonora. Pernille. Henrich.

Leander. Giv Jer tilfreds, kiære Søster! Jeg er vis paa, at Pernille og Henrich ere ikke ørkesløse.

Pernille. Nei! det har mit Hoved faaet at vide.

Henrich. Og min Hierne er saa confus af Speculationer, at jeg maa have en Uhrmager at sætte Hiulene i Orden igien.

Eleonora. Hvad har I da opfundet at hielpe paa vore Sager med?

Pernille. I veed, Jomfrue, at Jer Faer har et Skib udi Søen, som al hans Velfærd bestaaer udi.

Eleonora. Ja meer end hans Velfærd; thi Ladningen er over fyrgetyve tusinde Rixdaler værd.

Pernille. Jeg vil, at Henrich skal give sig ud for en Matros, komme til Jeronimus, og bilde ham ind, at Skibet er forgaaet, og det just paa en Tid, som Magisteren er hos ham, for at see, hvad Contenance vor nye Beiler vil holde, naar han seer sig ingen Medgift at bekomme med sin Bruud.

Leander. Det Raad staaer mig an; thi jeg er vis paa, at han da strax vil vende vort Huus Ryggen, og foragte et Svogerskab, som ingen Fordeel er ved; thi det er kun efter Pengene, han løber.

Eleonora. Men Sandheden vil dog strax komme for en Dag.

Leander. Det vil ikke sige, nok er det, at man imidlertid lær at kiende ham, og at vi deraf kan tage Leilighed at giøre ham fort.

Henrich. Og naar saa det er giort,

kommer jeg frem med nogle Historier paa min Side.

Leander. Du maa have noget Galskab for, efterdi du est forklæd.

Henrich. Ja jeg har nogle skammelige Vers i min Lomme, som skal befordre hans Ruin. Jeg har stillet mig an, som jeg var skikket af en fornemme Frue, og faaet Magisteren for Penge at giøre Vers over en Hund. Han vilde ikke dertil i Førstningen, men Klangen af Pengene forførte ham dog omsider.

Leander. Lad mig see det Vers.

Henrich. Der ere tvende af hans Façon. Det andet er giort en aabenbare Skiøge til Ære, som skal giftes. Jeg lod udcopiere det, gav hende Copien, og beholdt Originalen, som er skreven med hans egen Haand.

Leander læser dem. Ach Himmel! er det mueligt, at et Menneske, der prostituerer sig saaledes, kan dog være agtet og æret af alle Folk!

Henrich. De fleste Folk, Hr. Leander, ere onde, og derfor finder deres Regning ved, at der ere saadanne Folk, som sætte Farve paa Laster og Udyder.

Leander. Slige Mennesker ere jo mægtige til at ødelægge Verden, saasom de ved Flatterie styrke onde Mennesker, og bane Veien for andre at blive onde; ja de ere lige saa skadelige, som din Herre og andre hans Lige, der moralisere, ere nyttige. Det er tvende foragtelige Skrifter, intet Christen Menneske kunde begiere bedre Gravskrift end denne Hund, og ingen ærlig Møe bedre Bryllups-Vers, end denne Skiøge. I har begge to giort Mesterstykker, vil ikke det ene hielpe, saa maa det andet; hvis det lykkes, skal I begge blive belønnet.

Henrich. Jeg forlanger intet, uden at I vil giøre mit og Pernilles Bryllup; thi vi ere komne før Skade, og har forlovet os sammen paa en Trøieduus.

Leander. Est du forlovet med ham, Pernille?

Pernille. Ja! jeg kan ikke negte det.

Leander. Godt, godt! der har I min Haand paa, at jeg skal bekoste Jer Bryllup. Men Henrich! kan du vel spille den Rolle efter Pernilles Anslag?

Henrich. Ei Herre! jeg turde vove at spille en Cardinals Rolle, end sige en Matroses, lad kun mig sørge derfor. I skal selv, naar I faaer mig at see, bilde Jer ind, at jeg er en Skibbruden Matros.

Leander. Vi skal vare dig ad, naar Tid er; lad os andre nu gaae ind saa længe.

De gaae alle ind.

Act. 4.

Sc. 1.

Jeronimus. Magdelone.

Jeronimus. Endnu er hun obstinat, dog ikke som tilforn, thi jeg holder for et godt Mærke, at hun beder om tre Dages Dilation.

Magdelone. Hun skulde, min Troe, ikke have en Times Dilation, dersom jeg maatte raade.

Jeronimus. Jo jo, det kan jeg ikke negte hende; det er et stort Foretagende at gifte sig, min Hierte, besynderlig for hende herudi; thi først maa hun arbeide paa at faae den gamle Kiærlighed af Hovedet, og siden stræbe at beqvemme sig til det Ægteskab, som vi foreskriver hende.

Magdelone. Men om den gode Mand kan bie udi tre Dage; thi saavidt som jeg kan see, elsker han hende heftig, og naar En attraaer en Ting saa inderlig, saa har han ingen Rolighed, førend han kommer i Possession deraf; tilmed har I jo lovet ham inden en Dag at holde Bryllup?

Jeronimus. Det vil ikke sige, min Hierte! han beqvemmer sig nok til at bie. Jeg kan ved alt for megen Haardhed bringe min Datter til Desperation; tre Dage gaaer snart, og saa har hun siden ingen Undskyldning, eller Aarsag at klage sig over os, at vi ikke har villet give hende Tid til saadant vigtigt Foretagende. Tilmed haaber jeg, at inden den Tid jeg faaer min kostbare Ladning hiem, og vi derudover kan være i Stand at forære ham nogle Galanterier.

Magdelone. Det troer jeg aldrig, at han skiøtter. Han er ikke saadan Mand; han elsker ikke Leonora uden af Begierlighed til at komme i Svogerskab med os, og af en reen Kiærlighed til hende. Dog, den første Motiv er endnu stærkere end den sidste, thi fra den første Tid, den Mand har seet mig, har jeg mærket hos ham en særdeles Tilbøielighed til vort Huus, og det førend han nogen Tid saae vor Datter, eller maaskee vidste, at hun var til. Een Dag saae han mig, og en anden Dag giorde han Vers over mine Legemets og Sindets Gaver.

Jeronimus. Jere Legems Gaver?

Magdelone. Ja Alderen har vel giort nogle Anfegninger deri, men Lineamenterne har jeg dog endnu. Tar et libet Speil af Lommen, og beseer sig. I maa troe mig, min Hierte! at denne Mand er en Kiender.

Jeronimus. Ja ja, jeg vil ikke disputere derimod. sagte. Fruentimmer, hvordan de er skabte, og hvor gamle de end ere, saa vil de dog være roset for deres Skiønhed.

Magdelone blir imidlertid ved at speile sig. Jeg er Gud skee lov ret vel fornøiet med mit Ansigt endnu.

Jeronimus. Jeg ogsaa med mit, skiøndt der er ingen Fare for, at nogen af os skal mere stikke Ild paa Verden. Men vi vil lade den Tale fare. Gid jeg snart kunde faae de Tidender, at mit Skib var lykkeligen ankommet. Jeg har aldrig nogen Tid været i saadan Urolighed, som jeg er denne Gang.

Magdelone. Jeg troer det nok, min hierte Mand! thi I har aldrig vovet tilforn Jer hele Velfærd paa eengang.

Jeronimus. Jeg skal, min Troe, ei heller giøre det oftere; men den store Gevinst har lokket mig dertil. Jeg vil dog haabe alting til det bedste. Men der er Pernille.

Sc. 2.

Jeronimus. Magdelone. Pernille.

Jeronimus. Nu Pernille! hvad godt Nyt bringer du os? hvorledes er det med min Dotter?

Pernille. Det blir nok godt, vil kun Herren og Fruen lade mig raade. Rom blev ikke bygt paa en Time; man maae gaae Skrid for Skrid frem udi dislige Sager. Jeg har allerede bragt det saavidt, at Philemon er halvdeels glemt, og det er ikke en ringe Begyndelse.

Jeronimus. Derudi bestaaer just Knuden.

Pernille. Det andet skal gaae, som det var smurt, thi saa meget jeg hadede Magisteren tilforn, saa meget elsker jeg ham nu. Jeg vil bede Herren og Fruen, at de vil forsikkre ham derom. Jeg kan aldrig glemme det Guds Barn, hun græder, at, da jeg havde giort ham den største Uret, bad han oven i Kiøbet for mig.

Jeronimus. Ja, ja, Pernille! nu er alting godt igien. Men der kommer han.

Sc. 3.

Rosiflengius. Gotfred. Jeronimus. Magdelone. Pernille.

Rosifleng. Gotfrede!

Gotfred. Imo.

Rosifleng. Gak du kun hiem. Om der kommer nogen i min Fraværelse, og vil have Bryllups-Vers, kan du tage nogle af dem, som ligger i den Skuffe Nummer 3. Det er lige meget, hvilke du tar. Af Begravelse-Vers er Forraad Nummer 5. Og for Avancements udi Ære og Bestilling kan du tage af Nummer 4.

Gotfred. Er det ligemeget, hvad Slags Folk det er?

Rosifleng. Imo vero.

Gotfred. Det er ikke Under, at min Herre hedder Rosiflengius; thi han berømmer alle i Fleng.

Rosifleng. Quid dicis, Gottofrede?

Gotfred. Jeg spør om jeg ikke skal sætte Navnene til?

Rosifleng. Visselig, og du veedst Prisen. Gak nu kun din Kaas! See, der seer jeg mine kiære tilkommende Sviger-Forældre. Salvete plurimum!

Pernille sagte. Hvad Pokker mon han vil giøre med Salveter?

Jeronimus. Velkommen, Hr. Magister! jeg har berammet Brylluppet om tre Dage. Det skulde holdes før, men jeg venter en kostbar Ladning hiem, og agter at forære Ham adskillige Sager.

Pernille sagte. Nu er det Tid for Henrich, som staaer i Beredskab, at komme. høit. Mig synes, det banker, jeg maa løbe til Døren.

Rosifleng. Ach, min Herre! tael ikke om Foræringer, den Fornøielse at komme udi saadan dydig Familie, er mig nok.

Jeronimus. Ja ja, Hr. Svigersøn, jeg veed nok, hvad jeg vil giøre.

Pernille tilbage løbende. A..... hvilken Ulykke!

Jeronimus. Hvad er paa Færde! jeg troer ikke, at du seer Spøgelse lyse Dagen?

Pernille. A..... hvilken Ulykke!

Jeronimus. Har dig mødt noget Gespenst, saa har vi her en Guds Mand hos os, der nok kan holde det fra Huset.

Pernille. A..... hvilken Ulykke!

Jeronimus. Siig! hvad er det dog?

Pernille. Ach jeg kan ikke sige det. Her er Matrosen udenfor, lad ham sige det.

Jeronimus. Det Ord Matros dræber mig. Jeg er bange for, at mit Skib er kommen til Ulykke. Lad ham komme ind.

Sc. 4.

Henrich i Matrosklæder. **De Andre.**

Henrich. Myn Heer ich breng jouw een zeer bedroeft Tydung.

Magdelone. Ach! mit hele Legem skiælver.

Jeronimus. Hvad er det, Landsmand?

Henrich. Myn Heer heft sin Scheep verloeren.

Jeronimus. Hvad? er mit Skib blevet?

Henrich. Wel ja, myn Heer!

Jeronimus, Magdelone, Pernille hyler. Henrich tar Tørklædet op, og siger grædende:

Vor sess Dagen ist die Onglyck gearrivert.

Jeronimus. Hvor hændte det?

Henrich. In Cattegat, myn Heer! tuschen twalf en een Uur tegen mitnacht.

De hyler igien.

Jeronimus. Er der da intet bierget?

Henrich. Scheep, Man, Ladung, allegar is verloeren in die wilde Zee, ick alleen ben davon gekomen.

De hyler igien.

Jeronimus. Ach jeg elendige Menneske! hvordan har Lykken spillet med mig. Jeg blir i en Hast af en riig Mand bragt udi den Stand, at jeg maa frygte for Slutteriet. Det eneste, jeg nu har at glæde mig ved, er, at min Datter saa vel bliver forsørget. Ach, Hr. Svigersøn!

Rosiflengius. Er denne Ulykke da saa stor?

Magdelone. Ja vi ere ganske ødelagde.

Rosiflengius. Det giør mig hierteligen ondt.

Magdelone. Vi ere alle at beklage, Han, saa vel som vi andre.

Rosiflengius. Jeg veed ikke egentligen, hvad Fruen mener dermed?

Magdelone. Er Han ikke ligesaa høit at beklage som vi?

Rosiflengius. Nei, Madam! Hun er mest at beklage.

Magdelone. Det er sandt nok, men naar det gaaer vort Barn ilde, saa lider Han og derved.

Rosiflengius. De tager ikke ilde op, at jeg maa forlade Dem. Jeg har i Dag en Hob at forrette.

Magdelone. Ach Himmel! kan Han forlade os i saadan Fristelse?

Rosiflengius. Hun maa skikke sig i sin Skiebne.

Magdelone. Bliver dog tilstede, at vi kan trøste hinanden. Thi Ulykken gaaer jo ogsaa Ham selv an, kiære Svigersøn!

Rosiflengius. Hun kalder mig Svigersøn, Madam! det er godt nok, men.....

Magdelone. Hvad men!

Rosiflengius. Men det er noget, som man kan henføre til det, som vi Lærde kalde Prolepsin.

Magdelone. Er Han ikke vor Svigersøn?

Rosiflengius. Det er noget, som jeg ikke kan sige. Det er noget, som Himmelen raader for; i slige vigtige Sager kan vi intet foretage af os selv.

Magdelone. Han har jo raadført sig med Himmelen, og begieret vor Datter.

Rosiflengius. Det er Skade, Madame! at jeg denne Gang ikke har raadført mig med Himmelen, hvilket jeg burde at giøre udi saadan vigtig Sag. Det er dog noget, som ethvert Menneske bør at giøre; haaber derfor, at Madame gir mig Tid dertil. Finder jeg da, at det er Himmelens besluttede Villie, kan Hendes Datter være mig saa nær som en anden.

Magdelone. Ach hvilken Haanhed og Foragt!

Rosiflengius. Jeg foragter hverken Hende eller Hendes Datter, enhver kan være god for sig, men.....

Magdelone. Men mener I, at Himmelen kan finde Behag derudi, at man bryder sit Løfte?

Rosiflengius. Ei Madame! hvad himmelske Sager angaaer, det er noget, som jeg ex professo har lagt mig efter. Det er noget, som Hun ikke forstaaer, Madame!

Jeronimus. Her kan man speile sig i Verden.

Pernille. Giv Jer kun tilfreds. Han skal tage Jomfruen, om han blev gal.

Rosiflengius. I er alt for skakked til at tvinge mig lille Pige!

Jeronimus. Vi skal nok lære Jer, hvad det er at ville prostituere et fornemme Huus.

Rosiflengius. Fattigdom og Hoffart følges gierne ad.

Pernille. Gid du faae en Ulykke, din skrut-ryggede Verse-Kræmmer! min Jomfrue er alt for god til at falde udi saadan vanskabt Skielms Arm.

Rosiflengius. Er hun for god dertil, hvorfor nøder I da hende paa mig? Det er ikke gode Varer, som man nøder bort.

Pernille. Ach Monsieur Leander og Jomfrue! kommer hid!

Sc. 5.

Leander. Eleonora. Personerne af forrige Scene.

Pernille til Eleonora. See her denne Forræder, som først ved Practikker har skilt Jer ved Jer gamle Kiæreste, og nu, saasom han fik at høre, at Herrens Skib, hvorudi al hans Velfærd bestod, er bleven, begynder at sadle om, taler spottelige Ord til Herren og Fruen....

Leander. Ach Himmel, er vort Skib blevet?

Jeronimus. Ja, og der staaer en af Matroserne, som allene er bleven reddet; saasnart denne Forræder hørte dette, kastede han Foragt paa mit Barn.

Eleonora. Ach er det muligt, at jeg paa een Dag skal miste to Kiærester?

Rosiflengius. I kan jo beholde den forrige.

Eleonora. Nei! den har I jo faaet mine Forældre til at foragte, saa at han aldrig kommer her meer.

Rosiflengius. Alt hvad jeg har giort, har kun været af Skrømt.

Eleonora grædende. Ach nei, Hr. Magister! tag mig dog, ellers blir jeg aldrig gift min Livs Tid.

Rosiflengius. Nei, jeg er Hendes ydmygste Tiener.

Eleonora. Ach jo, Hr. Magister! vær dog saa god!

Rosiflengius. Fy fy! Hun er meget giftesyg.

Eleonora. Magisteren er maaskee bange for at blive indviklet derover i min Fars Gield.

Pernille. Ei Snak, jeg er vis paa, at Herren skal aldrig forlange uden Caution i det høieste paa et Par tusind Rixdaler.

Rosiflengius. Ja Caution for et Par tusind Diævle!

Eleonora. Ach Hr. Magister! tag mig dog.

Rosiflengius. Bliv fra mig, siger jeg.

Sc. 6.

Philemon. Personerne af forrige Scene.

Philemon. Jeg hørte saadan Allarm herudenfor, og derfor, endskiøndt min Fod burde ikke komme inden Døren, saa dog af Nysgierrighed for at vide.....

Magdelone. Ach, min kiære Hr. Philemon! Jeg troer, at I tager Deel i vor Sorg.

Philemon. Madame! endskiøndt Hun har aldrig taget Deel i min Sorg, endskiøndt hun har foragtet mig, saa skulde det dog giøre mig hiertelig ondt, at Deres Huus var nogen Ulykke vederfaren.

Magdelone Ach, ach den gode Mand, har forskyldt bedre Medfart af os.

Philemon. Hvad er ellers paa Færde, I godt Folk?

Jeronimus. Ach, Hr. Philemon! nu bragte denne Matros mig de ulyksalige Tidender, at mit Skib med dets hele kostbare Ladning er forgaaet. Saasnart fik denne skinhellige Diævel ikke den Ulykke at høre, førend han tracterer mit Huus med største Foragt, holder mig og min Kone, som han tilforne løftede op til Skyerne, for Staadere, støder min Datter fra sig, som han foregav nyelig saa høit at elske. Ach, Hr. Philemon! hvor grovelig har jeg ikke syndet, i det jeg har ladet mig forblinde af hans Skinhellighed.

Philemon. Min Hr. Jeronimus saavel som Madame! hvorvel I intet godt har forskyldt af mig, men ilde belønnet min Troskab, saa dog, dersom Magister Rosiflengius afstaaer ganske sine Prætensioner, vil jeg endnu blive ved Huset.

Rosiflengius. Ei Monsieur! hiertelig gierne, see, der har Han min Haand derpaa.

Magdelone. Det vil ikke sige, enten det Skarn staaer fra sine Prætensioner eller ei; thi om han havde nogen Ret, saa har han dog ved sin Utroeskab forbrødt den.

Rosiflengius. Tør I kalde en lærd Mand, som jeg, et Skarn?

Philemon. Min kiære Frue! Hun modererer lidt Hendes retmæssige Iver.

Rosiflengius. Jeg seer at man vil overfalde mig, det er bedst, at jeg gaaer.

Philemon. Bi kun lidt, Hr. Magister! og seer Udfaldet paa dette. Der skal Ham intet ondt vederfares.

Rosiflengius. Jeg takker Ham, min Herre!

Philemon. Hør nu, hvad jeg vil giøre, Hr. Jeronimus! paa det I paa eengang kan lære at kiende os begge. Den Kiærlighed, jeg bær til Hans Datter er en reen og uforfalsket Kiærlighed, og som den ikke har været grundet paa Interesse, saa kan den Ulykke, Jer Huus er vederfaren, ikke giøre den lunken. Jeg vil som en trofast Svigersøn hielpe ham tilrette med mine Midler, saa længe jeg har noget tilbage.

Jeronimus og Magdelone omfavner ham begge, og siden Pernille.

Pernille. See Jomfrue! hvordan I staaer og maaber, hvorfor vil I være den sidste? *Eleonora omfavner ham ogsaa.* Saa gir hinanden Hænder, at Magisteren kan være Vidne til, at I ere forlovede.

Rosiflengius. Ja jeg seer det nu med Fornøielse, og gratulerer.

Philemon og Eleonora gir hinanden Haand, og siden Forældrene.

Pernille. Der har I ogsaa min Haand, og jeg vil være Mand for, at ikke Lucifer selv skal med al sin Konst skille Jer ad.

Henrich. Ick gratuleere ock die Heerschapp.

Philemon. Jeg takker; men hør Baadsmand! hvor skedte den Ulykke?

Henrich. Ick ben keen Boetsman, myn Heer, ick ben man Matroes. Die Ongeluk is geschien in Cattegat, en ick kan verseckern, dat die Scheper geen Schuld daraen hadde, den uit de korte Tyt, ick med hem gevaeren hebbe, kan ick tuygen, dat Scheper Adrian was een van die vermaersten Schippers, ick oyt gedient hebb.

Jeronimus. Hvad er det? min Skipper hedder ikke Adrian, min Skipper hedte Cornelius Jansen.

Henrich. Neen myn Heer! Carnelis Jansen is die Schipper van myn Heer Jeronymus, maer Schipper Adrian voerte het verlorne Scheep, dat dese Heerschap toegehoert heft.

Jeronimus. Hvem er Jer Herskab da?

Henrich. Dat is jomers myn Heer. Ick ben jomers int huys van Claes Petersen.

Jeronimus. Ach Himmel! hvad hører

jeg! Claus Pedersen er min Naboe, og jeg er Jeronimus.

Henrich. Is dat moeglich! ick ben hier niet bekant, ick hebb nae myn Heer Claes Petersen gevraegt, en sy hebben dit Huys getoont, maer indien myn Heer Jeronimus is, so gratuleere ick, denn syn Scheep leegt op die Reede.

Jeronimus. Ach er det sandt, som I fortæller, da giør I mig nu ligesaa glad, som I har bedrøvet mig tilforn.

Henrich. Ja myn Heer! dat was een abuys, adieus.

Jeronimus. See der, Kammerat! har I en Ducat, hvorvel I har giort mig saa bedrøvet.

Henrich. Ick danck jow, myn Heer.

Rosiflengius. Ach Belædle Hr. Jeronimus samt Velbaarne Frue, I skal ikke kunne troe, hvilken Glæde det var for mig at høre denne Vildfarelse.

Magdelone. Er vi nu Belædle og Velbaarne? for nyligen vare vi Carnallier og Staadere.

Pernille. Ach gid du faae en Ulykke, din Dienstkalk!

Jeronimus. Bilder I Jer ind, at vi endnu ikke kiender Jer?

Rosiflengius. Min Herre.....

Jeronimus. Bliv fra mig dit Skarn!

Rosiflengius. Naadige Frue.....

Magdelone. Bort falske Blake!

Rosiflengius. Dydædle Jomfrue....

Eleonora. Kom mig ikke nær, du Forræder!

Rosiflengius. Mademoiselle Pernille!

Pernille. Bliv fra mig du Abecebræt! Hænderne sidde løse paa mig.

Rosiflengius. Min Hr. Philemon! hør mig dog!

Philemon. Jeg glæder mig ved, at Jer Ondskab er bleven aabenbaret baade for min Skyld, og for andre godt Folk, som herudover vil tage sig vare for Jer. Fort paa Døren!

Leander tar ham ved Armen, og Pernille spænder ham ud for Rumpen.

Sc. 7.

Jeronimus. Magdelone. Leander. Philemon. Eleonora. Pernille.

Jeronimus. Dette var en særdeles Hændelse, som tog Taagen fra mine Øine.

Magdelone. Forlad os, kiære Svigersøn! Den Foragt, vi har kast paa Ham tilforn, reiser sig allene af Vildfarelse, som denne slemme Mands Skinhellighed har bragt os udi.

Philemon. Jeg forlader Jer dette af mit Hierte.

Pernille. Ach det lykkelige Skibbrud!

Philemon. Ja det var sær lykkelig for mig.

Jeronimus. Det var lykkelig for os alle.

Pernille. Ach Herre! det giør mig saa ondt, at jeg ikke fik ham knuset, før han gik.

Jeronimus. Han er nok slagen.

Pernille. Jeg vilde gierne prygle ham, saa at der skulde gaae Bryllups-Vers baade for og bag fra ham.

Jeronimus. Jeg skal stræbe at giøre den Historie overalt bekiendt, at alle kan see, hvad de Folk mene med deres Skrifter, og at de, som de udi Hiertet foragte, dem løfte de meest op i Skyerne for at vinde noget dermed.

Pernille. Jeg veed, at han har taled med Haanhed om Fruen paa hendes Bag, da han dog udi sine Lykønskning-Vers har afmalet hende som en Gudinde. Jeg har sagt Fruen det, men hun har holdt det for Ondskab.

Magdelone. Det er sandt nok, Pernille! Jeg er falden udi den samme Skrøbelighed som mange andre, der elske dem, som hykle og besmykke deres Ulyder. Men jeg har af denne Historie lært, hvad det er for Slags Folk. Kom kiære Svigersøn! lad os gaae ind og beramme Bryllupet. I maa herefter sige mig mine Feil, og jeg vil takke Jer derfor.

Philemon. Vi har alle Feil, jeg ikke mindre, end Hun. Naar jeg hører de Feil afmale, som jeg er beheftet med, bør jeg, i Steden for at ophidses mod dem, der straffer mine Lyder, søge at rette dem, thi det er den største Hevn, man bør tage.

Jeronimus. Kommer Børn, lader os gaae ind.

Pernille. Ach! det lykkelige Skibbrud!

Sc. 8.

Rosiflengius. Gotfred.

Rosiflengius. Hvad synes dig om alt dette, Gottofrede! Quid tibi videtur?

Gotfred. Det var en forbandet Historie, Herre! Jeg er bleven ganske fortumlet i mit Hoved derover.

Rosiflengius. Du skalt see, hvad jeg vil giøre inden Aften, for at hevne mig over dem.

Gotfred. Herren vil maaskee hegle Philemon igiennem i et Vers?

Rosiflengius. Nei, jeg skal sætte alle mine Venner, og alle hans Fiender i Gevær mod ham.

Flectere si nequeo superos, Acheronta movebo.

Jeg veed, at mange godt Folk, som han har ilde afmalet udi sine Vers og andre

Skrifter, skal med Fornøielse tiene mig derudi.

Gotfred. Vil Magisteren da lade ham prygle af dem?

Rosiflengius. Nei jeg skal lade ham gribe, og actionere af dem for hans Skandskrifter.

Gotfred. Men om de ikke kan bevise ham det over?

Rosiflengius. Gi gerræ gerræ! Han tilstaaer fine Skrifter; hele Stænder, hele Faculteter og Laug, ere derudi bleven angreben, samt adskillige Folk især. Bliv du her paa Luur, og giv Agt paa, hvor han gaaer hen. Jeg vil imidlertid hen at giøre nogle Anstalter.

Sc. 9.

Gotfred. Henrich.

Gotfred. Jeg var tilfreds at min Herre og jeg var vel hængt, saa var en Ende derpaa; thi jeg frygter for, at naar han rører meget ved Philemon, blir hans egne Histostorier aabenbaret; men der seer jeg den Dreng, som jeg talede nys med.

Henrich. Det er uden Tvil Magisterens Tiener. Jeg maa hen og høre, hvordan hans Herre er tilmode over denne Historie. Serviteur! skal vi mødes her igien? Du seer ikke saa fornøiet ud, som tilforn, hvad er Aarsag dertil?

Gotfred. Du seer heller ikke saa bedrøvet ud som tilforn, hvad kan være Aarsag dertil?

Henrich. Det er sandt, thi jeg har havt lutter gode Tidender, siden jeg talede med dig.

Gotfred. Og jeg lutter onde Tidender.

Henrich. Har maaskee Hyppocrene-Kilde faaet hart Liv, at den ikke vil springe meer for din Herre? Er Stigen til Parnassus gaaet i Stykker for ham, eller er en af de ni Musæ død, som hialp ham at giøre Vers?

Gotfred. Jeg var tilfreds, at Hyppocrene-Kilde var forvandlet til en Rendesteen, Parnassus til Bloksbierg, og de ni Musæ havde den ni betændte Syge.

Henrich. Hillemænd! hvor vred est du! Men hvad ondt er hændet din Herre? han skal jo holde Bryllup i en af disse Dage med en fornemme riig Mands Datter.

Gotfred. Nei, det blir intet af.

Henrich. Har han da fundet noget hos hende, som ikke er rigtigt?

Gotfred. Nei, Sagen er denne: For en Times Tid kommer en Matros — gid han faae en Ulykke, den Hund!

Henrich. Ei! band ham ikke saa. Hvad giorde den Matros?

Gotfred. Den Rakkerknegt kommer og bringer Hr. Jeronimus Tidender, at hans Skib var bleven.

Henrich. Var det ikke saa?

Gotfred. Nei den Fæhund gik feil, og tog Hr. Jeronimi Huus for et andet.

Henrich. Naar det ikke var sandt, saa var Historien ude.

Gotfred. Nei! nu skal du faae at høre: Da min Herre fornam denne Ulykke, holdt han ikke raadeligt at besvogre sig med et Huus, som var geraadet udi Armod. Derudover opvaktes hidsig Dispuut mellem Hr. Jeronimus og min Herre; men da man examinerede Matrosen lidt meer, fik man at høre, at det var Vildfarelse. Hvorudover min Herre strax vilde sadle om igien, men han blev af Jomfruens Broder stødt med Foragt paa Døren. Ach den rakkerhundske Matros! hielp mig, Kammerat, at bande det Beest.

Henrich. Fy, fy! band ikke din Næste saaledes.

Gotfred. Han er Fanden ikke min Næste, han er en Hollænder.

Henrich. Du siger jo selv, at Karlen giorde det af Vildfarelse.

Gotfred. Ja det er sandt, men den Vildfarelse kostede os vor Velfærd. Men om Philemon vinder noget dermed, vil Tiden lære: jeg haaber, at han inden to Timer kommer til at sidde sluttet med Hænder og Fødder.

Henrich. Hvi saa?

Gotfred. Jo! min Herre er hen og sætter alle hans Fiender i Gevær. Jeg staaer derfor, efter min Herres Ordre, her paa Luur, for at see, hvor samme Philemon tar hen, naar han gaaer herfra.

Henrich. Og jeg er Philemons Tiener, her imellem os at sige, som gaaer ind, og varer ham ad, at her gaaer saadan Spion her uden for. Vil du behage at bie et lidet Korn, saa skal vi strax have den Ære at tractere dig efter din Stand, og banke Støven af dine Klæder.

Gotfred. Er det saa, da gid Pokker bie længer. *Løber sin Gang.*

Henrich banker paa.

Sc. 10.

Henrich. Pernille. Eleonora. Philemon.

Henrich. Er her ingen anden end I? Nu! har jeg ikke spillet min Rolle vel?

Philemon. Du har spillet den, som en stor Mester.

Pernille. Naar Sagerne skal gaae vel, saa skal Fruentimmeret opspinde, og Mandfolk sætte i Værk; Fruentimmeret maa giøre Hiulene til Vognen, og Mandfolk maa være Hestene, der skal trække den fort.

Henrich. Dersom en anden talede saaledes, Pernille! blev jeg vred. Du skal nok see, at en Hest kunde sætte i Værk saadan Intrigue, og det paa Hollandsk.

Pernille. Ei Henrich! jeg taler kun af Galskab. Du har, min Troe, giort et Mesterstykke.

Philemon. I har begge to giort saaledes, at I herligen skal belønnes.

Pernille. Men hvor har du lært Hollandsk?

Henrich. Jeg kan saa meget, som du ikke veedst; naar vi blir gift sammen, skal jeg nok vise dig meer.

Philemon. Nu kan vi ved denne Leilighed vise mine Sviger-Forældre de skammelige Vers, som du har practiseret dig til.

Henrich. Det er min Invention. Men vi staaer her og fører Snak, da her dog er meget andet at tænke paa.

Philemon. Hvad er det?

Henrich. Nu hørte jeg af Magisterens Tiener, at hans Herre arbeider paa at bringe Monsieur udi stor Ulykke, sætte alle Hans Fiender ud at føre Beskyldinger imod Ham, saa at, inden Han veed et Ord deraf, er han i Arrest.

Eleonora. Ach min hierte Philemon! saa er det bedst, at I skiuler Jer, til Stormen er forbi.

Philemon. Det være langt fra; jeg har for god Samvittighed, at jeg skulde skiule mig. Nei! jeg haaber, at de Garn, han sætter for mig, skal han selv blive indviklet udi, og at derved saavel min Uskyldighed, som hans Skielmstykker, skal blive Øvrigheden bekiendt. Lader os kun gaae ind, og vise mine Svigerforældre Versene.

De gaaer alle ind.

Act. 5.

Sc. 1.

En Dommer ved et Bord, med **en Skriver. Rosiflengius.**

Rosiflengius. Gunstige Herr Dommer! Jeg kommer her, for ydmygst at begiere Ret over en Skribent ved Navn Philemon, der lang Tid ved forgiftige Skrifter har søgt at fortale godt Folk, og sætte Klik paa deres ærlige Navn og Ryhte. Og saasom intet udi en Christen Stad mere bør hemmes end saadan Formastelse, saa haaber jeg, at han derfor tilbørlig blir straffet, andre dislige Bagtalere og giftige Mennesker til Skræk og Exempel.

Dommeren. Troster I Jer til at overbevise ham saadant?

Rosiflengius. Ja, gunstige Hr. Dommer! Han gaaer selv ikke fra sine Skrifter, og jeg har adskillige brave Folk af begge Kiøn ved Haanden, som finder sig derover høiligen besværgede, og har ombedet mig paa deres Vegne at formere ham denne Proces.

Dommeren. Vi maae examinere hver af dem især. Men lad Personen, som beskyldes, først komme ind.

Sc. 2.

Philemon kommer ind med en Vagt.

De Forrige.

Dommeren. Hør! tilstaaer I det, som I beskyldes for, at have giort giftige Skandskrifter, og sat Klik paa ærlige og brave Folkes Navn og Rygte?

Philemon. Ingenlunde, Hr. Dommer! Jeg tilstaaer at have giort adskillige moralske Skrifter, saavel paa Vers, som paa løs Stiil, hvorudi jeg har afmalet Laster og Lyder med rette Farve. Men at jeg har strevet om nogen især, skal ingen kunne overbevise mig. At onde og daarlige Mennesker tar sig saadant til, og at slige Skrifter blir udtydet paa en og anden, det kan ingen, der moraliserer paa den uskyldigste Maade, forekomme; thi naar man skyder i Fleng, maa man endelig ramme nogen.

Rosiflengius. Gunstige Herr Dommere! Her er adskillige brave Folk udenfore, som kan bevise, at mine Beskyldinger ere sandfærdige, og som med grædende Taarer forlanger Bod derfor.

Dommeren. Lad enhver af dem især komme ind.

Sc. 3.

En ung Cavaleer. De Andre.

Dommeren. Har Han noget at besværge sig over denne Person, som her staaer?

Cavaleer. Ouis pardi si fait, c'est un fripon. Je suis un honnette homme, Monsieur Senateur!

Dommeren. Kan I ikke tale Jer Moers-Maal?

Cavaleer. Non pardi non fait. Jeg har gewesen to hele Jahr dans Paris.

Dommeren. Blir dog ved eet Sprog i det ringeste, og bland ikke saa mange sammen; thi vil I agere Jer Sag, saa maa I agere tydelig for Retten, at man kan forstaae Jer; thi det er ikke Børne-Leeg, at lade arrestere en Mand og beskylde ham; her vil grundelige og tydelige Beviisligheder til.

Medens Dommeren taler, tar Cavaleren et Speil af Lommen, som han sætter sin Paryk i Lave efter.

Dommeren. Hvorudi bestaaer Jere Beskyldinger?

Cavaleer. Plait il?

Dommeren. Kan han ikke tale Dansk?

Philemon. Jeg veed, min Troe, ikke; thi jeg har aldrig seet ham før.

Rosiflengius. Jo, gunstige Hr. Dommer! han taler temmelig godt Dansk; thi det er en Borger-Søn her af Byen.

Dommeren. Er han en Borger-Søn her af Byen, saa veed jeg, at han maa kunne tale Dansk.

Cavaleer. Je ne suis pas Borger-Søn, je suis un fort honnette Homme.

Dommeren. Hvad er hans Navn, Monsieur?

Cavaleer. François Marteau à votre très humble service.

Dommeren. Det kan jeg tænke, er Frands Hammer. Siig J mig da, Hr. Magister! hvorudi hans Beskyldinger bestaaer.

Rosiflengius. Den Anklagede giorde nyelig et latinsk Carmen eller Vers, med den Titul: **Han gik en Nar til Rom, og kom en Nar tilbage igien**, hvorudi han skammelig prostituerer denne unge Person.

Cavaleer *sættende sine Fødder i Lave.* J'ecrasserai pardi son tête.

Dommeren. Nævner han ham da ved Navn?

Rosiflengius. Nei, det giør han ikke; men han afmaler ham med saadan livagtig Farve, at alle Mennesker kan tage og føle paa, det er denne Person.

Cavaleer. Ce bougre là.

Rosiflengius. Hvad den unge Herre derudover har maattet lide udi Selskabe, er ikke at beskrive. Han er blevet saa railleret, at han nogle Gange har maatt' gaaet ud for Haanden derover.

Cavaleer. Ouis pardi si fait.

Dommeren *til Philemon.* Hør! det er en skammelig Gierning, J har giort, som J bør exemplariter straffes for. Og J, Monsieur Marteau! vær saa god at trine lidt til Side. J skal faae Satisfaction.

Cavaleer. A l'honneur de vous revoir, Monsieur Senateur!

Gaaer syngende ud.

Sc. 4.

En Skærsliber. De Andre.

Dommeren. Har J ogsaa noget at klage over denne Mand?

Skærsliberen. Ja, Herre! han har prostitueret mig i høieste Grad. Jeg er kun en Skærsliber, men jeg burde være andet; thi jeg forstaaer mine Politica og min Juram trods nogen Minister her i Landet. Mine Kammerader kan vidne med mig, at fast aldrig noget skeer i politiske Sager over hele Europa, uden jeg jo siger dem det forud, og dog skal saadan Karl understaae sig.....

Dommeren. Men efterdi J har slige store Fundamenter udi Politicis, saa vilde jeg gierne vide Jer Mening, om J holder for, at Tyrken skulde indvikle sig udi Krig for Persiens Skyld?

Skærsliberen. Nei saa min Siæl giør den Tyrkiske Keiser ikke, og om han giør det, forstaaer han ikke sin Interesse.

Dommeren. Jeg takker for god Underretning. Men hvorudi bestaaer de Beskyldinger, J har mod denne Mand?

Skærsliberen. Han har nyelig giort en Bog, kaldet: **Politicus i sin egen Indbildning**, hvorudi han paa en ret haanlig Maade har igiennemgaaet mig; thi skiøndt han nævner mig ikke ved Navn, kan dog alle tage og føle paa, at han ingen anden mener end mig.

Dommeren. Det er godt, min Ven! Vær saa god at gaae til Side. Han skal blivet straffet.

Skærsliberen. Jeg takker Hr. Dommer! Kan jeg tiene Ham med et godt Raad, har Han at befale over mig.

Dommeren. Serviteur.

Sc. 5.

En Pige. De Andre.

Dommeren. Hør mit Barn! hvorfor beskylder J denne Mand?

Pigen *grædende.* Gunstige Hr. Dommer! jeg kan ikke tænke paa den Tort, han har giort mig, uden mit Hierte er færdig at briste.

Dommeren. Giv Jer tilfreds, mit Barn! Er Jer skeet Uret, saa skal J nok faae Satisfaction.

Pigen. Ach! Ach! mit Sind er saa nedslagen derover, at..... dog, naar jeg eftertænker det ret, er det kun at foragte og lee af. Den Karl tænker at narre andre, men narrer sig mest selv. Ha, ha, ha! Om Forladelse, Herr Dommer, at jeg leer for Retten. Jeg kan, min Troe, ikke bare mig for Latter, naar jeg tænker derpaa. Men han bør dog straffes, ikke for min Skyld, thi jeg lægger saadant ikke paa Hiertet; men at han ikke skal giøre det mod andre; thi det er skammeligt, at handle saaledes mod godt Folk, og underkaste dem alles Raillerie. Ens Navn og Rygte er det kostbareste Klenodie, man har i Verden. Thi, *hyler igien,* naar det er borte, maa man ogsaa tage mit Liv bort.

Dommeren. Hvad ondt har han da giort Hende, Jomfrue?

Pigen. Han har giort et Vers, kaldet: **Femten Sind hver Time.**

Dommeren. Er det da hendes Character?

Pigen. Nei det skal han have løiet, men Folk forsikkrer mig om, at det er sigtet allene paa mig. Ach Herr Dommer! jeg beder om Ret.

Dommeren. Jeg har alt nok, mit Barn! gak kun til Side, Hun skal faae Ret.

Hun gaaer bort og kommer tilbage igien.

Pigen. Dog, Herr Dommer! jeg har betænkt mig, jeg vil lade mine Prætensioner fare; thi det nytter mig intet, at han blir straffet.

Dommeren. Ja ja mit Barn, hvis I lader Jere Prætensioner fare; saa falder den Sag. *Hun gaaer bort, og kommer igien.*

Pigen. Ach nei, Herr Dommer! jeg beder med grædende Taarer, at han maa exemplariter straffes.

Dommeren. Godt, godt, som Hende synes. — Er der flere?

Sc. 6.

En Skolemester. De Andre.

Dommeren. Hvad har Han at klage, Monsieur?

Skolemesteren. Jeg er ingen Monsieur. Jeg er uværdig Ungdommens aandelige Foster-Fader her i Byen, ja alter Pater, eller anden Fader.

Dommeren. Det forstaaer jeg ikke.

Skolemesteren. Det er at sige significantius, jeg er uværdig Ludimagister eller Skolemester her i Staden.

Dommeren. Hvad er Hans Navn?

Skolemesteren. Man kalder mig Johannem Petri Michelidem Crucisoranum.

Dommeren. Det er et meget lærd Navn. Men hvorfore beskylder I denne Mand?

Skolemesteren. Han har giort et hæsligt Skandskrift over mig: id quod lippis et tonsoribus notum est, og det sub titulo: **Den lærde Nar.**

Dommeren. Er I da saadan lærd Nar, Monsieur?

Skolemesteren. Jeg beder ydmygst, at Eders Prudents eller Velviished ikke kalder mig Monsieur; men heller kalder mig Dominatio vestra, hvilken Titul er adopteret in Republica literaria.

Dommeren. Hiertelig gierne.

Skolemesteren. Om Eders Prudents ikke vil tage det ilde op, saa vil jeg erindre, en Ting, som Han maaskee ikke selv veed, men kan være ham til stor Præjudicats.

Dommeren. Hvad er det?

Skolemesteren. I Steden for at sige hiertelig gierne, bør Han at sige hierteligen gierne; thi hiertelig er et Adjectivum, og hierteligen et Adverbium. Jeg beder ydmygst, at Eders Prudents ikke tar ilde op, at jeg paa Grammaticæ Begne gior denne Erindring.

Dommeren. Vær saa god og formeld min ydmygste Respect til Grammatica, og sig, at jeg er hendes skyldigste Tiener. Hvad Jer Sag ellers er angaaende, da har jeg alt nok.

Skolemesteren. Jeg har ellers dette at lægge til, at Autor udi sit Skrift har nævnt mig ved Navn, nemlig Johannes.

Dommeren. Har han ogsaa brugt Jer Til-Navn?

Skolemesteren. Nei.

Dommeren. Ja, ja, I skal faae Ret.

Sc. 7.

To Piger. De Andre.

Dommeren. Har I ogsaa at klage over denne Mand, I gode Jomfruer?

Begge Piger *paa eengang.* Ja gunstige Herr Dommer! han har giort os stor Uret, da vi dog aldrig har forskyldt noget ondt af ham. Vi beder ydmygst, at han maa straffes tilbørlig derfor.

Dommeren. En af Jer maa tale først allene, thi jeg kan ellers ikke forstaae Jer. *De repeterer begge det samme.* Ei, hvad er dog dette! Tael I først, mit Barn. Hvorudi bestaaer den Uret, han har giort Jer?

Begge Piger *taler.* Han giorde forgangen Maaned en Comoedie over os, hvorved vi ere blevne prostituered over den hele Bye. Samme Comoedie kaldes: **Sangklokkerne eller de svadsige Søstre, og.....**

Første Pige. Ei! lad mig tale, Søster!

Anden Pige. Jeg kan jo sige det, saavel som du!

Dommeren. Jeg befaler en af Jer at tie. Hvo af Jer er ældst?

Første Pige. Jeg er ældst.

Dommeren. Saa tael I da allene.

Første Pige. Han giorde forgangen Maaned en Comoedie udi een Act over os, kaldet: Sangklokkerne eller de svadsige Søstre, hvorved vi ere komne i alle Folkes Munde.

Dommeren. Var den dog kun i een Act? Men hvoraf beviser I, at samme Comoedie er giort om Jer?

Begge Piger *taler igien.* Jo, Hr. Dommer! vi kan tage og føle paa, Comoedien er giort om os. Vi vil byde os til at giøre vor Eed derpaa. Adskillige gode Venner ere ogsaa komne til os, og har forsikkret os om, at den allene har sigtet paa os, nemlig paa mig og min Søster, som dog aldrig har givet ham ringeste Anledning til at giøre saadan Skandskrift over os. Vi beder derfor ydmygst, gunstige Hr. Dommer! at vi maae blive hevnet; thi dersom

den Karls Ondskab ikke blir hemmet, kan intet ærligt Menneske begaae sig meer.

Dommeren holder imidlertid for Ørene, og siger: Nok, nok, I gode Jomfruer! Jeg har fattet Sagen, I skal faae Ret, gaaer kun ud igien. — Er der endnu flere?

Skriveren. Ja der er endnu to à tre andre.

Dommeren. Lad dem komme ind.

Sc. 8.

De Forrige. En Frue
med en vaited Page, som holder Slæbet.

Dommeren. Hvad har Hun at klage, Madame?

Fruen. Jeg er af alt for høi Extraction for at hedde Madame, Hr. Dommer! Christopher!

Pagen. Naadige Frue! Hvad befaler Naadige Frue?

Fruen. Intet, Christopher! Jeg vilde kun vide, om du var tilstede.

Dommeren. Hvad har da Naadige Frue at klage?

Fruen. Hr. Dommer! Jeg vil have denne Karl straffet.

Dommeren. Jeg maa først høre, hvad han har giort.

Fruen. Monsieur! jeg troer ikke, Han forlanger, at en Frue af min Stand og mine Qvaliteter skal gaae i Rette med saadan Karl. Det er ma foi alt for nedrig for mig. Jeg kommer her ikke for at agere en Sag, thi Lov og Ret er kun for gemeene Folk; men ikkun for at lade Dem vide, at jeg vil have ham straffet.

Dommeren. Det gaaer ikke an, Naadige Frue! Souveraine Konger og Fyrster lader selv deres Sager komme for Retten.

Fruen. Hr. Magister! fortæller I da Sagen. Det staaer mig ikke an.

Rosiflengius. Gunstige Herr Dommer! denne Velbaarne Frue, skiøndt hun besidder alle de Dyder, som nogen velbaaren Siæl af Jove Ter Optimo Maximo (at jeg skal tale poetice) kan ønske, skiøndt hun er saa ydmyg, at hun ofte med egne Velbaarne Hænder har imodtaget mine ingenii Foetus, og med et andet Velbaaren Nik har givet tilkiende, at hun ikke foragter en ringe Parnassi Søn; saa har dog dette onde Menneske understaaet sig at giøre et skammeligt Vers over hende, som han har kaldet Farrigdom og Hoffart, hvorudi han paa en dristig og uforskammet Maade har søgt at tilskrive Hendes Velbaarenhed adskillige Udyder. Han vil vel sige til sin Undskyldning, at han ikke har brugt hendes Navn. Men det opdigtede Navn Rosimunda, som begynder af samme Bogstav, som Fruens Navn, giver udtrykkelig tilkiende, at Verset er allene sigtet paa hende.

Dommeren. Jeg har alt nok, hun skal faae Ret. Jeg recommenderer mig udi Velbaarne Frues Bevaagenhed.

Fruen. Om jeg kan tiene Hr. Dommer udi noget, kan Han kun tale mig frit til.

Dommeren. Er der endnu flere?

Skriveren. Ja her er endnu en Officeer.

Dommeren. Lad ham komme ind.

Sc. 9.

Officeren. De Andre.

Officeren. Potz slapperment! man soll ein halb Stund stehen, ehe man Audienz kriegen kan. Til Skriveren. Seyd Ihr der Richter?

Skriveren skielvende. Nei strenge Herre! Der sidder han.

Officeren. Gut; Hr. Richter! ich will den Kerl aufgehenckt haben. Du elemenske Kerl! kennest du mich nicht? weiß du nicht, welcher Mann ich bin? Weiß du nicht, daß ich zwei und dreißig Bataillons gewonnen habe. Ich will ihm gleich aufgehenckt haben, Hr. Richter!

Dommeren. Det kan ikke skee uden foregaaende Beskyldinger og Beviis.

Officeren. Was Klagen, was Beweis? Was habe ich mit dat Blackscheißerei zu thun? Tete bleu! ich bin ein Kerl für mein Hut. Tar paa sin Kaarde. Sehet man hier, das soll mir Recht verschaffen, wenn Ihr nicht wollet.

Skriveren kryber under Bordet.

Dommeren. Min Herre! gaaer Jer Sag an med Sagtmodighed! Er Personen skyldig, saa skal han tilbørlig blive straffet. Hvori har han forgrebet sig?

Officeren. Er soll ein Vers über mich gemacht, worin er mich als ein Großsprecher soll abgemahlt haben; ich habe es selbst nicht gesehen; andere aber haben mirs gesagt.

Rosiflengius. Ja, Hr. Dommer! det er sandt, han har giort et Vers over en Praler, som alle Folk sige, sigter paa denne Herre, hvorvel under et opdigtet Navn, nemlig Theodorus.

Dommeren. Godt, jeg har alt nok. Vil min Herre have Taalmodighed et Dieblik, medens jeg betænker mig paa Dommen.

Officeren. Gut, gut, ein Viertelstund will ich warten, aber længer nicht.

Dommeren. Hvor blev Skriveren af?

Skriveren krybende frem. Der faldt en Pen ned, som jeg ledte efter under Bordet.

Dommeren. I tabte vist ogsaa Jer Hierte, som I maaskee kan finde i Jere Buxer, om I leder. Men I, Monsieur,

som er saa haardt beskyldt, har I noget at svare til disse Beskyldinger?

Philemon. Nei aldeles intet, Hr. Dommer! Jeg tilstaaer alt, hvad jeg er beskyldt for, og underkaster det Hr. Dommers Skiønsomhed. Denne gode Magister, som er min Anklager, og jeg, skriver daglig Vers. Jeg laster, og han roser alting. Hr. Dommer har hørt, hvad Slags Vers, jeg giør. Her offererer jeg tvende af hans Façon. Det ene er et Bryllupsvers til en bekiendt almindelig Skiøge. Det andet et Begravelse-Vers over en Hund.

Dommeren læser Versene. Jeg seer intet ondt udi disse Vers; thi at rose en Skiøge er at skiule hendes Feil med Kiærligheds Kaabe, og alt saadant er Tegn til Medlidenhed og godt Gemyt.

Jeronimus som er kommen ind med sin Datter i Begyndelsen af denne Act. Ach, Hr. Dommer! favoriserer ikke den slemme Mand. Han har ladet see saa stor Falskhed mod mig, som ikke er at beskrive.

Dommeren. Det er noget, Hr. Jeronimus! som ikke kommer denne Sag ved. Jeg siger kun, at disse Vers kommer Autor ikke til Last. Det er jo Hans Vers, Hr. Magister!

Rosifleng. Ja det er, gunstige Hr. Dommer!

Dommeren. Godt! lad nu alle Anklagerne komme ind at høre paa Dommen.

Rosifleng til Jeronimus. Nu skal I see, hvor smukt Jer Svigersøn skal blive hængt, inden Soel gaaer ned.

Jeronimus. Ach! Ach!

Sc. 10.

De Forrige. Anklagerne kommer ind.

Dommeren reiser sig og holder saadan Tale. Det, som holder Verden nogenledes i Balance, er saadanne Folk, som disse stridige Personer. En mager det saa, at Verden ikke blir værre, en anden, at den aldrig blir bedre. Hvis Satyrici ikke vare til, der igiennembeglede Feil og Lyder, ginge saa Mennesker Dydens Vei. Og hvis Hyklere ikke vare til, der bestyrke og autorisere Synder, forlode saa Mennesker Dydens Vei. Jeg har læset alle Monsieur Philemons Skrifter, og derudi fundet Laster og Feil afmalet under opdigtede Navne. Han negter selv, at have sigtet paa nogen, og hans Anklagere kan ikke bevise ham andet over. Jeg dømmer Eder derfor, Monsieur Philemon! ganske fri for deres Beskyldinger. Og I Herrer Anklagere, som ved Eders Conduite her for Retten har viset, at hvis ingen Skrifter vare giorte til Jer Forhaanelse, saa burde der giøres, gaaer hiem, og i Steden for at formere godt Folk Proces, søger at rette de Feil, som vanskaber Jer saa meget. Og I, Magister Rosiflengius! som for Penge bruger Eders Pen til at rose Laster og Udyder, eftersom ingen Straf er dictered udi menneskelige Love, for Hyklere og Øienskalke, da de dog ere de skadeligste Mennesker i en Republique, saa lader vi Jer gaae for den, I er; dog, paa det I ikke skal ganske rose Jer af Legen, byder vi, at I skal gaae hiem med den spanske Kappe igiennem de største Gader.

Rosifleng. Ach, Hr. Dommer! jeg er legitime promotus Magister.

Dommeren. Dommen er afsagt, ifører ham Kappen!

Rosiflengius iføres den Spanske Kappe, og blir forfulgt af Smaa og Store ud af Theatro.

Jeronimus. Jeg takker Hr. Dommer for en naadig Dom, og beder ydmygst, at Han vil giøre mig den Ære, at komme til min Datters Bryllup, som skal holdes med denne Person.

Dommeren. Jeg takker skyldigst, det skal skee.

Anmærkninger
(som fortsættes i Tillægget).

"Rosiflengius" var oprindelig dette Stykkes Titel; see Prænumerations-Indbydelsen (Wielands Lærde Tid. 1730, Nr. 26) til Udg. af 1731. Den Klasse, Rosifl. repræsenterer (de talrige Leiligheds-Poeter), drev Versemageriet som en borgerlig Næring, hvormed dengang dog ikkun studeerte Personer kunde befatte sig.

S. 422. **Pas** bruges her, ligesom i „ellevte Junii" (ovenfor S. 135, Spalte 2) istedetfor **Skudsmaal**. Cfr. Danske Lovs 3—19—12.

S. 426. **Trøieduus** ɔ: paa Lykketræf. Egentlig 3 og 2 Øine i Tærningspil (trois & deux).

S. 434. Id quod lippis &c. Bekiendt for Suur-øiede (gamle Kiærlinger), og Barberer ɔ: almindelig bekiendt.

S. 436. **Den spanske Kappe** (af Træ; i Form af en meget stor Spand, i hvis Bund et Hul, hvorigiennem Hovedet stak, saa at den bredeste Deel vendte ned, over Bunden hævede sig en Klokke) bares offentlig for Politie-Forseelser (cfr. Ellevte Junii S. 150, Sp. 1, nederst). Endnu mod Slutningen af forrige Aarhundrede forekommer denne Straf i vor Lovgivning.

Erasmus Montanus
eller
Rasmus Berg.
Comoedie udi fem Acter.
[Forestilled paa den danske Skueplads 1748.]

Personerne.

Montanus.
Jeppe Berg, hans Fader.
Nille, hans Moder.
Lisbed, Montani Fæstemøe.
Jeronimus, hendes Fader.
Magdelone, hendes Moder.
Jacob, Montani Broder.
Peer, Degn.
Jesper, Ridefoged.
Lieutenanten.
Niels, Corporal.

[Scenen er en Landsbye i Siælland.]

Actus 1.
Sc. 1.
Jeppe allene,
med et Brev i Haanden.

Det er Skade, at Degnen ikke er i Byen, thi der er saa meget Latin i min Søns Brev, som jeg ikke forstaaer. Taarene staaer mig tidt i Øinene, naar jeg eftertænker, at en stakkels Bondesøn er bleven saa boglærd, besynderlig, saasom vi ikke ere af de Høilærdes Bønder. Jeg har hørt af Folk, som forstaaer sig paa Lærdom, at han kan disputere med hvilken Præst det skal være. Ach kunde jeg og min Hustrue have den Glæde, at høre ham præke, før vi døe, her paa Bierget, da vilde vi ikke fortryde paa alle de Skillinger, vi har sat paa ham. Jeg kan nok mærke paa Peer Degn, at han stiøtter ikke meget om, at min Søn kommer hid. Det kommer mig for, ligesom han er bange for Rasmus Berg. Det er skrækkeligt med de lærde Folk, de bær saadan Avind til hverandre, og den ene kan ikke lide, at den anden er ogsaa lærd. Den gode Mand giør skiønne Prækner her i Byen, og kan tale om Misundelse, saa Taarene maae staae En udi Øinene, men mig synes, at han selv ikke er ganske fri for den Feil. Jeg kan ikke vide, hvoraf saadant kommer; om En siger, at min Naboe forstaaer Avlingen bedre end jeg, skulde jeg lægge det paa Hiertet, skulde jeg hade min Naboe for det? Nei saamænd giør Jeppe Berg ikke. Men der er, min Troe, Peer Degn.

Sc. 2.
Jeppe. Peer Degn.

Jeppe. Velkommen hiem igien, Peer!

Peer. Tak Jeppe Berg.

Jeppe. Ach min hierte Peer! gid I kunde forklare mig noget Latin, som staaer i min Søns sidste Brev.

Peer. Hvad Snak, mener I, at jeg forstaaer ikke Latin saa vel som Jer Søn? Jeg er en gammel Academicus, jeg, Jeppe Berg!

Jeppe. Det veed jeg nok, men jeg meente, om I forstod den nye Latin; thi det Sprog forandres vel ogsaa, saavelsom det Siællandske; thi i min Ungdom talede man ikke saa her paa Bierget, som nu; det, som man nu kalder Lakei, kaldte man da Dreng, det, som man nu kalder Matrasse, kaldte man da Bislaaperske; en Frøken hedte da Stadsmøe, en Musicant Spillemand, og en Sikketerer Skriver. Derfor mener jeg, Latinen og kan være forandret siden den Tid, I var i Kiøbenhavn. Vil I være saa god, at forklare mig dette. Jeg kan nok læse Bogstaverne, men fatter ikke Meningen.

Peer. Jer Søn skriver, at han studerer nu sin Logicam, Rhetoricam og Metaphysicam.

Jeppe. Hvad vil det sige Logicam?

Peer. Det er hans Prækestoel.

Jeppe. Det er mig kiært, gid han kunde blive Præst.

Peer. Men Degn først.

Jeppe. Hvad er den anden Post?

Peer. Den hedder Rhetorica, det er paa Dansk Ritualen; men den tredie Post maa

være forskreven, eller det maa være Fransk; thi var det Latin, saa forstod jeg det nok. Jeg er capabel, Jeppe Berg, at regne op den hele Aurora. Ala det er en Vinge, Ancilla en Pige, Barba et Skiæg, Coena en Katpotte, Cerevisia Øl, Campana en Klokke, Cella en Kielder, Lagena en Flaske, Lana en Uld, Ancilla en Pige, Janua en Dør, Cerevisia Smør.

Jeppe. I maa have en forbandet Ihukommelse, Peer.

Peer. Ja jeg havde ikke tænkt, at jeg skulde have blevet saalænge i et fattigt Degne-Kald. Jeg kunde nok have været noget andet for længe siden, dersom jeg vilde have bundet mig ved en Pige, men jeg vil heller hielpe mig, som jeg kan, førend man skal kunne sige paa mig, at jeg har faaet Brød for Kone.

Jeppe. Men kiære Peer! her er endnu noget andet Latin, som jeg ikke forstaaer; see her denne Linie!

Peer. Die Veneris Hafnia domum profecturus sum. Det er noget høittravende, dog forstaaer jeg det heel vel, men det kunde bryde Hovedet paa en anden. Det er paa Dansk: Der er kommen profecto en Hob Russer til Kiøbenhavn.

Jeppe. Hvad mon Russen nu vil bestille her igien?

Peer. Det er ikke Moskoviter, Jeppe Berg! det er unge Studentere, som man kalder Russer.

Jeppe. Nu, nu veed jeg, der er vist stor Allarm i de Dage, naar de faaer Salt og Brød, og blir Studentere.

Peer. Naar venter I ham hiem?

Jeppe. I Dag eller i Morgen. Kiære Peer! tøv lidt her, jeg vil springe ind til Nille, hun skal give os en Drik Øl herud.

Peer. Jeg vil nok heller have et Glas Brændeviin; thi det er for tidligt at drikke Øl.

Sc. 3.

Peer allene.

Jeg skiøtter ikke meget om, sandt at sige, at Rasmus Berg kommer hiem, ikke fordi jeg er bange for hans Lærdom; thi jeg var allerede gammel Student, da han endda gik i Skole, og fik, med Permission, paa sin Rumpe. Der var andre Karle, som deponerede i min Tid, end nu omstunder. Jeg deponerede fra Slagelse Skole, med Peer Monsen, Rasmus Jespersen, Christen Klim, Mads Hansen, som vi i Skolen kaldte Mads Pandekage, Poul Iversen, som vi kaldte Poul Finkeljokum, alle Karle, som havde Been i Panden, og Skiæg paa Hagen, og som var capabel at disputere i hvilken Materie det skulde være. Jeg er kun bleven Degn, men er fornøied, naar jeg har mit daglig Brød, og forstaaer mit Embede. Jeg har forbedret meget udi Indkomsterne, og har det, som ingen af mine Formænd havde, saa mine Efterkommere ikke skal bande mig i min Grav. Folk tænker, at der er ingen Observationer ved at være Degn; jo jo! Degne-Kald er, min Troe, et vanskeligt Embede, naar man skal have det paa den Fod, at det skal føde sin Mand. For min Tid holdt Folk her i Byen alle Liigsange lige gode, men jeg har bragt det paa den Fod, at jeg kan sige til en Bonde: hvilken Psalme vil du have? den koster saa meget, den anden saa meget; iligemaade, naar der skal kastes Jord paa den Døde: vil du have fiint Sand, eller slet og ret Jord? Der er ogsaa adskillige Observationer, som min Formand, Christopher Degn, ikke vidste af at sige, men han havde ikke studeret. Jeg kan ikke begribe, hvorledes den Karl blev Degn. Men han var og Degn derefter. Latinen hielper meget et Menneske udi alle Forretninger. Jeg vilde ikke miste det Latin, jeg kan, ikke for hundrede Rixdaler; thi det har baadet mig i mit Embede over hundrede Rixdaler, ja hundrede til.

Sc. 4.

Nille. Jeppe. Peer.

Nille. Singot Peer!

Peer. Tak Morlille. Jeg drikker ellers ikke Brændeviin, uden naar jeg har ondt i Maven, men jeg har gemeentlig en slet Mave.

Nille. Veed I vel, Peer! at min Søn kommer hiem i Dag eller Morgen? Der faaer I en Mand, som I kan tale med; thi den Karl er ikke skaaren for Tungebaandet, saasom jeg har hørt.

Peer. Ja jeg troer nok, han kan tale en Hob Kloster-Latin.

Nille. Kloster-Latin? det er jo det bedste Latin, ligesom Kloster-Lærred er det bedste Lærred.

Peer. Ha, ha, ha, ha!

Jeppe. Hvoraf leer I, Peer?

Peer. Af intet, Jeppe Berg! God Taar paa en frisk! Jer Skaal, Morlille, ha ha ha! det er sandt nok, som I siger: Kloster-Lærred er godt Lærred, men.....

Nille. Giøres det Lærred ikke paa Klosteret, hvorfor kaldes det da Kloster-Lærred?

Peer. Jo, det er ret nok; ha ha ha! men I kan vel give mig noget at bide paa til Brændevinen.

Nille. Her ligger et Stykke Brød og Ost skaaren, om I vil ikke forsmaae.

Peer. Tak Morlille! veed I, hvad Brød hedder paa Latin?

Nille. Nei mare veed jeg ikke.

Peer æder og snakker tillige. Det hedder Panis, genitivus pani, dativus pano, vocativus panus, ablativus pano.

Jeppe. Hillemænd Peer! det Sprog er vidtløftig. Hvad hedder Grov-Brød?

Peer. Det hedder Panis gravis, og fiin Brød Panis finis.

Jeppe. Det er jo halv Danſk.

Peer. Ja det er vist, der ere mangfoldige Latinske Ord, som har deres Oprindelse af Dansken; thi jeg skal sige os noget: Her var en gammel Rector i Kiøbenhavns Skole, ved Navn Saxo Grammatica, som forbedrede Latinen her i Landet, og giorde en Latinsk Grammatica, hvorudover han fik det Navn Saxo Grammatica. Den samme Saxo har bødet meget paa det Latinske Sprog med Danske Ord; thi for hans Tid var Latinen saa fattig, at man ikke kunde skrive en ret Mening, som Folk kunde forstaae.

Jeppe. Men hvad vil det Ord Grammatica sige?

Peer. Det samme som Donat. Naar man binder den ind i Tyrkisk Bind, saa kaldes den Donat; men naar man binder den ind i hvid Pergament, saa kaldes den Grammatica, og declineres ligesom ala.

Nille. Ach! jeg veed aldrig, hvor alt dette kan ligge i Hovedet paa Folk; mit Hoved svimler, naar jeg kun hør' tale derom.

Jeppe. Derfor ere lærde Folk heller ikke gierne rigtige i Hovedet.

Nille. Ei hvilken Snak! saa mener du, at vor Søn Rasmus Berg er ikke rigtig!

Jeppe. Mig synes allene, Morlille! det er noget underligt, at han skriver Latinske Breve til mig.

Peer. Deri har, min Troe, Jeppe Ret; thi det er noget naragtigt. Det var jo ligesom jeg vilde tale Græsk med Ridefogeden, for at lade see, at jeg forstod det Sprog.

Jeppe. Forstaaer I ogsaa Græsk, Peer?

Peer. Ach! jeg har kunnet for tyve Aar siden staae paa een Fod, og læse det hele Litanie paa Græsk. Jeg kan endnu komme ihu, at det sidste Ord hedder Amen.

Jeppe. Ach Peer! det vil blive artigt, naar min Søn kommer tilbage, at vi kan sætte Jer to sammen.

Peer. Vil han disputere med mig, skal han finde Karl for sin Hat, og vil han synge i Kap med mig, saa kommer han til kort. Jeg har sunget i Kap med ti Degne, som alle have maatt' give sig tabt, thi jeg har taget Troen fra dem alle ti. Det har været mig tilbudet for ti Aar siden, at være Cantor udi vor Frue Skole, men jeg har ikke villet; thi hvorfor skulde jeg giøre det, Jeppe? hvorfor skulde jeg forlade min Menighed, som elsker og ærer mig, og som jeg elsker og ærer igien; jeg lever paa et Sted, hvor jeg har mit daglig Brød, og hvor jeg er respecteret af alle Folk; thi Amtmanden selv kommer aldrig hid, jeg blir jo strax hentet før at fordrive Tiden med ham, og synge for ham. Forgangen Aar ved disse Tider gav han mig to Mark, fordi jeg sang ut, re, mi, fa, sol. Han svoer paa, at han havde større Behag deri, end i den største Vocal-Musik, han havde hørt i Kiøbenhavn. Vil I give mig end et Glas Brændeviin, Jeppe, skal jeg synge det samme for Jer.

Jeppe. Gierne. Skienk nok et Glas Brændeviin, Nille!

Peer. Jeg synger ikke for enhver. Men I er min gode Ven, Jeppe, som jeg tiener med Fornøielse. *Begynder at skraale, først langsom.* Ut, re, mi, fa, sol, la, si, ut; nu tilbage, ut, si, la, sol, fa, mi, re, ut. Nu skal I høre paa en anden Maade, hvor høit jeg kan gaae: Ut, re, mi, fa, sol, fa, si, ut, Re, mi, fa, sol, fa, si, ut, Re.

Jeppe. Hillemænd, det sidste gik fiint. Vore smaa Grise kan ikke gaae høiere med Røsten.

Peer. Nu vil jeg synge hastigt: Ut, Re, mi, Re, nei det var ikke ret, ut re mi do re mi ut, nei det kom ogsaa galt; det er forbandet tungt, Jeppe! at synge saa hastig. Men der kommer Monsieur Jeronimus.

Sc. 5.

Jeronimus. Magdelone. Lisbed. Degnen. Jeppe. Nille.

Jeronimus. God Morgen, Svoger! har I nogen Tidende fra Jer Søn?

Jeppe. Jo jeg troer han kommer i Dag eller i Morgen.

Lisbed. Ach! er det mueligt? nu er min Drøm fuldkommen.

Jeronimus. Hvad drømte du da?

Lisbed. Jeg drømte, at jeg laae hos ham i Nat.

Magdelone. Der er dog noget ved Drømme; Drømme ere ikke at foragte.

Jeronimus. Det er sandt nok; men, dersom I gode Piger tænkte ikke saa meget paa Mandfolk om Dagen, drømte I ikke saa tidt om dem om Natten. Du drømte vel ligesaa stærkt om mig i de Dage, vi vare forlovede sammen, Magdelone?

Magdelone. Det er, min Troe, sandt; men nu har jeg, min Troe, ikke i nogle Aar drømt om dig.

Jeronimus. Det kommer deraf, at Kiærligheden er ikke saa heed nu, som den var tilforn.

Lisbed. Men er det muelige, at Rasmus Berg kommer hiem i Morgen?

Jeronimus. Ei min Dotter! Du skulde ikke lade dig mærke med at være saa forlibt.

Lisbed. Ach er det vist, at han kommer hiem i Morgen?

Jeronimus. Ja, ja! du hører jo, at han kommer til den Tid.

Lisbed. Hvor langt har vi til i Morgen, hierte Faer?

Jeronimus. Hvilken forbandet Snak! Disse forlibte Folk er ligesom de var gaine.

Lisbed. Ja jeg tæller, min Troe, hver Time.

Jeronimus. Du skulde ogsaa spørge, hvor lang en Time er, saa kunde man tænke, du var reent gal; holdt inde med saadan Sladder, og lad os Forældre snakke sammen. Hør, min kiere Jeppe Berg, holder I det raadeligt, at disse to unge Mennesker komme sammen, førend han faaer Brød?

Jeppe. Det er ligesom Jer synes. Jeg kan nok underholde dem; men det var dog bedre, at han fik Brød først.

Jeronimus. Jeg holder det aldeles ikke raadeligt, at de komme sammen før. *Lisbed græder og hyler.* Ei fy skiæm dig for en Ulykke! Det er en Spot for en Pige at stille sig saadan an.

Lisbed *grædende.* Faaer han snart Brød da?

Jeppe. Det er ingen Tvil paa, han faaer jo snart Brød; thi saa vidt, som jeg har hørt, er han saa lærd, at han kan læse hvilken Bog det skal være. Han skrev mig et Latinsk Brev til nyelig.

Nille. Og det kan mare staae, det veed Degnen.

Lisbed. Var det saa vel skreven?

Peer. Ja vel nok for saadan ung Person. Han kan blive god, Mammeselle! Der vil ellers meget til. Jeg tænkte ogsaa, at jeg var lærd, da jeg var paa hans Alder. Men.....

Jeppe. Ja, I lærde Folk roser aldrig hinanden.

Peer. Ei Snak, skulde jeg bære Avind til ham? Da han endnu ikke var fød, havde jeg allerede staaet tre Gange Skole-Ret, og da han sad i Fierde-Lectien, havde jeg været otte Aar Degn.

Jeppe. En kan have bedre Hoved end en anden. En kan lære saa meget i et Aar, som andre udi ti.

Peer. Da tør Peer Degn nok sætte sit Hoved mod hvem det skal være.

Jeronimus. Ja, ja, hver kan være god for sig; lad os nu gaae hiem, Børn! Far vel, Jeppe! Jeg gik her forbi, og saa vilde jeg tale med Jer paa Veien.

Lisbed. Ach! vaer mig dog ad, saasnart han kommer.

Jeronimus, Magdelone og Lisbed gaae.

Sc. 6.

Jeppe. Nille. Peer. Jacob.

Jeppe. Hvad vil du, Jacob?

Jacob. Faer, veed I Nyt? Rasmus Berg er kommen hiem.

Jeppe. Hillemænd er det mueligt? hvorledes seer han ud?

Jacob. Ach han seer meget lærd ud. Rasmus Nielsen, som kiører for ham, svær paa, at han giorde ikke andet den hele Vei, end disputered paa Græsk og Elamitisk med sig selv, og det undertiden med saadan Iver, at han slog Rasmus Nielsen tre til fire Gange bag i Nakken med knyttet Næver, og raabte derhos altid: Probe Majoren, Probe Majoren. Jeg kan tænke, han har havt en Disput med en Major, før han reiste. Undertiden sad han stille og stirrede paa Maanen og Stiernerne, og det med saadan grundig Mine, at han faldt tre Gange af Vognen, og havde nær brudt Halsen itu af lutter Lærdom, saa at Rasmus Nielsen loe deraf, og sagde ved sig selv: Rasmus Berg er vel en klog Mand paa Himmelen, men en Nar paa Jorden.

Jeppe. Ach kom! lad os gaae ud at tage imod ham. Kiære Peer! kom I med os. Det kan hænde sig, at han har glemt Dansk, og kan ikke tale andet end Latin, saa kan I være Tolk.

Peer. Skam der giør, jeg har andet at bestille.

Act. 2.

Sc. 1.

Montanus med Hosene ned om Benene.

Jeg har kun været en Dag fra Kiøbenhavn, og længes allerede. Hvis jeg ikke havde mine gode Bøger med mig, kunde jeg ikke leve paa Landet. **Studia secundas res ornant, adversis solatium præbent.** Jeg synes, ligesom mig fattes noget, efterdi jeg har ikke disputered i tre Dage. Jeg veed ikke, om her er nogle lærde Folk her i Byen; hvis her er nogen, skal jeg nok sætte dem i Arbeid, thi jeg kan ikke leve, uden jeg maa disputere. Mine stakkels Forældre kan jeg ikke meget tale med; thi de ere enfoldige Folk, og veed neppe andet

end deres Børne-Lærdom, saa at jeg kan ikke have megen Trøst af deres Omgængelse. Degnen og Skolemesteren skal have studeret, men jeg veed ikke, hvorvidt det strækker sig; dog skal jeg forsøge, hvad de duer til. Mine Forældre blev forskrækket, da de saae mig saa tidlig; thi de havde ikke ventet, at jeg skulde have taget fra Kiøbenhavn om Natten. Han slaaer Ild, tænder sin Pibe, og sætter Pibehovedet igiennem et Hul, som han har paa sin Hat. Saaledes kalder man at smøge Tobak studentikòs. Det er en god Invention nok for En, der vil skrive og smøge tillige.

Sætter sig ned at læse.

Sc. 2.

Montanus. Jacob.

Jacob kysser paa Haanden, og siger sin Broder. Velkommen hiem igien, min Latinske Broer!

Montanus. Det er mig kiært at see dig, Jacob! Men hvad det Broerskab angaaer, saa er det noget, som var godt i gamle Dage, men nu kan det ikke saa passe sig meer.

Jacob. Hvi saa? est du ikke min Broer?

Montanus. Det negter jeg ikke, Slyngel! at jeg jo er din Broer ved Fødselen. Men du maa vide, at du est endnu en Bonde-Dreng, og jeg en Philosophiæ Baccalaureus. Men hør, Jacob! hvordan lever min Kiæreste og min Svigerfar?

Jacob. Ret vel, de vare her nylig, og spurte, hvor snart Broer kom hiem.

Montanus. Nu Broer igien! Jeg siger det ikke af Hoffærdighed, Jacob! men det gaaer profecto ikke an.

Jacob. Hvad skal jeg da kalde Broer?

Montanus. Du skal kalde mig Monsieur Montanus; thi saa hedder jeg i Kiøbenhavn.

Jacob. Kunde jeg kun komme det ihu. Var det ikke Monsieur Dromedarius?

Montanus. Kanst du ikke høre? jeg siger jo Monsieur Montanus.

Jacob. Monsør Montanus, Monsør Montanus.

Montanus. Ja det er ret; thi Montanus paa Latin er det samme som Berg paa Dansk.

Jacob. Kan jeg da ikke ogsaa hedde Monsør Jacob Montanus?

Montanus. Naar du har gaaet saalænge i Skole, som jeg, og udstaaet dine Examina, saa kanst du ogsaa give dig et Latinsk Navn. Men saa længe som du est en Bonde-Dreng, maa du lade dig nøie med at hedde slet og ret Jacob Berg. Men har du mærket, at min Kiæreste har længet efter mig?

Jacob. Ja vist, hun har været meget utaalmodig over, at du blev saa længe borte.

Montanus. Du maa ei heller dutte mig, din Tølpel!

Jacob. Jeg vilde sige: Monsørens Kiæreste har været utaalmodig, at du est bleven saa længe borte.

Montanus. Ja nu er jeg kommen, Jacob! og det allene for hendes Skyld; men jeg bliver her ikke ret gammel; thi saasnart vi har holdt Bryllup, tager jeg hende med mig til Kiøbenhavn.

Jacob. Vil Monsøren da ikke tage mig med sig?

Montanus. Hvad skulde du bestille der?

Jacob. Jeg vilde see mig lidt om i Verden.

Montanus. Jeg vilde ønske, at du var sex à syv Aar yngre, saa skulde jeg sætte dig i Latin-Skole, at du ogsaa kunde blive Student.

Jacob. Nei det var ikke godt.

Montanus. Hvi saa?

Jacob. Jo, saa ville vore Forældre komme reent til at betle.

Montanus. Hør! hvilke Ord der kan ligge i den Knegt!

Jacob. Ja, jeg er fuld af Indfald. Havde jeg studeret, var jeg bleven en Fandens Skielm.

Montanus. Mig er sagt, at du har et godt Hoved. Men hvad vilde du ellers bestille i Kiøbenhavn?

Jacob. Jeg vilde saa gierne see det runde Taarn, og Klosteret, hvor man giør Lærret.

Montanus. Ha ha ha! nei der bestilles andet paa Klosteret end at giøre Lærred! Men har min Svigerfar ellers saa mange Midler, som der siges?

Jacob. Ja vist, Jeronimus er en riig Gubbe, han eier snart den tredie Deel af Byen.

Montanus. Men har du hørt, om han agter at give nogen Udstyr med sin Datter?

Jacob. Ja jeg troer nok, at han styrer hende vel ud, besynderlig om han faaer høre Monsøren præke her engang udi Byen.

Montanus. Det bliver intet af, jeg giør mig ikke saa gemeen at præke her paa Landet; jeg er ellers kun for at disputere.

Jacob. Jeg meente, at det var meer at kunne præke?

Montanus. Veedst du vel, hvad det er at disputere?

Jacob. Ja vist, jeg disputerer hver Dag her i Huset med Pigerne, men jeg vinder intet derved.

Montanus. Ja saadan Slags Disputatser har vi nok af.

Jacob. Hvad er det da, Monsøren disputerer om?

Montanus. Jeg disputerer om vigtige og lærde Sager, for Exempel: om Englene ere skabte for Menneskene; om Jorden er rund eller oval; om Maane, Soel og Stierner, deres Størrelse og Distance fra Jorden, og andet dislige.

Jacob. Nei derom disputerer jeg ikke; thi det er noget, som gaaer mig ikke an; thi naar jeg kun kan faae Folkene til at arbeide, maa de gierne sige for mig, at Jorden er ottekantet.

Montanus. O Animal brutum! Men hør Jacob! mon der ellers nogen har ladt min Kiæreste vide, at jeg er hiemkommen?

Jacob. Nei jeg troer det ikke!

Montanus. Saa er det bedst, at du springer hen til Herr Jeronimus, for at lade dem saadant vide.

Jacob. Ja det kan nok skee; men skal jeg ikke sige det til Lisbed først?

Montanus. Lisbed, hvem er det?

Jacob. Veedst du ikke det, Broer! at din Fæstemøe hedder Lisbed?

Montanus. Har din Slyngel nu glemt alt, hvad jeg nyeligen har lært dig?

Jacob. Du maa kalde mig Slyngel, saa meget som du vil, saa er jeg dog din Broer.

Montanus. Hvis du ikke holder din Mund, skal jeg profecto slaae dig med Bogen i Panden.

Jacob. Det var ikke smukt, at kaste Bibelen efter Folk.

Montanus. Det er ingen Bibel.

Jacob. Jeg kiender saa mare nok Bibelen. Den Bog er jo stor nok til at være Bibelen. Jeg kan nok see, at det er hverken Evangeli-Bog eller Catechismus. Men hvad det er eller ikke, saa lader det ilde at kaste Bøger efter sin Broer.

Montanus. Hold Munden, Slyngel!

Jacob. Saadan Slyngel, som jeg er, fortiener dog med mine Hænder til mine Forældre de Penge, som du sætter til.

Montanus. Hvis du ikke tier, skal jeg lemlæste dig. *Kaster Bogen paa ham.*

Jacob. Au au au!

Sc. 3.

Jeppe. Nille. Montanus. Jacob.

Jeppe. Hvad er her for Allarm?

Jacob. Ach min Broer Rasmus slaaer mig.

Nille. Hvad vil det sige, han slaaer dig vel ikke uden Aarsag.

Montanus. Nei Moer! det er sandt, han kommer hid, og bruger en Mund mod mig, som jeg kunde være hans Jevnlige.

Nille. Hvilken Pokkers Skielm! skal du ikke bedre vide at respectere saadan lærd Mand! veedst du ikke, at han er en Ære for vort hele Huus? Min hierte Hr. Søn! I skal ikke regne ham det til, det er en uforstandig Tølpel.

Montanus. Jeg sidder her og speculerer paa vigtige Sager, som denne importunissimus og audacissimus juvenis kommer og hindrer mig udi; det er intet Børne-leeg at have med disse Transcendentalibus at bestille. Jeg vilde ikke, det skulde have skeet for to Mark.

Jeppe. Ach vær ikke vred, min hierte Søn! det skal aldrig skee oftere. Jeg er saa bange, Hr. Søn har forivret sig; de lærde Folk taaler ikke mange Stød. Jeg veed, Peer Degn ivrede sig engang, han kunde ikke forvinde det i tre Dage igien.

Montanus. Peer Degn, er han lærd?

Jeppe. Ja vist, saa længe jeg kan mindes, har vi ikke havt nogen Degn her i Byen, der har sjunget saavel som han.

Montanus. Derfor kan han være meget ulærd.

Jeppe. Han præker ogsaa meget skiønt.

Montanus. Derfor kan han ogsaa være ulærd.

Nille. Ach nei, Hr. Søn! hvorledes kan den være ulærd der præker vel?

Montanus. Jo vist, Morlille! alle ulærde Folk præker vel; thi, saasom de ikke kan sammenskrive noget af deres egne Hoveder, saa bruge de laante Prækner, og lære udenad brave Mænds Skrifter, som de undertiden ikke forstaaer selv; da derimod en lærd Mand ikke vil benytte sig af saadant, men vil sammenskrive af sit eget Hoved. Tro mig, at det er en almindelig Feil her i Landet, at man dømmer Studenteres Lærdom alt for meget af deres Prækener. Men lad de Karle disputere som jeg; det er en Prøvesteen paa Lærdom. Jeg kan disputere paa godt Latin, om hvilken Materie det skal være. Vil En sige, at dette Bord er en Lysestage, saa vil jeg forsvare det; vil En sige, at Kiød eller Brød er Straae, vil jeg og forsvare det, det har jeg giort mangen ærlig Gang. Hør Farlille! vil I troe det, at den som drikker vel, er lyksalig?

Jeppe. Jeg troer snarere, at han er ulyksalig, thi man kan drikke baade Forstand og Penge bort.

Montanus. Jeg vil bevise, at han er lyksalig. Quicunque bene bibit, bene dormit. Nei det er sandt, I forstaaer ikke Latin, jeg maa sige det paa Dansk: Hvo som drikker vel, sover gierne vel, er det ikke sandt?

Jeppe. Det er sandt nok, naar jeg har en halv Ruus, sover jeg som en Hest.

Montanus. Hvo som sover vel, synder ikke, er det ogsaa ikke sandt?

Jeppe. Ja det er sandt nok, saa længe man sover, synder man ikke.

Montanus. Den som synder ikke, er lyksalig.

Jeppe. Det er og sandt.

Montanus. Ergo, den som drikker vel, er lyksalig. Morlille! jeg vil giøre Jer til en Steen.

Nille. Ja Snak, det er end mere konstigt.

Montanus. Nu skal I faae det at høre: En Steen kan ikke flyve.

Nille. Nei det er vist nok, undtagen man kaster den.

Montanus. I kan ikke flyve.

Nille. Det er og sandt.

Montanus. Ergo, er Morlille en Steen. *Nille græder.* Hvorfor græder Morlille?

Nille. Ach jeg er saa bange, at jeg blir til Steen; mine Been begynder alt at blive kolde.

Montanus. Giv Jer tilfreds, Morlille! jeg skal strax giøre Jer til Menneske igien: En Steen kan ikke tænke eller tale.

Nille. Det er sandt. Jeg veed ikke, om hun kan tænke, men tale kan hun ikke.

Montanus. Morlille kan tale.

Nille. Ja Gud skee Lov, som en stakkels Bonde-Kone kan jeg tale.

Montanus. Godt. Ergo, er Morlille ingen Steen.

Nille. Ach det giorde godt! Nu kommer jeg mig igien. Der vil, min Troe, stærke Hoveder til at studere. Jeg veed ikke, hvor deres Hierne kan holde det ud. Jacob, du skal herefter gaae din Broer til Haande, du har ikke andet at bestille; fornemmer dine Forældre, at du giør ham nogen Fortræd, da skal du faae saa mange Hug, som dit Liv kan taale.

Montanus. Morlille! jeg vilde gierne vænne ham af med den Vane at sige Du til mig; det er dog ikke anstændigt for en Bonde-Dreng, at dutte en lærd Mand; jeg vilde gierne, at han kaldte mig Monsieur.

Jeppe. Hør du vel, Jacob, naar du taler til din Broer herefter, skal du sige Monsør.

Montanus. Jeg vilde gierne, Degnen blev buden hid i Dag, at jeg kunde forsøge, hvad han duer til.

Jeppe. Ja nok, det skal skee.

Montanus. Jeg vil imidlertid hen at besøge min Kiæreste.

Nille. Men jeg er bange, vi faaer Regn, Jacob kan bære Kappen efter Jer.

Montanus. Jacob!

Jacob. Ja Monsør!

Montanus. Kom og bær Kappen efter mig, jeg vil lidt ud i Byen.

Jacob gaaer efter ham med Kappen.

Sc. 4.

Jeppe. Nille.

Jeppe. Har vi ikke Glæde for den Søn, Nille?

Nille. Jo vist, der er ingen Skilling unyttig spildt paa ham.

Jeppe. Nu skal vi i Dag faae at høre, hvad Degnen duer til; men jeg er bange, at han ikke kommer, om han hører, at Rasmus Berg er her. Vi har ikke fornøden at lade ham det vide. Vi vil ogsaa bede Ridefogeden hid; han er nok saa god at komme, thi han finder Smag i vort Øl.

Nille. Det er saa farligt, Mand! at tractere Ridefogden; det Slags Folk maa ikke vide vor Tilstand.

Jeppe. Jo saa mænd maa han saa, det er hver Mand her i Byen bekiendt, at vi ere formuende Folk; naar vi svarer vore Skatter og Landgilde, da kan Ridefogeden ikke rykke et Haar af vort Hoved.

Nille. Ach hierte Mand! mon det skulde være forsilde, at lade Jacob ogsaa studere? Tænk engang, om han kunde blive saadan lærd Kaal, som hans Broer, hvilken Glæde vilde det være for deres gamle Forældre.

Jeppe. Nei Kone! det er nok med den ene, vi maae jo have een hiemme, som kan gaae os til Haande, og giøre vort Arbeide.

Nille. Ach! ved saadant Arbeide kan ikke fortienes meer end af Haanden i Munden. Rasmus Berg, som har studeret, kan ved sin Hierne udrette mere vor Huus til Nytte i en Time, end den anden i et Aar.

Jeppe. Det maa ikke hielpe, Morlille! vor Ager maa dyrkes, og vor Avling fortsættes, vi kan aldeeles ikke undvære Jacob. See der kommer han tilbage.

Sc. 5.

Jacob. Jeppe. Nille.

Jacob. Ha, ha, ha, ha, ha, ha. Min Broer maa vel være en meget lærd Mand, men ogsaa en stor Tosse.

Nille. Din vanartige Skielm! kalder du din Broer en Tosse?

Jacob. Jeg veed ikke, hvad jeg skal kalde saadant, Morlille! Det regner, saa det helder ned, og han lar mig gaae med Kappen paa Armen efter sig.

Jeppe. Kunde du da ikke have været saa artig at have sagt: Monsør, det regner, vil ikke Monsør tage Kappen paa?

Jacob. Mig synes, det var meget underligt, Falille! at jeg skulle sige til den Person, som Forældre har kosted saa mange Penge paa, at lære Viisdom og Artighed, naar der falder saadan Regn paa ham, at han blir vaad indtil Skiorten: det regner, Monsør, vil han ikke tage Kappen paa? Han havde jo ikke fornøden min Varsel, Regnen kunde jo nok vare ham derom.

Jeppe. Gik du da og bar Kappen den hele Vei paa Armen?

Jacob. Nei mare giorde jeg ikke, jeg svøbte mig smukt i Kappen, og derfor er mine Klæder ganske tørre. Det forstod jeg bedre, endskiøndt jeg ikke har sat saa mange Penge til paa at lære Viisdom. Jeg begreb strax det, endskiøndt jeg kiender ikke en Latine Bogstav.

Jeppe. Din Broer har gaaet i Tanker, som grundlærde Folk gierne pleier.

Jacob. Ha ha! Drolen splide saadan Lærdom!

Jeppe. Tie stille, din Slyngel! eller du skal faae Skam paa din Mund. Hvad vil det sige, om din Broer gaaer saaledes i Tanker iblandt, naar han i mange andre Ting kan lade see sin Viisdom og Frugten af sine Studeringer.

Jacob. Frugten af sine Studeringer? Jeg skal fortælle videre, hvor det gik til paa vor Reise. Da vi kom til Jeronimuses Port, gik han lige til den Side, som Porthunden stod, som havde calfatred hans lærde Been, hvis jeg ikke havde trækket ham til den anden Side! thi Port-hunde seer ingen Personer an, de skær' alle Folk over een Kam, som de ikke kiender, og bider i Fleng, hvilke Been de faaer fat paa, enten de ere latinske eller græske. Da vi kom ind i Gaarden, gaaer Monsør Rasmus Berg ind i Staalden i Tanker, og raabte: hei, er Jeronimus hiemme? men Køerne vendte alle Rumpen til ham, og ingen vilde svare et Ord. Jeg er vis paa, om nogen af dem havde kunnet tale, de vilde have sagt: hvilken forbandet Tosse maa denne Kaal ikke være!

Nille. Ach, min hierte Mand! taaler du, at han bruger saadan Mund?

Jeppe. Jacob! du skal faae en Ulykke, dersom du taler saaledes meer.

Jacob. Fallille burde heller takke mig, som hialp ham til rette, og bragte ham af Staalden ind i Stuen. Vil nu Fallille kun eftertænke, hvor det vilde gaae til, om saadan Kaal skulde giøre en lang Reise allene; thi jeg er vis paa, at om jeg ikke havde været med ham, havde han endnu staact i Staalden, og kaaget Køerne i Rumpen af lutter Lærdom.

Jeppe. Ei saa skal du og faae en Ulykke paa din kaade Mund!

Jacob løber, og Jeppe efter ham.

Nille. Hvilken forbandet Skielm! Jeg skal have Bud efter Fogden og Degnen, at min Søn kan have nogen at disputere med, naar han kommer tilbage.

Act. 3.

Sc. 1.

Nille. Montanus. Jeppe.

Nille. Min Søn Montanus blir noget længe borte: jeg vilde ønske, at han kom hiem, førend Fogeden gaaer fra os, thi han har stor Lyst at tale med ham, og er curiøst for at spørge ham om et og andet, som..... Men der seer jeg ham komme. Velkommen tilbage, min kiære Søn, den gode Jeronimus blev vel ikke lidet glad ved at see Hr. Søn ved god Helbred efter saa lang Fraværelse?

Montanus. Jeg har ikke talt hverken med Jeronimus eller hans Datter, formedelst denne Knegt, som jeg faldt i Disput med.

Nille. Hvad var det for en Karl? det var maaskee Skolemesteren?

Montanus. Nei det var en fremmed Person, som reiser herfra i Dag. Jeg kiender ham nok, skiøndt jeg ingen Omgængelse har havt med ham i Kiøbenhavn. Jeg kan ærgre mig ihiel over de Folk, som bilder sig ind at have opsluged al Viisdom, og dog ere Idioter. Jeg skal sige Morlille, hvori det bestaaer: Knegten har været et Par Gange ordinarius Opponens; deri bestaaer alle hans Merita. Men hvorledes førrettede han sine Partes? misere & hæsitanter absque methodo. Da Præses engang distingverede inter rem & modum rei, spurte han: quid hoc est? Slyngel! det skulde du have lært, antequam in arenam descendis. Quid hoc est? quæ bruta? en Karl der ignorerer distinctiones cardinales, og vil disputere publice!

Nille. Ei Hr. Søn skal ikke lægge saadant paa Hiertet. Jeg kan høre af det, I fortæller, at det maa være en Nar.

Montanus. En Ignorant!

Nille. Det er intet visere.

Montanus. En Idiot.

Nille. Jeg kan ikke mærke andet.

Montanus. Et quidem plane hospes in philosophia. Lad den Hund lægge det fra sig, som han begik udi saa mange brave Folkes Nærværelse.

Nille. Lod han noget gaae? derpaa skal man kiende et Sviin.

Montanus. Nei Morlille! han giorde

det, som værre er, han confunderede offentlig materiam cum forma.

Nille. Han burde faae en Ulykke.

Montanus. Vil den Karl indbilde sig at kunne disputere?

Nille. Han maatte kunne Fanden.

Montanus. Ikke at tale om den Feil, han begik udi sit Proemio, da han sagde lectissimi & doctissimi Auditores!

Nille. Hvilken Nar det maa være!

Montanus. Sætter mig Lectissimus for Doctissimus, da dog Lectissimus er et Prædicat, man kan give en Depositaro.

Jeppe. Men fik min Søn da ikke tale med Jeronimus?

Montanus. Nei! ret som jeg vilde gaae ind i Stuen, faae jeg den Karl gaaende forbi Porten, og som vi kiendte hinanden, gik jeg hen at hilse ham, hvorpaa vi strax kom i Snak om lærde Sager, og endelig i Disput, saa jeg maatte sætte min Besøgelse op.

Jeppe. Jeg er saa bange, at Monsieur Jeronimus tar det ilde op, naar han hører, at min Søn har været i Gaarden, men gaaet bort uden at tale med ham.

Montanus. Ja jeg kan ikke hielpe det. Naar En griber Philosophien an, saa griber han mig an paa min Ære. Jeg holder vel af Mademoiselle Lisbed, men min Metaphysica, min Logica har Prioritet.

Nille. Ach, min hierte Søn! hvad hører jeg! har du forlovet dig med to andre Piger i Kiøbenhavn? det kan blive en forbandet Sag for Capitels Retten.

Montanus. I forstaaer mig ikke; det er ikke saa meent. Det er ikke Piger, men tvende Videnskaber.

Nille. Ja det er andet. Men der kommer Ridefogeden, vær nu ikke vred længer!

Montanus. Ham kan jeg ikke blive vred paa; det er en enfoldig ulærd Mand, som jeg ikke kan komme i nogen Disput med.

Sc. 2.

Jeppe. Nille. Montanus. Jesper.

Jesper. Serviteur Monsieur! jeg gratulerer Ankomsten.

Montanus. Jeg takker, Hr. Ridefoged!

Jesper. Det er mig kiært, at vi har faaet saadan lærd Mand her i Byen. Det har vel kosted Ham mangen Hoved-bryden, førend Han er kommen saa vidt. Jeg ønsker Jer ogsaa til Lykke, Jeppe Berg! med Jer Søn; nu har I faaet Glæde paa Jer gamle Alder.

Jeppe. Ja det er sandt.

Jesper. Men hør, min kiære Monsieur Rasmus, jeg vilde spørge Ham om noget.

Montanus. Mit Navn er Montanus.

Jesper sagte til Jeppe. Montanus er det Rasmus paa Latin?

Jeppe. Ja det maa saa være.

Jesper. Hør, min kiære Monsieur Montanus Berg! jeg har hørt, at lærde Folk skal have saa underlige Meninger. Er det sandt, at man holder for i Kiøbenhavn, at Jorden er rund? Her paa Bierget vil ingen troe det; thi hvor kan det være, efterdi Jorden synes jo ganske flak?

Montanus. Det kommer deraf, at Jorden er saa stor, at man ikke kan mærke dens Rundhed.

Jesper. Ja det er sandt, Jorden er stor, det er fast den halve Deel af Verden. Men hør Monsieur! hvor mange Stierner vilde der vel til at giøre en Maane?

Montanus. En Maane! Maanen er mod en Stierne, ligesom Pebling-Søen mod hele Siælland.

Jesper. Ha ha ha ha, de lærde Folk ere aldrig rigtige i Hovedet. Jeg har, min Troe, hørt dem, der siger, at Jorden løber, og Solen staaer stille. Monsieur troer vel ikke det ogsaa?

Montanus. Ingen fornuftig Mand tviler meer derom.

Jesper. Ha ha ha, skulde Jorden løbe, maatte vi jo falde iblandt og slaae Halsen i Stykker.

Montanus. Kan ikke et Skib løbe med Jer, uden at I slaaer Halsen itu?

Jesper. Men I siger jo, at Jorden løber omkring, skulde nu Skibet vende sig om, faldt da Folkene ikke udi Søen?

Montanus. Nei, jeg skal forklare Jer det tydeligere, hvis I vil have Taalmodighed.

Jesper. Jeg vil, min Troe, intet høre derom! jeg maatte jo være gal, om jeg troede saadant! Jorden skulde vælte sig om, og vi skulde ikke falde hovedkuls Fanden i Vold ned i Afgrunden. Ha ha ha! Men, min kiære Monsieur Berg! hvoraf kommer det, at Maanen er undertiden saa liden, undertiden saa stor?

Montanus. Om jeg nu siger Jer det, vil I dog ikke troe det.

Jesper. Ach vær saa god, og sig mig det!

Montanus. Det kommer deraf, at naar Maanen er voxen til, klipper man Stykker af den, for at giøre Stierner af.

Jesper. Det er, min Troe, curiøsk, jeg vidste det, min Troe, ikke tilforn. Dersom man klippede ikke Stykker af den, vilde den voxe alt for stor, og blive saa bred som hele Siælland. Naturen regierer dog alting meget viseligen. Men hvoraf kommer det, at Maanen varmer ikke saavel som Solen, da den dog er ligesaa stor?

Montanus. Det kommer deraf, at Maanen er intet Lys, men af samme mørke Materie som Jorden, der laaner sit Lys og Skin af Solen.

Jesper. Ha ha ha ha ha ha; lad os tale om noget andet, det er noget forstyrret Tøi, man kan blive catholsk i Hovedet deraf.

Sc. 3.

Jeppe. Nille. Montanus. Jesper. Peer Degn.

Jeppe. Velkommen Peer! hvor godt Folk er, kommer godt Folk efter. Der seer I min Søn, som er nyelig kommen hiem.

Peer. Velkommen her, Monsieur Rasmus Berg!

Montanus. I Kiøbenhavn er jeg vant til at hedde Montanus! jeg beder, I vil kalde mig ligeledes.

Peer. Ja saamænd, det kan komme mig paa eet ud. Hvorledes staaer ellers til i Kiøbenhavn, deponerede der mange i Aar?

Montanus. Som der pleier.

Peer. Blev der nogen rejicered i Aar?

Montanus. To à tre conditionaliter.

Peer. Hvem er Imprimatur i Aar?

Montanus. Hvad vil det sige?

Peer. Jeg mener, hvem er Imprimatur til Vers og Bøger, som gaaer i Trykken?

Montanus. Skal det være Latin?

Peer. Ja i min Tid var det godt Latin.

Montanus. Var det da godt Latin, saa maa det endnu være ligeledes. Men det har aldrig været Latin i den Mening, som I vil have det.

Peer. Jo, min Troe, er det godt Latin.

Montanus. Skal det da være et Nomen eller et Verbum?

Peer. Det er et Nomen.

Jesper. Det er ret, Peer! svar kun brav for Jer.

Montanus. Cujus declinationis er da Imprimatur?

Peer. Alle de Ord, som nævnes kan, henføres til otte Ting, som er: Nomen, Pronomen, Verbum, Principium, Conjugatio, Declinatio, Interjectio.

Jesper. Jo, jo! hør kun til Peer, naar han vil ryste sine Ærmer! det er ret, klem kun paa ham.

Montanus. Han svarer intet til det, jeg spør ham. Hvad har Imprimatur i Genitivo?

Peer. Nominativus Ala, Genitivus Alæ, Dativus Alo, Vocativus Alo, Ablativus Ala.

Jesper. Jo, jo, Monsieur Montanus! vi har saamænd ogsaa Folk her paa Bierget.

Peer. Det skulde jeg ogsaa mene; der deponerede, min Troe, andre Karle i min Tid, end nu omstunder; det var Karle, som lode sig rage to Gange om Ugen, og kunde alle scandere alle Slags Vers.

Montanus. Det er en mægtig Sag, saadant kan man nu giøre udi anden Lectie. Nu omstunder deponerer Karle fra Kiøbenhavns Skole, som kan giøre Hebraiske og Chaldaiske Vers.

Peer. Saa maae de ikke kunne meget Latin da?

Montanus. Latin! om I kom i Skolen nu, kunde I ikke komme høiere end i Sinke-Lectien.

Jesper. Siig ikke det, Montanus! Degnen er, min Troe, en brav studeret Mand, det har jeg hørt baade Herredsfogeden og Amtsforvalteren sige.

Montanus. Maaskee de forstaae ligesaa lidet Latin, som han.

Jesper. Jeg hører dog, han svarer brav for sig.

Montanus. Han svarer jo ikke til det, jeg spør ham om. E qua Schola dimissus es, mi Domine?

Peer. Adjectivum & Substantivum genere, numero & caseo conveniunt.

Jesper. Han maaler ham, min Troe, Skieppen fuld; ret Peer! vi skal, min Troe, drikke en Pæl Brændeviin sammen.

Montanus. Dersom Hr. Foged vidste, hvad han svarede, skulde han lee sin Mave itu. Jeg spør ham, fra hvilken Skole han har deponered, han svarer noget andet hen i Taaget.

Peer. Tunc tua res agitur, paries cum proximus ardet.

Jesper. Jo, jo, nu vil hun, min Troe, ret gaae an, svarer I nu dertil!

Montanus. Jeg kan ikke svare dertil, det er lutter Pølsesnak. Lad os tale Dansk sammen, som de andre kan forstaae, saa skal man strax faae at høre, hvilken Karl det er.

Nille græder.

Jesper. Hvorfor græder I Bedstemoer?

Nille. Jeg har saa ondt deraf, at min Søn skal give sig tabt i Latinen.

Jesper. Ach Bedstemoer! det er jo ingen Under. Peer er jo ogsaa meget ældre, end han, det er jo ingen Under. Lad dem nu tale Dansk da, som vi alle forstaae.

Peer. Ja nok, jeg er parat til, hvilken af Delene han vil. Vi vil give hinanden nogle Spørsmaal; for Exempel: hvem var det, som skreeg saa høit, at man kunde høre ham over den hele Verden?

Montanus. Jeg veed ingen, som skriger stærkere end Esle og Landsbye-Degne.

Peer. Snak! Kan man høre dem over

hele Verden? Det var et Asen i Noæ Ark; thi hele Verden var i Arken.

Jesper. Ha, ha, ha, det er, min Troe, sandt; ha ha ha! der sidder et forslagen Hoved paa den Peer Degn.

Peer. Hvem slog den fierde Deel af Verden ihiel?

Montanus. Ei jeg svarer ikke til slige grove Spørsmaal.

Peer. Det var Cain, som slog sin Broder Abel ihiel.

Montanus. Beviis, at der var ikke meer end fire Mennesker da til.

Peer. Beviis I, at der var flere.

Montanus. Det giøres ikke fornøden; thi affirmanti incumbit probatio, forstaaer I det?

Peer. Ja vist. Omnia conando docilis solertia vincit, forstaaer I det?

Montanus. Jeg er ikke klogere, som staaer her og disputerer med en Sinke. I vil disputere, og kan hverken Latin eller Dansk, langt mindre veed, hvad Logica er. Lad høre engang: quid est Logica?

Peer. Post molestam senectutam, post molestam senectutam nos habebat humus.

Montanus. Vil din Slyngel firere mig? Faaer ham i Haaret, de slaaes.

Peer echapperer, og raaber: Sinke! Sinke! De gaae alle ud, foruden Fogden.

Sc. 4.

Jesper. Jeronimus.

Jeronimus. Hans Tiener, Hr. Fogeb! skal jeg finde Ham her? jeg kommer at see min tilkommende Svigersøn Rasmus Berg.

Jesper. Nu kommer han strax; det var Skade, at I ikke kom en halv Time tilforn, saa skulde I have hørt ham og Degnen disputere sammen.

Jeronimus. Hvorledes løb det af?

Jesper. Skam faae Peer Degn, han er slemmere, end jeg havde tænkt; jeg mærker nok, at han ikke har glemt noget, hverken af sin Latin eller Hebraisk.

Jeronimus. Jeg troer det nok, thi han har vel ingen Tid vidst meget deraf.

Jesper. Siig ikke det, Monsieur Jeronimus! der sidder en forbandet Mund paa ham. Det er virkelig en Lyst, at høre den Mand snakke Latin.

Jeronimus. Det er meer, end som jeg havde ventet. Men hvordan seer min Svigersøn ud?

Jesper. Han seer forbandet lærd ud; I skulde neppe kiende ham igien. Han har ogsaa et andet Navn.

Jeronimus. Et andet Navn! hvad hedder han da?

Jesper. Han kalder sig Montanus, hvilket skal være det samme som Rasmus paa Latin.

Jeronimus. Ei fy, det er hæsligt. Jeg har kiendt mange, der saaledes har forandret deres Christne Navne; men det har aldrig gaaet dem vel i Verden. Jeg kiendte En, for nogle Aar, der var døbt Peer, og vilde siden fornye sin Mynt, da han var bleven til noget, og lod sig kalde Peiter. Men den Peiter kom ham dyr nok at staae: thi han brød sit Been, og døde i stor Elendighed. Vor Herre taaler ikke saadant, Hr. Fogeb!

Jesper. Det kan være med Navnet, hvad det være vil, men det staaer mig aldeles ikke an, at han har saa selsomme Meninger udi Troen.

Jeronimus. Hvad har han da for Meninger?

Jesper. Ei det er forskrækkeligt: Haarene reiser sig paa Hovedet, naar jeg tænker derpaa. Jeg kan ikke erindre alt, hvad jeg hørte; men det veed jeg, at han blandt andet sagde: at Jorden var rund. Hvad kan jeg kalde saadant, Monsieur Jeronimus? det er jo ikke andet, end at kulbkaste al Religion og føre Folk af Troen? En Hedning kan jo ikke tale værre.

Jeronimus. Han maa kun have sagt det af Skiemt.

Jesper. Det er noget grovt, at skiemte saaledes. See der kommer han selv.

Sc. 5.

Montanus. Jeronimus. Jesper.

Montanus. Velkommen, min kiære Svigerfar! Det er mig kiært at see Ham ved god Helbred.

Jeronimus. Helbreden kan ikke være synderlig hos Folk af min Alder.

Montanus. I seer dog hiertelig vel ud.

Jeronimus. Synes Jer det!

Montanus. Hvordan lever Jomfrue Lisbed?

Jeronimus. Vel nok.

Montanus. Men hvad er paa Færde? mig synes, min kiære Svigerfar, at I svarer mig saa koldsindig.

Jeronimus. Jeg har vel ikke Aarsag til andet.

Montanus. Hvad ondt har jeg da giort?

Jeronimus. Mig er sagt, at I har saadanne egne Meninger; Folk skulde jo tænke, at I var gal eller catholsk i Hovedet: thi hvorledes kan et fornuftigt Menneske falde til den Daarlighed, at sige Jorden er rund?

Montanus. Ja profecto er hun rund, jeg maa sige det, som Sanden er.

Jeronimus. Det maa være Pokker ikke Sanden! saadant kan umueligt andet end komme fra Fanden, som er Løgnens Fader. Jeg er vis paa, at der er ikke et Menneske her i Byen, der jo fordømmer saadan Mening; spør kun Fogden, som er en fornuftig Mand, om han ikke er af samme Mening med mig.

Jesper. Det kan endelig komme mig paa eet ud, enten hun er er lang eller rund; men jeg maa troe mine egne Øine, som viser mig, at Jorden er flak som en Pandekage.

Montanus. Det kan ogsaa komme mig paa eet ud, hvad Tanke Fogden eller de andre her i Byen har derom, men det veed jeg, at Jorden er rund.

Jeronimus. Hun er Pokker ikke rund. Jeg troer, I er gal. I har jo Øien i Hovedet, saavel som andre Mennesker.

Montanus. Det er jo bekiendt, min kiære Svigerfar, at der boer Folk lige under os, som vender deres Fødder mod vore.

Jesper. Ha, ha, ha, hi, hi, hi, ha, ha, ha.

Jeronimus. Ja Fogden maa nok lee; thi han har virkelig en Skrue løs i Hovedet. Forsøg I kun at gaae her under Taget, og vend Hovedet ned, og see saa til, hvorledes det vil løbe af.

Montanus. Det er en ganske anden Sag, Svigerfar! thi.....

Jeronimus. Jeg vil aldeles ikke være Jer Svigerfar. Jeg har min Datter kiærere, end at jeg skulde give hende saaledes bort.

Montanus. Jeg har Jer Datter saa kiær, som min egen Siæl, det er vist! men at jeg skulde kuldkaste Philosophien for hendes Skyld, og drive min Forstand i Landflygtighed, det er meer, end I kan begiere.

Jeronimus. Ha, ha, jeg hører, at I har anden Kiærlighed i Hovedet. I maa gierne beholde Jer Lucie eller Sophie. Jeg skal saamænd ikke nøde min Datter paa Jer.

Montanus. I forstaaer mig ikke ret; Philosophien er ikke andet, end en Videnskab, som har aabned Øinene paa mig, saavel herudi, som udi andet.

Jeronimus. Den har snarere forblindet baade Øiene og Forstanden. Hvormed kan I giøre saadant godt?

Montanus. Det er noget, som er ufornødent at bevise. Ingen lærde Folk tviler meer derom.

Jesper. Da tilstaaer, min Troe, aldrig Peer Degn Jer saadant.

Montanus. Peer Degn! ja det er en feed Karl. Jeg er daarlig, at jeg staaer her og taler om Philosophie med Jer. Men for at fornøie Monsieur Jeronimus, vil jeg dog fremføre et Par Beviis, nemlig: først, af reisende Folk, hvilke, naar de komme et Par tusinde Mile herfra, har de Dag, naar vi har Nat, seer anden Himmel, andre Stierner.

Jeronimus. Er I gal, er der meer end een Himmel, og een Jord?

Jesper. Jo Monsieur Jeronimus! der er tolv Himle, den ene høiere end den anden, indtil man kommer til Chrystal-Himmelen; derudi har han saavidt Ret.

Montanus. Ach! quantæ tenebræ!

Jeronimus. Da har jeg i min Ungdom sexten Gange været til Kieler Omslag, men saa sandt som jeg er en ærlig Mand, om jeg har seet nogen anden Himmel, end den, vi her have.

Montanus. I maa reise sexten Gange saa langt, Domine Jeronyme! førend I kan mærke saadant; thi.....

Jeronimus. Holdt op med den Snak, den har ingensteds hiemme. Lad os høre den anden Beviis.

Montanus. Den anden Beviis tages af Solens og Maanens Formørkelse.

Jesper. Nei hør nu engang! nu blir han reent gal.

Montanus. Hvad mener I vel, at Formørkelse er?

Jesper. Formørkelser ere visse Tegn, som sættes paa Solen og Maanen, naar der skal skee nogen Ulykke paa Jorden; hvilket jeg kan bevise af egne Exempler, saaledes: da min Hustrue foer ilde for tre Aar siden, og da min Datter Giertrud døde, var der begge Gange Formørkelse tilforn.

Montanus. Ach jeg maa blive gal over saadan Snak.

Jeronimus. Fogden har Ret, thi der skeer aldrig Formørkelse, uden den har noget at betyde. Da sidste Formørkelse skede, syntes alting at være vel, men det varede ikke længe; thi fiorten Dage derefter fik vi Tidende fra Kiøbenhavn, at der var paa eengang sex rejicered til Attestats, alle fornemme Personer, og blandt dem to Provste-Sønner. Hører man ikke ondt paa eet Sted efter en saadan Formørkelse, saa faaer man det vist nok at høre paa et andet Sted.

Montanus. Det er vist nok! thi der gaaer aldrig nogen Dag forbi, der skeer jo nogen Ulykke i Verden. Men hvad disse Personer er angaaende, da har de ikke behov at skylde paa Formørkelse, thi havde de læsed bedre over, havde de nok gaaet frie.

Jeronimus. Hvad er da Formørkelse i Maanen?

Montanus. Det er ikke andet, end Jordens Skygge, som betaer Maanen Solens Skin; og saasom Skyggen er rund, saa sees deraf, at Jorden er rund iligemaade. Det gaaer altsammen naturligviis

til, thi man kan udregne Formørkelser, og derfor er det Giekkerie at sige, at saadant er foregaaende Tegn for Ulykke.

Jeronimus. Ach Hr. Foged! jeg faaer ondt. I en ulyksalig Tid lod Jere Forældre Jer studere.

Jesper. Ja han er noget 'nær ved at blive Atheist. Jeg maa have Peer Degn i Færd med ham igien. Det er en Mand, som taler med Eftertryk. Han skal nok overbevise Jer, enten I vil paa Latin eller Græsk, at Jorden (Gud skee Lov) er saa flak, som min Haand. Men der kommer Madame Jeronimus's med hendes Datter.

Sc. 6.

Magdelone. Lisbed. Jeronimus. Montanus. Jesper.

Magdelone. Ach, min hierte Svigersøn! det er mig en Glæde at see Jer kommen tilbage med god Helbred.

Lisbed. Ach, min Hierte! lad mig omfavne dig!

Jeronimus. Sagt', sagt', mit Barn! ikke saa ivrig.

Lisbed. Maa jeg ikke omfavne min Kiæreste, som jeg ikke har seet i nogle Aar?

Jeronimus. Bliv fra ham, siger jeg dig, du faaer ellers Hug.

Lisbed grædende. Jeg veed jo, at der er giort offentlig Forlovelse imellem os?

Jeronimus. Det er rigtig nok, men der er kommen nogen Urigtighed i den Sag siden. Lisbed græder. Du skal vide, mit Barn, at da han blev forlovet med dig, var han et skikkeligt Menneske, og en god Christen; men nu er han en Kiættere og Sværmere, som fortiener heller at indføres i et Litanie, end udi Svogerskab med os.

Lisbed. Er det ikke andet, min hierte Faer! saa skal vi nok komme til rette.

Jeronimus. Bliv fra ham, siger jeg.

Magdelone. Hvad vil dette sige, Hr. Foged?

Jesper. Det er galt nok, Madam! Han fører falsk Lærdom her ind i Byen, siger, at Jorden er rund, og andet deslige, som jeg blues ved at tale om.

Jeronimus. Synes Jer ikke, at de gode gamle Forældre er at beklage, der har kostet saa mange Penge paa ham?

Magdelone. Ei! ikke andet! hvis han har Kiærlighed til vor Datter, saa staaer han nok fra sin Mening, og siger, at Jorden er flak, for hendes skyld.

Lisbed. Ach, min Hierte! sig for min skyld, at den er flak.

Montanus. Jeg kan ikke føie Jer deri, saa længe, som jeg har min fulde Fornuft. Jeg kan jo ikke give Jorden anden Skikkelse, end den af Naturen har. Jeg vil sige og giøre for Jer skyld, alt hvad mig mueligt er, men jeg kan ingenlunde føie Jer herudi; thi skulde mine Ordensbrødre faae at vide, at jeg havde statueret saadant, vilde jeg af dem holdes for en Nar, og blive foragtet; tilmed staaer vi lærde Folk aldrig fra vore Meninger, men forsvarer, hvad vi eengang har sagt, til den yderste Draabe af vor Blækhorn.

Magdelone. Hør Mand! jeg finder dette aldeles ikke af den Vigtighed, at vi derfor skulde ophæve Partiet.

Jeronimus. Og jeg skulde formedelst saadant søge Skilsmisse mellem dem, om de end vare virkeligen gifte.

Magdelone. Jeg vil, min Troe, ogsaa have noget at sige herudi; thi er hun Jer Datter, saa er hun ogsaa min.

Lisbed grædende. Ach, min Hierte! sig dog, at den er flak.

Montanus. Jeg kan profecto ikke.

Jeronimus. Hør, Kone! Du maa vide, at jeg er Mand i Huset, og at jeg er hendes Faer.

Magdelone. Du maa ogsaa vide, at jeg er Kone i Huset, og at jeg er hendes Moer.

Jeronimus. Jeg mener, at en Faer er altid meer end en Moer.

Magdelone. Og jeg mener nei; thi at jeg er hendes Moer, derom kan ingen tvile; men om I..... ja jeg vil ikke sige meer, thi jeg ivrer mig.

Lisbed grædende. Ach, min Hierte! kan I ikke dog sagte for min Skyld sige, at den er flak.

Montanus. Jeg kan ikke, min Dukke; nam contra naturam est.

Jeronimus. Hvad vil du sige dermed, min Kone? Er jeg ikke hendes Faer, saavelsom du er hendes Moer? Hør Lisbed, er jeg ikke din Faer?

Lisbed. Jeg troer jo, thi min Moer siger det. Jeg troer, at I er min Faer, men jeg veed, at hun er min Moer.

Jeronimus. Hvad synes Jer om den Snak, Hr. Foged!

Jesper. Jeg kan ikke sige, at Mammesellen har Uret deri; thi.....

Jeronimus. Det er nok, kom lad os gaae. Vær forsikkred om, min gode Rasmus Berg! at I aldrig faaer min Datter, saa længe I blir i Jere Vildfarelser.

Lisbed grædende. Ach, min Hierte! sig dog, at den er flak!

Jeronimus. Fort, fort paa Dør!

De Fremmede gaae alle bort.

Act. 4.

Sc. 1.

Montanus allene.

Her har jeg været plaget en heel Time med mine Svigerforældre, som med Suk og Graad vil bevæge mig at staae fra min Mening; men de kiender ikke Erasmum Montanum ret. Ikke om jeg kunde blive Keiser, vilde jeg staae fra det, jeg eengang har sagt. Jeg elsker Mademoiselle Elisabeth, det er sandt, men at jeg for hendes Skyld opoffrer Philosophien, og staaer fra det, jeg eengang offentlig har sustineret, det skeer aldrig. Jeg haaber dog, at det skal blive godt, og at jeg skal faae min Kiæreste uden min Reputations Fortabelse: thi, naar jeg faaer Leilighed at tale med Jeronimus, skal jeg saa tydelig bevise ham fine Vildfarelser, at han skal finde sig deri. Men der seer jeg Degnen og Ridefogden komme fra mine Forældre.

Sc. 2.

Jesper. Peer. Montanus.

Jesper. Min kiære Monsieur Montanus! vi har havt et stærkt Arbeid i Dag for Jer Skyld.

Montanus. Hvad er det?

Jesper. Vi have løbet imellem Jere Forældre og Svigerforældre for at mægle en Fred.

Montanus. Ja hvad har I da udrettet? Vil min Svigerfar lade sig sige?

Jesper. De sidste Ord han sagde til os, var disse: der har aldrig været noget Kiætterie i vor Familie. Hils kun Rasmus Berg (jeg siger kun lige hans Ord, thi han sagde ikke Montanus Berg engang) hils kun Rasmus Berg, sagde han, og sig ham, at jeg og min Hustrue, ere begge skikkelige og gudfrygtige Folk, som heller vrider Halsen om paa vor Datter, end giver hende til En, der siger at Jorden er rund, og fører falsk Lærdom her ind i Byen.

Peer. Sandt at sige, saa har vi altid havt en reen Troe her paa Bierget, og Monsieur Jeronimus har ikke stor Uret derudi, at han vil hæve op dette Svogerskab.

Montanus. I godt Folk! hilser Monsieur Jeronimus igien, og sig ham, at han giør Synd derudi, at han vil twinge mig, at staae fra det, som jeg eengang har sagt, hvilket er mod Leges scholasticas og Consuetudines laudabiles.

Peer. Ei Dominus! vil I forlade Jer smukke Kiæreste for saa ringe Ting? Alle Mennesker vil tale ilde derom.

Montanus. Den gemeene Mand, Vulgus, vil tale ilde derom; men mine Commilitones, mine Kammerater vil løfte mig op til Skyerne for min Bestandighed.

Peer. Holder I det da for Synd, at sige, Jorden er flak eller lang?

Montanus. Nei det giør jeg ikke; men jeg holder det for en Skam og Banære for mig, som er en Baccalaureus Philosophiæ, at staae fra, hvad jeg eengang publice har sustineret, og at giøre noget, som er Ordenen uanstændigt; min Pligt er at see til, ne quid detrimenti patiatur respublica Philosophica.

Peer. Men naar I kan overbevises, at det er falskt, som I troer, holder I det da for en Synd, at staae fra Jer Mening?

Montanus. Beviis mig, at det er falskt, og det methodice.

Peer. Det er mig en let Sag. Her boer nu saa mange brave Folk her i Byen: først, Jer Svigerfar, som har bragt sig frem allene ved Pennen; dernæst jeg uværdig, som har været Degn i fiorten samfulde Aar; siden, denne gode Mand Ridefogeden, foruden Sognefogden, og adskillige andre brave bosiddende Mænd, der har svaret deres Skat og Landgilde, baade udi onde og gode Tider.

Montanus. Det vil blive en forbandet Syllogismus. Hvor vil vel al den Snak hen?

Peer. Nu kommer jeg strax til det, jeg vil sige. Spør nu enhver af disse gode Mænd, som boer her i Byen, og hør, om nogen skal holde med Jer derudi, at Jorden er rund. Jeg veed, man maa jo troe meer, hvad saa mange siger, end een allene. Ergo har I Uret.

Montanus. I maa tage hele Biergets Folk hid, og lade dem opponere baade mod den Materie og andre; jeg skal binde Munden paa dem alle. Slige Folk har ingen Troe; de maae troe, hvad jeg og andre Folk siger.

Peer. Men om I vilde sige, at Maanen var af grøn Ost, skulde de ogsaa troe det?

Montanus. Ja hvad andet? Siig mig, hvad troer Folk her, at I er?

Peer. De troer, at jeg er en god ærlig Mand, og Degn her paa Stedet; hvilket er sandt.

Montanus. Og jeg siger, det er Løgn. Jeg siger, I er en Hane, og skal bevise det saa klart, som to og tre er fem.

Peer. I skal bevise Diævelen! Hvad nu, er jeg en Hane? hvormed vil I giøre det godt?

Montanus. Kan I sige mig noget, som kan befrie Jer derfra?

Peer. Først kan jeg jo tale, en Hane kan ikke tale: Ergo, er jeg ikke en Hane.

Montanus. Talen giør intet til Sagen. En Papegøie, en Stær kan og tale, derfor er de just ikke Mennesker.

Peer. Jeg kan bevise det af andet end af Talen. En Hane har ingen menneskelig Forstand, jeg har menneskelig Forstand, ergo er jeg ingen Hane.

Montanus. Proba minorem.

Jesper. Ei tael Danske.

Montanus. Jeg vil, at han skal bevise sig at have Forstand som et Menneske.

Peer. Hør, jeg forretter jo mit' Embede upaaklageligt.

Montanus. Hvilke ere de fornemmeste Poster udi Jer Embede, hvoraf I beviser en menneskelig Forstand?

Peer. For det første: Forsømmer jeg aldrig at ringe til Meße paa bestemte Tider.

Montanus. En Hane forsømmer ei heller at gale og give Tiderne tilkiende, og advare Folk, naar de skal staae op.

Peer. For det andet: Synger jeg saa vel, som nogen Degn udi hele Siælland.

Montanus. Vor Hane galer og saa vel, som nogen Hane udi Siælland.

Peer. Jeg kan støbe Voxlys, det kan ingen Hane giøre.

Montanus. En Hane derimod kan giøre Æg, hvilket I ikke kan giøre. Seer I da vel, at I af Forstand udi Jer Embede ikke kan bevise, at I er bedre end en Hane. See ogsaa i kort Begreb, hvilken Censtemmelse der er imellem Jer og en Hane. En Hane har en Kam i Hovedet, I bær ogsaa Takker udi Panden; en Hane galer, I galer ogsaa, en Hane giør sig til af sin Rost, og bryster sig, I ligeledes; en Hane varer ad, naar det er Tid at staae op, I, naar det er Tid at gaae i Meße. Ergo er I en Hane. Har I ellers noget at sige?

Peer Degn græder.

Jesper. Ei! græd ikke, Peer, hvad vil I agte saadant?

Peer Det er, gid jeg faae en Ulykke, lutter Løgn. Jeg kan skaffe Attester fra hele Byen, at jeg er ingen Hane, eller at nogen af mine Forældre har været andet end Christne Mennesker.

Montanus. Refuteer da denne Syllogismum, quem tibi propono. En Hane har disse Egenskaber, hvorved den kiendes fra andre Dyr: Den varer Folk ved Lyd, naar de skal staae op; gir Timerne tilkiende; bryster sig af sin Stemme; fører Takker udi Hovedet. I har samme Egenskaber; Ergo er I en Hane. Refuteer mig det Argument!

Peer græder igien.

Jesper. Kan ikke Degnen binde Munden til paa Jer, saa kan jeg.

Montanus. Lad høre Jere Argumenter da.

Jesper. Først: Finder jeg i min Samvittighed, at Jer Mening er falsk.

Montanus. Efter en Fogeds Samvittighed kan man ikke fælde Dom i alle Sager.

Jesper. For det andet: Siger jeg, at alt, hvad I har taelt er lutter Løgn.

Montanus. Beviis det!

Jesper. For det tredie: Er jeg en brav Mand, hvis Ord har altid staaet til Troende.

Montanus. Med al den Snak lar man sig ikke nøie.

Jesper. For det fierde: Siger jeg, at I har talt som en Carnali, og at Tungen burde skæres af Jer Mund.

Montanus. Endnu hører jeg intet Beviis.

Jesper. Og endelig for det femte, vil jeg til Overflod bevise Jer over, enten I vil i Kaarde eller tørre Hug.

Montanus. Nei jeg er en Tiener af begge Dele: men saa længe I vil kun disputere med Munden, skal I finde, at jeg kan forsvare ikke allene de Ting, jeg har sagt, men ogsaa andet. Kom an, Hr. Foged, jeg vil bevise af den sunde Logica, at I er en Tyr.

Jesper. I skal bevise Fanden!

Montanus. Vil I kun have Taalmodighed at høre mit Argument.

Jesper. Kom Peer! lad os gaae.

Montanus. Saaledes beviser jeg det: Quicunque;..... *Jesper kriger og holder for hans Mund.* Har I ikke Lyst til at høre mit Beviis denne Gang, saa kan I møde mig en anden Gang, paa hvilket Sted I behager.

Jesper. Jeg er for god at have Omgiængelse med saadan Sværmer.

Gaaer ud med Peer.

Montanus. Med disse Folk kan jeg disputere med Koldsindighed, hvorvel de siger mig haarde Ord. Jeg blir ikke hidsig, med mindre jeg disputerer med Folk, som bilder sig ind at forstaae Methodum disputandi, og være ligesaa stærke i Philosophien som jeg. Derfor var jeg ti Gange saa ivrig, da jeg disputerede mod den Student i Dag; thi han havde dog noget Skin af Lærdom. Men der kommer mine Forældre.

Sc. 3.

Jeppe. Nille. Montanus.

Jeppe. Ach, min kiære Søn! tag ikke saa afsted, og læg dig ikke ud med alle Folk. Ridefogden og Degnen, som efter vor Begiering toge sig paa, at slutte Fred imellem dig og din Svigerfar, fornemmer jeg, er

bleven giort Spot af; hvad duer saadant til, at giøre godt Folk til Tyre og Haner?

Montanus. Derfor har jeg studeret, derfor har jeg lagt mit Hoved i Bløb, at jeg kan sige, hvad jeg vil, og forsvare det.

Jeppe. Mig synes, det var bedre aldrig at have studeret paa den Maade.

Montanus. Holdt Jer Mund, gamle Mand!

Jeppe. Du vil vel ikke slaae dine Forældre?

Montanus. Om jeg giorde det, vilde jeg og forsvare det for hele Verden.

De gaae græbende ud.

Sc. 4.

Montanus. Jacob.

Montanus. Jeg staaer ikke fra mine Meninger, om de blev gal tilsammen; men hvad vil du, Jacob?

Jacob. Jeg har et Brev til Monsøren.

Montanus *taer og læser Brevet.*

Jacob gaaer ud.

Min allerkiæreste Ven!

Jeg havde aldrig kunnet bilde mig ind, at du saa let skulde forlade den, som udi saa mange Aar har baaret saadan bestandig og uforfalsket Kiærlighed til dig. Jeg kan sige dig det for vist, at min Faer er saa forpikket mod den Mening, at Jorden er rund, og holder det for saa stor Troes-Artikel, at han aldrig gir mig bort til dig, med mindre du bifalder hans og andre godt Folkes Troe her i Byen. Hvad kan det nytte dig, enten Jorden er lang, rund, ottekanted eller firekanted? Jeg beder dig for al den Kiærlighed, jeg har baaret til dig, at du beqvemmer dig til den Troe, som vi saa lang Tid har befundet os saa vel efter her paa Bierget; hvis du ikke føier mig herudi, da vær vis paa, at jeg græmmer mig til døde, og at hele Verden vil have Afskye for dig, som har været Aarsag til dens Død, der har elsket dig som sin egen Siæl.

Elisabeth Jeronimus Datter
med egen Haand.

Ach, Himmel! dette Brev bevæger mig, og bringer mig i stor Tvilraadighed, saa at jeg maa sige med Poeten:

- - - - - - - - - - utque securi
Saucia trabs ingens, ubi plaga novissima restat,
Quo cadat in dubio est, omnique a parte timetur,
Sic animus - - - - - - - - -

Paa den ene Side staaer Philosophien, som byder mig holde Stand; paa den anden Side min Kiæreste, der bebreider mig min Koldsindighed og Utroskab. Men skulde Erasmus Montanus af nogen Ting lade sig bevæge at staae fra sin Mening, som hidindtil har været hans Hoved-Dyd? Nei vist ingenlunde: dog her er jo Nød, som bryder alle Love? Hvis jeg herudi ikke beqvemmer mig, saa giør jeg mig selv og min Kiæreste ulykkelig; hun græmmer sig ihiel af Sorg, og al Verden vil hade mig og bebreide mig min Utroskab. Skulde jeg forlade den, der udi mange Aar har baaret en saadan oprigtig Kiærlighed til mig? Skulde jeg være Aarsag til hendes Død? Nei det kan ikke skee. Dog betænk dig, hvad du giør, Erasme Montane, Musarum & Apollinis pulle! Her har du Leilighed at lade see, at du est en ret Philosophus; jo større Faren er, jo større Laurbærkrandse erhverver du inter Philosophos. Tænk, hvad dine Commilitones vil sige, naar de faaer saadant at høre: det er ikke den Erasmus Montanus meer, der hidindtil har forsvaret sin Mening til yderste Blods-Draaber. Om gemeene og ulærde Folk bebreider mig Utroskab mod min Kiæreste, saa vil Philosophi derimod løfte mig op til Skyerne. Just det, som beskiæmmer mig hos hine, kroner mig med Ære hos disse. Jeg maa derfor staae imod denne Fristelse. Jeg staaer imod den. Jeg overvinder den. Jeg har alt overvundet den. Jorden er rund. Jacta est alea. Dixi. *Raaber paa Jacob.* Jacob! det Brev, som du leverede mig fra min Kiæreste, har intet virket hos mig. Jeg blir ved, hvad jeg har sagt, Jorden er rund, og den skal aldrig blive flak, saalænge mit Hoved er oppe.

Jacob. Jeg holder ogsaa for, at Jorden er rund, men om En gav mig en Kommenskringle for at sige, at den er lang, sagde jeg, den var lang; thi det kan stille mig lige meget.

Montanus. Det kan være dig anstændigt, men ikke en Philosopho, hvis Hoved-Dyd er at forsvare til det Yderste det, han eengang har sagt. Jeg vil offentlig disputere derom her i Byen, og fordre ud alle, som har studeret.

Jacob. Men maatte jeg spørge Monsør om en Ting: om I vinder i Disputatsen, hvad vil da følge deraf?

Montanus. Der følger saa meget deraf, at jeg har den Ære at vinde, og passere for en lærd Mand.

Jacob. Monsør vil sige: en snaksom Mand; thi at Viisdom og Snaksomhed er ikke den samme, har jeg mærket af Folk her i Byen. Rasmus Hansen, som altid fører Ordet, og som ingen kan staae sig mod udi Munden, holdes af andre kun at have godt jævn Gaase-Forstand. Sognefogden Niels Christensen derimod, som taler lidt, og giver sig altid tabt, holdes for at kunne forestaae en Herredsfogeds Embede.

Montanus. Nei hør mig engang til

den Slyngel, han vil, min Troe, raisonnere med!

Jacob. Monsør maa ikke tage det ilde op, jeg taler kun efter min eenfoldige Forstand, og spør kun for at lære. Jeg vilde gierne vide, naar Monsøren vinder Disputationen, om Peer Degn da strax blir forvandlet til en Hane?

Montanus. Hvilken Snak! han blir derfor den samme, som han var.

Jacob. Ei saa taber jo Monsør da?

Montanus. Jeg vil ikke indlade mig i Disput med en Bondeslyngel, som du est! Hvis du forstod Latin, saa skulde jeg strax fornøie dig. Jeg er ikke øvet i at disputere paa Dansk.

Jacob. Det er at sige, Monsøren er bleven saa lærd, at han ikke meer kan forklare sin Mening paa sit Moers-Maal.

Montanus. Holdt din Mund, audacissime Juvenis! Hvorfore skulde jeg giøre mig Umage, at forklare min Mening for grove og gemeene Folk, som ikke engang veed hvad universalia entia rationis, og formæ, substantiales er, langt mindre andet. Det er jo absurdissimum, at ville præke for den Blinde om Farverne. Vulgus indoctum est monstrum horrendum informe, cui lumen ademtum. Der var en Mand for nyelig, som dog var ti Gange lærdere, end du, der vilde disputere med mig, men da jeg fornam, at han ikke vidste, hvad quidditas var, slog jeg ham det reent af.

Jacob. Hvad vil det ellers sige quidditas? Var det ei saa?

Montanus. Det veed jeg nok, hvad det vil sige.

Jacob. Monsør veed det kanskee selv, men kan ikke forklare det for andre. Da er det Lille, jeg forstaaer, saadant, som alle Mennesker kan begribe, naar jeg siger dem det.

Montanus. Ja du est en lærd Karl, Jacob! hvad veedst du?

Jacob. Men om jeg kunde bevise, at jeg var lærdere end Monsøren er?

Montanus. Det gad jeg gierne hørt.

Jacob. Den som studerer paa de vigtigste Ting, mener jeg, har den grundigste Lærdom.

Montanus. Ja, det er ret nok.

Jacob. Jeg studerer paa Avling og Jordens Dyrkning, derfor er jeg lærdere, end Monsøren er.

Montanus. Saa holder du grovt Bonde-Arbeid for det vigtigste?

Jacob. Jeg veed ikke, men det veed jeg, at om Bønder vilde ogsaa tage en Pen, eller et Stykke Kride i Haanden, og maale, hvor langt der er til Maanen, da vilde I Høilærde snart faae en Ulykke i Jere Maver. I Lærde drive Tiden bort med at despetere, om Verden er rund, firekanted eller ottekanted; og vi studerer paa, at holde Jorden vedlige. Seer Monsør nu da, at vor Studeren er nyttigere og vigtigere end Jeres, og derfor, at Niels Christensen er den lærdeste Mand her i Byen, eftersom han har forbedred sin Jord saaledes, at en Tønde Hartkorn deraf er tredive Rixdaler bedre, end i hans Formands Tid, som sad hele Dagen med en Pibe Tobak i Munden, besmurte og krøllede Doctor Arent Hvitfelds Krønike eller Postil.

Montanus. Ach, jeg døer! det er Fanden skinbarlig, som taler. Jeg har aldrig tænkt min Livstid, at der kunde ligge slige Ord i en Bondedrengs Mund; thi hvorvel alt det, du har taelt, er falskt og ugudeligt, saa er det dog en ugemeen Tale for En af din Stand. Siig mig fort, af hvem du har lært saadan Snak?

Jacob. Jeg har ikke studeret, Monsør! men Folk siger, at jeg har et godt Hoved. Landsdommeren kommer aldrig her hid til Byen, han har jo strax Bud efter mig. Han har sagt hundrede Gange til mine Forældre, at de burde at holde mig til Bogen, og at der kunde blive noget stort af mig. Naar jeg intet har at bestille, gaaer jeg og speculerer. Forgangen giorde jeg et Vers over Morten Nielsen, som drak sig ihiel.

Montanus. Lad mig høre det Vers!

Jacob. I maa da vide det først, at samme Mortens Far og Far-Far vare begge Fiskere, og druknede paa Vandet. Verset var saadan:

Her under Morten Nielsen staaer,
Som for at træde sin' Forfædres Fodspor,
Der døde paa Vandet som Fiskere,
Sig udi Brændeviin druknede.

De Vers maatte jeg læse for Landsdommeren forgangen Dag, som lod dem skrive, og gav mig to Mark derfor.

Montanus. Verset, skiøndt det er formaliter meget slet, saa er det materialiter ypperligt. Prosodien, som er det fornemmeste, fattes.

Jacob. Hvad vil det sige?

Montanus. Somme Linier har ikke Pedes nok, eller Fødder at gaae paa.

Jacob. Fødder! det har, min Troe, paa nogle Dage løbet hele Landet over.

Montanus. Jeg mærker, at du har et forslaget Hoved, jeg vilde ønske, at du havde studeret, og forstod din Philosophiam instrumentalem, saa skulde du respondere under mig. Kom, lad os gaae.

Act. 5.

Sc. 1.

En Lieutenant. Jesper Ridefoged.

Lieutenant. Hvor skal jeg faae den Karl at see, Hr. Foged! jeg gad dog nok gierne taelt med ham. Seer han noget vel ud?

Jesper. Ja, han seer temmelig vel ud, og hat en Mund, som en Ragekniv.

Lieutenant. Det vil intet sige, naar han kun er stærk og frisk.

Jesper. Han kan sige, hvad han vil, og forsvare det. Han beviste udtrykkeligen, at Peer Degn var en Hane.

Lieutenant. Er han noget bred over Skuldrene?

Jesper. En stærk før Karl. Alle udi Huset ere bange for ham, endogsaa Forældrene, thi han kan giøre dem til Køer, Stude, Heste, og til Mennesker igien, det er at sige, bevise udaf Bøger, at de ere det.

Lieutenant. Seer han ud til at kunne lide ondt?

Jesper. Han beviste ogsaa, at Jorden er rund.

Lieutenant. Det rager mig ikke, men seer han ud til at være modig og have Hierte?

Jesper. Han skulde sætte sit Liv til for en Bogstav, end sige for andet. Jeg er vis paa, at han faaer alle Folk her paa Halsen. Men det skiøtter han ikke om, han staaer derfor ikke fra sin Mening og Lærdom.

Lieutenant. Hr. Foged! saa vidt som jeg hører bliver det en complet Soldat.

Jesper. Hvorledes vil Lieutenanten faae ham til Soldat? han er Student.

Lieutenant. Det vil intet sige; kan han skabe Folk til Faar, Stude og Haner, saa vil jeg forsøge, om jeg kan skabe engang en Student til Soldat.

Jesper. Jeg var tilfreds, han var det, jeg skulde lee min Mave itu.

Lieutenant. Ti kun stille, Jesper! naar Fogden og Lieutenanten vil stikke Hovederne sammen, er slige Ting ikke umuelige. Men der seer jeg En komme, mon det er han?

Jesper. Ja det er han. Jeg vil løbe til Side, at han ikke skal have mig mistænkt.

Sc. 2.

Lieutenanten. Montanus.

Lieutenant. Jeg gratulerer Hans Ankomst her til Byen.

Montanus. Jeg takker tienstligen.

Lieutenant. Jeg tar mig den Frihed at besøge Ham, saasom her ellers ikke ere mange lærde Folk, man kan tale med.

Montanus. Det er mig kiært, at Han haver studeret. Naar deponerede Hr. Lieutenant, med Permission?

Lieutenant. Jeg deponerede for ti Aar siden.

Montanus. Saa er Hr. Lieutenant da en gammel Academicus; hvad var Hr. Lieutenants Studium, da han var Student?

Lieutenant. Jeg læsede mesten gamle latinske Autores, og studerede paa Naturens Ret og moralske Sager, hvilket jeg endnu giør.

Montanus. Ei det er Lapperie, det er ikke Academicum; lagde I ingen Vind paa Philosophiam Instrumentalem?

Lieutenant. Nei ikke synderlig.

Montanus. Saa har I da aldrig disputered?

Lieutenant. Nei.

Montanus. Ei! er det at studere? Philosophia instrumentalis er det eneste solide Studium. Resten kan være smukt nok, men ikke lærd. En, der er vel dreven i Logica og Metaphysica, kan rede sig ud fra alting, disputere om alle Materier, om endskiøndt han er fremmed i dem. Jeg veed ikke, hvilken jeg vilde tage mig paa at forsvare, jeg jo skulde komme vel fra. Der var aldrig nogen Disputats paa Academiet, hvor jeg jo var Opponens ved. En Philosophus instrumentalis kan passere for en Polyhistor.

Lieutenant. Hvem er størst Disputator nu omstunder?

Montanus. Det er en Student, som hedder Peer Iversen. Naar han har refuteret sin Modstandere, saa at han ikke kan svare eet Ord meer, siger han: vil I nu tage min Mening, saa vil jeg igien forsvare Jer Mening. Til alt saadant hielper besynderlig hans Philosophia Instrumentalis. Det er Skade, den Karl ikke blev Procurator, han fik en mægtig stor Næring. Næst efter ham er jeg den stærkeste; thi sidste Gang, jeg disputerede, hviskede han mig i Øret: Jam sumus ergo pares. Men jeg vil dog altid cedere ham.

Lieutenant. Men jeg har hørt sige, at Monsieur kan bevise, at det er Børns Pligt, at slaae deres Forældre. Det synes mig at være urimeligt.

Montanus. Har jeg sagt det, er jeg og Mand for at forsvare det.

Lieutenant. Jeg tør vedde med Ham om en Ducat, at Han er ikke capabel- dertil.

Montanus. Jeg vover en Ducat der- imod.

Lieutenant. Top, det er sagt! lader os nu høre.

Montanus. Den, man elsker mest, slaaer man mest. Man bør ingen elske meer end sine Forældre, ergo bør man ingen slaae meer. End udi en anden Syllogismo: Hvad jeg har oppebaaret, bør jeg efter Evne erstatte; jeg har i min Barndom oppebaaret Hug af mine Forældre; ergo bør jeg give dem Hug igien.

Lieutenant. Nok, nok. Jeg har tabt. I skal, min Troe, have Jer Ducat.

Montanus. Ei! det er ikke Lieutenantens Alvor, jeg vil profecto ingen Penge have.

Lieutenant. Han skal parole tage dem, jeg svær derpaa.

Montanus. Ja saa vil jeg tage dem, for ikke at giøre Lieutenanten meensvoren.

Lieutenant. Men maa jeg og ikke forsøge, om jeg ikke kan giøre Ham til noget; par Exemple, jeg vil giøre Ham til Soldat.

Montanus. Ei! det er ganske let, alle Studentere ere aandelige Soldater.

Lieutenant. Nei, jeg vil ogsaa vise, at Han er en legemlig Soldat. Hvo, som har taget Penge paa Haanden er en hverved Soldat, I har saadant giort, ergo.....

Montanus. Nego minorem.

Lieutenant. Et ego probo minorem af de to Rixdaler, I fik paa Haanden.

Montanus. Distinguendum est inter nummos.

Lieutenant. Ingen Distinction! I er Soldat.

Montanus. Distinguendum est inter to simpliciter & relative accipere.

Lieutenant. Ingen Snak, Contracten er sluttet, og I har faaet Penge.

Montanus. Distinguendum est inter contractum verum & apparentem.

Lieutenant. Kan I negte, at I jo har faaet en Ducat af mig?

Montanus. Distinguendum est inter rem & modum rei.

Lieutenant. Kom følg mig strax, Kammerad! nu skal du faae Mundering.

Montanus. Der har I Jere to Rixdaler igien. I har derforuden ingen Vidner, at jeg har taget Penge.

Sc. 3

Jesper. Niels Corporal. Montanus. Lieutenanten.

Jesper. Jeg kan vidne, at jeg saae, Lieutenanten gav ham Penge paa Haanden.

Niels. Jeg ligesaa.

Montanus. Men hvorfor tog jeg de Penge? Distinguendum est inter.....

Lieutenant. Ei, vi vil ingen Snak høre. Niels! bliv du her, medens jeg henter Mundering.

Montanus. Hei Gevalt!

Niels. Tier du ikke, din Hund, saa skal jeg støde dig Bajonetten i Livet. Er han ikke hverved, Hr. Foged?

Jesper. Jo det er rigtig nok.

Lieutenant. Kom! flux den sorte Kiole af, og en rød paa igien. Montanus græder, medens man ifører ham Munderingen. Ei, det lader ilde for en Soldat at græde, du est jo langt bedre nu, end tilforn. Excerceer ham nu brav, Niels Corporal! det er en lærd Karl, men han er endnu raa i Exercicerne.

Niels Corporal fører ham i en rød Kiol, excercerer og prygler ham.

Sc. 4.

Lieutenanten. Niels. Montanus.

Lieutenant. Nu Niels! kan han fatte Exercicerne?

Niels. Han skal nok lære, men det er en doven Hund, han maa prygles hver Øieblik.

Montanus grædende. Ach gunstige Herre! værer barmhiertig mod mig, jeg er af en svag Helbred, og kan ikke udstaae saadan Medfart.

Lieutenant. Det falder noget haardt i Førstningen, men naar din Ryg brav blir banket og barket, vil det siden ikke giøre saa ondt.

Montanus græder. Ach gid jeg aldrig havde studeret, saa havde jeg ikke geraadet i denne Ulykke.

Lieutenant. Ei, det er kun en Begyndelse, naar du har siddet en halv Snees Gange paa Træhesten, eller staaet paa Pælen først, saa agter du siden saadant for Bagatelle. Montanus græder igien.

Sc. 5.

Jeronimus. Magdelone. Lisbed. Jeppe. Nille. Lieutenanten. Montanus. Corporalen.

Jeronimus. Er I ganske vis derpaa?

Jeppe. Ja vist; Fogden berettede mig det nys. Ach ach! nu er min Vrede forvandlet til Medynk.

Jeronimus. Kunde vi kun faae ham i den rette Troe igien, vilde jeg gierne kiøbe ham løs.

Lisbed kommer ind. Ach jeg elendige Menneske!

Jeronimus. Giør mig ingen Allarm, min Dotter! du vinder intet dermed.

Lisbed. Ach! min hierte Far! hvis I var saa forlibt, som jeg er, bad I mig ikke tie.

Jeronimus. Fy, fy, det er ikke smukt for en Pige at lade sig mærke med saadant. Men der synes mig at han staaer. Hør Rasmus Berg! hvordan er det fat?

Montanus. Ach, min hierte Monsieur Jeronimus! Jeg er bleven Soldat!

Jeronimus. Ja nu faaer I andet at bestille, end giøre Mennesker til Dyr, og Degne til Haner.

Montanus. Ach ach! jeg begræder min forrige Daarlighed; men alt for silde.

Jeronimus. Hør, min Ven! vil I lade Jer forrige Galskab, og ikke fylde Landet op med Tvistighed og Disputatser, skal jeg ikke spare hvad som er i min Evne, for at løse Jer ud igien.

Montanus. Ach jeg haver ikke forskyldt bedre, som har trued mine gamle Forældre med Hug. Men vil I forbarme Jer over mig, og arbeide paa min Befrielse, svær jeg Jer til, at jeg herefter skal føre et andet Levnet, tage mig nogen Handtering for, og aldrig forurolige nogen med Disputer meer.

Jeronimus. Bi- da her saa længe, jeg vil hen og tale med Lieutenanten. — Ach, min kiære Hr. Lieutenant! I har altid været en Ven af vor Huus: den Person, som er hvervet til Soldat, er forloved med min eneste Dotter, som bær stor Kiærlighed for ham: lad ham komme løs igien. Jeg vil gierne forære Lieutenanten hundrede Rixdaler derfor. Jeg bekiender, at jeg glædede mig selv derover i Førstningen, at han saaledes var bleven revset; thi hans selsomme Opførsel havde opirret mig og alle godt Folk her i Byen mod ham. Men, da jeg saae ham i den Positur, og tillige hørte ham af Hiertet begræde sin forrige Daarlighed, og love Bedring, var mit Hierte færdigt at briste af Medynk.

Lieutenanten. Hør, min kiære Monsieur Jeronimus! hvad jeg har giort, er kun for hans eget Bedste. Jeg veed, at han er forloved med Jer Datter, og har derfor, allene for at tiene Jer Huus, bragt ham i den Tilstand, og tractered ham med saadan Haardhed, at han kunde komme til sine Synders Bekiendelse. Men jeg vil for Eders Skyld selv give Penge til de Fattige, eftersom jeg hører, at han er bleven forandred; lad ham kun komme hid. — Hør, min Ven! Jere Forældre have sat store Penge paa Jer, i Forhaabning, at I skulde blive dem til Ære og Trøst i deres Alderdom; men I reiser klog bort, og kommer ganske forvirret tilbage, oprører den hele Bye, forplanter selsomme Meninger, og forsvarer dem med Haardnakkenhed; skal det være Frugt af Studeringer, saa burde man jo ønske, at der vare aldrig Bøger til. Mig synes, det fornemmeste, man burde lære i Skolerne, er alt, hvad som strider mod det, som I er besænget med, og at en lærd Mand burde fornemmelig kiendes frem for andre derpaa, at han er mere tempereret, modest og føielig udi sin Tale, end en Ulærd. Thi den sunde Philosophie lærer os, at vi bør dæmpe og stille Tvistigheder, og staae fra vore Meninger, saa tidt vi overbevises af den ringeste at være vildfarende. Det første Bud i Philosophien er at kiende sig selv, og jo mere En forfremmes derudi, jo slettere Tanker har han om sig selv, jo meer synes ham, der staaer tilbage at lære. Men I giør Philosophie til Fegtekonst, og holder den for Philosophus, der ved subtile Distinctioner kan forvende Sandhed og rede sig ud af alle Meninger; ved saadant giør I Jer forhadt af Folk, og bringer Lærdom i Foragt, saasom man bilder sig ind, at saadanne underlige Lader ere Studeringernes rette Frugt. Det bedste Raad, jeg kan give Jer, er, at I arbeider paa at glemme og rydde af Jer Hoved det, som I har anvendt saa mangen Natte-vagt paa at lære, og at I tager Jer nogen Handtering for, hvorved I kan bane Jer Vei til Jer Forfremmelse, eller, om I endelig vil blive ved Studeringer, at I da indretter dem paa en anden Maade.

Montanus. Ach, gunstige Herre! Jeg skal følge Hans Raad, og beflitte mig paa at blive et andet Menneske herefter.

Lieutenanten. Godt, saa gir jeg Eder da løs igien, naar I har giort de Løfter baade til Eders egne og Eders Svigerforældre, og bedet dem om Forladelse.

Montanus. Jeg beder Eder da ydmygst med grædende Taarer alle om Forladelse, og lover at føre et ganske andet Levnet herefter, fordømmer mit forrige Væsen, fra hvilket jeg er bragt ikke mere ved den Tilstand, jeg er geraadet udi, end ved denne brave Mands grundige Tale og Lærdom, for hvilken jeg derfor, næst mine Forældre, skal altid have mest Æstime.

Jeronimus. Saa holder I da ikke mere for, min kiære Svigersøn! at Jorden er rund? thi den Post ligger mig mest om Hiertet.

Montanus. Min hierte Svigerfar! jeg vil ikke disputere videre derom. Men

jeg vil allene sige dette, at alle lærde Folk er nu omstunder af de Tanker, at Jorden er rund.

Jeronimus. A..... Hr. Lieutenant! Lad ham blive Soldat igien, til Jorden bliver flak.

Montanus. Min kiære Svigerfar! Jorden er saa flak som en Pandekage. Er Han nu fornøiet?

Jeronimus. Ja, nu er vi gode Venner igien; nu skal I faae min Dotter. Kommer nu allesammen ind hos mig, og drikker paa en Forligelse; Hr. Lieutenant giør os den Ære at komme ind. De gaae ind.

Anmærkninger

(som fortsættes i Tillægget).

S. 437. **Saasom vi ikke ere af de Høilærdes Bønder** d. e. ikke høre til de Kiøbenhavnske Professorers Bøndergods (det Gods, som forhen umiddelbar var tillagt Professorerne ved Kbhavns Universitet, men nu er inddraget under Univers. selv).

S. 437. **Logik; Rhetorik; Metaphysik.** ɔ: Tænkelære; Talekonst; Erkiendelseslære. (Philosophiske Videnskaber).

S. 438. **Aurora.** Saaledes kaldtes en fordum i vore lærde Skoler indført dengang velbekiendt lille latinsk Glosebog for de første Begyndere, forfattet af Prof. og Univ. Bibliothekar Thomas Bang: Aurora Latinitatis ..... scholar. danicar. & norvegic. commodo edita etc.; første Gang trykt 1638, siden opl. flere Gange, ogsaa i Holbergs Tid.

S. 438. *Die Veneris ..... profecturus sum.* Paa Fredag reiser jeg hiem fra Kiøbenhavn.

S. 439. *Donat.* En giennem flere Aarh. alm. brugt latinsk Grammatik, kaldet Donat efter Forfatteren *Ælius Donatus*, en romersk Sproglærer i det 4de christl. Aarh.

S. 439. **Salt og Brød.** Egentl. Salt og Viin; s. ovenf. S. 153—54 Anm.

S. 439. **Klosterlatin** (s. ovenf. S. 55). **Klosterlærred.** En endnu bekiendt Benævnelse paa fiint Lærred. Det egentlige Klosterlærred skal være et tydsk Fabricat (i Øvre-Lausitz).

S. 439. **I Litaniet.** findes egentl. kun to græske Ord: Kyrie Eleison ɔ: Herre, forbarme dig.

S. 439. **Tage Troen fra dem alle.** Cf. ovenf. S. 93, Anm.

S. 440. **Probe Majoren,** skal være: Proba majorem; s. nedenf. Anm. t. S. 451.

S. 440. *Studia secundas res ornant etc.* (Studeringer ere en Prydelse i Medgang, Trøst i Modgang). Disse Ord findes i Cicero's Tale for Digteren Archias. (Orat. pro Arch. poet., c. 7; paa Dansk i: Fem af Cicero's Taler, overs. ved R. Møller. Kbhavn 1814).

S. 441. *Philos. Baccalaureus.* En nu afskaffet academisk Grad, der var ringere end Magister- og Doctorgraden og gik forud for disse.

S. 445. *Lectissimus* for *Doctissimus.* Dette „for" betyder her det samme som **foran.**

S. 445. **Capitele-Retten** d. e. Tamper-Retten. Cf. ovenf. S. 34, Anm.

S. 446. *Imprimatur* ɔ: Maa trykkes; denne Censur-Approbation tilkiendegaves dengang, da alle Skrifter vare Censur underkastede, ved hiint latinske Verbum.

S. 446 447. **Et Asen i Noæ Ark.** Det her forekommende Spørgsmaal er det samme som Skolemesteren giver Arv. og Børnene i Julestuen (s. ovenf. S. 199 og Anm. til samme Side).

S. 451. *Proba minorem* scil. propositionem ɔ: Beviis Under-Sætningen! Major (sc. propositio) er den første eller øverste Sætning i en logisk Slutning; Minor (propos.) den lavere eller Under-Sætningen, hvorved Conclusionen (Slutnings-Sætningen), der betegnes med Ergo (d. e. altsaa) udledes; f. Ex.: Jordisk Lykke er forgængelig; (Major). Rigdom er en jordisk Lykke; (Minor). Altsaa: Rigdom er forgængelig (Conclusio).

S. 455. *„Nego minorem* (Jeg benegter Undersætningen," nemlig: at have taget Penge paa Haanden). Et ego *probo* minorem (Og jeg bekræfter Unders., nemlig „af de to Rigd." 2c.).

Pernilles Korte Frøikenstand.

Comoedie udi tre Acter.

[Forestilled paa den danske Skueplads 1727.]

Personerne.

Leander, Leonoræ Elsker.
Henrich, hans Tiener.
Jeronimus, hans Stedfader.
Leonora, elsked af Leander.
Leonard, hendes Fader.
Magdelone, hendes Moder.
Pernille, deres Pige.
Gottard, Jeronimi Naboe.
Lucie Pernilles Moder.
En Notarius.
Brenneisen, Radelzier, Galgenfrist, } tre Gartyve.

Actus 1.

Sc. 1.

Jeronimus allene.

Det er den første Gang, jeg har været udi saadan Forretning. Det er vel meget vanskeligt at tage sig paa; men jeg giør det dog med god Villie, i Haab at blive af med min Stedsøn; thi den Slyngel gaaer dog altid og seer skiævt paa mig i Huset, og lader sig mærke med, at jeg fik alle Midlerne med hans Moer, og at han fik ikke den tredie Deel af den Arv, som ham kunde være lovligen tilfalden efter hendes Død, hvorudi han ikke tar meget Feil. Men den gode Karl bør ikke fortænke en ærlig Mand, at han er Tyv i sin Næring. Lad ham trække saa mange Rynker paa Næsen, som han vil, jeg fik dog Pengene. Men det er Tid, at jeg taler med Hr. Leonard, og forretter mit Ærende.

Han lister sig til Døren og kiger ind.

Sc. 2.

Gottard. Jeronimus.

Gottard. Hvad Pokker! er det ikke Hr. Jeronimus, jeg seer? hvad mon han vil der i Huset? God Morgen, Naboe! jeg troer ikke, at I gaaer paa Frierie?

Jeronimus. Det er noget nær derved, Hr. Gottard!

Gottard. Og det her i Huset?

Jeronimus. Ja saa ungefær.

Gottard. Saa kløer, min Troe, Jer Pande.

Jeronimus. Hvi saa?

Gottard. Hvad Pokker vil I med en Jomfrue paa sexten Aar? thi her er ingen anden i dette Huus, med mindre I vil have en af Tienestepigerne.

Jeronimus. Nei, min Troe, vil jeg ei. Det er efter den unge Jomfrue, jeg gaaer og krydser.

Gottard. Betænk Jer vel, hvad I giør, Hr. Jeronimus!

Jeronimus. Det er saa mænd meget vel betænkt, Hr. Gottard; thi det er ikke for mig selv, jeg frier; men for min Stedsøn.

Gottard. Ja! det er noget andet. Men er han ikke saa stor, at han kan frie selv?

Jeronimus. Jeg troer nok, at han allerede har friet, og at han allerede er temmelig kiendt med Pigen. Men han har skikket mig til at begiere Forældrenes Samtykke.

Gottard. Faaer han den Jomfrue, saa er han, min Troe, lykkelig.

Jeronimus. Nei saamænd, det kan ikke være saa stor Lykke; thi hendes Forældre holdes ikke for bemidlede Folk.

Gottard. Det er sandt nok. Men hun har faaet tyve tusind Rixdaler ved et Testamente.

Jeronimus. Hun har Fanden heller! men er det vist?

Gottard. Det er jo noget, som hver Mand er bekiendt. Men jeg vil ikke opholde Ham længer. Farvel Naboe, og Lykke paa Reisen!

Sc. 3.

Jeronimus allene.

Tyve tusind Rixdaler! det er alt for fedt Stykke for den Slyngel. Saadan Sum Penge kunde ikke komme mig selv ilde tilpas; thi jeg har selv syrgetyve tusind Rixdaler, hvilke, naar de blive lagde til de tyve tusind, kunde blive til tredsindstyve tusind Rixdaler. Men om jeg spiller min Søn det Puds, og frier for mig selv, vil jeg komme til at høre ilde allevegne derover. Men hvad giør man ikke for tyve tusind Rixdaler? I det ringeste er det en Fandens

Fristelse for en ærlig Mand; thi tyve tusinde Rixdaler voxer ikke paa Træe. Det er noget at tage i Betænkning, min gode Jeronimus! Den eneste Ulykke er, at jeg er gammel, og Jomfruen er saa meget ung, saa jeg kunde have Aarsag at frygte, at det vilde gaae mig efter Hr. Gottards Spaadom, og at det vilde blive mig dyre tyve tusind Rixdaler. Det gaaer derfor ikke ret vel an. Jeg maa af Nød denne Gang være ærlig. Saa Fanden fare i disse tyve tusind Rixdaler! Jeg kan ikke saa let faae dem af mit Hoved. *Han banker paa.*

Sc. 4.

Leonora. Jeronimus.

Jeronimus. Skyldigste Tiener! jeg beder om Forladelse, at jeg kommer saa tidlig paa Dagen.

Leonora. Alt forladt, min Herre! Han er meget velkommen.

Jeronimus. Jeg veed ikke, om Hun er Datteren i Huset.

Leonora. Jo til Tieneste.

Jeronimus. Maatte jeg tage mig den Frihed at spørge, hvor gammel Jomfruen er?

Leonora. Jeg er ikke ret gammel, Hr. Jeronimus! jeg er lidt over sexten Aar.

Jeronimus. Saa vidt jeg hører, saa skal Hun være det eneste Barn her i Huset.

Leonora. Ja det er sandt nok. Mine Forældre har ingen flere Børn.

Jeronimus. Naar man har kun eet Barn, saa kan man disbedre optugte det. Jomfruen har vel lært adskilligt artigt, som at dandse, spille og Fransøsk.

Leonora. Nei, min Herre! mine Forældre har lært mig at forestaae en Huusholdning, og andet, som er mere nødvendigt. Jeg har ei selv heller havt megen Lyst til de Galskaber, som de fleste af vores unge Jomfruer nu omstunder holdes til.

Jeronimus. Det er høipriseligt. *sagte.* Jeg er, gid jeg faaer Skam, alt slagen; thi her er baade Dyd og Penge. *høit.* Men maatte jeg tage mig den Frihed at spørge....

Leonora. Om Hr. Jeronimus vil tøve et Dieblik, saa skal jeg kalde paa mine Forældre.

Jeronimus. Et Ord først, min smukke Jomfrue! Saa er Hun da Hendes Forældres eneste Arving?

Leonora. Jeg skulde mene det, efterdi jeg er det eneste Barn. Men mine Forældre kan bedre sige Ham dislige Ting. Jeg vil strax kalde dem herud.

Jeronimus. Et Ord først, smukke Jomfrue! maatte jeg tage mig den Frihed at spørge Hende — Nu glemte jeg, hvad det var, jeg vilde sige — Ja det er sandt: Maatte jeg spørge, hvad Alder Jomfruen haver?

Leonora. Jeg mindes ikke rettere, end at Han tilforn har spurt mig derom, og at jeg svarede, at jeg var lidt over sexten Aar. Men nu skal mine Forældre strax have den Ære at være hos Ham.

Jeronimus. Et eneste Ord endnu, smukke Jomfrue! Med Hendes Permission....

Leonora. Og med Hans Permission vil jeg forlade Ham lidt, for at bringe mine Forældre herud. *Hun gaaer.*

Jeronimus. Dette Bytte maa jeg ikke lade mig gaae af Hænderne. Her er Dyd, Penge, Kiønhed, og alt, hvad som kan giøre en ærlig Mand lykkelig. Men der seer jeg de kommer.

Sc. 5.

Leonard. Magdelone. Jeronimus.

Leonard. Hans Tiener, Hr. Jeronimus! Hvor kommer det fra, at jeg har den Ære at see ham i mit Huus?

Jeronimus. Jeg er kommen her udi et meget vigtigt Ærende, for at aabenbare Dem en Ting, som jeg udi nogle Aar har gaaet frugtsommelig med. Jeg kommer udi al Høviskhed og i velberaad Hu at begiere Deres kiære Datter til ægte.

Leonard. Jeg har hørt mumle om, at Hans gode Stedsøn skulde have Tanker til min Datter. Det er noget, Hr. Jeronimus! som kan endeligen lade sig giøre.

Jeronimus. Deraf veed jeg aldeles intet. Jeg kommer at begiere hende for mig selv.

Leonard. Hillemænd Hr. Jeronimus! det er et sælsomt Forsæt. Han er en gammel Mand, og hun en ung Pige paa sexten Aar.

Jeronimus. Det er dog ikke saa usædvanligt, at en gammel Mand gifter sig med en ung Jomfrue.

Magdelone. Det vil ikke sige. Hverken jeg eller min Mand samtykker derudi; thi Partiet er alt for ulige.

Jeronimus. Partiet er ikke saa meget ulige; thi først, er jeg ikke saa gammel, som jeg kan synes at være. For det andet, har jeg tænkt, at eftersom Himmelen har begavet mig med gode Midler, nemlig tredsindstyve tusinde Rixdaler udi rede Penge, saa.....

Magdelone. Tredsindstyve tusinde Rixdaler, siger Han?

Jeronimus. Ja tredsindstyve tusinde Rixdaler.

Magdelone. Og det i rede Penge?

Jeronimus. Ja, Alt udi rede Penge. Synes Hende da, at det Partie kunde være saa meget uanstændigt?

Magdelone. Jeg tænkte, Hr. Jeronimus var en meget gammel Mand; men som jeg hører, at Han ikke har den Alder, som jeg tænkte, saa seer jeg her ingen Ulighed meer.

Leonard. Han er dog for gammel for hende.

Magdelone. Hold Munden, min hierte Mand! Du vil altid føre Ordet: lad mig tale. Efterdi Hr. Jeronimus er ikke saa meget gammel, og det er Himmelens Villie, saa kan vi ikke afslaae Hans Begiering.

Jeronimus. Ja vist er det Himmelens Villie, Madame! Ingen Mand kunde have tænkt mindre paa Giftermaal end jeg, i Henseende til den store Bedrøvelse min sidste salig Kones Død foraarsagede mig; thi vi levede ligesom Børn med hinanden, og jeg kan sige, at udi de ti Aar, vi vare udi Ægteskab sammen, aldrig..... *Han tar sit Tørklæde op, og græder.* Ja jeg kan sige, der blev aldrig seet en suur Mine mellem os.

Magdelone. Ach, den Kone vil blive lykkelig, der faaer saadan Mand.

Jeronimus. Da min kiære salig Kone nu laae paa sit Yderste, bad hun mig komme til sig, trykkede min Haand og sagde: Min Hierte! giv dig tilfreds, du skal faae en ung dydig Kone igien, som skal være dig til Trøst udi din Alderdom. Hvorpaa jeg faldt udi Graad og sagde: Tænk aldrig, min Hierte, at jeg gifter mig igien; thi hvor vil jeg nogen Tid faae saadan Kone igien? Jeg har og Aarsag at sige det, Madame! thi hun var imod mig saadan Kone, som..... Ach jeg kan ikke tænke derpaa, uden...., *Han græder igien.*

Magdelone. Ach! den stakkels Mand kan ikke tænke paa sin Kone, uden han udøser Graad.

Jeronimus. Da sagde hun til mig: Du skal faae en ung Jomfrue her i Nabolavet, ved Navn..... Hvad er det, Deres kiære Dotter hedder?

Magdelone. Hun hedder Leonora.

Jeronimus. Ja det var saa, hun sagde: En ung Jomfrue, ved Navn Leonora, som skal være dig en Trøst udi din Alderdom. Hvorpaa den salig Kone opgav sin kiære Siæl, og døde. *Han græder igien heit tilligemed Magdelone.* Dette Raad reflecterede jeg aldeles ikke paa, saasom mit fulde Forsæt var, at leve ydermeere udi eenlig Stand, for at begræde min Kones Død. Men for en Maaneds Tid siden, da jeg saae Deres kiære Dotter paa Gaden, var det, ligesom En stak en Kniv i mit Hierte, og ligesom jeg hørte min salig Kones Røst: Her er den Jomfrue, som skal være din Trøst i din Alderdom.

Magdelone. Ach! er det mueligt! Man kan jo tydeligen see, at det er Himmelens Villie.

Jeronimus. Jeg gik derpaa ganske forvirret hiem, og søgte at slaae det af mine Tanker. Men hvad jeg tog mig for, saa stod denne Jomfrue mig stedse for Øiene, og disse Ord syntes at blive repetered for mig: Den Jomfrue skal være dig til Trøst i din Alderdom.

Magdelone. Ach, Hr. Jeronimus! vi syndede jo mod Himmelen, om vi toge i Betænkning at give Ham vor Dotter.

Leonard. Vær ikke saa hastig, min kiære Kone! det er en vigtig Sag, som man nøie maa betænke sig paa.

Magdelone. Ei hvilken underlig Mand! hører du ikke, at det er Himmelens faste og besluttede Raad, at vor Dotter skal have en Mand paa tredssindstyve tusinde Rixdaler? Baade du og jeg ere for ringe til at sætte os op imod Himmelens Villie.

Leonard. Men vi kan ikke bortlove vor Dotter, førend vi hører hendes Mening.

Magdelone. Du est en Kiælling, min Hierte! lad mig tale. See der, Hr. Jeronimus! der har Han min Haand paa, at Han skal have min Dotter.

Jeronimus. Jeg takker kiærligst, Madame!

Magdelone. Han kan forlade sig paa mit Løfte; thi, hvorvel jeg er ikke den Kone, der vil betage min Mand sin Myndighed, saa piqverer jeg mig dog af at holde, hvad jeg lover, saa at, hvad jeg i de Maader siger, maa staae fast.

Jeronimus. Hun har et ædelt Hierte, Madame! og den Mand er lykkelig, der har saadan heroisk Kone.

Leonard *sagte.* Ja vist er han lykkelig. Jeg stakkels Mand maa føle det iblandt.

Magdelone. Hvad siger du, Mand?

Leonard. Jeg siger intet andet, end at Tingen kan lade sig giøre. Men.....

Magdelone. Men, men! Kom Hr. Jeronimus, lad os gaae lidt ind sammen, for at tale videre i Cenrum derom. I har dog nærmere Vei til Jer Huus igiennem vor Bagport. Leonora og Pernille! kommer ud, og bliver her, til vi kommer tilbage.

De gaaer ind.

Sc. 6.

Leonora. Pernille.

Leonora. Jeg er bleven saa underlig Pernille!

Pernille. Hvi saa, Jomfrue?

Leonora. Over denne Visite, Monsieur Jeronimus giør os i Dag.

Pernille. Det er jo noget, som Jomfruen bør at glæde sig over. Hun veed jo, hvad det betyder?

Leonora. Det er sandt nok. Men hans Opførsel mod mig var saa selsom.

Pernille. Hvi saa?

Leonora. Jeg havde Aarsage at fatte underlige Tanker om Manden, dersom jeg ikke havde vidst forud, at han kom for at frie for sin Stedsøn; thi han var selv udi en yderlig Confusion, spurte mig om en Hob Bagateller, som ikke vare værde at besvares, ja gav mig to à tre Spørsmaal om den selvsamme Ting, og endelig hver Gang, jeg vilde gaae ind for at kalde paa mine Forældre, holdt han mig tilbage og sagde: Nok et Ord, min smukke Jomfrue.

Pernille. Dette altsammen finder jeg ikke at være noget, som man kan allarmere sig over. Hun kan vel eftertænke, at saasom han gaaer i saadant vigtigt Ærende, saa kan han ikke være saa fripostig, som udi en anden ordinaire Visite. Nei, Jomfrue! vær kun nu ved et frit Mod, nu stunder Jer Forløsnings Tid til.

Leonora. Jeg kan dog ikke beskrive, hvor selsom han kom mig fore.

Pernille. Og jeg kan ikke beskrive, hvor selsom Hun kommer mig fore. Det er jo at giøre sig Griller over ingen Ting.

Leonora. Mener du da, at det har intet at betyde?

Pernille. Ei bryd mig da ikke Hovedet meer, min hierte Jomfrue! men see der kommer Hendes Forældre allene tilbage. Nu kan Hun strax komme ud af Drømmen.

Sc. 7.

Leonard. Magdelone. Leonora. Pernille.

Magdelone. Vi har havt en vigtig Materie for med denne Mand, dig angaaende, min Dotter!

Leonora. Mig angaaende?

Magdelone. Ja dig angaaende. Og jeg kan lade dig vide, at du snart kommer i Brudeseng.

Leonora. Jeg takker mine kiære Forældre, at de har Omsorg for min Velfærd.

Magdelone. Kiender du ellers denne Mand, som var her?

Leonora. Ja, jeg kiender ham saa løsligen.

Magdelone. Veedst du, hvad hans Ærende var?

Leonora. Jeg har kunnet giette mig det til.

Magdelone. Det var et Tilbud, som man ikke kunde forkaste; thi først, er det en skikkelig Person.

Leonora. Det er jeg forsikkred om.

Magdelone. For det andet har han store Midler.

Leonora. Midlerne veed jeg ikke ere saa store.

Magdelone. Jeg veed det; og for det tredie har han ladet see Prøver paa, hvad Ægtefælle han vilde blive.

Leonora. Hvad Prøver? Det staaer mig aldeles ikke an, at han har ladet see Prøver paa andre.

Magdelone. Ja vist har han ladet see Prøver; thi han kom mig til at græde, da han talede om sin sidste Kone.

Leonora. Mama tar Feil, han har aldrig været gift.

Magdelone. Hvad vil du disputere mig mod det, som jeg veed bedre? han har været to Gange gift.

Leonora. Mama maa forsikkre sig paa, at han aldrig har været gift.

Magdelone. Ei hvad Snak! mener du da, at den store Stedsøn, han har, er voxen op i hans Hauge?

Leonora. Har Leander Stedsøn?

Magdelone. Din tilkommende Kiæreste hedder ikke Leander, men Jeronimus.

Leonora. Er det ikke Sønnen, som Mama taler om?

Magdelone. Nei, mit Barn! det er Faderen, som jeg taler om; det er Faderen, som frier, det er Faderen, som har faaet Løfte paa dig, og det er Faderen, som du skal dandse til Brudeseng med.

Pernille. Og jeg siger, at det er Sønnen, som frier, og at det er Sønnen, som hun skal faae Løfte paa, og at det er Sønnen, som hun skal dandse til Brudeseng med.

Magdelone. Hør du, Næseviis! hvad kommer saadant dig ved?

Pernille. Det kommer mig saa meget ved, at jeg aldrig gir mit Samtykke dertil.

Magdelone. Du skal nok troe, at man spør om dit Samtykke.

Pernille. Jeg skal før vride Halsen om paa hende, førend hun skal faae den gamle Skielm.

Magdelone. Tør du kalde en brav Mand Skielm, din Laptaske! en Mand, der har saadan Reputation; der har levet saa kiærlig udi sine forrige Ægteskaber, saa at han ikke kan høre tale om sin sidste Kone, uden Taarene strømme ham paa Kinden.

Pernille. Ach min hierte Madame! lad Jer ikke bedrage af et falskt Skin. I kiendte jo en viis Mand her i Gaden, der pryglede tre Koner ihiel, og dog hver Gang een af dem døde, hylede og græd han, som et afsindigt Menneske, og ved saadan skinhellig Opførsel kom uformodentligen til at blive gift den fierde Gang.

Magdelone Det er noget andet. Han var et bekiendt Skarn.

Pernille. Jeg har, min Troe, lidt bedre Tanker, om denne Jeronimus. Jeg troer, de ere Skielmer tilsammen.

Magdelone. Hør, Mand! kan du taale, at en Tienestepige overfuser mig saaledes?

Leonard. Hør, Pernille! det lader ilde, at du saaledes overfuser din Madame.

Magdelone. Og det lader ilde, at min Mand er saadan Mæhæ. See engang, hvor han griber sig an. Hør Pernille! jeg har klækket dig op i mit Huus fra din Barndom, og jeg er din Moder Tak skyldig, efterdi hun opfostrede min Dotter udi min Fraværelse, da jeg og min Mand var udi Tydskland, hvorfore jeg vilde nødig slaae Haanden af dig, og drive dig af Huset, men hvis du fremturer med saadan Studsighed, nødes jeg til at vise dig Døren.

Pernille. Min kiære Madame! just fordi Hun har beviset mig saa meget godt, og just fordi jeg er opklækket med Hendes Dotter, just derfor kan jeg ikke see, at man arbeider paa hendes Ulykke og Fordærvelse.

Magdelone. Du primer, Pige! er det at arbeide paa hendes Ulykke og Fordærvelse, at skaffe hende en Mand paa tredsindstyve tusinde Rixdaler.

Pernille. Jer Dotter giør ilde, om hun tar saadan Mand for Penge, thi hun trænger ikke til hans tredsindstyve tusinde Rixdaler, eftersom hun selv har Midler. Hvorfore saadant Ægteskab er lastværdigt af hende udi dobbelt Henseende, først, efterdi hun seer ikke efter Fornøielse, men efter Penge, for det andet, efterdi hun derved bestiæler mig og andre fattige Piger det, som Naturen har beskikket os.

Magdelone. Hvad har Naturen beskikket dig?

Pernille. Naturen vil, at det ene skal bøde paa det andet, for at holde Verden sammen, og derfore byder saadan giftesyg gammel Knark at tage en fattig Pige, som kan blive lykkelig ved tredsindstyve tusinde Rixdaler, ikke en riig Jomfrue, der ikke trænger dertil.

Magdelone. Du skal nok see, at en riig Mand paa tredsindstyve tusinde Rixdaler, tar en Tienestepige, som du est.

Pernille. Partiet kunde ikke være saameget ulige; thi, bringer han Penge med sig, saa bringer han ogsaa Hosten, Harken og et gammelt usundt Legeme med sig; og bringer jeg Fattigdom med mig, saa bringer jeg ogsaa Ungdom og et sundt Legeme, saa at det ene kan ballancere mod det andet. Ach Madame! Verden er gal nok, lad os ikke hielpe til at giøre den meer forkeert; thi at gifte unge rige Jomfruer med bemidlede gamle Mænd, er jo ikke andet, end paa den ene Side at fylde Landet op med Ammer, og paa den anden Side med Hanredere.

Magdelone. Det er forblommed talet. Jeg veed ikke, hvad du vil sige dermed.

Pernille. Naar de rige unge Jomfruer tager os de bemidlede gamle Mænd bort for Næsen, saa følger deraf, at vi fattige Piger ingen Lykke kan giøre ved Giftermaal, og at vi gaaer saa længe, indtil vi blive kiede af os selv, og af Desperation, lader os giøre til Ammer.

Magdelone. Hvilken forbandet Snak!

Pernille. Og naar man tvinger saadan riig Jomfrue at ægte en gammel Mand, det er jo ikke andet end at formeere Hanreders Tal.

Magdelone. Min Dotter er alt for vel optugtet til, at hun skulde være sin Mand utroe.

Pernille. Og jeg holder for, at hun var meget ilde optugtet, hvis hun ikke giorde ham til Hanreder. Ja jeg siger for min Part, at jeg skulde aldrig kiendes ved hende, hvis hun ikke giorde det. Vil nu Madamen kun spørge Jomfruen selv, saa skal Hun høre, at hun er af samme Mening. Er det ikke sandt, Jomfrue? *Leonora sukker.* Jo hører Madamen vel, hun tier og samtykker.

Magdelone. Hør, Pernille! jeg mærker nok, at du ikke blir gammel i mit Huus; thi din Uforskammenhed gaaer for vidt.

Pernille. Man maa jo i alting høre, hvad som kan siges pro og contra, og allermest i saadan vigtig Sag.

Magdelone. Det er sandt nok, men jeg hører dig intet solide at tale mod dette Ægteskab; thi først er han en riig Mand, og saadant er ikke en ringe Post at see efter, naar man vil gifte sig.

Pernille. Ach Madame! det er jo at giøre Ægteskab til et Kiøbmandsskab. Jeg for min Part, om jeg var Præst, viede jeg dem aldrig sammen, og om jeg endeligen blev nødet dertil, giorde jeg Brudevielsen saaledes: først tilspørger jeg Eder, Jomfrue Leonora! om I vil gifte Eder med denne gamle Mands Vexler, Obligationer, rede Penge, Prioriteter, Posterioriteter &c.?

Magdelone. Slidder Sladder! Manden er ikke stort over tredsindstyve Aar. Hun kan endnu faae Børn med ham.

Pernille. Vist kan hun faae Børn. Det skal have gode Veje, endskiøndt han var hundrede Aar gammel; kan ikke een, saa kan en anden; og naar Hr. Jeronimus klager sig derover, gir man ham Regres til Forældrene, som dem, der have solgt ham falske Vare, hvormed en gammel Mand ikke var tient.

Magdelone. Det er lutter Pølsesnak, du taler; var Manden halvfemsindstyve eller hundrede Aar gammel, saa kunde det være noget.

Pernille. Min kiære Madame! hvis han var hundrede Aar, skulde jeg ikke tale et Ord derimod; thi saa kunde hun have Forhaabning dis snarere at blive Enke.

Magdelone. Det maa være, hvad det

være vil, saa har jeg givet Manden mit Løfte, hvilket jeg aldrig bryder.

Pernille. Det er Synd at love, at slaae sin Dotter ihiel, men det er endnu større Synd at holde saadant Løfte.

Magdelone. Ikke et Ord nu meer, Pernille! jeg har havt al for stor Taalmodighed i at høre paa din Sladder: og du, min Dotter, jeg haaber, at du ingen Ulydighed lar see mod dine Forældre; thi først synder du dermed, for det andet hielper det dig ikke; thi jeg har givet min Haand og Løfte til den gode ærlige Mand, hvilket jeg ingenlunde bryder. Jeg vil nu forlade dig lidt, for at give dig Stunder at betænke din Velfærd.

Sc. 8.

Leonora. Pernille. Henrich.

Leonora. Ach Himmel! jeg er om en Hals, Pernille! hvis denne Storm ikke kan afvendes.

Pernille. Vi maae bruge alle vore Konster, paa det at..... Men der seer jeg Leanders Henrich. See eengang, hvor tyvagtig han lister sig frem, ligesom han havde noget Skiemstykke fore.

Henrich. Hun pleier gierne staae at kaage efter Mandfolk i Dørren paa disse Tider.

Pernille. Det er mig han taler om.

Henrich. Men nu har Fanden hende henne.

Pernille. Jeg er dog ikke saa langt borte, om den blinde Bertel vilde see sig om.

Henrich. Ach havde jeg nu et Ønske! jeg vidste nok, hvad det skulde blive; jeg vilde hverken ønske mig Rigdom eller Høihed.

Pernille. Jeg gad gierne vide, hvad det Ønske skulde blive.

Henrich. Jeg vilde ønske, at der stod Ild udi Rumpen paa Pernille.

Pernille. Gid du faae en Ulykke for dit Ønske!

Henrich. Saa kom hun ud, og jeg fik hende i Tale.

Pernille. Henrich! kom nærmere.

Henrich. Ei, Mademoiselle! er Hun der? nu stod jeg og talede om Hende med største Respect.

Pernille. Jeg hørte det nok. Du skulde, min Troe, have havt et Par Ørefigen for Umagen, hvis jeg ikke behøvede din Hielp i denne ulyksalige Tilstand, vi ere udi.

Henrich. Hvad fattes Jer da?

Pernille. See engang paa Jomfruens Ansigt, om du kan spaae, hvad hende fattes.

Henrich. Jomfruens Ansigt seer ud til Regn. Men hvad Pokker! er det nu Tid til at hænge med Hovedet? Hr. Jeronimus har jo været at frie i Dag.

Pernille. Det er sandt nok, og just derfor hænger vi med Hovedet.

Henrich. Det er dog nogle underlige Dyr, disse Fruentimmer. Naar de kommer til at besidde det, som de længe have attraaet, saa skiønne de ikke derpaa. Men fik han ikke Løfte af Forældrene?

Leonora. Jo vist fik han Løfte, Henrich! men Ulykken er, at han friede for sig selv.

Henrich. Hvad? friede han for sig selv?

Leonora. Ja vist. Og mine Forældre har ladet sig forblinde af hans Penge, og opoffred al min Fornøielse.

Henrich. Det bekiender jeg var det hæsligste Skielmstykke, som nogensinde kunde bedrives. Hans Søn betroer ham sin Velfærd udi Hænderne, og han spiller ham saadant Puds! Ach! gid jeg var Byfoged ikkun udi tre Dage, at jeg kunde have den Fornøielse at dømme saadan Skielm til Galgen.

Pernille. Ja gid du var Byfoged, Henrich!

Henrich. Ja jeg skulde faae ham til at dandse andensteds hen end til Brudeseng. Min Herre mærkede af hans Taushed, da han kom hiem, at Sagen maatte ikke være ganske rigtig, og derfor bad mig gaae hid; men han kunde ingenlunde have drømt om saadant. Jeg maa strax hiem for at erkyndige ham om dette, at man i Tide kan hitte paa noget Raad.

Pernille. Kommer hid tilbage om en Time, at vi kan overlægge Tingene med hinanden. *De gaaer.*

Act. 2.

Sc. 1.

Leander. Henrich. Leonora. Pernille.

Leander. Ach Himmel! er det mueligt, at en Far kunde spille saadant hæsligt Skielmstykke mod sin Søn?

Henrich. Alting lader sig practisere i disse Tider; men ellers er det et af de groveste Stykker, jeg nogensinde har hørt tale om. Men der seer jeg Jomfruen og Pernille.

Leonora. Ach min kiære Leander! I hvilken Ulykke ere vi ikke geraadne!

Leander. Vi ere i ingen Ulykke geraadne, naar Jomfruen kun vil bevæbne sig med Bestandighed.

Leonora. Ach Leander! I veed ikke, hvilke haarde Forældre jeg haver.

Leander. Det bekiender jeg ere trøstelige Ord at høre af sin forlovede Kiæreste.

Leonora. Men min hierte Leander!

Leander. Kald mig ikke Hendes Hierte, kald mig Hendes Stedsøn.

Leonora. Driv dog ingen Spot med mig!

Leander. Det være langt fra, at jeg skulde drive Spot med min Stedmoder.

Leonora. Hør dog kiære Leander!

Leander. Hvad befaler min kiære Mama?

Leonora. Ach! mit Hierte vil briste i mig.

Leander. Jeg forsikkrer om, at jeg skal blive Hende en lydig Søn.

Leonora. Ach! dette gaaer over min Taalmodighed. Saa gak da Jer Vei og giør hvad Jer lyster.

Leander. Vil Hun da saa forlade mig?

Leonora. Jeg giør Ham jo en Tieneste dermed.

Leander. Lad mig da tale et Ord.

Leonora. Hvad befaler min kiære Stedsøn?

Leander. Ach! er det mueligt, at jeg skal høre saadanne Ord!

Leonora. Det er jo den Titel, Han selv forlanger.

Leander. Allerkiæreste Leonora! vend mig ikke meer Ryggen.

Leonora. Kald mig ikke Jer allerkiæreste Leonora, kald mig Jer Sted-Moder.

Leander. Ach! mit Hierte vil briste i mig.

Leonora. Giv Jer kun tilfreds, jeg forsikkrer, at jeg skal blive Jer en god Stedmoder.

Pernille. Nei, dette gaaer for vidt.

Henrich. Det er uforskammed!

Pernille. Jeg havde tænkt paa, at opfinde noget til Jer Frelse, men nu maa I gaae Jer egen Gang.

Henrich. Jeg skal, min Troe, ei heller bryde mit Hoved for Jer Skyld.

Pernille. Kom, lad os gaae fra dem, Henrich!

Henrich. Ja, jeg gaaer min Gang.

Ligesom Leander og Leonora har gaaet efter hinanden, saa gaaer de nu efter Henrich og Pernille.

Leander. Vil Hun saa forlade os, Pernille?

Pernille. Han vil jo ikke have det anderledes.

Leonora. Kan du bære det over dit Hierte, Henrich!

Henrich. Ach! ja meer end det.

Leander. Pernille!

Pernille. Monsieur!

Leonora. Henrich!

Henrich. Jomfrue!

Leander. Jeg forlader mig paa dig, Pernille!

Pernille. Da er I ikke ilde bedragen.

Leonora. Al min Velfærd er i dine Hænder, Henrich!

Henrich. Da er den, min Troe, i slette Hænder.

Leander. Forsmaae ikke den Ring, min hierte Pernille!

Leonora. Forsmaae ikke den Tobaksdaase, lille Henrich!

Pernille. Hvad skal vi giøre, Henrich?

Henrich. Det lader saa ilde at være længe vred.

Pernille. Saa gaaer da strax hen, at bede hinanden om Forladelse.

Leander. Forlad mig, hierte Jomfrue! at jeg talede hende saa haardt til.

Leonora. Forlad mig ogsaa, kiære Leander! at jeg svarede Ham noget ubesindigen. *De omfavne hinanden.*

Pernille. Nu Henrich! nu har du faaet Penge paa Haanden, nu maa du give dig til Arbeide.

Henrich. Hun har ogsaa faaet Penge paa Haanden, lad nu see, hvad Hun kan giøre.

Pernille. Jeg er, disvar! ikke saa frugtbar paa Intriguer.

Henrich. Det er dog rart at finde en Kammerpige, som ikke intriguerer. Lad kun mig raade; men jeg maa have et Par Dages Tid.

Leonora. Ach, Henrich! den gamle Frier kommer her om en halv Time.

Henrich. Jeg takker Jomfruen for de høie Tanker, Hun har om min Capacitet; men en halv Time vil ikke forslaae for mig til saadant stort Værk. Alt, hvad her er at giøre imidlertid er, at I med grædende Taarer beder Hr. Jeronimus staae fra sit Forsæt, og hvis det ikke kan hielpe, da maa I giøre Jer upasselig paa en Dags Tid eller to, imidlertid hitter jeg nok paa Raad. Gaaer nu bort saa længe, og lad mig være lidt i Roe. *De gaaer.*

Sc. 2.

Henrich *spadserende.*

Jeg har en Hob Anslag i mit Hoved, men jeg veed ikke, hvilket er bedst. Leander maa enlevere Jomfruen. — Nei det er Lapperie. *Gaaer og spadserer igien.* Jomfruen maa sige, at hun laver til Barsel med Leander; — nei det er og Lapperie, det er kun Galgenfrist. *Spadserer igien.* Jomfruen maa rebellere mod sine Forældre; — nei,

det er ogsaa Lapperie: thi hun er alt for kleinmodig dertil. Spadserer igien. Jomfruen maa..... Nei, det er ogsaa Skarn; hvilken forbandet flyngelagtig Hierne jeg har. Spadserer igien. Ret nu troer jeg, at jeg hitter paa noget. Hr. Jeronimus er herunder, han skal hænges. Ja han er allerede hængt. Mig rinder noget i Sinde: Jomfrue Leonore er udi sin Barndom bleven opfostred hos Pernilles Moer; det samme gir mig Anledning til en Intrigue, som er uden Lige; men jeg maa have andre udi Ledtog med mig. Jeg maa hen at hverve tre à fire Ertzspidsbuber, som er værre end jeg. Men der seer jeg den gamle Skielm komme. Jeg maa gaae til Side, at han ikke seer mig.

Sc. 3.

Jeronimus narAgtig udpyntet. **Leonard. Magdelone.**

Jeronimus. Jeg har, min Troe, taalt hver Minut, siden jeg gik herfra. Jeg mener, naar Jomfruen seer mig saa smukt pynted, saa skal hun nok faae Lyst til mig. Men jeg maa banke paa.

Banker paa, og Forældrene kommer ud.

Magdelone. Velkommen igien, min kiære tilkommende Svigersøn! Han kommer hastigere, end vi havde ventet.

Jeronimus. Hvo, som er forlibt, min allerkiæreste Mama! gaaer for fulde Seil.

Magdelone. Det er mig kiært, at Han er forlibt.

Jeronimus. Gid det var Hendes Dotter ligesaa kiært!

Magdelone. Vær kun ingen Bekymring derover, hun skal nok blive forlibt. Han seer jo ud som en ny Fire-Skilling.

Jeronimus. Jeg takker Gud for en god Skabning. Jeg har ellers ikke været en ubehagelig Mand i min Ungdom.

Magdelone. Han er, saamænd, endnu ikke ubehagelig; men Gemyttet og Velstand er det meste, man maa see efter.

Jeronimus. Det er sandt, jeg sidder udi god Velstand, og jeg har, uden at rose mig selv, saa nobelt et Gemyt, som der kan ligge udi noget Menneske.

Magdelone. Hr. Jeronimus har ladet see Prøver derpaa. Men nu vil jeg strax kalde paa min Dotter, at Han udi Cenrum kan tale med hende. Leonore og Pernille, kommer ud! De kommer ud.

Magdelone. Hør, min Dotter! hvis du begegner den gode Mand ilde, og giør ham en suur Mine, skal jeg aldrig kiende dig for mit Barn. Nu forlader vi dig, at du kan tale med ham i Cenrum.

De gaaer.

Sc. 4.

Jeronimus. Leonora. Pernille.

Pernille sætter tvende Stole for Jeronimus og Leonora, og selv posterer sig, bag ved Jeronimi Stoel.

Jeronimus. Saasom jeg har af adskillige kiendelige Mærker fornummet, at Himmelen selv har beskikket mig Hende til min Glæde og Fornøielse udi min Alderdom, saa er jeg nu hidkommen, for at aabne mit Hierte for Hende, og at begiere Hende til min Ægtefælle.

Leonora. Det kan være, at Hr. Jeronimus har havt saadanne Indskydelser. Jeg derimod har fornummet af adskillige Mærker, at Himmelen ikke har beskikket mig Ham til Glæde og Fornøielse i min Ungdom.

Jeronimus. Jeg kan sige, min hierte Jomfrue! at jeg aldrig har tænkt paa at gifte mig, siden jeg mistede min sidste salig Kone, med hvilken jeg levede udi saadant kiærligt Ægteskab, saa at det rygtedes over den hele Stad.

Pernille. Jeg er uværdig en liden Part af Staden; men jeg har dog intet hørt tale derom.

Jeronimus. Jo det er bekiendt nok. Hvad jeg vilde, det vilde og den Guds Engel, og hvad den Guds Engel vilde, det vilde og jeg; saa at der var kun een Siæl udi tvende Legemer. Men ach! den halve Siæl er nu borte. Ach! Ach!

Leonora. Men var det da ikke bedst, at Hr. Jeronimus forblev udi eenlig Stand, paa det at de tvende adskilte halve Siæle kunde foreenes igien i det andet Liv?

Jeronimus. Det var saa mit Forsæt; men hvo kan modstaae Himmelens Villie?

Leonora. Men skulde det dog være mueligt at det kunde være Himmelens Villie?

Jeronimus. Ja, jeg har mange Prøver derpaa. Min salig halve Siæl sagde til mig paa sit Yderste: Græd ikke, mit Barn! du skal blive gift med en ung Jomfrue, som skal blive dig til Trøst i din Alderdom.

Pernille. Men nævnede hun da Jomfruen ved Navn, og sagde, at hun hedte Pernille?

Jeronimus. Ja mænd giorde hun saa; thi saa faldt hendes Ord: din Pernille skal være dig til Trøst i din Alderdom. Dette reflecterede jeg dog intet paa, førend jeg længe derefter saae Jomfruen første Gang paa Gaden; thi da var det ligesom En stak en Kniv i mit Hierte, og ligesom jeg hørede en Røst, sigende: der er den Jomfrue Pernille, som du skal blive lykkelig ved.

Pernille. Saavidt som jeg hører af alt dette, saa gaaer Hr. Jeronimus ikke ret; thi Jomfruen hedder Leonore.

Jeronimus. Hør Mademoiselle! jeg taler ikke til Hende, jeg taler til Jom-

fruen. Vender sig til Leonora igien. Og siden den Tid har den smukke Jomfrue Dag og Nat staaet mig for Øiene, saa at jeg ingen Roelighed har havt, førend jeg har faaet Tilsagn paa Hende af Hendes Forældre.

Pernille. Ach! hvad er der dog en Hob onde Mennesker udi denne Stad.

Jeronimus. Hvi saa?

Pernille. Der findes adskillige, som sige, at Hr. Jeronimus kom hid for at frie for sin Stedsøn.

Jeronimus. Det er usandfærdigt. Det er kun onde Menneskers Snak.

Pernille. Jeg siger det og; men om saa var, at man kunde bevise, at Han havde Commission at frie for sin Stedsøn, kunde det da være Himmelens Villie, at Han skulde frie for sig selv?

Jeronimus. Jeg taler med Jomfruen, Mademoiselle!

Leonora. Enten Hr. Jeronimus har havt saadan Commission eller ei, saa kan jeg sige dette, at jeg har allerede givet mit Hierte bort til Hans Stedsøn, Monsieur Leander.

Jeronimus. Jeg skulde ikke disrecommendere min Stedsøn; men jeg maa sige det, som Sanden er, at det er et Partie, som er Hende ikke tienligt.

Leonora. Han er min Lige moxen af Alder og af Stand, og jeg har fundet et redeligt Gemyt hos ham.

Jeronimus. Hvis Hun kiendte ham saa vel som jeg, da havde Hun ikke de Tanker.

Pernille. Er han Hr. Jeronimi Stedsøn?

Jeronimus. Ja vist, han er min Stedsøn.

Pernille. Man kan nok høre det paa Recommendationen.

Jeronimus. Hør, Mademoiselle! jeg taler med Jomfruen og ikke med Hende. Jeg siger dette, min kiære Jomfrue! Hun bliver ulykkelig med ham.

Leonora. Jeg vil vove paa det samme. Tilmed har jeg giort ham Ægteskabs-Løfte, som jeg ikke kan bryde.

Jeronimus. Det er skeed uden Hendes Forældres Samtykke, hvilken udfodres til saadant Løftes Gyldighed.

Leonora. Kan han vel vente sig andet, end et ulyksaligt Ægteskab, som Han vil twinge sig til?

Jeronimus. Ei, Jomfrue! mange lade sig trække til Brudeseng, men blive siden meget fornøiede.

Leonora. Han skal aldrig blive fornøied med mig.

Jeronimus. Den Bitterhed vil forgaae med Tidens Længde.

Pernille. Om der aldrig vare flere Horn til i Byen, saa skal I, min Troe, faae dem; *det skal jeg sørge for.*

Jeronimus. I skal ikke faae Lov til at komme inden min Dør-Tærskel.

Pernille. Jeg skal ind, om jeg skal ned igiennem Skorsteenen.

Leonora. Ach, Herr Jeronimus! jeg beder Ham med grædende Taarer, at Han staaer fra sit Forsæt.

Jeronimus. Det er mig ikke mueligt.

Leonora. Vil Han da giøre mig ulykkelig?

Jeronimus. Ingenlunde. Jeg vil heller giøre Hende lykkelig.

Sc. 5.

Leonard. Magdelone. Jeronimus. Leonora. Pernille.

Magdelone. Nu, min kiære tilkommende Svigersøn! hvordan er Han fornøied med min Dotter?

Jeronimus. Heel slet, Madame! thi hun har erklæret tydeligen, aldrig at ville elske mig.

Magdelone. Og jeg erklærer tydeligen, at Hun aldrig skal elske nogen anden. — Hør, du vanartige Menneske! gid jeg aldrig havde bragt dig til Verden, for den Hierte-Sorg, du giør mig.

Leonora. Gid jeg ogsaa aldrig var bragt til Verden, formedelst den Ulykke, mine Forældre vil styrte mig udi.

Magdelone. Er det Ulykke, at skaffe dig en brav bemidled Mand?

Leonora. Penge uden Fornøielse er kun et slet Boskab udi Ægtestand.

Magdelone. Ja, der har vi det. I forlibte Piger seer kun efter Ungdom og kiønne Ansigter; derudi mener I, Jer Fornøielse vil bestaae, men, naar den første Hede er over, begynder vi, men alt for silde, at begræde vor Daarlighed, saa at den heftige Kiærlighed forvandles til Had og Ueenighed i Ægteskab. Tvertimod, naar man gifter sig for at komme i Velstand, voxer Kiærligheden til jo meer og meer, saa at endogsaa den, som syntes grim tilforn, vil stikke i Øiene, saa tidt vi betragter den Velstand, han har sat os udi.

Leonora. Men, min hierte Mama!

Magdelone. Men, min hierte Dotter! Du est alt for ung til at dømme om din egen Velfærd. Dine Forældre seer bedre, hvad dig tiener, end du selv.

Jeronimus. Jeg haaber, at, naar vi have været gift en Maaned sammen, at hun ikke skal ville bytte mig med den galanteste unge Karl.

Magdelone. Det samme haaber jeg ogsaa, og derfor beder Hr. Jeronimus, at Han vil komme hid i Aften med Notario, for at underskrive Ægteskabs-Contracten.

Jeronimus. Jeg vil da hiem at giøre alting rede, for at være færdig til bestemte Tid.

Magdelone. Adieu saa længe! Kom nu kun ind, min Dotter, og lav dig til. Nu har du hørt Dommen afsagt.

De gaae ind.

Sc. 6.

Henrich allene.

Alting er i Beredskab. Jeg har hvervet tre Personer, som er Kiernen af det hele menneskelige Kiøn. Jeg gik forud, paa det at ingen skulde see mig gaae med dem paa Gaden; noget for samme Tid, som jeg faaer at høre, at Hr. Jeronimus kommer for at underskrive Ægteskabs-Contracten, skal Comoedien gaae an, og, naar det er skeed, skal Pernilles Moer komme her, for at aabenbare den hele Handel, og confundere den gamle Frier. Eet allene staaer mig for Øiene, om jeg skal aabenbare for Leander min Intrigue. Aabenbarer jeg ham den, saa blir Historien ikke nær saa anseelig, som den ellers kunde blive, og aabenbarer jeg ham den ikke, saa kan han maaskee bevæges til at forlade Jomfrue Leonore, og dermed forspille det hele Kort. Men jeg kiender hans gode ærlige Gemyt, og er vis paa hans Bestandighed; hvorfore jeg intet vil aabenbare ham, paa det at hans Dyder kan skinne desmeer. Men der seer jeg disse hæderlige Mænd komme.

Sc. 7.

Henrich. Tre Gaudiebe.

Henrich rangerende dem i Orden. Mandhafte og Høilærde Mænd! Her er det Sted, hvor I skal vise Prøver paa Jer Forstand og Dygtighed. Eders berømmelige Blessurer viser, at I ere alle erfarne Mænd, der ikke behøver at opmuntres og undervises af en ulærd ringe Person, som jeg, hvorfore jeg allene har kaldet Jer sammen, for at vise Jer Stedet, hvor denne berømmelige Gierning, som jeg har for, skal bedrives. En af Jer skal agere Munk, en anden en gammel Kiærling, den tredie en Notarius. Maatte jeg spørge om Hans Navn?

Første Gaudieb med Plaster paa Øiet. Mit Navn er Brenneisen.

Henrich. Det er et Navn, som promitterer, at der er noget godt hos Ham. Hvilken Person vil Han paatage sig?

Første Gaudieb. Jeg vil nok være Notarius; thi jeg har studeret mine Jura med saadan Iver, at jeg har mistet mit ene Øie, hvorvel onde Mennesker sige, at jeg har faaet den Skade af den Trætighed, som jeg engang havde med en Byefoged.

Henrich. Godt. Hvad er Hans Navn, Monsieur?

Anden Gaudieb med en Pukkel. Mit Navn er Nadelzier.

Henrich. Kan Han tage sig paa at være Munk?

Anden Gaudieb. Ja, det er min ringeste Konst; men det maa skee i Dag, thi i Morgen faaer jeg ikke Stunder, eftersom jeg skal hen og aflægge nogle eedelige Vidnesbyrd for trende differente Retter.

Henrich. Kiender I da de Folk, I skal sværge for?

Anden Gaudieb. Ach nei! jeg tiener alle Mennesker.

Henrich. Det bekiender jeg er et stort Mærke paa Tienstagtighed. Men hvad er Hans Navn, Monsieur?

Tredie Gaudieb med en Krykke. Mit Navn er Galgenfrist.

Henrich. Han kommer til at agere den gamle Kiærling, efterdi Han bruger Krykker. See der, I gode Venner, der har enhver af Jer en Ducat paa Haanden; naar Intriguen er spilled, skal I faae dobbelt saa meget. Giører Jer nu færdige til jeg varer Jer ad, og, naar Tid er, skal jeg komme til Jer, for at føre Jer an.

Act. 3.

Sc. 1.

Henrich, som en Munk. **Nadelzier,** som Munk. **Leonard. Magdelone.** Siden **Brenneisen,** som Notarius.

Henrich. Hold nu kun gode Miner, og lad mig føre Ordet. Her skal vi have Manden i Tale. Banker paa.

Leonard. Vil disse ærværdige Patres tale med mig?

Henrich. Maatte jeg tage mig den Frihed at spørge om Hans Navn? Er I ikke Hr. Leonard?

Leonard. Jo, mit Navn er Leonard.

Henrich. Hedder Hans gode Kiæreste ikke Magdelone?

Leonard. Jo, hun hedder Magdelone.

Henrich. Maatte jeg videre spørge, om Han ikke har en Dotter ved Navn Leonore?

Leonard. Jo hun hedder Leonore. Jeg hør, Hr. Pater kiender mit hele Huus.

Henrich. Maatte jeg videre spørge, om han mener, at det er Hans Dotter?

Leonard. Er jeg hendes Far, saa maa hun endeligen være min Dotter.

Henrich. Bene, lidt Taalmodighed, min Herre! Maatte jeg fremdeles spørge, om Han ikke mener, at have en Pige ved Navn Pernille?

Leonard. Jo, min Siæl, baade har jeg, og mener jeg at have saadan Pige.

Henrich. Maatte jeg videre spørge, om samme Pige ikke mener, at have en Moer, ved Navn Lucie?

Leonard. Men maatte jeg videre spørge, om Hr. Pater mener, at jeg er skabt til at spille Giek med.

Henrich. Ingenlunde, min Herre! Alle disse Spørgsmaal ere ikke omsonst. Jeg og denne ærværdige Pater Merian ere hidkomne for at aabenbare en selsom Historie, som vil rygtes over det hele Land.

Leonard. Hvad skal det da være?

Henrich. En Historie, som vil give Anledning til Reformation udi en Sædvane, hvis Misbrug man heraf seer.

Leonard. Jeg kan intet sige derom, førend jeg hører det.

Henrich. Vor hele Orden har i Sinde at forestille Øvrigheden, at den samme onde Skik maa afskaffes.

Leonard. Ach! jeg beder, ærværdige Pater vil giøre det kort; thi jeg brænder af Begierlighed efter at vide, hvad det er.

Henrich. En gammel Kone, ved Navn Lucie, som boede en halv Miil udenfor Byen, blev udi disse Dage syg, og derfor havde Bud efter mig, saavelsom efter denne ærværdige Pater Merian, for at aabenbare noget, som laae hende paa Hiertet, hvilket ogsaa skedte. Det samme var Hr. Leonard og Hans Huus angaaende.

Leonard. Hvad var det da? ærværdige Pater!

Henrich. Det understaaer jeg mig ikke at sige Ham.

Leonard. Ach Himmel! hvortil tiener da dette Præludium?

Henrich. Jeg vil nok sige ham det, men med Condition, at Han lover mig først, at Han ikke vil giøre hende nogen Skam i hendes Grav.

Leonard. Er hun da død?

Henrich. Ja, hun er baade død og begraven.

Leonard. Det er dog meget, at hendes Dotter, som er hos mig, intet Bud har faaet derom.

Henrich. Aarsagen dertil skal min Herre let begribe, naar Han faaer Historien at høre.

Leonard. Lad mig da faae Historien at høre.

Henrich. Lover Han mig da først, at Han ikke vil hevne sig paa det døde Legeme?

Leonard. Hvad kunde det nytte mig? *Jeg lover* Ham paa min Ære, at jeg aldrig skal giøre hende nogen Skam i hendes Grav.

Henrich. Godt! saa skal jeg da aabenbare det altsammen. Da vi komme til hende, faldt hun i bitter Graad, og endeligen sagde: Ærværdige Fædre! der ligger mig noget paa Hiertet, som jeg maa aabenbare, førend jeg døer. Hr. Leonard, en fornemme Borger her i Staden, betroede mig sin spæde Dotter til Opfostring, da han for femten Aar siden reisede til Tydskland. Jeg selv havde en Dotter af samme Alder, som var samme Hr. Leonards Barn ikke uliig, hvorudover jeg besluttede, for at sætte min egen Dotter udi Velstand, ved deres Tilbagekomst at give hende ud for deres Dotter, hvilket ogsaa skedte, efterdi Forældrene vare forsikkrede om min Ærlighed, saa at derfor den, som de holder for deres Tienestepige, er deres rette Dotter. Denne Misgierning, sagde hun med grædende Taare, griller mig nu paa mit Yderste; hvorfore jeg beder Eder at aabenbare det, paa det, at det forskudte Barn kan komme til sin Ret igien. — Dette er saaledes vort Ærende, og tilligemed at begiere, at det døde Legeme ingen Skam maa vederfares, hvilket vi lovede hende, førend hun døde.

Leonard. Ach Himmel! hvilken uhørlig Gierning!

Magdelone. Ach! mit hele Legeme zittrer.

Henrich. Jeg holder mig til det Løfte, mig er giort.

Leonard. Hvad kan det nytte, at hevne sig paa et dødt Legeme?

Brenneisen kommer.

Henrich. See! der kommer Notarius, som efter Begiering har antegnet Bekiendelsen. Velkommen, Hr. Notarius! Vil Han være af den Godhed, at vise Hr. Leonard den Bekiendelse, som er antegned om de forbyttede Børn.

Magdelone. Leonore og Pernille! kommer ud!

Sc. 2.

Leonora. Pernille. Personerne af forrige Scene.

Leonard omfavnende Pernille. Ach! Kom hid, min Allerkiæreste! og lad mig omfavne dig.

Pernille. Hvad nu, Hr. Leonard! Seer Han ikke, at Fruen er tilstede? Mener Han, at hun taaler saadant?

Magdelone. Jeg ikke allene taaler det, men omfavner dig ogsaa selv.

Pernille. Hillemænd! hvilken Stierne har jeg ikke paa Himmelen i Dag. Hvad godt har jeg giort, efterdi Fruen giør mig saadanne Caresser?

Magdelone. Kald mig ikke Frue eller Madame, kald mig Moder!

Pernille. Det er noget gammeldags at sige Faer og Moer til sit Herskab.

Henrich. Veed Hun vel, hvem Hun er?

Pernille. Jeg skulde mene, efter at jeg har havt den Ære at omgaaes med mig selv saa længe, at jeg skulde vide, hvem jeg er.

Henrich. Ach den Stakkel! Hun kiender sig ikke selv.

Pernille. Det har jeg endelig tilfælles med de fleste Mennesker. Jeg troer, hvor fuldkommen Hr. Pater er, saa kiender Han sig maaskee ogsaa ikke ganske selv.

Henrich. Det er ikke saadan Slags Kundskab, jeg mener. Men Hun kiender ikke Hendes Stand. Hun er Jomfrue her i Huset.

Pernille. Ja, i visse Maader kan jeg kaldes Jomfrue, efterdi jeg har min Jomfruedom ubeskaaren endnu.

Henrich. Hun er ikke allene Jomfrue, men en fornemme Jomfrue og Dotter her i Huset.

Pernille. Hvad? Er jeg Dotter i Huset?

Leonard. Ja, du est vor Dotter; thi her er en forunderlig Historie aabenbaret i Dag af disse ærværdige Mænd. Den Kone, som du holdt for din Moer, har bekiendt paa sit Yderste, at du est vort eget Barn, og at Leonore er hendes.

Pernille. Ach, Herre! vil I troe saadant?

Henrich. Ingen Bekiendelse er troværdigere end den, som En giør paa sit Yderste. Bekiendelsen er giort for mig og Pater Merian, som her staaer.

Pernille. Jeg var tilfreds, den var giort for Pater Merian eller Timian, saa troer jeg den ikke.

Leonard. Jo, min Dotter! Tingen er rigtig, thi her er Notarius tilligemed, som har antegned den.

Pernille. Ach Himmel! hvad hører jeg?

Leonora. Ach! jeg er færdig at døe af Forskrækkelse.

Magdelone. Kommer hid ind lidt, I gode Herrer! at vi kan læse den hele Act, og overlægge med hinanden, hvad derved er at giøre; thi det er en Sag, som behøver gode Mænds Raad.

De gaaer alle ind, foruden Leonora og Pernille.

Sc. 3.

Leonora. Pernille.

De staaer længe med nedslagne Hoveder.

Leonora. Al Sands er mig forgaaen, saa jeg veed ikke, hvad jeg skal sige.

Pernille. Ach hvilken selsom og underlig Hændelse!

Leonora. At see sig paa eengang berøved Forældre, Velstand, Kiæreste, og det saa uformodentligen.....

Pernille. Om noget Menneske er bleven forskrækket af en usædvanlig Lykke, saa er det jeg.

Leonora. Dette overgaaer al menneskelig Taalmodighed.

Pernille. Jeg kan aldrig finde mig udi dette.

Leonora. Jeg blues ved at see paa noget Menneske, og allermeest paa Hende.

Pernille. Min allerkiæreste Jomfrue!

Leonora. Ach kald mig ikke Hendes Jomfrue! Hun veed jo nu, hvem jeg er.

Pernille. Hun er og skal være hos mig det, Hun stedse har været.

Leonora. Jeg beder med grædende Taare om Forladelse for den Opførsel, jeg har brugt mod Hende; men det er skeed af Uvidenhed.

Pernille. Ach Jomfrue! tael ikke saaledes, mit Hierte brister i mit Liv.

Leonora. Jeg faaer vel herefter vænne mig til saadan Tale-Maade.

Pernille. Jeg skal aldrig aflade at være Hende underdanig, som tilforn.

Leonora. Tiderne vil ikke tillade det.

Pernille. Hvad som jeg har været vant til fra Barnsbeen, det hverken vil eller kan jeg vænne mig fra.

Leonora. Og hvad som Natur og Lov byder, derudi bør jeg skikke mig.

Pernille. Ach! det smerter mig inderlig, at høre Hende tale saaledes.

Leonora. Jeg bør ikke tale anderledes; thi jeg er nu ikke andet, end en fattig Tienestepige.

Pernille. Hun er min Jomfrue og mit Herskab, som Hun alle Tider har været.

Leonora. Det har jeg aldrig været, men allene bildet mig saadant ind.

Pernille. Vil Hun da ikke agte og antage mig som en Søster?

Leonora. Det er noget, som er Hende uanstændigt.

Pernille. Ach! plag mig da ikke mere, allerkiæreste Jomfrue! jeg døer af Sorg, hvis Hun i det ringeste ikke under mig den Trøst, at jeg maa ansees som Hendes Søster.

Leonora. Efterdi Hun trænger saa meget derpaa, saa tør jeg ikke meer vægre mig derfor.

Pernille. Giv mig da Hendes Haand derpaa.

De omfavne hinanden og græde.

Sc. 4.

Leonard. Magdelone. Henrich, som Munk. **Brenneisen,** som Notarius. **Rudelzier,** som Munk. **Leonora. Pernille.**

Leonard. Tingen er saa klar, at ingen kan twile derom. Nu staaer kun tilbage at vide, hvilke Messures vi udi denne Tilfælde skal tage. Derom maa jeg høre disse gode Mænds Betænkende.

Brenneisen. Mig synes, at, saasom Banen er stærkere end Naturen, og Forældrene har fra Barnsbeen holdet den Urette for deres egen Dotter, og optugtet hende derefter; saa er det billigt, at hun bliver den, hun stedse har været holden for; thi den ene vil skikke sig lige saa lidet i sin usædvanlige Lykke, som den anden udi sin uformodende Ulykke. Dog underkaster jeg min Mening denne ærværdige og høi-oplysede Paters Dom og Betænkning; thi han har tilforn ladet see sin Skiønsomhed i at dømme udi mange dislige vigtige Sager.

Henrich. Jeg er herudi ikke af Tanke med Herr Notario; thi ingen kan udelukkes fra den Ret, som Gud og Naturen ved Fødselen har givet.

Leonard. Men ærværdige Pater! er saadan Casus ikke tilforn forefalden, og har Lovkyndige ikke skrevet noget derom, som kan heri tiene til Rettesnoer?

Henrich. Den er baade decideret efter verdslig og geistlig Ret. Hører først, hvad den lærde romerske Keiser Calburius skriver derom. Ordene ere disse: Pes, aries, paries, palmes, cum limite stipes. Det er paa vort Sprog: En Fader kan aldrig lade af at være Fader, og et Barn aldrig aflade at være Barn.

Leonard. Det er tydelig nok.

Henrich. Den geistlige Ret er endnu tydeligere. Hører, hvad Christophorus Columbus udi hans tredie Capitel siger derom.

Leonard. Christophorus Columbus var jo en Skipper?

Henrich. Nei denne ikke; det var ellers hans Fætter. Han var Erke-Bisp udi Trapezundt, og har meget grundigen tracteret den Materie. Hans Ord derom ere disse: Arma virumque canumque docilis solertia vincit.

Leonard. Hvad vil det sige?

Henrich. Det vil sige saa meget, at de Forældre, som udi saadan Tilfælde forkaster deres rette Børn, ere værre end Hunde.

Leonard. Hører du vel, min Hierte! hvad Erke-Bisp Columbus siger? Det er meget haardt.

Magdelone. Det er tydeligt nok. Vi maae følge den Regul.

Brenneisen. Eftersom jeg hører saadan Autoritet baade af den geistlige og verdslige Ret, saa staaer jeg ogsaa fra min forrige Mening.

Magdelone til Leonora. Giv dig tilfreds, mit hierte Barn, vi skal aldrig slaae Haanden af dig. Leonora græder. Græd ikke mit Barn! vi skal nok have Omsorg for din Velfærd. Og du, mit forlorne Faar, hofmodige dig ikke af denne din Lykke, og for alting kast ikke Foragt paa den, som du ideligen har holdet for dit Herskab.

Pernille. Jeg kan og skal aldrig glemme den Ærbødighed, jeg er vant til at have for hende; og om hendes Modestie ikke tillader mig at omgaaes hende paa forrige Maade, vil jeg i det ringeste elske og ære hende som min Søster.

Magdelone. Det giør du ret udi, mit Barn! Men hillemænd! der kommer Herr Jeronimus. Denne Historie vil ganske forvirre ham.

Sc. 5.

Jeronimus. Personerne af forrige Scene og **en ret Notarius.**

Jeronimus. Jeg kommer efter Aftale for at giøre Ende paa denne Sag, og haaber, at den gode Jomfrue nu er bragt til bedre Tanker.

Magdelone. Jeg haaber, at der skal ikke findes meer Vanskelighed paa hendes Side.

Jeronimus. Det skal være mig usigeligen kiært.

Magdelone. Men, Herr Jeronimus! her er nyligen aabenbared en Historie, som temmeligen har forrykket vore Concepter. En gammel Kone, som vi betroede vor Dotter til, da vi reisede til Tydskland, har nyligen bekiendt paa sit Yderste, at hun ved vor Tilbagekomst gav os tilbage sin Dotter for vor egen, og, som vi bare ingen Tvil om hendes Ærlighed, og Børnene derforuden lignede hinanden baade udi Alder og Skabning, saa har vi opdraget hendes Dotter som vort rette Barn, og tracteret vor egen Dotter som en Tienestepige.

Jeronimus. Men kan man fæste Troe til saadant?

Henrich. Bekiendelsen er giort for os, og her er Notarius, som efter Begiering har antegned den.

Jeronimus. Ach hvilken forskrækkelig Historie!

Magdelone. Den har giort os ganske forvirrede; men Herr Jeronimus lider ikke derved; thi saasom Han allene har af puur og reen Kiærlighed beilet til denne vor formeente Dotter, saa kan det være Ham lige meget, af hvad Stand og Vilkaar hun er.

Jeronimus. Men maatte jeg spørge, hvem af disse To, De herefter vil holde for Deres Dotter?

Magdelone. Det er klart, at vi bør holde den for rette Barn, som er det ved Fødselen.

Jeronimus. Men hvilken af dem skal være deres Arving?

Henrich. Om jeg maatte sige saa, min Herre! saa er dette Spørsmaal noget eenfoldigt. Den, som ved Fødselen er berettiget til at kaldes Dotter, er ogsaa berettiget til al anden Herlighed, som følger et Barn, saa at hun bør allene have alt, hvad som Forældrene efterlade, og iligemaade, hvad som af andre kan være testamentered som til Leonards Dotter. Saadant lærer os den naturlige Billighed, saadant viser os ogsaa baade den geistlige og verdslige Ret.

Magdelone. Det er haarde Ord, som Erke-Bisp Columbinus fører derom.

Jeronimus. Hør, Herr Leonard og Madame! saa bindes jeg paa samme Fundament til ingen anden uden den, som er befunden at være Deres rette Dotter.

Leonard. Men Herr Jeronimus har bevidnet, at Han har friet allene af Kiærlighed til hendes Person.

Jeronimus. Jeg har fried til Herr Leonards Dotter, og den samme holder jeg mig til.

Leonard. Saadanne vare ikke Hans Ord, Herr Jeronimus!

Jeronimus. Hvad mine Ord var eller ei, det kan jeg ikke erindre; men mine Tanker vare ikke, at frie til en Tienestepige.

Magdelone. Herr Jeronimus har Ret, skal det ene iagttages, saa maa og det andet; vi har antaget ham som vor Svigersøn, og det kan han ikke blive, med mindre han faaer vor Dotter.

Leonard. Men hierte Kone!.....

Magdelone. Men, min hierte Mand! jeg vil ingen Sliddersladder høre. Han har friet til vor Dotter, og han skal ogsaa have hende.

Sc. 6.

Leander. Personerne af forrige Scene.

Henrich sagte. Men der seer jeg Leander komme. Det er saa meget disbedre, hvis han ellers vil holde Stand, hvorom jeg dog aldeles ikke tviler.

Leander. Forlader mig min Dristighed! der er et Rygte i Byen, Deres kiære Datter til Præjudice, og, som jeg er øm over hendes Reputation, saa kommer jeg hid for at underrettes derom.

Leonard. Er det allerede saa hastigen rygtet?

Leander. Ja, det hele Naboelav mumler om noget, som synes at være utroeligt.

Leonard. Det er alt for sandt, min Herre! Den, som vi har holdet for vor Tienestepige, er befunden at være vor rette Dotter, og den, som vi har holdet for vort Barn, er Dotter til en gammel Kone, hvilken har paa sit Yderste giort denne Bekiendelse for denne Notario, samt disse ærværdige Fædre, som her staae.

Leander. Hvilket selsomt Eventyr!

Leonard. Det maa være en behagelig Forvandling for Hr. Leander; thi nu kan Han, uden Hinder, faae den Person til Ægtefælle, som Han saa høit elsker.

Leander. Det være langt fra, at jeg vilde splide den Foreening, som er mellem hende og min Stedfader.

Jeronimus. Det være ogsaa langt fra, at jeg vilde splide den Foreening, som er mellem hende og min Stedsøn.

Leander. Det er alt for stor Godhed; men jeg beder, min hierte Faer ingen Complimenter vil giøre.

Jeronimus. Det er alt for stor Godhed af Ham, og jeg beder ogsaa, at Han ingen Complimenter bruger.

Leander løfter paa Hatten. Ei sans façon, kiære Stedfader! vi maa ikke holde hinanden for fremmed; tag Han kun Pigen, som Han elsker, og jeg, for at føie Ham, vil blive ved Hr. Leonards Datter.

Jeronimus løftende ogsaa paa Hatten. Ei sans façon, Hr. Stedsøn! det skal ikke regnes saa nøie blandt os; tag Han kun Pigen, og jeg, for at føie Ham, vil blive ved Jomfruen.

Henrich sagte. Hillemænd! nu zittrer mit hele Legeme.

Leander. Det var uforsvarligt, at ville gaae sin Fader i Forkiøb.

Jeronimus. Det var ogsaa uforsvarligt, at ville gaae sin Søn i Forkiøb.

Leander. Jeg giør det aldeles ikke. Jeg veed, hvad Lydighed jeg er pligtig den, som er mig udi Faers Sted.

Jeronimus. Jeg giør det ogsaa aldeles ikke; thi jeg veed, hvad Kiærlighed jeg er den pligtig, som er mig udi Søns Sted.

Leander. Jeg veed, at I elsker hende saa høit.

Jeronimus. Jeg veed ogsaa, at I elsker hende saa hierteligen.

Leander. I har jo selv sagt, at Jer Kiærlighed er af Himmelens Indskydelse, og at I har ligesom Ordre herovenfra at elske hende.

Jeronimus. Det er sandt nok; men jeg har havt andre Aabenbaringer siden; thi da jeg faldt i Søvn i Dag paa min Lænestoel, syntes mig at høre en Røst med disse Ord: Bedrøv ikke din Stedsøn Leander, og berøv ham ikke den Person, som han har fæstet sit Hierte til.

Leander. Hvad heller min Faer havde

det Syn paa en Læneſtoel eller en Natſtoel, saa er det en Drøm af ingen Betydelse.

Jeronimus. Man maa ikke aldeles forkaste Drømme.

Leander. Saadan Drøm er ikke uden en intetbetydende Phantasie; thi Himmelen kan ikke være sig selv imod. Min Faer har jo engang havt Indskydelse, at Han skulde have den Jomfrue, som Han nu vil forlade.

Jeronimus. Disputeer du kun, min Søn, saa meget som du vil; jeg giør imidlertid, hvad jeg vil.

Leander. Hører, I gode Forældre og andre nærværende godt Folk! hvad jeg hidindtil har sagt, er allene for at lægge tydeligen for Dagen min Stedfaders Utroeskab; thi jeg haver intet menet af alt dette, som jeg har sagt. Jeg elsker Jomfrue Leonore efter denne Forandring lige saa høit som tilforn, saasom allene hendes Person, men ikke hendes Stand og Vilkaar har behaget mig.

Henrich sagte. Ach nu kommer jeg mig igien.

Leander. Min Stedfader derimod har ladet see, at han ikke har elsket Personen, men hendes Penge, hvorfor hun er ikke saadan dydig Jomfrue værd.

Jeronimus. Snak du kun saa meget, som du vil, naar jeg kun maa beholde Hr. Leonards Datter.

Henrich. Denne Ædelhiertighed, som Hr. Leander her lader see, er rar og priisværdig; og nu haaber jeg, min kiere Jomfrue! Hun har forvundet den Sorg, som den uformodentlige Forandring nyligen foraarsagede Hende.

Leonora. Ach nei! det er alt for høit for mig at tragte efter udi denne min ringe Tilstand.

Leander. Hør, min kiære Jomfrue! paa det at min Tale ikke skal agtes for Skrømt, og Hun ingen meer Aarsag skal have at tvile om mig, saa beder jeg, at saasom den Notarius er tilstede, som min Stedfader har bragt med sig, at vor Ægteskabs-Contract strax maa skrives.

Magdelone. Det kan skee, min Herre, og han kan tilligemed skrive Ægteskabs-Contract mellem Hr. Jeronimus og min Dotter.

Leonard. Denne Dag har været en forunderlig Dag, fuld af Glædes og Sorgs Omvexling. Kom, Hr. Notarius! og fuldfærdige disse tvende Contracter.

Notarius sætter sig ned at skrive.

Jeronimus. Det er jo ganske vist, at den fortabte og igienfundne Dotter skal være Deres eneste Arving.

Magdelone. Ja vist, efterdi hun er vort eneste Barn, saa skal hun ogsaa være vor eneste Arving.

Henrich sagte. Nu hører jeg Klokken slaae, nu er paa Tiden, at den gamle Lucie, som jeg har bestævnt, skulde komme.

Leonard. I elskende Personer, gaaer nu hen og giver hinanden Hænder. De give hinanden Hænder, og gratuleres af de Nærværende. Denne Dag saa temmelig sort ud paa alle Kanter, men Udgangen er saaledes, at den ikke kunde ønskes behageligere. Himmelens Forsyn har villet, at denne Historie skulde aabenbares just i Dag, paa det at disse tvende af Kiærlighed sammenknyttede Hierter ikke skulle adskilles.

Medens han taler, staaer Jeronimus og caresserer sin unge Brud.

Magdelone. Det banker stærkt paa Dørren; jeg maa see, hvem det er.

Kommer løbende tilbage, skriger og falder paa Knæe.

Leonard. Hvad er paa Færde, min hierte Kone?

Magdelone. A.... A.....

Leonard. Jeg maa hen og see, hvad der var udi Gangen, som forskrækkede hende.

Kommer ogsaa løbende tilbage, falder paa Knæe og skriger.

Leander. Hvad saae Han, Hr. Leonard?

Leonard. A.....

Pernille. Jeg er ikke saa bange. Jeg maa see, hvad det er.

Kommer ogsaa tilbage, falder paa Knæe og skriger.

Leonora. Hvad kan det da være, som forskrækker dem saa?

Pernille. A.....

Leander. Nu maa jeg engang forsøge. Jeg seer ingen, uden en gammel Kone. Kom ind, Moerlille!

Sc. 7.

Lucie. Personerne af forrige Scene.

Lucie. Er I saa bange for mig, Børnlille!

De skriger alle tillige.

Leander. Hvem er I, Moerlille?

Lucie. Jeg er Moer til denne Pige, som er her i Huset.

Jeronimus falder ogsaa paa Knæe og skiælver, og Leander holder Tørklædet for Øinene.

Notarius. Her maa endeligen være nogen Vildfarelse. Jeg maa examinere lidt denne gamle Kone. Hør Moerlille! hvorfor ere alle saa bange for Hende?

Lucie. Jeg veed, min Troe, ikke. Jeg har været nogle hundrede Gange her i Huset.

Notarius. Hvorfore ere I andre godt Folk saa bange for at see en gammel Kone?

Jeronimus. Ach! det er en Giengan-ger, Hr. Notarius!

Notarius. Er I da en Gienganger?

Lucie. Det maa I selv være.

Notarius. Saa gak da hen til Folkene, som I kiender, og siig dem, hvem I er.

De kriger igien.

Notarius. Kiender I, ærværdige Pa-tres, denne gamle Kone?

Henrich. Jo vi kiender hende, bisvær! alt for meget.

Notarius. Hvi saa?

Henrich. Det er en død Kone, Hr. No-tarius! som er opstaaen igien.

Lucie. Hvad? Er jeg død? Er det vel mueligt, at jeg skal høre mit ærlige Navn og Rygte saa forkleined?

Henrich. Ja vist er I død.

Lucie. Det skal en Skielm sige mig paa.

Henrich. Baade denne min Confrater, saa vel som den anden Notarius, kan vidne med mig, at I døde for to Dage siden, og blev begraven i Gaar.

Lucie. Hvad siger I? vil I narre en gammel Kone?

Henrich. Gak fra mig du ureene Aand!

Lucie. Ach din Skielm! jeg skal lære dig, hvad det er at.....

De brydes sammen saalænge, indtil hun faaer Munke-Kappen af Henrich, saa at han bliver staaende i sin Liberie-Kiole.

Leander. Ach Himmel! hvad seer jeg? Det er jo min Tiener Henrich. Henrich!

Henrich. Ja Herre, det er mig person-ligen.

Leander. Hvordan est du kommen i den Dragt?

Henrich. Hvis jeg ikke havde paataget mig den Dragt, havde I ikke faaet den Kone.

Leander. Paa den Maade saa er den hele Historie opdigted?

Henrich. Ja, hvad andet?

Jeronimus. Hvad? Er Historien op-digted?

Henrich. Ja vist er Historien opdigted; Monsieur Leander har faaet Leonards Dat-ter, og Hr. Jeronimus er gifted med Tiene-ste-Pigen.

Jeronimus. Det skal i Evighed ikke skee.

Henrich. Jeg forsikkrer ogsaa, at det ikke skal skee; thi det er alt skeed.

Jeronimus til den rette Notarius. Hr. No-tarius! sket ud Contracten igien.

Notarius. Man spiller ikke saa med publiqve Acter.

Jeronimus. Jeg vil ikke allene have Contracten til intet giort, men endogsaa denne Skielm hængt.

Henrich. Det var Synd, at jeg skulde hænges for saadan priisværdig Gierning.

Jeronimus. Ach! jeg gaaer fra min Forstand over dette. Hæng ham, Hr. No-tarius!

Notarius. I maa hænge ham selv. Jeg er ingen Bøddel.

Jeronimus. Ingen Love kan forbinde mig at holde en Contract, naar der er saa-dan Sviig under.

Henrich. Ingen har bedraget Hr. Je-ronimus, uden Han selv. Han tog sig paa at frie for sin Søn; men friede for sig selv, foregav, at Han havde Himmelens Indsky-delse til saadan Falskhed. Han sagde, at Han elskede allene hendes Person, og ei saae efter hendes Stand og Vilkaar; men, da Han hørte, at en anden skulde arve, vendte Han strax skammeligen Kaaben om, hvor-fore Han har faaet den Løn, som Han har forskyldt.

Jeronimus. Ach, Hr. Notarius! skaf mig Ret.

Notarius. Mit Raad er, at I gaaer hiem med Jer unge Bruud, og mager det saa, at denne Historie ikke bliver bekiendt; thi kommer det for Retten, bliver I ikke allene dømt til hende, men taber ogsaa Jer Navn og Rygte.

Pernille. Giv dig tilfreds, min Engel! og lad os gaae hiem.

Jeronimus. Gak Pokker i Vold. Jeg har med Jer ikke at bestille.

Henrich. I faaer vel at tage hende hiem.

Jeronimus. Ach din Forræder!

Henrich. Hør, Hr. Jeronimus! I maa takke mig til, fordi jeg har skaffet Jer saa-dan en smuk Pige. I var hende, min Troe, ikke værd.

Notarius. Jeg raader Hr. Jeronimus, at Han tager sin unge Bruud med sig; thi giør Han noget Væsen af denne Sag, kan Han derover geraade i stor Ulykke.

Magdelone. Paa det at Hr. Jeroni-mus skal intet have at klage, saa giver vi Pigen to tusinde Rixdaler til Medgift.

Jeronimus. Jeg maa skikke mig herudi. Kom lar os gaae hiem.

Henrich. En god roelig Nat, Hr. Jero-nimus! — Dette er et af mine Mester-

stykker. Jeg har her ved eet Greb befordret tvende forlibte Personers Kiærlighed, giort en fattig Tieneste-Pige til en riig Madame, og straffet en gammel Skalk, som er falden selv i den Grav, han har gravet for andre, saa at jeg vil give enhver Lov til at trykke den hele Historie og at sætte derunder: Henricus fecit.

Anmærkninger.

S. 458. Scenen i dette Stykke kan efter indre Kiendemærker ikke bestemt angives. Den synes ret vel at kunne være i Kiøbenhavn; thi de i 3die A. 1ste Sc. optrædende Munke støde egentlig ikke an mod Kiøbenhavnsk Costume, da ogsaa paa den Tid var en catholsk Menighed i Hovedstaden. Dog kunde en heel Munke-Orden dengang ikke længer findes i Danmark, og vilde man altsaa lægge Vægt paa Henrichs Replik under Forklædningen som Munk (S. 468): „Vor hele Orden har i Sinde at forestille Øvrigheden, at den samme onde Skik maa afskaffes“; saa maatte man søge et andet Land, hvor Scenen sandsynligere kunde tænkes. Dertil har Holberg selv givet Anviisning i hans danske Epistler (Tom. 4, S. 110, Epist. 331), hvor han ivrer mod Mødre, der udsætte deres Børn hos Fremmede og lade dem opamme ved andres Bryst (en Uskik, han allerede i Niels Klim havde erklæret sig imod, og som ogsaa har givet ham Anledning til nærværende Stykke). Det ovennævnte Sted i Epistlerne er følgende: „Jeg haver viist i min Underjordiske Verdens Beskrivelse, at alle, indtil de fornemmeste Damer, i det Fyrstendom Potu selv opammede deres Børn. Jeg haver ogsaa anført vigtige Aarsager til saadan Skik. En Philosophus hos Gellius taler heel grundigen herom“..... (Nu anføres Philosophens Ord hos Aulus Gellius, der sluttes saaledes): „„Intet er derfor mindre naturligt, end at negte Børn den Føde, som Naturen allene dertil haver begavet Mødrenes Bryster med, og intet er mere lastværdigt, end at lade dem opklække ved fremmed Skiøge-Melk.““ „Saadant (bliver Holberg ved) seer man dog nu omstunder at skee udi de fleste Lande; og udi de franske Stæder gaaer man dermed saa vidt, at man strax efter Fødselen skikker spæde Børn ud paa Landet, for der af fremmede Qvinder at opklækkes; hvilket en og anden Gang haver givet Anledning til Børnenes Forbyttelse, og haver saadant Uheld givet mig Materie til det Skue-Spil, som kaldes Pernilles korte Frøken-Stand“.... Man kunde da efter denne Yttring forestille sig Scenen i Frankrig og lige saa vel tænke sig „den fornemme Borger Hr. Leonard“ (A. 3, Sc. 1, S. 468, Sp. 2) og hans Frue foretagende en Reise og et længere Ophold i Tydskland (S. 462 o. fl. St.) fra Frankrig, som fra Danmark.

S. 467. Sc. 7. Henrich. Tre Gaudiebe. I alle de ældre Udgg., før Rahbeks Udg. af Holbergs Udvalgte Skrifter, staaer over denne Scene „Fire Gaudiebe“; men allerede de tre ere for mange, thi den tredie (Galgenfrist), der af Henrich i Scenens sidste Replik overdrages at agere den gamle Kiælling, er blot kommen med ved en Uagtsomhed af Digteren og kommer ikke til at spille sin Rolle. Man maa altsaa ved Opførelsen udelade saavel hele denne „Tredie Gaudieb“, som de Ord i Henrichs næstsidste Replik: „Men hvad er Hans Navn, Monsieur?“ tilligemed den derpaa følgende og de to første Linier („Han — Krykker“) af Henrichs sidste Replik. Det er nemlig Pernilles Moder selv, den virkelige Lucie, der træder frem i 3 A. 7 Sc.; hvilket sees ei allene af Henrichs Plan til Intriguen, 2 A. 6 Sc.:..... „noget for samme Tid, som Hr. Jeronimus kommer for at underskrive „Ægteskabs-Contracten, skal Comoedien gaae an, og naar det er skeet, skal Pernilles Mo„der komme for at aabenbare den hele Handel“; men ogsaa af hans Repl. i 3 A. 6 Sc. (S. 472, Sp. 2):..... „nu er paa Tiden, at den gamle Lucie, som jeg har bestævnt, skulde komme.“ Det var heller ikke mueligt at lade nogen spille hendes Rolle i et Huus, hvor hun havde „været nogle hundrede Gange“ (S. 473), hvor hele Familien nøie kiendte hende og hvor hendes egen Datter var tilstede. — Uagtet nu den i Stykket indløbne Feil med den tredie Gavtyv, Galgenfrist, og den ham urigtigen tillagte Rolle, er tydelig nok, har man dog forhen ved Opførelsen paa Theatret virkelig ladet denne Galgenfrist fremstille og samme Skuespiller træde op forklædt som Lucie. (S. Rahbek: Om Holb. som Lystspildigter, 3 D., S. 202, hvor Navnet „Radelzier“ i 6te Linie nedenfra er en Trykfeil for Galgenfrist).

S. 468. Griller. (Denne Misgierning griller mig.“) Et usædvanligt Verbum for: nager, bekymrer mig, foraarsager mig Griller.

De Usynlige.

Comoedie udi tre Acter.

[Forestilled paa den danske Skueplads 1748.]

Personerne.

Leander.
Arlequin, hans Tiener.
Colombine, Arlequins Fæstemøe.
Leanders Usynlige.
Magdelone.
Arlequins Usynlige [Magdelone].
Hendes Broder.

Actus 1.

Sc. 1.

Leander. Arlequin.

Arlequin. Jeg kan sværge dyrt paa, Herre! at hvis jeg ikke havde hørt Jer Røst, havde jeg umueligt kunde kiende Jer igien, saadan er I forandret paa een Maaneds Tid, medens jeg har været borte.

Leander. Ach! dig synes kun saa, Arleqvin!

Arlequin. Da jeg reisede bort, Herre! var I saa feed som en Forpagter; men nu seer I ikke anderledes ud, end en vandrende Ridder, en Don Qvichot. Enten maa Herren have været syg, eller Han maa være forlibt.

Leander. En af Delene, Arleqvin!

Arlequin. Har Herren da været syg?

Leander. Nei jeg har ikke.

Arlequin. Saa er Herren da forlibt?

Leander. Det kan nok være.

Arlequin. I hvem er Herren da forlibt?

Leander. Jeg veed, min Troe, ikke.

Arlequin. Hvilken underlig Snak er det!

Leander. Underlig eller ei, saa er det dog saa.

Arlequin. Ei! hold dog op at skiemte, Herre! men er hun skiøn?

Leander. Jeg veed i Sandhed ikke.

Arlequin. Jeg kan nok slutte, hvordan det hænger sammen. Der er sluttet en Forlovelse mellem hendes og Jere Venner, saa at I kiender hinanden ikke, uden af deres Beskrivelse.

Leander. Jeg hører nok, at du kiender mig ikke ret endnu. Jeg frier, min Troe, aldrig ved Commissionairer.

Arlequin. I frier ikke selv, og I frier ikke ved Commissionairer, og dog blir I forlovet. Det er jo en mørk Tale, som aldrig kan løses. Det er jo ligesom jeg vilde sige: Jeg saaler aldrig mine Hoser, jeg lar dem ei heller saale ved andre, og dog blive de saalede.

Leander. Naar du kommer med saadan Lignelse, Arleqvin! maatte du i det ringeste sige sans comparaison.

Arlequin. Jeg kan ikke tale Latin, Herre! og jeg veed ikke at give det ret paa vort Maal, derfor maa Herren have mig undskyldt. Men har hun da Midler?

Leander. I gemeene Folk spør altid strax efter Penge.

Arlequin. I fornemme Folk, min Troe, ligesaa, med Herrens Permission. Ach sig mig dog, Herre! om hun har Midler?

Leander. Gid jeg faae Skam, om jeg veed.

Arlequin. Hvad Fanden er da dette! — Er hun gammel?

Leander. Nei, jeg troer ikke, at hun skal være gammel.

Arlequin. Herren kan jo nogenledes see paa hendes Ansigt, om hun er gammel.

Leander. Jeg har jo sagt dig, at jeg aldrig har seet hende.

Arlequin. Og I er endda forlibt?

Leander. Ja dødelig forlibt.

Arlequin. Hvorfor Diævelen forliber I Jer ogsaa ikke udi Keiserens Datter i Mississippi?

Leander. Jeg kommer til at hielpe dig af Drømmen, Arleqvin! I gemeene Folk gaaer lige til, og vi andre fornemme Folk defilerer. Hos Jer bestaaer den hele Act af et Spørsmaal: Vil Hun have mig? og et Giensvar: Ja eller Nei. Men vi, som finde ingen Sødhed udi det, som vi uden Møie kan komme til, udvælge den vanskeligste og forhinderligste Vei at komme til vort Maal.

Arlequin. Saa maa da Seigneur Peer Gante have været en meget fornemme Mand.

thi man siger om dem, som laverer saaledes uden Nødvendighed til Maalet, at de gaaer Peer Gantes Gienvei; men hvordan det er eller ei, saa maa I enten selv have beseet eller ved andre ladet besigtige den, som I er bleven forlibt udi.

Leander. Som jeg siger dig, Arleqvin, ingen af Delene.

Arleqvin. Har Herren da ei heller seet hendes Kobberstykke?

Leander. Hverken Original eller Copie.

Arleqvin. Adieu Herre! jeg er gal, som staaer her og hører paa slig Pølse-Snak.

Leander. Du vil ikke give mig Stunder at forklare mig. Den Person, som jeg har forlibet mig udi, tilstæder mig allene at tale med sig. I en heel Maaned, som jeg har giort Amour, har jeg ikke kunnet formaae hende til at tage Masken af for at beskue hendes Skiønhed.

Arleqvin. Men hvordan Pokker kan Herren da være bleven forlibt i hende?

Leander. Den Haardhed, hun har beteet mig, langt fra at giøre mig koldsindig, har forøget min Kiærlighed i saadan Grad, at jeg er ganske fra mig selv.

Arleqvin. Det er noget forbandet galt Tøi, Herre! det kan jo hænde sig, at, naar I nu engang skal holde Bryllup, og hun tager Masken af, da bliver den udi Jer Indbildning guddommelige Nymphe forvandled til en Maren Amme, og isteden for en Rosen-læbed Mund kommer I til at kysse en Jordemoder-Flab.

Leander. Det er jeg ikke bange for. Jeg er forsikkred om, at det er en Model af Deilighed og Yndest.

Arleqvin. Jeg tænkte ligeledes forgangen, Herre! da jeg kiøbte ubeseed en halv Fierding Smør, men da jeg slog Fierdingen op, fandt jeg den fylded med Fedt.

Leander. Hvilke nogle tølperagtige grove Lignelser!

Arleqvin. Hvor grove de ere, saa ere de dog grundige; Naturen har givet os Øine, fordi vi skal see os for, og Hænder, fordi vi skal føle os for, saa giorde jeg, førend jeg forlovede mig med Colombine.

Leander. Jeg kan forsikkre dig om, at hvor skiøn hun end kunde være, saa havde jeg ikke elsket hende Halv-Delen saa meget, hvis hun strax havde ladet sig see.

Arleqvin. Det er en spansk Maade at blive forlibt paa, som jeg ikke begriber. Men fortæl mig, Herre! hvorledes alt dette er tilgaaet.

Leander. Ungefær for en Maaned siden, da jeg udi Tusmørket gik og spadserede udi en Have, blev et Vindue opladet og jeg hørte en angenem Engle-Røst, som nævnede mig ved Navn, og spurte: Hvi jeg gik i saa dybe Tanker? Jeg blev strax slagen af Røstens Sødhed, og bad inderligen, at jeg maatte nyde hendes deilige Ansigt at see. Men forgieves. Efter lang Kiærligheds-Tale lovede hun anden Dag ved samme Klokkeslet at unde mig hendes Conversation, men med samme haarde Vilkaar. Jeg forsømmede ikke at møde, og fandt jeg udi den anden Samtale, at hun var mig ikke ugenegen. Hun lovede at demaskere sig, naar Tid var, og bad mig indstændig ikke at anmode hende om det, som hun for vigtige Aarsager ikke endnu kunde føie mig udi. Jeg har ogsaa rettet mig derefter, og continueret vore Samqvemme med samme Vilkaar. Endelig for fiorten Dage siden, da jeg var allene udi en Spadsere-Have, blev jeg af otte maskerede Cavaliers uformodentligen omringed, hvilke, uden at tale et Ord, førte mig med Magt udi en prægtig Vogn, agede mig uden Byen, og holdte stille for et deiligt Lyst-Huus, hvor jeg blev med stor Pomp modtagen. Jeg blev bragt af et herligt Gemak ind udi et andet, og det med største Taushed. Endelig blev jeg indladet paa en Sal, hvor der stod et dækked Bord, sigted fuld med delicate Retter. Jeg tænkte ved mig selv: ach Himmel, hvad er dog det!

Arleqvin. Blev da Herren altereed?

Leander. Jeg kunde for Skræk og Alteration ingen Sands have.

Arleqvin. Da kan jeg ikke blive saa altereed for et Bord, sigted fuld af Retter.

Leander. Jeg vidste ikke, hvor jeg var, Arleqvin! og hvad jeg skulde giøre.

Arleqvin. Hvad jeg skulde giøre? Jeg skulde have sat mig ned, og ikke givet en eneste Ret Qvarteer. Men hvorledes gik det ellers videre, Herre?

Leander. Strax derpaa indtraadde en Dame, hvis Lige jeg aldrig saae udi Yndest og Deilighed, som sat sig ned ved Bordet, og ved et Vink gav tilkiende, at jeg skulde giøre det samme; hvilket jeg giorde.

Arleqvin. Det troer jeg nok, det er jo alle de Herligheder, et Menneske kan forlange i denne usele Verden.

Leander. Hun bad mig med en venlig Mine at spise, men mit Hierte var saa bespændt af Frygt og Forskrækkelse, at jeg intet kunde smage.

Arleqvin. Jeg kan blive gal over saadan Snak, Herre! skulde mit Hierte blive bespændt af det, at man sat mig paa en Fløiels Stoel, og bar mig Mad, Viin og smukke Piger til, da maatte jeg have et flyngelagtigt Hierte, og var ikke værd at lignes ved en Østers.

Leander. Hold op med din flyngelagtige Critik, og giv mig Tid at fortælle Resten. Efter at hun havde spiset lidt udi største Taushed, gav hun et Vink til hendes Domestiker at gaae til Side. Da saadan Ordre var efterlevet, begyndte hun dybt at

sukke, og endelig brød ud udi disse Ord: Cavalier! jeg veed, hvor Eders Tanker er henne, og jeg haver udspioneret, hvem I elsker. Men I elsker forgieves. Hun haaber ogsaa forgieves at nyde Frugt af Jer Kiærlighed; thi hun har en Rival, som hun er alt for afmægtig at imodstaae. Jeg spurte skiælvende, hvo den Rival var? Hun svarede, det fik jeg nok at vide, og derpaa giorde et vidtløftigt Portrait paa samme Rival, beskrev hendes Velstand, Byrd, Skiønhed og Yndest, og med stor Høflighed raadede mig fra at elske den, jeg havde fæstet mit Hierte til. Men al den Tale bevægede mig ikke; thi jeg svarede uforskrækket: Naadige Frue, endskiøndt samme Rival udi Yndest og Skiønhed lignede Eders Raade selv, saa kunde dog intet uden Døden skille mig ved min Usynlige. Hvorpaa hun med en vred Mine reisede sig, og gik bort, ladende mig allene nogen Tid, som for at nøie overveie det giorte Forslag. Derefter kom en ærbar gammel Dame ind, som tog mig ved Haanden og sagde: Jeg ynker Eders Tilstand; thi I maa vide, at hun aldrig lader uhevned passere den Foragt, I har ladet see mod hende. Jeg svarede, at det skulde smerte mig at have givet Fruen mindste Leilighed til Fortørnelse, og at jeg aldeles ikke vidste, hvorudi den Foragt bestod. Min Herre! sagde hun da, det er forgieves, at I stiller Jer saa enfoldig an: thi min Frue er alt for vel informeret om Jer Forstand, at hun skulde troe, at I ikke havde begrebet hendes Mening, nemlig at den Dame, som hun saa høit recommenderede var hende selv. — Nu gir jeg dig at betænke, Arleqvin! hvilken Tilstand disse Ord bragte mig udi.

Arleqvin. Gir Herren mig det at betænke, saa betænker jeg det saaledes, at I strax besluttede at lade Jer Usynlige blive usynlig til Dommedag, og med Glæde at omfavne det Liggendefæe, som I saae at være solide.

Leander. Nei Arleqvin, den Estime, jeg havde fattet for hende, blev ved saadant Tilbud forvandled til Foragt.

Arleqvin. Saa lystig! Jeg har aldrig min Livstid kiendt saadant forbanded underlig Gout. Hør Herre! En viser Jer en kostbar Perle paa et Bord, og graver en anden, som I ikke veed, om den er ægte eller uægte, ned i en Mødding, og gir Jer Valg at tage hvilken Jer lyster. Hvad tog I da helst?

Leander. Jeg tog helst den, som laae paa Bordet.

Arleqvin. Nei Herre! i Diævels Skind, nei! I grov heller i Møddingen efter den uægte, saavidt som jeg kan begribe, thi.....

Leander. Denne Lignelse passer sig her ikke.

Arleqvin. Og jeg mener jo. Men, Herre! efterdi I er saa forlibt i Masker, hvorfor forliber I Jer ikke i en Hue-blok?

Leander. Hold Munden, og lad mig fuldføre Historien. Efter at den største Forskrækkelse var gaaed forbi, tog jeg Mod til mig igien, og sagde reent ud, at jeg tusind Gange hellere vilde døe end forlade min Usynlige. Den gamle Dame ynkedes over min Forstokkenhed og søgte af yderste Magt at bringe mig paa andre Tanker, forestillende mig paa een Side den Velstand og Herlighed, jeg kunde nyde, og paa den anden Side hendes Frues Vrede, som ikke kunde stilles uden med mit Blod. Men det endelige Svar var, at Pinebænk, Fængsel og Død aldeles ikke kunde bevæge mig. Hvorpaa hun gik sukkende bort, ladende mig allene paa Salen, hvor jeg stod, og forventede min Døds-Dom. Endelig træder de samme otte Cavaliers ind igien, binder for mine Øien, og fører mig bort udi en Carosse. Jeg meente, det var til Retterstedet. Men da jeg var ført ud af Carossen, og fornam, at jeg var forladt allene, løsede jeg Kluden fra Øiene, og da mærkede, at jeg var udi Sikkerhed paa samme Sted, hvorfra jeg var bleven bortført, og som det var just ved samme Tid, min Usynlige havde stævnet mig til sig, gik jeg derhen, og fortaalte, hvad mig var vederfared. Hun hørte det an med Forskrækkelse, formanede mig til Bestandighed, som hun forsikkrede, at jeg ikke skulde fortryde paa. Men det var mig ei heller denne Gang muligt at nyde hendes Aasiun.

Arleqvin. Og Herren elsker hende endnu lige høit?

Leander. Ja end meer end tilforn; thi just denne Conduite, som vilde forarge en anden, er Tynder til min Elskov. Men nu haaber jeg strax at nyde Frugten af min Bestandighed; thi hun har lovet, ved denne Time at lade sig her indfinde, dog med Vilkaar, at hendes Ansigt bliver skiuled.

Arleqvin. Hvilke herlige Frugter! at hun efter saadan Bestandighed og udstanden Livs-Fare beviser Jer den Ære at I maa see hende udi den anden Ende. Hør Herre! kommer hun hid uden Geleide, saa skal hun demaskere sig, om hun blev gal, thi her er vist nok Bedragerie under, og vil ikke Herren tage hende Masken fra, saa vil jeg.

Leander. Hvis nogen understod sig dertil, skulde det koste hans Liv, om det end var min egen Broder. Nei jeg vil med Taalmodighed opbie Tiden. Men der seer jeg, En kommer. Det er uden Tvil hende.

Arleqvin. Hun har, min Troe, en smuk Taille. Er hun saa smuk for som bag, saa kunde jeg selv blive forlibt i hende, hvor koldsindig jeg end er.

Sc. 2.

Leander. Arleqvin. Den Usynlige.

Den Usynlige. Hid indtil, min Herre! har jeg ikke talet med Ham uden langt fra, men nu, jo større Prøver jeg mærker af Hans Bestandighed, jo meer Frihed giver jeg Ham at nærme sig til min Person.

Leander. Den Faveur, min allerkiæreste Jomfrue beviser mig i Dag, foraarsager mig stor Glæde, og bestyrker mig i min Forhaabning, at see engang min Troskab belønned.

Den Usynlige. Hid indtil har I seet, at jeg aldrig har feilet i mine giorte Løfter. Bliv kun ved at elske med Bestandighed. I skal see, at I har ikke elsket forgieves. I skal ikke fortryde paa, med Livs-Fare at have forkasted andre prægtige Tilbud, og foragtet Originaler, for at hænge ved den, som I hid indtil ikkun har seet udi Skygge.

Leander. Jeg skal helligen udi alting efterleve min Jomfrues Ordre, og hvor brændende min Længsel er at see det Ansigt, hvis Skygge har betaget mig min Frihed, og den Mund, hvis Lyd allene har opvakt saadan heftig Kiærlighed udi mit Hierte, saa dog skal jeg uden Fortrydelse opbie Tiden, indtil min Jomfrue finder for godt at aabne mine Øien, for at see den Herlighed, som jeg udi Indbildning allene har mættet mig med. Jeg understaaer mig allene denne Gang, at tilbede mig den Frihed at kysse paa min Jomfrues deilige Haand.

Den Usynlige. Jeg kan endnu ikke tilstæde Ham den Frihed.

Leander paa Knæe. Allerkiæreste Jomfrue! frist mig dog ikke over min Formue, men tillad Jer troe Tiener.....

Arleqvin. Ach Jomfrue! vær dog ikke saa forbandet haard, og betænk, at min Herre er dog ingen Westphalsk Skinke eller Hollandsk Ost; men.....

Den Usynlige. Ach Himmel! hvo er det som taler? Jeg er forraad.

Leander reisende sig. Vil du tie, din Forræder! Det er min gamle Tiener, allerkiæreste Jomfrue! som jeg ikke har undseet mig at tage med; thi han er enfoldig, og dum som et umælende Creatur, og har intet andet Menneskeligt, uden den udvortes Skabning.

Arleqvin sagte. Hvilket forbanded Folk i denne Bye, som skiønner saa lidt paa gode Hoveder. Umælende Beest! ha! ha! jeg maa lee. deraf, thi jeg er, min Troe, et af de bedste Hoveder i det ringeste her i Gaden.

Leander. Men derimod er han oprigtig, saa jeg kan betroe ham al min Velfærd.

Arleqvin sagte. Det kan endeligen lade sig høre; men umælende Beest, fy for tusind Diævle!

Den Usynlige. Hvis det er kun Jer Tiener, saa er intet her udi forseed. Men jeg beder, for den Kiærlighed, der er os imellem, at I denne Gang ikke meer paastaaer den begierte Faveur, som Sømmelighed og andre Aarsager tilstæder mig endnu ikke at accordere. Jeg har ikke lang Tid tilbage at holde mig saa indgetogen. Maaskee at I udi denne Dag skal fuldkommeligen naae Jer Ønskes Maal.

Leander. Ach hvilken glædelig Tidende! Jeg skal efterleve Hendes Befalning, og aldrig for Tiden begiere nogen Faveur; thi jo høiere jeg elsker min Jomfrue, jo større Fornøielse finder jeg udi at adlyde Hende endogsaa udi de allerhaardeste Ordres.

Den Usynlige. Jeg skiønner paa min Herres Lydighed, og er forsikkred, at det er allene Effect af Hans oprigtige Kiærlighed. I vilde vel tænke ved Jer selv, hvortil tiener at plage en Beiler efter saa store viste Prøver? hvortil tiener at opsætte Contractens Fuldbyrdelse, efter at den er eengang slutted? Men jo vanskeligere Veien er, jo behageligere er det, naar man kommer til Maalet. Vi skiønnede ikke paa Foraaret, dersom vi ingen Vinter havde; de Frugter, som vi finder paa Marken, smager os ikke saa vel, som de, hvilke vi med Besværlighed selv plukke af Træet. Men lader os gaae lidt hen udi en anden Allee, for at tale videre sammen.

Leander. Arleqvin! bliv du der staaende til jeg kommer tilbage.

De gaae.

Sc. 3.

Arleqvin allene.

Hun har Ret derudi, at de Frugter, som ligge paa Marken, smage ikke halv saa vel, som de, hvilke man med Besværlighed selv plukker af Træet, det har jeg selv mærket; iligemaade, at Maden smager mig aldrig bedre, end paa en Bededags-Aften. Jeg seer af disse forlibte Folkes Opførsel, at de vil gaae langt fornøieligere til Brudeseng, end jeg og Colombine. Vi har gaaet alt formeget lige til, og den Tøite var alt for hastig med at give mig sin Troe. Jeg elsker hende, det er sandt; men min Kiærlighed er kun en slyngelagtig Kiærlighed mod min Herres; thi om Colombine døde i Dag eller i Morgen, hang jeg mig derudover strax ikke af Fortvilelse. Men hvad kan være Aarsag til saadan lunken Elskov uden det, at jeg ingen Umag har havt med at vinde den? Thi saasnart som jeg lokkede, hoppede hun; da jeg sagde: vil du være

min Hustrue? sagde hun: ja nok! da jeg bad om et Kys, rakte hun mig strax Flaben; og da jeg bad hende om Frihed at føle paa hendes Bryst, sagde hun: gierne, min Snut; og derudi bestaaer al Ulykken. Vil hun blive ved, at være saa troe, saa troer jeg, at jeg faaer meer og meer Afsmag for hende; thi..... men der kommer hun, min Troe. See engang, hvor forbanded coqvette hun seer ud.

Sc. 4.

Arleqvin. Colombine.

Colombine. Est du der, min allerkiæreste Arleqvin?

Arleqvin. Ja her er jeg, kom og kys mig engang. sagte. Nu skal man see, om hun ikke strax rækker Snuden frem.

Colombine vil kysse.

Arleqvin vendende Hovedet fra. Jeg vilde sige: lad mig føle dine Bryster.

Colombine. Gierne min Engel! du har at befale.

Arleqvin sagte. Gid du faaer Skam, dit barmhiertige Beest! Hør, Colombine! vi kan i Vinter ikke holde Bryllup for visse Aarsager.

Colombine. Ikke i Vinter?

Arleqvin. Nei! og maaskee heller ikke tilkommende Foraar.

Colombine. Ei heller tilkommende Foraar?

Arleqvin. Og maaskee ei heller tilkommende Sommer.

Colombine. Ei heller tilkommende Sommer?

Arleqvin. Og maaskee ei heller tilkommende Høst.

Colombine grædende. Ei heller tilkommende Høst? men hvorfor?

Arleqvin vrængende efter hende. Men hvorfor? Fordi det er din egen Skyld.

Colombine. Er jeg Skyld, at Brylluppet bliver opsat?

Arleqvin. Det siger jeg ikke; men det bliver dog opsat.

Colombine. Af hvad Aarsag da?

Arleqvin. See, hvor hun staaer her og flæber. Af hvad Aarsag da? Af Aarsag, at jo vanskeligere Veien er, jo behageligere er det, naar man kommer til Maalet.

Colombine. Hvad vil det sige?

Arleqvin. Det vil sige paa anden Danske: vi skiønner ikke paa Foraaret, uden vi først har Vinter.

Colombine. Vi har jo nu Vinter.

Arleqvin. Jo vist har vi Vinter. sagte. Hvilket forbanded Kiødhoved!

Colombine. Hvad vil dog al den Snak sige?

Arleqvin. Det vil ungefær sige saameget som, at de Frugter, vi finde paa Træet, smage ikke saa vel, som de, vi med Besværlighed plukke paa Marken.

Colombine. Du maa forklare dine Ord renere, om du vil, at jeg skal forstaae dig.

Arleqvin. Vil du endelig have fuldkommen reen Forklaring, da udtolker jeg Ordene saaledes. De Ord: vi skiønner ikke paa Foraar, uden vi først har Vinter, betyder paa godt og oprigtig Dansk, at du est en Carnali.

Colombine. Hvad? Er jeg en Carnali? hvad ondt har jeg giort at du handler saa ilde med mig? Ach! det skulde aldrig have fortrydet mig, hvis jeg ikke havde elsked dig saa høit.

Arleqvin. Det er just Ulykken at du har elsket mig saa høit.

Colombine. Er det Ulykken?

Arleqvin. Ja i tusind Pokkers Navn. Det er Ulykken; hvorfor Diævelen var du ikke usynlig først?

Colombine. Jeg troer, han er reent gal.

Arleqvin. Nei, min Troe, er jeg ikke gal, men har været gal tilforn. Hør Colombine! det første jeg søgte at faae dig i Tale, blev det mig ikke da strax tilladt?

Colombine. Jo vist.

Arleqvin. Da jeg sagde: vil du have mig, svarede du ikke strax ja?

Colombine. Jeg erindrer ikke rettere.

Arleqvin. Jo jeg erindrer det nok selv. Var du synlig eller usynlig da jeg friede til dig?

Colombine. Hvilken forbanded Snak, naar har jeg været usynlig?

Arleqvin. Det er just Ulykken; Adieu, mit Barn! hils dine Forældre.

Colombine. Vi, din Forræder! du skal forklare mig, hvo der har forført dig til at forlade mig.

Arleqvin. Intet uden den sunde Fornuft har forført mig.

Colombine. Hvad? Raader den sunde Fornuft os, at forlade dem, som elske os? Raader den sunde Fornuft os, at bryde vort Ægteskabs-Løfte?

Arleqvin. Du est en Tøsse, mit Barn! og veed ikke, hvad den sunde Fornuft er; thi havde du vidst, hvad den sunde Fornuft var, saa havde du imod den sunde Fornuft ikke været uvidende i den sunde Fornuft, nemlig, at jo vanskeligere Veien er, jo behageligere er det at komme til Maalet; saa havde du vidst, at Vinteren er ikke angenem, uden efter Foraaret; saa havde du vidst, at det er bedre at klyve udi Træet, end at klyve paa den slette Jord.

Colombine. Men hvad Pokker vil da alt dette sige?

Arleqvin. Hør, Colombine! jeg skal

strax hielpe dig af Drømmen. Da jeg kom tilbage fra Landet, fandt jeg min Herre Leander fast baarekiste-forlibt, og det udi en Person, som han aldrig har seet.

Colombine. Det gaaer over min Forstand.

Arleqvin. Jeg troer det nok, Colombine! det er just Ulykken, at du har saadan Hønse-Forstand. Havde du vidst at stille dig an, som samme Dame, havde min Kiærlighed været ligesaa heftig.

Colombine. Hvorledes fører hun sig da op?

Arleqvin. Den første Uge fik han allene Lov at tale med hende langt fra, den anden Uge at see hende bag til, den tredie Uge for til; men alt under Maske. Og er ham endnu ei efter stor beviist Troeskab og Bestandighed tilladt at kysse paa hendes Haand. Dette er noget andet end: vil du have mig? Ja nok! Thi saaledes frier umælende Bester til hinanden, og derfore leve udi Ægteskab sammen som Hund og Kat. Nei, Kiærlighed skal gaae frem gradviis, saa varer den længst. Det Træe, som vi plukker af Frugten — Nei, jeg vil sige, den Pluk, som vi frugter af..... ei, nu kan jeg ikke hitte paa det igien: med eet Ord at sige, Colombine! der blir intet af noget Ægteskab mellem os; thi jeg vil have En, der kan giøre mig ligesaa forlibt, som denne Usynlige har giort min Herre.

Colombine. Fattes der ikke andet, saa skal jeg gierne giøre mig usynlig en heel Maaned.

Arleqvin. Det hielper nu ikke, om du giorde dig usynlig hundrede Aar; thi nu veed jeg, at du giør det allene af Coqvetterie. Adieu Colombine! hils dine Forældre.

Sc. 5.

Colombine. Magdelone.

Colombine. Ach jeg elendige Menneske, der skal see min Troeskab saa ilde belønned!

Magdelone. See, est du her allene, Colombine! Har du vel talet med din Kiæreste nyeligen?

Colombine. Jo disvær! jeg har talet med den Forræder.

Magdelone. Hvad nu?

Colombine. Ach, Magdelone! mit Hierte vil briste af Forbittrelse, naar jeg tænker paa, hvorledes han tog imod mig.

Magdelone. Hvordan da? fortæl mig noget derom.

Colombine. Han sagde, at han ingen Kiærlighed kunde bære til mig, efterdi jeg saa let havde ladet mig overtale til at elske ham. Han vil efter sin Herres Exempel frie paa Romansk.

Magdelone. Hvordan er det at frie paa Romansk?

Colombine. Det er, at hans Maitresse skulde stille sig haard og indbetogen an mod ham, alle Tider være maskered, og ikke tilstede ham at see sit Ansigt, førend Bryllups-Dagen kommer.

Magdelone. Hvorfor vil han have hende saadan?

Colombine. Han siger, at saadan Opførsel lægger Grundvold til en ret brændende Kiærlighed, hvorpaa han har seet Prøve udi hans Herre. Ach jeg elendige Menneske! jeg kan ikke leve, uden jeg faaer Hevn paa ham.

Magdelone. Giv dig tilfreds, mit Barn! jeg skal nok skaffe dig Hevn. Jeg skal komme Karlen til at krybe til Korset.

Colombine. Hvorledes, Magdelone?

Magdelone. Kom hiem med mig, saa skal vi overlægge Sagen.

Act. 2.

Sc. 1.

Arleqvin. En anden Usynlig.

Arleqvin. Nu maa jeg gaae mine Sager an paa en anden Maade, og træde i min Herres Fodspoer, for at nyde den Sødhed, som man finder i at jage efter Vildt. Denne Spadseergang her skal være min Vild-Bane, skiøndt her pleier ogsaa at komme tamme Dyr, men dem gaaer jeg forbi; alt, hvad som colombiniserer, og løber efter mig, det vender jeg Ryg, og alt, hvad som vender mig Ryg, løber jeg efter. Jeg maa gaae lidt længer ind udi Alleerne, der sporer jeg nok nogle op. Men seer jeg ikke der et Fruentimmer, som er bedækt. Ach Himmel! jeg er alt slagen; thi hun seer vild ud som en Skov-Kat. Gaaer Hun saa allene, skiønne Jomfrue?

Den Usynlige. Jeg elsker Eenlighed, Cavalier!

Arleqvin. Jeg er ogsaa for Eenlighed, skiønne Jomfrue! men jeg kan ikke negte, at naar jeg har den Lykke, at træffe saadan angenem Person, jeg jo da faaer Lyst at engrassere mig.

Den Usynlige. Hvorledes kan I dømme om de Ting, Cavalier! som I ikke har seet?

Arleqvin. Det er sandt. Jeg har ikke seet Hende, men Hendes Nærværelses Tyn-

der har anstukket mit Hiertens Svovelstikker, og sat mit hele Legeme udi saadan Ildebrand, som hele Pebling-Søes iis-kiølende Vande ikke kan udslukke; ja, det som mere er, det hele Oceanus, som Poeterne tilskrive den Kraft at..... kort sagt: jeg vil være en Carnali, om Hun ikke er et af de allerskiønneste Mennesker paa Jorden. Det maa jeg forstaae.

Den Usynlige. Hvad min Skabning er angaaende, da maa jeg være fornøiet med Himlens Gave.

Arlequin. Men, allerskiønneste Usynlighed! hvortil tiener Deilighed, naar den altid skal ligge skiuled under en Maske? Tilstæd Hendes forlibte Serviteur og tres humble valet at nyde en liden Glimt af Hendes Ansigts Soel.

Den Usynlige. Hold inde med saadan Begiering, Cavalier! det strider mod al Modestighed at forlange saadant af en Dame udi allerførste Conversation.

Arlequin. Forlad mig, allerskiønneste Usynlighed! min Dristighed; men maa da Hendes forlibte troe Tiener ikke nyde den Lyksalighed, at kysse paa Hendes snee-hvide Haand?

Den Usynlige. Ei min Herre! jeg undres over, at Han understaaer sig at begiere slige Ting. Jeg vilde heller døe, end tillade en fremmed Cavalier saadan Frihed. Nei, her vil meer Opvartning giøres, flere Suk udsøfes, og længer Tid opbies, førend man kommer saa vidt.

Arlequin. Maa jeg da ikke nyde den Lykke, at see allene Hendes blotte Haands Alebasterhed?

Den Usynlige. Ikke det heller.

Arlequin. Vil Hun da ikke tee mig ringeste Naades-Tegn, at jeg ikke skal døe af Fortvilelse?

Den Usynlige. Forlad mig, min Herre! at jeg gaaer; vort Kiøns Sømmelighed tilstæder mig ikke at tale længer med Ham.

Arlequin paa Knæe grædende. Ach, guddommelige Gudinde! forbarmer Jer dog over Jer troe Tiener, og forlad mig ikke ganske trøsteløs!

Den Usynlige. Jeg ønsker, at det stod i min Magt at trøste Ham.

Arlequin. Vist staaer det udi Hendes Magt. Det koster kun at aabne Hendes rosenlæbed' Mund, for at sige et trøsteligt Ord.

Den Usynlige. Hvad Ord vil I da at jeg skal sige?

Arlequin. Allene, at I vil kalde mig Jer søde Engel, eller sige: Giv dig tilfreds, min Snut, det skal blive godt.

Den Usynlige. Ach Himmel! hvad hører jeg! mit hele Legem skiælver, og jeg er færdig at falde af Afmagt. Ach! gid min Terne var ved Haanden, der kunde ledsage mig bort.

Arlequin. Ach steenhiertede Deilighed! har I da ingen Samvittighed, at myrde et uskyldigt Menneske, og en, som tilbeder Jer som en Gudinde?

Den Usynlige. Det er langt fra, at jeg vil Hans eller nogens Undergang.

Arlequin. Befaler I mig da at leve?

Den Usynlige. Jeg har ingen Magt at befale Ham noget.

Arlequin trækkende sin Dolk og sættende den for Brystet. See da, her er et Pant paa min Kiærlighed, og viid, at I er Aarsag til min Død.

Den Usynlige. Hold inde, Ridder! jeg befaler Jer at leve. Stat op igien og fortvil ikke aldeles. Naar jeg seer videre Prøver paa Jer Troeskab, skal jeg ogsaa accordere Eder andre smaa Faveurs. Alt hvad jeg kan love Jer denne Gang, er, at I skal om en Time finde mig staaende udi Vinduet af dette Huus. Adieu saalænge.

Hun gaaer bort.

Sc. 2.

Arlequin.

Ach Himmel! det er noget andet, end Colombines Hverdags-Kiærlighed; nu føler jeg først, hvad det er, at være forlibt. Jeg veed ikke, om det er raadeligt at aabenbare denne nye Elskov for min Herre; thi det kunde hænde sig, at han blev forlibt i hende og stak mig ud; thi det er et af de deiligste skabte Ting paa Jorden. Ach, jeg glemmer aldrig de purpur-røde Kinder, de rosen-tegnede Læber, de Diamant-skinnende Øien, de alebaster-hvide Hænder. Dog, hvad staaer jeg her og snakker? Jeg har jo endnu intet seet deraf, men min Geist tilsiger mig, at jeg faaer alt saadant at see; thi saasnart hun sagde, at hendes Modestighed ikke tillod at blotte sin Haand, var det, ligesom jeg allerede havde seet hendes yndige Skabning fra Top til Taae. De Ord: hold inde med saadan Begiering, Cavalier! viser at hun er en Venus. Ach gid den Time var forløben! jeg maa midlertid hen at lave mig paa noget Galanterie, for at divertere hende udenfor Vinduet.

Sc. 3.

Leander.

Nu, Leander! vær ved frit Mod! din Forløsning stunder snart til. Min Usynlige har i Dag forsikkret mig, at jeg snart skal nyde Frugten af min troe Bestandighed, og sat denne Ring paa min Finger, som jeg skal forvare som min Øiesteen. Men ach

Himmel! hvad seer jeg der? Er det ikke min Usynliges Rivale; den samme Dame, som lod mig enlevere for nogle Dage siden. Skal jeg blive staaende? Nei, det er bedst at jeg tager Flugten, for ikke at bringes udi Fristelse.

Sc. 4.

Den Usynlige uden Maske. **Leander.**

Den Usynlige. Flyer I saaledes for et eensomt ubevæbned Fruentimmer?

Leander. Kan det Fruentimmer siges at være ubevæbned, som Naturen har begavet med saadan Skiønhed?

Den Usynlige. Efterdi Han finder mig saa skiøn, hvorfor vender Han mig da saa haanlig Ryggen?

Leander. Just fordi Hun er saa skiøn, derfor vender jeg Hende Ryg, at Hendes Øines Straaler ikke skal forblinde mig, og at mit Hierte ikke skal vendes fra den, som jeg engang har opoffret det til.

Den Usynlige. I har ikke Behov at frygte for Forblindelse, min Herre! eftersom en ond Skiebne har saaledes forstokket Jer Sind, at I foragter En, som I selv holder for at være skiøn, paa hvis Kiærlighed I har seet Prøver, og hvis Rigdom og Velstand er Jer bekiendt, for at hænge ved en anden, hvis Stand og Vilkaar I veed intet af at sige, og hvis Skabning hun selv har givet Jer Aarsag at tvile om, i det hun ikke har turdt lade sig see med ubedækt Ansigt. Jeg selv er ikke mindre forblinded, i det jeg elsker den, som hader mig.

Leander. Ach Naadige Frue! jeg beder ved alt det, som helligt er, at Hun ikke haver de Tanker om sin ringe Tiener. Det er saa langt fra, at jeg hader Hende, at jeg tvertimod har havt alle mine Sinds-Kræfter nødig at imodstaae de Fristelser, Hendes Skiønhed og Yndighed har foraarsaget mig. Vær forsikkret om, Naadig Frue! at der er intet Menneske paa Jorden, jeg har større Estime for, end Hende, ei heller var der noget Menneske paa Jorden, jeg høiere elskede, eller opoffrede heller mit Hierte til, hvis det ikke allerede var bortgivet til en anden.

Den Usynlige. Saa er det da Hans uryggelige Forsæt at elske den Usynlige?

Leander. Intet uden Døden kan skille mig fra hende; ligesom ogsaa intet uden Døden skal betage mig den Estime, Ærbødighed og Taknemmelighed, jeg er min Naadige Frue pligtig, som jeg underdanigst beder at ville sætte Prøve paa mig udi alt, hvad som mig kan være mueligt, undtagen den ene Post, at forlade den, som jeg saa stærkt er bunden til.

Den Usynlige. Nu vel an da, min Herre! jeg vil da ikke friste Ham meer. Jeg vil kun allene begiere en liden Gave af Ham, som jeg vil forvare, for at have Ham stedse i Erindring.

Leander. Intet er saa kostbart, som jeg jo med Fornøielse giver Hende.

Den Usynlige. Jeg forlanger intet, som er kostbart. Han maa allene give mig den Ring, Han bær paa sin Finger.

Leander. Det var alt for slet Gave til saadan Dame. Jeg har en langt skiønnere, som jeg vil tilbede mig den Naade, at maatte være i Hendes Eie.

Den Usynlige. Det er mig ikke om Kostbarheden at giøre. See der har Han min Ring igien, som Han skal bære til min Erindring, og det er alt, hvad jeg herefter skal forlange af Ham.

Leander. Men, Naadige Frue! denne Ring.....

Den Usynlige. Ach Himmel! er det mueligt, at Han endnu tør tage i Tvilsmaal at negte mig saadan ringe Ting, efter at Han har forsikkret mig saa høit om den Estime, Han har for mig.

Leander. Hendes Unaade er mig haardere end Døden, hvorudover jeg tør ikke negte Hendes Begiering, skiøndt denne Ring er det ypperste Klenodie, jeg haver.

De bytte Ringe sammen.

Den Usynlige. Nu gaaer jeg fornøied bort, og vil stræbe at forglemme den Haardhed, Han har ladet see imod en Person, paa hvilken mange anseelige Cavaliers Øine have været henvendt.

Leander. Jeg haaber, at saasom Himmelen har begavet Hende med ligesaa stor Forstand som Skiønhed, at Hun tilskriver saadant heller min Troeskab mod min Forlovede, end en Haardhed.

Den Usynlige. Det vil jeg ogsaa giøre. Adieu min Herre! Jeg vil ønske, at Han stedse maa leve fornøied med den, Han saa høit elsker.

Sc. 5.

Leander.

Mit Sind er ganske forvirred, at jeg ikke kan besinde mig, om jeg har giort vel eller ilde; hvorvel, naar jeg tænker mig lidt om, saa kan det ikke forsvares, at jeg haver bortgivet til et andet Fruentimmer det, som jeg har faaet til Kiærligheds-Pant af min Kiæreste. Men kunde jeg vel afslaae en Begiering til den yndigste Dame paa Jorden, hvilken jeg havde opirret ved min Koldsindighed, men stillet tilfreds igien ved saadan Gave? Kunde jeg negte Den noget, som jeg nylig selv havde ombedet at begiere alt, hvad mueligt var, af mig? Nei

ingenlunde! Dog, var det en muelig Ting, at bortskiænke sin Kiærestes Gave? Burde jeg ikke have sagt, hvilken Klenodie det var? Kan jeg med saadan Beskyldning bestaae for min Kiærestes Øien? Ach Himmel! hvad haver du giort Leander! Men jeg maa hitte paa, at den er forlagt eller at den er bortstaalen, eller at den er tagen mig fra med Magt, hvilket sidste jeg med Eed kan bekræfte; thi hvo kunde modstaae saadan Begiering? Men hvad om dette er skeed af List? Hvad om hun har giort dette allene for at sætte Splid mellem mig og min Usynlige? hvorfor skulde hun just begiere den Ring, uden hun ved Spioner havde udforsket, hvorfra den var kommen? Ach! Ach! jeg er forraad! jeg maa løbe efter hende, for med grædende Taare at begiere min Gave tilbage, og hvis Bøn ikke kan hielpe, maa jeg.....

Han gaaer ud i Forvirrelse.

Sc. 6.

Arleqvin med en Fiol i Haanden.

Siden **Den anden Usynlige.**

Arleqvin. Man siger at Poeter fødes, men det er Løgn; thi jeg har ofte tilforn søgt at giøre Vers, men det har aldrig villet lykkes for mig. Nu, siden jeg er bleven forlibt, regner der lutter Riim og poetiske Indfald over mig, saa at jeg tør vove at giøre Vers i Kap med den bedste hornet eller kroned Poet; thi siden jeg forlod min Usynlige, har jeg med liden Umag giort en temmelig Hob Vers, og sat dem udi Melodie for at siunge dem udenfor min Kiærestes Vinduer; til den Ende har jeg taget den Luth med mig, for at giøre min Røst des behageligere. Jeg er ikke synderlig stærk udi Instrumental-Musik, det er vist, men Røsten og Poesien skal bøde paa, hvad som derudi fattes. Nu maa jeg stemme min Luth først, og siden liste mig under Vinduerne. — Kling, kling, kling, kling. — Ach jeg elendige Menneske! der sprang Qvinten. Men jeg maa forsøge at spille paa tre Strænge. *Han stryger paa Fiolen, og mumler sagte sin Vise derhos.* Det gaaer an. Jeg mærker, at der er meget i Verden, som man ret vel kan undvære, og som tiener kun til Overflod; saa at det er kun Pedanterie at sige: Man kan ikke stryge uden Qvint. Hør engang, hvor denne Qvinte-løse Luth lar sig stryge! *Han stryger og mumler igien.* Gid jeg faae Skam, om jeg min Livs Tid har strøget bedre. Jeg troer, Kiærlighed giør ogsaa Spillemænd, saavelsom den giør Poeter; thi min Instrumental-Musik gaaer snart ligesaa vel, som min Vocal. Ach! hvor min Usynlige vil blive fornøied, naar hun hører mig siunge og spille paa eengang. Nu maa jeg derhen.

Han synger og spiller.

Guddommelige Usynlighed!
Jeg elsker dig med stor Beskeed,
Din Deilighed har giort mig til Træl,
Saa jeg er færdig at døe af Kiærlighed, det sværr jeg paa min Siæl.

Du har mig udi Lænke,
Det svær jeg uden Rænke,
Og uden Argelist;
Gid jeg faae Skam, er det ikke vist!

Dit Ansigts giennem-trængende Straaler
Mit Sind, mine Sandser bedaarer.
Lev vel, min søde Pindsviin!
Det ønsker Harleqvin.

Det Harleqvin han ønsker,
Af Hiertens Grund udønsker,
Lev vel, min søde Pindsviin!
Det ønsker Arleqvin.

Lev vel, min Balsombøsse!
Tilstæd mig dig at kysse.
Lev vel, min søde Pindsviin!
Det ønsker din indtil Døden votre tres humble Servitör Harleqvin.

Den Usynlige *i sit Vindue.* Han skal have Tak for hans Serenade! Jeg vilde ønske, at mig maatte meddeles en Copie af de Vers.

Arleqvin. Ach min allerskiønneste Usynlighed! Hun giør mig en stor Ære, at Hun begierer en Copie af min Hiernes Foster.

Den Usynlige. Hvad! er det Hans eget Hiernes-Foster! Det maa jeg bekiende: Han har en ret poetisk Geist.

Arleqvin. Min Geist er af Naturen ikke saa stor, at den kunde bringe noget synderligt frem. Men jeg maa takke min Læremester for saadant.

Den Usynlige. Af hvem har Han da lært denne himmelske Konst?

Arleqvin. Af den store Poet Cupido.

Den Usynlige. Af Cupido! Jeg meente ellers, at Apollo var den bedste Lærer.

Arleqvin. Hendes Ord i Ære, min deilige Venus! Apollo er kun en Sinkelectie-Karl mod Cupido i at giøre Vers. Jeg har aldrig kunnet giøre Vers tilforn, førend jeg havde den Ære, at komme i Kundskab med Cupido. Men saasnart jeg blev saared af hans Musket-Kugler, kom den poetiske Geist over mig.

Den Usynlige. Hvo der haver været Hans Læremester, enten det er Apollo eller Cupido, saa maa man tilstaae, at Han er Poet.

Arlequin. Det staaer mig ikke an at rose mig selv eller mit Arbeide, men der ere dog visse Indfald udi denne Vise, som ere uforlignelige.

Den Usynlige. Det er intet vissere. Besynderligen den Strophe, som er næst den sidste, hvilken jeg beder tienstligst, at Han vil repetere for mig; thi der er noget derudi, som er mig for høit.

Arlequin. Hiertelig gierne.

Han spiller og synger.

Det Arleqvin han ønsker,
Af Hiertens Grund udvønsker.

Den Usynlige. Hold lidt, om Han behager. Jeg fatter ikke, hvad det Ord **udvønsker** vil sige.

Arlequin. Det vil ikke meget sige udi solut Stiil, men udi Vers er det et kostbart Ord.

Den Usynlige. Hvad vil det da betyde udi Vers?

Arlequin. Det, saavelsom mange andre Ord, betyde intet, naar de ere allene, men naar man lægger det til **Ønsker**, er det af stor Betydelse, og bliver et fuldkomment Riim. Hvis ikke slige Ord vare, forgik i en Hast to Trediedeel af den poetiske Verden.

Den Usynlige. Det maa saa være. Jeg formoder ellers, at Han holder sit Løfte, og lader mig faae en Copie.

Arlequin. Det skal skee med Fornøielse; men allerskiønneste Usynlighed! gir Hun mig ellers ingen Fortrøstning, at jeg snart maa faae Hendes Ansigtes Soel at see?

Den Usynlige. Alt, hvad jeg kan trøste Ham med denne Gang, er, at Han i den store Allee skal finde mig igien om et Par Timer.

Arlequin. Men maa jeg denne Gang ikke nyde Hendes Omgiængelse længer? Vil Hun ikke tilstæde mig, at jeg maa trine op til Hende?

Den Usynlige. Ach Himmel! hvad hører jeg, Cavalier! jeg vilde heller døe, end tilstæde ham saadan Frihed. Stat fra saadan Pretension, om Han ellers ikke aldeles vil forspilde min Gunst. Det er endnu for tidlig; men vær forsikkred om, at I skal ikke tilbede mig forgieves, og at Jer troe Tieneste skal ikke blive ubelønned. Adieu, Cavalier! og lad Jer nøie med denne Faveur denne Gang. *Hun lukker Vinduet.*

Arlequin. Ach! jeg er færdig at revne af Kiærlighed; faaer jeg ikke Hendes Ansigt at see ved første lovede Sammenkomst, døer jeg af Utaalmodighed.

Act. 3.

Sc. 1.

Arlequin. Den Usynlige.

Arlequin. Ach disse to Timer har været mig to Diævels Timer. Og jeg mærker endnu, at de ere ikke forløbne, eftersom jeg ikke seer min Skat. Ach, I Træer! I Kaalstokke! I Græsbænke! I grønne Urter og Aspargeß, siger mig, om min Soel snart oprinder. Men de dumme Hunde svarer ikke et Ord. Ach I Skyer! I Vinde! bringer mine Sukke til..... Men der seer jeg noget imellem Træerne. Mon det ikke er hende? Jo vist, giv dig tilfreds, Cavalier! Arlequin! du est oven paa.

Den Usynlige. Har disse to Timer faldet Ham lange?

Arlequin. Ach, min himmelske Nymphe! det har været to fordømte Timer for mig; thi jeg vil være en Canaille, om.....

Den Usynlige. Hvor kan Han komme til at bruge slige gemeene Expreßioner, min Cavalier!

Arlequin. Jeg beder om Forladelse, min Jomfrue! jeg fortalede mig. Jeg vilde sige Diable me ferme la porte, om disse to Timer ikke har været en Evighed for mig. Jeg har ikke vidst, hvordan jeg skulde fordrive den Tid. Nu har jeg taget fat paa min Luth, nu har jeg forsøgt at giøre Vers, for at forslaae Tankerne; men alt forgieves; thi Hun, min søde Smørblomster! har altid staaet mig for Øiene.

Den Usynlige. Ei, min Herre! det Ord **Smørblomster** er meget gemeent, og skurrer i mine Øren. Men apropos, Han lovede mig et Udskrift af sit poetiske Vers.

Arlequin. Jeg har bragt det med mig for at overlevere det udi Hendes Elphenbeens Hænder.

Den Usynlige. Jeg takker skyldigst.

Arlequin. Men, min yndigste Rose! Vil Hun ikke endnu vederqvæge mit Hierte med Hendes soel-skinnende Ansigts Blottelse?

Den Usynlige. Det er endnu for stor Faveur, Cavalier!

Arlequin. Maa jeg da ikke see Hendes blotte Atlaskes Hænder?

Den Usynlige. Jeg beder, at Han vil slaae sig til Roelighed. Han kan fordærve alting ved sin Utaalmodighed. Alt hvad jeg denne Gang kan giøre Ham til Faveur, er at vise Ham en Ende af min lille Finger, en Lykke, som ingen Mandsperson endnu er vederfared..... Men ach Himmel! Der hører jeg nogen komme: jeg maa gaae. Om en Time skal Han finde mig her igien.

Gaaer.

Sc. 2.

Leander. Arleqvin.

Leander. Ach! Ach! jeg er forraad; hvor vil jeg bestaae for min Usynlige, naar hun spør mig om sin Gave? Men der seer jeg Arleqvin; han er ganske henrykt. Hvad bestiller du her?

Arleqvin *stirrende paa Jorden.* Ach! hvilken deilig proportioneret Finger.

Leander. Hvad Pokker gaaer af dig, Arleqvin?

Arleqvin.. Har en halv Finger kunnet giort mig saadan Skade; hvad vil det andet, som er meer solide, ikke giøre!

Leander. Hvad har giort dig Skade?

Arleqvin. Ach, skiønne Venus! Vil Hun da qvæle mig..... Men see Herre! er det Han?

Leander. Hvad er det, du staaer og snakker med dig selv?

Arleqvin. Jeg beder, Herren ikke vil fortryde paa, at jeg er bleven ligesaa gal som Han.

Leander. Hvilken Compliment er det!

Arleqvin. Det er at sige, jeg er bleven paa samme Maade forlibt, som Herren.

Leander. I hvem?

Arleqvin. Udi Foraaret, som er behagetigt efter Vinteren.

Leander. Hvilken Pølse-Snak!

Arleqvin. Alt, hvad fattig Folk taler, det er Pølse-Snak, men.....

Leander. Jeg kan sværge paa, at jeg ikke fatter noget af alt det, du siger.

Arleqvin. Jeg har ei heller sagt noget i den Henseende, at Han skulde fatte det. Hvorfor skal Han begribe meer mit Frierie, end jeg Hans?

Leander. Men hvem er det, du frier til?

Arleqvin. Jeg kan blive gal over saadanne Spørsmaal. Veed jeg, hvem jeg frier til, naar jeg frier paa samme Maade som Herren? Den jeg frier til, er lige saa peen, som den anden, Herren frier til. Jeg tør ikke beskrive hende ret; thi jeg er bange, at Herren skal stikke mig ud.

Leander. Er hun da saa skiøn?

Arleqvin. Intet Dyr er nogen Tid løben af Naturens Bankestok, som er meer fuldkommen udi Skabning. Venus er, gid jeg faae Skam, kun en Maren Amme mod hende.

Leander. Beskriv mig hende da tydelig, saa skal jeg sige dig, om du tar feil; thi jeg er bedre Kiender end du.

Arleqvin. Først, hvad Ansigtet betreffer, det har jeg endelig ikke seet; men.....

Leander. Hvad har du da seet? hendes Hals, Bryst eller Hænder?

Arleqvin. Ingen af Delene; men nok er det, at hun er det deiligste Menneske paa Jorden; thi hvordan skulde jeg ellers blive saa forlibt?

Leander. Jeg hører nok, hvorhen din Tale sigter. Du vil bebreide mig, at jeg frier udi Blinde; men tøv lidt Korn, saa skal du strax see, at jeg ikke har taget feil.

Arleqvin. Jeg vil ogsaa bede, at Herren vil være overværende, naar min Usynlige tar Masken af, saa skal Han ogsaa see, at jeg ikke har taget feil.

Leander. Saa giør du ogsaa Cour til en maskeret Person? det er noget usædvanlig for en gemeen Tiener. Men, Arleqvin! jeg har havt en stor Ulykke, siden jeg talede med dig; thi den Ring, som..... Men der seer jeg min Usynlige komme. Staae stille udi en Krog, for at see an Udfaldet.

Sc. 3.

Den Usynlige. Leander. Arleqvin.

Den Usynlige. I seer, min Herre! at jeg fremturer udi at holde mit Løfte, og at jeg aldrig manqverer noget Minut udi Tiden, som jeg berammer til Sammenkomst, saa at Han kan giøre sin Regning af den Accuratesse, jeg har viset udi de smaa Faveurs, at jeg ogsaa vil være ordholdig udi det, som er mere vigtigt.

Leander. Jeg er saa forsikkred, Madame! om min Lyksalighed, og om en riig Troeskabs Belønning, at jeg udi det Haab har imodstaaet alle Fristelser.

Den Usynlige. Men kan Han forvisse mig om, at den skiønne Dame, som bær den heftige Kiærlighed til Ham, ikke har opvakt mindste Elskovs Gnist hos Ham: men at Han har kunnet modstaae hendes Ansøgning uden Anfegtelse?

Leander. Jeg kan ikke negte, at samme Dames store Skiønhed og Yndighed giorde jo i Begyndelsen stor Impression udi mit Hierte, og at jeg aldrig havde kunnet modstaae den Fristelse, som saadant syntes at ville styrte mig udi, hvis den Troskab, jeg er Hende skyldig, og hvis den store Kiærlighed, jeg bær til Hende, ikke havde styrket mig. Jeg haaber ellers, at det Eventyr ikke har opvakt mindste Jalousie hos Hende, Madame! thi, hvis saa er, giør Hun sin troe Tiener Uret, som ved dyreste Eeder tør forsikkre, at hvor stor Deilighed han har fundet hos samme Fruentimmer, den dog ikke har giort mindste Skaar udi hans første Kiærlighed; men at han er rede indtil at hade den synlige Skiønhed, for at behage den usynlige.

Den Usynlige. Jeg troer ufeilbar, min Herre! at Han elsker mig af Hiertet, saa

vidt det er mueligt for en vankelmodig Siæl.

Leander. Ach Himmel! er det mueligt, at jeg skal høre saadan Bebreidelse efter saa store udviiste Troskabs Prøver.

Arleqvin *sagte.* Hillemænd! hun begynder at faae Skruller i Hovedet; vil det gaae ligesaa til med min Usynlige, saa er jeg ikke ilde opskiørtet.

Den Usynlige. Jeg har aldrig havt i Sinde at bebreide Ham noget, endskiøndt jeg vidste, at en eller anden Vankelmodighed kunde være Ham overkommen; thi jeg veed, hvad et Menneske er, og hvor mange Skrøbeligheder det er underkasted; men eftersom Han taler om sin Kiærlighed udi saadan høi Grad, da kan jeg ikke forbigaae at sige Ham en Ting, som har foraarsaget en liden Uroelighed hos mig, og forestille Ham en Beskyldning, som, jeg haaber, Han strax skal kunne bevise at være falsk.

Leander. Hvis nogen kan overbevise mig udi ringeste Maade, at have givet Hende Anledning til Mistanke, vil jeg selv dømme mig uværdig hendes Affection.

Den Usynlige. Han kan strax løse Knuden ved at vise mig den Ring, jeg nyelig forærede Ham.

Leander. Ach Himmel! jeg er forraad. *Falder paa Knæe.* Jeg bekiender reent ud, Madame! at den Ring, som Hun gav mig, er ikke alleeneste bortkommen, men endogsaa, at jeg selv har givet den bort, hvorved jeg ogsaa gierne tilstaaer at have fortient Hendes Ugunst; men, naar Hun hører Maaden, paa hvilken det er skeed, haaber jeg, at Hendes Vrede vil blive stilled igien. Den Dame, som længe har forfulgt mig, kom hid for nogle Timer siden, hvor jeg var allene, forekastede mig min Koldsindighed og Utaknemmelighed, og brugte alle optænkelige Midler til at vende mit Hierte fra min Usynlige; men alt forgieves: thi jeg contesterede heller at ville døe, end bryde mit Løfte; hvilket, da hun hørte og fornam, at jeg ingenlunde var til at overvinde, begierede hun en liden Gave af mig, som hun vilde forvare til min Erindring. Kunde jeg vel negte hende saadant? Endeel for ikke at passere for grov, upoleret og utaknemmelig; endeel ogsaa for at komme derved ud af hendes Strikker. Jeg sagde strax derpaa, uden Betænkning, at Hun frit kunde befale mig at give saadan Foræring, som hun forlangede; hvorpaa hun tog mig paa mine Ord, begiærede det som jeg mindst tænkte paa, betiente sig af min Forvirrelse, og tog Ringen af min Finger. Jeg kunde ikke sandse efter, ved hvilken Klenodie hun havde skillet mig, førend hun var borte, da betragtede jeg først min daarlige Gierning, da optændtes hos mig saadan Vrede, at jeg løb, for at opleede hende, udi fuld Forsæt enten at døe, eller at rive hende Byttet af Hænderne; men disvær!.....

Den Usynlige. Min Herre! al denne Undskyldning kan ikke betage den Mistanke, jeg har fattet.

Leander. Kan saadan Undskyldning ikke frikiende mig, saa skal mit Liv, mit Blod udslette al Mistanke.

Han trækker sin Kaarde.

Den Usynlige. Hold inde, min Herre! det er nok spilled. Her seer I Ringen, og her seer I Jer Kiæreste og hendes Rivale tilligemed.

Leander. Ach Himmel! hvad seer jeg? er Hun den selv samme Person?

Den Usynlige. Ja, min allerkiæreste Leander! jeg har spilled tvende Personer, for at sætte Prøve paa Hans Troskab mod mig, om hvilken saasom jeg nu fuldkommen er forsikkred, saa staaer intet tilbage, at Han jo strax maa nyde Frugten af sin Bestandighed. Staa op og lad mig omfavne Jer.

Leander. Ach! min Glæde er saa stor, at jeg ikke veed, enten jeg drømmer eller er vaagende. *De omfavner hverandre.*

Arleqvin. Ach hvilket deiligt Menneske! næst min Usynlige kan der ingen større Skiønhed være paa Jorden.

Leander. Hvad synes dig, Arleqvin! har jeg havt saa stor Taalmodighed forgieves?

Arleqvin. Nei Herre! I har skudt Papegøien. Jer Troskab er bleven rigelig belønned. I er, næst mig, den lykkeligste Mand paa Jorden.

Leander. Jeg vil ønske dig et ligesaa glædeligt Udfald; thi du est en gammel tro Tiener.

Arleqvin. Jeg tviler, faae jeg Skam, ikke paa Udfaldet. Herren skal ellers have Tak for sit Ønske.

Den Usynlige. Men allerkiæreste Leander! lar os gaae hen og sammenkalde vore Venner paa begge Sider, for at komme til en ønskelig Ende. *De gaae.*

Sc. 4.

Arleqvin. Den anden Usynlige.

Arleqvin. Det maa koste, hvad det koste vil, saa vil jeg have en Ende herpaa denne Aften; thi min Herres Lyksalighed har saaledes ophidset mit Blod, at hvis jeg ikke overtaler hende denne Gang, at tage Masken af, omkommer jeg mig selv. Men der seer jeg hun kommer.

Den Usynlige. Jeg priser Hans Accuratesse, at møde til bestævnte Tid og Time; men mig synes, at Han seer noget forvirred ud.

Arleqvin. Hun har Ret. Jeg har ei heller nogen Tid været saa forvirret i mit Sind.

Den Usynlige. Det giør mig ondt; men hvad kan være Aarsag dertil?

Arleqvin. En anden Beileres Lyksalighed; thi hans Usynlige har nu nyligen givet sig tilkiende, og viset, at under hendes Maske laae skiulet et Ansigt og en Skabning, hvorved hans lange tro Tieneste er bleven rigelig belønned. Og, som jeg selv har anseet alt saadant, har Kiærlighed taget saadan Overhaand hos mig, at al min Taalmodighed er mig forgaaed.

Den Usynlige. Bliv kun ved at elske, og at give Prøver paa Jer Bestandighed efter samme Persons Exempel, saa skal I høste ligesaa søde Frugter.

Arleqvin. Men, min Gudinde! frist mig ikke over min Formue.

Den Usynlige. Det være langt fra, at jeg vil friste ham over Hans Formue.

Arleqvin. Men naar vil Hun da giøre mig lykkelig?

Den Usynlige. Med Tid og Stunder. Bliv kun ved at haabe.

Arleqvin *paa Knæe.* Ach min deilige Usynlighed; hvis Hendes Usynlighed ikke i Dag bliver forvandled til Synlighed, døer jeg af Utaalmodighed.

Den Usynlige. Hvad? skulde jeg give mig tilkiende saa hastig? Nei, Cavalier! her vil meer til.

Arleqvin. Jeg tar Livet af mig selv, hvis jeg ikke faaer en naadig Bønhøring.

Den Usynlige. Det strider jo mod al Ærbarhed.

Arleqvin. Strider det mod al Ærbarhed at redde en tro Beilers Liv?

Den Usynlige. Nei, det strider mod Ærbarhed af en Dame af min Qualité, at slaae Chamade ved første Anfald.

Arleqvin *trækkende sin Dolk.* Jeg mærker da, at Hun har Lyst at see mit Blod rinde. Ach! Hun er Aarsag til min Død!

Den Usynlige. Jeg haaber, at I betænker bedre hvad I giør. Men hvis I strider til saadant blodigt Forsæts Fuldbyrdelse, da maa I vide, at ikke jeg, men I selv, er Aarsag til saadan Ulykke, eftersom I begierer umuelige Ting.

Arleqvin. Ach Himmel! er det umuelige Ting, at blotte sit Ansigt? Adieu Morderinde! hav Omsorg, at jeg kan blive hæderlig begraven, som en ret Christen, med Sang-Klokkerne.

Han sætter Dolken for Brystet.

Den Usynlige. Hold inde, Ridder! jeg giver mig; men med visse Conditioner, som Han med Eed maa bekræfte.

Arleqvin. Der er intet i Verden, som jeg jo med Eed bekræfter, for at komme i Possession af saadan Skat.

Den Usynlige. Han skal da sværge, først, at Han ingen Henseende har til min Stand og Vilkaar, men at Han elsker mig allene for min Person.

Arleqvin. Jeg svær, at jeg elsker Hende allene for Hendes Person.

Den Usynlige. Dernæst, at Han intet Menneske paa Jorden vil elske uden mig, og aldrig at gifte sig efter min Død.

Arleqvin. Ja, jeg svær ved alt det, som helligt er, at holde alt saadant.

Den Usynlige. Stat da op, min Allerkiæreste! og lad mig omfavne dig.

Hun tar Masken af og viser et gammelt vanskabt Ansigt, og spærrer Munden op for at kysse ham.

Arleqvin. A..... A.....

Den Usynlige. Ach, min Allerkiæreste! lad mig kysse dig.

Arleqvin. A..... A.....

Hun tar ham om Halsen og kysser ham. Han kriger og giør Modstand; løber tre Gange om Theatret. Den Usynlige faaer omsider fat paa Arleqvin, og de falde paa Jorden.

Sc. 5.

Den Usyuliges Broder. Arleqvin. Den Usynlige.

Den Usynliges Broder. Hvad er her at bestille! vil den Hund overfalde dig?

Arleqvin. Nei vist ikke, min Herre! langt fra. Hun vil overfalde mig.

Den Usynliges Broder. Veedst du vel, Karl! hvem du har med at bestille?

Arleqvin. Ja jeg veed det nok, disvær! det er Fandens Moer.

Den Usynliges Broder. Da skal du faae en Ulykke, driver du Spot med min Søster.

Den Usynlige. Ach Monfrere! staaer mig bi mod den Forræder; han har længe tilbedet mig som en Gudinde, og nu vil han forlade mig.

Den Usynliges Broder. Har han lovet dig Ægteskab, min søde Søster?

Den Usynlige. Ach jo, og det med dyre Eeder.

Den Usynliges Broder. Da skal han fuldbyrde sit Løfte, eller ikke komme levende fra Stedet.

Arleqvin. Jeg har lovet Ægteskab til et Menneske, men ikke til en underjordisk og vanskabt Trold.

Den Usynliges Broder *trækkende ud sin Kaarde.* Ingen Skieldsord! fort tag hende om Halsen, og kys hende.

Arleqvin *paa Knæe.* Ach, naadige Fandens Mama's Broder! tving mig ikke til at kysse saadant Skabilkenhoved.

Den Usynlige. Ach! er det muelig, at

jeg skal høre saa ringe Priis blive sat paa mit skiønne Ansigt.

Den Usynliges Broder. Han skal ikke allene kysse dig, men ægte dig i Dag.

Arleqvin. Ach, min Herre! hav dog Barmhiertighed med mig.

Den Usynliges Broder. Fort din Hund! stat op og omfavn hende, eller du skal strax døe for min Haand.

Den Usynlige. Giv dig tilfreds, min Engel! du skal finde i mig en tro og kydsk Hustrue.

Arleqvin. For Utroeskab er jeg ikke bange, min Bengel! thi ingen forliber sig i en Maske.

Den Usynliges Broder. Tør din Forræder endnu fremture med Skieldsord?

Den Usynlige. Ach nei! slaae ham ikke. Det kan jeg ikke taale, thi jeg er saa forlibt i ham. Kom kyss mig, min Snut.

Arleqvin. A..... A.....

Sc. 6.

Colombine. De Andre.

Colombine. Hvad er her paa Færde? er det ikke Harleqvin, man har fat paa?

Arleqvin. Ach, min allerkiæreste Colombine! det var en ulykfalig Time for mig, da jeg vendte dig Ryggen.

Colombine. Det er mig kiært, at du bliver straffet for din Utroeskab.

Arleqvin. Ach red mig, min deilige Colombine!

Colombine. Red dig selv. Du har skuffet mig eengang, det skeer ikke oftere.

Den Usynlige. Er Hun forlovet med Ham, saa staaer jeg fra mine Prætensioner.

Colombine. Nei, han har foragtet mig eengang, hvilket jeg aldrig gir ham til.

Den Usynlige. Ja, efterdi Hun ikke vil have ham, saa er han og bliver han min Livegen.

Arleqvin paa Knæe. Ach allerkiæreste Colombine! tag mig til Naade igien.

Colombine. Slidder Sladder!

Arleqvin. Forbarm dig over din usle Harleqvin.

Colombine. Ingen Barmhiertighed.

Arleqvin. Over din Slave.

Colombine. Ingen Snak.

Arleqvin. Over dit Beest.

Colombine. Nei, nu er ingen Naade.

Arleqvin. Over din ringe Jordklimp.

Colombine. Tran, trara!

Arleqvin. Over din indtil Døden forbundne ringe Madik, Kaalorm og Oldenborger.

Colombine. Intet bevæger mig.

Arleqvin. See, hvor jeg græder. Min Hat er fuld af Taarer.

Colombine. Det er Crocodils-Graad.

Arleqvin. Kast dog et Naade-blik til mig.

Colombine. I Evighed ikke.

Arleqvin. Lad mig allerunderdanigst kysse Enden af dine allernaadigste Tøfler.

Colombine. Hverken een eller anden Ende.

Arleqvin. Hverken een eller anden Ende?

Colombine. Ingen af Delene.

Arleqvin. Saa døer jeg da.

Colombine. Døe længe nok.

Arleqvin. Jeg er alt død.

Colombine. Det er mig kiært.

Arleqvin. „Stat stille Vandrings-Mand! Sætter Hatten paa Hovedet. Herunder hviler den ulykfalige Arleqvin, hvilken efter mange Aars heftige Elskov revnede omsider af Sorg. Gak du bort og giør ligesaa."

Den Usynliges Broder. Tag ham da til Naade igien, Mademoiselle!

Colombine. Ingenlunde; thi det er et ustadigt Menneske, som jeg blir bedragen med.

Den Usynliges Broder. Hun kan forebygge alting ved at foreskrive ham ligesaa stærke Conditioner, som Hun vil.

Arleqvin. Ach! jeg vil indgaae alt, hvad du forlanger.

Den Usynliges Broder. Lad mig mægle derudi og foreskrive ham de Love, som han ved Eed skal forpligte sig at holde. Hør, Harleqvin! fald paa Knæe for din Kiæreste først, og bed hende om Forladelse.

Arleqvin paa Knæe. Ach min allerkiæreste Colombine! jeg beder dig om Forladelse.

Den Usynliges Broder. Læs nu op efter, hvad jeg siger: For det Første forpligter jeg mig aldrig at tale et haardt Ord til min Kone. Arleqvin repeterer alting efter. For det andet: Med god Villie at skye hende alt, hvad som er fornødent til Huusholdningen. For det tredie: Om hun skulde faae Lyst til Stats og Galanterie, ikke negte hende noget deraf.

Arleqvin. Hvad den Artikul angaaer, saa saae jeg gierne, at den blev lidt reformeret.....

Den Usynliges Broder. Hvad? hør, Masoeur! træk af med ham. Arleqvin repeterer og indgaaer den tredie Artikel. For det fierde: Lover jeg ingen at elske uden hende. Ligesaa. Derimod, for det femte, vil jeg ikke regne det saa nøie, om hun elsker andre.

Arleqvin. Hvad vil den Laptaske forlange, at jeg skal lade mig indrullere for en slet og ret Hanrei? Jeg vil heller bære Musket paa Nakken, end Horn udi Panden.

Den Usynliges Broder. Geschwindt! jeg har ikke Stunder at opholde mig her længer.

Arleqvin. Monsieur skal ei heller ophølde sig for min skyld. Han kan gaae Fanden i Vold, naar Han behager.

Den Usynliges Broder. Træk af med ham, Masoeur!

Arleqvin. A..... „Derimod vil jeg ikke regne det saa nøie om hun elsker andre." — Ach hvilken forbandet Pille for en Mand, der er kommen af honnette Folk, som jeg.

Den Usynliges Broder. For det fierte: Ved det Ord **at elske andre**, forstaaes.....

Arleqvin. At hun er en Akkermær, der forlanger saadant.

Den Usynliges Broder *trækkende paa Kaarden.* Har du Lyst til Handværket?

Arleqvin. Qvarteer, Monsieur! Jeg giver mig paa Naade og Unaade. Men kan der ikke corrigeres noget udi denne sidste Artikel?

Den Usynliges Broder. Ingen Ting.

Arleqvin. Jeg forlanger ingen Forandring udi Materien, men allene nogle smaa Ting udi Stilen.

Den Usynliges Broder. Hvorledes vil Han da have det udført?

Arleqvin. Jeg mener, uden at vige fra Meningen, at forfatte Artikelen saaledes: Ved at elske andre skal forstaaes, at hun tilstæder dem samme Frihed, som hendes Ægtemand.

Den Usynliges Broder. Godt.

Arleqvin. Godt, nu kommer den lille Forandring, som jeg vilde have udi Stiil, nemlig: dog forstaaes herved, at bemeldte hendes Husbonde Harleqvin haver sig sin Ret i alle Maader forbeholden.

Den Usynliges Broder. Nei, Monsieur! det sidste slaaer jeg en Streg over.

Arleqvin. Men, Monsieur! mener I da, at Ægteskab er en Omgang, saa at enhver maa brygge vexelviis udi en anden Mands Brygger-Kiedel?

Den Usynliges Broder. Træk af med ham, Masoeur!

Arleqvin. A..... Ach vær dog naadig, Herre! og betænk, at jeg er af fornemme Slægt og Byrd.

Den Usynliges Broder. Hvem var Hans Fader da?

Arleqvin. Min Fader kiender jeg ikke, men min Moder hedde Magdelone, og min Broder var udi mange Aar Sollicitant her i Staden.

Den Usynliges Broder. Hvad er en Sollicitant? Hvad har han om Aaret at leve af?

Arleqvin. Han har tre hundrede og fem og tredsindstyve Dage om Aaret.

Den Usynliges Broder. Det var en anseelig Gage. Monsieur! gak hiem og hold Bryllup med Jer Kiæreste, og vær forsikkred, at hvis I bryder noget af Contracten, da skal I have med mig at bestille.

Arleqvin. Jeg troer, at min Kone udi Kraft af den sidste Artikel faaer meer med Ham at bestille. Gid Fanden frie paa Spansk mere!

Anmærkninger

I Scarron's „Roman comique" (1656), hvoraf Leanders og hans Usynliges hele Eventyr er taget, er Scenen i Neapel.

S. 475. **Arleqvin.** Saaledes staaer Navnet tre Gange („Arleqvin" „Arleqvins Fæstemøe," „Arleqvins Usynlige") paa Fortegnelsen over „Hoved-Personerne i Comoedien" i Udg. af 1731, ligeledes over 1 A. 1 Sc. og nogle af Replikkerne.

S. 480. **Magdelone. En anden Usynlig.** At disse to bør være een og samme Rolle (at det er Magdelone, som spiller Arleqvins Usynlige) synes utvivlsomt, og at det saaledes ogsaa har været antaget og udført ved Theatret, stadfæster Rahbek (Om Holberg som Lystspildigter, 3 D. S. 211—212) saavel af egen Erfaring (han har seet Rollen givet af Actricen Jomfr. Fogh), som ifølge Regisseurens officielle Optegnelser. Om det samme har fundet Sted ved de tidligste Forestillinger af Stykket, kan ikke afgiøres. Man veed kun, at i en noget ældre Periode en **Acteur** har spillet Arleqvins Usynliges Rolle (Rahb. l. c. p. 210), men denne Acteur kunde meget vel ogsaa have spillet Magdelones (om hvis Besætning intet er anført) og heri er altsaa ingen Grund til at antage det Modsatte. Paa Personlisten i de ældste Udgg. findes Magdelone ikke, derimod „Arleqvins Usynlige" tilligemed alle øvrige Personer.

487. **Sangklokkerne.** S. Anm. S. 55.

Den Stundesløse.

Comoedie udi tre Acter.

[Forestilled paa den danske Skueplads 1726.]

Personerne.

Vielgeschrey, den Stundesløse.
Leonard, hans Broder.
Leonora, hans Datter.
Magdelone, Huusholderske.
Pernille, Stuepige.
Anne, Kokkepige.
Christen Griffel,
Jens Sandbüchs,
Christoffer Federmesser,
Lars Dintfas,
} hans Skriverkarle.

Leander, Leonoræ Elsker.
Corfitz, Leanders Farbroder.
Erich Madsen, en Bogholder.
Peder Erichsen, hans Søn.
Oldfux, en Aventurier.
En Bonde.
En Barbeer.
En Skræder.
En Notarius.

[Scenen er i Kiøbenhavn.]

Act. 1.

Sc. 1.

Pernille.

Der skrives nu saa mange Comoedier i Verden, og ingen skriver om en Stundesløs. Dersom nogen vilde tage sig saadan en for, kunde jeg give skiønne Materialier dertil af min Herre. Man vil vel sige, at saadanne Characterer ere rare, og at ingen tænker derpaa; men der findes en Hob slige stundesløse Folk her i Landet, der støie, som de vare affindige, over slet intet, 'ligesom tvertimod der ere visse Folk, der kan have ti Ting i Hovedet paa eengang, og er dog at ansee, som de vare ganske ørkesløse. Jeg erindrer, for nogle Aar siden, da jeg tiente hos en Lands-Dommer, og jeg engang reisede med hans Frue, da vi kom ind paa Veien til en Kone, hvilken tog meget vel imod os, men syntes at giøre alt for meget deraf. Nu var hun i Stuen, nu i Kielderen, nu satte hun sig paa Hylden, nu under Bordet, nu klamrede hun med Piger, nu med Drenge. Vi bade hende ti Gange, hun skulde ingen Umag giøre sig for vor Skyld; thi vi kunde lade os nøie med et Stykke Smørre-brød. Hun tørrede Sveden af sig ti Gange, og bad os have Taalmodighed en halv Times Tid. Fruen svoer for mig, at hvis hun havde vidst, at Konen vilde have giort saadan Væsen, havde hun heller taget ind i Kroen; thi hun vilde nødig være formeget i Gield hos samme Kone, efterdi hun havde en Sag for Landstinget. Endelig blir Bordet bredet, og ventede jeg da i det *ringeste at see en* Postei til den første Ret; men alle disse Anstalter faldt ud til en klumped Meelgrød og otte haardkogede Æg. Men det var dog noget. Kunde Herr Vielgeschrey endnu med al sin Støien giøre saa meget som et Æg, var det ikke saa forunderligt, som det er. Dersom han endnu giorde det for at fordrive Kuld eller Skiørbug, kunde man sige, at der dog blev noget giort. Saaledes har en gammel Magister fordum om Vinteren Brænde op paa sit Kammer af Kielderen, og siden af Kammeren ned i Kielderen igien, saa længe indtil han ingen Varme meer behøvede. Men Herren arbeider paa intet, det er intet og det blir til intet. Der er ingen udi Huset, som han roser for Flittighed uden mig, og der er dog ingen, som giør mindre Gavn, endskiøndt jeg er altid geskiæftig. Forgangen da En spurgte, hvor mange Folk han holdte, svarede han: Ikkun een; thi Pernille er min Stuepige, min Kokkepige, min Kammertiener, min Secretaire, min Huusholderske, min Kone; hvorvel det sidste især var Løgn. Ikke fordi jeg er just mere kydsk end en anden, men han har ikke Stunder at ligge hos nogen, og jeg er aldrig smukkere i hans Øien, end naar jeg har en Pen siddende bag Øret. Men der seer jeg Huusholdersken Magdelone komme.

Sc. 2.

Magdelone. Pernille.

Magdelone. Gid I faae en Ulykke, hvilke Skriver-karle I ere!

Pernille. Altid skielder hun; hvad fattes nu Jomfrue?

Magdelone. Jeg saae igiennem en Sprække ind udi Skriver-stuen, der sidder de

Hunde og drikker Spansk-Viin, og Herren veed ikke andet end de skriver; og en af dem drak saadan Skaal: Magdelones Skaal! gid det gamle Orgelværk var gift!

Pernille. Ha! ha! ha!

Magdelone. Jeg er, Himlen skee Lov! ikke saa gammel endnu, at de har fornøden at ligne mig ved et gammelt Orgelværk.

Pernille. Det skulde jeg ogsaa mene.

Magdelone. Jeg har jo endnu ikke naaet mine fyrgetyve Aar.

Pernille. Ja hvad er det at regne for Alder! En Pige kan man nytte, indtil hun er halvtredsindstyve Aar.

Magdelone. Og derforuden bær jeg min Alder meget vel; thi jeg har endnu ingen Rynker.

Pernille. Ei! Hun har, min Troe, et godt brugeligt Legeme endnu, det er Synd at sige andet. Det er slet ikke for Hendes Ansigt eller Skabning, de foragte Hende, men fordi Hun forklager dem iblandt for Herren.

Magdelone. Det er sandt, Pernille! Det er for min Ærlighed, at jeg maa lide alt saadant. De bilder Herren ind, at de slæber sig ihiel i hans Tieneste, og raaber paa høiere Løn, da de dog ikke fortiener Halvdelen af det, de faaer, og derforuden har aldrig ringeste Skilling under Hænderne, uden de jo klipper noget deraf, saa at han omsider blir til en Staader.

Pernille. Ei! sig ikke det. Herren har, min Troe, alt for mange Øien i Hovedet, og seer alt for nøie til udi Huset, at nogen skulde kunne bedrage ham.

Magdelone. Just fordi han er saa flittig og geskieftig, just derfor blir han bedragen. Naar jeg vil vare ham ad om hans Tienneres Utroeskab, har han formedelst andre unyttige Forretninger aldrig Stunder at høre mig. Jeg skulde aldrig have blevet her saa længe, var det ikke for een Tings skyld.

Pernille. Hvad er det?

Magdelone. Det er, at han har lovet at skaffe mig en Mand. Men disse forbandede Forretninger, som kommer imellem, hindrer ham i hans Forsæt.

Pernille. Han har jo ikke Stunder at gifte sig selv engang, langt mindre sin Huusholderske.

Magdelone grædende bitterlig. Jeg havde maaskee længe siden kunnet være gift, om jeg ikke havde forladt mig paa hans Løfter.

Pernille. Jeg veed, I kan jo ikke frie selv, Jomfrue! jeg vilde ønske, det var Moden; jeg skulde, min Troe, ikke heller gaae saa længe, som jeg giør.

Magdelone. Nei, det er sandt. Men Madame Kirsten Gifte-Kniv har tilbudet mig adskillige Gange, for en Discretion at skaffe mig en brav Mand, men jeg har altid biet paa Herrens Raade.

Pernille. Hun maa da ret bryde engang overtvert, Jomfrue! og tage Herren med en Trumpf, naar Hun engang finder ham ledig.

Magdelone. Naar finder man ham ledig, Pernille? Ach! Ach! om En kunde komme noget til i det samme, thi vi ere alle Mennesker, saa havde han det paa sin Samvittighed. Ach! ach! den forbandede Geskieftighed. Men hvoraf kan det komme, at visse Mennesker ere saa stundesløse?

Pernille. Jeg kan ikke vide, Jomfrue! Jeg mener, at ligesom de, som ere fødte paa en Jule-Nat, seer altid Spøgelse; de, som er føde udi Regnveir, græder altid; saa bilder jeg mig ind, at slige stundesløse og arbeidsomme Folk, som Herren, maa være giort i en Skriverstue, eller fødte paa en Postdag.

Magdelone. Ei Snak!

Pernille. Ja, Jomfrue! det er saa kun min Mening, som jeg ikke vil twinge andre til. Jeg har mærket tidt, at Herren har været ganske roelig, men saasnart han har hørt tale om Breve og Forretninger, er han bleven ligesom Don Qvichot, naar man taler om vandrende Riddere. Der maa visselig være en Hob geskieftige Vædsker i Herrens Mave, hvilke maa have den Natur, at de begynder at fermentere, saasnart han seer et Stykke Papiir: eller han i Steden for Blod maa have Blæk, som løber om i Aarerne.

Magdelone. Hvad det er eller ikke er, saa lider jeg derved, og min Velfærd blir sat tilside ved hans Stundesløshed.

Pernille. Hans egen Datters Velfærd blir sat tilside derved. Han har jo lovet hundrede Gange at skye hende en Mand, men glemt det hundrede Gange igien, og Monsieur Leander, som elsker hende i et heelt Aar, har endnu ingen Leilighed faaet, at tale med ham derom.

Magdelone. Men er det Leanders og Jomfruens rette Alvor, at de vil have hverandre?

Pernille. Ja vist, I skal nok faae det at see.

Sc. 3.

Leonora. Magdelone. Pernille.

Leonora. Hvor er Huusholdersken? — min Far kalder paa hende.

Magdelone. Saa maa jeg da løbe.

Gaaer.

Pernille. Det var ret vel, at hun gik. Nu kan vi tale noget sammen om det andet.

Leonora. Ach Pernille! jeg forlader mig paa din Hurtighed og den Credit, du har hos min Faer.

Pernille. I Dag skal det, min Troe, blive noget af; thi jeg veed ikke, Herren har havt nogen Tid mindre at bestille. Jeg har bestilt Leander at komme hid Klokken ni, og saa haaber jeg nok, at han skal faae et Qvarteers-Tid at tale med Herren. Det er os kun om Tiden at giøre.

Leonora. Jeg haaber nok, at naar min Faer seer hans Person, og hører hans Stand og Vilkaar, saa blir det ikke saa vanskelig Sag.

Pernille. Det er sandt nok, Jomfrue! men Knuden er kun at finde en ledig Time hos ham. Men der hør jeg, han kommer. Det er bedst, at I løber tilside.

Sc. 4.

Vielgeschrey. Lars Dintfas. Christoffer Federmesser. Jens Sandbüchs. Christen Griffel. Pernille.

Pernille sætter sig ned ved Bordet at skrabe Penne-fiedre, og Vielgeschrey kommer ind udi sin Slaaprok, efterfulgt af fire Skriverkarle, alle med Penne-fiedre bag Ørene.

Vielgeschrey *gaaer frem og tilbage, stirrende paa et Stykke Papiir, raaber:* Lars Dintfas!

Lars *løbende til ham.* Ja Herre!

Vielgeschrey *gaaende til den anden Side.* Lars Dintfas!

Lars. Her er jeg, Herre!

Vielgeschrey *gaaende til den anden Side, stirrende.* Christoffer Federmesser!

Christoffer *løbende til ham.* Hvad har Herren at befale?

Vielgeschrey. Hvad vilt du? du seer jo, at jeg har at bestille.

Christoffer. Herren kaldte paa mig.

Vielgeschrey. Det var Løgn. Vi kun til jeg kalder paa dig. Hvor er Jens Sandbüchs? Er han ikke tilstede?

Christoffer. Jo han er, Herre.

Vielgeschrey. Jens Sandbüchs!

Jens *løbende til ham.* Her er jeg Herre!

Vielgeschrey *gaaer stirrende til den anden Side.* Jens Sandbüchs!

Jens *løbende til ham.* Hvad har, Herren at befale?

Vielgeschrey. Har du reenskrevet Copien af forrige Uges Udgifter?

Jens. Ja Herre? her er den.

Vielgeschrey. Er den confereret med Klakken?

Jens. Ja Herre! Jeg og Christen Griffel confererede i Morges ved Lys.

Vielgeschrey. I confererede vel saadan, som I confererede sidste Gang. Jeg tør nu slet intet lade passere, uden jeg har seet det igiennem selv. Hvad bestiller du, Pernille?

Pernille. Jeg sidder og skraber Penne tilrette for Skriver-Karlene.

Vielgeschrey. Det holder jeg af. Jeg har mere Nytte af den Pige, end af alle Jer andre Døgenichter. Stat kun op lidt, Pernille! Jeg maa sidde og conferere. Christen Griffel! læs du, du læser tydeligst.

Christen. Den 21de udgivet: 1) 3 Rdlr. 2 Mk. Arbeidsløn for Herrens brune Klædning. 2) 4 Mk. for et Par Tøfler til Pernille.

Pernille. Det er sandt. Jeg har glemt at takke Herren derfor. Jeg takker, gunstige Herre; jeg skal slide dem op paa Herrens Sundhed.

Vielgeschrey. Du kanst takke mig en anden Gang, Pernille! ikke naar jeg sidder i Forretninger. Nu kunde vi allerede have avanceret et temmelig Stykke, hvis du ikke havde kommet med den Snak. Læs videre.

Christen. 3) For fire Pund Kalve-Kiød 3 Mk. 4) For fire Potter Melk 1 Mk. 5) Drikke-Penge for det Fad forraadnede Pærer, som vi fik til Foræring, 1 Mk. Summa Lateris 5 Rdlr. 5 Mk. 6) Et Pund Caffeebønner 1 Rdlr. 7) Hent 2 Skilling i Theevand. 8) 3 Skilling til en Qvint paa Jomfruens Luth.

Vielgeschrey. Holdt! læs op igien. Hvad fulgte efter de 2 Skilling i Theevand?

Christen. Derpaa følger 3 Skilling til en Qvint.

Vielgeschrey. Gid I faae en Ulykke for Jer Copiering og Conferering! Paa de 2 Skilling i Theevand følger 1 Skilling, givet i Almisse til en Staader.

Pernille. Det var uforskammet at glemme saadant. Nu blir jo den hele Regning gal.

Vielgeschrey. Maa du ikke vel sige det Pernille! Er jeg ikke et ulykkaligt Menneske, der har slige Tienere. I Steden for at lette mig i mine Forretninger, flyer de mig flere paa Halsen. Skriver nu om igien, I Skabhalse! hver sin Copie, saa veed jeg endelig den maa blive rigtig.

Pernille. Vil ikke Herren drikke Thee?

Vielgeschrey. Faaer jeg Stunder til at æde eller drikke? Nu har jeg to Breve at skrive. At skrive et Brev, holdes kun for en Bagatelle, men af dem, der ikke har forsøgt, hvad det er; thi her skal paa eengang tænkes paa Postpapiir, Pen, Blæk, Lys, Signet, saa at En kan blive gal i Hovedet, naar man tænker derpaa.

Pernille. Herren glemte endnu at regne Lak med.

Vielgeschrey. Det er sandt, Pernille, det er uendeligt. Nu, skriver I Karle der henne?

Karlene. Ja.

Vielgeschrey. Hvor ere alle mine Skriver-sager, Pernille?

Pernille *flyver omkring.* Her er Postpapiir, her er Lak, her er Signet.

Vielgeschrey. Denne Pige kunde jeg ikke undvære; thi hun har Memoriam localem. *Sætter sig ned at skrive, men reiser sig strax.* Pernille!

Pernille. Herre!

Vielgeschrey. Har Hønsene faaet Mad?

Pernille. Nei! Herren pleier selv at give dem.

Vielgeschrey. Hvor er de Østers-Skorper, jeg skar i Gaar?

Pernille. De ligger hen i Skuffen.

Vielgeschrey *kaster ud igiennem Vinduet.* Tipe! Tipe! Tipe!

Sc. 5.

Leander. Personerne af forrige Scene.

Pernille. Nu kommer Han ret tilpas, førend Herren kommer i med at skrive. See! gak nu imod ham.

Leander. Jeg beder ydmygst om Forladelse, min Herre! Jeg har noget at tale med Ham, som er mig saavelsom Ham selv magtpaaliggende.

Vielgeschrey. Hvad er det? Han er saa god at sige sin Mening kort, thi Tiden er knap for mig.

Leander. Jeg er Jeronimus Christoffersens Søn.....

Vielgeschrey. Jeg kiender Monsieur Jeronimus. I har en brav Mand til Faer.

Leander. Jeg er kommen her efter min kiære Faers Raad og Villie, at.....

Vielgeschrey *til Skriverne.* Skriver I der henne, Karle?

Tutti. Ja vi giør.

Vielgeschrey. Lad engang see, hvorvidt I er kommen. Om Forladelse, Monsieur! et Oieblik. *Gaaer hen til det lange Bord.*

Sc. 6.

En Barbeer. En Bonde. En Skræder. De Forrige.

Barberen *kommer først ind.* Ich bin schon zwei mahl hier heute gewesen umb den Herrn zu barbieren, aber der Herr war noch nicht aufgestanden.

Vielgeschrey. Ja Mester! I maa expedere mig saa hastig, som mueligt er; thi jeg har Hænderne fulde af Forretninger.

Han sætter sig ned at lade sig barbere; medens

Barberen *sæber ham, fører han saadan Snak:* Es ist ein grausames Wetter heute.

Vielgeschrey. Det mærker jeg.

Barberen. Ich weiß nicht, wie es mit der Welt beschaffen ist, jo mehr man lebt, jo ärger gehts; man höret und siehet nichts als Böses. Der Herr hat vielleicht gehöret, was in diesen Tagen passiret ist?

Vielgeschrey. Nei, jeg har intet Nyt hørt, jeg har ikke heller Stunder at spørge om Nyt; thi jeg har nok i mine egne Sager, og faaer ikke et Oieblik Tid til at tale med en ærlig Mand.

Barberen. So will ich es denn Ihro Gnaden erzählen: eine Matrosen-Frau in den Neuen-buden hat auf einmahl zwei und dreißig Kinder zur Welt gebracht, und war doch nicht dicker als eine ordinaire schwangere Frau. Wie kann Ihro Gnaden das begreiffen?

Vielgeschrey. Jeg har ikke fornøden at bryde mit Hoved med at begribe det; thi jeg maa først vide, om det er sandt.

Barberen. Das ist so wahr, als ich hier stehe, den ich kann die Historie mit Umbständen erzählen; denn die Kinder wurden alle getauft, aber sturben gleich darauf.

En Bonde *kommer ind.* God Morgen, Husbond! Jeg har Penge at yde for to Pund Byg og et Boel-sviin.

Vielgeschrey *gaaer fra Barberen, ganske oversæbet.* Du staaer jo for tre Pund Byg?

Bonden. Ja jeg veed det nok, go' Husbond! men Husbonden maa give mig efter det ene Pund Byg i Aar; thi Tiderne ere saa slet for os, som de aldrig har været.

Vielgeschrey. Det er en gammel Snak den. I klager altid.

Bonden. Ja Husbond! hvem der har høie Marker, som vi, den har ikke faaet meget i Aar. Kornet syntes vel at være noget, da det stod paa Ageren. Drollen splide mig ad, Husbond! fik vi ikke mindre Korn i Aar end i Fior; og det er knapt, at man vil give os en Rixdaler for Tønden paa Torvet. Beed Husbond ikke, hvad Capitels-Kiøb blir i Aar?

Vielgeschrey. Nei, jeg kan ikke vide. Men hør! Du maa give mig Penge for tre Pund.

Bonden. Ach! jeg vilde gierne go' Husbond! jeg vilde gierne; men Husbonden maa have Taalmodighed med mig i Aar, saa skal jeg siden stræbe, som en ærlig Mand, baade at betale Skat og Landgilde.

Vielgeschrey. Du lover saa alle Aar, og det er dog lige nær.

Bonden. Ja Gud bedre, Husbond! naar Skab kommer paa Qvæget, og tar vore Heste bort, saa at vi maa leie for Penge vore Naboers Heste at pløie Jorden med.

Bonden taer nogle Penge op af en Klud, som Vielgeschrey tæller.

En Skræder *kommer.* Herren har vist forlanget, at jeg skulde tage Maal til en Klædning?

Vielgeschrey *løber fra Pengene. Naar det*

kommer, saa kommer det alt sammen paa eengang.

Skræderen. Det skal være giort i et Øieblik, Herre!

Vielgeschrey lader tage Maal af sig.

Bonden. Pengene var jo rigtig, Husbond! for de to Pund Byg?

Vielgeschrey *løber til Bonden igien.* Det er sandt, jeg talte ikke alle Pengene. Her kommer saa meget paa eengang, at man maa blive gal i Hovedet.

Tæller Pengene igien.

Barberen. Will der Herr, daß ich ein andermahl wiederkommen soll?

Vielgeschrey. Jeg er jo alt raget, Mester! *Tar sig om Hagen, og føler Sæben.* Hillemænd; Sæben tørres ind i Ansigtet; hav Taalmodighed lidt, medens jeg rages. *Sætter sig ned og siger:* Ach! Gud bedre den, der har mere at forrette end han kan overkomme! Skriver I derhenne? *De svarer Ja.*

Pernille. Ach gunstige Herre! Vil han ikke tale et Ord med denne fremmede Herre, der har biet saa længe.

Vielgeschrey. Hillemænd! det var sandt. Gaaer bort I andre, og kommer igien om en Time. Om Forladelse, Monsieur; at jeg har ladet Ham staae saa længe! Han seer selv, hvordan jeg er omspændt af Forretninger. Hvad er ellers Hans Begiering?

Leander. Min Herre! Jeg er Jeronimus Christoffersens Søn, som med min Faers Villie kommer hid at begiere Hans kiære Datter, som jeg nogen Tid har baaret Kiærlighed til. Min Faer skulde selv have havt den Ære at opvarte Herr Vielgeschrey og paa mine Vegne giort dette Forslag, men en liden Upasselighed hindrer ham at komme ud i disse Dage.

Vielgeschrey. Monsieur! jeg takker Ham for Hans gode Tilbud. Men maatte jeg tage mig Frihed og spørge, hvortil Han har appliceret sig?

Leander. Min Faer har intet sparet paa min Optugtelse. Han har ladet mig reise Udenlands, ladet mig lære alle galante Exercitier og adskillige Sprog, foruden Latin.

Vielgeschrey. Det er godt nok, Monsieur! men jeg er meget for en Svigersøn, der er arbeidsom, der fører en god Pen, og kan gaae mig noget til Haande i mine Forretninger.

Leander. Hvad det angaaer, saa kan jeg vise min Herre Prøver paa min Færdighed af adskillige Breve, som jeg har i min Lomme, og vil tage mig den Frihed at vise Herren.

Vielgeschrey. Skriver I noget derhenne?

Tueri. Ja!

Vielgeschrey. Lad see, hvor langt I er kommen.

Gaaer hen og kommer til Leander igien.

Leander. See her min Herre! her er adskillige Breve, saavel paa Fransk, som paa Latin.

Vielgeschrey. Nei Monsieur, det er ikke saa jeg mener, forstaaer Han sit Bogholderie?

Leander. Nei, min Herre! hvortil skulde det nytte mig?

Vielgeschrey. Det kunde nytte mig; thi det andet Slags Skrift er jeg ikke tient med. Jeg vil at min Datter skal have en god Bogholdere, og eftersom Monsieur ikke forstaaer Bogholderie, saa maa Han ikke tage ilde op, at jeg afslaaer hans Begiering.

Leander. Jeg vil gierne lægge mig efter Bogholderiet for Hans Jomfrue Dotters Skyld, som jeg saa inderlig elsker.

Vielgeschrey. Ei Monsieur! tael ikke derom; den Profession skal man have lært fra Barndommen op, og tilmed saa har jeg halvdeels lovet min Dotter bort til Bogholder Erich Madsens ældste Søn, Peder, som skal være en dygtig Karl, og træde i sin Faers Fodspoer.

Leander. Jeg er forsikkret paa, at Jomfruen aldrig beqvemmer sig til at tage saadan Pedant, og jeg undrer mig over, at min Herre vil give sin Dotter til saadan en.

Vielgeschrey. Jeg tænkte det nok. I gode Cavaliers kalde alle dygtige og lærde Folk Pedanter. Det er en Person, som kan lette mig meget i mine store Forretninger, som voxe mig over Hovedet.

Leander. Jeg veed ikke, hvad Forretninger en Mand kan have, der sidder i ingen Bestilling?

Vielgeschrey. Jeg har saa mange Forretninger, at jeg faaer ikke Stunder til at æde og drikke. Pernille! han siger, at jeg ingen Forretninger har! det kan du vidne med mig.

Pernille. Herren har ti Mænds Arbeide. Det er hans Uvenner, som siger om ham, at han har ingen Forretninger. Herren holder jo, foruden mig, fire Skriverkarle; hvilket allene er Beviis nok, at han har Forretninger.

Vielgeschrey. Og jeg kommer endnu til at tage et Par an. Skriver I noget derhenne, Karle.

Tueri. Ja, vi skriver af al Magt.

Leander. Min Herre! jeg kan forsikkre Ham paa, at Hans Dotter aldrig skal faae den Pedant.

Vielgeschrey. Hvem Pokker vil hindre mig derudi?

Leander. Det skal jeg, det skal Jer Dotter selv.

Vielgeschrey. Det er artig!

Leander. Jeg kan forsikkre min Herre paa, at der intet skal blive af.

Vielgeschrey. Og jeg kan forsikkre Jer paa, at hun skal blive gift med Peder Erichsen, Bogholder, inden Soel gaaer ned. Adieu Monsieur! Jeg har ikke Stunder at tale med Ham mere. Leander gaaer bort. Har du hørt Magen til den Karl, Pernille?

Pernille. Det bekiender jeg; havde det ikke været af Respect for Herren, saa havde jeg givet ham en paa hans Mund.

Vielgeschrey. Den Karl vil foreskrive en brav Mand, hvem han skal gifte sin Dotter til, og foragte en Bogholder. Jeg har en Hob at bestille, men jeg faaer da at tale med min Dotter lidt. — Leonora kom ind!

Sc. 7.

Leonora. Vielgeschrey, Pernille. Skriverne.

Vielgeschrey. Min Dotter! hvorvel mine Forretninger ere store, saa tænker jeg dog paa din Velfærd.

Leonora. Jeg takker min hierte Faer.

Vielgeschrey. Jeg har i Sinde at gifte dig.

Leonora. Jeg takker.

Vielgeschrey. Og det med en brav forstandig Karl.

Leonora. Jeg er forsikkret om, at min Faer gir mig ikke bort, uden til et skikkeligt Menneske.

Vielgeschrey. Og jeg vil, at du skal have Bryllup med ham inden Aften.

Leonora. Ligesom min kiære Faer finder det for godt.

Vielgeschrey. Jeg har ikke villet spørge dig til Raads, førend jeg lovede dig bort, saasom jeg er vis paa din Lydighed imod din Faer.

Leonora. Ach, min hierte Faer! jeg faaer just den Person, som jeg mest elsker.

Vielgeschrey. Det er den Person, som jeg nævnede for dig i Gaar Aftes.

Leonora. Nei! Papa talede intet derom i Aftes.

Vielgeschrey. Saa har du glemt det, mit Barn! jeg har hundrede Ting udi Hovedet, og kan dog bedre komme en Ting ihu end nogen af Jer andre! Personen er et fornuftig ungt Menneske.

Leonora. Ja det er, min Troe, vist.

Vielgeschrey. Og har en brav Mand til Faer, i hvis Fodspor han vil træde.

Leonora. Det tviler jeg ikke paa.

Vielgeschrey. Og inden fire Aar vil blive den dygtigste Bogholder udi Byen.

Leonora. Hvad? Leander Bogholder?

Vielgeschrey. Han hedder ikke Leander, han hedder Peder, og er Erich Madsen Bogholders Søn.

Leonora. Ach Himmel! hvad hører jeg! jeg tænkte, at det var Leander, Herr Jeronimi Søn.

Vielgeschrey. Ha, ha! nei mit Barn! det er ikke Partie for dig. Den Snushane var her nyelig, men fik strax Afslag.

Leonora. Ach jeg elendige Menneske! vil I give mig bort til saadan en Pedant?

Vielgeschrey. Hør! mine Forretninger tillader mig ikke at holde længere Snak med dig; gak strax ind og lav dig paa at giftes med den unge Bogholder inden Aften. Leonora gaaer grædende. Pernille! følg du efter hende, og forehold hende den Lydighed, hun er sin Faer skyldig.

Pernille. Herren maa ikke tvile derpaa. Jeg skal herudi være Ham ligesaa tro som i alt andet.

Vielgeschrey. Skriverkarle! kommer op paa Salen, der kan vi forrette vore Sager i Roelighed.

De stikke alle Pennene under Ørene og gaae.

Sc. 8.

Pernille. Leonora.

Pernille. Den som vil spille noget Puds maae først søge at komme i dens Credit, som han vil optrække. Naar Herskabet i et Huus er gudfrygtig, stille alle habile Tienere sig ogsaa gudfrygtige an, og derved komme fort, og giøre hvad de ville. Naar store Herrer giøre sig en Glorie af at drikke hinanden i Seng, insinuere Tienere sig ved det samme. Naar store Herrers Genie er at støie over slet intet, seer man ogsaa Tienere at puste og tørre Sveden af sig, skiøndt de intet forrette. En habil Tiener, der vil giøre et Skielmstykke, maa først udstudere sit Herskabs Naturel og iføre sig det samme. Dette har jeg taget i Agt, og derfore støier mest i Huset, og mindst forretter, hvorudover jeg meest er hørt af alle. Naar Herren klager over sit Arbeide, klager jeg med, naar han støier, støier jeg med; naar han tør Sveden af sig, tørrer jeg med; naar han for sine Forretningers Skyld finder det raadeligt at give sin Datter bort til en Bogholder, roser jeg saadant Partie, skiøndt jeg i mit Hierte er saa lidt derfor, at om I selv, Jomfrue, blev saa gal at ville have saadan Mand, skulde ingen være mere Jeres Fiende end jeg.

Leonora. Du har ikke behov at være bange derfor.

Pernille. Lad saadan Slyngel gaae hen og gifte sig med et gammel Blækhorn. Er han skabt til at ligge i saadan Jomfrues

Arm, og er I skabt til at være Madame Bogholders?

Leonora. Ach Pernille! jeg forlader mig allene paa dig. Men hvori bestaaer det Anslag, hvorved du agter at giøre det til intet, og befodre min Kiærlighed med Leander?

Pernille. Ei, Jomfrue! jeg siger ikke mit Anslag, førend det hele Senat blir samlet.

Leonora. Jeg troer, at Leander og hans Tiener kommer hid paa Øieblikket.

Pernille. Gid de vilde komme; thi nu er den eneste Tid, vi faaer Leilighed at tale sammen i Dag. Jeg laver til Barsel med Tvillinger, og Leanders Favorit Oldfux skal være Jordemoer. Jeg har Bud efter dem. Men see! der kommer de.

Sc. 9.

Leander. Leonora. Pernille. Oldfux.

Leander. Ach! allerkiæreste Jomfrue! jeg har aldrig havt saadan ond Time som denne, siden jeg fik saadan haanlig Afviisning af Hendes Fader.

Leonora. Ach Leander! den har ei heller været mindre ond for mig.

Pernille. Hør I godt Folk! her er ingen Tid til at holde lang Fadder-Snak. Jeg har en Hob Machiner i Hovedet, som skal sættes i Værk.

Leonora. Lad os nu høre dit Anslag.

Pernille. Mit Anslag? meen' I Jomfrue, at eet Anslag vil forslaae? Der har mødt mig saa mange Vanskeligheder udi mit Foretagende, at jeg har været nogle Gange færdig til at forlade det hele Værk.

Leander. Ach! lad os da høre, hvad du har paafundet, for at hiælpe os.

Pernille. Hør Monsieur! kan I agere en Pedant udi Nødsfald? derudi bestaaer Hovedposten.

Oldfux. Hvad han ikke kan, det skal jeg nok lære ham.

Pernille. Kiender du Peder, Erich Madsen Bogholders Søn?

Oldfux. Jeg har seet ham mange Gange paa Gaden.

Pernille. Hans Person maa Leander tage sig paa, og komme til Herren for at frie.

Oldfux. I dette første Anslag giør jeg to Antegninger. For det første: har Herr Vielgeschrey nyelig taelt med Leander, og, for det andet, kiender han Bogholderen, efterdi han har udvalt ham til Sviger-Søn.

Pernille. Dine tvende Antegnelser sætter jeg en Streg over igien. Herr Vielgeschrey har aldrig taelt med Leander uden eengang. Og lad være han havde taelt ti Gange med ham, saa kiendte han ham dog ikke. En Mand, i hvis Hoved vrimler saa mange Forretninger, som Myrer i en Tue, kiender ikke saa let Folk igien. Det er knapt at han kiender mig iblandt; thi i Gaar stod han længe og taelte med mig, og kaldte mig Magdelone. Tilmed skal Leander føre sig saaledes op, baade udi Klædedragt og Lader, at han skal kunne bedrage, hvem det skulde være. For det andet, har jeg udspioneret, at Herren har aldrig taelt med den unge Bogholder, men allene med hans Faer. Mener du, at jeg ikke overlægger mine Sager?

Oldfux. Ja saa tar jeg mine Ord tilbage. Jeg hører, at det kan lade sig giøre. Men naar da den rette Bogholder kommer, saa blir jo Bedrageriet aabenbare.

Pernille. Han maa vel komme; det skal dog ikke blive aabenbaret. Naar Leander har været her først, maa den anden gierne komme siden.

Oldfux. Ei! det gaaer aldrig an, uden man mager det saa, at den rette Bogholder ikke kommer ind.

Pernille. Hvis det stod i min Magt, saa havde jeg ikke nær havt saa mange Omsvøb at speculere paa. Jeg kan ikke hindre ham at komme ind; thi jeg staaer ikke altid ved Porten, og Gaardskarlen har Ordre at lukke ham ind. Men hør nu, hvad der maa giøres; Leander skal komme hid Klokken to, som er en Time før den anden kommer, og saa faaer han Herren i Tale og Tilsagn paa hans Datter. Men førend Pedanten kommer, maa vi indvikle Herren udi nogle uformodende Forretninger, saa at han ikke faaer Stunder at tale med ham.

Oldfux. Mener du da, at han gaaer bort uden Besked?

Pernille. Han skal gaae meget fornøiet bort.

Oldfux. Hvor Pokker kan det lade sig giøre?

Pernille. Jeg er ikke kommen halv-veis endnu. Vi har her en giftesyg Huusholderske, hun hedder Magdelone, som Herren har tidt lovet at forsørge; hende bilder jeg ind, at Bogholderen frier til hende. Naar han nu kommer, medens Herren er i Forretninger op til Ørene, saa raader jeg ham at lade Jomfruen komme ned at entretenere Bogholderen, men isteden for Jomfruen, bringer jeg ham Magdelone ned, som mener, at det er hendes Frier.

Oldfux. Hillemænd! det er alt for store Anslag for en Pige, som du est. Men eftersom Magdelone er noget til Alders, kan han maaskee ikke fatte Kiærlighed for hende.

Pernille. Fatter han ikke Kiærlighed til hende, saa er det disbedre. Men resolverer

han sig til at tage hende, som jeg nok troer (thi slige Karle seer kun efter Penge og Velstand), saa kan Magdelone derover ogsaa blive gift, og Comoedien desartigere blive spillet; thi jeg kan ikke negte, at jeg jo gierne vilde have Magdelone gift med denne Bogholder.

Oldfux. Ha! ha! ha! men jeg seer saa mange Vanskeligheder ved alt dette, at jeg kan aldrig bilde mig ind, at det vil løbe vel af.

Pernille. Naar jeg kun faaer Herren indviklet brav udi Forretninger, tviler jeg ikke om godt Udfald.

Oldfux. Men at vikle ham ind i Forretninger, kan just fordærve Sagen; thi saa sætter han Brylluppet op, og faaer imidlertid Sandheden at vide.

Pernille. Det skal jeg nok sætte en Pind for; thi jeg svær ham til, at Leander lurer paa at snappe Jomfruen bort (hvilket er sandt) og raader ham at ile med Brylluppet. Og, som jeg blir Herrens Geheime-Raad, saa bestævner jeg Leander, som er forklæd, i en Hast, og den anden skal ikke komme førend det er for silde. Jeg skal nok drive dette igiennem uden Hexerie.

Oldfux. Jeg ønsker dig Lykke, Pernille!

Pernille. Mener du, at du skal imidlertid være ørkesløs?

Oldfux. Jeg seer ikke, at jeg har noget at forrette udi alt dette, med mindre du ogsaa vil gifte mig med det samme, og paa eengang have den Ære at slutte en Triple-Alliance eller tre Gifte-Tractater.

Pernille. Nei! Du skal faae nok at bestille. Du skal bringe Herren udi Forretninger og Uroelighed. Først skal du komme hid som et Bud fra Leander, at lade Herren vide, at han har i Sinde at paaføre ham en Proces, efterdi han vil give til en anden hans Datter, som ved adskillige Breve har forpligtet sig til Leander. Naar han saa faaer det at høre, blir Hovedet kruset paa ham, og jeg raader ham da at skrive et syndigt Brev til Leander, og at consulere en Advocat, om han strax skal fare fort med Brylluppet for at giøre slige Trudseler til intet. Al den Hielp, jeg behøver af dig, er kun at sætte Herren udi fortrædelige Forretninger.

Oldfux. Men naar Advocaten kommer, saa siger han vel, at Herren skal give sig tilfreds, og at de Trudseler har intet at betyde.

Pernille. Derfor skal du ogsaa agere Advocat, og stille dig saa gal an, at han gaaer lige klog fra dig. Kan du ellers hitte paa noget andet at spilde Tiden for ham, saa er det desto bedre; thi Brede og Forretninger ere Hiulene, som skal drive vor Machine.

Oldfux. Det er en forbandet Machine. Jeg kan blive hovedsvimled allene af det, jeg hører fortælle, hvordan den er sammensat; hvad Fanden er det ikke, disse Qvinder kan hitte paa.

Pernille. Du skal være ved Haanden og lave dig paa saadan Dragt, som er nødig at bruge, og jeg skal ved en liden Pige, som jeg har, lade Jer begge vide, naar Tid er at spille en Rolle. Tre Personer skal du agere; først Budet fra Leander, siden Advocat, og endelig en Barbeer, thi han maa have Skiægget af sig i Eftermiddag; om en Time maa du være her med dine Præparatorier. Jeg skal indlade dig i et Kammer, og vare dig ad, naar du skal komme ind. Det er alt, hvad du skal have i dit Hoved. Det øvrige skal jeg sørge for.

Leander. Men om nu denne Machine gaaer i Stykker, hvad da?

Leonora. Om det ikke lykkes, saa forlader jeg Jer dog ikke, Leander. Jeg omkom mig før selv, førend jeg tog den Pedant.

Pernille. Jeg skulde før vride Hovedet om paa Jer, Jomfrue! førend I skulde blive Madame Peder Bogholders.

Leander. Jeg takker dig for din Iver og Troeskab, Pernille!

Oldfux. Han takker hende, for hun vil have den Godhed at vride Hovedet om paa hans Kiæreste.

Leander. Nei, Oldfux! det er ikke saa at forstaae.

Oldfux. Dette Giftermaal med Magdelone, kunde man ikke lade det fare, for at giøre Intriguen mindre vanskelig?

Pernille. Men kunde du ikke holde din Mund, og allene tage vare paa det, som jeg har sagt dig? Jeg vil, at Magdelone skal blive gift med det samme for en vis Aarsags skyld. Naar man vil giøre noget, saa maa man giøre det saa, at det kan høres og spørges; gaaer nu Jer Vei. De vil gaae. Nei! bi lidt. Jeg vil see, hvordan Monsieur Leander bær sig ad at agere Pedant.

Leander. Jeg veed, min Troe, ikke, førend Oldfux exercerer mig.

Oldfux. Maatte jeg kun gaae i Jer Sted, skulde det ingen Fare have. Lad engang see, hvordan I vil bære Jer ad, naar I skal spille saadan Person; bild Jer ind, at jeg er Hr. Vielgeschrey, hvis Datter I skal begiere.

Leander. Jeg kommer efter min Papa's Ordre, til hvilken min Herr Vielgeschrey har behaget at proponere.....

Oldfux. A..... er I gal? det er jo Kammerjunker-Snak og Complimenter! Er det at agere Skolemester? Giv nu Agt engang paa mig. Jeg Peder, Erich Madsens ældste Plante, barnefød udi Kabenraa, kom-

mer her i Dag at angrasere min allerringeste Person i min gunstige Herres Huld og Bevaagenhed, og at begiere til Ægte denne hans Prima kiære Datter, Secunda ikke, som Eders Gunst har lovet min kiære Fatter Erich Madsen Bogholder, siger Erich Madsen Bogholder, at accordere, give, og overantvorde til min Kiæreste og Ægtefælle, og det strax efter Sigt. Jeg tilskriver saadant allene min gunstige Herres Godhed, ikke mine meriterende Fortienesters Valuta, thi jeg bekiender, at naar jeg ligner min Persons Ringhed med saadan Jomfrue, paa hvilken Eders Gunstighed har behaget at give mig Transport, er jeg ikke værd at løse hendes Skoeremme, ja kan ei lignes anderledes, valore intrinseco, end en autoriseret Seddel mod en Banco-Daler; ligerviis og ligesom en Skriver-Tavle udi Størrelse og Vigtighed overgaaer et Griffel, saaledes, og ikke anderledes, overgaaer Jomfruens Dyd, Stand og Vilkaar mine Dyder, min Stand og min Vilkaar. Hun er Skrivertavlen, og jeg er hendes indtil Døden underdanige Griffel. — Imidlertid, medens I saa taler, skal I stedse svinge med den høire Haand og brav svælge Ordene ned.

Pernille. Det er godt nok, Oldfux! men du maa dog ikke outrere din Tale saa meget.

Oldfux. Ja ja! vi kan altid slaae noget af. Kom lad os nu gaae hiem.

De gaaer.

Sc. 10.

Leonora. Pernille.

Leonora. Ach, Pernille! Jeg skiælver og bæver, naar jeg tænker paa alt dette. Først er jeg bange, at Anslaget ikke skal lykkes, og for det andet frygter jeg for Folkes Eftertale, at jeg har fixeret min Faer.

Pernille. Ei, Jomfrue! er ikke Kiærligheden stærkere end som saa, saa har jeg en skiøn Invention; I skal stille Jer ved Leander, og blive Leonora Peder Erichsens.

Leonora. Ach! nei, Pernille!

Pernille. Ach! jo, Jomfrue! Vi har jo da ikke saa mange Hocuspocus fornøden.

Leonora. Ach! Pernille! hør mig.

Pernille. Jeg har eftertænkt det, Jomfrue! det er en stor Synd at narre sine Forældre. Og det for en ringe Ting.

Leonora. En ringe Ting, siger du!

Pernille. Ja vist monne det være en ringe Ting, naar I tar i Betænkning at spille et Puds for at nyde den.....

Leonora. Jeg har aldrig taget det i Betænkning, men jeg siger kun, at.....

Pernille. Adieu! Leonora Bogholders!

Leonora. Ach! jeg døer af Sorg.

Pernille. Adieu! Madame Skrivertavle!

Leonora. Hvis du slaaer Haanden af mig, tar jeg Livet af mig selv.

Pernille. Jeg har efter Hendes Begiering først brudt mit Hoved; saa jeg nær er gal, og siden holder Hun det for Synd at bruge List.

Leonora. Jeg, vist gior jeg ei, hielp mig, allerkiæreste Pernille!

Pernille. Mon Jer Faer er ikke bekiendt tilforn over den hele Bye for hans Stundesløshed?

Leonora. Jeg tar det aldeles ikke i Betænkning.

Pernille. Mon han ikke af saadan Historie kan blive klog igien?

Leonora. Ach! plag mig dog ikke meer.

Pernille. Mon nogen staaer større Fare, end jeg, naar det bliver aabenbaret?

Leonora. Vil du da ikke tilgive mig det, Pernille?

Pernille. Kys mig paa Haand da, og bed mig om Forladelse!

Leonora. Ach gierne.

Pernille. Saa! nu er jeg god igien. Men der kommer Magdelone. Comoedien maa begyndes med hende.

Leonora gaaer.

Sc. 11.

Pernille. Magdelone.

Pernille. Nu Jomfrue! giv Jer nu tilfreds. Nu er Jer Forløsnings-Tid kommen. I kommer kanskee i Brude-Seng denne Aften.

Magdelone. Ach! er det sandt, Pernille?

Pernille. Ja det er ganske sikkert.

Magdelone. Med hvem, Pernille?

Pernille. Med en smuk velhavende ung Person.

Magdelone. Ach! mit Hierte pikker i mig af Glæde.

Pernille. Som forstaaer sit Bogholderie. *Magdelone græder.* Der udi Brøken og Regnekonsten er den anden Alexander Magnus. *Magdelone græder.* Der forstaaer sit Een-maal-Een, som sit Fader-Vor.

Magdelone. Ach min deilige Pernille! du glæder mit Hierte.

Pernille. Der kan udregne baade med Griffel og Vliantspen, hvor mange Draaber der er i Pebling-Søen. *Magdelone græder igien.* Men Herren har betinget sig af ham, at han skal gaae ham til Haande iblandt i hans Forretninger.

Magdelone. Han maa gierne bruge ham om Dagen, naar jeg kun ellers maa beholde ham.....

Pernille. Det forstaaer sig. Gid Pokker have en Mand paa andre Vilkaar.

Magdelone. Men seer han vel ud?

Pernille. Han seer saa vel ud, at jeg blev ganske slagen, da jeg saae ham; thi han har et Ansigt og en Mine ligesom en, der har faaet Laudabilem til Attestats, og gaaer paa Gaden saa modest og sædelig, som han skulde følge Liig.

Magdelone. Men har han ogsaa noget til Bedste?

Pernille. Det faaer I nok at vide, naar I blir gift med ham; ellers om han aldrig havde Midler, saa kunde han dog ved sin Pen og sin Griffel rigelig forsørge Hende.

Magdelone. Men jeg er saa bange, Pernille! at Herren glemmer det igien.

Pernille. Ei det er alt en sluttet Sag. Der fattes kun, at I skal tale med ham og give ham ogsaa Ja. Og staaer han Jer ikke an, saa vil jeg nok have ham.

Magdelone. Du skal have en god Dag. Herren har jo friet for mig.

Pernille. Men om saa var, han ikke var forhøiet med Hende, og syntes, at Hun var noget ved Alder, vilde Hun da fortryde paa, om jeg tog ham?

Magdelone. Hvor gammel mener du vel, at jeg er?

Pernille. I er jo fyrretyve Aar gammel.

Magdelone. Jeg har selv tilforn tænkt det samme, men nyelig seet efter og fundet, saa sandt som jeg er ærlig, at jeg er ikke mere end tredive Aar gammel; thi jeg har min salig Faders Haand derfor, som ikke kan lyve.

Pernille. Man kan let forreigne sig. Jeg holdes nu af alle for at være fire og tyve Aar gammel, men jeg er vis paa, at naar jeg engang ogsaa skal giftes, og seer efter, saa finder jeg min salig Faders Haand for, at jeg ikkun er sexten Aar. Min ældste Søster Anne havde ogsaa giort en Misregning, men tvertimod denne; hun fik en Frier, da man holdt for, at hun gik i sit Alders fiortende Aar; man holdt det for tidligt at gifte hende i den Alder, men da man saae efter i Bogen, fandt man, at hun var atten Aar gammel.

Magdelone. Ja see engang, hvordan man kan forregne sig, Pernille! Men naar kommer han hid?

Pernille. Han kommer Klokken tre i Eftermiddag. Det er bedst, at Jomfruen gaaer hen og pynter sig. Hun kommer ellers ihu, hvad Hun har lovet mig; thi jeg har formaaet Herren dertil.

Magdelone. De halvtredsindstyve Rixdaler skal du være vis paa. Der har du min Haand. *Hun giver Haand.*

Pernille *apart.* Nu er der allerede giort Begyndelse. Det er stor Almisse ellers at skaffe den Pige en Mand. Jeg har aldrig kiendt nogen saa gifte-syg. Dersom Alderen nu allene hindrede hende i at blive gift, gik hun gierne op paa Tinget, og svor sig Fanden i Vold paa, at hun var kun tredive Aar. *Til Magdelone.* Men lad os komme ind i Jer Kammer lidt, Jomfrue!

Act. 2.

Sc. 1.

Vielgeschrey. Christen Griffel. Lars Dintfas. Christoffer Federmesser. Jens Sandbüchs. Pernille.

Vielgeschrey kommer ind i sin Stue, med Pennefier bag Øret, og de fire Skriverkarle følge ham efter, iligemaade med Pennefiere bag Ørene, Pernille har og Pen bag Øret.

Vielgeschrey *tørrende Sveden af sig.* Pernille!

Pernille. Herre!

Vielgeschrey. Jeg tænker paa den Straten-Junker, som vilde sige, at jeg har intet at bestille.

Pernille. Man kan blive gal over saadan Snak.

Vielgeschrey. Jeg har været henne til Erich Madsens, Pernille!

Pernille. Har Herren alt været der? det er mig kiært! lovede han da at skikke sin Søn hid Klokken tre i Eftermiddag?

Vielgeschrey. Han kommer vistnok til den Tid.

Pernille. Ach! jeg længes saa efter at see ham.

Vielgeschrey. Klokken tre kan du faae ham at see.

Pernille. Jeg haaber, at han kommer nok før; thi det er forlibte Folkes Maneer.

Vielgeschrey. Det vil endelig ikke sige. Men ellers saae jeg ikke gierne, at han kom for den Tid; thi der skal skrives fire à sex Bryllups-Breve, som skal skikkes nogle gode Venner med Posten.

Pernille. Men kan de komme saa hastig til Bryllupet?

Vielgeschrey. Nei det er kun for Ceremonie. Jeg har og ikke Stunder til at giøre Bryllup. Der blir intet videre giort, end Contracten sluttet udi nogle gode Venners Nærværelse. Men det er mig kiært, at du siger, min Datter har faaet bedre Tanker.

Pernille. Ei, det skal have gode Veie. Derfor er det bedst at smede, medens Jernet er varmt, og slutte Contracten i Aften.

Vielgeschrey. Denne Aften skal alting

være klargiort, og saa skal denne Snuushane, som var her i Morges, faae en lang Næse. Pernille! sæt dig ned ved Skriverbordet, du kan nok skrive en Copie med.

Pernille. Ja vist, Herre.

Vielgeschrey. Tar Jere Saxe, Karle! *De tar Saxene efter Tempo.* Ere I færdige dermed?

Tutti. Ja det er beklippet.

Vielgeschrey. Pennene fra Oret! *De tar Pennene fra Oret.* Dypper Jere Penne! *De dypper paa eengang. — Vielgeschrey kaster Parykken fra sig.* Skriver! „Saasom det har behaget Himmelen" (Comma) har I det? *De skriver og repeterer det samme.* „Ved en reen Kiærlighed at sammenknytte tvende Parter" (Comma) har I det? *De repeterer igien.* „Nemlig min ældste Datter, Leonora og Seigneur Peder Erichsen Bogholder" (Comma) har I det? *De repeterer igien.* „Saa er min Tienstlige Begiering"..... Er nu ikke Hønsene kommen ind i Kiøkkenet igien! Det er mig en forbandet Pige, den Kokke-Pige. *Gaaer ud og kommer ind igien. Naar han er ude, skrive de og kaste Papiir-Kugler paa hinanden.* De Diævle har ingen Ting at tage vare end det samme, og dog kan ikke passe paa at lukke mig den Kiøkken-dør igien! Al Byrden i Huset ligger paa mig! Hvor var det I slap? Læs op, Christen Griffel! *Christen Griffel læser op fra Begyndelsen.* „Saa er min Tienstlige Begiering, at Han vilde med sin Nærværelse bivaane deres Ægteskabs Contract„ (Punctum) har I det? *De repeterer igien.* „Samme Ægteskabs Contract er berammet at sluttes den første April, Styli Novi" har I det? *De repeterer igien.* (Punctum) har I det? *De repeterer: Punctum.*

Vielgeschrey *raaber:* Anne!

Anne *kommer ind.* Hvad vil Herren?

Vielgeschrey. Hør, Anne! den lille sorte Høne maa ikke komme blandt de andre. Alle de andre vil den Stakkel altid paa Hovedet; hør du, hvad jeg siger? thi jeg holder mest af den Høne. Den har lagt mig siden Juul over fyrretyve Æg. Christoffer Federmesser; Du holder jo Bog over hvad Høns, Giæs og Duerne yde. See efter i Hovedbogen, hvor mange Æg den lille sorte Høne har lagt udi dette Aar.

Christoffer. Ja, det er som Herren siger, fyrretyve Æg. Hvad andet hun har ydet, er ikke ansørt.

Vielgeschrey. Det er, min Troe, den bedste Høne, jeg har. Derfor maa du have synderlig Øie med hende, Anne!

Anne. Det skal skee Herre!

Gaaer ud.

Vielgeschrey. Hvorvidt er I kommen, Karle? Jens Sandbüchs, læs du op! *Jens læser fra Begyndelsen.* (Parenthesis) „thi der maa ikkes dermed for visse Aarsagers skyld" (Claudatur) har I det? *De repeterer igien.* „Jeg lever i den Forsikkring, at"..... kommer der ikke nogen?

Pernille. Jo, det er vist Frieren; tænkte jeg ikke vel, at han kom for Tiden.

Sc. 2.

Leander og **Oldfux**, klædte som Pedanter.
De Forrige.

Leander *efter lang Compliment.* Gunstige Hr. Patron, Mæcenas og Velynder! Saasom og ligerviis som Paafuglen, naar den seer paa sine Fiedre, skiæmmer den sig..... *Oldfux støder ham i Ryggen, og hvisker til ham.* Jeg vilde sige: naar den seer paa sine Been, skiæmmer den sig, og naar den derimod seer paa sine Fiedre bryster den sig, ikke anderledes, naar jeg Peder Erichsen, uværdig Bogholder.....

Skriverne begynder at knise.

Vielgeschrey. Hvad kniser I Slyngele ad? Confererer I kun imidlertid, om I alle har skrevet lige, medens jeg taler med denne Person.

Leander. Ikke anderledes naar jeg betragter og overveier min Stand og Meriter og Vilkaar skiæmmer jeg mig med Paafuglen. Naar jeg derimod betragter og overveier min forestaaende Fortun og Lykke, bryster jeg mig med Paafuglen. Jeg tilskriver allene min gunstige Herres Godhed, ikke mine meriterende Fortienesters Valuta, at min Herre gir min ringe Person Assignation paa saadan dyderiig og fornemme Jomfrue, hvis Skoeremme jeg er ikke værd at opløse; thi ligesom en Obligation valore intrinseco er at ligne mod en Banco-Daler, ikke anderledes.....

Vielgeschrey. Nok nok, Monsieur! Han maa ikke sætte saa ringe Priis paa sig selv. Han kan see af dette Val, jeg har giort, hvilke Tanker jeg har om Hans Person. Jeg kunde have sat min Datter udi høiere Stand, men som jeg allene seer efter Dyd og Vindskibelighed, saa har jeg foretrækket Ham adskillige anseelige Beilere.

Leander. Jeg takker allerærbødigst.

Vielgeschrey. Et lidet Dieblik Taalmodighed! Jeg skriver nogle gode Venner til paa Landet, og lar dem efter min Skyldighed vide, at min Datter skal slutte Ægteskabs-Contract med Monsieur i Aften. Der er jo kun en Linie eller noget tilbage.

Leander. Efter Behag gunstige Herre!

Vielgeschrey *til Skriverne.* Hvor var det, I slap, Karle? Læs op det sidste, Lars Dintsas!

Lars. Det sidste var Claudatur.

Vielgeschrey. Hvad Pokker lærer jeg deraf?

Lars. Jeg tog feil, Herre! det sidste er: Jeg lever i den Forsikkring, at.....

Vielgeschrey. „Han har den Godhed at

lade sig indstævde til den Tid" (Comma) har I det? De repeterer igien. „Jeg forbliver stedse votre très humble og très obeissant Serviteur."

Pernille. Det sidste Latin, Herre, kan jeg ikke skrive.

Vielgeschrey. See da efter, hvorledes de andre bogstavere først. *Tagende Oldfux for sin Svigersøn.* Nu maa I herefter kalde mig Svigerfar, og jeg vil kalde Jer min Søn; thi det er alt en sluttet Sag imellem os, der rester kun, at I taler med min Datter selv.

Oldfux. Gunstelfulde Herre, det er ikke....

Vielgeschrey. Jeg vil ikke høre denne Tale mere, I skal kalde mig Svigerfar.

Oldfux. Nei Ederø Gunst behager at høre.....

Vielgeschrey. Ei lad kun fare de Complimenter, og kald mig Svigerfar.

Oldfux. Nei Herren tar Feil, det er ikke mig, som skal have Hans Dotter, mit Navn er Jonas.

Vielgeschrey. Om Forladelse! jeg har saa meget i mit Hoved.

Oldfux. Jeg er Jonas Corfitsen, den rette Persons Sødskende-Barn uværdig paa Faderens Side. Jeg er kun en Nadik at ligne mod ham i Bogholderie og Regning. Jeg har ham at takke og kysser Støvet under hans Fødder for det, jeg forstaaer udi Bogholderiet. Jeg skulde ikke rose ham, fordi han er mit Sødskende-Barn paa min Faders Side, men jeg kan sige dette, at han har saa sin Lige udi alle Slags Regninger, og ligesom der er en Regul kaldet Regula Detri, saa har han giort en ny, kaldet Regula Petri.

Vielgeschrey. Det er mig kiært, at I er hans Fætter. Hvis min yngste Dotter var mandvoxen, saa kunde der maaskee blive noget af imellem Jer to ogsaa. *Oldfux skraber.* Pernille! lad Leonora komme hid. Nu kan Han selv insinuere sig hos min Dotter. Det syntes hende underligt i Førstningen, at jeg vilde give hende bort til en Bogholder; men nu hører jeg, at hun er paa bedre Tanker. Om jeg havde ti Døttre, skulde de alle gives til Bogholdere.

Leander. Jeg takker paa Bogholderiets Vegne.

Oldfux. Jeg takker ogsaa paa Konstens Vegne.

Sc. 3.

Leonora. De Forrige.

Vielgeschrey. Nu min Dotter! *til Skriverkarlene:* Gaaer I kun op paa Contoiret, Skriver-Karle! og confererer Brevene med hinanden og besegler dem, siden skal I faae at vide Udskrifterne. *De gaaer bort, seer paa Pennene, og sætter dem bag Ørene.* Det er mig kiært, min Dotter! at du er kommen i bedre Tanker, at du har slaaet den anden Kiærlighed af dit Sind, og beqvemmer dig efter min Villie. Unge Jomfruer seer kun efter det Udvortes, og derfor løber til deres egen Fordærvelse. Jeg har udvalt denne unge Person til Svigersøn, som ved sin Videnskab kan nære dig reputeerlig, omendskiøndt han ganske ingen Midler havde.

Leonora. Min hierte Papa! jeg beder ydmygst, at Han ikke vil tænke paa det forrige. Jeg har raisonnered siden ved mig selv, og eftertænkt, hvilken Synd det er at sætte sig mod sine Forældres Villie; Personen staaer mig an, jeg er fornøiet med det Val, min kiære Faer har giort, saasom jeg er forsikkret om, at han intet slutter mig angaaende, uden det, som er til min Nytte og Velfærd.

Vielgeschrey. Jeg har havt dig alt for kiær, mit Barn! at jeg skulde gifte dig bort til en, som du ikke skulde blive lykkelig med. Saa gaaer nu hen og taler med hinanden.

Leander. Allerkiæreste Jomfrue og tilkommende Bruud! naar jeg eftertænker mine egne Meriters Nieter og Nuller at være saa høit anskrevne udi Hendes kiære Faders Tankers Hoved-Bog, ere alle mine Sandse færdige til at giøre Fallit og spille Banqverot. Et Null betyder intet, men naar en Streg kommer dertil, blir det strax til noget. Jeg er uværdig kun en Streg, som intet betyder; men naar min Stregs Ringhed blir lagt til Jomfruens Null.... *Oldfux støder ham i Ryggen.* Jeg fortalede mig, skiønne Jomfrue! jeg er kun et Null, som intet betyder; men Jomfruen Stregen, med hvilken naar mit Null blir foreenet, blir det strax til noget.

Leonora. Monsieur! Han skatter sig selv for ringe.

Leander. Jeg takker skyldigst.

Oldfux. Peder! her er den Ring, som Fatter skyede os at forære Jomfruen.

Leander. Det er sandt, Jonas. Min Fader lod formelde sin ydmygste Salutem, og bad, at Jomfruen vilde annamme denne Ring af mine Hænder til Elskovs-Tegn.

Leonora. Jeg tager imod den, og takker kiærligst.

Leander. Det maa ikke regnes for nogen Morgengave, skiønne Jomfrue! det er kun et lidet Kiærligheds Tegn, som man efter Sædvane først lader see, og haver samme Sædvane sin Oprindelse deraf, ligesom en Ring er rund, og har hverken Begyndelse eller Ende, saa.....

Vielgeschrey. Vær lidt stille, Børnlille! jeg tør give min Hals paa, at Naden kogede over udi Kiøkkenet. *Springer ud.*

Pernille. Ha ha ha! gid I faaer Folker, hvor vel I spiller Jere Roller.

Oldfux. Men somme Tider er det dog kommen i Baglaas for Monsieur, som for Exempel, at Paafuglen bryster sig, naar han seer paa sine Been, og at Jomfruen er Nullet.

Leander. Hvordan vil du, at jeg skal komme alt dette Pedanterie ihu?

Leonora. Ach! det gaaer vel nok. Nu er jeg forlovet med Jer, kiære Leander, i min Fars Paasyn. Men ach!

Pernille. I kommer altid med Jer Men, Jomfrue! lad kun mig sørge for det øvrige.

Leander. Men naar nu den rette Bogholder kommer?

Pernille. Men om nu Himmelen falder ned! Vil I kun lade mig raade, I har intet andet at bestille, end at efterleve mine Ordre. Jeg er Chef og I andre Subalterne, som ikke maae raisonnere. Men der kommer Herren tilbage.

Vielgeschrey kommer tilbage. Det er Løgn, Anne! disputeer mig aldrig imod det, som jeg kan see bedre. De Tallerkener ere ikke skurede med Aske; de ere skurede med Sand, og det just, fordi jeg saa ofte har forbudet det! Havde jeg kun Stunder at examinere Fader og Skeer, er jeg vis paa, at de seer ikke bedre ud! men jeg er et Menneske, og derfor ikke kan giøre det, som overgaaer menneskelige Kræfter. Jeg har ikke Øien bag i Hovedet, jeg har ikke mere end to Hænder, og jeg kan ikke være ti Steder paa engang. Kunde jeg dog engang al min Livstid være saa lykkelig, at jeg kunde sige ved min selv: gak nu til Sengs eller til Bords i god Roe, nu er i Dag intet mere at forrette. Men den Tid kommer aldrig; thi mine Forretninger ere ligesom en Snee-bold, jo mere jeg driver den frem, jo større bliver den. Men hvad vil disse fremmede Folk her, Pernille! Vil I tale med mig, Messieurs?

Leander og Oldfux. Ja.

Pernille. Ei Herre, det er jo Jer Svigersøn.

Vielgeschrey. Det er sandt; om Forladelse, jeg glemmer mig selv undertiden formedelst Forretninger. Nu min kiære Svigersøn, er I nu fornøiet med mit Forslag, og finder I min Dotter af de Qvaliteter, at hun kan bøie Jer til Kiærlighed?

Leander. Ach jeg er saa forlibt, at jeg neppe kan staae paa mine Been.

Vielgeschrey. Det er godt. I skal have Bryllup denne Aften. De Forlibte giøre Complimenter. Pernille! naar holder du for, at man kunde beramme Tiden dertil?

Pernille. Herren faaer vel ikke Stunder, saavidt som jeg kan see, før Klokken sex i Aften; thi disse fem Breve skal lægges sammen, beségles og paaskrives. Det er *ogsaa aldrig saa*, at der falder jo enten et eller andet ind, som man ikke tænker paa. Herren har jo altid den Lykke.

Vielgeschrey. Det maa du vel sige, Pernille! Ja, kiære Svigersøn! Han møder da med nogle af sine Paarørende her Klokken sex i Aften. Jeg vil ellers ingen anden have hid end min Broder Leonard og Notarius. Men, min kiære Svigersøn! jeg vilde gierne raadføre mig med Ham udi en liden Regning, som falder mig for vanskelig.

Pernille. Ei Herre! sæt saadant op til en anden Gang. Nu har den gode Karl andet at tænke paa.

Vielgeschrey. Det er sandt nok. Men det er kun en liden Spørsmaal, som en Person, der er saa vel grundet i Regnekonsten, som Han, strax fornøier mig i.

Pernille. Jeg er aldrig Herren imod, men heri kan jeg ikke bifalde Ham, at Han vil plage En med Regninger, der kommer at frie til Hans Dotter.

Vielgeschrey. Ei, Snak! det er kun en Bagatelle for ham. Regningen er denne: En sælger ti Tønder Ruug med Strygmaal for tyve Rigsdaler, hvor meget høiere kunde Summen stige, om de var i Topmaal?

Pernille. Ach Herre! der har de andre Høns sat paa den lille sorte Høne igien, og er færdig at dræbe den.

Vielgeschrey. Ei! er det ikke forskrækkeligt? Løber ud.

Leander. Ach Pernille! vi er om en Hals.

Oldfux. Gid han faaer en Ulykke med hans Topmaal og Strygmaal.

Leander. Jeg kan ikke tælle til fem, og skal nu giøre saadan Prøve i Regne-Konsten.

Leonora. Der seer du, Pernille! hvordan det vil gaae, og at de Anslag.....

Pernille. Holdt Munden, og lad mig speculere i Roe! — Løber fort paa Døren!

Leander. Men kan derved ikke fattes Mistanke mod os?

Pernille. Fort paa Dør! her er ikke andet Raad i en Hast at gribe til.

Leonora. Men Pernille!

Pernille. Løber bort allesammen, og I Sladderhank med. De gaaer alle.

Sc. 4.

Vielgeschrey. Pernille.

Vielgeschrey. Hun vilde bilde mig ind, at ingen rørede den sorte Høne.

Pernille. Ach Herre! jeg saae jo med mine Øine igiennem Vinduet, hvordan den blev hugget. Men den Pige er i det ene som i det andet, havde jeg ikke hindret hende sorgangen, saa havde der skeet en stor Ulykke.

Vielgeschrey. Hvad var det?

Pernille. Jeg vil, min Troe, ikke sige

det til Herren, uden Han lover mig at tie.

Vielgeschrey. Jeg skal ingen Allarm giøre derover, sig mig det.

Pernille. Forgangen Dag fandt jeg Herrens Catalogus over sine Lin-Klæder i Kiøkkenet; det havde den forbandet Pige faaet fat og vilde riste Lax paa.

Vielgeschrey. Nei, det kan jeg ikke tie med; thi det kunde have foraarsaget mig en stor Ulykke.

Pernille. Dersom ikke Herren holder sit Løfte, saa troer jeg Ham aldrig oftere.

Vielgeschrey. Nei Pernille; jeg maa have fat paa hende derfor. Det var et forbandet Stykke.

Pernille. Ach Herre! jeg beder ydmygst; hun faldt paa sine Knæe, og bad mig med Graad om, at jeg ikke vilde røbe hende, men jeg vilde ikke love hende det, førend hun ved Eed havde forsikkret mig om, aldrig at forgribe sig paa Herrens Skriver-Sager oftere.

Vielgeschrey. At røre ved mine Papiir, er at røre ved mine Dienstene.

Pernille. Herren gir sig tilfreds! Hun vil af den Historie lære at blive mere vaersom.

Vielgeschrey. Om man stiæler Penge fra mig, kan jeg skikke mig derudi, men at tage mine Papiir bort, det er at tage Siælen af Livet.

Pernille. Jeg kan forsikkre Herren, at det ringeste ellers ikke er kommet bort eller kommet i Ulave; thi jeg saae strax nøie efter alting.

Vielgeschrey. Jeg vil da tie denne Gange for din skyld. Men jeg vil herefter, at intet Menneske maa komme i mit eget Contoir uden du. Men hvor blev min Svigersøn af?

Pernille. Herren tog jo Affked med ham, og bad ham komme igien Klokken fem.

Vielgeschrey. Det er sandt, Pernille! jeg glemmer det ene for det andet. Mener du, at jeg kan erindre, om jeg har spiset til Middag?

Pernille. Nei, Herre! Maden staaer færdig paa Bordet.

Vielgeschrey. Saa maa jeg da ind at spise lidt i en Hast. *Gaaer ind.*

Pernille. Saaledes kom vi ud af denne Fristelse.

Sc. 5.

Oldfux. Pernille.

Oldfux *som Lakei.* Hillemænd, Pernille! hvilken Fristelse han bragte os i ved den Regning om det Strygmaal og det Top-maal.

Pernille. Men jeg kom ham til at glemme baade Stryg- og Top-Maalet, og viklede ham ind i Discours om Huus-Sager.

Oldfux. Men hvad sagde han, da han fornam, at vi vare løbne?

Pernille. Jeg bildte ham ind, at han selv havde taget Affked med Jer. Jeg kan saae ham til at glemme alting, naar jeg kun kan bringe ham i Forretninger.

Oldfux. Jeg skal, min Troe, skaffe ham nok at bestille.

Pernille. Det er ogsaa høilig fornødent; thi ellers er vi om en Hals. Inden en halv Time har vi Bogholderen her. Men der kommer Herren. Gak til Side og kom strax ind med Brevet fra Leander.

Oldfux gaaer.

Sc. 6.

Vielgeschrey. Pernille.

Pernille. Har nu Herren alt spiset?

Vielgeschrey. Jeg faaer aldrig Tid til at spise mig mæt, Pernille! Spring op til Skriver-Karlene, og hør, om de har lagt Brevene sammen.

Pernille. Her kommer en Laqvei og møder mig lige i Døren med et Brev til Herren.

Oldfux leverer et Brev, og gaaer igien.

Vielgeschrey. Pernille! naar nogen kommer og vil tale med mig, skal du sige, at du vil høre ad, om jeg er hiemme. Det giør jo alle Tienere i fornemme Huse.

Pernille. Somme er saa uforskammed, at de løbe lige ind. Men eftersom Herren vil saa have det, saa maa Han ikke kige ud af Vinduet efter dem, som Han pleier; thi forgangen fandt en Mand, som saae Ham i Vinduet, mig paa Gaden, og sagde; Hils din Herre og siig, at naar han gaaer ud, saa maa han tage sit Hoved med sig; thi det saae jeg i Vinduet. Somme kan have vigtige Ærender, Herre, og dog ikke kan sige Tienerne hvad de vil.

Vielgeschrey. Det er endelig sandt, som du siger; men jeg maa læse dette Brev. *Læser.* Hillemænd! hvad er dette for forbandet Tøi. Denne Leander, som var her i Morges, skriver mig til, at saasom han hører, at jeg har givet en anden min Dotter, som har forlovet sig tilforn med ham, hvilket han kan bevise af adskillige hendes Breve, hvorudi hun forpligter sig med Eed ingen at elske uden ham, saa maa jeg ikke fortryde paa, om han protesterer imod den sidste Forlovelse, og forfølger sin Sag ved Lands Lov og Ret.

Pernille. Ei, hvad vil det sige! nu staaer Jomfruen op med ham igien, foregivende, at saadan Forlovelse ikke er grundet paa hendes Faers Samtykke. Og saasom hun saadant Samtykke ikke har kunnet erhverve,

saa falder den Sag af sig selv. Ellers bekiender jeg, at det er fortrædeligt for Herren at indvikles udi Proces; thi omendskiøndt Han vinder, saa vil dog en stor Hob Tid spildes for Ham derved.

Vielgeschrey. Jeg kan blive gal, naar jeg tænker derpaa; hvad raader du mig at giøre herved?

Pernille. Jeg raader Herren først at skrive ham selv til, foreholde ham hans ubillige Foretagende, og derved skrække ham af at begynde Proces, og siden at raadføre sig med en god Advocat.

Vielgeschrey. Lad Tieneren strax springe hen efter en Advocat.

Pernille. Det skal skee; imidlertid maa Herren skrive Brevet færdig.

Vielgeschrey. Ach! jeg elendige Menneske! jeg drukner i Forretninger.

Sætter sig at skrive.

Pernille *sagte.* Det gaaer vel nok. Men her vil endnu flere Forretninger til; thi Fortrædeligheder og min Habilitet skal udvirke saa meget, at naar den rette Frier kommer, han da ikke skal have hverken Lyst eller Leilighed at tale med ham. Frieren maa nu komme, naar han lyster; han skal udi Herrens Nærværelse blive forlovet med Huusholdersken Magdelone. Leander og Oldfux kan ikke begribe, hvorfor jeg har dette dobbelte Ægteskab for. Men de veed ikke, at hun har lovet mig halvtredsindstyve Rixdaler, om jeg kan bringe Herren til at skaffe hende en Mand, og det kan ikke skee uden ved saadan Leilighed; thi han gir sig ellers aldrig Tid dertil.

Vielgeschrey. Der maa ingen komme ind uden Advocaten og Barberen; thi jeg maa endelig rages, eftersom her kommer Fremmede i Aften, uden at jeg vil sætte Bryllupet op.

Pernille. Jeg vil ikke raade Herren at sætte Bryllupet op, eftersom den anden Straa-Junker bruger alle sine Konster at hindre det.

Vielgeschrey. Det er sandt, du siger. Det maa gaae for sig udi Aften, hvor liden Tid jeg har; men lad ingen komme herind, at jeg kan skrive mit Brev i Roe.

Pernille. Nei ingen uden Advocaten og Barberen og Frieren.

Vielgeschrey. Han kommer jo ikke førend i Aften?

Pernille. Jo mig syntes, Herren bad ham komme hid igien i Eftermiddag.

Vielgeschrey. Det kan jeg ikke erindre. Det var galt giort af mig.

Pernille. Det hindrer ikke Herren; han kan derfor tale med Jomfruen. Jeg skal nok undskylde Herren.

Vielgeschrey. Saa maa jeg da skrive mit Brev.

Pernille *sagte.* Nu maa Monsieur Bogholder komme, naar han lyster, jeg har Spillet vundet. *Der bankes.* Men det banker jeg troer nok, at det er ham.

Sc. 7.

Den rette Bogholder. Pernille. Vielgeschrey.

Bogholderen. Jeg kommer her, efter Aftale imellem min Far Erich Madsen Bogholder og Hr. Vielgeschrey, at frie til Hende, skiønne Jomfrue!

Pernille. Han tar feil, Hr. Bogholder! jeg er Pigen, Jomfruen skal strax have den Ære at komme hid.

Bogholderen. Det er mig en Ære og hende en Skam. Men kunde jeg ikke faae Herren i Tale først?

Pernille. Ach, nei! Herren sidder i fortrædelige Forretninger, som har hindret ham i Dag baade at æde og drikke; han har bedet mig giøre sin Undskyldning. Det er ellers en afgiort Sag paa Herrens Side. Det fattes kun, at Han taler med Jomfruen selv. Vil Han behage at bie et Øieblik, nu skal hun strax komme. Ach! den stakkels Herre! jeg er bange, at han engang styrter i sine Forretninger.

Sc. 8.

Magdelone, galant pyntet. **Pernille. Bogholderen. Vielgeschrey.**

Bogholderen. Jeg er kommen hid, skiønne Jomfrue, efter den Aftale, som er giort imellem Hr. Vielgeschrey og min gode Far, at begiere Hende udi al Tugt og Høviskhed til min ægte Hustrue, og at spørge Hende, om Hun vil have mig til sine ægte Mand?

Magdelone *neiende.* Jeg siger tusinde Tak.

Bogholderen. Jeg beder da ydmygst, Hun ikke vil forsmaae denne Ring til Morgengave.

Magdelone. Jeg siger tusinde Tak. Vil Han ikke sidde ned, min Engel!

Bogholderen. Nei tak, skiønne Jomfrue! jeg vil heller staae.

Magdelone. Ach! jeg beder, at Han vil sætte sig, min Engel! *De sætter sig.*

Vielgeschrey. Hvem er, som taler der? Pernille!

Pernille. Det er Frieren, Herre, som taler med Jomfruen.

Vielgeschrey. Det er godt, mit Barn! holdt din Kiæreste med Snak, til jeg har skrevet mit Brev.

Bogholderen. Man maa sige hvad man sige vil om Ægteskab, saa er der dog en synderlig Himlens Direction derudi. Jeg har tidt seet et Fruentimmer udi Søvne af samme Skikkelse og Væsen som Jomfruen, saa jeg derudaf kan mærke, at det er noget, som for lang Tid er besluttet her oven fra.

Pernille sagte. Gid du faae Skam, saasom det ikke er andet end Pengene, du mener at faae.

Magdelone. Ach er det mueligt! det er, min Troe, gaaet mig ligeledes; thi engang da jeg stod og giorde min Bøn om et godt Giftermaal, hvilket jeg uroest ofte har giort (thi man kan ikke læse for ofte) kom mig en Person for, som ligner min Engel paa et Haar.

Bogholderen. Om Forladelse, min hierte Jomfrue! maa jeg tage paa Hendes Bryst?

Magdelone. Jeg siger tusind Tak.

Vielgeschrey. Pernille! hvem er, som taler derhenne?

Pernille. Det er Frieren, Herre! som taler med Jomfruen.

Vielgeschrey. Godt, godt, taler I kun kiærlig sammen, Børnlille, til jeg faaer mit Brev færdig.

Bogholderen. Maatte jeg spørge min hierte Jomfrue, hvad Alder Hun har?

Magdelone. Der er nogle onde Mennesker, som har udspredet, at jeg var fyrretyve Aar gammel; men jeg har, min Troe, ikke mere end tredive Aar.

Bogholderen. Saa er vi af een Alder.

Magdelone. Det er jo skiønt. Lige Børn spiller bedst.

Bogholderen. Man burde ikke gifte sig, førend man var tredive Aar.

Magdelone. Det er, min Troe, sandt! thi naar Børn gifter sig med hinanden, blir kun Huusholdningen slet.

Vielgeschrey. Hvem er, som taler derhenne, Pernille?

Pernille. Det er Frieren med sin Kiæreste.

Vielgeschrey. Nu skal jeg strax være hos Jer, Børnlille! Jeg har kun nogle faa Linier tilbage.

Pernille sagte. Hillemænd! saa maa jeg hitte paa noget Nyt igien. Høit. Monsieur! vil Han ikke behage at træde ind udi Jomfruens Senge-Kammer, saa kan de tale sammen mere frit og ikke være Herren til Hinder.

Bogholderen. Det er sandt. Det kan vi giøre. *De gaaer ind.*

Pernille. Hillemænd! jeg seer, at han alt har udskrevet, nu maa jeg hoste efter Oldfux, som er Signalen.

Hun hoster.

Sc. 9.

Oldfux som Advocat. **Vielgeschrey. Pernille.**

Oldfux. Jeg hører, min Herre! at Han forlanger en Advocat.

Vielgeschrey. Ja, er det Han, som jeg har skikket min Tienere til?

Oldfux. Nei, min Herre! den Mand er aldrig udi Stand om Eftermiddagen at tale med Folk.

Vielgeschrey. Drikker han da?

Oldfux. Ja Herre! men ikke mine Ord igien.

Vielgeschrey. Hvorfore lod du da Tieneren gaae hen til saadan Mand, Pernille?

Pernille. Jeg vidste ikke, at han drak, Herre! Men det er vel, at denne Mand er kommen i hans Sted.

Oldfux. Jeg har min Gang der udi Huset. Og som jeg hørte, at min Herre havde en Procurator nødig, tog jeg mig den Frihed at komme hid.

Vielgeschrey. Han skal have Tak.

Oldfux. Er der noget til Tieneste?

Vielgeschrey. Jo jeg har noget at consulere Ham udi.

Oldfux. Det Ord, min Herre, at consulere har en dobbelt Betydning. Det betyder baade at give En et godt Raad, paa Latin consulere alicui, saa og: bede En om et godt Raad, paa Latin, consulere aliquem.

Vielgeschrey. Ei! jeg troer, at I lærde Folk har Skruer løse i Hovedet. Jeg har ikke skikket Bud efter Ham for at spørge Ham til Raads udi Orthographien, men......

Oldfux. Min Herre! vores Tale kommer ikke Orthographien ved; Han confunderer Orthographien med Syntaxi. Orthographia est ars vocabula recte scribendi, det er en Konst eller Videnskab at skrive Ordene ret, hvilket er noget, som jeg ikke har rørt om, men jeg har allene corrigeret min Herres Tale-Maader, non Orthographiam, sed phrases corrigo.

Vielgeschrey. Om Forladelse, at jeg ikke har havt Bud efter Ham. Han kan gaae igien, naar Han behager! thi jeg har andet at bestille, end at drive Dagen bort med Snak.

Oldfux. Doctere og Advocater ere gierne til Tieneste, men deres lovlige Fundatser sige ogsaa, at de maa lade sig betale for hvert Skridt, de giøre.

Vielgeschrey. Skal jeg betale Jer for at spilde den ædle og kostbare Tid bort med Snak?

Oldfux. Hvad er Hans Begiering da, min Herre?

Vielgeschrey. Jeg vilde spørge Ham til Raads udi nogle Artikler.

Oldfux. Min Herre! Det Ord Artikel er os Jurister ganske ubekiendt, og bruges allene in Foro Theologico. Den Romersk Ret veed i det ringeste intet deraf. Den deles allene in libros, capita & paragraphos. Vil min Herre kun læse igiennem Codicem, Pandectas, Institutiones, Novellas, og see til, om Han nogensteds finder det Ord Artikel. Jeg vilde heller miste min Bestilling, end bruge det Ord Artikel. Men hvorom spør Han mig til Raads?

Vielgeschrey. Det er en Person, som har hemmeligt forlovet sig med min Datter, som har faaet adskillige Breve fra hende, hvorudi hun forsikkrer ham om sin Kiærlighed. Alt dette er skeet mig uvidende. Jeg frier for min Datter til en anden brav Mands Søn. Hun blir allarmeret derover i Begyndelsen, men endelig beqvemmer sig til den, som jeg udvælger til Svigersøn. Den anden faaer et Nys derom og truer mig med Retten, beraabende sig paa hendes Breve. De Trudseler vil vel ikke meget betyde, Hr. Advocat? Men jeg har dog for at skrække ham fra Proces opsat et Brev til ham.

Oldfux. Hvad vil det Ord opsat sige? At opsætte kan betyde at forhale, det kan ogsaa betyde at sætte i Pennen.

Vielgeschrey. Jeg troer, Lucifer er her skinbarligen kommen i en Advocats Lignelse.

Oldfux. Min Herre! Han maa da tale tydelig. Vil han dermed sige: sat i Pennen?

Vielgeschrey. Ja ja! Jeg har skrevet et Brev færdigt.

Oldfux. Det Brev skal skrives med Forstand, om han ellers skal afskrækkes fra Proces; lad mig see det Brev. *Han læser.*

Vielgeschrey. Er det ikke kraftig nok?

Oldfux. Ei ei, Herre! der vil andre Argumenter til. Jeg maa dictere Ham et Brev, som skal have bedre Klem.

Vielgeschrey. Ja vil Han da dictere mig.

Oldfux. Om Han kan komme til Rette med den Spanske Maade, vi Advocater har antaget at dictere med, som er meget kort og compendieux.

Vielgeschrey. Jo kortere jo bedre; thi Tiden er kostbar for mig, som har saa meget at bestille.

Oldfux. Det er mig kiært, at min Herre forstaaer det. *Han slaaer Vielgeschrey paa Skuldrene og siger:* Har I det?

Vielgeschrey. I har jo intet sagt mig endnu.

Oldfux. Ei, min Herre! naar jeg slaaer Ham paa Skuldrene, saa betyder det, at Han skal skrive Personens Titul. Ingen Invention kan være bedre og kortere.

Vielgeschrey. Herre Gud! hvilke nye Moder! det er godt nok, naar man veed det. Jeg vil sætte reen aaben til Titulen.

Oldfux. Godt, vil Han nu behage at skrive. „Saasom Seigneur Leander", har Han det?

Vielgeschrey. Ja.

Oldfux *fløiter.* Har I det ogsaa?

Vielgeschrey. Hvad mere?

Oldfux. Ei, min Herre! naar jeg fløiter, saa betyder det Comma.

Vielgeschrey. Ei! hvilket forbandet Tøi, nu har jeg Comma.

Oldfux. „Seigneur Jeronimi Søn her udi" *Tvi spytter.* Har I det?

Vielgeschrey. Han boer ikke udi Tye, Monsieur. Han boer her i Byen.

Oldfux. Ei min Herre! naar jeg spytter, og siger Tvi, er det ligesaa meget, som jeg nævner Stedens Navn, hvor Contraparten boer. Jeg seer, min Herre forstaaer ikke den nye Maade at dictere paa, men Han kan lære det i et Øieblik, og siden stedse betiene sig deraf, naar Han dicterer til sin Fuldmægtig, thi Inventionen er meget magelig for Folk, som har meget at bestille. Hvad har Han nu?

Vielgeschrey. „Jeronimi Søn herudi Byen."

Oldfux. Godt! *fløiter.* Har I det?

Vielgeschrey. Ja, Comma.

Oldfux. „Forgangen Aar af mig" *rykker ham udi Haaret.* Har I det?

Vielgeschrey. Hvorfor rykker I mig i Haaret?

Oldfux. Ei! det betyder Parenthesis.

Vielgeschrey. Ei, da skal du faae en Ulykke! *gir ham et Ørefigen.* See, det betyder Claudatur Parenthesis.

Oldfux. I skal være Vidne til, hvordan jeg er bleven tracteret. Jeg skal lade Jer stævne.

Vielgeschrey. Og jeg skal lade Jer contra-stævne.

Oldfux. Jeg skal bevise, at det er en vedtagen Maade at dictere paa blandt de store Advocater udenlands.

Vielgeschrey. Og jeg skal bevise, at I er en Skurk tilligemed alle de andre, der bruge den Maade.

Oldfux *taer Pernille i Øret.* Antestaminor!

Pernille. Au! au! au!

Vielgeschrey. Vil din Hund giøre Vold i mit Huus!

Oldfux. Er I en fornemme Mand og veed ikke, hvad Antestaminor betyder, og at man efter den Romerske Ret taer godt Folk i Øret, sigende: Antestaminor, naar man skyder dem til Vidne.

Vielgeschrey. Veedst du ikke, at man efter den Romerske Ret driver slige Slyngle paa Døren, der kommer i brave Folks Huse

og bruge den Spil? Oldfux brives paa Døt. Er jeg ikke det ulyksaligste Menneske paa Jorden! Ulykke og Fortræd regner strømmeviis ned paa mig; hvor meget jeg har svedet og trællet i Dag, saa er dog det ringeste intet forrettet. Der maa være mange Slags onde Aander til, nogle for at hindre Mennesker udi Gudsfrygt, andre at hindre dem i deres Forretning. Saadan en Aand maa i Dag regiere i mit Huus og har sat sig for just nu, jeg har mest at bestille, at kaste mig mest Forhindrings Stene i Veien. Samme onde Aand har udvalt denne forbandede Advocat at komme hid. Denne Dag er liderlig staalen mig fra. En kunde vel sige: i Morgen kommer og en Dag ligesaa lang; men ny Dag, nye Forretninger, ligesaa lang Dag, ligesaa store Forretninger. Hvor skal jeg hen? jeg maa hænge mig selv. Men jeg har, min Troe, ikke Stunder engang til at hænge mig. Jeg maa tage mig en habile Fuldmægtig an, der kan copiere alt hvad jeg vil have.

Pernille. Det har, min Troe, været ligesom forhexet denne Dag.

Vielgeschrey. Du skal ikke troe, Pernille, hvor kied jeg er af mit Liv.

Pernille. Det er ingen Under; thi først har Herren to Mænds Arbeide, hvilket Han dog kunde rede sig udaf, hvis disse forbandede Forhindringer ikke var, som kommer i Hobetal. Det maa aldrig være rigtigt i Dag. Jeg bilder mig ind, at en, som Herren har viset bort engang, har sat disse Folk ud for at hevne sig! thi..... men see, jeg er aldrig ærlig, har vi ikke en ny Diævel paa Halsen igien.

Sc. 10.

Oldfux kommer ind med sort Flors Halsklud, og en gammel sort Peruqve med lang Pidsk i.

De Forrige.

Oldfux. Um Verzeihung, gnädiger Herr! daß ich die Freiheit nehme einzugehen.

Vielgeschrey. Bryder I saa ind udi fornemme Folks Huus uden at melde Jer an?

Oldfux. Ich darfte nicht anklopffen, Ihro Hochwohlgebornheit, denn das wäre all zu dreistig.

Vielgeschrey. Allzu dreistig!..... Hvad har I her at bestille?

Oldfux. Es ist mir gesaget worden, daß der Herr viel zu verrichten habe.

Vielgeschrey. Og just derfor kommer I for at spilde mig Tiden!

Oldfux. Behüte Gott, wohlgebohrner Herr! per contrarium, per contrarium, Ihro Hochwohlgebohrenheit!

Vielgeschrey. Slig Titel tilkommer mig ikke.

Oldfux. Sie sagen das nicht, Ihro Gnaden! Sie sagen das nicht.

Vielgeschrey. Jeg troer, Lucifer har bragt mig den Knegt hid paa Halsen.

Oldfux. Der Herr übereile sich nicht, bedencke doch, daß ich ein studirter Mann bin, ein studirter Mann.

Vielgeschrey. Da har I ikke profiteret meget af Jere Studeringer.

Oldfux. Bedencke doch, Ihro Wohlgebohrnheit, daß ich über vier und zwanzig Sprachen verstehe.

Vielgeschrey. Her var ligesaadan Kompen forgangen, der sagde, at han forstod tyve Sprog, og dog vidste han slet intet.

Oldfux. Es ist aber so nicht mit mir; ich will mich selbst nicht rühmen, aber ich bin ein capabler Mann, und ein Patricius von Geburt.....

Pernille. Hvad vil det sige Patricius?

Oldfux kysser Pernilles Forklæde. Unterthäniger Diener, Gnädige Fräulein!

Pernille. Hillemænd, hvilke Titler!

Oldfux. Ich bitte unterthänigst um Verzeihung, daß ich mein Compliment nicht zuvorn abgeleget habe.

Pernille. Alt forladt.

Oldfux. Alle Menschen müssen mir zustehen, daß ich ungemeine Studia habe. Ihro Gnaden können selbst begreiffen, daß einer der zu Wittenberg, Helmstadt, Franckfurt, Prag, Leipzig, Rostock, Königsberg, Nürnberg, Heidelberg, Cracau, Landau, Tübingen, Uri, Schweitz, Unterwalden, Franckfurt am Main, Franckfurt an der Oder, Franckfurt an der Mose, Mecklenburg, Stubenhagen, Kiel, Zerbst ꝛc. ꝛc. ꝛc. ausgenommen vielen Gymnasiis, studiret hat — Ich sage, Ihro Gnaden können leicht begreiffen, daß einer, der so viele Universitäten frequentiret hat, ungemeine Studia haben müsse. Ist nicht wahr, gnädige Fräulein?

Vielgeschrey. Jeg hører, I har lært Pedanterie og at.....

Oldfux. Verzeihen Sie mir, Hochwohlgebohrner Tugendsamer Herr Patron! Sie bedencken, daß ich über funfzig Collegia tam privata quam privatissima gehalten habe, als Collegia practica, didactica, tactica, homiletica, exegetica, ethica, rhetorica, oratoria, metaphysica, chiromantica, necromantica, logica, talismanica, juridica, parasitica, politica, astronomica, geometrica, arithmetica,.....

Vielgeschrey. Holdt op i Pokkers Skind!

Oldfux. Chronologica, horoscopica, metoscopica, physica tam theoretica quam practica

Vielgeschrey. Giv mig hid min Stok, Pernille!

Oldfux. Ueber Institutiones, Codicem, Pandectas, jus naturæ, jus civile, muni-

cipiale, feudale, jus Gentium, jusjusculum, und dergleichen Wissenschaften.

Vielgeschrey. Min Stok, siger jeg!

Oldfux. Ihro Gnaden eiffre sich nicht, ich bin hier in guter Intention gekommen, umb meinen geringen Dienst anzubieten, weil ich höre, daß der Herr viel zu verrichten habe. Wann ich erst in Affairen komme, werden Sie sehen, was für ein Kerl ich bin.

Vielgeschrey. Jeg kiender nok Jer Landsmænd, saa snart I faaer en Finger i Sagerne, kan man aldrig faae Jer derudaf igien.

Oldfux. Ich verlange für meinen Dienst nichts anders als die bloße Kost, denn ich diene par honneur, par honneur.

Vielgeschrey. Hvori kan I da tiene mig?

Oldfux. Ich will mich obligieren in zehn Minuten einen ganzen Bogen Papiir zu schreiben.

Vielgeschrey. Det er meget. Der har I et Ark Papiir til Forsøg.

Oldfux sætter sig ned og lader som han skriver.

Vielgeschrey. Det skal længes mig at vide, hvordan dette vil løbe af. Jeg maa hen og see, hvordan han bær sig ad.

Oldfux mødende Vielgeschrey. Sehen Sie einmahl, Ihro Wohlgebornheit! Ich habe es ehr vollfertiget als versprochen war.

Vielgeschrey. Ach Himmel! hvad seer jeg? han har intet giort uden beklakket Papiret. Hvor er min Stok?

Naar Vielgeschrey løber efter Stokken, kryber Oldfux under Bordet, og naar Vielgeschrey og Pernille løber til Kiøkkendørren, hæver Oldfux sig med Bordet til den anden Side, hvorpaa de begge løbe til ham, men han vælter Bordet med Papirene og løber bort.

Vielgeschrey. Ach Pernille! denne Ulykke overgaaer alle. See engang! alle mine Papirer ligger i Jorden paa Gulvet! nu kan man kiøbe mit Liv for fire Skilling.

Pernille. Ach Herre! lad ikke Modet falde. Vi skal nok bringe dem i Orden igien. Men jeg skal have udspioneret, hvor dette hænger sammen. Jeg vil døe paa, at nogen har sat dem ud.

Vielgeschrey. Ach! ach! jeg kan ikke mere.

Pernille. Ach! lille Herre! gaae op og kast Jer paa Sengen lidt, jeg seer Herren er bleven altereret. Ach den stakkels Herre! giør, som jeg ydmygst beder! jeg skal inden en halv Time bringe alting i Orden igien.

Vielgeschrey. Jeg maa giøre det; thi jeg kan ikke staae paa mine Been.

Gaaer bort.

Pernille. Det gaaer fortræffeligt. Nu vil jeg ind i Magdelones Kammer til Bogholderen og stævne ham hid med sine Venner til Klokken syv, som er efter den Tid, Leander kan have sluttet Ægteskabs Contract; thi jeg skal bringe Herren til at ile med Leander, just af Frygt for Leander. Og naar den rette Mand saa kommer, vil der blive en forbandet Historie. Men jeg retirerer mig af Huset med Jomfruen. Det er dog en forbandet Karl den Oldfux. Han har spillet mange Pudser baade her og udenlands. Den sidste Rolle var hans egen Invention. Derved vandt vi Spillet; thi nu staaer hans Hoved ikke til at tale med Bogholderen. Ingen er lettere at narre, end stundesløse Folk, naar man skaffer dem Forretninger og Fortræd.

Act. 3.

Sc. 1.

Vielgeschrey. Siden Leonard.

Vielgeschrey. Jeg har havt mange fortrædelige Dage i Verden, men ingen som denne. Den halve Deel af saadanne Fortræder var mægtig til at giøre det stærkeste Hoved forvirret. En kommer og vil true sig til at være min Svigersøn. En anden rykker mig i Haaret, og siger: det betyder Parenthesis. Den tredie støder mit Skriver-Bord omkring. De maae endelig være udsat paa mig af onde Mennesker. Pernille skal nok udspionere det for mig. Havde jeg ikke den Pige, saa forgik jeg reent. Hun gaaer mig til Haande. Hun ynker mig i mine Forretninger, og jeg er vis paa, at disse mine Fortræder gaaer hende ligesaa meget til Hierte, som mig selv. Huusholdersken Magdelone derimod har jeg ingen Nytte af; thi hun gaaer stedse i Gifte-Tanker, og saasom en Mand ikke staaer strax paa Pinde for hende, blir hun saa ond som Peber. Gid jeg vel var skilt ved det Spøgels. Gid jeg kunde giøre hendes Bryllup tillige med min Datters i Aften. Men der seer jeg min Broer Leonard komme. God Aften Monfrere! Jeg tog mig den Frihed at skikke Bud efter Ham.

Leonard. Ja, hvad skal det betyde? I pleier ikke have Bud efter mig, er I ikke vel?

Vielgeschrey. Nei jeg er færdig at døe af Harme. Jeg har havt mit Huus fuld af galne og urimelige Folk, der ligesom forsætligviis ere hid komne for at giøre mig Fortræd, og at hindre mig i mine Forretnin-

ger; jeg har Seigneur Langsprect mistænkt derfor.

Leonard. Hvad ondt har I da giort ham, som har kunnet drive ham til saadant?

Vielgeschrey. Fordi jeg vilde ikke høre paa en Procees saa lang, som Kiøbmagergade, som han fortalte overgaar.

Leonard. Men hvorfore kunde I ikke høre ham tale?

Vielgeschrey. Har jeg Stunder til saadant, Monfrere?

Leonard. Det er sandt, Monfrere! I har aldrig Stunder, skiøndt I har aldrig noget at bestille.

Vielgeschrey. Spot ikke, Monfrere! hvorfor skulde jeg holde fire Skriverkarle, uden jeg havde at bestille?

Leonard. Vil I da sige mig, hvori de Forretninger bestaaer?

Vielgeschrey. Vil I tælle mig Stiernerne paa Himmelen?

Leonard. Siig mig da een af disse vigtige Forretninger? Hvad har I bestilt i Dag?

Vielgeschrey. For lutter Mængde af Forretninger har jeg intet kunnet forrette i Dag.

Leonard. Saa haaber jeg ogsaa, at I kunde sige i Gaar, og ligeledes i overgaar.

Vielgeschrey. Ikke uden fem Bryllups Breve, som jeg har ladet skrive, men har ikke faaet Leilighed at skikke dem bort med Posten.

Leonard. Hvad er det for Bryllups Breve?

Vielgeschrey. Min Datter Leonora skal giftes i Aften. Det er for den Aarsag, at jeg har havt Bud efter Monfrere.

Leonard. Med hvem skal hun giftes?

Vielgeschrey. Med Erich Madsen Bogholders ældste Søn Peder.

Leonard. Hvad! skiemter I? Vil I give Jer Datter bort til en Skolemester?

Vielgeschrey. Monfrere! Jeg maa have en Sviger-Søn, der kan gaae mig til Haande i mine Forretninger.

Leonard. Specificeer mig nogle af de Forretninger.

Vielgeschrey. Om I vil plage mig, saa vær saa god at sætte det op til den anden Dag! thi i Dag kan jeg ikke bære mere.

Leonard. Skal jeg tale for Jer Datters Bedste, saa maae det være i Dag; thi i Morgen er det for silde.

Vielgeschrey. Men hvad har I at sige paa det Partie?

Leonard. Det er Jer Familie ganske uanstændigt.

Vielgeschrey. Er ikke en Bogholder en brav Mand?

Leonard. Ikke for en ung Jomfrue af den Stand og Education. Jeg er vis paa, at hun vil græmme sig til Døde derover; jeg kiender ikke Personen, men jeg har hørt ham beskrive.

Vielgeschrey. I tar feil, Monfrere! Min Datter er ligesaa meget derfor som jeg. Det første hun saae ham, blev hun saa forlibt, at jeg ingen Roe har havt, førend jeg har maatt' loved hende at slutte Contracten i Aften.

Leonard. Det faaer I mig i Evighed ikke til at troe. Det er unaturligt.

Vielgeschrey. Da skal jeg strax hielpe Jer af Drømmen. Leonora og Pernille kommer ind!

Sc. 2.

Leonora pyntet som Bruud. **Leonard. Vielgeschrey. Pernille.**

Vielgeschrey. Min Datter! Din Farbroer vil ikke troe, at dette Giftermaal staaer dig an. Han holder for, at det er uanstændigt for vort Huus, og derfor har overtalt mig at bryde mit Løfte.

Leonora og Pernille græder.

Leonard. Tænkte jeg ikke nok, Monfrere! at hun ikke har samtykket tilforn uden af Tvang. See, hvor bevæget hun blev, da hun hørte sin Befrielse.

Vielgeschrey. Hvorfor græder du, mit Barn?

Leonora. Har jeg ikke Aarsag at græde? Jeg svær ved alt det, som helligt er, at jeg ingen anden Mand vil have end Peder Erichsen Bogholder.

Pernille. Gaaer det Partie overstyr, saa forlader jeg Herrens Huus.

Vielgeschrey. Ha, ha, ha! kan I nu høre, Monfrere! Giv dig kun tilfreds, min Datter! jeg sagde det kun for at friste dig.

Pernille. Men hvorfor er Monsieur Leonard saa meget imod det Partie?

Leonard. Nu ikke mere, Pernille! eftersom jeg hører, hun selv er derfor.

Leonora. Det er en meget fornuftig Karl, min hierte Farbroer!

Leonard. I har giort et godt Val, mit Barn!

Pernille. Han har giort en ny Regel udi Regnekonsten, kaldet Regula St. Petri.

Leonard. Ei, er der da noget at tage i Betænkning!

Pernille. Om han ingen Midler havde, saa kan han forsørge Jomfruen allene ved sin Pen og Griffel.

Leonard. Hvad Nød har hun da!

Pernille. Hans Fætter Jonas siger, at han er den største Regnemester i Staden.

Leonard. Ei, slaae til, slaae til!

Pernille. Og at han kysser Støvet under hans Fødder.

Leonard. Ei, slaae til, slaae til!

Pernille. Hans Far, hans Farfar og Oldefar har ogsaa informeret i Bogholderie, saa at han kan regne fine fexten Ahner af Bogholdere.

Leonard. Slaae til, slaae til, slaae til!

Pernille. Saa at han har Videnskab ved Fødselen.

Leonard. Det er sandt, hun kunde aldrig giøre bedre Partie. *sagte.* Jeg er bleven saa hovedsvimlet af dette Tøi, at jeg neppe kan staae paa mine Been. Jeg kan dog aldrig bilde mig ind, at dette maa være rigtigt.

Vielgeschrey. Seer I nu vel, Monfrere! I bildte Jer ind, at jeg tvang min Dotter.

Leonard. Jeg har ikke et Ord at sige derimod, efterdi baade Fa'eren og Dotteren er eenige. Men der kommer Fremmede; det maa være Frieren, eftersom Notarius følger med.

Sc. 3.

Leander og **Oldfux** klædte som Pedanter. **Corfitz** (Leanders Far-Broder) som en gammel Mand. **En Notarius. Personerne af forrige Scene.**

Vielgeschrey. Velkommen, min kiære Svigersøn!

Leander. Jeg er her kommen efter Aftale, og har taget min Fætter Jonam, Candidatum udi Bogholderie, samt min kiære Far-Broder Corfitz med mig, at bivaane denne min udi Deres Familie Indlemmelse; thi min Far Erich Madsen er ikke saa vel, at han kan komme nu i Dag.

Vielgeschrey. Er da denne Mand ikke Hans Fader? mig synes ogsaa, at det er ikke Seigneur Erich Madsen selv.

Corfitz. Nei! jeg er uværdig hans Farbroder, men kommer her udi hans Fars Sted. Men denne unge Person Jonas Corfitzen er min egen Søn.

Vielgeschrey. Ja Børnlille! vi vil giøre det kort og godt; thi Tiden er knap for mig. Saa gaaer hen, og gir hinanden Hænder.

Leander og Leonora gir hinanden Hænder, hvorpaa enhver udi Compagniet giør dem en Compliment især.

Corfitz. Hr. Notarius! vil I nu være saa god at indføre dette i Jer Bog, at paa denne Dag imellem disse Personer er sluttet Ægteskab.

Notarius. Naar jeg kun veed Navnene.

Vielgeschrey. Min Dotter er fød her i Byen, gaaer udi sit tyvende Aar, og Brud*gommen....*

Leander. Jeg skal sige ham de Omstændigheder om min Person.

Notarius skriver og Leander dicterer sagte.

Corfitz. Jeg forsikkrer min Herre om, at min Broer-Søn Peder skal være Ham en lydig Svigersøn, som med Fornøielse vil gaae Ham til Haande udi Hans Forretninger.

Vielgeschrey. Det er just derfor, jeg har foretrækked ham adskillige fornemme unge Personer, besynderlig en ung Straten-Junker, som hun halvdeels uden mit Vidende har forlovet sig med. Samme Knegt har i Dag truet mig med Retten, derfor har jeg iilet med at slutte Contracten.

Corfitz. Hr. Svoger har giort vel derudi, saa faaer han en lang Næse.

Pernille. Ach! gunstige Herre! jeg har en ydmygst Bøn til Ham.

Vielgeschrey. Hvad er det, Pernille! du veedst, at jeg giør alting for din skyld; thi du har tienet mig trolig og ærlig. Du vil vel maaskee ogsaa have en Mand?

Pernille. Nei! gunstige Herre, det er ikke for mig, det er for den stakkels Magdelone.

Vielgeschrey. Gid hun var vel af Huset! Det er ikke min skyld, at hun ikke er gift, men jeg kan ikke trække hende en Mand efter Hals og Haar. Jeg har tidt sat mig for at frie en eller andenstedS for hende, men jeg er altid hindret af Forretninger.

Pernille. Nei vil Herren behage at høre mig! Hun er forlovet.

Vielgeschrey. Med hvem?

Pernille. Med en af de fornemste Byens Bedemænd. Vi har stævned ham hid just paa denne Tid at begiere hende af Herren, eftersom Herren har besluttet at sætte fine Forretninger en Times Tid til Side.

Vielgeschrey. Det er vel overlagt af dig; thi jeg veed ellers ikke, naar jeg faaer Tid dertil.

Pernille. Det kunde i mine Tanker blive afgiort i Aften, medens Notarius er her.

Vielgeschrey. Det skulde være mig usigelig kiært. Hr. Notarius, vær saa god, og tøv et Øieblik, her falder maaskee noget andet at forrette.

Pernille. Mig syntes, at det var allermageligst for Herren; thi det er at slaae to Fluer med een Smække. Men der kommer, min Troe, Bedemanden med sin Far.

Sc. 4.

Peder Erichsen. Erich Madsen. De Forrige.

Erich Madsen. Her kommer jeg med

min Søn efter Løfte at fuldbyrde Forlovelsen.

Vielgeschrey til Pernille. Hvad vil det sige, efter Løfte.

Pernille. Det hedder saa udi Bedemands Stiil. De Slags Folk har altid en Hob Fyldekalk for at giøre deres Tale vidtløftig. De har egne Tale-Maader, som for Exempel, Pigerne udi Huset kalder de Døttre; naar han har talt med mig om Herren, saa har han sagt, i Steden for Jer Herre og Principal, Jer kiære Far.

Vielgeschrey. Ei! det er artig.

Pernille. Derfor giør man Forskiel mellem Bedemands Stiil og anden menneskelig Stiil.

Vielgeschrey til Erich Madsen. Det er mig kiært, min Herre! jeg forsikkrer paa Brudens Vegne, at hun er en brav forstandig Huusholderske.

Erich Madsen. Jeg tviler ikke derpaa; thi af saadant godt Træe, som min Herre er, kan ikke komme uden gode Frugter.

Vielgeschrey til Pernille. Det er sandt, du siger. Disse Bedemænd har underlige Tale-Maader. Lad Magdelone komme ind. Pernille springer efter Magdelone. Til Erich Madsen. Monsieur: det kommer mig for, som jeg har havt den Ære at see Ham ofte tilforn.

Erich Madsen til Pernille. Hvad vil det sige, lille Barn! han lader, som han kiender mig ikke; da han dog har selv i Dag været henne hos mig for at frie for sin Dotter.

Pernille. Hr. Bogholder maa ikke regne Herren, saaledes taler han hundrede Gange om Dagen hen i Taaget; thi han har saa mange Forretninger i Hovedet.

Erich Madsen. Ha, ha, ha!

Vielgeschrey. Kommer Magdelone, Pernille!

Pernille. Ja hun kommer i dette Øieblik.

Erich Madsen til Vielgeschrey. Hans kiære Dotter pynter sig maaskee.

Vielgeschrey sagte. Atter Bedemands Stiil! Høit. Ja jeg troer det. Hun er ellers ikke meget for Stads; men jeg kan tænke, at hun griber sig nu an.

Erich Madsen. Min Herre er selv ikke meget for Stads, derfor kan Hans Børn ikke heller være.

Vielgeschrey sagte. Atter Bedemands Stiil. Høit. Nei af mig skal ingen i Huset lære Vellyst.

Erich Madsen. Ja min Herre har sagt mig det selv.

Vielgeschrey. Har jeg da nyelig havt den Ære at tale med Monsieur?

Erich Madsen sagte. Ha, ha, ha! atter hen i Taaget. Høit. Jeg mærker, at min Herre har altid Hovedet fuld af Forretninger.

Vielgeschrey. Ja det er sandt, Monsieur! Derfor har jeg udvalt en arbeidsom ung Person til min Svigersøn, som kan gaae mig til Haande.

Erich Madsen. Jeg takker skyldigst.

Vielgeschrey sagte. Atter Bedemands Stiil.

Pernille. Er det ikke sandt, som jeg siger? Det er lutter Bedemands Formularier.

Vielgeschrey. Men det lader, som min Herre har kiendt mig tilforn.

Erich Madsen sagte. Atter hen i Taaget. Høit. Men der kommer Bruden. See min Herre, der er Hans kiære Dotter.

Vielgeschrey sagte. Atter Bedemands Stiil. Gid Fanden fare i slige Tale-Maader!

Sc. 5.

Magdelone med Haarhue. Personerne af forrige Scene.

Vielgeschrey. Kom frem, mit Barn! Det er mig usigelig kiært, at det er kommen saavidt, at jeg kan gifte Jer af mit Huus. I faaer en brav Mand, som kan forsørge Jer.

Magdelone. Jeg tviler ikke derpaa, især eftersom.....

Pernille. Det er bedst, at vi giør det kort og godt; thi Herren har ellers en Hob Forretninger i Aften.

Erich Madsen. Finder min Herre det for godt, at Ægteskabs Contracten sluttes i Aften?

Vielgeschrey. Ja, Monsieur! jeg er fornøiet dermed.

Pernille. Saa gir hinanden strax Hænder da. De ere begge to som forlibte Rotter.

De gir hinanden Hænder, omfavner hinanden; enhver især giør Gratulation. Notarius skriver og Pernille siger ham sagte til.

Vielgeschrey. Adieu, Hr. Notarius! jeg skal skikke Ham Pengene i Morgen.

Notarius gaaer bort.

Vielgeschrey. Saa fortrædelig som denne Dag har været for mig, saa glad og angenem derimod har Aftenen været, i det jeg har paa eengang faaet baade min Datter og min Huusholderske forsørget.

Erich Madsen til Pernille. Har han ogsaa giftet sin Huusholderske bort i Aften?

Pernille vegende paa Leonora. Ja Monsieur! Det er det unge Menneske, som Han der seer.....

Erich Madsen. Det er et kiønt Menneske, hvem faaer hun?

Pernille. Denne unge Person, som der staaer. Han er Bedemand heri Byen.

Begge Brude-Folkene staaer imidlertid og carresserer hinanden.

Vielgeschrey. Nu har jeg glemt al min Fortræd.

Erich Madsen. Ja det er faldet ret vel ud; thi ihvorvel Bogholdere og Bedemænd, af hvilke den ene har faaet Hans Datter og den anden Hans Huusholderske, ere kun ringe Folk, saa kan de dog begge rigelig forsørge deres Koner; thi jeg vil tiene kiære Svoger.....

Vielgeschrey. Hvorfor kalder Han mig Svoger?

Erich Madsen. Jeg er en gammeldags Mand og retter mig efter den gamle Verden.

Vielgeschrey sagte. Det maa være, som Pernille siger, paa sin Bedemands Stiil. Høit. Jeg siger det ikke af Hovmod, men fordi det er ikke brugeligt.

Erich Madsen. Jeg veed nok, at det er brugeligt iblandt fornemme Folk at sige Monsieur til alting.

Vielgeschrey. Ei, Han maa ikke tage det op som en Hovmod af mig.

Erich Madsen. Aldeles ikke, men ellers er jeg en Mand, der ikke har fornøden at skiæmme mig ved min Profession, baade jeg og min Søn kan leve reputeerlig, og derforuden lægge Penge op hvert Aar.

Vielgeschrey. Jeg troer det nok, men et Aar er dog ikke saa godt, som et andet. Det Aar efter Pesten, troer jeg, var et godt Aar for Folk af den Profession.

Erich Madsen sagte. Nu snakker han hen i Taaget igien. Høit. Jeg veed aldeles ikke, hvad Han vil sige med dette?

Vielgeschrey. Jeg mener, da faldt der saa mange Bryllupper ind.

Erich Madsen. Hvad kommer Bryllupper min Profession ved?

Vielgeschrey. I er jo Bedemand her i Staden.

Erich Madsen sagte. Jeg troer aldrig, at han er rigtig i Hovedet. Høit. Hør, kiære Svoger! taler Han saa i Tanker, saa ynker jeg Ham, og taler Han saa, for at spille Giek med mig, saa giør han ikke vel.

Vielgeschrey. Holdt op med den Svoger Titul, udi Pokkers Navn! er jeg Jer Svoger?

Erich Madsen. Er min Søn ikke gift med Jer Datter!

Pernille sagte. Ret nu vil det bryde løs, men det maa ikke hielpe.

Vielgeschrey. Jeg veed nok, at det er en Talemaade af Jer Bedemænd at kalde en Pige udi Huset Datter og Herren for Svoger, men om Jer Søn har faaet min Huusholderske, saa er vi derfor ikke Svogre; thi jeg har, min Troe, aldrig ret hende.

Pernille. Holdt nu Ørene stive, Pernille!

Erich Madsen. Hvad Pokker vil I sige med Jer Huusholderske? Vil I giøre Jer Datter til Jer Tieneste-Pige?

Vielgeschrey. Nei jeg kiender nok min Datter, og jeg kiender nok min Huusholderske, Herr Bedemand!

Erich Madsen. Jeg er ingen Bedemand i Pokkers Skind!

Vielgeschrey. Pernille! han siger, at han er ingen Bedemand — jo, min Siæl, er I Bedemand.

Pernille. Jo Herre! det er en af de ældste Bedemænd her i Staden.

Erich Madsen. Gid du faae en Ulykke, din Laptaske! saa vist som du lyver. Mit Navn er Erich Madsen, og jeg er Bogholder. Og det er min Søn Peder, som offentlig er bleven gift med Jer Datter.

Vielgeschrey. Hvad Pokker er dette for Koglerie? Jeg er allerede halv forrykt i mit Hoved. Til Leander. Hør Monsieur! Er I ikke Erich Madsens Bogholders Søn?

Leander. Forlad mig det, kiære Sviger-Faer! Jeg hedder Leander og er Herr Jeronimi Søn.

Vielgeschrey. Hør Seigneur Jonas Corfitsen! Er det ikke Jer Fætter?

Oldfux. Forlad mig det, min Herre! Jeg hedder Oldfux og er en bekiendt Pudsenmager her i Staden til Tieneste.

Vielgeschrey. Jeg spør Jer nok engang, Monsieur! Er I ikke Bedemand her i Byen?

Erich Madsen. Og jeg svarer Jer nok engang for alle, at jeg er Erich Madsen Bogholder.

Vielgeschrey. Og I, unge Person, som har faaet min Huusholderske, er I ikke en Bedemand og en Bedemands Søn?

Peder. Jeg er Peder Bogholder, som har faaet hans Datter.

Vielgeschrey. I er gal, der staaer jo Peder Bogholder.

Leander. Nei, Herre! jeg hedder Leander.

Vielgeschrey. Ach Himmel! hvad er dog dette? Enten er jeg gal, eller I galne, eller Ovidii Metamorphosis er kommen i vore Tider. Hør, min Datter, est du ikke min Datter?

Leonora. Jo jeg er, hierte Papa!

Vielgeschrey. Og I, Magdelone! er I ikke Magdelone?

Magdelone. Jo Herre!

Vielgeschrey. Og du, min Datter, est du ikke gift med Peder Erichsen Bogholder?

Leonora. Forlad mig, hierte Papa! jeg er gift med Leander, Jeronimi Søn.

Vielgeschrey. A..... og J, Magdelone! er det ikke en Bedemand, J har faaet?

Magdelone. Forlad mig, Herre! det er en Bogholder.

Vielgeschrey sætter sig ned paa en Stoel og grunder.

Erich Madsen til Leonard. Min Herre! Hans gode Broder er kommen reent fra Forstanden. Vi maae have Bud efter en Doctor; thi han kiender jo ikke en af os igien.

Leonard. Jeg har staaet ganske fortabt og hørt paa alt dette. Jeg troer ikke andet, end her er spillet nogen Hocus-Pocus.

Vielgeschrey springende op af Stolen. Jeg er Alexander Magnus, og J andre ere alle Slyngle, som skal døe for min Haand.

Tar Stoelen i Haanden, og jager iblandt dem, Leonard fatter ham om Livet og sætter ham.

Leonard. Min hierte Broder! kiender J mig ikke?

Vielgeschrey. Ach! ach! ach! Jeg var ganske fra mig selv over disse Historier. J er min Broder Leonard.

Leonard. Giv Jer tilfreds, min hierte Broder! lader os examinere Sagen med Koldsindighed; thi her er vist nok spillet Intriguer. Hør, min kiære Leonora! Jeg kan mærke, at Jer Faer har villet gifte Jer til En mod Jer Villie, og J derfore har brugt List for at undgaae saadant Giftermaal.

Leonora paa Knæe. Ach! min allerkiæreste Faer! Jeg beder med grædende Taare om Forladelse. Kiærlighed til Monsieur Leander paa een Side, og Desperation paa den anden, har forført mig til at gribe til disse ulovlige Midler.

Leander ogsaa paa Knæe. Gunstige Herr Svigerfar! Jeg er den Person, som Han i Morges visede saa haanlig bort. Jeg har stillet mig an, som jeg var Peder Erichsen Bogholder, for under det Navn at nyde den Skat, som jeg ellers ikke kunde blive mægtig.

Pernille ogsaa paa Knæe. Gunstige Herre! Jeg er Capitain for dette hele Compagnie af Intriguer. Jeg har opspundet alle disse Listigheder, ikke for at bespotte min Herre, men for at redde Jer kiære Datter, hvilken af Fortvilelse havde taget Livet af sig selv, hvis hun havde blevet twunget at tage denne Bogholder.

Oldfux ogsaa paa Knæe. Gunstige Herre! jeg er Oldfux, en velstuderet vandrende Ridder. Det var mig, som agerede Advocat og Skriver i Eftermiddag, for at hindre Herren, at Han ikke fik Leilighed at tale med Peder Erichsen, da han kom at frie til Magdelone, som man bildte ham ind var Herrens Dotter.

Vielgeschrey. Ach, Monfrere! dette maa jeg hevne, om det skal koste mit Liv.

Leonard. Monfrere! jeg kan forsikkre, at dersom de havde taget mig udi Ledtog med, havde jeg, uanseet den Estime, jeg har for min Broer, ladet mig ogsaa bruge dertil. J maa forlade disse unge Mennesker, og ansee disse Intriguer som Kiærligheds- og Fortvilelses-Virkninger. Kiærlighed er saadan stærk Passion, at man overtræder alle Grændser for at nyde det, som man inderlig attraaer. Hvad har J ellers at sige paa dette Partie? Er det ikke ti Gange bedre og reputeerligere end det andet? Er det ikke en skikkelig, fornem og riig Person?

Vielgeschrey. Men, Monfrere! han forstaaer ikke sit Bogholderie. Jeg vil have en Svigersøn, som var færdig derudi, og kunde gaae mig til Haande i mine besværlige Forretninger.

Leonard. Hør, Monfrere! Vil J lyde mit Raad, saa skaf først alle Jere Skriver-Karle af, gak ud og besøg gode Venner om Aftenen, sov Jer Middags-Søvn, og bild Jer ind, at J har intet at forrette, og see saa til, om der ikke skal blive mere bestilt udi Huset.

Vielgeschrey. Ei, Monfrere, føer ikke saadan Snak. Ingen veed, hvordan Skoen trykker, uden den, som har den paa Foden.

Leander. Ach! min hierte Sviger-far! dersom Han vilde lade sin Vrede fare, forsikkrer og lover jeg, at lægge al min Tid an paa at regne og skrive, for at gaae Ham til Haande udi Hans Forretninger.

Pernille. Ja det vil jeg cavere for, at han giør, Herre!

Vielgeschrey. Ja du, din Laptaske! du skal betale mig Legen.

Pernille. Hvis jeg ikke havde havt Estime for Herrens Huus, saa havde jeg ladet alting gaae sin Gang. Men som jeg ikke kunde taale at see Herren prostitueres, og Jomfruen bragt til Fortvilelse ved saadant Partie, har jeg grebet til dette Middel.

Leonard. Det er sandt, som hun siger; thi hvorfor skulde hun sætte sig udi saadan Fare, uden Nidkiærhed havde drevet hende dertil?

Vielgeschrey. Lover J mig da, Monsieur, at lægge Jer efter Bogholderiet?

Leander. Ja, jeg svær kiære Svigerfar dertil.

Vielgeschrey. Hvad raader J mig da at giøre, Monfrere?

Leonard. Jeg raader og beder, for al den broderlig Kiærlighed, der er imellem os, at J forlader dem det alle; thi Contracten er alt sluttet, som ikke kan ophæves.

Vielgeschrey. Saa blir det vist, Monsieur, at J vil lægge Jer efter Bogholderiet?

Leander. Ja, jeg sværer kiære Svigerfar dertil.

Vielgeschrey. Saa vil jeg da kalde Jer Svigersøn, og forlade alle de andre, hvad de har giort mig imod. Staaer kun op igien! *De reiser sig alle.* Min Herr Erich Madsen! I seer hvordan er tilgaaet. Jeg havde tænkt at give min Datter til Hans Søn, men disse forlibte Personer har spillet ham i Huusholderskens Hænder. Hun er elleis et skikkeligt Menneske, er kommen af godt Folk, og ikke over sine fyrgetyve Aar, saa der kan være Forhaabning, at hun kan forplante Bogholderiet.

Erich Madsen. I maa selv beholde Jer Huusholderske, det I faaer en Ulykke! Hun skal aldrig blive min Svigerdotter.

Vielgeschrey. Det maa I trættes om.

Erich Madsen. Jeg skal lade Jer stævne.

Vielgeschrey. I maa stævne min Pige og den Karl, som har smedet paa det Egteskab; thi jeg kan giøre min Eed paa, at det er mig uafvidende.

Erich Madsen. Ach jeg elendige Mand!

Peder. Ach jeg fattige Peer Erichsen!

Magdelone. Ach min Engel! vær ikke vred.

Peder. Ei gak til Bloksbierg!

Magdelone. Jeg har tre tusinde Rixdaler paa Rente, som jeg har lagt mig tilgode udi Herrens Tieneste. Hans Datter faaer ikke saa meget til Medgift.

Peder. Jeg kommer da til at skikke mig derudi, Papa!

Erich Madsen. Giør hvad du vil. Kom lad os gaae hiem, uden at tage Afsked med de Bedragere.

Vielgeschrey. Hans Tiener, Herr Bogholder! Jeg vil recommendere min Svigersøn til Hans Information.

Erich Madsen. I maa recommendere Fanden.

Leander. Adieu Herr Bogholder!

Oldfux. Hans Tienere, Peder Erichsen! jeg ønsker til Lykke.

Pernille. Adieu Herr Bogholder! Prosit die Mahlzeit.

Peder. Adieu! I Slyngle tilsammen.

Leonard til Spectatores.

Af dette korte Skue-Spil
See til, at du kan lære,
At der vil meer end Støien til,
For flittig at passere.

Thi seer man En at spilde Tid
Ved Søvn og gode Dage;
Saa En ved alt for megen Flid
Sig sætter og tilbage.

En løber, slider et Par Skoe,
For ringe Ting at vinde,
Han baadet mere, hvis i Roe
Bag Ovnen han sad inde.

Thi som det stundom farligt er
At være alt for vittig,
Saa mangen ødelagt man seer,
For han er alt for flittig.

For han af lutter Hurtighed,
Frem og tilbage løber;
En bygger for at rive ned,
En støber og omstøber.

Den Stundesløses Characteer,
Saavidt jeg kan befinde,
Jeg veed ei i Comoedier
Om man skal kunne finde.

Jeg bryder Iis her, samt i meer,
Mig underkaster Dommen,
At intet udi Verden er
Den første Gang fuldkommen.

Anmærkninger
(som fortsættes i Tillægget).

S. 490. (Personerne.) **Corfitz, Leanders Farbroder.** At Corfitz er Leanders virkelige Farbroder, ingen foregivet, kan godtgiøres af de ældre Udgaver. (Cfr. Tillægget).

S. 494. **Boelsviin**, et Slags Landgilde (aarlig Afgift af Fæstejord). *Ostersön* (Glossar. jurid. danc.) har „Boelgalt", hvorved han bemærker, at det „regnes udi Søskende-Skifte gemeenlig mod 3 Tdr. Hartkorn" og anfører tillige Ordene: „Boel-Koe, Boel-Faar" 2c.

S. 502. **Tallerkener ikke skurede med Aske, men med Sand.** I hiin Tid, som og i en sildigere, brugtes Tin-Tallerkener og Tinfade ved Spiisningen endog i fornemmere eller velhavende Familier. Ved Skuring med Sand fordærvedes Tinnet ved Ridser.

S. 506. *Ankestaminor*, d. e. I skal være Vidne! En Terminus af det gamle romerske Retsvæsen naar man lovformelig vilde ække nogen til Vidne, hvorved man berørte Vidnets Øre.

S. 511. **Haarhue.** Et Hovedtøi, vævet af Haar.

S. 512. **Det Aar efter Pesten,** altsaa efter 1711.

Den Danske Comoedies Liigbegiængelse.

Med Thaliæ Afskedstale.

Forestillet til allersidste Slutning af de danske Acteurs, den 25de Februarii 1727.

Personerne.

Henrich, privilegeret Acteur.
Schumacher.
Mademoiselle Hört.
Hammer, først som Bedemand, siden som Jøde.
Montaigu, som fransk Kok.
Thalia.
Procession af Børn, Acteurer, Actricer og adskillige andre.

Sc. 1.

Henrich

kommer ind, staaer længe i Tanker, og endelig tager et Papiir op af Lommen, og siger:

Den Hund har nok skrevet mig et X for et U. Men det er ligemeget; thi jeg haver dog intet at betale med. Lad see engang, hvad han har skrevet op for sidste Uge.

„Debet for Seigneur Henrich, privilegerede Acteur udi Grønnegade, som følger:"

Acteur udi Grønnegade! hvem mon den Skurk seer mig an for? Jeg maa engang læse videre;

„Den attende Februarii. Tre Kummens-Kringler og et halv Glas hvidt Øl til at fordøie Maven med."

Det er sandt nok: thi det var kuns et halv Glas, derfor ligger de Kringler endnu i min Mave.

„Den nittende Dito. Erter for tre Skilling, Suur-Steeg for tre og en halv Skilling, Berge-Fisk for to Skilling med Sennop og Smør over, item en frisk Simle."

Han har Ret; men det var, min Troe, ikke ævret Smør; han havde ikke giort ilde, om han havde sat med Sennop og Fedt; thi det havde i det ringeste en Couleur de Skofedt, og staaer endnu i min Hals.

„Den tyvende og een og tyvende, som er hans tvende ordinaire Faste-Dage....."

Mærker vel, han siger otd naive Faste-Dage, hvilket giver tilkiende, at jeg og har nogle extraordinaire.

„Den tyvende og een og tyvende, som er hans ordinaire Faste-Dage, intet uden et Brev Knaster-Tobak og en Pibe, som han strax betalte ved at forskaffe min Hustrue en Loge paa Galleriet, da de spilte Jeppe paa Bierget".

Gid du faae en Ulykke, din Jøde! at sætte din Kone paa Galleriet med en Pibe! det bekiender jeg, den Pibe er tidobbelt betalt.

„Den to og tyvende: Høsekiøds-Suppe med Boller udi for sex Skilling, Peberods-Kiød for syv Skilling, Suurkaal og Flesk for fem Skilling, Boghvede-Grød kogt i Melk med Rosiner for tre Skilling, item tre Simler og sex Kruus Øl."

Det er sandt, jeg aad stærk den Dag, der er ingen anden Profit ved disse Faste-Dage.

„Den tre og tyvende var han ikke tilstede, betaler derfore ikkun otte Skilling for hans Stoel samt Tallerken, som stod ledig."

Jeg skal betale otte Diævle, din Tyv!

„Den fire og tyvende. En god Skind-Suppe, og intet andet den Dag."

Det er sandt nok, det var ogsaa nok; thi der gaaer kuns en eneste saadan Suppe paa et Menneskes Liv.

„Kiøbenhavn, den fem og tyvende Januarii.
Henrich Suur-Steeg.
Manu mea propria."

Han har ikke sat Summa Summarum; men det er ligemeget; thi jeg agter aldrig at betale det, efterdi jeg har intet at betale med. Dersom Comoedierne havde continueret, havde jeg dog kunnet spise ham af med nogle Sedler til de underste Loger. Men der seer jeg Schumacher komme; jeg kan ærgre mig, naar jeg seer den Karl saa spækfed i saadanne magre Tider.

Sc. 2.

Schumacher. Henrich.

Schumacher. Henrich! hvad skal vi spille i næste Uge?

Henrich. Banqverotte.

Schumacher. Den Comoedie kiender jeg ikke.

Henrich. Det er endelig ikke fuldkommen en Comoedie; thi den er noget tragoedisk i Enden.

Schumacher. Faaer jeg nogen Rolle derudi?

Henrich. En Hoved-Rolle.

Schumacher. Af hvem er dette Stykke giort?

Henrich. Der ere tre eller fire Autores, som haver havt den Godhed, at forstrække os nogle Vare i denne forbigangne Vinter.

Schumacher. Nu forstaaer jeg nok, hvad du mener. Men har du saa slette Tanker om Comoedien.?

Henrich. Ja vist; thi jeg hører..... Men der seer jeg Mademoiselle Sophie komme i sorte Klæder, hvad mon det vil sige?

Sc. 3.

Mademoiselle Hiort. Schumacher. Henrich.

Schumacher. Hvorfor gaaer I saa sort, Mademoiselle?

Mademoiselle Hiort. Aa, den lange Syge er dog den visse Død; de adskillige Anstød, som Comoedien haver havt i denne Vinter, er endelig falden ud til en Hverdags-Feber, hvoraf hun døde i Morges imellem ni og ti.

Henrich. Aa Himmel! er den gode Kone død? Jeg tænkte det nok; thi hun har seet forbandet ilde ud i denne Vinter.

Schumacher. Ja dette, at hun gispede saa tidt, har aldrig staaet mig an. Men giorde hun intet Testamente, førend hun døde?

Mademoiselle Hiort. Jo mænd! jeg kan ikke sige andet, end at hun jo var meget genereuse. Hun befalede, at den hele overblevne Kasse Penge skulde deles lige imellem Acteurerne og Actricerne.

Henrich. Hvad? skal jeg, som altid haver havt de store Roller, ikke have meer end han?

Schumacher. Hvilke forbandede Indbildinger! mon jeg ikke haver saa store Roller, som du?

Henrich. Du maa have Fanden! Jeg protesterer mod Testamentet.

Schumacher. Du er vel undskyldt, en Grønskolding, som du.

Henrich. Hør, kløe din Ryg, saa.....

Schumacher. Hør, kløer dine Kiæver, lille Monsieur, saa.....

Mademoiselle Hiort. Ei, værer dog stille, og lader mig tale ud! Saasnart Testamentet var giort, aabnede vi Kassen, og fandt.....

Schumacher. Hvad fandt I?

Mademoiselle Hiort. At den var ganske tom.

Henrich. Hillemænd! saa er det bedst, at vi ophæver Processen.

Mademoiselle Hiort. Men tvertimod fandt vi udi en Lædike en Optegnelse paa en Gield, som Comoedien er geraaden udi, hvilken Arvingerne ved Testamentet betaler hver efter Proportion.

Schumacher. Hillemænd! da vil du faae et forbandet Smæk, Henrich! Du, som har havt de store Roller.

Henrich. Jeg har ikkun ageret Tiener, men du Herre. Jeg veed, Tieneren betaler ikke saa meget som Herren.

Schumacher. Ei, du har jo havt de store Roller. Jeg vil ikke betage dig din Ære.

Henrich. Jeg gaaer, min Troe, fra Arv og Gield. — Men der seer jeg en Bedemand komme.

Sc. 4.

Hammer som Bedemand. **De Andre.**

Hammer til Acteurerne. Saasom det har behaget den dydzirede Madame, Comoedien, ved en sagte Død at tage Afsked fra Verden i Dag imellem ni og ti slet, saa er hendes tienst-ydmygste Petition, Forlangende og Begiering hos høist-ærede Seigneurs at lade sig indfinde i Dag hos Seigneur Montaigu, boendes hos en Bildthugger paa Kongens Nytorv, for at assistere med deres Geleide og Comitat. Man ønsker, saasnart som muligt er, Occasion og Leilighed til at tiene dem igien udi lige Tilfælde.

Henrich. Det ønske vi ikke, Herr Bedemand! men jeg kan troe, at det er saa Bedemands-Stiil.

Hammer. Han er saa god og falder mig ikke ind i mine Ord. Man siger, man ønsker, saasnart som muligt, Occasion og Leilighed at tiene dem igien udi lige Tilfælde. Begyndelsen skeer præcise Klokken fem, at det kan have Ende Klokken syv.

Henrich. Hans Tienere, Herr Bedemand!

Hammer. Saa ere de da saa gode at lade sig indfinde?

Henrich. Det skal ikke manqvere, og det uden Condition at forlange Deres Assistence udi deslige Tilfælde; thi imellem os at sige, saa har vi ikke i Sinde at døe saa hastig.

Hammer. Efter Behag, I gode Venner!

Henrich. Kommer der ellers andre?

Hammer. Ja vist, der kommer adskillige fornemme Folk, som en Theemand, en Viintapper, item Henrich Suur-Steeg og to udaf Israels Børn, som alle ere Comoedien paarørende.

Henrich. Ja jeg veed nok, hvorudi det Slægtskab bestaaer.

Hammer. Serviteur, Deres Tienere, adiøs!

Han giør tre Reverencer, og de svarer ham.

Schumacher. Vi maae da hen og lave os til.

Henrich. Ei, der er jo langt til Klokken er halvgaaen syv.

Schumacher. Vi blev jo buden til Klokken fem.

Henrich. Vi sætter jo ogsaa paa vores Placater, at Begyndelsen skal skee præcise Klokken fem, men har vi holdet det nogen Tid?

Mademoiselle Hiort. Men hvad skal jeg nu tage mig fore, efterdi Comoedien er til Ende?

Henrich. Dersom I har nogen Capital, vil jeg raade Jer til at leve af Jer Rente, men saasom maaskee I har ingen, kommer I til at tiene.

Mademoiselle Hiort. Hvor skal jeg vel faae Tieneste? Vi har jo lagt os ud med alle Folk, Officiers, Doctores, Advocater, Kandestøbere, Marqvier, Baroner, Barberer.

Henrich. Det er, min Troe, sandt. Jeg har ikke turdet lade mig engang barbere, siden vi spillede den Comoedie om Mester Gert.

Mademoiselle Hiort. Ja, vi er, min Troe, ikke ilde opskiørted allesammen.

Henrich. Jeg vil da raade Hende, at Hun gifter Sig, Mademoiselle!

Mademoiselle Hiort. Det er ikke saa let at gifte sig, som du tænker, Henrich!

Henrich. Vil ingen anden have Hende, saa vil jeg; men jeg gifter mig ikke paa anden Maade, end udi Comoedierne, nemlig paa een Aften.

Mademoiselle Hiort. Ei, ud og laver Eder til, nu er ikke Tid at skiemte.

Sc. 5.

Montaign klædt som en Kok. **Hammer** som Jøde.

Montaign taler Fransk, som gaaer ud paa Gasconsk, og Hammer Høitydsk. Discoursen gaaer ud paa, at eftersom Comoedien er død, de skal have Besværlighed at faae deres Penge, som de har forstrakt til Acteurerne. De regner vexelviis op, hvad de have at fordre hos enhver, og det hver paa sit Sprog, i det samme kommer man med Liget, og de to rangerer sig i Følgeparrene med.

Processionen skedte saaledes:

Først kom alle Monsieur Montaigu's og Madame Coffre's Børn, dernæst Acteurerne efter Ancienneteet og andre, som man fik dertil, hvorefter kom En, som slog paa Tromme, overklædt med Sort, hvorefter tvende med Marschal-Stave og langt Flor der paa, derpaa Liget, som var en Acteur, og blev trilled paa en Hiulbør, hvilken sank ned udi det Hul paa Theatro, efterat Marschen var giort trende Gange om Theatret. Efter Liget kom endnu en tom Hiulbør; derpaa fulgte Actricerne, udi hvis Paasyn Henrich styrtede sig ned udi Graven af Sorg, efterdi han ikke vilde overleve Comoedien, og endelig sluttede **Thalia** Troppen. Hun blev tilbage efter de andre, og holdt efterfølgende Tale paa Vers:

Jeg som med oprakt Hals kom frem i bunted' Klæder,
Med nedtrykt Hoved nu i Sørge-Dragt fremtræder.
Da var en Fødsels-Fest, nu følger vi en Død,
Da regned' Velstand ned, nu truer Himlen Nød.
I første Aar, som vi en gylden Tid kan kalde,
Vi frygted' for at see vor Gallerie nedfalde.
Det andet Aar var knapt, dog fik vi stundom lidt,
Den tredie Vinter vi fremslæbed' paa Credit.
Da Hunger nogle drev til Jylland, Fyen og Norge,
Da truede **Tyon** ei Draabe Viin at borge;
Hos Kræmmer, Handværks-Mand, hos Bager, Brygger, Kok,
En Streg ei mere var at faae paa Karvestok.
Vi trakte Vexler, men som ingen endosséred,
De kommer med Protest igien uhonnoreret.
Bød Assignation paa vented aarlig Løn,
Men alt omsonst, her hialp ei Løfter meer, ei Bøn.

Hos Jacobs Sønner selv, som af tredobbelt Rente,
Til Medynk drives tidt, var intet meer at hente.
Paa stempled, slet Papiir, vor Haand var lige god,
Nok at en Henrich og Pernille tegned stod.

I saadan Tilstand vi til denne Tid har levet,
Imellem Slutterie og Raadhuus vi har svævet,
Indtil Comoedien sin Død og Helsot fik,
I Dag al Verdens Gang af Hverdags-Feber gik.

Anmærkninger.

Den danske Skueplads, der aabnedes i September 1722, var en privat Entreprise med Kongl. Privilegium og holdt sig ved egne Kræfter i de første Aar; men i 1725 var dens oeconomiske Tilstand allerede maadelig og Aaret derefter (1726) saa slet, at man besluttede aldeles at ophøre med Forestillingerne i Begyndelsen af det følgende Aar 1727. I denne Anledning skrev Holberg nærværende Efterspil. Dog blev den danske Comoedie atter i Begyndelsen af 1728 igien aabnet, da den bevilgedes et aarligt Tilskud af 1500 Rdlr. af den Kongelige Kasse (Rahbek: Bidrag t. d. danske Skuepladses Historie S. 106—107); og det var ikke Mangel, men Kiøbenhavns ulykkelige Ildebrand i Oct. s. A., der atter standsede den. Efterspillet: Com. Liigbeg. er ikke optaget i Udg. af Holbergs Com. 1731, eller dens Fortsættelse, 6te og 7de B. (1753—1754), heller ikke i nogen af de følgende Høpffnerske Udgg.; men samme Forlægger lod det særskilt trykke, dog først en Snees Aar (1746) efter at det var spillet. „Dette lidet Stykke“ siger Forlæggeren i Forerindringen, „som er det sidste af Assessor (Consistorii) Holbergs Skuespil, og som blev giort da Comoedierne, formedelst Mangel paa Næring udi det Aar 1727 ophørede, er mig for kort Tid siden faldet udi Hænder. Autor, for hvilken Stykket var bortkommet, men som kiendtes der ved, har efter Begiering tilladet mig at lade det trykke, saasom det intet indeholder uden uskyldigt Skiemt, og allene har været forfattet for at vise Aarsagen til den Danske Skue-Plads Ophørelse. Stykket blev forestillet med Succes den 25de Febr. Anno 1727.“

Personerne. Skuespillerne optræde her deels i deres egne Personer: Henrich (Wegner), Schumacher, Mademois. Sophie Hiort, og de øvrige, der ikke toge Deel i Dialogen, men fulgte i Processionen (S. 517), deels i Roller: Hammer og Montaigu. Denne Sidste var en berømt fransk Skuespiller, der havde hørt til det ophævede franske Hof-Skuespil i Kiøbenhavn, havde giftet sig her med et danskt Fruentimmer (Actricen Madme. Montaigu) og nu deeltog i det danske Skuespils Stiftelse og instruerede Skuespillerne.

S. 515. **Acteur udi Grønnegade.** „Det ældste danske Skuespilhuus laae i denne Gade og skal være det Huus, som nu har Nr. 326 i nye Adelgade (forhen kaldet lille Grønnegade), i hvilket Huus, der tilhører Giørtler Rosborg, de fordums Loge-Nummere endnu (1821) paa somme Dørre skulle være at see.“ (Maanedsskr. Hesperus, Oct. 1821, S. 257 og Rahbek: Bidrag til Skuepl. Hist. S. 6—7, Noten).

S. 515. **Et Brev Knaster Tobak.** „Brev“ betyder ogsaa en vis Mængde af nogle Slags Kramvarer, som indstikkes eller svøbes i Papiir. (S. Molbechs Lex.).

S. 516. **Begyndelsen skeer præc. Kl. 5 . . . . Ende Kl. 7.** Hentydning til den danske Skuepladses egne Placater paa den Tid, hvilke altid endte med hine Ord, der dog, efter Henrichs eget Vidnesbyrd i samme Scene nedenfor, „ikke holdtes“.

S. 517. **Montaigu som (fransk) Kok** ɔ: Restaurateur. Ogsaa af Jean de France (S. 58, Sp. 2 og S. 65, Sp. 2) sees at her da vare franske Restaurateurs.

S. 517. **Jeg, som med oprakt Hals** rc. Nemlig da det danske Theater første Gang aabnedes ved Thalia's Prolog forfattet af Rostgaard.

S. 517. **Da truede Tyon ei Draabe Viin at borge.** Navnet Tyon [maaskee rettere Tüon] skrives ogsaa Tujon eller Tojou. Det var en fransk Tracteur, som 1726 boede i Pilestræde. Han nævnes ogsaa i Holbergs „Moralske Tanker“ S. 37. (Werlauff).

S. 517. **Karvestok.** En Stok eller et Stykke Træe til at skære Mærker i om hvad man vilde erindre.

Den honnette Ambition.

Comoedie udi tre Acter.

[Forestilled paa den danske Skueplads 1747.]

Personerne.

Jeronimus, den Rangsyge.
Magdelone, hans Hustrue.
Leonora, hans Datter.
Leander, Leonoræ Forlovede.
Arv, Gaardskarl.
Pernille, Pigen.
Leonard.
Henrich, Tiener hos Leonard.
Dobre Podolsky, en Pudsenmager.
En Skræder.
En Lakaj.

[Scenen er i Kiøbenhavn.]

Actus 1.

Sc. 1.

Leander. Leonora.

Leander. Jeg kan ikke beskrive, min hierte Jomfrue, hvor ilde jeg paa nogen Tid har været til Mode.

Leonora. Hvi saa?

Leander. Hun er den samme, som Hun altid har været mod mig, og Hendes Mama ligeledes. Men det synes ligesom at Hendes Fader paa nogen Tid har foragtet mig. Jeg har tilforn været vant at gaae lige ind til ham; men forleden Dag kom Arv mig imøde med en fornemme Lakei-Mine, og sagde: Vær saa god at bie lidet, nu skal jeg strax melde Ham an. Hvad vil saadant vel sige?

Leonora. Maaskee han ikke har været i Klæderne.

Leander. Jeg tænkte ogsaa det samme; men da jeg i Gaar kom igien, lod han mig svare ved samme Arv, at han ikke havde Leilighed at tale med mig den Gang.

Leonora. Det, bekiender jeg, var noget særdeles.

Leander. Og da jeg siden om Eftermiddagen fandt ham paa Gaden, giorde han ikke allene ingen Undskyldning, men talede til mig med en koldsindig og stolt Mine. Jeg skulde ikke troe, at han har i Sinde at forandre sit Løfte.

Leonora. Det har jeg aldeles ikke kunnet mærke. Allene min Mama siger, at han synes paa nogen Tid at gaae frugtsommelig med Rangs-Griller.

Leander. Jeg skulde ikke formode, at en ældgammel Borgermand skulde falde til den Daarlighed.

Leonora. Jeg kan intet sige derom tilvisse, min Mama ei heller. Men alt, hvad som har bragt hende i den Mistanke er, at han paa nogen Tid bliver af ond Humeur, naar han hører nævne Jesper Hansen, som fik en Rang forgangen Maaned, ligesaade, at han har faaet Arv til at sige Herre isteden for Husbond.

Leander. Saa kan man, min Troe, have Aarsag til at falde paa Mistanke; thi Folk her i Landet bliver ikke ret galne, førend de have naaet deres tredsindstyvende Aar.

Leonora. Det er sandt nok; men jeg kan dog ikke troe ham til saadant. Men der seer jeg Arv, hvad mon det er for Galskab, han fører med sig?

Sc. 2.

Arv med en Liberie-Kiole og en Taftes-Pung.

Leander. Leonora.

Arv uden at see de andre. Nu faaer jeg see, hvordan denne Dragt vil passe mig.

Leonora. Hvad Pokker vil det sige? det er jo en Liberie-Kiole?

Arv. Vidste jeg kun nu, hvad som var først og sidst, hvad som skulde vende for og bag.

Leonora. See engang her, han tar Kiolen bagvendt!

Arv. Det gaaer, mare, ikke an. See saa maa jeg klæde mig.

Leonora. Nu blir det end galnere.

Arv. Fanden har skabt disse nye Moder. Jeg veed ikke, hvad Ærmene er, og hvad Livstykke er; thi alting er lige vidt og bredt. See, nu sidder hun vist ret.

Leonora. Arv! hvad Pokker er det, du bestiller?

Arv. Jomfruen kommer net til pas, for at hielpe mig til at hefte denne Pung til mig. Jeg troer vist, den skal sidde udi Nakken.

Leonora. Hvad skal det Galskab betyde?

Arv. Ja det er sandt, den skal vist sidde i Nakken; vær saa god, kiære Jomfrue!

Leonora. Ja gierne, efterdi du endelig vil være Nar; men hvorfor est du saa forstyrred gal i Dag?

Arv. Det skal jeg sige Jomfruen: Efterdi jeg agter at være ligesaa forstyrret gal i Morgen. Det er, min Troe, ikke mit Paafund; men Husbond vil have, at jeg skal bære Liberie.

Leonora. Hvilket særdeles Indfald af en gammel Borgermand.

Arv. Hun skal ikke sige det, Jomfrue! det kan være for hans Lykke.

Leonora. Det maa blive til hans Lykke eller ei, saa er det uanstændigt, og hans Naboer vil drive Spot med ham.

Arv. Hans Naboer har en Ære at tale med. Her er jo ikke et klogt Menneske i den hele Bye.

Leander. Arv har, min Troe, Ret; thi det hele Land er fast ikke andet end en stor Daarekiste; thi hvad kan være forunderligere end at see saa mange fattige Mennesker, som ere bekymrede om deres Brød, at storme til at gaae paa hinandens høire Haand? Men der seer jeg Hendes Forældre komme, Jomfrue! jeg vil gaae min Gang.

Leonora. Kom lad os gaae ind sammen udi mit Kammer.

Sc. 3.

Jeronimus. Magdelone. Pernille.

Jeronimus. Min Hierte! jeg har noget at sige dig, som ligger mig paa Hiertet.

Magdelone. Jeg kan slutte, at der maa være noget, som qvæler dig i disse Dage; thi du hverken æder eller drikker.

Jeronimus. Jeg er ingen ærlig Mand, om jeg har sovet udi tre Nætter.

Magdelone. Du pleier jo intet dølge for mig; siig mig, hvad det er, maaskee jeg kan hitte paa nogen Hielp.

Jeronimus. Hør, min Allerkiæreste! du veedst, at jeg ikke er storagtig.

Magdelone. Det er sandt nok.

Jeronimus. Ei heller, at jeg har tragtet efter verdslig Ære.

Magdelone. Det veed jeg nok.

Jeronimus. Men at det har været mig Ære nok, at jeg har kunnet passere for en ærlig Mand.

Magdelone. Hvad vil alle disse Protestationer sige?

Jeronimus. Og at jeg altid har foragtet storagtige Folk i mit Hierte.

Magdelone. Der er jo ingen, som tvivler derom, min hierte Mand!

Jeronimus. Og at jeg har altid holdet den dydigste og dueligste Borger for den fornemmeste Borger i en Stad.

Magdelone. Ei! er der da ingen Ende paa disse Præludier?

Jeronimus. Og at jeg aldrig har holdet Den ærværdig, som tager sig Ære til.

Magdelone. Hvis du ikke vil komme til Sagen, saa gaaer jeg min Vei. Der er jo intet Menneske, som beskylder dig for Storagtighed.

Jeronimus. Hvis nogen giør det, saa giør han mig Uret.

Magdelone. Siig da frem, hvad du vil sige.

Jeronimus. Men med alt det har jeg dog en honnette Ambition, som enhver ærlig Borger bør at have, og derfor, for at bringe vort Huus udi nogen Anseelse, har jeg i Sinde at søge om en liden Characteer.

Magdelone. Men hvad Pokker kan bevæge dig paa din gamle Alder at tragte efter saadant? Mon din Broders Søn Jesper Hansen har nogen Ære deraf, at han søgte at gaae over sine Medborgere? Jeg vil vædde, at det er hans Promotion, som har giort dig saa uroelig i Hovedet.

Jeronimus. Aldeles ikke, mit hierte Barn! Jeg moqverer mig over saadan ung Spøtte-Giøg, som Jesper Hansen. Han var Dreng, da jeg var Mand.

Magdelone. Ligesom du nu moqverer dig over ham, saa vil andre moqvere sig over dig, naar de faaer at vide denne din urimelige Ærgierrighed.

Jeronimus. Ikke saa hidsig, lille Kone! Jeg giør det sandeligen ikke af Ærgierrighed, men allene for.....

Magdelone. Du giør mig gal i Hovedet, Mand! Det er jo yderste Grad af Ærgierrighed.

Jeronimus. Du giør mig Uret, Kone! Jeg er ikke mindre end ærgierrig. Men jeg giør det allene for..... at, af Aarsag, at..... Jeg kan saa ikke sige min Mening.

Magdelone. Det er, du giør det ikke af Ærgierrighed, men af Rang-Syge.

Jeronimus. Man maa giøre Forskiel mellem Rangsyge og en honnette Ambition.

Magdelone. Det er saadan honnette Ambition, at alle vore Naboer vil belee og foragte os derover.

Jeronimus. De maa belee os saa meget, som de vil, saa skal de dog dandse under os udi alle Samqvemme.

Magdelone. Jeg mener at den sætter al Ambition til Side, der uden Aarsage betler Øvrigheden om, at han maa sidde paa sine Medborgeres høire Haand.

Jeronimus. Du forstaaer ikke, hvad honnette Ambition er, min Dukke! Er det

ikke en honnette Ambition, at søge om, at blive sat ved det store Bord i Bryllupper? At blive kaldet Herre og Frue? Hvorfor stræber Folk i Verden, og søger at giøre sig meritered, uden for det samme.

Magdelone. En, som har meritered en Rang, bær den med Ære; thi han er ret ærværdig, ikke i Henseende til den blotte Characteer, men i Henseende til de Meriter, hvorved han har erhvervet sig den.

Jeronimus. Jeg havde ikke troet, min Hierte! at du havde været saa eenfoldig. Spør kun Pernille, som er en Tienestepige, jeg er viis paa, hun skal bedre begribe det.

Pernille. Jeg forstaaer mig ikke derpaa; men om Hr. Jeronimus betroede mig at sætte op en Supplik for sig, blev den saaledes.....

Jeronimus. Lad høre hvorledes den skulde blive. Hun har Forstand, den Pige.

Pernille. Den blev saaledes: Gunstige Øvrighed! Saasom jeg hverken kan æde, drikke eller sove af Ærgierrighed, og jeg finder en inderlig Længsel og Attraae hos mig, at gaae over mine Medborgere, skiøndt mange af dem ere bedre end jeg, saa beder jeg med grædende Taare, mig af Naade maa forundes, at gaae paa deres høire Haand. Jeg forbliver stedse rc.

Jeronimus vrænger efter hende de sidste Ord. Jeg forbliver rc.

Pernille. Ja Husbond, I maa ikke allene skrive: Jeg forbliver rc., men endogsaa: Jeg forbliver en rc.; thi I blir virkeligen en rc. derover, endogsaa i Øvrighedens Tanke selv.

Jeronimus. Du stiler Suppliker som en Laptaske.

Pernille. Hvordan Supplikken stiles, saa blir dog Meningen den samme.

Jeronimus. Holdt Munden dit Skarn! Du skal kalde min Kone Frue, om du blev gal.

Magdelone. Den Titel forlanger jeg ikke. Jeg spirer ikke ud af Fruer-Stamme; jeg har heller ikke nogen Meriter for mine Naboe-Koner, hvorfore jeg bør lade mig nøie med den samme Titel, som de føre.

Jeronimus. Om jeg ingen anden Merite har, saa er jeg en af de ældste Borgere her i Gaden, og bør have en Rang i Henseende til mine graae Haar.

Pernille. Mener da Husbond, at Han beholder samme Rang i Himmerig?

Jeronimus. Hvilken Snak!

Pernille. Jeg kan, min Troe, ikke fatte andet; thi en, der vil tage Afskeed med Verden, og søger at føre en Rang med sig, maa endelig have saadanne Tanker.

Jeronimus. Herud, din Akkermær! og bryd mig ikke Hovedet meer.

Pernille gaaer ud og kommer strax igien.

Jeronimus. Tienestefolk blir uforskammed næseviis nu omstunder.

Magdelone. Hun talede noget dristigt, men jeg kan ikke sige, at der var meget usandt derudi.

Jeronimus. Ach, min Dukke! vil du da giøre alle Folk til Giekke, som faaer Rang og Characteer?

Magdelone. Det være langt fra; thi naar En har giort Landet Tieneste, og derfore af Øvrigheden ophøies til Værdighed, er det ham en Ære; men jeg kan ikke see, hvad en, der uden foregaaende Meriter beder om en Rang, vinder derved.

Jeronimus. Han vinder det derved, at andre maa vige for ham.

Pernille. Man løber ogsaa til Side for alle galne Folk, men derfor ere de ikke dis ærværdigere.

Jeronimus. Hold din Mund, siger jeg, eller.....

Magdelone. Min hierte Mand! naar En uden Meriter søger Rang over fine Medborgere, røber han jo fin Hovmod og Ufuldkommenhed, og derved erklærer sig den Ringeste og Ufuldkomneste.

Jeronimus. Nei, min Dukke! han erklærer sig at have en honnette Ambition, og vinder han ikke andet derved, saa bliver han fri for Borgerlige Betieninger.

Magdelone. En, der søger om Rang for at befries for Borgerlige Betieninger, erklærer sig selv enten doven eller udygtig, men hvad Ære vinder han derved?

Jeronimus. Erfarenhed viser dog, at han bliver agtet derved.

Pernille. Deri har Hr. Jeronimus Ret; thi en saadan En er ligesom en Kobberpenge, hvilken, naar man sætter Mærke derpaa, og siger, at den skal passere for en Ducat, passerer den og for en Ducat.

Jeronimus. Fort paa Døør din Akkermær! Pernille løber ud. Det var ikke tienligt, nogen skulde høre os tale saaledes, og at vi foragte slige Ting.

Magdelone. Hør, min hierte Mand! om den høie Øvrighed af egen Motiv gav dig en Rang, da var det noget, som baade du og jeg burde glæde os over; thi det var et Naades-Tegn; men at en gammel Borgermand, som du est, der i intet har distingveret dig frem for dine Medborgere, vil betle dig en Rang til, det er noget, som man aldrig kan sætte Farve paa.

Jeronimus. Der ere dog mange ældgamle Borgere, der har giort det samme.

Magdelone. Det er sandt nok. Men jeg tør ikke sige, hvad jeg mener om slige ældgamle Borgere.

Jeronimus. Ach, mit hierte Barn! vær mig dog ikke imod herudi.

Magdelone. Det giør ingen Gode.

jeg er dig imod, thi en Rangsyge er ikke at curere.

Jeronimus. Føi mig dog herudi, lille Magdelone!

Magdelone. Jeg siger, min hierte Mand! at jeg hverken vil eller kan hindre dig derudi.

Jeronimus. Du kan ellers ved denne Leilighed giøre mig en Tieneste, som jeg stedse vil erkiende.

Magdelone. Hvad skal det være?

Jeronimus. Det er, at du vil tage Skylden paa dig; saa at jeg maa sige, at det er mod min Villie, men at min Kone vil endelig have Rang.

Magdelone. Der har vi det! vi stakkels Koner skal altid tage Skylden paa os.

Jeronimus. Tien mig dog herudi, min Høne! man regner ikke Fruentimret saadant til onde.

Magdelone. Takke maa I Gud, I gode Mænd, at I har os til Kaabe-Skiul.

Jeronimus. Vær mig da behielpelig herudi!

Magdelone. Jeg har taget Skylden paa mig i saa meget, saa faaer jeg og giøre det herudi.

Jeronimus. Hør, mit hierte Barn! den Dyre-Kølle, jeg fik fra Landet i Gaar, skal tillaves til i Morgen-Middag; thi jeg har budet en god Ven til Giest, som skal bane Veien for mig til det andet.

Magdelone. Hvad er det for En?

Jeronimus. Han er Lakei hos en fornemme Herre, som han har lovet at recommendere mig til.

Magdelone. Ach Himmel! er det mueligt? Du tragter efter Høihed, og tilligemed fornedriger dig saa meget.

Jeronimus. Man maa skikke sig i saadant, min Dukke! naar man vil frem i Verden.

Magdelone. Det er jo, af Ambition at sætte al Ambition til Side.

Jeronimus. Siig ikke det, min Dukke! Den samme Lakei- er vel liidt af sin Herre, og naar jeg først bliver recommenderet hos hans Herre, saa recommenderer han mig videre.

Magdelone. Hvis I vilde lyde mit Raad, da gav I baade ham og hans Herre en god Dag, og aad Jer Dyre-Kølle med Jere Naboer.

Jeronimus. Nei mit Barn, mine Naboer kan ikke hielpe mig herudi. Vær nu noget artig mod samme Lakei, naar han kommer; du giør mig en stor Tieneste dermed.

Magdelone. Jeg vil sætte ham ved et lille Bord for sig selv, og stikke ham et godt Stykke af Stegen.

Jeronimus. Primer du, mit Barn? Han maa, min Troe, sættes øverst ved Bordet; man maa flattere de Slags Folk noget. Men naar man har faaet, hvad man vil have, kan man give dem Døden og Dievelen.

Magdelone. Jeg er, min Troe, ganske fortumled i mit Hoved over disse mange selsomme Lader.

Jeronimus. Vær mig da ikke imod i denne Sag, som ligger mig saa hart paa Hiertet.

Magdelone. Gid jeg kunde stræbe dig imod, men det er Ulykken, at jeg er alt for føielig.

Jeronimus. Lov mig det da, min Dukke!

Magdelone. Nu! jeg skal ikke være dig imod.

Han kysser hende og hun gaaer bort.

Sc. 4.

Arv. Jeronimus.

Arv *udi sit Liberie.* Jeg skal hilse Husbond fra Skræderen. Han bad, at Herren vilde forsøge om Kiolen passer.

Jeronimus. Hvorfor kommer han ikke selv og passer den?

Arv. Han vilde komme selv; men jeg sagde, at han skulde blive hiemme.

Jeronimus. Hvorfor giorde du det, Arv?

Arv. Jeg sagde, at jeg veed ikke, om Herren vil have nogen Skræder i sit Huus, eftersom Hosbond skal have en Rang.

Jeronimus. Din Slyngel! hvem beder dig sige saadant? Jeg har jo ingen Rang faaet endnu. Hvad sagde Skræderen dertil? Blev han ikke vred?

Arv. Nei, min Troe, blev han ikke vred, han loe deraf.

Jeronimus. Ja saa er det vel nok.

Arv. Skal jeg passe Kiolen paa?

Jeronimus. Ja nok.

Arv *ifører ham en galoneret Kiole.* Nu seer min Troe, Herren anderledes ud. En smuk Kiole kan skabe en Varulv om til et Menneske.

Han hefter Silke-Lidser ved Jeronimi Arm.

Jeronimus. Hvad Pokker er det du giør? disse Lidser hører ikke mig, men din Liberie-Kiole til. Giør mig ikke til Nar.

Arv. Skal jeg da være Nar?

Jeronimus. Nei, men det hører Liberiet til.

Arv. Det staaer dog ikke Herren ilde.

Jeronimus. Det maa staae ilde eller vel, saa er det dog Lakei-Dragt.

Arv. Mig syntes dog, Skræderen sagde, at jeg skulde binde Herren noget paa Ermene.

Jeronimus. Du har hørt feil, Arv! Skræderen er ikke saa taabelig.

Arv. Nei, min Troe; er han ikke saa taabelig. Det er en Mand, som arbeider for meget fornemme Folk.

Jeronimus. Siger du det, Arv? hvad er det for fornemme Folk, han arbeider for?

Arv. Han arbeider blandt andre for en Greve.

Jeronimus. Hillemænd, for en Greve?

Arv. Ja ret for en Greve, som er en virkelig Greve.

Jeronimus. Som er en virkelig Greve, siger du?

Arv. Ja ret en virkelig Greve, som har en Grevinde.

Jeronimus. Jeg maa, min Troe, giøre noget Væsen af den Skræder. Han kan maaskee giøre mig Tieneste. Hør Arv! gak strax til ham, og giør Undskyldning for det andet, og bed ham, at han vil giøre mig den Ære at spise en Dyre-Kølle med mig i Morgen.

Arv gaaer og kommer igien. Var det ikke en Dyre-Køllert?

Jeronimus. Ja! en Dyre-Kølle.

Arv. Skal han da tage den Køllert med sig selv?

Jeronimus. Hvilken Snak! bed ham kun giøre mig den Ære at spise med mig i Morgen, og bær dig noget skikkelig ad. Arv gaaer. Nu kan jeg slaae to Fluer med een Smække, og vinde baade Skræderens og Lakeiens Venskab ved denne Dyre-Kølle. Man maa bruge alle Ficonterier, naar man vil frem i Verden. Ach gid jeg havde mig en Rang, saa vil jeg slaae mig til Roelighed, og intet andet verdsligt forlange.

Gaaer ind.

Sc. 5.

Leander. Leonora. Pernille.
Siden **Arv.**

Leander. Det var nogle forbandede Historier, som vi hørte af Hendes Mama.

Leonora. Jeg er ganske hovedsvimled derover.

Leander. Det er ikke hans Galskab allene, som gaaer mig til Hierte; men jeg frygter for noget andet.

Leonora. Hvad er det?

Leander. Jeg frygter, eftersom han har faaet slige Griller i Hovedet, at han bryder sit Løfte, for at gifte Jomfruen med en Rangs-Person.

Pernille. Jeg svær, min Troe, ikke derfor. Men er det ikke Arv, som kommer der i Liberie-Klæder? Arv! hvordan Pokker est du bleven saa galant?

Arv kommer tilbage. Det er en Liberie-Kiole, Pernille!

Pernille. En Liberie-Kiole?

Arv. Ja, og jeg troer nok, at du ogsaa faaer en Liberie-Kiole. Men hvor er Hr. Jeronimus? jeg skulde gaae et Ærende i Bye, og jeg glemte at spørge om noget.

Pernille. Hvor skulde du da gaae?

Arv. Jeg skulde byde vor Skræder til Bords i Dag paa en Dyre-Køllert; men jeg glemte, om jeg skulde bede ham tage Kniv og Gaffel med sig.

Pernille. Du Giek! det er ikke brugelig meer.

Arv. Ikke det? I Ebeltoft hos mig er det brugeligt blandt alle.

Pernille. Ja, i Ebeltoft! Der er ogsaa endnu brugeligt at tage Steg og Tærte hiem med sig i Tørklæder. Men hvorfor vil han giøre Skræderen den Ære at byde ham til Bords?

Arv. Det kan maaskee være for hans Lykke, Pernille; thi samme Skræder arbeider for en Greve.

Pernille. For en Greve?

Arv. Ja mare, er det en virkelig Greve; thi han holder syv Heste og Hopper paa Staald.

Pernille. Men hvad vil det sige?

Arv. Han mener, samme Skræder kan recommendere ham til Baronen.

Pernille. Er han en Baron? du sagde jo nylig, at han var Greve.

Arv. Ja jeg troer, han er meer end Greve. Han er vist Baron, thi han kiører i sex Heste med en forgyldt Vogn, og har selv en Snor paa Hatten ..... men jeg maa løbe mit Ærende. Gaaer.

Pernille. Det gaaer noget vidt, Børnlille! thi hvis vi ikke hitter paa noget Raad derimod, gaaer Monsieur Leander Jomfruen qvit, saavidt jeg kan mærke.

Leander. Hvad Raad kan du give os, Pernille?

Pernille. Havde vi kun fat paa Monsieur Leonards Tiener Henrich, ham skulde jeg overlægge noget med.

Leander. Jeg skal nok overtale Monsieur Leonard at laane os ham en Dag.

Pernille. Der behøves ogsaa smuk Eqvipage og Klæder.

Leander. Det altsammen skal jeg bringe til Veie.

Pernille. Thi han skal spille en stor Rolle.

Leander. Hvad skal det være for en Rolle?

Pernille. Det kan jeg ikke sige Dem endnu. Jeg maa først have fát paa Karlen, og see, hvad han duer til.

Leander. I at spille Pudser har han faa Tienere sin Lige.

Leonora. Men maae vi ikke høre, hvorudi dette skal bestaae?

Pernille. Nei, Hun faaer det ikke at vide, og Hendes Mama langt mindre; thi hun vilde fordærve Legen, saasom hun har for megen Føielighed for hendes Mand. Det tiener ikke, at mange ere Medvidere herudi; men naar Eventyret er til Ende, skal baade I og Madamen takke mig for min Umag.

Leander. Jeg vil da paa staaende Fod hen at faae fat paa Henrich.

Pernille. Og jeg vil ind at studere videre paa min Lectie.

De gaae.

Act. 2.

Sc. 1.

Pernille. Henrich.

Pernille. Kan du nu faae det i dit Hoved, Henrich!

Henrich. Det er kun Smørrebrød for mig.

Pernille. Det blir dog et temmeligt Arbeid.

Henrich. Ei Bagatelle, det er intet Arbeid for mig. Jeg vilde obligere mig til paa en Eftermiddag at giøre dobbelt saa meget.

Pernille. Siig ikke det, Henrich! dobbelt saa meget. Gak nu strax hen og sæt dig i Eqvipage. Han gaaer. Jeg har aldrig vartet op ved Bordet med saadan Fortrydelse, som i Dag, for denne Skræder, og denne Lakei. De aade med saadan Graadighed af denne Dyrekølle, at Taarene stode dem i Øiene. Er det da mueligt, at en gammel brav Mand kan forfalde til saadan Bassesse! Jeg troer, at han gav sin Dotter til en Skorsteensfeier-Svend, om han ikkun kunde recommendere ham til en fornemme Herre. Saadan Virkning har denne Rangsyge giort hos ham. Men jeg maa holde gode Miner for at hielpe Henrich i hans Forehavende. See! der kommer han med disse twende Cavaliers, Skræderen og Lakeien.

Sc. 2.

Jeronimus. Skræderen. Lakeien. Pernille.

Jeronimus. I gode Mænd tar saa til Takke med dette ringe Maaltid.

Lakeien. Det var, min Troe, ikke et ringe Maaltid. Jeg aad med stor Appetit af den Dyre-Kølle.

Skræderen. Jeg, min Troe, iligemaade.

Jeronimus. Det er mig usigeligen kiært, at den smagede Dem; thi jeg har ingen bedre Venner at unde den til.

Skræderen. Serviteur, Hans Tiener!

Jeronimus. Hør, Pernille! giv os nok et Glas Viin paa Faldrebet.

Lakeien. Vi har saamænd faaet vor Bekomst.

Jeronimus. Et Glas endnu, I gode Herrer! Jeronimus støder Glasset mod Lakeiens, og tar sin Hue under Armen. Det skal være den Velbaarne Herres og Frues Skaal. Gid de maae længe leve; thi det er et naadigt og dydigt Herskab.

Lakeien. Jeg takker skyldigst.

Jeronimus. Jeg haaber, at Han taler et godt Ord for mig ved Leilighed.

Lakeien. Han maa ikke twile derpaa.

Jeronimus kysser dem til Afsked.

Sc. 3.

Jeronimus. Pernille. Siden **Arv.**

Jeronimus. Man maa flattere disse Slubberter, om man vil have noget godt af dem.

Pernille. Det er sandt nok, men mig synes at Herren behøver anden større Kundskab, om Han tænker at komme fort.

Jeronimus. Jeg maa først giøre Kundskab med Tienerne, siden kan jeg nok med Tiden faae deres Herrer til Bords. Arv kommer løbende og falder. Hvad er paa Færde, Arv?

Arv. Hillemænd, Herre! her er en Baron udenfor, som vil tale med Husbond.

Jeronimus. En Baron, siger du?

Pernille. En Baron?

Arv. Ja. Men han er i en Æske.

Jeronimus. I en Æske?

Arv. Ja, men det er en Æske med Vinduer paa.

Pernille. Det maa nok være en Porte-chaise.

Jeronimus. Det maa nok saa være. Hvad er hans Navn, Arv?

Arv. Han hedder Baron Kaal.

Jeronimus. Det er et underligt Navn. Du maa have hørt feil.

Arv. Jeg vil nok spørge først om hans Navn, førend han kommer ind.

Jeronimus. Est du gal, Dreng! Vil du spørge saadan Mand om hans Navn!

Arv. Nei saa taabelig er jeg ikke. Jeg vil spørge en af hans Heste derom.

Jeronimus. En af hans Heste?

Arv. Ja ret en af hans Heste; thi det er ikke saadanne Heste, som spændes for Vogne. Disse kan snakke.

Pernille. Det maa være Porteurs, han meener.

Jeronimus. Det maa saa være. Siig, Arv! at han skal være mig velkommen. Pernille! løb ind efter min Peryk.

Pernille gaaer.

Sc. 4.

Henrich som Baron. **Jeronimus. Pernille. Arv.** Siden **Dobre Podolsky.**

Henrich. Hal......tet Porteurs!

Stiger ud og omfavner Jeronimus med bare Hovedet.

Jeronimus. Om Forladelse, naadig Herre! at jeg tager mod Ham i den Postur.

Baronen. Jeg veed ikke, om jeg har den Lykke at være kiendt af Hr. Jeronimo?

Jeronimus. Jeg har kun den Naade at kiende Baronen af Navn; jeg veed at Han er Herr Baron Kaal.

Baronen. Jo mit Navn er Baron von Reenkaalavet. Jeg er kiendt her i Staden baade blandt Høie og Lave, undertiden omgaaes jeg med Prindser og Fyrster, og undertiden finder jeg Behag i at besøge Borgere her i Staden.

Jeronimus. Det er meget naadigt af saadan Herre.

Baronen. Ach, Hr. Jeronimus! vi ere jo alle Mennesker. Jeg finder ofte Behag i at høre en og anden fornuftig Borger raisonnere. Jeg har ogsaa erfaret, at der er saadan Forstand hos en og anden blandt dem, at de burde emploieres til andet end at drive Borgerlig Næring.

Jeronimus. Jeg takker allerunderdanigst paa Borgerstandens Vegne.

Pernille bringer Parykken.

Baronen. Der er ogsaa en anden Aarsag, hvorfor jeg gaaer saa iblandt i gemeene Borger-Huse. Hoffet har Tanker om mig, at jeg er en habil Mand, som jeg uden at rose mig selv ogsaa er, saa at jeg kan give Lectie til de største Statsmænd i vor Tid. Tænk engang, Herr Jeronimus! jeg har været med at slutte over otte og fyrgetyve Freds-Tractater.

Pernille. Hillemænd! over otte og fyrgetyve Freds-Tractater.

Baronen. Hvem er som taler der? Det er vel Hans smukke Kiæreste. Votre treshumble, bienhumble, Madame.

Jeronimus. Nei, min Herre! det er min Kammer-Pige til Tieneste.

Baronen. Det er, morbleu, en perfectement smuk Kammer-Pige.

Han kysser hende.

Pernille. Det er alt for stor Naade, Baronen beviser mig.

Jeronimus *sagte.* Hvor naadig er ikke denne gode Herre!

Baronen. Men at komme til mit Apropos igien. Hvad var det, jeg talde sidst?

Pernille. Det var om de otte og fyrgetyve Freds-Tractater.

Baronen. Det er sandt. Saasom nu Regieringen har Tanker om mig, at jeg er en skiønsom Mand, og reflecterer paa mine Recommendationer, saa gaaer jeg undertiden om at sonderes endogsaa blandt Folk af Borger-Stand, for at give Rapport om en og andens Meriter. Jeg har dog hiulpet over en Halvsnees gemeene Borgere af Støvet i en kort Tid, thi de havde, mardi, maaskee end været gemeene Borgere, hvis Baron von Reenkaalavet havde ikke været dem behielpelig.

Jeronimus *til Pernille.* Pernille! Himmelen selv har sendt mig denne Herre hid! thi det er just saadan Mand, som jeg trænger til.

Baronen. Og alt dette giør jeg uden Interesse. Den sidste Borger, som jeg hialp til en Characteer, skikkede mig derfor tusinde Rixdaler, men jeg tog, pardi, ikke mod meer end de fem Hundrede; thi jeg vil tiene Hr. Jeronimus, jeg trænger ikke til Penge. Mit Baronie importerer mig over fyrgetyve Tusinde Rixdaler om Aaret. Jeg vil beskrive Ham mit Baronie. Hovedgaarden ligger paa en Bakke, paa den ene Side en Egeskov fire Mile lang, og paa den anden Side er et friskt Vand, hvor jeg undertiden tager Cabeljou af den Længde.

Jeronimus. Cabeljou i friskt Vand?

Baronen. Det maa jeg forstaae. Det som ellers holdes for umueligt, har jeg giort mueligt; det er en Invention, som jeg ingen har aabenbaret uden for Kongen af Frankrig, da jeg havde den Naade at tale med Kongen ved den Utrechtiske Fred.

Pernille. Maatte jeg spørge Baronen, hvor den Utrechtiske Fred ligger?

Jeronimus. Tie stille, Pernille! Hvad vil du tale med saadan Herre?

Baronen. Den Utrechtiske Fred, Mademoiselle! blev sluttet i den Stad Carnaval udi Burgundien, og uden at rose mig selv, saa var den Freds-Slutning mit Værk, hvorvel andre, som gemeentligen skeer, faaer Navn derfor i Aviserne. Nok er det, at Kongen af Frankrig havde den Naade at sige til mig, da Freden var sluttet, disse Ord: tres renomé comment fermes la porte de la Baron de Reenkaalavet.

Pernille. Hillemænd, det var meget naadigt.

Jeronimus. Det gaaer gierne saa til, naadig Herre! at hvad En har giort, det faaer andre Navn fore i Aviserne; thi en

jeg mindes ret, saa fik Duc de Vendosme Navn for den Fred.

Baronen. Ja han maa melde sig, dog han kan være god nok til sit Brug. Men at komme til min Apropos igien, saa er jeg ikke den der tiener Folk for Interesse. Men det er sandt, jeg seer igiennem Fingre lidt med mine Tienere, om de tar noget.

Jeronimus. Det er ikke meer end billigt.

Baronen. Jeg misunder dem det ikke, de ere mange derom; thi saasom jeg omgaaes med allehaande Slags Nationer, saa maa jeg holde adskillige Slags Tienere. Jeg har en spansk Tiener, en Fransk, en Polsk, en Tydsk, en Italiensk, og en Engelsk.

Jeronimus. Hillemænd! forstaaer Herren saa mange Sprog?

Baronen. Jeg forstaaer alle Sprog, og taler det ene ligesaa færdigt som det andet. Jeg har en polsk Tiener, som taler baade Fransk og Dansk. Hei Dobre Podolsky!

Dobre Podolsky kommer. Skabhalsiasky!

Jeronimus. Det er et underligt Sprog.

Pernille. Det er halv Dansk, Skabhalsiasky.

Baronen. Det betyder saa meget som: hvad befaler Herren? Hør, Dobre Podolsky! Du skal fornemme, om Greve Leerbeutel kommer til Hove i Dag. Hvis han kommer, saa vil jeg ogsaa komme.

Dobre Podolsky gaaer.

Baronen. Hei Dobre Podolsky!

Dobre Podolsky kommer. Skabhalsiasky!

Baronen. Formeld min Respect til Grevinden. Jeg kommer til hende mod Aften paa en Passedix eller Obscurité. Og kan du finde Frøkenen ved samme Leilighed, da sig hende: Voules vous comment fermes la chaise autrement perfectement, je parlerons la Comtesse de la Baronesse, que ditez vous. Men ingen maa høre det.

Dobre Podolsky. Dobre Mosepan.

Han gaaer.

Baronen. Jeg har ingen synderlig Lyst at komme til Hove i Dag, men jeg har engrasseret mig at recommendere en Halvsnees Personer.

Jeronimus. Ach, naadige Herre! tag ikke ugunstigt op, at jeg ydmygst beder Ham om noget.

Baronen. Det skal være mig en Plaiseer at tiene Ham.

Jeronimus. Maa jeg ikke være den ellevte af dem, som skal recommenderes?

Baronen. Hvorfor ikke, Hr. Jeronimus? Taler jeg for ti, saa kan jeg ogsaa tale for den ellevte. Men hvad er Hans Ansøgning?

Jeronimus. Det er noget, som Han maaskee vil holde latterligt af mig, som af en gammel Mand; men det er ikke min Drift. Min Kone vil endelig have det.

Baronen. Hvad er det da?

Jeronimus. Disse Fruentimmer har visse Skrøbeligheder, som man maae føie dem udi.

Baronen. Det er sandt nok, men hvad er det?

Jeronimus. Jeg vilde give Tusind Daler til, at min Kone ikke var falden til den Galskab.

Baronen. Ei! hvad er det da for Galskab? Siig frem!

Jeronimus. Jeg haaber, at naadige Herr Baron ikke troer, at det er min Drift.

Baronen. Vertichoux! hvad kan jeg troe, førend jeg hører?

Jeronimus. Thi hvorfor skulde jeg paa min gamle Alder forlange saadant?

Baronen. Poste! hvis I ikke kommer til Sagen, saa gaaer jeg.

Jeronimus. Min Kone vil endeligt profos være Frue.

Baronen. Ei er det ikke andet, det skal have gode Veie.

Jeronimus. Skulde det da kunne lade sig giøre?

Baronen. Vist. Det koster kun at skaffe Hr. Jeronimus en Rang. Er det ikke saa, I mener?

Jeronimus. Jo det kan vel ikke skee paa anden Maade. Jeg maa giøre det allene for at føie min Kone, om jeg ellers vil have Fred udi Huset.

Baronen. Er Han da ikke selv for det?

Jeronimus. Jeg kan sværge Eders Naade til, at jeg er færdig at gaae i Jorden over saadant Galskab.

Baronen. Hør, Hr. Jeronimus! efterdi Han selv er saa meget derimod, da, for at stille Hans Kone tilfreds, vil jeg lade, som jeg søger, og sige, at jeg har faaet Afslag, saa giver hun sig tilfreds, og I kommer af denne Bekængstelse.

Pernille sagte. Hillemænd! nu er han i Knibe. Nu kommer han vel strax til Bekiendelse.

Jeronimus. Jeg kan endelig ikke sige, Naadig Herre! at det er mig saa meget imod; thi hvorvel — At — Omendskiøndt — Baronen kan nok fatte, hvad jeg vil sige.

Baronen. Jo jeg fatter, at I har ligesaa stor Lyst til en Rang, som Jer Kone.

Jeronimus. Jeg negter ikke, at jeg jo har en honnette Ambition; thi saasom..... efterdi..... besynderlig for at føie min Kone.

Baronen. Giør ingen Roverkule af Jer Hierte, og sig reent ud, at I har Lyst til en Rang. Hvad vil det sige? Det er jo en honnet Ambition.

Jeronimus. Ja jeg kan forsikkre Baronen paa, at jeg giør det ikke af Ærgierrighed, men allene af en honnette Ambition.

Baronen. Det veed jeg nok, Hr. Jeronimus! Han skal blive hiulpen, der har I min Haand. *Jeronimus kysser paa Haanden.* Græd ikke, Hr. Jeronimus! Han skal nok blive hiulpen. Det var Synd andet end at hielpe en Mand, der har saadan honnette Ambition.

Pernille. Ach den stakkels Mand! han græder af Glæde, det er dog en deilig Ting, at have saadan honnette Ambition.

Dobre Podolsky *kommer igien.* Grevinden lod formelde sin Respect til Herren. Men Greven var ikke hiemme.

Baronen. Men vidste hun ikke, om han kommer til Hove i Dag?

Dobre Podolsky. Jo han kommer til Hove. Grevinden bad ellers, at Herren vilde skikke hende fem hundrede Rixdaler, til Greven kommer hiem; thi hun havde en hastig Udgift.

Baronen. Havde du ikke saa mange Penge hos dig?

Dobre Podolsky. Det er meget fortrædeligt, Hr. Baron! Nu skal jeg endelig hiem for de lumpne fem hundrede Rixdalers skyld.

Jeronimus. Om Herren ikke vil tage det unaadigt op, saa vil jeg skye ham saa mange Penge.

Baronen. Nei saamænd! Hr. Jeronimus! Det tager jeg ikke unaadigt op.

Jeronimus. Jeg er saa bange, at det er noget dristigt af mig.

Baronen. Ei sans façon, Hr. Jeronimus! jeg beder, at Han hverken herudi eller udi andet vil holde mig for fremmed.

Jeronimus *gaaende ind.* Gud velsigne den Herre! Hvor naadig han er!

Pernille. Henrich! du est dog en forbanded Skielm.

Henrich. Det gaaer brav nok Pernille!

Pernille. Og du, Monsieur Dobre Podolsky! Gid du faaer en Ulykke med din Polsk.

Dobre Podolsky. Jeg maa, min Troe, ogsaa have noget aparte.

Pernille. Ja, men ikke saa hastig: men der kommer han tilbage med Pungen.

Jeronimus *med Pungen.* Maa jeg tage mig den Frihed at levere den til Tieneren?

Baronen. Bær dem strax til Grevinden, Dobre Podolsky! Maaskee hun vinder dem fra mig igien i Aften; thi hun spiller perfectement Obscurité. *Seer paa sit Uhr.* Vertichoux! Klokken er mange. Jeg maa til Hove. Hei Porteurs!

Jeronimus *kysser ham paa Haanden til Afsked.*

Baronen *sætter sig i Portechaisen og siger:* Er soll geholfen werden.

Sc. 5.

Jeronimus. Magdelone. Pernille.

Jeronimus. Var det ikke en allerkiæreste Herre, Pernille! Kald min Kone herud, at jeg kan sige hende, hvad som er passeret.

Magdelone *kommer.* Hvad er det for Stads, her har været?

Jeronimus. Nu er vi oven paa, min Hierte! Baronen tog mig i Haanden til Afsked og sagde: at jeg skulde blive hiulpen.

Magdelone. Ach min hierte Mand! disse store Folk lover ti Gange meer, end de agter at holde.

Jeronimus. Nei, denne, min Troe, ikke. Havde du seet ham, da skulde du være af andre Tanker. Denne gode Baron holder meer, end han lover.

Magdelone. Er det en Baron?

Jeronimus. Ja, min Dukke, det er Baron Reenkaalavet, en Herre, der har sluttet over sex og tredive Freds-Tractater.

Pernille. Hvad sex og tredive? Han har, min Troe, sluttet over otte og fyrgetyve, det veed jeg.

Magdelone. Hvoraf Pokker veedst du saadant?

Pernille. Baronen sagde det selv.

Jeronimus. Denne Herre er en bekiendt ærlig Herre. Hvad var det, som Kongen af Frankrig sagde til ham, Pernille?

Pernille. Jeg kan ikke komme ihu uden disse Ord: Ferme le porte. Det syntes at være meget naadigt.

Magdelone. Nu er, min Troe, Pigen bleven ligesaa gal som han.

Pernille. Siden jeg talede med denne Baron, er jeg bleven af andre Tanker, Madame; thi jeg seer, at Hr. Jeronimus vil giøre Lykke derved.

Magdelone. Og jeg er bange, at I blir tagen ved Næsen. I veed jo ikke uden af hans egne Ord, at han er Baron.

Jeronimus. Jo, min Troe, er han virkelig Baron. Han beskrev os jo sit Baronie, det hørte Pernille. Hovedgaarden ligger paa en Bakke.

Pernille. Paa den ene Side er en Skov fire Miil lang.

Jeronimus. Og paa den anden Side et stort Vand, hvor han fanger Cabeljau.

af den Længde. Hvad vil du nu meer twile derom?

Magdelone. Jeg kan forsikkre dig om, at alt dette staaer mig lidet an.

Jeronimus. Ach, min Dukke! Du har jo lovet at føie mig herudi.

Magdelone. Ja det er sandt nok, men.....

Jeronimus. Hvis du havde seet, hvor stor Naade, denne Herre beviisede mig, havde du skulle glædet dig derover. Saadanne Herrer ere mindre storagtige end mangen Borgermand.

Pernille. Tænk engang, han kyssede mig, Madame.

Magdelone. Det, bekiender jeg, var noget meget for en Tieneste-Pige.

Sc. 6.

Arv. Jeronimus. Magdelone. Pernille.

Arv. Hvilken underlig Baron var dette! Han lod sig bære i en Æske.

Jeronimus. Har du da aldrig seet en Portechaise tilforn?

Pernille. Hvad vil det Beest have seet en Portechaise, som er nyligen kommen fra Ebeltoft?

Jeronimus. Saadant faaer du tidt see her i Staden, Arv.

Arv. Det er underligt nok: man bær ellers ikke uden Krøblinger hos os. Derfor tænkte jeg ogsaa i Førstningen, at denne Herre var en Krøbling. Mig synes dog at det er Synd, at det ene Menneske skal være det andets Hest.

Jeronimus. Jeg har ogsaa i Sinde, min Dukke, at lægge mig en Portechaise til, om det andet vil lykkes for mig.

Magdelone. Giør kun saa meget Galskab, som dig lyster. Du est selv Herre i Huset, og maa selv forsvare det.

Pernille. Hvis Herren lægger sig Portechaise til, kan Arv blive Porteur; thi han er brav stærk.

Jeronimus. Du siger noget, Pernille.

Arv. Hvad er det: Porteur?

Pernille. Det er en af dem, som bærer.

Arv. Faae den en Ulykke, der giør!

Pernille. Det er ingen Skam her i Staden at være Porteur.

Arv. Var det ingen Skam for dig, om man vilde giøre dig til en Hoppe? Man maa giøre Forskiel mellem Bester og fornuftige Mennesker.

Pernille. Da troer jeg dog, uden at rose Heste, at der er mangen fornemme Hest, der har ligesaa megen Fornuft som du.

Magdelone. Ei, lad fare saadant Galskab! Det hele Huus blir til en Daarekiste. Lad os tale noget alvorligt sammen, min Hierte! Monsieur Leander synes ikke at være tilfreds med dig paa nogen Tid.

Jeronimus. Jeg har ogsaa, sandt at sige, ikke været meget tilfreds med ham.

Magdelone. Hvad har han da syndet mod dig?

Jeronimus. Han har endelig intet ondt giort mig; men jeg tænker mig om iblandt, om man ikke kunde emploiere sin eneste Datter bedre.

Magdelone. Hvordan kan du faae hende bedre forsørget? Det er jo en skikkelig Person, som har gode Midler.

Jeronimus. Det er godt nok, min Hierte! dersom vi agtede at blive udi Borgerstanden.

Magdelone. Men omendskiøndt du faaer nu en Rang, kan derfor din Datter ikke gifte sig med en Borger?

Jeronimus. Nei ikke vel, min Dukke, ikke vel. Naar du bliver Velbyrdige Frue, kan din Dotter ikke vel være slet og ret ærlig og dydzirede Matrone. Jeg siger det ikke af mindste Hoffart, mit Barn; men det skikker sig ikke, nei giør det ikke.

Magdelone. Men jeg synes, det er ligesaa smukt at være ærlig som velbyrdig.

Jeronimus. Nei, gute Morgen Madam! Det er ligesaa stor Forskiel, som mellem Kong Salomon og Jørgen Hattemager.

Magdelone. Men du est jo selv en Borger?

Jeronimus. Ja, men det varer ikke længe, førend jeg bliver til noget.

Magdelone. Det er jo tidsnok at kaste Vrag paa Borgerfolk, naar du faaer en Rang.

Jeronimus. Jeg er, min Troe, saa viis paa Rang, som jeg allerede havde den i min Haand. Det giør mig kun ondt, at jeg skal blive den ellevte udi Tallet; thi der er ti andre paa Baronens Liste, som og skal promoveres.

Magdelone. Ach hvilken ulykkelig Syge den Rang-Syge er! Den foraarsager, at et Menneske er aldrig fornøied; thi naar han selv kommer til Høihed, kan han ikke lide, at andre ogsaa kommer dertil; og, naar han har faaet en Rang, saa gaaer han strax frugtsommelig med en anden. Men hvad er Frugten deraf? En Borgermand kommer derover i Griller, foragter og forsømmer sin forrige Handel, og omsider geraader i Armod, som man disværr seer mange Exempler paa i denne fattige Bye.

Jeronimus. Ach, min Hierte! plag mig dog ikke saa meget. Du har jo eengang lovet at føie mig herudi.

Magdelone. Det er sandt nok. Men jeg har ikke lovet dig, at jeg vil bryde mit Løfte med Leander.

Jeronimus. Lad ham da see til, at han skaffer sig en Rang først, saa kan han gierne faae min Dotter.

Magdelone. Saavidt, som jeg kan mærke, søger han aldrig nogen Characteer.

Jeronimus. Og saavidt, som jeg kan mærke paa mig, saa giver jeg aldrig min Dotter bort til en slet og ret Monsieur. Tænk engang, min Dukke! om jeg nu lod trolove Leander med min Dotter, og der siden kom en Rangs-Person, som begierede hende, da hun var ikke i min Magt mere, stode vi der da ikke i en Maade? var det da ikke noget, som vi maatte fortryde vor Livstid?

Magdelone. Hvorfor skulde vi fortryde derpaa?

Jeronimus. Kort at sige: Det passer sig aldeles ikke, at du skal hedde Frue, og din Dotter Madam eller Mutter. Spør kun andre fornuftige Folk, saa skal du høre, at de derudi give mig Ret.

Magdelone. Du maa snarere sige: Spør kun andre Giekke.

Jeronimus. Hør mit Barn! du faaer aldrig en god Time af mig, hvis du ikke føier mig herudi. *Han gaaer ind med Arv.*

Magdelone. Ach jeg elendige Menneske! jeg veed ikke, hvad jeg skal giøre. Jeg faaer dog at skikke mig herudi, for ikke at lægge mig ud med min Mand.

Sc. 7.

Magdelone. Pernille.

Pernille. Ei Madam! giv Jer tilfreds, det tør falde bedre ud, end I tænker.

Magdelone. Men jeg kan ikke fatte, Pernille! hvorfor du begynder at holde med min Mand i hans Galskab, som du tilforn var saa meget imod.

Pernille. Jeg er, min Troe, ligesaa meget derimod, som jeg nogen Tid har været; men jeg har saa mine Raisons, hvorfor jeg nu taler ham efter Munden.

Magdelone. Jeg kan aldrig vide, af hvad Anledning han er falden paa disse Griller.

Pernille. Rang-Syge kommer over Folk her i Landet ligesom hidsig Feber.

Magdelone. Men er det ikke ubegribeligt, at en ældgammel Mand, som han.....

Pernille. Jeg kan let begribe det; thi Luften her i Landet fører det med sig, at Folk bliver ikke ret galne, førend de komme over deres tredsindstyvende Aar.

Magdelone. Det lader ligesaa, Pernille! thi jeg har kiendt mange, der have ført et meget ærbart Levnet udi deres Ungdom, men som udi deres Alderdom ere bleven meget verdslige.

Pernille. For Exempel Peder Hansen, som udi sit tredivte Aar holdt det for en dødelig Synd, at pudre sin Peryk, seer jo nu ud som en Kammer-Junker. Udi hans Ungdom prækede han mod Vellyst, nu klager han over, at her er ikke Assembleer nok.

Magdelone. Paa den Maade maa jeg blive bange, naar jeg bliver tredsindstyve Aar.

Pernille. Jeg er ogsaa bange for mig selv.

Magdelone. Han maatte gierne løbe gal, Pernille! hvis han ikke vilde bryde det Løfte, han har giort Leander.

Pernille. Giv Jer kun tilfreds, Madam! det skal ingen Fare have.

Magdelone. Du hørte jo selv, hvad Resolution han har taget.

Pernille. Jeg skal nok faae ham til at tage en anden Resolution.

Magdelone. Hvad vil du da giøre?

Pernille. Det kan jeg ikke sige Hende, Madam! Jeg beder Hende allene give sig tilfreds, det skal nok blive godt.

Magdelone. Gid det var saa vel Kom, lad os gaae ind. *De gaae.*

Act. 3.

Sc. 1.

Leander. Leonora.

Leander. Hvad ere vi Mennesker dog ulykfalige i denne Verden! Der ere faae Ting, som foraarsage os solide Glæde, og de samme faae søde Ting ere ofte beblandede med Galde. Nu tænkte jeg at høste Frugten af min Kierlighed, og at komme udi Possession af Jomfruen, som jeg saa inderligen elsker. Men just, da man tænker at være allersikkrest, reiser sig en uformodende stærk Modvind, som truer med Undergang.

Leonora. Det er vist nok, kiære Leander; men jo farligere Stormen er, jo behageligere vil det siden blive for os, naar vi komme udi Havnen.

Leander. Men paa den sidste Relation, jeg havde af Hendes Mama, saa tør jeg ikke komme oftere her i Huset; thi han har

jo udtrykkeligen givet tilkiende, at han ikke vil have mig til Svigersøn.

Leonora. Jeg forlader mig paa Pernilles Løfte, som har lovet at rede os i en Hast ud af denne Vanskelighed.

Leander. Men hvad mon det er for en Intrigue, hun har fore?

Leonora. Jeg kan ingenlunde bevæge hende til at aabenbare mig den. Hun siger, at ingen veed den, uden Monsieur Leonard, Henrichs Herre.

Leander. Men, allerkiæreste Jomfrue! skal al vor Lykke dependere af denne Intrigue?

Leonora. Ingenlunde; thi kan Intrigue ikke hielpe, saa lader jeg min Fader smukt vide, at, om han vil bryde sit Løfte, saa vil jeg ingenlunde giøre det, og forekaster han mig Ulydighed, saa forekaster jeg ham Utroskab. Dog ønsker jeg, at Pernilles Anslag kunde lykkes, at jeg ikke skal nødes til at stride til saadan Extremitet.

Leander. Jeg forlader mig meer paa Jomfruens Bestandighed, end paa alle Intriguer.

Leonora. Ja, Han kan sikkert forlade sig derpaa; thi intet Barn er forpligtet at adlyde sine Forældre udi det, som er usømmeligt. Men der seer jeg ham komme. Gak I kun til Side, og vær imidlertid forsikkret om min Troskab. *Leander gaaer.*

Sc. 2.

Jeronimus. Leonora.

Jeronimus. Det er mig kiært, min Dotter! at jeg finder dig allene; thi jeg har noget vigtigt at tale med dig om. Hør! jeg har mærket hos dig fra din Barndom, at du altid har havt en honnette Ambition.

Leonora. Det er sandt nok. Jeg har altid stræbet at føre mig saaledes op, at ingen med Billighed skulde kunne bebreide mig nogen Bassesse.

Jeronimus. Og derfor haaber jeg, at du skal finde Smag udi det Forslag, som jeg vil giøre dig.

Leonora. Jeg skal aldrig være mine Forældre imod udi det, som sømmeligt og anstændigt er.

Jeronimus. Godt min Dotter! nu har jeg Spillet vundet. Jeg er i disse Dage bleven forsikkred om, at aflægges med en Rang; og naar det skeer, saa vil jeg selv give dig at betænke, om du kan gifte dig med en slet og ret Monsieur, som Leander.

Leonora. Jeg har selv paa mine Forældres Behag giort Ægteskabs-Løfte til Leander, og derfor vil give min Faer at betænke, om jeg med min Honneur kan rykke mit Løfte.

Jeronimus. Med din Honneur, siger du? Veedst du og ret, hvad Honneur er? er det Honneur for en Frøiken at gifte sig med en slet og ret Borger?

Leonora. For at forekomme saadan Uleilighed, er det da bedst, at jeg gifter mig med Leander, førend jeg bliver Frøiken, og førend Papa faaer Rang, saa synder vi intet mod Reglerne.

Jeronimus. Slidder Sladder, mit Barn! den Snak kommer lidt overeens med den forrige: nemlig: at du havde Ambition.

Leonora. Just fordi jeg har Ambition, just derfor kan jeg ikke bifalde min Faer.

Jeronimus. Hvilken forbandet Snak! Just fordi du har Ambition, just derfor vil du heller hedde Mutter end Frue.

Leonora. Nei, just fordi jeg har Ambition, just derfor vil jeg ikke giøre mig til et Skarn, og bryde mit Løfte.

Jeronimus. Ingen er forbunden at holde et Løfte, som strider mod Ærbarhed. Da du giorde Leander det Løfte, vare I hinandens Lige. Nu er Tingen saa forandret, at du staaer paa Trinnet at blive Frøiken, og han er kun en slet og ret Monsieur, ergo, derfor kan det Løfte ikke binde dig; thi det som tilforn kunde være lovligt, dets Fuldbyrdelse strider nu mod Ærbarhed. Vi har jo Lov derfor.

Leonora. Om jeg maatte sige saa, min kiære Faer! saa er det en hæslig Procurator-Streg, at dreie Loven saaledes. Er det mod Ærbarhed at holde sit Løfte, som man har giort en brav ærlig Mand?

Jeronimus. En ærlig Mand? det er ikke nok. En Bonde kan ogsaa være ærlig. Men, om en velbyrdig Frøiken gifter sig med en ærlig Bonde, synder hun i mine Tanker mod Ærbarhed.

Leonora. Det troer jeg nok. Men jeg seer ingen Forskiel mellem mig og Leander; thi vi ere begge af Borger-Stand.

Jeronimus. Det er sandt nok; men, om du i Morgen blev Frøiken, hvad da?

Leonora. Saa var det ikke videre, end en ærlig Borger blev gift med en velbyrdig Borger-Dotter.

Jeronimus. Driv ikke Spot med din Faer, min Dotter! det er ikke smukt.

Leonora. Det være langt fra! Men min Faer vil have mig til at bedrive en Gierning, som alle fornuftige Folk vil foragte mig for.

Jeronimus. Hvad? fornuftige Folk! du regner vel vore Naboer, de Spidsborgere, for fornuftige Folk? det er Folk, min Dotter, som ingen Ambition har.

Leonora. Mig synes, Den siger sig fra al Ambition, der ingen Troe og Love har.

Jeronimus. Du maa snakke saa meget, som du vil, min Dotter, saa bliver Udfaldet dette, at du slet ikke faaer Leander.

Leonora. Og min Fader maa præke saa meget for mig, som han vil, saa bliver Udfaldet dette, at jeg tar aldrig nogen, uden Leander.

Jeronimus. Vil ikke gode Ord hielpe, saa faaer jeg bruge Myndighed.

Leonora. En Faders Myndighed strækker sig ikke saa vidt.

Jeronimus. Hvad? har et Barn Magt til at gifte sig mod sine Forældres Villie?

Leonora. Jeg har intet giort herudi uden min Faers Samtykke og Villie.

Jeronimus. Hør, Leonora! ikke et Ord meer; thi bliver jeg først vred, faaer du mig ikke saa hastig blid igien.

Leonora. Jeg vil ogsaa bede min Faer, at Han ikke rører meer om den Materie; thi jeg er ogsaa ikke let til at blive blid igien, naar jeg først bliver vred.

Jeronimus. Gak kun bort til videre, mit Barn! og betænk dig hvad du giør.

Leonora gaaer.

Jeronimus. See mig engang til den Næseviis! Men jeg maa give hende lidt Tid. Hun betænker sig nok. Men der kommer, min Troe, Baronens Tiener.

Sc. 3.

Dobre Podolsky. Jeronimus.

Dobre Podolsky. Serviteur, Herr Jeronimus!

Jeronimus omfavnende og kyssende ham. Ach velkommen igien, min ærlige Dobre Podolsky!

Dobre Podolsky. Min Herre er paa Veien for at besøge Ham, og bringer gode Tidender med sig.

Jeronimus. Er det muligt? Den Herre holder meer, end han lover.

Dobre Podolsky. Han er ogsaa bekiendt for en Ord-holden Herre, baade blandt Christne og Hedninger.

Jeronimus. Ogsaa blandt Hedninger?

Dobre Podolsky. Der er ingen udi det hele Hedenskab, der jo kiender ham.

Jeronimus. Maatte jeg spørge, hvor Hedenskabet ligger?

Dobre Podolsky. Det kan jeg sige Ham paa mine Fingre; thi jeg har været der mange Gange. Hedenskabet ligger Nord-Nordvest her fra. Hovedstaden udi Hedenskabet hedder Constantinopel og Keiseren, som nu regierer, hedder Mephistofelus. Det er en brav Keiser, hvorvel han er ikke min Herres Ven.

Jeronimus. Hvi saa?

Dobre Podolsky. Jeg vil nok sige Hr. Jeronimus det, hvis Han vil beholde det hos sig selv. Min Herre havde den Naade at spise en Gang hos Keiseren. Over Bordet kom han i Disput med den store Vizir Holophernes, hvilken Disput gik saa vidt, at min Herre udi Hidsighed gav ham et Ørefigen; saa at Keiseren siden den Tid saae ham an med skeele Øien.

Jeronimus. Men tog den store Vizir dette Ørefigen saa til Takke?

Dobre Podolsky. Hvad vilde han giøre? Hvo som kiender min Herre, binder ikke let an med ham. Han svor allene ved sin Talmud, som er Hedningernes Ritual, at han skulde hevne det. Det er uendeligt at fortælle alle de Actioner, min Herre har havt. Er det ikke en Ære for Landet, at en Jydsk Baron har givet den store Vizir et Ørefigen?

Jeronimus. Saa er Hans Herre da fra Jylland?

Dobre Podolsky. Ja det kan man nok høre paa hans Tale.

Jeronimus. Men om jeg maatte spørge saa dristigt, Monsieur Dobre Podolsky! hvoraf veed Han, at Baronen har gode Tidender at bringe mig?

Dobre Podolsky. Han bad mig lade Hr. Jeronimus vide, at han havde talet om Ham paa behørige Steder. Det havde nær gaaet ham af Glemme, saasom han har meget i sit Hoved. Men jeg, uden at rose mig selv, erindrede ham om at tænke paa Hr. Jeronimus.

Jeronimus omfavner ham. Det var et ærligt Vens-Stykke.

Dobre Podolsky. Jeg siger det, min Troe, ikke i den Intention, at jeg vil begiere nogen Discretion af Ham derfor, ihvorvel, at.....

Jeronimus. Han har, min Troe, fortient en Discretion, og Han skal ogsaa have den. Jeg beder ydmygst, at Han ikke vil forsmaae disse hundrede Ducater.

Dobre Podolsky. Ach Hr. Jeronimus! hvortil er saadant nødigt?

Jeronimus. Men en Ting vil jeg bede Ham om, det er, at Han vil beholde denne Discretion allene, uden at dele den med den Franske og Spanske Lakei.

Dobre Podolsky. Efterdi Hr. Jeronimus saa befaler, saa vil jeg beholde den allene. Men jeg maa løbe; min Herre vil nok være her i Øieblikket. Gaaer.

Sc. 4.

Jeronimus. Magdelone. Pernille.

Jeronimus. Kom her ud, min Hierte! jeg har noget at sige dig.

Magdelone kommer. Hvad er nu paa Færde igien?

Jeronimus. Du maa blive her tilstede, for at complimentere Baronen. Nu kommer han.

Magdelone. Men er jeg skikket til at conversere med saadan stor Herre?

Jeronimus. Han er, min Troe, ikke anderledes end en gemeen Borger i Omgiængelse. Det veed Pernille.

Pernille. Det er en allerkiæreste Herre. Madamen har ikke nødigt at undsee sig for ham. Men der kommer han, min Troe.

Sc. 5.

Baronen. Jeronimus. Magdelone. Dobre Podolsky. Pernille.

Baronen. Halt.....et Porteurs! sans façon, Herr Jeronimus! lad Porteurerne kun selv hielpe mig ud.

Jeronimus. Ach naadige Herre, lad mig have den Fornøielse. Baronen hvisker ham i Øret. Jeronimus kyssende Haanden: Ach! jeg takker allerunderdanigst Eders Naade!

Baronen. Inden to Dage skal I have Jer Bestalning, og det gratis, saa at I har ingen Bekostning at giøre, uden paa Papiret, som koster hundrede Rixdaler; og det skal I ingen Bekymring giøre Jer om; allene at I leverer de Penge til min Tiener, saa skal han løse og bringe Jer Bestalningen.

Jeronimus. Ach det er en stor Naade!

Baronen. Hei, Dobre Podolsky! Herr Jeronimus skyer dig hundrede Rixdaler, som skal være til hans Bestallings Indløsning.

Jeronimus. Om jeg da maatte besværge Ham dermed.

Baronen. Ei, sans façon, Herr Jeronimus! — Gak nu strax hen og forret det.

Jeronimus. Min Hierte! gak hen og kys paa Baronens Haand.

Baronen. Er det Hans smukke Frue? Votre tres humble Serviteur de Valet, Madame.

Magdelone. Jeg er ikke saa lykkelig, at jeg forstaaer Fransk, min Herre!

Jeronimus. Ei, stil dig da ikke saa taabelig an. Kan du ikke svare et lidet Korn? kan du i det ringeste ikke sige: Ovis Monsieur.

Magdelone neiende. Ovis Monsieur.

Baronen. Fort Bien Madame! Parlo de vous françois?

Jeronimus. Min Kone har lært noget Fransøsk i sin Ungdom, men hun faaer begynde at lære noget igien paa ny.

Baronen. Ovis Monsieur! perfectement! Hun har, min Troe, ma foi, en god Accent, uden at flattere.

Jeronimus. Hør du vel, min Dukke! hvad Baronen siger: han siger, at du er en god — hvad var det, han kaldte det sidste?

Magdelone sagte. Jeg veed hverken, hvad det første eller sidste var, thi jeg er ganske hoved-svimled.

Jeronimus. Mine Naboer, Eders Naade! vil nok misunde mig denne Lykke.

Baronen. Lad dem misunde! Hvad vil det sige? Men hvis de endeligen trænger, saa kan jeg ogsaa hielpe paa dem.

Jeronimus. Nei, Eders Naade! det vil jeg ydmygst bede, at det maa blive ved mig allene. Ikke fordi jeg misunder dem nogen Ære eller Lykke, men af Aarsag, at.....

Baronen. Af hvad Aarsag da?

Jeronimus. Af den Aarsag, at.... min Frue veed Aarsagen.

Magdelone. Hvad? Jeg veed, min Troe, ingen Aarsag.

Baronen. Jeg begriber det nok, min kiære Frue! det er, Hun vil gierne være den fornemste i Lauget, naar Hun kommer i Samlinger med Hendes Naboersker.

Jeronimus. Nei det er endeligen ikke Aarsag, thi hverken jeg eller min Kone har i Sinde ofte at omgaaes med vore Naboer herefter.

Baronen. Deri har Han Ret. Det sømmer sig ei heller; thi naar man søger om at komme i Stand, maa man og skikke sig derefter. I maa ogsaa love mig det, at I vil staae paa Jer Respect.

Jeronimus. Spares mig Liv og Helsen, saa skal jeg saamænd ikke familiarisere mig med mine Naboer.

Baronen. Det er jo nogle Spidsborgere, som ere kun halve Mennesker.

Jeronimus. Det findes aldeles ikke hos dem, hvad man kalder honnette Ambition; thi naar de kommer i Samlinger, seer de kun efter Mad og Drikke, uden at bekymre sig om, enten man sætter dem øverst eller nederst.

Baronen. Pardi, det er jo at leve som Fæe.

Jeronimus. Ja lidt bedre, Eders Naade!

Baronen. Men, apropos, har Han faaet sine femhundrede Rixdaler tilbage?

Jeronimus. Det haster ikke, Eders Naade!

Baronen. Charni! har den Slyngel ikke bragt Pengene endnu tilbage?

Dobre Podolsky. Jeg har forglemt det. Herren taer det ikke unaadigt op!

Baronen. Glem det da ikke, saasnart du kommer hiem. De skal betales i Guld igien.

Jeronimus. Ach nei Herr Baron! det giøres ikke nødigt.

Baronen. Ei! det kommer mig paa eet ud, Herr Jeronimus! det er ogsaa mindre Umage.

Jeronimus. Ach gid jeg kunde leve den Dag, at jeg kunde erkiende den store Naade, som mig er beviset.

Baronen. Jeg forlanger intet andet af Ham, end at Han staaer paa sin Respect, saa at jeg ingen Skam skal have for min Recommendation.

Jeronimus. Jeg skal saamænd nok skikke mig saa, at Herren ikke skal fortryde paa den Naade, Han har kastet paa sin ringe Tiener.

Dobre Podolsky gaaer.

Sc. 6.

Leonard. Baronen. Jeronimus. Magdelone. Pernille.

Leonard *med en Krabask.* Det er mig sagt, at min Tiener skal løbe her i Huset, og spille en Hob Comoedier. — Hans Tiener, Hr. Jeronimus! om Forladelse, at jeg kommer saa bristig.

Jeronimus. Jeg er ikke saa lykkelig, at jeg kan tale med Ham, formedelst denne fornemme Herre, som er hos mig.

Leonard. Hvem er det?

Jeronimus. Det er en Baron.

Baronen *heldende med Hovedet.* Adieu Hr. Jeronimus, jeg maa gaae.

Leonard. Hans Tiener, Hr. Baron!

Baronen. Hans Tiener!

Leonard. Kiender Han ikke mig?

Baronen. Nei jeg giør ikke.

Leonard. Saa kiender jeg, min Troe, dig.

Prygler ham med Krabasken og Baronen skriger.

Jeronimus. Ach Himmel! er det mueligt, at en, der har givet den store Vizir Ørefigen, lader sig saa prygle!

Leonard. Har jeg ladet mig giøre Klæder, at du skal spille Giek med dem? *Han trækker Kiolen af, og Baronen staaer i Liberie.* Men siig mig, du fortvilede Skielm! hvad har drevet dig til at giøre saadanne Optøier?

Henrich. Ach Herre! slaae mig ikke, saa skal jeg bekiende alting.

Jeronimus. Ach! jeg døer af Blusel over denne Hændelse.

Leonard. Bekiend da!

Henrich. Jeg trængte til Penge, og som jeg hørte, at denne gamle rangsyge Nar kyssede Skrædere og Lakeier, for de skulde tale for ham, saa tænkte jeg ved mig selv: her er en Skilling at fortiene for dig; hvorfor jeg gav mig ud for en Baron. Synes Herren, at det var nogen Synd, at narre saadan gammel Abekat?

Jeronimus. Ach jeg kan ikke meer! Gid jeg var i Graven!

Leonard. Men hvorfor gav du dig ud for en Baron.

Henrich. Ikke uden for at curere ham for hans Rangsyge.

Leonard. Der er, min Troe, ikke meget Ondt i det.

Jeronimus. Ach gid han faaer en Ulykke saa vist, som det var for andet; thi han har faaet over syv hundrede Rixdaler af mig.

Henrich. Det er ikke sandt, Herre! jeg har ikke faaet en Skilling; han leverede dem til en anden ubekiendt Person, som fulgte mig hid.

Jeronimus. Ja det var til Dobre Podolsky. Hvor er han? Nu var han her.

Henrich. Ja han er ikke saa let at faae fat paa. Det er en Landløber.

Jeronimus. Ach jeg elendige Menneske! hvor skammelig er jeg bleven bedragen!

Leonard. Begræd ikke saa meget Jer Forliis, Herr Jeronimus! begræd heller Jer Daarlighed, og stræb at mage det saa, at denne Historie kommer ikke ud blandt Folk.

Jeronimus. Ach jeg seer og kiender min Daarlighed, men alt for silde, og jeg skiæmmer mig for min Kone og mine Børn. Lad Leonora komme ind.

Sc. 7.

Leonora. Leander. Personerne af forrige Scene. Siden Dobre Podolsky.

Jeronimus. Min Datter! jeg seer du kommer der med Monsieur Leander.

Leonora. Ja min hierte Far! vi lader ikke af at elske hinanden, uanseet alle de Trubsler, som os ere giorte.

Jeronimus. Bliver kun ved at elske hinanden. Jeg skal aldrig være Jer meer imod. Og I, Monsieur Leander! jeg beder Jer tusinde Gange om Forladelse, at jeg har været saa koldsindig mod Eder. Der var kommen en Raptus over mig, hvis Udfald har saaledes ydmyget mig, at jeg er kommen til mig selv igien, og fortryder min Daarlighed, især den slette Conduite, jeg har ført mod Ham.

Leander. Det er mig kiært at fornemme, at Hr. Jeronimus foragter mig ikke meer. Hvad som har været Aarsag dertil, kan jeg ikke vide, ligesaa lidt, som jeg veed Aarsagen til denne sidste Forandring.

Henrich. Jeg skal fortælle Monsieur den hele Historie.

Jeronimus. Hold Munden, Monsieur Baron, eller jeg skal kløve dit Hoved. Dog jeg burde heller takke end være vred paa ham: thi han har ved sit Giekkerie cureret mig. Men hvad Pokker er det, som jeg seer? er det ikke Dobre Podolsky, som kommer tilbage? Her kan jeg komme til mine Penge igien.

Dobre Podolsky kommer. Min Herre! jeg beder ydmygst, han ikke vil fortryde paa, at vi har narret Ham; thi.....

Jeronimus. Hvor er mine Penge, din Gaudieb?

Dobre Podolsky. Her er de allesammen, først de fem hundrede Rixdaler, som vi, for at narre Ham, sagde, skulde til Grevinden; dernæst.....

Jeronimus. Vær saa god at holde inde med den Specification, skye mig kun Pengene.

Dobre Podolsky. Men jeg veed ikke, om min Herre vil lade mig beholde de hundrede Ducater, som jeg fik for min havte Umage.

Jeronimus. For din havte Umage? du har fortient Galgen for din havte Umage.

Dobre Podolsky. See! der er de allesammen. Jeg beder kun, at Hr. Jeronimus ikke vil fatte noget Had til os, fordi vi narrede Ham.

Jeronimus. Ei, hold Munden!

Dobre Podolsky. Jeg siger det kun for at undskylde mig; thi jeg skal aldrig narre Ham oftere.

Jeronimus. Du skal ei heller faae Leilighed dertil.

Leonard. Saa gak din Gang, og incommodeer ikke Manden meer! Det giør mig ellers usigeligen ondt, Hr. Jeronimus! at saadant skulde vederfares af min Tiener. Alt hvad jeg kan giøre, det er, at straffe ham og lade ham løbe.

Jeronimus. Det er bedst, Hr. Leonard! at Han beholder ham i Tieneste, og tilholder ham, at han ingen fortæller, hvad som skeed er. Jeg vilde ellers ønske, at alle urimelige Rangsyge kunde revses, ligesom jeg, for deres honnette Ambition.

Anmærkninger
(som fortsættes i Tillægget.)

Dette Stykke er det sidste i Udg. af 1731 og ender den 5te Tome, hvormed Udgaven da sluttedes. De følgende Stykker: Plutus o. s. v., staae i den 6te og 7de Tome, med hvilke hiin Udg. først 22 Aar sildigere forøgedes. Paa Titelbladene til det ældste Oplag af disse 2 Tomer staae Aarstallene 1753 og 1754, ligesom „1731" paa hver af Titlerne til de foregaaende 5 Tomer; hvorimod alle de sildigere Oplag af disse 7 Tomer af denne ved Høpffner forlagte Udgave intet Aarstal have.

S. 519. (**Leander**) ..... **thi Folk her i Landet bliver ikke ret galne, førend de have naaet deres 60de Aar.** Næsten det samme gientager Pernille i 2 A. 7 Sc.: ..... „thi Luften her i Landet fører det med sig, at Folk bliver ikke ret galne, førend **de kommer over** deres 60de Aar".

S. 525. **Den Utrechtske Fred.** Denne ogsaa for Europa's Fremtid saa følgerige Fred sluttedes den 11te April 1713 i Utrecht i Holland mellem de stridende Magter i den spanske Arvefølge-Krig, England, Frankrig og Spanien, Holland, Portugal, Preussen 2c., paa Østerrig og det tydske Rige nær, der først sildigere tiltraadte Fredssllutningen.

S. 526. ***Duc de Vendosme*** eller Vendôme. Hertug Louis af Vendome, en af Ludvig XIV's Marschaller, og en af den Tids berømte Generaler, nævnes oftere i Holb. Com. (Pol. Kandest. S. 17 øverst, Julestuen S. 194 Pernilles sidste Repl.) At han paa den Tid i Rygtet eller Sagnet har faaet „Navn for den Utrechtske Fred" var vel ikke umueligt, skiøndt han døde 1712, altsaa før dens endelige Afslutning; som bekiendt havde han som General en vigtig Deel i den spanske Arvefølge-Krig. (See foregaaende Anmærkning).

S. 529. ***Passé-dix*** eller ***Obscurité.*** **Passé-dix** d. e. over 10 eller mere end 10, et Tærningspil, hvortil bruges tre Tærninger og hvori man i det midste maa kaste 11 Øine for at vinde. **Obscurité** er egentlig en vis Spillemaade i L'Hombre.

Plutus
eller
Proces imellem Fattigdom og Riigdom.
En heroisk Comoedie udi fem Acter.

[Forestilled første Gang paa den Kgl. danske Skueplads den 14de April 1751].

Personerne.

Plutus, Riigdommens Gud.
Penia, Fattigdoms Gudinde.
To Børn.
Jupiter.
Mercurius.
Æsculapius.
Timotheus, en Borger.
Davus, hans frigivne Tiener.
Palæstrio, en anden Tiener.
Diogenes.
Euclio.
Menander.
Strobilo.
En Skolemester.
En Moralist.
En Bonde.
En gammel Jomfrue.
En anden Jomfrue.
En Cavalier.
Fire Raadsherrer.
En Skriver.
En Magister.
En Tienestepige.
En Offerpræst.
En Tiener.
Procession med Plutus (2 A. 5 Sc.), it. Peniæ Triumph-Indtog (5 A. 15 Sc.)

Actus 1.

Sc. 1.

Timotheus. Davus i Sganarels-Dragt.

Timotheus. Her er en elendig Tilstand udi denne Stad; thi her er hele Gader, hvor man finder ikke en eneste vederhæftig Mand.

Davus. Jeg troer neppe udi den hele Stad. Thi vi ere Prakkere tilsammen; saa at det er ikke uden Stand og Fødsel, som skiller Tienere fra Herrer. Vore Naboe-Stæder derimod besidde stor Riigdom, ja saa stor, at en eneste af deres Borgere kan kiøbe vor hele Republik.

Timotheus. Det er sandt nok. Men derimod findes udi de fleste saadanne Stæder stor Forvirring og Uorden; og de fleste af deres Borgere besidde ikke megen Dyd.

Davus. Hvad Dyd? Hvad vil Dyd vel sige? Hvis vi ville komme alle vore Dyder i en Gryde, vilde de dog ikkun give en maver Suppe. Dyd uden Penge er ikkun et blot Navn.

Timotheus. Det er i visse Maader sandt. Derfore siger en Philosophus: man maa først lægge Vind paa Penge, siden paa Dyd.

Davus. Og Poeten siger: Est du krum, est du lam, har du Penge, saa gaaer du fram. Men hvoraf kan det komme, Hr. Patron! at vor Stad har saa slet Skiebne frem for andre Stæder?

Timotheus. Det kommer deraf at Riigdommens Gud Plutus stedse har gaaet vor Stad forbi.

Davus. Det maa da være en dum Gud: thi.....

Timotheus. Han er ikke dum; men han er stok blind. Og er det i Henseende til den Blindhed, hvormed han er slagen, at han gemeenligen tager feil og uddeeler sine Gaver til de uværdigste Mennesker. Men jeg haaber dog, at denne Uheld ikke skal længe vare; thi Raadet har ved Bønner og Offringer bevæget Jupiter at see til vor Elendighed og at tilskikke os Plutum.

Davus. Hvoraf veed Hr. Timotheus, at han har dertil ladet sig bevæge?

Timotheus. Saadant er ved Tegn givet tilkiende; ja ved saadanne ufeilbare Tegn, at man fast ikke kan tvivle derom.

Davus. Men hvad hielper os hans Ankomst, eftersom han er blind, og uddeeler sine Gaver hen i Taaget? Det kan jo i saa Maade hende sig, at han gaaer mig og andre meriterede Personer forbi, og beriger de uværdigste.

Timotheus. Giv dig kun tilfreds; thi Raadet har giort Ansøgning ikke allene om Pluti Ankomst, det har ogsaa af Jupiter

forlanget, at han maa bekomme sit Syn, paa det han ikke her, som paa mange andre Steder, skal uddeele sine Gaver iblinde. Men jeg maa forføie mig hen til Raadhuset, for at efterforske, hvorudi de Tegn bestaaer, hvorpaa man grunder dette Haab.

Sc. 2.

Davus allene.

Hvis dette er sandt, vil Staden støbes om udi en anden Form. Ach gid han snart vilde komme! jeg skulde strax ved Bøn og Knæfald bevæge ham til Gavmildhed mod mig. Jeg skulde tilbyde ham mit ringe Huus, min egen Hustrue og Døttre skulde ikke være ham for gode, saa at han skulde tydeligen mærke, at jeg er en meritered Person. Jeg skulde, det som meer er..... Men der seer jeg Diogenes at komme rullende med sin Tønde. Han maa ikke vide den Herlighed, som vor Stad forestaaer.

Sc. 3.

Davus. Diogenes med en Kaabe og barhovet, et langt Skiæg, item med Træskoe, rullende en Tønde.

Davus. Hei Diogenes! kast din Tønde Pokker i Vold, og giv dine Træskoe og din Kaabe Afskeed. Har du ikke hørt, at Riigdommens Gud Plutus vil besøge vor Stad, og der uddeele sine Gaver?

Diogenes. Hvad er det for en Slyngel, som kalder paa mig?

Davus. Kiender du mig ikke?

Diogenes. Du hører jo vel af Titelen, at jeg kiender dig.

Davus. Man kan ikke agte, hvad saadan tølperagtig Philosophux siger: saadan Karl, som du est, vil herefter ikke have meget at sige. Har du ikke hørt tale om Pluti Ankomst?

Diogenes. Jo vist! men det gaaer mig ikke an. Jeg bliver ved min eenfoldige Levemaade, i Trods for den hele Stad.

Davus. Du faaer ikke Lov at trodse; thi man vil forvise dig og alle uhøvlede Staadere af Byen.

Diogenes. Man skal ingen Umag giøre sig med at forvise mig Byen; thi saasnart Plutus kommer, gaaer jeg selv frivilligen i Landflygtighed.

Davus. Kan du da ikke taale at see Stadens Velstand?

Diogenes. Jo vist; men jeg kan ikke taale at see dens Veestand. Thi Riigdom vil føre Uheld med sig.

Davus. Ha ha ha! disse Philosophi have Skruer løse i Hovedet.

Diogenes. Udgangen vil sande mine Ord. Her findes endnu mange dydige Borgere udi Staden. Saasnart Riigdom kommer, vil de Gode ogsaa blive Onde, ja ligesaa vanartige, som du og dine Ligemænd.

Davus. Jeg siger, at man agter ikke, hvad en tølperagtig Philosophux siger.

Diogenes. Og jeg siger, at Udfaldet vil sande mine Ord. Men jeg driver kun Tiden unyttig bort ved at prædike for dig. Farvel Davus, og fiig denne min Spaadom til andre.

Han snyder sig, og smør paa Davi Kaabe, gaaer bort, rullende sin Tønde.

Sc. 4.

Davus allene.

Gid din philosophiske Hund faae Skam, som besmurte min skiønne Kaabe. Det ligger dog endelig ikke Magt paa. Jeg mener herefter ikke at bære uden Guldenstykkes Klæder. Men Himmel! hvad er det jeg seer? En Gud kommer ned af Luften! mon det er ikke den kiære Plutus? Nei det er dog ikke Plutus. Mig synes, at han paa Dragten ligner heller Mercurius, som er Gudernes Sendebud. Jo det er, min Troe, den samme. Ach mit hele Legem skiælver og Synet forbløffer mig.

Han kaster sig næsegruus ned.

Sc. 5.

Mercurius. Davus.

Mercurius slaaende ham med sin Kiep. Stat op, Davus! og vær ved frit Mod. Jeg er Gudernes Ambassadeur. Dig skal intet Ondt vederfares.

Davus reisende sig. Ach Hr. Ambassadeur! Jeg beder Eders Excellence om Naade.

Mercurius. Jeg er her nedskikket for at tilbringe Eders Stad og dine Borgere de gode Tidender, at Jupiter har hørt deres Bøn, og at han skikker dem Plutum, tilligemed den store Læge Æsculapium, der skal curere hans Blindhed, paa det han ikke her, som paa mange andre Steder, skal af Mangel paa Syn uddeele sine Gaver paa uværdige Mennesker, men paa gode og dydige Borgere allene.

Davus. Jeg beder da ydmygst, at Eders Excellence vil recommendere min ringe Person til Plutus; thi jeg er, uden at rose mig selv, en af de dydigste Mænd her udi Staden. Jeg sidder derforuden med Hustrue og mange Børn, og har i mange Aar baaret mine Horn med Taalmodighed.

Mercurius. Det maa alt ankomme paa Pluti Skiønsomhed. Gak du kun strax hen og forkynd Borgerne, at de berede sig til Pluti Ankomst. *Mercurius opløftes igien.*

Sc. 6.

Davus. Timotheus.

Davus. Jeg maa strax kalde paa min Principal, og lade ham denne glædelige Tidende tilkiendegive. Hei, Hr. Principal! kom strax herud.

Han repeterer det tre Gange skrigende.

Timotheus. Nu, hvad er paa Færde? hvad skader dig?

Davus. Intet, intet!

Timotheus. Hvi kalder du da paa mig, og hvi skriger du saa? Siig mig dog, hvad dig er hændet.

Davus. Det vil jeg giøre; men Hatten af først!

Timotheus. Hvi skal jeg tage Hatten af?

Davus. Jeg siger, Hatten først af, i Diævels Skind!

Timotheus. See nu er Hatten af, er det nu vel?

Davus. Hatten under Armen!

Timotheus. Nu er den under Armen; lad mig høre, hvad.....

Davus. Fold Jere Hænder, og giør en krum Ryg!

Timotheus. Jeg troer, den Karl vil drive Spot med mig!

Davus. Giør mig ikke Hovedet kruset; men efterkom strax min Befaling!

Timotheus folder Hænderne og bukker.

Davus. Saa! nu er det godt. I veed maaskee ikke, hvem jeg er.

Timotheus. Du est jo Davus, Syri Søn, og min frigivne Tienere.

Davus. Slidder Sladder! nu ikke meer. Nu er jeg en Ambassadeur.

Timotheus. En Ambassadeur!

Davus. Ja en extraordinaire himmelsk Ambassadeur.

Timotheus. Hvad Pokker vil alt dette sige? Karlen maa være kommen reent fra Forstanden.

Davus. Nei nu er jeg den klogeste Mand udi den hele Stad. Jeg veed meer af magtpaaliggende Ting, end det hele Raad. Hør, førend vi veed et Ord deraf, har vi Riigdommens Gud hid.

Timotheus. Hvoraf veed du det?

Davus. For kort Tid siden, da jeg var her allene, kom Mercurius ned af Luften.

Timotheus. Hvoraf ved du, at det var Mercurius?

Davus. Skulde jeg ikke kiende Mercurius, som Laqveiers, Tieneres og Fuldmægtiges Patron? Han sagde mig ellers selv, hvem han var, og befoel mig at give Stadens Indbyggere tilkiende, at Jupiter havde bønhørt Raadets Begiering og tilladt Riigdommens Gud at besøge vor Stad for at berige den. Han lagde og dette dertil, at han skulde bekomme sit Syn, paa det at han ikke meer af Vildfarelse skulde dele sine Gaver ud til Uværdige. Det sidste glædede mig mest; thi jeg kiender mig selv, og veed derfore, at jeg ikke bliver forglemt.

Timotheus. Men kan det ikke være en Drøm?

Davus. Jeg veed, man drømmer ikke staaende, med aabne Øine, om Formiddag. Men stille! Der kommer nogle, som seer anderledes ud end Mennesker. Jeg troer.....

Sc. 7.

Plutus, udi prægtige lange Klæder, med **en Tienere**, som leder ham frem ved et Baand.

Timotheus. Diogenes. Davus.

Plutus. Har vi langt endnu til Staden?

Tieneren. Vi ere allerede udi Staden, og her er Timothei Huus.

Timotheus. Men hvad er det for en blind Mand udi gyldene Klæder? Mon det ikke er Plutus?

Plutus. Jeg er efter Jupiters Ordre kommen til denne Stad, for at redde den fra Fattigdom; og at uddeele mine Gaver til dens Borgere.

Timotheus. Vær velkommen, naadige Herre! Den hele Stad vil ved Eders Ankomst blive opfyldt med Glæde, undtagen nogle knurvorne Philosophi, som stedse recommendere Fattigdom. Men man holder deres Prædikener daarlige og ilde grundede.

Diogenes. Ved disse knurvorne Philosophi mener man nok mig. Alt hvad som ikke flatterer en Stads Forfængelighed, kaldes Avind og Knurvorrenhed. Jeg maatte gierne spørge, hvad vore Naboe-Stæder have vundet ved Pluti Nærværelse? Man har jo seet ham at uddeele sine Gaver til de slemmeste og udydigste Mennesker, og at mange gode Stæder ved saadan Forhold ere bragte udi største Forvirrelse.

Plutus. Denne Mand har herudi Ret. Men Skylden er ikke hos mig; thi den Blindhed, hvormed jeg er slagen, foraarsager, at mine Gaver blive saa ilde uddeelte, og at de falde udi onde Menneskers Hænder, hvilke, langt fra at skiønne paa mine Velgierninger og anvende dem til gode og nyttige Tings Forfremmelse, misbruge dem skammeligen; og i Steden for at lade see Taknemmelighed mod deres Velgiører, tractere mig med Haanhed og Foragt. Nogle anvende dem paa Drik og Fraadserie, hvorved de selv forkorte deres Liv, og jeg bliver Eftertale underkastet; andre anvende dem paa Skiøger; andre paa Stads og Pragt. Ja det, som mest fortryder mig, er, at

mange kaste mig ned udi mørke Kieldere, og grave mig ned udi Jorden. Alt saadant kunde forhindres, hvis jeg ikke havde Mangel paa Synet, som foraarsager, at jeg deeler mine Gaver ud i Blinde.

Timotheus. Herpaa har Jupiter lovet at raade Bod; thi han har befalet den store Læge Æsculapium at lade sig her indfinde med en Øien-Salve, for at hielpe Eders Naade til sit Syn, paa det at Han herefter, som tilforn, ikke af Vildfarelse skal falde udi onde og utaknemmelige Menneskers Hænder, men allene berige gode og dydige Personer, der ville være Ham takskyldige, og ikke misbruge det Liggendefæe, som dem forundes.

Plutus. Hvis saa er, og hvis mine Øien af Æsculapio blive curerede, glæder jeg mig ved at være kommen til denne Stad, hvor jeg kan blive bedre medhandlet, end paa de fleste andre Steder, og hvor jeg kan med Lyst og Fornøielse see gode Frugter af de Gaver, som jeg uddeeler.

Timotheus. Nu vil jeg bede, at Eders Naade træder ind udi mit ringe Huus, for der at opbie Æsculapii Ankomst.

Plutus. Velan! jeg vil følge med Eder.

De gaae ind.

Sc. 8.

Davus. Diogenes.

Davus. Hvad siger du nu, Mester Philosophus?

Diogenes. Jeg siger det samme, som jeg har sagt tilforn; det giør mig ondt, at Plutus er hidkommen; og det giør mig end mere ondt, at han har faaer sit Syn.

Davus. Det er jo en forstyrret Tale. Han cureres jo for Blindhed allene af den Aarsag, at han af Vildfarelse ikke skal berige uværdige, men allene dydige Borgere.

Diogenes. Det er at sige paa andet Sprog, at de gode og dydige Borgere, hvormed vor Stad er velsignet, skal ved Riigdom blive fordærvede, vende Ryg til Dyden, og blive dig og andre skalkagtige Mennesker lige.

Davus. Du taler af Ondskab og Misundelse; mener du, at Jupiter da vil bedrage os?

Diogenes. Nei! jeg mener, han giør dette til Forsøg, for at overbevise Eder, at Eders Bønner ere ugrundede, og at I søge om de Ting, som ere Eder selv skadelige og fordærvelige.

Davus. Hvad skadelig? Riigdom er jo en Velsignelse af Himmelen.

Diogenes. Den maa gierne saa kaldes; men efterdi den overalt misbruges, saa flyder Ulykker og Fordærvelser deraf.

Davus. Men naar Riigdom ikke misbruges, saa er den jo nyttig?

Diogenes. Det er sandt nok, men den misbruges af de fleste. Nogle henfalde derover til Hovmod, andre til Vellyst og Ødselhed, andre til Gierrighed. Thi Erfarenhed viser, at ligesom en Vattersottig, jo mere han drikker, jo mere tørster han; ligeledes, jo mere Riigdom En har samlet, jo begierligere er han efter at forøge den. Nogle henfalde til Skiørlevnet, andre til Drukkenskab, som forkorter deres Liv. Nogle.....

Davus. Jeg vil ikke høre saadan Sladder meer; det er bekiendt, at du og alle dine Medbrødre hade alle Mennesker, og græmmer sig over deres Velgaaende.

Diogenes. Men hvad gaaer det dig an, at du ivrer dig saa derover?

Davus. Du taler mod alle Mennesker, og spørger derhos, hvad det gaaer mig an?

Diogenes. Ha ha ha! Est du et Menneske?

Davus. Hvad er jeg da? har jeg ikke et Legem?

Diogenes. Det negter jeg ikke.

Davus. Har jeg ikke en fornuftig Siæl?

Diogenes. Hvo Pokker har bildet dig ind, at du har en Siæl?

Davus. Hvad vil du da giøre mig til?

Diogenes. Du est et tobeenet Beest udi menneskelig Gestalt.

Davus. Jeg mener, at den, der ingen Omsorg har for sit Legem, der gaaer om, og ruller en Tønde, og som søber Vand af sin skidne Haand, heller kan kaldes et tobeenet Beest. Men hvad mon der er paa Færde? Jeg hører saa stor Allarm udenfor paa Gaden.

Der trommes, pibes, blæses i Trompeter udenfor, og Glædes Skrig høres imellem.

Davus. Her maa være noget Nyt paa Færde.

Diogenes. Store Stæder ere stedse frugtbare paa Narrerie: nogle unge Mennesker holde sig maaskee lystige.

Allarm og Glædes Skrig holder ved.

Davus. Nei, det er, min Troe, noget andet.

De gaae begge hen til den ene Side, og rækker Ørene til. I det samme kommer en Tiener Palæstrio ind, som render dem begge omkuld.

Sc. 9.

Davus. Diogenes. Palæstrio.

Davus. Hei Dreng! est du gal!

Palæstrio. Ach forlader mig, I gode Mænd! jeg beder om Permission.

Davus. Beder du om Permission?

Palæstrio. Nu kiender jeg Eder. Det er mig kiært, at jeg finder gode Venner her.

Davus. Jeg mærker, at du holder os ei for Fremmede. Men mig synes, at du est ikke rigtig i Hovedet; hvad Ondt er dig vederfaret?

Palæstrio. Du har Ret, at jeg er ikke rigtig i Hovedet; men mit Galskab reiser sig af lutter Glæde over Pluti Ankomst.

Davus. Hør, Diogenes! kan man vel miste Forstanden af Glæde?

Diogenes. I Tvende ikke vel, thi I har aldrig havt Forstand. Men jeg spaaer, at den hele Stad inden kort Tid vil blive ligesaa gal og forstyrred, som han er. Hør engang, hvilken Allarm og Støien der er paa Gaden. *Der blæses og skriges igien.*

Davus. Fortæl os da, Palæstrio! noget herom.

Palæstrio. Saasnart det rygtedes udi Staden, at Plutus var kommen ind udi Timothei Huus, strømmede Folk i Hobetal dertil med Piber og Strenge-Leeg. Men Plutus vil endnu ikke lade sig see af nogen; thi han vil opbie Æsculapius, som skal fordrive hans Blindhed.

Davus. Ach min kiære Broder! lad mig omfavne dig.

De omfavne og kysse hinanden. I det samme løber Diogenes til og støder dem begge om. De raabe.

Diogenes. Ach I gode Mænd! jeg beder om Permißion.

Davus. Om Permißion, siger den Hund!

Diogenes. Nu kiender jeg Eder. Det er mig kiært at finde saa gode Venner her.

Palæstrio. Er saadant Venskabs Tegn?

Diogenes. Ja hvad andet? I seer jo heraf, at jeg holder Eder ikke for Fremmede.

Davus. Hør Palæstrio! skal vi lade saadant gaae uhevnet bort?

Diogenes. Hvad jeg har giort, er for Eders eget Bedste. Thi, saasom Glæde har giort Jer affindige; saa har jeg herved allene søgt at temperere den.

Davus. Jeg vil ikke agte den Spottefugl, men gaae ud for at blive deelagtig udi Stadens Glæde.

Diogenes. Jeg vil ogsaa gaae ud, og sætte mig i min Tønde, for der at begræde den over Staden hængende Ulykke.

Act. 2.

Sc. 1.

Æsculapius. Plutus, som ledes ved et Baand. En Fontaine præsenteres.

Æsculapius. Himmelen har bønhørt denne Stads Ansøgning, og affærdiget mig hid, for at curere Pluti Øine, og at forskaffe ham sit Syn. Det samme har opfyldt Staden med en ubeskrivelig Glæde. Hør, Plutus! nu er Tiden kommet, paa hvilken dine Øine skal aabnes; og her er den hellige Kilde, hvormed dine Øine maae toes, førend de bestryges med den himmelske Salve: følg mig did hen, hvor Begyndelsen skal giøres til denne store Cuur.

Han leder Plutum hen til Kilden, hvoraf han øser Springvand, og dermed toer Pluti Ansigt, som ligger imidlertid paa Knæe.

Æsculapius. Stat nu op igien! Begyndelsen er giort til den Cuur, som ved min Øien-Salve skal fuldkommen giøres.

Han smører hans Øien med Salven.

Plutus. Ach Himmel! Jeg seer mange Ting, som tilforn have været mig ubekiendte. Jeg seer.....

Æsculapius. Siig mig, hvad du seer; thi dit Syn er nu stærkere end andet menneskelig Syn, hvorved sees kun de groveste Ting.

Plutus. Jeg seer foruden Mennesker og Stæder, utallige smaa Creature udi Luften, endogsaa udi det Vand, som flyder af Kilden.

Æsculapius. Alt saadant kommer ikke under det menneskelige Syn, hvilket skiller ikke uden grove Ting, som kan tages og føles paa. Den Tid skal dog komme, at Mennesker ved Glas og Perspectiver skal kunne see utallige Ting, som de nu ikke see, og som nu ere skiulte for dem. Ikke desmindre ville dog tusinde smaa Ting af konstige Skabninger blive og være skiulede for samme Mennesker indtil Verdens Ende. Men hvad seer du ellers mere?

Plutus. Jeg seer meget, som er godt, og end mere, som er ondt. Jeg seer, at meget, som har udvortes Anseelse, er indvortes hæsligt. Jeg seer Forraadnelse skiulet under gyldene Klæder, og Viisdom under slidne og pialtede Kaaber.

Æsculapius. Det er et særdeles Beviis paa, at du nu har skarpere Syn end Mennesker, hvilke ikke see uden den yderste Hinde af en Ting, og som tage Skyggen for Legemet, saa at de ere seende blinde.

Plutus. Ach Himmel! her kommer mig noget for Øien, som er heel selsomt.

Æsculapius. Hvad seer du da?

Plutus. Jeg seer En med en andægtig

Mine og nedslaget Hoved, men Hiertet derimod er opfyldt med Ondskab, Vantroe og Bedragerie.

Æsculapius. Saadanne Personer passere dog ofte for store Helgene, efterdi de dømmes efter det, som er udvortes, og Mennesker kan ikke see, hvad som er skiult udi Hiertet.

Plutus. Her møder mig noget igien, som end er mere underligt.

Æsculapius. Hvad er det?

Plutus. Jeg seer tvende Personer, som omfavne og kysse hinanden, skiøndt Hierterne ere fulde af Had og Fiendskab.

Æsculapius. Af saadant lade Mennesker sig og bedrage; thi saasom de see hinanden ikke uden til Tænderne, saa holde de ofte deres største Fiender for deres bedste Venner.

Plutus. Hvorhen jeg kaster mit Syn, finder jeg noget, som opvækker Forundring hos mig. Her seer jeg En med et langt Skiæg og en ærbar Kaabe; jeg seer Viisdom afmalet udi hans Pande; men det Inderste er fuldt af Hovmod, Forfængelighed, Vankundighed. Jeg tog ham strax for en stor Philosophus, men seer nu, at hans Philosophie bestaaer allene udi Skiæg og Kaaben.

Æsculapius. Saadant har man ofte efter lang Erfarenhed mærket hos mange. Hvad seer du videre?

Plutus. Her lige for mig seer jeg En, som Folk belee og pege Fingre af, som en Daare. Men naar jeg betragter det Indvortes, seer jeg der at være Viisdoms Sæde.

Æsculapius. Jeg mærker, at du ved den venstre Side seer noget, som du glæder dig end mere ved.

Plutus. Det er sandt. Jeg seer med Fornøielse en Person, hvis udvortes Anseelse giver tilkiende Dyd, Viisdom og Verdens Foragt, og at det Indvortes svarer i alle Maader dertil.

Æsculapius. Det er saadanne Personer, som du maa uddeele dine Gaver til. Det er for deres Skyld, at det skarpe Syn er dig forleenet. See nu vel til, at du herefter ikke misbruger den Herlighed, som du er begavet med; thi nu kan du ikke meer undskylde dig med Blindhed, efterdi du ikke allene har faaet Syn, men langt skarpere end Mennesker, og du kan see ikke allene det Udvortes, men ogsaa det Indvortes.

Plutus. Jeg skal beflitte mig derpaa, og herefter ikke berige uden meriterede Personer, og det saavel i Henseende til Jupiters Befaling, som i Henseende til min egen Sikkerhed og Fornøielse. Erfarenhed har lært mig, at jeg bør negte mine Gaver til onde og uskiønsomme Mennesker, hvilke betale med Utaknemmelighed beviste Velgierninger, saa at nogle udøse mig paa syndige Vellyster, og andre holde mig udi Lænker, ja nedgrave mig udi Jorden, for at hindre mig at blive dydige Mennesker til Nytte.

Æsculapius. Nu haver jeg da forrettet mit Ærinde, og forlader dig.

Plutus. Og jeg vil strax udi Staden fuldbyrde, hvad jeg har lovet.

Æsculapius gaaer bort.

Sc. 2.

Davus. Plutus.

Davus. Ach Himmel! der seer jeg Plutus at gaae frem og tilbage med aabne Oine uden Ledsager. *Falder paa Knæe.* Ach Eders Excellents! tænk paa mig, som er en fattig Borger, at min Tilstand kan blive bedre, og at jeg ikke stedse skal blive i Armod.

Plutus. Du og alle kan være forsikkrede om min Upartiskhed udi Gavers Uddeeling, og at de ikke skal anvendes uden paa meriterede og dydige Personer. Hverken du eller nogen anden har nødig at bede mig om Riigdom, som jeg herefter ubeden og frivillig giver til gode Mennesker.

Han gaaer bort.

Sc. 3.

Davus allene.

Nu maa jeg nøie examinere mig selv, mit Levnet og Forhold, og forfærdige en Balance-Regning, for at see, hvorledes Facit bliver, om jeg kan regnes blandt de Gode eller Onde, enten om jeg bliver Himmelen noget skyldig, eller om den bliver mig noget skyldig. Jeg haaber i det ringeste, naar jeg regner Debet og Credit sammen, og ligner mine gode Gierninger imod mine onde, at vise en fuldkommen Liqvidation. Lad nu engang see! For to Aar siden opbrød jeg min Patrons Skrin, hvorudi laae tre Penge-Punge. Deraf tog jeg den ene, hvilket kan holdes for en Misgierning; men lod de andre blive tilbage, hvilket er en Merite, saa at jeg i visse Maader kan siges at have foræret min Patron tvende Punge. Videre: Jeg har daglig syndet; jeg har ogsaa daglig besøgt Templer, saa at jeg har altereret imellem Gudsfrygt og Ugudelighed; og kan jeg sige, at jeg aldrig har bedet andægtigere, end naar jeg nyeligen tilforn har syndet. Videre: Jeg er ofte beskienket; men drikker dog aldrig stærk Drik, uden naar jeg har ondt i min Mave; men saasom jeg daglig har ondt udi Maven, saa drikker jeg og ideligen. Videre: jeg har tilforn ofte bandset, som jeg bekiender, at være en syndig Lyst; men udi de fire sidste

Aar, siden jeg fik Liigtorne, har jeg ikke dandset: hvilket tilkiendegiver mit Levnets Forbedring. Videre: Jeg har ofte brudt eedelige Løfter; men jeg har ofte giort meer, end jeg har lovet. Jeg har aflagt falske Vidnesbyrd; men aldrig uden for at tiene gode Venner. Jeg har baaret oprigtig Kiærlighed til mit Huusfolk, sær mine Piger, for hvis Skyld jeg engang har pantsat min Hustrues Kaabe og Klæder. Naar jeg nu alt dette eftertænker, saa bøder det ene paa det andet; ja jeg tør sige, at det Gode er af større Vægt end det Onde. Det høieste, som jeg har syndet udi fire og tyve Timer, som en Dag og Nat bestaaer af, er tolv Timer, naar jeg regner Natten med, som bestaaer af tolv Timer, hvorudi jeg ikke synder; thi det hedder: hvo som sover vel, synder ei. Jeg haaber derfor, at Plutus regner mig blandt de dydige Personer her i Staden, og ikke udelukker mig fra sine Velgierninger. Ja jeg haaber saadant, og det med Billighed. Lad see engang: *Han gaaer frem og tilbage, tællende paa Fingrene.* Een Pose tagen, to Poser givne; en Dag ugudelig, en anden gudfrygtig; stærk Drik af Nødvendighed for at hielpe paa min Mave; ingen Dands udi fire Aar, siden jeg fik Liigtorne. Falske Vidnesbyrd; men af Kiærlighed til min Næste. Medlidenhed mod mine Piger. Det halve Liv bortsovet uden Synd. Hei! jeg er oven paa; jeg er en meriteret Person; Plutus kan ikke gaae mig forbi. Hvis han tager det i Betænkning, kan jeg lægge ham min Regning for Næsen, hvilken er saa klar, at ingen Rente-Skriver kan giøre Antegnelse derudi. Slaa dig nu til Roelighed, Dave! Du har nu intet andet at tænke paa, end hvorledes du skal anvende dine Penge. *Gaaer ud.*

Sc. 4.

Diogenes allene.

Jeg har med Forundring hørt, hvorledes denne skalkagtige Mand kan besmykke sine Misgierninger, saa at han kan giøre Lyder til Dyder. Gid Folk nu af høiere Stand og Lærdom ikke vilde giøre det samme. Man finder den Feil hos Folk af alle Slags Stand. Mange leve hen i Taaget, og bekymre sig allene om at æde og drikke. Andre, som giør Profession af at studere, efterforske umagtpaaliggende Ting, og forsømme at blive oplysede udi de mest fornødne Videnskabe. Nogle faa studere vel paa at kiende andre, men bekymre sig ikke om egen Kundskab, holdende for, at dertil behøves ingen Flid og Arbeide; saasom efter deres Mening intet er lettere end at kiende sig selv, da Erfarenhed dog viser, at egen Kundskab er vanskeligere, end at lære at kiende andre Mennesker. Thi Laster indsnige sig under Dyders Maske, Hovmod tages for et høit og ædelt Hierte, Tyrannie, og Haardhed for Retfærdighed, Vrede for Tapperhed, Feighed for Sagtmodighed. Egen-Kiærlighed er størst Hinder til Egen-Kundskab. Thi saasom ethvert Menneske elsker sig selv, saa er ingen Indbildning for dem mere behagelig end den, hvorved ikke allene Farve sættes paa deres Laster, men hvorved de groveste Lyder giøres til Dyder: man vænner sig saaledes til Laster, at man stedse fremturer derudi, og lever fornøiet med sig selv. Hvor urimelig denne skalkagtige Mands Tale end var, som jeg nyelig har hørt, saa findes dog Mange end mere vanskabte. Thi denne bekiendte dog nogle af sine Feil, som han ved Liqvidation af gode Gierninger og formeente Dyder vilde udslette. Mange andre derimod mærke hos sig slet ingen Laster; de see ikke uden Dyder; de mene sig at være ganske rene, og bryste sig deraf, skiøndt de ere ikke uden kalkede Grave, der indeholde Aadsler og forraadnede Legemer. Men jeg hører ny Allarm og Bulder igien paa Gaden. Jeg maa liste mig hen til Hiørnet, for at see, hvad det er. *Gaaer hen til Siden.* Ach du ulykkelige Stad! som jeg seer i en Hast at være forvandlet til en Daarekiste. Jeg seer en Procession af daarlige Mennesker udi hvide Klæder, med Krandse paa Hovederne og Grene udi Hænder. Det er uden Tvivl et Triumphs-Optog formedelst Pluti Ankomst. Ja det er saa. Jeg tager ikke feil. Ach du arme Stad! som glæder dig over din egen Fordærvelse. Jeg maa liste mig hen udi en Krog, for at ansee dette Selskab.

Sc. 5.

Processionen giøres tre Gange om Theatret efter musikalsk Tact. Ved hver Gang standses likt og synges: Vivat Plutus! og det med Trommers og Trompeters Lyd. Endelig naar tredie Tour har endt, dandse tre konstige Dandsere. Diogenes, som udi en Krog dette seer, giør imidlertid Grimacer, og efteraber dem. Endeligen henter han en Krabast, hvormed han prygler dem, og driver dem ud. De skraale klageligen.

Sc. 6.

Diogenes allene.

Ja piber kun, I Skabhalse! ligesom denne Comoedie endtes med et Sørgespil, saa vil det og gaae den hele Stad. Jeg vil ogsaa forsøge at dandse; men en Dands, som giver tilkiende en forestaaende Tragoedie.

Diogenes dandser meget naragtig med fine Trækkoe, efter en sørgelig Melodie og en Sækkepibe eller Lire. Men udi Dandsen indkommer Plutus, og da holder Spillet op. Men Diogenes bliver ved at dandse.

Sc. 7.

Plutus. Diogenes.

Plutus. Jeg har allerede beriget mange gode og dydige Borgere, og nu leder jeg efter mærkværdige Philosophos, som leve udi Armod. Men hvad er det, som jeg der seer? det er jo Diogenes. Det er rart at see en saa ærbar Mand at dandse. Jeg kan slutte, at saasom han er en god Patriot, da glæder han sig over Stadens Velstand, som min Ankomst tilveiebringer. Hør, Diogenes! Du skal ikke glæde dig forgiæves; thi det er saadanne Mænd, som jeg leder efter, og til hvilke jeg fornemmeligen uddeeler mine Gaver. *Diogenes staaer lidt stille, seer stivt paa ham, og dandser paa ny.* See her, Diogenes! hvad jeg forærer dig, som skal giøre din Glæde fuldkommen. Her er en Pung fuld af kostbare Stene. *Diogenes seer stivt paa Pungen, som Plutus haver i Haanden, vender sig om, og dandser igien.* Hold op, Diogenes! medens jeg taler med dig, og tag til dig denne Skat, som vil sætte dig udi Velstand. *Diogenes seer paa Pungen og dandser igien.* Det er selsomt med disse Philosophi. De ere ofte saa henrykte udi deres Meditationer, at de høre ikke hvad man siger. Giv Agt paa min Tale, Diogenes! Saasom jeg nuomstunder har faaet mit Syn, saa at jeg kan distingvere gode Mennesker fra onde, saa uddeeles mine Gaver nu med Skiønsomhed, og ingen uden dydige Mænd blive derudi deelagtige. Jeg seer og kiender dig, og veed, at du est en fornuftig og tilligemed oprigtig Philosophus, hvis Philosophie, som mange andres, bestaaer ikke udi Skiægget og Kaaben, men udi Forstand og uforfalsket Dyd. Derfor giver jeg dig denne Skat, som vil giøre Ende paa din Armod, og sætte dig udi Velstand. *Diogenes seer stivt paa Pungen igien, vender sig om og dandser paa ny.* Ach Himmel, hvad vil dette sige? Mon han foragter Riigdom, for hvilken andre tilsætte Siæl og Liv? Han vil maaskee ikke troe, at udi Pungen er saadant kostbart Liggendefæe skiulet. Kom dog hid, Diogenes! saa skal jeg opløse Pungen, for at vise dig Skatten, og at bestride din Vantroe. *Diogenes tar Pungen, som er opløset, spytter derudi, leverer Pluto den tilbage, og bliver ved at dandse igien.* Dette ligner jo Affindighed. Jeg skiæmmer mig ved at have giort saadant Tilbud.

Diogenes giør ham en dyb Compliment, tager ham ved Haanden, dandser ud med ham af Skuepladsen, og til Slutning snyder sig og besmører Pluti kostbare Kiole.

Sc. 8.

Diogenes allene.

Saa herud med alle Forfængeligheder! Jeg skal nok holde reent for min Dør. Gid andre kun vilde følge mit Exempel! Men jeg troer ikke, at jeg vil have mange Efterfølgere; tvertimod, Altar vil oprettes for Riigdommens Gud Pluto, og Penia, Gudinden for Fattigdom, under hvis Regiment vor Stad saalænge har blomstret, vil forvises. Jeg gaaer nu bort og kryber ned i min Tønde, medens Staden raser. Thi jeg mærker, at ved mine Prædikener intet vil udvirkes. Men Udfaldet vil lære, at mine Formaninger ere ikke ilde grundede.

Act. 3.

Sc. 1.

Plutus.

Nu har jeg udforsket Stadens Tilstand, og med Forundring mærket, at de dueligste og dydigste Mænd have været betle-færdige. Men Stadens Skikkelse skal snart forandres. Man skal med Glæde og Fornøielse mærke, at Plutus er ei mere blind; man skal see Dyden at belønnes, og hver Borger skal derved opmuntres til Dydens Øvelse. Men der seer jeg den gode Timotheus at komme, han seer glad og fornøiet ud, og det ikke uden Aarsag; thi hans Skrine og Kister, som forhen vare tomme, ere nu opfyldte med Guld og Sølv.

Sc. 2.

Timotheus. Plutus.

Timotheus *paa Knæe.* Ach naadige Herre! hvormed kan jeg forskylde de beviste Velgierninger? Jeg var tilforn saa fattig som Irus, nu er jeg saa riig som Croesus. Tag til Takke med et erkiendtligt Hierte, som jeg vil beholde saalænge som jeg lever.

Plutus. Stat op igien, Timothee! og bliv ved at øve de Dyder, som I tilforn har distingveret Eder med: og see til, at den erhvervede Riigdom ikke forleder Eder til Hovmod eller Vellyst; men betænk, at eftersom det er ved Dyd, saa stor Velstand er tilveiebragt, det er ved samme Levnet og ved Dydens bestandige Øvelse at saadan Velstand skal blive stedsevarende.

Timotheus. Jeg skal troeligen efterleve -

denne Formaning. Men, eftersom Eders Excellence har beviset mig saa stor Naade, saa beder jeg underdanigst, at Han vil lægge en liden dertil.

Plutus. Hvad skal det være? siig frem!

Timotheus. Jeg beder, at mine Naboer maa blive i samme Stand, som de vare tilforn udi, paa det jeg desbedre kan distingvere mig blandt mine Medborgere, og desbedre skiønne paa den Velstand, som jeg er sat udi. Thi naar alle blive lige rige, saa..... Eders Naade begriber nok, hvad jeg vil sige.

Plutus. Jeg begriber det alt for meget. Jeg mærker, at I vil misbruge de forundte Gaver, og at I henfalder til Hovmod og Misundelse, som er ingen dydig Mands Characteer. Jeg har holdet Eder for en god Mand. Jeg troer ogsaa, at I har havt Dyd og Ærlighed for Øine. Thi det skarpe Syn, hvormed jeg nu er begavet, hindrer mig at vildfare i mine Domme. Men jeg kan ikke spaae om tilkommende Ting; jeg kan see, hvad En er, men ikke hvad han vil blive.

Timotheus. Eders Naade fatter maaskee ikke, hvad jeg vil sige. Jeg ønsker min Næste og Medborger alt godt. Men.....

Plutus. Det er at sige: I ønsker Jer Medborger alt godt, men kan ikke lide, at han sættes i samme Velstand med Eder. Gak bort, og see til, at I anvender paa gode og nyttige Ting den Skat, som er Eder tilfalden, og misund andre ikke deres Lykke. *Timotheus gaaer.*

Sc. 3.

Plutus. En Skolemester.

Plutus. Denne Mands Opførsel foraarsager mig nogen Eftertanke; dog haaber jeg, at Staden i Almindelighed ved min Nærværelse skal blive lykkelig. Her maa jeg lidt opholde mig paa dette Sted, for at imodtage og afferdige Sollicitanter. Der seer jeg en Mand at fremtrine. Hans Ansigt og nedslagen Sind giver hans slette Skiebne tilkiende.

Skolemesteren. Jeg drister mig at bønfalde Riigdommens Gud, som jeg hører af Himmelen at være skikket til at hielpe fattige og nødlidende Mennesker, nemlig saadanne, som uden deres Skyld og Brøde lide Armod.

Plutus. Hvad er Eders Profession?

Skolemesteren. Jeg er Skolemester her udi Staden, og har været udi det Embede udi tredive Aar.

Plutus. Haver I udi al den lange Tid ikke lagt Eder noget til Bedste?

Skolemesteren. Nei! ved den Profession er ikke det tørre Brød. En Advocat, en Medicus kan paa een Dag fortiene mere, end jeg udi et heelt Aar. Jo mere jeg har holdet mine Disciple under Ave og Disciplin, jo mindre Tak har jeg faaet af deres Forældre, og jo mere er jeg bleven forhadt af deres Mødre, som gemeenligen mest kiæle for Børn, til deres egen Fordærvelse. Men jeg har heller villet levet i Armod og under Forfølgelse, end efterlade min Pligt. Thi enhver, som Ungdommens Optugtelse er betroet, har stort Regnskab at giøre.

Plutus. Jeg mærker, at I er en god Mand, og at I fortiener at være deelagtig udi de Gaver, jeg i denne Stad giør til dydige Borgere. Gak strax hiem til Jer Huus, der skal I finde en Skat, som skal hielpe Eder paa Fode: Lad Eder dog deraf ikke forlede til Ørkesløshed, men bliv ved Eders forrige Profession.

Sc. 4.

En Moralist. Plutus.

Moralisten. Jeg er hidkommen for at bede om Hielp udi min Armod. Jeg begierer intet til Overflod, men allene til Nødtørft.

Plutus. Hvad er Eders Handtering?

Moralisten. Jeg bruger min Pen til at afmale Menneskets Feil og Laster. Men desværre! jeg høster kun slette Frugter af mit Arbeide. Frugterne ere Had, Forfølgelse og Armod, da hykkelske Skribentere derimod fødes og giødes, ja bæres ligesom paa Hænder til Høihed og Velstand.

Plutus. Eftersom I høster ikke andre Frugter af Eders Arbeide, hvi fremturer I da i at moralisere?

Moralisten. Kiærlighed til min Næste driver mig dertil. Men onde Mennesker ville saadant ikke troe; de ansee deres største Venner som deres bitterste Fiender, og derimod deres Fiender, nemlig Hyklere, for deres bedste Venner.

Plutus. Jeg seer, at I ogsaa er en god Mand. Bliv ved Eders Forhold, og gak hiem, hvor I skal finde et Liggendefæ.

Sc. 5.

En Bonde. Plutus.

Bonden. Guds Fred, Far lille! bliv ikke vred, at jeg saa dristig kommer hid.

Plutus. Hvad est du for En? hvorfra kommer du?

Bonden. Jeg er en Bonde fra Landet nær her ved Staden. Jeg har hørt, at Han er hidkommen, for at giøre vel imod godt Folk.

Plutus. Regner du dig da iblandt godt Folk?

Bonden. Jeg tør selv ikke sige det, men Folk, som kiender mig, holder mig at være lige saa ærlig, som min Husbond er velbyrdig.

Plutus. Er din Husbond og ikke ærlig?

Bonden. Derom kan jeg, som en ringe eenfoldig Mand, ikke dømme. Det kan jeg allene for vist sige, at han er velbyrdig.

Plutus. Jeg mærker, at du est en skikkelig Mand, efterdi du ikke vil tale ilde om dit Herskab.

Bonden. Mit Herskab er godt nok, saa vidt hans Herskab det vil tillade.

Plutus. Har da dit Herskab et andet Herskab over sig igien?

Bonden. Ja vist! saavel hos os, som paa andet Gods.

Plutus. Det forstaaer jeg ikke.

Bonden. Det kommer deraf, at Han er ingen Landmand. Thi enhver, som forstaaer Landmandskab, veed, at paa hvert Gods ere tvende Herskaber, nemlig Husbonden og Ridefogden. Bonden staaer under Husbonden, og Husbonden igien under Fogden, uden hvis Tilladelse han intet formaaer.

Plutus. Jeg forstaaer din Mening, og mærker, at du est ikke taabelig. Men hvad er din Begiering?

Bonden. Jeg haver hidindtil ydet Skat og Landgilde, saa længe som Alder og Helbred har tilladt mig at arbeide. Men nu tager Svaghed ved Alderen til, saa at jeg ikke kan fortiene min Føde.

Plutus. Din Husbond seer vel igiennem Fingre med dig udi saadan din slette Tilstand.

Bonden. Det giorde han gierne, hvis hans Foged ham saadant vilde tillade.

Plutus. Du maa giøre mig nogen Forklaring over denne mørke Tale. Hvad er en Foged her i Landet?

Bonden. En Foged er den, som med en absolut Magt regierer Gaard og Gods, og lader Herren allene beholde den pure Titel. Derfor er vel ingen skreven Lov, men en almindelig Vedtægt, som siger: I Herrer! værer Eders Ridefogeder hørige og lydige. Med eet Ord: naar Fogeden er os imod, kan Herren intet godt giøre os.

Plutus. Min kiere Mand! jeg har Medlidenhed med dig, og derfor vil hielpe dig til Rette. Naar du kommer til dit Huus igien, vil du i din Kiste finde en Skat, hvormed du ikke allene kan tilkiøbe dig Frihed for Hoverie, men endogsaa kiøbe din Gaard og faae den til Eiendom.

Bonden. Tak naadige Herre! det er en stor Trøst for mig udi min Alderdom.

Sc. 6.

En gammel Jomfrue med en lang Næse. **Plutus.**

Jomfruen. Det er mig sagt, at Plutus skal opholde sig her. Der troer jeg han er; thi han er mig beskreven at bære en lang Gyldenstykkes Kiole. Ach naadige Herre! jeg beder underdanigst om nogen Hielp.

Plutus. Hvad fattes Hende, min gode Jomfrue?

Jomfruen. Jeg er af sex Søskende den ældste. Mine fem yngre Søstre ere alle gifte, og jeg allene er endnu Jomfrue.

Hun græder.

Plutus. Græd ikke, mit Barn! Men sig mig, hvad som er Aarsag til den Foragt, som er kasted paa Hende.

Jomfruen. Man gifter sig nu omstunder allene enten for Penge, eller for Skiønhed. Begge Dele ere mig negtede, hvorfor jeg allene staaer tilbage foragtet og forhadt.

Plutus. Hun giver sig tilfreds, min gode Jomfrue! naar Hun kommer til sit Huus, vil Hun finde en Skat, som kan tiene Hende til Medgift. Men jeg frygter, at eftersom Hun er til Alder, og er vanheldet med den lange Næse, at Hun dog ingen Beiler faaer.

Jomfruen. Ach naadige Herre! frygter ikke derfor! Naar det rygtes, at jeg har bekommet en saa god Medgift, bliver jeg strax gift, endskiøndt min Næse var en halv Alen længer.

Plutus. Det kan og maaskee hænde sig. Thi man siger udi Ordsproget, at Penge give baade Byrd og Skiønhed, og kan foraarsage, at en Medusa stikker i Øiene som en Venus. *Hun neier og gaaer bort.*

Sc. 7.

Plutus. En Cavalier.

Plutus. Her kommer en ung Person, hvis Klædedragt viser Vellyst og Forfængelighed; og jeg seer, at Hiertet er ogsaa fuldt deraf.

Cavalieren. Eftersom jeg hører, at Han beriger saa mange gemeene og daarlige Mennesker, saa haaber jeg ogsaa, at Han hielper paa mig, som har sat Midler til paa Artighed og Galanterie, saaledes, at jeg har været en Zirat for Staden.

Plutus. Hvorudi bestaaer Eders Artighed?

Cavalieren. Jeg har lært at dandse, at spille paa Instrumenter, at figte, at vinde Fruentimmerets Gunst; sær er udi Dandse-Konsten ingen min Lige. Hvis min Herre

har Lyst til at see en Prøve derpaa, vil jeg strax giøre den.

Plutus. Det giøres ikke fornødent. Jeg tvivler ikke om Hans Capacitet, enten derudi eller andre galante Videnskaber. Men hvad er Hans Begiering?

Cavalieren. Jeg beder om nogen Assistence, efterdi jeg har paa galante Videnskabe og en distingveret Opførsel tilsat mine Midler.

Plutus. Jeg mener, at Han behøver ingen Assistence, eftersom de herlige Videnskabe, som Han har lært, nok kan føde sin Mand. Dog vil jeg ikke ganske vægre mig for at meddeele Ham noget. Naar Han kommer hiem, skal Han finde nogle Kobber-Penge udi en Pung, hvormed Han kan kiøbe en Strikke for at hænge sig.

Cavalieren kamper mod Gulvet og gaaer bort.

Plutus. Han gik vred bort. Alle andre saadanne Personer ville faae samme Afskeed. Undsætning af Penge havde ikke tient denne unge Karl til andet end at fornye hans daarlige og vellystige Levnet. Men der seer jeg en anden Sollicitant, som er ikke et Haar bedre, og derfor vil faae samme Afviisning.

Sc. 8.

En drukken Mand [Strobilo]. Plutus.

Den Drukne. Det er nok her, hvor jeg skal finde ham. Rigtig nok. Naar der er Raadhuset, saa maa jo her endelig være Torvet. Og hvis dette slaaer feil, saa maatte Pokker troe sine Øine meer.

Plutus. Denne Mand er overstadig drukken.

Den Drukne. Her hører jeg En at tale. Hvem da? Nei det maa have været jeg selv, som talede. Ha ha ha!

Plutus. Han vil nok ogsaa have Penge, paa det han i en Hast kan drikke sig ihiel.

Den Drukne. Jo Drolen splide mig ad, om der er ikke En, som taler. Jeg er jo hverken fuld eller gal. Jeg maa see mig om. See! her staaer Manden, som jeg leder efter. Hans Tiener, min Ven! er Hans Navn ikke Plutarchus? jeg veed ikke, om Han har den Ære at kiende mig?

Plutus. Nei, jeg kiender dig ikke.

Den Drukne. Det er underligt, at Han ikke kiender Strobilo, hvis Navn er kiendt over den hele Stad. Spørg kun det mindste Barn, om det ikke kiender Strobilo. Strobilo, Palæmons Søn og Urganiæ Ægtemand. Spørg kun hvert Barn, det vil strax sige — Han ræber derved.

Plutus. Det vil sige: hvo kiender ikke den Drukkenbolt Strobilo, som gaaer hver Dag med et Ruus?

Den Drukne. Hør, min Ven! jeg drikker aldrig, uden naar jeg tørster. Hvis en anden havde talet saaledes, havde jeg bleven vred. Jeg er ligesaa fastendes, som jeg stod af min Seng.

Plutus. Du var maaskee drukken, før du stod op.

Den Drukne. Ha ha ha! drukken førend jeg stod op. Det er en underlig Tale. Jeg veed jo, man kan ei drikke sig drukken paa Sengen. Jeg er, min Troe, ganske fastende; men jeg haver ondt i mine Been; de vil ikke staae, de Hunde; hvad kan jeg dertil? Men maatte jeg spørge min Herre om noget?

Plutus. Hvad er det?

Den Drukne. Er Hans Navn ikke Plutarchus? Det er Riigdommens Gud, som jeg leder efter, og som jeg hører at være kommen til vor Stad, for at berige dydige og meriterede Folk, og saadanne, som jeg er.

Plutus. Jeg troer nok, at du est en meritered Mand; thi du hielper paa Consumtion af Stadens drikkende Vare.

Den Drukne. Jeg vil ikke rose mig, men lader andre giøre det: dette tør jeg dog sige, at jeg besidder saa megen Dyd, som ti af de bedste Borgere her i Staden, og hvis min Herre ikke vil troe mig paa mine blotte Ord, vil jeg giøre min Eed derpaa.

Plutus. Gak fra mig, Menneske! jeg har ikke Tid at tale med dig.

Den Drukne. Skal da saadan brav Mand, som jeg er, gaae trøsteløs bort?

Plutus. Jeg hverken vil eller kan trøste dig, men raader dig ikkun at gaae hiem og sove Rusen ud.

Den Drukne. Jeg er bange, at jeg har taget feil. Bliv ikke vred, at jeg spørger Ham om een Ting.

Plutus. Hvad er det, som du vil spørge mig om?

Den Drukne. Er ikke Hans Navn Plutarchus?

Plutus. Hvem leder du efter?

Den Drukne. Jeg leder efter Riigdommens Gud.

Plutus. Hos ham faaer du ingen Trøst. Bacchus er den Gud, som du har dyrket, og som du maa søge Hielp hos.

Den Drukne. Ha ha ha! Bacchus: det er en feed Karl; han er ligesaa riig, som jeg. Han gaaer syngende og stammende bort, men kommer igien. Jeg kan ikke gaae bort med uforretted Sag. Det maa ikke være den rette Mand, som jeg har talet med. Man sagde mig dog, at han skulde staae her lige ved Raadstuen. Jeg maa dog have ret Beskeed. Hør, min Herre! er Hans Navn ikke Plutarchus?

Plutus. Hvis den Drukkenbolt ikke strax gaaer bort, skal jeg kalde paa Magistratens Tienere.

Den Drukne. Magistratens Tienere! Ha ha! Magistratens Tienere! Magistratens Tienere drikke ligesaa stærkt som jeg. Ha, ha! Magistratens Tienere!

Han falder.

En gierrig Mand kommer ind.

Sc. 9.

Euclio. Plutus.

Euclio. Her seer jeg den Drukkenbolt Strobilo. Saadant er hans daglige Levnet. Jeg maa dog forbarme mig over ham og slæbe ham ud. *Han slæber ham bort.*

Plutus. Intet er saadan Drukkenbolt tienligere end Fattigdom. Det er uforsvarligt at række den Haanden, som anvender Penge paa at forkorte sit Liv.

Euclio. Her seer jeg Riigdommens Gud, Plutus, som jeg leder efter. Vær velkommen hid til vor Stad! Eders Ankomst har opfyldt den hele Republik med Glæde, helst saasom Eders Naade har faaet sit Syn, og derfor ikke meer udi Blinde kan uddeele Eders Gaver, som, desværre! ofte tilforn er skeet. Thi der ere udi de fleste Stæder flere onde end gode Mennesker; og mener jeg, at Eders Naade allerede derpaa her i Staden har seet Prøver. Jeg slæbede nyeligen bort en overstadig drukken Mand, der har tilsat sine Midler paa stærk Drik. Her findes andre, der iligemaade have skammeligen fortæret deres Arvedeel, somme paa Fraadserie andre paa Skiøger og letfærdige Qvinder; andre igien paa Stads og Pragt. Jeg haaber, at Eders Naade ikke rækker Haanden til slige Mennesker, hvilke misbruge Penge til deres egen Fordærvelse; og er derfore forsikkret om, at saadant allene vederfares mig og andre gode Huusholdere, der ved en fornuftig Oeconomie ikke allene har conserveret sin Fæderne Arv, men endogsaa forøget den.

Plutus. Jeg maa først giøre Eder et Spørsmaal. Hvor meget har I arvet efter Eders Forældre?

Euclio. Fire tusind Pund, hvilke endnu ligge urørt udi min Kielder.

Plutus. Haver I da intet deraf taget?

Euclio. Nei! udi sexten samfælde Aar haver den Skat været urørt; thi jeg har heller villet hungre og tørste, end tillade, at min Fæderne Arv, som med saa stor Omhyggelighed har været samlet, i ringeste Maader skulde formindskes. Videre: jeg har siden efter min Broder arvet en halv Gang saa meget, hvilket ogsaa er udi Behold, og ligger udi samme Kielder. Kan vel vises større Prøve paa Oeconomie, og kan Eders Naade vel bedre uddeele Riigdom, end til en Mand, der forvarer den som sine Diensteне?

Plutus. Hør, min gode Ven! der er to Slags skadelige Borgere udi en Stad. Nogle ere vellystige og ødsele, det er saadanne, som den beskiænkede Mand, hvilken I udslæbede. Andre ere Giere, det er saadanne, som ligne Eder, og som grave deres Penge under Jorden, at de ikke skal være enten dem selv eller andre til Nytte. Begge ere saaledes uduelige og skadelige Borgere; hine, fordi de misbruge, disse, fordi de ikke bruge deres Midler. En ødsel og vellystig Mand bør ingen Penge have, efterdi han anvender dem paa Fraadserie og Drukkenskab, som fordærver Legem og Siæl. En Gnier bør ei heller have Penge, efterdi han ikke fører sig dem selv eller andre til Nytte. Det er mod disse tvende Slags Folk, jeg stedse har ført Klagemaal; thi de første har ligesom deelt mig ud iblandt Skiøger og Kroemænd, og de sidste have holdet mig bunden udi Lænker, ja kastet mig ned udi mørke Huler, og gravet mig under Jorden. Det er for deres Skyld, at jeg saa meget har været eftertalet, og saa ofte har maat høre ilde, da dog Skylden ikke har været min. Men den Blindhed, hvormed jeg selv, saavelsom min kiære Søster Fortuna, haver været slagen, har allene været Aarsag dertil. Saasom jeg nu har faaet mit Syn, ja saa stærkt Syn, at jeg kan see Mennesker ind til Marven, er jeg sat i Stand til at anvende mine Gaver med Skiønsomhed, og ikke at berige uden gode og dydige Mænd, der er saadanne, som bruge deres Riigdom til deres egen Ære og til Stadens Nytte. I mærker saaledes heraf, at I kan ingen anden Trøst faae af mig, end den forrige Mand, som I selv fordømte og holdt uværdig til mine Gaver. Gak derfor strax fra mig; jeg vil ogsaa begive mig herfra paa et andet Sted udi Staden, for at anhøre flere Sollicitanter.

De gaae bort, hver sin Vei.

Sc. 10.

Davus. Palæstrio.

Davus. Gav du Agt paa, hvilken Mine Theodorus giorde, da han gik forbi?

Palæstrio. Det var med stor Nød, at han vilde løfte paa sin Hat.

Davus. Jeg mærker, at de Penge, som Plutus har givet ham, har allerede giort ham storaglig.

Palæstrio. Jeg troer og det samme. Men Touren kommer vel og til os.

Davus. Det haaber jeg ogsaa, ja jeg er saa godt som forsikkred derom.

Palæstrio. Hvorpaa grunder du saadant Haab?

Davus. Du hører jo, at Plutus er hidkommen for at berige dydige og meriterede Mænd. Jeg mener, at han kan ikke have noget paa os at sige, besynderlig paa mig, thi jeg har nøie betragtet mit Levnet, og ved Sammenliigning af det Onde med det Gode fundet, at jeg kan regnes blandt de bedst meriterede Mænd her i Staden.

Palæstrio. Men naar jeg eftertænker alting, saa maa jeg tilstaae, at baade jeg og du har bedrevet adskilligt Ondt, som vi ingen Farve kan paasætte.

Davus. Jeg negter ikke vore Misgierninger. Jeg siger ei heller, at man kan sætte Farve derpaa. Men naar jeg sætter paa den ene Side mine Synder, og paa den anden Side mine gode Gierninger, finder jeg, at Summa Lateris bliver langt større paa den sidste Side.

Palæstrio. Det kan jeg i en Hast ikke begribe.

Davus. Det kan nok være; men det kommer deraf, at du ikke forstaaer Regne-Konsten. Det maa jeg forstaae, som i min Ungdom har været Foged. Ved Hielp af Regne-Konsten bragte jeg det altid dertil, at jeg kunde liqvidere med en Principal, ja ogsaa saaledes, at han blev mig skyldig. Hør for Exempel herpaa en eeneste Prøve: En Rat er jo fast den halve Deel af vort Liv.

Palæstrio. Det er sandt nok, og undertiden mere; thi jeg sover gemeenligen fiorten Timer.

Davus. Godt! der har vi mere end din halve Livs-Tid uden Synd, thi saalænge man sover, synder man ikke.

Palæstrio. Det er, min Troe, ganske rigtigt.

Davus. Lad os nu examinere den anden halve Deel, som vi har bortdreven med gode Tings og Misgierningers Omvexling, saa bliver det jo kun en Bagatelle af en Tid, hvorudi vi har syndet.

Palæstrio. Dette glæder mig, og jeg troer i saa Maade, at Plutus ikke kan gaae os forbi.

Davus. Hvis han gaaer os forbi, da er han lige saa blind, som han var tilforn; men han gaaer os ikke forbi. Jeg har allerede mærket af det milde Ansigt, som han ved sin Ankomst giorde mig, at jeg bliver ikke forglemt; thi det var, ligesom han vilde sige: Touren kommer og til dig, Dave! naar jeg kommer i de smaa Gader, og Folk af første Classe ere hiulpne. Jeg bekymrer mig nu derfore allene derom, hvorledes jeg skal anvende den Skat, som jeg har i Vente.

Palæstrio. Det kan ogsaa give mig noget at tænke paa.

Davus. Pengene maa man ikke grave ned i Jorden; det lider Plutus ikke. Jeg har i Sinde at lægge mine Penge an i Jordegods, for at blive Proprietarius. Jeg vil tilkiøbe mig den store Eng, som ligger strax udenfor Staden.

Palæstrio. Det er ikke saa galt. Min Ambition gaaer dog ikke saa vidt, jeg vil allene være Hollænder, og vil tilkiøbe mig nogle hundrede gode Køer.

Davus. Men hvor vil du græsse dem?

Palæstrio. De skal græsses paa din Eng.

Davus *løftende paa Hatten.* Jeg mener nei, med din Permission.

Palæstrio *ligeledes.* Og jeg mener jo, med din Permission.

Davus. Dine Køer paa min Eng?

Palæstrio. Hvo vil forbyde mig det?

Davus. Er jeg ikke Eiere af Engen?

Palæstrio. Er jeg ikke Eiere af Køerne?

Davus. Du taler som en Slyngel.

Palæstrio. Og du taler som en Rar.

Davus *gir ham et Ørefigen.* Det er for dine Køer.

Palæstrio *giver ham et igien.* Og det er for din Eng.

De komme i Haar sammen.

Sc. 11.

Diogenes. Davus. Palæstrio.

Diogenes. Hvad Pokker er dette? De ere jo færdige at myrde hinanden. Jeg maa skille dem ad. Hvad er Aarsag til saadan Forbittrelse?

Davus. Han vil have sine Køer at gaae paa min Eng!

Palæstrio. Og han vil forbyde mig det!

Diogenes. Det er en mørk Tale for mig.

Davus. Jeg vil tage Diogenes til Dommer herudi.

Diogenes. Siig da frem, hvorudi Tvistigheden bestaaer.

De tale begge længe i Munden paa hinanden.

Diogenes. Sagt', sagt'! lad een først tale allene.

De continuere at tale i Munden paa hinanden, hvorudover Diogenes begynder at efterabe dem, saa at de raabe alle tre tillige. Omsider vil Diogenes gaae bort.

Davus. Bi dog lidt, Hr. Magister! I har jo lovet at være vor Dommer.

Diogenes. Saa maa da een tale allene.

Davus. Ja vel! jeg vil da tale først. Vi overlagde med hinanden, hvorledes enhver af os skulde anvende den Skat, som vi vente af Pluto. Jeg besluttede, at tilkiøbe mig en Eng; han derimod vilde tilkiøbe sig nogle hundrede Køer. Derpaa havde jeg intet at sige. Men han forlangede og paastod, at hans Køer skulde græsses paa min Eng. Er det ret og billigt?

Diogenes. Forholder Sagen sig saaledes?

Palæstrio. Ja det er vist nok. Men det er ikke billigt, at, eftersom.....

Diogenes. Jeg har alt nok. Jeg dømmer saaledes herom: Hvis Plutus giver nogen af Eder en Skierv, saa maa han være ligesaa blind som tilforn; men saasom han har bekommet sit Syn, saaer I intet at trætte om. Gaaer derfore smukt hiem, I Slyngle, og lader Eder aarelade.

Davus. Er jeg en Slyngel?

Palæstrio. Er jeg en Slyngel?

Diogenes. Jeg kan ikke sige, hvilken af Jer er den største. Jeg siger kun: Gaaer hen og forliger Eder, I Skabhalse!

Davus. Ja vi skal forlige os til din Ulykke.

De angribe Diogenes med forenet Magt, slaaer ham ned paa Gulvet, og løbe bort.

Sc. 12.

Diogenes. Penia.

Diogenes. Hvad havde jeg der at bestille, at agere Dommer imellem to Narre? Men det er ikke den første Gang, jeg har faaet saadan Confect for min Fritalenhed. Jeg har stævnet Gudinden for Fattigdom, Penia, at møde mig, for at give hende et godt Raad, og at trøste hende udi denne Trængsel, som hun ved Pluti Ankomst vil underkastes. Men der kommer hun.

Penia *udi lange linnede Klæder.* Ach Diogenes! jeg har længtes af Begierlighed til at tale med dig; thi jeg veed, at, saasom du tager Deel udi Stadens Velgaaende, du græmmer dig ikke mindre over den Forandring, end jeg selv. Jeg haaber, at du ved dine grundige Prædikener stræber at hindre den overhængende Ulykke, som man veed, at du ved din Veltalenhed ofte har udvirket.

Diogenes. Det hielper ikke, Gudinde! at prædike for døve Mennesker. Den hele Stad er ved Pluti Ankomst forvandlet til en Daarekiste. Man haver ikke at tale, uden om den Velstand, Staden skal sættes udi. Alle Guders Dyrkelse ophører. Plutus er nu omstunder den eneste Gud, som æres og tilbedes.

Penia. Det er desværre alt for sandt, og jeg, under hvis Beskyttelse Staden saa længe har blomstret, ansees nu af nogle med Foragt, og af andre holdes for Republikens Fiende. Jeg seer, at jeg ved denne Forandring maa vende Ryggen og gaae frivilligen udi Landflygtighed. Hvad raader du mig ellers?

Diogenes. Jeg raader ingenlunde til frivillig Landflygtighed, hvilket giver Frygt og Vankelmodighed tilkiende. Jeg raader heller at forsvare sin Sag for Retten, og med kraftige Argumenter at vise, hvormeget denne Forandring strider mod Stadens Velfærd, og hvad Uheld deraf vil flyde. Naar Gudinden saaledes for Retten har forklaret sin Sag, og underkastet sig Raadets Kiendelse, kan Hun uden Eftertale gaae i Landflygtighed, som Hende ved Dom paalægges, og saaledes af Fornødenhed giøre en Dyd. Men jeg vil raade Gudinden fornemmeligen at betiene sig af et Argument udi Processen, som mest vil bestyrke Hendes Sag, og tilintetgiøre den største Indvending, som Plutus vil betiene sig af. Naar Gudinden afmaler de Uheld, som Riigdom paa de fleste Steder har foraarsaget, ville vel alle saadant tilstaae. Men Plutus vil dertil svare, at saadant har reiset sig af hans forrige Blindhed; han vil sige, at saadant herefter ikke vil skee, efterdi han nu har faaet sit Syn, og derved er sat i Stand til at uddeele sine Gaver med Skiønsomhed, saa at ingen uden dydige og meriterede Mennesker ville beriges, det er saadanne, som ville anvende deres Riigdom til gode og nyttige Tings Forfremmelse og det gemeene Bedste. Dette Argument kan ikke andet end stikke udi Oinene; men det kan igiendrives.

Penia. Hvorledes skal det igiendrives? Jeg zittrer selv ved denne Indvending.

Diogenes. Det skal skee saaledes: just fordi Plutus har faaet sit Syn, og just fordi dydige og meriterede Mænd allene beriges, just derfore er den største Uheld at befrygte. Thi deraf vil følge, at de bedste Mænd, som hidindtil have været Zirat for Republiken, ved Riigdom ville vanslægte fra deres forrige Dyder, og forfalde til Hovmod og Vellyst, saa at den hele Stad vil blive fordærved. Paa dette Argument maa hun stivt holde; og naar Hun møder for Retten, maa Hun tage sine smaa Foster-Børn med sig, for at bevæge Dommerne til Medlidenhed.

Penia. Det er et godt Raad. Jeg skal betiene mig deraf, om det kan hielpe.

Diogenes. Det maa komme an paa et Forsøg. Lader os gaae tilside saalænge.

Act. 4.

Sc. 1.

Davus. Diogenes.

Davus. Denne Dag vil blive mærkværdig. Jeg vil bivaane Retten fra De-

gyndelsen til Enden. Men der seer jeg Diogenes, han kommer nok udi samme Forsæt. Tak for sidst, Hr. Magister!

Diogenes. Det er intet at takke for.

Davus. Jeg mærker nok, I er bleven vred formedelst sidste Medhandling.

Diogenes. Naar en Hest eller et Æsel spænder mig, giør det vel ondt; men jeg kan ikke blive vred over det, som mig vederfares af umælende Dyr.

Davus. Hør, Diogenes! den, som haver en stor Mund, maa have en bred Ryg. Men lad os ikke tale meer om det, som er skeed udi Overilelse. Jeg er hidkommen for at anhøre den Sag, som for Raadet skal ageres mellem Plutus og Fattigdommens Gudinde, Penia.

Diogenes. Jeg er ogsaa hidkommen i samme Forsæt.

Davus. Mig lyster at vide, hvad hun kan sige mod Plutus, som Jupiter har hidsendt for at berige Staden.

Diogenes. Og mig lyster at høre, hvad Plutus vil anføre til sin Sags Bestyrkelse.

Davus. Hvad Snak! Jupiter har jo selv skikket ham hid.

Diogenes. Det kan saa være: men mon det ikke er skeed til et Forsøg, og for at overbevise Indbyggerne, at de anholde om det, som er dem til Skade og Fordærvelse?

Davus. Jeg havde nok Lyst at være Pluti Advocat.

Diogenes. Og jeg havde nok Lyst at være Gudindens. Men jeg haaber at hun nok selv forsvarer sin Sag.

Davus. Tilside! der kommer Raadsherrerne.

Sc. 2.

Fire Raadsherrer udi lange Klæder, som Doctores, item **en Skriver. Davus. Diogenes.** Raadsherrerne sætte sig ned ved et Bord. **Penia. Plutus.**

Første Raadsherre. Vi have aldrig tracteret nogen Sag af større Vigtighed. Jeg haver raadet Gudinden Penia gandske stiltiende at forlade Staden, men hun vil endelig forklare sin Sag for Retten, og forlanger en Dom.

Anden Raadsherre. Det er noget, som vi ikke kan negte den ringeste Borger, end sige saadan Dame.

Første Raadsherre. De vare stævnede at møde til denne Tid. Kald Parterne ind, Hr. Notarius!

Penia med nedslagen Hoved og tvende smaa Børn, alle i hvide linnede Klæder. Plutus i en prægtig Kiortel. Diogenes stiller sig ved Penia, og Davus ved Pluti Side.

Første Raadsherre. Den Besværing, Gudinde! som I har givet ind mod Plutus, er dristig, og synes at reise sig af Misundelse over Stadens Velstand, som ved Pluti Ankomst vil erholdes, og hvorpaa vi allerede have nogle Prøver. Det synes vel daarligt, at ville reflectere paa saadant Klagemaal; ikke desmindre tillade vi Eder dog at fremføre alt, hvad som I mener at tiene til Eders Sags Bestyrkelse, paa det at I ikke skal beskylde os for Rettens Fornegtelse.

Penia. Høivise Herrer Dommere! jeg mener, at der behøves ikke stor Veltalenhed til at vise min Paastands Grund. Det er jo noksom bekiendt, hvad Uheld og Fordærvelse, Riigdom har bragt med sig. Man har kun at kaste Øien til vore Naboe-Stæder, hvorudi sees bedrøvelige Virkninger deraf, og hvor Riigdoms Virkninger sees at være Vellyst, Hovmod, Avind, Oprør, Forvirrelse, Tyverie, Rov og Mord; for hvilke Uheld denne Stad har været befriet, saa længe den har været under min Beskyttelse, og Fattigdom stedse har været geleidet af Dyd.

Diogenes sagte. Intet er sandere.

Davus sagte. Det er Løgn.

Plutus. Jeg mener derimod, at der ikke behøves stor Veltalenhed til at vise den Foragt og Afmægtighed, store Stæder sættes udi ved Fattigdom. Man haver kun at kaste Øine til en og anden Stad udi Grækenland, for at overbevises derom. Riigdom er en himmelsk Gave, hvorved vi sættes istand at beneficere Mennesker, og stifte nyttige Ting.

Davus sagte. Du taler som en Engel.

Diogenes sagte. Du taler som en Diævel.

Penia. Jeg tilstaaer gierne, at Riigdom, naar den vel anvendes, kan kaldes en himmelsk Gave; men mon Erfarenhed viser ikke, at den stedse misbruges, saa at den bliver Mennesker til en Snare? Mon Erfarenhed viser ikke, at Dyd og Riigdom fast aldrig boe sammen? Vi har seet Riger og store Stæder skinne af Dyder og heroiske Gierninger, saa længe, som de have foragtet Riigdom; men saasnart Plutus har indsneget sig, og de for ham have oprettet Altere, er Dyd og Oprigtighed forsvunden, saa at de siden ere citerede lige saa store Exempler paa Ondskab, som tilforn paa Dyd og Oprigtighed.

Diogenes. Du taler som en Engel.

Davus. Du taler som en Nar.

Plutus. Hvad som Penia her har anført, gaaer ikke Riigdom an, som er en himmelsk Gave, men allene den Misbrug, som deraf giøres. Thi alt dette, som siges mod Riigdom, kan og siges mod alle andre gode Ting, som om Sundhed, Styrke, Tapperhed, Lærdom. Ingen kan negte saadanne Ting jo at være gode, skiøndt daglig Erfa-

renhed viser, at Misbrug deraf ofte giøres. Skal man nu laste det, som er godt, og hindre dets Fremvæxt allene fordi det kan misbruges? Ingen Mening er mere daarlig og ingen Lærdom meer skadelig.

Davus. Det er sole-klart.

Diogenes. Snik, Snak.

Penia. Hvis det var med Riigdom saaledes beskaffed, som med de gode Ting, Plutus opregner og til Exempler anfører, vilde jeg give mig tabt, og bekiende, at jeg havde taget mig for at forsvare en desperat Sag. Man kan ikke sige om Riigdom, at den ofte misbruges, men at den ufeilbar fordærver, ikke allene Mennesker udi sær, men hele Stæder og Riger, som af Dyders Boeliger og Platoniske Republiker ere forvandlede til Røverkuler. Saa længe de gamle Persianer levede under Peniæ Beskyttelse, vare de de dydigste, retfærdigste og tapperste Folk i Asien. Ved Riigdoms Indførsel bleve de vellystige, feige, qvindagtige, saa at en Haandfuld af Græker traadte deres store Monarchie under Fødder. Hvilken Stad udi Grækenland har været udi større Agt og Ære end Lacedæmon? Saa længe som Fattigdommens Gudinde der havde sit Sæde, vare dens Borgere uovervindelige, og Raadet i Henseende til dets Retfærdighed var som et almindeligt Dom-Huus for hele Grækenland; men alle disse Herligheder forsvandte ved Pluti Ankomst og ved Peniæ Landflygtighed, saa at Staden forfaldt til Hovmod, Vellyst, og ifølge deraf til Afmægtighed, som befordrede dens Undergang. Adskillige Riger have foreskrevet alle Nationer Love, saa længe som de dyrkede Penia; men saasnart Plutus med sin Riigdom er indført, har man i Steden for Dyd, Ærlighed, Styrke, indbyrdes Enighed, Lykke og Seier over Fiender, seet Uretfærdighed, Afmægtighed, indbyrdes Krig og andre Ulykker, som have befordret deres Undergang. Alt, hvad som herom er anført, vises af Historier og Erfarenhed, og derfor ikke kan negtes.

Diogenes. Dette burde skrives med gyldene Bogstaver.

Davus. Slibber Slabber!

Plutus. Dette synes vel at have noget Skin, men er dog ingen ufeilbar Regel, hvorpaa man kan grunde sig, hvilket kan ved adskillige Exempler vises. Jeg kunde og anføre et og andet Beviis af Erfarenhed, hvoraf Gudindens Argument kunde tilintetgiøres; men saadant er ikke nødigt, efterdi hun selv tilstaaer, at Riigdom er en himmelsk Velsignelse, og at Skaden deraf flyder kun af dens Misbrug.

Davus. Optime.

Diogenes. Pessime.

Penia. Men naar Misbrugen er almindelig, og hele Nationer citeres til Exempel, maa da ikke min Thesis staae fast?

Et Sværd eller en Kniv kan være nyttigt, men man maa ikke give dem til galne Mennesker. Visse Spiser og Drikke ere udi sig selv gode, men man maa negte dem til Febricitanter. Man veed jo, at de fleste Mennesker have Tilbøielighed til det Onde, og giøre Misbrug af det, som er Godt.

Diogenes. Ypperligen taelt.

Davus. Slibber Slabber.

Plutus. Jupiter har jo selv skikket mig hid, for at hielpe Staden, og at redde den af Armod. Og er det i saa Maade klart, at saadant ikke er skeed uden til Stadens Bedste. At ville negte saadant, er at beskylde Himmelen.

Davus. Triumph! Triumph!

Diogenes. Snik Snak!

Penia. Himmelen har ladet sig bevæge af Stadens ublue Raaben, at tilsende dem Plutum, ikke til Indbyggernes Fordærvelse, men for desbedre at overbevise dem, hvor ilde grundede deres Ansøgninger ere, og at de anholde om Ting, som ere dem utienlige.

Diogenes. Det Argument, haaber jeg ikke at kunne kuldkastes.

Davus. Og jeg blæser deraf.

Plutus. Hør, Gudinde! I citerer Exempler paa onde Virkninger, som flyde af Riigdom. Betragt paa den anden Side, hvilke Ulykker Nødlidenhed fører med sig: den driver Mennesker til Tyverie, Rov, Mord og andre Misgierninger.

Davus. Ha, ha! hvad siger I nu, Mester Philosophus?

Diogenes. Vi kun lidt, Mester Snaphane!

Penia. Man maa giøre Forskiel imellem Nødlidenhed, Hunger, Tørst ꝛc., og imellem Mangel paa Riigdom. Staden har stedse været fattig, men dog ikke nødlidende; har den intet havt, saa har den dog intet manglet. Hvor Fornøielse er, der er og Riigdom, og hvo der har et misfornøiet Sind, lever stedse i Fattigdom; ligesom en Vattersottig, jo mere han drikker, jo mere tørster han, saa lever en gierrig Mand udi al sin Riigdom stedse udi Armod. Diogenes, som her staaer, er rigere end Alexander; thi den første haver udi sin Fattigdom altid nok, da denne sidste derimod udi sin Riigdom ligesom stedse hungrer og tørster. Den Nødlidenhed, hvis onde Virkning Plutus beskriver, har intet Sted havt udi vor Republik, og derfore til Exempel og hans Sags Bestyrkelse ikke kan anføres.

Diogenes. Ha, ha! hvad siger du dertil, Mester Skielm?

Davus. Det bliver nok besvaret; hold kun din philosophiske Flab.

Plutus. Alt, hvad som kan siges mod Riigdom og den Uleilighed, som den kan

føre med sig, er dette, at den falder ofte udi onde Menneskers Hænder. Saadant er nu forebygged derved, at Jupiter har skaffet mig mit Syn, og derved sat mig udi Stand, ikke herefter som tilforn at uddeele mine Gaver udi Blinde, men at jeg kan beneficere dydige og ærlige Mænd, som ikke misbruge Penge, men anvende dem til deres egen Ære og Stadens Nytte.

Davus. Svar nu kun herpaa!

Diogenes. Det bliver nok besvaret.

Penia. I Herrer Dommere mærker nok, at Plutus ved dette sidste Svar giver mine forrige Ord Magt, og tilstaaer de onde Ting, som Riigdom stedse har foraarsaget, efterdi han undskylder sig allene med sin forrige Blindhed. Nu, derimod, mener han at al Ueilighed vil ophøre, efterdi han har faaet sit Syn, hvorved han kan skille gode fra onde Mennesker, saa at Riigdom skal ikke falde uden i deres Hænder, der anvende dem til deres egen Ære og til det algemeene Bedste. Men hører, hvad jeg hertil svarer. Den halve Stad bestaaer nu af gode og redelige Borgere; disse søger man nu ogsaa ved Riigdom at fordærve, saa at de skal blive de onde lige, og ifølge deraf, at den hele Stad skal blive ond og udydig. Udgangen vil vise, at saadant vil hænde; thi Historier og daglig Erfarenhed lærer, at hele Nationer tillige, som ved Dyders Øvelse have distingveret sig, ere ved Riigdom styrtede udi de groveste Laster, saa at de have vanheldet det menneskelige Kiøn.

Diogenes. Ha, ha! nu fik du noget at bide paa, min gode Karl.

Davus. Giv lidt Tid, til Dommen falder.

Plutus. Hvad som Penia til Slutning har anført, grunder sig allene paa Præsumtioner. Jeg refererer mig til mit forrige, og underkaster Sagen til Doms.

Penia. Jeg ligeledes.

Raadsherren. Behager Dem da at træde til Side, medens vi votere.

De gaae alle ud.

Sc. 3.

Raadet allene.

Raadsherrerne reise sig, gaae frem paa Stue-Pladsen, og en Tid lang mumle med hinanden, og iblandt med heftige Gebærder. Endeligen, naar de synes at være foreenede om Dommen, sætte de sig ned igien.

Anden Raadsherre. I gode Herrer, lader os endnu lidt betænke os, førend vi affige en saa vigtig Dom. Gudindens sidste Tale har sat mig udi stor Bevægelse, saa at jeg er hartad færdig at tilbagekalde mit Votum.

Første Raadsherre. Hvad bliver da Eders endelige Slutning? Det staaer Eder frit for at lade indføre Eders Protestation.

Anden Raadsherre. Det forlanger jeg ikke. Jeg beder allene, at vi endnu lidt confererer med hinanden derom; thi udi en saa vigtig Sag kan man ikke betænke sig for længe.

De reise sig igien, og mumle med samme Gebærder, sætte sig ned igien.

Første Raadsherre til Skriveren. Lad nu Parterne komme ind igien.

Sc. 4.

Raadet. Plutus. Penia. Diogenes. Davus.

Første Raadsherre. Udi denne Sag imellem Riigdommens Gud Plutus og Fattigdommens Gudinde Penia dømmes saaledes: Retten erkiender som en stor Himmelens Gave og Herlighed, at Plutus til os er skikket, for at redde os af den Armod, hvoraf vi hidindtil have laboreret, og derfore finder for godt, at for saadan vor Velgiører Tempel og Æres-Støtte skal oprettes. De Indvendinger, som Penia herimod haver giort, kiendes at være ugrundede; og dømmes hun til en evigvarende Landflygtighed.

Raadsherrerne reise sig herpaa op, og med Ærbødighed geleide Plutus ud af Domhuset. Davus giør en spodsk Compliment for Diogenes, og følger dem efter.

Penia

staaer lidt stille med nedslagen Hoved, og derpaa begynder saadan Klagesang, som er en Aria med sagte Musik.

See! Dommen affagt er:
Jeg kan ei meer her blive;
Til andre Mennesker
Jeg maa mig strax begive.
Jeg uden Møie kan
Mit Boeskab med mig føre;
Den nøgne Armods-Stand
Mig Reisen let vil giøre.
Man ynke mig ei kan,
Som herved intet taber;
Men vel et dydigt Land,
Som Plutus snart omskaber.
Thi ved min Bortgang det
Vil hovedkulds til Lyder
Og Ondskab styrtes set,
Og tabe gamle Dyder.
Gak da, Penia, bort!
Lad Staden kun sig fryde:
Dens Glæde blir dog kort;
Sligt vil den snart fortryde.

Hun omfavner Børnene, som græde.

Følg kiære Børn! med mig,
Og Øine ikke væder;
Lad Dyden græmme sig!
Og Staden kun begræder,

Som inden Soel gaaer ned,
Skal øiensynlig lære,
At indbildt Herlighed
Til Strikke den vil være.

Hun tager Børnene ved Haanden, og gaaer bort.

Act. 5.

Sc. 1.

Davus.

Ach! ulykkelig var den Time, paa hvilken Plutus kom hid til os. Staden er ved hans Ankomst bragt udi saadan Forvirrelse, at den trues med Undergang. Om han har ret faaet sit Syn, kan jeg ikke sige; men at det er vist, at han har tabt sin Forstand, sees af hans Gavers baarlige Uddeeling. Han har giort mig og andre meriterede Mænd Afslag, og derimod beriget en Hob Slyngele, for hvilke jeg og andre brave Personer ikke vil vige et Haar, men holder mig i alle Maader ligesaa god, som de ere. Saadan hans baarlige Uddeeling har foraarsaget Forbittrelse hos de forbigangne, saa at Staden trues med indbyrdes Krig; og slaaer jeg mig gierne til deres Partie. Mange Riigdoms Gaver ere udøsede paa uværdige og slemme Mennesker; og de, som tilforn vare gode, ere blevne onde; thi nogle af dem ere henfaldne til Hovmod, andre til Gierrighed, saa at det synes, at Riigdom har giort dem trængende og nødlidende. Min gamle Ven Cleon, som en og anden Gang udi sin Fattigdom har rakt mig Haanden, og laant mig Penge uden Rente, begierer nu tolv pro Cento, skiøndt han af Pluto har faaet en stor Skat. Men der seer jeg Menander med en stor Penge-Pung. Hvis han af Pluto har faaet en Skat, og jeg er bleven forbigaaen, græmmer jeg mig tildøde.

Sc. 2.

Menander syngende, med en Pung. **Davus.**

Davus. Menander! hvor har du faaet den Pung?

Menander. Hvad kommer det dig ved, Næseviis! Det er ellers en Skat, som jeg har faaet af Pluto.

Davus. Men tøv lidt, Kammerat! og sig mig, hvorledes.

Menander. Hvad Kammerat? jeg har ingen Kammeratskab med slige gemeene Karle.

Davus. Det er dog ikke saa længe siden vi vare Kammerater.

Menander. Det kan nok være; men nu ikke mere.

Davus. Ach Himmel! den Knegt er alt slagen med Hovmod. Men sig mig dog, er det ret at.....

Menander. Hvis du Tølpel ikke gaaer til Side, faaer du strax et Par Ørefigen.

Han slaaer hans Hat af, og gaaer syngende bort.

Sc. 3.

Davus allene.

Jeg maa hevne mig herover, om det end skal koste mit Liv. Hei! est du en ærlig Karl, saa møder du mig for en Kaarde. Den Forræder er alt borte; men jeg finder ham snart. Det skal ikke vare længe, førend han faaer sin fortiente Løn. Jeg er vel ingen Figtemester; dog har jeg lært saa meget, at jeg kan feie saadan Knegt af. Jeg maa forud øve mig lidt. *Han sætter sig udi Positur.* Træk ud din Hund! Ingen Snak, ingen Snak! træk ud! ret saa! nu skal du strax faae at see, at jeg er Karl for min Hat. Ha ha! du retirerer dig alt for det første Stød. Nu kan du ikke komme videre, nu maa du holde Stand. Der har du een udi en Terce. Ha ha! *Han viber.* Det hielper dig ikke, at du piber. See der, har du nok een udi en Qvart. Det var kun udi Armene; men du skal snart faae Hierte-Stød. *Han continuerer med at støde, og at lavere.* Triumph! Triumph! see, der ligger den Hund paa sine Gierninger. *Han tørrer Sveden af sig.* Det gik godt nok. Nu maa jeg hen og hente en Kaarde. *Han gaaer frem og tilbage, som udi Tanker.* Dog det er bedst, at jeg tracterer dette med Foragt. Krigens Udfald er uviis. Livet er et kostbart Klenodie, som man ikke saa let maa sætte paa Spil. Jeg vil maaskee finde samme Koldsindighed og Hovmod hos flere Venner, som Plutus har beriget. Naar jeg ret overveier alting, saa ere de at beklage; ja den hele Stad er at beklage, som ved denne Forandring henstyrtes udi Laster og Uddyder.

Sc. 4.

Diogenes. Davus.

Diogenes. Jeg har med Forundring anseet denne Adfærd, og mærker af hans sidste Tale, at han er kommen til Sandheds Bekiendelse.

Davus. Ach, den gode Diogenes! nu maa vi sande hans Ord.

Diogenes. Nu hører jeg, at man holder mig ikke mere for Nar. Men jeg maa

lade, som jeg intet har hørt af hans Tale. — Hør, Dave! du staaer ligesom henrykt udi Tanker, og seer udi denne Stadens Belstand saa misfornøied ud.

Davus. Ach, Hr. Magister! jeg har ikke Aarsag til andet. Thi.....

Diogenes. Giv dig kun tilfreds! thi det er den største Uret, som han giør.

Davus. Det er mig kiært, at høilærde Hr. Magister er af de Tanker. Jeg har dog ikke forskyldt hans Venskab. Thi.....

Diogenes. Jeg tænker ikke paa det, som er mig vederfaret. Jeg søger kun at handhæve Ret og Retfærdighed. Jeg dømmer saaledes herudi, at den, som Engen tilhører, den tilhører og Græsset.

Davus. Jeg forstaaer ikke, hvad Hr. Magister hermed vil sige.

Diogenes. Kan du ikke forstaae det?

Davus. Nei jeg er Davus, og ikke Oedipus.

Diogenes. Men jeg haaber, at du tilstæder mig dog en Koes Græsning paa din Eng.

Davus. hvilken Eng?

Diogenes. Den Eng, som du tilkiøber dig for den Skat, som du faaer af Plutus. Thi han har ikke glemt dig, som er en meritered Person.

Davus. Nu forstaaer jeg Hr. Magisters Mening, og hører, at han spotter mig. Ach, Skam faae Plutus: jeg mærker, at han er lige saa dum, som han tilforn var blind. Han har gaaet mig reent forbi.

Diogenes. Har han gaaet dig reent forbi?

Davus. Ja vist har han gaaet mig reent forbi, endskiøndt jeg ved Knæfald bad ham.

Diogenes. Hvad sagde han da?

Davus. Han sagde: jeg deeler ikke mine Gaver ud til saadan Slyngel, som du est.

Diogenes. Spot og Skade følges ad. Men han har maaskee ikke kiendt dig.

Davus. Jo vist kiendte han mig; thi jeg havde talet med ham tvende Gange tilforn. Jeg seer ikke, at hans Ankomst bringer med sig uden Uheld. De, som forbigaaes, fatte Had til de andre, som ere berigede, saa at de sidste maae sætte Vagt for deres Huse.

Diogenes. Men jeg skulde tænke, at de mange gode Mænd, som Plutus har beriget, skulde giøre de forbigangne deelagtige udi deres erhvervede Riigdom! thi derved kunde undgaaes de andres Had; og saadan Generositet kunde forskaffe dem større Sikkerhed, end Vagt for deres Huse.

Davus. Ulykken er, at disse saa kaldne gode Mænd ere ved Riigdom allerede blevne fordærvede. Cleon, som tilforn var en godhiertig Mand, laaner nu ikke Penge uden tolv pro Cento, og Timotheus, min forrige Patron, vil ikke give fine Folk uden den halve Løn. Og det, som fortryder mig mest, er, at Menander.....

Diogenes. Hør, Dave! nu vil jeg tale alvorligere med dig. Alt dette er mig tilforn vel bekiendt, og bedre end dig. Jeg frygter for Oprør og indbyrdes Krig. De fleste af Almuen mærke, udi hvilken Tilstand Raadet ved sit daarlige Ansøgende og ved sin ubillige Dom har bragt Staden, og true at sætte Ild paa Raadhuset.

Davus. Jeg skal, min Troe, være dem udi saadant Forsæt behielpelig.

Gaaer ud.

Sc. 5.

Diogenes.

Hvad vi hidindtil udi en Hast har seet, er kun et Præludium til forestaaende Sørge-Spil, som ikke uden ved Pluti Forviiselse og Peniæ Tilbagekomst kan endes. Man nødes vel at gribe til det Middel. Gid det ikke vilde være forlænge! førend Sygdommen tager saa meget Overhaand, at den bliver incurable. Jeg har formaaet Penia at opholde sig lidt udenfor Stads-Porten, paa det hun i en Hast kan komme Staden til Hielp igien. Jeg seer Begyndelse til borgerlig Krig; jeg seer mange af vore Borgere, som forhen holdtes for de dydigste Mænd, allerede at være forfaldne til Hovmod, Vellyst, Ødselhed og Gierrighed; thi Riigdom haver stridige Virkninger. Den fattige Almue truer at hevne sig over Raadet, formedelst affagte ubillige Dom, og at sætte Ild paa Raadhuset. Men der seer jeg en af Raadsherrerne at komme; han seer ganske forvirred ud.

Sc. 6.

Retten præsenteres igien.

En Raadsherre. Diogenes.

Raadsherren *vendende sig hen til Indgangen.* Vil I bestorme Huset? Kan I ikke have Taalmodighed, indtil Raadet samles, da een efter anden kan indkomme med sine Klager?

Diogenes. Hvad er paa Færde, Hr. Raadsherre?

Raadsherren. Her seer ilde ud, min gode Diogenes! I Steden for Sagtmodighed, Fred og Lydighed mod Øvrigheden, hvormed vor Stad tilforn, frem for andre, var distingveret, regierer nu Oprør, Gienstridighed, Had, Avind og andre Laster.

Diogenes. Kan en heel Stad saa hastig forandres?

Raadsherren. Det maa man nu med største Forundring erfare. Man har været færdig til at bestorme mit Huus. Een Klage er indkommen efter en anden, og det

som uventeligst er, Beskyttninger giøres fornemmeligen mod de Borgere, som forhen have været de bedste og dydigste.

Diogenes. Jeg finder dog ingen Forandring hos mig, men er den samme, som jeg stedse har været.

Raadsherren. Vi have derfor berammet en extraordinaire Ret, for at dømme udi disse Tvistigheder, som i en Hast have reiset sig, og venter jeg paa mine Colleger, som strax her vil lade sig indfinde, om de ellers ikke af Almuen bliver overfaldne paa Veien.

Diogenes. Jeg vil gaae dem i Møde, for at ledsage dem paa Veien. Jeg er vant til ondt.

Raadsherren. I lader derudi saavel som i andet see, at I er en ærlig Mand, som Riigdom ikke har fordærvet.

Diogenes. Jeg haver ingen Riigdom faaet, men viset Plutus fra mig, da saadant blev mig tilbudet. Gid andre havde fulgt mit Exempel, og gid Raadet ikke havde overiilet sig udi den Sag imellem Plutus og Penia.

Raadsherren. Ach ach! jeg tilstaaer, at..... men hvad skal jeg sige? nu er det for silde. Vi tænkte at efterleve Jupiters Ordre.

Diogenes. I maa heller sige Jupiters Tilladelse. Thi Himmelen tillader ofte et og andet, som Mennesker anholde om, for at overbevise dem, hvor ilde grundede deres Ansøgninger ere. Men jeg maa gaae.

Sc. 7.

Første Raadsherre. To andre, item en Skriver.

Første Raadsherre. Jeg har ventet med Smerte paa Eder, at vi kan overlægge med hinanden, hvad vi udi denne slibrige Tilstand skal foretage.

Anden Raadsherre. Det var med stor Nød, at vi kunde komme igiennem Gaden, sær igiennem Forstuen, som vrimler af klagende og truende Mennesker.

Første Raadsherre. Vi maae indkalde enhver især, for at høre, hvorudi deres Klagemaal bestaaer. *De sætte sig ned.* Kald een efter anden hid ind, Hr. Notarius!

Sc. 8.

Raadet. En Jomfrue.

Første Raadsherre. Hvad har Hun at forebringe, min gode Jomfrue?

Jomfruen. Det er bekiendt, I gode Herrer, at jeg længe har været forlovet med Theophilo, Cliniæ Søn.

Første Raadsherre. Det er en af de skikkeligste unge Mænd udi Staden.

Jomfruen. Men nu desværre ikke mere.

Første Raadsherre. Hvi saa?

Jomfruen. Han er blandt deres Tal, som er bleven beriget af Pluto. Han bekom saasnart ikke en stor Skat, førend han kastede Foragt paa min Person, vendede mig Ryg, og friede til en anden Jomfrue, som ogsaa var beriget, for at lægge Dynge til Dynge. Jeg beder om Hevn over denne troløse Mand.

Første Raadsherre. Har hun nogen skriftlig Forpligtelse fra ham?

Jomfruen. Nei! ikke uden mundtlig Løfte, besegled med Eeder.

Første Raadsherre. Hvis ingen skriftlig Contract er giort, kan vi ikke twinge ham.

Jomfruen. Ach, Gud bedre os, hvilken Øvrighed vi have! Vil ikke Raadet skaffe mig Ret, skal mine Paarørende hevne saadant Spil. *Hun gaaer vred bort.*

Første Raadsherre. Den gode Jomfrue skeer Uret. Men hvad Raad er derimod? — Kald en anden ind!

Sc. 9.

En Skolemester. Personerne af forrige Scene.

Skolemesteren *giørende en dyb Compliment.* Gunstige Herrer Dommere! Republikens høiviise Fædre og Oberformyndere! Aristoteles siger udi hans gyldene Ethica, at.....

Første Raadherre. Vi forlange ikke at vide, hvad Aristoteles siger. Vi forlange at høre, hvad Han selv siger, og hvad Han har at klage.

Skolemesteren. Jeg maa grunde min Klage paa Aristoteles' Ord, som formaner Disciple at være deres Lærere hørige og lydige, sigende, at Fødselen giør os vel til Mennesker, men Lærdom og Underviisning til fornuftige Mennesker, og at vi have vore Forældre at takke for det første, men vore Lærere for det sidste.

Første Raadsherre. Derom twivler ingen.

Skolemesteren. Jo desværre! alt for meget. Nu agtes Aristotelis Formaning ikke meer. Jeg har udi sex Aar uværdig været Pædagogus eller aandelig Fosterfader for Damoclis Børn. Damocles selv har stedse havt stor Godhed for mig, og udi hans Børn har jeg hidindtil fundet stor Lærvillighed og Ærbødighed. Men nu er alting blevet forandret, siden den Tid, at Huset blev beriged af Pluto. Da jeg strax derefter vilde efter Sædvane sætte den ældste Søn til rette, gav han mig en Kindhest. *Han græder derpaa.* Jeg begav mig da strax af Skolen, for at anklage ham for

hans Fader; men saasom han er raskere paa Benene, forekom han mig, saa at jeg blev ilde modtagen. Thi Damocles sagde: Tør du Pedant overfuse saadan Mands ældste Søn! Han lod det ikke blive ved Skieldsord allene, men rykkede mit Hovedsmykke af Hovedet, ret saaledes —

Han rykker Parykken af Skriverens Hoved, græder og tørrer sine Øien dermed.

Skriveren. Hvad vil det sige, Herr Magister?

Skolemesteren. Jeg beder om Permission, Hr. Notarius! Jeg vilde kun vise.....

Skriveren. Han kan vise paa en anden. Jeg permitterer saadant ikke oftere.

Første Raadsherre. Forlad ham det, Hr. Skriver, som er giort udi Distraction. Hør. Hr. Magister! hvis det forholder sig saaledes, som I fortæller om Eders Principal, saa sees, at det allerede er gaaet ham, som nogle andre af vore Borgere, som Riigdom har fordærvet. Dette skal nøiere efterføges, og han skal, hvis Tingen sig saaledes forholder, til rette sættes.

Skolemesteren. Jeg vil recommendere de gode Herrer Sagen. Gaaer bort.

Første Raadsherre. Er der flere Sollicitanter?

Skriveren. Ja vist. Forstuen er ganske fuld.

Første Raadsherre. Lad da en anden komme ind.

Sc. 10.

En Tieneste-Pige. De Andre.

Pigen. Ach, I gode Herrer! jeg tager min Tilflugt til Eder. I maae skaffe mig Ret.

Første Raadsherre. Hvad er Jer da vederfaret?

Pigen. Jeg tiener hos en Frue her i Gaden ved Navn Euphemia.

Første Raadsherre. Jeg kiender hende ganske vel. Det er en brav Dame.

Pigen. Men nu ikke mere. Thi siden hun af Pluto er bleven beriget, er hun bleven slagen med saadan Gierrighed, at hun nu, da jeg skal forlade hendes Tieneste, vil afkorte den halve Deel af min Løn.

Første Raadsherre. Det er forunderligt at høre, helst om denne Dame, som man har holdet for en Zirat blandt Stadens Fruentimmer.

Anden Raadsherre. Jeg mærker, at al Dyd er forsvunden blandt de bedste og dydigste Folk. Hør, lille Pige, giv Jer tilfreds! Jer Principalinde skal tilholdes at giøre, hvad som ret og billigt er. Og hvis Formaninger ikke kan hielpe, skal hun tvinges med Retten.

Pigen. Jeg forlader mig paa Raadets Assistance. Gaaer bort.

Sc. 11.

En Offer-Præst. De Andre.

Præsten. Jeg kommer hid paa den hele Geistligheds Vegne, for at lade Eder vide, at Religionen trues med Undergang, og at Skyld lægges paa Raadet, som saadan Uheld har foraarsaget.

Første Raadsherre. Hvorudi kan dette bestaae, og med hvad Grund kan man beskylde Raadet at have foraarsaget Religionens Undergang?

Præsten. Siden den Tid, Raadet har hidkaldet Plutus, og forviset Penia af Staden, ere alle vore Templer tomme, og ingen nærmer sig fast dertil, uden for at kaste Ureenlighed derved. Saadan er Virkning af Riigdoms Indførsel og Peniæ Landflygtighed.

Første Raadsherre. Men hvi vil man kaste Skylden paa Raadet? Hvad vi have giort, er jo med den hele Stads Villie og Vidende. Den hele Stad har forlanget Pluti Ankomst, og den hele Stad har holdt Peniæ Landflygtighed fornøden, menende, at det var urimeligt, at Riigdom og Fattigdom kunde boe sammen.

Præsten. Alt dette betænkes nu ikke. Naar Udfaldet er slet, skydes efter Sædvane Skylden paa Øvrigheden. Stadens Tilstand er nu saadan: Al Activitet til det Gode er hos Borgerne forsvunden. De, som af Pluto ikke ere berigede, have fatted Had mod de andre, og true at bestorme deres Huse. Den største Deel af dem, som af Pluto ere beneficerede, ere ei heller fornøiede. Nogle, efterdi de ikke have faaet nok, misunde deres Medborgere, fordi de have faaet mere. Andre frygte for af Almuen at blive bestaalne, og kan af Frygt ikke sove om Natten. Andre ere bragte udi Bekymring og Forvirrelse, saasom de speculere paa, hvordan de skal anvende deres Penge, som de imidlertid grave ned under Jorden. Splid og Ueenighed regierer overalt; alle ere dog enige udi at skyde Skylden paa Øvrigheden, som de true at hevne sig paa.

Første Raadsherre. Ach Himmel! hvad er dog dette? hvad Raad gives os?

Præsten. Jeg kan herudi intet raade: Jeg er allene hidsendt, for at give Tilstanden tilkiende.

Han gaaer bort. — Der hujes og skriges i Forstuen.

Skriveren. Jeg maa hen at see, hvad der er paa Færde, og om man har overfaldet Offer-Præsten.

Han kommer faldende næsegruus tilbage og uden Paryk. Raadsherrerne reise sig derpaa op, og staae forsagte med nedslagne Hoveder. Endelig høres Tordenskrald, og Jupiter kommer ned og udi Luften fører saadan Tale.

Sc. 12.

Jupiter. De Andre.

Jupiter. Den ulykſalige Tilſtand, ſom Republiken er bragt udi, maa allene tilſkrives Stadens Borgere, hvis idelige Anſøgninger og ublue Raaben har ligeſom tvunget Himmelen til at føie dem herudi. J ſeer heraf, hvor ilde grundede og daarlige Menneſkers Begieringer ere, og at de ſtorme til Himmelen, for at erholde de Ting, ſom ere dem meſt ſkadelige. Gid J af dette Exempel vilde lære at blive klogere, og at lade Eders Anliggende ankomme paa Himmelens Godtbefindende, ſom bedſt veed, hvad Eder er tienligt. Naar J beder, da beder ikke om Styrke, Seier, Riigdom og andre deslige Ting, men beder allene i Almindelighed om det, ſom kan være Eder nyttigt, eller betiener Eder af den Bøn, ſom en af Eders Philoſophis har dicteret, ſaa lydende; Giv os tienlige Ting, endſkiøndt vi ikke bede derom, og negt os ſkadelige Ting, endſkiøndt vi bede derom. Efterſom Prøven nu er giort, ſkal dette Sørgeſpil ſtrax have Ende. Plutus er allerede ſlagen med ſin forrige Blindhed igien, og har faaet Befalning at forlade Staden; og Penia, ſom endnu opholder ſig uden for Porten, maa tilbageføres udi Triumph igien.

Opløftes med Tordenſkrald igien.

Førſte Raadsherre. Vi maae ſtrax uden Forhaling indføre udi Proceſſion Fattigdommens Gudinde.

Sc. 13.

En Tiener. Raadet.

Tieneren. J gode Herrer kan ſtrax udi Sikkerhed gaae bort; thi en Frygt og Rædſel er kommen paa Staden, ſaa at Stivhed og Oprør er forvandlet til Sagtmodighed og Ydmyghed.

De gaaer ud.

Sc. 14.

Plutus, ſom er blind, og ledes igien.

Han ſtaaer lidt ſtille, og derpaa med en ſagte Muſik ſynger efterfølgende Affteds-Aria.

O et forunderligt Exempel!
For den, man nys opreiſte Tempel,
Nu Haanhed viſes og Foragt.
Af Staden dens Velgiører ledes,
Og Fattigdom igien ombedes,
At øve forrig' Overmagt.
En Fiende paa ny man hylder,
Og egne Synder mig paaſkylder,
Skiøndt Alles jeg Velgiører er.
Jeg ſøge maa nu andre Stæder,
Hvor leves kan i Priis og Hæder,
Hvor for Velgierning Tak man teer.
Med Blindhed jeg paa ny er ſlagen,
Og Dines Syn mig er betagen;
Jeg ſkiller, kiender intet meer.
Jeg mig derover ei bør græmme:
Thi med det Gode jeg det Slemme
Blandt Menneſker ei mere ſeer.

Sc. 15.

Saaſnart Plutus har fuldendet ſin Sang og er udgaaen, ſkeer Peniæ Triumphs-Indtog fra den anden Side, ſaaledes: fire Par Raadsherrer gaae førſt efter muſikalſk Tact. Derefter kommer Penia udi ſine ſædvanlige hvide linnede Klæder, og de to ſmaa Børn, ſom alle ere kronede, under en Himmel, ſom bæres af to Drabantere. Til Slutning kommer Diogenes med tre andre Philoſopi med lange Skiægge, Kaaber og Kræſkoe, trampende ſtærkt efter Tacten. Proceſſionen ſkeer tre Gange om Theatro, og ved hver Gang ſtaaes lidt ſtille, og ved Trompeters Lyd alternatim ſynges:

Vivat Penia! vor Moder, Stadens Styrke!
Vi vore Fiender vil lade Plutum dyrke.

Trompeterne blæſe imellem hvert Vers, ſom Antiphonie, udi ſamme Melodie, ſom Sangen. Til Slutning danſe de fire Philoſophi en konſtig Dands, og Stykket endes med en Tale, ſom Diogenes giør til Spectatores:

Af dette Skueſpil vi kiende kan og lære,
Hvor ilde grundede tidt vores Onſker ere,
Man hyler, klager, og ſom Uheld det anſeer,
At Lykken, Riigdoms Gud, med Blindhed ſlagen er.
Lad Riigdoms blinde Gud i Blindhed ſtedſe ſtikke!
Lad ham i Taaget gaae! Forlanger, ønſker ikke,
At konſtig Oculiſt ſin Konſt paa denne Gud
Maa øve, at han Hind af Oie ſkiærer ud,

Anmærkninger
(ſom fortſættes i Tillægget).

I 6te og 7de Tome af „den Danſke Skueplads" ſtaaer paa Indholdsliſten en kort Anmærkning om hvert af de i disſe Tomer indeholdte Stykker. Om **Plutus** hedder det: „Ingen af vore Original-Skueſpil er foreſtillet med ſtørre Succes. Thi den indeholder et rart Morale, men er tilligemed forſynet med adſkillige lyſtige Scener, ſaa at den derfor har behaget alle Slags Tilſkuere. Materien er tagen af den gamle græſke Comodieſkrivers Ariſtophanis „Plutus," men er ſaaledes bleven omſtøbt, at den maa paſſere for en Original. Den er udi ſig ſelv ganſke regelmæsſig, og alle dens Præſentationer flyde naturligen af Stykket."

Huus-Spøgelse eller Abracadabra.

Comoedie udi tre Acter

uden Actricer.

[Forestilled første Gang paa den Kongelige danske Skueplads d. 16de April 1749.]

Personerne.

Jeronimus, en gammel Mand.
Leander, hans Søn.
Octavius, Leanders Staldbroder.
Leonard, Jeronimi Naboe.
Henrich, Tiener.
Jesper, Foged.
Arv, Gaards-Karl.
Ephraim, en Jøde.
En fremmed Lakei.

Actus 1.

Sc. 1.

Arv. Siden Henrich.

Arv. Denne Reise vil nok have samme Udfald, som de forrige. Ridefogden skikker mig til Byen, for at anholde om Ting til Gaardens Fornødenhed; men naar jeg kommer, kan jeg hverken faae Herren eller Tienerne i Tale; thi nu er de paa Comoedie, nu paa Maskerade, nu udi Assamblix og Qvinde-Selskab; og naar jeg endelig, som af en særdeles Lykke, faaer fat paa nogen af dem, faaer jeg ikke et klogt Svar; helst af den fortvivlede Skielm Henrich, hvilken stedse gaaer med en fuld Næse. Ach, ach! naar jeg tænker paa, hvorledes den gamle Mand vil blive til Mode, naar han engang fra sin Udenlandsreise kommer tilbage, og vil finde sin Søn at være forfalden til yderste Liderlighed, og see sit Huus ødelagt. Men jeg seer, at Porten er i Laas; der maa nok ingen endnu være opstaaen.

Han banker stærkt paa.

Henrich *ovenfra med en Nathue paa Hovedet.* Hvem er saa dristig at banke paa Porten saa tidlig om Morgenen?

Arv. Gid du faae en Ulykke! Er det tidlig Klokken ni om Dagen?

Henrich. For fornemme Folk er det tidligt; det er kun Gaardskarle og andre gemeene Slyngle, der staaer op med Solen.

Gaaer fra Vinduet.

Arv. Herud af Viinkielderen, du Fyldehund! hvor du ligger og sylter dig.

Banker igien.

Henrich. Hvad Pokker er det for Allarm? Mener dit Beest, at du er paa Landet? Fort, pak dig bort fra Huset! hvad har du her at bestille?

Arv. Luk kun op, saa skal du strax faae at vide, hvad jeg har at bestille.

Henrich. Giv mig da lidt Stunder.

Han slaaer en Spand Vand ned over Arv.

Arv. A, a, a! din fortvivlede Skielm!

Henrich. Det er Frokost, Arv! Jeg veed, at du har giort en lang Reise og er bleven tørstig og støvet paa Veien.

Arv *lugtende paa sine Klæder.* Ach, ach! det er mare ikke reent Vand.

Henrich. Det var jo uhøfligt af mig, om jeg vilde tractere min gode Ven og Medtiener med slet Vand. Jeg havde denne Gang intet andet ved Haanden, derfore maa du tage til Takke, hvad som Huset i en Hast har kunnet formaae.

Arv. Hvis du ikke faaer en Ulykke før, saa faaer du den dog, naar den gamle Herre kommer tilbage. Betænk engang, hvor det vil gaae, naar dine onde Gierninger kommer for Dagen, og man faaer at vide, hvorledes du har forført Monsieur Leander til at ødelægge alting og at opæde sin gamle ærlige Fader i hans Fraværelse.

Henrich. Det er Landsbye-Tale, som man i Kiøbstæder ikke forstaaer. Hvorledes kan man opæde nogen i hans Fraværelse? Tilmed trænger vi ikke til at æde en gammel Mand; thi her er friskt Kiød nok paa Torvet.

Arv. Og du taler som en Skielm og Forræder, som ingen Straf vil blive stor nok for.

Henrich. Hvad ondt har jeg da giort?

Arv. Du har intet andet ondt giort, end at forføre den unge Leander, som Faderen, for sin Reise, dig har betroet. Han var tilforn en skikkelig ung Herre; men du har forført ham til Galskab, Ukydskhed og

Overdaadighed, saa at han nu er bleven til en Fabel over den hele Stad.

Henrich. Du har i visse Maader Ret talet! men hør Arv! lad os tale lidt alvorlig: Jeg vil raade dig, som en oprigtig Ven, at førend du begiver dig paa Hiemreisen, du lader tørre dine Klæder; thi Fugtigheden kan ellers slaae ind, og være skadelig for din Helbred. Sundhed er et kosteligt Klenodie.

Arv. Gid du faae en Ulykke; Spot og Skade følges ad; men hør! Skal jeg ogsaa denne Gang reise forgieves fra Byen igien?

Henrich. Der har jo ingen havt Bud efter dig. Kan du ikke blive hiemme paa Gaarden, og passe paa dine Sviin og Køer.

Arv. Jeg kan sige dig dette, at en stor Deel af vore Sviin ere døde af Sult.

Henrich. Naar et Sviin døer, Arv! saa skal du lade det strax hæderligen begrave; thi den Tieneste bør du at bevise din Næste. Det samme bør ogsaa Fogden at giøre, naar en af Gaardens Stude døer. Men hvorfore giver du ikke Svinene Erter?

Arv. Jeg sagde jo sidst, jeg var her i Byen, at vi havde ikke en Tønde Erter tilbage. Jeg bad da om Penge til at kiøbe nogen, men fik kun haanligt Svar. Det er ikke allene Gaardens Creatur, som lide Nød, men baade Ladefogden og jeg har Mangel paa Føde.

Henrich. Mangel paa Føde? Laden er jo fuld af Høe og Halm.

Arv. Jeg veed, at Fogden og jeg kan ikke æde Høe og Halm.

Henrich. Ikke det? I er jo Creatur tilsammen. Og, hvis I ikke vil tage til Takke med samme Kost, som Sviin, Faar og Stude nyder, saa maa I æde noget andet.

Arv. Hør! Siig mig med eet Ord, om I vil give mig Penge til fornødne Tings Indkiøb eller ei.

Henrich. Ha, ha! vi har andet at bruge Penge til.

Arv. Jeg troer det nok, nemlig til at smause, drikke og hore.

Henrich. Jeg har ikke Stunder til at tale videre med dig; gaae kun bort og formeld min Respect til Ladefogden samt de andre Gaardens Sviin og Stude, og sig dem, at nu er ingen Penge per Cassa.

Arv. Du skal være ansvarlig til al den Uheld, som deraf vil flyde.

Henrich. Gak bort! siger jeg. Du lugter saa stærkt af Hvidløg, jeg kan ikke fordrage den Stank. Fy for en Ulykke! Hvidløgen staaer det Beest af Halsen.

Arv. Og Brændeviinen staaer dit Beest af Halsen.

Henrich. En lykkelig Reise, Arv!

Arv. En tilkommende Strikke, Henrich!

Sc. 2.

Arv allene.

Ach, ach! Jeg kan ikke mere. Jeg troer ikke, at der udi det hele Land er saadan en fortvivlet Skielm, som denne Henrich. Ach du ulykfalige Jeronimus! hvor vil du blive til Mode, naar du ved din Hiemkomst finder dit Huus udi saadan Forvirrelse, din eneste Søn at være forfalden til yderste Liderlighed, dine Midler skammeligen fordøiede, og din Gaard paa Landet saaledes forfalden, at den ikke kan istandsættes igien. Men der seer jeg Fogden kommer, jeg maa fortælle ham, hvad mig er hændet.

Sc. 3.

Arv. Jesper.

Jesper. Arv! hvor bliver du saa længe borte?

Arv. Henrich har opholdt mig; thi han vilde ikke, at jeg skulde gaae, førend jeg havde faaet Frokost.

Jesper. Var han da denne Gang saa skikkelig?

Arv. Det er et godt Stykke Karl.

Jesper. Hvad fik du da til Frokost?

Arv. Han tracterede mig paa den store Viis med varmt Vand, men foruden Sukker.

Jesper. Foruden Sukker? det maatte Pokker drikke.

Arv. Det var dog ikke ganske reent Vand; thi det havde en saltagtig Smag; med eet Ord at sige, Hr. Foged! han slog en Natpotte over mit Hoved; see her engang, hvorledes min Kiole er tilredet!

Jesper. Ach, ach! er det mueligt! Fik du da ingen Penge?

Arv. Han sagde, at der er ingen Penge udi Kassen, og at jeg denne Gang maatte lade mig nøie med de Varer, som jeg havde faaet.

Jesper. Hvad Varer fik du da?

Arv. Jeg har jo sagt, hvad Varer jeg fik, nemlig varmt Vand med tre Bogstaver.

Jesper. Han skal skaffe Penge, om han blev gal; veedstu ikke, hvad som er hændet paa Gaarden, siden du gik bort?

Arv. Hvad? er nu noget Nyt igien?

Jesper. Du var ikke saa snart gaaen bort, førend vi fik Exeqverere paa Halsen for Skatterne.

Arv. Hillemænd! den ene Ulykke er større end den anden.

Jesper. Derfor maatte jeg strax begive mig hid, for at anholde om Penge hos Monsieur Leander. Bank kun paa Porten, Arv!

Arv. Jeg skiøtter hverken om at banke eller at blive banket; Fogden maa selv banke. Jeg fik min Frokost; nu faaer vi at see, hvorledes I blir tracteret.

Fogden banker paa.

Sc. 4.

Henrich. Jesper. Arv.

Henrich kommer ind. Hvad er her for Allarm? Er det Maneer at banke saa stærkt paa fornemme Dørre?

Jesper. Niels Caporal med fire Musketerer, som ere skikkede paa Gaarden udi Execution, lade formelde deres Respect, og derhos tienstlig vide, at hvis de ikke faaer Penge, saa.....

Henrich. Fogden kan takke dem for deres Hilsen og formelde dem Monsieur Leanders og min Respect igien. Det er ellers en Sag, som gaaer Jer an, og kommer os ikke ved.

Jesper. Kommer det Jer ikke ved, som Hr. Jeronimus har betroet alting udi hans Fraværelse?

Henrich. Hør Hr. Foged! Kiender I ikke Jøden Ephraim?

Jesper. Jo jeg kiender ham nok. Men hvad.....

Henrich. Den samme har vi dagligen paa Halsen; thi han har crediteret Monsieur Leander en stor Sum Penge, som han kræver. Han lader ogsaa formelde sin Respect til Fogden og til alle Gaardens andre Creatur smaa og store, og derhos lader tienstlig vide, at hvis han ingen Penge faaer....

Jesper. Gid du faae en Ulykke, din Spottefugl! Hvad har jeg med Jer Gield at bestille? Jeg har jo i mit sidste Regnskab viset, at der er ikke en Skilling udi Gaardens Kasse.

Henrich. Efter mit sidste Regnskab findes, at der ei heller er en Skilling udi Husets Cassa.

Jesper. Hvortil har I da anvendt saa mange Penge?

Henrich. Det behøves ikke at giøre Jer Regnskab derfore; dog for at stille Jer Curiositet, saa skal jeg oplæse for Jer sidste Maaneds Udgifter: Den første Januarii foræret Jomfrue Helene en Adrienne, som kostede halvfierdsindstyve Rixdaler.....

Jesper. Ha, ha! den første Udgift er god nok; men Hr. Jeronimus vil nok ved sin Hiemkomst giøre en Streg derover.

Henrich. Ei Snak! Vi kan belægge Udgiften med Kræmmerens og Skræderens Qvitteringer.

Jesper. Derom tvivles ikke, men.....

Henrich. Den fiette Ejusdem forærede jeg paa min Herres Behag til lille Ellen, som I veed, at jeg holder noget af, en Smække, som kostede sex Rixdaler tre Mark.

Jesper. Derpaa er intet at sige. Du kan vel ogsaa belægge den Udgift med Kræmmerens Qvittering?

Henrich. Ja hvad andet? det var ogsaa det ringeste, som jeg kunde til Nytaar give den stakkels Pige for et heelt Aars Tieneste.

Jesper. Det er sandt nok. Nu videre.

Henrich. Den trettende Ejusdem prænumereret til bemeldte lille Ellen for tilkommende Aars smaa Villigheder, som hun har forbundet sig til, tre Specie-Ducater.

Jesper. Og det for et heelt Aars Villigheder? Det er, min Troe, ganske billigt.

Henrich. Ja den stakkels Pige er meget billig, det var Synd at sige hende andet paa.

Jesper. Videre, videre!

Henrich. Den een og tyvende Ejusdem kiøbt to Anker Rhins-Viin, som min Herre Leander, tilligemed Monsieur Octavius og andre gode Venner, fortærede Dagen derefter udi vort Huus. Det var en Viin, som vi ikke bleve bedragne med; thi den var puur og smagede af Druerne.

Jesper. Naar den smagede af Druerne, saa er derpaa intet at sige. Videre, videre!

Henrich. Den fire og tyvende Ejusdem foræret til ovenmeldte Jomfrue Helene en rød Fløiels-Kaabe, som kostede sex og tredive Rixdaler, og til hendes Kammer-Pige Nille, som Monsieur Leander udi Jomfruens Fraværelse har een og anden Tieneste af, et Par broderede Tøfler, som hun skulde slide paa Herrens Sundhed.

Jesper. Det er alt nok, Henrich! mine Udgifter ere ikke nær saa store. Den tredivte Ejusdem kiøbte jeg denne Stok, som jeg vil skye Herr Jeronimus, at han ved sin Ankomst kan slide den paa din Sundhed.

Arv. Det var Synd at han skulde slippe saa let, Hr. Foged!

Henrich. Hør, du Hvidløgsfresser! Jeg begierer ikke din Ryg til Laans; hvad jeg giør, skal min egen Ryg forsvare. Du vil vel have mere Frokost?

Arv. Du gir Frokost, som du er Mand til.

Sc. 5.

Ephraim. Personerne af forrige Scene.

Ephraim. Man muß længe löpen, ehr man hier fine Penge kriegen.

Henrich. Nu har Fanden ført os denne Jøde paa Halsen igien.

Ephraim. Konnte ick nur den Herren selbst i Tale kriegen, denn mit den Slyngel Henrich vil ik nit haben at bestillen.

Jesper. Jeg mærker nok, Henrich, at han kiender dig.

Henrich. Og J kan ogsaa heraf mærke, at der kan ingen Penge være at vente for Jer; thi at have en Jøde til Creditor, er værre end ti Caporaler.

Ephraim. Men der seer ik Henrich.

Henrich. God Morgen, Mester Ephraim! hvad er hans Forlangende?

Ephraim. Spürsmahl, hvad mit Forlangende er!

Henrich. J kan giøre en Hob Allarm for lumpen fem hundrede Rixdaler.

Arv *forsende sig.* Fem hundrede Rixdaler! Han lar sig nok ikke affspise med saadan Frokost, som jeg fik.

Ephraim. Fünf hundred Rixdaler finder man nicht paa Gaden; das ist keen Pakketel, mein gute Henrich!

Henrich. Jeg veed jo, at en ærlig Mand kan have nogen Credit et Par Dage.

Ephraim. En Par Dagen, segg ju; ik kenne ju Par Dagen. Ick swær durch unser heiligen Talmud, daß vier.....

Arv. Talmud, er det Jødernes Gud, Herr Foged?

Jesper. Det maa vel saa være.

Henrich. Hør Ephraim! her staaer ogsaa Folk, som skal have Penge. Nu er det Spørsmaal, hvem man først skal betale, enten Christne Mennesker, eller en Jøde, som har forraad vor Herre?

Ephraim. Du har forraad og taglik forraader din Herre, det weet ick.

Sc. 6.

Leander. Octavius. Personerne af forrige Scene.

Leander *løbende efter Octavius med en Bouteille i Haanden.* Ei bi dog, Monfrere! Du maa endnu have et Glas førend du gaaer.

Octavius. Det er nok denne Gang; giem noget til i Eftermiddag.

Leander. Vi skal nok faae Raad til mere i Eftermiddag.

Octavius. Nu har jeg mere Lyst til at dandse end at drikke. Jeg var tilfreds at vi hadde vore Fruentimmer her, saa skulde jeg lystig svinge dem om.

Leander. Henrich! der har du Bouteillen; skienk et Glas i for Monfrere Octavius.

Henrich skienker og drikker selv først ud paa Sundhed, skienker siden for Octavius.

Leander. Men hvad vil alle disse Folk her?

Ephraim. Min Herr weet nok, hvat ik will: ik har slidt et Par Skuen nun hier omsonst to lopen.

Leander. Det er jo ikke hele Verden, et Par Skoe. Men hvad vil J andre her?

Henrich. Det er Folk fra Gaarden. Jeg troer, de har sat Jøden Stævne, for at plage os alle paa eengang.

Leander. Skienk nok et Glas for Ephraim.

Ephraim. Ick bedanke mich, Herr! Ick bedanke mich; ick bin nicht hier kommen um zu drinchen.

Leander. Vil J ikke have Viin, saa maa J have noget andet.

Ephraim. Freylig noget andet, nemlig fünf hundred Rixdaler.

Jesper. Og jeg er kommen for at lade Herren vide, at vi har Execution.

Leander. Ikke andet, Jesper!

Jesper. Mig synes, at det er alt nok.

Henrich. J seer jo, at Herren nu har andet i Hovedet, end at høre paa Jer Snak.

Jesper. Jeg seer, at J alle har Viin i Hovedet; men hvis vi ikke faaer Penge, saa vil det see galt ud.

Leander. Ei Jesper! J skal ikke lægge Bagateller paa Hiertet; frisk Mod er en halv Tæring. Spiller op en lystig Polsk-Dands derinde, J Herrer Musicanter! Vi maae lade Fiolen sørge.

Han tager Fogden op til Dands, Octavius tager Arv, og Henrich Ephraim, og dandser lystig om med dem. Henrich spænder Ephraim for Rumpen, naar han ei vil fort; han raaber; Ach waj! Ach waj!

Leander. Seer J nu vel, Børnlille! gik det ikke godt? Hvad vinder J ved at sørge og klynke?

Jesper. Ach Herre! jeg kan ikke være her i Tieneste længer.

Leander. Hvi saa?

Jesper. Jeg er færdig at døe af Sorg.

Arv. Man kan kiøbe mit Liv for en Skilling.

Ephraim. Ach wai mir! Ach wai mir!

Leander. Nu kommer den forbandede Melancholie igien. Spiller nok op et an-

det Stykke, som er mere lystigt, og som kan have bedre Virkning.

De dandse igien paa samme Maade, og omsider dandser ud af Theatro, saa at Leander og Henrich kommer allene tilbage.

Sc. 7.

Leander. Henrich.

Leander. Henrich! hvad Udfald mener du dog dette vil faae, naar min Faer kommer engang hiem og han faaer Ende paa sin Proces derude?

Henrich. Ende paa sin Proces? Det vil vare længe, om jeg ellers ret kiender de tydske Processer.

Leander. Det kan dog ikke vare evindelig.

Henrich. Jo vist, alle Processer i Tydskland ere evige.

Leander. Men, Henrich! jeg falder undertiden udi Tanker, som plager mig; Jeg forestiller mig mit forrige Levnet, og ligner det med det nuværende. Jeg holdtes for min Faders Bortreise for en af de skikkeligste og sædeligste Personer her i Staden. Nu derimod anseer man mig som Exempel paa Liderlighed.

Henrich. Det er gaaet mig ikke et Haar bedre, Herre: den ene af os har intet at bebreide den anden.

Leander. Det er forunderligt, hvorledes et Menneske i kort Tid kan blive sig selv saa uliig.

Henrich. Vil Herren blive ved at philosophere, saa gaaer jeg min Vei.

Leander. Det giør vel ingen Gode at philosophere; thi saasnart jeg seer Octavius med hans Fruentimmer, saa haver Philosophien strax Ende: men hvordan mener du vel, at det vil gaae os, naar min Fader kommer hiem?

Henrich. Hvordan det vil gaae Herren, kan jeg ikke sige: Jeg og min Ryg vil faae en Ulykke: den har jeg og lavet mig paa.

Leander. En Faer har ogsaa stor Magt over sin Søn. Han kan jo giøre mig arveløs.

Henrich. Ei, det kan man nok sætte en Pind for.

Leander. Hvi saa?

Henrich. Herren kan jo altid mage det saa, at der bliver intet at arve.

Leander. Det er sandt nok, og jeg troer, at vi allerede har bragt det saa vidt. Ach ach!

Henrich. Ei, Herre! I opmuntrede nyeligen andre til Lystighed, og nu falder I selv i Staver.

Leander. Disse onde Tanker falde mig ind, som jeg ofte ikke kan hindre; men der seer jeg, at Octavius kommer igien.

Henrich. Og med ham seer jeg, at Philosophien drives paa Dør.

Sc. 8.

Octavius. Leander. Henrich.

Octavius. Veedst du hvad, Monfrere! nu talede jeg en passant med Jomfrue Helene og Lucretia; de lovede begge at ville besøge dig i Eftermiddag.

Leander. De skal være mig meget velkommen. Hør Henrich! du kan bestille Musicanterne at komme hid igien om et Par Timer.

Henrich. Hører Messieus; Monsieur Leander og Doctor Octavius bestiller Jer igien om et Par Timer.

Octavius. Hvorfor kalder du mig Doctor?

Henrich. Jeg kalder den Doctor, som i en Hast kan curere en Syg: thi saasnart Monsieur Octavius kom tilbage, forlod Feberen min Herre.

Octavius. Hvad, har han da havt Anstød af Feber?

Henrich. Ja vist: men nu mærker jeg, at den er ganske cureret. Den Recept, som Monsieur Octavius gav ham, er langt sikkrere mod Feber end China.

Octavius. Jeg forstaaer ikke saadan forblommet Tale.

Henrich. Recepten bestaaer udi en Tinctur, og fører saadan Titel: Recipe en halv Dracm. af Jomfrue Helena og en lige Qvantitet af Jomfrue Lucretia: bland dem vel sammen udi god Rhinsk-Viin, drik deraf et godt Spids-Glas, og tag derpaa en god Motion, som allerbedst kan giøres udi en Dands.

Octavius. Ha ha ha! Nu forstaaer jeg, hvad du vil sige.

Leander. Han har Ret. Det er ogsaa den kraftigste Recept for Sindets Feber: der kommer nogle smaa Beængstelser over mig iblandt, naar jeg tænker paa min Huusholdning og paa min Faders Hiemkomst.

Octavius. Hvem siger, at du skal tænke paa saadant? Saasnart saadanne Tanker falder mig ind, driver jeg dem strax paa Dør for at give Plads til andre Tanker, som forfriske Sindet.

Leander. Monfrere er ikke udi den Tilstand som jeg: du haver store Midler, og saasom du ingen Forældre har, saa har du ingen at giøre Regnskab for din Opførsel. Men jeg.....

Octavius. Men jeg..... men jeg..... Jeg vil ikke høre det Men.

Henrich. Monsieur Octavius har Ret; man skulde jo tænke, at Monsieur Leander var en Mennisk.

Leander. Vi vil ikke tale mere derom; lader os gaae ind, Monfrere! Du er saa god at spise med mig til Middag, og at blive indtil vore Jomfruer kommer.

Octavius. Jeg forsager aldrig et godt Maaltid.

Henrich. Jeg, min Troe, ikke heller. Kommer da kun ind, I gode Herrer!

Act. 2.

Sc. 1.

Henrich.

Nu er Helvede bleven løset, og alle Ulykker har foreenet sig sammen, for at gribe mig an; intet kan nu hielpe mig mere. Om Øvrigheden vilde redde mig, saa kan den ikke. Ach! jeg elendige Mennefke! vil ingen af Jer, I godt Folk, laane mig Jer Ryg kun paa et Par Timers Tid. Dog hvad siger jeg? Een Ryg vil ikke forslaae. Jeg har intet mere nødigt end at kiøbe mig en Strikke, hvormed jeg kan hænge mig selv, for at undgaae en meer piinagtig Død, som jeg har fortient. Hvis nogen vil sælge mig en god Strikke, skal han strax faae rede Penge derfor. Men jeg maa strax kalde paa Monsieur Leander og Octavius, for at forkynde dem den forestaaende Ulykke. Nu sidder de i Spil og Drik op til Ørene; men Lysten vil snart forgaae dem. Hei! kommer herud! jeg har magtpaaliggende Ting at fortælle Jer.

Sc. 2.

Henrich. Leander. Octavius.

begge drukne, før Octavius.

Henrich. Herre!
Leander. Hvad vil du?
Henrich. Jeg og I — —
Leander. Hvad jeg og I? Hvad vil det sige?
Henrich. Vi ere begge om en Hals.
Leander. Hvi saa?
Henrich. Jer Faer er kommen hiem.
Leander. Hvem har sagt dig det?
Henrich. Jeg siger det.
Leander. Har nogen seet ham?
Henrich. Jeg har seet ham med disse mine Øine, og har jeg aldrig havt fælere Syn. Da jeg var ude i Jer Ærinde, blev mig sagt, at han var paa Toldboden. Jeg vilde saadant ikke troe, men strax løb ned til Toldboden, hvor jeg saae ham ganske livagtig i hans Reise-Klæder.

Octavius falder imidlertid drukken paa Gulvet.

Leander. Hvad skal vi nu giøre, Henrich?

Henrich. I skal slet intet giøre, uden at holde Jer inde til videre.

Leander. Vi maae vække Octavius op, han ligger og snorker paa Gulvet. Hei Monfrere; vaag op!

Octavius. Jeg er jo vaagen, hvorfor gir I mig ei at drikke, I fultne Hunde! som lader en ærlig Mand ligge og tørste sig ihiel.

Henrich. I maa heller sige, at drikke sig ihiel.

Octavius. Det er jo bedre at drikke sig ihiel, end at tørste ihiel.

Leander. Herop, Monfrere! min Faer er kommen.

Octavius. Gid det gaae ham vel, den gode Mand!

Leander. Jeg siger dig: her op! min Faer er kommen.

Octavius. Siig ham, at han reiser bort igien; hvad har han her at bestille?

Leander. Ach jeg elendige Mennefke! end om han kommer i det samme..... Slæber ham ind. De slæbe ham ind.

Octavius. Hei, hei! giv mig en Natpotte. Hvis I ikke strax flyer mig en Natpotte, vil jeg holde Jer alle for Natpotter.

Leander. Ach jeg elendige Mennefke!

Henrich. Giv Jer tilfreds! jeg vil see, om jeg kan redde os.

Leander. Ach, ach! Hvorledes kan du redde os?

Henrich. Vil I kun holde Jer Mund og giøre, hvad jeg siger.

Leander. Hvad skal jeg giøre?

Henrich. I skal gaae ind, og med Jer Selskab holde Jer ganske stille, saa at det skal synes, ligesom Huset er ganske tomt. Og hvis den Gamle banker paa Porten, skal ingen svare.

Leander. Det skal efterleves.

Henrich. Saa herind da, og flye mig Hoved-Nøgelen.

Sc. 3.

Henrich. Jeronimus i Reise-Klæder.

Henrich. Nu maa jeg see, om jeg kan tage den gamle Mand ved Næsen.

Jeronimus. Det er mig en Glæde, efter saa lang Fraværelse at see min Fæderne-Stad, og mit Huus og Hiem igien; jeg skal aldrig betroe mit Liv paa Havet meer.

Henrich sagte. Og jeg kan aldrig holde Havet det til Gode, at det tillod dig at komme heel og holden til vor store Fortræd.

Jeronimus. Jeg er viis paa, at jeg bliver min Søn og mine Huus-Folk velkommen.

Henrich sagte. Enhver, som havde bragt os Tidende om din Død, vilde dog være os mere velkommen.

Jeronimus. Men jeg seer, at Porten er tillukt. Hei lukker op!

Han banker.

Henrich. Hvem er det, som vil ind udi vort Huus?

Jeronimus. Der seer jeg jo min Tiener Henrich.

Henrich. Der seer jeg jo min Herre Jeronimus. Ach! jeg glæder mig ved Herrens lykkelige Tilbagekomst. Hvorledes er det med Sundheden, Herre?

Jeronimus. Vel nok. Men hvorledes er det fat med Jer?

Henrich. Hvi saa?

Jeronimus. Det er jo noget selsomt, at alle har forladt Huset, og at der er ingen tilstede, som kan aabne Porten, eller svare, naar man banker derpaa; thi jeg har slaaet saa længe paa Døren, at jeg er bleven øm udi begge mine Been.

Henrich. Har Herren rørt ved Døren?

Jeronimus. Hvorfor skulde jeg ikke røre ved den? Jeg har banket med saadan Magt, at jeg undrer, hvi den ikke er gaaen i Stykker.

Henrich. Men er det dog vist, at Herren har rørt ved Døren?

Jeronimus. Jeg siger dig jo, at jeg ikke allene har rørt, men endogsaa banket paa den.

Henrich. Ach, ach! hvilken Ulykke!

Jeronimus. Hvad Pokker er dette for Koglerie? Hvad vil alt dette sige?

Henrich. Der staaer os en stor Ulykke for.

Jeronimus. Hvi saa? I hvad er det da?

Henrich. Jeg tør ikke tale derom. Det kan jeg allene sige, at en stor Misgierning derved er bedreven.

Jeronimus. En Misgierning at banke paa sin egen Dør!

Henrich. Gak fra Huset, Herre! gak fra Huset og tag Flugten; thi dersom..... men har Herren virkelig rørt ved Porten?

Jeronimus. Jeg troer, at Knegten er reent gal; hvorledes skulde jeg kunne banke paa Døren uden at røre ved den?

Henrich. I har da styrtet os udi en stor Ulykke.

Jeronimus. Hvem har jeg styrtet i Ulykke?

Henrich. Jer selv med Jer hele Familie.

Jeronimus. Gid du faae en Ulykke med din Spaadom!

Henrich. En Misgierning er bedreven, som aldrig kan forsones. Men har Herren virkeligen rørt ved Døren?

Jeronimus. Jeg skal slaae din Hals itu, hvis du oftere kommer med det Spørsmaal, og hvis du ikke strax siger mig, hvorudi den Misgierning bestaaer.

Henrich. Udi syv samfælde Maaneder har ingen sat sin Fod inden dette Huus, og ingen har dristet sig engang at røre ved Porten, ja jeg tør sige, at om Alexander Magnus selv havde været Herre af Huset, han havde slaaet Kors for sig, om nogen havde bedet ham at giøre Forsøg derpaa.

Jeronimus. Siig mig da Aarsagen dertil.

Henrich. Ja jeg tør sige, at ikke Herr Niels selv, som saa ofte har manet Fanden, turde driste sig dertil.

Jeronimus. Gid du faae Pokker med din Alexander Magnus og din Hr. Niels! Det er ikke om dem, jeg spør. Jeg vil kun vide, hvori min Misgierning bestaaer, og hvi ingen udi syv Maaneder har været i Huset.

Henrich. Vi maae først see os om, at ikke nogen kan høre, hvad som bliver talet.

Jeronimus. Her er jo slet ingen, siig derfore kun frit frem.

Henrich. Nu skal jeg fortælle den hele Historie: men jeg maa først tilvisse vide, om Herren virkeligen har rørt ved Porten.

Jeronimus truende med Stokken. Nei nu kan jeg ikke mere. Den Hund staaer her og.....

Henrich. Nu skal jeg da fortælle. Dette Huus er besænget.....

Jeronimus. Med Pest?

Henrich. Ach gid det var kun Pest! Nei, Herre! det er ti Gange værre end Pest. Her er, førend Huset blev solgt, begaaet et Mord, som vi nu føle Virkningen af.

Jeronimus. Hvorledes er det skeet?

Henrich. Et Mord er begaaet her i Huset paa en fremmed Mand, og Gierningen er uden Tvivl bedreven af den, som har solgt Herren Huset.

Jeronimus. Hvad siger du?

Henrich. Og efter at han har plyndret det døde Legeme, har han begravet det hemmelig udi Huset.

Jeronimus. Men hvorledes har I faaet den Historie at vide?

Henrich. Det skal jeg sige: Monsieur Leander havde engang spiset udi Byen; da han kom hiem silde om Aftenen gik vi alle til Sengs, men vi vare neppe komne til Hvile, førend vi hørte Monsieur Leander at skrige himmelhøit.

Jeronimus. Min Søn, siger du?

Henrich. Ja, han hedder jo Leander. Men tie stille og hør videre. Da vi brøde ind udi hans Sovekammer for at høre, hvad som var paa Færde, sagde han, at en Dødning var kommen til ham i Søvne.

Jeronimus. I Søvne, siger du? Ikke andet. Hvilke Narre I maa være tilsammen. Jeg haver saa tidt seet baade dig og andre Spøgelser udi Søvne paa min udenlandske Reise; men saasnart jeg er bleven vaagen, har jeg mærket, at det har været en Drøm.

Henrich. Jeg mærker nok, at Herren har lært at vakle i Troen udenlands. Det er gemeenlig Frugten af de forbandede udenlandske Reiser.

Jeronimus. Jeg er ligesaa orthodox, som jeg altid har været, og den samme Troe, som jeg bragte med mig til Tydskland, bringer jeg med mig tilbage.

Henrich. Troer da Herren endnu Giengangere, Nisser og Underjordiske?

Jeronimus. Ja vist. Ingen ærlig Mand skal sige mig paa, at jeg er vegen en Fodbred fra min gamle rene Troe, men.....

Henrich. Nu kommer det forbandede Men igien; tie nu stil, og hør videre. Den døde Mand sagde til Monsieur Leander: Jeg er en Mand fra Aalborg, som Verten her i Huset har myrdet, for at bemægtige sig mine Penge. Huset er derfor vanhelliget, og ingen ærlig Mand bør boe her: dette lagde vi dog ikke dengang videre paa Hiertet. Men de paafulgte Nætter har været saa forskrækkelige, at jeg ikke kan tænke derpaa, uden Haarene reiser sig paa mit Hoved.

Octavius inden for. Hei! nok et Glas Rhinsk-Viin!

Jeronimus. Hvad er det for Raaben efter Rhinsk-Viin?

Henrich. Gaa til Side, Herre! I kan ikke forundre Jer over, at Fanden vil have Viin; thi han er altid tørstig. Saalænge vi vare i Huset, maatte vi altid sætte en Kande Viin for ham i Gangen, som vi hver Morgen fandt tømmet.

Jeronimus. Og det stedse Rhinsk-Viin?

Henrich. Ja vist. Rhinsk-Viin er hans bedste Drik. Fanden fare i Fanden! han lader sig ikke nøie enten med Øl eller Fransk-Viin, den Karl.

Jeronimus. Ach! min hele Krop skiælver af Forskrækkelse.

Henrich sagte. Nu bevæger disse drukne Mennesker sig derinde igien. Jeg er bange, at de ved deres Uforsigtighed fordærver alting for mig.

Jeronimus. Hvad er det, du taler ved dig selv?

Henrich. Gak fra Døren, Herre! jeg beder Jer ved alt det, som helligt er, gak fra Døren, og tag Flugten.

Jeronimus. Hvorfor flyer du ikke selv?

Henrich. Det ligger ikke Magt paa mig, men Herrens Liv er kostbart, tilmed har jeg i visse Maader giort Fred med Fanden eller Giengangeren.

Jeronimus. Fred med Fanden?

Henrich. Ja Herre! det er med ham, som med de Algierske Sørøvere, hvilke føre Krig med det menneskelige Kiøn i Almindelighed, men holde dog Fred med visse Folk.

Jeronimus. Hør, Henrich!

Henrich. Raab ikke paa mit Navn, Herre! jeg har intet ondt giort, det er ikke jeg, som har banket paa Døren.

Den drukne Octavius skriger høit.

Jeronimus. Ach hør! hvor det Diævelskab skriger igien. Jeg er bange for, at det kommer herud.

Henrich. Fald paa Knæe, Herre! og med sammenfoldede Hænder læs tre Gange Jer Abracadabra.

Jeronimus. Mit Abracadabra! hvad vil det sige?

Henrich. Det er det eneste Middel, hvorved man tvinger Spøgelser. Hillemænd, see hvor det hele Huus ryster! De falde begge paa Knæe, og Jeronimus læser tre Gange Abracadabra. See nu blev det stille igien. Staa nu kun op, og lad os liste os bort. Sagte. Men see! der kommer den forbandede Jøde, og det udi den allerubeleiligste Tid.

Sc. 4.

Ephraim. Henrich. Jeronimus.

Ephraim. Jeg har aldrig havt sulk fordrieslig Jahr als dette Jahr, wo ik kommen, kan ik keen Geld kriegen.

Henrich. Nu seer jeg ingen Redning for mig, thi min hele Machine ligger omkuld.

Ephraim. Aber ingen har handlet so mit mir als dieser skielmske Lakei Henrich, sulchen fortwivlet Skelm hab ich mine Dagen niet getroffen.

Henrich. Jeg mærker at han kiender mig til Punkt og Prikke, jeg maae gaae ham i Møde.

Ephraim. Aber dar seen ich den Skelmen; det er doch et gut Merke, at han kommer mir i Møde. Han har vielleicht Penge til at betale mir.

Henrich. Tak for sidst, Ephraim!

Ephraim. Dat du en Unglück kriege for sidst: doch will ich alles forglemmen, wenn ich mine Penge mit Capital und Ren-

ten kan kriegen. Hør Henrich, kriege ich min Geld?

Henrich. Giv Jer kun tilfreds, Ephraim! og raab ikke saaledes.

Ephraim. Ich will und skal ropen bis.....

Henrich. Giør som jeg siger.

Ephraim. Watt skal ich giøren?

Henrich. Gaae hiem til videre; og kom hid igien om et Par Timer.

Ephraim. Ich will nicht weiter løpen frem und tilbage, ich will lieber hier zween Timer bien.

Henrich. Om to Timer skal I faae Jere Penge. Gaa nu derfor smukt hiem.

Ephraim. Slidder Sladder! ich will niet bortgaaen.

Henrich. Hvad vil I vinde med Jer ublue Raaben? Gaa kun hiem, som jeg siger.

Ephraim. Naar jeg faaer min Capital med Rente, skal ich bortgaaen, ehr nicht, Henrich! ehr nicht.

Henrich. Ehr nicht, ehr nicht! Hvis I vil være uforskammet, laaner vi aldrig Penge af Jer mere; nimmermeer, Ephraim! nimmermeer.

Ephraim. Ich agter nicht at laane euch meer auf sulken Weis.

Jeronimus. Hvad er det før Penge, denne Jøde taler om, og hvad er det for Renter?

Henrich. Holdt Jer vel fra Huset, det ringeste tyve Skridt, Herre! det er mit Raad.

Jeronimus. Svar mig nu til det, som jeg spør, hvad er det for Penge og Renter, som I taler om?

Henrich. See Ephraim! der staaer Leanders Faer. Han skal betale Jer baade Capital og Rente.

Jeronimus. Hvad er det, som du taler om min Søn, og hvad er det, som denne Mand har at fodre?

Henrich. Ach Herre! kast disse Penge i Næsen paa denne Slyngel.

Jeronimus. Kast du ham selv Penge i Næsen! hvad er det for Penge?

Henrich. Det er en Bagatelle, som Monsieur Leander er ham skyldig.

Jeronimus. Hvor stor er Summen?

Henrich. Lumpen fem Hundrede Rixdaler.

Jeronimus. Fem Hundrede Rixdaler, er det Bagatelle?

Henrich. Ja hvad andet? Kast ham de Penge i Næsen, saa bliver vi af med ham.

Jeronimus. Kast du ham dem selv i Næsen din Slyngel! hvad mener du....

Ephraim. Er mus kasten oder given udi Næsen eller in Ryggen, saa er det mir glich viel, wenn ich nur mein Geld kriege.

Henrich. Herren seer heraf, hvilke uforskammede Folk disse Jøder ere.

Jeronimus. Jeg spør ikke om, hvad Slags Folk de ere, og hvorledes deres Opførsel er; jeg spør kun om, hvorudi denne Fodring bestaaer.

Henrich. Jeg har jo sagt, at det er lumpen fem Hundrede Rixdaler, som Monsieur Leander er ham skyldig; ei Herre! kast ham disse fem Hundrede Rixdaler i Næsen, og lad ham saa gaae Fanden i Vold.

Jeronimus. Gaa du Fanden i Vold med din Begiering! Skal jeg give ham fem Hundrede Rixdaler?

Henrich. Nei, Herren skal ikke give, men betale ham dem.

Jeronimus. Hvortil ere de Penge anvendte?

Henrich. De ere alle i god Behold, Herre!

Jeronimus. Hvis de ere alle i god Behold, hvorfore betaler I dem da ikke selv?

Henrich. Monsieur Leander har kiøbt et Huus....

Jeronimus. Et Huus, siger du?

Henrich. Ja vist, et Huus.

Jeronimus. Det er artigt nok, at han i min Fraværelse har slaaet sig til Kiøbmandskab.

Henrich. Ja han følger derudi sin Faers Fodspor; han har intet bedre Exempel at følge.

Jeronimus. Hvorfor har han kiøbt det Huus?

Henrich. Er det Spørsmaal? Vil Herren, at vi skal boe i Fælledskab med Giengangere og Diævle?

Jeronimus. Nu mærker jeg Aarsagen til saadant Kiøbmandskab; det er saavidt godt nok, men hvad er det for et Huus?

Henrich. Det er et af de beqvemmeste Huse her i Staden, og han har faaet det for et Røverkiøb.

Jeronimus. Hvad skal det koste?

Henrich. Det skal koste sex Tusinde Rixdaler, og han har betalt fem Hundrede Rixdaler paa Haanden, hvilke Penge han har laant af denne Jøde. Begriber nu Herren Sagen?

Jeronimus. Ja nu begriber jeg den ganske vel, og mærker, at min Søn derudi har handlet fornuftig.

Henrich. Ja hvad andet! Han kunde vel slutte, at hans Faer ikke vilde tage ind udi det berygtede Huus.

Ephraim. Nun ist niet lang von Middag.

Henrich. Expedere ham nu strax, Herre! at vi kan blive af med ham; — hør Ephraim! det er jo fem Hundrede Rixdaler, som I skal have?

Ephraim. Ja weder meer nok minder.

Jeronimus. Hør Ephraim, I skal faae Pengene hos mig, og det i Morgen.

Ephraim. Gut gnadiger Herr! gut gnadiger Herr! Adieus!

Henrich sagte. Af denne Ulykke redede jeg mig ogsaa, skiøndt det er kun Galgenfrist.

Jeronimus. Hvem tilhører Huset nu?

Henrich sagte. Den ene Ulykke kommer paa den anden, og jeg kan ikke saa hastig rede mig ud af alting paa eengang.

Jeronimus. Jeg spør om Eierens Navn.

Henrich sagte. Gid du faae Pokker med dine Spørsmaal! høit. Mandens Navn ligger mig paa Tungen.

Jeronimus. Hvor ligger Huset da?

Henrich sagte. Hvad skal jeg nu i en Hast hitte paa? høit. Huset, Herre! ligger her lige tvert over.

Jeronimus. Det er jo Seigneur Leonards Huus.

Henrich. Ikke nu meer; Kiøbet er alt sluttet, og han har faaet Penge paa Haanden.

Jeronimus. Jeg kiender ikke Huset indentil; men jeg veed, at det er et godt Huus, som altid kan være de Penge værd.

Henrich. Han havde, min Troe, ikke solgt det for den Priis, hvis en uformodende Udgift ikke havde tvunget ham til at sælge det udi en Hast. Han har forbundet sig til Kiøbet; men vi have frie Hænder, saa at hvis Herren ikke vil have det, kan vi komme derfra.

Jeronimus. Nei, nei! Jeg gaaer ikke fra saadant Kiøb.

Henrich. Herren skal ikke kunne troe, hvor megen Umag jeg har havt med at slutte Contracten. Monsieur Leander forsikkrede mig om en Discretion, naar Herren kom tilbage.

Jeronimus. Han kunde jo frit have givet dig noget i min Fraværelse.

Henrich. Om jeg maa tale saa frit, Herre! da kan jeg sige, at han har levet som en Gniere udi Herrens Fraværelse, saa at man ikke uden Møie har kunnet faae en Skilling af ham til fornødne Udgifter.

Jeronimus. Det er mig kiært at høre saadant, skiøndt man maa holde Maade udi alting: Jeg har nok Lyst at besee Huset strax, bank paa Dørren.

Henrich sagte. Atter en ny Ulykke! høit. Jeg saae nyeligen nogle fremmede Fruentimmer at gaae derind; det bliver vel bedst at tøve lidt, indtil de gaae bort.

Jeronimus. Ja nok. Imidlertid vil jeg hen at tale med den Mand, som har solgt mig det befængte Huus.

Henrich. Siig ham kun reent ud, at det er ingen ærlig Mands Gierning, at sælge et Huus, som han vidste at være udi den Tilstand.

Jeronimus. Jeg skal nok toe Hovedet paa ham; bliv du her imidlertid, og giv Agt paa, naar de Fremmede gaaer bort.

Gaaer.

Henrich. Ha ha ha! nu fik jeg ham at løbe med Liimstangen! thi Manden er alt Fanden i Vold hen i Jylland, og har sat sig ned udi Mariager.

Sc. 5.

Henrich. Leonard.

Henrich. Men der seer jeg Monsieur Leonard selv.

Leonard. Min Kone vil endelig, at jeg efter Maaltid skal tage Middags-Søvn, og det skiøtter jeg ikke om, hvorfor jeg stial mig hemmelig ud af Huset. Hun vil nok siden sætte mig til Rette derfore, og jeg maa lave mig paa en Sparlagens Præken i Aften. Jeg vil aldrig raade nogen at gifte sig med en bemiblet Kone; thi hun vil altid føre Herredom.

Henrich. Han har ikke stor Uret derudi. Men jeg maa tale ham til. Hans Tiener, Seigneur Leonard!

Leonard. Tak Henrich!

Henrich. Hvorledes er det med Sundheden, Hr. Leonard?

Leonard. Som du seer, Henrich!

Henrich. Hr. Leonard! Jeg veed, at Han er en ærlig Mand.

Leonard. Jeg takker for de gode Tanker, Du har om mig. Men jeg har ikke nær saa gode Tanker om dig.

Henrich. Hvi saa?

Leonard. Tænk kun efter, hvad Levnet I fører i den gamle Jeronimi Fraværelse.

Henrich. Men nu er vor Herlighed til Ende, og tusinde Ulykker staaer os før. Thi Hr. Jeronimus er kommen hiem.

Leonard. Er han kommen hiem, saa vil jeg ikke laane dig min Ryg.

Henrich. Ach Hr. Leonard! Jeg beder med grædende Taare, at, naar Han taler med Hr. Jeronimus, at han ikke røber os.

Leonard. Jeg har kun sielden talet med Hr. Jeronimus, skiøndt han har været min Gienboe; og hvis jeg af en Hændelse taler med ham, skal jeg ikke melde et Ord om Jer Forhold; thi hvad kan dette nytte mig?

Henrich kyssende hans Haand. Jeg takker hiertelig.

Leonard. Men har Hr. Jeronimus endnu intet hørt om Eders Forhold?

Henrich. Aldeles intet! thi han er saa mild, som et Lam. Han skikkede mig ellers hid, for at bede Seigneur Leonard om Frihed at besee hans Huus.

Leonard. Besee mit Huus? Mit Huus er ikke tilfals.

Henrich. Det veed vi nok; men han har i Sinde at opsætte en ny Bygning efter den Model, som dette Huus haver; thi ham er sagt, at Seigneur Leonards Huus er vel indrettet.

Leonard. Mit Huus er saa godt og beqvemt, som nogen ærlig Mand vil beboe. Det er ellers underligt, at den gamle Mand nu vil foretage sig Bygninger.

Henrich. Han giør det for sin Søns Skyld, som med det første skal giftes.

Leonard. Med hvem?

Henrich. Det er med et Fruentimmer.

Leonard. Jeg kan vel slutte, at det er ikke med en Mandsperson.

Henrich. Det er mig forbudet at nævne Bruden; nok er det, at han skal giftes, og, saasom hans tilkommende Bruud er heel curieuse, saa maa man være bered paa et vel indrettet Huus, og saadant som Hr. Leonards; thi der siges, at her skal være meget kiøligt om Sommeren, efterdi Solen staaer paa ingen Værelser.

Leonard. Det er sandt nok.

Henrich. Derfore har Hr. Jeronimus Lyst til at see Indretningen.

Leonard. Det skal staae ham frit for.

Henrich. Men der seer jeg, han kommer. Bliv kun her lidt staaende, indtil jeg siger, at jeg har meldet ham an.

Sc. 6.

Henrich. Jeronimus. Leonard.

Henrich. Velkommen tilbage, Herre! hvad sagde Manden som har solgt Huset? Han vilde vel undskylde sig med Uvidenhed.

Jeronimus. Jeg fik ham ikke i Tale; thi han boer her ikke mere. Han boer nu Fanden i Vold, hen udi Mariager i Jylland.

Henrich. Herren maa da skrive ham til, og true ham med Proces.

Jeronimus. Hvad vinder man dermed?

Henrich. Han kan dømmes til at forflytte Giengangere herfra til Mariager eller Thisted, hvor han nu boer.

Jeronimus. Hvilken Snak! at føre Fanden i Smakken over Belte.

Henrich. Det er ikke den første Gang, at Fanden har været med udi Smakken.

Jeronimus. Ei holdt op med at harcellere, og sig mig, om du har taelt med Hr. Leonard.

Henrich. Ja vist, Herren skal være ham hiertelig velkommen. De Fremmede ere alt borte; og der staaer han selv for at tage mod os.

Leonard. Velkommen tilbage igien, Hr. Jeronimus!

Jeronimus. Jeg takker skyldigst.

Leonard. Henrich siger mig, at Herr Jeronimus forlanger at besee dette Huus.

Jeronimus. Ja det ønskede jeg gierne, hvis det var Ham beleiligt.

Leonard. Det er mig til ingen Incommodation. Han kan besee det overalt, og det med samme Frihed, som det kunde være hans eget.

Jeronimus til Henrich. Hvad vil det sige: Ligesom det kunde være mit eget! da dog Kiøbet er sluttet?

Henrich til Jeronimus. Ek, lad ham kun snakke, hvad han vil. Han fortryder nok paa Kiøbet, men nu er det for silde. Kan ikke Herren see, hvilket fortrædeligt Ansigt, han har.

Jeronimus. Ja jeg seer det.

Henrich. Derfor er det bedst, at Herren holder sig fra at tale om Kiøbet saa vidt som mueligt.

Jeronimus. Jeg begriber det altsammen, og du har giort vel at erindre mig derom.

Leonard. Hr. Jeronimus maa nu see sig allevegne om.

Jeronimus. Det vil jeg og giøre.

Henrich. See kun, Herre! paa denne Forstue; er den ikke net?

Jeronimus. Vist, den er meget vel indrettet.

Henrich. Giv kun Agt paa Dørrene.

Jeronimus. De ere ret smukke.

Henrich. Kan vel nogen Laas være trofastere, end disse Laas?

Leonard. Jeg sælger ikke et eneste af disse Laas ringere end ti Rixdaler.

Jeronimus til Henrich. Hvad vil han sige dermed?

Henrich. Tie kun stille. Kiøbet ligger ham paa Hiertet; Efter Kiøbe-Contracten hører os til, alt hvad som er nagelfast.

Jeronimus. Kakkelovnene høre jo ogsaa til Huset, Hr. Leonard?

Leonard til Henrich. Hvad vil det Spørsmaal sige, om Kakkelovnene høre til Huset?

Henrich til Leonard. Det skal jeg sige Hr. Leonard! udi Lybek, hvor min Herre saa længe har opholdt sig, ere alle Husets Kakkelovne til Leie.

Leonard. Ja saa er det en Lybsk Talemaade.

Jeronimus. Bielkerne ere jo alle af Ege-Tømmer?

Leonard. Ja vist, og jeg vil raade Ham, intet andet Tømmer at bruge til sit Huus.

Jeronimus til Henrich. Jeg begriber ikke, hvad han vil sige dermed.

Henrich til Jeronimus. Han kan ikke faae dette Kiøb af sit Hoved, og derfore, saa tidt man rører om den Materie, taler han hen i Taaget.

Jeronimus til Henrich. Det skulde den gode Mand have betænkt, førend han solgte Huset.

Henrich. See Herre! hvilke Vindues-Karme!

Jeronimus. Hvor hastig tænker min Herre nu at rydde Værelserne?

Leonard til Henrich. Hvad vil det sige, at rydde Værelserne? det er vel ogsaa en Lybsk Talemaade?

Henrich til Leonard. Vist, Hr. Leonard! Meningen er, hvorlænge Hr. Leonard bier førend han flytter i Husets Sommer-Værelser.

Leonard. Ja nu forstaaer jeg. Somme Aar flytter vi før, og somme efter Paaske.

Jeronimus. Nu taler han hen i Taaget igien!

Henrich. Det er, som jeg har sagt. See! nu tar han derpaa en Priis Tobak, for at fordrive Dunsterne.

Jeronimus. Ha, ha, ha!

Leonard. Hvad leer Hr. Jeronimus af?

Jeronimus. Intet, Hr. Leonard!

Leonard. Der maaskee kan være noget, som staaer ham ikke an.

Henrich. Jeg kan nok slutte, hvad Hr. Jeronimus leer af. Det er uden Tvivl denne Kamin, som staaer næst ved Kakkeloven.

Leonard. Den er sat med vel overlagt Raad.

Jeronimus. Men jeg vil dog ikke have den der staaende.

Leonard til Henrich. Hvad vil det sige, Henrich? Vil han rive en Kamin ned udi et fremmed Huus?

Henrich til Leonard. Jeg har sagt Ham, Hr. Leonard! at det er lutter Lybske Talemaader; Meningen er, at han ikke vil have saadan Kamin udi det nye Huus, som skal bygges. Udi Lybek strækker man alting for meget ud, saaledes: hvad som der kaldes een Mark, er her to Mark.....

Leonard. Ha, ha, ha!

Jeronimus. Hvad leer Hr. Leonard af?

Leonard. Intet, Hr. Jeronimus!

Jeronimus. Jeg seer, at Huset ellers er godt overalt. Jeg troer dog ikke, at han fortryder paa Kiøbet.

Leonard. Nei aldeles ikke, thi jeg har aldrig anvendt Penge bedre, thi jeg vil sige, at hvis.....

Jeronimus til Henrich. Nu taler han hen i Taaget igien! Vil Hr. Leonard ikke smage min Tobak? den kaldes i Lybek Cotillon.

Leonard. Jeg takker. Hillemænd! den nyser jeg stærkt efter.

Jeronimus. Profit! Hr. Leonard! Jeg vilde nok ogsaa see mig lidt om udi Baggaarden.

Henrich. Ja da maa Herren tage sig vare for Porthunden; der er ellers ikke meget at see.

Jeronimus. Saa maa det da blive derved. Adieu, Hr. Leonard! Forlad mig, om jeg har incommoderet Ham.

Leonard. Alt forladt!

Han gaaer ind.

Sc. 7.

Jeronimus. Henrich.

Jeronimus. Ha, ha, ha! Jeg kan ikke bare mig for Latter, naar jeg tænker paa denne Mands underlige Tale.

Henrich. Andre har ogsaa mærket, at, saa tidt nogen taler om dette Kiøbmandskab, saa er han ligesom fra sig selv.

Jeronimus. Enhver maa derfore betænke sig, førend han slutter Kiøb. Men hvad siger hans Kone dertil?

Henrich. Hun blev saa forbistret, da hun hørte Kiøbet, at hun udi en heel Uge derefter ikke vilde søge Seng med ham. Det er og af den Aarsag, at hun ikke vilde lade sig see. Men synes Herren ikke, at vi har giort godt Kiøbmandskab?

Jeronimus. Jeg er ganske fornøiet dermed.

Henrich. Synes Herren, at vi har kiøbt for dyrt?

Jeronimus. Det er et Røverkiøb, Henrich!

Henrich. Saa er Herren da ganske fornøiet?

Jeronimus. Ja ganske fornøiet. Og er det ikke en liden Trøst for mig i denne Ulykke.

Henrich. Hvilken Ulykke?

Jeronimus. Udi denne Ulykke, at mit gamle Huus er bleven befænget med Dievelskab.

Henrich. Men, med Permission! Jeg maa spørge Herren end een Gang for alle, om Han virkelig rørte ved Døren?

Jeronimus. Jeg har jo sagt det over ti Gange; hold derfor inde med saadanne Spørsmaal.

Henrich. Saa vil jeg da ei tale mere om det gamle Huus, men allene om det nye; hvor herlig er ikke den Forstue, Herre!

Jeronimus. Det er en prægtig Forstue.

Henrich. Monsieur Leander og jeg har maalet alle Gange, og talt alle Trapper i Huset. Det ene svarer overalt til det andet.

Jeronimus. Om En vilde give mig ti tusind Rigsdaler igien for Huset, saa tog jeg ikke imod dem.

Henrich. Ikke for tyve Tusind engang.

Jeronimus. Det var for meget, Henrich!

Henrich. Herren regner maaskee paa Lybsk; hvis saa er, saa blev det for meget.

Jeronimus. Nei jeg regner efter Dansk Maade sex Mark paa en Rixdaler. Jeg tillader, min Troe, ikke, at Huset bliver solgt en Skilling ringere.

Henrich. Jeg giver, min Troe, ikke mit Samtykke til, at det maa sælges.

Jeronimus. Hvi dit Samtykke?

Henrich. Thi det var efter mit Raad, at dette Kiøb skedte, og det var efter mit Raad, at vi toge de fem hundrede Rixdaler op hos Ephraim, som vi betalede paa Haanden.

Jeronimus. Nu rester allene at betale fem tusinde fem hundrede Rixdaler.

Henrich. Hverken meer eller mindre.

Jeronimus. Jeg agter at betale ham den hele Sum i Dag; thi jeg har bragt to tusind Ducater med mig fra Lybek.

Henrich. Vil Herren levere dem til mig, saa skal jeg bringe Qvittering tilbage.

Jeronimus. Det er nok sikkerst, at jeg leverer ham dem selv.

Henrich. Jeg mærker nok, at Herren har ingen Troe til mig.

Jeronimus. Det er just ikke Mistroe, Henrich! men.....

Henrich. Hvor vil Herren nu være imidlertid?

Jeronimus. Nu vil jeg ned til Toldboden, for at hente Pengene.

Henrich. Kan jeg ikke bære dem? det er jo for tung Byrde for Herren.

Jeronimus. Ei Snak! hvad Byrde udi to tusind Ducater? Bliv du kun her, til jeg kommer tilbage.

Sc. 8.

Henrich allene.

Den gamle Skielm vilde ikke troe mig. Jeg maa narre ham lidt meer. Jeg maa attrapere ham de to tusinde Ducater, naar han kommer tilbage. Dermed kan Monsieur Leander betale al sin Gield. Hvad Middel skal jeg nu bruge dertil? Jeg vil agere Giengangere, og jage saadan Skræk ind udi ham, at han, for at redde Livet, skal levere mig Guldbørsen. Det skal, min Troe, gaae rigtig an. Men hvad vil Udfaldet blive paa alt dette? Jeg kan jo derved redde mig selv fra Galgen, som jeg ved alle disse Skielmstykker har fortient. Jeg kan jo betinge mig Pardon, ved at skaffe ham Guldbørsen tilbage. Det gaaer rigtig an. Jeg er alt lykkelig kommen i Havnen. Jeg kaster Anker, og slaaer mit Sind til Rolighed. Nu maa jeg først see til at skaffe det drukne Selskab af Huset.

Act. 3.

Sc. 1.

Jeronimus. Henrich, som Spøgelse.

Jeronimus. Nu kan jeg strax betale min Gield paa eengang; og er jeg glad ved at blive paa en god Maade skilt ved disse Penge. Jeg vandt dem vel med min Proces i Lybek, det er sandt; men jeg vandt dem ved at smøre Dommere og Advocater; hvorfore det er mig ikke ukiært at anvende dem til saadan Udgift; thi jeg kan ikke negte, at saa tidt jeg seer paa disse Penge, saa rører Samvittigheden sig udi mig.

Henrich kommer ud af Huset som Spøgelse, og i en Machine, som gior sig høi. Est du der, som nyeligen forstyrrede min Roe, ved at banke paa Døren?

Jeronimus paa Knæe. Abracadabra, Abracadabra, Abracadabra.

Henrich. Din Abracadabra vil ikke hielpe dig denne Gang.

Jeronimus. Abracadabra..

Henrich. Det hielper ikke, hvad du læser. Du maa strax vandre med mig til de mørke Boliger med din uretfærdige Mammon.

Jeronimus. Ach! spar mit Liv, naadige Hr. Gienganger!

Henrich. Du slipper ikke med Livet, her vil meer til.

Jeronimus. Ach! lad mig dog leve lidt for at giøre Poenitentse.

Henrich. Da maatte jeg være en Nar. Nei vi Aander lade ikke saadant Bytte gaae os af Hænder.

Jeronimus. Ach Hr. Lucifer! betænk dog, at.....

Henrich. Fort! siger jeg; ingen videre Snak.

Jeronimus. Ach Hr. Lucifer! jeg vil gierne opoffre Pengene, hvis min Person maa spares.

Henrich. Det er mig ikke saa meget om de uretfærdige to tusinde Ducater at giøre, som at straffe dine Misgierninger.

Jeronimus. Ach hav dog Raade for mig, og skil mig ved Pengene, at de kan komme til deres rette Mand, som de ved Uret ere afvundne.

Henrich. Ingen Snak! Jeg vil have baade Personen og Pengene.

Jeronimus. Abracadabra, Abracadabra...

Henrich. Jeg vil dog denne Gang for din dydige Søns Skyld spare din Person; og du skal have Fred herefter.

Han taer Pengene og gaaer bort brølende.

Sc. 2.

Jeronimus allene.

Ach udi en ulykkalig Tid giorde jeg denne Lybske Reise. Ach jeg kan ikke meer; dog maa jeg takke Himmelen, at jeg slap saa let, og naar jeg tænker mig om, maa jeg være glad ved, at jeg er skilt ved de uretfærdige Penge, hvorom jeg hørte, at Giengangeren vidste Besked, saa at han ogsaa kunde sige Summen netop; jeg giør bedst at tie med denne Hændelse, thi jeg beskiæmmer mig kun selv ved at give den tilkiende. Men hvad mon den Lakei vil, som gaaer lige til Huset?

Sc. 3.

En Lakei. Jeronimus.

Lakeien *banker paa Leanders Dør.* Luk op! hvor længe skal jeg banke paa Porten?

Jeronimus. Hør ung Karl! hvad Pokker har I her at bestille?

Lakeien. I seer jo, at jeg vil ind i Huset. Hei Henrich, luk op!

Jeronimus. Er I kied af Jert Liv, Kammerad! rider Fanden Jer?

Lakeien. Jeg troer snarere, at Fanden rider Jer. Vil I forbyde mig at tale med min Herre?

Jeronimus. Hvem er Jer Herre?

Lakeien. Min Herre er Octavius, som spiser her i Dag.

Jeronimus Spiser Jer Herre her i Dag? I er ikke rigtig i Hovedet, ung Karl!

Lakeien. Jeg troer heller, at I har en Skrue løs i Hovedet, gammel Mand! Hei Henrich, luk op!

Jeronimus. Gaa fra Døren, med mindre I vil geraade i yderste Ulykke.

Lakeien. Jeg vil snarere geraade i Ulykke, hvis jeg forsømmer min Herres Ærinde.

Jeronimus. Hvem er Jer Herre?

Lakeien. Jeg har jo sagt, at han hedder Octavius. Han spiser her i Dag med Jomfrue Helene og Lucretia.

Jeronimus. Og jeg siger Jer, at Huset er ganske tomt.

Lakeien. Er Huset tomt?

Jeronimus. Udi syv samfælde Maaneder har her ikke en Siæl været.

Lakeien. Og jeg kan sige, at jeg udi syv samfælde Maaneder ikke har seet en saa forstyrret Mand, som I er. Mon jeg ikke selv har ført min Herre hid i Dag? Jeg er gal, som staaer og spilder Tiden her med Snak. Hei Henrich! luk op i Pokkers Skind!

Jeronimus. I er kied af Jert Liv, ung Karl! gaa fra Døren, og læs Jert Abracadabra i Tide; mig undrer, at Fanden ikke allerede har taget denne forvovne Knegt.

Lakeien. Jeg mærker nok, at denne gamle Mand er ikke rigtig i Hovedet; hør min Herre! med Permission: har I været længe gal?

Jeronimus. Hør med Permission: har I været længe gal?

Lakeien. Er det Galskab at gaae i sin Herres Ærende?

Jeronimus. Er det Galskab, at vare et Menneske, som vil styrte sig udi Ulykke?

Lakeien. Hvad Ulykke vil jeg styrte mig udi?

Jeronimus. Veed I ikke, at Huset er tomt, og ingen Siæl har udi syv Maaneder været her.

Lakeien. Det kan jeg sige, og det veed jeg, at her udi de sidste syv Maaneder har været mange lystige Dage hos Monsieur Leander.

Jeronimus. Hvilken Leander?

Lakeien. Leander, Hr. Jeronimi Søn, som i Dag har budet min Herre til Giest med tvende Jomfruer.

Jeronimus. Leander, Jeronimi Søn, siger I?

Lakeien. Ja det siger jeg.

Jeronimus. Hvis Fader er Jeronimus?

Lakeien. Ja saa hedder han; nu er han udi Lybek for at udføre en Proces.

Jeronimus. Det er altsammen rigtigt. Det er og det klogeste, som jeg her har hørt i al Jer Tale. Men at der er Folk i Huset, og at der i Dag holdes Giestebud, det er en gal og forstyrret Snak.

Lakeien. At I negter saadant, det er gal og forstyrret Snak. Hvorfore skulde Huset have været øde udi syv Maaneder?

Jeronimus. Det har staaet øde fra den Tid, det er bleven plaget med Giengangere.

Lakeien. Ha ha ha. Giengangere? Nu hører jeg nok, hvordan det er fat med denne

gamle Mand. Disse Spøgelser og Giengangere ere udi Jert eget Hoved og ikke udi Huset; det maa jeg vide, som nyeligen her har havt min Gang.

Jeronimus. Du maa have havt Fanden, ikke din Gang her i Huset. Thi.....

Lakeien. Jeg har ikke hørt tale om andre Giengangere udi dette Huus, uden om min Herre Octavius, og de Fruentimmer, som han og Leander omgaaes med.

Jeronimus. Alt dette Selskab er udi Jert forstyrrede Hoved, og ikke udi Huset. I har jo selv banket paa Dørren, og mærket, at ingen lukker op. Hvis jeg selv ikke havde seet Spøgelset, saa kunde jeg tænke, at der kunde være nogen Grund udi Jer Tale.

Lakeien. Naar man er syg, min Herre! saa seer man gierne Spøgelser. Men jeg vil ikke staae her længer; det kan og hænde sig, at Selskabet er gaaet et andet Sted hen.

Jeronimus. Ja gaa kun. Hør ung Karl! naar I kommer hiem, saa maa I strax lade Jer aarelade udi Panden.

Lakeien. Det Raad vil jeg give min Herre.

Jeronimus. Og hvis det ikke kan hielpe, maa I tage Rhabarbra ind for at laxere paa.

Lakeien. Alt saadant behøver I bedst selv. Adieu. Gaaer.

Jeronimus. Hvor forstyrret og taabelig end denne Karls Tale var, saa har den dog bragt mit Sind udi Uroelighed. Jeg kunde snart falde paa de Tanker, at..... Men jeg har jo til min Ulykke seet Giengangeren med mine egne Øine, saa jeg ingen Aarsag kan have at tvivle om, at alting jo er rigtigt efter Henrichs Beretning; og hvad skulde bevæge ham eller nogen til at opdigte saadant? Jeg har jo taelt med Jøden, som har forstrakt Penge paa det kiøbte Huus. Jeg har jo ogsaa taelt med Sælgeren Hr. Leonard; Knegten maa derfor enten have været gal eller beskienket. Men der seer jeg Hr. Leonard.

Sc. 4.

Leonard. Jeronimus.

Leonard. Mig syntes, at her var nogen Allarm; dog jeg seer intet; men her staaer jo min Gienboe Hr. Jeronimus; Hans Tiener, Hr. Jeronimus! Tak for sidst. Han seer noget altereret ud. Hvad fattes Ham?

Jeronimus. Jeg har havt nogen Fortræd, siden jeg havde den Ære at tale med Ham. Jeg havde i Sinde at betale Ham nogle flere Penge, men nu faaer jeg at bie, til Han kan faae den hele Sum paa eengang.

Leonard. Hvilke Penge?

Jeronimus. De Penge, som jeg er Ham skyldig.

Leonard. Jeg takker, og tager gierne imod alt det, Han vil give mig.

Jeronimus. Jeg agter ikke at give Ham noget, jeg vil betale min Gield.

Leonard. Hvilken Gield?

Jeronimus. De fem tusind fem hundrede Rixdaler, som staaer til Rest.

Leonard. Som Han er mig skyldig, siger Han?

Jeronimus. Regningen er jo ganske rigtig, naar Han tager fem Hundrede fra sex Tusind, saa bliver der fem Tusind fem Hundrede tilbage.

Leonard. Den Regning er ganske rigtig; men hvad al denne Snak vil sige, begriber jeg ikke, om jeg stod paa mit Hoved.

Jeronimus. Hør, min kiære Naboe! jeg mærker nok, at han fortryder paa Kiøbet. Han skulde have betænkt det tilforn. Nu er det for silde.

Leonard. Gid jeg faae en Ulærd, Hr. Jeronimus! om jeg begriber det allerringeste af alt, hvad Han siger.

Jeronimus. Gid jeg ogsaa faae en Ulærd, om jeg begriber hvi Han stiller sig saa underlig an.

Leonard. Alt dette er mørk og forblommet for mig.

Jeronimus. Jeg vil kræve alle Mennesker til Vidne, om det er en forblommet Tale, naar jeg siger til en Mand, at, naar jeg af sex tusind Rixdaler har givet ham paa Haanden fem hundrede Rixdaler, han da ikke har meer at fodre end fem tusind fem hundrede Rixdaler.

Leonard. Det er sandt nok, Hr. Jeronimus! naar Han siger det til en Mand, som saadant vedkommer. Men at føre saadan Snak med en uvedkommende Person, det er noget selsomt.

Jeronimus. Har Han ikke faaet paa Haanden fem hundrede Rixdaler?

Leonard. Har jeg faaet fem hundrede Rixdaler paa Haanden? Hvilken Snak!

Jeronimus. Jo min Siæl har I faaet dem, nu sver Jeronimus og jeg.

Leonard. Nei min Siæl har jeg ikke faaet dem, nu sver Leonard og jeg.

Jeronimus. Ha, ha! jeg mærker, at Han vil bryde Kiøbet; men her hielper nu ingen Eed; thi jeg kan lægge Ham Hans egen Qvittering for Næsen.

Leonard. Min egen Qvittering.

Jeronimus. Ja Hans egenhændige Qvittering.

Leonard. Siger Han alt dette af Skiemt, Hr. Jeronimus! saa er det for stærkt skiemtet; og taler Han alvorligen, saa mærker

jeg, at Han er kommen til Skade paa Helbreden.

Jeronimus. Spot mig ikke, Hr. Leonard! Han har Synd deraf.

Leonard. Det være langt fra, Hr. Jeronimus! Men dette kan jeg sige, at enhver, som hører denne vor Samtale, kan ikke andet end dømme, at hvis vi taler alvorligen, saa maa en af os være gal; jeg for min Part er, Gud skee Lov! ved god Helbred.

Jeronimus. Og mig fattes slet intet paa Sundheden.

Leonard. Men hvad vil Han da sige med sine fem hundrede Rixdaler, med min egenhændige Qvittering og andet deslige, som er ingen fornuftig Mands Tale?

Jeronimus. Og hvad vil Han sige med at negte alt saadant, som er ingen ærlig Mands Forhold.

Leonard. Jeg faaer vel at negte de Ting, som ikke ere skedte.

Jeronimus. Ikke skedte? Tør Han vel ogsaa negte Kiøbet?

Leonard. Hvilket Kiøb?

Jeronimus. Jeg mærker, Hr. Leonard! at I fortryder paa Kiøbet; men nu er det for silde, og jeg mærker, at det samme har været Aarsag til den forblommede Tale, som Han tilforn førte, da Han sagde sig ikke at ville sælge Laasene ringere end ti Rixdaler Stykket.

Leonard. Maa jeg ikke sætte hvad Priis, jeg vil, paa mine egne Laase?

Jeronimus. Nei Hr. Leonard! Nei! efter Kiøbe-Contracten hører jo mig til, alt, hvad som er nagelfast i Huset.

Leonard. Nei nu bliver det reent galt. Hvad Pokker vil Han sige med sin Kiøbe-Contract og sine nagelfaste Sager? Saa sandt som jeg er en ærlig Mand, saa kan intet saadant komme af en sund Hierne.

Jeronimus. Har Han ikke solgt mig sit Huus?

Leonard. Jeg hverken har solgt, eller tænker at sælge det.

Jeronimus. Men naar jeg viser Ham Hans egenhændige underskrevne Kiøbe-Contract, hvad da?

Leonard. End naar Han aldrig kan bevise noget Kiøb, eller fremvise nogen Kiøbe-Contract, hvad da?

Jeronimus. Kiøbe-Contracten er i min Søns Hænder.

Leonard. Lad Hans Søn komme hid med Contracten.

Jeronimus. Han er nu paa Landet; men skal komme hid i Morgen.

Leonard. Jeg har dog seet ham i Dag her udi Huset.

Jeronimus. I mit Huus? Jeg troer I vrimer, Hr. Leonard! Huset, som bekiendt er, har jo staaet tomt udi syv Maaneder.

Leonard. Ha, ha, ha! Her har jo været Giestebud, Lystighed og Spil den hele Uge igiennem.

Jeronimus. I det besængede Huus?

Leonard. Hverken jeg eller nogen i det hele Naboelav har hørt tale om Hans besængede Huus, tvertimod vi kan vidne, at der har været Lystighed og Spil i Dag.

Jeronimus. Har Han ikke hørt tale om Giengangeren, som jeg selv med Forskrækkelse har seet komme ud af Huset?

Leonard. Ach Hr. Jeronimus! Jeg er bange, at man har spillet Ham et hæsligt Puds, som jeg nu begynder ret at begribe.

Jeronimus. Og jeg begynder at skiælve og bæve over mit hele Legem.

Leonard. Jeg nødes mod min Villie at sige noget til Sagens Oplysning: Hans Søn med Henrich har holdt et farligt Huus udi Hr. Jeronimi Fraværelse. Da de hørte Hans Ankomst, kom Henrich til mig og bad, at jeg ikke vilde røbe dem, hvilket jeg og lovede; derpaa kom han anden Gang, og bad, at det maatte være tilladt at besee mit Huus, saasom Leander skulde giftes, og Hr. Jeronimus vilde lade bygge ham et Huus efter mit Huses Model.

Jeronimus. Jeg er forraad, hvis det er sanden.

Leonard. Alting skal befindes at være som jeg har sagt, og naar saa er, kan Hr. Jeronimus let begribe, hvi jeg har kaldet Huset mit Huus, og andet deslige, som Han forhen ikke har kunnet fatte.

Jeronimus. Jeg er om en Hals, Hr. Leonard! Hvis.....

Leonard. Tvivler Han endnu derom?

Jeronimus. Hvad som endnu foraarsager nogen Tvivlsmaal, er dette, at jeg nyeligen selv har seet Giengangeren komme af mit Huus, hvilken truede mig paa Livet, og skilte mig ved en Guldbørs paa to tusinde Ducater.

Leonard. Jeg vil forsikkre Ham, Hr. Jeronimus! at den Giengangere har ikke været anden end Henrich, og at Pengene er i hans Hænder. Lad os strax gaae ind udi Huset, for at faae fuldkommen Oplysning i Sagen.

Jeronimus. Porten er i Laas. Jeg har endeligen Hoved-Nøgel: men Skræk sidder mig endnu udi Blodet, saa at ikke jeg tør vove mig at gaae derind.

Leonard. Vil Han ikke, saa vil jeg. Flye mig kun Nøgelen, jeg er vis paa at finde Huusholdersken i Huset; thi hun kommer ikke gierne ud. *Han gaaer ind.*

Jeronimus. Ach jeg elendige gamle Mand! jeg er færdig at døe af Sorrig og Forbittrelse; thi jeg seer mig paa eengang baade ødelagt og forhaanet. Alt, hvad som kan opmuntre mig til at leve, er Begierlighed, at hevne mig over den fortvivlede

Henrich, der saa skammelig har spillet med mig.

Leonard. Træd nu kun frit ind, Hr. Jeronimus! saa skal Han strax komme af Drømmen. Han skal i Steden for Gienganger finde dækkede Borde, Viinflasker og musicalske Instrumenter, og høre Huusholderskens Bekiendelse.

De gaae begge ind.

Sc. 5.

Jesper. Arv.

Jesper. Er du viis paa, at den gamle Herre er kommen tilbage?

Arv. Ja det er ganske vist; jeg har hørt det af tre Personer, som eenstemmigen vidnede derom. En af dem sagde ogsaa, at han havde hørt det af Henrich selv.

Jesper. Hvorledes fandt han ham at være tilmode?

Arv. Han sagde, at han saae ud, som han havde, efter Ordsproget, brændt Falster af og vilde flye over til Laaland.

Jesper. Jeg vil ikke laane ham min Ryg.

Arv. Han slipper nok for at blive straffet paa Ryggen. Den murede Galge vil ikke blive ham for god.

Jesper. Jeg er glad ved, at vi ingen Deel har havt udi al den Uheld, som er skeet.

Arv. Jeg iligemaade. Har han givet mig Frokost i Morges, saa skal jeg nu hielpe ham til Aftens-Maaltid. Men der kommer Herren selv med hans Naboe Seigneur Leonard.

Sc. 6.

Jesper. Arv. Jeronimus. Leonard.

Jeronimus. Ach! saadant Forræderie er aldrig tilforn hørt. Nu har jeg Oplysning i den hele Sag, og Huusholdersken vidner, at hun saae selv Henrich at forklæde sig som et Gespenst, uden at kunne begribe, hvad Sigte han dermed havde. Ingen Straf kan være stor nok for saadan Skielm.

Leonard. Jeg vil, min Troe, ikke bede for ham.

Jeronimus. Men der seer jeg mine Folk fra Landet. God Aften, Jesper! hvordan har I holdet Huus i min Fraværelse?

Jesper. Der er kun holdet slet Huus, Herre! men det er ikke min Skyld. Jeg kan giøre Rede og Regnskab for min Huusholdning. Men her i Staden..... Jeg vil ikke sige mere. Herren faaer alting desværre at vide.

Arv grædende. Og nu har vi Execution paa Gaarden for Skatterne, som vi ikke har en Skilling til at betale med; og naar vi kommer til Staden, for at anholde om Penge, driver man kun Spot med os. Jeg skiemmes ved at tale om, hvorledes jeg denne Morgen tidlig blev medhandlet.

Jeronimus. Hvad vederfoer dig da?

Arv. Den Skielmsk Henrich, i Steden for at høre min Ansøgning, slog en Skaal Vand over mit Hoved.

Jeronimus. Vand over dit Hoved, siger du?

Arv. Det var værre end Vand; det var, med Permission at sige, noget andet.

Jesper. Himmelen har sendt Herren hid udi en beleilig Tid; thi hvis Han havde blevet længer borte, havde intet kunnet staae til Redning.

Arv. Vi havde maatt' sætte Bækken for Kirke-Dørren.

Jeronimus. Min kiære Hr. Leonard! hvad synes Ham om alt dette?

Leonard. Jeg haaber, at Han, som en fornuftig Mand, ikke lader sig overvinde af Sorrig.

Jeronimus græder. Ach! hvo kan imodstaae saa mange overfaldende Ulykker!

Leonard. Han vinder dog intet dermed; nu maa Han allene være betænkt paa at oprette de faldne Sager. Men der seer jeg Skielmen komme.

Jeronimus. Og han gaaer endnu med opreist Hoved. Hør Jesper og Arv! gaaer lidt til Side, og henter et godt stærkt Reeb.

Sc. 7.

Henrich. Personerne af forrige Scene.

Henrich. Ha, ha, ha, hi, hi, hi! Jeg kan narre den gamle Mand ligesaa meget som jeg vil.

Jeronimus. Du skal vel ikke narre mig oftere.

Henrich. Jeg fik ham til med foldede Hænder at læse Abracadabra.

Jeronimus. Og jeg skal faae dig til at læse en anden Lectie.

Henrich. Nu maa jeg hitte paa en Invention at fuldføre Comoedien.

Jeronimus. Jeg haaber, at den er allerede fuldført.

Henrich. Det er jo virkelig en Comoedie.

Jeronimus. Men det skal blive en Tragoedie for dig.

Henrich. Men der staaer jo de to gamle Mand. Ach Hr. Jeronimus! Jeg har jo

varet Ham saa ofte ad, at Han ikke skal staae saa nær ved det befængede Huus.

Jeronimus. Jeg er nu ikke mere bange for Fanden, Henrich! Jeg har nu ogsaa giort Fred med ham; ja jeg har giort ham mig saa underdanig, at jeg kan mane ham fra mig og til mig, saa ofte som mig lyster.

Henrich. Hvad vil det sige? Jeg troer her er Ugler i Mosen.

Jeronimus. Kommer herud, I Giengangere! og binder Hænder og Fødder paa denne Skielm.

Jesper og Arv kommer med Rebet.

Henrich *paa Knæe.* Ach Hr. Jeronimus! hvad ondt har jeg giort?

Jeronimus. Binder Hænder og Fødder paa ham.

Han bindes og sættes paa Gulvet.

Henrich. Ach, Hr. Leonard! bed for mig.

Leonard. Jeg hverken vil eller kan hielpe dig.

Henrich. Ach, Hr. Foged! bed for mig.

Jesper. Du har ikke forskyldt, at jeg skulde bede for dig.

Henrich. Ach Arv! bed for mig.

Arv. Hvis min Bøn kan formaae noget, saa vil jeg ydmygst bede Herren, at du maa blive hængt, førend Soel gaaer ned.

Henrich. Ach, ach! jeg mærker, at man ikke meget kan forlade sig paa Patroner i Verden.

Arv. Jeg tiener dig ellers udi alle andre Ting.

Henrich. Ach hvilken haard og utaknemmelig Medtiener!

Arv. Jeg er jo taknemmelig for den Froekost, du gav mig i Morges.

Jeronimus. Læs nu Abracadabra, din Hund! og see, om det kan hielpe dig.

Henrich. Er da ingen Naade for mig at vente?

Jeronimus. Aldeles ikke! du skal straffes efter dine Misgierninger.

Henrich. Kan jeg ikke frelse mit Liv ved at levere Guldbørsen tilbage?

Jeronimus. Du skal levere Pengene tilbage og siden hænges.

Henrich. Det skal i Evighed ikke skee.

Jeronimus. Jeg skal nok lære dig det.

Henrich. Herren maa pine og plage mig saa meget, som Han vil, saa skal Han ikke faae Pengene paa andre Vilkaar.

Jeronimus. Ha, ha! det skal have gode Veie. Da skal nok synge udi anden Tone, naar Pinebænken kommer.

Henrich. Jeg blæs' af alle Piinseler, og Udfaldet skal vise min Bestandighed.

Jeronimus. Du kalder Stivhed og Haardnakkenhed Bestandighed, men den skal jeg strax svæge.

Henrich. Og jeg skal lave mig paa at imodstaae med Tapperhed alle de Plager, som kan paalægges mig.

Sc. 8.

Octavius. De Forrige.

Octavius. Min Hr. Jeronimus! jeg kommer her først for at giøre min Bekiendelse, dernæst for at stille Ham tilfreds.

Jeronimus. Hvad er vans Bekiendelse?

Octavius. Min Bekiendelse er, at jeg tilligemed Hans Søn Leander ikke har ført os anstændigen op udi Hans Fraværelse.

Jeronimus. Jeg har med Ham intet at bestille, Monsieur Octavius! Han kan drikke, smause, courtisere ligesaa meget, som Han lyster. Han har Penge nok dertil, Han haver ogsaa ingen at giøre Regnskab for sin Opførsel, efterdi Han er sin egen Herre.

Octavius. Betænk, min Herre, at vi ere unge Mennesker.

Jeronimus. Jeg siger, at jeg har med Ham intet at bestille, men allene med den anden, der ved sit uskikkelige Forhold saa har ødelagt mig.

Leonard. Hvor er Leander?

Octavius. Han staaer her uden for, og tør ikke komme for sin Faers Ansigt.

Leonard. Da vil jeg føre ham herind.

Gaaer ud efter Leander.

Sc. 9.

Leander. De Forrige.

Leander *paa Knæe.* Ach! jeg kommer som den forlorne Søn, og beder om Naade.

Jeronimus. Jeg har ingen Søn, og vil og ikke vide af nogen Søn at sige.

Leander. Ach min kiære Fader! jeg beder med grædende Taare.

Jeronimus. Det Navn Fader skurrer i mine Øren. Jeg er ikke din Fader. See! der er din Fader, som sidder bunden paa Gulvet! Du est anden Fader ikke værd.

Henrich. Ach! gid jeg var hans Fader! saa skulde han strax absolveres.

Leander. Ach! jeg beder med grædende Taare.

Jeronimus. Dine Taarer bevæger mig aldeles ikke.

Leander. Hvad vil man da giøre med mig?

Jeronimus. Jeg skal først erklære dig arveløs, og siden actionere dig for en offentlig Ret.

Leonard. Kiære Naboe! Han gaaer

herudi for vidt. Betænk dog Ungdoms Feil.....

Jeronimus. Er den ung, som er fire og tyve Aar gammel?

Henrich. Ach Hr. Jeronimus! betænk, at det er Jer eeneste Søn.

Jeronimus. Gid du faae en Ulykke, din Gaudieb! tør du vel bede for andre?

Henrich. Jeg vil gierne lide al den Straf, som mig paalægges, naar Monsieur Leander maa tages til Naade.

Jeronimus. Dommen er affagt: du skal hænges, og han straffes paa anden Maade.

Octavius. Her er jo ikke anden Ulykke skeet, end at nogle Penge ere tilsatte.

Jeronimus. Nogle Penge, siger Han? Jeg faaer andet at føle, jeg elendige Mand.

Octavius. Hør, Hr. Jeronimus! Jeg forbinder mig, udi alle disse Folks Paahør og Nærværelse, af mine egne Midler at erstatte al den Skade, som er skeet, til Punkt og Prikke.

Leander. Og jeg lover helligen at forbedre mit Levnet, og aldrig herefter at giøre noget, som kan være min Fader imod.

Henrich. Ach! jeg begynder at faae min Aande igien.

Leonard. Kiære Naboe! vil I af saadanne Argumenter ikke lade Eder bevæge?

Octavius. Jeg bekræfter igien alt, hvad jeg har lovet, saa at Hr. Jeronimus skal blive sat i samme Stand, som han var for sin Bortreise.

Leander. Og jeg vil aldrig bede for mig oftere, hvis jeg bryder det mindste af alt det, som jeg har lovet.

Jeronimus. Stat da op igien. Jeg pardonnerer dig da med begge disse Vilkaar.

Henrich. Ach, ach! hvilken uformodentlig Frelse!

Jeronimus. Den gaaer dig ikke an.

Henrich. Saa er det da ingen General-Pardon?

Jeronimus. Nei, nei! du skal betale Lavet; lad mig nu først faae Guldbørsen ilbage, siden skal vi tales videre ved.

Henrich. Herren kan være forsikkret om, at jeg aldrig siger, hvor Guldbørsen er forvaret, førend jeg bliver forvisset om min Frelse.

Jeronimus. Haandskruer og andre Piinsler skal nok drive dig til at give den tilbage.

Henrich. Herren maa bruge alle optænkelige Piinsler, saa giver jeg den ei tilbage.

Jeronimus. Prøven skal strax giøres. Hør Jesper og Arv! bringer.....

Henrich. Hvad nytter det Herren, at Han piner mig forgieves, og hvad Ære har Han deraf, at Han handler saa ilde med mig for en ærlig Sag?

Jeronimus. For en ærlig Sag, siger du?

Henrich. Ja, jeg siger en ærlig Sag, som heller fortiener Belønning end Straf, hvilket jeg skal bevise for hver upartisk Ret.

Jeronimus. Lad os engang høre, hvorudi disse Beviisligheder bestaaer, og hvorledes du agerer denne Sag.

Henrich. Jeg vælger Hr. Leonard til Dommer, og agerer min Sag saaledes: Saasom jeg for denne høi-respective Ret er stævnet, for at svare til de Beskyldninger, som Hr. Jeronimus, velfornemme Borger og Indvaaner her i Staden, har giort mod mit ærlige Navn og Rygte, og velbemeldte Hr. Jeronimus uden Føie har sat udi Rette paa mit Liv, min Ære og Formue; da, endskiøndt jeg kan have Aarsag til at paastaae en betydelig Satisfaction, vil jeg dog allene lade mig nøie med en simpel Befrielses-Dom. Sagen, gunstige Dommer, er denne: Min Herre, Leander, som jeg har lovet Huldskab og Troeskab, var geraaden udi en Uleilighed, hvoraf han ikke, uden ved mit Middel, kunde redde sig. Jeg haver for hans Frelse opoffret mig selv; thi alle de Konster, som jeg har øvet, sigte allene dertil, og naar saa er, mener jeg uforgribelig, at deslige Bedrifter bør hellere at have Navn af heroiske Actioner, end af Misgierninger. Dette er saa klart, at enhver det strax kan begribe, og tydeligen see, at jeg kan have Aarsag til at giøre en stærk Irettesættelse mod min Contrapart. Ikke desmindre vil jeg dog, i Henseende til min Herre Leander, for hvilken at føie jeg ogsaa frastaaer alle mine retmæssige Prætensioner, lade mig nøie med en Befrielses-Dom, saaledes conciperet: At eftersom agtbare og ærlige unge Karl Henrik Andersen har for denne Ret beviset sin Uskyldighed, da befries han for Hr. Jeronimi Tiltale, og Omkostningerne ophæves paa begge Sider. See! saaledes har jeg ageret min Sag; hvis mine Hænder ei havde været bundne, og jeg kunde have giort Gestus, skulde det end være bleven bedre.

Leonard. Udi denne Procedure, hvor latterlig den er, saa er dog noget, hvoraf man kan bevæges. Gierningerne udi sig selv ere lastværdige, men Motiverne ere gode. Eftertænker kun, hvad Nytte en Herre udi en Fare sig kunde have at vente af saadan Tiener, der, for hans Frelse, ikke tager i Betænkning at underkaste sig Piinsler og Død. Jeg frikiender ham derfor, og haaber, at Hr. Jeronimus ikke anker paa saadan Dom.

Leander. Jeg tilstaaer, at alt, hvad han har giort, har været for min Frelse.

Octavius. Og jeg vil formode, at eftersom jeg har paataget mig at giøre Herr Jeronimus skadesløs, at der maa gives en General-Pardon.

Henrich. Og jeg forbinder mig strax til at vise, hvor Guldbørsen er henlagt, som er ganske urørt og i god Behold.

Jeronimus. Jeg faaer da at give mig tilfreds. Løser ham igien.

Arv. Men Herre! hvad Vederlag skal jeg faae?

Henrich. Det kommer nu denne Sag ikke ved; du maa tage en ny Stævning, Arv! Ellers giver jeg dig Lov at slaae en Potte Vand over mit Hoved igien.

Leonard. Ha, ha, ha! træder ind udi mit Huus, der kan vi afgiøre alting.

Henrich til Spectatores. Nu er Comoedien til Ende. Gaaer nu hver hiem til sit, og hvis Eders Koner eller Huusholdersker knurre, efterdi I komme saa silde hiem om Aftenen, saa læser Eders Abracadabra tre Gange i Rad. Dermed bevæbner I Eder saavel mod dem, som mod andre Spøgelser. Ellers lærer man af denne Comoedie, hvorudi ingen Actricer have været, at mange vigtige Ting kan forrettes uden Fruentimmerets Hielp.

Anmærkninger,

(som fortsættes i Tillægget).

Paa Indholdslisten i 6te Tome af „den danske Skueplads's" ældste Udg. (s. Anm. til „Honn. Amb." og „Plutus") hedder det om Comoedien Abracadabra: „Anledning dertil er tagen af Plauti Mostellaria. En Fransk Comoedie-Skriver [Regnard] har deraf [nemlig af Mostellaria] sammenskrevet det Stykke udi een Act kaldet Retour imprevu og derved fordærvet det samme".

Scenen har Holberg rimeligviis tænkt sig i Kiøbenhavn, skiøndt ingen aldeles bestemte Hentydninger dertil findes.

S. 558. **Vi fik Exeqverere for Skatterne.** Tilbagestaaende Kongelige Skatter hos Jordegodseiere og Andre udenfor Bondestanden inddreves i ældre Tider ved Militaire, rimeligviis fordi Hartkorns-Skatterne tidligere vare fornemmelig henlagte til Krigshærens Underhold. (Mandix: Om det danske Kammervæsen, S. 370—72). Reglerne for dette Slags Execution gav Frdn. af 9de Juni 1683, men at Foranstaltningen selv var ældre, sees af Indledningen til bemeldte Frdn. Naar en Jordegodseier ikke, efter skeet Advarsel, endda havde erlagt resterende Skatter, udsendtes Militaire til hans Gods, hvilke paa Godsets Bekostning forbleve paa Stedet indtil Restancen var betalt. Antallet af disse „Exeqverere" (de kaldes netop saaledes i Forordningen) rettede sig efter Restancens Størrelse. For 100 og indtil 300 Rdd. excl. sendtes omtrent det her i Comoedien nævnte Antal. Cavallerister skikkedes naar Infanterie ei var i Nærheden. Ogsaa Exeqvererernes Heste maatte underholdes af Godset. Istedet for denne Execution indførtes i Kongeriget den nu brugelige Maade ved Forordn. af 30te Januar 1793.

S. 560. **Talmud** er den Bog, som indeholder Kilden til de giældende jødiske Religions-Skikke og andre Vedtægter. (Cfr. **Maskeraden**, 3 A. 6—7 Sc., hvor Henrich forvexler Talmud og **Alcoran**, den mahomedanske Religionsbog, hvilken han giør til den jødiske, men derimod lader Talmud være skreven „von dem türkischen Gott Mahomet").

S. 562. **Man skulde tænke at Msr. Leander var en Mennisk.** Cfr. Pol. Kandestøber (S. 17, Sp. 1. øverst), hvor samme Ordspil forekommer.

S. 564. **Algierske Sørøvere.** Freden mell. Danm. og den daværende Algierske Sørøverstat var sluttet i Aug. 1746 og Frdn. om de Algierske Søe-Pasße udkom i Mai 1747. Omtr. et Par Aar efter dette sidste Tidspunct kan Holberg antages at have skrevet nærværende Comoedie (cf. hans danske „Epistler" 3 D., 195 Ep.) og hine Sørøvere kunde saaledes ogsaa formedelst Fædrelandets Forhandlinger med dem være ham i frisk Erindring.

S. 564. **Abracadabra.** Et af Overtroen ved forskiellige Anledninger brugt magisk Ord, f. Ex. mod Feberen, vel og en Trylle-Formel mod onde Aander. Det findes paa græske Amuleter. Uden Tvivl hed det egentlig: Abrasadabra (ikke Abracadabra) og er beslægtet med Ordet: Abraxas eller Abrasax, der findes paa de saakaldte Abraxasstene, der i Middelalderen bl. a. ogsaa benyttedes som Talismaner eller Tryllemidler. Ordet Abracadabra maatte egentlig skrives paa et firkantet Stykke Papiir og i Form af en omvendt Pyramide eller Triangel, samt saaledes at det kunde læses fra forskiellige Sider. Forskiellige Maader at skrive denne Trylleformular paa sees i Rahbeks Udg. af Holb. Udvalgte Skr. bag efter Comoedien; i hans Skrift: Om Holbergs Lystsp., 3. B. 417, og i Brockhaus's Conversations-Lex. under Ordet: Abracadabra.

S. 573. **Brændt Falster af** &c. See Tillægget.

Den forvandlede Brudgom.

Comoedie udi een Act

uden Acteurs.

Personerne.

Fru Terentia.
Pernille.
Leonora, } Fruens Døttre.
Laurentia, }
Kirsten Gifte-Knivs.
Elsebeth, forklæd som Capitaine, Pernilles Søster.

[Scenen er i en Kiøbstad].

Sc. 1.

Fru Terentia. Pernille.

Terentia pyntet og sminket. Hør, Pernille! jeg har noget Magtpaaliggende at aabenbare for dig.

Pernille. Jeg kan tænke, hvad det skal være. Fruen vil efter sin Sædvane catechisere. Det kan være godt nok, men man maa dog holde Maade udi alting.

Terentia. Catechisere, siger du?

Pernille. Ja man kalder det jo saa. Jeg mener Hendes Straffe-Prædikener, som Hun slider paa hver Dag.

Terentia. Du tager feil, Pernille! Nu præker jeg udi en ganske anden Tone; thi jeg er paa nogle Uger, da jeg var udi Hoved-Staden, bleven til et ganske andet Menneske. Nu finder jeg ikke Behag uden udi Discourser, som handle om Forlovelser, Brylluper, Dands, Spil og Maskerader.

Pernille. Nei, nu bliver jeg ganske forsagt! Hvis saa er, bør Fruen have Plads udi Ovidii Metamorphosis. Mig synes ogsaa paa Fruens Klæder og krusede Haar, at Hun siden Hendes Hiemkomst maa være bleven omstøbt udi en anden Form; thi Hendes Ansigt seer ikke saa catechetisk ud, som tilforn, og Hendes Øien spiller i Hovedet, ligesom Hun kunde være slagen med Elskov.

Terentia. Du har truffet det paa et Haar, Pernille!

Pernille. Det er jo ligesom at see et Træe skyde Knopper om Vinteren, naar Bladene pleie at falde. Jeg troer ikke, at Fruen har i Sinde at gifte sig paa sin gamle Alder!

Terentia. Hvad! gamle Alder! Fanden er gammel, Pernille! Ja vist vil jeg gifte mig.

Pernille. Ei! Snak Frue! det troer jeg aldrig.

Terentia. Jo, min Siæl, vil jeg gifte mig, vil du nu troe det.

Pernille. Med hvem da? Det er vel med vor Gienboe, den gamle Jeronimus, som pleier at komme hid.

Terentia. Den gamle Jeronimus? Fy for tusinde Ulykker! Jeg er ingen Elskerinde af Antiqviteter; jeg vil have friskt Kiød; Officeer-Standen staaer mig bedst an. Det er unge Krigs-Mænd, som jeg nu løber gal efter.

Pernille. Ha, ha, ha.....

Terentia. Du leer deraf, Pernille! Da jeg var sidst udi Staden, kom jeg i Selskab med tre unge strudsfierede Cavalierer; de samme have ved deres yndige Omgiængelse sat mig udi saadan Bevægelse, at om det var tilladt, saa giftede jeg mig med dem alle tre. Dog stod den ene af dem mig allerbedst an; thi jeg kan sige, at det var en Lækker-Bidsken; han havde et Ansigt som en deilig Jomfrue.

Pernille. Jeg er ganske henrykt over denne Snak, men jeg haaber endnu, at det er kun Skiemt.

Terentia. Jeg kan forsikkre dig paa min Ære, at det er mit ramme Alvor. Jeg vil giftes, og jeg skal giftes med saadan en.

Pernille. Hvis det er Fruens Alvor, saa har Hun jo ingen Ære meer at sætte i Forsikkring, thi Hun opoffrer den ved saadan Opførsel. Betænk dog, hvad som heraf vil flyde. Det er jo et Foretagende, som vil tilveiebringe Latter og Foragt; ja ingen rigere Materie kan gives til en Comoedie. Betænk ogsaa, hvorledes hendes tvende Døttre ville blive til Mode, naar de faaer høre, at de skal have en ung Snuushane til Stedfader.

Terentia. Jeg agter hverken om Folks Snak, eller om mine Døttres Vrede.

Pernille. Betænk videre, min kiære Frue! at.....

Terentia. Jeg vil intet videre høre derimod. Jeg beder allene, at du herudi lader see din Troeskab imod mig.

Pernille. Det er ingen Troeskab at styrke Fruen i det, som sigter til Hendes Skiændsel og Fordærvelse.

Terentia. Jeg beder for det første allene, at du holder dette taust, indtil jeg haver overlagt det med den gamle Madame Kirsten Gifte-Kniv, som pleier at gaae forlibte Folk til Haande.

Pernille. Det er selsomt, at Fruen vil recommendere Taushed til en ung Pige. Jeg maa aabenbare det, om det skal gaae ud af mine Sider.

Terentia. See, Pernille! Jeg forærer dig her ti Ducater for at bevæge dig til at tie, og at gaae mig til Haande.

Pernille. Jeg bekiender, at saadant er en stor Fristelse for mig; men.....

Terentia. Ingen Men. Tag du kun mod Ducaterne.

Pernille. Jeg mærker da, at jeg kommer til at føie Fruen.

Terentia. Hvis du holder, hvad du har lovet, skal du faae dobbelt saa meget siden. Nu gaaer jeg hen til Madamen, for at raadslaae med hende.

Sc. 2.

Pernille allene.

Mon jeg sover eller drømmer? mon jeg er ved min Fornuft eller ei? kan saadan Forandring være naturlig eller ei? Hvis nogen anden havde fortalt mig, at den pene og devote Terentia var forfalden til Vellyst og Daarlighed, og at et saadant gammelt Orgel-Værk begynder at løbe gal efter unge Mandspersoner, vilde jeg holde det for den urimeligste Fabel. Men jeg maa vel troe hvad jeg med egne Øren har hørt, og med Eed bekræfted. Jeg erindrer mig nu at have læset hos en Skribent, at visse Mennesker ynges ved Alderen, og at de ikke begynde at løbe galne, førend de faaer graae Haar. Naar jeg tænker mig om, finder jeg flere Exempler herpaa, saa at jeg mærker, at om det ikke er almindeligt, saa er det dog ikke ganske unaturligt. Den Reise, som Fruen giorde til Hoved-Staden, har uden Tvivl givet Anledning hertil, saa at hun har faaet Smag udi de Ting, som hun tilforn har vraget, efterdi hun dem tilforn ikke har prøvet. Nu staaer det paa, om jeg kan holde det Tausheds-Løfte, som jeg har forbundet mig til. Men der seer jeg Jomfruerne. Ach! Ach! jeg finder allerede Smerte i min Side, ret ligesom Hul vilde gaae derpaa.

Sc. 3.

Leonora. Laurentia. Pernille.

Leonora. Søster! synes dig ikke det samme, nemlig: at vor Moder er ikke den, som hun var før hendes Bortreise.

Laurentia. Mig synes det samme.

Leonora. Hun har staaet en halv Time ved Toilettet i Morges, for at kruse og sminke sig.

Laurentia. Og paa hendes Bord fandt jeg en Roman i Steden for en Bønnebog.

Leonora. Men der seer jeg Pernille staaende med nedslaget Hoved. Hør, Pernille! hvi staaer du saa henrykt?

Pernille. Jeg er ikke vel, Jomfrue!

Leonora. Hvad fattes dig da?

Pernille. Jeg laver til Barsel.

Leonora. Hvad for en Ulykke! Laver du til Barsel?

Pernille. Ja vist, og det som mere er, jeg er færdig til at føde. Jeg bær paa et vanskabt Foster, som vil ud igiennem min Side.

Leonora. Det er jo en forblommet Snak; hvad vil saadant sige?

Pernille. Det er at sige: jeg gaaer frugtsommelig med en Hemmelighed, som jeg ikke maa aabenbare.

Leonora. Kan du vel holde noget hemmeligt for os? Siig dog frem hvad det er!

Pernille. Ach! jeg kan ikke holde mig længere. Jer Moder, Jomfrue!.....

Leonora. Hvad vil du sige med vor Moder?

Pernille. Intet stort, Jomfrue! uden det, at hun er bleven reent gal paa den Reise, hun nyelig har giort.

Leonora. Vi har dog ikke mærket, at hun er forfalden til noget Raserie.

Pernille. I har maaskee da ikke taelt med hende.

Leonora. Ikke uden korteligen i Aftes, da hun kom tilbage, da vi gratulerede hendes Hiemkomst.

Pernille. Jeg hører da, at I veed ikke ret meget.

Leonora. Vi har allene mærket, at hun seer noget munter og lystig ud, hvilket vi ikke kan begribe.

Pernille. Ikke andet? det forslaaer ikke.

Leonora. Jeg og min Søster har ogsaa med Forundring anmærket dette, at hun i Morges, i Steden for efter Sædvane at holde Lovsang, har staaet fast en Time ved Toilettet for at sminke og kruse sig.

Pernille. Ikke andet, det forslaaer ikke.

Leonora. Os synes at det kan være nok.

Pernille. Bedre op, bedre op!

Leonora. Jeg skulde ikke troe, at hun som en gammel Kone har i Sinde at gifte sig.

Pernille. Det forslaaer ikke, Jomfrue! bedre op, bedre op!

Leonora. Gid du faae Pokker med dit: bedre op! det er jo alt hvad som kan skee hende til Beskiæmmelse, og hendes Børn til Ulykke.

Pernille. Jeg siger: bedre op, bedre op!

Leonora. Hun vil maaskee gifte sig med en characteriseret Person her, for at faae Rang; thi de saakaldede devote Folk og Catechiseer-Søstre ere gemeenligen meest rangsyge.

Pernille. Jeg siger: bedre op, bedre op!

Leonora. Jeg skulde ikke troe, at hun vil gifte sig for at faae flere Penge, og at den gamle Jeronimus, som.....

Pernille. Den gamle Jeronimus? Fy for en Ulykke! Er det Partie for en galant ung Frue, som Jer Moder?

Leonora. Kalder du den ung, som er imellem halvtredsindstyve og tredsindstyve Aar?

Pernille. Fruen er ikke over tyve Aar gammel.

Leonora. Og hendes yngste Datter er sytten Aar.

Pernille. Det vil ikke sige, Jomfrue! herudi maa I tage Fornuften fangen, og sætte Regnekonsten til Side. En Dame, som løber gal efter Mandfolk, og stover efter unge Officeerer, for at gifte sig med en af dem, kan ikke være gammel, endskiøndt hun er ganske graahærdet eller skaldet.

Leonora. Hvad? vil hun gifte sig med en ung Officeer?

Laurentia. Det maaskee er for mig, at hun søger efter en ung Officeer?

Pernille. Nei, Jomfrue Laurentia; I skal ikke smøre Jer derpaa. Det er for hende selv, og Personen skal blive Jer Steds-Fader.

Laurentia. Hvis du skiemter hermed, saa har du Synd deraf.

Pernille. Jeg sværer ved alt det, som helligt er, alting forholder sig saaledes. See her, disse Ducater har Fruen foræret mig for at gaae hende til Haande, eller i det ringeste at tie, indtil hun faaer sin Resolution i Værk sat; og vil hun dertil betiene sig af Madame Kirsten Gifte-Kniv, som pleier at gaae forlibte Folk til Haande. Jeg maa strax, for saadant at forekomme, begive mig til samme Koblerske, og love hende en god Belønning, hvis hun kan ophitte noget, som kan afvende saadan forestaaende Uheld. Adieu til videre, gaaer I kuns ogsaa bort. *De gaae bort.*

Sc. 4.

Terentia
med et Speil i Haanden.

Jeg skal i denne Dag have fat paa den gamle Kirsten, hvor jeg og skal finde hende. Hun seer sig i Speilet. Ingen Fare! ingen Fare! Der er, min Siæl, endnu nogle Skiønheds-Levninger tilbage i mit Ansigt. Jeg er, Pardieu, fornøied med mine Øien, og hvis mit Speil ikke bedrager mig, kan de nok endnu komme Blodet til at koge udi en ung Cavalier. Jo mere jeg betragter alting, jo flere behagelige Linieamenter seer jeg. Hvis den ene forbandede store Rynke ei var i Panden, kunde jeg agtes for en Beauté: men en Medgift af tredive tusind Rixdaler kan nok foraarsage, at saadan Rynke bliver usynlig for en ung Frier, og den Bestemmelse, som Madame Kirsten vil lægge paa mig, kan nok giøre alting godt. Jeg har havt Bud til hende, men hun var ikke hiemme. Huus-Folkene lovede dog at skikke hende hid, saa snart som hun kom hiem.

Hun bliver ved at beskue sig i Speilet og smiler derved.

Sc. 5.

Kirsten Gifte-Kniv, som er en forklæd Acteur. **Terentia.**

Kirsten *afsides.* Pernille fortalte mig paa Veien en forbandet Historie. Jeg kommer til at hielpe paa disse stakkels Jomfruer. De har lovet mig en anseelig Recompence for min Umage. Jeg har allerede en Intrigue udi mit Hoved, som maa i Værk sættes. Pernille har en Søster, som har et smukt Ansigt, og som er vel skabt. Jeg har sagt hende, at samme Søster i en Hast maa forklædes som Officier og Frier; det øvrige skal jeg have Omsorg for. Men der seer jeg Fruen staaende at speile sig. Hillemænd, hvor fuld af Sminke og Skiønnings-Plaster er hun ikke! Jeg maa holde gode Miner, og styrke hende udi hendes Forsæt, for desbedre at kunne udføre mit Anslag. — Velkommen tilbage, min kiære Frue! Hvorledes har Hun befundet sig paa denne Reise?

Terentia. Jeg har aldrig giort nogen meer fornøielig Reise.

Kirsten. Jeg mærker ogsaa, at Fruen er vel baade paa Legemets og Sindets Vegne, thi alting leer og spiller paa Hende.

Terentia. Jeg har aldrig min Livs-Tid været udi bedre Humeur.

Kirsten. Hun seer ud, som Hun var forlovet, og skulde føres til Brude-Skammelen.

Terentia. Det er mig en inderlig Glæde at høre saadant.

Kirsten. Jeg kan, min Troe, ikke affee Hende; thi alting er yndigt fra Top til Taae.

Terentia. Men sig mig ret, Madame! uden Flatterie, hvad synes Hende om mine Lineamenter.

Kirsten. Jeg kan forsikkre Fruen, at alting er efter Skiønheds Regler.

Terentia. Det fornøier mig hiertelig, efterdi jeg veed, at Hun er en Kiender af Skiønhed; men det er dog noget, som jeg ikke maa brykke mig af; thi det er Himlens Gierning.

Kirsten. Hille min Troe! hvilke glimrende Øien, hvilken regelmæssig Næse, hvilke yndige Kinder!

Terentia. Men mener Hun, at den Rynke udi Panden kan vanhelde mig?

Kirsten. Tvertimod! jeg anseer den heller som en Zirat; thi den foraarsager, at Ansigtet seer mandigt og majestætisk ud.

Terentia. Min Taille mener jeg at kunne passere.

Kirsten. Fruen behager at vende sig! *Hun vender sig om til høire Side.* Hillemænd, hvilken Taille! Hun behager at vende sig om til den anden Side! *Hun vender sig om til den venstre Side.* Det kalder jeg en complet Taille; man skulde tænke, at Fruen var snøret; vend sig nu om til den tredie Side!

Terentia. Jeg har jo ikke meer end to Sider.

Kirsten. Det er sandt nok; men det var at ønske, at Hun havde flere; thi man kan ikke have for meget af det, som smukt er.

Terentia. Hør, Madame! Jeg har mærket, at adskillige unge Cavaliers have Øine paa mig; i Fald jeg nu skulde falde paa de Tanker at giøre en af dem lykkelig, kunde vel derpaa være noget Ondt at sige?

Kirsten. Aldeles intet! o! langt fra at raade Hende derfra, jeg raader Hende langt hellere dertil.

Terentia. Saa maa jeg da aabenbare Hende mit Forsæt. Jeg har virkeligen besluttet at opleve mig en Ægtefælle.

Kirsten. Derudi giør Fruen meget vel; thi hvorfore skulde Hun pine sig ved at sidde længer udi eenlig Enkestand?

Terentia. Og det maa være en ung frisk Cavalier.

Kirsten. Jo yngere, jo bedre; friskt Kiød er ogsaa altid bedre end gammelt.

Terentia. Herudi kan ingen bedre gaae mig til Haande, end Madamen; thi Hun kiender de fleste unge Karle her paa Stedet.

Kirsten. Fruen behager at sige mig, hvorledes Personen skal være dannet, at jeg kan efterfee, om jeg haver nogen paa min Liste, som Hun kan være fornøied med.

Terentia. Personen skal være af militaire Stand, imellem tyve og tredive Aar, han maa være kiøn og føielig; det skader ikke om han ingen Penge har, ei heller om han inclinerer til Jalousie; thi det er Tegn til, at min Skabning charmerer ham.

Kirsten *mumlende paa sin Fortegnelse.* Hillemænd! der finder jeg netop saadan Person, see her engang: Nr. 5. Capitaine Frands von Fraulieb, en Cavalier 24 Aar gammel, der har et Ansigt som en Jomfrue og et velskabt Legeme, som er behagelig og føielig, og elsker den, han elsker, indtil Jalousie.

Terentia. Hillemænd! Blodet begynder alt at koge udi mit Legeme; men hvor er den Person at finde?

Kirsten. Han logerer udi mit Huus, saa at jeg kiender ham til Punkt og Prikke.

Terentia. Mener Madamen da, at han ikke vil forsmaae mig?

Kirsten. Hvorfor skulde han forsmaae en Frue, hos hvilken han finder baade Skiønhed og Midler? Han følger ellers mit Raad udi al Ting, lad mig kun sørge for Sagen.

Terentia. Kom lad os gaae lidt ind, for videre at overlægge dette.

De gaae ind.

Sc. 6.

Leonora. Laurentia. Pernille.

Leonora. Nu faaer vi høre, hvad Pernille har overlagt med den gamle Kone. Men see! der kommer hun. Pernille! hvordan gaaer det?

Pernille. Jeg veed ikke uden Begyndelsen af Intriguen, og ei hvortil hun dermed sigter. Hun har allene bedet mig at iføre min Søster Elsebet Officiers-Dragt, og sagt sig at ville sørge for Resten.

Laurentia. Men er det ikke Synd, at ville prostituere sin Moder?

Pernille. Hun prostituerer sig selv; vi agte kun at curere hende for hendes Galskab.

Leonora. Det er sandt nok, naar Ord og Formaninger ikke kan hielpe, maa man fordrive Galskab med Galskab.

Laurentia. Men er Mama da saa gal?

Pernille. Hvilket Spørsmaal! Mon en Dame imellem halvtredsindstyve og tredsindstyve Aar, der løber gal efter unge Cavaliers, kan siges at have mindste Gnist af Fornuft?

Leonora. Det synes virkeligen, som der er kommen en Skrue løs i Hovedet, thi.....

Pernille. Jeg veed ikke, hvor mange

Skruer, der er i et Menneskes Hierne, men det seer jeg, at de ere alle løse udi Fruens.

Leonora. Men, Pernille! kan det være naturligt, at et Menneske kan saa hastig og saa stærkt forandres? Mon Fanden ikke haver været Stifter hertil?

Pernille. Altid citerer man Fanden, for at undskylde en Gierning; thi saa giorde Pigen, da hun lavede til Barsel, sigende: hvad har ikke Fanden at bestille! Det er ganske naturligt, at et Menneske falder fra een Extremitet til en anden, og man haver adskillige Exempler paa, at gamle ærbare Katte ere forvandlede til kaade Kalve.

Leonora. Men der maa dog have været nogen Anledning til saadan selsom Forandring.

Pernille. Vist har dertil været Anledning; Fruen, som udi Hoved-Staden er geraaden udi lystig Selskab og Divertissement, som hun tilforn ikke har seet, har begyndt at faae Smag derpaa, og derpaa sat sig for at ændre sit forrige strenge Levnet, men saasom hun i Reformationen ikke har vidst at holde Maade, er Medicinen bleven værre end Sygdommen.

Leonora. Mener du da, at hendes forrige Devotion har været sminket?

Pernille. Det kan jeg ikke for fulde sige, men det veed jeg, at adskillige devote Folk ere forfaldne til det samme; derfor er det bedst at holde Maade udi alting. Men der seer jeg, at Madame Kirsten kommer med den forlibte Frier, som skal blive Jer Stedfader.

Sc. 7.

Kirsten. Elsebet, forklæd, galoneret og med Strudsfier paa Hatten. **Personerne af forrige Scene.**

Pernille. Ha, ha, hvem Pokker skulde kiende dig i denne Dragt, Elsebet.

Elsebet. Tal med meer Respect, naar du taler til en Capitaine.

Pernille. Er du virkelig Capitaine?

Elsebet. Det kan du jo see paa min Dragt, paa min Gang og paa mine Miner.

Pernille. Jeg mærker, at du vil spille din Rolle vel nok. Men, Madame Kirsten! hvortil skal dette sigte?

Kirsten. Hun skal stille sig an, som hun beiler til Fruen.

Pernille. Men hvad vil deraf flyde?

Kirsten. Det kan jeg nu ikke sige; lad mig kun raade for Udfaldet. Hør, Elsebet! du maa ikke stille dig alt for meget forlibt an, men heller affectere nogen Koldsindighed; thi det vil skiærpe hendes Appetit dismeere.

Elsebet. Jeg skal spille min Rolle godt nok; værer kun ikke bange derfor.

Kirsten. See, der kommer Fruen, gaae kun af Veien til Side.

Sc. 8.

Kirsten. Terentia, latterlig udstafferet. **Elsebet.**

Kirsten til Elsebet. Bliv kun her staaende ved den ene Ende, medens jeg melder dig an hos Fruen.

Terentia. Vel, min kiære Madame! har Hun udrettet noget for mig?

Kirsten. Alting gaaer godt, jeg har overtaalt Personen at lade sig her indfinde, for at insinuere sig selv.

Terentia. Har han vel nogen Tid seet mig tilforn?

Kirsten. Vist har han seet Hende, og Hendes Person staaer ham vel an, saa at Sagen i mine Tanker ingen Vanskelighed vil have.

Terentia. Men hvi bragte Hun ham ikke strax med sig?

Kirsten. Fruen behager at kaste uformærkt sine Øine til den venstre Side.

Terentia. Hillemænd! er det den Person, som der staaer, det er en lækker Vidsken; ingen Skildrer kunde.....

Kirsten trækkende hende til Side. Sagte, sagte, kiære Frue! Hun maa iagttage Sømmelighed, og stille sig lidt koldsindig an, Hun vil ellers fordærve alting.

Terentia. Men mon jeg ikke heller kan fordærve Sagen ved at lade see alt for stor Koldsindighed?

Kirsten. Hun skal ei heller vise alt for stor Koldsindighed, men allene iagttage den Sømmelighed, som af vort Kiøn udfordres.

Terentia. Jeg skal da efterfølge Hendes Raad, saavidt som mueligt er.

Kirsten. Velbaarne Hr. Capitaine behager at komme lidt nærmere! See her præsenterer jeg Ham den kiønne og dydige Dame, som Han har forlanget at komme i Kiendskab med.

Elsebet. Min naadige Frue tager ikke ugunstigt op, at jeg har taget mig den Frihed her at giøre min Opvartning. Jeg havde ikke dristed mig dertil, hvis denne gode Madame, som er min Vertinde, ikke havde forsikkret mig om, at.....

Terentia. Min Hr. Capitain behøver ikke at giøre nogen Undskyldning herfor, jeg kan forsikkre om, at Hans Person ved første Øiekast.....

Kirsten sagte til Fruen. Sagte, sagte! Fruen Hun gaaer for hastig til Værks.

Terentia. Jeg kan forsikkre, min Herre! at jeg kan ikke andet, end fatte Estime

for den, som saa hastig er avanceret udi Armeen.

Elsebet. Jeg takker Fruen for de gode Tanker, som Hun har fatted om min Person, men hvor ung jeg er, saa har jeg dog allerede bivaanet fire store Feltslag udi Flandern.

Terentia. Fire store Feltslag?

Elsebet. Ja fire store Feltslag og noget paa det femte. Hvis min Kaarde kunde tale, vilde den vidne om mit Forhold udi saadanne Træfninger; men det staaer mig selv ikke an, at tale noget til min egen Berømmelse, alt, hvad jeg kan sige, er dette, at jeg nogenledes har efterkommet min Pligt.

Kirsten. Alle Folk vide at tale om Capitainens Tapperhed samt Opførsel saavel udi Krigs- som udi Freds-Tider, derfor er han ogsaa æret og elsket af alle. Og er dette mærkeligt, at hvorvel han stedse har ladet see en Slags Koldsindighed mod Fruentimmer, ere de dog ham meget affectionerede.

Terentia. Har da Capitainen naturlig Afsky for Ægteskab?

Elsebet. Det kan jeg ikke sige; thi der kunde vel findes den, som var mægtig til at vinde mit Hierte.

Terentia. Hvorledes skulde den vel være danned?

Elsebet. Uden Flatterie at tale, det skulde være en Person, der besidder de Qvaliteter, hvormed Fruen er begaved.

Terentia. Jeg takker Deres Velbyrdighed for de gode Tanker, som Han har om min Person; jeg maa da ogsaa aabne mit Hierte for Ham og bekiende, at.....

Kirsten til Terentia, trækkende hende til Side. Fruen gaaer, min Siæl, alt for hastig til Værks.

Terentia. Jeg siger, at Hans Person kunde frem for andre indtage mig, hvis jeg resolverede til at forandre min Stand, men.....

Elsebet. Ach! det Men er et dødeligt Hiertesting for mig.

Terentia. Min salig Herre ligger mig saa paa Hiertet, at jeg aldrig kan glemme ham.

Elsebet. Jeg mærker da, at jeg maa gaae trøstesløs bort, men efterdi Skiebnen nu ikke er anderledes, saa tillad, at jeg til Afsked kysser Hendes Haand, og tilbeder mig Hendes simple Venskab.

Hun kysser paa Haanden og gaaer bort. Kirsten løbende efter hende.

Kirsten. Hei! veed Han som en Krigsmand ikke dette, at en Fæstning ikke overgiver sig ved første Kanon-Skud? Vær da ikke saa hastig, men hav lidt Taalmodighed, lad mig tale lidt mere til Fruen. Til Terentia. Min kiære Frue! nu er det alt nok, nu kan Hun stille sig ganske tam an.

Terentia til Kirsten, sagte. Jeg zittrer og bæver over min Krop; hvor nær havde ved Jeres Præcaution Byttet gaaet mig af Hænderne.

Kirsten. Lad os tale reent ud; jeg veed Fruens Hiertelaug, og kan spaae af Hendes Ansigt og Miner, at Capitainen vil ikke giøre denne Reise forgieves. Tael da, Fruen! og giør Hendes Hierte ikke til en Røver-Kule! Vil Hun lade denne Cavalier gaae trøstesløs bort?

Terentia. Hvis det er Himlens Villie, saa vil jeg samtykke hans Begiering.

Kirsten. Det vil jeg svare til, at det er Himlens Villie; velan! uden videre Complimenter giver hinanden Hænder! Hun tager begges Hænder og lægger dem sammen. Nu maa Hr. Capitaine strax gaae hiem og give sine Venner tilkiende, hvad som Himlen har besluttet, ligesom Fruen paa sin Side maa forkynde Hendes Døttre det samme.

Elsebet kyssende paa Fruens Haand. Adieu saa længe, min allerkiæreste Frue!

Terentia. Farvel, min søde Engel! og kom igien saasnart som mueligt.

Elsebet gaaer.

Sc. 9.

Kirsten. Terentia.

Kirsten. Ach, ach! jeg kan ikke holde mig for Graad.

Terentia. Hvorfor hyler og græder Hun, Madame?

Kirsten. Det er af lutter Glæde, saa bevæget blev jeg af denne kiærlige Foreening, som jeg saa lykkeligen har befodret; jeg har ladet mig bruge i mine Dage til at forfremme mange Partier, men intet har fornøiet mig saa meget, som dette; thi her er Exempel paa en reen uforfalsked, uinteresseret og en extraordinaire Kiærlighed. Faa Partier kan lignes med dette. Nu maa jeg forlade Fruen paa en kort Tid, medens Hun taler med sine Børn og stiller dem tilfreds, hvis de have noget at sige mod dette Partie.

Hun gaaer bort.

Sc. 10.

Terentia. Leonora. Laurentia. Pernille.

Terentia. Kommer herud, Børn! jeg har noget at tale med Eder. Hører, mine kiære Døttre! det tiener ikke, at jeg bliver længer siddende udi eenlig Stand, jeg maa have en Mand, der kan forestaae mit Huus,

og jeg har allerede sluttet Partie med En, som vil blive Eder en god Stedfader.

Pernille. Da har, min Troe, Fruen ikke betænkt sig ret længe; thi Hun kom hiem i Gaar, og i Dag er Hun allerede forlovet.

Døttrene græder.

Terentia. Græder ikke Børn! I vinder jo intet med Graad.

Pernille. Hvis vi kunde vinde noget med Graad, vilde vi holde ved at græde, saa at Huset skulde svømme i Vand.

Terentia. Nu er det giort, mit Løfte er givet, som ikke kan igienkaldes.

Pernille. Maatte jeg vel spørge Fruen, hvem Brudgommen skal være?

Terentia. Det er en brav ung Cavalier, nemlig Capitaine Frands Fraulieb; jeg veed ikke, om du kiender ham?

Pernille. Vist kiender jeg ham, det er en Mand, som passer sig bedst til Fruens yngste Datter, Laurentia.

Laurentia. Pernille har, min Troe, Ret derudi.

Terentia. Du skal nok faae en Mand, du est endnu for ung til at gifte dig.

Pernille. Og Fruen er for gammel dertil; overlad ham da til den ældste Datter.

Terentia. Nei Tak! jeg beholder ham nok selv, det maa saa være, det er Himmelens Villie.

Pernille. Er det Himmelens Villie, at en gammel Frue, som har voxne Døttre, skal, dem til Præjudice, gifte sig med en ung Spradebasse? Saadan Theologie faaer jeg aldrig i mit Hoved.

Terentia. Han er ung, det er sandt, men derhos besidder Dyd og Forstand som en gammel Mand. Man taler om ham med Berømmelse overalt, saavel udi Staden, som i Armeen, og det er bekiendt, at han allerede har ladet see Tapperhed udi fire Feltslag.

Pernille. Er det derfor, at Fruen vil have ham, efterdi han forstaaer sin Kaarde? Jeg troer heller, at Hun venter andet Slags Capacitet.

Terentia. Holdt kun din Mund, Pernille! du bruger den og herudi forgieves; kommer du ikke ihu, hvad du har lovet mig?

Pernille. Jeg har lovet mere, end jeg kan holde.

Terentia. Lad mig tale med mine Døttre allene. Hvad siger I, mine Børn? vil I rebellere mod Eders Moder?

Leonora. Ingenlunde, Mama! vi faaer vel at tie stille og skikke os derudi.

Terentia. Men hvad monne der være for en Larm og Hylen udi Forstuen? spring ud og hør, hvad det er.

Pernille. Det er Madame Kirsten Gifte-Knivs, som svømmer i Graad.

Terentia. Lad hende komme herind.

Sc. 11.

Kirsten. Personerne af forrige Scene.

Kirsten. Ach, hvilken forskrækkelig Hændelse!

Terentia. Hvad er vederfaret?

Kirsten. Hvilken bedrøvelig Historie!

Terentia. Siig frem, hvad det er; mit hele Legem skiælver.

Kirsten. Det er jo Magen til den Hændelse, som skedte i min Bedstemoers Tid udi Jylland.

Terentia. Hvad er da skeet, Madame? Jeg brænder af Begierlighed efter.....

Kirsten. Saadant tildrog sig da ved samme Leilighed, som dette, saa at det er klart, at Himlen har havt Mishag derudi.

Terentia. Plag mig da ikke længer, men sig strax frem!

Kirsten. Ach, jeg elendige Menneske! som har bemænget mig med saadan syndig Handtering, ah, ah, ah, ah.

Terentia. Hvad Handtering? Siig da frem, i Pokkers Skind!

Kirsten. Jeg skal da fortælle Historien, saavidt Graad og Suk vil tillade: Viid Madame, at den unge Capitaine.....

Terentia. Hvad Ulykke er ham hændet?

Kirsten. Jeg siger: den unge Capitaine — Det er alt nok, jeg kan ikke meer; ah, ah, ah.

Terentia. Jeg lærer intet deraf.

Kirsten. Jeg siger, den unge Capitaine, ah, ah, ah, tøv lidt, lad mig puste: Den unge Capitaine, han var ikke saa snart kommen op paa sin Sahl, førend jeg hørte ham skrige himmelhøit; da jeg nu spurte, hvad han skadte, sagde han med en fiin Stemme: kiære Madame! sig mig, hvem jeg er; jeg finder efter en foregaaende Skræk og Smerte, at alting hos mig er forandret, saavel Sind som Legeme. Jeg haver andre Inclinationer, anden Stemme, andre Lemmer, ja anden Siæl. Jeg tænkte da strax, at han var falden udi Raserie, men da jeg og min Søster erindrede os den Jydske Historie, og nogle andre, som man har læst udi de troeværdigste Aviser, da vi foretoge os at efterforske alting, fandtes der, at han, ah, ah, ah, ah, ah!

Terentia. Hvad fandtes der?

Kirsten. At han fra en Capitain var forvandlet til en ung Pige.

De skrige derpaa alle tillige.

Pernille. Ah! en ung Pige, siger I?

Kirsten. Ja vist, til en ung Pige; det

er alt bekiendt over det hele Nabolaug. Jacob Skolemester sidder nu hiemme og trøster hende; thi hun er ganske desperat.

De skriger alle igien.

Kirsten. Min Søster ifører hende strax Qvinde-Klæder, og har lovet at bringe hende hid, for at vise, at man ikke maa tvivle mere derom.

Pernille. Er der da intet tilbage af forrige Skabning?

Kirsten. Intet uden Ansigtet allene.

De skrige alle igien.

Kirsten. Skolemesteren Jacob fortalte os adskillige Exempler paa saadanne Mirakler, som mig synes, han kaldte Metamorphoser. Men see! der kommer hun grædende udi Pige-Dragt.

De skrige alle igien.

Sc. 12.

Elsebet grædende. **De Andre.**

Kirsten. Ach hvilket Syn! Mit Hierte vil briste derover. Kom nærmere, min Hr. Capitaine! og fortæl Fruen Omstændigheden herved.

Elsebet. Jeg kiendes ikke ved den Titel. Jeg veed nu, hvortil Skiebnen har fordømt mig. Rok og Teen ere nu mine Vaaben.

Kirsten. Hvad siger Fruen til denne Hændelse?

Terentia. Nu maa jeg troe, hvad mine Øien seer; jeg kan af Skræk og Blusel intet tale. Jeg fordømmer allene min Daarlighed og Forfængelighed, beder mine Børn om Forladelse, og søger den øvrige Tid af mit Liv udi eenlig Stand at begræde den Synd, som jeg har bedrevet; og hvad Jer angaaer, min kiære Jomfrue! som denne Uheld har træffet, stik Eder herudi med Taalmodighed, og lad Jer nøie med Jer Skiebne, og betænk, at Straffen kunde have været end større.

Pernille. Ja vist kunde den have været; thi man har Exempler paa Mennesker, som ere forvandlede til Varulve.

Elsebet. Jeg vil ogsaa skikke mig derudi, og lægge denne Formaning paa Hiertet.

Hun træder derpaa frem og synger:

I Koner og I Jomfruer!
  Med Sorgen holder Maade!
Hvad skeed er, ei kan ændres meer,
  Graad derfor ei kan baade.
Et Tab for Eder vel er skeed.
  Hver kan dog faae sin Mage;
Thi unge Karle man jo veed,
  I Topmaal er tilbage.

Tutti repeterer det samme.

Pernille til Afsked.

Et Skue-Spil fremstilled er
  Allene med Actricer,
Af det, og meget andet meer,
  Man klarligen beviser,
At mange Ting udi et Land
  Foruden Mands-Personer
Udføres og forrettes kan
  Af Piger og Matroner.

Tutti det samme.

Anmærkninger.

Paa Indholdslisten til den Høpffnerske Udgaves 6te Tome staaer om denne Comoedie følgende: „Et Stykke udi een Act, hvilket stedse maa spilles tilligemed det foregaaende [Abracadabra]. Thi ligesom det første [Abracadabra] er uden Actricer, saa er det sidste [Forv. Brudgom] uden Acteurs.“ I Holbergs danske Epistler (5te T. S. 22) omtaler han Stykket meget kort saaledes: „Det 6te Stykke [nemlig, der dengang endnu ikke var trykt] bestaaer udi 1 Act, kaldet d. forv. Brudg., som **jeg var ombeden** at giøre saaledes, at deri skulde ingen Acteurs være.“ Saavidt vides, er denne Com. aldrig bleven opført, og saaledes det eneste af alle Holbergs Skuespil, som ikke er kommet paa Theatret.

S. 579. **Kirsten Gifte-Kniv, som er en forklæd Acteur.** Paa Fortegnelsen over Personerne i de ældre Udgg. staaer ligeledes ved Kirsten: „En forklæd Acteur.“ At man antog, denne Rolle ikke kunde gives af en Actrice, maa have været for Navnets og Bestillingens Skyld; thi i hele Rollen selv forekommer intet usømmeligt.

S. 579. **Skiønnings-Plaster.** S. ovenf. S. 251, Anm. t. S. 235 i Jac. v. T.

S. 581. **Pigen, ... sigende: Hvad har ikke Fanden at bestille?** Historien om Pigen, der sagde dette, fortælles udførligere i Holb. danske Epistler, Tom. 1, S. 325.

S. 582. **Fire Feltslag udi Flandern.** Formodentlig i den spanske Successions- eller Arvefølge-Krig, hvori danske Hielpetropper deeltoge.

Don Ranudo de Colibrados,

eller

Fattigdom og Hoffærdighed.

Comoedie udi fem Acter,

forøged med nogle nye Scener.

[Forestilled første Gang paa den Kongl. danske Skueplads d. 30. Aug. 1752].

Personerne.

Don Ranudo de Colibrados, en Grand d'Espagne.
Donna Olympia, hans Frue.
Donna Maria, deres Dotter, forlibt i Gonzalo.
Eugenia, hendes Søster, en halvvoren Frøken.
Gonzalo de las Minas, en spansk Adelsmand, forlibt i Donna Maria.
Isabella, hans Søster.
Leonora, Kammerpige hos Donna Maria.
Gusmann, Page hos Don Ranudo.
Pedro, Lakei hos Don Ranudo.
En Øvrigheds-Betienter.
En Bonde.
En Notarius.
En opdigtet Prindses Svite, hvoriblandt:
Udtolkeren.
Hofnarren.

[Scenen er i en Provindsstad i Spanien].

Act. 1.

Sc. 1.

Gonzalo de las Minas. Isabella.

Gonzalo. Det er vel sandt, min hierte Søster! Jeg seer ingen Fordeel ved saadant Partie; men I skal vide, at min Kiærlighed ikke grundes paa Interesse. Deres Familie er vel ældre og anseeligere, men vores er derfor ikke mindre adelig. Kan de regne flere store Folk i deres Slægt, saa kan vi derimod regne vor Riigdom, og sætte den imod deres elendige Armod, som er større, end at den kan beskrives. Men jeg siger, min hierte Søster! jeg sigter ikke til nogen Fordeel; mit Hierte er optændt af en puur og reen Kiærlighed til deres Dotter, Donna Maria, som jeg ikke mindre beklager for hendes Fattigdom, end for hendes urimelige Forældre, som ved deres Hofmod er bleven en Fabel over den hele Bye, og maa derfor den hele Spanske Nation ved saadant uskyldigt lide.

Isabella. Min allerkiæreste Broder! jeg har intet at sige derimod; den Fattigdom, som er hos hende, kunde blive tilstrækkelig bødet paa ved Eders Midler; men hvorfor skal man ydmyge sig for Saadanne? Hvor kan I fatte Kiærlighed til det Huus, I er foragtet af? I burde have den Ambition, at saasnart I mærkede den ringeste foragtelig Mine, I da havde vendt dem Ryggen, og aldrig tænkt paa saadan Kiærlighed mere.

Gonzalo. Ach, min hierte Søster! I veed maaskee ikke, hvad Kiærlighed er; thi dersom I det vidste, raisonnerede I ei saaledes; min Ambition har ofte i denne Sag ført Strid med min Kiærlighed, men den sidste har altid vundet Seier over den første.

Isabella. Men, naar I seer intet Middel til at lykkes i saadan Eders Ansøgning, bør I da ikke, som et fornuftigt Menneske, slaae saadan Kiærlighed af Sindet?

Gonzalo. Langt fra, at Forældrenes Foragt imod mig kan giøre min Kiærlighed kold; den heller ophidser mig mere, og er en Olie, som kastes i min Ild.

Isabella. Jeg troer, min hierte Broder! at I vil agere en Roman; thi saadan Slags Kiærlighed kommer mig ganske poetisk for.

Gonzalo. Al Forhaabning er dog ikke saa reent ude, at der jo er en liden Gnist tilbage; jeg haaber, at, naar deres Armod er kommen til det allerydersle, de da, førend de skal ganske omkomme af Mangel, endelig vil sætte den urimelige Ambition til Side, og beqvemme sig til at give deres Dotter til en brav Mand, der ved sine Midler kan redde en Familie af yderste Elendighed.

Isabella. Jeg mærker nok, Gonzalo! at I ikke ret kiender deres Hofmod, naar I taler saaledes; jeg troer, de døer heller, end beqvemmer sig dertil.

Gonzalo. Men, Isabella! I veed maaskee ikke een Ting.

Isabella. Hvad er det?

Gonzalo. Jeg er forsikkret om, at lige saa stor Foragt, Forældrene har til mig, saa stor Kiærlighed og Godhed har deres Dotter Donna Maria for mig; thi hun har for min Faster nyelig begrædt hendes Forældres Daarlighed, og afmalet deres slette Tilstand med stor Bevægelse.

Isabella. Ja, Gonzalo! det vil altsammen intet hielpe; Forældrene har alt for nøie Vagt over hende, saa det er umueligt, at faae hende at see, langt mindre at nyde hendes Omgiængelse, uden deres Minde.

Gonzalo. Ach, Isabella! veed I vel, at forlibte Folk finder de Veie, som ingen tænker paa, og seer de Midler, for at komme til deres Forsæts Fuldbyrdelse, som ingen seer? Vil ikke Bønner hielpe, saa skal List, og vil ikke List, saa skal Magt, om det end skal koste mit Liv.

Isabella. Ach kiære Gonzalo! jeg har stor Medynk over Eders elendige Tilstand; jeg vil ikke mere straffe Eders Foretagende, thi jeg veed, at naar Kiærlighed har taget saadan Overhaand, man da mere er at ynke, end at laste. Jeg skal hielpe Eder tilrette i alt, hvad mig mueligt er. Gid jeg ikkun kunde hitte paa nogle gode Raad! Men der seer jeg, at Pedro kommer; gaaer I ikkun til Side, jeg vil forsøge, hvad der er ved ham at giøre. *Gonzalo gaaer.*

Sc. 2.

Isabella. Pedro.

Pedro. Hei! saa gaaer det vel. Nu er det altsammen reent borte; her er hverken Skeer, Tallerkener eller Gryder mere i Huset. Jeg har Commission at laane en Gryde i mit Navn (thi i mit Herskabs Navn faaer jeg ikke een i den hele Bye); men hvor skal jeg faae den til Laans? Og, om jeg end faaer den til Laans, saa har vi dog intet (det jeg veed) at koge derudi; thi alting er saa øde, at der er intet tilbage, uden Tituler, Signorier og Høiheder, hvilke, om man end kommer dem alle udi Gryden, dog ikkun vil give en maver Suppe. De holde dog Ørene stive, besynderlig Fruen; thi jeg er vis paa, at hun heller døde af Hunger, end gav et Bogstav bort af hendes store Navn. Gid jeg aldrig bliver saa flindet! jeg er nu i en ganske anden Extremitet; thi, førend jeg skulde lide Nød, solgte jeg ei allene mit Fæderne-Navn, men endog min Ære, for en Stück von Achten. Høihed er vel en god Ting, men enten man vil bruge den til Middags-Maaltid eller Aftens-Maaltid, saa mætter den lige meget. Jeg har i Sinde, at holde ud her i Huset endnu i otte Dage, imidlertid faaer jeg Mad og Drikke i Byen hos gode Venner, og lader mit Herskab sidde hiemme og stikke deres Tænder, naar de har ædet en Erte-Suppe, og mætte sig i Steden for Confect, med deres Forfædres Bedrifter. Men see! hvem er her? Underdanigste Tiener, Madame! Gaaer Hun saa allene uden Hofmesterinde?

Isabella. Ja Pedro, jeg er kommen saa vidt til Alders, at jeg kan gouvernere mig selv. Hvorledes lever dit Herskab?

Pedro. Der er Fremmede hos os til Bords; jeg skal ud i Byen og kiøbe Confect.

Isabella. Hvilke Fremmede er der da?

Pedro. Der er Duc de la Vera Cruz, med Fyrstinden Donna Emilia de las Spadas, Hierosme Victor, Abad de St. Jago, Il Marquez Ferdinando Gonzalo, Philippo de St. Cifuente, med la Marquesa, hans Frue, og utallige andre, som jeg er for ringe at tale om.

Isabella. Saa tør jeg da ikke vove at give Visite der i Dag?

Pedro. Nei, vi har Ordre ingen at indlade i Dag, uden de, der kan regne deres Slægt at have været gamle Christne for de Morers Tider i Spanien.

Isabella. Men hvor kommer det, at de tractere saadant i Dag? De pleier dog ikke gierne at tractere.

Pedro. Det er til en Erindring, formedelst den Victorie, som en af deres Forfædre, Don Ramiro de Colibrados, paa denne Dag erholdte over Kongen af Mesopotamien, som han tog fangen til Toledo. Det var ikke godt, at der skulde falde mange slige Dage ind om Aaret, thi da fik Herskabet en Ulykke i sin Pung; jeg tør sige, at paa saadan en Dag slippe de ikke med tusinde Stück von Achten.

Isabella. Men hvor kommer det, Pedro! at du paa saadan høitidelig Dag gaaer med saadant pialted og sønderrevet Liberie?

Pedro. Det er til en Erindring af den Hoved-Banner, som høistbemeldte Ramiro de Colibrados førte.

Han løfter paa Hatten derved.

Isabella. Jeg veed jo, at Generalen selv ikke førte Fanen udi Slaget.

Pedro. Nei, Madame! jeg har jo sagt, hans Fændrik. Samme Hoved-Banner blev af Musket-Kugler udi Slaget saadan tilredet, at den saae ud ligesom mit Liberie.

Isabella. Men hvor længe er det siden, at Don Ramiro vandt den Seier?

Pedro. Det er netop sex hundrede Aar i Dag.

Isabella. Hillemænd! det er jo ikke tre hundrede Aar siden, at Kugler og Musketter komme først i Brug.

Pedro. Ja, Madame! jeg er alt for ringe til at disputere med Hende; jeg vil derfor lade det staae ved sit Værd. Men det kan jeg giøre min Eed paa, at Standarten blev forbandet ilde tilredt, og at jeg, til en Erindring deraf, bærer altid saadant Liberie i Dag.

Isabella. Men mig synes, at jeg har seet dig i dette pialtede Liberie en heel Maaned.

Pedro. Enhver maa jo gaae, som hannem lyster; jeg har saa mine visse Raisons dertil.

Isabella. Hvad Raisons kan der være til, at gaae udi et høifornemme Herskabs Ærinde saa pialted? Folk skulde jo falde paa de Tanker, at Huset var geraadet udi Armod.

Pedro. I Armod? Jo, jo! et Herskab, som kan regne over sytten hundrede og tre og tredive gode og rigtige Ahner, skulde geraade udi Armod? Om jeg nu ikkun vil regne to Stück von Achten for hver Ahne, saa løber det sig dog til en forbandet Summa.

Isabella. Jeg holder for, at det er Armod, indtil jeg hører bedre Raisons.

Pedro. For at føre Hende da af de Tanker, skal jeg give Hende mine Raisons: Vort Herskab mærker, at det bliver nu saa forbandet gemeent, at holde* et prægtigt Liberie, og at fornemme Folk nu omstunder intet kan have for sig selv, hvorfor de har hittet paa denne Invention; thi, saasnart vi mærke at gemeene Tienere gaae pialted igien, saa tager jeg mit skrammererede Liberie paa igien. Madamen har jo mærket ved Hoffet i Madrit, at, naar Borger-Folk studser allermeest, saa gaaer Hof-Folket allerslettest.

Isabella. Det hænder sig tidt, men de gaae dog aldrig pialted.

Pedro. Ja, ja, Madame! mit Herskab veed nok, hvad det giør; det begynder, min Troe, aldrig noget, uden at det er vel overlagt tilforn.

Isabella sagte. Jeg skal nok klemme ham saa længe indtil han bekiender. Høit. Men Pedro! du sagde jo nylig, at du bar det pialtede Liberie til en Erindring om den Hoved-Standart, som blev skudt i Stykker udi det store Slag.

Pedro sagte. Gid du faaer en Ulykke med dine Spørsmaale! Høit. Jeg kan ikke erindre mig, hvad jeg sagde, Madame! men det veed jeg, at Herskabet har Huset fuldt af Guld og Juveler; og naar saa er, saa kan jeg ikke gaae saaledes af Armod. Tænk engang, Madame! de har iblandt andre kostbare Sager, en Stam-Bog, som er værd mere end en Tønde Guld.

Isabella. Men maaskee, om den kom til Auction, kunde den ikke drives høiere op end til fire Skilling, med mindre der maatte findes underlige Libhabere; men en Jøde gav ikke saa meget derfor, det veed jeg.

Pedro. Hvad skal man regne Jøder? Jeg veed den, der har givet mange Tusinde for en Jomfrudom, som en Jøde dog ikke havde tilhandlet sig for en Skierv. Men for at komme til Materien igien, da vil jeg ydmygst bede, at Madamen vil fatte andre Tanker om mit Herskab; thi jeg kan forsikkre, at det ikkun er onde Mennesker, som sige, at de ere fattige.

Isabella. Jeg vilde ønske af mit Hierte, at det var saaledes, som du siger; men jeg hører baade Kræmmere og Haandværks-Folk klage over Penge, som de har at fordre.

Pedro. Ei, Madame, Hun skiemter ikkun. Jeg veed, Hun forstaaer sig bedre paa Verden; Hun veed jo, at det er den høieste Mode udi alle fornemme Huse, at lade Folk løbe efter deres Penge. Tro Hun mig, det er ikke af Penge-Mangel, at Herskabet lader dem saa løbe. Herren og Fruen veed at leve, og lader see udi denne Post, saavelsom i alle andre, at de ere fornemme Folk. Jeg kiender en Kræmmer her i Byen, der gaaer endnu og kræver i et fornemme Huus for et Stykke Netteldug, som hans Oldefader crediterede; og kommer maaskee til at løbe endnu udi ti Aar; thi Huset er næst vores fast det fornemmeste udi hele Spanien.

Isabella. Da bruge vi ikke den Mode i vort Huus; thi min Broder Gonzalo lader sig aldrig kræve to Gange.

Pedro. Det troer jeg nok, Madame! der er og stor Forskiel paa vort Huus og deres. Det ere jo bekiendt, at vor Familie er den ældste og fornemmeste udi hele Spanien.

Isabella. Men jeg holder de rigeste Familier for de fornemmeste.

Pedro. Jeg veed ikke, hvad Madamen mener dermed. Hun maa troe mig, at mit Herskab er ikke fattig; ja Hun kan komme i Fortræd over slige Ord. Jeg gaaer i et pialted Liberie, det er sandt, men det er ikke formedelst mit Herskabs Fattigdom; thi jeg kan vise Madamen, at hvor slet mine Klæder er, saa bærer jeg dog et Silke-Tørklæde i min Lomme.

Trækker et gammelt Tørklæde op af Lommen, hvormed følger et tørt Stykke skimlet Brød, som falder paa Gulvet.

Isabella. Ha, ha, ha! der tabte du et Stykke af din Riigdom paa Gulvet.

Pedro. Det er et Stykke Chocolade, Madame!

Isabella tager det op for ham. Nei! det er jo grovt skimlet Brød. See! er det Chocolade?

Pedro. Nei Madame! det er sandt, det er ikke Chocolade; det er et Stykke Brød.

som jeg tog med mig for en vis Aarsag Skyld; thi hver Gang jeg skal gaae Ærinde til Fyrsten af Mendez, maa jeg tage et Stykke Brød med mig, for at give Port-Hunden, at han ikke skal bide mig.

Isabella. Du har Ret, Pedro; thi rige Folk ere bange for Livet. Ha, ha, ha!

Pedro. Jeg maa tage mig den Dristighed at reprimendere Fruen; det lader ilde for saadan Madame at lee.

Isabella. Jeg takker dig, min kiære Pedro, for god Advarsel. Ha, ha, ha!

Pedro. Ei, lad saadant være, Madame! Fruen kan miste sin Reputation derover, om nogen fik det at see og at høre.

Isabella. Bi et Øieblik, jeg har noget at sige dig: hvoraf kommer det, at du, som har saa stor Forstand og saa mange Dyder, vil tage dig en Tieners Skikkelse paa? Du kunde, min Troe, nok tiene til andet.

Pedro. Jeg har ikke studeret, Madame! ellers takker jeg mine Forældre for god Optugtelse. Naturen har ogsaa været temmelig gadmild imod mig, at jeg giorde ikke Ret, om jeg sagde andet; men veed Madamen nogen bedre Leilighed for mig?

Isabella. Ja vist; jeg veed ingen bedre til at skrive Almanaker, end du, og det er en Profession, som man kan leve vel og reputeerlig af.

Pedro. Men jeg har altid hørt, at den, der skal skrive saadant, skal brav kunne lyve.

Isabella. Jeg kiender og ingen, der er lykkeligere i at inventere, end du. Havde du sagt, at dit Herskab sad hiemme og aad Erte-Suppe, som Sanden er, og at du, i Steden for at hente Confect, var gaaen ud at betle dig et Maaltid til, saa havde jeg ikke raadet dig til den Profession.

Pedro. At tale den rene Sandhed, da vilde jeg gierne dølge mit Herskabs Nød og Elendighed, saavidt mig mueligt er; men nu har dette Stykke Brød røbet os.

Isabella. Nei, Pedro! Dit Liberie er iblandt andet tilstrækkeligt nok, at give tilkiende, hvorledes Conjuncturerne ere udi Familien.

Pedro. Jeg er bange for, at deres egne Klæder vil giøre det endnu mere beviseligt. Min Herre gaaer vel endnu i en Fløiels Kiol, men det andet svarer ikke dertil. Fruen klipper af Bagstykker af Klæderne, for at bøde paa Forstykkerne; derfor vender hun i Compagnier ikke gierne Ryggen til Folk. Naar hun gaaer fra Folk, gaaer hun baglængs, dog ikke af Ydmyghed, som en Deel giøre, der gaae fra dem, de have Respect for, men af lutter Storagtighed, at ingen skal see den Fattigdom, som er afmalet paa Bagen; og naar hun endelig af Fornødenhed maa vende sig om, maa jeg eller og Kammer-Pigen, tiene til Bagstykker.

Isabella. Af al den Nød kunde de i en Hast blive hiulpen, dersom de vilde sætte noget af deres urimelige Ambition til Side, og give deres Dotter til Gonzalo, som bær stor Kiærlighed til hende.

Pedro. Jeg veed, de har ofte taelt derom med Haanhed; men, maaskee, nu deres Nød er paa det yderste, at de beqvemmede sig dertil, dersom Madamen gik selv til dem og giorde Forslag. Men der kommer Kammer-Pigen; det er bedst, at Madamen overlægger den Sag med hende, thi det er en forslagen Pige.

Sc. 3.

Leonora. Isabella. Pedro.

Leonora. Ei, du fortvivlte Skielm! du Brød-Tyv! du tog mit Brød, som laae paa Skorstenen.

Pedro. Hvilket Brød?

Leonora. See nu, hvor hellig han kan stille sig an; fort! giv mig mit Brød tilbage; jeg har intet andet at spise i Dag.

Pedro. Ei Snak! Betænk dig, hvad du giør, førend du skielder en ærlig Mand for en Brød-Tyv.

Leonora. Fort; ingen Snak!

Pedro. Jeg kan giøre min Eed paa, at jeg intet Brød har taget.

Leonora. Kunde Tyven ikkun sværge sig fra Galgen, saa blev der ingen hængt.

Pedro. Jeg vil sætte min Ære til Pant derpaa.

Leonora. Hvor mange Ærer har du vel? Du har jo forsoret dig saa ofte. Hid med mit Brød igien, du Tyv!

Hun trækker Brødet op af Lommen; de brydes sammen, og de faae hver sit Stykke; hun bliver Isabella vaer, slaaer sig for Brystet, og vil løbe bort.

Isabella. Hør, Leonora! jeg har et Ord at tale med Jer, som er magtpaaliggende.

Leonora. Ach, Madame, jeg er færdig at daane af Blusel.

Isabella. Er Herskabet hiemme, Leonora?

Leonora. Ja det er. Jeg skulde lave Chocolade til, og den Skielm Pedro skal nogle Chocolade-Kager i sin Lomme, som jeg nu tog fra hannem.

Isabella. Det Herskab er sandelig lykkelig, der har saa troe Tieneste-Folk, der saaledes kan dølge deres Armod. Men, som Tilstanden er fast den hele Bye bekiendt, og I nu har røbet Jer selv, saa giør det ikke godt at dølge saadant meer. *Leonora græder.* Græd ikke, mit Barn! de godt Folk kan endnu hielpes. I veed maaskee vel, at min

Broder Gonzalo bærer Kiærlighed til Eders Jomfrue.

Leonora. Ach! Madame! jeg veed det nok! men det giør ikke godt at tale derom. Jeg har hørt min Frue forundre sig over Gonzalos Dristighed, at han tør understaae sig at prætendere Alliance med dem. Jomfruen, som (saavidt jeg kan mærke) er Gonzalo tilbøielig, lod sig for nogle Dage siden forlyde i hendes Forældres Nærværelse, at Uliigheden var ikke saa stor; hvorover hun siden er bleven af Forældrene mistænkt og haardt indelukt.

Isabella. Det er mig usigelig kiært, at jeg hører saadant.

Leonora. Mig derimod usigelig ukiært, thi det er et allerkiæreste Barn; hvis hendes Graad og Taarer ikke havde holdet mig tilbage, havde jeg for længe siden forladt Huset.

Isabella. Nei, jeg mener, det er mig kiært, at hun selv har Godhed for min Broder, thi det giver mig Forhaabning, at mit Anslag kunde lykkes, besynderlig, om I vil staae mig bi, hvilket ikke skal blive ubelønnet.

Leonora. Madamen har at befale over mig derudi; thi, hvis Trædskhed og Intriguer kan hielpe, da kan jeg giøre Tieneste, saa vel som en anden. Men det er bedst, at Madamen giør Forældrene først det Forslag, maaskee den yderste Armod kan have dæmpet noget af den forrige Hofmod. Vil Madamen besøge Herskabet selv om en halv Time, saa skal jeg mage det saaledes, at Hun faaer dem i Tale.

Leonora og Pedro gaae.

Sc. 4.

Isabella. Gonzalo.

Isabella. Giver Eder nu tilfreds, og lader mig raade. Om en halv Time gaaer jeg hen og besøger Don Ranudo, og bruger der al min Veltalenhed; hvis det ikke kan hielpe, faaer vi see til, om vi kan hitte paa andre Midler. Jeg har alle Husets Folk paa min Side, som har lovet at staae mig bi.

Gonzalo. Ach! min allerkiæreste Søster, gid jeg kunde ikkun slaae mit Sind til Roelighed saa længe; men....

Isabella. Hvilken Elendighed! I faaer vel at have Taalmodighed; lader os gaae ind saa længe; men der kommer Tieneren og Pigen tilbage.

Sc. 5.

Isabella. Gonzalo. Leonora. Pedro.

Isabella. Min hierte Leonora! Her er min Broder Gonzalo, som sætter al sin Velfærd i Eders Hænder. Lader nu see, at I kan udfinde noget til hans Kiærligheds Forfremmelse.

Gonzalo. Hun maa være forsikkret, Mademoiselle, at jeg skal findes taknemmelig derfor.

Leonora. Monsieur har at befale over min ringe Hierne.

Pedro. Og over mit hele Hoved.

Gonzalo. Men finder I det for godt, at jeg anmoder Herskabet derom?

Leonora. I Gaar havde det umueligt gaaet an, men maaskee Begieringen kan ikke blive saa ilde optagen i Dag.

Gonzalo. Hvi mere i Dag, end i Gaar?

Leonora. Jo, i Gaar var endnu lidet Proviant tilovers, saa meget, som kunde tiene til et Maaltid, og, saa længe det er, har man intet uden et foragteligt Svar at vente. Men i Dag har Herskabet aldeles intet at spise sig med, undtagen deres Forfædres Bedrifter, hvorfor Modet maaskee kan falde.

Pedro. Derfor er ikke heller saa ærlige Rotter og Muus nogensteds, som udi vort Huus; thi jeg vil garandere derfor, at, endskiøndt man vilde lade Spise-Kammer-Døren staae aaben for dem, saa skal de ikke røre det mindste.

Gonzalo. Ach! jeg kan ikke høre det, uden Medynk.

Leonora. Det er endog den eneste Ting, hvormed de skal bøies. Man maa her bruge samme Midler, som man betiener sig af, til at indtage stærke Fæstninger; thi naar intet andet vil hielpe, maa man sulte dem ud.

Pedro. Leonora veed nok, hvorledes Fæstninger indtages, thi hun har ladet sig bruge til Felts udi gamle Dage i den Nederlandske Krig.

Gonzalo. Nu, nu, Pedro! brug ikke saa grove Skiemt!

Leonora. Man kan ikke stort agte, hvad han siger: Han sparer endog ikke Herskabet selv.

Pedro. Det er sandt. Man maa jo have nogen Frihed i et Huus, hvor man tiener af lutter Generositet, uden Kost og Løn. Jeg siger dem, min Troe, mange Sandheder, naar vi ere allene; men naar der er Fremmede staaer jeg dog paa deres Respect.

Gonzalo. Men bliver Herren og Fruen dog ikke iblandt vred derover?

Pedro. Ach nei! de udlægger alle Ting til deres Høihed og Ære. Naar de ingen Mad har, saa sige de, at det er deres Faste-Dag: det er jo fornem. Naar de drikke Vand i Steden for Viin, saa citere de til Exempel nogle af deres Familie for Spid-

stoden, som allene drak Vand; det er ogsaa fornem. Naar Herren har sønderrevne Skoe, saa hedder det, at det er saaledes giort med Forsæt for Liigtorne: det er ogsaa fornem. Naar Fruen ikke kan komme til Kirken for Klæder, saa hedder det, at der holdes Messe i hendes Kabinet: det er og fornem. Og endelig, naar jeg ikke giver dem Ære for en Skilling, saa hedder det, at jeg er Hof-Nar; det er og fornem.

Gonzalo. Kiære Børn! arbeider da paa, at forfremme min Sag, saa vel som Eders egen Nytte; thi naaer jeg mit Ønske, bliver I alle hiulpen.

Leonora. Herren maa ikke tvivle om min Redebonhed, som allerede har overvundet det meste, nemlig Jomfruens Hierte.

Gonzalo. Men hvad hielper mig det, naar Forældrene fremture i deres Hofmod?

Leonora. Min Herre maa først ved sin Frue Søster giøre dem Proposition; og naar dette ikke lykkes, vil vi finde paa andre Midler. Vi kan spille Pudser uden al Fare; thi hele Byen hader Fruen og Herren for deres Hofmods skyld; den vilde glæde sig over, at deres dydige Dotter kan blive saa vel forsørget. Gaaer I ikkun bort, og slaaer Eder til Roelighed, saa skal vi nok sørge for Resten.

Sc. 6.

Leonora. Pedro.

Leonora. Pedro! jeg forlanger intet andet af dig, udi denne Sag end Taushed.

Pedro. Jeg kan vel ogsaa hitte paa et godt Raad.

Leonora. Hvad Raad kan du da give?

Pedro. Du skal nok see, at man strax kan ryste gode Raad ud af Ærmerne; jeg maa have Tid til at speculere først: jeg tænker ellers paa een Ting.

Leonora. Nu, hvad har du da opfundet?

Pedro. Jeg har intet opfundet; men jeg tænker ikkun paa een Ting, nemlig, at, naar vi først ved Intriguer har forfremmet denne Kiærlighed, om vi da skal begive os i Tieneste hos Gonzalo?

Leonora. Det er bedst, du bliver ikkun ved at tænke derpaa, og lader mig raade for Sagen i sig selv. Jeg recommenderer dig allene Taushed, og at du holder saa gode Miner, at Pagen Gusmann ikke faaer det at vide.

Pedro. Hm! det er underligt, at Fruentimmer vil recommendere Mandfolk Taushed. Veed du ikke, hvad en viis Philosophus siger om Fruentimmer? Han siger..... det er, min Troe, meget artigt; kunde jeg ikkun komme det ihu!

Leonora. Han siger, at slig en Dommer, som du er, bør ikke at bemænge sig med at læse philosophiske Bøger. Hvad han ellers siger om Fruentimmerets Rundtalenhed eller ei, saa er dette vist, at de fleste Hemmeligheder røbes af Mandfolkene ved et Glas Viin, derfor burde (i mine Tanker) ingen, som var overbeviist at have været drukken, betiene noget vigtigt Embede, som udkræver Taushed. Hemmelige Sager burde allene betroes Fruentimmeret, saasom de ere ædruelige.

Pedro. Man betroer dem ogsaa hemmelige Sager. Men der kommer Gusmann; lad os derfor ikke tale mere derom.

Sc. 7.

Leonora. Pedro. Gusmann.

Gusmann. I faaer en Ulykke, at I staaer her og sladdrer. Herskabet har kaldet paa Jer vel tre Gange. Naar jeg vil snakke med dig, Leonora, saa har du aldrig Tid; men du kan staae og snakke med denne gemene Lakei hele Timer.

Pedro. Du er jo forbandet fornem, Gusmann! det kan man see paa dit Liberie.

Gusmann. Ingen Snak; fort ind.

Act. 2.

Sc. 1.

Don Ranudo. Donna Olympia. Pedro.

Don Ranudo. Nei, Donna Olympia! han var ikke vor Stamme-Fader. Jeg kan vise af vores Slægt-Register en Colibrados, som var udi Estremadura et halv hundrede Aar førend de Morer komme i Spanien. Vi ere langt fornemmere Folk, end I tænker.

Donna Olympia. Ach, er det mueligt, Don Ranudo! viser mig hannem!

Don Ranudo. See her! denne Antonio de Colibrados, som I her seer, var meget ældre.

Donna Olympia. Det vilde jeg, i Sandhed, ikke have mistet for en Million. Jeg har altid bildet mig ind, at jeg havde fornedret mig ved vores Ægteskab; mit eget Slægt-Register kan jeg paa mine Fingere, som mit Ave Maria, fra Juliano de Monte Ricco, indtil min Fader Ranudo Melchior de Monte Ricco.

Don Ranudo. I giør vel derudi, Donna Olympia! at I stedse har indprentet det

udi Eders Stub, thi det er det største Klenodie, som vi have.

Pedro. Jeg mener, Herre, det er ogsaa det eneste; thi hvad som ellers findes udi Huset, kan neppe beløbe sig til en Stück von Achten, om det kom paa Auction.

Don Ranudo. Det vil intet sige, Pedro! mit Navn og mit Slægt-Register er mig Riigdom nok. Naar jeg læser udi denne Bog, og seer mine Forfædres Bedrifter, kan jeg blive saa mæt, som jeg havde været til det største Giestebud.

Pedro. Ja, jeg kan let begribe, hvorfor Herren og Fruen ikke skiøtter om Mad; hvo der har fem à sex Snese Colibradoser i Maven, kan ikke faae Rum til noget mere. Jeg har og tidt tænkt, naar jeg har hørt den Knurren i Herrens Mave, at det maatte være disse gamle Colibradoser, thi disse gamle Helte fører end Krig efter deres Død. Derimod, naar det knurrer saa hos mig, saa er det et Tegn til Sult; men det er en anden Sag med min Person, saasom jeg har en gemeen tom Mave, hvorfor jeg og maa have Mad, thi jeg kan ellers ikke tiene Herren eller Fruen længere.

Donna Olympia. Det er forskrækkeligt med disse gemeene Folk; jeg troer virkelig at de maae være skabte af anden grov Materie, og maae have en anden Siæl, end vi Fornemme har. Al deres Attraae er ikkun til Bugens Fylde; monne saadanne Folk, min hierte Don Ranudo! som ere af saa ringe Stand, ogsaa blive salige?

Don Ranudo. Ja, jeg troer nok, at de i visse Maader kan blive salige; men ikke saa fuldkommen, som vi andre; thi, ligesom der er Forskiel imellem ringe Mennesker og Dyr, saa er der og Forskiel imellem høie og ringe Stands-Folk. Jeg understaaer mig ikke at negte dem Salighed, i hvorvel, af deres brutale Meninger, som de har, skulde man ikke kunne spaae dem meget godt.

Pedro. Seer engang, Herre, hvorban mit Liberie seer ud!

Don Ranudo. Det er dog et fornemme Liberie.

Pedro. Ja, det er ikke allene fornem, men endogsaa durchleuchtigt. Det er mig ellers kiært, at Herren har noget at trøste sig ved i den anden Verden; thi i denne Verden har Herrens Høihed ikke ført andet med sig, end Sult og Armod.

Donna Olympia. Pedro! du maa erindre dig, hvad Person du er, og hvad Herskab du taler med; mig synes, at du har ganske forglemt det.

Pedro. Den eneste Herlighed, naadige Frue, som jeg har her i Huset, det er Frihed at tale, thi jeg nyder jo intet andet; hvis man betager mig ogsaa denne Frihed, kan man sige, at jeg tiener af lutter Generositet. Ville I give mig det, som andre Herskaber give deres Tienere, vil jeg og bruge samme Respect, som andre Tienere for deres Herskab.

Don Ranudo. Ei, Donna Olympia! lad ham ikkun bruge sin Frihed; Keisere, Konger og Fyrster taaler jo saadan Skiemt af lystige Hoveder, som de underholde; vi maae og lade see derudi, at vi ere fornemme Folk. Tael ikkun, Pedro! du maa gierne sige, hvad du vil, for os selv, naar du staaer paa vores Respect i andres Nærværelse.

Pedro. Jeg siger: Herrens og Fruens Høihed i denne Verden ere Træer, der bære ikkun slette Frugter, nemlig: nogle Grene bære Storagtighed, andre Sult og Tørst; derfor, maaskee, giver det mere udi det andet Liv.

Don Ranudo. Snak, Pedro! Fornemme Folk ere ikke fattige! de hedde jo riccos hombres, rige Folk.

Pedro. Det er sandt, at de hedde rige Folk, ligesom Munkene hedde Guds Tienere, thi disse sidste ere lige saa gudfrygtige, som de første ere rige. At hedde rige Folk, det er jo at være titulair rige; og hvo som er titulair riig, kan ikke være det virkelig.

Don Ranudo. Hvad tænker I paa, Donna Olympia, I staaer og grunder saa meget?

Donna Olympia. Jeg staaer og tænker derpaa, hvoraf det kan komme, at ingen Poeter lod sig indfinde i Gaar med Vers til vor Navne-Dag.

Pedro. Ha, ha! jeg hører Fruen kiender ikke vore Poeter ret. Her i Huset kommer aldrig nogen Poet mere, thi her er ingen Magneter, som trækker saadant Jern. Om Herskabet vilde skrive udi Orden alle Husets Tituler, og kline dem over Porten, og Skræderen, vor Naboe, vilde sætte en Steeg eller Postei i sin Forstue, saa skulde man vel see, hvilken Magnet var stærkest. Jeg kiender alle Poeter her i Byen, og hvilken Poet jeg vilde give et Middags-Maaltid, skulde gierne regne mit Slægt-Register fra Kong Salomon, og sætte Siæl og Salighed paa Riim, eller rime sig Fanden i Vold paa, at jeg var fornemmere, end baade Herren og Fruen.

Donna Olympia. Jeg maa lee af Pedro. Det var en slet Cour, Poeten giorde Pedro, naar han regnede hans Slægt-Register fra Kong Salomon; det var jo, Pedro! at giøre dig til en Jøde.

Pedro. Jo jo! var Kong Salomon en Jøde? Jeg kiender nok Kong Salomon, det maa Fruen vel troe, i hvor ulærd jeg er. Men jeg siger: naar Poeter de giøre Vers, spørge de ikke gierne om den Mand, som de vil rose, er gudfrygtig, dydig, mandhaftig rc.; men, om han kan betale Versene.

Saasnart de see da Belønningen, fører Fanden dem strax op paa Spidsen af Apollo eller Helicon, som de kalde det, og der blive de strax fulde af en poetisk Geist, saa at dergaaer Vers fra dem baade bag og for; men see de ingen Belønning, saa see de og ingen Dyder, og er da ikke et Riim at finde i deres hele Legeme, om man end vilde skiære dem op, og lede efter dem udi deres Kallun: det maa jeg forstaae; thi jeg er selv i visse Maader ogsaa en Poet, saasom jeg kan regne over sex Poeter i min Familie, som alle vare saadanne Slyngler.

Don Ranudo. Derfor er du just ikke selv en Poet, fordi du kan regne Poeter i din Familie.

Pedro. Saa kan jeg jo ogsaa sige: Derfor er Herren og Fruen ikke just fornemme, fordi de kan regne saa mange store Mænd i deres Familie; thi skal den allene kaldes en Poet, som giør Vers, saa bør og de allene kaldes høie, der giøre selv store Gierninger.

Don Ranudo. Nei, Pedro! Det sidste har man formedelst Fødselen.

Pedro. Poesien ligeledes; man siger jo, at Poeter fødes.

Don Ranudo. Ja, det er paa en anden Maade.

Sc. 2.

Leonora. Don Ranudo. Donna Olympia. Pedro.

Leonora. Her er Isabella, Gonzalo's Søster, uden for, som forlanger at faae Herskabet i Tale.

Donna Olympia. Bed hende have Taalmodighed et Øieblik udi den anden Stue, imedens vi lave os til at tage imod hende.

Don Ranudo. Giv mig hid min Fløiels Kiol, Pedro!

Pedro. Den vil parere vel til de hullede Strømper.

Don Ranudo. Er der Hul paa mine Strømper?

Pedro. Nei ikke over ti.

Don Ranudo. Tag noget Blæk, Pedro! og smør paa Hullerne, saa synes det ikke.

Pedro. Jeg er bange, Herre, at et heelt Blækhorn fuld vil ikke forslaae dertil, thi der ere saa mange Huller.

Don Ranudo. Kom! giør som jeg beder dig.

Han smører Blæk paa Hullerne.

Pedro. Skal der ogsaa smøres Blæk paa Skoene, thi der er ogsaa store Huller paa dem?

Don Ranudo. Nei, det gaaer ikke an; jeg kan sige, at det er giort med Villie, formedelst Liigtornene.

Pedro. Men der er ingen Bagstykke paa Kiolen; det kan man jo ikke sige, at det er giort med Villie, formedelst Liigtornene.

Don Ranudo. Din Artighed diverterer mig vel undertiden, men undertiden gaaer den meget for vidt; det vil dog intet sige, naar du ikkun er ærbødig imod mig i Fremmedes Nærværelse; giør dig ellers ingen Umage for Kiolen; jeg skal nok mage det saa, at ingen faaer den bageste Deel at see.

Pedro. Men var det ikke bedre, Herre, at vi solgte denne halve Fløiels Kiol, og kiøbte en heel Stoffes Kiol derfor?

Don Ranudo. Nei, Pedro! det første giver tilkiende, at, om jeg ingen Riigdom har, saa har jeg dog et høit Hierte. Dersom jeg var allene klædt i slet Stof, kunde Folk antage mig for en Borger, eller tænke, jeg havde sat min Ambition og Høihed til Side; men nu, om jeg bær ingen riig, saa bærer jeg dog en fornem Klædning. Er Fruen klar?

Donna Olympia ligeledes oppudset. Ja, jeg er ganske færdig.

Don Ranudo. Ach, Donna Olympia! Hun er galant, og glimrer som Escurial.

Pedro. Ja, Herre! men paa den anden Side seer man afmalet vores Hospital.

Olympia. Lad nu Madame Isabella ikkun komme ind.

Leonora gaaer til Døren for at introducere hende, og Pedro staaer bag Herrens Stoel med Briller paa, efter den portugisiske Mode.

Sc. 3.

Don Ranudo. Donna Olympia. Isabella. Pedro. Leonora.

Donna Olympia sidder udi en Læne-Stoel, meget spansk, og stikker sine Tænder. Don Ranudo giør det samme. De reiser sig lidet op af Stolen, indtil en Stoel bliver sat til Isabella, men sætter sig ned for hende. Pedro staaer med en Viske og kisler dem.

Isabella. Jeg beder hundrede Millioner Gange om Forladelse for min Dristighed, at jeg understaaer mig at incommodere naadige Frue med en Visite i Dag.

Olympia. Ingen Incommodation, Madame! Vi ere vante til at tage imod Visiter fra Morgen indtil Aften. Jeg troer, vi har havt i Dag allerede over otte fornemme Visiter. Kan ikke Don Ranudo erindre sig, hvilke Personer der har været i Dag udi vort Huus?

Don Ranudo. Nei, det er mig ikke muelígt; thi Folk søger vort Huus som et Hof: Pedro! kan du erindre det?

Pedro snøvler med sine Briller, og læser af sin Tegne-Bog. Det var Conte Jago de Monte

d'Oro, Marquez Ferdinando de Leo Nigro, med Marqueza hans Frue, Don Sebastian de Broquel Doro, og Ducaz de Eta Casa med hans Fyrstinde, og Marquez Ferdinando Gonzalvo Philippo Carlos Jago Sebastiano Manuel de Rifuentez med hans Frue. Siger sagte. Den Sidste maa havt mange til Fadere, efterdi han har saa mange Navne.

Donna Olympia. Nu hører Madamen, hvilke Visiter vi har havt allene i Dag. Madamen pardonnerer mig ellers, at jeg sidder og stikker mine Tænder; thi vi sad nu nyeligen og aade en Kapun, og dens Kiød incommoderer altid mine Tænder.

Isabella. Naadige Frue vilde behage at bruge ikkun Hendes Frihed. Jeg er ellers kommen herhid i Dag, som en Commissionair for en fornem Person, der forlanger intet heller, end som at være Herren og Fruen recommenderet.

Donna Olympia. Det er min Herre saavel som mig, en stor Fornøielse, at kunne tiene godt Folk. Han vil maaskee reise til Madrit, og udi saa Maade forlanger Recommendations-Breve fra os. Men hvad er det for en Person?

Isabella. Det er min Broder Gonzalo, som har Kiærlighed til Deres Dotter Donna Maria.

Donna Olympia. Madame! Jeg saavel som min Herre haver stor Estime baade for Hende og for Hendes Broder, saavidt som vor Stand det vil tillade; men.....

Isabella. Jeg veed nok, hvad Fruen vil sige. Deres Familie er ældre, end som vores, og at den Ulighed ei tillader at indgaae saadan Alliance; men mon der ikke kunde blive en fuldkommen Balance, naar vi ligner vores Midler ved Deres?

Donna Olympia. Ach Madame! det er os ganske ikke om Penge at giøre. Jeg lider heller yderste Armod, end at giøre noget, som er vor Familie uanstændigt. Jeg vil vise Hende, Madame, vores Slægt-Register, og saa skal Hun see, at det er en Ting, som ikke kan lade sig giøre. Jeg erindrer mig min Hr. Faders sidste Ord, som var disse: Jeg efterlader dig ingen Midler, min Dotter, men Høihed; frygt Gud, hav Respect for Helgene, og døe heller udi Armod en Jomfrue, end at du giør noget, som er Familien uanstændigt. Paa hvilke Ord han opgav sin Aand.

Isabella. Det var en meget gudelig Formaning, at raade paa sit Yderste til Hofmod.

Donna Olympia. Det var ingen Hofmod, Madame, men en honnet Ambition. Jeg har og fulgt hans Formaning, og har allieret mig med det fornemmeste Huus i Spanien.

Isabella. Men eftertænk, velbaarne Frue! hvilken Elendighed det er for fornemme Folk ingen Midler at have til at holde Standen vedlige; thi foruden dette, at man lider Nød, er man og underkastet Spot og Raillerie.

Donna Olympia. Jeg kan forsikkre, Madame, at jeg ikke solgte en Bogstav af mit Stamme-Navn for den bedste Herregaard udi Spanien.

Don Ranudo. Det var heroisk taelt, Donna Olympia! det burde skrives med gyldne Bogstaver: **Jeg sælger ikke en Bogstav for den bedste Herregaard.**

Pedro repeterer det samme, og tegner det i sin Bog.

Isabella. Men deres Dotter mister jo ikke noget af sin Høihed derfor.

Don Ranudo. Ei, Madame! det maae vi bedre forstaae. Al Verden veed jo, hvilken Forskiel der er imellem de las Minas og de Colibrados.

Isabella. Men slige Familier forbinde sig dog ofte tilsammen.

Don Ranudo. Om al Verden giorde det, saa giør Don Ranudo de Colibrados det ikke.

Pedro repeterer det igien og tegner det an.

Isabella. Jeg mærker det nok, at der er Nationer, som skiemter med de Spaniers Hofmod.

Don Ranudo. Siger det ikke, Madame! der findes Nationer, hvor store Familier haver endnu større Ambition. Der er et Slags Folk udi Indien, som man kalder Nairos, hvilke toer deres Hænder, naar de har rørt ved Folk af anden Stand, og lade derfor vare ad, naar de gaaer ud, at ingen maa komme dem nær.

Isabella. Det er jo smukke polerede Nationer, som I citerer til Exempel. Jeg mærker nok, at jeg forgieves anvender min Veltalenhed. Jeg tager saadan Afslag ikke ilde op; men heller bærer Medynk over Deres slette Tilstand og Armod, hvoraf De, som jeg seer, ved Deres Ambition ikke kan blive reddet.

Donna Olympia. Holder ikkun inde, Madame! med slig Bebreidelse; dersom nogen tør forekaste os saadant, den skal det vist meget ilde bekomme. Det er ikkun en Medisance, Madame; thi man er jo ikke fattig, fordi man ikke altid har rede Penge. Man sætter undertiden Penge ud paa Rente til det yderste, og derudover, naar man fattes, da maa selv laane. Det er ikkun onde Mennesker, som sige, at vi ere fattige.

Isabella. Jeg bebreider ingen sin Fattigdom; jeg er kun allene hidkommen for at giøre Dem et raisonnable Tilbud, efterdi De desværre er udi den Tilstand.

Donna Olympia. Vi ere udi den Tilstand, at vi ere fornøiede.

Isabella. Naar De ere fornøiede med Deres Tilstand, saa har jeg intet videre at sige. Men jeg vil kun selv stille Dem til Eftertanke, hvor fornøiede De kan blive naar Creditorer, som jeg er forsikkred om, kommer og giør Indførsel udi Deres Boe; og om det ikke vil falde Dem ud til desstørre Haanhed, naar Folk faaer at høre, hvad fordeelagtige Tilbud, De udi saadan Tilstand har forkastet.

Donna Olympia. Hvad Skin Hendes Tale kan have, Madame, og hvor fordeelagtig Hendes Tilbud end synes at være, saa kan hverken jeg eller min Herre persvaderes dertil.

Don Ranudo smilende. Nei, Hun maa troe mig, Madame, det er noget, som ikke kan lade sig giøre.

Isabella. Det giør mig da ondt, at jeg har paataget mig denne Commission.

Donna Olympia. Vi vil love Hende, ingen Fortrydelse at bære derover. Hun kan undskyldes, efterdi Hun herudi føier sin Broder, og han kan ogsaa undskyldes, thi Kiærlighed kan drive et Menneske til det som mere er. Men det er noget, som er ganske ugiørligt.

Isabella. Saa vil jeg da recommendere mig.

Donna Olympia. Hendes Tiener, Madame! Er der ellers noget, hvorudi vi kan være Hende til Tieneste, saa har Hun at befale. Men hvad denne Post er angaaende, da vil Hun selv befinde, naar Hun nøie eftertænker Tingen, at den ikke kan lade sig giøre.

Hun gaaer ud og de reiser sig lidt af Stolen, Leonora følger hende ud.

Sc. 4.

Leonora. Don Ranudo. Donna Olympia. Pedro.

Leonora. Madame Isabella lader formelde hendes underdanigste Respect, og beder, at Herren og Fruen vilde ikke forsmaae denne liden Guld-Børs, som hun flyede mig.

Donna Olympia. Ei! den Canaille! mener hun, vi ere Staadere? Flux tilbage med den, og kast hende den i Næsen. Det skal, min Troe, ikke blive uhevnet, thi det var en Dristighed uden Lige: En lumpen de las Minas vil give Almisse til Monte Ricco, hvis Olde-Moder forskiød saadan Beiler, som Don Alphonso de Ribera.

Leonora løber ud med Pengene, og kommer strax igien, Hun og Pedro aber dem efter, taler vexelviis ogsaa snysende.

Pedro sagte. Og efterlod sin Sønne-Dotter til Arv to forskrækkelige Kister; den ene fuld af Hofmod og den anden fuld af Armod.

Don Ranudo. Vil hun give Almisse til en Colibrados, hvis Forfædre har giort Riget saa store Tienester?

Pedro sagte. Og hvis Efterkommere sidder den hele Dag paa en Lænestol, og stikker deres Tænder.

Donna Olympia. Hvis Forfædre giorde aldrig Presenter, uden i Guld og Juveler, endogsaa til Staadere.

Leonora sagte. Og hvis Efterkommere ikke kan giøre Presenter uden (salva venia) af det, som intet duer.

Don Ranudo. Hvis Forfædre ere allene blevne ophøiede ved deres Dyd og Tapperhed.

Pedro sagte. Hvis Efterkommere burde stødes paa Hovedet ned igien af deres Høihed, for deres Udyds og Ørkesløsheds skyld.

Don Ranudo. Som nedstiger i een Linie fra den store Don Prospero de Colibrados, som udi det Slag ved Burgos slog fire hundrede Morer ihiel med sin egen Haand.

Pedro sagte. Og hvis berømmelige Plante, den store Don Ranudo, hver Dag omkommer flere Creature med sine Regle, nok sagt.

Donna Olympia. Hvad vilde min Stam-Fader Don Juliano de Monte Ricco sige, om han kunde staae op og see saadant?

Leonora sagte. Han vilde sige: Tag imod Pengene, din Giek, og kiøb noget Tøi derfor til Bagstykker paa din Kiole.

Don Ranudo. Hvad vilde Don Antonio de Colibrados da ikke sige, om han stod op af Graven?

Pedro sagte. Han vilde sige: du Nar! sæt din Høiheds Griller til Side, og gaae hen og arbeid, at du kan fortiene noget til et Par Skoe.

Donna Olympia. Hvad vilde en af mine Forfædre, Donna Adonida, sige? der vægrede sig at imodtage et hundrede Stück von Achten, som udi Henseende til hendes Herres Tieneste bleve tilbudne hende af Regieringen.

Leonora sagte. Hun vilde sige: Hos mig var det en Dyd, som jeg derforuden havde Riigdom nok; men du fortiener at sættes udi Daare-Kisten, i det du er færdig at døe af Sult, og endda foragter godt Folkes Gave.

Don Ranudo. Hvad vilde da Don Gusman de Colibrados sige, som depenserede allene en Tønde Guld paa trende Pyramiders Oprettelse?

Pedro sagte. Han vilde sige: Er det mueligt, at slige Skabhalse kunde komme af vore Lænder, der ved Dovenskab ere bragte udi saadan Stand!

Don Ranudo. Dog, hun har maaskee giort det i Eenfoldighed; thi dette Slags Folk ere som Bønder at regne imod os. Dersom man vidste, at hun havde giort det af Foragt, da skulde jeg vist udrydde deres hele Familie; men nu troer jeg, at det er giort af puur Eenfoldighed, hvorfore jeg ikkun leer deraf. Var det ikke en artig Historie, Pedro?

Pedro. Jo, min Troe, var hun artig. Jeg kan forsikkre Herren, at hvor fattig og nødliden jeg end er, saa havde jeg forgangen Dag, da jeg af en Hændelse var bleven begavet med fire Skilling, dog nær understaaet mig, at give dem til Herskabet af Medlidenhed. Men det er allene forunderligt og artigt, at Fruen og Herren sukser af Vrede, naar Guds Børn vil række dem Haanden.

Donna Olympia. Don Ranudo! vi kan ikke have denne insolente Tiener længer udi vort Huus; thi hans Skiemt gaaer alt for vidt.

Pedro. Jeg kan forsikkre Fruen, at Hun beviser mig en stor Tieneste dermed, om Hun jager mig paa Døren, thi jeg tiener af lutter Høflighed.

Don Ranudo. Hør, Donna Olympia! Jeg har sagt at vi maae holde et lystigt Hoved noget til Gode; udi alt hans Galenskab er der dog altid noget sandt. Udi dette har han i saavidt Ret, at Fruen bør straffes for sin Efterladenhed, at hun ikke skikkede Bud til Kræmmeren, og i mit Navn tog sig noget Tøi ud til en Klædning. Hør, Pedro! mens vi komme det ihu! du skal siden løbe hen til Kræmmeren Juan, og udi mit Navn udtage Silke-Tøi til en Klædning for Fruen.

Pedro. Jeg vil gierne gaae hen; maaskee Kræmmeren har et andet Sind i Dag, end som i Gaar.

Act. 3.

Sc. 1.

Donna Maria. Leonora.

Donna Maria. Ach, Leonora! mine Forældres Daarlighed er ikke at beskrive, og vores Armod er ubeskrivelig; os bydes Velstand, men vi skal tigge af lutter Hofmod. Var det en gemeen borgerlig Familie, som tilbød os saadan Alliance, kunde man endda ikke forundre sig derover; men det er et adeligt Huus, een af de rigeste og artigste Personer udi den hele Province, som forlanger mig til Brud.

Leonora. Min allerkiæreste Jomfrue! I synder imod Eder selv, dersom I derudi har den mindste Respect for Eders Forældre; thi jeg finder hos dem ikke en Ambition, men Raserie.

Donna Maria. Ach, kiære Leonora! Jeg elsker dig for din Troeskab imod mig, ret som min egen Siæl; jeg veed, at du for længe siden havde forladt os, havde det ikke været for min Skyld. Om jeg nu ikke kan belønne din Troeskab, saa skal Himmelen dog belønne den. Jeg forlader mig udi denne Sag paa dig, og følger dine Raad.

Hun græder.

Leonora. Græder ikke, Jomfrue! vi skal nok hitte paa Raad; ingen Muur er saa stærk, at jeg jo kan rive den ned, ingen Laas saa fast, at jeg jo har en Nøgel, dertil. Følger ikkun blindt hen mine Raad, saa skal alle Ting have gode Veie. Jeg har overlagt en Ting med Gonzalo's Søster, Isabella, som jeg troer nok skal lykkes; og hvis det ikke lykkes, saa maae vi gaae lige til og lade os bortføre. Men der kommer Eders Forældre; gaaer I ikkun til Side.

De gaae.

Sc. 2.

Don Ranudo. Donna Olympia. Pedro.

Don Ranudo. Nu Pedro! hvad sagde Kræmmeren?

Pedro. Han svarede kort og godt: hils dit bedragerske Herskab, din Slyngel, og bed dem betale først, hvad de ere skyldige. Kræmmere ere ikke at skiemte med, naar man er dem skyldig: thi, naar man kommer i deslige Ærinde, saa falder Kræmmer-Complimenter ikke anderledes.

Don Ranudo. Har du ingen Vidner paa hans Mund?

Pedro. Det er Ulykken, Herre, at han taler ikke med Munden, men allene med Gebærder, efter den tyrkiske Maade i Constantinopel! thi han gav mig et Ørefigen, først paa den høire Side, hvilket var lige saa meget, som han vilde sige: din Slyngel! og derefter og et paa den venstre Side, som jeg kunde udtolke, at det skulde hedde: Hils dit bedragerske Herskab; siden tog han min Hat fra mig; hvilket jeg udlagde saaledes: Betal først, hvad du er skyldig. Siden, da jeg løb bort, knyttede han Næven, hvilket jeg forstod saaledes: Vil dit Herskab ikke betale med det Gode, skal jeg med Retten nok twinge dem dertil. Jeg kan vel ikke selv tale med Gebærder, men kan perfect forstaae Andre.

Donna Olympia. Her er noget forbandet plump Canaille udi denne Bye; de have ingen Respect for fornemme Folk.

Pedro. Det er sandt, Frue! de burde holde sig det for en Ære, at blive bedragen af saadant Herskab.

Don Ranudo. Nu, nu, Pedro! vær noget menageerlig med dine Expressioner. Gak ikkun lidet ud, jeg vil være her med Fruen allene.

Donna Olympia. Lad min lille Dotter, Frøiken Eugenia, komme hid, saa skal du høre, at endskiøndt hun kun er et Barn, hvilke nobles Sentiments hun har.

Pedro sagte. Jeg troer nok, at Fruen herudi tager mærkelig feil; thi hun er klogere end Forældrene. *Han gaaer.*

Sc. 3.

Don Ranudo. Donna Olympia.

Donna Olympia. Saa tidt jeg seer det Barn, Don Ranudo! glæder jeg mig.

Don Ranudo. Hun slægter i alting hendes Forældre paa, og meer end hendes Søster.

Donna Olympia. Naar jeg seer hende, seer jeg livagtigen afmalet min Moder, Donna Elvire, hvis Fodspor hun i sin Høiheds Jagttagelse vil følge.

Don Ranudo. Hun holdt sin Høihed og sit Fæderne-Navn for det største Klenodie.

Donna Olympia Det vil og Eugenia giøre, om jeg seer ret. Hendes Søster derimod har noget Borgerligt udi hendes Miner og Væsen, som staaer mig ikke an; mig synes ogsaa, at hun familiariserer sig iblandt med Folk af ringe Stand. Forgangen Uge saae jeg hende tale med en Borger-Kone, ligesom det kunde været hendes Lige. Jeg satte hende ogsaa til Rette derfor.

Don Ranudo. Det skulde Hun dog, Madame, ikke have giort; thi man kan familiarisere sig med Bønder, Borgere og sine Tieneste-Folk, uden at tabe noget derved; men naar man har med dem at bestille, som paastaaer at ville være vore Ligemænd, da maa man staae paa sin Høihed; thi de første ansee Familiaritet, som et Naades-Tegn, men de sidste som en Ret.

Donna Olympia. Det er sandt nok, men der kommer hun.

Sc. 4.

Don Ranudo. Donna Olympia. Eugenia. Pedro.

Donna Olympia. Kom hid, lille Eugenia! Jeg seer udi dig din Mormoders Elvires Billede, og jeg haaber, at du vil følge hendes Fodspor.

Eugenia. Hvad giorde hun, Mama?

Donna Olympia. Hun havde stedse sin Stand og Høihed for Øine, og skattede den høiere end nogen anden Ting.

Eugenia. Det vil jeg og giøre; men....

Donna Olympia. Hvad vil du sige med dit Men?

Eugenia. Intet Mama. men.....

Donna Olympia. Hvad vil det Men da betyde?

Pedro. Kan Eders Naade ikke giette sig til, hvad det Men vil betyde? Det er jo det samme, som hun vil sige: men jeg har faaet saa slet Frokost i Dag.

Donna Olympia. Hvad Frokost har hun da faaet?

Pedro. Det samme, som vi andre; thi vi ere fastende, uden den sorte Kat, som nærer sig af Jagten.

Donna Olympia. I gemeene Folk, som giør Eders Mave til Gud, tænker intet uden paa Mad og Drikke.

Pedro. Spørg kun Frøikenen, om hun ikke tænker paa det samme.

Donna Olympia. Hør min Dotter! hvad agter du høiere, enten dit Adelskab eller Penge?

Eugenia. Jeg agter meest Penge.

Donna Olympia. Hvad! agter du meest Penge? hvorfor sætter du meest Priis derpaa?

Eugenia. Man kan for Penge tilkiøbe sig Klæder, Mad og Drikke, men intet for det andet.

Pedro. Derudi har den naadige Frøiken Ret. Paa Torvet kan man for halvtredsindstyve Ahner ikke tilkiøbe sig et Bundt Svovelstikker.

Donna Olympia. Har jeg givet dig saadan Lærdom, min Dotter?

Eugenia. Nei, Mama.

Donna Olympia. Hvi taler du da saaledes?

Eugenia. Fordi Mama har lært mig galt.

Donna Olympia. Har jeg lært dig galt?

Pedro. Ja, om jeg maa tale frit, saa er Fruens Catechismus ikke orthodox.

Donna Olympia. Hold din Mund! Jeg hører nok, af hvem Barnet er forført. Ach Himmel! er det mueligt, at jeg skal høre saadant af det Barn, som jeg har havt de bedste Tanker om? Hør, Eugenia! der siges, at en Person af ulige Stand med vor Huus har Øie paa din Søster, finder du Behag derudi?

Eugenia. Nei, jeg er vred paa samme Person, efterdi han ei frier til mig selv. *Hun græder derved.*

Donna Olympia. Ach! jeg gaaer af Sorg fra min Forstand. Hør! jeg skal sætte dig udi Kloster.

Eugenia. Der har jeg ingen Nød.

Donna Olympia. Jeg skal giøre dig arveløs.

Eugenia. Arveløs? Ha, ha, ha, hi, hi, hi.

Donna Olympia. Leer du deraf?

Eugenia. Her er jo intet at arve.

Donna Olympia. Gaa fra mine Øine, du vanartige Pige!

Eugenia. Arveløs? Ha, ha, ha, hi, hi, hi. *Hun gaaer bort.*

Donna Olympia. See engang, hvor trodsig hun er øven i Kiøbet, og foragter sine Forældre.

Pedro. Velbaarne Frue! naar Børn og Huusfolk ikke faaer, hvad de behøve, agte de ikke Forældre eller Herskab af hvad Stand de end ere.

Donna Olympia. De forbandede Huusfolk har forført Barnet.

Pedro. Nei vist ikke, men Naturen gaaer her over Optugtelsen. Hvad siger ikke Seneca? —

Donna Olympia. Han siger, at slige Karle, som du, maa ikke tale saa dristig.

Pedro. Han siger jo ogsaa, at Mulier taceat in Ecclesia.

Don Ranudo. Herud, Mester Philosophus! og lad os være allene.

Sc. 5.

Don Ranudo. Donna Olympia.

Don Ranudo. Jeg er ganske forskrækket over vor yngste Dotters Opførsel.

Donna Olympia. Hun er bleven forført af Huusfolkene, og man maa nøie examinere, af hvem det er skeet.

Don Ranudo. Hvad kan ikke Omgiængelse med gemeene Folk udvirke? Barnet er jo saa forvendt, at man kiender det ei igien.

Donna Olympia. Man maa hindre hende videre fra saadan Omgiængelse, saa vil hun snart bringes paa rette Vei igien og paa sin forrige honnette Ambition.

Don Ranudo. Ach, ach, ingen Sorg kan være større end at see sine Børn vanslægte fra Forældrenes Dyd. Men hør, Madame! hvad skal vi have til Middag? — — Hør, Donna Olympia! hvad skal vi have til Mad i Dag?

Donna Olympia. Ja, hvad skal vi have til Mad andet end det samme, vi aad i Gaar, i Overgaars og den anden Dag? Den første Ret bliver Erter, den anden Ret Erter, og den tredie Ret ogsaa Erter.

Don Ranudo. Men vi kan ikke leve længe saaledes; thi jeg finder mine Kræfter allerede saa formindskede, at jeg neppe kan staae paa mine Been.

Donna Olympia. Ach! gid det stod mig an at arbeide, at jeg kunde fortiene noget til Føde; thi Hunger er dog et haardt Sværd.

Don Ranudo. Der sidder en fattig Bonde uden for Døren og æder; han er derudi lyksaligere end vi.

Donna Olympia. Lyksaligere end vi, kan han ikke være; thi, hvordan end hans Vilkaar er, saa er han dog ikkun en Bonde. Jeg har ellers Medynk over den stakkels Mand, at han skal sidde og æde under aaben Himmel.

Don Ranudo. Men hvilket er værst, at spise under aaben Himmel eller at sulte under Taget.

Donna Olympia. Begge Dele ere onde; thi det første er gemeent, men mætter dog; det andet er fornemt, men mætter intet.

Don Ranudo. Lader os kalde den stakkels Mand herind, at han kan sidde og æde sin Mad i Roe; thi derude har han baade Solen og Luften, Fluer, Mennesker og Hunde at drages med.

Donna Olympia. Ja lad ham komme ind; jeg har heller en Bonde eller en Borger udi mit Huus, end som en maadelig fornem Mand; thi den første tilskriver mig det som en christelig Ydmyghed, men den anden vil passere for min Ligemand, og holder det for en Ret, at omgaaes med mig.

Sc. 6.

Don Ranudo. Donna Olympia. En Bonde.

Don Ranudo. Hør, du fattige Mand! trin herind med din Pose.

Bonden. Jeg er for ringe, velbaarne Herre, at gaae ind udi saadant et Huus.

Don Ranudo. Vi ere alle Mennesker; jeg havde Medlidenhed med dig, da jeg saae dig sidde og spise under aaben Himmel. Sæt dig ikkun ned paa denne Stoel, der kan du spise din Mad i Roe.

Bonden. Tak, velbaarne Herskab!

Don Ranudo. Hvor boer du?

Bonden. Jeg boer fire Mile herfra.

Don Ranudo. Hvad har du for denne Gang ført med dig i Byen?

Bonden. Nogle Snese Kyllinger, som ere solgte paa Torvet.

Don Ranudo. Dersom du har nogle fede Kapuner, kan du bringe dem hid en anden Gang.

Bonden. Vil Herskabet ingen Kyllinger have?

Don Ranudo. Nei, jeg er ikke meget for Kyllinger: den meste Kiød-Mad, vi spise her i Huset, ere Kapuner og Vildt, ellers spiser vi ingen Kiød-Mad.

Bonden. Jeg kan nok see det paa Herskabet; thi baade Herren og Fruen seer saa mager ud.

De stryge sig begge over Pinene.

Don Ranudo. Hvad er dit Navn, min ærlig Mand?

Bonden. Jeg hedder Juan.

Don Ranudo. Boede din Fader ogsaa paa samme Gaard, som du boer?

Bonden. Ja.

Don Ranudo. Hvad var hans Navn?

Bonden. Jeg veed, min Troe, ikke.

Don Ranudo. Det er forskrækkeligt, ikke at vide sine Forældres Navn. Den største Fornøielse i Verden er jo at vide sine Forældres Navne, og af hvad Oprindelse man er.

Bonden. Paa Landet hos os holder vi det for den største Fornøielse, at see Jorden bære Korn og Frugter, som vi kan leve af; at vore Hustruer kan faae Børn hvert Aar; at vore Børn kan snart opvoxe og gaae os tilhaande.

Don Ranudo. Det er artigt; og vi høie Stands-Personer holde det for en Byrde at faae mange Børn; thi jo flere Børn, jo flere Udgifter.

Bonden. Hos os derimod hedder det: Jo flere Børn, jo flere Indkomster. Jo flere Junkere, jo flere Ædere i Landet. Men jo flere Bønder, jo flere Arbeidere.

Don Ranudo. Det er sandt, du taler som en Philosophus; hvor gammel var du, da du blev gift?

Bonden. Jeg var atten Aar.

Don Ranudo. Det var noget for tidlig. Vi fornemme Folk gifte os ikke nær saa tidlig; vi maae undertiden bie, indtil vi ere fyrgetyve til halvtredsindstyve Aar, inden vi kan komme i Stand til at underholde vores Familier ligesaa prægtig, som vore Forfædre.

Bonden. Vi derimod gifte os, saasnart som vi ere i Stand til at kunne fortplante Verden; thi Hustruer og Børn ere os til ingen Byrde; thi jo flere Hænder i Huset, jo flere Arbeidere, og jo flere Arbeidere, jo større Velstand.

Don Ranudo. Denne Mand taler viselig, Donna Olympia! Bonde-Standen er derudi lykkalig. Jeg troer ogsaa, at det er Aarsag, at Bønder-Børn ere friskere og stærkere, end fornemme Børn, efterdi de bliver avlede i Forældernes blomstrende Aar.

Bonden. Om Herren ikke vilde tage det unaadigt, saa troer jeg ogsaa, det er Aarsag, at ikke saa mange Hanreder ere iblandt Bønder, som iblandt fornemme Folk; thi, naar fornemme Folk gaaer og bier, til de ere halvtredsindstyve Aar, førend de kan komme i Stand at forsørge et Huus, saa kommer de derimod af Stand at forsørge en Kone; uden saa er at fornemme Fruer kan lade sig nøie med Mad og Drikke allene, hvilket vi holde for utroeligt hos os paa Landet.

Don Ranudo. Ha, ha, ha! Det er fornøieligt at høre en gemeen Bonde saaledes raisonnere. Jeg staaer ellers og seer paa dig med Forundring, at du kan æde denne grove Mad med saadan Appetit.

Bonden. Ach! den Ost og Brød smager mig maaskee bedre, end den bedste Steeg kan smage Herskabet. Al Mad er god, og det kommer ikkun derpaa an, hvorledes vore Maver blive tilvante.

Don Ranudo. Vi bør forsøge alle Ting i Verden: Lad mig af Curiositet smage noget af din Ost, og see, om jeg kan faae den ned.

Donna Olympia. Ach Don Ranudo! det gaaer aldrig an.

Bonden. Vil Herren forsøge det engang?

Don Ranudo. Ja nok, blot af Curiositet. Ei det smager endda ikke saa ilde.

Bonden. Fruen tager og nok et Stykke med?

Donna Olympia. Det er sandt, den Ost smager vel. Jeg vilde snart have forsvoret det.

Don Ranudo. Ha, ha, ha! Jeg maa, min Troe, have et Stykke endnu. Det er noget rart, som jeg aldrig havde tænkt at giøre, og kan jeg fortælle mine Børne-Børn det. Skiær ikkun et tykt Stykke, Juan! og giv os noget af dit grove Brød med.

De æde begge brav.

Donna Olympia. Den første Historie, jeg fortæller, naar jeg kommer til Hove, skal, min Troe, være denne, at jeg har spiset Ost og Brød med en Bonde.

Don Ranudo. Ha, ha, ha! giv os nok et Stykke, Juan; Jeg vil, min Troe, æde saa længe, som det smager mig.

Bonden. Jeg veed ikke, Velbaarne Herre! om min Ost taaler flere Snit denne Gang.

Don Ranudo. Ha, ha, ha! Han tager Osten selv og skiærer den halve Deel deraf. Nu skal du see, Juan, at hverken Fruen eller jeg foragter fattig Bonde-Kost.

Bonden stikker Maden udi sin Pose igien og klør sig i Hovedet.

Donna Olympia. Giv mig endnu et Stykke; jeg vil forsøge, om min Dotter Frøikenen kan ogsaa æde saadan grov Kost; ha, ha, ha! det er artig nok for en Forandring.

Bonden. Det sidste Snit, Herren giorde, kan den hele Familie ei allene giøre et Forsøg paa, men endog deraf æde sig mæt.

Don Ranudo. Naar du kommer igien til Byen, kan du frit tale os til.

Bonden. Herskabet skal have Tak. *Siger sagte.* Men Skam faa den, der tager sin Mad-Pose oftere med sig.

Don Ranudo. Naar du nu kommer hiem, Juan, saa haaber jeg, at du berømmer os for vor Ydmygheds skyld.

Bonden. Ja vist, besynderlig, om Herren er saa naadig, og giver mig noget Vederlag; thi jeg havde, sandt at sige, netop saa meget til Mad, som jeg kunde bruge paa Reisen.

Don Ranudo. Hvad skal vi give denne ærlige Mand, Donna Olympia? Jeg laante to tusinde Rosenobler ud til en god Ven i Dag, og derfor ikke har et Stykke Guld mere ved Haanden; og at give Foræringer udi Sølv-Penge, kan hverken staae mig an eller nogen af det Colibradske Huus.

Bonden. Ach Naadige Herskab! jeg vil nok lade mig nøie med Sølv-Mynt.

Don Ranudo. Nei, Juan! det kan ikke lade sig giøre. Vi vilde vist nok miste al vor Reputation derover. Vore Belønninger bestaae enten i Guld eller Ære.

Bonden. Men, efterdi Herskabet har intet Guld ved Haanden, og jeg har selv saa megen Ære, som jeg forlanger; saa vil jeg ydmygst bede om et lidet Vederlag udi Sølv-Mynt, at jeg kunde kiøbe mig noget Mad igien.

Don Ranudo. Skal vi da give ham en Snees Stück von Achten, Donna Olympia! dog med Condition, at han ikke siger det til nogen?

Donna Olympia. Ach Herre! det tilstæder jeg aldrig! thi det var en evig Skam for vort Huus.

Bonden. Jeg skal, min Troe, ikke sige det til nogen, at jeg fik Sølv-Mynt.

Don Ranudo. Hør, Juan! jeg er vis paa, naar du kommer hiem, og fortæller de andre Bønder, hvad dig er vederfaret, at de vil herefter ære dig.

Bonden. Om Herskabet er ikke ved Penge, saa vilde jeg ydmygst bede, at De vilde give mig noget af deres Mad igien, som jeg kunde spise af paa Veien, saa og kunde lade de andre Bønder see til et Beviis, at jeg har været udi Herskabets Huus.

Don Ranudo. Jeg vil give dig et Aftryk af vores Vaaben, som du kan føre hiem med dig til et Beviis, at du haver været her.

Bonden. Bliver jeg da ogsaa en fornem Mand, naar Herren forærer mig dette Vaaben?

Don Ranudo. Ei Snak!

Bonden. Jeg tænkte, at det bestod allene i Vaabenet; thi der er jo mange, der ikke bevise deres Høihed af andet, end af deres Forfædres Vaabener; men eftersom det ikke kan hielpe mig, saa giver mig noget Mad til at fortære paa Veien.

Don Ranudo. Naar saa nogen twivler derpaa og siger: Hvor kunde det være mueligt, at Don Ranudo de Colibrados, som er descenderet af Antonio Prospero Alfonso, Gonzalvo Hippolito Stephano Mustacho.....

Bonden. Men, Naadige Herre!

Don Ranudo. Lopez Melchior, Gusman Theodosio Theophrasto, Theodoro Carlos, Philippo Manuel Balthasar.....

Bonden. Men, Naadige Herre!

Don Ranudo. Manuel, Juan Aurelio Sanctio Ramirez, Don Jago Juliano Sebastiano Valentiniano Stemogeniano Melchior Lopez.....

Bonden. Men, naadige Herre! jeg skulde.....

Don Ranudo. Caspar Ranudo, Trincalo Ventoso rc. rc. rc.

Bonden. Endnu er jeg lige sulten, naadige Herre!

Don Ranudo *viser ham Listen i Stam-Bogen, og siger:* rc. rc. rc.

Bonden. Herren maa opregne saa mange Don Julianer og Don Ahner, saa mange Don Qvichotter og Don Sancho Panser, som Han lyster, saa giver det mig.....

Don Ranudo. Naar saa nogen siger: Jeg twivler derom, og siger: Hvor kunde det være mueligt, at saadan en Herre skulde bevise en stakkels Bonde slig Ære; saa giør du intet videre, end at du viser ham det Aftryk.

Bonden. Men vil Herskabet i det ringeste ikke give mig lidet Viin udi en Flaske?

Don Ranudo. Hør, Donna Olympia! der ligger et Aftryk paa Bordet, som denne gode Mand kan faae til en Erindring, at han haver været her.

Bonden. Maatte jeg ikke kalde paa Lakeien først, at han fylder mig min Flaske?

Don Ranudo. See her, Juan! forvar det nu vel, og see til, at det ikke gaaer i Stykker paa Veien.

Bonden. Maa jeg springe ud i Kiøkkenet selv, og kalde paa Kielder-Svenden?

Don Ranudo. Nu vil jeg forklare dig, Juan, hvad der staaer paa dette Vaaben: Udi det første Skillerum er en blaa Falk.

Bonden *sagte.* Skam faae den, der tager sin Mad-Pose oftere hid med sig.

Don Ranudo. Udi det andet Skillerum er en Leopard.

Bonden. Jeg kan ikke bie længere; jeg maa gaae.

Don Ranudo. Udi det tredie er fire Lilier.

Bonden. Jeg var tilfreds, at der stode sexten.

Don Ranudo. Udi det fierde er et Sværd.

Bonden. Gid Diævelen havde baade Sværd og Lilier!

med, saa maa jeg nu fordriste mig til at lægge Haand ogsaa paa det høie Herskabs Gang-Klæder, hvilket jeg beder allerunderdanigst, ikke unaadigt maa optages.

Don Ranudo. Kan nogen tage saadant naadigt op? I skal ingen Raison kunne give mig til at forsvare saadan Gierning med.

Betienten. Tiden tillader ikke denne Gang at give videre Raison. Jeg skal ellers fare fort med største Lemfældighed, og lade Herren, i Henseende til Hans høie Stand, beholde Underklæderne.

Don Ranudo. Det er en forskrækkelig Høflighed, det maa jeg bekiende.

Betienten. Ja jeg veed nok at give enhver den Ære, ham tilkommer.

Trækker Kiolen af ham og giør tre dybe Complimenter.

Don Ranudo. Ach Himmel! hvilke Tider vi leve udi!

Betienten. Nu maa jeg ligeledes adressere mig til Hende, naadige Frue!

Donna Olympia. Det er en halsløs Gierning at lægge Haand paa saadan en Dame, som jeg er; betænk Jer derfor vel.

Betienten. Jeg kræver Himmelen til Vidne, hvor meget det smerter mig, at giøre saadan Execution; men jeg er kun et uskyldigt Instrument, som Øvrigheden betiener sig af.

Donna Olympia. Siig kun Magistraten, at den vil blive exemplariter straffet derfore.

Betienten. Jeg skal underdanigst rapportere dem, naadige Frues Ord. Men jeg maa tage mig den Frihed, at bemægtige mig Hendes Kiole paa Regnskab.

Trækker Kiolen af, og kysser paa Fruens Slippe.

Donna Olympia. Ach Himmel! jeg døer af Blusel.

Don Ranudo *med sin Tobaks-Daase i Haanden.* Ei, Madame! lader os tractere det med Foragt, for at vise, at vore Hierter svare til vor Fødsel. Monsieur! vi regne Ham det ikke til onde. See der! behager Ham en Prise Tobak?

Betienten. Maatte jeg spørge, om det er Herrens egen Daase?

Don Ranudo. Jo, hvad andet?

Betienten. Herren maa ikke fortryde paa, at jeg tager den ogsaa paa Regning. *Don Ranudo gaaer og synger paa Gulvet.* Jeg seer, her er intet andet. Har det høie Herskab ellers noget at befale?

Giør tre dybe Complimenter og gaaer ud.

Pedro. Den Daase kunde Herren nok have beholdet.

Don Ranudo. Det vil intet sige, Pedro! lader os gaae ind.

Pedro. Det var en Fandens Karl, han har lært paa en høflig Maade at rive Haar og Hud af Folk. Men jeg seer, at han ikke gik reent bort, han vil ind og snage i flere Værelser: jeg maa hen og sætte mit Smaatøi til Side.

Act. 4.

Sc. 1.

Leonora. Isabella.

Leonora. Nu Madame! hvad synes Eders Broder Gonzalo om det Forslag?

Isabella. Det staaer hannem meget vel an. Jeg kan og ikke rettere see, end at det er den sikkerste Vei.

Leonora. Han vil og give sig ud for Kongens Søn af Morland, og skal hedde Caspar Melchior Balthasar Ariel Theophrastus Bombastus, Prinds af Æthiopien.

Isabella. Det er et prægtigt Navn; jeg troer, at det Ord Bombasto allene vil behage dit Herskab saa vel, at de giver hannem Donna Maria. Men er det ikke noget underligt, at give sig ud for en Æthiopisk Prinds? Mig synes, at det er for dristigt et Paafund, endogsaa udi en Comoedie. Man støder sig jo derover i „den borgerlige Adelsmand", at en Kiøbmand bindes dette paa Ærmet, at den Tyrkiske Keisers Søn var kommen til Paris for at frie til hans Dotter.

Leonora. Nei Madame! saa meget urimelig som Inventionen er i samme Comoedie, saa let kan den her sættes udi Værk; thi at bilde en Kiøbmand ind, at den Tyrkiske Keisers Søn med den store Mufti og anden Geistlighed reiser midt ind udi Kiærnen af Europa, for at gifte sig med en ubekiendt Borger-Dotter i Paris, er hartad ligesaa dristigt, som dens Invention, som gav sig ud for Ambassadeur fra Keiseren i Maanen, for at handle om Ægteskab imellem samme Keiserlige Majestæt og Doctorens Dotter. Men her kommer en Christen Prinds fra Africa til Spanien, som giver sig ud for at have antaget den Romerske Troe, hvortil mange fornemme Herrer udi Æthiopien ere faldne, og derfor vil forene sig med en af de høieste Familier udi Spanien, som de mene at være den Colibradske Familie; saa at der er aldeles intet at scrupulere over, uden det, at han er sort; men det gaaer allene Bruden an. I veed jo,

Don Ranudo. Nu skal jeg sige dig Udtydningen.

Bonden. Far vel, Naadige Herskab! jeg takker for den Ære, De have beviist mig med at æde min Mad op.

Sc. 7.

Don Ranudo. Donna Olympia.

Don Ranudo. Hvor vil den Bonde berømme os hiertelig, naar han kommer hiem!

Donna Olympia. Ach ja vist! jeg veed perfect, hvad han vil sige, nemlig: Hvilket Naadigt Herskab var ikke det! Mangen Bonde er mere storagtig end den Velbaarne Herre og Velbaarne Frue.

Don Ranudo. Men der skulde ikke heller mange af vores Stand have giort det imod en stakkels Bonde, som vi giorde.

Donna Olympia. Det vil intet sige, Don Ranudo! vi miste intet af vores Ære derved. Jeg er ikke meget storagtig, derfor kan jeg ikke lide dem, som ville være noget og ere dog intet. Bønder giver sig ud for Bønder, og den Ære, som man giør dennem, tage de op som en Naade. Men der ere visse Folk, som Monsieur og Madame (I veed det vel selv) hvilke giøre sig saadan fornem Air, men Borgeren stikker dog ud iblandt, i hvor meget de søge at skiule den. Det gaaer med dennem, som man fortæller om en vis Lakei, der vandt saamange Penge udi et Lotterie, at han selv blev Herre, og opførte sig meget prægtigt, men glemte sig engang selv, saa at han, i Steden for at sætte sig i Karreten, steeg bag paa. Saaledes stikker og Borger-Nykkerne frem hos de Folk, som jeg taler om. Jeg kan ærgre mig fast ihiel, naar jeg seer Madame (nok sagt) udi sin Portechaise, heldende sit Hoved paa den venstre Axel, med en melancholisk Mine, ligesom hun var misfornøiet over det, at hendes Mand ikke haver bragt det endnu høiere; da dog, naar hun vil eftertænke, at hendes Fru Moder solgte Figener offentlig paa Torvet udi Sevillien, burde hun blive ganske hovedsvimlet og holde sig fast med begge Hænder udi Portechaisen; men hun taler, min Tro, ikke gierne om hendes Grand-Mama, ikke heller taler Monsieur gierne om sine Forældre. Jeg er færdig at sprække, min hierte Don Ranudo! naar jeg tænker paa de Folk.

Don Ranudo. Ei min Hierte! Hun maa ikke ivre sig saa meget; det er jo ikke Umagen værd.

Donna Olympia. Jeg var tilfreds, de vilde understaae sig at besøge mig engang, jeg skulde, min Troe, lade dem staae udi Forstuen en heel Time, det siger jeg, og det sværger jeg paa. Hvad vil det.....

Don Ranudo. Ei Gud bedre mig! faaer Fruen ondt? Hun vil min Troe, besvime. Gid jeg havde noget at give hende at lugte til! Nu lugt til dette Stykke Ost, saa maaskee det gaaer over. Ach hvilket adeligt Hierte!

Hun kommer sig igien.

Donna Olympia. Jeg siger, Don Ranudo! de skulde staae en heel Time i Forstuen, mere estimerer jeg dem ikke. Jeg agter dem ikke saa meget, som det Stykke Ost, I har udi Haanden.

Da hun siger dette tager hun Osten af hans Haand og æder den op.

Sc. 8.

Don Ranudo. Donna Olympia. Pedro.

Pedro. Ach! nu ligger her et Fandens Huus. Her er Creditorerne ude med Rettens Middel, som vil exeqvere en Dom, og tage bort alt, hvad de finde i Huset.

Don Ranudo. Hvor ere de?

Pedro. De ere alt indbrudte udi den grønne Stue.

Don Ranudo. Kom og lad os gaae.

Sc. 9.

Rettens Middel. De Forrige.

Betienten *giør en dyb Compliment.* Jeg beder allerunderdanigst om Forladelse, naadige Herskab, at jeg her kommer i saadan dristig Forretning. Jeg er en ringe Tiener, som maa, under mit Embedes Fortabelse, forrette Øvrighedens Befaling.

Don Ranudo. Til hvilken Ende er Han hidskikket?

Betienten. Jeg er hidskikket med Ordre at giøre allerunderdanigst Execution hos dette høie Herskab, og, i Kraft af den Dom, som faldt for fiorten Dage siden, at tage Alt, hvad jeg finder udi dette høiædle Huus, indtil det høie Herskabs egne velbyrdige Gang-Klæder.

Don Ranudo. Jeg haaber dog, at I maa ikke tractere mig paa den Fod som en gemeen Borger.

Betienten. Det burde vel ikke saa være; men Lovene, desværre! giør ingen Forskiel imellem Folk udi Gields-Sager.

Don Ranudo. Betænk Jer vel, hvad I giør, Monsieur!

Betienten. Jeg har betænkt det meget vel; jeg har allerede ved mine Folk bemægtiget mig nogle smaa Meubler, som jeg har fundet i de andre Værelser; men, som de ganske ikke ere tilstrækkelige til at betale

med, saa maa jeg nu fordriste mig til at lægge Haand ogsaa paa det høie Herskabs Gang-Klæder, hvilket jeg beder allerunderdanigst, ikke unaadigt maa optages.

Don Ranudo. Kan nogen tage saadant naadigt op? I skal ingen Raison kunne give mig til at forsvare saadan Gierning med.

Betienten. Tiden tillader ikke denne Gang at give videre Raison. Jeg skal ellers fare fort med største Lemfældighed, og lade Herren, i Henseende til Hans høie Stand, beholde Underklæderne.

Don Ranudo. Det er en forskrækkelig Høflighed, det maa jeg bekiende.

Betienten. Ja jeg veed nok at give enhver den Ære, ham tilkommer.

Trækker Kiolen af ham og giør tre dybe Complimenter.

Don Ranudo. Ach Himmel! hvilke Tider vi leve udi!

Betienten. Nu maa jeg ligeledes adressere mig til Hende, naadige Frue!

Donna Olympia. Det er en halsløs Gierning at lægge Haand paa saadan en Dame, som jeg er; betænk Jer derfor vel.

Betienten. Jeg kræver Himmelen til Vidne, hvor meget det smerter mig, at giøre saadan Execution; men jeg er kun et uskyldigt Instrument, som Øvrigheden betiener sig af.

Donna Olympia. Sig kun Magistraten, at den vil blive exemplariter straffet derfore.

Betienten. Jeg skal underdanigst rapportere dem, naadige Frues Ord. Men jeg maa tage mig den Frihed, at bemægtige mig Hendes Kiole paa Regnskab.

Trækker Kiolen af, og kysser paa Fruens Skiørt.

Donna Olympia. Ach Himmel! jeg døer af Blusel.

Don Ranudo *med sin Tobaks-Daase i Haanden.* Ei, Madame! lader os tractere det med Foragt, for at vise, at vore Hierter svare til vor Fødsel. Monsieur! vi regne Ham det ikke til onde. See der! behager Ham en Prise Tobak?

Betienten. Maatte jeg spørge, om det er Herrens egen Daase?

Don Ranudo. Jo, hvad andet?

Betienten. Herren maa ikke fortryde paa, at jeg tager den ogsaa paa Regning. *Don Ranudo gaaer og synger paa Gulvet.* Jeg seer, her er intet andet. Har det høie Herskab ellers noget at befale?

Giør tre dybe Complimenter og gaaer ud.

Pedro. Den Daase kunde Herren nok have beholdet.

Don Ranudo. Det vil intet sige, Pedro! lader os gaae ind.

Pedro. Det var en Fandens Karl, han har lært paa en høflig Maade at rive Haar og Hud af Folk. Men jeg seer, at han ikke gik reent bort, han vil ind og snage i flere Værelser: jeg maa hen og sætte mit Smaatøi til Side.

Act. 4.

Sc. 1.

Leonora. Isabella.

Leonora. Nu Madame! hvad synes Eders Broder Gonzalo om det Forslag?

Isabella. Det staaer hannem meget vel an. Jeg kan og ikke rettere see, end at det er den sikkerste Vei.

Leonora. Han vil og give sig ud for Kongens Søn af Morland, og skal hedde Caspar Melchior Balthasar Ariel Theophrastus Bombastus, Prinds af Æthiopien.

Isabella. Det er et prægtigt Navn; jeg troer, at det Ord Bombasto allene vil behage dit Herskab saa vel, at de giver hannem Donna Maria. Men er det ikke noget underligt, at give sig ud for en Æthiopisk Prinds? Mig synes, at det er for dristigt et Paafund, endogsaa udi en Comoedie. Man støder sig jo derover i „den borgerlige Adelsmand", at en Kiøbmand bindes dette paa Ærmet, at den Tyrkiske Keisers Søn var kommen til Paris for at frie til hans Dotter.

Leonora. Nei Madame! saa meget urimelig som Inventionen er i samme Comoedie, saa let kan den her sættes udi Værk; thi at bilde en Kiøbmand ind, at den Tyrkiske Keisers Søn med den store Mufti og anden Geistlighed reiser midt ind udi Kiærnen af Europa, for at gifte sig med en ubekiendt Borger-Dotter i Paris, er hartad ligesaa dristigt, som dens Invention, som gav sig ud for Ambassadeur fra Keiseren i Maanen, for at handle om Ægteskab imellem samme Keiserlige Majestæt og Doctorens Dotter. Men her kommer en Christen Prinds fra Africa til Spanien, som giver sig ud for at have antaget den Romerske Troe, hvortil mange fornemme Herrer udi Æthiopien ere faldne, og derfor vil forene sig med en af de høieste Familier udi Spanien, som de mene at være den Colibradske Familie; saa at der er aldeles intet at scrupulere over, uden det, at han er sort; men det gaaer allene Bruden an. I veed jo.

at der er ellers ingen Familie i Spanien, som af mit Herskab jo vrages.

Sc. 2.

Pedro. Isabella. Leonora.

Pedro. Hei Leonora.

Isabella. Hvad er der vel paa Færde?

Pedro. Værer snart! I skal ind og forsegles, saavelsom alt andet Bohave i Huset.

Leonora. Forsegles! Hvad vil det sige?

Pedro. Det er: I skal ind og lade Jer sætte Stempel paa; her har været en Allarm i Huset; der er ikke et Skab, som jo er bleven forseglet af Creditorerne. Alt, hvad løst var, er bleven borttaget, indtil Herrens og Fruens Gang-Klæder.

Leonora. Jeg giver dem en god Dag; alle de Klæder, som jeg har, ere mine egne, som jeg og havde førend jeg kom her i Huset.

Pedro. Det vil intet sige. Jeg brugte det samme Argument, men det blev ikke hørt. Rettens Middel toge alle mine Smaasager bort, og trøstede mig dermed, at jeg kunde søge min Regres til Herskabet igien.

Leonora. Det var en deilig Trøst.

Pedro. De spurgte efter Kammer-Pigen, men jeg var dog saa ærlig, og sagde at hun var ikke hiemme, bad dem og, at de vilde have Taalmodighed en liden Stund, hun kom strax hiem igien.

Leonora. Nei see engang, hvor ærlig han er!

Pedro. De vil, min Troe, ogsaa have fat paa Jere Smaasager, om jeg ellers kiender Rettens Middel ret.

Leonora. Jeg har, min Troe, ingen i Beholdt, de maa gierne tage det, som de finde; men hvorledes giver Herren og Fruen sig tilfreds?

Pedro. De ere endnu lige storagtige, endskiøndt de ere ganske nøgne. Jeg veed ikke, at han har noget i det hele Huus, at svøbe sit fattige Legeme udi, andet end en gammel Sørge-Kappe.

Leonora. Ach! Taarene staae mig i Øinene, naar jeg hører saadant.

Isabella. Tier ikkun stille, Leonora! det skal snart blive godt.

Pedro. Hvor vil det blive godt? hvor vil det blive godt?

Isabella. Du veed jo, hvad vi har overlagt sammen. Der kommer Gusmann.

Sc. 3.

Gusmann. Isabella. Leonora. Pedro.

Gusmann sagte. Jeg giver Jer Fanden, I Gripomenes! saa mange som I ere: Vil I flaae Huden af mig? den nytter Jer dog intet. Vil I tage mine Klæder? de ere jo ikke en Skierv værde. Vil I tage min Page-Titul fra mig? saa giøre I mig en Tieneste; thi saa kan jeg komme til at blive Steegvender hos godt Folk. O! gid I faaer en Ufærd, I Gripomenes! for Jer Medfart imod Herskabet. Først toge de bort, hvad de fandt i Huset, og siden lagde Haand paa Herskabet; de toge først Herrens Hat af Hovedet, siden Kiolen, siden (med Permission) hans Halsdug, saa at han har intet tilbage, uden en Sørgekappe, kort at sige: der blev intet tilbage udi det hele Huus, hvormed Herren kunde skiule sit nøgne Legeme, uden allene Sørgekappen, saa at han seer værre ud end en Diævel, men han er lige saa stor derpaa endnu; thi han sagde til mig: Hør Gusmann! Udi al denne Ulykke beholdt jeg dog min Stam-Bog.

Leonora. Hør, Gusmann! hvad Nyt?

Gusmann. Vi faaer Nyt nok herefter, thi det Gamle er altsammen reent borte; men see, der kommer Fruen.

Isabella. Saa maa jeg da løbe.

Sc. 4.

Donna Olympia. Leonora. Pedro. Gusmann.

Donna Olympia. Ach! jeg døer af Forbittrelse. O! en Uforskammenhed uden Lige; jeg skal hevne mig, om det end skulde koste al min Velfærd.

Gusmann sagte. Ja, den har været sleiten længe siden.

Donna Olympia. Saa tidt jeg tænker derpaa, saa koger mit hele adelige Blod i mine Aarer.

Pedro sagte. Det maa jo eet Steds koge udi Huset, thi vor Gryde har i lang Tid ikke koget.

Donna Olympia. Ach! jeg brister.

Pedro sagte. Da er det, min Troe, ikke af for megen Mad.

Donna Olympia. Monne de Folk har glemt, hvem jeg er?

Pedro sagte. Nei, dette er Ulykken, at de ikke har glemt os, thi ellers havde vi beholdt det Lidet, som endnu var tilovers.

Donna Olympia. Ach! hvor er mine Folk? at jeg kunde overlægge med dem, hvad Anstalter, jeg skal giøre.

Leonora. Her ere vi allesammen; hvad har Herskabet at befale?

Donna Olympia. Ach! Leonora! du har altid været mig en tro Tienerinde.

Leonora. Jeg har intet giort, uden hvad min Pligt udfordrer.

Donna Olympia. Ach, Leonora! veed du hvad Ulykke, hvad Haanhed mig er vederfaret?

Leonora. Alt for vel, desværre.

Donna Olympia. Hvor hastig kan dog saadant ikke rygtes?

Leonora. Hvor skulde ikke saadant rygtes; thi vi alle i Huset har jo faaet en Snert af Svøben.

Donna Olympia. Hvilke troe Huusfolk, som taget Deel udi deres Herskabs Skam.

Leonora. Skammen er ikke saa stor, som Skaden.

Donna Olympia. Saa maa du ikke vide, hvad os er hændt.

Leonora. Jo, jeg veed nok, at Rettens Betientere have.....

Donna Olympia. Ei! det er intet. Nei, her er noget andet vederfaret os, som har mere at sige. Saasnart Rettens Betientere vare borte, kom en Kammer-Pige lige ind i mit Gemak, uden at lade sig anmelde, og talede saadanne bespottelige Ord: mit Herskab lader dem hilse, de har hiertelig ondt af den Fortræd, som dennem er hændet, og de beder, at Fruen ikke vilde forsmaae en Silke-Klædning, som ikke er brugt over to Gange. Ach! jeg kan ikke fortælle mere af Hevn. *Hun gaaer.*

Sc. 5.

Don Ranudo, svøbt i en sort Kappe. **Leonora. Pedro.**

De blive forskrækkede, falder i Knæe, og slaaer Kors for sig.

Don Ranudo. Ei, Børn lille! det er alt for stor Ydmyghed; jeg er jo ingen Helgen. Jeg er vel en fornem Mand, men dog et Menneske, og forlanger derfor ingen Knæfald.

Pedro. Ach! er det Herren?

Don Ranudo. Det kan du vel see; staaer op igien. Jeg forlanger ingen saadan Dyrkelse af mine Huus-Folk.

Pedro. Jeg kan sværge paa, at det ikke var af Ydmyghed, men jeg tog Herren an for en Døbning.

Don Ranudo. Ja saa! det kommer af den slette Kappe jeg har paa; men om jeg hedder Don Ranudo de Colibrados, saa skal det ikke blive uhevnet, hvad mig er vederfaret i Dag, saa at de Credttorer skal udryddes med Hustruer og Børn; hvad mener du vel, naar saadant kommer ud, om de Folk ikke blive straffede paa Gods og Formue, og den hele Bye sine Privilegier betagen?

Pedro. Ach, Herre! jeg beder for Byen, at den dog maa blive sparet; thi hvad kan andet godt Folk dertil?

Don Ranudo. I saadanne Tilfælde, Pedro, bliver den Uskyldige straffet med den Skyldige.

Pedro. Men, om saadan en Mand, som Herren, intercederer for Byen, bliver den nok sparet.

Don Ranudo. Ja, Pedro! naar det kommer saavidt, vil jeg see, hvad jeg kan giøre.

Pedro. Ach! Herren skal have Tak paa Byens Vegne.

Don Ranudo. Men hvad var det for et Fruentimmer, som stod het nyeligen, og løb bort?

Leonora. Det var Kammer-Pigen til den Prinds, som nyeligen er kommen hid.

Don Ranudo. Hvad hedder den Herre?

Leonora. Han hedder Melchior Caspar Balthasar Theophrastus Bombastus Ariel David Georgius, Prinds af Æthiopien.

Don Ranudo. Hillemænd! men hvor er I bleven bekiendt med hende?

Leonora. Hun kom for at besøge mig, thi hendes Frue, som er samme Herres Moder, og Keiserens Søster, vil ikke have, at hun skal omgaaes med Folk af anden Familie, end vores.

Don Ranudo. Det holder jeg af. Jeg mærker, at de Folk har Ambition; thi der er, sandt at sige, ellers ikke een Familie i Byen, som man kan omgaaes med.

Leonora. Der er ellers (saavidt jeg kan mærke) ogsaa noget andet under; thi samme Kammer-Pige lod sig halv forlyde, som at samme Herre var allene hidkommen for at alliere sig med vores, og ægte vores Frøiken; han er ikke allene en mægtig, men og en høi Christelig Prinds, thi han er opkaldet efter de hellige tre Konger.

Don Ranudo. Er det mueligt, Leonora? Kald paa Fruen, at vi kan lade hende det vide.

Sc. 6.

Donna Olympia. Don Ranudo. Leonora. Pedro.

Donna Olympia. Ach Don Ranudo! jeg skammes ved at lade mig see udi denne borgerlige Dragt.

Leonora *sagte.* Det er, min Troe, min gamle Kiole, Fruen har faaet paa.

Don Ranudo. Tier ikkun stille, Donna Olympia! her er kommen en stor Prinds til Byen, som vil alliere sig med vor Familie.

Donna Olympia. Maaskee det er een af de nye Prindser.

Don Ranudo. Nei, det er een af de ældste i Verden, der udspirer fra Dronningen af Saba, en Æthiopisk Prinds; Leonora veed hans Navn.

Leonora. Han hedder Melchior Caspar Balthasar Theophrastus Bombastus Ariel David Georgius.

Donna Olympia. Er det mueligt?

Leonora. Jeg troer uden Tvivl, vi faaer Visiter af hannem i Dag. Det eneste, jeg frygter for, er, at Frøikenen ikke vil have hannem, efterdi han er sort.

Donna Olympia. Det vil intet sige, naar han ikkun er høi. O! hvilken Lykke!

Don Ranudo. Men hvorledes skal jeg kunne tage imod saadan en Herre udi denne Eqvipage? Hør Pedro! her er kommen en fremmed Prinds til Byen, at begiere min Dotter til Ægte, og samme Prinds er af Morland.

Pedro. Fy! vil Herren give sin Dotter bort til en Tartar?

Don Ranudo. Det maa ikke hielpe; hun kommer derved i Høihed. Men hvor skal jeg faae Klæder?

Pedro. Tier ikkun stille, Herre! jeg skal skaffe en Kiole udi en Hast, som jeg vil laane udi mit Navn.

Don Ranudo. Ach kiære Pedro! vær da snart.

Pedro. Jeg skal være her udi et Øieblik igien. *Han gaaer.*

Don Ranudo. Men bankes der ikke paa Døren?

Donna Olympia. Løb Leonora! og hør til hvem det er.

Leonora. Ach! Prindsens Udtolker er her udenfor, og vil have Herskabet i Tale.

Don Ranudo. Ach! er det mueligt? Hvordan skal vi bære os ad? I maa sige, Leonora, at vi ere ikke hiemme.

Donna Olympia. Nei, det gaaer, min Troe, aldrig an; thi det er farligt at støde saadan en Herres Bud for Hovedet; vi maae hitte paa andre Raad.

Don Ranudo. Her er intet andet Raad at hitte paa; jeg kan umuelig lade mig see udi denne Dragt.

Leonora. Mig rinder noget i Sinde, hvorved vi kan hielpes; Herren maa lade, som Han er syg, og sige: at Docteren har raadet Ham, at svøbe sig udi saadan en Kappe, hvilket skal være kraftigt for en Slags Svaghed.

Don Ranudo. Ei! det gaaer aldrig an.

Leonora. Eller nok et andet Anslag: Herren kan lade, som Han piner sit Legeme, for at giøre Poenitentse, og at Han har svøbt sig udi denne Kappe af lutter Devotion.

Don Ranudo. Det gaaer an, Leonora! lad ham ikkun da strax komme ind.

Sc. 7.

Udtolkeren. Don Ranudo. Donna Olympia. Leonora.

Leonora. Ach Herre! Han maa ikke forundre sig over den Tilstand, Han finder mit Herskab udi. Min Herre, Don Ranudo, som han er den fornemmeste Mand her i Byen, saa er han og den gudfrygtigste. Han har efter Kong Nabuchodonosors Exempel ydmyget sig saaledes, at han seer snarere ud som et Dyr, end som et Menneske, og har sat sig for udi fiorten Dage at plage sit Legeme for sine Synders skyld. Først var han betænkt paa at gaae med blotte Been, men har fundet, at den Poenitentse var ikke tilstrækkelig; hvorudover han endelig har fattet den Kongelige Resolution, at fornedre sig som Sanct Nabuchodonosor, fra hvilken (som jeg troer) han regner sin Herkomst; thi hans Familie er fast den ældste udi Spanien. Han vilde ogsaa, som Nabuchodonosor, have krøbet paa Hænder og Fødder, men vi have allesammen med Suk, Graad og Knæfald bedet ham, at lade det blive derved, men det havde ei kunnet hielpe, hvis ikke Erke-Bispen selv med det hele Cleresie ved Deputerede havde formanet ham at moderere saadan hellig Iver.

Udtolkeren. Ach, Don Ranudo! jeg mærker, at der er ikke allene store Mænd i den Colibradske Familie, men endogsaa store Helgene.

Don Ranudo. Ach, min Ven! langt fra at jeg giver mig ud for en Helgen! jeg holder mig tvertimod for den groveste Synder, saa at hvis Poenitentsen skulde svare til mine Misgierninger, vilde denne Straf ikke være tilstrækkelig.

Udtolkeren. Just denne Bekiendelse, Don Ranudo, giver Helgen tilkiende; thi, saasnart en Helgen fatter den Tanke, at Han er en Helgen, bliver Han ikke mere en Helgen. Men hvor er Donna Olympia, Hans Frue?

Don Ranudo. Der seer Han hende staae, som en gemeen Borger-Kone, udi saadan en Stand, som vi have besluttet at være udi i fiorten Dage.

Udtolkeren. Jeg vil ikke disputere derimod, maaskee en extraordinair Misgierning er Aarsag til saadan extraordinair Poenitentse.

Don Ranudo. Jeg havde, for tvende Dage siden en hæslig ublue Drøm; thi jeg syndede virkelig udi Søvne, og derfor har jeg underkastet mig denne Poenitentse.

Udtolkeren. Ach! dette allene fortiener Canonisation. Jeg er ellers kommen hid for at lade Eders Velbaarenhed vide den Høibaarne Prindses af Abyssinien, min naadige Herres, Ankomst til denne Stad; dog dette er ikke mit eneste og fornemmeste Ærinde; thi jeg er fornemmelig hidskikket, for at foreslaae en Alliance, og at begiere for min Herre Deres kiære Dotter, Frøiken Maria, til Ægte.

Don Ranudo. Tilbudet er meget anseeligt; men, maatte jeg spørge Hans Excellence, hvorledes Prindsen er kommen paa de Tanker.

Udtolkeren. Aarsagen, som har bevæget Hans Durchlauchtighed at paatage sig saadan Reise, er denne: Udi Æthiopien eller Abyssinien er Keiseren saavelsom Undersaatterne Christne, men udi mange Stykker gaaer fra den Romerske Kirkes Lærdom; hvorfor mange Portugisiske Jesuiter ere did henskikkede, for at forene Abyssinien med det Romerske Sæde. Ved disses Tale og Prædiken er min naadige Herre saaledes bleven bevæget og overbeviist, at han nu passerer for en nidkiær Catholik iblandt Jesuiterne selv, hvilket er hans Morbroder, Keiseren, bekiendt, som derudi lader ham, saavelsom alle andre, Samvittigheds-Frihed, og har tilstædet ham efter Begiering, at oplede sig en høiadelig Gemalinde udi Spanien eller Italien; til hvilken Ende han har raadføret sig med mig, Jago de las Cores, hans fornemmeste Udtolker og en indfødt Spanier, og udspurgt mig om de fornemmeste Spanske Familier, hvorudover jeg gav Hans Durchlauchtighed strax Anslag paa det Colibradske Huus, som det første og ældste Catholske Huus i Spanien, og consequenter udi hele Europa, thi udi Abyssinien ere langt ældre Familier; thi hans Durchlauchtighed kan vise sit Slægt-Register, Mand efter Mand, fra Dronningen af Saba, og sine Christelige Forfædre fra de hellige tre Konger.

Don Ranudo. Saavidt gaaer endelig mit Slægt-Register ikke.

Leonora. Eders Velbaarenhed kan ikke vide det; thi jeg har hørt lærde Folk mumle noget derom, at de Colibradske Stammer ere lige fra een af Noæ Sønner, ved Navn, Sem, Cham og Jacob.

Don Ranudo. Jeg troer det nok; men de Gamle har forsømt at antegne det.

Udtolkeren. Det eneste, som kunde skrække deres Velbaarenhed fra, at give min naadige Herre Deres Dotter, er, at Hans Naade er sort, som alle andre Morer.

Don Ranudo. Det vil intet sige; en Spanier er selv sortladen.

Udtolkeren. Jeg tog det ikke i Betænkning at gifte mig der udi Landet med Helicon Comtra, min Frue, som nu er Keiserens Erke-Basker-Kone, hvilket er et Embede, som udi Abyssinien ikke gives uden til fornemme Damer; thi hvert Land, Eders Velbaarenhed! har sine egne Maneerer. Det Underligste, som kommer fremmed for udi Abyssinien, det er Talen, som er ligere en Sang, end en Tale, som for Exempel: naar jeg siger det Ord Tahunki langt, saa betyder det et Bord; Tahunki en Terz høiere, saa betyder det et Bierg; Tahunki en Tone høiere, saa betyder det en Kirke; og Tahunki endnu en Tone høiere, saa betyder det en Elefant.

Don Ranudo. Hillemænd; det Sprog lærer min Dotter aldrig.

Udtolkeren. Inden et Aar vil hun tale det som en indfødt Abyssinier.

Don Ranudo. Jeg er ikkun bange, at min Dotter ikke kan fordrage den store Hede, som er i Abyssinien.

Udtolkeren. Ach! der er en ganske tempereret Luft i det Land, hvor Keiseren residerer; men der er nogle af hans Undersaatter, som boer lige under Linien, hvilke ere saa hede, at man kan tænde Svovelstikker an paa dem; og naar de vil koge deres Mad, saa nyse de ikkun paa Brændet, saa har de strax Ild.

Don Ranudo. Det er selsomt.

Udtolkeren. Ja, der er meget underligt i Naturen. Men een Ting er at erindre, nemlig, at min Herre vilde blotte sit Hoved, naar Han taler med den Abyssiniske Prinds, og bøie sig først for ham; thi det er en Ære, som han paastaaer at nyde af alle fremmede Undersaatter, som ikke ere af Kongeligt Blod.

Don Ranudo. Ei! dertil beqvemmer jeg mig aldrig; skulde en Colibrados, en Grand d'Espagne, der efter sit Privilegium med bedækket Hoved taler med Kongen af Spanien selv, blotte sit Hoved for en fremmed Prinds?

Leonora sagte. Det er jo forbandet; det kalder jeg Spansk. Han er saa fattig, at han eier hverken Hue eller Hat, og dog vil betænke sig at blotte sit Hoved.

Udtolkeren. Ja, saa mærker jeg nok, at der bliver intet af; thi Hans Naade beqvemmer sig til ingen Samtale, uden paa de Vilkaar.

Don Ranudo. Det giør mig ondt, at see saadant stort Giftermaal spildt; men jeg vil heller døe af Armod, end giøre noget, som kan præjudicere min Høihed.

Leonora sagte. Det kalder jeg Spansk.

Donna Olympia. Om Don Ranudo lod sig overtale dertil, skulde jeg lade mig skille ved hannem fra Bord og Seng.

Don Ranudo. Eders Tale, Donna

Olympia! burde skrives med gyldene Bogstaver over vor Forstue-Dør.

Leonora sagte. Ja med nogle andre Bogstaver, malet paa et andet vist Sted.

Udtolkeren. Saa mærker jeg da, at Hans Naade med uforretted Sag maa reise herfra.

Don Ranudo. Det giør mig ondt; men jeg kan ikke beqvemme mig dertil, om jeg end kunde redde mit Liv dermed.

Donna Olympia. Ambition er os indprentet ved Fødselen.

Leonora sagte. Det kalder jeg Erke-Spansk.

Don Ranudo. Min Dotter skal heller gaae i Kloster.

Leonora sagte. Og I begge udi Daare-Kisten.

Udtolkeren. Jeg maa da forlade Dem, og berette Hans Durchlauchtighed dette Afslag. *Han gaaer bort.*

Don Ranudo. Hvad synes dig, Leonora! stod vi ikke paa vores Ære?

Leonora. Jo! jeg synes, at Herskabet staaer paa den og træder den under Fødderne; thi det, som Herskabet kalder Ære og Respect, kan regnes Dem af andre til evig Spot, Skam og Skiændsel. Deres Hofmod gaaer saa vidt, at den kan give Materie i sin Tid til en Comoedie: det artigste er, efterdi Herren ingen Hat har.

Don Ranudo. Hør Leonora! man seer igiennem Fingre med dig, for din lange troe Tieneste.

Leonora. Herskabet maa nok tilstæde mig at tale; thi jeg har fire Aar faaet lidet Mad og ingen Løn.

Sc. 8.

Don Ranudo. Donna Olympia. Leonora. Pedro.

Pedro. Herre! her er en Kiole; men jeg har maatt' sætte min Troe og Love til Pant derpaa, at den skal blive baaren tilbage inden tre Dage.

Don Ranudo. Ja, nu er det for silde; Prindsens Udtolker har alt været her, men gik bort med uforrettet Sag, saa at der bliver intet af Partiet.

Donna Olympia. Den kan dog komme tilpas; thi vi kan ikke vide, Prindsen tør afstaae sine Prætensioner og komme hid igien. Lad os gaae bort saa længe.

De gaae bort.

Pedro. Hvad er Aarsagen, Leonora! at Herskabet er bleven anderledes til Sinds?

Leonora. Herren vilde ikke beqvemme sig til, at tale med blottet Hoved med Prindsen.

Pedro. Men hvad duer saadant narrisk Forslag til?

Leonora. At komme hannem des fastere til at troe, at det er en Prinds; lad mig ikkun raade, det skal nok gaae for sig. Den falske Prinds kan altid afstaae sine Prætensioner; men der kommer Herren igien paaklædt.

Don Ranudo og Donna Olympia komme tilbage.

Don Ranudo. Nei, jeg troer ikke, at jeg beqvemmer mig dertil, ihvorvel vores Armod er saa stor.

Donna Olympia. Ei! hvad Armod? det er ikkun gemeene Folkes Snak. Folk af vor Stand kan ikke være arme.

Pedro. Men, om Herskabet døde af Sult, hvad kunde man kalde det, paa et ret godt Sprog?

Donna Olympia. At døe af Sult, er ikke at døe af Armod; men det kaldes heller en heroisk Død, som ædel-findede Folk udvælger sig, førend de ville fornedre sig.

Pedro. Men jeg er bange, at Herskabet fik saadan Grav-Skrift: Her under hviler Don Ranudo med hans Frue, den Velbaarne, som døde af Sult, for at undgaae Armod. Men see! der kommer Ambassadeuren tilbage.

Sc. 9.

Udtolkeren. Don Ranudo. Donna Olympia. Leonora. Pedro.

Udtolkeren. Hans Durchlauchtighed, min naadige Herre, fortryder langt fra ikke Eders Velbaarenheds Paastand; men tvertimod admirerer desmere saadan Ædelhiertighed, og flatterer Eders Velbaarenhed langt høiere, end som tilforn; overladende til Deres egen Villie, om De ville bevise hannem den begierte Ære eller ei.

Don Ranudo. Eftersom Prindsen ikke paastaaer saadant som en Ret, saa vil jeg af fri Villie beqvemme mig dertil.

Donna Olympia. Hvad?

Don Ranudo. Ja, Donna Olympia! Vi kan bevise saa stor Ære, som vi vil, naar den ikke bliver os aftvungen; thi saa hedder det ikkun Høflighed, og ingen Skyldighed. Jeg kan vise det af den Spanske Krønike, at en af vore Forfædre, Don Sanctio, tog imod en Soldat med blottet Hoved, der havde omkommet otte Morer udi det store Feltslag ved Xeres de la Frontera.

Udtolkeren. Saa vil jeg da ønske Eders Velbaarenhed til Lykke med det store og mægtige Svogerskab, og vil inden en Time bringe Hans Durchlauchtighed hid med sit hele Følge.

Act. 5.

Sc. 1.

Leonora. Gusmann.

Gusmann. Ach, Leonora hvad vil den forlibte Ganzalo sige dertil, at hans Kiæreste skal føres til Morland? Vel er det mig kiært, at hun kommer i Høihed og Velstand, af Fængsel, Sult og Armod; men jeg saae dog heller, at dette Ægteskab blev til intet for Gonzalo's Skyld.

Leonora. Nei, Gusmann, dette Ægteskab er bedre.

Gusmann. Jeg mærker nok, at du er en Veirhane, og at du har samme Nykker, som alle Fruer-Piger.

Leonora. Ei, Snak! naar Frøikenen selv er fornøiet dermed.

Gusmann. Ach, Himmel! vil hun beqvemme sig til at tage en Sort?

Leonora. Det er en christelig og dydig Prinds, som boer udi et poleret Land. Jeg følger Jomfruen ihvor hun reiser.

Gusmann. Jeg følger, min Troe, ogsaa med.

Leonora. Ja, hvad andet?

Gusmann. Saa kommer vi endnu til at tiene i Brød sammen, hvilket er mig kiært; thi jeg elsker dig, Leonora! saa høit, som en Doctor elsker en Feber. Vilde du, som jeg, saa skulde vi strax forløve os sammen, og du skulde blive min Kone; thi det tiener os begge ikke at gaae længere; tilmed er jeg forbunden til at gifte mig snart for en vis Aarsag Skyld.

Leonora. Ei, du Tølper! du maa vide, at du taler med en Spansk Jomfrue, og at du er hverken i Frankrige eller Tydskland, hvor man siger i Dag: Vil I have mig? og i Morgen alt holder Bryllup; hvor man og omgaaes hinanden saa venlig for Bryllupet, at man intet Nyt har at sige hverandre, eller at bestille Bryllups-Natten. Vil du vinde min Kiærlighed, saa skal du frie efter Landets Mode; du skal først et heelt Aar gaae og sukke, blive altereret, naar du seer mig: lade nogle Gange som du vil hænge dig af Kiærlighed, uden at lade dig mærke, til hvem det er, men allene lade mig giette det selv. Siden skal du og insinuere dig med Spil og forlibte Viser for mine Kammer-Vinduer, taale, at jeg viser dig bort med Skields-Ord, og slaaer Vand over dig; derefter skal du insinuere dig med Penge hos en gammel Kone, som er min Ven, faae hende til at rose dig, og afmale den elendige Tilstand, du er bragt udi af Kiærlighed; formane mig af Christen Kiærlighed at frelse dit Liv, ved at giøre dig et blidt Ansigt, og at imodtage et og andet Vers, som du har skrevet med dit Blod; siden at imodtage Foræringer; siden at tale med dig igiennem Vinduet, og endelig lade dig ind udi mit Kammer.

Gusmann. Du har Ret, Leonora! det bør saa at være, den Tid kan snart gaae, thi al denne Omsvøb kan ikke vare over halvtredsindstyve Aar. Der fattes ikkun, at du skulde have raadet mig at hænge mig reent op af Kiærlighed. Nei, Leonora, jeg vil hitte paa et Raad, hvordan vi skal kunne komme hastig sammen, uden at synde imod Landets Mode. Du skal lade din Kammer-Dør staae aaben en Nat, og lade, som du sover stærkt, saa vil jeg snige mig ind, og besove dig. Du skal imidlertid raabe om Hielp, men dog ikke saa høit, at nogen kan høre det; naar jeg da har taget dig med Vold, saa følger det af Fornødenhed, at du iler med Brylluppet, for at faae din Ære igien, som jeg paa saadan skielmsk og voldsom Maade har berøvet dig.

Leonora. Hør Gusmann! Hold inde med saadan Snak; jeg vil, min Troe, ellers sige det til Herskabet, og du skal blive straffet for din ubluefærdige Mund.

Gusmann. Det var ikkun et Forslag, Leonora! Du kan ellers giøre, hvad dig lyster. Jeg er endelig ikke saa forlegen for at gifte mig.

Leonora. Jeg, min Troe, ikke heller.

Gusmann. Ja, ja, Leonora; vi kommer nok til rette; men der er Donna Maria; jeg kan ikke taale at see paa hende, thi mit Hierte bløder i mit Liv, naar jeg tænker paa, at hun skal have den sorte Prinds. Jeg gaaer min Vei.

Sc. 2.

Donna Maria. Leonora. Pedro.

Donna Maria. Ach Leonora! den List, du har opfundet, er uforlignelig; men jeg er saa bange, at det bliver aabenbaret, førend Ægteskabs-Contracten bliver sluttet.

Leonora. Det kan ikke lettelig aabenbares, uden vi røber os selv; jeg har derfor ikke villet betroe det til Gusmann; thi han er taabelig, og kan røbe os.

Donna Maria. Men er det ikke en Bedrøvelse, at mine Forældre skal være saa forblindede af Hofmod, at de vil heller døe af Hunger, end at give deres Dotter bort til en brav Herre, der baade har Evne og Hierte til at række dem Haanden, allene fordi hans Stand er en Grad ringere.

Leonora. Det er en forbandet Hofmod, som regierer udi dette Land; derfor hedder Spansk iblandt Fremmede det samme som Hoffærdig.

Donna Maria. Siig ikke det, Leonora, at det er Landets Mode; vi giør vor Nation Uret derudi. Vel er det sandt, at der findes mange slige Folk i Spanien, men derfor maa man ikke giøre det til den hele Nations Characteer; thi intet er mere ubillig, end af et eller andet Menneskes Gierning at ville giøre sig en Idee om en heel Nation. Folk male tidt en Nation ilde eller vel af paa saadant Fundament: Falde de iblandt genereuse Folk den korte Tid, de ere i et Land, saa hedder det hele Land siden hos dem genereux; boer der hoffærdige Folk udi det Naboelav, hvor de ere komne til at logere, saa skrive de Bøger, naar de ere komne tilbage, om et heelt Riges Hofmod. Om mine Forældre, for Exempel ere saa daarlige, at de heller døe af Armod, end at de vil give deres Dotter bort til en vis Familie, som de mene er ikke saa stor som deres, skal man derfor tillægge det hele Land saadan Lyde? Nei, det er ubilligt; thi de fleste Mennesker her i Staden fordømme saadant, og vil glæde sig, om vor Anslag lykkes.

Pedro. Jomfruen har Ret derudi; thi hun beviser med sit eget Exempel, at ikke alle ere besmittede med denne Lyde. Men see! der er Herskabet.

Sc. 3.

Don Ranudo. Donna Olympia. Donna Maria. Eugenia. Leonora. Pedro. Gusmann.

Don Ranudo. Nu min Dotter! Himlen har nu tilskikket dig en Ægtefælle, som du kan forbindes med, uden at vanære Familien. Jeg har beskikket dig til din Husbond og Herre, Theophrastus Bombastus, den store Prinds af Æthiopien.

Pedro. Hillemænd! man kan høre allene af det Ord Bombasto, hvilken Mand han maa være.

Don Ranudo. Det skal ogsaa være en brav dydig Herre, som alle de Prindser af Æthiopien har været.

Pedro sagte. Det vil intet sige, naar han ikkun er fornem.

Don Ranudo. Iligemaade skal han og være kiøn.

Pedro sagte. Det giør ogsaa intet til Sagen, endskiøndt han havde hverken Næse eller Øren, naar han ikkun er Prinds.

Don Ranudo. Han skal ogsaa være en riig og mægtig Prinds.

Pedro Ei! her behøves ingen Midler; thi udi det ene Ord Bombasto er Riigdom nok.

Donna Maria. Jeg takker mine kiære Forældre for den Omsorrig, de har draget for mig; thi mit Forsæt har altid været, heller at gaae udi et Kloster, end at gifte mig med nogen af ulige Stand.

Donna Olympia. Ach Don Ranudo! vor Dotters Ord burde skrives med gyldene Bogstaver, og sættes udi alle fornemme Huse: Af den Colibradske Stamme kan ikke udspire andet, end saadanne Grene.

Leonora. Om Jomfruen havde villet tage nogen af ulige Stand, saa havde jeg aldrig givet mit Samtykke dertil; thi jeg vilde heller døe end see saadant.

Don Ranudo. Du skal have Tak, Leonora, for din Ridkiærhed; thi du har altid ladet see, at du er en tro Pige, som har Ærbødighed for sit Herskab.

Pedro. Det skulde, min Troe, ikke heller have skeet, saalænge mit Hoved var op, at vor Jomfrue skulde tage en Gonzalo de las Minas til Ægte, omendskiøndt han havde endnu været rigere, end han er. Jeg kan sværge paa, at, da jeg hørte, saadan Forslag var giort af hans Søster, ivrede jeg mig saa meget derover, at jeg endnu ikke har forvundet det. Der har sat sig noget i min Ryg, som ikke er for den lange Hvile: Au, au, au! det minder mig, saa tidt jeg tænker derpaa. Var det ikke uforskammet, at saadan en Karl, som han, turde understaae sig, at begiere en Colibradisk Jomfrue? Mener han, at mit naadige Herskab er saa kiær efter Penge, at det skulde fornedre sig saaledes? Hvad monne den Karl vel bilde sig ind? havde jeg ham fat, jeg skulde myrde ham paa Stedet. Nei! førend det skulde have skeet, skulde jeg have stukket Ild paa det hele Huus, og opbrændt baade Herren, Fruen, Jomfruen og mig selv med.

Donna Olympia. Saadanne Tienere ere værd saadant Herskab, og saadant Herskab saadanne Tienere.

Don Ranudo. Hans Tale staaer mig an, saasom den føres af en overmaade stor Ridkiærhed, endskiøndt det ellers ingen Merite var at brænde sit Herskab.

Pedro. Ja Herrens og Fruens Aske, om den kunde tale, skulde takke mig; thi det var en heroisk Død, og alle Folk skulde sige: De levede heroisk og døde heroisk. Reputation er jo det fornemmeste Klenodie i Verden; naar den er borte, hvad kan da Riigdom og Velstand nytte? Nu taler jeg af Hiertens Grund, men naar jeg siger andet, saa skiemter jeg.

Don Ranudo. Jeg veed nok, Pedro, at naar du har talet anderledes, har du allene giort det, for at divertere os.

Pedro. Det er, min Troe, ogsaa sandt; men en Hof-Nar kan og tale ærbart iblandt; og naar jeg staaer paa Herrens og Fruens Respect, saa taler jeg altid alvorlig.

Don Ranudo tager i sin Lomme. See her, Pedro! der har du en Rosinobel for de Ord, du talede; dog, det er sandt; jeg troer, ikke, at jeg har saa mange Penge hos mig; du skal vist nok have en Rosinobel tilgode, Pedro, om ikke meer.

Pedro sagte. Herren har maaskee ingen Buxer paa, ellers havde jeg vist nok faaet den strax.

Don Ranudo. Hvis du ikke faaer den, saa skal du vist nok faae noget, som er bedre.

Pedro. Hvad er det, Herre?

Don Ranudo. Jeg skal mage det saa, at naar vor Historie bliver beskreven, som jeg nok troer, skeer med det første af en af vore Clienter, saa skal dit Navn med din Berømmelse ogsaa blive indført derudi.

Pedro. Hillemænd! hvad Nød har jeg da? Men see! der kommer Prindsen.

Gusmann. Ach! gid jeg kunde tale Æthiopisk! jeg vilde spørge om adskillige Sager; thi jeg har hørt saa meget tale om dette Land, besynderlig om det røde Hav, og om den store Flod Seine, som løber der igiennem og har Guld-Sand.

Don Ranudo. Ei Snak, du Giek! Seine-Floden løber igiennem Paris udi Frankrige.

Gusmann. Herren maa forlade mig; thi jeg har seet trykt neden under en Tragoedie disse Ord: Scena er i Morland. Men der er han. Ach Herre! han svarer til sit Navn; thi hans Ansigt har allerede bombarderet mig saa, at jeg neppe kan staae paa mine Been; kan det og staae Herren an at gaae ham udi Møde?

Don Ranudo. Ja vist, men han er og den eneste Undersaat, jeg kan giøre det imod.

Pedro. Jeg maa sætte mine Briller paa.

Gusmann. Og jeg ligeledes. Nu haaber jeg, at Herskabet skaffer os Revange over Rettens Middel, som saa skammeligen udplyndrede os.

Don Ranudo. Det er alt for nedrigt at tænke paa saadant.

Gusmann. Imidlertid mistede jeg det libet, som jeg havde. Jeg skal, min Troe, bede Hans Æthiopiske Durchleuchtighed hænge baade Byfogden, Borgemester og Raad op, hvis de ikke skaffer mig mine Sager tilbage.

Don Ranudo. Du skal nok faae Erstatning for dine Sager, uden at anmode Prindsen om saadant.

Gusmann. Men naadige Herre.....

Leonora. Ei! hold din Mund, Gusmann! mener du, at Æthiopien vil føre Krig, med Spanien for dine Skoe og Buxer? Nu er ikke Tid at tale om saadanne Bagateller. Men hvad er det for Allarm, jeg hører? See! der kommer, min Troe, Prindsen i fuld Proces.

Sc. 4.

Prindsen med Suite (hvori **Hofnarren**). **Udtolkeren. Notarius. De Forrige.**

Prindsen kommer ind udi Procession med sin hele Suite, som ere alle sorte Morer. Imedens Processionen gaaer tre Gange om Theatro, spilles en underlig Musik. Processionen skeer saaledes: 1) gaaer En med et libet Skrin udi Hænderne, med Presenter udi. 2) En med en lang Tobaks-Pibe, som et Spyd. 3) Prindsen selv med en Hof-Nar med Bielder, som løber om, og giør adskillige Grimacer. 4) Andre med Armbøsse og Pile paa Armene; endeligen staaer de stille, og en af de Bevæbnede træder frem til Prindsen, og efter tvende Buk, saa at Hovedet stødes ned paa Jorden, leverer Prindsen en Armbøsse med en Piil, som han skyder paa Ranudo, hvilken bliver forskrækket, og spørger: Hvad det skal betyde? hvortil svares af

Udtolkeren. Det er saa Landets Mode, saaledes at hilse Mands-Personer.

Derefter træder en anden frem, og skyder en Piil paa Gusmann, som falder om af Forskrækkelse, og raaber. Hof-Narren hielper ham op igien, og siger:

Hofnarren. Gustuki, Gostuko, Gostuka.

Gusmann. Det var Fanden ikke et godt Stykke, det var et Skielms-Stykke, at skyde paa en uskyldig Mand.

Gonzalo som er Prindsen. Laham Tuibu, Scomta posi, la hom hubo, la hom haba.

Udtolkeren. Prindsen ønsker, at Deres Velbaarenhed endnu maa leve saa mange Aar, som der er Mile til Solen, og Sand-Korn paa Bunden af det røde Hav.

Gusmann sagte. Det Sprog er skiønt at bruge om Vinteren, thi det er saa kort.

Don Ranudo løfter paa sin Hat. Jeg takker Hans Durchlauchtighed for hans Ønske, og ønsker ham igien Himlens Velsignelse.

Udtolkeren til Prindsen. Allola.

Gusmann sagte. Det er et forbandet Sprog; dermed kan man skrive en heel Krønike paa eet Blad.

Gonzalo. Lacotrang hi li li.

Udtolkeren. Prindsen siger, at han har paataget sig denne lange Reise, for at foreene sig med et høiadeligt Huus af den Romerske Religion; begierer derfor til sin Gemal Deres Dotter, Frøiken Maria.

Gusmann. Hillemænd! hvilket mageligt Sprog! Naar hi li li betyder saa meget, saa er jeg vis paa, at en Linie kan giøre saa lang en Spansk Remse, som hele Fasten.

Don Ranudo. Jeg tager med Glæde imod Hans Durchlauchtigheds Tilbud, og overgiver hannem min Dotter til Gemalinde.

Udtolkeren til Prindsen. Lalaks.

Gusmann. Hvad monne han vil med Lax?

Don Ranudo leder sin Dotter frem, og overleverer hende Prindsen; beder Notarius at opsætte Ægteskabs-Contracten; Notarius sætter sig til at skrive. Imidlertid lister Hof-Narren sig til Gusmann, og rykker ham i Haaret frem ad.

Gusmann. Ach, Hr. Udtolker, hvorfor rykker han mig i Haaret? Jeg har jo ikke giort hannem noget ondt.

Udtolkeren. Det er intet, min Ven! Hof-Narre udi Abyssinien tale ikke uden med Gebærder; naar de tale med deres Overmand, bruge de de Slags Gebærder, som de kalder Poloki; og naar man taler med sine Ligemænd, bruger man andre Slags Gebærder, som man kalder Hokipo. Denne første Gebærde vilde sige saa meget: jeg haaber, at der vil blive godt Venskab imellem os To.

Gusmann. Fanden komme i saadan Venskab! Betyder det Venskab at rykke ærlige Folk i Haaret? Hvad monne han da vil giøre for Gebærder, at tilkiendegive Fiendskab? Hof-Narren rykker ham i Haaret tilbage. Au! au! lad mig blive i Roe, din sorte Hund!

Udtolkeren. Med denne sidste Gebærde giver han tilkiende disse Ord: gid jeg havde den Lykke, at vi altid kunde være tilsammen.

Gusmann. Det ønsker ikke jeg; gid Fanden være hos ham! det Slags Folk kan tale saa længe med en god Ven, indtil han maa ligge paa Valstedet, og det kalder jeg at dræbe Folk med Snak.

Narren knytter Næver til Gusmann.

Gusmann. Hvad Diævelen har han nu i Sinde, mens han knytter Næver?

Udtolkeren. Det vil saa meget sige, at han vil fortælle noget om sin Reise fra Morland.

Gusmann. Ach, Herr Udtolker! sig at jeg er ikke curieux; thi inden han kommer Halv-Veien, saa er der ikke et heelt Been udi mig. Narren knepper ham paa Næsen. Au, au, au!

Udtolkeren. Det vil saa meget sige: Nu begynder jeg at fortælle Reisen.

Gusmann. Jeg maa og give mig til at tale paa Hokipo.

Han rykker Narren i Haaret igien; de alternere med slige Gebærder, indtil de komme sammen for Alvor, saa at man maa skille dem ad. Imedens dette Klammerie skeer, vender de andre fornemme Personer sig fra dem til Notarium, som imidlertid fuldfærdiger Contracten, og siger den til Underskrivelse.

Don Ranudo. Lad Prindsen med min Dotter først underskrive, siden tegne vi andre til Vitterlighed.

Udtolkeren. Nei, Herre! det er Maneer udi Morland, at Brudgommen og Bruden tegner sidst, og de andre lade Rum aaben til deres Navne.

Don Ranudo. Hvert Land har sin Skik; lader os da undertegne først, eftersom det er saa brugeligt.

De tegne alle under, omsider tegner ogsaa Gonzalo som Prinds med Donna Maria, deres Navne. De raabe alle: Vivat! og Trompeterne blæse. Da dette er skeet, oplæses Contracten.

Notarius læser. Imellem os Underskrevne er med Forældres og Venners Villie sluttet et evigt Ægteskab, til hvilket, omendskiøndt intet naturligen udfordres, uden de Personers indbyrdes Samtykke, der har bundet deres Hierter af velberaad Hu sammen, saa har vi dog ikke villet overtræde borgerlige Love og andre Ceremonier, men forlanget Venners Samtykke, som denne Ægteskabs-Contract med os stadfæstet og underskrevet haver.

Gonzalo de las Minas.
Maria de Colibrados.

Don Ranudo. Hvad? er det Gonzalo de las Minas?

Gonzalo tager Masken af og siger: Ja, saaledes er mit Navn.

Don Ranudo. Ei! det er Bedragerie, som exemplariter bør straffes.

Donna Olympia. Denne Contract maa strax tilintetgiøres.

Notarius. Det kan ingenlunde skee. Et Ægteskab, som efter Loven med almindelig Samtykke og Undertegnelse er stadfæstet, kan ikke tilintetgiøres.

Donna Olympia. Her er jo Svig og Bedragerie under.

Notarius. Det veed vi intet af; vi har ikke giort andet end det, vi bør at giøre.

Don Ranudo. Dette Ægteskab er for sin Uliigheds Skyld ganske ugyldig.

Notarius. Vi see ingen stor Uliighed; thi her er sluttet Alliance imellem to adelige Familier. Uliigheden maa bestaae derudi, at Gonzalo tager en fattig Jomfrue uden Medgift.

Donna Olympia. Min Dotter mister heller sit Liv, end at hun lever udi Ægteskab med en Mand af ulige Stand.

Donna Maria. Jeg mister heller mit Liv, end at jeg lader mig skille fra en Person, som jeg saa længe har elsket.

Donna Olympia. Ei, Don Ranudo! vi vil ikke mere kiende hende for vores Dotter, men giøre hende arveløs.

Pedro. Her er jo intet at arve, Herre! uden den sorte Kappe, I havde nyelig paa.

Donna Olympia. Ach? jeg hører, at du Skielm er og udi Banden med. Hør, Leonora! kald os nogle Folk hid til Hielp.

Leonora. Det kan jeg ikke giøre, naadige Frue! thi jeg er af samme Bande, og jeg troer, at den hele Stad skal glæde sig over dette Forræderie.

Gusmann. Skam fare efter den Leonora! hvor net havde hun smiddet det sammen. Jeg vidste, min Troe, ikke andet, end at det var en morisk Prinds.

Donna Olympia. Ægteskabet skal ikke alene blive tilintetgiort, men I skal og alle blive exemplariter straffede for dette Bedragerie.

Gonzalo. Ægteskabet skal staae ved Magt; thi først har jeg Brudens Samtykke, dernæst Forældrenes Hænder under Contracten.

Don Ranudo. Jeg kræver Jer alle til Vidne, mine Huus-Folk! hvor det er tilgaaet.

Pedro. Jeg kan vidne dette, at her er sluttet et Ægteskab.

Leonora. Og jeg kan vidne, at Frøikenen har længe baaret Kiærlighed for Gonzalo.

Notarius. Børn staae vel under Forældrenes Formynderskab, og ere dem stor Lydighed skyldige, saalænge Forældre comportere sig, som de bør og ere ved deres fulde Fornuft, men, naar det ikke er saales, fradømmer den Spanske Lov dem saadan Myndighed, efter den Artikel: Si furiosus &c.

Don Ranudo. Ere vi fra Forstanden? Spørger min Dotter og mine Huus-Folk, om vi har bedrevet noget, som kan fradømme os Forstanden?

Donna Maria. Jeg kan ikke see, mine kiære Forældre! hvad Overeensstemmelse det har med den sunde Fornuft, at ville heller sulte sig selv og sit Barn ihiel, end indlade sig i Alliance med saadan en brav Herre, som Gonzalo.

Pedro. Jeg holder ogsaa for, at Herren og Fruen ere ikke rigtige udi Hovedet.

Leonora. Jeg kan ikke heller give bedre Vidnesbyrd.

Gusmann. Jeg holder Herren og Fruen for kloge nok; men at sige Sandhed, saa er der dog et halv Dusin Skruer løs.

Notarius. Her hører I Huus-Folkets Vidnesbyrd, hvilket dog ikke er nødigt udi denne Sag; thi jeg kan til Overflod lade Eder vide, at den hele Stad er af samme Tanke, og at, hvad som er skeet, er skeet med Øvrighedens Tilladelse.

Donna Olympia. Ach! Don Ranudo! lad os gaae i Kloster.

Leonora. Og vi vil gaae hen, for at holde Bryllup.

Eugenia. Ach! gid jeg kunde sige det samme!

Anmærkninger

(som fortsættes i Tillægget).

Indholdslisten i „Den danske Skueplads's" 6te Tome har følgende Ord om nærværende Stykke: „Samme Comoedie er vel tilforn trykt, men denne er forbedret med nye Scener." — To Boghandlere havde nemlig henved en halv Snees Aar tidligere (1745) ladet trykke hver sin Udgave af dette Skuespil, den ene, (E. H. Berling), med, den anden (Chr. Mengel & Comp.) uden Forfatterens Tilladelse.

Forøget med nogle nye Scener (Cfr. foreg. Anm.) Disse Scener ere de faa, der angaae Eugenia, en Person, som Digteren først her har indført.

Ranudo. Dette Navn er et Anagram; læst bag fra er det: O du Nar! (Mere herom og om Navnet **Colibrados** s. Rahbek: Holb. Udv. Skr. 5 B. S. 305 og: Om Holb. Lystsp. 3 B. S. 423).

S. 586. **Stück von Achten.** Saaledes kaldes (eller kaldtes) udenfor Spanien, den Sølvmynt, der i Landet selv benævnes Peso duro, eller en stor (heel) Piaster af Værdie 20 Reales de Vellon. (S. bl. a. Büsching Erdbeschreibung, 5 Aufl. Hamb. 1780. S. 490. (Spanien).

S. 587. **Tallet** 1733 er formodentlig Aarstallet, da Stykket blev skrevet.

S. 587. **Naar Borger-Folk studser allermest;** studser ɔ: brammer med sin Stads, er pyntet paa en forfængelig Maade. Jfr. Vid. Selsk. Ordb. Heraf er det, i Kildereisen, S. 281, forekommende Ord „Studshane" dannet.

S. 593. **Nairos.** En af Hinduernes fornemme Classer.

S. 599. **Rosenobel.** En Guldmynt, egentlig engelsk, men i ældre Tider gangbar og meget bekiendt overalt i Europa (ogsaa i Danmark).

S. 601. **Theophrastus Bombastus.** S. Anm. til „Kildereisen."

S. 608. **Ikke for den lange Hvile.** S. Anm. til „Den pantſ. Bondedreng"; Bourgogneviin 2c. (Talemaaden forekommer og i „Henr. og Pernille" 3 A. 4 Sc.)

Philosophus udi egen Indbilding.

Comoedie udi fem Acter.

[Første Gang forestilled paa den Kongelige danske Skueplads den 14de August 1754.]

Personerne.

Cosmoligoreus, Philosophus udi egen Indbilding.
Petronius, hans Famulus.
Leonora, en Enke-Frue.
Pernille, hendes Kammer-Pige.
Leander, Leonoræ Beiler.
Jeronimus, Leonoræ Broder.

Actus 1.

Sc. 1.

Leonora. Pernille.

Pernille. Men er det vist, at han virkelig har anmodet Fruen om Ægteskab?

Leonora. Jeg kan ikke tvivle om, at det jo er hans Alvor; thi en saadan Mand mener vel ikke andet, end han siger og skriver. Jeg har jo hans skriftlige Begiering. Det, som meest bevæger mig, er dette, at han eedeligen bevidner, sig ikke at have mindste Henseende til mine Midler.

Pernille. Saa veed han da, at Fruen er bemiblet?

Leonora. Ja, han maa vel vide det.

Pernille. Det er alt nok, for at giøre ham mistænkt.

Leonora. Han bevidner sin uintereßserede Kiærlighed ved dyre Eeder.

Pernille. Hvad mener Fruen vel, at en Philosophus agter, hvad han sværger?

Leonora. Just fordi han er en Philosophus, reflecterer jeg paa hans blotte Ord mere end paa andres Eed.

Pernille. Hvorfor forelsker den Slyngel sig ikke udi mig? Jeg er baade yngere, og, at jeg ei skal rose mig selv, kiønnere end Fruen. Men Ulykken er, at han veed, at jeg ingen Penge har; derfor giør Cupido kun forgieves Pileskud for mig.

Leonora. Han seer hverken efter Penge eller Skiønhed, men siger, at han finder hos sig selv, at det er Himmelens Villie.

Pernille. Ja han siger det. Det er en gammel philosophisk Streg. Leander, efterdi han er mindre lærd, gaaer lige til Værks; han siger reent ud, at Fruens Penge kan komme ham tilpas; men jeg troer dog, at hans Kiærlighed er mindre intereßsered end den andens.

Leonora. Jeg kan ikke lide, at en Person, der anmoder mig om Ægteskab, aabenbare siger, at han reflecterer paa mine Midler.

Pernille. Og jeg kan mindre lide, at en Person informerer sig om Midlerne, og siden siger, at hans Kiærlighed er en himmelsk Indskydelse.

Leonora. Den førstes Erklæring er aabenbare, og derfor anstødelig.

Pernille. Den andens er gienskalkisk, og derfore meer anstødelig.

Leonora. Man bør ingen løsligen mistænke, allermindst en Mand, der giør Profeßsion af Dyd og Philosophie.

Pernille. Just fordi han praler med sin Philosophie og Dyd, just derfor viser Erfarenhed, at man bør have ham mistænkt. Jeg mistænker ingen; men naar min Debitor, uden at blive adspurgt, sværger paa, at han er en ærlig Mand, siger jeg ham Capitalen op.

Leonora. Du haver vel ikke mange Capitaler at opsige, Pernille?

Pernille. Jeg haver min Jomfrudom; den lader jeg mig ikke affiloutere ved philosophisk og hyklelsk Snak.

Leonora. Du taler som et Barn; Philosophie og Hyklerie ere tvende stridige Ting.

Pernille. Det er vist nok, naar Philosophien er ægte og oprigtig; men ligesom En af sine Knebelbarter ikke kan vise, at han er god Soldat, saa er en Kaabe og Philosophiske Grimacer intet Kiendetegn paa en oprigtig Philosophus.

Leonora. Du beskylder Manden for Falskhed og Hyklerie, uden at kiende ham; hvilket er ubilligt.

Pernille. Maaskee, at han ikke kiender sig selv; maaskee han kan bilde sig selv ind, at han er Philosophus, da han dog er intet mindre.

Leonora. Ach hvilken Snak! Men hvad vil denne Tiener?

Sc. 2.

Petronius. Leonora. Pernille.

Petronius. Jeg har min Herres, Doctor Cosmoligorei, Respect at formelde; han lader spørge, om det er Fruen beleiligt, saa vil han have den Ære at opvarte hende.

Pernille. Hedder han og saaledes om Vinteren, naar Dagene ere korte?

Petronius. Ja vist! baade Vinter og Sommer; han er stedse den samme, uforanderlig i alle Ting, ret ligesom man seer denne Bylt, som jeg haver under Armen.

Leonora. Du maa lade være dine Spotte-Ord, Pernille! Til Petronius: Formeld min Hilsen til Eders Herre, og sig, at han skal være mig velkommen; men maatte jeg spørge: hvortil tiener denne Bylt eller Bold, hvortil et Baand er hæfted?

Petronius. Det skal jeg sige Hende, min kiære Frue! Min Herre er undertiden saa henrykt udi dybe philosophiske Speculationer, at han ikke giver Agt paa, hvad man siger, saa at jeg efter hans egen Befaling maa ligesom vække ham op, og det skeer ved at give ham et Slag med Bylten paa den ene Kind.

Leonora. Er det mueligt? Kan han saaledes fordybe sig udi Tanker?

Petronius. Ja vist! og det er et ufeilbart Tegn paa, at han er en stor og grundig Philosophus. J Gaar sad han til Bords, og udi Tanker spisede intet; hvorudover jeg maatte tre Gange vække ham saaledes op, førend hver Ret toges bort, thi ellers var han gaaen fastende fra Maaltidet.

Pernille. Vil du ikke laane mig din Bakker, naar han kommer; thi jeg har en inderlig Lyst at give en Philosopho et Ørefigen.

Leonora. Hvis du bliver ved at spotte, vil det gaae dig ilde.

Petronius Det vil intet sige; jeg har profiteret saa meget af min Herres Omgiængelse, at jeg kan taale endogsaa det grovește Skiemt. Han selv er herudi saa koldsindig, at ingen Ting kan bringe ham i Bevægelse. Hvad som allene ophidser ham, er almindelig Synd, Ondskab og Daarlighed, som gaaer i Svang; thi han fører ikke Krig med Mennesker udi sær, men med den hele Verden udi Almindelighed.

Pernille. Hvad vil en saadan Skolefux, en Pedant, føre Krig med hele Verden? Det var jo meer, end Alexander Magnus kunde driste sig til. Jeg er kun en liden og ringe Part af Verden, men mener dog, at hvis vi kom i Træfning sammen, jeg skulde altid affeie saadan Glosebog.

Petronius. Det er med Feil og Laster, som min Herre fører Krig. Han har en Fætter, paa hvilken han daglig exercerer sig. Den samme er henfalden til alle Slags Bellyster; thi han forsømmer aldrig nogen Comoedie eller Dandse-Assemblee.

Pernille. Holder da din Herre Skuespil og Dands for Synd?

Petronius. Vist! der er ingen Daarligheder, som han oftere laster.

Pernille. At han laster Comoedier, det kan jeg meget vel fatte; thi der er fast ingen Comoedie, hvorudi man jo finder en Pedant, en Dieskalk eller Selvklog afmalet. Det er dog ikke de, som forestille Comoedier, der synde, men de, som med deres Levnet og Opførsel give Materie dertil.

Petronius. Min Herre er ikke den eneste, som fordømmer Skuespil.

Pernille. Det veed jeg nok; thi Landet haver god Forraad paa Pedanter; og ingen har mere Aarsag at fordømme Skuespil end Narre, efterdi de finde sig afmalede udi alle Scener. Dette er, hvad Comoedier angaaer. Hvad Dands anbelanger, da seer jeg ikke, hvad Synd der kan være udi Legemets uskyldige Bevægelse.

Petronius. Hør, min kiære Madensoiselle! naar J engang kommer paa et Dandse-Assemblee, da stop Jere Øren til, saa at J intet kan høre af Musiken, saa skal J mærke, at de dandsende Personer vil komme Jer for som affindige Mennesker.

Pernille. Hør, min kiære Monsieur! naar engang Jer Herre staaer i Cathedra, og med Heftighed perorerer, da stop Jere Øren til, saa at J intet kan høre af Ordene, saa skal J og mærke, at Jer Herre vil komme Jer for som et forstyrret Menneske.

Leonora. Holdt op med din daarlige Snak! Du roser Udyd, og fordømmer alt, hvad som er roesværdigt. Gid vi havde mange saadanne Mænd i Landet, som hans Herre. Hør, min Søn! siig til Eders Principal, at han kan komme, naar han lyster. Lader os gaae ind, Pernille; jeg maa pynte mig lidt, for at modtage Manden.

Pernille. Skal man pynte sig for en Philosophus? Ei fy! De gaae ind.

Sc. 3.

Cosmoligoreus i Philosophisk Dragt. **Petronius.**

Cosmoligoreus. Jeg mødte paa Veien min Fætters Tiener med nogle Masker paa Gaden, hvilket er Tegn til, at han vil gaae paa Maskerade denne Aften. Det smerter mig at see og høre disse og andre Verdens Daarligheder, som tage meer og meer til. Alle Prædikener og Formaninger ere forgieves. Naar jeg samler mine Tanker, og

overveier det ene med det andet, falder jeg hen ligesom i Forrykkelse.

Han helder med Hovedet.

Petronius. See! der er min Herre. Fruen lod formelde sin Hilsen.....

Cosmoligoreus. Saa at jeg veed intet af mig selv at sige; thi hele store Stæder ere nu omstunder intet andet end store Daare-Kister.....

Petronius. Fruen sagde, at naar.....

Cosmoligoreus. Hvis vore Forfædre nu stode op igien, de vilde tænke, at.....

Petronius *sagte.* De vilde tænke: Mon Manden er gal eller døv, der ikke agter, hvad Folk taler. *Høit.* Hør Herre! jeg har forrettet mit Ærende, og Madamen sagde: — —

Cosmoligoreus. De vilde sige, at det er mod Verdens Ende.

Petronius. Nei nu maa min Bække for en Dag.

Han giver ham et dygtig Slag paa Kinden.

Cosmoligoreus *rystende med Hovedet.* See her, Petroni! est du der? har du forrettet dit Ærende?

Petronius. Ja vist! men Herren vil ikke høre mig; thi jeg har talet trende Gange forgieves.

Cosmoligoreus. De Daarligheder, som jeg seer, bringe mig udi saadan Distraction, at jeg er ligesom fra mig selv. Men hvad svarede Fruen?

Petronius. Hun sagde, at Herren skal være hende velkommen.

Cosmoligoreus. Optime! hvis jeg kan være saa lykkelig at forfremme mit Forehavende, skal jeg overtale hende at flytte herfra, og vi skal fæste Boepæl paa et andet Sted, hvor Forfængelighed og Synd gaaer mindre i Svang.

Petronius. Ach Herre! jeg har hørt tale om en Mand, der udi samme Henseende sat sig ned paa et fremmed Sted. Da han om Morgenen saae ud af sit Vindue, og blev Fanden vaer siddende paa et Klokke-Taarn, sagde han: „Est du Karl ogsaa her? Hvis jeg det havde vidst, kunde jeg ligesaavel have bleven hiemme." Jeg troer, at det gaaer ikke bedre til paa andre Steder.

Cosmoligoreus. Det kan maaskee saa være; thi den hele Verden.....

Han falder derpaa i dybe Tanker og stirrer paa Jorden.

Petronius. See Herre! der kommer Fruen.

Cosmoligoreus bliver staaende i samme Postur, og Petronius slaaer ham med Posen igien, hvoraf han vaagner, og gaaer Fruen i Møde.

Sc. 4.

Cosmoligoreus. Petronius. Leonora. Pernille.

Cosmoligoreus. Jeg har taget mig den Frihed at skrive Fruen til, og uden Underhandlere og Mediateurs at tilkiendegive Hende mit Hiertelav, og det Forsæt, jeg længe har havt, i Henseende til Hendes Person, som er den eneste udi den hele Stad, der har kunnet bevæge mig til at forandre min Stand; thi jeg kiender Hendes Dyder, jeg veed ogsaa, at Hun er en Elsker af Philosophiske Bøgers Læsning; hvorudover en saadan Ægtefælle, som jeg er, kan komme Hende tilpas; thi Hun haver udi mig et heelt fuldstændigt Lexicon eller Bibliothek. Er det ikke sandt, Petronius?

Petronius. Mit Vidnesbyrd behøves ikke; thi det er den hele Stad bekiendt. Jeg velsigner den Tid, paa hvilken jeg kom udi Hr. Cosmoligorei Tieneste; thi jeg er af hans lærde Taler bleven forvandlet af et Dyr til et Menneske; og hvis jeg, som allene har nydt hans Omgiængelse om Dagen, saa meget har kunnet profitere, hvad vil da den ikke forfremmes i Philosophie, der har hans Omgiængelse baade Nat og Dag?

Cosmoligoreus. Mit eneste Sigte ved denne min Ansøgning er, at bringe til Fuldkommenhed de Dyder, som fremskinne hos Fruen; og haaber jeg at Hun inden stakket Tid, skal blive et Mønster for alle Stadens Fruentimmer.

Leonora. Jeg kan ikke negte, at det eneste, som kan bevæge mig til at forandre min Stand, jo er saadant; thi jeg er aldrig fornøiet, uden naar jeg er udi lærde og fornuftige Mænds Selskab. Men det behøves nogen Tid, førend jeg kan erklære mig tilfulde.

Cosmoligoreus. Intet er billigere, saasom en saadan Resolution er den allervigtigste, et Menneske kan tage, og derfore maa skee efter velberaad Hu.

Leonora. Min Herre betænke sig ogsaa paa sin Side, førend han driver videre herpaa.

Cosmoligoreus. Jeg haver længe og nøie tænkt derpaa; endskiøndt jeg ikke har havt den Ære af Fruens Omgiængelse, kiender jeg Hende til Punkt og Prikke.

Pernille *sagte.* Gid du kun kiendte dig selv!

Cosmoligoreus. Thi den Fordeel giver os det Philosophiske Studium, at vi af en Persons blotte Aasyn kan lære mere, end andre af hele Aars Omgiængelse. Den store Philosophus Democritus kunde see paa

hans Huusfolks Ansigt, hvad Ondt og Godt enhver af dem havde giort om Dagen.

Pernille. Ach, Hr. Philosophus! maatte jeg bede, at Han vilde have den Godhed at sige, hvad jeg har giort i Dag, og at Han vil giøre Prøve paa mig.

Cosmoligoreus. Jeg haver ikke endnu bragt det saa vidt, som omtalte store Mand. Ellers kan min Tiener giøre Prøve paa Hende, om Hun behager. Men jeg vil ikke opholde Fruen længer denne Gang; jeg haaber at tale videre med Hende herom, og seer jeg helst, at det skeer udi Cenrum.

Leonora. Min Herre skal altid være mig velkommen. *Han gaaer bort.*

Sc. 5.

Leonora. Pernille. Petronius.

Leonora. Det er en stor Fornøielse at tale med saadan Mand.

Pernille. Fruen og jeg haver ikke eens Smag.

Petronius. Hvad Smag kan Hun, som en Tieneste-Pige, have i Philosophie?

Pernille. Hvad Smag kan vel en sulten Lakei have, som du est?

Petronius. Jeg er ingen simpel Lakei; jeg tiener min Herre som Famulus.

Pernille. Jeg er ellers ingen simpel Tieneste-Pige; jeg tiener min Frue som Famula.

Leonora. Jeg har sagt dig, Pernille! at det vil gaae dig ilde, hvis du ikke lader det Galskab. Denne Pige lægger mig ud med alle Folk.

Pernille. Ach, Frue! mener Hun, at han, som Philosophiens Famulus, lægger saadant paa Hiertet. Han siger jo selv, at han er Doctorens Famulus eller Rumpen af Philosophien.

Leonora. Det er underligt med den Pige. Hun stiæler sig idelig til at læse gode Bøger; thi jeg haver ikke en Bog i mit hele Bibliothek, som hun jo veed at giøre Rede for; men jeg mærker, at hun intet forfremmes ved al hendes Læsning.

Pernille. Hvis jeg intet andet havde lært af Fruens gode Bøger, saa haver jeg lært at giøre Forskiel paa en ægte og uægte Philosophie. Men mig synes, at Fruen intet har ført sig til Nytte af Hendes Læsning, saasom Hun endnu ikke veed at skille Skyggen fra Legemet, og dømmer en Philosophus efter hans Grimacer og prægtige Taler.

Petronius. Maatte jeg spørge, hvad Bøger I læser, Mademoiselle!

Pernille. Det sidste som jeg har læset, er det Stykke udi den Danske Helte-Historie, som handler om ægte og uægte Philosophie.

Petronius. Ha, ha! det er nogle herlige Skrifter, som Hun læser. Nei! læs mig Aristoteles, Plato, og andre saadanne Karle, saa ville vi siden tales ved.

Leonora. Jeg gider ikke hørt paa Eders Sladder meer. Kom saa ind strax, Pernille! *Gaaer ind.*

Sc. 6.

Pernille. Petronius.

Pernille. Der behøves ikke saa vidtløftig Læsning, for at see, at baade du og din Herre ere tvende Narre; thi, naar en, som hedder Peer, lader sig kalde Petronius, er det Beviis nok paa, at han er en Abekat.

Petronius. Og naar man taler, som du taler, er det Beviis paa, at den er et Bakkelse-Beest.

Pernille. Ha, ha, ha! hvor er nu din Philosophie? Jeg menede, at Philosophiens Famulus ikke kunde blive vred. Her seer jeg, at du er ligesaa skrøbelig som et andet Menneske, og at du, ligesaavel som din Herre, praler allene med Philosophie, hvoraf I have ikkun det blotte Navn.

Petronius. Det er sandt, jeg har denne Gang forløbet mig, saa at jeg kiender mig ikke selv igien. Saadant hænder mig fast aldrig. Jeg beder derfor, Mademoiselle, at Hun siger det ikke til nogen.

Pernille. Jeg kan ikke vel bare mig for, at sige til alle, at en Philosophus udi Vrede har skieldet et Fruentimmer.

Petronius. Jeg haver overiilet mig, og kiender mig denne Gang ikke selv.

Pernille. Jeg troer, at hverken du eller din Herre nogen Tid kiender Eder selv; thi hvis I det giorde, pralede I ikke saa meget med Eders Dyder.

Petronius. Jeg er saa skamfuld, at jeg ikke kan tale meer.

Han helder med Hovedet, stirrer paa Jorden og sukker.

Pernille. See! nu falder han i philosophisk Distraction. Jeg maa vække ham, ligesom han pleier at giøre ved sin Herre, naar han er udi saadan Tilstand.

Hun rykker Posen fra ham, og giver ham et bygtigt Ørefigen dermed.

Petronius. Ei! da skal du faae en Ulykke.

Han løber efter hende med knyttede Næver. Pernille skriger om Hielp, og Fruen kommer ud.

Sc. 7.

Leonora. Pernille. Petronius.

Leonora. Hvad er paa Færde?

Petronius. Hendes Pige overfalder mig med Slag.

Pernille. Det er ikke sandt. Jeg saae, at han stod udi philosophisk Henrykkelse, og derfor vækkede ham med denne Pose, som han bruger i saadan Tilfælde med sin Herre.

Petronius. Ach, min kiære Frue! jeg beder, at Hendes Pige maa blive straffet.

Pernille. Og jeg beder, at Fruen foragter saavel ham som hans Herre, der bryste sig af philosophiske Dyder, og dog af en ringe Ting ophidses til Vrede og Hevngierrighed. See der har du din Pose igien; det er mig nok, at jeg har viset Prøve paa din Philosophie.

Leonora. Hør, Pernille! jeg kommer til at skille mig ved dig i Tide; thi.....

Pernille. Min kiære Frue! jeg er jo høflig mod alle Mennesker; det er allene mod saadanne Philosophuxer jeg fører Krig.

Leonora. Kiære Ven! læg ikke paa Hiertet denne næsviise Piges Daarlighed, jeg skal nok mage det saa, at hun herefter lader see større Høflighed.

Petronius. For Fruens Skyld vil jeg gierne pardonnere hende.

Leonora. Og jeg beder for alting, at I intet taler derom til Eders Herre.

Petronius. Hvis jeg taler derom, bliver det til Fruens Berømmelse.

Leonora. Formeld min Hilsen til Eders Herre, og sig, at han skal være mig velkommen, saa ofte han vil giøre mig den Ære, at besøge mig.

Petronius gaaer bort.

Sc. 8.

Leonora. Pernille.

Leonora. Hør, Pernille! jeg varer dig ad een Gang for alle, at du kommer ikke oftere saa igien.

Pernille. Jeg undrer mig over, at Fruen vil hindre mig udi saadant nobelt Foretagende.

Leonora. Er det et nobelt Foretagende at slaae godt Folk?

Pernille. Det er jo et priisværdigt Foretagende at giøre nye Decouverter udi Philosophien. Hvis jeg havde skrevet en heel tyk Bog mod uægte Philosophie, havde jeg ikke kunnet oplyse Tingen bedre. Jeg haver viset ved denne min Gierning, hvad Forskiel der er imellem at bryste sig af Dyder og at practisere dem. Her har jo Fruen Beviis paa, at en Philosophus er baade vredagtig og hevngierrig.

Leonora. Han giver sig ikke ud for en Philosophus, han er jo kun en Tiener.

Pernille. Jo vist! nyeligen førend han vilde myrde mig, bevidnede han med en philosophisk Eed, at han ikke kunde blive vred. Hvis jeg er en ærlig Pige, skal jeg ogsaa lægge hans Herres Dyder for Dagen, skiøndt paa en meer høflig Maade. Hvad taber Fruen derved, at jeg hielper Hende af Drømmen, og at Leonora's Kammer-Pige herefter bliver citeret udi philosophiske Skrifter, og at mit Navn kan findes i Bredden af Bøger, som handle om falske Dyder, og om dem, som ere Philosophi allene udi deres egen Indbildning. Jeg haaber, at udi den første moralske Bog, som kommer ud i den Materie, man vil finde paa hvert Blad saadan Citation: *vide* Pernille.

Leonora. Den idelige Læsning giør Hovedet kruset paa dig. Kom! lader os gaae ind.

Act. 2.

Sc. 1.

Leonora. Pernille.

Leonora. Nu kom En og meldte Leander an, som vil besøge mig. Jeg turde ikke undskylde mig, hvorvel jeg ingen Behag finder udi saadanne Junkeres Omgiængelse.

Pernille. Ach, min kiære Frue! Hun lader sig formeget indtage af det Udvortes; med al Leanders Galanterie tør jeg sige, at der er ligesaa meget Philosophie udi hans lille Finger, som udi den andens hele Legeme.

Leonora. Jeg troer, du og Leander besidde lige meget Philosophie.

Pernille. Det kan nok være; men med al den liden ringe Dosis, vi kan have deraf, saa troer jeg dog, at enhver af os har flere philosophiske Qvaliteter, end baade Cosmoligoreus og hans Famulus, ja end et heelt Facultet af saadanne Philosopher, som de ere.

Leonora. Jeg mærker nok, at du holder den for Philosophus, der gaaer med gallonerede Klæder, der er overskænket med Pudder fra Top til Taa.

Pernille. Og jeg mærker, at Fruen holder den for Philosophus, der gaaer i en lang Kaabe, og med et ukæmmet Haar.

Leonora. Den ene retter sig ikke efter Verdens Forfængelighed, og vil ikke efterfølge andres Daarlighed udi Skik og Klædedragt; hvilket giver Philosophie tilkiende.

Pernille. Den anden retter sig efter almindelige Moder udi Skik og Klædedragt, hvilket heller giver Philosophie tilkiende. En Philosophus bærer for Exempel et langt Skiæg, hvilket nu er aflagt blandt alle Mennesker, og bruges allene blandt Gede-

bukke. Hvad er saadant andet end Egensindighed og Affectation? mon det er fornuftigt at optage Mode efter Gedebukke? hvorfor Pokker lade de sig ogsaa ikke sætte tvende Horn udi Panden, at man kunde vide, til hvilken Classe man skulde føre dem?

Leonora. Cosmoligoreus bærer jo intet Skiæg.

Pernille. Nei nu ikke, saa længe han gaaer paa Frierie; saasnart han bliver giftet, vil han lægge sig Skiæg til igien, og maaskee Horn med. I det ringeste skulde det skee, hvis jeg blev hans Hustrue.

Leonora. Hvilken daarlig og vild Snak! Men lad os tale alvorligen; mon det er philosophisk, at en, som frier, siger reent ud, at han reflecterer paa Personens Midler?

Pernille. Mon det er philosophisk, at en, der virkelig beiler efter Midler, siger, at han frier allene af Inclination til Personen?

Leonora. Det ene er lige saa galt som det andet; men det første er mere anstødeligt.

Pernille. Det første er en uforsigtig Ærlighed, og det andet en uærlig Forsigtighed.

Leonora. Hør, Pernille! du fælder Dom uden foregaaende Videnskab, jeg derimod dømmer efter Ting, som jeg seer og hører; saa at, hvis jeg bedrages, bedrages jeg af mine Sandser.

Pernille. Hvad seer og hører Fruen da?

Leonora. Jeg hører, at Cosmoligoreus stedse prædiker mod Verdens Daarlighed og Forfængelighed.

Pernille. Jeg lærer af Erfarenhed, at ingen prædiker meer mod Verden, end den, der er en Slave af Verden, og at ingen tordner meer mod Rang og Titler, end en Rangsyg.

Leonora. Hvorpaa grunder du saadan Erfarenhed?

Pernille. Jeg grunder den paa daglige Exempler; hvorudover, saa ofte jeg hører en med Hidsighed at tale mod Titler, er jeg forvisset om, at han gaaer selv frugtsommelig dermed.

Leonora. Derudi tager du virkeligen feil i Henseende til Cosmoligoreus.

Pernille. Jeg mener nei; thi naar jeg nøie betragter hans philosophiske Mine, seer jeg den saa kaldne honnette Ambition livagtigen afmalet i hans philosophiske Pande. Jeg maatte gierne vide, om han i Daaben har faaet det Navn af Cosmoligoreus?

Leonora. Nei det er vel et Navn, som han efter lærde Folkes Exempel har taget.

Pernille. Fruen maa heller sige, efter hovmodige og affecterede Pedanters Exempel. Om jeg lod mig kalde Pernilligorea, hvad vilde da vel Fruen dømme om mig? Hun kunde jo med Billighed intet andet dømme, end at jeg maatte være lige saa gal, som den store Philosophus, paa hvilken Hun sætter saa stor Priis.

Leonora. Det var ikke anstændigt for en Pige.

Pernille. Saa mærker jeg da, at Fruen holder Narrerier og pedantisk Hovmod ikke anstændigt uden for lærde Mænd, og dem, som giøre Profession af Philosophie.

Leonora. Du taler om Philosophie, uden at vide, hvad det er. Hvad kalder du en Philosophus?

Pernille. Efter den Idee, som jeg mærker, at Fruen har om Philosophie, da er en Philosophus en egensindig og grimacieux Mand, hvis Philosophie bestaaer allene i Snak, Gebærder og usædvanlig Dragt; der har høie Tanker om sig selv, og foragter andre; der efterforsker unyttige Ting, men beflitter sig ikke paa egen Kundskab; der kan finde Vei til Maanen, men ikke til sit eget Huus; med eet Ord, der bilder sig ind at være Philosophus, da han dog ikkun er en Philosophi Abe. Jeg derimod og andre ustuderede Personer, beskriver en Philosophus saaledes, at det er en Mand, som i Sæder og Klædedragt ikke distingverer sig fra andre; der dømmer vel om sin Næste, og ringe om sig selv; der søger kun efter solide Ting, og lader Bagateller fare; kort at sige: der er, hvad han ikke synes at være.

Leonora. Nei, Pernille! efter dine Tanker, saa er en Philosophus en galoneret og forpuddret Straten-Junker, og saadan en, som man siger, retter sig efter al Forfængelighed, og giør alting med.

Pernille. Moder og Klædebragt giør intet til Sagen, og at rette sig efter alle andres Levemaade, er et Tegn til Philosophie. Jeg har læset om en viis Mand, hvilken, da han kom til en Stad, hvor alle dandsede, dandsede han med. Naar Cosmoligoreus vil have giort sig Klæder, foreskriver han dem efter sit eget Hoved; men, naar Skræderen spørger Leander, hvorledes han vil have Klæderne giorte, siger han: dermed befatter jeg mig ikke; giør for mig, som I giør for andre af min Stand. Jeg maatte gierne vide, hvilket er mest philosophisk.

Leonora. Jeg hører nok, hvad Bøger du læser, jeg skal herefter skye dig andet at bestille. Men see! der kommer din Philosophus Leander; han kan plaidere denne Sag for dig, hvorvel du selv est saa veltalend og sprænglærd, at du ingen Secundant behøver.

Sc. 2.

Leonora. Leander. Pernille.

Leonora. Velkommen, Monsieur Leander! jeg staaer her og raisonnerer med min Pige om Philosophie.

Leander. Det er noget, som jeg ikke kunde have ventet. Er hun af andre Tanker end Fruen i den Materie?

Leonora. Hun holder Monsieur Leander for en stor Philosophus, og grunder sin Mening derpaa, at han stedse er galonneret og puddret, freqventerer Comoedier, Masterader og andre Lystigheder. Jeg er derudi ikke enig med hende, og Monsieur maa være Dommer imellem os.

Pernille. Fruen tillægger mig en Mening, som jeg ikke haver. Jeg siger ikke, at saadant er Beviis paa Philosophie; jeg siger allene, at en, der øver deslige Ting, kan derfor vel besidde mange philosophiske Qvaliteter.

Leander. Derudi har Pernille ikke megen Uret, thi.....

Leonora. Jeg vidste nok, at hun udi Monsieur Leander fik en Advocat; men det kan ikke gielde meget, efterdi han taler i sin egen Sag.

Leander. Jeg kan giette mig til, hvad Fruen ydermere vil sige i Henseende til min Person. Hun censurerer min Opførsel, som hun mener at give Forfængelighed tilkiende. Jeg retter min Levemaade og Klæde-Dragt efter andres af min Stand, for ikke at passere for en Singularist. Derudi er ingen Forfængelighed. Jeg lader det komme an paa min Skræder og Perykmager, hvorledes mine Klæder skal skiæres, og mit Haar skal kruses. Hvis Fruen befalede mig, at det skal skee anderledes, vil jeg gierne rette mig derefter; thi hendes Affection er mig magtpaaliggende; det andet derimod er mig ganske indifferent.

Pernille. Saadant kalder jeg Philosophie. Vil nu Fruen forsøge med hans Rival, om han, for at føie Hende, vil afkaste sin lange Kaabe, og stille sig ved fine Grimacer, for at klæde sig og leve som andre Mennesker, saa skal Hun befinde, at han saaledes har forelsket sig udi sine egne Moder og Noder, at han ingen Føielighed derved lader see.

Leander. Hvilken af os er da meest Slave af Moder, enten jeg, som følger almindelig Brug og Skik, eller han, som ordinerer Klædedragt efter sit eget Hoved?

Leonora. Hans Ordination giver tilkiende en Simplicitet og Tarvelighed, og viser, at han ikke vil følge den almindelige Forfængelighed.

Leander. Min derimod giver tilkiende, at jeg gaaer Lande-Veien, og ikke bekymrer mig om at overlægge saadant med mine Haandværksfolk.

Leonora. Naar et heelt Land er nedsunken udi Forfængelighed, er det lasteligt at gaae saadan Lande-Vei.

Pernille. Man kalder ofte af Vildfarelse uskyldig Levemaade og Moder, Forfængelighed, ligesom man af samme Vildfarelse kalder Capricer og Egensindighed Philosophie. Jeg erindrer mig, at alle vore Geistlige engang prædikede imod Fruentimmerets Fontanger, som de sagde var at efterabe Fanden, der haver Horn i Panden; da dog ingen af dem havde seet Fanden, og derfore ikke kunde vide, hvorledes han var coëffered; ikke at tale om, at det kan være Gud lige meget, enten Folks Huer ere runde eller spidse.

Leander. Der er mange Ting, som Folk berømmer og anseer som Tegn til Ydmyghed, og som dog giver en Slags Forfængelighed tilkiende. En, for Exempel, ordinerer paa sin Sotte-Seng, at han vil begraves paa Kirke-Gaarden, uden Sang-Klokker og Parentation; en anden vil slet ingen Anstalt giøre, men lader det ankomme paa de Efterlevende, hvad de finde for godt. Den førstes Anstalt ansees som Beviis paa Tarvelighed og Ydmyghed; den sidstes derimod er mere philosophisk, efterdi han ingen Foreskrivelse vil giøre.

Leonora. Jeg mærker af Eders Tale, at I haver lært at sætte Farve paa alting. Jeg kan ene ikke imodstaae tvende saa veltalende Personer, endskiøndt jeg har paataget mig at forsvare en klar og retmæssig Sag. Lader os gaae ind udi den daglige Stue, hvor min Broder er, han skal bedre kunne igiendrive Eder, end jeg, thi han er en fornuftig Mand, der haver vel studeret, og derfore snart vil bestride Eders Vildfarelser.

Pernille. Jeg haaber, at han ikke vil bifalde Fruen.

Leonora. Det maa komme an paa et Forsøg. Lader os gaae ind; thi det kan og hænde sig, at Cosmoligoreus kommer i det samme, imedens Monsieur Leander er her.

De gaaer ind.

Sc. 3.

Cosmoligoreus. Petronius.

Cosmoligoreus. Jeg havde ventet større Fuldkommenhed hos dig, Petroni! efterdi du saa længe har været under min Information. Saadan Hidsighed er en Philosopho uanstændig.

Petronius. Dersom Clarissimus Doctor havde seet, hvorledes den Pige begegnede mig, vilde Han let undskylde min Vrede.

Cosmoligoreus. Det vil intet sige. Est Candidato Philosophiæ plane indignum. Vi maae mage det saa, at ingen

faaer det at vide; thi Folk kan dømme om Mesteren efter Discipelen.

Petronius. Man kan ikke forlange saadan Fuldkommenhed af mig, som af Hr. Doctor.

Cosmoligoreus. Det er vel sandt nok. Men du har herudi ladet see alt for stor Skrøbelighed; thi at ophidses af en ung Piges Frækhed, er noget, som hos dig ikke kan pardonneres. Vrede, siger Seneca, er ikke andet end en stakket Afsindighed: **Ira est furor brevis.**

Petronius. Ach, Hr. Doctor! vi ere jo dog alle Mennesker.

Cosmoligoreus. Vi ere ikke Mennesker, men heller umælende Creature, naar vi lade os overvinde af Affecter. Har du ikke hørt, hvad Diogenes engang sagde, da han kaldte Mennesker sammen, for at høre en Tale udi Athenen. Da Almuen kom løbende, drev han dem bort med sin Kiep, og sagde: jeg kaldede ikke efter Eder, men efter Mennesker.

Petronius. Man holder jo den for Cujon, der tager mod Ørefigen og ikke slaaer fra sig igien.

Cosmoligoreus. Man kalder den en Cujon; skiøndt **Den** er virkeligen en Cujon, som hevner sig; thi han lader sig cujonere af sine Affecter. At lide Spot med Taalmodighed er største Beviis paa Tapperhed.

Petronius. Men kan Hr. Doctor stedse selv saadant practisere?

Cosmoligoreus. Ja mere end det. Thi jeg har, uden at rose mig selv, giort saadan Fremgang udi Philosophie, at ingen Affect kan virke mere hos mig; Vrede, Jalousie, Begierlighed efter Penge, Begierlighed efter Ære, og andet deslige, ere ringe og afmægtige Fiender hos mig.

Petronius. Men, om jeg maatte tale saa dristig, hvoraf kan det dog komme at Hr. Doctor seer saa skievt paa sin Rival Leander?

Cosmoligoreus. Det reiser sig allene af en philosophisk Ridkiærhed; thi det smerter mig, om en Dame af saa godt Naturel skulde blive fordærvet udi en saadan forfængelig Persons Hænder; mit Forsæt er allene at forbinde mig med hende udi Ægteskab, for at undervise hende i Philosophie.

Petronius. Eftersom Hr. Doctor har intet andet Sigte, da saasom her i Staden ere mange Matroner og fattige Jomfruer, som ingen andre Beilere have, er det da ikke bedre at informere dem, for dermed at lade see en uinteresseret Ridkiærhed?

Cosmoligoreus. Jeg troer vel ikke, at du har mig mistænkt, for at være interesseret?

Petronius. Jeg ikke, ei heller andre, som kiender Ham; men saadant kunde give Anledning til andre, at mistænke. Mit Raad skulde derfor være, at Hr. Doctor heller giorde det, som jeg siger.

Cosmoligoreus. Du veedst ikke, hvad du siger: du seer ikke dybt nok endnu ind udi Philosophien. Jeg kiender mig selv, og veed, at jeg er fri for saadan og andre Skrøbeligheder.

Petronius. Ikke desmindre findes dog enten onde eller uskiønsomme Mennesker, der tillægge Herren baade Pengegierrighed og Ærgierrighed. Jeg geraader en og anden Gang i Klammerie formedelst saadant Snak, og haver jeg undertiden havt Vanskelighed at bevæbne mig mod deres Argumenter; men jeg har dog som en god Philosophus stedse blevet ved min Mening og beholdet det sidste Ord; ja naar man er kommen mig alt for nær, har jeg spurgt, hvad det kommer dem ved, og, om min Herre, endskiøndt han elskede lidt Penge og verdslig Ære, ikke kunde være lige god Philosophus derfor?

Cosmoligoreus. Det var et slet Forsvar; thi Penge- og Ærgierrighed kan ingenlunde bestaae med ægte Philosophie.

Petronius. Vi talede allene om Philosophie udi Almindelighed, uden at binde os til at twiste om den ægte eller uægte Philosophie udi Særdeleshed.

Cosmoligoreus. Jeg veed ikke enten det er af Eenfoldighed eller Ondskab, at du fører saadan Tale.

Petronius. Hvis jeg taler galt, saa er det allene af Eenfoldighed, eller rettere for at høre Herrens Svar, og for at profitere deraf, naar jeg skal disputere med andre.

Cosmoligoreus. Hvis du giør det i den Henseende, saa er det godt nok; men hvorledes kan noget Menneske mistænke mig?

Petronius. Ei; det er den Sladder og ugrundet Snak, de fører. De holder det for en Vanitet, at Herren i Steden for Cosmus Holgersen, lader sig kalde Cosmoligoreus, og at jeg i Steden for Peer hedder Petronius.

Cosmoligoreus. Det er ikke værd at besvare; thi..... hvad sige de videre?

Petronius. Intet uden saadant Sladder, thi..... men jeg har ellers en liden Knude, som jeg ydmygst vilde bede Hr. Doctor at løse for mig.

Cosmoligoreus. Siig kun frit frem.

Petronius. Jeg giør det i Sandhed allene for at undervises.

Cosmoligoreus. Siig frem, siig frem da!

Petronius. Ligesom jeg giør aldrig nogen Indvending uden for at lære.

Cosmoligoreus. Siig frem da, og holdt mig ikke længere op.

Petronius. Jeg er saa bange, at Herren skulde tænke, at.....

Cosmoligoreus. Men du est ikke bange.

for at bryde mig med unødig Snak..... sig frem, sig frem da!

Petronius. Ja jeg vil gierne sige: men.....

Cosmoligoreus. Hvis jeg ikke var Philosophus, var det mig ikke mueligt at stikke mig med Koldsindighed herudi. Siig frem, hvad du vilt sige.

Petronius. Efterdi Herren giver mig Lov at tale, saa vil jeg ydmygst bede om Oplysning udi noget, som jeg undertiden har scrupuleret over.

Cosmoligoreus. Hvad er det?

Petronius. Jeg vilde gierne vide, hvorfor Herren har taget Doctor-Graden.

Cosmoligoreus. Det er jo let at begribe; det har jeg giort efter andre lærde Mænds Exempel.

Petronius. Men saa sige og vore Borgere her i Staden, naar man spørger dem, hvorfor de søge om Rang, nemlig, at de giøre det efter andre brave Medborgeres Exempel.

Cosmoligoreus. Det er en ganske anden Sag, og som kommer her ikke ved, thi.....

Petronius. Men har ikke en Doctor Rang over en Magister?

Cosmoligoreus. Hvad andet? Doctor-Graden er jo Supremus Philosophiæ Gradus.

Petronius. Naar saa er, er jo det ene af samme Beskaffenhed som det andet.

Cosmoligoreus. Nei, Petroni! det er ganske noget andet; thi..... man har Vanskelighed ved at forklare det for saadanne gemene Folk.

Petronius. Jeg kan nok slutte, hvad Herren vil sige, en Doctor-Grad koster ikke saa meget, som en anden Æres-Titel, hvilken en Borger tilkiøber sig; men det er dog en Rang, og hvis det er en Rang, saa synes mig ei, at den er anstændig for den, som giør Professtion af at foragte al verdslig Høihed.

Cosmoligoreus. Det er ingen verdslig Høihed.

Petronius. Det vil jeg gierne tilstaae; men enten jeg søger en geistlig eller verdslig Høihed, saa er det dog en Rang, som giver tilkiende en Slags Begierlighed til at have Fortrin og Sæde for andre.

Cosmoligoreus. Ei Snak! al verdslig Høihed confereres af Regentere; men den høie Øvrighed disponerer ikke over academiske Grader; ergo er det noget andet.

Petronius. Det er dog som man siger: Aliter non Aliud; det skeer ikke paa samme Maade, skiøndt det dog er det samme.

Cosmoligoreus. Hør, Petroni! du bær dig ad som en Tingstud; og hvis jeg ikke var en Philosophus, vilde jeg sige, at du taler som en Slyngel.

Petronius. Ei Herre! det Ord Slyngel giver Vrede tilkiende. Seneca siger jo:.....

Cosmoligoreus. Jeg veed nok, hvad Seneca siger. Hvis Seneca hørte dig saaledes at tale, vilde han sige, at du havde fortient et Par Ørefigen.

Petronius. De Tanker har jeg ikke om Seneca.

Cosmoligoreus. Det er ingen Vrede, jeg lader see, det er kun en Fortrydelse.

Petronius. Hvad Forskiel er der imellem Vrede og Fortrydelse? Hr. Doctor pardonnerer mig min Driftighed. Han har selv givet mig Lov at spørge, for at underviises.

Cosmoligoreus sagte. Gid du faae en Ulykke, din Canaille! Høit. Lader os ikke tale mere herom. Men der seer jeg den Straten-Junker Leander komme fra Fru Leonora; nu gielder det paa at holde Contenance, og at lade see Prøver paa en philosophisk Koldsindighed.

Sc. 4.

Cosmoligoreus. Petronius. Leander.

Petronius sagte. Mig lyster at vide, hvorledes Samtalen imellem disse tvende Rivaler vil løbe af; thi mig synes, at jeg seer Tegn hos min Herre baade til Jalousie og Vrede, og at Philosophien bestaaer ikkun i blot Snak.

Cosmoligoreus. Hans Tiener, min Herre! jeg mærker, at alle storme til dette Huus.

Leander. Ja jeg negter ikke, at jeg jo ligesom Hr. Doctor og andre, agter her at forsøge Lykken, og arbeider paa at vinde denne gode Frues Affection.

Cosmoligoreus. Han maa heller sige, at vinde hendes Penge. Det er bedrøveligt at fornemme, at fast ingen beiler meer efter Inclination, og at Ægteskab er bleven Kiøbmandskab.

Leander. Med saadan Tale slaaer Hr. Doctor to Fluer med een Smække, saavel sig selv som mig; thi jeg troer ikke, at der er anden Forskiel imellem os, end at jeg siger reent ud, hvad Han mener.

Cosmoligoreus. Hvad mener jeg da?

Leander. Han mener vel det samme, som jeg, men taler ei det samme; thi jeg taler som et eenfoldigt ærligt Menneske, og Han taler som en Philosophus.

Cosmoligoreus. Er da en Philosophus ikke et ærligt Menneske?

Leander. Han er meer end et Menneske.

Cosmoligoreus. Jeg haaber, at I omsonst seiler paa disse Farvande.

Leander. Det maa komme an paa Lykken. Hvis Hr. Doctor naaer sit Ønske, vil jeg være fornøiet med min Skiebne, og være med een af de første for at gratulere Ham, og haaber jeg, at Han, som har naaet største Fuldkommenhed, giør det samme i lige Tilfælde mod mig.

Cosmoligoreus. Det lader jeg vel blive; tvertimod det skulde smerte mig, at en saa dydig Dame faldt i Hans Hænder.

Leander. Og jeg skulde med Taalmodighed see, en saa dydig Dames Penge at falde udi Hr. Doctors Hænder.

Cosmoligoreus. Jeg seer aldeles ikke efter hendes Penge; mit Forsæt er allene at forbinde mig udi Ægteskab med hende, for at undervise hende udi Philosophie, hvorudi hun allerede har giort nogen Fremgang.

Leander. Hvis Hr. Doctor ikke har andet Forsæt; kan vi nok komme til Rette sammen. Hvis jeg kan naae mit Ønske, vil jeg tilstæde Hr. Doctor dagligen at komme i vort Huus, for at informere baade hende og mig; ja jeg vil skriftligen reversere mig dertil.

Cosmoligoreus. Det er kun Giekkerie, Monsieur! holdt kun inde med saadan Skiemt.

Leander. Jeg meente, at en Philosophus kunde taale Skiemt. Men dette, som jeg siger, er reent Alvor; thi, saasom Han foragter Penge, og allene anholder om Fruens Venskab, saa kan ingen Tvistighed være imellem os, naar Han overlader mig Pengene, og jeg igien tilstæder, at hun bliver Hans Discipel udi Philosophien.

Cosmoligoreus bliver stille og hænger med Hovedet.

Petronius sagte. Det var en forbandet Syllogismus af denne galonerede Person. Min Herre faer nu hen i den anden Verden; jeg er nu bange for, at jeg maa applicere ham min Bækker igien, eller i det ringeste maa jeg være hans Secundant. Høit. Hør, Monsieur Leander! jeg maa herudi tage min Herres Partie; Eders Proposition kan ikke være antagelig. Ægteskab maa være reent; man lider derudi ikke Participanter og Actier, som i andre Societeter; hvo, som haver det hele Legeme, maa have den hele Siæl med. Det vilde ikke være Monsieur Leander tienligt at indgaae saadan Pagt med min Herre; thi man har hundrede Exempler paa, at naar tvende Beilere foreene sig saaledes sammen, bliver een af dem Hanreder.

Leander. Jeg mærker, at du ikke stoler formeget paa din Herres Kydskhed.

Petronius. Min Herre, som en stor Philosophus, er Kydskheden selv; men.....

Cosmoligoreus. Hold din Mund, Petroni! du taler som en Daare; du hører jo, at den Proposition, som han giør, er allene paa Spot, og derfor ikke maa besvares med Alvorlighed. Det er ikke værd at tale med saadan Karl.

Leander. Og jeg holder mig det for en Ære at tale med saadan lærd Mand.

Cosmoligoreus. Hør, Monsieur! jeg siger, at hvis Han fremturer udi Hans Forsæt, saa faaer Han en lang Næse.

Leander. Og jeg spaaer, at om Hr. Doctor udi sit Ansøgende ikke faaer en lang Næse, saa vil Han med Tiden faae lange Horn.

Cosmoligoreus. Det er at tale en brav og kydsk Dame alt for nær.

Leander. Jeg haver ikke andet end gode Tanker om Fruen; min Mening er allene, at hvis saadant skedte, burde man ikke forundre sig derover.

Cosmoligoreus. Hør, Monsieur! jeg skal inden kort Tid mage det saa, at Han ikke skal have sin Gang her oftere.

Leander. Jeg har i Sinde at besøge Fruen end een Gang i Dag, og haaber at blive velkommen.

Cosmoligoreus. Det skal uden Tvivl blive den sidste Gang.

Leander. Vil I da forbyde mig det? dertil skal I blive for stakket, Monsieur!

Cosmoligoreus. Tal med Respect til saadan Mand. Jeg er ingen Monsieur: jeg er legitime promotus Philosophiæ Doctor.

Petronius sagte. Hillemænd! nu mærker jeg for Alvor, hvi man tar Doctor-Grøden, jeg vilde sige Doctor-Graden.

Leander. Jeg seer af Eders Klæder, at I maa være Philosophus, men jeg mærker ingen Philosophie af Eders Opførsel.

Cosmoligoreus. Og jeg mærker af Eders Klæder, at I er en Straten-Junker.

Leander. Og jeg, at I er en Øienskalk og Pedant.

Cosmoligoreus. Adieu! Jean de France.

Leander. Adieu, Thomas Diaphorius!

Leander gaaer bort.

Sc. 5.

Cosmoligoreus. Petronius.

Cosmoligoreus. Hvad synes dig om denne næsviise Karl, Petroni?

Petronius. Mig synes, han kunde have Aarsag til at blive vred; og jeg var bange, at han vilde have givet Doctoren et Liv fuldt af Hug; thi saadan ung Cavalier er ikke at skiemte med.

Cosmoligoreus. Jeg er ikke bange for Folk udi røde og galonerede Klæder; thi de fleste af dem ere ikke nær saa tappre, som de synes at være. Jeg er Mand for saadan Karl tam in marte, quam in arte,

Petronius. Min Herre! hvad Overeensstemmelse har saadant med den Koldsindighed, som Han profiterer?

Cosmoligoreus. Mener du da, at han giorde mig vred?

Petronius. Jeg begriber da ikke, hvad Vrede er: thi at bruge Skields-Ord er største Beviis paa Vrede. Eftertænker, Hr. Doctor, hvad Seneca siger, og hvad I selv stedse lærer! En saadan Opførsel er en Philosopho ganske uanstændig. Herren seer andres Skrøbeligheder, men ikke sine egne; Han lastede en Overiilelse nyeligen hos mig, da jeg dog ikkun er Philosophiens Famulus.

Cosmoligoreus. Det er sandt nok, og naar jeg ret tænker mig om, havde det været bedre ugiort. Men hvis Overiilelse er en Skrøbelighed, saa er det og den eneste Feil jeg haver; thi jeg kan ellers skikke mig udi alle andre Ting.

Petronius. Jeg troer det samme, naar han ikke bliver fristet.

Cosmoligoreus. Kom, lader os gaae hiem; jeg skal ellers nok mage det saa, at denne Karl skal holde sin Næse herfra.

Petronius sagte. Ach, lykkelig er den Mand, som er saaledes forfremmed i Philosophie; thi man kan sige: at hvis han ikke havde saa stærke Doses af Jalousie, Hevngierrighed og Vrede, saa var han en Mand uden Lyder.

Act. 3.

Sc. 1.

Cosmoligoreus. Petronius.

Cosmoligoreus. Mig syntes, at det var Leander, som gik forbi; jeg vilde nødig møde ham her paa ny. Du maa skaffe mig at vide, om han er her eller ei, item om Fruen er allene, og det er hende beleiligt.

Petronius. Ei, Herre! hvorfor vil I skye Leander? I maa tractere Tingen med Koldsindighed, for ikke at spilde den Credit, som I ved Eders Philosophie har erhvervet hos Fruen.

Cosmoligoreus. Du har Ret derudi; og tillader jeg dig gierne at giøre saadan og andre Erindringer, naar Fornødenheden det udfordrer. Jeg tilstaaer gierne, at jeg forløb mig udi den Samtale, jeg havde med Leander, og at min Opførsel var ikke philosophisk, og saadan som den pleier; men jeg haaber, at saadant aldrig oftere skal skee, og at hverken han eller nogen anden skal opirre mig til Vrede.

Petronius. Hr. Doctor maa ikke stole formeget derpaa, men vel examinere sig selv.

Cosmoligoreus. Det vil jeg ogsaa gierne. Til Forsøg maa du agere Leander; du maa bruge al Grovhed og udøse alle Skields-Ord mod mig, for at see, om jeg med Taalmodighed kan skikke mig derudi. Jeg haaber at skulle holde Stand, og at lade see Prøve paa en fuldkommen og ægte Philosophie, og vise, at det forhen skedte var ikke andet end en usædvanlig Raptus, som oftere ikke kan overkomme mig.

Petronius. Vil da Hr. Doctor foreskrive mig, hvorvidt jeg skal gaae med saadan Grovhed?

Cosmoligoreus. Du maa gaae saa vidt, som du kan, paa det at Prøven kan blive tilstrækkelig.

Petronius. Men jeg undseer mig dog at bruge Grovhed og Skields-Ord mod saadan Mand, og mod min egen Principal.

Cosmoligoreus. Du hører jo, at jeg giver dig selv Forlov, og at det er kun en Prøve. Volenti non fit injuria.

Petronius. Kan jeg da ikke gaae for vidt?

Cosmoligoreus. Nei vist ikke! tracteer mig med al den Grovhed, du kan optænke.

Petronius sætter sig udi en vred og stolt Positure. Hør, lille Monsieur! est du legitime promotus Doctor?

Cosmoligoreus. Ja, jeg veed ikke rettere, min Herre!

Petronius. Du maa være Fanden; du est jo en Pedant, det seer jeg, og uværdig at føre det Navn af en Philosoph. — Ach, Herre! tag det ikke ugunstig op; jeg er bange, at jeg allerede er gaaen for vidt.

Cosmoligoreus. Aldeles ikke! bliv kun ved.

Petronius med sin vrede Mine igien, og Hatten igien paa Hovedet. Tør du vel understaae dig at ligne dig med en Cavalier, saadan som jeg er?

Cosmoligoreus. Enhver kan være god for sig, velbaarne Herre!

Petronius. Og beile til saadan anseelig Dame, som Frue Eleonora?

Cosmoligoreus. Det staaer enhver frit for at beile. Og det staaer til hende at udvælge den, som hende lyster.

Petronius. Veedst du ikke at giøre Forskiel imellem Kong Salomon og Jørgen Hattemager?

Cosmoligoreus. Det staaer til hende, at sætte Priis paa enhver af os.

Petronius. Hvad Priis kan man sætte paa en Dienskalk, som giver sig ud for at besidde alle philosophiske Qvaliteter, og dog regieres af Penge-Gierrighed, Vrede, Jalousie og alle hæslige Passioner.

Cosmoligoreus sagte. Dette er vel uforbøieligt. O Sancte Socrates, ora pro nobis!

Petronius. Nu er jeg bange, at jeg er gaaen for vidt: det er vel bedst at holde op i Tide.

Cosmoligoreus. Bliv kun ved, Petroni! Prøven er endnu ikke giort. Jeg skal nok holde videre Stand.

Petronius med sin vrede Mine igien. Hvad Priis, siger jeg, kan man sætte paa saadan Karl?

Cosmoligoreus. Hvilken Priis, Han lyster?

Petronius. Paa en Pedant.

Cosmoligoreus. Placide, placide, mi Domine!

Petronius. Paa en Hundsvot.

Cosmoligoreus. Placide, placide!

Petronius. Paa en Slyngel.

Cosmoligoreus. Placide, mi Domine!

Petronius med knyttede Næver. Hvis mine Hænder ikke vare for gode til at røre saadan Skurk.....

Cosmoligoreus. Han modererer dog sin Iver.

Petronius. Saa skulde du strax faae en Næsestyver.

Cosmoligoreus efter nogen Taushed. O Sancte Pythagora! ora pro nobis! Dette gaaer for vidt: nu kan jeg ikke twinge mine Affecter længere. Thi..... O tota Philosophorum cohors, ora pro nobis! Staa Karl, Cosmoligoree! jeg maa twinge mine Affecter; jeg kan twinge dem, de ere alt twungne. Veni, vidi, vici. Bliv kun ved Petroni!

Petronius med Hatten under Armen. Ach, gunstige Herre! jeg skiælver og bæver, naar jeg tænker derpaa. Men det er Herrens egen Befaling.

Comoligoreus. Perge, perge! bliv ved, bliv ved!

Petronius med sin bittre Mine igien. Du mener vel, at din Person er saa hellig, at man ikke turde røre derved.

Cosmoligoreus. Jeg holder Eders Velbaarenhed ikke capable til saadan Gierning.

Petronius. Da holder jeg mig selv capable dertil.

Han giver ham et bygtigt Ørefigen, hvorpaa Cosmoligoreus taber sin Philosophie, tager ham i Haaret, slaaer ham ned paa Gulvet, og træder paa ham. Petronius reiser sig op og tager Flugten. Cosmoligoreus forfølger ham, og han skriger himmel-høit.

Sc. 2.

Pernille. Jeronimus.

Pernille. Hvad mon det var for Skraal, ligesom En blev myrdet.

Jeronimus. Det maa have været Klammerie, hvorpaa denne Gade er temmelig frugtbar.

Pernille. Men jeg seer ingen.

Jeronimus. De maae alt være borte. Men lader os fuldføre den Tale, som vi havde derinde, angaaende min Søster. Jeg mærker, at hun bliver stivt udi sin Mening, saa at det vil blive vanskeligt at bringe hende paa de rette Tanker.

Pernille. Alle Mennesker kan see, at denne Cosmoligoreus er ikke mindre end en ægte Philosophus, men Fruen er allene stokfteenblind herudi. Hun troer fuldkommelig, at han bær en reen Affection til hendes Person, uden at have ringeste Henseende til hendes Velstand og Midler. Ach! det er at beklage, at Øiene ikke engang kan aabnes paa Mennesker efter saa mange Exempler. Saasnart jeg saae den Mand, og hørte ham tale, mærkede jeg strax, at det var en Bedrager og Øienskalk.

Jeronimus. Derudi kan jeg dog ikke bifalde dig, Pernille!

Pernille. Saa er da Hr. Jeronimus af Tanker med Hans Søster?

Jeronimus. Nei! jeg bifalder ei heller hende.

Pernille. Hvad Tanker haver Han da om Manden?

Jeronimus. Jeg troer, at han bedrager sig selv, og at han er Philosophus udi sin egen Indbildning.

Pernille. Hvoraf kan det komme?

Jeronimus. Det kan komme af den urette Idee, som de faae om Philosophie udi de philosophiske Skoler, hvor de lære at kiende alting foruden sig selv. De fleste, som komme ud af saadanne Skoler, mene, at det er nok, at de iføre sig ærbare philosophiske Klæder, at de ideligen declamere mod Feil, endogsaa deres egne, som de alleneste see hos andre, men ikke hos sig selv. Man seer jo dagligen Exempler herpaa udi saa kaldne igienfødte og qvint-essentierede Christne; mange af dem ere vel Øienskalke; men der ere ogsaa mange, der virkeligen bilde sig ind, at de ere Helgene. De ansee de hæsligste Feil som store Dyder; Misanthropie kaldes hos dem Verdens Foragt; Hevngierrighed og Forfølgelse hedder Nidkiærhed; Melancholie og den sorte Galde hedder Devotion og Bußkamp, saa at de bryste sig af deres egne Feil, hvilke de af Bildfarelse og Mangel paa egen Kundskab ansee som Himmel-Dyder, og derudover enten foragte eller ynke alle andre Mennesker, da dog ingen burde mere ynkes og foragtes end de selv. Hvis man giorde ret Prøve med saadanne Folk, vilde man finde, hvorledes deres Dyder vilde holde Stik, og Øi-

nene vilde aabnes paa dem selv, saa at de vilde klarligen see, at deres Hellighed bestod udi puur Indbildning.

Pernille Hvad Prøve kunde man da bedst giøre?

Jeronimus. Prøven kunde blandt andre være denne, nemlig, at naar Missionarier skulde skikkes enten til Ostindien eller St. Croix, at tilbyde dem saadanne Poster, efterdi intet burde være dem behageligere, saasom de derved finge Leilighed til at vise Prøver paa deres Nidkiærhed.

Pernille. Hillemænd! det vilde blive en stor Fristelse for dem.

Jeronimus. Ja man vilde uden Tvivl i saadan Fald see mange at tabe deres martyriske Iver, at skiule sig bag Buskene, og sige, som der staaer i Ordsproget: vi ere ingen Christne, men Hollændere. Saadanne og andre fine Prøver kunde giøres saavel paa dem, som paa indbildte Philosopher, for at vise, at deres Christendom eller Philosophie var ikke ægte, men bestod allene udi Indbildning.

Pernille. Jeg bifalder alt, hvad Monsieur Jeronimus herudi siger; og rinder mig i Sinde et Middel, hvorved vor Philosophus, Cosmoligoreus, kunde lære at kiende sig selv, og hans uægte Philosophie kunde lægges for Dagen, saa at baade han selv kunde cureres, og Fru Eleonora kunde tilligemed bringes paa andre Tanker.

Jeronimus. Hvorudi bestaaer da din Invention?

Pernille. Det kan jeg ikke saa strax sige; jeg maa ogsaa pønse lidt mere paa min Intrigue, hvorudi Monsieur Jeronimus maa være mig lidt behielpelig.

Jeronimus. Jeg vil gierne herudi gaae dig til Haande.

Pernille. Monsieur Jeronimus skal allene have at bestille med dette: Han skal søge Leilighed at tale med Cosmoligoreus udi Enrum, stille sig an, som Han er hans Ven, og i Fortroelighed give ham tilkiende, at der kan være Haab om Succes udi hans Ansøgning, og at intet holder Hans Søster tilbage uden en liden Ambition, hvormed hun dog ikke lader sig mærke, og at det derfore er fornødent, at Cosmoligoreus i Tide søger om en Rang.

Jeronimus. Det vil vel blive vanskeligt at bringe ham dertil, saasom der er intet, hvorimod han dagligen meer prædiker end saadan Forfængelighed.

Pernille. Vil kun Monsieur Jeronimus herved bane mig Vei, saa skal jeg nok komme til mit Maal.

Jeronimus. Det kan jeg nok giøre; jeg vil strax søge Leilighed at tale med ham. Lad os nu gaae ind igien.

Sc. 3.

Petronius.

Her var det paa Stedet, hvor Slaget stod, og hvor min Principal lod see Prøve paa sin Philosophie. Vel er sandt, at jeg kunde have spart det Ørefigen, som jeg gav ham; men jeg kan derhos sige, at eftersom en ret Prøve skulde giøres, maatte jeg lade det komme an derpaa. Nu haver jeg Troen udi Hænderne, og mærker, at det er farligere at pirre mod en Philosophus, end mod en Binde-Hund. Hvis han havde givet mig et Ørefigen igien, saa havde det kunnet gaae lige op, og jeg kunde siges, maaskee at have fortient det. Men dette var ikke Vrede, men Raserie; hvilket jeg siden har forestillet ham med saadan Eftertrykk, at han med Taarene i Øinene har bedet mig om Forladelse, og formaaet mig til Taushed, at jeg ikke skulde røbe ham; det har jeg lovet; jeg skal ogsaa tie dermed, saavidt mig mueligt er. Men jeg seer Fruens Broder at staae ved Døren; jeg maa forrette mit Ærende, og anmelde min Herre.

Sc. 4.

Petronius. Jeronimus.

Petronius. Hans Tiener, Hr. Jeronimus! Min Herre lod formelde sin Respect: Han vilde fornemme, om det var Fruen beleiligt, saa vilde han have den Ære at opvarte hende.

Jeronimus. I faaer at tale med hende selv; hun er nu hiemme.

Petronius. Hvis Hr. Jeronimus vilde have den Godhed at melde hende det, skede mig en Villighed; thi jeg er, sandt at sige, lidt bange for hendes Kammer-Pige.

Jeronimus. Hvi saa?

Petronius. Det synes, som hun er en Haver af Philosophien; thi hun drev nyeligen Spot med mig.

Jeronimus. Ei, det maae en Philosophus ikke agte. Ellers skal jeg befrie Eder fra den Frygt; jeg skal kalde hende ind af den anden Dør, og holde hende med Snak saa længe, som I er derinde. Gak I kun ind af denne Dør.

Jeronimus kalder paa Pernille. Petronius gaaer ind igiennem den anden Dør.

Sc. 5.

Jeronimus. Pernille.

Jeronimus. Nu kan jeg strax faae Leilighed at tale med vor Philosopho; thi hans Famulus var nu just her for at melde ham an.

Pernille. Jeg saae ham ikke.

Jeronimus. Det kan nok være; thi jeg visede ham ind igiennem den anden Dør.

Pernille. Hvad var Aarsag dertil?

Jeronimus. Han sagde, at han ikke skiøttede om at tale med dig, saasom han ikke kan lide forlibte Fruentimmer.

Pernille. Af vor sidste Samtale kunde han ingen Tegn mærke til Forlibelse.

Jeronimus. Jo mænd! han sagde, at du tog ham om Halsen og vilde kyße ham.

Pernille. Fy for en Ulykke! han er jo Philosophiens Famulus. At kyße Philosophiens Famulus er jo det samme, som at kyße Philosophiens — nok sagt.

Udi Begyndelsen af denne Samtale lister Petronius sig uformærkt tilbage, for at give sin Herre Svar.

Jeronimus. Ha, ha, ha! det var et artigt Indfald, Pernille! Jeg sagde ellers kun dette for Skiemt; thi jeg veed nok, at Eders Samtale var ikke mindre end kiærlig. Men der seer jeg Cosmoligoreus komme; nu vil jeg give mig i Snak med ham, og bane Veien til det Omtalte. Gak du til Side.

Sc. 6.

Cosmoligoreus. Jeronimus.

Cosmoligoreus. Hans Tiener, Hr. Jeronimus! jeg har ladet mig anmelde hos Hans Søster, jeg haaber ikke at komme i en ubeleilig Tid.

Jeronimus. Nei vist ikke! jeg troer nok, at Han bliver velkommen.

Cosmoligoreus. Hr. Jeronimus veed mit Ærende.

Jeronimus. Ja jeg veed det nok, og jeg kan sige, at Hans Person er ikke min Søster ubehagelig. At hun er noget tvivlraadig, og ikke strax kan resolvere sig, dertil kan være viße mig ubekiendte Aarsager.

Cosmoligoreus. Kan Hr. Jeronimus ikke nogenledes tilgiette sig saadanne Aarsager?

Jeronimus. Jeg kan ikke vide, om det kan reise sig af en Fruentimmers-Skrøbelighed. Man veed, at Hr. Doctors Medbeiler er en Rangs-Person; jeg skulde ikke troe, at min Søster reflecterede paa saadant, efterdi jeg aldrig har mærket nogen Slags Forfængelighed hos hende. Men, efterdi Hr. Doctors Person staaer hende an, og hun dog bliver hængende udi hendes Tvilraadighed, er jeg falden paa de Tanker.

Cosmoligoreus. Jeg kan aldrig bilde mig saadant ind.

Jeronimus. Det er vanskeligt for mig saadant at troe; men jeg kan, formedelst Mangel paa bedre Oplysning, ikke finde nærmere Aarsag.

Cosmoligoreus. Hvad raader Hr. Jeronimus mig da herudi?

Jeronimus. Kunde Hr. Doctor ikke giøre Ansøgning om en anstændig Characteer; saadant var jo Ham, som en bekiendt meriteret Person, let at erholde.

Cosmoligoreus. Ach, min Herre! jeg vilde heller døe, end gribe til saadant Middel. Hvad vilde vel Folk i saa Maade dømme om mig?

Jeronimus. Jeg raader Hr. Doctor hverken fra eller til herudi. Det er og kun en puur Præsumtion, som jeg haver om min Søster.

Cosmoligoreus. Jeg vil ogsaa haabe, at hun ikke inclinerer til saadan Slags Forfængelighed. Jeg for min Part har fattet Inclination til hende, allene efterdi jeg har hørt og mærket, at hun besidder viße philosophiske Qvaliteter, som jeg ved min Lærdom har i Sinde videre at bringe til Fuldkommenhed, om jeg kunde naae mit Maal og Sigte.

Jeronimus. Det er og i den Henseende, at hun har Egard for Deres Person. Men ellers kunde Hr. Doctor ikke med Billighed eftertales, om han efter andre brave Mænds Exempler anholdt om en anstændig Characteer.

Cosmoligoreus. Et godt Navn og Rygte er en anstændig Characteer; hvo som søger anden Slags Distinction, giver tilkiende, at han ikke kan distingveres ved egne Meriter.

Jeronimus. Men maa det ikke være behageligt for en brav Mand, at Regieringen i Henseende til hans Meriter distingverer ham med en Characteer?

Cosmoligoreus. Det tilstaaer jeg gierne; men naar han nyder en Rang efter egen Ansøgning, taber den al sin Glands. Saaledes er det med de fleste Folk, hvilke ved uafladelig Ansøgning og ublue Raaben incommodere Regieringen, og søge om at blive kaldne det, som de ikke ere.

Jeronimus. Jeg overlader alt dette til min Hr. Doctors eget Godtfindende. Ellers kan jeg contestere, at min Søster aldrig haver ladet sig mærke med saadant; men at det er allene min egen Præsumtion, som maaskee kan være ilde grundet. Hr. Doctor maa ellers være forsikkred om min Velvillighed i at befordre Hans Forehavende.

Cosmoligoreus. Jeg er ogsaa forsikkred derom, og takker for Hans gode Villie.

Sc. 7.

Cosmoligoreus allene.

Denne Samtale har bragt mit Sind udi nogen Uroelighed. Fruen har maaskee ladet sig mærke noget dermed, skiøndt han foregi-

ver, at det grunder sig allene paa hans egen Præsumtion. Hvad er herved at giøre? Her staaer jeg som Hercules ved tvende Veie, og er udi Tvivlraadighed, hvilken Vei jeg skal tage. Kiærlighed til et Fruentimmer byder mig at tage den ene, og Philosophien at tage den anden Vei. Hvis jeg adlyder Philosophien, staaer jeg i Fare for at miste det Bytte, som jeg fast haver udi Hænder, og hvis jeg allene seer efter Byttet, synder jeg imod en Fundamental-Artikel, giver Philosophien et Orefigen, opoffrer en ægte for en uægte Ære, og viser for hele Verden, at jeg er og har været en falsk Lærer. Nei, Cosmoligoree! Du maa holde Stand mod Fristelser, du maa lade see, at du est Philosophus, ikke allene udi Ord men endog udi Gierninger, og at dit Levnet svarer til din Lærdom. Du maa see til, at Philosophien ved dig ikke kommer i Foragt; videas, ne Philosophia quid damni patiatur. Men mon jeg ikke gaaer for vidt? Mon Philosophien byder at hade sig selv? Det kan vel ikke være; saadant Morale er alt for stærkt. Vi maae ikke saaledes raffinere paa Dyder, at vi renoncere paa at være Mennesker. Intet Bud er saa stærkt, at det jo haver sine Exceptioner; Fornødenhed, som man siger, bryder alle Love. Jeg maa derfore denne Gang...... Han bliver noget taus. Men Himmel! hvad giør du, Cosmoligoree, legitime create Doctor? Betænk dig, førend du gaaer videre frem og falder udi Snaren. Tænk, at jo større Fristelsen er, jo større er Prøven; jo farligere Farvandene ere, hvorover du seiler, jo mere Ære er det for dig, naar du kommer i Havnen. Stat derfor still', vend om igien, og begiv dig paa den anden Vei, som fører dig paa den rette Stie, og viser dig den rette Ærens Krone. Luk Øien til for den bedragelige Lokke-Mad, vend Ryggen til smigrende Sirener; Lincks um kehre dich! Men Himmel! Bliver noget stille igien. Magneten, som drager mit Hiertes Jern, tillader mig ikke at gaae tilbage. Video meliora proboque, deteriora sequor.

Han falder derpaa udi Extase.

Sc. 8.

Petronius. Cosmoligoreus.

Petronius. Mig længes at vide, hvorledes det vil lykkes for min Herre, og om han faaer noget endeligt Svar fra Fruen. Det er noget eget med disse Fruentimmer; man kan ikke vide, enten de vil eller de ikke vil. Landets Mode tillader dem ei heller at erklære sig strax. Det er i mine Tanker en ilde grundet Mode at sige Nei med Munden, naar Hiertet siger Ja. Men der staaer jo min Herre; mon han kan saa have sig have forrettet sit Ærinde? Hør, Herre! har I allerede talet med Fruen, eller have I endnu ingen Audience faaet?

Cosmoligoreus udi Extase, sagte. Video meliora proboque, deteriora sequor. Jeg seer og approberer det Gode, men følger det Onde.

Petronius. Har Herren saa snart forrettet sit Ærende? Han vil ikke svare mig.

Cosmoligoreus bliver staaende udi sin Henrykkelse.

Petronius. Jeg er bange at Hr. Doctor har faaet en Kurv; thi.....

Cosmoligoreus bliver ved.

Petronius rystende ham i Kraven. Ei! lad mig da faae et Svar.

Cosmoligoreus bliver ved som før.

Petronius. Nu maa jeg igien af Nødvendighed bruge min Bækker.

Han slaaer ham med Posen paa Kinden.

Cosmoligoreus rystende med Hovedet. Deteriora sequor.

Petronius. Jeg mærker nok, at her vil nok et Slag til. Slaaer paa den anden Kind.

Cosmoligoreus. Wer da?

Petronius. Freund.

Cosmoligoreus. Ei, Petroni! est du der?

Petronius. Seer Herren mig nu allerførst? Jeg har talet Ham fire Gange til, og vækket Ham een Gang forgieves.

Cosmoligoreus. Jeg stod henrykt udi dybe Tanker.

Petronius. Jeg er bange, at Hr. Doctor har faaet en Kurv.

Cosmoligoreus. Jeg har endnu ikke talet med Fruen. Hendes Broder, som kom mig i Møde, sagde mig noget, som har sat mit Sind udi Uroelighed.

Petronius. Var det ondt eller godt?

Cosmoligoreus. Det var hverken ondt eller godt.

Petronius. Saa mærker jeg, at en Philosophus ogsaa kan allarmeres af indifferente Ting.

Cosmoligoreus. Det er ei heller ganske indifferent.

Petronius. Det er hverken ondt eller godt, og dog er ikke indifferent? Hvorledes skal man forstaae det?

Cosmoligoreus. Det er allene en Mistanke, som maaskee kan være ilde grundet.

Petronius. Kan en Philosophus og plages med en ugrundet Mistanke? Naar jeg lægger alle mine Anmærkninger sammen, saa synes mig, at Philosophien faaer et Orefigen efter det andet; thi først.....

Cosmoligoreus. Hold kun inde med dine Anmærkninger.

Petronius. Jeg vil kun korteligen opregne dem. Først siger jeg.....

Cosmoligoreus. Jeg vil ikke høre din Snak.

Petronius. Det er ei heller nogen philosophisk Qvalitet at stoppe sine Øren med Sandhed.

Cosmoligoreus. Jeg mærker nok, at du endnu bær Fortrydelse over sidste Medhandling. Jeg lod see temmelig Prøver paa Koldsindighed; men du gik omsider for vidt.

Petronius. Det er vist nok; jeg kunde nok ladet blive med de Trudsler af Næsestyver.

Cosmoligoreus. Det er sandt nok.

Petronius. Thi at true saadan brav en Mand med Næsestyver, er noget, som.....

Cosmoligoreus. Det er jo nok, at du har sagt det eengang; det er ikke fornødent at repetere saadanne Sager.

Petronius. Men det var Herrens egen Skyld, at Han ikke foreskrev mig, hvorvidt jeg skulde gaae; thi ellers havde jeg ingenlunde truet med Næsestyver.

Cosmoligoreus. Ei! holdt engang op dermed!

Petronius. Men det bestod dog allene i Trudsler; thi jeg erindrer ikke, at jeg gav Herren Næsestyver. Men det forbandede Ørefigen, som jeg gav, det var min Ulykke.

Cosmoligoreus. Den kiedsommelige Snak, som du fører, kunde blive din Ulykke, hvis jeg ikke.....

Petronius. Eftersom Herren ikke kan taale at høre det, vil jeg ikke meer tale hverken om Næsestyver eller Ørefigen.

Cosmoligoreus sagte. Jeg troer virkelig, at der er nogen Malice hos denne Karl.

Petronius. Men jeg fik Aarsagen ikke at vide, hvorfor Hr. Doctor ikke har talet med Fruen.

Cosmoligoreus. Det giøres ei fornødent, at sige dig Aarsagen.

Petronius. Vil da Herren ikke tale med hende? Hun er hiemme.

Cosmoligoreus. Nei, ikke denne Gang; jeg vil heller komme igien om en halv Time; thi jeg har imidlertid noget at overlægge med mig selv.

Petronius. Skal jeg da lade Fruen vide, at Herren behøver en halv Time?

Cosmoligoreus. Nei, det giøres ikke nødigt. Kom, lader os gaae hiem saa længe. Jeg maa være lidt for mig selv; og hvis nogen kommer, og spørger efter mig, maa du sige, at jeg ei er inde.

Act. 4.

Sc. 1.

Jeronimus. Leander. Pernille.

Pernille. Monsieur Jeronimus har banet Veien ganske godt for mig; jeg skal nok fuldføre Resten.

Jeronimus. Jeg kan ikke begribe, hvad der vil blive af.

Pernille. Jeg derimod begriber det ganske godt; jeg har studeret en halv Time paa den Rolle, som jeg skal spille, saa at jeg tvivler ikke om god Succes.

Leander. Men havde det ikke været bedre at betiene sig af en Mands-Person til at spille saadan Rolle?

Pernille. Det kunde være godt nok; men hvor finder man Mands-Personer, der har saadant Hoved og Capacitet, som jeg har?

Jeronimus. Ansigtet allene vil røbe dig.

Pernille. Jeg har alt overveiet den Vanskelighed. Har I ellers anden Indvending at giøre?

Jeronimus. Nei, aldeles ikke.

Pernille. Saa holder Eders Mund. I veed jo vel, at de største Intriguer i Verden ere spillede af Fruentimmer. Naturen har begavet Jer med Styrke, men os andre med Forstand. Det er min ringeste Konst at narre saadan Karl.

Leander. Vi vil gierne give dig Æren, og tilstaae, at din Capacitet er større end vor, hvis du kan føre din Intrigue vel ud.

Jeronimus. Men om han vil tale Latin med dig, saa staaer du der i en Maade.

Pernille. Saa siger jeg, at jeg taler ikke uden Græsk; det, har jeg hørt, at han ei forstaaer, og, saavidt jeg har kunnet erfare, saa trykker Latinen ham ei heller meget. Men syntes det Hr. Jeronimus, at vor Philosophus blev noget tankefuld af den Tale, som I havde tilsammen?

Jeronimus. Jeg kunde ei rettere see, end at han gik meget forvirret bort.

Pernille. Saa mærker jeg, at I har spillet Jer Rolle vel.

Jeronimus. Ja hvad andet? Du kan deraf see, at Mandfolk har ogsaa Hoveder.

Pernille. Det er intet Beviis paa Hoved. Jeg seer deraf allene, at I har exeqveret det, som jeg har opspundet; og det er alt, hvad man kan forlange af stakkels Mandfolk; vi støbe Kuglerne, og I kan skyde dem; vi concipere, og I, som Copister, reenskrive. I faaer dog Skyld for de største Subtiliteter, skiøndt det meste er Fruentimmer-Arbeid.

Jeronimus. Jeg vil ikke disputere meer

derom, Pernille! Tiden tillader os ei heller at føre lang Snak; thi inden vi vide et Ord deraf, have vi Cosmoligoreus paa Halsen; thi han har allerede engang meldt sig an.

Pernille. Jeg vil strax ud, for at iføre mig mit Harnisk, det er at sige, min philosophiske Dragt; og, naar jeg har iført mig den, er jeg i alle Maader lige saa god Philosophus, som han; thi den hele Viisdom bestaaer i Kaaben. *Hun gaaer ind.*

Sc. 2.

Jeronimus. Leander.

Leander. Denne Pernille er en forslagen Pige. Jeg er dog bange, at hun bliver røbet, ifald Cosmoligoreus bringer hende paa philosophiske Materier, som hun ikke forstaaer.

Jeronimus. Det kan dog hænde sig, at hun ikke saa let bliver røbet; thi hun har, for et Fruentimmer, temmelig god Læsning af moralske Bøger, og jeg har mærket, at hun forstaaer ogsaa mange philosophiske Termini.

Leander. Hvorledes kan hun formedelst Huusholdning faae Stunder til Læsning?

Jeronimus. Min Søsters Huusholdning er ikke meget stor; hun holder ogsaa denne Pige, meest for at have Selskab af hende; thi de læse begge om Dagen, og om Aftenen fortælle de hinanden, hvad de have læset. Men der seer jeg hende komme. Gid du faae Skam! Hun seer ud, som det kunde være Aristoteles selv. See engang, hvilken Hat og Kaabe, hun har faaet, og hvilken philosophisk Mine hun har!

Sc. 3.

Pernille udi philosophisk Dragt. Leander. Jeronimus.

Pernille. Hvo som siger, at jeg ikke er en stor Philosophus, forstaaer sig ikke ret paa Philosophie; thi jeg har jo Ordenens rette Dragt, Miner, Gang, Grimacer, og alt, hvad som udfordres af vore Tiders store Philosopher.

Leander. Der fattes kun allene Lærdommen, som er det fornemste.

Pernille. Ei Snak, der behøves ikke saa megen Lærdom, som man bilder sig ind. Hvad som jeg har anført, er det fornemste. Mon jeg ikke kan være lige saa god Philosophus, som Crispin udi Comoedien var Doctor Medicinæ, skiøndt han intet havde lært, uden at tale de Ord: Medicus sum; item at sige til alle Patienter: Tag Piller ind! Der er ingen anden Forskiel imellem mig og Cosmoligoreus, uden denne, at hans Doctor-Hat er ham paasat af en Decano, men at min er paasat af mig selv.

Leander. Det gaaer vel ikke an; thi ingen kan creere eller skabe sig selv.

Pernille. Jeg mener, at enhver kan baade skabe og vanskabe sig selv. Naar jeg har lykkeligen spillet min Rolle, haaber jeg, at I to i det ringeste ikke disputerer mig Doctor-Graden.

Jeronimus. Nei vist ikke! Du skal i saa Maade være ganske forvisset om Doctor-Graden. Men lad os sætte Gallskab til Side; thi førend vi veed et Ord af, har vi Doctoren paa Halsen.

Pernille. Han maa komme, naar ham lyster; thi han skal finde mig bevæbnet fra Top til Taa.

Jeronimus. Vi andre maae da ikke være tilstede.

Pernille. Leander i det ringeste ikke; men det kan ikke skade, om Monsieur Jeronimus bliver her.

Jeronimus. Det er nok bedst, at vi gaae begge til Side; skiøndt jeg kan ikke negte, at jeg jo har stor Lyst at ansee dette Skuespil.

Pernille. I kan gaae lidt til Side, og postere Jer nær ved paa et Sted, hvor I kan høre alting, uden at blive seet.

Leander. Det er sandt nok. Lad os gaae lidt Korn tilbage.

Pernille. Fort, fort! der kommer han, min Troe, ganske allene, uden at være geleidet af sin Famulus. Han maatte gierne komme med, jeg kan affeie dem begge to. Det er dog bedre, at han kommer ene, saasom han ikke kiender mig.

Pernille giver sig en grundig Mine, spadserende frem og tilbage.

Sc. 4.

Cosmoligoreus. Pernille udi philosophisk Dragt.

Cosmoligoreus. Jeg vil dog paa en subtil Maade friste Fruen, for at mærke, om det, som hendes Broder talede om, er vel eller ilde grundet.

Pernille *sagte.* Jeg skal nok skaffe dig noget andet at tænke paa.

Cosmoligoreus. Men der seer jeg en Philosophus staaende udi dybe Tanker; hvor mon han skriver sig fra? Thi jeg kiender ham ikke.

Pernille. See! der seer jeg en af mine Ordens-Brødre.

Cosmoligoreus. Salve, Domine Frater! Jeg troer nok, Han er fremmed her paa Steden.

Pernille. Hans Tiener. Ja, jeg er baade fremmed og ikke fremmed. Jeg er

fød her i Landet: men jeg haver i mange Aar studeret min Philosophie udi Prag.

Cosmoligoreus. Maatte jeg tage mig den Frihed at spørge om min Herres Navn.

Pernille. Saa vidt som jeg er et Menneske, kaldes jeg Christen Paulsen, men saa vidt som jeg er en Philosophus, er jeg bekiendt med det Navn Christopolitanus de Praga.

Cosmoligoreus. Mig synes, at jeg har hørt det Navn tilforn.

Pernille. Mit Navn er bekiendt udi alle Ekker og Vraaer over det hele hellige Romerske Rige. Men maatte jeg spørge om min Herres Navn?

Cosmoligoreus. Mit philosophiske eller academiske Navn er Doctor Cosmoligoreus til Tieneste.

Pernille. Ach! det Navn er mig ganske bekiendt. Hans Døbe-Navn er jo Cosmus Holgersen?

Cosmoligoreus. Ja, det er ganske ret; jeg hører, at min Herre kiender mig.

Pernille. Det er mig en stor Glæde at finde Ham her udi god Sundhed.

De omfavne hinanden.

Cosmoligoreus. Hvor længe har da min Herre opholdet sig i Prag?

Pernille. Udi fire og tyve Aar; og dog har jeg ikke forglemt min Moders-Maal, som Han nok hører.

Cosmoligoreus. Jeg hører det med Forundring, og forundrer mig endnu mere over Hans Skikkelse; thi Han seer ud, som Han neppe var fire og tyve Aar gammel.

Pernille. Ha, ha, ha! fire og tyve Aar gammel! og jeg er ikke langt fra halvtredsindstyve Aar.

Cosmoligoreus. Min Herre maa forlade mig, at jeg saadant ikke kan troe.

Pernille. Naar jeg siger Ham min Levemaade, som er indrettet efter den nye Pragiske Philosophie, vil Han let begribe, hvi Alderen ikke kan bide paa mig. Alting: Mad, Drikke, Søvn, Arbeid, Divertissement &c. er ligesom veiet ud i Lod og Qvintin. Enhver, som vil underkaste sig en saadan reguleret og philosophisk Diæt, kan komme til at bære sin Alder ligesom jeg.

Cosmoligoreus. Vilde min Herre ubesværget forklare mig saadant.

Pernille. Jeg haver et ganske accurat Uhrværk, som er giort af den store Mester Condolmeriano. Naar min Pige mærker, at Klokken er sex Minuter og tre Secunder over syv om Morgenen, kommer hun og vækker mig.

Cosmoligoreus. Hillemænd! det er nøie udregnet.

Pernille. Saaledes er alting. Saasnart jeg har drukket mine fem Kopper Thee, spadserer jeg 156 Gange frem og tilbage paa mit Gulv; derpaa sætter jeg mig ned at studere, indtil min Kammer-Pige kommer ind med Middags-Maaltid; og da veed jeg, at Klokken præcise er elleve Minuter og sex Secunder over tolv; thi det er just den Tid, som den store Pragiske Doctor Hermaphroditianus har foreskrevet. Mit Middags-Maaltid gaaer aldrig over sex Retter.

Cosmoligoreus. Mig synes, at sex Retter er vel stærkt for en Philosophus.

Pernille. Anordningen er saadan. Saasnart jeg har spiset, tager jeg min Middags-Søvn, og derpaa studerer, indtil min Kammer-Pige, præcise til et vist Klokke-Slet, kommer ind med en stoppet Tobaks-Pibe.

Cosmoligoreus. Men hvor kommer det, at min Herre lader sig opvarte af en Pige?

Pernille. Man har adskillige Tienester af en Pige, som man ikke kan have af en Tiener. Der er ellers en anden Hoved-Aarsag, hvorfor jeg bruger Pigen til daglig Opvartning. Man er gemeenligen mere øm mod dem, naar de forsee sig, end imod Tienere, og det er en Philosopho anstændigt og magtpaaliggende for Sundheden, at man ikke overiiles af Vrede.

Cosmoligoreus. Jeg troer, min Herre har Ret derudi; thi min Famulus bringer mig en og anden Gang ud af min philosophiske Contenance.

Pernille. Saadant maa man for alting forebygge; thi Vrede og Affecter vanhelde en Philosophus, og fordærver Sind og Legeme. Det er ved saadan Præcaution jeg har tilveiebragt mig en bestandig Sundhed; thi jeg har udi tyve Aar fast aldrig været vred eller overiilet af nogen Affect. Naar jeg har udsmøget min Pibe, spadserer jeg igien 156 Gange frem og tilbage over Gulvet, hvorpaa, hvis jeg ingen Visiter faaer, jeg sætter mig ned til at studere igien, indtil Pigen kommer ind med Aftens-Maaltid, som bestaaer kun af tre Retter; thi den store Medicus siger, at man maa spise maadelig om Aftenen. Derpaa tager jeg igien nogen Bevægelse, indtil Pigen omsider kommer ind, for at afklæde mig; og saa gaaer hun bort, undtagen naar det er de tvende Nætter om Ugen, som jeg beholder hende hos mig.

Cosmoligoreus. Hillemænd! tvende Nætter om Ugen?

Pernille. Ja! det er Tirsdag og Torsdag Nat; thi derudi lever jeg ogsaa efter philosophiske Regler.

Cosmoligoreus. Er det philosophiske Regler at ligge hos sin Pige?

Pernille. Ja vist! det er den fiortende Artikel af min philosophiske Diæt eller Levemaade, som ellers er forfattet udi 62 Artikler; som jeg alle nøie iagttager.

Cosmoligoreus. Men det er jo syndigt?

Pernille. Aldeles ikke, min Herre! naar Intentionen derved er redelig, og Siælen er reen. Hvis det er en Synd, saa er det allene Legemet, som synder; hvilket egentligen ikke kan kaldes Synd. Man maa ellers giøre Forskiel imellem Venskab og Begierlighed; hvad jeg herudi giør, reiser sig allene af oprigtigt Venskab, som er en Hoved-Dyd, og ikke formeget kan recommenderes et Mennesker.

Cosmoligoreus. Den Philosophie begriber jeg ikke.

Pernille. Det kommer deraf, at man her i Landet endnu hænger ved den gamle Philosophie, som allerede er forkastet over det hele hellige Romerske Rige. Det er med Morale beskaffet, som med de fleste andre Videnskabe, at de hvert hundrede Aar faae en ny Skikkelse. Det er ikke at beskrive, hvormeget man paa en kort Tid udi Prag har raffineret paa det moralske Studium. Man hænger endnu paa visse Steder udi de gamle Pedanterier, og scrupulerer over Bagateller og indifferente Ting, hvorved solide Studeringer og Videnskabe blive forsømte. Det var at ønske, at man her lod aarligen nogle philosophiske Studentere reise, for at forfremmes udi det rette Morale, som nu udi de mest polerede Lande florerer, og som alle honnette Folk nuomstunder følge.

Cosmoligoreus. Men, Hr. Doctor!

Pernille. Min Herre tager ikke ilde op, at jeg erindrer Ham om noget; jeg siger det ikke af Storagtighed; — Han maaskee veed ikke, at jeg er Hof-Rath udi Prag, og at man nævner mig med den Titel.

Cosmoligoreus. Jeg beder om Forladelse: Hr. Hof-Rath excuserer min Uvidenhed! Men strider ikke saadan forfængelig Rang imod den ægte Philosophie?

Pernille. Det kan stride imod den uægte Philosophie, men ikke mod det nys antagne og af honnette Folk approberede Morale; thi det er en honnet Ambition, som udi sig selv heller fortiener Roes end Last.

Cosmoligoreus. Men er det philosophiskt at søge Gang og Sæde over andre?

Pernille. Saadant strider ikke imod den rette Philosophie; naar Ansøgning skeer paa den rette Maade, saaledes, at Almuen derved ikke forarges.

Cosmoligoreus. Hvorledes kan det vel skee?

Pernille. Det skeer paa adskillige Maader, blandt andre denne: en Mand, for Exempel siger, at han selv intet agter Rang og Titel, men at han ingen Roe haver for sin Hustrue, som ideligen plager ham; saa at det er allene for hendes Skyld, og for at have Fred udi Huset, at han mod sin Villie søger om en Titel. Saaledes haver jeg giort, og derved befriet mig for al Eftertale hos Almuen: jeg siger Almuen; thi det er ikke nødigt at betiene sig af saadan Undskyldning blandt fornemme Folk, som veed, hvad en honnet Ambition er, og at den ikke strider mod Philosophien. Men der seer jeg en Tiener; vi maa afbryde vor Tale.

Cosmoligoreus. Det er ikke uden min Famulus; han maa gierne høre, hvad der tales, for at profitere deraf.

Sc. 5.

Petronius. De Andre.

Petronius. Der seer jeg jo en ung Philosophus, som taler med min Herre. Den Karl maa tidlig være bleven Doctor.

Pernille. Lad Eders Famulus gaae til Side, medens vi tale sammen.

Petronius. Hvis det ikke var en Doctor, saa vilde jeg sværge paa, at det var Leonores Pernille! thi de ere hinanden saa lige, som de kunde være støbte i een Form.

Cosmoligoreus. Hør, Petroni! gak til Side, saa længe jeg taler med denne Herre.

Petronius Jo meer jeg beskuer ham, jo meer han ligner hende.

Pernille. Lad ham gaae reent bort; thi jeg har andet af Vigtighed at tale om.

Cosmoligoreus. Gak kun hiem til dine Forretninger, Petroni, til jeg kalder paa dig.

Petronius. Ach Herre! jeg har og Lyst at tale med denne Fremmede; han ligner en af mine Kiendinger.

Pernille. Gaa bort, naar Jer Herre befaler Jer. Sagte. Gid du faae en Ulykke med dine Kiendinger! høit. Hvad har Saul at giøre blandt Propheter?

Cosmoligoreus. Gak strax bort, som jeg siger. Quid Saul inter Prophetas?

Petronius sagte. De sige: hvad har Saul at giøre blandt Propheter? Jeg kunde jo svare med en viis Dame: han ledte efter sin Herres Esler. Ha, ha, ha! Maalet er ogsaa, gid jeg faae Skam! Pernilles. Ha, ha, ha.

Gaaer bort.

Sc. 6.

Cosmoligoreus. Pernille.

Cosmoligoreus. Jeg staaer og grunder paa det, som min Herre siger mig om den Slags Ambition; thi jeg er just udi den Tilstand; som behøver gode Raad. Jeg trænger til en Titel og Rang for en vis Aarsag Skyld, men jeg har ikke bristet mig til at giøre Ansøgning derom, saasom menige Mand her i Landet holder saadant for at være en Philosopho uanstændigt.

Pernille. Jeg siger Ham, at man her i Landet hænger ved det gamle forslidte Morale, som nu er ikke meer i Brug; og at en saadan Ambition aldeles ikke strider imod Philosophien.

Cosmoligoreus. Man vil dog ikke underkaste sig Almuens Eftertale, som forarges over saadant.

Pernille. Hvorledes kan Almuen forarges over det, som den ei faaer at vide? Jeg har jo sagt, at Ansøgningen kan skee under en honnet Prætext. Hør, min Herre! er Han gift?

Cosmoligoreus. Nei, jeg er endnu ikke gift.

Pernille. Er Han forlovet?

Cosmoligoreus. Ja halv-veis; thi jeg har fæstet mit Hierte til en Enke, som her boer. Jeg har anmodet hende om Ægteskab, men endnu intet fuldkomment Svar faaet; nogle mene, at jeg kunde facilitere Tingen, ved at erhverve mig en Æres-Titel.

Pernille. Ei, min Herre! der haver Han jo den allerbedste Prætext og Leilighed. Han kan udi Ansøgningen, efter Landets Mode, prælудere om den liden Attraae, Han selv haver efter Rang og Titel, og skyde Skylden paa Enken, foregivende, at hun, som et skrøbeligt Fruentimmer, anmoder Ham til at giøre saadan Ansøgning, og at det er allene for at føie hende, saadant skeer.

Cosmoligoreus. Men jeg er bange, at hun faaer saadant at vide; thi jeg kan for visse ikke sige, om hun selv er for Rang. Det er allene en Præsumtion, som jeg har giort mig.

Pernille. Vil Han kun levere mig sin skriftlige Ansøgning; jeg skal gaae ganske behændigen dermed til Værks; og som jeg her haver allerede store Venner paa de rette Steder, skal jeg mage det saaledes, at han inden faae Dage skal naae sit Maal; imidlertid, naar Han taler med Enke-Fruen, kan Han lade, som at man mod Hans Villie vil paatrykke Ham en Rang, og sige, at Han med Hænder og Fødder vil stræbe derimod, for at vise Prøve paa sin Philosophie. Naar saaledes gaaes til Værks, erholder Han sit Sigte, og uden den grove Almues Eftertale.

Cosmoligoreus kyssende paa hans Haand. Ach, min Herre! det var en lykkelig Tid, paa hvilken jeg traf min Herre; Han har lettet en stor Steen fra mit Hierte; thi jeg var forhen ganske tvivlraadig. Paa den ene Side stod mig for Øiene Folks Eftertale, og paa den anden Side frygtede jeg for Hinder udi mit Frierie? men nu er Knuden løset, og jeg reder mig med Reputation ud af Sagen.

Pernille. Jeg vil strax følge min Herre til Hans Huus, og der dictere Ham, hvorledes Ansøgningen philosophice skal opsættes.

Cosmoligoreus. Men hvormed kan jeg forskylde saadan Velgierning?

Pernille. Ei tael ikke derom; jeg tiener Folk med Fornøielse. Jeg holder det ogsaa for en Pligt, at forplante her udi Landet den nye Philosophie, og at udrydde det gamle Pedanterie; thi, sandt at sige, det er mit fornemste Ærende her udi Landet.

Cosmoligoreus. Vil da min Herre ubesværget følge mig?

Pernille. Ja gierne. *De gaae.*

Sc. 7.

Jeronimus. Leander.

Jeronimus. Ha, ha, ha! det er en forslagen Pige. Jeg mærker, at hun vil have hans skriftlige Ansøgning i Hænder, for at overbevise hendes Frue, at han er kun en Philosophus af Navn.

Leander. Og at han er en Hykler og Dienskalk.

Jeronimus. Det dog ikke saa meget, som for at vise, at han er allene udi egen Indbildning Philosophus, thi det kan være, at han selv bilder sig ind at være det, han virkeligen ikke er; ligesom man seer mange, der udi philosophiske Skoler og Collegier oplæres udi Vildfarelser, og faaer en falsk Idee om Philosophie, saa de bilde sig ind, at den bestaaer udi Kaabe, Skiæg, Egensindighed, eller udi puur Theorie; skiøndt de rette Læremestere bør ikke saa meget beflitte sig paa at giøre deres Disciple lærde, som at giøre dem gode og dydige. Nu er han kommen under anden Information, som er end meer gal, end den, han har faaet i sin Skolegang.

Leander. Monsieur Jeronimus mener den Pragiske Philosophie? Ha, ha, ha! Saa tidt jeg tænker derpaa, maa jeg forundre mig over denne Piges Capacitet. Jeg var allene bange for, at hun outrerede Tingen for meget.

Jeronimus. Jeg ikke; thi naar man først har indprentet Nogen høie Tanker om sin Person og Lærdom, kan man siden let faae ham at troe, hvad man vil, helst naar det flatterer Ens egen Tilbøielighed. Thi ingen Lærdom kunde komme Cosmoligoreo meer til Pas, end den, som indeholdes udi det Pragiske Morale, hvorudi Rang-Syge giøres til en honnette Ambition og til en philosophisk Dyd.

Leander. Men hvad skal man sige om den fiortende Artikel, som tillader en Mand at ligge hos sin Pige to Nætter om Ugen, uden at bedrive Synd?

Jeronimus. Hun førte dette gandske vel ud: først ved at foregive, at saadant skedte efter den store Pragiske Doctors Præscription: dernæst, ved at vise, at saadant kan skee uden Synd, naar Intentionen er god, og Siælen er reen. Thi hvor urimelig saadan Lærdom end er, saa seer man dog, at den antages af alle Fanaticis.

Leander. Pigen er stemplet, og fortiener at doctoreres. Jeg ansaae med Forundring, hvorledes hun redede sig ud af den Fristelse, som Tieneren bragte hende udi.

Jeronimus. Ja det samme var den artigste Scene. Jeg haaber, at hun vil lykkeligen fuldende Tingen, som hun har saa vel begyndt.

Leander. Hvad mon hun videre vil giøre?

Jeronimus. Det vil hun ikke sige: jeg tør ei heller giøre mig saa dristig at spørge den store Pragiske Doctor derom; vil derfore lade det øvrige komme an paa hende allene. Jeg skal ellers give Monsieur Leander videre Underviisning derom, og advare Ham, naar Tid er at lade sig indfinde.

Leander. Adieu, Hr. Jeronimus! jeg recommenderer mit Anliggende paa det bedste.

Jeronimus. Han maa ikke tvivle om min Belvilligbed. Adieu!

Act. 5.

Sc. 1.

Pernille i philosophisk Dragt. **Cosmoligoreus.**

Pernille. Jeg mener, Hr. Collega! at Ansøgningen saaledes kan passere.

Cosmoligoreus. Ja vist! jeg er kun allene bange, at Fruen, som jeg skyder Skylden paa, kan faae Indholden at vide, og at jeg derved kan fordærve min Sag.

Pernille. Hun kan i det ringeste ikke faae det saa snart at vide. Naar Han først erholder, hvad Han søger, og bliver gift med Fruen, jævner alting sig selv, og hun, for at menagere hendes Husbonde, tager, efter andre Fruers Exempel, gierne Skylden paa sig. Det er os nu kun om at giøre, at have Prætext til Ansøgningen, ikke fordi den i sig selv er forfængelig eller stridig mod den rette Philosophie, men efterdi Hr. Collega selv ideligen har prædiket derimod for Mangel af Kundskab om det rette og grundige Morale.

Cosmoligoreus. Det er sandt: jeg og alle mine Ordens-Brødre have anseet denne Søgen efter Rang og Titler som en stor Forfængelighed.

Pernille. Det kommer deraf, at Han og Hans Ordens-Brødre have havt slet Skolegang; men jeg haaber, at de inden kort Tid skal blive bedre oplyset; thi jeg har i Sinde her at lade et Skrift komme for Lyset, hvorudi jeg skal forklare de fornemste Artikler af den Pragiske Philosophie, saa at Øiene skal aabnes først paa dem og siden paa den hele Almue, saa at enhver herefter skal vide at giøre Forskiel imellem forfængelig Ærgierrighed og honnette Ambition.

Cosmoligoreus. Hr. Hof-Rath giør mig og det hele Land en vigtig Tieneste dermed. Jeg længes efter at see det Skrift.

Pernille. Han skal snart faae det at see. Og skal Han deraf tydeligen lære, at Han og andre hidindtil have kun været Philosophi i deres egen Indbildning. Vil Han nu kun overlevere mig Ansøgningen, som jeg strax skal befordre paa den bedste Maade. Imidlertid kan Han forrette sit Ærende hos Fruen, og foregive, at man imod Hans Villie vil paatrykke Ham en Titel, for at høre, hvad hun dertil vil sige.

Cosmoligoreus. Det vil jeg og giøre: Adieu saa længe!

Sc. 2.

Cosmoligoreus allene.

Alt hvad denne gode Hof-Rath lærer, synes i Førstningen at være falskt; men, naar man med Skiønsomhed betragter det, saa er det en sund Philosophie, renset fra gamle Præjudicier og Pedanterie. Man maa ogsaa troe, at en saadan anseelig Mand har nøie overveiet alting, saa at man derfore paa hans Autoritet kan sikkert grunde sine Meninger. Nu kommer jeg til at begive mig i Skole paa ny igien, og at gaae op ligesom fra Sinke-Lectien, saasom jeg mærker, at den Philosophie, som jeg hidindtil har giort Profession af, gaaer ud af Moden. Man maa ret glæde sig ved at see Videnskaber saaledes dagligen at tiltage, og er det en Philosophi Pligt at tilsidesætte alle gamle Meninger, saa ofte han hører anden Lærdom, som er bedre grundet. Men jeg maa forrette mit Ærende.

Han banker paa.

Sc. 3.

Pernille udi sine egne Klæder. **Cosmoligoreus.**

Pernille. Vil min Herre tale med nogen?

Cosmoligoreus. Jeg studser ved at see Hende, min kiære Mademoiselle; thi just i dette Øieblik forlod jeg en lærd Mand, som ligner Hende paa et Haar.

Pernille. Det er mig kiært, at jeg ligner en lærd Mand; ellers er det ikke underligt, at blandt saa mange tusinde Ansigter et kan være et andet liigt. Har min Hr. Doctor ikke seet vor Kokke-Pige?

Cosmoligoreus. Nei, ikke det jeg veed.

Pernille. Hun ligner, min Troe, Doctorens Famulus saa livagtig, som de kunde være støbte i een Form, sær udi Ryggen og bag til.

Cosmoligoreus. Ja vi ere hinanden alle lige i den Ende, ha, ha, ha! Men maatte jeg spørge, om Hendes Frue er hiemme. Hvis saa er, og det falder hende beleiligt, vil jeg have den Ære at opvarte hende.

Pernille. Fruen er til Tieneste; hun er ved Haanden, og strax vil komme ud.

Sc. 4.

Cosmoligoreus. Leonora.

Cosmoligoreus. Jeg beder om Forladelse, at jeg tvende Gange i Dag har incommoderet Fruen med min Besøgelse. Jeg fik den første Gang, formedelst andres Nærværelse, ikke Leilighed ret at tale om mit Anliggende, som jeg skriftligen har givet tilkiende. Jeg lever i den Forsikkring, at Fruen lader sig ikke forlede af misundelige Mennesker at bortkaste de gode Tanker, som Hun eengang har fattet om min ringe Person, og at jeg denne Gang faaer et trøsteligt Svar, hvorved mit Sind kan sættes i Roelighed. Jeg vidner for Himmelen, at jeg allene har forelsket mig i Fruens Dyder og philosophiske Qvaliteter.

Leonora. Jeg har aldeles intet tabt af de gode Tanker, som jeg har baaret til Hans Person; men at give saa hastig en fuldkommen Resolution, er ikke anstændigt. Alt, hvad jeg kan sige denne Gang, er dette, at jeg haver stor Estime for Hr. Doctor, og at Han derfor ikke maa bortkaste Haab om at succedere udi Hans Ansøgning. Men.....

Cosmoligoreus. Ach! det Ord **Men** er et Tordenslag for mig; jeg er bange, at Fruen scrupulerer over min Stand, og at Hun tager i Betænkning at indgaae et ulige Ægteskab.

Leonora. Hvo har bragt Ham paa de Tanker?

Cosmoligoreus. Nogle have villet bilde mig saadant ind; og saasom de samme ere saa vel Fruens som mine egne Venner, saa have de hemmeligen og mod min Villie og mit Videnskab søgt at erhverve mig en Æres-Titel, hvilken jeg dog aldrig modtager.

Leonora. Det skulde jeg ogsaa troe; men er Hr. Doctor ellers forvisset om, at saadant er i Giærde?

Cosmoligoreus. Ja desvær! men jeg skal med Hænder og Fødder sætte mig derimod; thi jeg taber derved alle de høie Tanker, som Folk har havt om min Person.

Leonora. Hvis en Titel bliver Ham uafvidende confereret, kan Han intet tabe derved; thi saadant tilkiendegiver ingen Begierlighed efter Ære, men er allene et Naades-Tegn, som viser, at Regieringen reflecterer paa Hans Meriter.

Cosmoligoreus. Jeg mærker nok, min kiære Frue! at, hvis saadant skedte, vilde det ikke være Hende imod.

Leonora. Det vilde være mig hverken med eller imod; jeg er ganske indifferent udi slige Sager. Jeg kan gratulere dem, som den høie Øvrighed beærer med en Rang af egen Motiv, efterdi det er et Naades-Tegn: jeg laster derimod dem, som betle om saadant, efterdi derved røbes deres Hovmod og forfængelige Ærgierrighed.

Cosmoligoreus. Paa hvad Maade saadant end skeer, saa er det ingen Zirath udi en Philosophi Liv.

Leonora. Naar det skeer paa den første Maade, er det ei heller nogen Vanheld.

Cosmoligoreus. Ei, min kiære Frue! Hun har derudi ikke lige Principia med mig. En Philosophus zires af intet andet end af sine egne Dyder og indvortes Valeur. Men der seer jeg Folk at komme ud; maa jeg træde lidt ind med Fruen, at vi kan tale sammen udi Cenrum.

Leonora. Ja gierne; vil Han da ubesværget træde ind med mig.

Cosmoligoreus. Jeg haaber, at jeg saavel herudi, som udi andre Ting skal bringe Fruen paa bedre og mere philosophiske Tanker; thi mit Sigte er allene at bringe Hendes naturlige Dyder til større Fuldkommenhed.

Leonora. Jeg skal lade mig finde ganske lærvillig. *De gaae ind.*

Sc. 5.

Pernille. Jeronimus. Leander.

Pernille. Jeg seer, at de ere alt borte; ret nu skal Comoedien spilles.

Leander. Er Fruen ikke underrettet om denne Intrigue?

Pernille. Nei, det er sikkerst ikke at underrette hende derom; hun kunde maaskee ellers sætte sig derimod, saasom hun er medlidend og øm over at prostituere nogen.

Jeronimus. Skal vi være tilstede, naar dette Skuespil gaaer for sig?

Pernille. Ja, hvad andet? I har kun at iagttage dette: Monsieur Jeronimus kommer først herud, naar vor Philosophus tager Afsked med Fruen; men Monsieur Leander bier, indtil Han hører, at der bliver Allarm.

Jeronimus. Hvad Allarm kan her vel blive?

Pernille. Mener I vel, at det kan gaae af uden Allarm, naar Ansøgningen, som jeg overleverer, offentligen udi hans Paahør bliver oplæset? Man vil derover see hans Philosophie udi fuld Fyr og Flamme. Giører I kun allene, hvad jeg siger; jeg skal nok udføre Resten.

Jeronimus. Mangen virkelig Hof-Rath fortiener ikke den Titel bedre end du.

Pernille. Derudi har I maaskee ikke stor Uret. Men der seer jeg Pedantens Tiener! han kommer nok, for at lede efter sin Herre. Han har sin Bækker med sig, hvilket dog nu ikke giøres nødigt; thi hans Herre skal, naar Legen gaaer for sig, nok blive opvakt af Søvne. Lader os gaae til Side saa længe.

Sc. 6.

Petronius allene.

Min Herre bliver noget længe borte. Jeg maa tale med ham, skiøndt jeg haver ikke megen Lyst at komme her. Det er en forbandet Pige, denne Pernille; hun har kun liden Respect for Philosophien. Men jeg troer nok, at Doctoren recommenderer hende saaledes hos Fruen, at hun herefter holder sig i Skindet. Min Herre er vel en stor Philosophus, saa længe man lader ham være i Roe; men det tiener ikke at pirre meget ved ham; det kan jeg og min Ryg vidne. Men der seer jeg, at han kommer ud tilligemed Fruen. Jeg vil holde mig her lidt tilside.

Sc. 7.

Leonora. Cosmoligoreus. Petronius. Pernille i philosophisk Dragt. Siden **Jeronimus;** derefter **Leander.**

Leonora. Jeg fatter det altsammen Hr. Doctor, og tager mod Hans gode Lærdom. Hav et Par Dage Taalmodighed, saa skal Han faae min endelige Resolution.

Cosmoligoreus. Jeg faaer at oppebie den Tid; recommenderer mig imidlertid. Men der seer jeg den Pragiske Doctor komme; han vil nok tale med mig.

Leonora. Er det en practisk Doctor.

Cosmoligoreus. Ja, han er baade practisk og Pragisk; det er en stor Mand, som jeg nyeligen er kommen i Kundskab med. Hans Tiener, Hr. Hoff-Rath, her seer Han den dydige Frue, som jeg har beskreven.

Leonora sagte. Det Ansigt er mig bekiendt; min synes at han ligner min Pernille.

Cosmoligoreus tagende Pernille tilside. Har Hr. Hoff-Rath efterkommet sit gode Løfte?

Pernille. Nei, men nu er jeg paa Veien. Det skal ikke blive forsømt. Jeg maa ved denne Leilighed hilse paa Fruen. — Hendes Tiener, min dydige Frue! jeg haaber at komme meer i Bekiendtskab med Hende, og det ved Leilighed af denne min gode Ven, fær om han lykkes i sit Forehavende, hvorom jeg ikke kan tvivle; thi, om Fruen vil forandre sin Stand, kan Hun aldrig giøre bedre Val; jeg vil ikke rose ham, fordi han er min Ven og Ordens-Broder; men jeg kan sige dette, at han er Dyden selv.

Cosmoligoreus sagte. Han taler som en oprigtig Ven og en ærlig Mand.

Leonora. Har han allerede aabenbaret min Herre sit Anliggende?

Pernille. Ja vist! der er ingen Hemmelighed imellem os to; jeg tiener ham med Fornøielse, og giør mig i Dag Umage med at befordre hans Ansøgning.

Cosmoligoreus sagte. Hvad Pokker er dette? jeg troer ikke, at.....

Leonora. Hvad er hans Ansøgning?

Pernille. Fruen veed jo vel, at han søger om en Rang.

Leonora. Det er meer, end jeg veed eller kan troe.

Cosmoligoreus sagte til Pernille. Hvad Diævelen vil dette sige, Hr. Hof-Rath? Vil Han her prostituere mig?

Pernille. Ei, Hr. Collega! lar mig kun raade; jeg skal saaledes føre min Tale, at Han skal takke mig. Hør, min kiære Frue! jeg mærker, at Hun er noget mysterieuse; det er en Ting, som er imellem os, og kommer ikke videre. Hr. Cosmoligoreus er og forsikkret om, at Fruen ikke fortryder derpaa, at han i Ansøgningen har betient sig af Hendes Navn.

Leonora. Af mit Navn? Hvad vil det sige?

Cosmoligoreus trækkende ham til Side. Jeg er jo skammeligen forraad.

Pernille. Hav dog Taalmodighed, og hør Enden, saa skal Han takke mig. Til Leonora. Det vil sige saa meget, at efterdi han, som en Philosophus holder det uanstændigt at søge om Rang, saa har han taget sig den Frihed at skyde Skylden paa

Fruen, forhaabende, at, om saadant kom Hende for Ørene, Hun ingen Fortrydelse vilde bære derover, saasom man pardonnerer et Fruentimmer saadan Skrøbelighed; thi hvad som hos Mands-Personer lastes som Ærgierrighed, og kaldes Rang-Syge, hedder hos Fruentimmer en honnet Ambition.

Cosmoligoreus sagte. Gid du faae en Ulykke for mig, som du saa forhaaner!

Leonora. Hvad hører jeg? Skal jeg være hans Skiul og Dække? Jeg skal strax offentligen give det tilkiende, saa at alle skal faae at vide, at han er en Løgner og Bedrager.

Pernille. Ei, min smukke Frue! vær dog ikke saa hastig. Betænk.....

Leonora. Jeg skal betænke ham saaledes, at han aldrig skal bedrage nogen videre.

Cosmoligoreus. Tro ham ikke! Velbaarne Frue! han farer med Usandhed, det er en Bedrager.

Pernille. Eftersom jeg skieldes for en Bedrager, saa maa jeg, for at redde min Ære, fremvise hans egenhændige Skrift.

Cosmoligoreus. Tro ham ikke! det kan være noget, som han kan have skrevet i mit Navn, for at forspilde min Credit.

Pernille. Der vil vel findes nogen, som kiender hans Haand.

Leonora. Min Broder kiender uden Tvivl Haanden. Hør, Monfrere! kom strax herind!

Cosmoligoreus. O! infandum & inexpiabile scelus!

Pernille. Hør, Monsieur! kiender Han Haanden i dette Skrift.

Jeronimus. Ja vist, det er Doctor Cosmoligorei Haand.

Cosmoligoreus tramper paa Gulvet og truer; hvorpaa Leander efter Aftale kommer ud.

Pernille. Vil Han oplæse Skriftet tydeligen.

Jeronimus læser. Gunstige Øvrighed! Jeg har fæstet mine Tanker til en Enkefrue, ved Navn Leonore, og anmodet hende om Ægteskab. Samme Enke-Frue har dertil ikke fundet sig uvillig; men, saasom hun er plaget med Rang-Syge, har hun ikke villet giøre mig Ægteskabs-Løfte, uden med de Vilkaar, at jeg først erhverver mig en anstændig Character. Jeg har med grædende Taare forestillet hende, at saadan Ansøgning var mig haardere end Døden, saasom den ganske vilde ødelægge min Reputation; men jeg haver med Graad og Bøn hidindtil intet kunnet udvirke. Hvorudover, saasom min Kiærlighed er saa stor, at jeg ingenlunde kan renoncere derpaa, saa nødes jeg at bide udi et suurt Æble og at fornegte mig selv. Min ydmygste Ansøgning er derfore, at.....

Medens dette læses spadserer Cosmoligoreus frem og tilbage med store Opbævelser, og Petronius staaer og stirrer paa Jorden.

Leonora. Det er nok; det er en Løgner og Ære-Tyv.

Hun tager Memorialen, river den i Stykker, og kaster Cosmoligoreus Stykkerne i Ansigtet, gaaende derpaa ind.

Jeronimus. Det var en hæslig Streeg af en Philosophus.

Pernille. Ja, det maa Han nok sige; at tillægge en brav Dame sin egen Feil.

Cosmoligoreus. Ach! jeg kan ikke meer; jeg synker ned udi Jorden.

Jeronimus. Hvad har I vel at sige til Eders Forsvar?

Cosmoligoreus. Jeg haver dette at sige, at jeg er falden udi en Forræders Hænder.

Pernille. Den er ingen Forræder, som lægger falske Dyder for Dagen.

Cosmoligoreus. Du har lagt for Dagen, at du er en Spidsbube, og ingen Pragist Doctor.

Pernille. Det er skammeligt at høre saadant.

Cosmoligoreus. Nei, det er skammeligt at giøre saadant.

Pernille. Hvad skammeligt har jeg giort? Gierningen er jo Eders.

Cosmoligoreus. Det er din Gierning, som du har forledet mig til.

Pernille. Kan en stor Philosophus saa let tages ved Næsen?

Cosmoligoreus. Ingen kan tage sig vare for en listig Gaudieb.

Pernille. Nei, dette gaaer for vidt, jeg maa have Satisfaction.

Cosmoligoreus. Du skal bekomme Satisfaction i Galgen.

Jeronimus. Det er den skiønneste philosophiske Disputation, som kan blive holden.

Petronius. Det synes mig ogsaa.

Pernille. Hør du, som est hans Famulus eller Discipel, kan du ikke hielpe din Herre? Kom hid og respondeer under ham; du hører jo, at han allerede er sat i Bænken.

Cosmoligoreus. Jeg agter ikke at disputere med en Misdæder paa den sædvanlige Maade; en Stok, Pidsk og knyttet Næve maae her allene bruges.

Pernille. Jeg er bered til alting. Kom an, afkast din Kaabe, saa skal jeg og afkaste min.

Cosmoligoreus. See! der ligger min Kaabe.

Pernille. See! der ligger ogsaa min.

Derpaa bryde de famtligen udi høi Latter, naar de seer Pernille i hendes Pige-Klæder.

Cosmoligoreus. O stupendam Metamorphosin!

Petronius. Ach, Himmel! det er jo Eleonores Kammer-Pige, som har spillet Giek med min Herre.

Pernille. Ja det er omtrent saaledes. I maa fortælle denne Historie til enhver og lægge dertil: Pernille fecit.

Cosmoligoreus falder i Extase, og hænger med Hovedet.

Petronius. Herre! det er Fruens Kammer-Pige, som har narret Ham.

Cosmoligoreus bliver ved at grunde.

Petronius. Jeg siger, at det er Fru Leonores Kammer-Pige, den samme, som i Formiddag talede saa bespottelige Ord mod den hellige Philosophie.

Cosmoligoreus bliver ved.

Petronius. Ei, luk dog Øiene op! See, hvorledes vi ere bedragne.

Cosmoligoreus bliver ved.

Petronius. Nei, nu maa jeg af Nødvendighed bruge min Bækker.

Giver ham et dygtigt Slag paa Kinden.

Cosmoligoreus. Ei! saa skal du faae en Ulykke, og alle de andre. Jeg skal myrde Eder saa mange som I ere.

Han tager en Stoel og forfølger dem; Leander, Jeronimus og Pernille tage Flugten, og Petronius bliver staaende et Stykke fra, skielvende.

Sc. 8.

Cosmoligoreus. Petronius.

De staae længe stiltiende, med nedslagne Hoveder.

Cosmoligoreus. Petroni!

Petronius. Herre!

Cosmoligoreus. Jeg haver forløbet mig. Jeg beder dig om Forladelse.

Petronius. Jeg pardonnerer gierne Hr. Doctor; men vil Han vel pardonnere de andre, der saaledes har drevet Spot med Ham?

Cosmoligoreus. Ja vist, jeg er bleven et ganske andet Menneske. Nu begynder jeg allerførst at kiende mig selv, og at mærke, at min Philosophie har været ilde grundet, og at jeg allene har været Philosophus udi egen Indbildning.

Petronius. Vil Herren lade den Spot blive uhevnet, saa bekiender jeg, at Hans Philosophie gaaer for vidt.

Cosmoligoreus. Jeg vil ikke allene lade den blive uhevnet, men takke den Pige, som har aabnet mine Øien, og paa eengang har lært mig mere, end som jeg al min Tid har lært udi Skoler og philosophiske Collegier.

Petronius. Dette begriber jeg ikke; thi denne Spot har saaledes oprørt mit philosophiske Kallun, at jeg er færdig at sætte Ild paa Huset.

Cosmoligoreus. Hos mig derimod har den giort langt anden Virkning; thi jeg anseer denne Pige som en Medicus, der ved Remedier, skiønt noget skarpe, har cureret mig. Jeg mærker, at den Philosophie, som gemeenligen læres udi vore Skoler, bestaaer udi pure Ord. Vi lære at tale om Dyder; men vi lære ikke at practisere dem. Vi lære at kiende Dyrs, Træers og Planters Egenskab, uden at blive underviisede udi egen Kundskab, ja vi lære at see Skiæven udi andres, men kan ikke see Bielken udi vore egne Øien; saa at vi komme ud af Skolerne lærdere, men ikke bedre og dydigere. Vore Læremestere bedrage os ved deres udvortes Anseelse, ved deres Skiægge, Klædebragt og philosophiske Grimacer; de bilde os ind, at Philosophie bestaaer derudi, item stedse at declamere mod Verden, og at igiennemhegle de Laster, som vi selv øve. Vi søge ikke at udlede Sandhed, men stræbe kun blindt at følge vore Læremesteres Meninger. Det gaaer os, som gemeenligen udi Selskab, naar een gisper, saa gispe alle andre tilligemed ham. Vi følge blindt deres Lærdom, om hvilke vi have eengang fattet høie Tanker; og de vildfarende Principia, som vi udi Ungdommen have faaet, hænge stedse ved os, saa at vi forsvare dem med største Haardnakkenhed.

Petronius. Jeg mærker, at det er sandt; thi enhver forsvarer sin Sects Lærdom.

Cosmoligoreus. Visseligen! thi han beflitter sig kun paa at forklare og forstaae sin Læremesters Mening, uden at erhverve egen Mening. Det gaaer til udi Philosophie, som udi Religions-Sager. Hvo der er opdragen udi en Mahomedansk Skole, holder Mahomeds Lærdom allene for Sandhed; og hvo der er opklækket udi en Synagoge, sætter sit Liv til for den Jødiske Troe. Thi den Ærbødighed, man har fattet for sine Lærere, foraarsager, at man hverken vil eller kan finde Sandhed.

Petronius. Paa den Maade har jeg og været en Philosophus udi egen Indbildning?

Cosmoligoreus. Ja, hvad andet! thi ligesom jeg blindt har fulgt mine Læremesteres Fodspor, saa haver du fulgt min Lærdom. Om jeg havde holdt det for en Dyd at lyve og skuffe, saa havde du troet det samme. Denne Hændelse i Dag har aabnet mine Øien, og givet mig Anledning til at examinere flere Vildfarelser. Jeg troer nu, at en Philosophi Qvalitet bestaaer ikke i at føre et stridigt Levnet mod andres, men at føre et bedre Levnet end andre. Og vil jeg derfore herefter ikke afsondre mig mere fra simple Borgere, hverken udi Levemaade eller Klædedragt. See! der ligger min

philosophiske Kiole, som jeg træder under Fødder.

Petronius. See! der ligger og min philosophiske Kaabe, som jeg træder under Fødder.

Cosmoligorens. Du maa herefter ikke meer kalde mig Cosmoligoreus, men Cosmus Holgersen.

Petronius. Herren maa ei heller meer kalde mig Petronius, men slet og ret Peer.

Cosmoligorens. Ja vore philosophiske Navne maae forvandles til menneskelige.

Petronius. Hvis Ovidius nu stod op igien, vilde han finde riig Materie til Forvandlinger; han vilde udi en Time finde to Philosophos forvandlede til Mennesker, og en Pragisk Doctor til en Stue-Pige.

Anmærkninger,
(som fortsættes i Tillægget).

Om denne Comoedie hedder det i Indholdslisten til den 7de Tome af den Høpffnerske Udg. af „Den danske Skueplads," at „Philosophus udi egen Indbildning" er „en Characteer, som tilforn ikke er udført i noget Skuespil."

Indbilding. Saaledes paa Titlen; i Stykket selv skrives afvexlende dermed ogsaa „Indbildning."

S. 612. **Cosmoligoreus** og **Leander** ere Medbeilere til Fru Leonora's Haand og **Leander** er „en Rangsperson" (ifølge Jeron. 3die Repl. i 3 A. 6 Sc., S. 625).

S. 614. Det som her lægges Petronius i Munden, om den Mand, der forandrede Bopæl for Fandens Skyld, men traf ham ogsaa udenlands, har Holberg selv fortalt i de danske Epistler, Tom. 1, Ep. 48.

S. 614, nederst. **Democritus**: Den bekiendte græske Philosoph fra Abdera, der efter Sagnet, beloe Verdens Daarskab, ligesom Heraclitus begræd den. Sagnet fortæller og, blandt flere Fabler, at han kunde see paa et Fruentimmer om hun var Møe eller ikke, samt at han i Alm. havde divinatoriske Gaver. Men den særegne Evne, Cosmoligoreus tillægger ham, finder jeg ikke nævnt.

S. 615. **Den danske Helte-Historie.** Som bekiendt Holbergs eget Skrift. Det her omtalte Sted findes i Rahbeks Udg. af Holb. Udv. Skr. 10de D. S. 419—446.

S. 618. **Fruentimmernes Fontanger.** En Mode fra Ludvig den 14des Dage. Hertuginden af Fontange, Ludvigs Maitresse, fik paa en Jagt sit Hovedtøi i Uorden, og lod det ombinde med et Baand, hvori friske Blade vare knyttede, og som bandtes med en Sløife foran i Panden. En Efterliigning deraf blev strax Mode i Frankerig og snart over den hele civiliserede Verden under Navnet Fontange. Næsten paa samme Maade, som her, omtaler Holberg dette Hovedsmykke i de „Moralske Tanker" (Kbh. 1744, S. 327).

S. 619. *Ira — furor brevis,* L. A. Sen. Philos. de Ira lib. 1. cap. 1.; it. Horat. Ep. L. 1. ep. 2., v. 62.

S. 621. **Thomas Diaphorius.** Denne unge Pedant (i Molieres „Indbildte Syge" 1 A., 5 Sc., 2 A. 6 Sc.) nævnes ogsaa i „den Vægelsindede." (S. 46 ovenf., Lucretia's næstsidste Repl.

S. 623. **Igienfødte og qvint-essentierede Christne.** Sigter til den i en tidligere Periode herskende Pietisme og Separatisme. Cfr. Holb. Moralske Tanker, S. 597—600 og danske Epistler, Tom. 1, S. 290 ff., T. 3, S. 209 ɔc. **Bußkamp**, det tydske „Bußkampf," Bodkamp, et af disse fra Tydskland forplantede pietiske Secter brugt Ord.

S. 624. **Ordsproget**: „**Vi ere ingen Christne, men Hollændere,**" har vel sin Oprindelse af Anecdoten om Hollænderne og Japaneserne. Tidligere end Holland, nemlig, havde Portugiserne knyttet Handelsforbindelser med Japan og udbredte tillige Christendommen med god Fremgang. Men de catholske Geistliges Indblanding i Statssager, og tilsidst deres Bestræbelse at omstyrte den japanske Regiering, forbittrede omsider denne saa meget mod det christne Navn, at den (efter paa det grusomste at have udryddet de allerede talrige Christne), besluttede for evig at lukke Landet for denne Religions Bekiendere. Derfor (fortælles der) da Hollænderne søgte og erholdt Tilladelse til Handel og Nedsættelse i det japanske Keiserdom, erholdt de allene dette ved den oprigtige Forsikkring: at de vare Hollændere, men ikke Christne. (Ogsaa omtalt i Holb. D. Epistl. T. 5, Ep. 480).

S. 626, Sp. 2. **Jeg vil kun korteligen opregne.** Udg. 1754 har: „kiærligen opregne", som er rettet af Rahbek i Udg. af Holb. udv. Skrifter.

S. 628. **Crispin, der i Comoedien var** *Doctor Medicinæ.* I Hauteroche's: Crispin Médecin (fordansket under Titlen: Crispin Lakei og Doctor) forekomme de her citerede Ord: Med. sum. og: „Tag Piller ind".....

S. 630. **Maalet** ɔ: Mælet.

Republiken eller Det gemeene Bedste.

Comoedie udi tre Acter.

[Første Gang forestilled paa den Kgl. danske Skueplads d. 17de Apr. 1754.]

Personerne.

Republiken.
Leonora, hendes Dotter.
Pernille, Pigen.
Henrich, Tieneren.
Leander, Leonoræ Beiler.
Skriveren.
Arv.
Novatianus, Leerbeutel, Bremenfeldt, Ohngeldt, } Projectmagere.

Actus 1.

Sc. 1.

Leerbeutel. Novatianus.

Novatianus. God Morgen, Hr. Leerbeutel! hvad er Hans Ærende her saa tidligen?

Leerbeutel. Det skal jeg sige Ham, som min gode Ven, forhaabende at det bliver hos Ham selv. Her kan en fattig Karl komme til Brød og giøre sin Lykke.

Novatianus. Hvi saa?

Leerbeutel. Har Han ikke hørt tale om den Resolution, som Fru Respublica har taget, endeligen at bortgifte sin eneste Dotter, som saa mange brave Mænd hidindtil forgieves have giort Ansøgning om.

Novatianus. Hvad Forhaabning kan Monsieur Leerbeutel derom giøre sig?

Leerbeutel. Jeg kan have saa god Forhaabning som nogen her i Staden: thi det er bekiendtgiort at Fruen seer hverken efter Ungdom, Kiønhed eller Midler, men søger efter en Svigersøn, som har Kundskab udi Stats- og Huusholdnings-Sager, og der ved Capacitet og Hurtighed kan understøtte hende udi hendes Alderdom, give hende nyt Liv og nye Kræfter, og bringe hendes Huus udi en florerende Tilstand.

Novatianus. Er da Monsieur Leerbeutel en saa stor Politicus?

Leerbeutel. Jeg skulde ikke rose mig selv, men jeg troer ikke, at der er nogen her i Landet, der haver enten bedre Villie eller Evne til at tiene Publico. Jeg har allerede i Dag paa en halv Times Tid giort og udstuderet syv Projecter, som alle ere af stor Vigtighed. Jeg har et af dem hos mig, som er det fornemste, og som jeg vil vise Ham, som min gode Ven, for at høre Hans Betænkning derover.

Novatianus. Jeg skal med Flid læse det igiennem, og sige ham min Mening.

Leerbeutel. Det maa blive liggende hos Ham en Times-Tid. Jeg vil imidlertid liste mig herind for at tale med Republikens Tiener, som kan bane mig Veien til hans Herskab.

Novatianus. Monsieur finder ham nu ikke; thi jeg saae ham i dette Øieblik udi en anden Gade.

Leerbeutel. Saa vil jeg da komme igien om en halv Time, imidlertid er Han saa god at igiennemlæse nøie Forslaget.

Novatianus. Det skal skee. Adieu saa længe.

Sc. 2.

Novatianus allene.

Ha, ha, ha! Jeg er just i samme Ærinde, som han, og derfore bildte ham ind, at Tieneren var ude, hvis der er noget Godt i Forslaget, giver jeg det ind i eget Navn. Enhver er Tyv i sin Næring. Vil han beskylde mig for Falskhed og sige, at han har betroet mig Forslaget, saa er mit Nei saa godt som hans Ja. Jeg er ellers ikke den første, som i saa Maade pløier med andres Kalv. Men jeg maa see til i Tide, at jeg faaer fat paa Tieneren.

Han liger ind ad Døren, og vinker ad ham.

Sc. 3.

Henrich. Novatianus.

Henrich. Vil Han tale med nogen her i Huset?

Novatianus. Hans Tiener, Monsieur von Henrich! tag min Dristighed ikke ilde op; jeg trænger til hans Venskab, og haaber, at, saasom jeg altid har baaret stor

Affection til Ham, at Han negter mig ikke sin Tieneste udi et vigtigt Anliggende.

Henrich. Jeg har slet ingen Prøver havt paa Hans Affection, er ei heller i Stand til at bevise Ham nogen Tieneste. Det er knapt, at jeg kiender Ham af Ansigt.

Novatianus. Hvis Han ingen Prøve haver seet paa min Affection, saa skal Han faae den at see. Jeg beder ydmygst, at Han ikke vil forsmaae et Par Ducater.

Henrich. Hvorfor skal jeg tage imod Hans Ducater?

Novatianus. Det er ikke i anden Henseende end til at vise Prøve paa den Affection, som jeg bær til Hans Person.

Henrich. Hvis det er ikke i anden Henseende, saa skal Han have Tak. Er Hans Navn ikke Novatianus?

Novatianus. Jo, til Tieneste. Jeg hører, at Han dog veed mit Navn.

Henrich. Hvorfore skulde jeg ikke vide Hans Navn? Jeg har jo kiendt Ham længe, og veed, at Han er en honnet Cabaleer. *De omfavne hinanden.* Men hvad er Hans Forlangende? Det skulde være mig en Fornøielse, om jeg kunde være Ham til nogen Tieneste.

Novatianus. Ja vist kan Han tiene mig: thi jeg veed, at Han staaer vel hos Hans Frue, Republiken. Jeg er hidkommen for at tilbyde Republiken min ringe Tieneste, og til den Ende har udstuderet adskillige Ting, som ere til hendes Tarv og Nytte. Man skulde vel tænke, at nogen Egennytte var derunder, eftersom de fleste ved Forslag sigte gemeenligen til egen Interesse; men jeg er ikke af de Slags Folk; thi jeg kan helligen vidne, at jeg intet haver for Oien uden Republikens Bedste.

Henrich. Jeg er ganske forsikkret derom; men hvad er det, hvormed jeg kan være Ham til Tieneste?

Novatianus. Et godt Ord kan giøre meget. Jeg haver forfattet adskillige nyttige Forslag, hvoraf jeg haver dette, som Han seer, reenskrevet, som jeg ydmygst beder Monsieur von Henrich vil recommendere til Hans Frue, Republiken.

Henrich. Hør min Herre! Republiken giver Audience Klokken to i Eftermiddag, da kan Han lade sig indfinde; imidlertid skal jeg bane Veien ved at recommendere paa det kraftigste Hans Person.

Novatianus kysser ham, og gaaer bort.

Sc. 4.

Henrich. Bremenfeldt.

Henrich. Jeg er vis paa at vi vil faae en stor Hob Projectmagere paa Halsen; men, hvis de alle forstaae deres Politica saa vel som denne, saa taber jeg intet derved. Men der seer jeg en anden komme, jeg troer nok, at han er af samme Suurdeig. Det kommer mig for, som det er Bremenfeldt. Jo der er, min Troe, ham selv udi egen Person. Jeg vil holde mig lidt til Side, for at see, hvor han vil lande.

Bremenfeldt. Nu kan man giøre sin Lykke, og nu kommer mine politiske Videnskaber mig til Pas. Jeg har allerede denne Morgen igiennemløbet tre Capitler i den politiske Stokfisk, og derudover faaet fem gode Projecter i Hovedet, hvorved jeg haaber at recommendere mig hos Republiken, og derudover blive saa nær den lovede Belønning, som nogen anden.

Henrich *sagte.* Han taler ikke om, hvorledes han vil recommendere sig hos mig, hvilket viser, at han er kun en slet Politicus.

Bremenfeldt. Det er mig sagt, at Republiken nu skal have sin Bolig her. Men der seer jeg en Tiener; hør Monsieur! hvad hedder denne Gade?

Henrich. Den hedder slet intet. I kan jo see, at det er et Torv. Men hvad leder Han efter?

Bremenfeldt. Jeg leder efter Republikens Bolig.

Henrich. Saa er I paa rette Vei; thi her er Huset, hvor hun boer.

Bremenfeldt. Hører Han til Huset, med Permission at spørge?

Henrich. Med Permission at svare: jeg hører ikke saa meget til Huset, som Huset hører til mig; thi jeg er her Fuldmægtig.

Bremenfeldt. Hans Tiener, Hr. Fuldmægtig! kunde Han ikke skaffe mig Audience hos Republiken? thi jeg haver adskillige vigtige Forslag at insinuere, som vil komme hende til stor Nytte.

Henrich. Er det intet andet?

Bremenfeldt. Min Hr. Fuldmægtig! jeg forlanger kun Audience, og indfinder mig paa Republikens Invitation.

Henrich. Har I slet intet andet?

Bremenfeldt. Nei, jeg begierer kun Audience.

Henrich. Dermed bemænger jeg mig ikke. Nu om Formiddagen gives ingen Audience. Vil I passe paa om Eftermiddagen, saa er det den rette Tid.

Bremenfeldt. Hvad Klokkeslet, om jeg maatte saa spørge?

Henrich. Jeg haver ikke Stunder at tale meer med Jer, om jeg maatte saa svare. Adieu!

Bremenfeldt *gaaer bort.* Denne Karl er kort for Hovedet.

Henrich. Denne Karl haver et Kiedhoved.

thi en, der ikke veed bedre at insinuere sig hos Republikens Tiener, har ilde studeret sine Politica, og med sine Forslag kan ikke vinde uden Bagslag. Men der seer jeg Sr. Leerbeutel komme; han graver uden Tvivl i sin Lomme efter en Ducat. Det er en ret Statsmand. Man kan see den sunde Politik afmalet i hans Pande.

Sc. 5.

Henrich. Leerbeutel.

Leerbeutel. Nu mener jeg nok, at Henrich er kommen hiem igien. Mig fortryder at have overleveret mit Skrift til Novatianus. Man har Exempel paa, at en og anden udcopiere andres Forslag, og give dem ud for deres egne. Men der seer jeg Manden, som jeg leder efter. Serviteur, Hr. Henrich! jeg blev saa glad over den Intimation, jeg saae udi Aviserne af Republiken, at jeg lovede, det første jeg saae hendes Tiener, at foræere ham tre Ducater. Lad mig nu fuldbyrde mit Løfte, og forsmaa ikke en ringe Gave.

Henrich. Ei Hr. Leerbeutel! jeg har jo ingen Tieneste beviset Ham.

Leerbeutel. Jeg sværger paa, at Han skal have dem.

Henrich. Jeg vil da ikke giøre Ham meensvoren; ønsker ellers at kunne giøre Ham nogen Tieneste.

Leerbeutel. Den Tieneste, Han kan bevise mig, er at recommendere mig hos Republiken, og skaffe mig Audience; thi jeg haver adskillige nyttige Ting at forestille hende. Jeg tvivler ikke om, at adskillige andre lade sig ogsaa indfinde; thi Staden vrimler af Projectmagere, hvoraf de fleste ikkun fremkomme med ildegrundede Forslag, som sigte allene til deres egen Nytte, hvorvel de bruge Republikens Tarv til Prætext. Jeg derimod kan forsikkre, at jeg haver ikke mindste Henseende til Belønning, men Publici Velfærd er allene Tynder til min Iver.

Henrich. Jeg er og forsikkret derom. Monsieur haver ellers Ret derudi, at adskillige ville lade sig indfinde. Her har allerede været tvende; den første var Novatianus, som havde et skriftlig Forslag, som han vilde levere mig til Befodring.

Leerbeutel. Hillemænd! hvad hører jeg? havde han allerede et skriftligt Forslag?

Henrich. Ja, men jeg tog ikke derimod. Jeg bad ham, at overlevere det selv i Eftermiddag.

Leerbeutel. Ach! den Forræder!

Henrich. Hvi saa?

Leerbeutel. Det var mit Forslag, som jeg leverede ham til at igiennemsee, før at høre hans Betænkning derover. Ach! Hr. Henrich! hav den Godhed at give Republiken saadant tilkiende.

Henrich. Hvad kan det hielpe, naar ingen Beviis er?

Leerbeutel. Jeg byder mig til at giøre min Eed derpaa.

Henrich. Men om han, som en Politicus, tilbyder sin Benegtelses-Eed, saa bliver man jo lige klog. Folk agter, desværre! nu omstunder ikke at sværge.

Leerbeutel. Ach, Hr. Henrich! hielp mig til rette herudi.

Henrich. Hverken jeg eller nogen kan herudi hielpe; det er en Ting, som maa afgiøres mellem dem selv. Men jeg veed jo, at Monsieur har flere Projecter. Det kan jo ikke komme Ham, som en habil Mand, an paa et Forslag meer eller mindre.

Leerbeutel. Det er vel sandt; men dette Forslag var det bedste, og som har kostet mig megen Hovedbryden.

Henrich. Det er galt nok. Jeg veed nu intet bedre Raad, end at Han skriver det paa ny igien, og da kommer det an paa, hvo der først indkommer med sit Skrift. Ellers er i mine Tanker bedst, at Han erkyndiger sig ret om Tingen, og hører, om han med det gode vil levere Skriftet tilbage.

Leerbeutel. Det vil jeg og giøre. Adieu saa længe. Jeg recommenderer Ham min Person. *Han gaaer.*

Henrich. Jeg vil være gandske neutral udi denne Sag og opføre mig upartisk, som en ærlig Mand sømmer og anstaaer; thi jeg har faaet Penge af dem begge. Men der seer jeg Republiken kommer med Jomfruen og Pernille.

Sc. 6.

Republiken. Leonora. Pernille. Henrich.

Republiken. Hør min Dotter! Du maa være betænkt paa at forandre Din Stand. Du maa efter unge Jomfruers Exempel, ikke see hverken efter Kiønhed eller Ungdom, ei heller efter Midler, men efter Forstand og Videnskab. Jeg bliver nu gammel, og store Byrder ligge paa mine Skuldre; jeg maa derfore have en Svigersøn, som kan understøtte mit Huus, bøde paa det forfaldne, ja bringe alting udi bedre Stand. — Du svarer intet dertil?

Pernille. Den stakkels Jomfrue kan ikke andet end blive taus over saadant Forslag. Jeg vil svare paa hendes Vegne, at naar Fruen vil gifte sin Dotter bort, maa Hun

see til, at der bliver et kierligt og eenigt Ægteskab, hvilket ikke kan ventes, uden at Personen er saadan en, som hendes Hiertelag kan falde til.

Republiken. Hendes Hiertelag bør fæstes til den, som hendes Moder anseer som en Støtte for hendes Huus og Handtering.

Pernille. Eftersom Fruen holder saadan Person saa nødig, er det da ikke bedst at Hun tager ham selv, og lader Jomfruen faae sin Ligemand og saadan en, som hun kan lide?

Republiken. Jeg er for gammel til at gifte mig, Pernille!

Pernille. Og hun er for ung, og for god, at gifte sig med en forrustet Projectmager.

Republiken. Det kan hænde sig, at hun kan faae den, der baade kan understøtte mit Huus, og som tilligemed kan staae hende an.

Pernille. Det kan hænde sig, det kan og ikke hænde sig; saasom Fruen fornemmeligen sigter til at faae til Svigersøn den, som Hun holder for den største Politicus, saa staaer en ung Jomfrue stor Fare ved, at faae en Mand, som hun kan være fornøiet med.

Republiken. Det maa komme an paa en Prøve, hvem jeg finder bedst og beqvemmest.

Pernille. Jeg har aldrig hørt, at Kundskab i Stats-Sager holdes for Prøver til Beqvemhed udi Ægteskab; der vil, min Troe, andre Prøver til; er det ikke sandt, Jomfrue?

Republiken. Holdt inde med saadan daarlig Snak, Pernille! min Dotter finder sig nok derudi.

Pernille. Hør, min kiære Jomfrue! om den politiske Kandestøber kom og friede til Hende, vilde Hun sige ham Ja?

Leonora. Jeg haaber, at min Fru Moder ikke vilde give mig bort til en gammel Nar.

Pernille. Om en Socrates da med Abeansigt, eller en skrutrygget Æsopus lod sig anmelde?

Leonora. Da svarede jeg det samme dertil.

Pernille. Nu hører jo Fruen, hvorledes Jomfruen kan og vil finde sig i saadant. Jeg er kun en fattig Pige; men om Herman von Bremen eller den Politiske Stokfisk friede efter mig, visede jeg dem paa en høflig Maade Fanden i Vold, og gav dem Assignation paa en gammel forrustet Fiskerkiærling.

Republiken. Hør, Mademoiselle! jeg giver dig vel Frihed til at tale, men jeg mærker, at du giør Misbrug deraf, og søger kun at styrke min Dotter udi Ulydighed.

Pernille. Man har jo Frihed at tale udi Republiker; alle Republiker giøre jo Profession af at høre Sandhed. Men det synes, at saadant bestaaer allene i en puur Sigelse og udi et puurt Navn; thi Erfarenhed viser, at man ved Sandhed styrter sig i Fortræd allevegne i Verden.

Republiken. Enten det er saa eller saa, saa bliver jeg urøggeligen ved mit Forsæt, og du, min Dotter, maa skikke dig derudi.

Leonora. Men, min kiære Moder!

Republiken. Ingen Snak. Hvad jeg har sagt, maa staae fast. Her handles om en Svigersøn af saadanne Qvaliteter, som jeg har bestrebet.

Pernille. Alle ville give sig ud for at have slige Qvaliteter; alle ville og foregive, at de sigte allene ved deres Forslag til Republikens Tarv; skiøndt Hiulet, som driver dem, er allene Jomfruen, som er Republikens eneste Arving.

Republiken. Jeg kan nok vide at giøre Forskiel mellem daarlige Projectmagere og duelige Raadgivere.

Pernille. Det er ikke saa let, som Fruen mener. Erfarenhed viser, at man ofte bliver bedragen. Hun skal see, at Projectmagere i Hobetal vil strømme hid.

Henrich. Her har allerede været tre denne Morgen; den ene seer meer politisk ud end den anden. Jeg har bedet dem at komme igien ved Audience-Timen.

Republiken. Det er godt nok. Jeg maa gaae ind saa længe.

Hun og Henrich gaaer ind.

Sc. 7.

Leonora. Pernille.

Leonora. Nu ere gode Raad dyre, min kiære Pernille!

Pernille. Jeg veed ikke bedre Raad at give, end at Leander giver sig ud for en Politicus, og tilbyder sin Tieneste udi Stats-Sager.

Leonora. Du kiender ham da ikke ret. Han er en ærlig Person, der aldrig giver sig ud for det, som han ikke forstaaer.

Pernille. Paa den Maade kommer Jomfruen at gaae til Brudeseng med den politiske Kandestøber.

Leonora. Hvad skal jeg vel giøre?

Pernille. Er det Spørsmaal, hvad Hun skal giøre?

Leonora. Jeg beqvemmer mig aldrig dertil. Jeg haver derforuden forbundet mig til Leander, som jeg ikke forlader.

Pernille. Hvor er han nu? det var at ønske, at han var tilstede, at vi kunde raadslaae lidt med ham.

Leonora. Jeg troer nok, at han kommer i dette Øieblik; thi jeg har havt Bud til ham.

Pernille. Han maa komme i Formiddag; thi bier han til i Eftermiddag, saa gives ingen Leilighed at tale med ham, efterdi Huset vil vrimle af Projectmagere.

Leonora. Han kommer vist nok i Formiddag, og da haver han i Sinde at begiere mig offentligen af min Moder.

Pernille. Jeg er bange at han faaer kun slet Svar, hvis han ikke agerer saadan Person, som jeg har sagt.

Leonora. En saadan modest Person, som han er, kan ikke bane sig Vei til Lykke ved Løgn og Pralerie.

Pernille. Jeg veed ikke om det kunde lægges ham til Last, naar det skedte udi saadan Nødsfald som dette; man maa i det ringeste giøre et Forsøg, om han kan bequemme sig dertil. Men der seer jeg En komme; jeg troer, at det er Leander.

Leonora. Ja, det er Leander. Jeg vidste nok, at han ikke blev borte.

Sc. 8.

Leonora. Pernille. Leander.

Leonora. Ak min kiære Leander! det seer slet ud for os nu omstunder.

Leander. Conjuncturerne ere slemme; jeg er selv bange. Dog vil jeg ikke lade Modet falde.

Leonora. Hvad Haab kan Han vel giøre sig udi denne Tilstand?

Leander. Det kan hænde sig, at mine egne Rivaler kan befordre min Sag.

Leonora. Hvorledes skulde det kunne skee?

Leander. Det kan skee, at de ved urimelige og ugrundede Forslag heller forvirre end bestyrke Republiken, saa at hun derover vil see, hvor skadelige slige Folk ere, og at de have ikke uden egen Intresse for Øien. Jeg grunder mine Tanker herudi paa Erfarenhed.

Pernille. Stoel ikke for meget derpaa, Monsieur Leander! Det sikkerste er at Jomfruen fremturer udi sin Bestandighed, og at Monsieur Leander, jo før, jo heller, taler med Republiken og aabenbarer hende sine Tanker. Det kan hænde sig, at Hans Person kan staae hende an.

Leander. Det maa komme an paa et Forsøg. Min Person er hende ikke ubekiendt; hun kiender og min hele Familie. Det staaer kun paa, at jeg nu strax kan faae Audience.

Pernille. Det skal jeg nok udvirke, hvor knap Tiden end er. Jomfruen maa ikke være tilstede; der maa ingen være, uden Republiken og Monsieur Leander, tilligemed mig, som kan lidt understøtte Hans Sag. Det maa ikke hielpe om jeg faaer lidt Utak. Bliv kun her lidt, Monsieur! og Jomfrue, kom J ind med mig.

Sc. 9.

Leander. Republiken. Pernille.

Leander. Jeg stoler mest paa Jomfruens Bestandighed og den Forvirrelse, de mange Raadgivere og Projectmagere vil bringe Republiken udi; thi dette mit Ærende vil kun lidet udvirke. Dog maa jeg giøre et Forsøg paa det, at jeg ikke skal beskyldes for at have forsømt noget. Men der seer jeg Republiken at komme med Pernille. — Ydmygst Tiener, min kiære Frue! Jeg beder om Forladelse, hvis jeg kommer i ubeleilig Tid.

Republiken. Tiden er noget knap for mig; Han er ellers velkommen. Men hvad er Hans Forlangende?

Leander. Jeg er kommen for at anholde om Hendes kiære Dotter, som jeg for lang Tid siden har fattet Kiærlighed til.

Republiken. Det er ganske fremmed for mig. Men har Han udforsket hendes eget Hiertelag?

Leander. Ja vist, det er en afgiort Sag imellem os indbyrdes, saa at der mangler intet, uden Republikens Samtykke.

Republiken. Jeg kan aldeles ikke give mit Samtykke dertil, og det formedelst de Aarsager, som jeg har sagt min Dotter selv.

Leander. Hvad har da Fruen at sige paa min Person? Hun kiender jo mig selv og min hele Familie.

Republiken. Just fordi jeg kiender Ham, just derfor kan jeg ikke give mit Samtykke. Han er vel en ganske brav Karl, men ikke saadan en, som jeg i denne min Tilstand behøver til Svigersøn; thi jeg maa nu ikke see hverken efter Ungdom, Skiønhed, Stand eller Midler, men efter en, der haver Videnskab udi Oeconomie og Stats-Sager.

Leander. Min kiære Frue! Alting staaer jo vel til udi Hendes Huus, og alle Hendes Sager. Naar man er frisk, behøves ingen Medicamenter; thi de bringe i saa Maade mere Skade end Nytte med sig. Fruen er jo bekiendt Mandens Gravskrift, som var dette: Jeg var af god Helbred, men for at faae end bedre, brugte jeg dagligen Medicamenter, hvoraf jeg døde.

Pernille. Jeg troer, at det vil ogsaa gaae ligeledes til her.

Republiken. Hold du kun din Mund, og lad os tale allene. — Jeg har vel over-

lagt dette, og befinder, at det Forsæt, som jeg har taget, er ganske fornødent.

Leander. Fruen vil see, at Hendes Sager vil kun derover forvirres.

Republiken. Jeg forundrer mig ikke over, at Monsieur fører saadan Tale; thi Han haver sit eget Anliggende allene for Øine, og ingen Henseende har til mit Bedste.

Leander. Mener vel Fruen, at nogen af alle de Raadgivere og villige Aander, som vil lade sig indfinde, jo have fornemmeligen deres egen Interesse for Øine?

Pernille. Det skulde jeg ogsaa tænke, thi der er aldrig nogen Projectmager, som seer jo efter egen Fordeel, skiøndt alle bruge Republikens Bedste til Prætext.

Republiken. Det er meget, at man ikke kan stoppe Munden til paa den Pige!

Leander. Min kiære Frue! Pigen har Kiærlighed til Hende og Hendes Dotter; det er saadan Affection, som driver hende til at tale.

Republiken. Og jeg har Omsorg for min og mit Huses Velstand, hvilket driver mig til at laste hendes Tale.

Pernille. Fruen lader kun see liden Omsorg for Hendes Dotter, som dog er det bedste Klenodie, Hun haver.

Republiken. Naar det gaaer hendes Moder, Republiken vel, saa gaaer det og hende saavelsom alle Huusfolkene vel.

Pernille. Ordsproget lyder vel saa, men Erfarenhed viser dog, at det holder ikke altid Stik. Hvorledes kan det gaae Hendes Dotter vel, naar hun skal skilles ved den, som hun har fæstet sit Hierte til, og bindes til En, som hun ei kan lide?

Leander. Intet kan være fornuftigere talet; jeg haaber at Fruen lægger det paa Hierte.

Republiken. Har Monsieur ellers noget andet at foredrage?

Leander. Nei, aldeles ikke; mit Ærende var allene at anholde om Fruens Dotter.

Republiken. Saa haver jeg da intet meer at tale med Ham, thi Han har hørt min Resolution, og de Aarsager, som jeg har anført.

Leander. Jeg har hørt Hendes Resolution, men ingen grundige Aarsager dertil.

Republiken. Forlad mig, Monsieur, jeg har ikke Stunder at opholde mig her længer. *Hun gaaer bort.*

Sc. 10.

Leander. Pernille. Leonora.

Pernille. Jomfrue! kom ud og hør Dommen.

Leonora. Ach jeg kan see paa Eders Ansigter, at Dommen er haard.

Leander. Ja det er vist nok; men jeg appellerer.

Leonora. Til hvem vil eller kan Han appellere?

Leander. Jeg appellerer til Hendes Bestandighed.

Leonora. Ach jeg er bange, at den ikke vil meget hielpe os.

Leander. Det kan nok hielpe, naar Hun fører sig ret op.

Leonora. Hvad skal jeg da giøre? giv mig gode Raad.

Pernille. Jomfruen skal giøre ligesom Polichinello udi Comoedien. Da Døden engang kom og tiltalede ham i Sang saaledes: Polichinello! Ich sage dir, du mußt sterben; svarede han i samme Tone! Tod! Ich sage dir, das laß' ich wohl bleiben. Hvorpaa Døden med uforrettet Sag gik bort, for ikke at giøre ham meensvoren. Hendes Moder kan intet udrette, naar Jomfruen lader see en retskaffen Bestandighed.

Leonora. Intet skal staae tilbage paa min Side.

Leander. Jeg siger da, at jeg lader ikke Modet falde, og at jeg grunder mit Haab endeel paa Jomfruens Bestandighed, endeel og paa den Forvirrelse, som Republiken af Projectmagere og interesserede Raadgivere vil bringes udi, saa at hun i Fremtiden vil fatte Afskye for deslige Mennesker.

Pernille. Man faaer da slaae sig til Roelighed og see Tiden lidt an. Men der seer jeg Henrich.

Sc. 11.

Henrich. Pernille. Leander. Leonora.

Henrich. Ha, ha, ha! Hun gaaer, som hun var smurt. Jeg maa tælle mine Ducater: een, to, tre..... (indtil) fem og tyve. Hvad vil der ikke vanke i Eftermiddag, naar Audience-Tiden kommer? Ha, ha, ha!

Pernille. Hvad Pokker er det, som han har at bestille? Lader os holde os ganske stille, og give Agt paa hans videre Optøger.

Henrich. Alle disse Ducater fik jeg i en Haandevending udi Viin-Huset paa Torvet; alle Stuer og Kamre vrimlede der af politiske Folk og store Statsmænd. Maa man ikke glæde sig ved at see Staden bragt udi saadan Activitet? Jeg glæder mig derved paa Republikens og end mere paa mine egne Begne; thi hvis dette varer længe, bliver jeg en riig Karl, saa at Pernille ikke

vil vrage mig herefter, men slikke sine Fingre.

Pernille sagte. Du skal nok see at der bliver intet af, og at Fingrene skal blive uslikkede.

Henrich. En kaldte mig Hr. Henrich, en anden von Henrich, den tredie Hr. Fuldmægtig; alle giorde mig Caresser, og bevidnede deres Affection, hvilken de fleste og i Gierningen strax lode see ved at forgylde mine Hænder. Hvorledes kan ikke et heelt Folk i en Hast forandres og af Dyr blive ikke allene til Mennesker, men til store Stats-Mænd, naar det ved Belønninger bliver opmuntred. Jeg hørte med Forundring politiske Discourser af gemene Handværks-Folk. Jens Grovsmed selv, som jeg hidindtil har anseet som et umælende Beest, talede om Republikens Tarv med saadanne Omstændigheder, som han kunde have været fød udi en Raadstue, og Herman Kandestøber vidste at omstøbe Staten udi adskillige Forme, ligesom det kunde have været et Fad eller Madspand. Men der seer jeg En komme! Mig synes at det er Sr. Ohngeldt; han er vel ogsaa bleven en Projectmager eller Statsmand.

Sc. 12.

Ohngeldt. Henrich. Personerne af forrige Scene.

Ohngeldt. Skyldigste Tiener, Monsieur Hr. Henrich!

Henrich. Hans Tiener igien, Monsieur Hr. Ohngeldt! vil Han tale med mig?

Ohngeldt. Jeg har et Skrift, som jeg ydmygst vil have insinueret til Republiken.

Henrich. Fly mig det.

Ohngeldt. See der er det, det er kort og tydeligt, om Han behager at læse det igiennem.

Henrich. Er der ellers intet andet, som følger dermed?

Ohngeldt. Attesterne om min Capacitet følge ikke med, men de skal komme siden.

Henrich. Hvad har jeg med Attesterne at bestille? Jeg spørger, om der intet andet følger med?

Ohngeldt. Nei intet andet; vil Han kun behage at igiennemløbe Forslaget, saa skal Han finde, at der intet andet behøves.

Henrich mumlende hastig paa Papiret. Dette Forslag er hverken hugget eller stukket; saadan Narre-Raad tør jeg ikke frembringe.

Ohngeldt. Hvori bestaaer da dets Feil?

Henrich. Det er jo fuldt af skiæve Linier, og paa mange Steder fattes Comma og Punctum. Der er jo ei heller nogen Orthographie. Veed I ikke, at man nu allevegne bruger k i Steden for ch?

Ohngeldt. Naar Materien er god, saa mener jeg.....

Henrich. Jeg agter ikke Eders Mening; jeg siger, at Forslaget duer ikke, det er noget, som jeg forstaaer bedre end I.

Ohngeldt. Han maa dog give mig Raison derfor.

Henrich slaaende ham Papiret for Munden. See der har du Raison. Ohngeldt tar Papiret op, og gaaer bort. Den Karl enten vilde ikke eller kunde ikke forstaae min Mening.

Sc. 13.

Pernille. Leander. Leonora. Henrich.

Pernille. Ha ha ha! Han spiller en artig Rolle.

Henrich. Hvem er der? Er I godt Folk her samlede? Jeg troer vel ikke, at I har hørt — —

Pernille. Jo vist, vi have baade hørt og seet Prøver paa din Capacitet.

Henrich. Jeg maa jo betiene mig af Tiden, og bruge Leiligheden naar den gives.

Pernille. Derudi har du Ret, Henrich!

Henrich. Den hele Stad vrimler af Statsmænd, og man kan ikke spytte paa Gaden, uden man maa spytte paa en Politicus.

Leander. Ach Himmel! hvorledes kan Galskab saa hastig tage Overhaand.

Henrich. Om det er Galskab eller Viisdom, kan jeg ikke sige; hvis det er Galskab, saa ønsker jeg, at Staden ikke saa hastig maa komme til sin Forstand igien; thi saa længe som dette varer, vil min Plov gaae.

Leander. Jeg misunder dig ikke din Fordeel, laster ei heller dit Ønske; thi jeg haaber at dette vil befodre vor Tarv.

Pernille. Det er bedst at vi nu skilles ad, saasom det er Maaltids-Tid.

Leander. Det er og bedst! imidlertid vil jeg haabe, at dette falder bedre ud end vi forestille os.

Pernille. Kom saa ind, Henrich! for at spise.

Henrich. Det lader jeg vel blive; jeg vil i Dag spise hos Mester Jacob, der faaer jeg et godt Maaltid for mine Penge, og hvis han ogsaa er bleven Politicus, kan jeg i det ringeste komme til at spise frit. Adieu saa længe! gak du kun ind og spiis dine Erter; i Dag smager mig intet uden Capuner. Men der seer jeg Arv.

Sc. 14.

Arv. Henrich.

Arv bukkende sig for En udenfor. Grammarcis, Mossiös!

Henrich. Hvem mon det er, som han giør disse Complimenter for?

Arv. Grammarcis, Mossiös! Jeg tiener ham i, hvad jeg kan.

Henrich. Hvad Pokker mon dette er?

Arv vendende sig om. Hi hi hi, ha ha ha.

Henrich. Arv! hvad gaaer ad dig?

Arv. Hi hi hi, Henrich! est du der! hvad kan denne Sølv-Penge være værd. Jeg kiender ikke denne Mynt, det er en Mand paa en Hest, og et Kors paa den anden Side.

Henrich. Lad see! Det er en halv Specie-Daler. Hvor har du faaet den?

Arv. Er det en Specerie-Daler, saa maa det være fra en Urtekræmmer.

Henrich. Ei du Nar! det hedder ikke Specerie-Daler, men Specie-Daler, det er det samme, som en vigtig eller rar Daler.

Arv. Hvad Forskiel er der mellem en Specie-Daler og en slet Daler?

Henrich. Der er lige saa stor Forskiel, som mellem en fornemme Lakei og en gemeen slyngelsk Gaards-Karl.

Arv. Du taler som en Slyngel. Jeg mener at jeg er i alle Maader lige saa god som du.

Henrich. Nei Tak. Der ere mange Nummere imellem; thi Rangs-Ordenen i hvert Huus er saaledes: udi den sidste og underste Classe er Port-Hunden, udi den anden Gaards-Karlen, udi den tredie Kokke-Pigen, udi den fierde Kudsken, udi den femte Stue-Pigen, og udi den fiette Lakeien. Men lad os tale Alvor; hvorledes er du kommen til den Sølv-Penge?

Arv. Dertil er jeg kommen meget let. En Mand spurgte mig, om jeg ikke var i Republikens Tieneste? Og da jeg sagde ja, stak han mig denne Daler udi Næven, og bad, at jeg vilde være hans Ven.

Henrich. Hvorledes kunde han trænge til dit Venskab?

Arv. Det veed jeg, mare, ikke; han sagde allene, at han vilde søge at blive kiendt her udi Huset, og visede mig nogle Breve, som han vilde overlevere, hvilke han kaldte Forslag eller Bagslag.

Henrich sagte. Jeg mærker, at denne Knegt vil participere med mig i Handelen, det maa jeg søge at forekomme.

Arv. Fly mig min Daler igien.

Henrich. Daleren confiskerer jeg paa Republikens Vegne. Alt hvad jeg kan giøre dig til Villie, er at tie dermed; thi hvis Fruen faaer at vide, at du lader dig bestikke, mister du din Tieneste. En Tiener maa have rene Hænder, Arv!

Arv. Jeg toer mig, mare, hver Morgen, og mener, at have lige saa rene Hænder, som du.

Henrich. Det kan nok være, Arv! men det er ikke saadan Reenhed, som jeg mener. At have rene Hænder, det er, ikke at lade sig bestikke, og ikke at imodtage Skienk og Gave for Billighed og Tienester, som du ingen kan bevise.

Arv. Jeg mener, at jeg kan giøre Folk samme Tieneste, som du.

Henrich. Det kan nok være; men derfore tager jeg mod ingen Gaver, lover ei heller nogen Tieneste, som jeg ikke kan udvise; thi saadant er ikke andet end Svig og Bedragerie, hvormed man synder baade mod Himmelen og sit Herskab.

Arv. Skulde man synde mod Himmerig og sit Herskab ved at tage mod en Specerie-Daler, som en ærlig Mand af Høflighed giver? Jeg troer ikke, at mange Tienere tage saadant i Betænkning.

Henrich. Desværre, Arv! at mange tage det ikke i Betænkning; thi de fleste Tienere have ingen Samvittighed.

Arv. Der udfodres jo ingen Samvittighed af en Tiener, langt mindre af en Gaards-Karl. Naar han giør sit Herskabs Tieneste, og forretter, hvad ham befales, saa har han fortient sin Kost og Løn.

Henrich. Der udfodres Troeskab, og under Troeskab, forstaaes, at en Tiener ikke tager mod Skienk og Gave for at recommendere nogen.

Arv. Gid den faae Skam, der tænker at recommendere nogen!

Henrich. Saa er det jo et aabenbare Tyverie, at du tager mod Penge for slet intet?

Arv. Efterdi det er et Tyverie, saa giv mig da Daleren tilbage, at jeg kan give den Manden igien.

Henrich. Nei Arv! det duer heller ikke; det var en Uhøflighed. Jeg vil forvare den i en Sparebøsse, for at give den og andre, som ved saadan Leilighed kan indkomme, til Fattige. Hvis du skulde faae flere saadanne Penge, saa bring dem strax til mig, at de kan anvendes til saadant helligt Brug: saa haver du din Samvittighed fri. At stiæle en Huud er Tyverie, men at stiæle den for at give et Par Skoe deraf til de Fattige, er en Almisse.

Arv. Derimod har jeg intet at sige: Men jeg haver selv en Sparebøsse.

Henrich. Det kan nok være, men den er vel ikke saa tæt og sikker, som den jeg haver; gak kun nu bort uden videre Snak, og tak mig, at jeg ikke røber dig.

Arv sagte. Gid du faae Skam for min Specie-Daler; hvis jeg faaer flere, skal jeg allene vise dem til Pernille, som ikke holder det for en Synd at lade sig bestikke.

Gaaer bort.

Henrich. Adieu, Arv! kom min Lærdom vel ihu. Ha, ha, ha! det gik godt nok. Jeg bliver vel Mester af Handelen allene.

Act. 2.

Sc. 1.

Henrich allene.

Nu er Audience-Timen, thi jeg seer at Klokken er to. Jeg maa strax tage Skriverbordet ind, thi Republiken med Skriveren vil være her i dette Øieblik. Mig synes at der rører sig noget udi Gangen: jeg maa see om der er allerede nogen kommen. Hillemænd! Gangen er alt fuld af Statsmænd, og den ene seer meer politisk ud end den anden. Jeg havde tænkt at det var et stort Arbeide, at giøre Forslag til Republikens Opkomst; men det maa dog ikke være saa vanskeligt, som jeg har troet, efterdi de kan voxe op saa hastig som Paddehatte. Det slaaer vel ikke feil, at blandt saadan Mængde jo adskillige galne Forslag vil komme ind: men vi maa udlede Hveden blandt Klinten, og ikke antage uden dem, som ere gode. Jeg har selv ikke Hoved til at giøre Projecter, men jeg har dog Skiønsomhed at skille det Onde fra det Gode: det er Ulykken, at Republiken ikke vil spørge mig til Raads, efterdi jeg er kun en simpel Lakei. Man tænker at høi Stand og høi Forstand er det samme, hvorvel Erfarenhed viser, at Verden haver saadant Forraad af Høiædle og Velbaarne Tosser, at man deraf kan oprette det femte Monarchie. Der seer jeg Republiken at komme med Skriveren: jeg vil, min Troe, ikke laane ham mine Fingre i Dag, thi han faaer nok at skrive.

Sc. 2.

Republiken. Skriveren. Henrich.

Republiken. Har nogen allerede ladet sig indfinde?

Henrich. Ja her er allerede et Forspand af fire Stykker i Forstuen.

Republiken. Lad enhver efter anden levere deres Papirer ind.

Henrich gaaer ud og kommer tilbage. Her er et Forslag fra en Hvidtøls Brygger.

Republiken. Læs det kun op, Hr. Skriver!

Skriveren sættende sine Briller paa og furlende: „Intet i Verden er saa vanskeligt, intet synes saa ugiørligt, at man jo med Flid og Vindskibelighed kan overkomme det. Adskillige brave Mænds Forslag, som i Begyndelsen har været beleede og foragtede, ere dog med Succes satte udi Værk, og ere udfaldne til det menneskelige Kiøns Nytte og Opfinderens Ære. Vi have et stort Exempel udi Christophoro Columbo, hvilken da han ved det Portugisiske og Spanske Hof længe forgieves“.....

Republiken. Spring over Christophorus Columbus.

Skriveren mumlende nogle Linier. „Min Invention, som har kostet mig stor Møie og Hovedbryden, er denne: Jeg har mærket at adskillige Liqveurs ved Fermentation og stridige Ingredientser ere saaledes blevne forvandlede, at de ganske have tabt deres forrige Natur; jeg haver efter adskillige Forsøg giort Prøven først paa sødt Vand, men forgieves, men siden paa salt Vand, og ved Middel af et Pulver udvirket, at det ikke allene er bleven sødt, men endogsaa at det har faaet en hvid Farve tilligemed en Fedme; med eet Ord at sige: det er bleven til en oprigtig sød Fløde. For at efterforske, om Synet, Smagen og andre Sandser ikke bedrage mig, haver jeg ladet det kierne, og med Fornøielse fundet, at det, som anden naturlig Melk og Fløde er bleven til det bedste Smør. Dette forunderlige Pulver vil jeg ydmygst offerere Republiken, og til Beviis paa at Konsten er probat, har jeg bragt en Qvantitet af saadant Smør med mig.“

Skriveren. Det maa jeg bekiende at være en herlig Invention, helst nu da Smørret er saa dyrt.

Republiken. Lad Smørret komme herind.

Henrich gaaer ud, og kommer ind igien med en Bøtte.

Skriveren. Fik du Smørret, Henrich?

Henrich. Ja vist, jeg har allerede havt mine Fingre derudi. Det er oprigtigt ævret Smør.

Skriveren. Jeg maa ogsaa smage det. Ei! der er intet at sige paa det Smør.

Henrich. Maa Smørmageren selv komme herind?

Republiken. Det giøres et nødigt; Skriveren kan kun protocollere Nummer eet tilligemed hans Navn og Adresse, paa det at man kan vide hvor han siden er at finde;

thi Prøven maa giøres førend man fæster Troe dertil. Lad os nu faae noget meer.

Henrich gaaer ud og kommer tilbage, medens Skriveren skriver.

Henrich. Her er et andet Skrift, om Skriveren behager at læse det op.

Skriveren. "Saasom min største Fornøielse fra Barnsbeen har været at tiene Publico, og at vise mig at være en god Patriot, saa har jeg anvendet alle mine ledige Timer i mange Aar paa at udstudere Ting, som kan være til Republikens Tarv og Bedste. Og saasom Naturen har begavet mig med en særdeles Skarpsindighed, haaber jeg, at den største Deel af de nyttige Ting, som jeg Tid efter anden har udfundet, skal ved upartisk Examen findes at være velgrundet. Af een og tyve prægtige Forslag frembringer jeg kun denne Gang et eneste, som jeg ydmygst underkaster Republikens Examen, forsikkrende at det ikke skeer i Henseende til mindste egen Interesse, men allene af en patriotisk Drift. Min Invention er denne: Man mærker paa adskillige Steder, sær her i Westphalen, en stor Uliighed paa Jorde og Agre; hvilket foraarsager, at endskiøndt tvende Jorde dyrkes med lige Flid, saa tilveiebringer dog ofte den ene en tredobbelt Høst mod den anden. Dette kan ikke komme af andet end af Jordens Obstruction eller Forstoppelse".....

Henrich. Ha, ha, ha! Dette Forslag kommer nok af Hiernens Forstoppelse.

Skriveren. Hold du kun din Mund og lad mig læse. *Han læser videre fortsættende.* "Hvorved foraarsages at dens indvortes Saft, som tilveiebringer Frugtbarhed, ikke kan circulere, men maa forblive paa visse Steder og Districter, hvilke ligesom berøver al Kraft og Føde fra de andre. For at rette og hæve saadan stor Uheld, holder jeg nødigt at giøre visse Aabninger eller at sætte visse Clysterer paa hvert Enemærke, hvorved Forstoppelsen kan løsnes, og Jordens Saft kan komme til at circulere. Paa disse Tanker er jeg falden, efterdi jeg, som uværdig Chirurgus her i Staden, har mærket og experimenteret, at det haver saadan Beskaffenhed med Menneskers Legemer, hvoraf nogle Lemmer, formedelst Mangel af Circulation, ligesom fortørres. At jeg endnu ingen Begyndelse har giort med dette store og vigtige Værk, foraarsager min Uformuenhed; thi det kan ikke skee uden temmelige Bekostninger, som overgaaer mine Kræfter. Jeg haver derfore addresseret mig til Republiken, som ene er i Stand, saadant at i Værk sætte: lever ogsaa udi det Haab, at Forslaget finder Bifald, saasom jeg aldeles ikke tvivler om ønskelig Succes. Jeg forlanger derfor aldeles ingen Belønning, saasom det er mig nok, at jeg kan see det almindelige Bedste at promoveres. Forbliver stedse Republikens skyldigste Tiener og uafladelige Forbedere

Theodorus Vielgeschrey,

uværdig Stads-Chirurgus."

Republiken. Hvad synes Skriveren om dette Forslag?

Skriveren. Forslaget er prægtigt; det staaer kun paa, om det vil holde Stik.

Henrich. Jeg kan intet sige derom andet end dette, at paa Vielgeschrei følger, efter Ordsproget, wenig Wolle.

Republiken. Det maa komme an paa et Forsøg; Protocolleer Nummer to. Lad os nu faae flere.

Henrich *ud og ind igien.* Her er det tredie Skrift.

Republiken. Hvad er det for en?

Henrich. Jeg kiender ikke Personen: det maa nok være en Forvalter paa Landet; thi han er udi Støvler og haver et sølvbeslagen Gehæng over Kiolen.

Republiken. Lad os høre Skriftets Indhold.

Skriveren. "I de Tider, som vi nu leve udi, er fornødent nøie at examinere et Forslag; thi alle Lande vrimle nu omstunder af unyttige og skadelige Projectmagere, hvilke have intet uden egen Interesse for Øine, skiøndt alle foregive, at de sigte allene til Republikens Bedste. Alle, som kiende mig, vide, at jeg er ikke af det Slags Folk, holdende mig for en særdeles honnet Homme, som ved mit Arbeide for Publico aldrig søger nogen egen Fordeel. Det er i den Henseende, jeg nu har udstuderet noget, som vil blive heel nyttigt for Republiken. Jeg har udfundet et sikkert Middel, hvorved en Koe kan føde fire til fem Kalve paa eengang. Jeg vil denne Gang ikke frembringe flere Projecter, hvorvel jeg udi mit Hoved har henved tredive, som alle ere af stor Vigtighed. Jeg vil nu allene giøre min Capacitet beviislig ved at lade see Prøve paa det første. Forbliver imidlertid Republikens beredvilligste Tiener

Cornelius Agricola."

Skriveren. Dette Forslag kommer vel tilpas udi denne almindelige Qvægsyge.

Henrich. Jeg troer dog, at det er lettere for ham at føde tredive Projecter, end for Koen at føde fem Kalve paa eengang.

Skriveren. Spørg ham, om han giør Kalvene selv.

Henrich *sagte.* Jeg troer, Skriveren er gal. Skal jeg spørge Manden, om han giør Kalvene selv? Disse lærde Folk ere taabelige, som Beester.

Republiken. Spørg ham, ved hvad Middel saadant kan skee.

Henrich ud og ind. Han flyede mig dette forseglede Pulver, som Koen skal indtage en Time, efterat Koen har tyret. Men mig synes, at det er noget vanskeligt at faae at vide, naar hun har tyret, saasom Koen siger det ikke selv.

Skriveren. Det kan dog skee ved Bogterens eller Hyrdens Oppasning.

Republiken. Protocolleer Nummer tre, og forvar Pulveret vel. Er der endnu flere?

Henrich. Ja vist. Nu vil jeg hente Nummer fire. (ud og ind.) Her er et nyt Forslag, som er uden Tvivl af en meget lærd Mand.

Republiken. Hvoraf veedst du, at det er en lærd Mand?

Henrich. Jeg slutter det deraf, at han har lange Regler og et ukiæmt Haar.

Republiken. Læs kun op.

Skriveren. "Saasom Krig og Tvistighed er den største Vanheld hos Mennesker, og den største Ulykke, hvorved det menneskelige Kiøn er plaget: Saa kan intet lægges til større Merite, end saadan Uhelds Ophævelse og en almindelig Freds Befordring. Adskillige brave Mænd have umaget sig at udfinde Midler, hvorved saadan Herlighed kunde erholdes; men alle de Midler, som hidindtil haver været foreslagne, ere befundne at være utilstrækkelige. Den liden Succes, som andre have havt udi saadant ædelt Foretagende, har dog ikke betaget mig Modet, tvertimod den har heller været Tynder til min naturlige Ridkiærhed for Menneskets Bedste, saasom jeg har forestillet mig, at jo større Knuderne ere, jo mere Ære indlægges ved deres lykkelige Løsning. Det Middel, som jeg har udfundet, at befodre en almindelig Fred, og som jeg ydmygst underkaster Republikens Skiønsomhed og Kiendelse, er dette, at man paa eengang afskaffer alle Krigs-Raad; thi naar ingen saadanne Betientere er, som salareres for at give Raad udi Krigs-Sager, vilde alle Regieringer derover blive raadvilde og holde Fred med hinanden. Tingen er i mine uforgribelige Tanker probat; thi hvor ingen Tynder er, der kan ingen Ild komme. Jeg forbliver saavel Republikens, som det hele menneskelige Kiøns oprigtige Ven og Tiener

Franciscus Irenopolitanus,
Philosophiæ & Artium Magister."

Republiken. Dette Forslag er heelt selsomt.

Skriveren. Mig synes det samme. Det er ikke allene unyttig, men endogsaa skadeligt; thi.....

Henrich. Jeg kan nok slutte, hvad Skriveren vil sige med sit Thi: Saasom hans Broder er Krigs-Raad, og han derfor har sin Interesse derved at Forslaget bliver forkastet.

Skriveren. Enhver, som kiender mig, kan vidne, at jeg er en upartisk Dommer.

Henrich. Men en partisk Skriver.

Republiken. Jeg vil intet Klammerie her have. Skriveren har derudi Ret, at Forslaget er selsomt; det behøves ikke at protocolleres, men maa lægges til Side.

Henrich sagte. Skam faae Monsieur Skriver for det Raad, han gav; thi af denne Mand har jeg faaet tre Ducater for at recommendere ham.

Republiken. Lad os faae mere.

Henrich ud og ind. Her er nok en bite.

Republiken. Lad os høre Indholdet deraf.

Skriveren. "Saasom intet er meer nyttigt og priisværdigt, end som Invention af de Ting, hvorved Menneskers saavel som Beesters Arbeide og Byrde lettes, saa har jeg tilsidesat alle unyttige Curiositeter, og beflittet mig allene paa at udarbeide saadanne Ting, som hielpe og lette Mennesker udi deres daglige og fornødne Handteringer. Mit Arbeide er ikke bleven forgieves; thi jeg har forfærdiget en Vogn af saadan Machine, at den ved Hiul kan gaae ligesom et Uhrværk og drives frem af sig selv, uden at trækkes af Heste. Hvad Arbeide og hvad Bekostning kan derved ikke spares, naar for Exempel en Bonde, der maa føde og underholde fire til sex Vognheste, for at bringe sine Varer til Kiøbstæderne, kan allene ved en Dreng, som følger med Vognen for at styre den, saadant forrette!"

Skriveren. Hvis dette Forslag er probat, saa er det ypperligt.

Republiken. Mig synes det samme.

Henrich. Jeg tvivler ikke derom; thi Personen er en Uhrmager. Man har jo Exempel paa, at Fugle og Duer ere giorte af Træe, som have kunnet flyve. Jeg tvivler ei om dennes Capacitet; thi det er en Nyrnberger. Man veed, at de kan giøre alting, indtil brogede Føl.

Republiken. Protocolleer Nummer fire med Personens Navn og Boepæl.

Henrich ud og ind, medens Skriveren skriver. Her er et Skrift af en Doctor med hosfølgende tre Recepter.

Republiken. Læs kun Skriftet op.

Skriveren. "Den store Affection, jeg stedse har baaret til Republiken, har foraarsaget, at jeg har giort dens Conservation til mit fornemste Studium. Til Beviis derpaa overleverer jeg her trende Recepter udi tre differente Flasker, hvoraf den ene, som er tegnet med Nummer eet, indeholder en Tinctur, hvoraf dagligen udi Viin eller Vand maa indtages halvtredsindstyve

Draaber. Virkningen af samme Tinctur er denne: At alle Sygdomme ikke allene derved bortdrives, men endogsaa forekommes. Udi den anden Flaske, tegnet med Nummer to, er en Essence, hvoraf dagligen indtages 65 Draaber. Virkningen deraf er denne: At Ihukommelsen og andre Sindets Kræfter deraf saaledes bestyrkes, at man bliver ligesom ung igien. Den tredie Flaske, tegnet med Nummer tre, indeholder en Tinctur, hvoraf indtages fem og fyrgetyve Draaber dagligen. Deres Kraft er denne: At Lemmerne deraf bliver smidige, Huden skiær, og alle Rynker borttages. Med disse tre Recepter kan man alternere; man kan ogsaa indtage dem paa eengang. Jeg haaber ved disse Recepter, som ere Arcana, og ingen, uden mig, bekiendte, at fortiene Tak og at indlægge Ære, hvorvel det er mig ei derom at giøre; thi det er mig nok allene, at ved mit Middel Republikens Liv og Sundhed kan conserveres. Jeg forbliver stedse Republikens ydmygste Tiener og uafladelige Forbedrer

Theophrastus Pancratius,

Medicinæ legitime creatus Doctor."

Skriveren. Det er store Ting, som denne Mand lover.

Henrich sagte. Hvis Recepterne have saadan Virkning, skal jeg ved Leilighed stiæle mig nogle Draaber til, thi min Ihukommelse slaaer mig allerede feil. Jeg har, for Exempel, allerede forglemt, hvilke af disse Sollicitantere have givet mig Penge for Recommendation.

Republiken. Jeg skal giøre et Forsøg med alle disse Recepter paa eengang. Hvis de have den Kraft, som han foregiver, da vil han erholde Prisen og blive min Svigersøn. Men Tiden løber; hvis der er flere, saa lad dem komme frem.

Henrich ud og ind. Hillemænd! hvis Skriveren skal numerere alle disse Papirer, vil han faae en Ulykke i sine Fingre.

Republiken. Hvad er det? Hvi bringer du ikke Skriftet frem?

Henrich. Det er for tung Byrde for mig; med mindre Skriveren maa komme mig til Hielp; thi Projecterne ere saa mange, at Projectmageren, Herman von Bremen, har maattet leie to Arbeids-Karle at føre dem paa en Baare.

Skriveren. Det er bedst, at de komme selv ind med Baaren.

Henrich. Kommer ind, I tobeenede Heste, med Eders Læs.

Republiken. Hillemænd! dette kan giøre mit Hoved kruset.

Skriveren. Her er intet Rum paa Bordet til saa mange Papirer.

Henrich. Man kan jo kaste dem under Bordet til videre.

Republiken. Ja, det faaer man at giøre.

Henrich. Maaskee de ere og saaledes dannede, at de aldrig komme paa Bordet.

Republiken. Hvad er det for Klammerie udi Forstuen?

Skriveren. Hillemænd! Jeg troer, at de vil myrde hinanden.

Republiken. Spring ud, Henrich! og hør, hvad det er.

Henrich gaaer ud, og kommer ind igien paa Hovedet. Jeg tænkte nok, at paa disse Forslag vilde følge Bagslag. En leverede mig et Forslag, hvilket strax en anden vilde rive mig af Hænderne, sigende, at den, der leverede det, har staalen det fra ham. Jeg sagde: Hav Respect for Republikens Tiener! Han agtede det ikke; men blev ved at bruge Magten. Den anden kom mig til Hielp, men han var stærkere end vi begge; thi han slog sin Contrapart paa Jorden, og gav mig et Bagslag udi Ryggen hvoraf jeg faldt næsegruus, som I seer. Der er Forslaget, som jeg her frembringer. Bagslaget beholder jeg selv.

Republiken. Læs sagte igiennem, og sig mig, hvorom det handler.

Skriveren mumlende hastig paa Papiret. Ei! det er noget forslidt Tøi. Det handler om Guldmagerie.

Republiken. Kiender du Personerne?

Henrich. Ja vist, den som leverede mig Forslaget, hedder Novatianus, og den anden, som sagde sig at være bestaalen, hedder Leerbeutel.

Republiken. Det er bedst, at man lægger Skriftet under Bordet blandt Herman von Bremens Manuscripter.

Henrich. Det fortiener ei heller andet.

Republiken. Mon der ere endnu flere?

Henrich. Jeg troer nok; thi den hele Stad er i en Hast forvandlet til et Collegium politicum; men jeg drister mig efter det sidste Slag ikke at gaae oftere i det Ærende. Beder derfore, at Skriveren ydermere maa saadant forrette.

Skriveren. Du skal have Tak for din Commission. Jeg er allene øvet i Pennen, og kan bruge mine Fingre bedre end mine Næver.

Republiken. Jeg mener, det er bedst at vise de andre bort, saasom man paa eengang har nok udi de Projecter, som allerede ere indgivne.

Skriveren. Jeg er ogsaa af samme Tanker; thi man maa søge at hemme saadant, at det ikke gaaer for vidt.

Henrich. Der behøves en lang Tid til at examinere von Bremens Forslag allene.

Skriveren. Det giøres vel ikke Behov at læse nogen af dem; thi.....

Henrich. Man kunde dog løbe et Par af dem igiennem; thi blandt saa mange maa endelig være eet, som er godt.

Republiken. Lader os da høre et Par af dem, som ligge øverst.

Skriveren læser med Brillerne. „Saasom man hører Folk dagligen at klage over Gadernes Ureenhed, men altid forgieves, efterdi de Betiente, som Omsorg er overdragen til deres Reenholdelse, ikke med Iver af Øvrigheden blive tilholdne saadant at efterleve, saa haver jeg efter megen Hovedbryden udfundet et sikkert Middel, hvorved denne Uheld kan hæves, og det ved en eeneste Anordning, som er denne, nemlig: at Magistratens Fruer og Døttre stedse skulle være forbundne at giøre Visiter til Fods udi Tøfler og perlefarvede Silke-Strømper. Naar saadan Anordning skedte, og den samme blev nøie haandhævet, ville vore Gader, som nu omstunder alle, indtil gemeene Skriver-Karle".....

Henrich. Ha ha ha! gemeene Skriver-Karle!

Republiken. Læs kun videre.

Skriveren. Ei Frue! det er jo et Skandskrift imod mine Ordens-Brødre.

Republiken. Henrich! læs du da det øvrige.

Henrich tagende Brillerne af Skriverens Næse, sætter dem paa sin, mumler og snøvler hastig, indtil han kommer til det sidste. „Naar saadan Anordning skedte, og den samme blev nøie haandhævet, ville vore Gader, som nu omstunder alle, indtil gemeene Skriverkarle og lumpne Lakeier, krympede sig ved at betræde, blive saa reene".....

Skriveren. Ha ha ha! lumpne Lakeier! Læs kun videre.

Henrich. Ei! det er jo et Skandskrift mod mine Ordens-Brødre.

Republiken. Læg det da tilside, og læs et andet.

Skriveren læser igien. „Saasom den Profit, man fordum har erhvervet ved Handel og Vandel, meer og meer aftager, efterdi orientalske og langt bortliggende Nationer sætte tredobbelt Priis paa deres Varer, som man ved Hiemkomsten maa sælge for en maadelig Priis, hvorved foraarsages, at man ofte neppe kan stoppe paa Bekostningerne, som giøres paa lange Reiser; saa er i mine Tanker høiligen fornødent at arbeide paa nye Landskabers Eftersøgning. Paa den øverste Jordens Skorpe er saadant ikke at vente, efterdi Hollænderne allene har forekommet alle andre. Man kunde derfore giøre Forsøg med underjordiske Reiser, hvortil den berømmelige Niels Klim, den underjordiske Columbus, har banet Veien. Reisen er vel vanskelig og synes latterlig; men den gode Columbus blev af alle beleed, da han paatog sig at oplede Vestindien. En Reise, som eengang er giort, kan jo giøres oftere. Jeg har observeret her udi Westphalen en stor Aabning udi Jorden, som synes at invitere til en underjordisk Reise. Stedet finder jeg dog ikke for godt at tilkiendegive; thi saasnart Hullet blev bekiendt, vilde Hollænderne strax have sin Næse derudi og sætte sig i Possession af Handelen med Mezendorer, Martinianer, Potuaner og andre. Om Handelen skulde lykkes, forlanger jeg intet andet end at den hele underjordiske Verden maatte bære mit Navn og kaldes Bremfeldia. Jeg forbliver Republikens underdanige Tiener

Herman von Bremenfeldt,

fordum Borgemester, og nu Politicus udi den Neder-Sachsiske Kreids."

Republiken. Det er nok denne Gang. Lad os gaae ind. *Gaaer.*

Sc. 3.

Henrich. Skriveren.

Henrich. Jeg mærker, Hr. Skriver! at her vil blive nok at bestille for os begge herefter.

Skriveren. Og allermeest for mig. Intet Arbeide er besværligere end det, som er til ingen Nytte.

Henrich. Mener Han da, at alle disse Raad og Forslag ere Casteller i Luften?

Skriveren. Ja, hvad andet?

Henrich. Af den Tanke er jeg dog ikke om alle; thi jeg kiender de fleste af disse Projectmagere, og kan sige dette, at nogle af dem ere ganske fornuftige og retsindige Mænd.

Skriveren. Jeg havde dog Møie ved at bare mig for Latter, da jeg oplæste Projecterne.

Henrich. Man maa dog intet forkaste uden foregaaende Examen. Mangt et Forslag, som har syntes at være meest daarligt, er dog befundet, at have tilveiebragt stor Nytte.

Skriveren. Denne Forsvars-Tale kommer mig noget mistænkt for; det synes ligesom du maa have nogen Interesse i at.....

Henrich. Jeg? Nei, om nogen har reene Hænder, saa er det Henrich. Men banker det ikke paa Døren? Jeg maa see, hvo det er. *Løber og kommer ind igien.*

Skriveren. Man skal nok see, at her kommer flere Projecter i Dag; thi jeg seer paa mit Værk, at Klokken er endnu ikke fem. Fruen gik noget for tidlig bort.

Henrich *til en Person udi Gangen.* Her faaer ingen Audience meer i Dag. Det maa Han og tilkiendegive for andre; thi Republiken er alt gaaen til Side. *Til Skriveren.* Her er nok et Project, som en trykkede mig paa. Vi kan lægge det hos de andre til videre.

Skriveren. Man kan sagte læse det; thi Tiden er endnu ikke forløben.

Henrich. Og jeg kan sagte taale at høre det. Personen, som leverede det, havde et godt og ærligt Ansigt, saa jeg troer nok, at Skriftet er værd at læses.

Skriveren *læser.* „Saasom jeg har mærket, at Huse her i Staden laborere af alt for mange Domestiker, og at det samme er Aarsag til Familiers Armod; da holder jeg intet mere tienligt, end at afskaffe de fleste Tienere, hvilke ere ikke andet end Dagdrivere og unyttige Huus-Meubler"....

Henrich. Læs ikke meer, Hr. Skriver! man seer, at Forfatteren heraf er en stor Slyngel; thi....

Skriveren. Det er ikke saa langt, jeg kan snart læse det igiennem. *Læser videre.* „Ere ikke andet end Dagdrivere og unyttige Huus-Meubler; og hvis man endeligen vil beholde dem, da at formindske deres Løn, saa at en Tiener herefter lader sig nøie med den halve Deel af den Løn, som han bidindtil har havt; thi slige Dagdrivere maae fødes, men ikke giødes; og holder jeg for"....

Henrich. Nok, nok, Hr. Skriver! Nu staaer jeg fra min forrige Mening, og holder for, at disse Projectmagere ere alle Erz-Bedragere.

Skriveren. Mig synes dog, at dette Forslag er det fornuftigste af alle.

Henrich. Og mig, at det er det daarligste; skiøndt man kan sige om alle i Almindelighed, at de burde kastes paa Ilden.

Skriveren. Ei Henrich! jeg mærker, at denne din Nidkiærhed reiser sig af egen Interesse. Forslaget er, min Troe, ikke ilde grundet; thi jeg har hørt adskillige fornuftige Patrioter at være af samme Tanker. Jeg maa læse videre. *Han mumler hastig og snøvler, indtil han kommer til det, hvor han slap.* ....."Thi slige Dagdrivere maae fødes, men ikke giødes; og holder jeg for, at det samme bør iagttages med Skriverkarle; thi de fleste af disse Karle tiene til intet andet, end".... Hvad Pokker er dette? Du talede i Begyndelsen som en ærlig Mand, men ender som en Skielm.

Henrich. Og jeg siger, at han begyndte som en Skielm, og ender som en ærlig Mand. Naar Enden er god, saa er alting godt.

Skriveren. Jeg vil ikke læse meer hvad den Slabhals har skrevet.

Henrich. Det er ikke saa langt; Han kan snart læse det igiennem.

Skriveren. En Skielm, der læser og ligesaa den, som begierer.

Henrich. Jeg mærker, at Hr. Skrivers Nidkiærhed reiser sig af egen Interesse. Det sidste udi Forslaget er, min Troe! ikke ilde grundet; thi jeg har hørt adskillige fornemme Patrioter at være af samme Tanker. Lad mig da læse det øvrige.

Skriveren. Ingen Læsning meer!

Henrich *river ham det af Haanden, mumler hastig og snøvler, indtil han kommer til det sidste.* ..... „Thi de fleste af disse Skriverkarle tiene til intet andet end".....

Skriveren. De tiene til at give din Næsevíis et Par Ørefigen.

Han river Papiret af Henrichs Haand igien.

Henrich. Han kan saaledes rive Papiret i Stykker, og derved sætte os begge i Ansvar!

Skriveren. Jeg agter ikke at lade Skriftet komme for Fruens Øine.

Henrich. Tør Han vel supprimere en Memorial, som er indgiven til Republiken?

Skriveren. Ei Henrich! jeg er ikke den eneste Tiener, der saadant giør.

Henrich. Jeg troer det nok, raader ogsaa, Alvor at tale, til, at det ikke kommer for Lyset; thi endskiøndt Skriftet kan være nyttigt for Staten, saa er det dog ikke nyttigt hverken for Skriveren eller Tieneren. Jeg er færdig til at opoffre mit Liv og Blod for Republiken, men at give min halve Løn bort, det maatte en Skielm giøre.

Skriveren gaaer bort.

Sc. 4.

Henrich. Pernille.

Henrich. Jeg maa have Pernille at hielpe mig med at feie disse Kandestøber-Projecter bort. Hei Pernille! herud!

Pernille. Du commanderer saa stærkt; jeg mærker nok, at du har faaet en Stilling meer, end du kan æde op.

Henrich. Mine Penge ere ikke flere end jeg jo kan tælle dem.

Pernille. Jeg tvivler ikke paa, at du jo deler den halve Part med mig.

Henrich. Jeg vil give dig mit halve Hierte.

Pernille. Jeg tager heller en eneste af dine Ducater end dit hele Hierte.

Henrich. Fy! fy! det er en Skam at være saa pengegierrig.

Pernille. Jeg mener, at jeg haver retmæssige Prætensioner paa de halve Penge. Hvad mener du vel, at Republiken reflecterer paa dine Recommendationer? Besyn-

du ikke, at de flefte Ting drives ved Fruentimmer i Verden? Du maa være forsikkret om, at alle de, som have givet dig Penge for at recommendere deres Personer, have ikke andet betegnet dermed, end at du, som Tiener, skulde betiene dig af Pigen, som haver meest Gehør udi Huset.

Henrich. Jeg vil gierne betiene mig af dig udi andre Ting, men ikke udi Stats-Sager; thi derudi spørger jeg ingen til Raads.

Pernille. Jeg troer nok, at du est en stor Statsmand!

Henrich. I det ringeste har jeg ladet see Prøver derpaa ved denne Leilighed; thi dette hele Væsen vil ingen blive til Nytte, uden mig allene; thi Republiken vil kun blive forvirret af disse mange underlige Forslag, og Skriveren vil faae en Ulykke i sine Fingre, naar han skal registrere alle de Projecter, som ligge under Bordet.

Pernille. Har her da været saa mange Projectmagere i Dag?

Henrich. Nei ikke saa mange; thi alle de Forslag, som ligge under Bordet, ere af en eneste Mands Hierne.

Pernille. Han maa da have en Fandens stor Hierne.

Henrich. Ja den maa i det ringeste være noget større end Skriverbordet, thi der var ikke Rum til dem paa Bordet, derfor maatte vi lægge dem paa Gulvet.

Pernille. Jeg mener, man kunde have lagt dem paa Gulvet tilsammen.

Henrich. Nei Tak! Her ligger nogle paa Bordet, som ere af stor Vigtighed og Nytte; der er blandt andet Recepter udi disse tre smaa Flasker, hvoraf den ene kan være dig til stor Gavn, hvis du stiæler dig en Dosis af halvtredsindstyve Draaber deraf.

Pernille. Hvad kunde den være mig til Gavn?

Henrich. Jo vist, den haver den Kraft at den kan skaffe dig tilbage din Ære.

Pernille. Ei, du Slyngel! hvem har berøvet mig min Ære?

Henrich. Det veed jeg ikke, Pernille! Jeg siger kun, at Recepten har saadan Kraft.

Pernille. Og jeg har en Recept, som curerer for Kaadmundighed; den bestaaer i et Par Ørefigen.

Henrich. Du taler noget dristig til en Mand, som gaaer med fem og tyve Specie-Ducater i sin Lomme. Men Galskab til Side; jeg kaldte paa dig efter Ordre, at du skulde være mig behielpelig med at tage Bordet ind, og føre alle disse Sager bort. Du maa see til, at de tre Flasker fornemmeligen blive vel forvaret; thi Republiken agter at bruge noget af dem i Dag.

Pernille. Men alvorlig at tale, hvortil kan de nytte?

Henrich. Spørg mig ikke derom, Pernille! mit Hoved er gandske kruset af de mange underlige Forslag, som have været oplæste i Dag.

Pernille. Jeg er bange for, at ingen vil lide meer derved end Republiken selv.

Henrich. Jeg ligeledes: det seer jeg allerede, at den hele Stad er bleven ligesom forvandlet til en stor Daarekiste.

Pernille. Det gaaer ikke anderledes til, naar man giver Projectmagere Tøilen.

Henrich. Tiden vil lære, hvad videre deraf vil blive.

Pernille. De Projecter, som ligge under Bordet, er i mine Tanker de bedste; thi der er Papir for et Par Mark i det ringeste.

Henrich. Duer de nok til andet, saa kan de tiene dig i Kiøkkenet til at stege Lax paa. Men lader os giøre reent, og bære Sagerne ind.

Act. 3.

Sc. 1.

Leander. Leonora. Pernille.

Leander. Jeg troer nok, at jeg bliver en sand Spaamand! thi mig synes, at Republiken var gandske ude af Humeur, da jeg forlod hende.

Leonora. Mig synes og det samme; thi hvorvel hun vilde ikke lade sig mærke med nogen Misfornøielse, kunde hun dog ikke berge sig saa vel, at jeg jo blev vaer en Forvirrelse udi Sindet.

Pernille. Hvad det ikke er, saa vil det blive; fær naar det, som hun har indtaget af de tre Flasker, begynder at operere.

Leander. Tog hun da ind paa eengang alle tre Doses?

Pernille. Ja vist, det var efter Projectmagerens Raad. Men hvorledes begegnede hun Monsieur Leander denne Gang?

Leander. Med Koldsindighed, dog ikke udi den Grad som tilforn; thi det syntes undertiden, at hun vilde lade see Venlighed mod mig, hvis hendes Interesse vilde hende saadant tillade.

Leonora. Hun vil nok inden kort Tid lære at kiende, hvorudi hendes sande Interesse bestaaer.

Pernille. Ja jeg haaber, at hun vil blive en Døds-Fiende af de Projectmagere, som hun tilforn har sat saa stor Priis paa.

Leonora. Har du seet nogle af de indgivne Projecter?

Pernille. Nei, men jeg har hørt af Henrich, at mange af dem skal være ravgalne. Jeg kan og mærke det paa Skriveren; thi han seer ganske forvirret ud. Han gaaer smilende frem og tilbage med sin Tobaks-Pibe udi Munden, og saae jeg ham engang at tage en Priis Sand af Sandbøssen i Steden for af Tobaks-Daasen. Et eneste galt Project kan giøre en ærlig Mands Hoved kruset, hvad maae da ikke saa mange giøre, som komme ind paa eengang?

Leander. Er da allerede saa mange indkomne?

Pernille. Herman von Bremens Projecter kan allene giøre et maadeligt Bognlæs.

Leander. Herman von Bremen? det er jo den, som man kalder den politiske Kandestøber?

Pernille. Ja den selv samme. Den Karl kan ligesaa hastig giøre et politisk Forslag, som jeg kan koge et Æg.

Leander. Jeg gad nok see et af dem.

Pernille. Monsieur kan gierne faae dem alle at see; thi jeg har forvaret dem under Retterbænken i Kiøkkenet udi tvende store Bylter. Henrich selv, hvor taabelig han er, moqverer sig derover; thi han sagde, at de kan komme mig til Nytte i Kiøkkenet, for at stege Lax eller Flesk paa.

Leander. Hvor taabelig han er, saa har han dog vidst at føre sig denne Handel til Nytte.

Pernille. Det er vist nok; thi han gaaer med fem og tyve Ducater udi Lommen, som jeg nok vilde affiloutere ham. Men jeg maa lidt ind og see, hvorledes det er med Republiken, og hvorledes hun befinder sig efter de indtagne Doses.

Sc. 2.

Leander. Leonora.

Leonora. Min kiære Leander, kunde Han ogsaa ikke hitte paa at giøre et Stats-Project, for at insinuere sig og at befodre vor Kiærlighed.

Leander. Jeg kunde maaskee ligesaa vel hitte paa noget som en anden, men just den Kiærlighed, som jeg bærer til Jomfruen, foraarsager, at jeg ikke kan overtale mig til at bedrage Hendes Moder.

Leonora. Mener Han, at alle disse Projectmagere ere Bedragere?

Leander. Den største Deel deraf; thi endskiønt de alle vidne, at de allene sigte til det almindelige Bedste, saa er dog egen Nytte, Hiulet, hvorved de drives; deslige Folk ere listige Bedragere. Nogle andre ere taabelige Bedragere; thi de bedrage sig selv tillige med andre: blandt de sidste kan jeg regne saadanne som Herman von Bremen, hvilke ere Statsmænd udi deres egen Indbildning, og af lutter Taabelighed fatte høie Tanker om dem selv, holdende alting for dem at være let og mueligt, saasom de ikke see en Ting længer end til Barken.

Leonora. Det er dog selsomt, at man efter saa mange Exempler ikke lærer at tage sig vare for slige Folk.

Leander. Exempler gielde ikke altid, min kiære Jomfrue! Man seer jo, endskiøndt alle de, som, for Exempel, have givet sig ud for at være Guldmagere, ere befundne at være Bedragere, saa gives dog stedse de, som bedrage og lade sig bedrage paa ny. Men der kommer Henrich; han er jo ganske vred.

Sc. 3.

Leonora. Leander. Henrich. Siden Novatianus og Leerbeutel.

Henrich. Jeg vil ikke have med Jeres Sager at bestille, I forbandede Karle! Jeg vil ikke være Jer Dommer, jeg kan ei heller være det; thi den enes Ja er saa god som den andens Nei.

Leonora. Hvad fattes dig, Henrich?

Henrich. Det er tvende Personer, som giorde Allarm her for en Time siden. Nu kommer de igien. Begge beraabe sig paa et Project, som er indgiven. Begge given sig ud for Forfattere deraf. Den ene siger, at den anden har frastaalet ham det. Men see! der komme de, og undsee sig ikke ved at gaae lige ind.

Novatianus. Det er jo et skammeligt Stykke, at ville giøre en anden Mands Arbeide til sit eget.

Leerbeutel. Det skal ingen ærlig Mand sige mig paa. Jeg trænger ikke til andres Hielp. Jeg kan hitte paa meer end det.

Novatianus. Jeg troer det nok; du kan hitte paa Skielmstykker.

Leerbeutel. Jeg kræver til Vidne, at han har skiældet mig for en Skielm.

Henrich. Ei, Messieurs! hav Respect

for Republikens Huus; hvis I vil slaaes, saa maae I gaae ud paa Gaden.

Novatianus. Hvad jeg har sagt paa ham, vil jeg med Eed bekræfte.

Leerbeutel. Hvad han har sagt paa mig, vil jeg bevise med Eed, at det er Løgn.

Henrich. Ei! saa gaaer det jo lige op. I tillades at sværge paa, at han har giort et Bedragerie; og ham tillades at sværge paa, at Eders Beskyldning er falsk.

Novatianus. En Bedrager maa ikke tillades at sværge.

Leerbeutel. Du est selv en Bedrager.

De faae hinanden udi Haaret, Henrich gaaer imellem, og bliver bastet af dem begge, til han falder paa Gulvet. De løbe ud.

Sc. 4.

Leonora. Leander. Henrich.

Henrich. Bier kun, I Tingstude; I skal faae en Ulykke for at have handlet saaledes med Republikens Tiener.

Leander. Hvis du ved denne Leilighed har faaet nogle Penge, saa har du ogsaa faaet nogle Bare. Men hvilken af dem, mener du, har Ret?

Henrich. Nu er jeg saa forslagen, at jeg ikke har Hoved til at dømme udi Sager; det kan jeg allene sige, at ingen af dem havde Ret til at slaae mig. Men jeg undrer mig over, at Monsieur Leander stod saa stille, uden at hielpe mig.

Leander. Jeg er ganske uden for Sagen; men det er andet med dig, som engang har paataget dig at være Projectmagernes Advocat.

Henrich. Vil ingen tage min Sag an, saa skal jeg nok hevne mig selv.

Leander. Det vil jeg ikke raade dig. Man kan ved saadan Leilighed faae at vide, at du har taget Penge af Sollicitanterne. Det er derfor bedst, at du stiltiende beholder Huggene med Pengene.

Henrich. Jeg faaer da at stikke mig derudi, beder ogsaa, at Monsieur ei heller lader sig mærke dermed.

Leander. Jeg skal intet tale derom.

Henrich. Jomfruen er og saa god at tie, om det er Hende, som et Fruentimmer, mueligt.

Leonora. Jeg kan nok tie saavel som en anden.

Henrich. Men der seer jeg Pernille. Jeg maa gaae min Vei.

Han gaaer.

Sc. 5.

Pernille. Leonora. Leander.

Pernille. Mig syntes, at her var Klammerie; men jeg seer, at Alting er stille.

Leonora. Her er Alting godt; men hvorledes staaer det til inde?

Pernille. Jeg kan endnu ikke sige noget derom. Republiken har indtaget tre Doses at svede paa; hvorledes hun vil befinde sig derefter, maa Tiden lære. Jeg vilde ikke laane hende min Mave; thi skulde jeg nødes til at indtage saa mange politiske Doses paa eengang, giorde jeg først mit Testamente.

Leonora. Ligger hun paa Sengen.

Pernille. Ja, og nyeligen, førend jeg gik ud, var hun falden udi en Slummer, hvorudover, da jeg hørde denne Allarm her udenfor, trinede jeg af Stuen, for at advare Folk, at de skulde være stille. Men hvad var her at bestille? thi jeg troer ikke, at Monsieur Leander var kommen i Klammerie med Jomfruen.

Leonora. Der var Tvistighed imellem to Projectmagere. Den ene beskyldte den anden at have staalet sit Project. Henrich paatog sig at forlige Sagen, og blev rigeligen betalt for sin Umage.

Pernille. Jeg mærker, at han bruger alle Konster, for at fortiene Penge.

Leonora. Vist, han lader sig rigeligen betale, nu med Penge, nu med Barer. Det er bedst at du løber ind igien, for at see til min Moder; thi man maa ikke lade hende være allene.

Pernille. Det er sandt nok; thi mig syntes, at hun drog Aanden noget stærkere, end hun pleier. Mig synes og, at hun kalder paa mig; jeg maa strax ind.

Gaaer ind og kommer igien ud med Republiken.

Sc. 6.

Leander. Leonora. Republiken. Pernille.

Republiken understøttet af Pernille. Ach, ach! jeg er i en elendig Tilstand.

Leander. Hvorledes er det fat, min kiære Frue?

Republiken. Ach gid de Projectmagere faae en Ufærd!

Pernille. Alle vil ride paa den stakkels Republik.

Republiken. Ach, ach! jeg kan ikke mere.

Leander. Hvorledes befinder Fruen sig da?

Republiken. Ach, min kiære Monsieur Leander! gid jeg havde fulgt hans Raad, og bortviset alle disse Projectmagere, som sigte kun til at forvirre alting, for at befodre deres egen Interesse.

Leander. Nu maae vi allene tale om, hvorledes Republiken kan hielpes tilrette igien.

Republiken. Ach! der er ingen Redning for mig. Mit Hoved er ganske kruset og mit Hierte sidder mig op i min Hals af Qvalme og Beængstelse. En saadan Forvirrelse har disse Doses bragt udi min Mave.

Leander. Man maa bruge Raad i Tide.

Republiken. Ingen Lægedom kan hielpe mig; havde jeg kun saa lang Tid, at jeg kunde giøre mit Testamente.

Leander. Fruen maa ikke saaledes fortvivle; maaskee at jeg ved et ringe Middel kan hielpe Hende tilrette.

Republiken. Der vil meget til. Der vil meget til.

Leander. Ikke saa meget; Maven vil renses, og det Suurdeig, som Projecterne have foraarsaget maa til Dørs.

Republiken. Er jeg nu i Stand at tage nogen Vomitiv ind?

Leander. Jeg har et lidet Instrument eller en Machine, hvorved saadant uden Besværlighed skal giøres.

Republiken. Ach! jeg er saa bange, at.....

Leander. Vil kun Fruen have Tillid til mig. Jeg giver mig ikke ud, uden for det, som jeg kan præstere. Lader os strax gaae ind.

Republiken. Ach, ach! det bliver jo værre og værre.

Leander. Hun slaae sig lidt til Taalmodighed!

Republiken. I maae ledsage mig; thi jeg kan ikke staae paa mine Been.

Pernille og Leander tage hende under Armen, og Leander gaaer allene ind med hende.

Sc. 7.

Pernille. Leonora.

Leonora. Ach Pernille! jeg tænkte nok, at det vilde saa gaae til. Ach! det er en Ynk at see.

Pernille. Giv Jer tilfreds, Jomfrue! hvis Fruen forvinder denne Svaghed, saa vil Jer Kiærlighed, og den Forbindelse, I har giort med Monsieur Leander, derved bestyrkes.

Leonora. Men der synes ingen Redning at være for hende.

Pernille. Jeg mener jo; hvis Monsieur Leander kan ved den Machine, som nedstunkes udi Halsen, faae Projecterne til Dørs, førend de rodfæste sig og komme udi Blodet, kan alting blive godt.

Leonora. Mener du det Pernille?

Pernille. Jeg baade mener og veed det. Man kan jo ved saadant hindre, at end Rottekrud eller andet Gift, som er indtaget, ingen Skade kan giøre.

Leonora. Men jeg er bange, at disse Projecter ere giftigere end Rottekrud.

Pernille. De ere vel ikke et Haar bedre; men naar man faaer dem ud af Maven, maae de rase saa meget som dem lyster. Jeg for min Part anseer denne Hændelse som den eneste Redning for Familien.

Leonora. Ach! gid man da ved dette Middel kunde bringe min Moder til rette igien! Thi endskiøndt hun har været mig imod i denne Forbindelse med Leander, saa elsker jeg dog hende meer end noget Barn kan elske sin Moder.

Pernille. Hun bliver nok cureret; thi Projecterne maa ved betimelig Vomitiv herud, om end alle Herman von Bremens Forslag vare komne i Maven. Sindet, som I hører, er allerede cureret, i det at hun har fattet Afsky for Projectmagere, som hun tilforn havde sat saa stor Priis paa. Men der kommer Henrich. Han seer ganske forstyrret ud.

Sc. 8.

Henrich. Pernille. Leonora.

Henrich. Ach, ach! det var forskrækkeligt at see.

Pernille. Hvad er det, Henrich?

Henrich. Tael ikke til mig! jeg er færdig at besvime.

Pernille. Hvad er det da?

Henrich. Monsieur Leander lod nedstunke en liden Blykugle udi Republikens Hals; strax derpaa begyndte hun at brække sig, og det med saadan Heftighed, at baade jeg og han tænkte, at hun skulde døe imellem vore Hænder.

Leonora. Kom der da meget fra hende?

Henrich. Ja vist, jeg har aldrig seet saa heftig Bryden paa eengang.

Leonora. Hvorledes seer det ud?

Henrich. Det seer saa buntet, saa politisk og saa diævleblændt ud, at ethvert eenfoldigt Menneske maa grues ved at ansee det.

Leonora. Vel nok er det, at det er

kommen ud. Det kan rase i Vandbækkenet saa meget som det vil. Men i hvad Tilstand var min Moder, da du gik ud?

Henrich. Hun har fundet stor Lettelse for Hiertet; men haver stærk Hovedpine.

Pernille. Den vil snart stilles; thi det kan ikke være andet, end at saa stærk Brækken jo maa foraarsage Hovedpine.

Henrich. Monsieur Leander, som i alting nu agerer Doctor, gav hende Hovedvand at lugte til, og tillige bandt en Serviette stærkt om hendes Hoved.

Leonora. Jeg havde ikke tænkt, at han kunde agere saa vel Doctor.

Henrich. Jo vist; men der kommer baade Patienten og Docteren.

Sc. 9.

Republiken. Leander. Henrich. Pernille. Leonora.

Republiken med en Serviette om Hovedet. Min kiære Monsieur! jeg kan ikke nok udsige, hvilken Obligation jeg har for Ham; Han har virkelig reddet mit Liv; thi jeg begynder igien at respirere, og Hovedpinen sagtes meer og meer.

Leander. Det er mig ikke en liden Glæde at have contribueret til Fruens Sundhed igien.

Republiken. Han haver cureret ikke allene mit Legem, men endog mit Sind, i det Han har bragt mig af Vildfarelse, og indprentet mig de rette Tanker, som jeg bør have om Projectmagere, hvilke gemeenligen ikke sigte til andet, end til Egennytte, og bygge Casteller i Luften, hvorved Republiken forvirres.

Henrich. Mig synes, at der er nogen udi Gangen. Jeg maa see ad, hvem det er.

Republiken. Hvis det er nogen, som vil tale med mig, saa er det nu ikke beleiligt.

Henrich. Det er Herman von Bremen, som forlanger at tale med Republiken.

Pernille. Ach lad ham komme ind, jeg har stor Lyst til at narre ham: jeg vil med Fruens Permission give mig ud for Republiken.

Sc. 10.

Mester Herman. Personerne af forrige Scene.

Herman. Jeg veed ikke, hvilken af de tvende Damer er Republiken.

Pernille. Det er jeg; kiender Han ikke Republiken bedre, min gode Mester Herman?

Herman. Man kalder mig Mester Herman, efterdi jeg udi min Ungdom har øvet en Profession.

Pernille. Jeg veed det nok, men denne Mester- eller Magister-Grad er en Plet, som man aldrig kan aftoe.

Herman. Her udi Westphalen øver jeg mig allene udi politiske Sager.

Pernille. Jeg veed det nok. I Hamborg støbte Han fordum Fade og Tallerkener, men her omstøber Han Riger og Republiker.

Herman. Man skal derfore ikke regne hvad jeg har været, men hvad jeg nu omstunder er.

Pernille. Det er ret nok; jeg vil derfor give Ham al den Ære, som Han fortiener.

Herman. Folk raadføre sig her med mig udi Stats-Sager, og jeg kan sige, uden at rose mig, at de befinde sig ikke ilde ved mine Raad; thi jeg seer dybt ind udi Sagerne.

Pernille. Man kan see paa Hans Ansigt, at Han er en stor Statsmand. Men hvad er Hans Ærende?

Herman. Jeg er kommen for at høre, om Republiken har examineret nogle af de Projecter, som jeg har indgivet.

Pernille sagte til Henrich. Slaa Porten udi Laas, at han ei kan komme ud. Høit. Ja nogle af dem ere examinerede og befundne excellente.

Herman. Det er mig kiært. Jeg haaber, at de alle skal staae deres Prøve: man skal deraf kunne see, at En kan være en duelig Stats-Minister, uden at have lært Latin eller Græsk.

Pernille. Intet er visere. Det kommer alt an paa Naturens Gaver.

Herman. Hvad synes Republiken om det første Project, som er tegnet Nr. eet?

Pernille. Jeg kan ikke erindre, hvilket var det første: Henrich! spring ind og hent os de to store Papiir-Bylter.

Henrich. Hvor ligger de?

Pernille. De ligge under Retterbænken i Kiøkkenet.

Herman. Under Retterbænken udi Kiøkkenet! hvad vil det sige?

Pernille. Det vil saa meget sige, at de fortiene ikke at forvares udi andet Archiv.

Herman. Jeg mærker, at Fruen vil drive Spot med mig. Det er ikke smukt.

Pernille. Det er end mindre smukt, at en Kandestøber vil give sig ud for en Statsmand.

Herman. Jeg sværger ved Richelieu, Mazarin, Alberoni ꝛc. at jeg lader mig ikke narre.

Pernille. Og jeg sværger ved Uglspeil, Harleqvin, Polichinello ꝛc. at I skal narres. Kom hid, Henrich, med Bylterne. Han skal bære dem hiem paa sin egen Ryg. Monsieur Leander maa komme os til Hielp, om han vil giøre Modstand.

Herman. Gevalt, Gevalt!

Henrich. Holdt din politiske Mund, eller du faaer saa mange Hug, som dit Liv kan taale.

Henrich hænger ham om Halsen begge Bylter paa Ryggen.

Herman. Ach ach! det skal ikke blive uhevnet.

Pernille. Giv ham nu et godt Bagslag, Henrich! til Afskeed, for alle de Forslag, som han har givet os.

Henrich sætter ham Foden for Ryggen.

Herman. Au, au, au!

Han gaaer ud med nedslaget Hoved, og tæller til tyve.

Sc. 11.

Republiken. Leander. Leonora. Pernille. Henrich.

Republiken. Det var noget vel plumpt, Pernille!

Pernille. Nei. Nu kan han fortælle det til andre af hans Consorter, saa have vi dem ikke meer paa Halsen.

Republiken. Jeg mærker, at det er et Bedragerie.

Leander. Man kan ikke holde dem alle for Bedragere, thi mange bilde sig selv ind at være det, som de ikke ere, og vise de høie Tanker, de fatte om sig selv, just af Uvidenhed; thi jo mere uskiønsom En er, jo lettere kommer alting ham for: Skarpsindige Folk derimod, som see dybt ind udi Sagerne, og mærke de Knuder, som derudi ligge skiulte, driste sig ikke at røre derved. Heraf kommer det, at man gemeenligen finder størst Activitet hos de første, saasom de af Uvidenhed holde alting giørligt. De sidste derimod passere for uduelige og frygtsomme, og derfore ofte ansees med Foragt, da dog deres Frygtsomhed og liden Resolution grunder sig paa deres Indsigt udi Sagerne, og er Beviis paa deres Skiønsomhed.

Republiken. Han taler som en fornuftig Mand. Jeg vil herefter tage mig vare for Projectmagere.

Leander. Fruen maa dog see til, at Hun gaaer en Middelvei herudi, saa at Hun ikke henfalder til Extremiteter, thi det kan være ligesaa skadeligt at forkaste alle Projecter, som at antage dem alle: man maa udlede Hveden blandt Klinten. Hvis man plat forkaster alle Forslag, drister sig ingen at giøre dem, hvorved mangt et nyttigt Project kan blive qvalt udi Fødselen, og gamle Vildfarelser og Feil, som behøve Reformation, fæste Rødder: allene man maa intet sætte i Værk, førend det er nøie examineret; thi det baarligste Project kan ofte have den bedste Apparence.

Republiken. Jeg vil og skal i dette, som i andet, efterfølge Hans Raad, og saasom Han har cureret mig, saa vil jeg og være hans Doctorinde, og curere Ham, ved at rydde af Veien de Stene, som har forhindret Ham at komme til sit Maal, det er: til Besiddelse af min eneste Dotter og Arving, som Han bær Kiærlighed til. — Kom hid, Leonora, og giv ham din Haand. — Nu haaber jeg, at I ere fornøiede, ligesom jeg paa min Side er ikke desmindre. Lader os nu gaae ind og giøre Anstalt til Eders Bryllup.

Leander og Leonora kysse paa hendes Hænder og takke.

Henrich *sagte.* Jeg derimod er ikke saa vel fornøiet; thi mit Regiment er til Ende, og min Næring, som flød af Byens Galskab, er forsvunden, saa at jeg af en Agent eller Factor er forvandlet til en slet og ret Lakei igien.

Sc. 12.

Arv. Personerne af forrige Scene.

Arv *faldende paa Knæe for Republiken.* Ach naadige Frue! jeg beder om Ret.

Republiken. Hvad Uret er dig vederfaret?

Arv. Henrich har taget en Sølvpenge fra mig.

Henrich. Saadant tilstaaer jeg, og mener derudi at have giort som en troe Tiener; thi saasom han dermed har ladet sig bestikke af en Projectmager, saa har jeg confiskeret den paa Republikens Vegne.

Republiken. Derudi har du giort vel, Henrich!

Arv *grædende.* Ach! skal jeg da miste min Sølvpenge?

Republiken. Du skal ikke allene miste den, men ogsaa din Tieneste.

Henrich. Han har ikke bedre fortient, naadige Frue!.....

Pernille *til Henrich.* Du fortvivlede Skielm! tør du, som est mest skyldig, giøre dig til Anklager?

Henrich *til Pernille.* Hør Pernille! der har du den halve Deel af Ducaterne: hvem er jeg nu?

Pernille. Du est en troe og ærlig Tiener. Til Republiken. Hverken jeg eller Henrich drister os til at bede for Gaards-Karlen; thi en Tiener bør have rene Hænder. Er det ikke sandt Henrich?

Henrich. Visselig. Jeg har skikket mig saa udi Republikens Tieneste, at jeg kan døe med en god Samvittighed.

Pernille. Jeg, min Troe, ligesaa.

Republiken. Jeg vil haabe det samme. Kom lad os gaae ind.

De gaae ind, og Aro følger med, grædende.

Leander til Spectatores. Jeg vil tie med denne Historie for Pernilles Skyld. Man seer ellers heraf Sanden at være, som Ordsproget lyder, at man lader de smaae Tyve hænge, og de store gaae frie.

Anmærkninger,

(som fortsættes i Tillægget.)

Med denne Comoedie er, paa Indholdslisten til 7de Tome (1754) af den Høpffnerske Udg. af „Den danske Skueplads," allene bemærket at „derudi skiemtes med Projectmagere." Om Stykkets Titel see **Tillægget „under Anm. til Republ."**

Scenen. Paa flere Steder i Stykket selv nævnes udtrykkelig **Westphalen** (Mester Geert Westphalers Fædreland) som dets Scene. F. Ex. S. 647, Sp. 1; S. 650, Sp. 2; S. 656, Sp. 2).

S. 644. **At man nu allevegne bruger k i Steden for ch.** Til at forstaae dette tiener følgende Sted af Holbergs „**Orthographiske Anmærkninger**" til hans „Metarmophoses eller Forvandlinger." (S. dette Skr. S. 99, Udg. 1726): „**Andre skrive ichun** eller **ickun**; men jeg bliver ved en dobbelt k [ikkun] saa vel herudi, som i andre Ord; ikke fordi jeg bær nogen særdeles Had til den gode Bogstav **C**, som visse Folk, der endogsaa udi de danske Ord, som kommer af fremmede, ville ikke kiendes derved, og derfor skrive: „**Kristelig**" for **Christelig**, „**Comerse-Raad**" for **Commerce-Raad**, men efterdi jeg, om ikke udi dette Ord, saa dog udi de fleste andre, kan give tilstrækkelig Aarsag, hvorfor det er rimeligere at bruge dobbet k end **ch** eller **ck**. Man siger **drik**, ikke **dric**, **Sæk**, ikke **Sæc**, hvorfore man bør skrive **drikke** ꝛc. I det øvrige indlader jeg mig ikke udi videre Proces med den Bogstav **C**; thi den maa gierne beholde sin Sted i det Danske Alphabet for mig; dog saa, at den allene bruges i fornødne fremmede Ord, som udi det Ord **Circul** ꝛc., thi det var latterligt at skrive „Sirkul." — — S. og: Holb. Danske Epistl. 3die T. S. 300 ff.: „Klage af den gamle Bogstav C." I Ped. Paars 4de B. 2 S. hedder det om „Byskriveren Lars Hick, som **orthographisk** var." bl. a. saaledes:

Lars Hick Orthographie tog udi Agt saa nøie
At han Materien kun agtede heel føie,
Han ivred' sig især naar han blev vaer et **C**
Med **K** i Enden, skreg: Man maa af Harme døe!
Bormester fulgte ei de samme Fundamenter;
At stille Trætten en Postill han straxen henter.
Med **C** og **K** man der det bogstaveret saae.
Man tænkte da Lars Hick af Skindet vilde gaae,
Han skreg: Orthographie man aldrig gierne søger
I en Postill! Vi maae opkaste andre Bøger;
Vi et **politisk** Skrift vil tage, som er net.
En Geistlig pleier ei at bogstavere ret.

S. 650. **At Magistratens Fruer og Døttre skulde giøre Visiter til Fods i Tøfler og perlefarvede Silkestrømper.** Et saadant Project forekommer allerede i Peder Paars (1720) 4de Bog, 1ste Sang, og er af „**Jørgen Hattemager.**"

Som meente, Gaderne man kunde rene faae,
Hvis Ordre gik, at Frue Bormester skulde gaae,
Paa Gaden ei med Skoe, men Tøfler, Silkestrømper.
Bormesters Anhang sig allene derved krymper ꝛc. — — —

Som bekiendt findes ogsaa i P. P. flere Steder om Projecter og Projectmagere; ligesom i Niels Klim, hvor den potuanske Maade at behandle Projectmagere paa omtales fl. St., f. Ex. S. 62 og 84 (Prof. Dorphs Overs.).

Sganarels Reise til Det philosophiske Land.

Comoedie udi een Act,

(hvorudi skiemtes med de gamle Philosophiske Secter).

[Forestilled første Gang paa den Kgl. danske Skueplads den 1ste Decbr. 1751].

Personerne.

Sganarel.
Leander.
En Philosophus.
En Heraclitisk Philosophus.
En Democritisk Philosophus.
En ny (subtil) Philosophus.
En Astrologus.
En Sceptisk Philosophus.
Lucie, } to Philosophers Hustruer.
Agathe, }
Polyphemus.
En Doctor Medicinæ.
Margarete, hans Hustrue.

Sc. 1.

Sganarel
allene, med oprakte Hænder.

Himmelen skee Lov, at vi endeligen efter saa megen Besværlighed ere komne til den forlangte Stad, hvor vi agte at fæste Boelig. Hvad kan være behageligere, end at boe iblandt lutter Philosopher, hvor vi faaer intet uden Viisdom at høre. Jeg er træt og udmattet af Reisen; men naar jeg stiller mig for Øine, at det forønskede Maal er lykkeligen naaet, synes mig, at jeg faaer nye Kræfter igien. Min Herre Leander, som med Reise-Tøiet er udenfor Porten, har skikket mig hid for i Veien, at betinge Herberg. Men jeg seer her ingen Folk; det er saa stille, som det kunde være Nat. Saadant holder jeg Beviis paa god Skik og Orden. Jeg maa derfor banke paa første Port, for at faae nogen i Tale. *Han banker paa.*

Sc. 2.

Sganarel. En Philosophus
med et langt Skiæg.

Sganarel. Der seer jeg En at komme. Viisdommen staaer afmalet i hans Pande. — Hr. Magister tager ikke ugunstig op, at jeg spørger Ham, om Han intet Herberge veed for twende fremmede Personer.

Philosophen *svarer intet, men gisper allene.*

Sganarel. Hr. Doctor! gav Han maaskee intet Agt paa mit Spørsmaal?

Philosophen *tier, og gisper igien.*

Sganarel. Jeg spurte, om Han ikke veed et godt Herberge for twende reisende Personer?

Philosophen *gispende tredie Gang, seende paa Solen, siger:* Efter Solen maa Klokken være ni.

Sganarel. Jeg spørger hverken om Klokken eller Solen; jeg spørger om et Herberg.

Philosophen *gisper fierde Gang og gaaer ud, Sganarel gisper efter ham.*

Sganarel. Hvis denne Karl skal være en viis Mand, saa er han ikke til nogen Nytte, saasom han taler ikke, men gisper Viisdommen ud; men jeg maa see til, at jeg faaer fat paa en anden, som taler lidt meer, og gisper lidt mindre.

Han banker paa en anden Dør.

Sc. 3.

Sganarel. En Heraclitisk Philosophus.

Philosophen. Har Han noget at tale med mig.

Sganarel. Jeg er en fremmed Person, som tilligemed en fremmed Herre er kommen til denne Stad, efter en besværlig og møisom Reise. Vi haver med Taalmodighed udstaaet alle de Uleiligheder, som Reisen har ført med sig, udi Haab at.....

Philosophen *hyler og græder.*

Sganarel. De Taarer, som Hr. Doctor fælder, ere Prøver paa Hans Ædelhiertighed og Medlidenhed, men nu er alting forglemt, efterdi.....

Philosophen hyler igien.

Sganarel. Jeg siger, at alting er forglemt. Nu forlanger jeg allene, at Herr Doctor vil bevise os den Tieneste, at skaffe os et godt Herberg for Betaling.

Philosophen hyler igien.

Sganarel sagte. Denne Mand er jo ligesaa gal, som den første.

Philosophen. Hvad mener I ved den første?

Sganarel. Den første Mand, som jeg her anmodede om det samme, svarede mig noget hen i Taaget, saa at jeg blev ganske forvirret derover.

Philosophen hyler igien, og Sganarel efteraber ham. I siger, at I blev ganske forvirret derover?

Sganarel. Ja vist; kunde jeg vel andet, naar.....

Philosophen hyler igien, og Sganarel støder ham for Rumpen, og de hyler begge tillige.

Sganarel. Nu kan du have Aarsage til at hyle. Hvilke forbandede Grimacer, disse Philosophi haver! Men der seer jeg en anden gaae over Gaden. Han seer glad og tækkelig ud. Af ham vil jeg nok faae Oplysning udi dette Koglerie.

Sc. 4.

Sganarel. En Democritisk Philosophus.

Sganarel. Maa jeg tale et Ord med Hans høie Ærværdighed?

Philosophen. Ja gierne, saa længe som Han lyster.

Sganarel sagte. Denne Mand er ganske maneerlig. Høit. Jeg har her havt særdeles Hændelser.

Philosophen. Hvi saa?

Sganarel. Jeg har her talet med tvende Philosopher. Jeg spurgte den første, om han ikke vidste noget Herberg, men i Steden for at svare paa mit Spørsmaal, gispede han, og omsider sagde, at Klokken var Ni; mon den Mand kan være rigtig i Hovedet?

Philosophen. Ha ha ha hi hi ha ha.....

Sganarel. Ja, Hr. Magister har nok Aarsag at lee deraf; jeg kan selv ikke bare mig for Latter, naar jeg tænker derpaa.

De leer begge tillige.

Philosophen. Men hvad Svar fik I af den anden?

Sganarel. Den anden hylede ved hvert Spørsmaal, og græd, som han var pidsket.

Philosophen. Ha ha ha hi hi ha ha.....

Sganarel. Mig synes, at han var nok saa gal, som den første.

De leer atter stærkt tillige.

Sganarel. Hvad kan man vel dømme om saadanne Mennesker?

Philosophen. Ha ha ha hi hi ha ha.... Jeg seer ellers paa Jeres Dragt og Skikkelse, at I er en Fremmed.

Sganarel. Ja, Hr. Magister. Jeg er fra et langt bortliggende Land.

Philosophen. Et langt bortliggende Land? ha ha hi ha.....

Sganarel. Det er jo ikke noget at lee af.

Philosophen. Hvad er Jeres Ærende her?

Sganarel. Det er for at omgaaes med lærde Mænd, og at undervises i Viisdom.

Philosophen leer igien.

Sganarel. Ei, min Herre! holdt dog Maade med denne Latter, og lad os tale lidt alvorlig sammen.

Philosophen. Alvorlig sammen, siger I? ha ha hi.....

Sganarel. Hvad Diævelen er dog dette? Holdt engang op at lee, og siig mig, hvor et godt Herberg er at bekomme.

Philosophen. Et godt Herberg, siger I?

Han gaaer leende bort.

Sganarel. Ei, saa lee din Hals itu, dit Beest! Den ene Philosoph er jo her galere end den anden. Jeg er saa forvirret over disse Hændelser, at jeg veed ikke, enten jeg sover eller vaager; skal dette være Viisdommens Stad, saa maatte jeg gierne vide, hvad man kan kalde en Daarekiste. Lad mig nu samle det ene med det andet, for at kunne berette min Herre alting omstændigen.

Sc. 5.

Sganarel. En ny (subtil) Philosoph.

Imedens Sganarel staaer og grunder, kommer der en ny Philosoph stærk gaaende og løber ham omkuld.

Sganarel. Hvad for en Ulykke vil dette sige? Hvi handler I saaledes med mig? hvad ondt har jeg giort?

Philosophen reiser ham op efter Benene. Ei, ei, jeg tager Benene isteden for Armene. Jeg beder tusinde Gange om Forladelse. Forseelsen reiser sig deraf, at jeg har for skarpt Syn.

Sganarel. Mig synes, at det heller maa reise sig deraf, at I er star-blind.

Philosophen. Min Herre, det skarpe Syn, som Naturen har begavet mig med, foraarsager, at jeg intet kan see, som er nær ved mig.

Sganarel. Hvis Naturen ikke havde anden Gave at give Jer, maatte I ønske, at hun havde beholdet sin Gave selv.

Philosophen. Nei, min Herre! Jeg kan derimod see, hvad andre ikke seer; mit skarpe Syn gaaer indtil Indvoldene af en Ting, og fæster sig paa Kiærnen deraf, som er skiulet for andre.

Sganarel. Det gaaer over min Forstand.

Philosophen. Det er dog saa, min Herre! derfor fører jeg Navn af den subtile Doctor. Men jeg seer, at Han er en fremmed Person; hvad er Hans Ærende her? Hvis jeg kan gaae Ham til Haande udi noget, skal det være mig en Fornøielse.

Sganarel. Jeg takker skyldigst. Jeg vil kun for det første spørge, om man her kan faae et godt Herberg for tvende Personer?

Philosophen. Saadanne gemeene og grove Ting bekymrer jeg mig ei om; men vil I vide noget in Philosophia occulta, saa er jeg til Tieneste.

Sganarel. Nei, nei! jeg spør kun om.....

Philosophen. Som for Exempel, om Magnetens Kraft, om Siælens Beskaffenhed, om Blodets Circulation, om Myrers og Myggs Egenskab, om andre Insecters indvortes Dannelse, om.....

Sganarel. Nei, nei, i Diævels Skind! Jeg spør kun om.....

Philosophen. Eller om I vil vide noget om Dyrenes Siæle, om de ere Machiner eller levende Creature, om Nominales eller Reales bør kaldes orthodoxi Philosophi?

Medens han saa taler, render Sganarel ham omkuld og undskylder sig ogsaa med sit skarpe Syn. Den subtile Philosophus reiser sig strax igien, slaaer Sganarel ned paa Jorden, giver ham brav Hug, og forlader ham liggende.

Sc. 6.

Sganarel. En Astrologus (med en Kikkert) som observerer.

Sganarel. Ach, ach! er der ingen, som kan reise mig op? Ach hielp en stakkels forslagen Mand, som ikke kan reise sig selv.

Astrologus *seende sig om.* Hvo er, som raaber? Der ligger jo en halvdød Mand. Hvad skader Jer, min Ven?

Sganarel. Hielp mig op igien, min Herre! Jeg er falden udi onde Menneskers Hænder, som har slaaet mig saaledes, at mine Lemmer ere knusede.

Astrologus. Det giør mig hiertelig ondt; jeg er pligtig til at hiælpe min Næste; jeg beder allene om lidt Taalmodighed, indtil jeg faaer efterseet udi min Astrologiske Bog, om man udi denne Maaned, og paa denne Dag udi Maaneden, maa foretage sig noget af Vigtighed. *Han blader i Bogen.* Nei, min Herre! det gaaer ikke an paa denne Tid. Jeg seer, at det er den fiortende Dag udi den Maaned Morian, paa hvilken man efter astrologiske Regler intet vigtigt maa foretage sig. Vil min Herre have Taalmodighed, til Solen gaaer ned, saa kan jeg hielpe Ham, uden at overtræde astrologiske Regler.

Sganarel. Saadanne Regler kan ingen uden Fanden have dicteret. Kan det vel være nogen Tid forbudet at hielpe sin Næste?

Astrologus. Visseligen baade er og kan det være.

Sganarel. Ach jeg elendige Menneske! ulyksalig var den Dag, da vi besluttede at komme til denne Bye.

Astrologus. Siig ikke det, min Herre! I er kommen udi en Stad, hvor de ni Viisdoms-Gudinder have fæstet Sæde,

Sganarel. I maa heller sige ni Helvedes-Gudinder, eller ni Ulykker; thi.....

Astrologus. Overiiler Jer ikke! styrer Jer Affecter, og hav Taalmodighed til mod Aften, da skal jeg med al Fornøielse gaae Jer til Haande. Adieu saa længe.

Gaaer.

Sc. 7.

Sganarel. En Sceptisk Philosophus.

Sganarel. Ach, ach! er der dog ingen medliden Siæl udi den hele Stad?

Philosophen. Jeg hører En at raabe. Der seer jeg en stakkels Mand, som er kommen til Skade. *Han reiser ham op.*

Sganarel. Tusind Tak, Hr. Doctor! det er mig dog kiært, at jeg finder et ærligt eller et klogt Menneske udi denne høilærde Stad.

Philosophen. Hvad skader Jer, min Ven?

Sganarel. Jeg er saaledes bleven slagen og medhandlet af en af Jeres Ordens-Brødre, som kaldte sig en subtil Philosoph; men paa mig lod han kun see liden Subtilitet.

Philosophen. Men er I vis derpaa?

Sganarel. Skulde jeg ikke være vis paa det, som nyeligen er skeet?

Philosophen. Jeres Syn kan have bedraget Jer.

Sganarel. Saa har dog ikke Følelsen bedraget mig; det kan mine forslagne Lemmer bekræfte.

Philosophen. Følelsen, som er en af de fem Sandser, kan bedrage ligesaa vel som Synet.

Sganarel. Det er jo en forbandet forkeert Snak. I saae jo selv, at jeg laae paa Gaden og raabte om Hielp.

Philosophen. Det kommer mig vel saa for; men.....

Sganarel. Gid I faae en Ulykke med Jer Men! I hialp mig jo selv op igien.

Philosophen. Det kan maaskee være.

Sganarel. Saa kan jeg jo tage min Taksigelse tilbage igien.

Philosophen. Maaskee.

Sganarel. Maaskee, maaskee! Hør min gode Maaskee! Om en handlede saaledes med Jer, hvad vilde I da sige?

Philosophen. Jeg vilde ikke andet sige, end at det syntes saa at være.

Sganarel *gier ham tre gode Rap.*

Philosophen. Au, au! er det ikke uforskammet at handle saaledes med en Philosopho?

Sganarel. Maaskee.

Philosophen. Og saaledes at belønne Velgierninger?

Sganarel. Maaskee, maaskee.

Philosophen. Ach, ach! min arme Ryg!

Sganarel. Følelsen er en af de fem Sandser, som kan bedrage, saavelsom Synet.

Philosophen. Jeg maa strax hiem at smøre min Ryg.

Sganarel. Gak til Bloksbierg og smør din lærde Hierne! den behøver heller Smørelse end Ryggen. Hvis jeg ikke ventede hvert Oieblik min Principal Leander, tog jeg strax Flugten herfra, for ikke at underkastes flere fortrædelige Hændelser. Gid han vilde skynde sig! Men der seer jeg, han kommer; han skal faae alting ligesaa friskt, som jeg har faaet det.

Sc. 8.

Leander. Sganarel.

Leander. Nu, hvor gaaer det, Sganarel? har du faaet opspurt et godt Herberg?

Sganarel *svarer intet, men gisver.*

Leander. Hør du ikke, hvad jeg spør?

Sganarel *gisver paa ny.*

Leander. Jeg troer, at du est bleven baade blind og maalløs.

Sganarel *gisver igien.*

Leander. Staae ikke her, og driv Spot med mig. Kan du ikke svare til mit Spørsmaal?

Sganarel. Hvad er det, som Monsieur vil vide?

Leander. Jeg spør, om du har opspurt noget Herberg?

Sganarel *seende paa Himmelen, gisver og svarer;* Jeg seer, at efter Solen Klokken maa være ni.

Leander. Hvad Pokker er dog dette! Jeg troer, at Karlen er forhexet; kiender du mig ikke meer?

Sganarel *hyler og græder.*

Leander. Siig mig dog, hvor du har været, og hvad dig er vederfaret?

Sganarel *hyler igien.*

Leander. Ei! hvilken ulykfalig Hændelse er ikke denne!

Sganarel *hyler igien.*

Leander. Kiender du ikke mig, som er din Principal?

Sganarel. Min Principal? Ha, ha, hi, hi, ha!

Leander. Jeg mærker, at han har faaet Skade paa Forstanden.

Sganarel. Ha, ha, hi, ha!

Leander. Mon Stadens Luft skulde kunne føre saadant med sig?

Sganarel. Ha ha..... Nei, min Herre! mig fattes intet paa Forstanden; men jeg kan intet vist Svar give paa Spørsmaalet.

Leander. Kan du ikke sige Ja eller Nei?

Sganarel. Maaskee.

Leander. Hvad vil du sige med dit Maaskee?

Sganarel. Intet af noget Betydende.

Leander. Vil du drive Spot med mig, saa skal det gaae dig ilde.

Sganarel. Jeg driver aldeles ingen Spot med Monsieur.

Leander. Er det ikke at drive Spot, naar du svarer hen i Taaget til hvert Spørsmaal?

Sganarel. Herren synes kun saa; thi man kan ikke forlade sig paa Sandserne, som alle ere bedragelige.

Leander *løfter paa sin Stok.* Nei, nu gaaer det for vidt.

Sganarel. Det gaaer ogsaa for vidt. Nu vil jeg tale lidt alvorligen, og sige dette, at det var en ulykfalig Tid og Time, vi besluttede at giøre denne Reise. Alle disse Complimenter, som jeg har giort min Herre, ere de samme, som mig ere giorte af alle de Philosopher, som jeg har talet med, og hvilke jeg giver Ham ligesaa varme, som jeg selv har faaet dem. Staden er fuld af sprænglærde Stoknarre.

Leander. Jeg menede, at Lærdom og Viisdom fulgte sammen.

Sganarel. Jeg, min Troe, ligeledes.

Leander. Jeg har ikke andet hørt.

Sganarel. Men jeg har anderledes følet.

Leander. Hvoraf kan dog vel saadant reise sig?

Sganarel. Alting er skadeligt, naar man giør for meget deraf. Et Glas Viin opmuntrer Sindet; men drikker man for

meget deraf, saa bliver Hiernen philosophisk og forstyrret. Vinden driver Skibet frem; men blæser den for stærkt, kuldseiler man. Ingen Mad er sundere end Meelgrød; men overlader man Maven med formeget deraf, kan man æde sig en Feber paa Halsen. Saaledes kan det være beskaffed med disse Philosophi, hvilke for megen Lærdom har giort rasende.

Leander. Paa den Maade havde det været bedre at blive hiemme.

Sganarel. Jeg mener det samme; men der seer jeg nogle Qvinder. De synes ganske menneskelige og tamme.

Leander. Vi maae holde os lidt til Side, for at see, hvorledes de bær sig ad.

Sc. 9.

Tre Qvinder [Lucie, Agathe, Margarethe]. **Sganarel. Leander.**

Første Qvinde. Ach Søster! mig længes inderligen efter at see den fremmede Person, som nyeligen skal være hidkommen.

Anden Qvinde. Jeg, min Troe, ikke mindre. Jeg har hørt, at det skal være en meget deilig Person.

Tredie Qvinde. Jeg er allerede slagen af Kiærlighed, førend jeg har faaet ham at see.

Første Qvinde. Min Stuepige, som har seet ham, siger, at han er den anden Paris.

Anden Qvinde. Er han Paris, saa vil jeg nok være Helene. Men see, der staaer jo et heelt Par. Det maa være de samme, som vi løbe gal efter.

Første Qvinde. Det er uden Tvivl de samme. De see anderledes ud, end vore skimlede og forrustede Philosopher.

Anden Qvinde. Det maa du vel sige, Søster. See engang, hvilket net og kruset Haar den ene har.

Første Qvinde. See, hvilken Taille!

Anden Qvinde. See! hvilke nette Been den anden haver! mine Tænder løber alt i Vand. Vi maae strax give os i Snak med dem.

Tredie Qvinde. Velkommen hid til Staden, I gode Mænd! hvad er Jer Ærende?

Sganarel. Førend vi svare hertil, maae vi først vide, om I ere Philosopher eller Mennesker.

Anden Qvinde. Jo vist ere vi Mennesker. Det maae vi jo endelig vide. Søster! De mene, at vi ere ikke Mennesker.

Første Qvinde. Vi ere ikke allene Mennesker, men endogsaa tamme og tienstagtige Mennesker, helst mod Fremmede.

Anden Qvinde. Det maa du vel sige to Gange, Søster. Ha, ha..... Hvilket underligt Spørsmaal: Om vi ere Mennesker?

Sganarel. Godt? Saa maa jeg da sige Jer dette, at vi ere hidkomne, for at opspørge et godt Herberg. Vi har til den Ende raadsført os med nogle Philosopher; men den ene svarede hen i Taaget, den anden begegnede mig med Graad, den tredie med Latter, og den fierde vilde see paa Himmelen, hvad Svar han skulde give.

Tredie Qvinde. Kiære Venner! agter saadant ei; deres Studeringer giør dem rasende. Det maae vi, desværre! dagligen finde, som ere deres Hustruer.

Leander. Ere I deres Hustruer?

Tredie Qvinde. Ja, vi have Navnet deraf; men.....

De sukke alle og græde.

Leander. Hvad vil det sige, at I have allene det blotte Navn?

Tredie Qvinde. De fordybe sig saaledes i Studeringer, at de forsømme de mest magtpaaliggende Ting. De forglemme det fornemste, som er Ægteskabs-Pligt. Er det ikke sandt, Søster?

Første Qvinde. Jo, alt for sandt.

De græde alle tre bitterligen.

Leander. Hvad mener I ved Ægteskabs-Pligt?

Anden Qvinde. Siig du det, Søster, som har været længst gift.

Første Qvinde. Lad Margrethe sige det.

Tredie Qvinde. Lad Lucie sige det.

Leander. Jeg kan ei slutte, hvad I mener, kiære Børn!

Første Qvinde. Hvis en og anden ærlig fremmed Reisende ikke iblandt gik os lidt til Haande, maatte vi reent forgaae. Er det ikke sandt, Søster?

Anden Qvinde. Jo, alt for sandt.

De græde veemodigen igien.

Leander. Men tillade Jeres Mænd, at I frit omgaaes med Fremmede?

Tredie Qvinde. Vore Mænd? dem kan vi endeligen narre, ligesaa meget, som os lyster.

Leander. Hvis saa er, saa skal I gode Madamer nok blive hiulpne.

Tredie Qvinde. Jeg siger tusinde Tak.

Sganarel. Hr. Principal! Nu faaer jeg ret Lyst til at blive her. Det staaer nu kun paa at faae et godt Herberg.

Tredie Qvinde. Vil de gode Herrer tage til Takke udi vores Huus, saa er det til Tieneste.

Sganarel. Men Hendes Mand er jo ogsaa en Philosophus.

Tredie Qvinde. Ja, men ikke saadan en, som I omtaler. Han er Doctor udi Lægekonsten. De Slags Folk studere kun maadelig; thi deres Praxis tillader dem ikke at læse ret meget. Jeg er forsikkret om, at I bliver vel imodtagne af min Mand; kommer kun ind med mig, saa skal den Sag snart blive afgiort.

Hun leder dem ind.

Sc. 10.

De to andre Qvinder [Lucie og Agathe].

Første Qvinde. Hierte Søster! var det ikke to behagelige Personer? hvilken af dem syntes dig bedst om?

Anden Qvinde. De stode mig begge an; allerhelst den, som havde det kruske Haar. Det var, min Troe, en Lækkerbidsken.

Første Qvinde. Mig synes nok saa godt om den anden.

Anden Qvinde. De syntes at være komne fra langt bortliggende Lande, det kunde man see paa deres Ansigt og Gebærder.

Første Qvinde. Men hvad mon deres Ærende kan være?

Anden Qvinde. Deres Ærende kan ikke være andet, end andre fremmede Folks, som tænke her at finde Viisdom, saasom Staden vrimler af Philosopher, og derudover kaldes Viisdommens Stad.

Første Qvinde. Da finde de ikke her, hvad de lede efter.

Anden Qvinde. Derudi har Søster Ret; eet er at være lærd, et andet at være klog. Hvad duer Lærdom til, naar den vanskaber Folk?

Første Qvinde. Min Mand er saa henrykt udi Studeringer, at han tidt sidder til Bords, uden at æde, saa at han staaer fastende op fra Bordet, indbildende sig, at han er mæt.

Anden Qvinde. Min Mand har ikke mindre Grimacer.

Første Qvinde. At vore Doctore udi Lægekonsten ere lidt maneerligere, end de andre, kommer vel deraf, at de studere ikke saa meget, og at de ere mere blandt Folk.

Anden Qvinde. Det er sandt nok; endeel af dem har dog ogsaa slemme Nykker. Mig længes derfor at vide, hvorban de Fremmede vil blive fornøiede med denne Doctor. Men jeg seer dem at komme ud igien. Jeg frygter derfor, at de har kun faaet slet Audience. Men vi maae hen at fortælle vore Naboersker, hvad vi har seet.

De gaae.

Sc. 11.

Leander. Sganarel.

Leander. Denne Mand er meget maneerlig og høflig. Han bød os ikke allene sit Huus til, men endogsaa uden Betalning.

Sganarel. Nu begynder jeg at komme mig lidt igien; thi jeg mærker, at man og kan finde nogle lærde Folk uden Grimacer.

Leander. De andre af hans Medbrødre vare og alle civiliserede Mænd.

Sganarel. Jeg troer, at de ere alle Doctore udi Lægekonsten.

Leander. Ja vist. Vor tilkommende Vert sagde mig, at det var det hele medicinske Facultet, som var samlet i hans Huus, og var det derfor, at han ikke kunde tale med os længer denne Gang. Men der er en Ting, som jeg grubler over. Jeg kan ikke begribe, hvad det skulde betyde, at de beskuede os saa nøie, og at de hviskede derhos saa meget sammen.

Sganarel. Det kan vel ikke betyde andet, end at vor Skikkelse og Dragt er fremmed og usædvanlig for dem.

Leander. Det kan vel ogsaa være, men.....

Sganarel. Ei, Herre, I grubler over slet intet. Jeg for min Part er vel fornøiet med, at vi har faaet saa godt Herberg. Men jeg seer, at Qvinderne ere alt borte.

Leander. Jeg kan tænke, at de ere hen at fortælle og tilkiendegive vor Ankomst for deres Naboersker.

Sganarel. Saa vidt jeg begriber, kan en Fremmed her giøre sin Lykke blandt disse Doctorinder; thi de ere alle meget tamme. Men der kommer vor Vertinde med en Flaske Viin.

Sc. 12.

Den tredie Qvinde [Margarethe]. **Leander. Sganarel.**

Tredie Qvinde. I gode Herrer! lader Tiden ikke være Dem for lang. Saasnart min Mand bliver færdig med Facultetet, og hans Med-Colleger gaae bort, vil han have den Ære at tale videre med Dem. Imid-

lertid har han befalet mig at holde Dem med Selskab.

Hun skienker et Glas, som hun giver Leander, og derpaa sukker hun og græder.

Leander. Hvad ligger Hende paa Hierte, Madame, efterdi Hun sukker saa dybt?

Sganarel sagte. Jeg er vis paa, at hun fremkommer med en Elskovs-Erklæring.

Hun skienker et andet Glas i for Sganarel, sukker og græder ligeledes.

Leander. Min hierte Madame! Hun maa tilkiendegive, hvad som har bragt Hende udi den Bedrøvelse.

Hun sukker og græder igien.

Leander. Forklar os da Aarsagen. Jeg brænder af Begierlighed efter at vide saadant.

Tredie Qvinde. I gode Herrer! I ere komne udi et meget honnet Huus.

Leander. Derom er jeg forsikkret.

Tredie Qvinde. Min Huusbond passerer for en af de oprigtigste og tienstagtigste Mænd udi Staden.

Leander. Man tvivler ikke derom, Madam!

Tredie Qvinde. Men saasom han tilligemed sparer hverken Omkostning eller Umage, naar han seer sig derved at kunne erhverve nøiere Kundskab i Medicinen, og at forbedre Konsten, saa har han, da han saae de gode Herrer, og betragtede deres rare Skabning, ikke udaf mindste Ondskab, men allene for at give Medicinen noget Lys, besluttet at lade dem begge anatomere?

Sganarel. Hvad vil det sige: anatomere?

Leander. Det vil sige, Sganarel, at lade din Mave opskiære.

Sganarel. Hvad? at lade min Mave opskiære?

Tredie Qvinde. Jeg kan forsikkre, at det skeer ikke af nogen Ondskab; thi han har stor Godhed for Fremmede.

Sganarel. Han maa have Diævelen, og ikke Godhed, naar han vil skiære Maven op paa en ærlig Karl! — Vi har vel reiset, Hr. Principal!

Leander. Men er det Hendes Alvor, Madame, eller skiemter Hun med os?

Tredie Qvinde. Det er ganske fast besluttet. Jeg var færdig at daane, da jeg hørte det.

Leander. Men kan Hun ikke ved sin Forbøn afvende saadan Ulykke?

Tredie Qvinde. Nei, Tingen er besluttet efter de fleste Stemmer udi Facultetet. Man veed, at Docterne aldrig staae fra deres Mening, helst naar en Ting er besluttet af et heelt Facultet.

Sganarel grædende. Er her da ingen Byefogd, som man kan appellere til?

Tredie Qvinde. Byefogden selv er Stads-Physicus, hvilken aldrig forhindrer Doctores udi et Foretagende, som sigter til at oplyse Anatomien.

Sganarel. Vi har vel reist, Herre!

Leander paa Knæe. Ach, Madame! tænk paa Midler at redde os uskyldige Mennesker.

Sganarel ogsaa paa Knæe. Ach, Madame! forbarmer Jer over mig. Jeg har kun en eneste Mave, som jeg umueligen kan undvære.

Tredie Qvinde. Hører, kiære Venner! hvis I vil tage mig, og mine Søstre, som ere gifte til tvende Philosopher, med Jer, og føre os bort til Jer Fæderne-Land, vil vi give os paa Flugten sammen. Staaer kun op og forbliver her, indtil jeg bringer dem hid; thi de ere ligesaa kiede af deres Mænd, som jeg er af min.

Sganarel. Bliv da ikke længe borte, Madame! Tredie Qvinde gaaer.

Sc. 13.

Sganarel. Leander.

Sganarel. Det var et Fandens Indfald, da vi toge os for at fæste Boelig i denne philosophiske Stad.

Leander. Man lærer heraf, at det er ikke alt Guld, som glimrer. Jeg tvivler ikke paa, at Staden jo vrimler af lærde Mænd; men man mærker ikke, at deres Levnet svarer til deres Lærdom; thi mange læse allene for at blive lærdere, men ei for at blive klogere.

Sganarel. Herren maa sige, at de læse allene for at blive galne. Saadan Stad burde oprykkes med Rod, og alle dens Beboere ødelægges.

Leander. Du maa heller sige aarelades, eller sættes i Daarekisten; thi det er just ikke af Ondskab, men af for megen Lærdom, de ere rasende.

Sganarel. Er det ikke Ondskab at ville skiære Maven op paa godt Folk? Mig synes, at jeg føler allerede Kniven udi min Mave.

Leander. Jeg bekiender, at saadanne Folk burde udryddes, men de andre fortiene allene at belees. Jeg mærker ellers, at disse Philosophi maae være deelte udi ad-

skillige Secter. Den, som græd, maa følge Heracliti, den, som loe, Democriti Sect, og den, som tvivlede om alting, maa være en Scepticus.

Sganarel. Hvem af disse kan man holde for at være mest gal?

Leander. De ere alle lige galne, skiøndt hver paa sin Maade. Qvinderne maae vi derimod prise.

Sganarel. Ja vist, især om de vil holde deres Løfte.

Leander. Jeg lever udi det Haab; thi jeg mærker, at de leve ikke fornøiede med disse Philosophi.

Sganarel. Gid de vilde komme noget snart! thi hvert Dieblik er mig saa langt som en Dag.

Leander. Taalmodighed, Sganarel! Vi have intet andet at forlade os paa, end deres Hielp. Qvinde-List er stor, og der behøves ikke megen Konst til at narre Mænd, som gaae hen i Taaget.

Sganarel. Hvis jeg lykkeligen kommer ud af denne Fare, skal jeg beflitte mig paa at forfølge alle Philosopher.

Leander. Ikke alle, men dem allene, som giøre Misbrug af Philosophien; thi ligesom nogle vanskabes af dens Misbrug, saa forbedres og poleres andre af dens rette Brug. Men der seer jeg de gode Qvinder komme.

Sc. 14.

Leander. Sganarel. De tre Qvinder med smaa Skrine under Armene. **Polyphemus.**

Tredie Qvinde. Tiden har maaskee faldet Dem lang, I gode Venner!

Leander. Vi have talt hvert Minut.

Sganarel. Og jeg hvert Dieblik.

Tredie Qvinde. Nu stoler vi paa Jeres Løfter, at I ikke forlader os, naar I komme i Sikkerhed.

Leander. Vi skal derfore lade see Taknemmelighed, saa længe som vi leve.

Tredie Qvinde. Disse Skrine, som ere fulde af Guld og kostbare Stene, skal vi føre med os.

Sganarel. Nu har jeg min Aande igien, og føler ingen Smerte i Tarmene mere.

Leander. Men, I gode Fruer! jeg frygter, at Jere Mænd vil strax eftersætte os, og at det sidste kan blive værre end det første.

Tredie Qvinde visende paa Polyphemus. Vi har i Ledtog med os denne forslagne Person, som stedse gaaer os tilhaande, naar vi vil narre disse Philosopher.

Polyphemus. Jeg skal nok ved en Invention hindre, at I ikke skal blive eftersatte.

Leander. Men, Kiære! hvori bestaaer den Invention?

Polyphemus. Det kan jeg ikke sige. Forlader Jer kun paa mig, og slaaer al Bekymring af Hovedet. Skiuler Jer her først ved Hiørnet, indtil Stormen er forbi.

De skiule sig i en Krog.

Sc. 15.

Doctoren med **tre Philosopher,** som kommer ind een efter anden.

Doctoren i fuld Løb. Hvad for en Ulykke er dette? Jeg seer ikke de Fremmede meer, ei heller min Hustrue; og mit Skrin er opbrudt. Hei! Hei! hvor er I henne? Alle mine Lemmer zittre og bæve. Min Hustrue maa have aabenbaret dem Facultetets Forsæt, og maa have taget Flugten med dem. Ach Himmel! hvilken ulykkalig Hændelse! Jeg kan sige, at jeg aldrig har havt større Begierlighed til at anatomere nogen, end disse tvende Personer, besynderlig den med Kaaben; thi det kom mig før, at hans indvortes Skabning vilde erhverve stort Lys udi Anatomien.

Første Philosoph i fuld Løb. A, a, a! jeg er om en Hals. Mit Penge-Skrin er borte, og min Hustrue er ingensteds at finde.

Anden Philosoph ligeledes. Hei! hei! hielper alle, som hielpe kan! Mit Skab er brudt, og mit Liggendefæe, som var mig kiærere end mit Liv, er borte. Ach, jeg elendige Mand! hvis jeg ikke faaer min Skat igien, hænger jeg mig af Sorg.

Tredie Philosoph kommer løbende ind. Hei, hei, hei, holder paa Tyven! jeg er bestaalen. Alle mine Leddiker ere aabne, og den, hvorudi Guld og Klenodier laae forvaret, er borte. Hvor er min Hustrue? Her er ingen Tid at bortgive. Jeg maa løbe i fuld Galop til Stads-Porten. Han render de andre omkuld. De reise sig op igien, slaaer Hænderne sammen, hyle og skrige. Hvad fattes Jer, kiære Brødre?

Doctoren. Tvende fremmede Gauthyve, som nyeligen vare komne i mit Huus, ere bortløbne med min Hustrue og mine Penge.

Tredie Philosoph. Det er gaaet mig ligeledes.

Doctoren. Det er ikke den første Gang vore Hustruer har skuffet os. Vi maae strax kalde paa Byens Folk, for at eftersætte dem.

Sc. 16.

Polyphemus. De Forrige.

Polyphemus kommer ind nedkastende sig næsegruus.

Doctoren. Det er jo vor gode Ven, Polyphemus! Hvad Ulykke mon ham er vederfaren? Han er maaskee ogsaa bestaalen. Hør, Polyphemus! hvad skader dig?

Polyphemus. Ach, hvilken Hændelse, hvilket Syn!

Doctoren. Stat op! Kiender du os ikke?

Polyphemus. Ach! hvilket forunderligt Syn, som saaledes har fordunklet mine Dien, at jeg fast ikke kan skille noget.

Doctoren. Siig os da, hvad du har seet.

Polyphemus. For et Dieblik siden, da jeg gik ud paa Marken, saae jeg tvende Personer i usædvanlige Klæder, havende tre Matroner med sig. De samme vinkede ad mig, og, da jeg kom dem nær, sagde den ene: gak strax ind udi Staden, og forkynd, hvad du har seet; jeg er Jupiter, og denne Person er Mercurius. Vi have paataget os menneskelig Skikkelse, og ere nedstegne af Himmelen, for at bortføre disse tre dydige Matroner, og at sætte dem blandt Gudindernes Tal, saasom jeg har holdet dem for gode, at leve længere blandt syndige Mennesker. Videre sagde han: foreholð deres Mænd, at de have syndet mod Himmelen ved de haarde Ord, som de have ladet falde mod den øverste blandt Guderne, og at saadan Synd maa saaledes forsones, at de strax forføie sig hver hiem til sit Huus, at de der udi tre Dage faste og bede, og at de siden Jupiter og Mercurio til Ære stifte en aarlig Fest, som skal føre Navn af Bortførelsens Fest. Da han dette havde udtalet, begyndte alle at skinne som Solen, og foer op igiennem Luften.

Alle Philosophi løfte Hænderne op og raabe: O, magnum miraculum!

Polyphemus. Jeg kan endnu see et Skimt af dem. See engang op imod Himlen paa den høire Side, hvor jeg peger.

En Philosoph grædende. Vist nok er det; jeg seer ogsaa et Glimt deraf. Kiære Brødre! lader os strax gaae hiem, for at efterleve Himmelens Befaling.

De falde paa Knæe og synge:

Første Philosoph. O felices animæ! vivæ in coelum raptæ.

Tutti. Orate pro nobis!

Anden Philosoph. Quas dignatus Jupiter reddere immortales.

Tutti. Orate pro nobis!

Tredie Philosophus. O novæ coelicolæ! Lucia, Margaretha cum dilecta Agatha!

Tutti. Orate pro nobis!

De reise sig derpaa og gaae bort.

Sc. 17.

Polyphemus. Leander. Sganarel. De tre Qvinder.

Polyphemus. Kommer nu frem igien! I mærker af dette Puds, at man kan narre disse sprænglærde og i Studeringer henrykte Karle ligesaa meget som man vil.

Leander. Naar denne Sag bliver oplyset, vil der blive stor Allarm; thi det kan dog ikke længe dølges.

Polyphemus. Naar vi alle ere komne i Sikkerhed, maa alting gierne aabenbares. Da vil den enes Latter nok sagtes, den anden vil faae ret Aarsag at græde, og den tredie vil ikke negte Sandserne meer.

De takke ham alle og derpaa synge efterfølgende Vise.

Første Qvinde.

Farvel, du philosophisk' Land!
Jeg Ryggen til dig vender,
Paa andet Sted en bedre Mand
Jeg falder nok i Hænder,
Hvor findes Folk, skiøndt mindre lærd,
Men ei deslige Haser,
Hvor Koner er i mere Værd,
Ei pleies med Grimacer.

Anden Qvinde.

Democritus vil meer ei lee,
Men heller fælde Taare,
Saa tidt, som denne Hændelse
Han Sindet stiller fore;
Med Føie Heraclitus vil
Herefter stedse græde;
Thi dette store Skue-Spil
Vil Skiæg og Kinde væde.

Tredie Qvinde.

Den klare Sandhed Pyrrho før
Ei kunde see med Brille;
Sig neppe nu fordriste tør
Med Tvivlsmaal Folk at drille.

Vor Stoicus og ikke her
Sin Lærdom vil forfegte,
Ei mod Affecter tale meer
Og Passioner negte.

Med mine Søstre ganske vist
Jeg skulde og formeene,
At Stierne Kig'ren denne List
Kan og til Lærdom tiene;
Thi om paa Himlen han er klog,
Sig af sin Viisdom bryster,
Saa her paa Jorden er han dog
En Nar, en Stymper, Kryster.

Leander.

Her et Exempel vise kan
Og haver lagt for Dagen,
At Skiæg og Kaabe hos en Mand
Giør meget lidt til Sagen.

Sganarel.

Jeg med Jer andre stemmer i
Og vil min Sorg begrave,
Og takker Himlen ti Gang ti,
At jeg beholdt min Mave.

Anmærkninger,

(som fortsættes i Tillægget).

Til dette Stykke findes ingen Bemærkning paa Indholdslisten i „Den danske Skueplads" ældste Udgave, 7de Tome, men paa Titelbladet selv den ogsaa her aftrykte Bemærkning: at det er de gamle philosophiske Secter, hvormed der skiemtes; en, som det synes, temmelig overflødig Erklæring.

Personlisten til denne Comoedie seer heel synderlig ud i den ældste, saavel som i de øvrige gamle Udgaver:

Sganarel.
Leander.
Philosophi kan tages i Fleng.
Iligemaade Qvinderne, hvilke maa være udi saadan Dragt som de tre Gracier have.

Den 7de T., hvori nærværende Stykke tilligemed Philos. i eg. Indb. og Republiken, findes, er vel trykt i Holbergs Dødsaar (1754), men, som bekiendt, først efter hans Død. Rimeligviis har en fremmed Haand suppleret de to besynderlige Forskrifter, om at tage „Philosophi (Philosopherne) i Fleng," hvoraf Betydningen er vanskelig at fatte, og om den qvindelige Dragt, der skulde være liig de tre Gratiers, hvilket egentlig var slet ingen Dragt.

Rahbek har (i Holb. Udv. Skr. 5 Bd. S. 525, og: Om Holb.'s Lystspil, 3 Bd. S. 462) anmærket en formeent „Skiødesløshed" i dette Stykke, at nemlig de tre philosophiske Hustruer (ifølge 15de Scene) skulde „have fire Mænd: Doctoren og de tre Philosopher." Men dette kan dog strengt taget ikke siges med Ret, da ikkun de to Philosopher (**første Philosoph** og **tredie Philosoph**) og **Doctoren** i den nævnte 15de Scene klage over de tre bortflygtede Hustruer; „**Anden Philosophus**" derimod har i sin Replik sammesteds (og denne er den eneste Repl. i hele Stykket af ham om denne Sag) ikke et Ord om sin Hustrue; han klager ikkun over at hans Skab er opbrudt, og at en deri forvaret Skat (et Liggendefæ) er borte.

Æmnet til dette Stykke har Holberg taget af sin Niels Klim (Dophs Overs. S. 99—105), hvor Klim paa Reisen om Planeten Nazar ogsaa giæster „det philosophiske Land" og dets Hovedstad. „I Byens Port, fortæller han, saae jeg, i Stedet for Vagt, en Deel Gæs, Høns, Fuglereder og Spindelvæv. Paa Gaderne spadserede en Hoben Sviin og Philosopher fredelig sammen, hvilke man kun kunde skille fra hverandre ved Skabningen; thi forresten vare de lige snavsede." — — „Een af Philosopherne, som i Tanker rendte lige buus paa mig, sagde jeg til: Om Forladelse, Hr. Magister! hvad hedder denne By? Han blev længe staaende ubevægelig stirrende, — — endelig løftede han Øinene mod Himmelen, og svarede: „Vi ere ikke langt fra Middag." — — „I det jeg stod paa Torvet [betragtende en Støtte med Indskrift] mærkede jeg, at min Ryg paa eengang blev varm og ganske vaad. Jeg saae mig om, — — — og blev en Philosoph vaer, som stod og ..... Fordybet i Betragtninger havde han nemlig antaget mig for en Støtte" — — — Catastrophen er i N. Kl. i Hovedsagen den samme som i Comoedien: Doctoren og hans Colleger ville gribe Leiligheden til at udvide deres anatomiske Kundskaber, og Klim advares af Doctorens Hustrue.

Tillæg;

indeholdende: Fragmenter af den ældste Udgave; To Breve om den Politiske Kandestøber; Dedicatio til Eftertrykkeren Phoenixberg; Anmærkninger og Oplysninger.

Fragmenter af Comoediernes ældste Udgave (1723. 1724. 1725. 1—3 Tom.) eller Scener hvilke Digteren udelod i hans egne sildigere Udgaver.

Af: Den Vægelsindede. Comoedie i fem Acter.

Personerne. Lucretia, den Vægelsindede. Torben [Henrich], hendes Tiener. Peder Iversen, en Philosophus, [Petronius, en Magister]. Abelone [Helene], en Jomfrue. Terentia [Leonora], en Jomfrue. Sparenborg [Crafte]. Apicius. Christopher, Sparenborgs Tiener. Espen Apicii Tiener. En Mand. Peer. En Cavaleer.

[Det i Klammer vedføiede ere de Forandringer, der af Digteren siden foretoges med Personerne. Foruden de ovenfor af den ældste Udgave anførte Personer forekommer endnu sammesteds i Comoedien selv Lucretia's Pige, Ollegaard, som er en stum Person. "Cavalerens" hele Rolle er siden bleven forenet med Petronius's.]

Act. 1. Sc. 1. **Torben** allene, med en Rug-Simle i Haanden.

Nu er Klokken ti, jeg maa see for Sikkerheds Skyld paa mit Uhrværk; dog, det er sandt, jeg har aldrig havt noget; der vil og noget til, før jeg bliver saa rig, at jeg kan holde mig en Hund og et Uhrværk; en stor Hund gad jeg nok have; thi det lader saa smukt, naar man har en Hund med sig paa Gaden, som man kan fløite efter; men at tænke paa Uhrværk, er for tidlig for mig; jeg har det heller ikke meget fornøden, saalænge jeg er i min Madames Tieneste; rc. — — — — — — — — — — —

Sc. 3. **Lucretia. Torben.**

Lucretia. Torben! lav Thee-Bordet til, og gak ud i Byen siden at see, du kan skaffe mig Selskab, jeg vil drikke Chocolade; der har du en Daler til noget Confect, som du skal siden kiøbe til Sukker-Bagerens. — — — — — — — — — — — — — —

Sc. 4. **Abelone. Lucretia. Torben. Ollegaard.**

Abelone. Her skal vist være en Galanteri-Boe, det er bedst, jeg gaaer til den nærmeste; thi man faaer vel ikke bedre Kiøb paa eet Sted end paa et andet. Men her staaer vist Madamen udi Huset. Maatte jeg bede Hende, min hierte Madame! at vise mig nogle Gyldenstykkes Baand.

Lucretia. Gierne! jeg vilde kun ønske, at der var nogle, som stod Hende an; Hun maa selv behage at lede.

Abelone. Nei, her er saamænd ingen af de Slags, som jeg søger; har Hun ingen andre?

Lucretia. Nei, vi har ingen andre denne Gang.

Abelone. Saa beder jeg da om Forladelse, at jeg har umaget Madamen. Adieu!

Lucretia. Ei! Hun skal, min Troe, ikke gaae saa hastig bort. Ollegaard! lad os faae Theebordet ind. Nu maa Madamen befale, enten Hun vil have Thee de Boue eller Chocolade! Hun skal saamænd bie, jeg svær derpaa.

Abelone. Det er, saa min Troe, uartigt af mig, at jeg fører Hende baade i Umage og Omkostning.

Lucretia. Ei! det vil intet sige. Min største Fornøielse er, at jeg kan have gode Venner hos mig. Jeg vil ogsaa ydmygst bede, at Madamen giør mig den Ære, at besøge mig oftere. Jeg kan strax see paa Hendes Ansigt, hvad der boer i Hendes Hierte.

Torben. Her er den Eneste Skilling gien

fra Bageren; han sagde, at han endnu ei har bedraget nogen.

Lucretia. Ha ha ha! det enfoldige Menneske, naar Pigen skikker ham i et Ærende, kommer han og siger mig Svar. Øllegaard! gak ud med ham, og før Ederes Eneskeskillings-Proces ud i Kiøkkenet.

Abelone. Jeg er uforskammet, at jeg sidder og opholder Madamen saalænge.

Lucretia. Nei saamænd! det skulde være mig en Fornøielse, om Hun vilde være her den hele Dag; jeg venter ellers en Hoben Baand hiem fra Holland i en af Dagene, hvorpaa Hun skal faae godt Kiøb; thi jeg haaber at practisere dem toldfrie ind — her imellem os at sige*) — jeg vilde ikke sige det til enhver, men jeg kan nok see paa Hendes Ansigt, at Hun kan tie.

Abelone. Jeg er ganske skamfuld over Madamens store Høflighed, samt den store Tillid, Hun bær til mig, da jeg dog er ganske fremmed for Hende: jeg sidder ligesom en Bonde-Pige mod Hende.

Lucretia. Ja, ja, gid jeg var saadan Bonde-Pige! Hun er i mine Tanker, et af de galanteste og artigste Fruentimmer, jeg har seet mine Dage. Vender Hun sin Koppe saa hastig om?

Abelone. Tusind Tak! jeg kan saamænd ikke mere.

Lucretia. Efter Behag, min søde Madame! jeg følger den franske Mode, aldrig at nøde nogen: mine Forældre derimod har ikke min Maade derudi. Det er en Penitence for Fremmede at spise med dem; thi man maa høre sexten Gange over Maaltid: **Maden maa ikke smage Dem; I maa gaae fulten igien fra Bordet.** — — — — — — — — — — — — — —

Abelone. Jeg recommenderer mig, og siger tusind Tak for beviiste Godhed.

Lucretia. Naar Hun giør mig den Ære, at komme hid igien, skal jeg aabenbare Hende noget, som ligger mig paa Hiertet, og som jeg aldrig har villet sagt mine egne Forældre; jeg skal vise Hende en Satire, som jeg har giort om en af vore Nabo-Koner. Adieu, votre Servante.

Sc. 5. Lucretia. En Lakei.

Lucretia. Hvem vil Han tale med? Monsieur!

Lakeien. Jeg vilde fornemme fra en Jomfrue, om her var smukke Vifter, saa vilde hun komme hid og see paa nogen.

Lucretia. Jo, jeg troer nok, at jeg skal have endnu endeel tilbage. Vær saa god, at sidde ned saalænge; Torben! tag en Stoel til Monsieur.

Lakeien. Ach! det sømmer sig ikke; jeg er kun en Tiener; jeg kan nok staae.

Lucretia. Ei! Han skal saamænd sidde, jeg beder ydmygst.

Lakeien. Jeg beder da om Forladelse, Mammeselle!

Lucretia. Tres humble Servante.

Lakeien. Serviteur!

Lucretia. Her er Vifter af allehaande Sorter; Han kan tage et Dusin med sig til at vise Jomfruen.

Lakeien. Det er for stor Godhed; min Jomfrue er ellers ikke langt borte, jeg løb kun for i Veien; see, her er hun.

(Imidlertid faaer hun anden Humeur). — — —

Act. 2. Sc. 1. Sparenborg. En Mand. Peer.

Sparenborg. Ach, min Herre! det giøres aldeles ikke nødig.

En Mand indenfor. Nei, saa min Troe, skal Han ikke gaae hiem uden Kappe.

Sparenborg. Jeg beder for Guds Skyld, min Herre! det er jo et deiligt Veir.

Manden. Det maa ikke hielpe; det er jo Skam, at Han skulde gaae allene.

Sparenborg. Allene, hvad vil det sige?

Manden. Det vil saa meget sige, at Han ikke skal gaae allene. Peer! tag Kappen, du skal følge Monsieur hiem. Ei! min Herre behager at bie et Øieblik, nu kommer Tieneren strax. Peer! vær snar!

Sparenborg. Nu kunde jeg allerede have været Halvveien.

Manden. Et Øieblik, Monsieur! han skal min Troe ikke gaae uden Kappe hiem. Peer!

Peer. Hei! Efter ham med Kappen.

Sparenborg. Der har I til en Kande Øl, min gode Peer!

Peer. Jeg vil, saa min Troe, ingen Penge have.

Sparenborg. Jo mænd skal I saa, see der!

Peer. Tusind Tak! (Gaaer).

Sparenborg allene. De Slyngele lader som de vil intet have; man skulde troe, det var deres Alvor. Det er den tredie Gang, jeg har maatt' offre til disse lumpne Kappe-Dragere i Dag. Det er nogle forstyrrede Moder ꝛc. [Hele Monologen, som i den nyere Udg. til] Men hvor finder man saadan Kone i Kiøbenhavn? Det er vist Jomfrue Terentia her kommer.

Sc. 2. Terentia. Sparenborg.

Terentia. Hans Tienerinde! Monsieur Sparenborg; gaaer Han saa allene; Han

*) I 6te Scene derimod siger hun: "vi ere ikke af de Folk, der practisere noget ind uden at fortolde" ꝛc. (efr. Anm. til den Vægelsindede herovenfor S. 56).

seer saa tankefuld ud; enten vil Han forlove sig, eller er Han forlovet?

Sparenborg. Ja sandt at sige, saa duer det ikke for mig at gaae længer.

Terentia. Vil Han ikke have mig?

Sparenborg. Nei! jeg takker ellers for godt Tilbud.

Terentia. Det var heller ikke mit Alvor, Monsieur, thi jeg er, saa mari, endnu ikke saa meget forlegen. Havde jeg været saa meget gifte-syg, kunde jeg have været gift for længe siden. Jeg har, min Troe, givet Kurven til dem, som i alle Maader har været saa god, som I.

Sparenborg. Jeg negter det ikke, min hierte Jomfrue! men hvad godt kunde det have giort, om jeg havde sagt andet, end jeg menede?

Terentia. Han har Ret deri! vi kan ellers være lige gode Venner derfor.

Sparenborg. Gud forbyde andet! jeg er Jomfruen obligered for Hendes gode Tilbud, ligesaa fuldkommelig, som jeg havde taget derimod. Men hvorledes kan Jomfruen ellers see, at jeg gik i Gifte-Tanker? det er og høi Tid for mig engang at tænke derpaa.

Terentia. Hvor gammel er da Monsieur nu? jeg spørger ikke derom for min Skyld; thi, om Han end tusind Gange vilde have mig, blev der dog intet af; thi jeg kan ogsaa være spodsk: seer I vel det?

Sparenborg. Jomfrue! det giør mig ondt, at jeg svarede Hende noget for plat, men Hun pardonnerer mig. Ja, det er sandt! Hun spurte om min Alder. Jeg er fem og fyrgetyve Aar.

Terentia. Hillemænd! fem og fyrgetyve Aar? men hvorfor gaaer I Staadere saalænge, baade I og min Broder Apicius?

Sparenborg. Vi har vel faaet Lov at gaae, saavel som alle andre Kiøbstæd-Børn; det er kun Bønder som ere saa lykkelige at kunne blive gift udi deres tyvende Aar; men vi, førend vi kommer saa vidt, at vi efter vor Stand kan forsørge en Kone, har vi allerede de Aar paa Bagen, at vi kan være visse paa at blive Hanredere, om vi tage unge Koner.

Terentia. Ha ha ha! I er saamænd naturlig, Monsieur Sparenborg, I kan skiemte saa tørt.

Sparenborg. Det er, min Troe, sandt.

Terentia. Ja saa er det bedst da, at I aldrig gifter Jer.

Sparenborg. Jo, kunde jeg faae en ærbar og huuslig Kone eller Jomfrue, vilde jeg nok forsøge Lykken.

Terentia. Siig mig tydelig, hvordan den skulde være, som I vilde have?

Sparenborg. Hun skulde først ikke rette sig efter Kiøbenhavnske galne Moder, være ærbar og sparsom, tale lidt, og giøre alting meget caut og forsigtig: det vilde ikke sige, om hun knurrede noget iblandt, eller om hun ingen Penge havde, naar hun kun besad de andre Dyder.

Terentia. Monsieur! kiender Han Galanteriekræmmer-Enken, som boer næst ved Henning Henningsen?

Sparenborg. Nei, jeg giør ikke.

Terentia. Saa maa I da giøre Jer kiendt der; thi efter den Beskrivelse, I har giort, veed jeg aldrig nogen, som kunde være mere efter Jer Sind.

Sparenborg. Hvordan er hun da?

Terentia. Lige paa en Prik, som I vil have en Kone, allene dette er derhos, at hun ogsaa haver Penge.

Sparenborg. Det kan intet skade, naar det følger med. Men hvorledes kan man finde hende?

Terentia. Hun sidder altid selv i Boden, fra Morgen til Aften, Vinter og Sommer; I kan lade, som I vil kiøbe noget.

Sparenborg. Det vil jeg ogsaa giøre; Adieu, min hierte Terentia; tusind Tak for Eders gode Adresse.

Terentia. Adieu, Monsieur! Lykke paa Eders Reise.

Af: Barselstuen.

Act. 2. Sc. 1. Barselseng præsenteres. **Barselqvinden. Manden. Ammen.**

— — — — — — — — — — — — — —

— **Ammen** kommer frem med Barnet. Vil du til din Papa? Kom Papa! kys Barnet.

Corfitz. Ei, gak din Gang; jeg kysser aldrig Børn.

Ammen. Nei, see engang, hvor liigt det er sin Faer, det er, min Troe, ligesom to Draaber; Papa! jeg og min Amme beder om en Mark at kiøbe en Ringlesfok med Bielder paa, som vi kan fordrive Tiden med.

Corfitz. Ei, gak din Gang med Barnet bag Sengen igien, nu har jeg noget at tale med min Kone.

Barselqvinden. Men hvad er det, min hierte Mand! som ligger dig paa Hiertet?

Corfitz. Lad Ammen gaae ud først et Øieblik.

Barselqvinden. Gak ud et Øieblik, Marthe! til vi kalder paa dig.

(Hun gaaer ud med Barnet og flunger.) — —

Sc. 2. **To Damer. Barselqvinden.**

Første Dame. Jeg gratulerer, Madame!

Anden Dame. Jeg ligesaa, og takker, for Hun har giort os den Ære, og ladet os det vide.

Barselqvinden. Det var ikke mere, end min Skyldighed.

Første Dame. Ach, min hierte Madame! jeg har havt en stor Ulykke i disse Dage.

Barselqvinden. Hvorledes da?

Første Dame. Min lille Jolie er kommen bort for mig; jeg kan sværge paa, at jeg har derover i tre Nætter ikke faaet Søvn paa mine Øine af Sorg, det var et allerkiæreste Beest, thi foruden det var kiønt, havde det og Forstand som et Menneske; den Hund elskede mig saa høit.

Barselqvinden. Ei, Madame! lad ingen Christen Siæl see, at I græder for en Hund.

Første Dame. Ja Madame! Hun skulde ikke kunne troe, hvilken Art der var i den Hund; den kunde aldrig ligge fornøiet noget Sted, uden den laae i mit Skiød.

Barselqvinden. Mig synes, at det var en meget ond Art; om jeg havde nogen Hund skulde den faae Lov at gaae paa Gulvet, thi jeg kan for min Død ikke lide de kiælne Hunde, som ikke kan gaae paa Gulvet, men idelig staaer og skraber paa et Forklæde.

Første Dame. Det er synderligt Madame! at Hun ikke elsker Hunde.

Barselqvinden. Jeg elsker en Hund, som en Hund bør at elskes.

Første Dame. Søster, hvordan lever Hendes Fidelle?

Anden Dame. Vel nok, der seer Søster et Stykke af hende.

Første Dame. Ei, Hun har, min Troe, Fidelle i sin Muffe; Delle, Delle, Delle! kom hid til mig, min allerkiæreste søde Hund! kom hid til mig, Delle, Delle, Delle! kom hid, lad mig kysse dig.

Barselqvinden. Madame, for Guds Skyld, sid ikke, og slik den Hund, jeg er færdig at kaste op derover.

Anden Dame. Den Hund har, min Troe, ligesaa reen og nydelig Tunge, som et Menneske..... Kryb ind i dit Huus igien.

Første Dame. Ach Søster! lad mig kysse hende engang først.

Anden Dame. Saa, kryb nu ind igien.

Første Dame. Søster, vil Hun ikke forære mig den Hund?

Anden Dame. Jo, jo, I skal see, at man gaaer om, og forærer saadanne Hunde bort: jeg mistede, min Troe, ikke den Hund for al Verdens Guld.

Første Dame. Ach, jeg har ingen Roe førend jeg faaer Spørning om min Jolie; vidste jeg, hvor den var, jeg skulde reise efter, om det var til Hamborg. — — — —

Sc. 3. **Anne Kandestøbers. De to Damer. Barselqvinden.**

Anne. See her, skal jeg have den Lykke, at finde dem her.

Første Dame. Hvor godt Folk er, der kommer godt Folk efter; jeg har, saa min Troe, ligesom kunnet kiende paa mig, at jeg skulde have den Fornøielse at see Dem.

— — — — — — — — — — — — —

Barselqvinden. Lad os heller drikke en Skaal Coffee, I gode Madamer, det er nok saa godt.

Første Dame. Jeg kan, min Troe, ei taale Lugten deraf.

Barselqvinden. Ei, det er, min Troe, kuns Indbilding.

Første Dame. Nei, det er, min Troe, ingen Indbilding, Madame! jeg har været saa stor Elsker af Coffee, som nogen tilforn, men nu maa jeg tage Svøbet ind; thi saasnart jeg drikker kuns en Koppe, skielver mit hele Legeme.

Anden Dame. Og jeg bliver saa hierteklemt, som jeg havde giort en Ulykke.

Barselqvinden. Jeg fandt og forgangen Aar altid Hierteklemmelse, saa tidt jeg drak Coffee, men i Aar befinder jeg mig meget vel derefter.

Første Dame. Men hvoraf mon det kunne komme?

Barselqvinden. Jeg har mærket, at det er kommet deraf, i Fior bildte En mig ind, at Coffee var en Gift for mig, hvorfor jeg af denne Indbilding kunde faae ondt af Lugten; men siden, da jeg spurte en Doctor, og han forsikkrede, at det var en Lægedom for mig, har jeg aldrig følet nogen Hierteklemmelse derefter, men tvertimod befinder mig meget vel derefter.

Anden Dame. Men hvorfor skulde da saa mange Folk faae ondt deraf?

Barselqvinden. Veed I ikke, at Indbilding er som en hidsig Sygdom, den kan paa een Dag stikke an en heel Gade; mon Folk ikke havde Rystelse og var hierteklemt,

førend man vidste af Coffee at sige? mon En ikke kan faae Cholica af en Hændelse, efterat han har ædt en Skee-fuld Byggryns Grød? vil man derfor strax sige, at Byggryns Grød foraarsager Cholica?

Første Dame. Ja, ja, Madame! Hun skal engang sande mine Ord; vil Hun kuns blive ved at drikke Coffee, saa skal Hun nok see, at Hun bliver ei gammel.

Barselqvinden. Bliver jeg ikke gammel, saa døer jeg, Madame! og døer jeg, saa kan jeg ikke sande Hendes Ord.

Første Dame. Ja ja, en Jedermand sin Lyst.

— — — — — — — — — — — — —

Sc. 6. **Arianke Bogtrykkers. Barselqvinden.**

— — — — — — — — — — — — —

Barselqvinden. I maae vinde Penge, som Græs, paa Jeres Bøger.

Arianke. Forlad mig, Madame! slige Bøger taber vi paa, og maa oprette vor Skade paa Viser og Eventyr igien; thi naar vi kan sælge fire tusinde Viser, kan vi ikke sælge to hundrede slige gode Bøger.

Barselqvinden. Her er jo et stort Land, jeg veed, at I skikker dem overalt ud i Provindserne.

Arianke. Ja vi giør, Madame; men vi faaer dem undertiden alle tilbage igien.

Barselqvinden. Ei Snak, det kan jeg ikke begribe.

Arianke. Vi faaer vel at begribe det, som har forsøgt det i fire og tyve Aar; vi skikkede forgangen Aar to Bøger, ligesaa gode, som denne til Jylland, det ene Exemplar blev solgt, men det andet maatte vi nøde bort for den halve Priis.

Barselqvinden. Ei, det er underligt! jeg hører jo alle Mennesker klage over Mangel paa gode Danske Bøger.

Arianke. Det kan man ikke agte, vor Nation klager altid, vi maae forstaae det bedre, som har forsøgt det mange Aar; jeg kan sværge, Madame, at dersom vi ikke vilde lægge op uden gode Danske Bøger, saa maatte vi spille Banqverot, inden tre Aar gik til Ende; de eneste Bøger, som vi har Profit paa, ere de, som vore Svenne skriver selv. Vor Dreng Lars satte forleden et Himmel-Brev over paa Dansk, hvoraf vi solgte over fire tusinde Exemplarier.

Barselqvinden. Paa den Maade skulde I aldrig lægge andre Skrifter op, end de, som Svennene giør.

— — — — — — — — — — — — —

Sc. 11. **Abelone Hans Hansens. Christine Erik Erikssens. Barselqvinden.**

De trættes om Rangen.

Abelone. Madame, jeg mener underdanigst, det kommer mig til at sidde her.

Christine. Nei, holdt sagte, jeg er en Dag ældre.

Abelone. Det kommer ikke saa meget an paa Alderen; jeg mener, min Mand er lidt Korn meer i Anseelse, end som Hendes.

Christine. Ei, man kan, min Troe, faae ondt af at høre saadant.

Abelone. Det maa I, Madame; imidlertid sætter jeg mig her.

Christine. Det blir intet af denne Gang.

Abelone. Jeg mener jo.

Christine. Jeg mener nei.

Abelone. Jeg vil see paa den, der tør drive mig af mit Sæde.

Christine. Det tør jeg, som for Exempel.

Rykker hende fra Stolen, hvorpaa bliver Klammerie.

Abelone. Madame, I skal være Vidne til, hvorledes jeg bliver medhandlet, hvorledes hun har revet min Hue i Stykker.

Gaaer ud.

Christine. Madame, I skal være Vidne til, hvorledes hun har revet mine Adraschanter i Stykker. Gaaer ogsaa ud.

— — — — — — — — — — — — —

Sc. 13. **Karen Uhrmagers. Ellen Cantors. Gedske Klokkers. Barselqvinden.**

Karen. Tienerinde, Madame! seer I vel, om jeg ikke spaaede ret, at I fik en Datter; jeg gratulerer. — Tienerinde, I andre gode Madamer.

Ellen. Intet godt nyt, Madame?

Karen. Jeg fik en Vise-Bog hiem forgangen med tredive skiønne Tydske og Franske Viser, jeg troer ikke, at I har hørt nogen af dem, thi de ere ganske splinder nye; den første begynder saaledes.

Hun siunger en Hob tydske og franske Viser og pronuncerer Fransken, ligesom den skrives, og derpaa taer Afsked med Gedske. — Actricen maa selv choisere Viserne. —

Sc. 14. **Corfitz. Barselqvinden.**

Corfitz. Mon hun bilder sig ind at divertere Folk dermed?

Barselqvinden. Jeg troer ja, thi jeg kiender mange Folk, der endnu har slettere Stemmer, dog sidder hele Timer og piber i Compagnier.

Corfitz. Jeg har mærket det, at en, der kan siunge og spille Folk til Behag, er alt for menagerlig, en anden derimod, som intet kan, giør intet andet, end siunger og spiller fra Morgenen til Aftenen; Mennesket synes mere at være skabt for en andens Plage, end Fornøielse; et fornuftigt Menneske, som man gierne vil høre raisonnere, taler ganske lidet, et andet derimod, som har Hesteforstand, giør ikke andet, end taler og plager sin fattige Næste med urimelig Snak; jeg havde i min Ungkarls Dage i mit Nabolav to, som spilte paa Fløite, den ene vilde jeg gierne give Penge for at høre, den anden vilde jeg gierne betale for at holde op; men den første fik jeg tre eller fire Gange at høre om Sommeren, den anden derimod spillede mig et hundrede Menuetter hver Aften, ikke for at øve sig, men for at dræbe Folk i Nabolavet, thi han lukkede altid sit Vindve op, naar han begyndte at pibe, hvorudover jeg undertiden glædede mig, at det var ondt Veir, for at have Roe om Aftenen. Det var ikke af Veien, om Borgemester og Raad tog sig saadant an, og at der visse Betientere gik om at confisqvere saadanne Fløiter og Fioler, som bruges kuns til at forstyrre Folkes Roelighed; jeg for min Part vilde ligesaa gierne give Penge dertil, som til Gadernes Renselse; men det er bedst, at jeg løber.

Barselqvinden til Pigen. Hør, nu vil jeg have Roelighed en Times Tid; kommer der Fremmede imidlertid, saa kan du sige, at jeg er falden i en Slummer.

Act. 3. Sc. 1.

Der kommer ind saa mange Fruentimmer, som kan kommes afsted; efter at de har aflagt deres Gratulation, sidder de ganske stille, og maaber en Tidlang; endelig siger

En Kone. Det er meget smukt Veir i Dag.

Anden Kone. Ja et allerkiæreste Veir, det var ikke nær saa godt Veir i Aftes, da jeg gik fra Hende, masoeur!

Første Kone. Det giør mig ondt, at du endelig vilde bort i det onde Veir; det var din egen Skyld.

Anden Kone. Sandt at sige, da blev jeg kied af den lumpen Disput, vi havde udi Kortet, men Søster vilde endelig have Ret.

Første Kone. Ja, jeg vil have Ret, Søster! naar jeg har Ret! jeg lod Monsieur Corfitz, som var L'ombre, stikke allene, fordi jeg vilde have ham imellem os paa Sibstningen.

Anden Kone. Det kunde være godt nok, Søster! jeg har ikke saa meget derpaa at sige, som paa det, at I tog Kortet paa Basta allene.

Første Kone. Det giør jeg alle mine Dage; spør nu kun disse gode Madamer, om det ikke er Spillets Gemæs.

De begynder at tale og disputere stærkt alle tilliger; midt i Disputen kommer en valkede Tiener ind og melder sin Frue an, hvorudover det bliver stille.

Første Kone. Hillemænd! kommer den storagtige Frue, saa er det bedst at vi pakker os. De tager Afsked og gaaer.

— — — — — — — — — — — — — — —

Sc. 5. To Koner. Mester Bonifacius. Barselqvinden. En Pige.

Første Kone. Tienerinde, Madame! til Lykke med Hendes unge Datter.

Anden Kone. Jeg siger det samme.

Barselqvinden. Vær saa god og sidder ned, I gode Madamer. Hun seer saa vred ud i Dag, Madame! har Hun havt nogen Fortræd?

Første Kone. Ja, Madame! men det er Ulykken, at min Mand er ikke hiemme, thi ellers skulde den Person, som har giort mig Fortræd, blive pryglet saa mør, som man prygler en tør Fisk.

Barselqvinden. Hvem er den Person, Madame?

Første Kone. Det er den, der skriver de Danske Comoedier; tænk engang, Madame! han har været saa maliciøsk at giøre en Comoedie over mig, som blev spillet forleden Uge; ach, gid jeg havde ham fat, jeg skulde rive hans Øine ud.

Barselqvinden. Hvad hedte den Comoedie?

Første Kone. Den hedte Lucretia, Madame! og det er just mit Navn; ach! faaer jeg ingen anden Hevn over ham, saa skal jeg bande ham fastende hver Morgen.

Barselqvinden. Ei, Gud bevare os, Madame! maa ikke Manden bruge Fornavne til de Personer, som han forestiller? jeg har jo ogsaa hørt mit Navn paa Comoedien, men jeg lar mig slet intet deraf anfegte, saalænge han ikke bruger ogsaa mit Tilnavn.

Første Kone. Madame! tag ham ikke i Forsvar; thi jeg vil dve paa, at han ingen har meent ved den vægelsindede Lucretia, uden mig.

Barselqvinden. Er Hun da saa vægelsindet, Madame!

Første Kone. Nei, det skal intet ærligt Menneske sige mig paa, det er ikkun slemme maliciøske Folkes Snak, Madame!

Anden Kone. Ei, Søster! naar det ikke er din Feil, hvorfor tar du dig da det saa nær?

Første Kone. Ei, tie stille, Søster, du

kan selv komme i en Comoedie, førend du veed et Ord deraf; var jeg kiendt med Autor, skulde jeg, min Troe, betale ham for at giøre en Comoedie ogsaa over en selvklog Kone.

Barselqvinden. Jeg vil ikke raade Hende saadant; thi det kunde hænde sig, at Autor svarede, at et Skarn skal kunne bevise ham over, at han nogen Tid forsætligviis har sigtet paa nogen.

Første Kone. Ikke sigtet paa nogen? tro aldrig saadant, Madame! jeg er ikke den eneste i Staden, der har den Mistanke.

Barselqvinden. Hvad det er eller ei, Madame! saa er jeg vis paa, at aldrig slige Slags Materier ere blevne skrevne, uden mangen, som Autor aldrig har kiendt eller tænkt paa, jo har taget sig det til.

Første Kone. Ei, Madame! tag aldrig saadant i Forsvar; der blev spillet et Stykke for nyelig, kaldet Geert Westphaler, som alle Mennesker kunde tage og føle paa, at det var meent Mester Bonifacius, en Barbeer her i Byen.

Mester Bonifacius reiser sig op. Was, hat er mich gemeint, so soll er ein Unglück kriegen.

Første Kone. Er det Mester Bonifacius? det vidste jeg, min Troe, ikke.

Mester Bonifacius spadserer og tørrer Sveden af sig. Wo wohnt der Kerl? Madame!

Anden Kone. Du maatte nok holde Munden med saadant forbandet Snak en anden Gang, Søster!

Barselqvinden. Jeg vilde, min Troe, ikke have havt dette for en Daler; thi naar han begynder at snakke Tydsk, saa er han ikke at skiemte med. Hør, Mester Bonifacius! skal I, som en lærd Mand, ikke være klogere, end agte saadan Snak?

Mester Bonifacius. Ich bitte doch, Madame! Sie sagen mir, wo der Mann wohnt.

Barselqvinden. Ei, Mester! lader fare saadan Galskab? veed I, hvem han har meent dermed? ingen, min Troe, anden, end den Barbeer, som I havde Trætte med forgangen Aar, det har jeg god Underretning om.

Mester Bonifacius. Men er det vist?

Barselqvinden. Det er saa vist, som jeg ligger her; thi hvorfor skulde han giøre det om Jer? I har jo intet udstaaende med ham; men han har havt en Proces med den Barbeer, I veed vel selv.

Mester Bonifacius. Ha, ha, ha, saa er det mig, min Troe, kiert, og jeg skal spendere en Bouteille Viin paa Autor for den Comoedie; ha, ha, ha, han har træffet ham accuratissimo; jeg har aldrig været paa de Danske Comoedier, men jeg har hørt dem fortælle, mine Svenne løber derop iblandt.

Barselqvinden. Hvad sige de derom?

Mester Bonifacius. De siger, Autorene ere meget gode; men det Danske Sprog skurrer dem saa i Ørene, tilmed saa er der intet for Øiene, som i de Tydske Comoedier; thi i dem har man adskillige smukke Forstoninger, Præsentationer af store Søer, gloende Drager, Krige, Beleiringer, saa der er altid noget for Pengene.

Barselqvinden. Ja, jeg vil sige Ham, Mester Bonifacius! de Tydske Comoedier befatter undertiden syrgetyve eller halvtredsindstyve Aars Historie, saa at man der kan see unge Folk at blive gamle, reise til Indien, og komme tilbage igien samme Aften; jeg veed, min Troe, ikke hvorledes de endnu kan sælge deres Comoedier for saa godt Kiøb.

Mester Bonifacius. Har Hun været nogen Tid paa de Tydske Comoedier.

Barselqvinden. Ja, jeg var der engang forgangen Aar, men har ikke forvundet det endnu; en Ting behagede mig dog, det er at en af Bænkene gik i Stykker, som Folk sad paa, hvilket gav Aarsag til Latter; hvis det ikke havde hændet, saa havde jeg ladet dem stævne anden Dag for min to Mark. Men lad os tale om andet — hør, min kiere Mester Bonifacius! skulde det være tienligt at lade sig aarelade nuomstunder?

Mester Bonifacius. Ach! ja, det er vel bedre i klart Veir end udi taaget Veir, bedre udi Maanens Tiltagelse end dens Aftagelse, men det giør ikke meget til Sagen, naar man kun holder sig derfra udi de ulykkelige Dage, das ist zu sagen (jeg kan ikke saa vel explicere mig paa Dansk) am Tage Verkundigung Mariæ und Jud. und Apost. S. Adreæ, soll man keine aderlassen.

Barselqvinden. Men hvad vil det sige, Mester Bonifacius, lykkelige og ulykkelige Dage?

— — — — — — — — — — — —

Act. 4. Sc. 4. To Officierer. En Kiærling. Torfitz.

Anden Officier kommer ind med Vaage-Konen som holder paa hans Hat. Ei, Morlille! ingen Harcellering mere, lad mig faae min Hat igien.

Kiærlingen. Nei, Maanføren faaer ikke Hatten, førend Han løser den.

Anden Officier. Ei Snak! fly mig smukt min Hat.

Kiærlingen. Hatten hører, min Troe, mig til, efter Barselstue-Ret.

Første Officier. Ha, ha, ha! det er ret, Morlille! lad ham ikke faae Hatten til-

bage; — kom saa igien at gaae ind udi Barselstue en anden Gang, Monsrere!

Anden Officier. Lad mig saae Hatten først, Morlille! jeg skal nok siden give Jer en Discretion.

Kiærlingen. Ei, Maansøren er altfor resenabel at vægre sig derfor; er det for saadan Cabeleer, som Han er?

Anden Officier. Jeg troer, Kiærlingen er gal.

Første Officier. Ha, ha, ha, ha!

Corfitz. Marthe! hvad skulle slige Noder betyde, kanst du ikke see Folk an?

Kiærlingen. Jeg giør ingen Forskiel paa Folk derudi; jeg turde giøre ligeledes ved Fatters Hat selv.

Corfitz sagte. Gid I faaer en Ulykke for min Hat, I har ikke taged den bort, men giort det, som værre er, dermed.

Anden Officier. Bruder! laan mig en Marks Penge til siden, jeg har glemt at tage min rette Lomme med.

Første Officier gravende udi Lommen. Potz Slapperment! jeg har ogsaa glemt min rette Lomme.

Corfitz. Marthe! fly Herren strax sin Hat, det skal ellers bekomme dig ilde.

Kiærlingen. See der har I ham da. Det var en sulten Cabeleer den!

Gaaer ind.

Første Officier. Veed I nu, hvad vi ville giøre, Monsieur Corfitz! om Han ikke vilde tage det ilde op?

Corfitz. De har maaskee noget at forrette, og derfor ville tage Afsked; hvis saa er, saa fortryder jeg aldeles ikke derpaa; thi jeg lar enhver Frihed i mit Huus.

Første Officier. Ach, nicht doch! jeg har i Sinde at brække Halsen itu paa nogle Bouteiller af Jer gamle Viin; vi maae drikke Barsel-Konens Skaal i det ringeste, og paa en lykkelig Continuation.

Corfitz. Hvad min gamle Viin er angaaende, da er den for længe siden opbrugt, jeg kan derfor ikke skienke dem denne Gang uden med en Drik Øl; men jeg er ogsaa bange, at det er bleven noget suurt: patience et lidet Øieblik! Gaaer ind.

Sc. 5. De to Officierer.

Første Officier. Det er jo uforskammed, Monsrere! at tractere Folk med Øl i en Barselstue.

Anden Officier. Gid han faaer en Ulykke, den sulten Hund!

Første Officier. Det er forunderligt, hvordan alle gode gamle Moder tar af; naar man kom og besøgte Folk i gamle Dage ved saadan Occasion, blev man saa tractered, *at man maatte* lade sig bære hiem.

Anden Officier. Man kunde glæde sig over i gamle Dage at komme til Begravelser, Bryllupper og Barseler; men nu faaer man kun Snak for Bare.

Første Officier. Jeg kan ærge mig ihiel, Monsrere! naar jeg tænker derpaa; mener den Slyngel, at vi er kommen her for at aflægge en lumpen Gratulation; jeg har isinde, at naar jeg faaer Kruset i Haanden, at kaste det mod Gulvet.

Anden Officier. Nei, Bruder! lad kun mig raade, jeg skal nok faae Karlens gamle Viin for en Dag, og det paa en høflig Maade, som dog skal indjage ham og alle andre Skræk, der søge at kuldkaste god gammel Christen Skik og Sædvane, og tractere Folk udi Barselstue med haardt Øl — lad kun mig raade. Men der kommer han.

Sc. 6. To Officierer. Corfitz. To Soldater. En Tambour. En Pige.

Corfitz. Ach, I gode Herrer! mit Øl er ikke saadant, at jeg kan byde dem det, og jeg har ingen ved Haanden, at hente en Drik Viin, thi jeg har vised min Dreng ud i Byen.

Anden Officier. Ei, Herr Corfitz! da er mine Folk til Tieneste.

Fløiter efter dem i en Vægter-Pibe.

To Soldater med en Tambour kommer indløbende og raabe: Herr Captain!

Anden Officier. Hør, Jens Holgersen! Du skal hente fem til sex Bouteiller Rhinsk-Viin for Monsieur Corfitz.

Første Officier. Ei, hvad vil det forslaae? hol man zehen.

Anden Officier. Nei, det kan være nok med de sex for det første; jeg siger det ikke i Henseende til Monsieur Corfitz, thi jeg er vis paa, at vi kunne ikke giøre ham større Fornøielse, end om vi vilde fortære et heelt Oxehoved. Kom, lad os sidde neder saa længe.

De sætte sig ned, og Corfitz tørrer Sveden af sig.

Anden Officier. Han skal ikke undsee sig for, min Herr Corfitz! at skikke mine Folk Ærende i Byen; de ere altid til Hans Tieneste.

Corfitz. Nei, jeg vil ingenlunde misbruge Deres Godhed; om en Times Tid kommer min Dreng Troels hiem, saa skal jeg skikke ham efter Viin.

Anden Officier. Ei, hvortil tiener slige Ceremonier? Til Soldaterne. Hører, I elementske Karle, I Dosmere! har I nu glemt det, som jeg saa tidt har sagt, hvad Ære I skal bevise Verten i det Huus, som jeg besøger? kan I ikke engang giøre det af Jer selv, uden at jeg skal commendere Jer der-

til! Hei, gebet Achtung! ziehet die Bajonetten aus!

De to Soldater trække ud.

Corfitz fialvende. Ihr Herren! jeg har endnu et Par Bouteiller tilbage; nu kommer jeg det først ihu.

Anden Officier. Rangiret euch hinter den Stuhl des Herren Wirths!

De gaaer bag Stolen.

Corfitz. Ihr Herren! kanskee jeg kan finde tre Bouteiller.

Anden Officier. Kreutzet die Bajonetten!

De krydser Bajonetterne over hans Hoved.

Corfitz raaber høit: Marie, Marie, Marie!

Pigen kommer ind.

Corfitz. Tag mig ti Bouteiller Viin herind, som staaer udi Sanden; vær som en Ild, og tag Glas med.

Anden Officier. Ei, Herr Corfitz; det giordes ikke fornøden, vi kunde have nok udi de sex.

Corfitz. Lad kun blive da med Vinen, Marie!

Anden Officier. Gebet Achtung, Musqvetiers!

Corfitz. Kan dit forbandede Menneske ikke bringe mig strax de ti Bouteiller, som jeg forlanger.

Pigen gaaer ind.

Corfitz. Ach, Ihr Herren! jeg er ikke ærgierrig; maatte de ikke stikke Bajonetterne ind igien?

Anden Officier. Ei, Herr Corfitz! hvad jeg giør, er kun af Skyldighed til Ham og Hans Huus.

Corfitz. Serviteur, min Herr Captain!

Anden Officier. Mine Folk bruger altid disse Exercitier udi Huse, som jeg har Respect for. Der er aldrig skeet nogen Ulykke derved; vel er sandt, at Musqveteren Jens Paaske, som staaer ved den høire Side, er noget forvirret udi Hovedet iblandt; jeg har ikke hørt, at han har giort nogen Ulykke, siden forgangen Sommer, da han stak en Vert med Bajonetten bag i Ryggen, men Verten lever endnu.

Corfitz tar i Lommen. See der, Monsieur Paaske! der har I to Mark for den Ære, I har beviised mig; stikker nu kun ind igien.

Anden Officier. Stekket die Bajonetten wieder ein!

De stikker Bajonetterne ind.

Anden Officier. Jeg har ogsaa en anden Exercitie, hvormed jeg honorerer Verten i Huset, om Monsieur vilde see den.

Corfitz. En anden Gang, Herr Captain! jeg har nok af den første.

Pigen kommer ind med Bouteiller igien, og Corfitz vinker, at hun skal blive tilbage.

Anden Officier. Jeg maa dog vise min Herre den anden Exercitie; gebet Achtung, Musqvetiers!

Corfitz. Ei, min Herre! det er alt for stor Umage.

Anden Officier. Slet ingen Umage, min Herre! gebet Achtung!

Corfitz. Marie! hvor blir din Soe af med Boteillerne? lader os kun nu drikke, I gode Herrer!

De gir sig til at drikke Skaaler paa Continuation at faae flere Børn.

Sc. 7. Corfitz. To Officierer. To drukne Mænd.

De to drukne Mænd kommer ind, omfavne og kysse Corfitz.

Første Mand. Ach, Svoger! hvilken Glæde er det ikke for Jer at have faaet en Livs-Arving?

Anden Mand. Vi har, min Troe, drukket saaledes, Svoger! paa Jer Kones og kiære Børns Sundhed i Dag, at vi er ganske bleven beskienket.

Corfitz sagte. Denne Svoger-Titel skurrer forbandet i mine Øren: jeg er bange for, at jeg kommer i Svogerskab med hele Verden.

Første Mand. Men vi har endnu lidt Rum for et Par Bouteiller af Jer gamle Viin.

Anden Mand. Ja, sandt at sige, vi er kommen hid, for at lade os tractere.

Han tar et af Officierernes Glas og drikker Skaal af, Officieren reiser sig, tar et andet Glas, som er lidt Viin udi og slaaer ham i Ansigtet med; de kommer udi Klammerie og fører hinanden ud paa Gaden; Corfitz kryber af Frygt under Bordet, og Soldaterne, naar de gaae ud, tage Bouteillerne med sig.

— — — — — — — — — — — —

Act. 5. Sc. 5. To Advocater. Troels.

— — — **Anden Advocat.** Hvad har I paa Vasquius at sige?

Troels. Jeg hører, de trættes om en Vaskerske, hun maa være kiøn, eftersom de ere saa hidsige.

Første Advocat. Jeg har ikke andet paa ham at sige, end han var en Nar.

Anden Advocat. I var ikke værd at kysse Vasquius med Permission.....

Troels. Gietted jeg ikke ret, at det var en Vasker-Kone.

Første Advocat. Gid Fanden kysse baade Jer og Vasquius, der I mener.

Troels. Jeg siger, min Troe, det samme; hun maatte være saa kiøn, som hun være vilde.

Anden Advocat. Har I vel gaaet Pasquium nogen Tid igiennem?

Første Advocat. Vel ti Gange.

Anden Advocat. Og jeg vel tyve Gange.

Troels. Saa er hun, mare, i mine Tanker ikke Jomfrue længere.

Anden Advocat. I maa være en dum Diævel, der ingen Smag finder derudi.

Første Advocat. Og ikke burde I være Advocat, der Smag finder derudi.

Troels. Ha, ha, nu veed jeg, hvorledes man skal studere til at blive Advocat.

Anden Advocat. Monsieur! Det er bekiendt, at I er en Idiot.

— — — — — — — — — — — — —

Anm. S. 673, Sp. 1. „**Hun skal sande mine Ord**" og „**saa kan jeg ikke sande Hendes Ord.**" Originalen har begge Steder savne istedet for **sande**.

Af: Jacob von Tyboe.

[Mag. Stygotius hedder i den ældste Udg. Mag. Tychonius.]

Act. 1. Sc. 1. **Jesper Oldfux** allene.

Vil nogen vide mit Navn, saa hedder jeg med Permission at sige Oldfux. [etc. etc. —] Jeg holder Venskab med Tychonius og von Tyboe, endeel for de Smauser, jeg nyder hos dem, endeel for at udspionere deres Anslag, og give Mfr. Leonard dem tilkiende. Jeg hedder Svamp, og svarer til mit Navn; thi ligesom en Svamp trækker al Vædske i sig, saa gior og jeg; thi jeg gaaer uroest aldrig til Sengs uden med en halv Snees Bouteillers Baglast. Men der seer jeg Mfr. Leonard komme.

Sc. 6. Tychonius. Jens.

Tychonius. Hør, Jens! har du ikke andet at bestille end staae paa Gaden, at maabe? veedst du ikke, hvad der staaer bag i Auctora: Otium est pulvinar diaboli, det er: Ørkesløshed er Diævelens Hoved-Pude? Det var nok saa godt, at du var hen til Bogtrykkeren, og hørte, om Correcturen var færdig. Det er forbandet med den Typographo; thi baade er han langsom, saa at han neppe kan sætte een Paginam i to Dage, og derforuden duer hans Typi aldeles intet. Jeg kom ikke ihu at levere Manuskriptet til en anden, hvor jeg kunde have havt det baade melius, celerius, correctius og nitidius trykt iisdem impensis; thi jeg har i disse Dage saa meget Galskab i Hovedet, at jeg ikke faaer Stunder at tænke paa høit fornødne Sager. — — — — — — — — — — —

Sc. 8. Peer. Petronius.

Peer. Det er en forbandet Vei at gaae i saadan Slud herfra til Aabenraa — —

Petronius. Nu maa jeg frem og møde ham paa Halvveien.

Gaaer og spadserer, som en, der grunder stærkt.

Peer. Hvad mon dette være for en? enten er han gal, eller er det en Poet.

Petronius. Omnia (*Dactylus*) conan (*Spondæus*).

Peer. Monsieur! er Han ikke.....

Petronius. Do doci (*Dactylus*) lis so (*Spondæus*).

Peer. Monsieur! er Han ikke, med Permission.....

Petronius. Lertia (*Dactylus*) vincit (*Spondæus*).

Peer. Er Han ikke en Poet?

Herpaa faaer Peer et vældigt Ørefigen, o.s.v.

— — — — — — — — — — — —

Act. 2. Sc. 2. **Tyboe. Jesper. Peer.**

Tyboe. Hør, Peer! kan du forsikkre mig om, at Verset er godt; du spurgte ham vel selv derom?

Peer. Ei, Herre! saadanne Folk tør man ikke spørge om deres Arbeide er godt; saadanne Mestere ere korte for Hovedet. I veed jo selv, at Morten Hansen, som er ikkun Skomager, bliver vred, naar man tvivler om hans Arbeide. Verset er godt, der fattes ikkun, at I skriver Eders eller hendes Navn derunder. — —

— — — — — — — — — — — —

Jesp. — — Hvorban var det Svar? Nu har jeg forglemt det igien.

Tyb. Det var saaledes: Monsieur Christoffersen I er mafoi en Nar.

Jesp. Ha ha ha ha ha ha! Gid Drolen splide Herren, hvor artig Han er! Ha ha ha hi hi ha ha ha!..... Ach, Herre! bank mig i Ryggen; jeg er nær qvalt af Latter. Herren maa ikke mere fortælle mig det, thi jeg leer mig ihiel.

Act. 3. Sc. 8. **Peer** allene.

Det var godt, at jeg fik hende til at troe, at min Herre har giort Verset selv; thi vi ere ellers begge to lige gode Poeter. Jeg har dog i det ringeste talt med en Poet, og lært den Part af Poetskabet at give en god Ven et Par Ørefigen i en Hast. Men den haardeste Knude, troer jeg nok, som jeg tilforn sagde, bestaaer i Rimene; somme Tider kan jeg hitte paa Riim, som for Ex-

empel: jeg veed, at paa det Ord Brød rimer sig Krød, Fiød, Tød, Wød, men kan dog ikke føre mig nogen af de Riim til Nytte. Jeg veed ikke, hvoraf det kommer, undertiden vil aldeles ikke Rimene falde mig ind. Jeg vilde for nyelig giøre et Riim paa min Herres Navn Jacob; jeg grublede selv, jeg spurgte andre, men der var ikke et Riim at bekomme derpaa i den hele Bye. Saa jeg har mærket, at endogsaa derudi min Herre er urimelig. Dersom hans Navn endtes paa Ar, vilde jeg strax giøre et Vers derpaa saaledes:

Min Herre, hvis Navn endes paa Ar,
Er, Drollen splitte mig ad, en Nar.

Men jeg maa hiem at bringe Svar. See, det sidste gik ogsaa paa Riim. Gaaer.

Act. 4. Sc. 1. Jesper allene.

Om nogen spør: hvilken er den klogeste Mand i Verden? saa synes det at være et underligt Spørsmaal og vanskeligt at besvare. Nei, det er ikke saa vanskeligt; naar nogen spør mig derom, saa svarer jeg uden Betænkning: det er jeg. Vil nogen kræve Beviis derfor, kom an! jeg vil bevise det. Jeg har hverken Bestilling eller Midler, og lever dog saa vel som nogen Mand her i Byen; thi der er ingen Aften, jeg gaaer jo til Sengs med en Kapun i Maven, og Skam der endnu har kiøbt nogen min Livstid for mine egne Penge. Men jeg er vel liidt iblandt Folk; jeg tiener alle Mennesker af yderste Evne, saa længe som de har en Skilling i Pungen. See! her har jeg for een Sag fri Emaus hos tre stridige Personer. Den ene, nemlig Monsieur Leonard, er jeg allene troe, skiøndt han ingen Penge meer har, saa jeg derudi synes at giøre mod min Interesse, og forlade min Natur. Men naar man veed Omstændighederne, saa giør jeg viislig nok. Jeg vil ikke tale om, at Monsieur Leonard har i mange Aar beviset mig stor Høflighed, thi det giør intet til Sagen, efterdi han intet mere har nu omstunder. Men hans rige Farbroder, som han ene skal arve, gaaer hver Dag med Siælen i Halsen, saa at jeg maa ogsaa see noget hen i Tiden; thi han har svoret mig til, at saasnart det skeer, skal jeg bekomme jus vitæ & necis over alt det, som er i hans Kiøkken og Kielder. Der er derforuden en anden Aarsag, hvorfor jeg er ham mere troe end de andre, som strax kan bevise mig godt: Monsieur Leonard er en fornuftig Mand, som mærkede strax min Utroeskab og slog Haanden af mig: de andre to derimod ere Narre, som jeg kan knæppe paa Næsen og lade mig lige saa fuldt betale derfor, som jeg havde giort dem en stor Tieneste. Naar jeg kun roser den ene for hans Tapperhed, og den anden for hans Lærdom, saa kan jeg i det øvrige giøre med dem, hvad mig lyster. Her skal jeg fixere dem begge, og lade mig dog betale derfor af dem begge. Men der seer jeg Leonard kommer.

— — — — — — — — — — — — —

Sc. 5. [4.] Tychonius. Jens.

Tychonius. Det kunde aldrig have løbet bedre af [ꝛc. —] Kom da saa strax hiem, og sig mig Besked.

Jens. Ja, det skal skee.

Tychonius. Kom til mig paa Studi-Gaarden; thi jeg maaskee faaer i Sinde at opponere ex auditorio: thi om jeg forstaaer min Logicam ret, skal jeg temmelig klemme Præsidem, og forelægge ham en Syllogismum, som jeg allerede har formered udi Barbara, saa at han skal blive reducered til absurdum. Forstaaer du nu vel min Mening?

Jens. Jeg hører, at jeg skal finde Herren paa Studi-Gaarden hos Portnerens Barbara. Men jeg vil, sandt at sige, nødig gaae paa Studi-Gaarden, man raaber der alle Tider Rus efter mig.

Tychonius. Ingen Snak! giør som jeg siger dig. Men der seer jeg Jesper.

— — — — — — — — — — — — —

Sc. 12. Tychonius. Jens.

Tychonius. Det var det største Mesterstykke — — — — — —

Men hvorledes bar du dig ad at forbytte Pung med ham?

Jens. Jeg mødte ham med en stor Pung ganske drukken, men dog ikke saa, at han jo endda havde nogen Forstand tilbage, hvorudover jeg tænkte: her maa du lægge dit Latinske Hoved i Blød, og studere paa, hvorledes du kan faae ham ganske i Snaren. Det syntes i Førstningen umueligt for mig, men endelig blev jeg bestyrket af en Latinsk Phrase, som strax faldt mig ind, nemlig: Tunc tua res agitur, docilis solertia vincit.

Tychonius. Ha ha! du vil sige: Omnia conando.

Jens. Ja, det er ret nok. Nu skal Herren høre videre. Jeg begreb strax, at disse Ord: docilis solertia vincit vil sige saa meget som: **Du maa see, hvorledes du kan drikke Christoff endnu meer fuld end han er.** Kan I see engang, hvad Latinen kan giøre! Strax byder jeg ham ind til Christoffer Øltappers, hvor jeg fik ham til at drikke paa en frisk, og efter at jeg havde overtalet ham til at sye Verten begge Pungene i Forvaring, klemmer jeg paa ham med Brændeviin (kan Herren see engang, hvad Latinen kan giøre), at han faldt i Søvn paa Bænken. Derpaa gaaer jeg hen til Verten og beder, at han vil

drage Omsorg for min Kammerad, til jeg kommer tilbage fra mit Ærende. Verten som troede (kan Herren engang see, hvad Latinen kan giøre), at vi vare gode Venner, lover mig saadant, og tilstæder mig selv at tage min Pung tilbage. Hvorfor jeg forsømmede mig ikke at tage hans store Pung isteden for min (kan Herren engang see, hvad Latinen kan giøre), og da jeg var bleven Mester over den store Pung, hvorudi var over tredive Rixdaler meer end udi min, løb jeg som Fanden var i Hælene efter mig (kan Herren engang see, hvad Latinen kan giøre).

Tychonius. Hillemænd, det gaaer brav! Vi ere ovenpaa, Jens! in portu navigamus. Lad os nu strax gaae derhen.

Act. 5. Sc. 8.

— — — — — — — — — — — — — —

Tychonius. Hør, godt Folk! det er bedst, at vi betænker os, førend vi gaaer videre; havde jeg ikkun Morten Vægter her ved Haanden, skulde vi nok lære dem, hvad det er at gaae med blotte Kaarder om Aftenen.

— — — — — — — — — — — —

Jesper. Hei, Herr von Tyboe! Skiønt og reputeerligt Forliig: I skal tractere i Fisker-Huset i Morgen, og Tychonius over Morgen.

— — — — — — — — — — — —

Jesper. Jeg og Jens skal fare ud at bestille Maden i Morgen tidlig. Den Forliig vil giøre Herren berømmelig over hele Byen, besynderlig efterdi Herren faaer den Ære at tractere først. Ha ha ha hi ho ho!

Tyboe. Hvorfor leer du saa?

Jesper. Ach, jeg tænker endnu paa det Svar, Herren gav Jacob Christoffersen: Monsieur Christoffersen! I er en Nar. Ha ha ha!

Tyboe. Ja, jeg har artige Indfald somme Tider, uden at rose mig selv.

Anm. S. 679, Sp. 2, som jeg allerede har formered udi Barbara ɔ: bragt i logisk Slutnings-Form. Barbara er i Logiken Benævnelse for en af den kategoriske Syllogismes forskjellige Former.

To Breve om den Politiske Kandestøber.

[Anledningen til de følgende „Tvende Breve" ꝛc. var denne: efterat Holberg havde skrevet sin „Politiske Kandestøber," lod en Mand, der alt tidligere var optraadt som en maadelig Skuespil-Forfatter, og havde udgivet Lystspillene „Den seendes Blinde" (1723) og: „Julestuen og Maskeraden" (1724), Joachim Richard Paulli, udgaae en **Omarbeidelse af Holbergs Polit. Kandest.**, hvori han troede, at have „**forbedret**" denne Comoedie. Foran samme sin „forbedrede" Udgave satte han en Dedication til Hans Mikkelsen (Holberg), og det er denne Tilskrift Holberg lod aftrykke som det første af de her følgende to Breve og besvarede i det andet. De trykkes her efter **Orig. Udg.**]

Tvende splinder nye
Breve,
Som tiene til
Den Politiske Kandestøbers
Opliusning.
Sælges tilligemed Hans Mickelsens
Comoediers 1ste Tome
For samme Priis, og kan heftes
til samme Stykke.

Min kiere gode

Hans Mickelsen!

Enhver Elskere af Danske Comoedier bør vide Eder Tak, at I har været den første, der har lagt Vind paa, at skrive dem af ny i vor Tungemaal, og saaledes brudt Isen for andre.

Jeg kan selv sige med Sandhed, at jeg aldrig havde understaaet mig, at lægge Haand paa de Ting, hvis I ikke ved Eders Exempel havde opmuntret mig dertil. Nu var det vel at ønske, vi begge, som arbeide paa et Værkes Vedligeholdelse, maatte derudi være saa eenige, at vi confererede med hverandre over vores Arbeide, før det kom for Lyset, paa det, omendskiøndt vi aldrig oppenaae Molieres og dislige brave Folkes Fuldkommenhed, vi dog alligevel, ved at corrigere oprigtig hverandres Feil, kunde i det mindste efterligne de store Mænd, som før vor Tid har indlagt sig Ære ved at skrive Comoedier, og hvis Skuespill bør være os en Forskrift; Men, saasom det endnu aldrig er kommen til nogen Conference imellem os indbyrdes, mueligt, fordi vores Methode er ansect saa differant, saa vi ikke siuntes at kunne reconcilieres, saa har jeg taget mig for, at forsøge, hvorvidt dette Principium maatte gielde, og derfor efter mit Tykke forandred nærværende Comoedie, som under Eders Navn var udkommen paa Prent, indladende derved under den upartiske Verdens Paaskiøn, om jeg har Ret eller Uret i denne min Meening: at, dersom vore ny Stykker skal have nogen ret Klem, vi da saaer at være to eller flere om, at forfærdige og ud-polere dem. Dette har jeg med saa megen større Dristighed sat i Verk, som jeg ikke allenifte anseer Eder for en forstandig Mand, der ikke holder enten sig eller sit Arbeid infallibel; Men endog har giort den Regning, at I, med Rætte, ligesaalidet kan fortryde paa, at jeg har forandret Eders Skrift, som een Kandestøber bekymrer sig derover, at en anden omstøber hans Arbeid i en anden Form, naar det enten er forslidt eller ikke ret efter Moden. Vilde nu nogen, som bedre maatte være øvet i Dansken, eller i andre Maader kunde forbedre den, paatage sig tredie Gang at omsmelte denne Comoedie, saa venter jeg vist nok, at dette Skue-Spil kan i sin Tid meritere at læses og elskes af brave Folk.

Svar.

Min kiere gode

Monsieur!

De Feil og Skrøbeligheder, det menneskelige Kiøn og ethvert Menneske især er undergiven, ere fast utallige; nogle ere dog større, andre mindre. Den allerselsomste, som man neppe kan fatte Rede udi, er denne, at et Menneske tager sig tidt for at belee udi andre just det, som er hans egen Hoved-Feil. Monsieur agerer ved denne Kandestøbers Omstøbning saa fuldkommelig Herman von Bremens Person, saa at det skulde synes, at hans fornemste Diemærke havde været, at vise af sin Person, at Kandestøberens Characteer ikke nok er outrered, men at der virkelig findes de Folk, der vil reformere og omstøbe de Ting, hvorom de ikke have ringeste Idee eller Videnskab, ei tagende i Agt, hvor fornøden det er, at de selv omstøbes først. Monsieur har nyelig, dreven af samme selsomme Passion, taged sig for at omstøbe efter sin Façon Comoedier, som her udi nogle Aar ere spilled med stor Applausu, og consequenter hierteligen at belee sine Landsmænd, der har fundet saa stor Smag i de samme, læggende mig til Last, at jeg ikke har spurgt ham og andre deslige habile Mænd til Raads, førend jeg lod saadant komme for Folkes Dien, ja formeenende, at, hvis det var skeet, det da havde kunnet bleved til noget, og vore Originaler, om ikke opnaaed, saa dog nogenlunde efterligned andre brave Mænds Skrifter. Herpaa, min kiere Monsieur! for at bevise, at Jeres Erindringer ere vel grundede, og at I har Ret og Føie at tale med saadan Myndighed og Haanhed om mit Arbeide, og at moquere Jer ikke allene over tvende Rigers, mens endogsaa omliggende Stæders slette Smag, har I taged Jer for at giøre Prøve, først paa at omstøbe denne Kandestøber-Historie, som Jer Nidkiærhed har behaged at ligne ved en gammel forslidt ubrugelig Kande, som af Eder og andre deslige habile Mænd bør kastes i en Form, for at giøre noget Nyt og Alamodisk deraf. Jeg negter ikke, at jeg jo undsatte mig over saadan Fortale, og tænkte ved mig selv: Hvad ere dog vi Mennesker! Her har vi udi et heelt Land giort Væsen af Ting, hvis Urimelighed en brav Mand nu kommer og lægger os for Dine! Men da jeg læste Fortalen igiennem paa ny, og blev vaer, at Autor til denne Critique var den samme, som er Autor til nogle andre her trykte Originaler, fik jeg strax min Aande lidt igien, og kom ganske til rette, da jeg saae Begyndelsen af den første Act. Ja min Vrede blev forvandlet til Medlidenhed længe før jeg kom til Enden af denne ny omstøbte Comoedie, hvorudi jeg saae et anseeligt Stykke hæslig desigurered, og, for at blive udi Lignelsen, et gammelt vel forarbeidet Fad omstøbt til en rude Massa og uformelig Klump, saa at det paa et Haar er

gaaed ham i at reformere Comoedier som den politiske Kandestøber i at reformere Staten, hvis Exempel jeg haaber han ogsaa udi Catastrophen efterfølger, ved at opbrænde eller auctionere de Skrifter, hvis Læsning har forledet ham til saadant, ligesom den Politiske Kandestøber giorde med sine politiske Rachtischer eller Stokfisker, der bragte ham i de Griller, at Hamborg maatte nødvendig gaae i Grunde, hvis han ikke blev Borgemester. I kiender, Monsieur! min Skrive-Maade, og at jeg har et lidet Pund at komme Folk til at lee, naar jeg vil slaae mig løs; her gives mig den rigeste Materie, jeg min Livs-Tid har havt til saadant. Tænk engang, hvor det vilde gaae Eder, om jeg vilde giøre Repressalier, om jeg vilde, som jeg efter saadan haanlig Provocation har Ret til, examinere hans Comoedier igien; thi om jeg vilde giøre det endogsaa med den, som han kalder sit allerbedste Stykke, Den Seendis Blinde, skulde han selv forundre sig over, hvorban han var kommen paa de Tanker at agere Comedie-Skriver. Jeg vilde ønske, at jeg aldrig havde brugt nogen Repressalier mod nogen af dem, der har angrebet mig tilforn; jeg vil herefter stræbe at overvinde den Passion, og derfor ikke hevne mig ved saadant Foretagende, men allene denne Gang, for at føre ham af Vildfarelse, vise af nogle Poster, hvor ulykkelig han har været i at omstøbe dette Stykke.

Den 1ste Støbning er udi Begyndelsen, hvor her giøres et Hysteron proteron, og det, som før var Fortale, bliver giort til Bagtale, efter hvilken Regel i Critiquen, kan ikke vides. Vist nok er det, at Monsieur har ikke raadført sig med Aristoteles, som gav Regler i gamle Dage, ei heller l'Abbé d'Aubignac, som er Veiviser udi vore Tider. Med Collegio politico, til hvis Kundskab jeg efter Reglerne har baned Vei i den hele første Act, begynder Monsieur strax sin omstøbte Comoedie, og derved synes at imitere det, som de Hollandske Linie-Dandsere kalder Vertoeningen i deres Nachspil, hvor Tilskuerne blive forvirret ved at see eller høre noget, som de ingenlunde kan begribe, hvad det skal være, førend de har seet Enden; eller visse tydske Romaner, der begynde undertiden saaledes: „Gewiß, erwiederte der unglückselige Ritter Philander," hvis Betydelse man ofte ikke faaer at vide, førend man kommer noget hen udi den tolvte Bog af Romanen; da dog en Hoved-Regel udi Comoedier er, ikke at forestille noget, uden man tilforn har givet Tilskuerne en tilstrækkelig Kundskab derom; hvilket jeg nøie har iagttaged i denne og alle mine andre Comoedier. Dette store Hysteron proteron hedder hos ham, Monsieur, en Reformation, som dog er tilstrækkelig uden Hielp at fordærve et Stykke allene. Saaledes: Det første Dækket trækkes op, sees en Hoben Folk siddende ved et Bord, og En begynder Comoedien med disse Ord: „Det vil give sig paa næste Rigs-Dag," uden at man veed, hvad det er for Folk, og hvad de vil sige.

Den 2den Støbning bestaaer derudi, at von Bremens Kone, Gedske, bliver giort til hans Sviger-Moder, det er, af en myndig Kone, som har Part i hans ringe Stand saavelsom hans Høihed, og derudover med fast større Virkning spiller sin Rolle udi den Comoedie, end Manden selv, bliver en Svigerske, som hverken blir fattig eller riig, hverken høi eller nedrig ved hans Forandring, og som han derforuden kunde efter de fleste Sviger-Sønners Exempel vise Døren, naar ham lystede. Og derved er den anden Hoved-Person i Comoedien totaliter ruineret, og det, som var mest naturligt og anseeligt, giort tvungen og unaturligt; imidlertid maa dette dog ogsaa hedde en Reformation.

Den 3die Støbning bestaaer derudi, at af en enkelt Kiærlighed mellem Antoni Hiulmager og Engelke blir giort en dobbelt, som ingen Rapport har sammen, hvilket ogsaa er mod Reglerne, saasom en Comoedie derved giøres uforstaaelig, og betager Tilskuerne den Attachement, en ret Comoedie bør holde dem til; thi Doubletter giør ligesaa slet Virkning i Comoedier, som god i Forkeering og Cinq & Neuf. For at fordærve ogsaa denne Post, giør Monsieur Forlovelse imellem Kandestøberen og en Børstenbinder-Enke; thi just de Ting, som Monsieur udi sine Comoedier, holder for største Zirat, og beklager ikke at finde udi andre, nemlig dobbelte og tredobbelte Forlovelser, mangfoldige Varieteter, som ingen Overeensstemmelse har med Historien, Mængde af unyttige Personer, er just det, som fordærver alting. Saaledes mærker jeg saavel udi denne, som i hans andre Historier, at han uden Betænkning giør Folk døve, blinde, krogryggede, halte, det er, skiærer Øre, Næse og Fødder af dem, allene for at faae Anledning til et Jeu de Theatre, eller til noget, som han kalder Bon mot, skiøndt de samme Personer ere ikke andet end Meteora, som forsvinder, saasnart man faaer dem at see, og intet giør til Comoediens Udfald. Saaledes bliver udi denne nye Comoedie en Mand forestillet døv, allene for at give Anledning til et fattigt Indfald, at han skal høre Dotter for Doctor. Paa den Maade, for at spare Papiir og Blæk, kunde man kuns lade nogle Harlequins komme ind og vrænge Munden, først paa een Maade, og sige: Dette betyder den første Act; siden paa en anden Maade, og sige: Dette betyder den anden Act. Udi de allerbedste Comoedier, Monsieur! skal I finde største Simplicitet i Historien. Et halv Qvintin bon sens giør bedre Virkning, end alle slige Optøger.

Den 4de Støbning bestaaer udi Tiden, at i Steden for den gamle Comoedie befatter efter Reglerne kun een Dag, saa kan man her imellem den anden og tredie Act gaae hiem og sove bort det, man har hørt udi de to første, og betænke sig paa, om man vil komme om Morgenen at høre Resten. Dette skal ogsaa hedde en Reformation, hvorved jeg har kun dette at erindre, at eftersom Autor holder det for en Ziirlighed at forlænge Tiden, havde han ikke giort ilde, at give Comoedien Aar og Dags Tid, saa kunde den i det ringeste blive spillet i Brolæggerstrædet, hvor saadant er paa høieste Mode.

Den 5te Støbning er Scenens Forandring, at i Steden for den i den rette Comoedie er efter Reglerne udi Kandestøberens Huus allene, saa løber Monsieur fra en Gade til en anden, hvilket vel ogsaa skal hedde en Forbedring.

Den 6te Støbning er, at i Steden for i den rette Comoedie udi Collegio politico støies og giøres en confus Bulder, lader Monsieur Posekigeren og Børstenbinderen trække Kaarde, som jeg kan tænke, skal være en Zirat og Forbedring, skiøndt de allerfornemste Folk udi Hamborg ingen Kaarde bærer.

Den 7de Støbning. Den gamle Comoedies rette Kierne og store Scopus, som især giør Stykket recommendabel, er, at Magistraten, som bliver advaret om denne politiske Cabale, søger paa en eclatant, skiøndt lemfældig Maade at curere disse Haandværks-Folk, i det twende af Raadet bilde Herman von Bremen ind, at han er bleven Borgemester; i den Sted lader Autor det skee af en Hændelse eller Vildfarelse, hvorved hele Comoedien taber sin Styrke; det hedder ogsaa at forbedre.

Den 8de Støbning. I Steden for den anseelige Scene, hvorudi twende Raads-Herrer agere Deputerede, giør Autor Raadets Ambassadeur til en drukken Raadstue-Tiener, som kommer udi en Øl-Kroe, for at oplede en Mand, der er nylig kommen, og at offerere ham Borgemesterskabet, med utalligt andet, som jeg undseer mig ved at examinere ved denne Passage allene, som imidlertid skal være en Forbedring; thi jeg mærker, at Monsieur er meget forlibt i de Slags Ambassader, efterdi han tilforn har brugt dem i sine andre Comoedier, om hvilke jeg forhen har lovet ham, at jeg intet her vilde repetere.

Den 9de Støbning. Udfaldet eller Denouement i den rette Historie har Monsieur ogsaa behaget ganske at fordærve. Styrken af den gamle Comoedies Denouement er denne, at Kandestøberen af utallige vigtige Forretninger, som de vikle ham udi, saaledes omspændes og forvirres, at han af Fortvilelse vil hænge sig selv, og just, naar han er i denne Action, faaer Sandheden at vide. Alt det, som henhører til at giøre dette Denouement anseeligt, har Monsieur udeladt, og i Steden derfor lader han mod Enden Kandestøberen bemøie sig om at faae en Passage oplyst i den Politische Nachtisch, ligesom han aldeles intet andet havde at bestille; saaledes er og den Post forbedret.

Den 10de Støbning. I Steden for, at i den gamle Comoedie enhver Person beholder sin Characteer, saa har Monsieur, for at forbedre den, holdet for godt, at ingen udi hans nye skulde svare til sin. Jeg vil for Korthheds Skyld ikkun melde om de fire Hoved-Personer, nemlig: Kandestøberen, Henrich, Sviger-Moderen og Børstenbinder-Enken. Kandestøberens Hoved-Passion er Høihed, han venter hver Time for sine Meriter at blive Regent, og dog tager en Børstenbinder-Enke. Sviger-Moderen er i en Scene meget borgerlig og taler lutter om Handværkets Fortsættelse; i en anden Scene er hun galnere end Sviger-Sønnen, og vil have sin Dotter til Doctorinde. Henrich kan udi en Scene ikke stave; i en anden Scene har han af Kandestøberens Bøger læst sig en stor Hoben Stats-Maximer til. Børstenbinder-Enken, som falder ned af Maanen midt udi Comoedien med en Tønde Guld-Gyldens Midler er opblæst, og vil endelig være Frue, saa at hun heller burde hedde Madame Rangkiær end Madame Mandkiær, beqvemmer sig i Slutningen uden Betænkning at tage Kandestøberen, som hun oven i Kiøbet seer at være bleven til Nar og Fabel over den hele Bye. Men jeg kan tænke, at det er en ringe Ting at soutenere en lumpen Characteer; thi jeg mærker at Monsieur ikke har holdt det Umagen værd i nogen af hans Comoedier.

At forbedre saaledes en Comoedie, Monsieur, og derved tænke, at forestille den med større Virkning for skiønsomme Tilskuere, er jo ligesom at skiære Næsen og Øren af en ung Frier, og sige: Saaledes maa I være skabt, min Ven! om I tænker til at giøre nogen Lykke ved Giftermaal. I havde derfor ikke giort ilde, om I havde givet denne nye omstøbte Comoedie saadan Titul: Tredie Edition af den Politiske Kandestøber, mærkelig forværret: og i Steden for Devisen sat: Mig selv til Forlystelse*). Tænk ikke, Monsieur!

---

*) Paa Titelbladet til den omstøbte Politiske Kandestøber stod nemlig i en Bogtrykker-Vignet:

ANDRE
TIL
FORLYSTELSE.

at jeg har tageb mig for at examinere hans nye omstøbte Comoedie; jeg har, min Troe! hverken Tid, Villie eller Humeur dertil; jeg har kuns eengang læsed den løslig igiennem, og da faldt mig dette strax i Øinene, hvoraf jeg allene en liden Deel her har antegned. Skulde jeg examinere Samtalerne med videre, da fik han mere at see, som jeg nu forsætlig skaaner ham for. Tænk heller ikke, at jeg skriver dette Brev for at hevne mig over hans Insulte, eller for at hindre, at Folk, der har havt fordeelagtige Tanker om min Skrivemaade, skal herefter lade dem falde. Nei, Monsieur! det er blot og allene for at føre Jer selv af Vildfarelse, at I maa lære at kiende Jer selv, og ikke foragte andre, eller bebreide dem udi offentlig Trykt, at de ikke vil bruge Jeres Hielp udi Ting, hvortil I ingen Naturalier har. I har jo derforuden aldrig viist mig Eders Comoedier, eller begiert nogen Conference af mig; thi hvis I det havde giort, havde jeg sagt Jer min oprigtige Meening, at I maatte forsøge at giøre dem ganske om igien; hvis det ikke kunde hielpe, da at lade den Slags Lyst reent fare. I kan, Monsieur! i andre Ting være en brav, fornuftig og habil Mand, og informere mig i hundrede Ting, som jeg ikke forstaaer; ev Jeres Pund derudi, og jeg skal aldrig betage Jer den Roes, som I fortiener. I bliver ikke lasted af nogen, fordi I ikke kan skrive Comoedier, ligesom det ikke kan lægges en brav Mand til Last, at hans Been ikke ere vel disponerede til at dandse, men bliver allerførst beleed, naar han kaster paa Nakken ad andre, hvis Dands behager Folk, og inviterer en heel Bye at komme sammen, for at see ham selv dandse, da han dog ikke forstaaer at giøre et Pas. Har I skrevet det af Animositet, da har I Synd deraf; jeg har jo aldeles intet ondt giort Jer. Er det af Misundelse, saa har I jo aldeles intet at misunde mig. Jeg har diverteret Byen ved adskillige Skrifter udi mange Materier; men jeg har ikke vundet andet end et svagt Legeme derved, saa vi ganske intet har at trætte om. Jeg er for længe siden kied deraf, og vil gierne herefter overlade andre det Haandværk, ønskende, at de maatte blive lykkeligere end jeg udi alle Ting.

Dedication, bestemt til Comoediernes 3die Tome, ældste Udgave.

[Denne Dedication er særskilt trykt og ikke udgivet i Forening med den 3die Tome af „Hans Mikkelsens Comoedier," hvortil den hører. Den trykkes her efter et originalt Exemplar.]

DEDICATIO.

Agtbare, Konst-erfarne og meget

Vellærde

Seignr. Povel Phoenixberg!

Velmeriterede Bogtrykker udi Kiøbenhavn!

Saasom Han har havt den Godhed baade at giøre anseelige Tilskud til de Skrifter, Han har trykket for Betaling og gode Ord for mig, og derforuden nyligen har eftertrykket tvende Tomer af mine Comoedier, hvorved Han har indlagt sig et udødeligt Navn in Republica literaria, saa har jeg Ham derudover, baade paa mine egne saa og Publici Vegne, hoiligen at betakke, og for at lade see den Estime, jeg derudover har fattet for Hans Person, dedicerer jeg Ham og Hans kiære Hustrue denne tredie Tome, tilbedende mig Deres videre Gunst og Protection; saasom jeg ingenlunde tvivler paa, at den Nidkiærhed, Han har at tiene Publico, driver Ham jo at gaae mig ligeledes til Haande herudi. Vel er sandt, Høitærede Seigr. Phoenixberg! at jeg ved denne Hans Assistence og Tienstfærdighed

befinder mig ikke synderlig vel; helst saasom jeg har til otte hundrede Exemplarier af bemeldte to Tomer paa Halsen, hvoraf jeg fast ingen har kunnet sælge mere, siden Hans Eftertrykning er skeet; saa jeg derudover, hvor liden Erfaring jeg har udi Arithmetica, dog strax har kunnet udregne mig en Banqueroute paa tre til fire hundrede Slettedaler. Vel er ogsaa sandt, at der findes mange onde Mennesker, der lægger ham saadant til Last, raisonnerende saaledes: "Autor har undet Ham Arbeide, og betalt Ham rigtig derfor; Autor har aldeles intet for sit store Arbeide og mange Aars Sveed, end den liden Fordeel, Debiten paa hans Bøger kan give; Seigr. Phoenixberg har selv, saavel ved Eeder, som ved strenge Reverser, forbundet sig ikke at eftertrykke hans Skrifter:" — Og andet saadan Slidder-Sladder, som jeg haaber, Han, som en fornuftig og vel-studeret Mand (der har ladet see sin Dygtighed udi at componere selv adskillige smukke Vers og lærde Viser, som daglig siunges af smukke gamle Matroner udi de smaa Gader med stor Andagt) ikke lægger paa Hiertet. Det er ikke Umagen værd, at svare til saadan Snak. Herr Phoenixberg kan ved et eeneste Hugg ruinere deres hele Logica, og fremføre til sin Reputations Befrielse det gamle gyldne Axioma: Enhver Mand er Tyv udi sin Næring. Mange Folk har været saa urimelige, at de har villet raade mig til at føre Proces med Ham, og det paa de Fundamenter: 1) Efterdi jeg har Hans strenge Revers udi Hænder, hvorudi Han forbinder sig at erlægge tredive Rixdaler, hvor der kan findes noget Exemplar af den første Tome at være solgt af Ham: 2) Efterdi jeg er en Mand, der skriver efter alle godt Folks Begieringer, og derfor kan paastaae større Ret, end enhver anden Skribent. Men jeg svarer dem, der skynder mig dertil, saaledes: 1) Har jeg sat mig for en Leve-Regel, aldrig at føre Proces med noget Menneske, uden den yderste Nød og min Reputation driver mig dertil. 2) Forstaaer jeg ikke Formaliteterne in Jure, hvori jeg hører Herr Phoenixberg er meget vel dreven; og saasom Han baade er en lærd Mand, en Borger her i Byen, en Oltapper paa Landet, og har sin Afskeed som Bøsseskytter, og derudover som en Proteus kan paatage sig mange Skikkelser, saa Han kan excipere mod al Verdens Fora, og trække mig fra Bye-Tinget til Politie-Retten, fra Politien til Consistorium, Birke-Tinget eller Krigs-Retten. Nei, Herr Phoenixberg! Jeg er alt for stor Philosophus til at iføres i Harnisk for saa ringe Sag. Jeg vil heller stræbe at udtolke Hans Foretagende til det Bedste, og langt fra at giøre Ham noget Ondt, berømme Ham heller for Hans Hurtighed, og ønske, at ligesom den Fugl Phoenix (som Han har den Ære at være opkaldt efter) lever paa eet Sted udi tusinde Aar, indtil den mæt udaf Livet opbrænder sig selv, saa at disse eftertrykte Skrifter maa leve og blive liggende længe ubeskaarne i Hans Boglade, indtil de mætte af Livet maae Vulcano vorde opoffret. Jeg vil for Sikkerheds Skyld lade være at trykke mine andre Comoedier, at derved ikke skal gives Anledning til Misforstand med en brav Mand, som jeg har stor Estime for. Jeg forbliver i det øvrige, Hoitærede Herr Phoenixberg! næst ydmygst Respect og Hilsen til Hans smukke Kiæreste, og dem, der giør Ham Forskud til deslige Oplag,

Hans Beredvillige

I. M.

P. S. Ifald Sr. Phoenixberg skulde finde for godt at eftertrykke oftere mine Skrifter, saa vil jeg venligst bede: at Han har selv et Oie med Correcturen; thi de tvende Tomer ere vel accurate nok, men der er dog mesten en Vildelse i hver Linie.

Anmærkninger og Oplysninger.

"Just Justesens Betænkning over Comoedier."

"Der har tilforn været Tvistighed bl. Skrib. om Comoedier." Holberg anfører her ingen af de Gamles Domme om Comoedier, skiøndt ogsaa adskillige af dem have yttret sig derimod, bl. a. Cicero (f. Ex. Tusc. L. IV., c. 32, hvor Talen dog egentlig er allene om de Comoedier, som giøre Kiærlighed til Hoved-Æmne). Blandt de Nyere, som forsvare Comoedier, kunde Luther have været nævnet, der paa mere end eet Sted har anbefalet gode Skuespil. I mundtlige Yttringer af ham, der ere sam-

lede efter hans Død og under Titlen: "Colloquia oder Tischreden" flere Gange udgivne, findes bl. a. følgende:

"In Comödien werden fein künstlich erdichtet, abgemahlt und vorgestellt solche Personen, dadurch die Leute unterrichtet, und ein jeglicher seines Amts und Standes erinnert und vermahnet werde, — — ja es wird darinnen vorgehalten u. vor die Augen gestellt, alle Dignitäten, Grad, Aemter u. Gebühre, wie sich ein jeglicher in seinem Stande halten soll im äußerlichen Wandel, wie in einem Spiegel — — Und Christen sollen Comödien nicht darum ganz und gar fliehen, daß bisweilen grobe Zoten u. Buhlerei darinnen seyn, da man doch um derselben willen, auch die Bibel nicht dürfte lesen. Darum ists nichts, daß sie solches fürwenden, u. um der Ursache willen verbieten wollen, daß ein Christe nicht sollte mögen Comödien lesen und spielen."

Den Politiske Kandestøber.

Kandestøberie. Dette Ord, billedlig brugt om umoden eller latterlig Tale om Statssager, har sin Oprindelse fra Holbergs Com. „Den Politiske Kandest." Det bruges dog, saavidt mig bekiendt, paa denne Maade ikkun med Tillæg af Adjectivet **politisk**: „politisk Kandestøberie, politisk Kandestøber," om indbildt Statskløgt og indbildte Statskloge. I Tydskland, hvor Holb. Comoedier ved Oversættelser bleve ligesaa udbredte og berømte som i Danmark, vandt Ordet i hiin Betydning snart Borger-Ret og findes nu i nogle af de bedste tydske Ordbøger. **Werlauff** anfører (Hist. Antegn. t. Holb. Lystspil, I, S. 17) af **Campe's** Wörterbuch. d. deutsch. Spr. følgende:

„„**Kannengiesser** .... gebraucht man aber auch uneigentlich, einen Menschen zu bezeichnen, welcher gern über öffentliche und Staatsangelegenheiten und Vorfälle so gut als er es versteht spricht, seine Meinungen und Vermuthungen darüber und dabei äußert,„ in welcher Bedeutung es aber gewöhnlich **Kannegießer** lautet. **Davon die Kannegießerei** (og **Kannegiessern**).""

Den nævnte danske Forfatter bemærker endvidere derved, at i Campe's Ordbog intet er meldet om Oprindelsen af denne Betydning. Det samme er Tilfældet i en af de bedst udarbeidede Ordbøger fra den nyeste Tid: Handwörterbuch d. deutschen Sprache 2c. angelegt v. J. C. A. Heyse, ausgeführt von **K. W. L. Heyse.** 1—2 Theil. Magdeb. 1833—1840. Her hedder det:

„Der **Kannengießer**, niederdeutsch für Zinngießer, sofern er besonders zinnerne Kannen gießt; uneigentlich, wer ohne gründliche Einsicht gern und viel über Staatsangelegenheiten spricht, in diesem Sinne gewöhnlich **Kannegießer**; daher auch die **Kannegießerei**, und **kanngießern** (politisiren)."

Naar man blandt vore egne nyere Ordbøger undtager den af **G. H. Müller** udgivne, af **F. Høegh-Guldberg** giennemseete („Tydsk-dansk Ordbog" 2c, 1—3 D. Kiel 1807 —1810), hvor følgende anføres om Ordet:

„**Kannengiessern** v. r. a., politicere, snakke om politiske Sager efter den politiske Kandestøbers Maneer, **kandestøbe**;"

saa findes intet om hine Ord i den her omtalte Betydning i nyere danske Lexica enten over det Danske Sprog for sig, eller over Dansk og Tydsk eller Tydsk og Dansk tilsammen. Endnu mindre findes vistnok sligt i noget af de ældre.

S. 11. S. 1. **Antonius**: **Jeg kan sværge paa, at mit Hierte sidder mig i min Hals.** Saal. Udgaven af 1731 og de ældre end denne; de nyeste Høpffnerske Udgaver uden Aarstal (eller maaskee kun den nyeste) udelade „mig."

S. 15, Sp. 2. **Gert ..... tale saa meer end eengang.** Alle tre ældste Udgg. (1723—1731) have: tale meer end eengang. Da dette ikke kan være rigtigt; thi Gert vilde dog vel ei slaae sin Kone ihiel, maa Ordet saa eller saaledes ved en igiennem alle Udgaver gaaet Udeladelses-Feil være oversprunget.

S. 16, Sp. 1—2. Gert Bundtmagers Forslag om **temporære Ægteskaber** omtales og giendrives i Holbergs Natur- og Folke-Ret (1728) 2 B. S. 13.

S. 16. Sp. 2. **Tamper-Ret. (Herman: Folk ..... skulde tænke vi holdt Consistorium eller Tamper-Ret).** Til det i Anm. S. 34 Anførte kan lægges: at Tamper- eller Qvatember-Dagene (egentlig quatuor tempora ɔ: Aarets fire Tider eller Qvartaler), hvorpaa Tamper-Retterne holdtes, vare Onsdage i hvert Qvartals første Maaned (Marts, Jun., Sept. og Decbr.), at foruden Consistorium i Kiøbenh. vare ogsaa Stiftamtmanden, Biskoppen, og Medlemmerne af Roskilde Capitel, Medlemmer af Tamper-Retten for Kbh. og Siællands Stift, hvorimod i de øvrige Stifter denne Ret beklædtes af Stiftamtmændene og „de lærde Mænd eller Sognepræster, som næst ved dennem boende vare." (D. L. 1—2—17), og endeligen at Tamper-Retten for Kbh. og Siællands Stift ophævedes 1771, men i de øvrige Stifter 1797. (Bang og Larsen: D. danske Proces. Jur. Tidsskr. 37 B. S. 159 ff.)

Det Tidsrum, hvori „Den Politiske Kandestøber" blev skrevet, var et af dem, der ved indvortes eller udvortes Forhold, eller ved begge tilsammen, gierne ere frugtbare paa politiske Kandestøberier.

Vort Fædreland selv havde tilligemed det øvrige Europa, nylig befundet sig i en krigersk Tilstand, og saavel dets egne som Udlandets Begivenheder gave de yndede politiske Underholdninger rigeligt Æmne. Nu, da en fredeligere Tid var indtraadt, og da man i større Mag kunde politisere, tiltog denne Tilbøielighed maaskee snarere end den aftog. Holberg havde længe havt Øie for det Comiske i denne indbildte Statsklogt, den havde et allene vakket hans Latter, men ogsaa fortrædiget ham. Tidligere endnu end i Kandestøberen havde han allerede i en af de første Sange i Peder Paars skiemtet med den Daarskab, at selv de mest Uindviede ville

— — dømme om Regiering, Politie [ɔ: Politik]. —
En Haandværksmand sig ei med lærde Ting bemænger,
Tilstaaer han intet veed, han derudi sig hænger,
Naar han hør' tale sligt, han planter strax Gevær
Og siger: Jeg ei Præst, men ikkun Borger er;
Om Stat og Politie hver derimod kan tale,
En Svinehyrde selv den konstig kan afmale,
Hver Ting til Prikke veed, kan sige paa et Haar
Hvori dens Svaghed, Feil, samt Styrke, Magt bestaaer.
(1 B. 5 S.)

Men det var iøvrigt (bemærker Werlauff) „ikke blot simple Borgerfolk, men ogsaa Folk af den mere dannede Klasse, som elskede at sysle med, hvad man dengang kaldte **politiske Videnskaber** (omtrent hvad man nu kalder **statsretlige** eller **statsoeconomiske**) hvor langt **disse** Videnskaber end kunde være fiernede fra deres egentlige Kald." Og til Beviis herpaa anfører han af det **Zedlerske** „Universal-Lexicons" 58de Deel følgende høist characteristiske Ytring „om en tydsk Læge Johan Christian Wolfen, Broder til Frederik IV's Livlæge og Bibliothekar Joh. Conr. Wolfen, der 1696 kom herind," og som synes selv at have leveret denne ham betræffende Artikel til hiint Universal-Lexicon:

„Sein Bruder nahm ihn mit größester Freude an; er kam allhier an einen Ort [Kopenhagen], da ihm die Augen allererst aufgingen, den er fand nicht nur die vortrefflichsten Medicos, sondern recht ausbündige Politicos u. vollkommene Staatsleute. Als sein Bruder, ein wahrer Politicus, in politische Gespräche mit ihm gerieth, u. er nun wohl sahe, wo es ihm fehlete, stiegen ihm die Thränen in die Augen, daß er nicht zu den politischen Wissenschaften gewöhnt war, sondern davon wenig oder gar nichts gehöret hatte, und beschloß sofort derselben sich noch zu bemächtigen, es möchte auch kosten was es wollte, und bat seinen Bruder inständig, ihm hierzu zu gelangen mit guten Rathschlägen an die Hand zu gehen, der ihm denn die darinnen vorhandenen besten Bücher vorschlug, welcher er sich mit ganz ungemeiner Fleiß bedienete, dabei aber auch aus dem beständigen Umgang mit seinen Bruder u. andern geschickten Männern ein vieles erlernete."

„Hvo, siger Werlauff, kan herved afholde sig fra at tænke paa von Bremenfeldts Politica, som hans tilkommende Svigersøn skulde studere sig til? Nogle af de Bøger, som Livlægen i dette Øiemed foreslog sin Broder, vare maaskee netop de samme, som de, hvoraf Kandestøberen havde øst sin Viisdom." (Werl. Hist. Antegn. til Holbergs Lystspil 1ste D. S. 12—13). At Holberg i denne comiske Fremstilling af politiserende Borgere havde al umoden Statsklogt i Almindelighed for Øie, stemmer overeens med hans paa flere Steder yttrede Had dertil. Vistnok vilde han ogsaa tilkiendegive dette i Epilogen, hvormed Stykket ender, og hvot det blandt andet hedder:

Af en politisk Bog man kan
Vel lære raisonnere;
Men til at forestaae et Land
Udfordres andet mere.

Ei at forglemme de to betydningsfulde Linier:

Et er, et Søkort at forstaae,
Et andet, Skib at føre.

I: Nyt Aftenblad, 1824, Nr. 6, findes følgende af afd. Prof. **Jens Møller** meddeelte interessante Anecdot: — — „Da jeg gik i Slagelse Skole (omtr. 1794) vidste gamle Folk endnu at paavise et Huus (beliggende paa Smedegade), hvor en Kandestøber havde boet og hvor de i deres unge Aar ofte havde seet Holbergs Carriol at holde udenfor, naar han paa sine hyppige Reiser imellem Sorøe [Tersløse] og Brorup, en

Sædegaard, som Holb. eiede ½ Miil fra Slagelse, kom derigiennem." Denne Kandestøber var nemlig „en ivrig Politicus og mange Gange moerede Holberg med sine Forslag og Planer til Statsreformer og Statsbestyrelse. — Husker jeg ikke feil, da hed Kandestøberen Urian, i det mindste hed han saaledes i Skolediscipelenes Tradition, og det omtaltes ikke som et Ogenavn." At, som videre i samme Anecdot berettes, denne Kandestøber i Slagelse „skal have været Aarsag til at Holberg giorde sin politiserende Borger just til en Kandestøber," er dog mindre rimeligt, da Holberg paa den Tid, han skrev sin Polit. Kandest., ikke endnu eiede Godserne Tersløse og Brorup; ogsaa maatte de Folk være meget gamle, der endnu 1794 skulde være i Live fra Tiden før 1722 (da den „Politiske Kandestøber" første Gang opførtes) og med Paalidelighed kunne berette noget om Begivenheder for over 72 Aar siden. Sagnet i det Øvrige beholder naturligviis ligefuldt dets Mærkelighed og Værdie.

Den Vægelsindede.

S. 49, S. 1. **Hendes ... Fripostighed, Familiaritet, Yndighed.** Istedet for dette sidste Ord staaer i alle Udgaver, ligesra den af 1731 incl., „**Ydmyghed**," hvilket aabenbar er en Trykfeil for **Yndighed**, som findes baade i 1ste Udg. 1723 og 2den Udg. 1724; den, der er „fripostig" kunde ikke siges at være „ydmyg."

Ved de i Anm. S. 56 ovens. omtalte Forandringer erholdt denne Comoedie, der i sin første Skikkelse var vel langt udtrukket og af løsere Sammenhæng, større Eenhed og Heelhed i Handlingen saa vel som i Hovedcharacteren. Stykket maa billigen efter disse Forbedringer regnes blandt Holbergs bedste. Hovedcharacteren selv betragtede Digteren stedse med stor Forkiærlighed, og udentvivl med Ret, for dens Nyheds og Eiendommeligheds Skyld. Den har stor comisk Virkning og vilde have det dobbelte paa Theatret. Den første Skuespillerinde, der optraadte i denne, efter Holbergs eget Vidnesbyrd, heel vanskelige Rolle, Madame Montaigu, indlagde sig, ifølge samme Vidnesbyrd, stor Berømmelse for Udførelsen, og vandt tillige Digterens eget, idet mindste offentlig høist sieldne, Bifald (J. Justes. Betænkn. S. 5); en dobbelt Ære, der vel fortiener at opbevares. Blandt de øvrige Characterer er Leonore (tidligere kaldet Terentia) bleven forandret fra en overgiven munter til en alvorligere og derved ei allene giort mere forskiellig fra den anden qvindelig Characteer (Helene), men Foreningen mellem Leonore og den streng alvorlige Erafte ogsaa giort mere sandsynlig.

Jean de France.

S. 57, Sp. 1. **Gammel Torv. Slutteriet.** „Slutteriet var en særskilt Bygning, dengang nylig anlagt af Frederik IV. ved Hestemøllestræde, mellem Farvegaden og Vaisenhuset; det brændte 1795 og siden er denne Deel af Byen bleven aldeles forandret." (Udførligere hos Werlauff, Antegn. ꝛc. S. 38—39).

S. 58, Sp. 1. **Myn Herr Kalfs Søn.** „Jeronimus's Fortælling om Myn Herr Kalf i Zardam findes med temmelig overeensstemmende Betragtninger i **Voltaire's Histoire de Pierre le Grand** [eller: Histoire de Russie sous Pierre I.] 2den Deels 8de Capitel, **skrevet længe efter det Holbergske Stykke**" [nemlig 1759]. (**Rahbek: Holb. Udv. Skr.** 1ste D. S. 254).

S. 58, Sp. 2. **Træ-Mærre.** Træmæren eller Træhesten paa Hallandsaas (Kongens Nytorv) og Uldfeldtsplads brugtes især til militair Straf (at ride Træhesten) men afskaffedes henimod Slutningen af forrige Aarh. (S. videre Werl. Antegn. l. c.)

S. 59, Sp. 1. **Arv. Han seer underlig ud. Jeg veed ikke, om Fatter har seet Kloverknegt, ligedan seer han, min Troe, ud.** Istedetfor disse Linier staaer i 1ste Udg.: „Han seer ud som han havde brændt Falster af, og vilde flye over til Lolland;" hvilket her borttagne Ordsprog derimod er brugt i Comoedien „Abracadabra" i Beg. af 3die A. 5te S. Følgende Sted om moderne Cavalerers Liighed med Kløverknegt, forekommer i Holb. danske Epistl. Tom. 4. S. 211: „De trange og udstivede Klæder, som foraarsage, at enhver Cavaleer seer ud som Kløverknegt, kan tiene til Beviis paa, at alt hvad som paafindes udi Frankrig, maa antages udi Norden; thi vi maa renoncere paa vor egen naturlige Smag og paa vore egne Sandser, i Klæder, Mad, Drikke o. s. v.; **saa at der er fast intet uden vor Religion, som de Franske lade os beholde**".

S. 59, Sp. 1. *Pagrad* skal efter **Rahbeks** Gisning (Om Holb.'s Lystspil, 1 D. S. 218 og 225) være **Pas grave**, hvilke *pas graves* (alvorlige Trin eller Menuet-Trin) „den navnkundige franske Dandsemester Marcel havde tilligemed Manuetten bragt i høieste Anseelse." „Den *bougre* de pagrad." ɔ: den lumpne pagrad.

S. 59, Sp. 2. *A la Grève.* La Grève, den bekiendte Plads i Paris, hvor Henrettelser foretoges.

S. 60, Sp. 1. **Fiol de Spanie** og Sp. 2: **Fiol de Spang** — d. e. Folie d'Espagne, var (efter: „Musicalsk Haand-Lexicon. Et Udtog af Kochs Mus. Encycl. ved **H. C. F. Lassen.** Kbh. 1826") en Dands af **spansk** Oprindelse, for en eneste Person, og af alvorlig Characteer [Navnet Folie, Daarskab, er altsaa ironisk]. Forhen brugtes den meget paa Skuepladsen, men er gaaet af Mode. Betræffende Musiken dertil, see videre i det nævnte Musicalske Lex. Art. Fol. d'Espagn. og Tab. 38, c. Om denne Dands (som i Holbergs yngre Dage var en vidt udbredt Mode-Dands), og om hine Tiders Dands i Almindelighed, forekommer følgende i Holb. danske Epistl. Tom. 2, S. 36: „Dandsekonsten er ikke saa vanskelig som i fordum Dage, da den udfordrede længere Tid end en Cursus udi Philosophien. Nu lader man sig nøie med en simpel Menuet, da man tilforn betiene-de sig af adskillige Dandse, som Passepied [en nu næsten glemt Dands; liig Menuetten, men muntrere], Rigadon [Rigaudon, en munter Dands] la Bourrée, item adskillige andre, og endeligen endede med Folie d'Espagne; hvilken sidste Dands bestod udi adskillige Variationer, saa at der fast behøvedes lige saa lang Tid til at doctorere udi det Videnskab, som enten udi Philosophie eller Medicin; Thi naar En kom ud af Dandse-Skole, førend han havde absolveret sin Folie d'Espagne, blev han anseet som en Deserteur. Eftersom nu der doceres ikke saa mange Præcepta mere paa Dandse-Skolerne, og det hele Studium er indskrænket til en simpel Menuet, som snart er lært, og nogle Engelske Dandse, som læres uden Mester, saa er Lære-Tiden nu ikkun kort, og consequenter Næringen ikkun maadelig for Mesterne; hvilket er meget vel: Thi endskiøndt man i sig selv ikke kan fordømme Dands, helst udi disse Nordiske Lande, hvor Legemets og Lemmernes Bevægelse er mere nødig end i andre Lande, saa kan man ikke negte, at jo deraf tilforn er giort Misbrug, og at det haver været en Ovelse, som haver foraarsaget baade Tids- og Penge-Spilde." — *Folie d'Espagne* forekommer i „**Mascaraden**" (S. 204, Sp. 2) som en gammel Dands, hvilken den aldrende Magdelone havde lært i sin Ungdom.

S. 61, Sp. 1—2. "*Contretemps* var et Dandse-Pas, hvorved man hævede den ene Fod i Veiret og svævede paa den anden." (Rahb.: Om Holb. Lystsp. 1ste D. S. 226).

S. 65, Sp. 1. **Femten Uger** ... *dans Paris.* De tidligere Udgaver, fra den ældste ligetil Rahbeks i Udv. Skr., have her 15 **Maaneder**; i Duodez-Udg. af Rahbek og Boye er det rettet til 15 **Uger** med Hensyn til at dette sidste Tidsrum i alle Udgaver nævnes tre Gange uforandret i næste Scene.

S. 69, Sp. 2. (Sc. 4). ... „Mad. la Fleche siger, at udi 6 Uger **ingen Cavaleer i Paris knæpper sin Kiole meer for til.**" Istedet for dette og det Følgende, angaaende Kiolens Knapning bagtil, er i Udg. af 1731 og alle dens sildigere Oplag indsat disse Repliker:

> **Espen.** Ja Monsieur! det har været Ulykken. Madame la Fleche siger, at udi sex Uger ingen Cavaleer bærer meer slige Punge. See her, Monsieur! slige Punge ere nu i Moden. (Tar op nogle overmaade store [Haar-] Punge af sin Lomme.)
>
> **Jean.** Ah! Malheureux, que je suis!
>
> **Espen.** See her er tvende Punge til Tieneste. Jeg vil have den Ære at binde den ene til Hans Paryk.
>
> **Jean.** Vous me faites &c.

Men uagtet disse Forandringer er alt det didhørende, som siden følger, forblevet uforandret, saa at det strax i næste (5te) Scene hedder, som i de ældste Udgg.: „**Monsieur har knæppet sin Kiole bagvendt,**" og i den derpaa følgende (6te): „Hvilket Menneske kan bringes til saadan Galskab, **at knæppe sin Kiole bagtil;**" ligesom ogsaa i samme Scene Jeronimus med Magt tvinges til at bære Kiolen paa lignende Maade. Endskiøndt den anførte Forandring i Udg. af 1731 virkelig er af Holberg selv, hvorom vi have hans egen Forsikkring, foretog han den dog kun, fordi man i Stykkets Nyhed fandt den bagvendte Kiole alt for overdreven og usandsynlig. „Min Herre (siger han i sine danske Epistler 3die Tom. S. 141—142) holder ellers for, at jeg haver giort vel i at forandre Hans Frandsens bagvendte Kiole til **en stor Taftes Pung, som skiuler Ryggen:** Han mener, at det første var for stærkt outreret. Dette lader jeg staae ved sit Værd, hvorvel jeg haver mærket, at alle Tilskuere ikke have været enige derudi; efterdi

mange have erfaret, at ingen Klæde-Dragt, hvor umagelig, baarlig og bagvendt den i Begyndelsen synes at være, den jo dog bliver anstændig og ziirlig, naar den først bliver antagen i Paris." **Rahbek** var den første, som i Udv. Skr. igien optog den gamle Læsemaade fra de ældste Udgg. af 1723 og 1724. Denne følges ogsaa paa Theatret. Følgende Bemærkning af Rahbek bør her finde sit Sted:

„Kan man ellers troe, hvad jeg af Holbergs Samtidige mindes at have hørt, var det vel mindre det overdrevne og usandsynlige i den bagvendt knappede Kiole, der skaffede den Antagonister, end just, at man deri fandt Stiklen paa en Mode, der paa nu gammeldags Klæder endnu findes, hvor der paa Bagstykkerne er Knapper og Knaphuller, hvilket den Gang nylig af en anseet Reisende var bragt hertil fra Paris og som forekom Holberg at kunne kaldes, at giøre sin Ryg til en Mave." (Holb. Udv. Skr. udg. v. Rahbek, 1ste D. S. 254).

S. 72, Sp. 1. **Jesper Lorentsens Søn i Snaregaden.** Bekiendte Mænds Bopæl nævntes dengang, da Huus-Nummerne endnu ikke vare komne i Brug i Kiøbenhavn (altsaa lige til 1771) som Veiledning til at orientere sig; (ogsaa Haandværkere eller Andre, der havde Skildt udenfor, ligeledes Giestgivergaarde, som „Skibet" paa Vestergade, og dertil andre Mærker, f. Ex. hvor der stod „et Træe udenfor Døren," undertiden angav man og Dørrenes Antal indtil Huset, der skulde betegnes). Lignende Sted-Betegnelser forekomme oftere i de ældste Udgg. af Holbergs Com., men han har siden for det meste udeladt dem, f. Ex. i den „Vægelsindede" i 5 Acter: „Galanteriekræmmer-Enken, som boer **næst ved Henning Henningsen**," og i nærværende Stykke, A. 3, Sc. 2 (Ud. 1723), hvor Jean skal træffe Mad. la Fleche „Kl. 3 udi **Kongens Have**," og i samme Scenes første Replik, (istedet for som nu: „Det var mig sagt at han skulde boe her"): Det er mig sagt, at han skulde boe i **Vimmelskaftet næst ved Bogtrykkerens.**

S. 75, Sp. 1 og 2. Af sidste Repl. i 4de Sc. og fierde Repl. i 6te Sc. erfare vi, at Jean, forledet af den foregivne parisiske Dame, reiser til Hamborg for der at træffe hende „hos Monsieur Gobere" og følge hende til Paris. Hvad der siden bliver af denne Stykkets comiske Helt, har Digteren overladt os selv at besvare, og Rahb. har efter min Mening, aldeles fyldestgiørende besvaret det: „Han slipper med at reise April til Hamborg, hvorfra han, naar han ikke finder Mad. la Fleche hos Monsieur Gobere, snart vil skrive Poenitentse-Brev til sin barmhiertige Fader, og paa sin abekiærlige Moders Forbøn igien tages til Naade." (Om Holb.'s Lystsp. 1ste D. S. 219).

Den aristophanske Diærvhed, hvormed under den comiske Maske de herskende Daarskaber angribes i Holbergs Comoedier, er beundringsværdig, og ikke mindst at beundre er den Magt, den tilkiæmpede sig over Daarerne; thi have de end giort Modstand, og det, som man veed, meget heftig, have de dog ikke seiret eller kunnet forjage denne diærve nationale Comoedie fra Scenen. Dette er især mærkværdigt i Jean de France, hvor en vistnok stridbar Slægt af Daarer angribes paa det bittreste, comiskt saa vel som alvorligt (det sidste nemlig i Jeronimi Repliker i de første Scener). Man kan sige, at den Daarskab, der i Hovedsagen her bekiæmpes: de talrige ødelæggende Udenlandsreiser af uvidende unge Mennesker, virkeligen er udryddet. Men det er ikke blot de udenlandsreisende Daarer, Comoedien her gielder, det, som her tillige kraftigen revses, er den ungdommelige Naragtighed, Selvklogskab og Uforskammenhed, der ikke altid forsvinde med Alderen, det er den almindelige Forkiærlighed og Beundring for alt det Udenlandske, den forstokkede Troe paa dets afgiorte Fortrin for det Hiemlige, og de unge Tone angivende Cavalerers dybe Foragt derfor, hvilke „væmmes ved alt det, som er indenlandsk, og forgabe sig i alt det, som er fremmed." (Epistler 3die Tom. S. 141). Denne unaturlige Lyst til at nedsætte og vrage Landets egne Skikke og Indretninger, hvilken paa de forskielligste Maader yttre sig og som Holberg ansaae for en „Hoved-Lyde hos Nationen" (Epistl. l. c.) forargede ham saa meget, at han oftere ogsaa i hans alvorlige Skrifter ivrede derimod, f. Ex. i Danmarks og Norges Beskr. (kaldet i 2den Edition: Danm. og Norges geistlige og verdslige Stat) S. 19, og i Danmarks Riges Hist. 1ste Tom. S. 36. Allerede i Peder Paars (2den Bog, 1ste Sang, mod Slutningen) hedder det:

— — — „Min Hiertens lærde Peder!
Jeg troer, at ingensteds, hvor meget man end leder,
Man neppe finde skal et Folk, der eget Sprog
Foragter saa, som vi." — — —

Og paa forskiellige Steder i hans danske Epistler revsede han denne Lyde snart alvorlig, snart spøgende. Deraf ere følgende Brudstykker nærmest hidrørende:

(Ep. 312, Tom. 4, S. 39): „Til**. — — Mig synes, at adskillige [dine] Betænkninger gaae for vidt. Deriblandt kan regnes den Critik, som du giør over din Fætter, efterdi han paa sine udenlandske Reiser haver **forelsket sig udi fremmede Moder og Noder og vrager det meste, som han finder her i Landet.** Men lader os med Upartiskhed eftertænke, hvilke de Ting ere, som han vrager og kaster Foragt paa. — I Hoved-Poster lader han jo see en bestandig Kiærlighed mod sit Fædernenland og et retskaffent patriotisk Hierte; thi ingen kan bevise, at han nogen Tid haver kastet Foragt paa Landets Penge eller vraget Landets Korn og fede Varer. — — Hvad er det da, som han vrager? Det er ikkun Bagateller. For Exempel, han kan ikke lide Landets Sprog. Mon En ikke kan være en retskaffen Patriot, endskiøndt han ikke haver villet lære en eneste Glose i sit eget Moders-Maal? Dette kan dog end ikke siges om ham, thi adskillige vidne, at han kan baade skrive og tale Dansk, og at han stedse taler Jydsk eller Cimbrisk med sine Tienere udi Staden og med sine Bønder paa Landet. Videre: man beskylder ham for at vrage Landets Skikke og Manerer. Den Beskyldning er ligesaa ugrundet; thi det er jo allene for at omstøbes i en anden Form, at Ungdommen betimeligen skikkes til Frankrig og andre polerede Lande. Det er jo derudi allene at en Cavaleer kan og bør distingvere sig fra en Hiemfødning og en gemeen Skatte-Borger; det er jo saadant allene, som han kan anføre til Beviis paa, at han haver forsøgt Verden og giort udenlandske Reiser. — — Videre: han beskyldes for, at lade sine Peruqver, Klæder og Skoe forskrive fra Frankrige, hvoraf flyder at vore egne Skrædere og Skomagere ofte have Mangel paa Næring. Denne Beskyldning synes vel at have noget Skin: Men jeg maatte gierne spørge, af tvende onde Vilkaar hvilken er mindst ond, enten at en gemeen Skræder eller Skomager creperer af Mangel paa Arbeide, eller at en brav Cavaleer skal gaae med rynkede Klæder og Skoe, helst saasom en ziirlig Klædedragt er en honnet homme's største Ære og Prydelse.“ — — (Ep. 334, T. 4, S. 120): — „Jeg fordømmer ikke udenlandske Reiser, men jeg taler allene om deres Misbrug, at de skee for ofte, at de foretages af unge Personer, førend de have faaet Skiæg paa Hagen eller ere komne til den Alder at de kunne reise med Nytte. Det er allene i den Henseende, at jeg haver recommenderet det her stiftede Ridderlige Academie, hvorved Reise-Sygen nogenledes kan hemmes, eller Reiserne i det ringeste til beleilig Tid kan opsættes. [Cfr. 2den T., S. 421, hvor han anfører dette som en af Aarsagerne til hans Donation til Academiet]. — — Hvis jeg vilde anføre alle de Uheld, der flyde af disse udenlandske Reiser, som Apostasier, Libertinage, Fædernelandets Foragt, hoffærdig Fattigdom, de vigtigste Tings Forglemmelse &c., vilde man holde disse mine Erindringer end mere betydelige.“ — — — (Cf. 177de Ep., 2den T. S. 422 ff.; it. 296de Ep., 3 T. S. 467 ff.).

Blandt historiske Mærkeligheder ved dette Stykke kunne regnes, deels den ovenfor S. 76, i de mindre Anmærkninger til denne Comoedie foreløbig nævnte Begiering om Opførelse deraf, deels dets Opførelse ved en anden Leilighed, da det til Aftenen egentlig bestemte Stykke pludselig maatte afbrydes formedelst en Udpibning. Beretningen om det første Tilfælde findes i en i Aaret 1768 af daværende Theater-Inspecteur og Skuespiller **Iver Als** paa Embedsvegne forfattet Specification over Stykker til Opførelse i hiin Theater-Saison, hvor Stedet om „Jean de France“ udførligen lyder saaledes:

„Til Jean de France udfordres en saa latterligen outreerd Habit, at Personen hverken raillerer ærbare franske Folk i deres Proprete, eller Danske i Almindelighed, som alle nuomstunder ere klædte som Franske mestendeels. Thi i saa Fald bliver Piecen, isteden for moralsk og fornuftig, fattig og taabelig (!), da det er ikke Nethed **og vedtagne Moder** (?), Jean raillerer med, men det, som er, formeget og fordærver alting: Hvorfor denne Piece fik at staae hen, indtil en saadan Habit kunde faaes. Vi have ikkuns en blaae Estoffes Kasseking eller engelsk Kiole, som vi af Nød i forrige Tider have præsenteret den Characteer udi, — hvilken er brugt siden baade til Tiener-Roller og ved andre smaa Leiligheder. Det er en Deel Aar siden at **en vis høi Minister** bestilte den Piece med de udtrykkelige Ord: **at hans fra Frankrig hiemkomne Søn skulde speile sig i den**; men — han var mere outreerd end Jean, og Piecen derfor uden sin rette Effect. **Londemann**, Jeans Tiener, seer ei anderledes ud i det engang anskaffede Liberie, end en ordinair Vognmands-Postillon.“

Om „Jean de France's" Opførelse efter en Udpibning er Beretningen følgende:

Holberg havde til Theatret anbefalet en Madame Rosenkilde, der skulde giøre Prøve som Julie i Destouche's Skuespil „Forøderen" (Le Dissipateur ou l'honnête Fripon). Men da dette Stykke gaves den 6te Junii 1753, blev hun, formodentlig af et Parti, strax i 2den Scene, „uden at have sagt mere end de tre første Ord af sin Rolle," paa det heftigste udpebet; hvorover et af de mest støiende Optrin, Theatret har været Vidne til, fandt Sted. Dækket maatte gaae ned og et andet Stykke spilles. Man har Grund til at antage, at det ikke var andet end en nedrig Cabale (Dram. Journ. 1ste B. S. 298), at den var stilet mod Holberg, hvilket han ogsaa selv antog (Rahbek: Om Holb.'s Lystsp. 3die D. S. 384 Not.) og at den kom fra hans gamle Fiender, de Tone-angivende Herrer. Enten man nu havde iforveien havt nogen Kundskab om hvad der muligen kunde indtræffe, eller og blot hændelsesviis, havde man netop Aftenen før givet Holbergs Jean de France, og man gientog den nu istedet for det afbrudte Skuespil; en bittrere, mere umiddelbar Hevn kunde Skiebnen eller Overlægget, hvilket det nu var, ikke let tage over de pibende Jean de Francer. (Det menes at hine Uordener fremkaldte den omtrent tre Maaneder efter udkomne Placat af 24de Septbr. 1753, der tillader Theater-Directionen „ved Retten at forfølge dem, som medens de danske Comoedier opføres, i Comoedie-Huset enten ved Udpibning eller i andre usømmelige Maader foraarsage Uorden." (S., foruden de anf. St., „Nyt Aftenblad," 1825, Nr. 27, S. 242; Nr. 28, S. 249 og Nr. 29, S. 260).

De hensigtsløse Udenlandsreiser omtaler ogsaa den ærlige Nordmand **Arent Berntsen Bergen** i hans nøiagtige, for vort Lands ældre Beskrivelse vigtige Skrift: Danmarks og Norges frugtbare Herlighed, 1756, i det han tilligemed „overdaadig Pragt i Klæder og Tractementer" nævner ufornødne Reisers unyttige Expenser" blandt det, der hindrede Rigernes end større Fremvæxt. (S. Dedic. i bemeldte Værk, 3die Blad, anden Side).

Hvo, der vil have et fuldstændigere Begreb om hine Tiders Reise-Lyst, bør læse Werlauffs lærerige og underholdende Fremstilling deraf og af Holbergs Meninger derom og egne Udenlandsreiser. (Hist. Antegn. I. S. 30—38).

Jeppe paa Bierget.

Saa gode Kilderne end ere til det Sagn, ifølge hvilket Holberg skal have skrevet denne Comoedie ved et Sommer-Ophold paa det saakaldte Bierg (St. Jørgens Bierg) ved Roeskilde (cf. Anm. S. 93 ovenf.); saa følger dog ikke deraf, at Scenen i dette Stykke ogsaa skal være der. Uagtet Holberg ikke saa tidlig eiede de siden erhvervede Godser i Sorøe-Egnen, kunde han dog meget vel være kiendt sammesteds, og selv have været der. Hans Sommer-Bopæl ved Roeskilde laae ikke mange Miil derfra. **Efter min Mening har Digteren ikke villet betegne noget bestemt Sted for Scenen; han har overladt Tilskueren at tænke paa hvilken som helst af de forskiellige saakaldte Biergbyer i Siælland.** Men vil man forestille sig en bestemt af disse, saa er der neppe nogen, som passer bedre, end, efter hiin heldige Conjectur (S. 93, Anm.), Biergbyen i Sorøe-Amt, eller, som den paa Videnskſ. Selsk. Kort kaldes, Munkebierg. Her har Jeppe ikkun 2 Miil til „Byen," d. e. Slagelse; her ligger paa Veien, ikke langt fra „Bierget," en Kroe (kaldet Stodderklemmen); her er ogsaa en Herregaard (Tersløsegaard hvor Holberg selv siden som Herremand og Baron boede om Sommeren) i Nærheden, hvor Baronen kunde boe; og naar Scenen i „Erasmus Montanus" skal være den samme som i „Jeppe paa Bierget" (hvorom man jo er enig) saa er det ogsaa betydningsfuldt i denne Henseende, at en af hiint Stykkes Helte, Peer Degn, har deponeret fra Slagelse Skole (1ste A. 3die Sc.) og er bleven Degn i Nærheden deraf. Naar Nille i „Jeppe paa Bierget" skal boe paa Bierget (i Landsbyen St. Jørgens Bierg) ved Roeskilde, som er tæt derved, maa hendes Ord: „du skal til **Byen** at kiøbe mig 2 Pund grøn Sæbe" (A. 1, Sc. 2) nærmest forstaaes om Byen Roeskilde, men her havde Jeppe knap en halv Fierdingvei at gaae. At der ved „Byen" her skulde menes Kiøbenhavn, er i flere Maader urimeligt, thi hvorledes skulde det falde Nille ind, at lade nogen gaae 8 Miil frem og tilbage efter 2 Pund Sæbe, som kunde hentes i Roeskilde paa en halv Time, idetmindste maatte hun forklare sig tydeligere, hvis Jeppe skulde forstaae, at hun vilde have den bragt fra Kiøbenhavn; og hvorledes

rimer det sig da, at Jeppe skulde „være paa Stedet igien inden 4 Timer," og at han nævner Veiens Længde ialt (frem og tilbage) at være 4 Miil?

S. 77, Sp. 1. **Hr. Poul.** I 2den A., 1ste Sc. (Jeppes Monolog) kaldes Præsten „Hr. Jesper".

S. 78, Sp. 2. **Han tog Troen** 2c. Cfr. Anm. dertil S. 93. Om det i Sangen langt udholdte Ord „**Vi**" i Psalmen: „Vi troe allesammen paa een Gud" har Holberg selv i „Moralske Tanker" S. 396 yttret følgende: „Udi den daglige Kirke-Sang: **Vi troe** synges i differente Toner lige saa længe paa den Partikul Vi, som paa et halvt Vers. Hvorudover om En efter 3 à 4 Tacters Sang af en Hændelse blev forhindret at continuere, havde han i al den Tid intet sagt uden det Ord **Vi.**"

S. 80, Sp. 2. og Anm. S. 94. **In Leipzig — lederen Mann.** Cf. **Tieck's** „Gesammelte Novellen" 14de B. („Neue Folge" 4de B.) Breslau 1842, S. 235: „Pludselig sang han med klar Stemme:

In Leipzig war ein Mann,
In Leipzig war ein lederner Mann,
Hopsa lederner Mann,
In Leipzig war ein Mann.

— — „Nu (sagde Doctoren) synger vor kiære Patient hiin gamle National-Hymnus, som hver ægte Tydsker kiender, og vel ogsaa engang, i Ungdommen i det mindste, har siunget." Cf. samme Skrift 13de B. (N. F. 3 B.) S. 68—69 og S. 257. — Denne Studenter-Sang, som Tieck ironisk kalder en National-Hymne, kan Jeppe, da han stod i Krigstienesten, have hørt af tydske forulykkede Studenter, hvoraf flere sandtes som Soldater i den danske Armee, da man havde hvervede Tropper.

S. 81, Sp. 1. **Hvor gaaer Veien** 2c. saal. eft. Udg. 1723 eller ed. pr.; Udg. 1731 har: „Hvor er Veien" 2c.

S. 81, Sp. 1, Sc. 8. **Bønderne staaer sig dog altid** 2c. efter 1723. I 1731: „alle" for: „altid".

S. 82, Sp. 1. **Gaae fire Miil** (efter 1723). 1731: reise o. s. v.

S. 82, Sp. 2. **Jeg kan giøre min Salighed Eed derpaa, at jeg ikke er det** (efter 1723). 1731: „at jeg er ikke det."

S. 83, Sp. 1. **Falden i en Sygdom** (1723); — 1731: „i Sygdom."

S. 83, Sp. 2. **De Vine og den Spise** (1723); — 1731: „de Vine og Spise."

S. 84, Sp. 2. **Endelig paatog sig** 2c. (1723); — 1731: „Endelig tog sig ..... for" 2c.

S. 86, Sp. 2, Repl. 3, cf. S. 94, Anm. 3 fra neden. **Thi hvoraf skal hun siden leve at føde Kone og Børn.** Denne Læsemaade er nu optaget her med Hensyn til, at det Modsigende i den kan ansees som et lystigt Indfald af Baronen.

S. 87, Sp. 1. (Baronens 1ste Repl.) **Af hvis Opførsel man kan lære** (1723): — 1731: „I hvis Opførsel man" 2c.

S. 88, Sp. 1, Sc. 4. **Det hele Huus geraader i Ulykke** (1723); — 1731: „...... geraader her i Ulykke."

S. 88, Sp. 2. (Slutningen af Anklagerens eller 1ste Advoc. Repl.) **Det er jo bekiendt, hvorledes saadan Misgierning nylig blev straffet** 2c. Dette sigter til en Episode i det Eventyr i **Bidermans** Utopia, hvoraf Æmnet til Jeppe paa Bierget er taget, og hvorom mere her nedenfor, hvilken Episode vor Digter siden benyttede til „den pantsatte Bondedr.," med forandrede Catastrophen, saa at Bonden frikiendes istedet for, som hos Biderman, at lide Dødsstraf.

S. 91, Sp. 2. **Jeg vil ikke tænke paa det Galskab mere** (1723); — 1731: ..... „tænke paa Galskab mere."

S. 92, Sp. 1. **Fortæl os dog** (1723); — 1731: „Fortæl dog."

S. 92, Sp. 2. **Som de er visse paa** (1723); — 1731: **Som ere visse paa.**

I sine latinske Epistl. (Opusc. lat. Lips. 1737, 1, p. 136) siger Holberg selv at have laant Æmnet til dette Stykke af Bidermani Utopia, en Samling af forskiellige Eventyr, skreven i det latinske Sprog i det 17de Aarhundrede (omtr. 1604) ved Jesuiten Bemardinus eller Bidermanus. (Utopia Didaci Bemardini, seu Jacobi Bidermani, e Societate Jesu, Sales Musici, quibus Ludicra mixtim & Seria litterate & festive denarrantur. Superiorum permissu. Dilingæ. Operis Casparis Sutoris. 1650. 12; den her benyttede Fortælling findes S. 158—295). Behandlingen af dette Æmne i Co-

moedien er derimod aldeles Holbergs egen; ligeledes den moralske Anvendelse af Begivenheden i Baronens Repliker, og ligeledes Scenen mellem Magnus og Jeppe. Rahbek har, i Holb. Udv. Skr. 6te B. S. 153—163, givet et udførligt Udtog af hiin Fortælling, med Udeladelse af de mange Digresſioner og Episoder, der findes hos Biderman. Hos denne hedder Bonden Menalcas, ikke Jeppe, som Rahbek lader Biderman benævne ham. Hændelsen med en drukken Mand, der mystificeres saaledes som Jeppe, er iøvrigt en meget gammel Historie, dersom man skal troe de Beretninger, der tillægge Hertug Philip den Gode af Burgundien (død 1467) det Indfald, virkelig at lade en slig Mystification foregaae. Og saa er den flere Gange fortalt, og af Forskiellige, baade før og efter Biderman.

Nyt-Aars-Prologus 1723.

S. 95, S. 1:

I denne Bande vi fast alle ere Jyder

Ligeledes S. 96, Sp. 2:

— — Vi Acteurs er næsten Jyder
Af stor Koldsindighed. — —

De fleste af Skuespillerne ved det daværende danske Theater vare virkeligen fødte i Jylland.

S. 97, Sp. 2, og Anm. S. 98. **Thalia ..... talede saa vel for os, da den første Comoedie af os blev spillet.** Den første danske Comoedie blev spillet, eller det danske nationale Theater aabnedes, første Gang i Kiøbenh. d. 23de Sept. 1722 med Molieres „den Gierrige" eller „Gnieren," (s. Aftenblad 1822, Nr. 1. S. 8), foran hvilken fremsagdes en Prolog, i Thalias Costume; den var forfattet af **Frederik Rostgaard**, da Oversecretair i det danske Cancellie. (S. Werlauff Histor. Antegn. til Holb. Lystsp., I. S. 237, Not. e; ligeledes Rahbeks og Boyes Udg. af Holb. Com. 1ste B. 1824, hvor Skuespiller **Ulsøe** urigtig nævnes som Prologens Forfatter, hvilket Werl. paa det anførte Sted har berigtiget). Til denne Prolog, skreven, som ogsaa Werlauff siger, i Holbergs Aand, og hvori Holbergs danske Originaler udentvivl paa en fiin Maade bebudedes det danske Folk, slutter den alvorlige Deel af Holbergs Nyt-Aars-Prolog sig, og det er Rostgaards Prolog, Digteren betegner med de ovenstaaende Ord: „**Thalia talede saavel for os**" rc., ligesom ogsaa med Verset, S. 97 nederst: „**Skiøndt selv Apollo mig i Munden Ordet lagde.**" Deels med Hensyn hertil, deels for sit eget Værds, og deels for sin Sieldenheds Skyld, fortiener denne smukke Prolog af Rostgaard udentvivl et Sted her. Overskriften, som den her findes, har Werlauff første Gang meddeelt efter en authentisk Afskrift (l. c.). Prologen selv tages af Rahbeks og Boyes nysnævnte Udg., hvor Meddelelsen skyldes den udmærkede Literator, Forstander **Borch**.

Aar 1722, den 23de Sept., da den første danske Comoedie i Kiøbenhavn blev spillet, som kaldes „Gnieren", kom *Thalia* allerførst ind paa Theatro, og talte følgende Vers til en Indgang.

Trofaste Kiøbenhavn; mandhaftig Tvillingrige!
Med ederes ædle Børn! tillader mig at sige
I Korthed, hvo jeg er, og hvad jeg farer med,
Og hvorfor jeg i Dag er mødt paa dette Sted.
Thalia er mit Navn, en Jomfrue fuld af Glæde,
Som nødig er blandt dem, der sørger eller græde;
Men heller jeg med Lyst paa Folkes Adfærd seer,
Og med et skiemtsom Digt ad Verdens Galskab leer.
Fra Grækenland jeg veeg for mange mange Tider
Hen til det gamle Rom, og derfra jeg omsider
Europæ bedste Deel har seet, og vandret om
Indtil paa Danmarks Grund jeg nu for nylig kom.
I en lykkalig Stund, kan jeg med Sandhed sige,
At have fæstet Fod i Nordens bedste Rige,
Hvor Gud en Salomon paa Kongens Stoel har sat,
Den han i Krig og Fred har ingen Tid forladt.
For slig en Souverain sig alle ni Gudinder,
Ja selv Apollo, ved hans Thrones Fod indfinder,
Og glædes hiertelig, at Kongen boer i Fred,
Med Ønske, at den maa bestandig blive ved.

Dernæst med Ydmyghed jeg takker for den Ære,
At ved Monarchens Haand jeg ganske tryg kan være,
Naar jeg paa dette Sted fornøier Kiøbenhavn,
Og med mit Skuespil giør baade-Lyst og Gavn.
Jeg har en Tegnebog, i den jeg flittig skriver
Hvad smaa og store Folk i begge Kiøn bedriver,
Det bringer jeg i Riim, om jeg de Stunder faaer,
Dog i ubunden Stiil det og fra Haanden gaaer.
Ved mine Søstres Hielp, som have lært at spille
Paa mangt et Instrument, jeg veed at forestille
I ærbar Lystighed, ja ret som i et Speil,
Hvad Folkes Idræt er, og hvor de tage feil.
Jeg nævner ingen Mand, ei Stad, ei Huus, ei Gade,
Men straffer uden Frygt Alt, hvad man bør at hade,
I hvor jeg det og seer, om hvem det og er sagt,
Til Lærdom for enhver, som derpaa giver Agt.
Trofaste Kiøbenhavn, manhaftig Tvillingrige!
Tvivl ingenlunde paa, at man jo og kan sige
I Eders ædle Maal, hvad andre haver sagt,
Naar Konst og Øvelse til Sproget bliver lagt.
Det ene beder jeg af denne høie Skare,
At hver som fælder Dom, en liden Tid vil spare,
Og med Taalmodighed opbie anden Gang,
Om alting ei i Dag just har den rette Klang.
Mit Selskab svoret har at ville sig bemøie
Med største Flid og Kraft, Jer alle at fornøie;
Har jeg mig vel opført, da rører Haand og Fod,
Thi Modet voxer, naar Begyndelsen er god.

Rostgaard var forresten ikke Digter, og man kan fra denne Prolog, der hører til hans lykkeligste poetiske Arbeider, ingen Slutning i Almindelighed giøre til de øvrige. Men han var en Mand af megen og lærd Dannelse, der selv dyrkede Videnskaberne og beskyttede dem og deres Dyrkere, han var en ivrig Ven og Forfremmer af det danske Sprog og den danske Skueplads. Uagtet han tidligere, i Anledning af Digtet Peder Paars (s. Forerindr. t. min Udg. af samme), havde handlet fiendsk mod Holberg, understøttede han dog saavel ved sin Indflydelse som paa flere Maader det nationale Skuespil, og Holberg har til Giengield saavel i Nyt-Aars-Prologen, som paa andre Steder hæderligen omtalt ham. S. Holbergs Danm. og Norges Beskrivelse, 1729, S. 181, og 1749, S. 186, om Rostgaards danske Ordbog (Mss.) sammenl. Werlauff's Hist. Ant. I., S. 236—243).

Man seer at Holbergs Nyt-Aars-Prolog er skrevet i de danske Skuespilleres Navn, og derfor ogsaa undertegnet af en Deel af dem. Den er givet paa Theatret til Nytaar 1723. (Werlauff, Hist. Ant. I, S. 239). Ifølge Werlauff. (anf. St.) er den trykt i samme Aar. Siden blev den indrykket i „Lommebog for Skuespilyndere, 1786," udg. ved Instructeur og Skuespiller **Schwartz**. Imellem Holbergs Skuespil er den først optaget i den ved Rahbek og mig besørgede Udgave. Endskiøndt Holberg ikke er nævnet som Forfatter, røber den dog sin Digter tydelig nok, deels ved hele dens Aand og Maneer, deels ved de Steder, der næsten ordret ere tagne deraf og brugte i hans sildigere Arbeider. Følgende Sted af Nyt-Aars-Prologen:

Hos andre man dog Stykker seer,
  Som mere har at sige,
Nu Kiæmper, nu Beleiringer,
  Nu Jomfru-Rov og Krige;
Nu En, der af Fortvilelse
  Sig Livet vil fratage,
Nu Folk omskabt til Steen, til Træe,
  I Luften gloend' Drage.

forekommer igien med liden Forandring i „Ulysses von Ithacia":

Man seet har Kiæmper herudi,
  Beleiringer og Krige,
Tog, Jomfru-Rov og Hexerie,
  Nu et, nu andet Rige,
Nu En, der af Fortvilelse
  Sig Livet vil fratage,
Nu Folk skabt om til Sviin, til Træe,
  I Luften gloend' Drage.

Endvidere Nyt-Aars-Prologen:

Hvis ene slige Skuespil
  Kan Martis Hierte glæde,
Jeg gierne Bei ham vise vil
  Hen i Brolæggerstræde.

Og atter i Prologen til „Uden Hoved og Hale": „Ja hvis saa er, saa er det bedst, at I gaaer paa de tydske Comoedier i Brolæggerstrædet, thi der kan I faae at see Beleiringer, Feltslag, Gespenster, Hexerie og et halvt hundrede Aars Historie paa eengang."

Derimod har Digteren ogsaa et Sted i Nyt-Aars-Prologen benyttet nogle Linier af et tidligere Digt: Den tredie Satire eller Critik over Peder Paars, i „Hans Mikkelsens Skiemte-Digte" (første Gang trykte 1722). Her hedder det:

Som bitter Medicin saa sund Satiren er,
Som en chirurgisk Kniv, der heeler, naar den skiær;
Den saarer Hierterne, men dennem siden læger,
Den først til Hevn, men strax til Kiærlighed bevæger.

Og i Nyt-Aars-Prologen:

Som bitter Medicin en sund Comoedie er,
Som en chirurgisk Kniv, der heeler, naar den skiær;
Den saarer Hierterne, men tidt Forstanden læger,
Den først til Hevn, men strax til Kiærlighed bevæger.

(Cf. Rahbek, Udg. af Holb. Udv. Skr. 2det B. S. 478—480; Werlauff, Antegn. til Holbergs Lystsp., I. S. 205 ff., 238—239, og 263).

Gert Westphaler i fem Acter.

„Omarbeidelsen af denne Comoedie til een Act, hvorved mangen Situation og Characteer af ægte comisk Sandhed og Styrke blev opoffret, maa have gaaet Forfatteren nær, da han længe havde sysselsat sig med Ideen til dette Stykke, og da han [efter hans egne Ord i hans Levnet] blandt alle sine Stykker synes netop paa dette at have sat mest Priis." Werlauff Hist. Ant. I. S. 56. Cf. Rahb., Holb. Udv. Skr. 1ste D. S. 372—75; 21de D. (Holb. Levn. ell. de lat. Epistl. oversatte) S. 424 ff.

Gert Westphaler i fem Acter og Gert Westphaler i een Act kunne egentlig betragtes som to forskiellige Comoedier, der vel have Hoved-Characteren og noget af Handlingen tilfælleds, men som iøvrigt, ogsaa i Handlingen, væsentlig afvige fra hinanden. Een-Acts-Comoedien har en aldeles forskiellig Opløsning, og ligeledes en anden Exposition (Sc. 1—4). Den har en anden Intrigue. Adskillige Scener i Fem-Acts-Stykket forekomme ikke i Een-Acts-Stykket, og omvendt. De have hver for sig en Deel forskiellige Personer, saa vel som flere aldeles afvigende Scener. Fem-Acts-Comoedien har et stort Antal comiske Optrin, og derved en rigere Afvexling, fremfor hiint, hvor en saadan kiendelig savnes. Een-Acts-Stykket derimod har afgiort Fortrin i Handling, Intrigue og Opløsning.

Hele Gert Westphalers Characteer havde Digteren allerede udkastet i det heroisk-comiske Poema Peder Paars. Den findes i dette Digts 4de Bog 3die Sang (min Udg. 3die Opl. S. 249—251), hvor endog hans Liv-Æmner: Reisen til Haderslev, de 7 Churfyrster, Tyrken, Arius, opregnes og et Par andre tilføies, der ikke findes i Comoedien:

Paa Tirsdag taler han om Nød og Pengetrang,
Om Synder, som gaaer her i Herredet i Svang; — —
— — Torsdagen sætter han vor Stad paa bedre Fod,
Og rykker Lehnsmand og Landsdommer op med Rod.

I Comoedien G. Westphaler i fem Acter nævnes dog ogsaa som et Geert-Westphalersk Ynd-lings-Æmne: „At giennemhegle Øvrigheden." (1ste A. 1ste Sc.).

S. 100, Sp. 2. **Forkeering eller Lanter.** Forkeering bliver spillet i et Dambret og med Brikker. Navnet „Verkehr" eller Forkeering skal komme deraf, „at man ofte, naar man mener at have det bedste Spil, kan forsømme det eller giøre et uheldigt Kast, at altsaa, førend man formoder det, det bedste Spil kan forandres og omvendes til det sletteste." („Nyeste Dansk Spillebog. Udg. af S. A. Jørgensen." Kbh. 1802, S. 257 b). **Lanter** Spilles derimod men Kort. (Cfr. Noten S. 360 ovenf. til Ordet „Lanter.")

S. 104, Sp. 1 (øverst). *Nobel Veneliano* (cfr. G. W. i 1 A. S. 121, Sp. 1: *Nobles Veneliens*). „Ingen Adelsmænd ere nu omstunder udi meer Anseelse, end de Venetianske. De samme sætte saadan Priis paa dem selv, at de agte sig lige med dem, som ere af Kongeligt Blod: Og er det derfore, at visse Potentater have ladet sig indskrive blandt Venetiansk Adel." (Holberg: Danske Epistler. Tom. 2, S. 352—353).

S. 104, Sp. 1 (nederst). **Haarhue.** Cfr. Anm. til dette St. S. 116. En Haarhue var et Hovedtøi, vævet af Haar (forekommer ogsaa i „den Stundesløse," S. 511 ovenf.). Til Anm. S. 116 hører endnu følgende Sted af Rahbeks Skrift: „Om Holbergs Lystsp." 1ste D. S. 273. „Min Ven Werlauff har af de Thottske Manuscripter meddeelt mig Følgende af „Observationes variæ," der tilskrives Bircherod: I Obs. VIII. fortælles om et Lam, 1692 født i Kierteminde, der i alt lignede et Lam, men paa Hovedet havde en Hud-Gevært, der lignede de nymodens Hoved-Tøier, Damerne gik med (Fontanger), som et Væg det andet; ligeledes om en **Kalv** 1691, fød i Sødermanland i Sverrig, paa hvis Hoved Huden lignede Fruentimmernes Hovedtøi, og som findes aftegnet og forklaret".

S. 105, Sp. 1; og S. 122 Sp. 1. **Det fierde Monarchie.** Til Anm. herom S. 130 kan endnu bemærkes, at Holberg i sin Synopsis Historiæ Universalis (en mange Gange oplagt, i flere Sprog oversat Skolebog) ogsaa følger, efter den da almindelige Brug, samme Inddeling af Verdens-Historien i fire Universal-Monarchier.

S. 111, Sp. 2 og Anm. dertil S. 116. **Gieste-Ret.** Den comiske Betydning dette Ord her er givet, saa at det betyder Giesternes Ret i et Vertshuus, istedet for den Ret, hvorved Fremmedes Sager behandles, er allerede omtalt i den anf. Anm. — Holberg, som alle comiske Digtere, yndes slige Ordspil, og man træffer dem oftere i hans Værker; f. Ex. de to hidhørende med corpus juris og jus canonicum, begge i Peder Paars:

> Ach! raabte Præses, nei; thi Fanden er en **Aand**,
> Og derfor ikke kan til *Corpus* Juris høre;
>
> (4de B. 3die S.)

Og:

> Ach! sagde Verten da, det bedste Studium
> Og allersikkerste, er Jus *Canonicum;*
>
> (sammest.)

hvor jus canonicum (den geistlige eller pavelige Ret) forstaaes om Kanon-Retten, eller den Ret, man skaffer sig ved Kanoner.

S. 112, Sp. 1, Slutn. af Sc. 10. **Jeg maa hiem** ɔc. Af de foregaaende Scener sees, at Geert, som siger de anførte Ord, allerede er hiemme.

Geert Westphaler i een Act.

Personerne. Marie i Fem-Acts-Comoedien kaldes her Leonore; Rollen selv er og for en Deel forandret. Personer i denne Com., som ikke findes i den anden af samme Navn, ere: Leonard, Henrich, Pernille, Gotthard, Notarius og en Apothekersvend. Comoedien G. W. i fem Acter har dog et større Antal Personer, og en Mængde, som ikke findes i G. W. i een A., f. Ex. Henning, Niels, en Tiggerkiærling, en Borger, andre Borgere, Jørgen Handskemager, en Flensborger, Byfogden, to Reisende (en Haderslever og en fremmed Mand) Theophilus ɔc.

De fire første Scener i dette Stykke findes ikke i Fem-Acts-Stykket, ligesom dettes hele første Act aldeles intet har tilfælleds med hiint: det samme er Tilfældet med 3die, en stor Deel af 4de og hele 5te Act. Scenen mellem G. W. og Tobias Procurator (18de Sc. S. 125) tilhører Een-Acts-Stykket allene; ligeledes de to foregaaende (16de og 17de), samt alle de følgende (19de— 25de) indtil Stykkets Slutning.

Iblandt de Steder, hvor Holberg i andre Skrifter omtaler Geert Westphaler og hid hen-

hørende Materier, fortiener følgende satiriske Sted af hans „Moralske Tanker," S. 356 og 357—58, her at anføres:

„Hvad nytter det, at vide meget, naar man ikke haver lært, at bringe det an udi Selskab? **Gert Westphaler** vidste om intet at tale uden om sin Reise fra Haderslev til Kiel, om Tyrken og de syv Churfyrster; men vidste fortræffeligen at bringe det an, saa at hvorledes end Talen begyndte, og hvad Materier, der end udi Selskab blev forebragt, saa endtes Discoursen med een af disse tre Ting, saa at han holdtes for en lærd Mand blandt Almuen. — — Det er ikke ved stor Læsning, men ved Konst at bringe en liden an, man erhverver Anseelse af Lærdom. Jeg erindrer mig, at en af mine Lærere giorde en Hoved-Erindring til mig og alle dem, der bleve dimitterede fra ham, nemlig: „Læs flittig Aviserne." — — Jeg tog ogsaa nøie i Agt hans Formaning, og derudover kom i Udraab blandt Almuen for en stor Politicus, og varede denne min Reputation indtil jeg begyndte at slaae mig til de saakaldne solide Studia. Virkningen deraf var denne, at jeg, som paa Postdagene tilforn havde været consuleret som et Stats-Lexicon, blev ansect som en Mand af liden Importance; ja efterhaanden tabte saaledes mit store Navn af Stats-Lærdom, at man end ikke udi Landsbye-Kroer tog mig for fulde. Og det ikke uden Aarsag; thi jeg, som tilforn paa Postdagene havde ført Ordet, maatte stiltiende høre paa, hvorledes Kroemænd, Forpagtere, Ridefogder og Skrivere, som nu gemeenligen af Avisernes flittige Læsning ere blevne de største Politici i Landet, afsætte Konger og Fyrster, igiennemhegle Generaler, og giøre Annotationer udi Allianeer og Freds-Tractater. Og er jeg endnu udi samme Stand; reiser derfor nuomstunder alle Landsbye-Kroer eller Stats-Forsamlinger forbi. Jeg erindrer mig, at da jeg for nogle Aar siden holdt for en Kroe paa Landet, og der spurgte Kieldersvenden, hvad godt Nyt? ventede jeg at faae noget at vide om Tilstanden der i Egnen; men han svarede mig, at Mirweis var indsluttet i Schirwan. Dette var for høit og uforstaaeligt for mig. Hvorudover jeg strax sukkende reiste bort, beklagende, at jeg ikke havde efterlevet min Lærers Erindring".

(See iøvr. og Anmærkningerne til **Gert Westphaler i fem Acter**).

Den ellevte Junii.

S. 131, Sp. 2. **Kaarder og Lysespeder.** Sigter til den daværende almindelige Mode, at gaae med Stads-Kaarde ved Siden; *Lysespeder* kaldte man disse Kaarder i Spøg formedelst deres Liighed med de smaae tynde Stokke (Lysespyd) hvorpaa Vægerne hænge til den Slags Tællelys, der dannes ved Dypning i smeltet Talg.

Sammest. ..... **tage Støvler paa ..... i Junii Maaned.** Dette, siger den jydske Proprietair, „lader noget ilde," og man lærer deraf, at i ældre Dage var den Skik, at gaae med Strømper og Skoe om Sommeren, almindeligere end nu og en uafvigelig Velanstændigheds Jagttagelse; hvorimod, i en endnu tidligere Periode, det dog var tilladt, at gaae med Støvler i slet Veir, ifølge Jeronimus i Maskeraden (A. 1, Sc. 4, S. 205, Sp. 1): „naar det var ondt Veir, gik man med Støvler.

S. 132, Sp. 1. **En af de lærdeste Studhentere i Holland.** Om den fordum indbringende Studehandel med Holland, s. Werlauff, Hist. Antegn. I., S. 67 ff.

S. 134, Sp. 2. **Ha, ha, Creditor.** Denne Læsemaade er efter Rahbeks Udg. i Holb. Udv. Skr. Alle ældre og yngre Udgg. have: „Ha, ha, hans Creditor," som er meningsløst; Skyldenborg, hvis Replik det er, maatte nemlig i alt Fald sige: min Creditor.

S. 135, Sp. 2. **Om jeg skulde give dig Pas.** Ordet **Pas** bruges i Lovgivningen om det Vidnesbyrd, Tienestefolk modtog af deres Huusbonde, naar de vilde forlade Egnen. (Danske Lov, 3 B., 19 Cap., 8de og 12te Art.). Hos Holberg, her og i „det lykkel. Skibbr." (S. 422), synes det at betyde et Skudsmaal fra en bekiendt Mand til en Tieneste-søgende. Men i Jac. v. Tyboe A. 1, Sc. 1, S. 125: „Pas eller Afskeed" har det vel sin sædvanlige eller en mere udvidet Betydning.

S. 136. **Salt og Viin.** I det i Anm. til dette Sted cit. Skrift af Alb. Thura lyder den udførlige Beskrivelse omtr. saaledes (S. 127—128): Tilforn (endnu førend Ceremonien med Salt og Viin indførtes) forsamledes alle de, der havde overstaaet den første Examen, maskerede i Universitetets Gaard, hvor de ved Pedellen, inden de gik op i Auditoriet for at optages i Studenternes Tal, toedes med Vand af et Kar. De vare da iførte Narredragt og forsynede med Knipler (fustibus), Afte-Poser og andet af samme Slags og

morede sig med adskillige Optog (ludicra) ei allene indenfor men ogsaa udenfor paa Gaderne; indtil Aaret 1666, da det af Consistorium bestemtes at de tilkommende academiske Borgere ikke maatte betiene sig af Forklædninger, Masker, Stokke og Sække, men ikkun vise sig i en hvid Toga, hvilken de i Gaarden selv iførte sig og igien aflagde. Efter at denne Skik siden, omtrent ved Aaret 1674, var saa godt som gaaet af Brug, forsamle nu de unge Candidater sig i det øverste Auditorium, hvor en talrig Forsamling af Tilhørere findes. En Tale holdes da af Decanus, hvorefter den øverste af Candidaterne i sit eget og de øvriges Navn begierer det academiske Borgerskab. For at opfylde denne Begiering gaaer Decanus frem fra Cathedret, nærmer sig enhver især af Candidaterne, og giver ham Salt i Munden i det han (Dec.) udsiger et vist Symbolum; dernæst gyder han Viin paa Hovedet af enhver, ligeledes med Tilføiende af Symbolum. Nu betræder han igien Cathedret og udnævner og proclamerer samtlige Candidater i den hellige Treenigheds Navn som Studiosi Artium & Philosophiæ. Den næstøverste Candidat aflægger derpaa Taksigelsen (gratiarum actio), som slutter Høitideligheden. (Cfr. Anm. S. 163 ovenf.).

S. 137, Sp. 2. **Studenstrup: — — Det gior mig hiertelig ondt, at Hans gode Fader kom saa tidlig i Himmerig. — Henrich.** Jeg takker skyldigst Monsieur! Jeg vil ønske, **at Hans gode Forældre ikke saa hastig maae komme der.** Cfr. Holb.'s danske Epistl. T. 2, S. 127: — — „Dette bringer mig i Erindring en Condolence, som her engang blev aflagt i en Sørge-Stue, hvor Personen, i Steden for at sige: Det giør mig ondt, at Ederes Fader er død — sagde, for at exprimere det mere ziirligen: Det giør mig ondt at Eders kiære Fader saa hastig er kommen i Himmerig. Hvortil den anden svarede: Jeg takker for Eders Condolence, og ønsker, at Eders kiære Fader ikke saa hastig maa komme der.“ Saaledes fortæller Holb. 1748; er det en virkelig Tildragelse, som han tidligere havde benyttet i Comoedien, saa maatte den da være over 25 Aar gammel; maaskee er det blot en skiemtviis fremsat Reminiscents fra dette Stykke.

S. 140, Sp. 1. **Tolv Rixdaler pr. Ct. af Kroner.** „At Coursen paa de danske Kroner, dengang Landets bedste og almindeligste Myntsort, kunde være saa høi, at der (1723) gaves 11 à 12, eller endog, ifølge Jac. v. Tyboe, 1 A. 3 Sc. (S. 226, Sp. 2 ovenf.), 14 pr. Ct. Opgield paa dem, er ikke urimeligt. Under og efter den svenske Krig var slaaet adskillig Smaamynt, saasom Marker, Tolvskillinger m. m. af ringere Gehalt, som siden ved Forordningen af 15de og 31te Julii 1726 blev reducerede, hvorfor der alt dengang distingveredes mellem god Mynt (Kroner?) og let Mynt. Dette oplyses tildeels af et Sted i Holbergs Danmarks og Norges Beskr. S. 614: — — — — Courant-Mynten er (1729) bleven bedre end den var tilforn, efterat Markstykker ere reducerede til 15 Skill., Tolvskillings-Stykker til 10 Skill. og de sidste slagne Toskillinger efter Proportion af Tolvskill.-Stykker.“ (Werlauff, Hist. Antegn. S. 69).

S. 141, Sp. 1. **Skilderierne, som hører Børsen til.** I ingen af de ældre og nyere Beskrivelser over Kiøbenhavn, jeg har efterseet, findes noget om disse Børsens Skilderier, der maa have hængt i den store Forsal og i en silbigere Tid, maaskee formedelst Ælde eller ved en Reparation være borttagne.

S. 144, Sp. 2, sidste Lin. **Henning Studenstrup.** En Trykfeil i den 1ste Udg., „Henric Studenstrup“ for: Henning St., har forplantet sig giennem alle silbigere, Rahbeks af Udv. Skr. medregnet, og er først rettet i den ved Rahbek og mig udgivne.

S. 149, Sp. 1. **Nei ...... ingen bliver fød med Vest og Buxer paa.** En lignende Repl. forekommer i **Jean de France** 5te A., 3die Sc., S. 74, Sp. 2: „Nei, du skal have Tak, jeg veed, man fødes ikke med Buxer, Skoe og Strømper.“

S. 150, Sp. 1. **Den spanske Kappe.** See Anm. t. „det lykkel. Skibb.“ (S. 436, sidste Anm.). — Denne Straf foreskrives hyppig i Lovgivningen (ogsaa i en nyere Tid, f. Ex. Plac. 2den Febr. 1789) og brugtes udentvivl længst i Kiøbenhavn for Vægtere, der fandtes forsømmelige i deres Tieneste.

S. 152, Sp. 1. **En fornemme Handelsmand og Banqverotterer i Roskild.** Istedetfor Banqverer; samme Ordspil forekommer i „den pantsatte Bondedreng,“ 1ste A. 1ste Sc. S. 399, Sp. 2: „Det skal vist være en fornemme Banqverotterer.“

Ligesom dette Stykke opførtes første Gang en ellevte Junii, saaledes blev det ogsaa siden ofte givet i denne Termins Tid (da en Deel Fremmede gierne opholdt sig i Hovedstaden i Anledning af Termins-Forretninger) og rimeligviis paa samme Dag. I Theatrets

ældste Tider, og lige til Aaret 1770, spilledes sædvanlig ogsaa om Sommeren. Der gaves snart 10, snart 12, snart ikkun 2, 4 eller 6 Forestillinger paa denne Aarstid, af hvilke ikke sieldent een eller to vare til Fordeel for Acteurer og Actricer, undertiden ogsaa for Dandserne. I 1749 spilledes to Gange om Ugen hele Sommeren igiennem (Onsdag og Fredag). „Den ellevte Junii“ saa vel som „Kildereisen“ hørte sædvanlig til disse Sommer-Forestillingers Repertoire. (S. Bidrag t. det danske Theaters Historie, af paalidelige Manuscripter.“ I Aftenblad Mai 1825, Nr. 21—22).

Barselstuen.

S. 156. **Troels Monolog.** Nogle af Grundtrækkene til denne forekomme allerede i Holbergs Skiemtedigte (1ste Udg. 1720, 1ste Sat. mod Slutningen):

Jeg slutter derfor, hvis af Maanen En faldt ned
Midt i Europa, i en stor poleret Stæd,
— — — — — — — — — — — —
Naar efter Bue-Strøg han skiægged' Mænd saae springe —
— — — — — — — — — — — —
Naar han saae arme Folk sig efter Moden rette,
Alt hvad man har fortient paa een Dags Bryllup sætte,
For efter Moden strax at gaae med nøgen Krop,
For efter Moden sig at hænge siden op,
Til Sørge-Stuer Folk i Hobetal at trippe,
Ved Condolencer for en Sorrig at oprippe.
At rive Plasteret af nylig læged Byld
Og sige, at det skeer for idel Venskabs Skyld,
Til Barsel-Stuer sig i Vægter lade slæbe
For Barselqvinder med Lykønskninger at dræbe
(End Fødsels-Nøden selv den Pine større er,
Er det fornuftigt? Ja, det efter Moden skeer).
Sær sig han undred' og af Latter maatte sprikke,
Naar han i Vertskab kom, saae Folk paa Sundhed drikke,
Halvanden Time med et Glas i Haanden staae,
Sig hæs at skraale før man Taar i Hals kan faae.

S. 157, Sp. 1. **Gotthard Sanger.** I den ældste Udg. (1723—24) staaer: „Gotthard Sanger **fra Tydskland**;“ ligeledes hvor han anden Gang omtales (S. 158, Sp. 1): „en ung Sanger, som har havt Gang her i Huset,“ hedder det i 1ste Udg.: „en ung Sanger **fra Tydskland**“ ꝛc. Begge Steder ere Ordene „fra Tydskland“ udslettede i Udg. 1731 og alle følgende, heller ikke forekommer andetsteds i Comoedien noget om Cantor Gotthards tydske Herkomst.

S. 160, Sp. 2. **De Bekostninger — —; — der vil ikke behøves mange slige Barselstuer til at føre en ærlig Mand til Hospitalet.** „Hospital“ betyder ikke blot et Sygehuus, men ogsaa en Fattig- og Pleie-Stiftelse.

S. 162, Sp. 1. *Salva venia* **mit Forklæde.** De ældre Udgg. (Rahbeks i Udv. Skr. incl.) have: „mit Tørklæde,“ hvilket i Rahbeks og Boyes Udg. 1824 første Gang er forandret som her.

S. 165, Sp. 2 (øverst). **Skib i Maanen.** „Man saae først Skibet, siden Folkene, derefter Skibshunden“ ꝛc. I Peder Paars har Digteren allerede (omtr. 4 Aar tidligere) skiemtet med dette Slags Syner (1ste B. 4de S.):

— — — Jeg kan mig her besinde,
Da En for nogle Aar et Skib i Maanen saae,
Strax mange andre Folk, som stirrede derpaa,
Blev ei allene vaer det samme, men og kunde
Opregne Takkel, Toug, Matroser, og Skibs-Hunde,
Som de paa samme Skib heelt klart da kunde see.

S. 165—166. **„Sidder og tænker paa.“** „**Ligger**“ er fra Udg. 1724, hvor det er rigtigt, gaaet over i Udg. 1731, urigtigt, og derfra i de følgende Aarstal-løse Höpffnerske. Paa samme Maade er i disse og Udg. 1731, feilagtig bibeholdt efter Udg. 1724: „vove dig for tidlig op,“ hvilket her (S. 166, Sp. 1) er rettet til det rigtige: „ud.“ I den ældste Udg. af Stykket blev Barselkonen nemlig ikke fremstillet siddende „i en Lænestoel,“ *som i den senere forandrede af 1731,* men liggende i Barselsengen.

S. 166, Sp. 2 (øverst). „Engelche, neier og sætter sig, men taler ikke et Ord, endelig staaer hun op igien, giør en Compliment og gaaer." Denne Forskrift lyder i den ældste Udg. noget forskiellig: „Hun giør en Compliment og sætter sig, men taler i et halv Qvarteer ikke et Ord, endelig reiser hun sig op og giør en Compliment til Afskeed."

S. 171, Sp. 2. Saa haaber jeg nok, at han døde. — Ja — — men Feberen derimod forlod ham ganske. Cfr. Peder Paar 2den B. 3die S. (Jens Blok):

Jeg hialp Jens Jeppesen i Gaar med Hast paa Fod;
Han døde, det er sandt; men Feb'ren ham forlod.

S. 172, Sp. 1 og Anm. dertil S. 182. *Seneca in Octavia*. Stedet i Tragoedien Octavia er følgende (v. 729—731):

Quæcumque mentis agitat infestus vigor,
Ea per quietem sacer & arcanus refert
Veloxque sensus.

Hos Lucretius maatte Stedet om Drømme vel snarere findes i 5te Bog (v. 1157—59) end i 1ste Bog og i Claudian. de rapt. Proserp. i 3die B. v. 67 &c. eller 124, men intet af disse Steder hører egentlig hid.

S. 173, Sp. 2. Tamper-Herre. Comisk Benævnelse af et Medlem af Tamper-Retten, om hvilken s. ovens. Anm. S. 34 og 686.

S. 176, Sp. 2. „Uskyldig skal blive beført." Alle ældre Udgaver have „forført," som af Rahbek er rettet til beført, hvilken Læsemaade her er fulgt, skiøndt „forført," der af Holberg uden Tvivl er brugt i en ældre Betydning af Ordet (bagtaler, bagvasker), neppe er nogen Trykfeil og derfor rettest burde blevet staaende. Denne, nu aldeles forældede og paa Holbergs Tid vistnok meget sieldne, Bemærkelse af dette Ord findes der adskillige Exempler paa i Vedels Oversættelse af Saxos danske Krønike f. Ex. S. 265 (Udg. 1575); i Vidsk. Selsk. Ordb. er den ikke anført.

S. 179, Sp. 1. Troels læser Titel og Dedication af en Bønnebog. Rahbek har ikke kunnet finde nogen virkelig Bønnebog af denne Titel og med denne Dedication og tvivler om at den nogentid har været til. (Om Holb.'s Lystsp. II., S. 77—78). Werlauff (Hist. Antegn. &c. I.) omtaler den ikke. Navnene Mathias Godiche og Peder Skram ere imidlertid, som bekiendt, ikke opdigtede. (Cfr. Rahb. l. c. p. 79). I den ældste Udgave, 2den Tom. 1725, staaer istedet for „Peder Skram," (som findes i Udg. 1731 og alle følgende): Peder S. Kram, hvilket naturligviis saaledes ogsaa er gaaet over i det Phoenixbergske Eftertryk, der fører samme Aarstal paa Titlen som Orig. Udg. (Rahbeks Conjectur om Anledningen til hiin Forvanskning af Navnet, vid. l. c. p. 78).

S. 180, Sp. 2. Første Advocat. Jeg har ikke andet paa ham at sige &c. Denne Replik er oversprunget i Udg. 1731.

Rahbek har allerede (Holb.'s Udv. Skr. 2 D. S. 108) omtalt den Uagtsomheds-Feil, forresten i sig selv ligesaa ubetydelig som let at rette, der er indløben i Henseende til Knudens Løsning i nærværende Stykke, i det Corfits et Par Steder nævner den Omstændighed, at Galanen, man bilder sig ind at have opdaget hos hans Kone, skulde have ligget under Bordet; en Omstændighed han ikke kan, og heller ikke før end ved Knudens Løsning, maa være underrettet om. Troels fortæller det først til Corfits i 5te Acts sidste (7de) Sc. (S. 181, Sp. 2, nederst): „Hun svoer mig til, at hun saae en ung Karl ligge under Bordet." Hvorved Corfits netop bliver opmærksom paa, at denne Karl under Bordet var ham selv. Men man lægger, saavel ved Læsningen som ved Forestillingen, neppe Mærke til denne Feil, der kun bestaaer i de to Ord: „under Bordet," hvilke urigtigen forekomme i een af Troels's og to af Corfits's Repliker:

S. 174, Sp. 1. Troels. Og endskiøndt han spør &c. — — Huusbond fortæller ham nok selv om Karlen, som laae under Bordet.

S. 175, Sp. 2. Corfits sagte. Naar jeg tænker paa det, som laae under Bordet, — —

S. 180, Sp. 1. Corfits. Konen, som fortalte, at hun saae den Snuushane under Bordet.

I Repliken af Troels behøver denne kun at standse eller at afbrydes af Corfits ved Ordet „som" — —. I den første af de to Repliker af Corfits er det Skade, at det moersomme Indfald i Anledning af Officerens Yttring, at Corfits „burde springe paa Borde og Bænke

af Glæde," gaaer tabt, da de udmærkede Ord maae udelades; i den anden derimod kunne Ordene „under Bordet" i alle Henseender uskadt bortfalde.

Paa det ovenfor anførte Sted har Rahbek endvidere og med megen Føie yttret, at „hiin lille Uagtsomhed fraregnet, Barselstuen maaskee er et af Holbergs mest feilfrie Stykker, hvori Hovedhandlingen lige naturlig indledes, knyttes og løses, og til hvis Berømmelse endog fortiener at anføres, at denne simple Hovedhandling, som den i 1ste, 4de og 5te Act indeholdes, endog uden de tvende Barsel-Visits-Acter, alt i sig selv er et meget moersomt Lystspil."

Holbergs Kiendskab til Conversationen i hiin Tids Barselstuer forklarer man deels i Almindelighed deraf, at han ikke sielden kom i Dame-Selskaber og foretrak disse for Mandfolkenes (hvilket han nogle Steder yttrer), deels og især af et Par Traditioner, hvilke Rahbek og J. Møller have opbevaret. En Dag, beretter den Første, da Holberg befandt sig i et anseet Huus, hvor han var meget vel bekiendt, lode nogle Damer sig melde til Caffee-Visit. De kom, drak Caffee og førte den sædvanlige „Caffee-Snak," uden at Holberg egentlig tog nogen Deel deri. Men da de vare borte, reiste han sig venlig og munter (han havde iforveien, som ofte hændtes, været i ondt Lune), gik til Vertinden og sagde: „Nu skal Hun have Tak, Madame! Nu har jeg hørt en Hob Sladder; nu er jeg i godt Humeur og vil gaae hiem og sætte mig til at bestille noget." (Holb.'s Udv. Skrifter, udg. ved Rahbek 6te D. S. 300—301). Møller's Beretning er følgende: Ved et Besøg vor Digter giorde i en Familie, aflagde paa samme Tid en Dame sin Visit. Men saa længe Holberg var tilstede, mælede hun ikke et Ord. Nogen Tid efter ved et nyt Besøg spørger Holberg Vertinden: om den Frue var stum? Og Vertinden fortæller ham nu, hvad Fruen havde betroet hende: at hun ikke vilde tale, saa længe han var nærværende, „for ei at komme til at paradere i hans næste Comoedie." Hvortil Holberg svarede: „Jeg kan ogsaa bruge stumme Personer;" og i Barselstuen, i Engelche Hattemagers, kunde nu Fruen see sig selv igien i den stumme Scene (scena muta) i 2den Act (S. 166). (J. Møllers Mnemosyne, 2det B. S. 313—14). I øvrigt maa man ikke tillægge deslig Sagn mere, end der tilkommer dem. En Anecdot, som den sidst anførte, kan meget vel være bleven fortalt i Stykkets Nyhed og i Holbergs Levetid, uden derfor at indeholde streng historisk Sandhed. Man veed, hvormeget Digteren selv havde imod slige Hentydninger af hans comiske Characterer paa bestemte virkelige Personer.

Julestuen.

S. 199 Sp. 2. Om de syv Himle see Holbergs Heltehistorier: Mahomed; i Udv. Skrifter ved Rahbek, 10de B. S. 42 ff.

Mascaraden.

S. 216, Sp. 2. Lin. 3. **sterbensforlibt.** I alle ældre, ogsaa de ældre Høpffnerske, Udgg.: sternforlibt; først de yngre Høpffnerske have: „sterbensforlibt."

S. 217, Sp. 2, øverst, og Anm. dertil S. 224. **Calvinist.** Herved kunde anføres Stedet i Paarses Formaningstale til Skibsfolket (Ped. Paars 1ste B. 1ste S.)

— — — — — Det sagde først og sidst
Min Fader over Bord, var dog et Calvinist.

S. 220. **Talmud** eller Alcoran. S. Anm. S. 576 ovenf. efter Abracadabra.

Jacob von Tyboe.

S. 225. **Von Tyboe.** „Jacob von Tyboe, har efter hvad Digterens Samtidige have forsikkret, ikke uden bestemt og personligt Hensyn faaet sit Navn." (Rahbeks Udgave af Holb. Udv. Skr. 2det D. S. 387). Sagnet nævner en Major Thielo. (Boyes Udg. af Holb. Ped. Paars 3die Opl. S. 305.) Herved maa atter erindres hvad ovenfor nys er bemærket om deslige personlige Hentydninger.

S. 225. **Magister Stygotius** hedde i den ældste Udg. (1725) **Tychonius**, men da den lærde C. L. Tychonius besværede sig derover, blev Navnet forandret. Hvorvidt Holberg har kiendt denne virkelige Tychonius, eller Benævnelsen er skeet aldeles uforsætlig, kan nu, mod hans Benegtelse, ikke afgiøres. Men den følgende, deels af Rahbek (Bidrag

til d. danske Skueplads's Hist.. Kbh. 1822, S. 69—72), deels af J. Møller (Mnemosyne, 2det B. S. 314—316) opbevarede Tildragelse maa ansees fuldkommen troværdig. Begge have øst af een Kilde; Beretningen findes nemlig i et paa det store Kgl. Bibliothek opbevaret Manuscript: Bisop Bartholom. Deichmanns Levnet af hans Søn den bekiendte Lærde Carl Deichmann, Forf. af adskillige Afhandlinger i Videnskab. Selsk. Skr. (saavel det danske som det norske); mere om dette Manuscript findes hos Rahbek, ans. Sted, og hos J. Møller i Mnemosynes 1ste B. S. 173—175. Tildragelsen er følgende:

Christen Lassen Tychonius, først Præst i Schive, siden Stiftsprovst i Viborg, var efter Viborgs store Brand kommen til Kiøbenhavn i Aaret 1726, for at drive paa sin Yndlings-Idee: et Universitets Oprettelse i Viborg (hvorved han selv vilde ansættes som første theologisk Professor). Holbergs Comoedie „Jac. von Tyboe," blev spillet (den var alt forestillet første Gang 1724) og Pedanten i Stykket hedde dengang endnu Tychonius. De, som ikke yndede ham, eller hos hvilke han havde noget tilgode, benyttede sig af Leiligheden og hentydede det paa ham. Den hidsige Mand blev sat i Fyr og Flamme, og troer selv at see sin Person i denne opdigtede Tychonius, og ikke Mester af sig selv henvender han sig til den daværende Oversecretair (Præsident) i det danske Cancellie, Møinichen, som fra Viborg af havde altid været en Ven og stor Patron af ham. Men hvormeget denne Herre end fraraadte ham, derover at giøre Opsigt, og at **det var urimeligt, at Autor af Comoedien mere havde tænkt paa ham, da han aldrig havde kiendt ham,** kunde han dog ikke tilfredsstilles, da det var ham nok, at hans Navn var bleven brugt. Han fordrede med Heftighed Straf over Forfatteren. Det hændte sig nu, at da han en Dag paa Cancelliet i samme Heftighed vedbliver sit Forrige, — at just Holberg kommer ind; om Møinichen har havt Bud efter ham, kan for vist ikke siges; men han siger til Tychonius: „Der er Manden, tael nu med ham selv." Han angriber strax Holberg paa det heftigste og nærgaaende. Holberg, uden at svare et Ord, lader ham tale ud, da han spørger Møinichen om han ellers havde noget at befale, sigende, **at han aldrig har vidst, at der var nogen levende Tychonius til forend nu, tog Afsked og gik.** „Tychonius„ blev derefter omstøbt til Stygotius (vel ikke ganske med Digterens gode Villie) og i Anledning deraf skrev Holberg: „Den Jydske Feide," hvorved Tychonius blev endnu mere udsat for Critiker, end forhen.

Da Tychonius (som Werlauff siger, Hist. Ant. I, 167) ved sin Indflydelse „bragte det dertil, at Holberg **maatte** forandre Navnet", saa havde han saavel derved, som ved sine mundtlige Fornærmelser, sagtens forskyldt Tugtelsen i hiin Jydske Feide, hvori det bl. a. hedder:

— — En Cimbrisk Helt, skiult under Levi Kiole,
Der blive vil et Lys paa Viborgs høie Skole,*)
Sit lærde Fornavn fandt i Skuespil at staae
Blandt hundred Navne, som nødvendig bruges maae.

Dette lille Digt blev dog ikke (skiøndt det vel var bekiendt) giort offentlig før 6 Aar efter Tychonii Død, da Holbergs „Mindre Poetiske Skrifter" 1746 første Gang udgaves. Werlauff antager ogsaa at „**det var aldeles tilfældigt,** at Stygotius ved Stykkets første Fremtrædelse og i dets ældste Udg., førte Tychonius's Navn." Denne „havde forladt Kiøbenhavn, Aaret før Holberg kom til Academiet, og der er ingen Sandsynlighed for, at det skulde have været Holbergs Forsæt at stikle paa en Mand, som var ham personligen ubekiendt."

S. 226, Sp. 2. **14 pCt. for Kroner.** See ovenfor S. 699.

S. 228, Sp. 2. **Aurora.** See Anm. til Erasmus Montanus S. 457. Den af Stygotius anførte Sentents: Otium est pulvinar diaboli [satanæ] findes i det mindste ikke i alle Udgaver af Aurora. Den skal forekomme hos Kirkefaderen **Ambrosius.**

S. 234, Sp. 1. **„Herren seer ud bag til, ligesom han var giort"** o. s. v. Udg. 1725 og 1731: „ligesom **den**" o. s. v.; men de Nøyffnerske uden Aarstal have: „ligesom **han**".

S. 235, Sp. 1 (3die Repl.) **Pernilles** Yttring: at hun „er naturlig porteret, (indtaget) **for røde Klæder**" og **derfor** foretrækker Tyboe for Stygotius, viser at Tyboes Uniform bør være af rød Farve, hvilket den paa vort Theater dog ikke pleier at være.

S. 242, Sp. 2. **Zu Leipzig war ein Mann.** Cf. Anm. ovenf. S. 693.

---

*) See ovenf. Han vilde selv ansættes ved det af ham foreslaaede Universitet i Viborg.

Kilde-Reisen.

S. 277, Sp. 1. Dr. Bombastus (Tillæg til Anm. S. 287 ovenf.) Jfr. Grams Afhandling i Vidensk. Selsk. Skr. 4de D. Kbhv. 1750, S. 243 ff. Gram antager at Paracelsus (Bombastus) kan være kommet til Kiøbenhavn i Aaret 1519.

S. 281, Sp. 2. **Tvende Procesfioner.** I den ældste Udg. (Hans Mikkelsens Comoedier, 3die T. 1725) staaer tydeligt: „2 Procesfioner fleer" ꝛc. I alle følgende Udgg., ældre og yngre, er dette bleven til: „2)" ɔ: for det andet. Contexten, baade før og efter dette Sted viser tydelig nok, at det skal være To eller Tvende.

S. 286, Sp. 1. **Jeronimus. Jeg skal bruge Øvrighedens Hielp og lade dig indeslutte.** „Ifølge Danske Lov 6—5—1 kunde ulydige Børn kun komme til at miste Arv efter deres Forældre; men Anordn. af 26de Oct. 1708 tillod endog dises, at indsætte ulydige og ryggesløse Sønner i Rasphuset. Efter Analogien kan da antages, at lignende Bestemmelser ogsaa maa have fundet Sted med Henfyn til Døttre; i det ringeste kunde, jf. Rescr. 9de Dec. 1740, vanartige Børn i Kiøbenhavn og Siælland indsættes i Børnehuset paa Christianshavn; Hedegaards Kirkeret, I. S. 481." (Werlauff).

S. 286, Sp. 2, (sidste Sc.) **Jeronimus. Men veed I vel, hvad Loven siger om saadanne Landstrygere, der snige sig ind udi ærlige Mænds Huse for at bortrøve deres Børn.** I den Danske Lov findes ingen hidrørende Bestemmelse; men Jeronimus tænker maaskee her paa den Norske Lov, hvoraf Analogie og kunde tages i Danmark, og hvor det i 6—13—22 hedder: „Hvo som med Vold og Tvang bortfører nogen Mands Hustrue, Enke eller Dotter, om endskiøndt han ikke faaer sin Villie med hende, miste sit Liv." Bortførelsen var vel her ikke skeet „med Vold", men disse Ord behøver Jeron. ikke saa nøie at erindre.

Dette Stykke er første Gang spillet om Sommeren i Kilde-Tiden, og skrevet i denne Anledning. Den herskende Opera-Smag gav tillige en Deel af Emnet. Saavel i Byen, som ved Hoffet (paa dette Sted af et fast Selskab under den berømte Directeur og Componist Keyser) opførtes Opera. Holberg, der selv var en stor Yndar af Musik, og selv med Held dyrkede den, kunde ikke fordrage den Affectation, der dreves med Opera-Musiken; han ivrede mod Overdrivelsen saavel da denne tydske Opera hørte til Modetonen i Hovedstaden, som siden da italiensk Opera (som man ogsaa alt under Frederik IV.s tidligere Regiering skal have havt) kom i Gang under Frederik V.

Om Kilders Helligdom i de hedenske Tider og Troen paa deres Helbredelses-Kraft i silbigere, samt om de herfor berømte Kilder i Danmark, s. Werlauff Hist. Ant. S. 212—225.

Uden Hoved og Hale.

S. 320, Sp. 2. **Pernille. Nei Herre! ikke uden — — Herre Gott.** — — Cf. Holbergs Moralske Tanker, 2den Tom. S. 397: „Thi jeg anseer saadant ligesaa lidt for Bønner, som deres, der af en Sædvane sige: Herr Gott! naar de strække sig om Morgenen; thi saadanne Bønner saasom de skee taliter qualiter, vil Gud ogsaa taliter qualiter bønhøre."

S. 326. Sp. 2. **Mammeselle Nille. Vi har** ꝛc. Udg. af 1731 har: Mammeselle. Ville vi have o. s. v., hvilket i de senere Udgaver er rettet til: Mammeselle. Vi har o. s. v. Hiin uden Tvivl rigtige Læsemaade er optaget efter den for det Holbergske Samfund ved Hr. Liebenberg besørgede Udgave Kbh. 1847. „Nille", der i Udg. 1731 er bleven til „Ville" og kommen bag Punktum istedetfor foran samme, er nemlig Navnet paa Henrichs Kiæreste; jfr. 2 Act. 6 Sc. mellem Haagen og Henrich.

Diderich Menschenschreck.

S. 370. Sp. 1 (sidste Lin.). (Tyrkerne) **havde ingen Lyst at giøre noget Forsøg.** Alle de ældre Udg. havde her, den ene efter den anden: Lykke, indtil Rahbek første Gang rettede det i Udg. af Holb. Udv. Skr. til „Lyst", hvilket svarer til det følgende, „saa lied havde jeg giort dem af det Handværk."

S. 371, Sp. 2. **Fruen vil prygle igien, men — —** En Trykfeil i Udg. af 1731: „**igiennem,**" har forledet alle følgende Høffnerske Udg. til det feilagtige: „prygle ham **igiennem.**"

Hexerie eller blind Allarm.

S. 373. **Thisted.** Anm. S. 398. **Mag. Oluf Biorn. Poul Kytter.** Om deres Bedragerier i den Thistedske Hexesag og Straf m. m. s. Rahb. Holb.s Udv. Skr. 3 D. S. 468—470 og: Om Holb.s Lystsp. 3 D. 107—108; it. Werlauffs Afhandl. om „Holbergs Strid med Høier" (Boye's Holbergiana 3die B. S. 173—191).

S. 373. **Polidorus.** Til denne: „Tragoedie om Polidorus" (S. 376, Sp. 2) eller: kaldet „Polidorus" (S. 397, Sp. 2) kiender man nu intet.

S. 376, Sp. 2. **Stykket om Dr. Baloardo.** Dette „Stykke af det italienske Theater" er Comoedien **La fille de bon sens** (*Gherardi*, Theatre Italien, T. IV.)

S. 379, Sp. 1. **Lars: — — flyder vi, saa kommer Kuglen tilbage paa os selv.** Cfr. Ped. Paars, 1 B. 4 S. (Boyes Udg. 3die Opl. S. 61):

Niels Corporal i Fior paa en Gienganger skiød,
Men Kuglen kom igien og gav ham selv et Stød,
At han til Jorden faldt og kunde sig ei røre;
Han aldrig understaaer sig mere sligt at giøre.

S. 380, Sp. 1. **Der burde dog være en Artikel indført i Loven** &c. Den Fritagelse for personlig Arrest for Gield, som Leander her vil at Lovgivningen burde hiemle Skuespillerne, blev sildigere virkelig tillagt dem; dog først nogen Tid efter at Theatret var blevet Kongeligt, nemlig ved den endnu gieldende Placat af 8de Januar 1776. Embedsmænd i Almindelighed nyde derimod nu ingen saadan Fritagelse (s. Frdn. 10de December 1790).

S. 382, Sp. 1. **Nei Folk** o. s. v. Denne Læsemaade er optaget efter den af det Holbergske Samfund ved Hr. Liebenberg foranstaltede Udgave af Holbergs Comoedier. Udg. af 1731 har: **Vi Folk.**

S. 385, Sp. 2. (øverst). **Bonden i Comoedien, der blev Doctor mod sin Villie.** See Moliere's: **Le Medécin malgré lui** (Lægen mod sin Villie) Comoedie i 3 A., hvor Sganarel prygles til at være Doctor.

S. 396, Sp. 1. **Interlocutorie-Dom.** See Frdn. 17de Mai 1690, cf. 20de Marts 1795 og 18de Marts 1796.

Den pantsatte Bondedreng.

S. 401, Sp. 2. **Pernille. Jeg skal agere Paltsgrevinden.** Uagtet det siden paa flere Steder gientages, at Pernille skal agere en slig Rolle og at Paltsgrevinden følger sin foregivne Gemal, kommer hun dog ikke til at udføre denne Frue-Rolle paa Scenen. Men da det udtrykkelig siges (S. 403, Sp. 1) i 2den A. 1ste Sc., den første Replik: at „Fruen kommer ind ad Bagporten," saa kan man antage, at hun skal spille sin Rolle indenfor Scenen. Der er ogsaa hendes Nærværelse mere nødvendig; thi den unge Bonde maa intet Øieblik overlades til sig selv, hvis Anslaget ikke før Tiden skal røbes.

S. 409, Sp. 2. **Maigreve.** Til de i Anm. S. 411 cit. Skrifter kan endnu føies: Molbech: Ethnographisk Skizze af en jydsk Hede-Egn S. 203—4 (i Hist. Tidsskr. 1ste B. 1ste H.); Om Maigilder af O. D. Lütken i Dansk Folkeblad, 1ste Aarg. 153—55; Paludan's Beskr. over Møen, 2den D. S. 281 ff.; Molbech: Dansk Ordbog: Mai, Maigilde, Maigreve, Maiklare, Maistang &c.; Videnск. Selsk. Ordb., hvor den Skik at føre og ride Mai i Bye beskrives under Ordene: Mai, Maigilde, Maigreve. Om Skikkens Oprindelse og Brug i fremmede Lande, s. Ihre's Glossarium under: Maigreve.

S. 410, Sp. 2. **Den nye Avlsgaard.** Der kunde altsaa den Gang have været mere end eet Herberg af det Navn. Nu er der, som bekiendt, ikkun det ene: den gamle Avlsgaard i den nuværende Suhmsgade.

Det lykkelige Skibbrud.

S. 412, Sp. 2. **Men hvorfor søger I da ikke, kiære Philemon! at vinde min Stifmoders Gunst.** Orig. Udg. ..... søger I da ikke..... at søge min 2c.

S. 422, Sp. 1. **Vi kommer til at boe i Rosen.** Et saadant Giestgiverie er, som bekiendt, endnu til i Kiøbenhavn, paa Vestergade Nr. 8.

S. 422, Sp. 2. **Pas.** Cfr. ovenf. S. 698 under „Den ellevte Junii."

S. 436, Sp. 2. **Den spanske Kappe.** S. Anm. efter Stykket selv. Den spanske Kappe nævnes ogsaa i „Den ellevte Junii" S. 150, Sp. 1 ovenf.

Denne Comoedie er først forestilled i Jan. 1754, kort før Digterens Død, skiøndt, da den nævnes i den ovenfor (S. 436, Anm.) omtalte Indbydelse til Prænumeration paa Udg. 1731, den allerede da enten maa have været skrevet eller Planen dertil udkastet. I 3die A. 6te Sc. (S. 422, Sp. 2, øverst) findes et endnu tidligere Datum: „den 24de August 1724."

Erasmus Montanus.

S. 437, Sp. 2. **Peer Degn.** Forbilledet til denne Characteer er unegtelig Degnen paa Anholt i Ped. Paars 1ste Bog 2den Sang (Boye's Udg. 3die Opl. S. 29—32):

Vor Degn ei ulærd er, kan skiønne Voxlys støbe;
Han skulde, om det gialdt, vel kunne Børen døbe.
I Morgen er det Fest, I ham da høre skal;
Han siunger lifflig, som den bedste Nattergal. — —
Peer Degn, som Brændeviin at drikke haver Vane — —
— — — — — — — — — — — — — — —
Man ellers kan Peer Degn til største Ære sige,
At han sit Amt forstaaer og deri faa har Lige:
Hans Formand, som dog vel sig deri kunde snoe,
Naar han kun fik et Lam, da denne faaer en Koe.
Han mesterligen veed paa Psalmer Taxt at sætte:
Naar han kun lidet faaer, saa siunger han de slette.
Jeg mindes, at en Mand, hvis ældste Søn var død,
Peer Degn paa Klingen gik, og hannem heftig brød.
Han gav ham kun en Mark; han havde ikke Kræfter
At give meer, — „Heel vel! du Psalmer faaer derefter,"
Han sagde. 2c. 2c.

S. 439, Sp. 1. *Donat* (Till. t. Anm. S. 457). Denne gamle Grammatik brugtes ogsaa i de latinske Skoler i Danmark og er udgivet paa Dansk i flere Oplag.

S. 439, Sp. 1. **Taget Troen fra dem alle.** Cfr. ovenf. S. 93 og S. 693.

S. 441, Sp. 1. **Smøge Tobak** *studenticos.* „I Stolles „Geschichte der Gelahrheit" fortælles om den bekiendte Boxhornius, at han i sin Studeerstue røg Tobak paa denne Maade for at kunne skrive og røge tillige. Maaskee har Holberg selv truffet en eller anden Erke-Academicus, der havde hiembragt samme Skik fra et tydsk Universitet tilligemed en dertil beqvem „**Landesvater-Hat.**" (Rahbek: Om Holb.'s Lystsp. III, 192—93). Det var og mueligt, at Holberg paa sine Reiser havde seet noget saadant. Med „Landesvater-Hat" menes en (rimeligviis trekantet) Hat der, under Afsyngningen i en „Studenter-Commerce" af den patriotiske Student-Sang:

„Landes-Vater!
Schutz und Rather!" 2c.

blev af sin Eier stukket paa Formandens rundt om Bordet fra Mand til Mand leverede blanke Sværd, der først vendte tilbage naar hele Forsamlingens Hatte saaledes vare spedede paa den, hvorefter Formanden atter lod den gaae rundt, for at enhver kunde aftage sin Hat og strax bedække Hovedet dermed. Hatten betragtedes her som Frihedens Symbol, og det Hul, den havde faaet ved at stikkes paa Sværdet kunde, som Rahbek i det Anførte antyder, siden anvendes, naar man paa hiin Maade vilde smøge paa Studenterviis. — Hiin berømte Boxhornius skal (som Stolle siger i et andet Skrift: Anmerckungen über Heu-

manns Conspect. Reipubl. Litter. Jena 1738), være død for Tiden formedelst sin stærke Tobaks-Røgen.

S. 443, Sp. 2 (øverst). **Kom og bær Kappen efter mig.** „Den Skik, at have en Tiener bag efter sig med en Kappe, eller en **Kappedrager** (som Sparenborg — siden Grast — i den Bægelsindedes ældste Udg. figrr. — ovenf. S. 670, Sp. 2) var i Brug indtil Parapluier, eller, som de i Begyndelsen kaldtes, **Regnskierme** [Molbechs Ordbog under: „Regn" og „Skierm"], indførtes i Midten af forrige Aarhundrede." (Werlauff).

S. 445, Sp. 1. **Capitels-Retten.** (Till. til Anm. S. 457). Denne Benævnelse paa **Tamper-Retten** havde udentvivl sin Grund deri, at **Roeskilde Capitel** udgiorde en Deel af Tamperretten for Kiøbenhavn og Siælland (s. ovenf. S. 686, Anm. t. „Tamper-Ret eller Consistorium.") Hiin Benævnelse forekommer ogsaa i Peder Paars, 1ste Bog, 3die Sang:

Da for Capitulet blev stevnet Christen Staal,
Der havde, som blev sagt, ei ret Capitels-Maal.

(Boye's Udg. 3die Opl. S. 39.)

S. 446, Sp. 1. **Alle de Ord, som nævnes kan** 2c. Dette er netop Begyndelsen eller det første Stykke af Afsnittet i den danske Udg. af Donat. (s. ovenf. S. 457, Anm.) „Om Ordenes Parter" og lyder saaledes: Alle de Ord, som nævnes kan føres (sic) til Een af disse otte Ordener, som ere: Nomen, Pronom., Verbum, Participium, Adverbium, Conjunctio, Præpositio, Interjectio.

S. 451, Sp. 1. **En Hane varer ad naar det er Tid at staae op.** Her have alle de ældre Udg.: „naar det er Tid **at raabe.**" Men baade en af de nærmest foregaaende Repliker og den efterfølgende af Montanus viser, at det skal hedde: „at staae op."

S. 452, Sp. 1. *Utque securi* 2c. (Ovid Metamorph. L. X. v. 372—75):

— — — — Ret ligesom Træet,
Rammet af Øxernes Slag, naar der mangler allene dets Dødshug,
Vakler, hvorhen det vil gaae, men frygtes til samtlige Sider.
Saaledes vakler det bølgende Sind — — —

(Meislings Overs. af Ovids Forvandl. Kbh. 1831.)

S. 453, Sp. 1. *Quidditas.* Et af scholastiske Philosopher dannet Udtryk (af quid, hvad), skal betyde det Væsentlige ved en Ting, Indgrebet af det, som er Tingen væsentligt.

S. 454, Sp. 2. **Det er en Student, som hedder Peer Iversen.** Samme Navn forekommer ogsaa i „den Bægelsindede" i denne Comoedies ældste Form („**Peder Iversen**, en Philosophus"), men forandredes ved Omarbeidelsen til: Petronius. (S. ovenf. S. 669, Fortegnelse og Anm. over Personerne i „den Bægelsindede" ældste Udg.). Rahbek mener, at denne P. Iversen ikke er nogen aldeles opdigtet Person. Hvorvidt der virkelig skulde have været en slig lærd Student og om dette skulde have været Aarsag til, som Rahbek ligeledes formoder, at Holberg i „den Bægelsindede" forandrede Navnet, maa være uafgiort. Men den samme Peer eller Peder Iversen omtales allerede heel udførlig i Peder Paars (2den Bog 1ste Sang, min Udg. 3die Opl. S. 92—96), hvor Peder Ruus beskriver ham:

Peer Iversen, I veed, en gammel lærd Student,
Som jeg for nogle Aar i Kolding haver kiendt,
Han elsker gierne Sødt, Rosiner, Mandler, Sukker,
Han ofte gaaer forbi vor Boed og dybt sig bukker,
Han synes som han ei ret tælle kan til Fem,
I sin Theologie han dog er meget slem.
Jeg veed, at han er lærd, skiøndt jeg kun er en Kræmmer,
Thi han sig børster ei, sig aldrig Haaret kæmmer — —
— — — — — — — — — — — — — — — — —
Han otte Gange har sputeert i Kiøbenhavn
Og derved hos hver Mand forhvervet sig et Navn. 2c. 2c. 2c.

Det er den samme Iversen, der, i det Følgende, holder det for en Synd at skrive paa sit Modersmaal og udgive danske Bøger.

I den ovenf. S. 436 Anm., og S. 705, nævnte Indbydelse i Aaret 1730 til Udg. af 1731 kaldes denne Comoedie endnu: „Johannes Montanus eller Hans paa Bierget," omtrent saaledes som den allerede 1723 nævnes i Slutningen af Just Justesens Betænkning over Comoedier (ovenf. S. 6): „Johannes Montanus eller Hans Berg."

Den Stundesløse.

S. 490. (Personerne). **Corfits, Leanders Farbroder.** I den Scene, hvor denne Person første Gang fremtræder (3die A. 3die Sc. S. 510), kaldes han udtrykkelig i alle de ældre Udgaver: „**Leanders Farbroder**" (paa Personlisten er han ikke anført); men uheldigviis er en Trykfeil i 1ste Udg. 1731 (et urigtigt Punctum efter „Farbroer") gaaet uforandret giennem dem alle, saa at der staaer: „**Leanders Far-Broer. Corfits, som en gammel Mand,**" istedet for: **Leanders Far-Broer, Corfits, som en gammel Mand.** De nyere Udgivere have nu, formedelst det urigtige Punctum, anseet Ordene: „Leanders Farbroder" som ikke henhørende til det følgende Navn „Corfitz," men som en Forvirring, der maatte aldeles udslettes, og i Udg. af „Holbergs Udvalgte Skrifter" er samme Corfitz endog paa Personlisten giort til en „Sieur Corfix (sic), en anden Aventurier" (nd mod. Oldfux nemlig). Dette er vel undgaaet i den mindre Udgave ved Rahbek og mig, men Feilen iøvrigt ikke rettet, saa at man heller ikke der faaer at vide, at Corfitz er Leanders virkelige Farbroder. Men det er denne, og ingen opdigtet Person, som Oldfux, der her fremtræder og deeltager i Intriguen, hvorved Vielgeschrey velfortient føres bag Lyset. Leander siger altsaa ingen Usandhed, naar han i Scenens 2den Replik anmelder Corfitz for Vielgeschrey som sin „kiære Far-Broder Corfitz." Denne siger, at han „kommer her udi hans (Leanders) Faers Sted;" han kan saaledes som en virkelig Person af Leanders Familie underskrive Ægteskabs-Contracten og ved sin Nærværelse bekræfte Forlovelsen.

S. 493, Sp. 2. 5 **Rdl.** 5 **Mk.** Rigtig Sammenlagt udkommer her kun 4 Rdl. 5 Mark.

S. 496, Sp. 1. **Pernille.** Kiender du **Peder, Erich Madsen Bogholders Søn.** De ældre Udgg.: „Peder Madsen Bogholders Søn;" de nyere: „Erich Madsen Bogh.'s Søn." Udentvivl bør det hedde (som her er rettet): Peder, Erich M. Bogh.'s Søn. Af Vielgeschrey's Replik (1ste A. 6te Sc.; S. 494, Sp. 2): „Jeg har halvdeels lovet min Datter bort til **Bogholder Erich Madsens ældste Søn Peder**" — saavel som andetsteds — sees ogsaa at Erich Madsen har flere Sønner.

S. 496, Sp. 2. ..... **hende bilder jeg ind, at Bogholderen frier til hende.** I Udgg. 1731 o. følg.: „Hende bilder jeg ind at Bogholderen frier til." Rahbeks og min Udg.: „Hende bilder jeg **ham**" [○: Vielgeschrey] „ind — til. Men det Følgende i Comoedien viser tydelig, at det **ikke** er **Vielgeschrey**, hvem Pernille bilder det ind (hun indbilder ham derimod at en **Bedemand** frier til Magdelone); dette er **Magdelone selv**, hvem hun indbilder, at det er til **hende**, Bogholderen beiler. (1ste A., 11te Sc.).

S. 498, Sp. 1 (øverst). ..... **denne hans** ***prima*** **kiære Dotter,** ***secunda*** **ikke,** ..... **strax efter Sigt. — —** ***Valor intrinsecus.*** At Vielgeschrey har to Døttre, sees ogsaa S. 501 („Dersom min yngste Datter var mandvoxen" ꝛc.). For ret at fatte det Comiske i hine Udtryk maa man kiende Obligations- og Vexel-Stilen og overhovedet de Tiders Forretnings-Sprog. (Vexel-Stilen f. Ex. „To Maaneder efter Sigt behag at betale denne min *Prima* Vexel, *Secunda* ikke," ꝛc.). — *Valor intrinsec.* Indre Gehalt, Værdie.

S. 501, Sp. 1. **Jonas Corfitsen.** I de ældre Udgg.: „Jonas Andersen," skiøndt han længere hen i samme Udgg. (3die A., 3die Sc.) kaldes **Jonas Corfitzen** og hans Fader Corfitz.

S. 501, Sp. 1 (nederst). ..... **Siden skal I faae at vide Udskrifterne.** Hele dette Sted lyder saaledes i samtlige ældre Udgg.: Gaaer I kun op paa Contoiret, Skriverkarle! og confererer Brevene med hinanden og besegler dem **siden som I strax faaer at vide af Skrifterne.**" Rahbek har i Udg. af Holb.'s Udv. Skr., som mig synes, meget heldig, bragt Mening i dette meningsløse Sted, og hans Læsemaade er her optaget.

Den honnette Ambition.

S. 523, Sp. 1. **Man maa bruge alle Ficonterier, naar man vil frem i Verden.** Istedet for Ficonterier staaer i Udgaven af 1731 **Bogrier**, som maaskee er et Ord, der er dannet af Holberg selv efter det oftere i Comoedierne forekommende franske Skieldsord, bougre, og skulde altsaa betyde Lavheder, Usømmeligheder. Ficonterier, der allerede findes i de ældste Optryk af Udgaven af 1731, er et Almueudtryk, der ifølge Vidensk. Selsk. Ordb. betyder Narrerie, Giøgleværk, Fixfaxerie.

S. 530, Sp. 2. **Jeron. Ingen er forbunden at holde et Løfte, som strider mod Ærbarhed. — — — Vi har jo Lov derfor.** Her menes udentvivl den Danske Lov 5—1—12: „Alle Contracter, som frivillig giøres, som ikke er imod Loven eller **Ærbarhed**, skulle holdes i alle deres Ord" &c.

Plutus.

Dette Stykke, som begynder det 6te Bind af Holbergs Danske Skueplads, hvilket først kom ud 1753, er sammesteds første Gang trykt; dette er ogsaa Tilfældet med de øvrige Skuespil i de to sidste, 6te og 7de, Bind af Samlingen, med Undtagelse af Don Ranudo (s. Anm. bag efter Stykket ovenf. S. 611).

Plutus er det sidste Skuespil, vor Digter skrev, efter hans egne Ord i hans Danske Epistler, 6te Tom. S. 29:

> „Denne Comoedie er ellers den sidste af dem, som jeg har skrevet; den er forfattet udi en Alder, som holdes ubeqvem for et Arbeide af saadan Natur. Jeg nærmer mig nu til 70, og haver næst Gud at tilskrive min Diæt og mit ordentlige Levnet, at jeg har bragt det til den Alder, og at jeg af 12 Søskende er den eneste tilbage."

Han havde den Glæde, at dette hans sidste Stykke, ligesom det første, vandt udmærket Bifald og gaves flere Gange. Fra dets første Forestilling, 1751, til den sidste, i Aaret 1787, er det i alt spillet 47 Gange.

Husspøgelse eller Abracadabra.

S. 561, Sp. 1. **De tydske Processer.** Den alm. tydske Processes Vidtløftighed er bekiendt. (Cfr. Bang og Larsen: System. Fremstill. af den danske Processmaade; i Juridisk Tidsskr. 37te B. Kbh. 1840. S. 130.).

S. 573, Sp. 1, og Anm. S. 576. ..... **brændt Falster af** &c. See ovenf. S. 688, Anm. til Jean de France: **„Han seer underlig ud."**

S. 573, Sp. 1, (cf. Anm. S. 576 om dette Stykkes Scene). **Den murede Galge.** En slig fandtes fordum paa Vester-Fælled, og dersom Arv's Ord sigte dertil, saa kunde dette ansees som en Hentydning til at Scenen skal være i Kiøbenhavn.

Philosophus udi egen Indbildning.

S. 637 (næstsidste Anm.) Oversættelsen af Hauteroche's: Crispin Médicin, kaldet paa Dansk: „Crispin, Lakei og Doctor," findes i den Gyldendalske Samling af „Skuespil t. Brug for d. Danske Skuepl." 11te B. Kiøbenh. 1787.

Med dette Stykke begynder det 7de Bind, der først udkom efter Holbergs Død, 1754, og hvori de 3 Comoedier: Philosophus, Republiken og Sganarels Reise findes.

Republiken.

Titlen. Det skal ikke være Holberg selv, der har givet denne Comoedie Navnet Republiken. I de danske Epistler, 5 T. S. 21, nævner Holberg selv Stykket under Titel: **Publicum** eller det gemeene Bedste, og i Udsigten over Holbergs Comoedier i Fortalen til den tydske Overs. Peder Paars giver Scheibe (p. LXXX) det samme Navn og tilføier, at det „mod Holbergs Mening" (dem Sinne Holbergs entgegen) er bleven kaldet Republiken. Men denne Titel er ikke desmindre den mest passende til Stykkets Indhold og den Maade, hvorpaa Staten her personificeret optræder. Af denne Mening er ogsaa Rahbek (Om Holb. Lystsp. III, S. 456—457.)

S. 644, Sp. 2. **Den hele Stad vrimler af** (indbildte) **Statsmænd** &c. Dette skal i Holbergs sildigere Levetid (ligesom i hans tidligere Forfatter-Periode) virkelig have været Tilfældet i Kiøbenhavn. Dette gav ham Anledn. til nærværende Comoedie, til hvis Handling udentvivl Aristophanes har givet ham Ideen, ligesom til Plutus; thi i hiin græske Digters ἱππεῖς (Ridderne) fremstilles Publicum eller Folket (δῆμος) personificeret og begge Stykker have en Deel Liighed med hinanden. Stykket, siger Holberg (i de Danske Epistler, ovenanf. St.) „stiemter med **Projectmagere**, som giøre egennyttige Forslag, hvilke de besmykke med Statens Nytte. De samme give sig ud for Stats-Medici, for at curere de Svagheder, hvoraf et Societet laborerer, men det gaaer dem, som Qvaksalvere, hvis Medicin er værre end Sygdommen." Det er mærkeligt, at allerede i Digterens tidligere Periode, saa Aar før han udgav sin Peder Paars og Politiske Kandestøber, i hvilke begge hine foregivne Statskloges og Projectmageres Daarskab fremstilles, var udkommet en Forordning, hvori man ved alvorlige Midler troede at kunne raade Bod paa dette Uvæsen, der altsaa maa være steget til en mærkelig Høide. Denne Forordn., af 20 Febr. 1717 („hvor efter alle sig efterdags med Suplikker og Memorialier skulde forholde" og i hvis § 2 bl. a. siges, at „Kongens Intenstion er, at see dem frem for andre avancerede og distingverede, som sig frem for andre giøre meriterede, saa at Meriter altid skal nyde Preferencen for Anciennneteten") har nu i dens § 3 følgende her umiddelbar henhørende Sted:

> „Da en Deel unyttige **Projectmagere** sig ofte angive, saa maa ingen med noget Project, som ei er practicabelt, indkomme, men skulde noget befindes værd at eftersee, da skal Autor **paa sin egen Bekostning** præstere sit Angivende eller **derfor efter Sagens Omstændigheder ansees.** Men er det **kun Angivelser uden Fundament,** som hverken er practicable eller kunne giøres beviislige, da skal han, saasnart Sagen ham i Cancellierne eller Collegierne er overbeviist, strax **arresteres og i Arrest forblive, indtil han sit Angivende præsterer,** eller **efter Loven lide derfor.**"

Jeg erindrer ikke at Holberg noget Sted har omtalt denne Forordning, men den kan neppe have været ham ubekiendt. Stedet i Peder Paars (hvor Locrensernes Maade at behandle Projectmagere paa, omtales) er følgende:

> At hvo for samme Folk et Forslag turde giøre
> Man ham til Torvet for Raadhuset skulde føre,
> Og mens man raadslog om det for sig kunde gaae,
> Han stedse med et Reeb om Halsen maatte staae,
> Og, hvis at sligt ei blev af Raadet approberet,
> Da uden Naade blev han straxen stranguleret;
> (4 B. 1ste Sang. Boyes Udg. 3die Opl. S. 216, øverst; cf. Not. 2 sammest. foregaaende Side.)

og den aldeles lignende Maade, hvorpaa vor Digter i Niels Klim (Dorphs Overs. S. 62) lader Projectmagerne i Potu staae med Strikken om Halsen, og hænges, naar Forslaget befindes umodent, er ikke meget uliig Forordningens Straffe-Trudsel. Denne hialp iøvrigt intet; Projectmagerne vedbleve at florere endog efter Holbergs Levetid. (See f. Ex. flere Steder i Dass's Brev til Suhm i dennes Samlede (mindre) Skrifter 15de D.)

Sganarels Reise til det philosophiske Land.

S. 668. (**Till. t. Anm. om Personlisten**). Ogsaa Fortegnelserne over de ældre Stykkers Personer er i alle de gamle Udgg. undertiden noget uefterrettelig. I Almindelighed anføres ikkun „Hovedpersonerne i Comoedien," dog følges denne Regel ikke overalt, og

ved nogle Stykker er Fortegnelsen over de handlende Personer endog aldeles udeladt, som ved Gert Westphaler i een Act og ved Hexerie eller blind Allarm. Først i Rahbeks Udg. af Holb.'s Udvalgte Skrifter ere foran hver Comoedie Personerne udførligen og for det meste fuldstændig blevne opregnede.

Udsigt over det danske Kgl. privilegerede Theaters ældste Forestillinger af Holbergs Comoedier.

(Stykkerne ere her saavidt muligt ordnede efter Tidsfølgen, hvori de ere spillede).

Comoedierne.	Forestillingen.	Skuepladsens Sted.
Den Politiske Kandestøber . . .	1722 i Octob. eller kort efter .	Theatret i l. Grønnegade.
Den Vægelsindede	1722 i sidste Fierdedeel af Aaret	— — —
Jean de France	1722	— — —
Jeppe paa Bierget	1722	— — —
Nytaars-Prologus	1723 Januar	— — —
Gert Westphaler i fem Act. .	1723 Foraaret	— — —
Gert Westphaler i een Act. . .	. . . .	— — —
Ellevte Junii	1723 den 11te Juni	— — —
Barselstuen	1723 Efteraaret	— — —
Arabiske Pulver	1724	— — —
Julestuen	1724	— — —
Maskeraden	1724 Februar	— — —
Jacob von Tyboe	1724 Foraaret	— — —
Ulysses von Ithacia	1724 —	— — —
Kildereisen	1724 Begyndelsen af Juli . . .	— — —
Melampe	Vinteren 1724—1725	— — —
Uden Hoved og Hale	— 1724—1725	— — —
Henrich og Pernille	1724	— — —
Diderich Menschenschreck	Vinteren 1725—1726	— — —
Den pantsatte Bondedreng . . .	1726	— — —
Den Stundesløse	Begyndelsen af 1726	— — —
Pernilles korte Frøkenstand . .	1727 3die Februar	— — —
Comoediens Liigbegiængelse . .	1727 den 25de Februar	— — —
Den honnette Ambition	1747	Bergs Huus i Læderstræde.
Erasmus Montanus	1748	— — —
De Usynlige	1748	— — —
Abracadabra	1749 den 16de April	Nuv. Kgl. Theat. p. Kong.N.
Hexerie eller blind Allarm . . .	1750 den 28de October	— — —
Plutus	1751 den 14de April	— — —
Sganarels Reise t. d. phil. Land	1751 den 1ste December . . .	— — —
Don Ranudo	1752 den 30te August	— — —
Det lykkelige Skibbrud	1754 den 3die Januar	— — —
Republiken	1754 den 17de April	— — —
Philosophus udi egen Indbildn.	1754 den 14de August	— — —

Hr. Conferentsraad Werlauff har havt den Godhed at giennemsee og at rette denne Fortegnelse. For saa vidt Forestillingerne paa det nuværende Kongl. Theater angaaer ere Data anførte efter Hr. Skuespiller Overskou's „Fortegnelse over alle dramatiske Arbeider og Balletter, som ere opførte paa det Kgl. Theater" ꝛc. Kiøbenhavn 1838.

Det er kun i de ældre Udgaver før 1731 man finder angivet ved **hvert Stykke** naar det er opført, og dette atter kun i **de to første Tomer**, som indeholde de 12 første Stykker. I den 1ste Tomes andet Oplag (1724) hvor den omarbeidede Gert Westphaler i 1 Act første Gang findes trykt, er ved dette ene Stykke intet Forestillings-Aar opført saaledes som ved de andre. I den til dette Oplag hørende 3die Tome 1725 (den 2den Tome til 2det Opl. haves ikke) er Angivelsen om Stykkernes Forestillinger aldeles bortfaldet. I Ud-

gaven af 1731 derimod er allene paa Titlen til den pol. Kandestøber sat: „Forestilled første Gang paa den danske Skueplads 1722," men ved de øvrige Stykker intet.

Ikkun foran de to Stykker: „**Den ellevte Juni**" og „**Barselstuen**" (begge i den ældste Udg. 2den Tome) staaer udtrykkelig: „Forestilled første **Gang** 1723"; foran de øvrige, saavel i 1ste som 2den Tome, ældste Udg., staaer allene: „Forestilled paa den danske Skueplads 1722," „1723", ꝛc. — Ei engang om „Den politiske Kandestøber" veed man hvilken **Dag** den første Gang er givet. „Den ellevte Juni" er det eneste Stykke hvor Forestillings-**Dagen** (nemlig 11te Jun.) er nævnt paa Titlen.

Conferentsraad Werlauff har, ifølge en gammel Comoedie-Placat fra **Onsdag** den 28de October, fundet at Gert Westphaler alt maa være givet i 1722, saa at „1723 enten er en Trykfeil, eller Holberg ikke har villet regne Stykkets første Forestilling, ved hvilken det næsten reent faldt igiennem." (Hist. Antegn. I, S. 54). Efter den første uheldige Forestilling 1722 har Stykket da hvilet indtil efter Nytaar 1723, og er da fremkommet endnu temmelig i dets første Form, hvorefter det atter omarbeidedes til een Act, og trykkes saaledes 1724. Om denne Een-Acts Comoedies første Forestilling savner jeg hidtil Underretning.

„**Den forvandlede Brudgom**" mangler paa denne Fortegnelse, fordi den ikke er bleven givet paa Theatret.

Trykfeil og Rettelser.

S. 76, Anm. Linie 20, Bougre de Pagrad læs: Pagrad.
— 107, Sp. 1, L. 14 f. n., Kløde l. Klæde.
— 121, — 2, L. 31 f. n., være l. været.
— 134, — 2, L. 1, blev op opholdt l. blev opholdt.
— 146, — 2, L. 27 f. n., da l. du.
— 176, — 2, L. 20 f. n., beført l. forført.
— 202, L. 7 f. n., fabusose l. fabulose.
— 221, Sp. 2, L. 10 f. n., Kar l. Karle.
— 239, — 1, L. 9, melde sin l. melde sig.
— 272, — 2, L. 26, blomstende l. blomstrende.
— 457, Anm. L. 14 og 15, S. 439 l. S. 438.
— 472, Sp. 2, L. 10, saa l. saae.
— 514, L. 12 f. n., S. 494 l. 493.
— 515, Sp. 2, L. 9, Hosekiøds l. Honsekiøds.

